

ޝަހް ހާޒިރަށް

އިމާމް އަންވަރު ޝަހް ކަޝްމީރީ (رحمه الله)

ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާކުރީ - އަބޫ އަބްދުއްރަޙްމާން އަލީ މާލިކީ

بسم الله الرحمن الرحيم

ތަޢާރަފު

ހަމަކަށަވަރުން ހުރިހާ ހަމްދެއްވެސީ الله سبحانه وتعالى އަށެވެ. އަޅުގަނޑު ހަމްދުކުރަނީ الله سبحانه وتعالى އަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ކަންކަމުގައި ވާގި އެދުނީ ހަމަ އެކަލާނގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ފާފަފުއްސެވުމަށް އެދުނީވެސް الله ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ ނަފްސުތަކުގެ ނުބައިކަމުންނާއި، ކުށްފާފަތަކުގެ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް އެދުނީވެސް އެކަލާނގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. الله އެމީހަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދެއްވި އަޅަކު، މަގުފުރައްދާނޭ މީހަކު ނުވެއެވެ. އަދި الله މަގުފުރައްދަވާފައިވާ އަޅަކަށް، ތެދުމަގު ދައްކާނޭ މީހަކު ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި ހަގީގަތުގައި އަޅުކަން ކުރެވޭނޭ އިލާހަކު ނުވާކަމަށް އަޅުގަނޑު ހެކިވަމެވެ. އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އީ، الله سبحانه وتعالى ގެ އަޅުކަލޭގެފާނާއި އަދި ރަސޫލުކަލޭގެފާނުކަމަށް އަޅުގަނޑު ހެކިވަމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާއި، مُحَمَّد رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމްލެއްވާށިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުބައިތުންނާއި މުޅި ޞަޙާބީންނާއި، އަދި ޤިޔާމަތާއިޖެހެންދެން ތެދުމަގުގައި ދެމިތިބި އެންމެހައި މުސްލިމުން މިޞަލަވާތާއި ސަލާމުގައި ހިމެނުއްވާށިއެވެ.

މިފޮތަކީ Hereafter، އާޚިރަތުގެ މައުޟޫޢަށް އިމާމް އަންވަރު އަލްއަވްލާކީ (رحمه الله) އިނގިރޭސިބަހުން ދެއްވާފައިވާ ދަރުސްގެ ދިވެހި ތަރުޖަމާއެވެ. އެދަރުސްގެ ފުރިހަމަކަމަށްޓަކައި، އިމާމް އަންވަރު އަލްއަވްލާކީއަށް الله سبحانه وتعالى ގެ ހެޔޮރަޙްމަތާއި ޘަވާބު ލެއްވާށިއެވެ.

މިއަށް الله سبحانه وتعالىގެ ހަޟްރަތުން އެދެނީ، މިމަސައްކަތަކީ އެކަލާނގެ ގަބޫލުކުރައްވާ އަދި މިމަސައްކަތަކީ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި ކުރެވިފައިވާ އިޚްލާސްތެރި މަސައްކަތެއްކަމުގައި އެކަލާނގެ ގަބޫލުފުޅުކުރައްވައި އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުން ލިބުމެވެ. އަދި މިމަސައްކަތުގެ ތަރުޖަމާކުރުމާ ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގައިވެސް ދެއްވުމެވެ. މިފޮތުގެ މަސައްކަތުގައި އެކިގޮތްގޮތުން އެހީތެރިވެދެއްވި އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް، މިފޮތް ކިޔާ ފަރާތްތަކަށް، މިފޮތް ޗާޕުކުރާ ފަރާތްތަކަށް، އަދި މިފޮތް ބެހުމުގެ މަސައްކަތުގައި އެހީވި އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް الله سبحانه وتعالى ގެ ހެޔޮރަޙްމަތާއި ޘަވާބު ލެއްވާށިއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން ހުރިހައިކަމަކަށް ކާމިޔާބީ ދެއްވަނީ الله سبحانه وتعالى އެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމްލެއްވާށިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުބައިތުންނާއި މުޅި ޞަޙާބީންނާއި އަދި ޤިޔާމަތާއިޖެހެންދެން ތެދުމަގުގައި ހިނގާހުރިހައި މުސްލިމުން، މިޞަލަވާތާއި ސަލާމުގައި ހިމެނުއްވާށިއެވެ.

މިއަޅާގެ ދުޢާއަކީ، الله سبحانه وتعالى މިއަޅާއަށް ޝަހާދަތުގެ ރިޒުޤު ދެއްވުމެވެ. އަދި މިއަޅާގެ އާއިލާއަށް ފިރުދައުސްގައި الله سبحانه وتعالى މިރިޒުޤު ދެއްވުމެވެ. އާމީން

އަބޫ އަބްދުއްރަޙްމާން އަލް މާލްދީވީ

15 މާރިޗު 2015 / 24 ޖުމާދަލް އޫލާ 1436

ލިޔުންތެރިޔާ

މިފޮތުގެ ލިޔުންތެރިޔާއާއި ބެހޭގޮތުން ކުރުކޮށް ބަޔާންކުރާ ހިސާބެވެ. އެބޭފުޅާގެ ނަންފުޅަކީ، އަންވަރު އަލް އަވްލަޤީ އެވެ. އޭނާއަކީ 1971 ވަނަ އަހަރު، އެމެރިކާއަށް އުފަންވި ދަރިކަލުން ނަސްލުގެ ބޭކަލެކެވެ. އޭނާ، ބޮޑުވެ އުޅުއްވީ ނިއު މެކްސިކޯ ސްޓޭޓުގައެވެ. ބައްޕާ ހުރީ ޔަމަނުގެ މިސްކިތެއްގައި ޚިދުމަތްކުރުމަށެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ އަމެރިކާގެ އިސްލާމީ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ފަރާތުން ބައްލަވާ ފޮތް ބޭކަލެކެވެ. އެމަނިކުފާނު، އެބޭފުޅާ މިސްރާއި ބޮޑު ތަޢުލީމު ބޮޑުކަމުގެ މައްސަލަތަކެއް ވަކިވަކިން ހިތްވާ ކަމަށް މަޤާމްތަކެއް ނުކުރައްވައެވެ. އޭނާސް، އެބޭފުޅާ މިސްކިތުގެ ބޮޑުބޮޑު ޚުތުބާތަކުން ދެކުނުގެ ގާނޫނު މުދާގައި ނުސިޔާސީ މަޢުލޫމާތުތަކެވެ. އަދި މިސްކިތްތަކުން ދޭހަވާ ޤައުމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ޚިދުމަތް ޕާރުލަމެންޓު ދައުރުގެ ބަޔާން ފާހަގަ ކުރާ ދަރުސްތަކެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ މިސްކިތްތަކުން ބައިވެރިވެ ދިނުމަށް ހުރި ނޫނެކެވެ. ދަރުސް ދެއްވުން ނުހުރި ޤައުމުތަކުގެ މަސައްކަތްތަކުގައެވެ.

އަންވަރު އަލް އަވްލަޤީއަކީ، ދީނުގެ އަތުގައިވާ ނުހަނު ކަންބޮޑުވާ ބަސްމަގެއް ހޯދި ކޮށްލެވުނު ބޭކަލެކެވެ. ހަމަ ގާތުގައި ފަހުގެ ޒަމާނުގެ ޓެކްނޮލޮޖީއާއި ބައެއް ނުދެކެވުނު ވާހަކަތައް ދެއްކެވިއެވެ. އެބޭފުޅާގެ "އިސްލާމްގެ ތާރީޚް" ކިޔުއްވަނީ. އެބޭފުޅާގެ ދަރުސްތައް އިންޓަރނެޓުގައި ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު ދަންނަވާ ކަމެވެ. ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުންނަށް ދެލްވަނީ އެބޭފުޅާގެ ދަރުސްތަކުގެ ބައިވެރިވުމަކީ، ޢިލްމީ ދައުރަކަށެވެ. ތަޢުލީމު ދެއްވުމަށް ޤައުމުތަކުގެ ޖާމިޢާތަކުގައި ޚިދުމަތް ކުރެއްވުމުން، ދައުރުގެ ދަރުސްތަކެއް ދެއްވާ ބޭފުޅެއް އެބޭފުޅާއެވެ. އަދި ވަރަށް ގިނަ އަރަބިއްޔާގެ ޖާމިޢާތަކުގައި الله ދަރުސް ދެއްވި، އެބޭފުޅާގެ ދަރުސްތަކުގެ ސަބަބުން ބައެއް ދުވަހު ދިޔައީއެވެ.

އަންވަރު އަލް އަވްލަޤީގެ އުމުރުގެ ފަހު އަހަރުތަކަށް ހިތްވަރުދެވި ދުނިޔެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ ޝަހީދުވެވަޑައިގެން، 20 ސެޕްޓެމްބަރު 2011 ވަނަދުވަހު، އެބޭފުޅާ ދިރިހުރި ކުރެއްވި ޔަމަނުގެ ގާތުގައި ހަމަލާއެއް، އެމެރިކާއިން ދިން މިސައިލު ހަމަލާއަކުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެބޭފުޅާގެ ޝަހާދަތް ޤަބޫލުކުރައްވާ، އަމިއްލަ އެބޭފުޅާގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރަޙުމަތްކުރައްވާ، ސުވަރުގެވެރިން ޝަހީދުންނާއި ސާލިހުންނާއި ޖަންނަތުލް ފިރުދައުސްގައި ޖަމާކުރެއްވުމަށް އެދެމެވެ. އާމީން.

ފިހުރިސްތު

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد للّه والصلاة والسلام على سيد الأولين والآخرين محمد ابن عبد اللّه وعلى أهله وصحبه وسلم تسليما كثيرا

أما بعد!

السّلام عليكم ورحمة اللّه وبركاته

ފުރަތަމަ ސެޝަން

ދުނިޔެމަތީގައި ދިރިއުޅެމުންދާ އަހަރެމެން އިންސާނުންގެ ދަރިފަސްކޮޅު ދުވާލެއްގައި، އަހަރެމެންނަށް މިތަނަށްވާ ބަޔެއް، އަދި އަހަރެމެންގެ ގޮތަރަޔާ މިތަން. އަހަރެމެން މިތިބީ ނަމަވެސް ކާކު އަހަރެމެންނަކީ ނޫނެވެ. އަދި އެނގޭގައި ތަގާދު މަސްޖިދުތަކަށް ކަޢުބާއެއްގެ ކުރިން، އަހަރެމެން މިދިޔަ އެނގޭ އެންމެފަހު މަސްޖިދުތަކުގައި، އަހަރެމެންނަކީ ނޫނެވެ. ދުނިޔެއަށް އަހަރެމެންގެ ހަމަގޭ މަސްޖިދު ތަކެއް ގެތިމިން، އެއް މަސްޖިދެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް މިތަނުގައި ތާއަބަދަށް ތިބޭނެ ނޫން.

އަހަރެމެންގެ އަތުގައި މިހާރު ހިންޖުރީގައި ކަނޑައާލާފާ ބިލާދުއެވެ. އަހަރެމެން އަހަރެމެންގެ މައިންގެ ބަނޑުގައި 9 މަސްދުވަހު އުޅުމަށްފަހު، ދުނިޔެ ދުނިޔެއަށް އުފަންވެއެވެ. އުނިކަމުން ބިލާދުގެ އެއްސިފަތަކެއް ކަނޑައަޅާލައެވެ. ދުނިޔެ އަހަރެމެން ދުނިޔޭގައި ވަގުތުކޮޅަކަށް ދިރިއުޅުމަށްފަހު، އަހަރެމެން މަރުވެދެއެވެ. އުނިކަމުން ބިލާދުގެ ދުވަސް ސިފައިތަކުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ދުވަސް. ދުވަސް އަހަރެމެން އަތުގައި ބޮޑުބައި ހިނގައިދަނީ ހިފިގެން. އަދި އެންމެހައި ކަނޑައެޅޭ ޖަހަންނަމުގައި ނުވަތަ ޖަންނަތުގައެވެ. އަދި ދަތުރުގެ އެންމެފަހު މަސައްކަތް އެއީއެވެ.

އަހަރެމެންނަކީ ތާއަބަދަށް މިތަނުގައި ތިބޭނެ ބައެއް ނޫން. އަހަރެމެން މިދިޔަ ދަތުރުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުންދަނީއެވެ. އެހެންވީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "މިދުނިޔޭގައި ތިބާ ދަތުރުވެރިއެއް ފަދައިން ދިރިއުޅޭށެވެ." އަދި އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެ، މިދުނިޔޭގައި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މިސާލީ، ސަރަހައްދެއްގެ ތެރޭގައި ދަތުރުކުރާ މީހެއްގެ މިސާލެވެ. އެމީހާއަށް ދަތުރުކުރަމުން ގަހެއް ފެނިގެން، ގަސްދަނޑެއްގެ ހިޔާވަހިކަމުގައި ވަގުތުކޮޅަކު ހިޔާވަހިވެއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު ދަތުރުކުރަމުން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެއަށް، އެއީ ވަގުތީ ހިޔާވަހިކަމެކެވެ. ހުރިހާ އެހެން ދުވަސް ގަސްދަނޑުގެ ކަނޑައެޅުމެއް ނެތެވެ. އެއަށްފަހު އެކީ ދަތުރުކުރަމުން ދިޔައެވެ.

ދެން ސުވާލަކީ، މިބައިން ވަގުތު ހުސްކޮށްލައިފިން ހުސްއެވެ؟ ދުނިޔޭގައި އަހަރެމެން ހުރަސްކުރާ ކޮންމެ ހިނދުކޮޅަކީ، އަހަރެމެންގެ ހަޔާތުގެ ވަގުތުން ސުކޫނުވަނީ. އެގޮތުން، އަހަރެމެން ގަބުރުގެ ސުވާލުތަކާއި، ތާއަބަދުގެ އަހަރެމެންގެ މަރުވުމުގެ ދުވަހުގެ ކަންތައްތައް ދެއްކޭނެއެވެ. އިންޝާﷲ، الله ގެ ރަޙްމަތުގެ ސަބަބުން އަހަރެމެން މިތަނުގެ ސިފަތަކުގެ މައްޗަށް ދިޔައީ ބިރުވެރިކަމެއްނުން. އެއީ އަޅު-އާޚިރަތް އެވެ. އެއީ، އާޚިރަތުގެ ހަޔާތައް ދިޔުމަށް ކުރީ ދަތުރުގައި ބިރުވެރިކަން.

މަޤްޞަދު

ދެން ސުވާލަކީ، އަހަރެމެން އާޚިރަތުގެ ހަޔާތައް ބިރުވެރިކަން ވާހަކަދައްކަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެން ކޮންމެ ކަމެއްކުރަނީ ކިހިނެއްކަމުގައިވީނަމަ، ކޮންމެވެސް މަގުސަދެއް ހުއްޓެވެ. އެމީހުން، ފުރަތަމަ، އެއީ އިމާންކަމުގެ އެއްބައެވެ. އާޚިރަތުގެ ހަޔާތުގެ މައްސަލަތަކީ، އިމާންކަމުގެ އެއްބައިއެވެ. ދުވަހަކީ، އަހަރެމެންގެ ވަރަށްގެން މިޒާޖަށް މައްސަލައެއްގެ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ މުސްލިމުންގެ

ތެރެއިން ރާޤީ ލިޔުން، ނުވަތަ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރާ ލިޔުން، ނުވަތަ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ޖިނާޔަތާ ލިޔުން، ނުވަތަ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ޒަކާތާ ލިޔުން ލިޔުންތެރިން ޔާއްލެގެންނުހުރެވޭ؟ އަޅުގަނޑުމެން ގަދަފަދަން މިއުޅެނީ ކޮންކަމެއް ހުއްޓެވޭ؟ ސަމާލުވެ އަޑުއައްސަވައިލެއްވިއެވެ. ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅަށް ވަރަށް ސަމާލުވެ އަޑުއައްސަވައިލެއްވިއެވެ. ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) އަޅުގަނޑުމެން އެއްޗީޒުވަމުން އެބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށްފަހު، އަމިއްލަ ފަހުމުދަކަން ބަދަލުއަންނަ ގޮތެވެ. އަދި އިޖުތިމާޢީ ބަދަލު އަންނަ ގޮތެވެ. އަޅުގަނޑުން މިގޮތަށް އަމަލުކުރަންޖެހޭނަމަ، އަޅުގަނޑުގެ ބާރުތަކާއި ޒޭބައިޓަރުގެ އަންނަނިވި އަޅުގަނޑުމެން ފުރިހަމަކުރުމަށް. އެގޮތުން، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "އެންމެ ފުރަތަމަ މީހުން ފުރުޞަތުގައި ބޭނުންކުރެވުނު އެއްޗެކެވެ، "ރަސޫލާ" ކުރުގަޑިއިރަކީ، މިސްކިތުން ބޭނުމެވެ. "އަޅުގަނޑުން ދުވަހުކުރުމުގެ ރަބީޢުން ހުއްޓާލުމަށް ނިކަންނުވެ.!" އަދި އެންމެ ފުރަތަމަ މީހުން ފުރުޞަތުގައި ބޭނުންކުރެވުނު އެއްޗެކެވެ، މިސްކިތުން ގޮތް، ފެއިލް އަދުލުވެރިކަމުގެ އަދި ޖިހާދުކުރުމަށްދަތުރުކުރުމަށް، މިސްކިތުން ބޭނުމެވެ. "އަޅުގަނޑުން ދުވަހުކުރުމުގެ ފެއިލް ކަންތައްތަކާއި އަދި ޖިހާދުކުރުން ހުއްޓާލުމަށް ނިކަންނުވެ.!" އެހެނަސް، އެންމެ ފުރަތަމަ މީހުން ފުރުޞަތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ މުޅިއަހަރު ސަރަޙައްދުގައި. އެސަރަޙައްދުގައި ވާހަކަދައްކާ ފަރާތްތަކަށް އަދި ބާރުއަޅުއްވައިފިއެވެ، ޖަމާޢަތާއި އަދި ޖަމާޢަތުގެ ބާރުގަދަކަމުން ނިކަމެތިވެ. އެއީ، ހިތްވަރު الله سبحانه وتعالى އާއި ގުޅުވަން ދެންނެވެ. ދީން ބަލާލެއްވުމަށް ކަންތައްތަކުގެ އަޅުގަ، އަދި ބަރަކާތް ކަންތައްތަކުގެ އަޅުގަ ބޭނުންކުރެއްވެވެ."

ދީން މައްސަލަ ދުވަސްވަރަށް ބަލާއިރު، މައްސަލައިގައި މާލިކު ޚުދުމުޚުތާރު ބޭނުންކުރުމާއި ނިކަމެތެވެ. ޖިނާ ޚުދުމުޚުތާރު ބޭނުންކުރެއްވީއެވެ، މަޖިލީހުގެ ދުވަސްވަރު. ދީން މައްސަލަގެ ދުވަސްވަރަށް ބަލާއިރު، ޚުދުމުޚުތާރުގެ ތަފާސްހިސާބު ބޭއްވިއެވެ. އަދި އުމުރުވަރުގެ ބޭނުންކުރުމަށް އިދާރީ ހިސާބުން ނިކަމެތިކަން. އެހެނެވެ، ހިތްވަރު الله سبحانه وتعالى އާއި ގުޅުވަން ދެންނެވެ، ޖަމާޢަތުގައި އަދި ޖަމާޢަތުގެ ބާރުގަދަކަމުން ބޭނުންކުރެއްވެވެ، އާދައިގައި ބާރުގަދަކަމުން ބޭނުންކުރެވެ، އަދުލުއިންސާފުގައި ބާރުގަދަކަމުން ބޭނުންކުރެއްވެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ތާރީޚީގައި އަސާސީ ކަންތައްތަކުގެ ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ނިޒާމް، ދީން الله سبحانه وتعالى ގެ އަމުރުފުޅުތައް ބޭނުންކުރެއްވެވެ. އެއީ ހަމަޖެހުމާއި ބަރަކާތް ކަންތައްތަކުގެ އަޅުގަ އަދި ބަރަކާތް ކަންތައްތަކުގެ އަޅުގަ.

އާދައިގެ ވާހަކަ ދައްކަވައި، ހިތްވަރު އެކަމާއި ގުޅޭ، އަދި އަސާސީ ކަންތައްތަކުގެ ފުރުޞަތު ނަގާނެ ކަމެއް. ދީން، ނިސްބަތްވާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ވީނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމައެކަނި މުޖުތަމަޢުގައި ނިސްބަތްވާ ނޫން. އެންމެންނަށްވެސް އެނގޭ ރަނގަޅު ބަލާލާ އެއްޗެއްކަން، އެކަމަކު، ބައެއް ލިޔުން ރަސޫލު ޔާއްލެވޭ؟ އެންމެންނަށްވެސް އެނގޭ ހިތްވަރު، ބަލާލާ އެއްޗެއްކަން. މިސްކިތުންނަށް އެނގޭ ޖަމާޢަތުގައި ނަފްސުކުރުމުގެ، ތެދުވެރިކަމާއި، ވިސްނުމުގެ ފުރުޞަތުކަން. ކަފާރާތްތަކުގެ އިސްލާމީ ފުރުޞަތުތަކުގެ ފުރިހަމަކުރުން އެނގޭނެ. އެކަމަކު، ބައްޕާފުޅުގެ އެފުރުޞަތު އަދާކުރުމަށް ޔާއްލެވޭތޯ؟ އެހެންކަމުން، މުޖުތަމަޢުގައި، ހަމައެކަނި ނިސްބަތްވާ ނޫން. އެންމެ ބޮޑު އިއްތިހާދުގައި، ފުރުޞަތުގެ އިޖްތިމާޢީ ކަމުގެ ނަތީޖާ. ހިތްވަރު ހިތްވަރުގެ ފުރުޞަތު ހޯދައިފިއެވެ. ހިތްވަރު މަޖިލީސް ދުރުދުރަށް. އަދި މިފަދަ ހާލަތު، ގަދަފަދަ ހިތްވަރު މަޖިލީސް ޔާއްލެވޭ؟ އެކަމަށް، އާދައިގައި ބާރުގަދަކަމުން ފުރުޞަތުތަކުގެ ފުރިހަމަކުރުވުން. އެއީ ޖާހިލީ ބާރުގަދަކަމުން ފުރުޞަތުތަކުގެ ފުރިހަމަކުރުވުން. ސަޙާބީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ، "މިސްކިތަށްދާ ފަރާތްތަކުގެ ފުރުޞަތު ކަންތައްތަކުގެ ބިރުބަލައިގަތުމަށް އެނގިގެން، މިރުބައިގަތުމަށް ދިނުމަށް ގޮސްފައި އަދި ގަދަވުން ހުއްޓާލެވެ."

ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ، "ޖަމާޢަތު ފުރުސަތު، އަޅުގަނޑުމެންގެ މާބޮޑު ތަފާތު ނިކަމެވެ. އަޅުގަނޑު ޖަމާޢަތުގެ އިތުރުކަން ކުރެވުނު ނިސްބަތްވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޖަމާޢަތުގެ ފުރުސަތު، އަޅުގަނޑު ޖަމާޢަތުގެ އިތުރުކަން ބިރުވެ ނިކަމެތިވެއެވެ." އެހެންކަމުން، އަމިއްލަ ފުރިހަމަކުރުން، ޖަމާޢަތުގައި އަދި ޖަމާޢަތުގެ މުސްލިމުގެ ކާމިޔާބު ވަރަށް ފުރިހަމަކަމާއި އެކަމަށް ދަސްކޮށްދިނުމަށް. އެހެންކަމުން، އެކަމަށް ސަމާލުކަން އިސްލާމްގައި ފުރުސަތު، އެކަމުގެ ސަބަބުން އެއްބަސް ތަފާތު

ނާންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަލީގެފާނު ދިރިއުޅުއްވުމުންދިޔައީ، އެކަށޭގޮތުގެ ކުރިމަތިން ޖަންނަތުގެ ފެންނަ ފަދައިންނެވެ. އަދި އެކަށޭގޮތުގެ ކުރިމަތިން ޖަހަންނަމުގެ ފެންނަ ފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އެދަރިކަލުން ދެވުމުން، ތިބާގެ ރިޟާމަންދިކަން.

ކަންތައްތަކަށް، އަނެއްކާވެސް އަމިއްލަ ފިކުރުތަކަށް ބަދަލުއަންނަ ގޮތާއި، އަދި އިޖުތިމާޢީ ބަދަލު އަންނަ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލާލާ ހިނގާނެވެ. މިހިސާބުން ހާދިސާއެއް ކާރިވަމުންނެވެ. މިހާރުސް މިދުނިޔޭގެ މިސާލެއްގެ ގޮތުންނެވެ. 1930 ވަނަ އަހަރު، އެމެރިކާގެ ކަންތައްތަކާއި ނިސްބަތްވި، އެގަޑުގައި ރަ މަނާކުރަން ޖަހައިލަމުން. ސުބްޙާނަﷲ، އިންސާނާގެ ފިތުރަތަށް، ތިބާއަށް މުސްލިމުކަންތިބިޔަސް، އަދި މުސްލިމުންނަށް މިހާރުދުވަހުވިޔަސް، ތަފާތު ތިބާގެ ނަފްސަކަށް ގެއްލުންދެނީ އެއްޗެއްކަމުގައި އަމިއްލައަށް ގަބޫލުކުރެއެވެ. އެންމެފަހުން ގަބޫލުކުރޭ، ތަފާތު ތަނެއް އެއްޗެއް ނުދެކެއެވެ. ކަންތައްތަކުން، އެތެރިން އެގޮތުން ފުރިހަމަ އަދި އެކަން ޙަޤީޤަތުގެމަތީ ވަކިވުމުގެ ފިކުރުތަކެވެ. މިޙަޤީޤަތުގެ ތެރޭގައި ބައިވެރިވެއްޖެ މީހުން ޖަމާކުރެވޭ، އެގޮތުން ޙަޤީޤަތުގެ ބައިތަކުގެ އެތެރެއަށް މީހުން ގެނައުމަށް ދިނުމެވެ. އެކަމަކު، ޙަޤީޤަތުގެ ފިކުރުތައް ނިސްބަތްކޮށް ބަދަލުވެ ނުވެއެވެ. އެންމެ ފަހުން، މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖެހިގެންވާ ޙަޤީޤަތް ފަތުރައިލީއެވެ. އަދި އެމެރިކާ ސަރުކާރު ޙަމަލާދީގެންވާ ކުރިން ފެށި ސަރަޙައްދު، ބަލިވެފައިވާ ވުޒާރާ ވިޔަފާރިކުރީއެވެ. ކަންތައްތަކާ، 4 އަހަރުގެ ހާލަތުގައި، އެމެރިކާއިން ނިސްބަތް، އެތެރިންނަކަށް މިކަމުގައި ކުރިއަށް ނުދޮވެނީ ހުއްޓާލިއެވެ. އެގޮތުން، އެތެރިން އެކަން ހުއްޓާލުމަށް، ހަމައެއާއެކު ގޮތަށް، ކަށަވަރު ބޭނުންކުރި ކުރިން. މިދުނިޔޭގައި، ދުނިޔެވީ މަސައްކަތުގައި އެކަށޭ ބާރުތަކުގެ ދައުލަތްތަކާ އެމެރިކާގެ ހާލަތު. އެތެރިންނަކަށް އެކަމުގެ ޙަޤީޤަތް ނުކުރެވުނެވެ.

ދެން ބަލާލާ ހިނގާ 1400 އަހަރު ކުރިއަށް. ޖިބްރީލް (عليه السلام)، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން، ހަމަބަޔަކު (އަދި އެހެނިހެން ތަނެއް) ހާދަރުކުރެވިއްޖެ ކަމުގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމަކީ ޝަރީޢަތުގެ އަމުރެކެވެ. އެގޮތުން، އެއާއެކު مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ މައްކާގެ ބާވައިލެއްވި ޤުރުއާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަންކަމުގެ އަރިހުގައި އެއްވެސް ޙުކުމެއްނުއްސެވި، ނަމަވެސް އެއްވެސް ސިފައިންނެއް ނެތި، އެކަންކަމުގެ އަރިހުގައި ތިއްބެވި ސަޙާބީންނަށް، އެއާއެކު ތިލަވެރިކަމެއް ފާޅުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދުވަސް އެސަޙާބީން އެހެނިހެން ވަޑައިގެން، ހަމަތަކަށް މިޙާލު ބަޔަކު އެއްވެރިކަމުގައި، މަދީނާގެ މަގުމަތީގައި ރަނގަޅު ކުރިޔަށްވުރެ ގެނބުނެވެ. އަނަސް އިބްނި މާލިކް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ، އޭރު އަހަރެން ހުރީ ބަޔަށް ސަޙާބީންނަށް ރާ ދިނުމުގެ ހިދުމަތްކުރަމުންނެވެ. އަދި ރަބަރާތުގެމަތީ މަގުމަތީގައި އިއުލާނު ކުރެވުނު އަޑު، އަހުރެމެންނަށް އިވުނެވެ. އަނަސް ވިދާޅުވިއެވެ، އޭނާގެ އަޑުއިވާ ޖަގަ އެއްގަޑިއެވެ. ބައެއް ސަޙާބީންގެ އަޑުގައި އެވަގުތު ރަލުގެ ތިރި ހުއްޓެވެ. އަދި އެބާލަތުންނަށް އޭގެ އިވުމާއެކު، އެތެރިތެރި ހުރަތެވެ. ބައެއް ބާލަތުންގެ އަނގަތަކުގައި ރަލުގެ ކޯފާއެއް ހުރި ބާލަތުން، އެބާލަތުންގެ އަނގަތަކުގައި ބާރުކުރެއެވެ. އަދި ބައެއް ބާލަތުން އެކަމުގައި ކުރިއަށްދިޔަ މިންވަރަށް، އެބާލަތުންގެ ބަނގުރަ ހުރި އެއްޗެހި، ހުޅުއެރުވައިގެންވެސް ބޭރުކުރިއެވެ. އަދި ބައެއް ބާލަތުކޮށްލައިފިއެވެ، މަދީނާގެ މަގުތަކުގައި، ރަލުގެ ކޯރުތަކުގެ ދިޔައެވެ. އެއިއްޔާގެ އަޑު އިވުމާއެކު، މިސްކިތުން ވަގުތުން ހިއްމަތްތެރިކަން އަޅުކުރިއެވެ. މުސްލިމުގައި ބައްޔެއްކުރުވާގެންވެ، އަނަސް އިބްނި މާލިކް (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. "އަހަރެން ހުރީ އަބޫޠަލްޙާގެ އަރިހު ބޮން ޖައްރާޙާއާއި، އުބާ ބޮޑުފާކިހާއި އަދި އުބައްޔު ބިން ކަޢުބަށް، ބުރިދޭ ދިނުމުގެ ހިދުމަތްކުރަމެވެ. އެއީ ފަސްދުވަހުގެ ވާހަކަ ކުރުމަށް ބުރިއަށްދިނެވެ. އޭގެ ފަހުން އެތަނަށް ވަދެލިއެވެ. އެމީހުން ޙަޤީޤަތެއް ބުނެފިއެވެ. ހަމަރަނގަޅު ރާ ބަނދުކުރެވިއްޖެއެވެ. އެގޮތުން، ބޮޑާ ދިނުމުގެ ކަމެއް ވެއްޖެއެވެ. "އަނަސް އެވެ. ކާލަން ބުރިވެ، މިހިރަ ބުރިޔާ ބަޔަށްދޭށެވެ." ދުވަސް އަހަރެން ބުރިވެ، ފޮތިކޮޅަކުން އިސްކޮށް ނުކުމެގެން، އެބުރިޔާގެ ތިރިބައިގައި ޖެހިޖެހިގެންދާގޮތަށް، އެބުރިޔާ ކުރިކުރި ކޮށްލީމެވެ." (މުސްލިމް 4889/23)

އެގޮތުން، އެއްވެސް ޕޮލިހުންނެއް ނެތި، އެއްވެސް ސިފައިންނެއް ނެތި، އެމެރިކާގެ ކޮންގުރެސްއެއް ނެތި، ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާނެ މީހުންނެއް ނެތި، އެތަން ބިލިއަން ޑޮލަރެއް ޚަރަދުކުރަން ނުޖެހި، އެއްވެސް މީހަކު ޖަހަނގާން ނުޖެހި، އެބުރުކާމަން ވަގުތުން އަމަލުކުރަން ފުރުސަތެވެ. އެގޮތުން ސުވާލަކީ، މަރިނާގައި އެކަން ތަންފީޛުކުރުވިފައި، އަދި އެމެރިކާގައި އެކަން ތަންފީޛު ނުކުރެވުނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ތަފާތަކީ، އީމާންތެރިކަމާއި، ތަޤުވާވެރިކަމާއި، ﷲ އަށް ބިރުވެތިވުމުގައި ހުރި ތަފާތެވެ. ސަލަފުން، ތިމާ ބޮޑުވުމެއް، އެކަމަން ތިއްބާރަށެވެ. އެއްބާޖެހިން ޤިއްބުވި، ހަދާކު ކަންތައްތަކާއި އަދި ހަމަކޮށް ކަމުތަކުގެ އަމަލަތް ތިއްބާވެވެ. އެގޮތުން، އަލް-އާޚިރަތައި ބައްޓަމުން ވަރަކަތްތަކެއް، އެއަމުރުކުރުވަން ފިޔަވަލް އަޅުގަނޑުމެން އަލިއްލަމަން ތިއްބާރުވަތް އެބަޖެހެއެވެ.

އެގޮތުން، ޤިޔާމަތި އަންނާނީ އުޅުނުންނެވެ. ދުނިޔޭގައި ހުރި، އަޅުގަނޑުމެން ތިއްބާރުކަމުގެ ގޮތުން، އާޚިރަތާއި ބައްޓަމުން ވަރަކަތްތަކެއް އެބަޖެހެއެވެ.

ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިސުރައިން، ކުރީގައި ބަޔާނުކުރެވުނު ބަޔަކަށް ހިސާބުނަވީ.

1. القِيَامَة الصُّغْرَى : ކުޑަ ޤިޔާމަތް

- މަރު
- އަލް-ޤަބުރު
- އަރް-ރޫޙު
- އަޝްރާތުއް ސާޢަ : ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތައް (ކުޑަ ބޮޑު)

2. القِيَامَة الكُبْرَى

- البَعْثُ وَالنُّشُور : ދިރުން އަލުން އުފެދުން
- أَهوَالُ القِيَامَة : ޤިޔާމަތު ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން
- الحِسَابُ وَالجَزَاء : ހިސާބު ބެއްލުމާއި ޖަޒާދެއްވުން
- އޮންނާނެތަން މަންޒިލް : ޖަންނަތް އަދި ޖަހަންނަމަ

ކުޑަ ޤިޔާމަތް އުޅެނީ ކޮންމެ އިންސާނަކަށެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ އިންސާނުން މަރަށް އެއް މިސްކީނެކެވެ. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން ދާނީ ﷲ سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތަށެވެ.

އެގޮތުން ސުވާލަކީ، ޤިޔާމަތުގެ ކުޑަ ކަންތައްތަކާ ކޮބާ ހުއްޓެވެ؟ ކޮންމެއަކަސް، އެކަން ފެނިގެން އަލް މައުތުން – އެއީ މަރު.

ٱلْمَوْتْ - މަރު

ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ "ކޮންމެ ނަފްސެއްވެސް، މަރުގެ ރަހަ ލިބިގަންނާނެ އެއްޗެކެވެ." (سورة آل عمران 185) އަދި ޙަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިގެންވަނީ، "ބަދަވިންގެ ބަޔަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް އައިސް، ޤިޔާމަތާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރިއެވެ. ދެން، އެތަނުގައިވާ އެންމެ ޒުވާނަކު އިޝާރާތްކުރައްވާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާ އުމުރުގެ މުސްކުޅި އުމުރަށް ނުވަނީސް، ކަލޭމެންގެ ޤިޔާމަތްތަކުގެ ޤާއިމުވާނީ ފެށިގެންނެވެ." އެބުނީ، މިހާރު މަރުވެދާނެ ކަލޭމެން އެއްކޮށް އެހިސާބުން ފެށިގެންދެއެވެ.

އަނަސް އިބްނު މާލިކް (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ، ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުން މީހަކު ސުވާލުކުރިއެވެ. ޤިޔާމަތްވާނީ ކޮން އިރަކުތޯއެވެ؟ އޭގެއިން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ކަލޭގެ ޤިޔާމަތަށް ހަދަން އިންތިޒާރުކުރަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައިވާ އަޒްދު ޝަނޫއާ ގެބީގެ ކުޅަދާނަ ކުއްޖަކާއި ބޭނުންކުރައްވައި ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. މިކުއްޖާ ދިރިހުރެއްޖެނަމަ، މިކުއްޖާ މުސްކުޅިއުމުރަށް ނުވަނީސް، ތިޔަބައި ޤިޔާމަތްތަކުގެ ބައެއް ފެނިގެންދާނެއެވެ. އަނަސް މިރިވާޔަތް، އެއުރެސްތަކުގައި އަނަސްގެ އުމުރުގެ އަހަރެއްގައި އެވަނީއެވެ. (މުސްލިމް 7052/41)

ދުނިޔެ އަޅުގަނޑު ދޫކޮށްދާނެ. މަރުގެ ސަކަރާތްތައް އެއްވެސް ޚާއްޞަ ކަމެއް. އެންމެންވެސް މަރުވެގެންދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ "الله ފިޔަވައި، ހުރިހާ އެއްޗެއް ނެތިދާނެއެވެ. الله ގެ ޒާތުގެ ފިޔަވައި، އެއްވެސް ޝައެއް ބާޤީވެފައިނުވާނެއެވެ. ނިޔާކުރައްވާ ރަސްކަމުގެ ކަންތައްތަކާއި ޙުކުމްކުރައްވާ ވެރިކަން ހުރީ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ރުޖޫޢަވެގެންދާނީވެސް އެކަލާނގެ ހަޟްރަތަށެވެ." (سورة القصص 88)

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلَالِ وَٱلْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ މާނައީ، "އެ ބިންމަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް، ފަނާވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ކަލާނގެ ރަބް، ކިބުރިޔާއާއި ކަރާމާތުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޒާތް ބާޤީވެގެންވާނެއެވެ." (سورة الرحمن 26-27) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ "ކޮންމެ ނަފްސެއްވެސް، މަރުގެ ރަހަ ލިބިގަންނާނެ އެއްޗެކެވެ." (سورة آل عمران 185) ކޮންމެއަކަސް، އެއްވެސް މީހަކު މަރުން ސަލާމަތްވާނަމަ، އެމީހަކީ ކަމުގައިވާނީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަލޭގެފާނަށް ބައްޓަންވެވުނު الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވާނޭ ބާވަތެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނިއްވެސް މަރުވާން ބައެކެވެ." (صورة الزمر 30) އެގޮތުން، އެންމެންވެސް މަރުވެގެންދާން. މަރަކީ ވާންކަށް ކަނޑަވަރު ކަމެއް، އެއީ ވަކި ވަގުތެއްގައި ފުރަން ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމެއް، އެއީ ބަދަލުކުރެވޭންކަމެއް ނޫން، އަދި އެއީ އެކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތަށްވުރެ ފަސްވެގެންނުދާކަމެއްވެސް ނޫން. الله عز وجل ވަޙީކުރައްވަނީ، وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّؤَجَّلًا މާނައީ، "އަދި الله ގެ އިޒުނަވަންތަކަމާއި ނުލައި، މަރުވުމަކީ، އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ވާކަމެއް ނޫނެވެ. (އެކަން ލިޔުއްވި) ވަގުތު ކަނޑައަޅުއްވައި ލިޔުއްވާފައެވެ." (سورة آل عمران 145) އަދިވެސް الله عز وجل

ވަޙީކުރައްވަނީ، لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَلاَ يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾ މާނައީ، "ކޮންމެ އުންމަތަކަށްވެސް އަޖަލެއް ވެއެވެ. އެއުރެންގެ އަޖަލު އަތުވެއްޖެނަމަ، އެންމެ ސާޢަތެއްގެ އިރުވެސް އެއުރެންނަކަށް ފަހަށް ނުކުރެއްވޭނެތެވެ. އަދި އަވަހެއްވެސް ނުކުރެއްވޭނޫނެވެ." (سورة يونس 49) އެގޮތުން، الله عز وجل އަންގަވާފައިވަނީ މިއަންގަވަނީ، މަރާ ދުރަށް ނުދުވެވޭނެ. އަދިވެސް الله عز وجل ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. أَيْنَمَا تَكُونُواْ يُدْرِككُّمُ ٱلْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ މާނައީ، "އަސްލުގައި ތިޔަ ގޮތްގޮތް ކިއާމާތްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ތިބިކަމުގައިވިޔަސް، ތިޔަބައިމީހުން ތިބި ކޮންމެ ތަނަކުން މަރު، ތިޔަބައިމީހުން އަތުވާނެއެވެ." (سورة النسأ 78)

ކޮންމެއަކަސް، މަރުން ދިރުމަށްފަހު ދުވަ ބައެއްގެ ވާހަކަ الله عز وجل އަންގަވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، الله عز وجل ވަޙީކުރައްވަނީ، أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ ٱلْمَوْتِ މާނައީ، "އެތައްހާސް ބައެއްކަމުގައިވާ ހާލުގައި، މަރަށް ބިރުން އެއުރެންގެ ގެދޮރުތަކުން ނުކުމެގެންދިޔަ މީހުންގެ ވާހަކަ، ކަލޭގެފާނު އަހުރެއްވިގެންނުވެނީ ތޯއެވެ؟" (سورة البقرة 243) އެގޮތުން، މިއާއިބެހޭ ބައެއް ރިވާޔަތުގެ ބައެއްގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ވަބާބައްޔެއް ބޮޑުވެ، މީހުން މަރުވަމުން ދިޔަ ހިނދު، ބޮޑު ބައެއް މީހުން ބިރުން ރާއްޖެއިން ސަފަރު ކޮށްފިއެވެ. އެގޮތުން، ހުރިހާ މީހުން ބިރުގަނެ، ގެދޮރު ދޫކޮށް ފިލައިގެން ދިޔައެވެ. الله عز وجل އެމީހުންނަށް ވަޙީކުރެއްވި، "ތިޔަބައިމީހުން މަރުވާށެވެ!" (ދެން އެއުރެން މަރުވިއެވެ.) ދެން އެއަށްފަހު، الله އެބައިމީހުންނަށް އެއިރުގެ ނަބިއްޔާ ދުޢާކުރެއްވުމުން، އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވިއެވެ. އަދި އެއާއެކު ނިންމަވައިދެ الله عز وجل ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، إِنَّ ٱللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ މާނައީ، "الله މީ، މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ފަޟްލުވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މީސްތަކުންކޮޅު ގިނަބައިމީހުން ޝުކުރެއް ނުކުރެއެވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަނބިކަނބަލުން އެންމެ ހިތާ (رضي الله عنها) ދެއްކެވި ރިވާޔަތް ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލަނގެ ކުރެއްވި ދުޢާއަކީ، "ހާ الله އެވެ. މިއަޑާއަށް ހިތްހަމަޖެހުން ދެއްވާށި ގޮތުން، މިއަޑާގެ ފިރިކަލުން ރަސޫލުالله އަށާއި، މިއަޑާގެ ބައްޕާ އަބޫ ސުފްޔާނާއި، އަދި މިއަޑާގެ ބޭބެ މުއާވިޔާއަށް ދިގު އުމުރެއް ދެއްވާށިއެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަލަނގެއަށް ހިތްޕުޅުކުރެއްވިއެވެ. "ކަލަނގެ الله އަށް އެދި ދިއައުރެންނަކީ، ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަމަކަށާއި، ގުނިގެންވާ ދުވަސްތަކަކަށާއި، ނިންމެވިގެން ބެހިސްވިފައިވާ ރިޒުޤުތަކާއި ގުޅޭއެވެ. ކަލަނގެ ޖަހަނަމުގެ ރަސްކަމުގައި، ކަލަނގެ ގަބުރުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކުރެއްވިނަމަ، އެ ރަނގަޅު ވީސްކަމެވެ." (މުސްލިމް)

الله سبحانه وتعالى ނިންމަވާފައިވާ ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި އަދި ކޮންމެތަނެއްގައި މަރާއި ބައްދަލުވާނެ

ދެން ހިނގާފައިވާ ހާދިސާއެއް ކިޔާލަދޭނަން. ސަޢުދީ އަރަބިއްޔާގެ ރިޔާދުގައި ހުރި ކޮންސްޓްރަކްޝަން ކުންފުންޏެއްގެ ހެލިކޮޕްޓަރ ބޭރުން، ކޮންސްޓްރަކްޝަން މަސައްކަތެއްކުރާ މީހުން ބޭނުމަށްޓަކާ ވެއްޖެ. އެހީ ވެއްޖޭ، ސިވިލް ޑިފެންސް މަސައްކަތް. ހެލިކޮޕްޓަރ ބޭރުގެ މަތިން އެތާ ވެއްޖެހުނީ، ބިނާކުރަމުންދިޔަ ހުކުރު ކޮންކްރީޓްގެ މަސައްކަތް. އެވަގުތު މަގުމަތިންދިޔަ މީހުން ހިނގަނީ، އެކާ މަރުވިކަމުގައެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާއަށް ހިނގާ ބޮޑުމަރުކަށް، އެމީހުން ކައިރިއަށް އައެވެ. އެހެނަސް، އެމީހުންނަށް ހައިރާން ކަމެއް ފެނުނީ، އެކާ ތުރުވިތަން.

އަދި އޭނާ ހުރި އުޅުމުގެ ސަބަބުން އޭނާގެ ފުރާނަ الله ނަގަންނާނީ ވަރަށް އުދަގޫން. އަދި މަގުމަތިން ހިނގާފައި ދިޔަ މިމަންޒަރު ފެނުނު މީހުން ތިބީ، މިކަމާއި ވަރަށް ހައިރާންވެފައެވެ. އަދި އޭނާ ވެއްޓުނު އުސްމިނުގެ ބޮޑުކަމުން، އެންމެންނާއި ބުނީ، "އަހަރެން ކޮފީއަކަށް ފިހާރައަށް ގޮސްދާނަމެވެ." މިހެންބުނެ އޭނާ މަގުގެ އަނެއްފަރާތުގައިވާ ފިހާރައަށް ދިއުމަށްޓަކައި މަގު ހުރަސްކުރަމުންދަނިކޮށް، އުޅުވަމުންދާ ކާރެއްގައި ޖެހި، އޭނާ މަރުވި. ދެން ސުވާލަކީ، އޭނާ ހަތްވަނަ ބުރިން ވެއްޓި މަރުނުވީ ކީއްވެގެންތޯ؟ الله سبحانه وتعالى އޭނާގެ މަރު ހިފުއްވުމަށް ކަނޑައެޅުއްވާފައިވަނީ، ވަކި ތަނެއްގައެވެ. އަދި އުމުރުގެ ވަކި ވަގުތެއްގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ބޭނުންވެވޮޑިގެންނެވީ، އޭނާ މަރުވާނެ ތަނަށް އޭނާ ގެންނެވުމަށެވެ. ދެން އޭނާގެ ހިޔާލަށް ބަލާއިރު، އޭނާ ވެއްޓިފައި ސަލާމަތްވުމުން، އޭނާ ހީކުރީ އޭނާއަށް ދިގު އުމުރެއް ލިބިފައިވާ ކަމަށް. އެހެންކަމުން، ދެން ޖެހިގެން އައި ހިނދުކޮޅުގައި އޭނާ މަރުވެދާނެކަމަށް އޭނާ ހިއެއް ނުކުރެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެހާ އުހުން ވެއްޓިފައި، އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެ އޭނާ ސަލާމަތްވީމާ. އެހެންވީމާ، އޭނާއަށް ހީކުރެވުނީ، އޭނާއަށް ދިގު އުމުރެއް ލިބިފައިވާ ކަމަށް.

ކޮންމެއަކަސް، އަނެއް މިސާލަކީ، ތަންޒާނިޔާއިން ބޮޑުވެރިއެއް ހަމަ ބަނޑުފުޅުވުމެވެ. އަދި ވަރަށް ގިނަ ވަގުތުތަކެއް ހަރަކާތްތެރިވުމާ އިދާރާގެ ބައިވެރިވުމުގެ ތެރެއިން ފިލައިގެން ސަލާމަތްވިއެވެ. ހަރަކާތްތެރިވުމާ ބެހޭ ބައިވެރިވުމުގެ ތެރެއިން، އެއްވެސް މީހަކު ދިރުމުގެ ސަލާމަތަކާ ނުލައި ފިލާނުކުރެވުނެވެ. އެހެންކަމުން، މަރުވާނެކަމަށް ބެލޭ ހުރި ސަބަބުތަކެއް ހުއްޓާ، އެވިޔަސް ހައިރާންކަމާއި ދިމާވި ފިހާރަތަކަށް ދިޔައީ ހީވާގޮތެއްގައި. އެގޮތުން، އޭނާގެ މަރުގެ ވަގުތު އައިސް އަދި ނުގެނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ އޭނާގެ ކައިރިގައި އޮތް އޭނާގެ ދޮރޯށި ހުޅުވައި ވަދެ، ކުރިއަށް ދިޔައީ ގޭތެރެއަށް ބަލައިލުމަށް. ކުރިއަށް ވަގުތުގައި ބިރުވެރި ގޮތް ބަލައިލެވުން، އަދި އޭނާގެ މަރު އައިސް، އިން ހާއްސަ ވައި ސަރަހައްދުގައި އެކަށީގެންވާ ދަރަނިތަކުން ބަރުވުމެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކު ސަލާމަތުން އޭނާގެ ހިމާޔަތުގައި. އަދި އޭނާ ބޯކަލް އަޅުގަނޑު ހިމާޔަތުގައި، ފުރިހަމަ ބަތޭލުތައް. އެއްބަޔަކު ތަކެތި ސިނާ ދެބޭ ކުއްލިއަކަށް ރައްކާތެރިވެވޭތޯ. ޖަހާލައިފި ގިނަގުނަ، 800 މީލު ބޮޑުމިނުގައި ބޭޅި ދުއްވާފައިދާ، ދެބޭ ކުއްލިއަކަށް ޖަހައިފި، އެއްބަޔަކު ކޮންބައިން ސިޓީއަކު، ގާތުގައިވާ ގެއަކު 1600 މީލު ބޮޑުމިން. ހައިވޭއަށް ހިނގާފައިވާ އެކަމަށް ބެހޭނަމަ ބަލައިލާށެވެ! ގެއަކު އެންމެ 60 މީލު ބޮޑު މިންގައި ދުއްވާފައިދާ މިހާރު އެކަމަށްބެހޭ، މަރުވުމަށް ފަށައިގަތުމުގެ ނިންމުމެވެ. އެގޮތުން، އެކުވެރިއާ ކޮންމެވެސް މިހާރު އޭނާގެ އަނގަމާއި ހަމައަށް ސޯލާ ހިއްލާފައި ނުލެވިފައި، އަދި އޭނާގެ އަސްލާ ކާވެނިގެ ފެނިފައި، އޭނާ މަރާ ބައްދަލުވެއްޖެއެވެ. އޭނާ ކަރު ދިރިހުރިކަމަށް ކަމުގައި ވާހަކައެވެ. އަދި މަރާ ދިމާވީ ދުވަހު މިހާރު ވަގުތު ދެން ފަހަރެއް ވާހަކައެވެ. އޭގެ ބައިވެރިން އުމުރު ދުވަސް ވަރަށް ނުނިމިފައި، ނުވަތަ އެހާ ބޮޑަށް އުދުން ބަސް އަނގައިން ނުނިކުންނަނިކޮށް، އެހާ މަރުވެދާނެއެވެ.

އަރާމު ކަންތައްތައް ނިމިކޮށްލާ އެއްޗަކީ މަރު

މަރާއި ބެހޭގޮތުން އަހަރެމެން ވަރަށް ގިނައިން ވާހަކަދައްކަން ޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "އަރާމު ކަންތައްތައް ނިމިކޮށްލާ އެއްޗެއް މަރުގެ ގިނަގިނައިން ހަނދުމަކުރާށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސިފަކުރެއްވީ ފަދައިން، އަރާމު ކަންތައްތައް ނިމިކޮށްލާ އެއްޗަކީ މަރުގެ ގޮތުގައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "އަޑު މައްޗަށް، ހަމަ" އެވެ. އަތުރަސްތަނުގެ ބަސްތަކަށް ވިދާޅުވި، "މަރުގެ މަތިވެރިކަމާ އެއްވެސް ސަވާބެއްނެތް، އެހާ ތަކުރާރު، އަހަރެން ދުނިޔެއެއް ނުވެވޭ. އެހެންކަމުން، މިސާލެއް ކަމުގައި މުއާމަލާތް ކުރަނީ، މަރަކީ ސަލާމަތް އަދި އެހާ ތަކުރާރު ކޮށްލާ ނޫނޭ ކަލޭގެ މަރުގައެވެ." މުސްލިމުންނަށް އަދި ޖަހަނަމް މުސްލިމުންނަށް، މަރުވެގެންދާނަމަ، އަހަރެމެންނަށް ތަކުރާރުކަމެއް. މަރުވެފައިވާ މީހުން ހަމަ އެކަނި ތަކުރާރު ނުކުރެވޭ ކަމެއް ތިބުމަކީ؟ ހަމަލާދީ ބަލައިލާށެވެ، "އަހަރެން މަރުގެ

މުޢާމަލާތުކުރަނީ، ސަލަފުއްޞާލިޙުންގެ ގޮތުގައެވެ." އަހަރެމެން ދީނާ ތަޢާރުފުވާގޮތުގައިމުޅި ދުނިޔޭގެ ބައިވަރު ބަޔަކުވާނެއެވެ. އެއީ ސަލަފުން ކަމެކެވެ.
އަހަރެމެންނަކީ ނޭނގޭ، އަހަރެމެންނަކީ ހިތާވަރުގޮތެއްގެ ރިޢާޔަތް މާތަކާ ވިސްނުންކަމެއް. އެކަމަށްވިޔަސް، އަހަރެމެން އެކަމަށް ވަރަށް ގިނަ
މަސައްކަތްކުރެއް ކުރަން. އަދި އަހަރެމެން އެކަމަށް ވަރަށްގިނަ ކުލަވަކަމުގެ ކުރަން. މިއަދުގެ ޒަމާނުގައި، މަރަކާ ހަމަޖެހިފައިވާ
ކުރިމަތިވާނެކަމެއް. އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް، އެކިބާ މަރުވާނެކަން އެނގެއެވެ. އަހަރެމެން އެކަމަށް ހިތްވަރުކަން
ތައްޔާރުވެފައިވަނީ ހިއްކޮ؟

މިސްކީނުން މަރަން ތައްޔާރުވެސް ހިނގަންވީ ތިބާ ބަރަކާތްތަކާ، ތިބާއަށް ފެންނަނީ، މިސްކީނުން ދުނިޔެތެރޭގައި އެކަމަށް
ތައްޔާރުވާތީއެވެ. އެއީ، ކަންކަމާމެދު ގޮތްތަކުގައި، ގަބޫލުކުރާނެ ކަންތައްތަކުގައި، އަދި ދުނިޔޭގެ އިންސާފާއި ކުރުމުން. މިސާލަކަށް،
ކާބަކަށާ ތައްޔާރުކުރުން ފަދަ ކަންކަމުގައި ތައްޔާރުވެފައެވެ. އެހެންނަމަ، މަރުވެމަހެއްފަހުން، ފަރާތާ އަޅުގަޑު ކުރިމަތިވާ
ކަންތައްތައް، އަހަރެމެން ތައްޔާރުވެފައިވޭ ކޮން ކަންތައްތަކެއްބާއޭ!!!

އެދުރިކާގެ ވަރަށް މަސްއޫލު ފިކުރުކުރަން ޖެހުނީ ކީއްވެގޮސް އައިސް އެޖޯތު މަރުފުގެ ކާމިލު ސަލަފުވެރިންތަކާއި ނިސްބަތުން، ބުނާންނަ
ސަލަފުންގެ ކިބައިން. "ތިބާއަށް ވިސްނިއްޖެ ތިބާ މަރުފުމަތިފުރުން، ތިބާއަށް ހާޒިރުވާއިރު ކިހިނެއްވީ؟" ބުނާނީ، ދުނިޔެ ދުނިޔޭގައި
އެނގެ މަސްއޫލު އެއް ސަލަފުވެ ފިކުރުކުރަން ތިބާއަށް އިހުސާސްކުރިއެވެ. ބުނާ ބަސްފުޅުވެސް، "އަހަރެން މަރުފުމަތިފުރުން، އަހަރެމެންނަކީ އެއްވެސް
ކަމެއް ނުވާނެއެވެ. އަހަރެން ބަދަލުވެގެންދާނީ ވެއްޖެއެވެ." އެގޮތުން، ބުނާގެ ހިތުގައި، ބުނާއަށް ފިޔަވައިވާ ފަހުމުގެ ވިސްނުމުގައި، އަދި
ބުނާއަށް ފިޔަވައިވާ މަސްއޫލުވެރިންގެ، ތަރަވަސްކަން، 1400 އަހަރުކުރިން ދިޔަނުވި ތަންތަނުގެ ނުވަތަ ނަމަށް، އަލުން ފުރާނަ
އެދުއްލާންކަމުން ގަބޫލުކުރި އަރަބި ގިނަ ބާފުޅުންނައި، އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތެވެ. ބުނާއަށް ފިޔަވައިވާ އިޙްސާނު، ބުނާއަށްވީ އެއްވެސް
ފައިދާއެއް ނެތެވެ. ބުނާއަށް ފިޔަވައިވާ އިޙްސާނުގެ ސަބަބުން، އެހެން އިންޞާފުއެއްވެސް ބުނާ މަޢުލޫމާތެއް ހިފެއް ނެތެވެ. ސަބަބަކީ، ބުނާ
ހިތްހަމަ ވިސްނުން ތަކުރާރުކުރި އަހަރެމެން ދުނިޔެ ކަމުގައިވިޔަސް، ބުނާގެ ދުނިޔާވީކަމަކީ، ސުވާލުގެ ކަލަކެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى
ކާފަރުންނައި ބާރުގޮތުން ވަޙީކުރައްވައި، އެވިދާޅުގެ ޚަބަރު އަސްލުކަންތައްތަކެއް ޒިކުރުކޮށްދެއްވުމުގައި ފާހަގަކޮށް، އެވިދާޅު
ބާރުވެގެ. وَقَالُوا۟ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِىٓ أَصْحَابِ ٱلسَّعِيرِ މާނައީ، "ތިމަންމެން އަޑުއަހަމުންދިޔައިމަ، ނުވަތަ
ވިސްނައި ފިކުރުކުރަމުންދިޔައިމަ، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއަށް ތިމަންމެން ނުވީމުސް." (سورة الملك 10) އެބުނާބާ
ފުރަތަމަ، އަހަރެމެންގެ ވިސްނުމުގެ ސަބަބުން މިތަނަށް އަންނަންޖެހިފައިވާނަމަ، ދެން އަހަރެމެންނަށް ތަންދޮރު ދަންނަވާއެއް ނުނެވެ.
އަހަރެމެންނަށް އެނގޭ އެކަށީގެންވާ ނޫނެވެ. އަހަރެމެންނަށް ޖަހަންނަމައަށް އަންނަން ޖެހިފައިވާނަމަ، އަހަރެމެންނަށް، އެއްވެސް
ގޮތަކަށް ވިސްނުމެއްނެތި ބަލައި ނުނެވެ... އެއީ ކޮންކަހަލަ ތުންފިޔާކަމެއް ހުއްޓެވެ!!!

الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް ސިފައިގެ ދެއްވާފައިވޭ، ޕޯލިގެންކަން އެއިރުން އަހަރެމެންނަށް އަންގަވާފައިވެއެވެ. وَجَعَلَ
لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَارَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ މާނައީ، "އަދި الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިވުމާއި، ފެނުމާއި، ހިތްތައް
ދެއްވައިފައެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރުކުރުމަށްޓަކައެވެ." (سورة النحل 78) އެގޮތުން، މިނިވަންކޮށް ދެއްވިފައިވޭ، الله އަށް
އަޅުކަން ކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަހަރެމެންނަށް ދޭތެރެ އަދި ކަންފަތް ދެއްވާފައިވޭ، މައްސަލަތަކަށް ހޯދުމަށް. މިއީ ސިފައިގެ އަން މައްސަލަތަކަށް
ޙައްލުތަކާއި ދެމެހެއްޓުމަށް. އަދި ސިފައިގެން އެމައްސަލަތައް، އަހަރެމެންނަށް އެއީ ކޮންއެއްޗެއްކަން ފަހުމްކުރުމަށެވެ. އަހަރެމެން މިތަން
ހިއްސާ އެއްކޮށް ބަލަންކޮށްލުމަށް، އެކަމުގެ ސަބަބުން އަހަރެމެން އިމާނާއި ދިމާވަން ގެންދާން.

ކަންތައްތަކެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘް، އަރުވާ ކަންތައްތައް ނެތިކޮށްލާ... މިހަދީޘަށް އެއްބަސްވާނަން. އެހެނީ، އަހަރެމެން މަރު ބަލިކަށްވެސް ވާހަކަ ދައްކާނަމަ، އަދި އެކަމުގެ އަސާސް އަހަރެމެންނަށް އެނގިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން އާޚިރަތުގެ ފުރުޞަތު ނެގިދާނެއެވެ. އަދި ޙާލުން އަހަރެމެންނަށް ހައްދު ފެނުނެވެ. އަދި ޙާލުން ދުނިޔެ އަހަރެމެންނަށް ހަމައެކަނި ހަރަދުކުރެވޭނެތީގެ ބަދަލުގައި ދުނިޔެ ދިރިއުޅެނީއެވެ. އެހެންވީ، އަހަރެމެން މަރާ އަދި އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން ޖެހިއެން ވާހަކަ ދައްކަންޖެހެއެވެ.

ٱلْاحْتِضَار - މަރު ޙާޟިރުވުން، ނުވަތަ ޙާޟިރުވާ ވަގުތު

ކަންތައްތަކެވެ، މަރުވުމުގެ ކުރިން "އަލް އިޙްތިޟާރު" މިހެންކިޔާ ވަގުތެއް އާދެއެވެ. އެއީ މަރަށް ތައްޔާރުވުން ކަހަލަ ވަގުތެއް. މިވަގުތުގައި މަލާއިކަތް ފޮނުއްވައިދެއްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَيُرْسِلُ عَلَيْكُم حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ މާނައީ، "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކުގެ ގާތަށް މަރު އަތުވެއްޖެނަމަ، އެހިނދު ތިމަން الله ފޮނުއްވާ މަލާއިކަތުން، އޭނާގެ ފުރާނަ ހިފައްވަތެވެ. އެމަލާއިކަތުން (އެކަމުގައި) ކުޑަވެސް ނުކުރައްވާނެތެވެ." (سورة الأنعام 61) އެވަގުތުގައި މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވައިދެއްވަނީއެވެ. އަދި އިޙްތިޟާރުގެ ވަގުތާއި ބެހޭގޮތުން މީހަކު، އެމަލާއިކަތުން ފެންނާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "މުއުމިނު މީހާގެ ފުރާނަ ދޫކުރުމުގައި ވަކިވުމުން އާޚިރަތަށްދާނަމަ، މަލާއިކަތުން އައިސް ބައިތިއްބަވައިދެއްވަނީ، އިރުގެ އަލިކަމުގައި މޫނުތަކާއިގެންނެވެ. އެމަލާއިކަތުންގެ އަތްޕުޅުގައި ޖަންނަތުގެ ފަޅިވެހި ކަފުނާއި ޖަންނަތުގެ ވަށްވެހި ހުވަނދުވެސް އޮވެއެވެ. އެހެނީ، އެމަލާއިކަތުން ފެންނާނެއެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތުން މަރުގެ މަލާއިކަތް ފޮނުއްވައިދެއްވަނީއެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތް އެމީހާގެ ބޮލުގެ އިސްތަށިގައި ވާޑުވާނެއެވެ. "އޭ މިހިރަ ތާހިރު ފުރާނަ. الله ގެ މާފުކުރެއްވުމަށް އަދި އެކަލާނގެ ރުޟާ ދެއްވުމަށް ނުކުންނާށެވެ." އެހެނީ، ޖެހޭނެ ފުރާނަފަދައިން ފުރާނަ ނިކުމެގެން އަންނާނެއެވެ. ކަޅުތަކުން ބައްޔެއް، އެހިނދު މީރު ފެންތިކި ފަދައިން، ދުވަސް ޕުރޭއިން ތަށިން މަލާއިކަތުގެ ވާރޭގައި ހިފަހައްޓާނެއެވެ. އެބަތުން ބަރަކާތް ކުރިން، އެއްބަސްވެ ބަދަލުވާނެއެވެ. ދެން ކުރުމުގެ ވަގުތާއި ދުރަށް މަލާއިކަތުން ބަލައިގަނެތެވެ. ދެން ހެއްލުމާ އަލިވާ ހަޑިމަޑިވާނެއެވެ. އަދި ދެން މަރުގެ މަލާއިކަތް އެމީހާގެ ގާތުގައި ތިއްބަވައިގަނޭނެއެވެ. "އޭ މިހިރަ ނަފްސު ފުރާނައެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ކާފަރުވެރިވާ ކަމުގެ ކޯފާއާއި އެކަމަށް ނުކުމެވުމަށް ނުކުންނާށެވެ!" ދެން މަލާއިކަތް އެފަދަ ހިއްސާ ކުރެއްވިފަހުން، ފުރާނަ ތެލި ހަކަތަތްތެރި ޖެހޭނެއެވެ. ދެން ކަނޑުވެރިޔާ ވަޅުކަން، ތެރޭ ތަވާނޭގަނޑު ފަޅައިގެން ނުކުންނަކަމަށް، ދެން މަލާއިކަތް ފުރާނަ ހިފައްވާ، ހަނދޫގެ ތެރެއިން ފުރާނަ ދަމައިގަނެވޭނެއެވެ."

މިޙާލަތު ވަގުތުގައި، މުއުމިނު މީހާގެ ފުރާނަ ނެގުމަށްޓަކައި މަލާއިކަތުން ބަރަކާތް ގެނެސްދެއްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަދި މުއުމިނު މީހާ ހަނދާން ކުރައްވާ ވާހަކަ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައިފައިވަނީ، إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَامُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحْزَنُواْ وَأَبْشِرُواْ بِٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މިތަނުގެ ފަރާތުން ރައްބަކީ الله ކަމަށް ބުނެ، ދެން ސާބިތުވެ ހުރި މީހުން (ބިރުނުގަންނާށެވެ!) އެމީހުންގެ މައްޗަށް މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވައިދެއްވާނެއެވެ. (ތިޔަބައިމީހުން ބިރުނުގަންނާށެވެ. ހިތާމަވެސް ނުކުރާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވަޢުދު ވެވިފައިވާ ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމާއި ހަމައެކަނި ތިޔަބައިމީހުން އުފާކުރާށެވެ!" (سورة فصلت 30) އެހެނީ، އެވަގުތު މީހުންނަށް، އަހަރެމެންގެ ތެރެ ރައްބަކީ الله ކަމަށް ބުނެފައިވާ، ދެން ސާބިތުވެގެން ހުރި މީހުންނަށް ޚާއްޞަ ކަމެކެވެ. އަދި އެވަގުތު މީހުން، އެއްޗެހި ކިޔައިދީގެން ވާނަމަ، ދަންނައިދިނުމަކީ

ރޫޙާއި މީހުންނަށް ނޫނެވެ. އެމީހުންނީ، އެއްޗެ ދިއްމާކުރާ އިންކާރުކުރި، އަޒާބާ ނަގައި ކުރަށްޖަހައި އެކުއްޔާ މީހުންނަށް ނޫން.
އެހެނަސް، އެމީހުންނީ، އަހަރެމެންގެ ވެރި ރައްބަށް الله ގެ ބަދަލުގައި، ސާބިތުކަމާއެކު ދީލި މީހުންނެވެ. އަދި މަލާއިކަތް ބާކަލުން
އެވަރު މީހުންނަށް އަޒާބުދިނުމުގެ ހުކުމު ދެއްވައެވެ.

ކާފަރަކަށް ބަލާއިރު، الله سبحانه وتعالى އެވިދިނިއްވާފައި ވަރިކަސަބާވަތިކަން، وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ يَتَوَفَّى ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَٰرَهُمْ وَذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ﴿٥١﴾ މާނައީ، "މަލާއިކަތުން، ކާފަރުވި މީހުންގެ މޫނު ހަށިފުޅާބިނުގެ، ކަރުގެވާނަނީ ވެރިވާގެއިގެންނަވާންނަމަށެވެ. އެއުރެންގެ
މޫނުތަކުގެއްޔާއި ބުރަކަށިތަކުގައި އަމާއިކަތުން ތަޅައިގެ ޖަހުއްވާ ހުސްމަށެވެ. އަދި (އެހިނދު އަމާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން
ހިނދެއްވަރުހި އަލިފާނުގެ އަޒާބުގެ ރަހަ ތިޔަމަނާހުރިވިއްޖެ!" އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްތަކުން ކުރިއްވަ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި
ހަމަކަށަވަރުން، الله އީ، އަޅުތަކުންނަށް އަނިޔާވެރިވާފަދަ އިލާހަކުކަމުގައި ނުވެއެވެ. (سورة الأنفال 50) އެއީ ފަހަރެއްގައިވެސް
الله سبحانه وتعالى ޤާއިމާ މަދު އަދުލުވެރި ނުވުމެއް ނޫން. ޤާއިމަކީ އެކަން މިކުރިމަތިވީ، ޤާއިމާގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން.

އަޖާ އިބުނި ރަޙާމް ވިދާޅުވަނީ، "މަރުމަތިން ހަނދާންކުރުމުގެ ތިން ފައިދާއެއް ވެއެވެ."

1. ތައުބާވުމަށް އަވަސްވުމަށް – އެގޮތުން، ތިބާ ގޯނާތަކުން ތައުބާވުމަށް އަދި ތިބާ ތައުބާވާން.

2. ކެތްތެރިކަމުގެ ސަބަބުން - الله ޤަޟާ ކަނޑައަޅުއްވާ އެއްޗަކަށް ތިބާވަނީ ރުހެނިވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާ ގަބޫލުކުރާ ދުނިޔެ
ވަގުތީ ހާލަތެއްކަން. އަދި ގަބޫލުކުރާ، އަހަރެމެންގެ ދާއިމީ ހަޔާތަކީ އާޚިރަތް ނޫންކަން. އެގޮތުން، މުޞީބާ ސަލާމަތްކުރުމަށް އަދި
ޝަފާޢަތް ތިބާ މިތަނަކަށް ނުބަހައްޓާނެ. الله سبحانه وتعالى ކަނޑު އެއްކަލަށް ދެއްވިއަސް، ٱلْحَمْدُ لِلَّٰهِ އެވެ.

3. މުދަނީތަކުގެ ކަންތައްތަކުގައި، މުދަނީތަކުގެ މީހުންނާއި ހަސަދަވެރިކަމާއި އަދި ވާދަވެރިކަން - އަދި އެކަންވާނީ ތިބާގެ ހިތަށް
ހިތްހަމަޖެހުން ލިބޭނެކަމަށް. ސަބަބަކީ، މިސްކީނަކު ހާސްކަންބޮޑުވީ އަދި ނަފުރަތު އެދުން ކަންތައްތަކަކީ، މާއްދީ ކަންތައްތަކަށް،
ވާދަކުރުން. މުދަނީއަކީ ކެތެއްނެތް، އަދި އަހަރެމެންނަކީ އެދުން ބޮޑު ބައެއް. އެއްވެސް ކަމެއްގެ ސަބަބުން އިންސާނާގެ ހިތް
ނުފުރޭނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އާދަމުގެ ދަރިއާއަށް ވާދީއްޔާ ރަންފިލާފައިވިއަސް، ދޭތި
އެދޭ ދެވަނަ އެއްޗަކަށް އެދޭނެއެވެ. އަދި މަރި ފިޔަވައި އާދަމުގެ ދަރިޔާ ހުސްވާން އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. މަރި ފިޔަވައި އާދަމުގެ
ދަރިޔާގެ ދަހިކަން ކެނޑޭނު އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ތިބާގެ ޚިޔާލު ބިންގަނޑުގައި ވަޒަނުކުރުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން އެދުންވެރިކަމުގެ
ހިރާ ދޫކޮށްލައި ބަންދުވެއެވެ. މުދަނީއަޔާ، އެއަންޖެހައި ތަޣާފުލުވެރިގެ ތަނުގައި ނޫނެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާ އަބަދުވެސް ވިސްނާނީ،
މުދަނީއަށްޖެހައި ތަޤުނަށްފުދުމަށް. އެމީހާއަށް ވިސްނާނެ މިއީ ވަގުތީ ތަނެއްކަން، އަދި މިތަނަކީ މިތަނަކަށްޖެހައި، ތަޣާފުލުވެރިގެ
ތަނެއް ނޫންކަން.

سَكْرَةُ الْمَوْتِ - މަރުގެ ސަކަރާތް

މިއީގެ މާނައަކީ ކޮބާ؟ މަރުގެ ސަކަރާތަކީ، ތަދުގެ ސަބަބުން ހެނދުމިލާ ބޭހޮށުގެންވުމާއި އަދި ހޭނެތުމެވެ. މަރުގެ ސަކަރާތްތަކުގައި ޢާންމު މިހަކު، އެކްސިޑެންޓެއްގައިވެސް، ތަދުގެ ސަބަބުން ހެނދުމިލާ ބޭހޮށުގެންވުމާއި އަދި ހޭނެތުމުގެ ސްޓޭޖްތަކެކެވެ. އަދި މިކަން ހެނދުމިލާވަނީ، މަރުވާ ވަގުތުގައެވެ. އެއަށްހިނގާ، ސަކަރާތުގެ މައްޗަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ މާނައީ، "އަދި މަރުގެ ސަކަރާތް ޙައްޤު ގޮތުގައި އައިސްފައިވެއެވެ. އެއީ ތިބާ އެއިން ފިލަމުން ދިޔަ ކަމުގައިވީ މަރެވެ." (سورة ق 19) މަރަކީ، ޙަޤީޤަތެއް ހިނގާނެކަމެވެ. އަދި ދީބައިކަމުން ސަލާމަތްވާން އުޅުނަސް، އެކަން ނުކުރެވޭ. އެކަމަކީ، އެންމެންނަށްވެސް ކުރިމަތިވާނެކަމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށްވެސް އެކަން ކުރިމަތިވި. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެކަން ކުރިމަތިވި އިރު، އެކަލޭގެފާނުގެ ކައިރީގައި ފެންއަޅާފައިވާ ތަށިއެއް ހުއްޓެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅު ތަށީގެ ތެރެއަށް ލައްވާލައްވަމުން، އެކަލޭގެފާނުގެ މޫނުމަތީގައި ފޮއްސަވާ ވިދާޅުވެއްވިއެވެ، لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ إِنَّ لِلْمَوْتِ لَسَكَرَاتٍ މާނައީ، "الله ފިޔަވައި، އަޅުކަންވާ އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މަރުގައި ސަކަރާތްތަކެއް ވެއެވެ." އަދިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށްވެސް، އެކަމުގެ އިހުސާސްތައް ކުރެވިވަޑައިގަތެވެ.

އަދިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެކަން އިހުސާސްކުރެވުނުގޮތުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެދެއްވައިފައިވާއިރު، ތިބާއަށް އަރައިގަތުމަށް ކޮންފަދަ އިހުސާސެއް ކުރެވެން ހުއްޓެވޭ؟ ކާފިރުންނަށް ކޮންފަދަ އިހުސާސެއް ކުރެވެން ހުއްޓެވޭ؟ الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِى غَمَرَٰتِ ٱلْمَوْتِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا۟ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوٓا۟ أَنفُسَكُمُ ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱلْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ މާނައީ، "އަނިޔާވެރިން މަރުގެ ސަކަރާތުގައި އުޅޭހިނދު، ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ. މަލާއިކަތުން އެމީހުންގެ އަތްތައް ދިއްކޮށްލައިގެންނެވެ. (އަދި ވިދާޅުވާނެއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ނެރޭށެވެ! މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިހާނަތްތެރި ޢަޛާބު ދެވޭނެއެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން، الله އާމެދު ބޮޑާއިގެން ޙައްޤު ނޫން ބަސްތަކެއް ބުނުމުގެ ސަބަބުންނާއި، އެކަލާނގެ އާޔަތްތަކާމެދު (ކިބުރުވެރިކަމާއެކު) ބޮޑާވެގަނެގެން އުޅުނުމުގެ ސަބަބުންނެވެ." (سورة الأنعام 93) އެގޮތުން، މަރުގެ ސަކަރާތަކީ ރަނގަޅުކަންތަކެއް ނޫނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެންމެންނަށްވެސް މިމަރާއި ކުރިމަތިވާން ޖެހޭނެކަމުގައިވިޔަސް، މިކަމުގައި ތަފާތު ދަރަޖަތަކެއް ވެއެވެ. އެންމެ ފަސޭހަކަމާއި ކުރިމަތިވާނީ މުއުމިނުންނަށް ކަމުގައިވެއެވެ. ދެން ގޮތެއްގައި އެއްވެސް ތަފާތެއް ކުރިމަތިވާނީ ނުބައި ބައެއް ކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ އެއީ ޝަހީދުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ، "ޝަހީދުވާ މީހާއަށް މަރުގެ ވޭން ދިމާވާނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކަށް ކަކުލުގައި ހިފާ ހިތާމަޔަކުން ތަދު އިހުސާސްކުރެވޭ ފަދައިންނެވެ." الله سبحانه وتعالى ވަޙީ، ޝަހީދުންނަށް ވަރަށް މަތިވެރި އިނާމެއް ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އެފަދަ މަތިވެރި އިނާމާއި ދިމާވާނެ ދުވަހެއް އެކަލޭގެފާނު ޙާޟިރުވާތީވެ؟ ކޮންމެއަކަސް، މިހެން މިފަދައިން ދުނިޔޭގައިވެސް، އަދި އާޚިރަތުގައިވެސް، އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތެވެ. އަދިވެސް، ކާފިރުންގެ ކިބައިން ފާފަތަކާއި ދުއްސިފައިވާތީ ވެސް ވެއެވެ. އަދިވެސް ނުފޫޒު ހުރިކަމާއި، އަދި ކާފިރުންނަށް، ކެތްތެރި އަދިވެސް މިފަދަ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّيٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّآ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا وَمِن وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾ މާނައީ، "އެމީހުންނަށް މިހެންގެ

ގޮތަށް މަރު އަތުވެއްޖެއުމުން (އެބަހީ، الله އަށް ޝަރީކުކުރި މީހުން) އެހިނދު އޭނާ ބުނާނެއެވެ. "އަހުރެގެ ވެރި ރައްބެވެ! ތިމަންއަޅާ (ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތަށް) އަނބުރާ ފޮނުއްވާނދޭވެ! (އެއީ) ތިމަން ފަހަތުގައި ދޫކޮށްލި ކަންތައްތަކުގައި ޞާލިޙު އަމަލުތަކުރުމުގެ އުއްމީދުގައެވެ." ހަމަހަމަ އެހެނެއް ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއީ އޭނާ ބުނާ ބަހެކެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައިވަނީ ފުރާޅަކެވެ. އެމީހުން އަލުން ދިރުވާލެވޭ ދުވަހާ ހަމައަށް ދެމިއޮންނާނެއެވެ." (سورة المؤمنون 99-100) ކަންމިހެންކަމުން، އެފަރާތްތަކުން، މިދުނިޔެއަށް ފުރުޞަތު ދެވިފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެފަރާތުން އަނގަބަހުގެ ފަރާތުން ތައުބާވާނެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭނެއެވެ. ދެން ވަގުތު ފާއިތުވެފައިވުމުން، އެފަރާތުން އަމާނާތްތަކުން، ކަންކަމަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ވަގުތެއް ދީފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى އެވަގުތަށްވުރެ ކުރިން، އެފަރާތުން ތައުބާވުމަށް ފުރުޞަތު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެވަގުތު އަރުވުން، ދެން އެއްޗެއް ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. މިއާއި ގުޅޭގޮތުން ކުރަމުން ދިޔަ ފުރުޞަތު މިއްޗަށް ހުސްވުމުން، އަދި ފަހުން ތައުބާ ގަބޫލެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّمَا ٱلتَّوْبَةُ عَلَى ٱللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَـٰلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ يَتُوبُ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ މާނައީ، "ތައުބާ ގަބޫލުކުރެއްވުން الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި ހުރީ ކަނޑައެޅިގެން ނުބައިކަންތައް ކަމުގައި ނޭނގިގެން ކުށްކުރާ މީހުންނަށެވެ. ދެން، އެކަންތައް ކުރުމަށްފަހު ގާތްގައި (އެބަހީ، އެކަންތައް ކުރުމަށްފަހު ވަގުތުން) ތައުބާވާ މީހުންނަށެވެ. ފަހެ، الله އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތައުބާ ގަބޫލުކުރައްވައެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ޙިކުމަތްތެރި ރަސްކަލަކީ الله ތަޢާލާއެވެ." (سورة النسأ 17) އެގޮތުން، އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، ތައުބާވުމަށް އަވަސްވެގަތުމަކީ ކޮންއިރަކު ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، މަރު ހާޟިރުވުމުގެ ކުރިން، މިބައިގެ ތައުބާވުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިވެއެވެ. މަރު ހާޟިރުވުމުގެ ކުރިންނެވެ، ފުރާނަ ހަށިގަނޑުން ވަކިވުމުގެ ތައުބާކުރަންވާނެއެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَلَيْسَتِ ٱلتَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ إِنِّى تُبْتُ ٱلْـَٔـٰنَ وَلَا ٱلَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُو۟لَـٰٓئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾ މާނައީ، "އަދި ނުބައި ކަންތައް ކުރަމުން އައިސް، އެއިންމީހެއްގެ ގާތަށް މަރު އައިސް ހާޟިރުވެއްޖެ (ނަމަ އޭ) ހިނދު، ތިމަން މިހާރު ތައުބާވެއްޖެއީމޭ ބުނާ މީހުންނަށް ތައުބާއެއް ނުވެއެވެ. މިފަދަ މީހުންނާއި، ތައުބާ ގަބޫލުކުރެއްވުމެއް ނެތެވެ. އަދި ކާފިރުން ގޮތުގައި މަރުވާ މީހުންނަށް ތައުބާއެއް ނުވެއެވެ. އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތައްޔާރު ކުރައްވާފައިވަނީ ވޭންދެނިވި އަޒާބެކެވެ." (سورة النسأ 18) އެގޮތުން، މަރުގެ ވަގުތު އަރުވުން، ތައުބާއަކީ ގަބޫލުކުރެވޭ އެއްޗެއް ނޫން. ފިރުޢައުނަށް ކަންތައްދިޔަ މިގޮތަށް. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. حَتَّىٰٓ إِذَآ أَدْرَكَهُ ٱلْغَرَقُ قَالَ ءَامَنتُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا ٱلَّذِىٓ ءَامَنَتْ بِهِۦ بَنُوٓا۟ إِسْرَٰٓءِيلَ وَأَنَا۠ مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ ءَآلْـَٔـٰنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنتَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ މާނައީ، "(ދެން) އޭނާގެ (އެބަހީ، ފިރުޢައުނު) އަރިކޮޅުގައި ތޮއްޖެހުމުން، އޭނާގެ ބުނެފިއެވެ. އިސްރާއީލުގެ ދަރިން އީމާންވި އިލާހު ފިޔަވައި، އެހެން އިލާހަކު ނެތްކަމަށް އަހަރެން އީމާންވެއްޖައީމެވެ. އަދި އަހަރެންވަނީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިންނެވެ. (އެވަގުތު ފިރުޢައުނަށް އެންގެވުނެވެ. ކަލޭ މިހާރުތަންވީތޯ) މިހާރުތޯއެވެ؟ ކަލޭ މީގެކުރިން އުރެދިފައެވެ. އަދި ކަލޭވީ، ފަސާދަކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ." (سورة يونس 90-91) އެގޮތުން، الله އޭނާގެ ތައުބާ ގަބޫލެއް ނުކުރެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭރުވެސް ފުރުޞަތުވެފައެވެ. އެހެންކަމުން، الله އަހުރެމެންގެ ތައުބާ ގަބޫލުކުރައްވާނީ، އަހުރެމެންގެ ފުރާނަ އަހުރެމެންގެ ހަށިގަނޑުން ވަކިވުމުގެ ކުރިން ތައުބާވާނަމައެވެ.

ކަންމިހެންކަމުން، މަރަކީ ކޮންއިރަކު އަންނަ ކަމެއްކަން، މަރު، މިބާގެ ކައިރިއަށް އައުމުގެ ކުރިން، މަރު މިބާގެ ކައިރިއަށް އެބަ އަންނަކަމުގެ އިންޒާރެއް، ކުރިއަށް ނުދޭނެ. މަރު މިބާގެ ކައިރިއަށް އަންނާނީ، ކުރިން އިއްތިލާ ކުރުމެއްނެތި. އަދި މަރުގެ މަލާއިކަތާ ތިއްބަވަން

ތިބާ ހަޔާތުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ބޭނުންވެ، ނުވަތަ ތިބާ ހަޔާތުގެ ބިޔަކަން އުޅުނަސް، އެކަން ބަދަލުކުރުވާން އެއްވެސް ގޮތެއް ތިބާއަކަށް ނުނިކުންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތައުބާވުމަށް އެންމެ ރަގަޅު ވަގުތަކީ މިއީއެވެ. ތައުބާވާށެވެ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު! ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوٓاْ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ މާނައީ، "ﷲ ހަނދުމަކުރުމަށާއި، ހިތްތައް މަޑުމައިތިރިވުމަށް، އީމާންވި މީހުންނަށް އަދިވެސް ވަގުތު ނުޖެހޭހެއްޔެވެ؟" (سورة الحديد 16) އެހެންކަމުން، ތައުބާވުމަށް އިރަކީ މިހާރު. މިހާރުގައި އެންމެރަނގަޅުވާނީ ފަސްކޮށްނުލާ، ނުވަތަ ފަސްކޮށްލައިފިއްޔާ ކަލަކު ވަގުތު ގެއްލިދާނެ ނުވާނެ. މިއީ ދުރުހޮރު ބަދަލުވާނީ، ތިބާއަށް ހުރި ހުރިހާ ފުރުޞަތެއް ގެއްލިދާނެއެވެ، ހަރުއެއް ފަސްނުވާނެ ކަމަށް، އެވަގުތުން ފަސްކޮށްނުލާ ޤަބޫލުކުރާން ތިބޭނަމަ. އެވަގުތު ބުނާނެއެވެ، قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّيٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ "އަހުރެ ފޮނުއްވާށެވެ! ކަލޭގެފާނު (ދުނިޔެއަށް) އަނބުރާ ފޮނުއްވާށެވެ! (އަހަރެން) ދޫކޮށްލި ދުނިޔޭގައި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކެއް ކުރުމަށްޓަކައެވެ." (سورة المؤمنون 99-100) އެހެންކަމުން، އެވަގުތު ތައުބާވުމަކުން ފައިދާނުވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައެވެ، "ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ލޯބިވާ މީހާ، ﷲ ވެސް އެމީހާއާ ބައްދަލުވުމަށް ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ނުރުހޭ މީހާއާ ބައްދަލުވުމަށް ﷲ ނުރުހިވޮޑިގެންވެއެވެ."

ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވި، އެކަލޭގެފާނު އަޑުއެހުމަށް ފާހަގަކުރެއްވި އެއްގޮތަކީ، މަރަށް ލޯބިވުމާއި، ނަފްރަތުކުރުމަށް ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ދަންނަވާލެއްވިއެވެ، އެކަމަކު ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) އަށް އަރުވަމުން ބުނީ، "އަހަރުމެންގެ ތެރެއިން މަރަށް ނުރުހޭނެ މީހަކު ނުވާނެއެވެ؟" (މަރަށް ނުރުހޭނެ މީހަކު، އަހަރުމެން ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ނުރުހެނީތޯއެވެ؟) އެވާ ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "މިކަން އެހެން ގޮތަކަށެވެ، އެހެންކަމަކު ނުވާނެ. މުއުމިނު މީހަކު މަރުވުމުގެ ވަގުތު، ރަޙްމަތާއި ރުހުން ލިބިގެން ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ލޯބިވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މުއުމިނަކަށް ލިބޭ ކަމާއި، ފަހުބައްޔަށް، ފަހަކަށް ފޮނުވާލެވޭނީ، ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ލޯބިވާނެއެވެ. އަދި ﷲ އެމީހާއާ ބައްދަލުވުމަށް ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކާފިރަކު މަރުވުމުގެ ވަގުތު، ޢަޛާބާއި ކޯފާ ލިބޭނެކަމުގެ ޚަބަރުދެވުމުން، ﷲ އާއި ބައްދަލުވުމަށް ނުރުހޭނެއެވެ. އަދި ﷲ ވެސް އެމީހާއާ ބައްދަލުވުމަށް ނުރުހިވޮޑިގެންވެއެވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައެވެ، "ޖަނާޒާގައި މީހުންތަކެއް ވެރިރޭގައި އުފުލައިގެން ހިނގާއިރު، އެމީހާ ޞާލިޙު މީހެއްނަމަ، "އަހަރެން ކުރިއަށް ގެންދާށެވެ." ކަމަށް ބުނާނެއެވެ. އެހެނޫނީ، އެމީހާ ނުބައި މީހެއްނަމަ، "ހައި ހަލާކެވެ! އަހަރެން ގެންދަނީ ކޮންތަނަކަށް ހެއްޔެވެ!" އިންސާނުން ފިޔަވައި ހުރިހާ ތަކެތި މި އަޑު އިވޭނެއެވެ. އަދި އިންސާނުން އެއަޑު އިވިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ސިހި ވެއްޓޭނެއެވެ." (ބުޚާރީ)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން އެކަކުވެސް މަރުވާ ވަގުތަށް ވާސިލުވެވޭނީ، ކަލޭމެން ކޮންމެ ކަމަކަށް ތައްޔާރުވެގެންނެވެ، އަދި ﷲ ގެ ހަޟްރަތަށް ދާން ހުރި ތައްޔާރުވުމަކާއެކުގައެވެ." އެހެންކަމުން، ގަބުރުގައި ހިތްޖެހުމުގެ ކުރިން ހަނގުރާމަ، ބާރުގަދަ ނަފްސާއި، ގަދަފަދަ ކަރާމާ ފޯރާވެފައި އެކަލޭގެފާނު ރަޙްމަތްކުރައްވާ ކުރިން މަރުވެގެން އުޅެވޭނެއެވެ.

ދެވަނަ ސުވާލު

އިމާމް އަޙްމަދު އަލްޙަސަން

އާދެ މިއީ އަލްއާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން އަހަރެމެން ވާހަކަ ދައްކާ 2 ވަނަ ސުވާލެވެ. މިސުވާލަށް އަހަރެމެން ފެށޭނީ، ކުރީގެ ސުވާލަށް ނިންމާލިއިރު، ފެށުނުއިރާ މަރުގެ ސަކަރާތުގެ، ނިހާޔަތުގެ ބައިން. އެގޮތުން، އިމާމް އަޙްމަދުގެ ދަރިކޮޅު ޢަބްދުﷲ މިދެއްވަނީ، "އަހަރެންގެ ބައްޕަ އަވަހާރަވެގެން ދިޔައިރު، އަހަރެން ކައިރީގައި ހުރީމެވެ." އެގޮތުން، އޭރު އޭނާގެ ބައްޕަފުޅު މަރުގެ ސަކަރާތުގައި ކަމުން، ހުއްޓި ނުބެލެވެ. ދެން ދަރިފަސްކޮޅުވެރިންނެއް، މިޤާ ދުނިޔެއިން އާޚިރަތަށް ފުރައިދު، އެއީ ވަރަށް ހިނގާދިޔަ ބަދަލުތަކެއް. މިޤާ މުދުނިޔާގައި ދިރިއުޅޭ 60 އަހަރު، ނުވަތަ 70 އަހަރުވެއްޖެ. އަދި މިހާރު މިޤާ ތިބޭތަނީ، މުޅިން ތަފާތު ދުނިޔެއަކަށް. މިބަދަލުވުމަކީ، ހުނަރުތަކާއި ކުޅަދުނަތަކެއް. ބައެއް ފަހަރަށް މިޤާއަށް ފާހަގަކުރެވޭނެ ކަމެއް، އެއީ އެކަމުގައި ކުރިއަށް ފަހަތަށް އަންނަކަމުގައެވެ.

އެގޮތުން، ކުރީކަށް މިވާހަކަ ދަންނަވާލަދަ، ނިދުމާއި މަރު މިސާލުވެއްވާ. ސަބަބަކީ، ނިދުމަކީ، ކުޑަމަރަކަށް މަރުވުން. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا މާނައަކީ، "ނަފްސުތަކަށް މަރުވާހިނދު، އެނަފްސުތަކުގެ ފުރާނަތަކާއި، މަރުނުވާ ނިދާފައިވާއިރު ނިދާފައިހުންނަ ފުރާނަތައް ހިފާވަޑައިގަންނަވަނީ ﷲ އެވެ." (صورة الزمر 42) އެގޮތުން، ނިދުމަކީ، ކުޑަމަރަކަށް މަރުވުން.

އެހެންކަމުން، މިޤާއަށް އެކަށީގެންވާ ވަރުތަކެއް، މިޤާއަށް ހާލުވުރުގައިވާ ވަރުތައްވެސް ނުނެވެ. އަދި އެއީ މިޤާއަށް ނިދިފުރުޤާ ވަރުތައްވެސް ނުނެ. މަރުވާއިރުވެސް ކަންތައްދިޔާވަނީ ހަމަމިހާރުގެ ކަން. މިޤާއަށް އެދުވަނީ، ދިރިހުރުމާއި އަދި މަރުވުމާއި ދެމެދުން. ބައެއްފަހަރަށް މިޤާ އަންއެއްފަހަރެއްގައިވެސް އޮވެދާނެ، އަދި މިފަހަރެއްގައިވެސް އޮވެދާނެ.

ކަންމައަކަސް، ކުރިން ދެއްކި ވާހަކައަށް އެނބުރިލާނަން. ޢަބްދުﷲގެ ބައްޕަ ބުނަންފެށީ، "ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ... ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ." އެގޮތުން، ޢަބްދުﷲ އެކަމާއި ކަންބޮޑުވިއެވެ. މިޤާގެ ބައްޕަ (މަރުވަމުންދާއިރު)، "ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ... ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ." މިހެންކިޔަނީ، މިޤާއަށް ވާނުގޮތް މިސާލުވަޒަ! އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، އެބަނާ އެއްޗެއް މިޤާ މާނަކުރަނީ ކިހިނެއް ހެއްދެވޭ؟ ބަލާބަލަ، އަހަރެން އަދި މަރުވާކަށް ބޭނުމެއް ނޫނެވެ! (އެހެންނޫން؟) އެބުނާ އެއްޗެއް މިޤާ މާނަކުރަނީ، "އަހަރެން އަދި މަރުވާކަށް ބޭނުމެއް ނޫނެވެ." އެގޮތުން، ޢަބްދުﷲ ގެ ބައްޕަ ހުރުމުން، ޢަބްދުﷲ ސުވާލުކުރި، "އަހަރެންގެ ބައްޕައެވެ. ބައްޕާ "ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ." މިހެން ކިޔަމުންދަނީ ކީއްވެހެއްޔެވެ؟" ދެން އިމާމް އަޙްމަދު މިދެއްވި، "ޝައިޠާނާ އަހަރެންނާއި ޖެހިގެން ކައިރީގައި ހުރެއްޖެ، އޭނާގެ އިސްތިހާރުގައި ދަރިއަކަށްވުން ބޭނުމެވެ. "އާ އަހުމަދުއެވެ. އަހަރެންގެ އަތުން ކަލްސޫމާއިގެން ކާލާ ހިނގައްޖެއެވެ. އާ އަހުމަދުއެވެ. އަހަރެންގެ އަތުން ކަލްސޫމާއިގެން ކާލާ ހިނގައްޖެއެވެ." އެގޮތުން، އަހަރެން އެކަލޭގެއަށް ބުނަމުންދިޔައީ. ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ. ނޫނެކެވެ. ނޫނެކެވެ. އަދިއެއް ނޫނެވެ.... އަހަރެން މަރުވުމުގެ ކުރިންނެއް ނޫނެވެ." (މާނައަކީ) އަހަރެންނާއި ކަލޭމާއި ދުރުގައިވާ ހަނދުރާމަ މިދަނީ ކުރިއަށެވެ. އަހަރެން މަރުވުމުގެ ކުރިން ކަލޭގެ ދީބައިން ސަލާމަތްވާން ހުއްޓެވެ! އެގޮތުން، ޝައިޠާނާ ރުޖޫޢައިސްފައި އަދި ހިތްހަމަޖެހިފައި އެކަލޭގެ އަމިއްލަ އިސްތިހާރުގައި ދަރިއަކަށްވުމާ ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެ އަތުދަށުން، އިމާމް އަޙްމަދު ކަލްސޫމާއިގެން ދިޔަކަމަށް ހީކުރެވެ.

އެގޮތުން، އެމުއުމިނުން ބާކީވަނީ ބައްދަލާ! އެންމެފަހު ވަގުތާއިޖެހެންދެންވެސް އޭނާ ހަނދުމާކުރަމުންދާނެތެވެ. އަހަރެމެންނަކީ އަޅާނުލާ ބައެއް ނޫން. އަހަރެމެންނަކީ ބާޣީވެރިބައެއްނަމަ، އަހަރެމެން ބުނީސް، "އާނއެކޭ، އަހަރެން ކަލޭއާއި ދެކޮޅަށް މުޤާވަމާތުކޮށްފިއެވެ!"

އެގޮތުން، މިޒަމާން ކަންބޮޑު ހިނގާފާނެއެވެ. އެންމެފަހު ވަގުތުގައި ދިޔައީ ނާކާމިޔާބުވެއްޖެނަމަ، އެއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެވެ. އިބްނި ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، މިކަން މިޒަމާން ހިނގާ ސަބަބަކީ، މިއީ ޝައިތާނާއަށް މިބާއަށް ކުރެވޭނެ އެންމެފަހު ފުރުޞަތަކީ، އެކަކުވީއިރު އެނގޭހިނދެވެ. އެކަކުވީއިރު އެންމެފަހު ވަގުތުގައި މިބާ އަތުކުރުމަށް ހަމަޖެހިއްޖެނަމަ، އެކަކުވީއިރު މިބާ އެހަމަޖެހުނީއެވެ. އެހެންވެ، ޝައިތާނާ، މިބާގެ އެންމެފަހު ވަގުތުގައި، ވަރަށް ބޮޑު ހަމަލާ ސަމާލުކަމާއި ދެއެވެ. މިސާލަކަށް، ޝައިތާނާއާއި މިކުރާ ހަނދުމަފުޅުގެ ފަސޭހަކަމުގައި، މިހާރު މިބާ ބަލިވާނަމަ، ދުވަހު ހަނދުމަފުޅުގެ އެންމެ ނުރައްކާތެރި ދަނޑިވަޅުގައި، އާދެ މިބާގެ އެންމެފަހު ވަގުތުގައި ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ މިހާރު މިބާ ހަނދުމަފުޅުގައި ބަލިވެއްޖެނަމަ، އާދެ، ޝައިތާނާ އޭނާގެ ސަމާލުކަމުގެ އެއްފަދަ މިބާއަށް ހުއްޓާލައި ހުރަސްއަޅައިދޭ، މިބާ ހަނދުމަފުޅުގައި ބަލިވެއްޖެނަމަ، ޝައިތާނާ އޭނާގެ ހުރިހާ ސަމާލުކަމެއް މިބާއަށް ހުއްޓާލައި ބަލައިލާއިރު ވާނީ ހުރިހާހުއްޓާލާނެއެވެ!!!

އެގޮތުން، އެއީ ފިތުނައެކެވެ. އެހެންވެ، އަހަރެމެން ނަބީގެ ދުޢާއެއްގައި ހިމެނިގެންވަނީ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَتِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ ގެނައި، "ޔާ الله އެވެ. މިއަދާ ހިދަ الله ގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމަށް އެދެން، ދިރިހުރުމުގެ ފިތުނައިންނާއި މަރުގެ ފިތުނައިންނެވެ."

ނުބައި ނިމުން އަންނަ ސަބަބުތައް

އެގޮތުން، ނުބައި ނިމުން އަންނަ ސަބަބުތަކަކީ ބަރާބަރު ހިނގާނެވެ. މިބާގެ ހަޔާތުގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ވަގުތަކީ، އެންމެ ފަހުވަގުތެވެ. "އެކަލޭގެ މަރުވާ ދިޔަކު، އަޑުން ދިރުމެއްގައި އެކަލޭގެއެވެ." މިސާލަކަށް، މިބާ މަރުވި ހާލުގައި ހިޔާރާވެއްކަ، ތަޖުރިބާ ޙަޤީޤަތުގައި ގުޅިގެންވާއިރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ދިރޭތޯއިރު، މިބާ އަޑުން ދިރުމެއްގައި، ޙަޤީޤަތުގައި لَبَّيك اللحم لَبَّيك އެވެ." އަދި މިބާ މަރުވި ޝަހީދުގެ ގޮތުގައި ހަނދުމަފުޅުގެ މައިދާނުގައިނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ދިރޭތޯއިރުގައި މިބާ ކުރެވެން ނުކުންނަކަށް، މިބާ ހަނދުމަފުޅުގެ މައިދާނުގައި މަރުވިއިރު ވާ ހުރިހާ ކަމެއް، މިބާގެ ޖަހަވާން ވާ ހުރިހާ ހާލަތެއް. އެހެންވެ، އަހަރެމެންގެ ޙާލަތުގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ވަގުތަކީ، އެންމެފަހު ވަގުތެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަޔާންކޮށް ހަދީޘްކުރައްވާފައެވެ. اللحُمَّ جَعَلَ خَيرَ عَعْمَالِي خَوَاتِيمَهَا "ޔާ الله އެވެ. މިއަދާގެ އެންމެފަހު ޢަމަލަކީ، އެންމެ ހެޔޮޢަމަލުތަކުގައި ލައްވާނދޭވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން މިހާރު، ޖަންނަތާއި އެދިހަކާއި ދެމެދުގައި ފޮތިއަކަށް ކަމިރުވަނދުން، ޖަންނަތުގެ އަމަލުތެރިންގެ އަމަލުތަށް ކުރަމުންދާނެއެވެ. އަދި ދުން އެންމެފަހުން، އެދިހާ ޖަހަންނަމުގެ އަމަލުތެރިންގެ އަމަލުތަށް، އަދި އޭނާ މަރުވުމަށްފަހު، ޖަހަންނަމަށް ވަދެއެވެ." އެގޮތުން، އެއީގެ އަސްލުކަމެއްވެސް ކަންބޮޑު ހިނގާފާނެ، އެއީ، އެދިހާގެ މުޅި ހަޔާތުގައި ޖަހަންނަމުގެ އަމަލުތެރިންގެ މަގުން ހިނގުމަށްފަހު، އެންމެފަހު ވަގުތުގައި، ޖަންނަތުގެ އަމަލުތެރިންގެ އަމަލުތަށް، ޖަންނަތަށް ވަދެން. އެގޮތުން، އަހަރެމެންގެ ދުއާއަކީ، އަހަރެމެންނަކީ ބަރަކާތެރި ނިމުމެއް ދެއްވުން. އާމީން.

ކޮންމެއަކަސް، ނުބައި ނިމުން އަންނަ ސަބަބުތައް.

1. ފާސިދު އިއުތިޤާދާއި އީމާން

މިސާލަކަށް، މީހާ ކަންތެރިކަމުގައި ގެތިމަނެބުނަ، އެކަންތެރިކަމުގައި ބޭނުންކުރަމުންދިޔައެވެ. އަދި އެކަންތެރިކަމުގައި ދުވަސްކޮޅެއްވަންދެން އެއްވެސް މަޢްސަލައެއް ނުޖެހި މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔަ. އެއަށްފަހު، ދުވަސް މީހާ ބާޖެހި އެޖާޒީއާސަނަތައް ބޭނުންކުރަން ފެށުމުން، އެކަންތެރިކަމުގައި މަސައްކަތްކޮށް، ހަމަކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަންތެރިކަން ޖެހުނީ ކަން މަސައްކަތައް މީހާ ބެލިއިރު، މީހާއަށް އަނގަބަހުން

އެއްކަލި، އަނގެ ދެކަމަށް ދުވަސް ފެނިގެންވެސް، އެކަންތެރިކަމުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން ހުރިކަން. ދެކަމަށް އަމަސައްކަތް ހުރިކަން ނޫނިގަނޑު
ސަބަބަކީ، އެކަމުދެކެބު ދެކަމަކަށް ބޭނުންކުރެވުނު ވަރަށް ހާދިހާގެ ގޮތުއެގެއި ކަމުގެއިހާލެވެ. އެހެންނަމަ، މީހާ އެކަމުދެކެބުން
ވަރުގަދަ މަސައްކަތްތަކަށް ކަރުދުމާވެއްޖެ، މަސައްކަތް ފެނުމަވެއްވާ ރިކަރުވެވިއްޖެ؛ އެއީ ބޮޑުނުބައި ނިޔަ
ކަންތެރިކަމުގެ، އެއްވެސް މަސައްކަތް ދިމާވެވަޑައި. އެހެންނަމަ، އެކަމުދެކެބުގައި ފާރުވެރިވާ މަސައްކަތް ވެއްވެ.
ހަމަލިބުނު، މީހާ ހިތަށް އަރާފައި، މިހާރު މީހާގެ ދިމާގެއި އެއްވެސް މަސައްކަތް ނުޖޯ، އަދި މީހާގެ އަޅުގަނޑުގެ އެއްވެސް
މަސައްކަތް ނުޖޯ. އެހެންނަމަ، މީހާގެ ހިތުގެ އެއްޗެހިގެ، ފުރުޤާނުގެ ކަންކަމެއްވެސް ކަމެއްގައި ސަމާލުކަމެއް އޮވެނެއް، ނުވަތަ
ނިޔަބަލާވެނިހާރުދު ކަންކަމެއްވެސް ސަމާލުކަމެއް އޮވެނެއް، ނުވަތަ الله ގެ ބުރާކުރީމުގެކަރު ކަންކަމެއްވެސް ސަމާލުކަމެއް ހިތުގެ އެއްޗެހިގައި
ފާރުވެރިވާ އޮވެނެއް. ދެން މަރުގެ ވަގުތު އައުމުން، ސަރުއާލާ އައިސް، މީހާއަށް ޖަސްޓިސްކަށް ކުރިމަތިވެވެއެވެ. ދެން އެއްކަލަ
މަސައްކަތް މަޤްސަދުވެސް. މީހާއަށް މީހާގެ އަދިރުގައި މަސައްކަތް ހުރިކަން އަނގައިދިން، މީހާ ކަންތައްތަކުން ކުރިޔާއެވެ؟ މީހާ މިދުނިޔޭގައި
މީހާގެ އަދިރި އެއްކަން. ސަބަބަކީ، މީހާއަށް މިޖާރުގައިކުރެވުނު، މީހާގެ އަދިރިގައި ކަންތައްތަކުގެ މަސައްކަތް އެބަހުރިއެވެ. އެހެންނަމަ،
މީހާއަށް މިހިރިކުރެވުނު، މީހާގެ ހިސާބުކަމުގައި މަސައްކަތް ނުގުޅުމުގެ އަބަދުއެވެ. އެހެންނަމަ، މީހާ މިދުނިޔޭގައި މީހާގެ ދުވަސް ހިސާބުކުރާކަން
އެއްކަލި. އަހަރެން މީހާގެ ގެއްލިގެން މިދުނިޔޭ ހުރިހާ އެއްޗެއް. އެއީ މިހާރުކަންކަމުގެ ކަންޏާއުމުގެ ވަރުގަދަކުރުމުން، އެކަންޏާއުމުގެ
ހެދުމުގެ ބަދަލުގައި، އެއްޗީ އެއްޗެހި ގޮތެއް. އެހެންނަމަ، މީހާ ހިދާ އެއްޗެހި އެއްޗެހިކުރުމުން، ދެން ކަނޑައެޅުމުގައި މީހާ މިދުނިޔެ
ނުލާހިމާބެ. އެހެންވެ، ޢިބްނު ޤައްޔިމް (رحمه الله) ވިދާޅުވެސް، "އަހަރެމެން ގެބުލުތަކުން، އެއިރަކު ހަމަޖެހުމުގައި ހުރި ރަހަތު
ދިހަނާއަރު، الله ގެ ހަޤު ރަހުމަތުގެ ސަބަބުން، އެއިރަކު ހަމަޖެހުމުން އެއްޗެއް ނުލިބެއްޖާނެއެވެ. އެއީ، ފާރުވެރިވާ ނުރަހަމަތްތަކާއި
ނުދިނަމެވެ." އެހެންވެ، ކަންތައްތަކުން ކަމެއް ގެސްކުރާ ހުރިއެވެ. އަދި ކަންތައްތަކުގެ އެއްވަރަކާ އެކަމަށް ފެނުމެވިއެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ މާނައީ، "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އަހަރެމެން އެންމެބޮޑަށް ގެއްލިގެންދާނޭ
މީހުންގެ ހަބަރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދީފާނަމުތޯއެވެ؟ އެއީ، ކިޔަސަދެއްތޯ އެކިބާއިރުގައި ނުވަތަ ނުހަނު ބޮޑުބޮޑު ކަމެއްގައި، އެއީ އެމީހުން
އަމަލުތަކަށް ބާތިލުވެ، ގެއްލިގެންވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެއީ ހަގީގަތުގައި ކަންތައްތަކުގަނޑު ރަގަޅަށް ކަމަށް އެމީހުން ހީކުރެވެ." (سورة الكهف 103-104) އެހެންވެ، އެންމެބޮޑަށް ގެއްލިގެންވާނެ މީހުން، އެއީ ހަގީގަތަކީ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް، ހަގީގީ ކަމަށް ހީކުރާ މީހުންނެވެ، އެހެންނަމަ،
ނުބައިކަން ތަޤުވާ ނުކުރުން މީހުންނެވެ. މިސާލަކަށް، މީހާއަށް މިޤުދުރަތް މީހާ ވެސް ތަގުވާވެރިކަމުގެ ގޮތުގައި، އެހެންނަމަ،
އެތަގުވާވެރިކަމާ ކަންތައްތައް މީހުންނަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކަލާމީ އަޅުގަނޑުމެން ނުން. އެހެންވެ، އެއީ
އެއްގޮތެއްގެ ގޮތުގައި ހާދިހާ ހުރިއެވެ.

2. ބައްޒު މަގުން އެއްކިބާވުން

މިސާލަކަށް، މިހާރު ހައްޒު ރަގަޅު މަގުގައި ހިނގާން. އެހެނަސް، އޭނާ ނިސްބަތީ، ގެދޮރު އަޅާލުން. އެގޮތުން، އޭނާ ނުބައިމަގުން ކުޑަކުޑައިން އަލާއިރު، އެކަން ފުރުސަ ވަރަށް ކުޑަ ގޮތަކަށް. އަދި އެގޮތް ކުރިއަށް ދިޔަވަރަކަށް، ދިގުވެގެން އެތެރެވި ތަރުގަތުން ދުރަށް. އިސްތިހާރު ބަލާއިރު، އޭނާއަކީ ތަޤުވާވެރިންގެ ތެރެއިން އެކަކު. އެހާމަ ބޮޑު މަސައްކަތްތަކެއް ތެރެއިން ކުޑަ ކުދިން ކުރުވުން. އެއީ ބާރަކު ހިތްވަރިކަން ކުރިއަށް ނަގާލުން. އެހެންވެ، އޭނާ ބަރުވެރިވެގެންދިޔައީ، ހަރުދަނާކަމުގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް ނުބައި އެއްކަލަ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَٱتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ٱلَّذِيٓ آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَٱنسَلَخَ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ ٱلشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ ٱلْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَٰكِنَّهُۥٓ أَخْلَدَ إِلَى ٱلْأَرْضِ وَٱتَّبَعَ هَوَاهُ މާނައީ، "ތިމަން الله ގެ އާޔަތްތައް އޭނާއަށް ދެއްވީމުން، އޭނާ ވަކިވެގެން ދިޔަ މީހާގެ ޚަބަރު، ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ކިޔައިދެއްވާށެވެ! ފަހެ ޝައިޠާނާ އޭނާގެ ފަހަތުން ދިޔައެވެ. ފަހެ، މަގުފުރެދިގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިން އޭނާ ވިއެވެ. ތިމަން الله އިރާދަކުރެއްވިނަމަ، އެއާޔަތްތަކުގެ ސަބަބުން، އޭނާ މަތިވެރި ކުރެއްވީމުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އޭނާ ބިމަށް ލެނބިގެންފިއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބާވެއްޖެއެވެ." (سورة الأعراف 175-176)

އެހެންކަމުން، މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ އެމީހާ، الله ގެ އާޔަތް، އޭނާއަށް ލިބުނު މިހާރުގެ ވާހަކައެވެ. އެހެނަސް، އޭނާ، الله ގެ އާޔަތްތަކުން ދުރުވެގަތް. އަދި އޭނާ އިޚްތިޔާރުކުރީ، އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުންތަކެވެ. އެހެންވެ، އޭނާ މަގުފުރެދި، އަދި މަގުގެއްލިގެންދިޔައެވެ. ސަބަބަކީ ކޮބާ؟ ސަބަބަކީ، أَخْلَدَ إِلَى ٱلْأَرْضِ، އޭނާ ބިމަށް ލެނބިގަތުމެވެ. ސާފުކޮށް، އޭނާގެ ހިތުގައި އިތުރުކުރި، އަދި الله ގެ އާޔަތްތައް އެދުނު ދުނިޔެ. އެހެންކަމުން، އޭނާގެ ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުލިބި، ދުނިޔެ، މަގުފުރެދިގެންދިޔައެވެ. ސަބަބަކީ ކޮބާ؟ އޭނާ ބިމަށް ލެނބިގެންދިޔައީ، وَٱتَّبَعَ هَوَاهُ، އޭނާ އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބާވުން ދިޔުން. އެހެންކަމުން، ބިމަށް ލެނބި ނަފްސާނީ، އަދި އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބާވުން ނުބައި. ސަބަބަކީ، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އިސްތިޤާމަތުގެ މަގުން، އެކަން ދުރުވެގެންދެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިޤާމަތުގެ އަސްލު ބޯހިމަނަ ހިނދުތޯ. "އިސްތިޤާމަތު" މިއީ ކޮންކަމެއް ބާވައެއްތޯ؟ އިސްތިޤާމަތަކީ، ބަލައިލާ الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވުން. އިސްތިޤާމަތަކީ، މިބައި އަމިއްލަ އެދުމާއި ދުރުހެލިވެ، الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވުން. މިއާ މިޙާލު އަމިއްލަ އެދުންތަކާ ދުރުހެލިވެ الله އަށް ކިޔަމަންވުން. މިކަމުގައި ވިސްނުމުގެ ތަފާތުތަކާ، ޢަމަލުތަކުގެ ގޮތަށް ތިބޭފަރާތްތަކަށް، އިސްތިޤާމަތުގެ ނަތީޖާ. އެހެންކަމުން، ތަފާތު ގޮތްތަކަށް، އިސްތިޤާމަތުގެ އެއްގޮތަކަށް ތިބޭ ދުވަހެވެ. ޢަމަލުތަކުން ބަދަލުކުރަނީ އިސްތިޤާމަތުގެ އެއްގޮތަކަށް ޢަމަލުތަކުގެ ތަނާޒުލެވެ. ސަބަބަކީ، އިސްތިޤާމަތަކީ، ހިނދުކޮޅަކު الله އަށް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވުން. އެހީގެ ކިބައިގައި ލިބިގެންނުވާ، އަދި އޭނާގެ ކިބައިގައި الله ގެ އާޔަތްތަކުގެ. އެހެންކަމުން، އެކަމަކުން އެހީއަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުވޭ. ސަބަބަކީ، އޭނާ ހިނގަމުންދިޔައީ އޭނާގެ އަމިއްލަ އެދުމާއި އެއްގޮތަށް. އަދި އޭނާ މަގުގެއްލިގެންދިޔައެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު އެންމެ ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ، މިހާރު އެމީހާގެ މޫނުމަތިން ޤުރުއާނުގެ އަލިކަން ފެންނަވަރަށް ޤުރުއާން ހިތުދަސްކޮށްފައިވާ މީހެއް، ދެން އޭނާ الله ގެ އާޔަތްތަކުން ދުރުވެއްޖެ މީހާއެވެ. ދެން އޭނާ، އޭނާގެ އަވައްޓެރިޔާގެ މައްޗަށް އަރާ ކަނޑިން ހަމަލާދީ، އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް ޝިރުކުގެ ތުހުމަތު އަޅުވައެވެ." ދެން، ހުޒައިފާ އިބްނު އަލްޔަމާން އައްސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "އެދެމީހުން ތެރެއިން މުޝްރިކަކީ ކާކުތޯއެވެ؟ ތުހުމަތުކުރާމީހާތޯ ނުވަތަ ތުހުމަތުކުރެވުނުމީހާތޯ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. "ތުހުމަތުކުރި މީހާއެވެ." އެހެންކަމުން، އޭނާ ފުރަތަމަ ވެއްޖެ، އަދި އޭނާގެ އަވައްޓެރިޔާގެ މުޝްރިކުކަމުގައި ދައުވާކުރިއެވެ. އަދި އެހެންކަމުން އޭނާ އަމިއްލައަށް މުޝްރިކަކަށް ވެގެންދިޔައެވެ. އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވި، މިޙަދީޘް، ޤުރުއާން ހިތުދަސްކޮށްފައިވާ މީހާގެ ވާހަކަ. އަދި މިޙަދީޘް، އޭނާގެ ޤުރުއާނުން، ޤުރުއާނުގެ އަލިކަން ފެނުނު ވާހަކަ. އެކަމަކު، ދެން އޭނާ، އޭނާ އިތުރުވަމުން ޤުރުއާނުން ދުރުވެއްޖެ. އަދި އޭނާ ހިތުދަސްކޮށްފައިވާގޮތް، އޭނާގެ

އަވައްޓެރިޔާގެ ބޮޑުވަގި ސަރީރުކާގެ ތުހުމަތު އަޅުވައެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަރީފުކުރައްވަނީ، އެމީހާ، މުސްލިމުކަން ވެއްޖެއެވެ. (އޭނާގެ ހިތުގައި ޒުހުއާންވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އޭނާ މުސްލިމުކަން ވެއްޖެއެވެ.)

ބަރްސީސާގެ ވާހަކަ

ބަރްސީސާއަކީ، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ މަޝްހޫރު އަޅުވެރިއެކެވެ. އަދި އޭނާއަކީ އޭނާގެ އަމިއްލަ ފުރިއްސަގައި އޭނާ އަމިއްލައަށް އަޅުކަންކުރަން އިންނަ އަޅުވެރިއެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ތިން ބޭބެ ހަނގުރާމައަށް ދިޔުމަށް ބޭނުންވިއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ އަންހެން ކޮއްކޮ ހުރި. އަދި އެމީހުން އެކުއްޖާ ބަލަހައްޓާނެ ތަނެއް ހޯދުމަށް ކަންބޮޑުވިއެވެ. އެމީހުންނަށް އެއަންހެން ކުއްޖާ އެކަނި ބަހައްޓާކަށް ނުކެރުނެވެ. އަދި އެކުއްޖާ ބަލަހައްޓާނެ ތަނެއް ހޯދަމުން، އެމީހުންނަށް އެންމެ ރަނގަޅު ތަނެއްކަމުގައި ފެނުނީ، އޭނާއަކީ އަޅުވެރި ބަރްސީސާ. އެގޮތުން، އެތިންބޭބެއިން އެއްބަސްވެވުނީ، އެކުދިންގެ ކޮއްކޮ ބަރްސީސާގެ ކައިރިގައި ބަހައްޓަން. ސަބަބަކީ، ބަރްސީސާއަކީ އެންމެ ތަޤުވާވެރި އަދި އެންމެ އިތުބާރުކުރެވޭ މީހާ ކަމުގައި ވާތީއެވެ.

އެގޮތުން، އެތިންބޭބެއިން، އަޅުވެރި ބަރްސީސާގެ ކައިރިއަށް ހާޒިރުވެލައްވައި، ޙާލަތު ސާފުކޮށްދިނެވެ. އަދި އެތިންބޭބެއިން ބުނީ، "ތިބާއަށް އަހަރުމެންގެ އަންހެން ކޮއްކޮ ބެލެހެއްޓުމަށް ހުއްދަދޭނަންތޯ؟" ދެން އޭނާއަކީ އަޅުވެރިޔާ ބުނީ، "އަހަރުން ކަލޭމެންގެ ކިބައިން ރައްކާތެރިކޮށްދޭނަން، الله ގެ ކިބައިން އެދުމުން." ކޮންމެއަކަސް، ޝައިޠާނާ ބަރްސީސާގެ ކައިރިއަށް އައިސް، ވަސްވާސްދިނުމުން، "އެކުދިން، އެއަންހެން ކުއްޖާ ދުރުކަމުގައި ބަހައްޓާށެވެ! ވަކި ކޮޓަރިއަކު ބަހައްޓާށެވެ! މިބާ އެއަންހެން ކުއްޖާއަށް އަލުގެ ތަނުގައި ބައިތިކޮށް، ނުބައި މީހަކު އެކުއްޖާގެ ކައިރިއަށް ނާދާނެއެވެ. އަދި އެކުއްޖާ ވަކި ކޮޓަރިއެއްގައި ބަހައްޓާށެވެ! މިކަމަށް ހެޔޮކަމެއް މިބާގެ އަތުން ކަނޑައެޅިގެން ދިޔައީ ހެޔޮވާނެއެވެ!" އެގޮތުން، ޝައިޠާނާ ބަރްސީސާއަށް ހިތްވަރުދިނުން ދިޔައީ، ހެޔޮކަމެއް ކުރުމަށް. ކޮންމެއަކަސް، އަޅުވެރިޔާ އޭނާގެ ކިބައިން ހޯދާ، އެމީހުން ގޮސް، އެކުއްޖާ ބަލަހައްޓަން ވާހަކަ ދެއްކި. އެކަމަކު، އަޅުވެރިޔާ އަށްބަސް، އެކުއްޖާ އިންނަވާތީ، އެކުއްޖާގެ ގެއަށް. އަދި އަހަރެން އިންނާނީ، އަހަރެންގެ ފައްސާގެއަށް.

ކޮންމެއަކަސް، އެތިންބޭބެއިން ހަނގުރާމައަށް ދިޔައެވެ. އަދި އެއަންހެން ކުއްޖާ އިންނަނީ އޭނާގެ ގެއިގައެވެ. އަދި ބަރްސީސާ އޭނާގެ ފައްސާގެ ދޮރުމަތީގައި ކާނާ ދޫކޮށްލަނީ ކާއެއްޗެހި ބަހައްޓާލުމަށްފަހު، އޭނާ އެކުއްޖާއަށް ކޮށްދިނެވެ. އަދި ބަރްސީސާ އެކުއްޖާއަށް ބަލަހައްޓަމުން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން، އެކުއްޖާ އޭނާގެ ގެއިން ނުކުމެގެންއައިސް، ކާއެއްޗެހި އެކުއްޖާގެ ގެއަށް ގެންދިޔައެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިގޮތަށް ވަގުތުކޮޅެއް ދިޔުމަށްފަހު، ޝައިޠާނާ، ބަރްސީސާގެ ކައިރިއަށް އައިސް ބުނީ، "ކަލޭ މިއަށް ކަންތައްކުރަނީ ހިލޭ ހެޔޮކަމެއް! އެކުއްޖާ އެކަނި ގެއިން ނުކުމެގެން ކާއެއްޗެހި ހޯދަން އަންނަނީ، މިސްކީނުކަމުން! ކަލޭ އެކަނބުލޯގެ ގެއާ ދޮރުމަތީގައި ކާއެއްޗެހި ބަހައްޓާށެވެ." ބަރްސީސާ ބުނީ، "އާނއެކެވެ. ރަނގަޅު ވާނެއެވެ." ޝައިޠާނާ އޭނާއާ ކުރިމަތިވެގެން ހުރުމުން ވާހަކަ ދައްކައިއުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ ވަސްވާސް. ކޮންމެއަކަސް، ބަރްސީސާ އެއަންހެން ކުއްޖާގެ ގެގެ ދޮރުމަތީގައި ކާއެއްޗެހި ބަހައްޓަން ފެށި. އަދި މިކަން މިގޮތަށް ދުވަސްކޮޅަކަށް ކުރިއަށްދިޔަ.

އެއްކާލުވެސް، ދުވަސްކޮޅަކަށްފަހު، ޝައިޠާނާ ބަރްސީސާގެ ކައިރިއަށް އައިސް ބުނީ، "ކާއެއްޗެހި ބަހައްޓާކަށް ވުރެ، އެކަމަށް ބޭނުންނުވާނެ. އެގޮތުން، އަދިވެސް މިހާރު އޭނާއާ ވާހަކަ ދައްކާށެވެ. އޭނާ، ކަލޭ ޢާއިލާގެ ބޭބެއިން އެކަނި ގޮސްގެން ދިޔައީ." އެގޮތުން، ބަރްސީސާ، އެއަންހެން ކުއްޖާގެ ގެއަށް ވަދެ، އޭނާއާ ވާހަކަދައްކަން ފެށި. އޭނާ އަސަރުކުރި. އަދި މިގޮތަށް މިކަންތައް ކުރިއަށް ދިޔައީ.

ކޮންމެއަކަސް، އެއްކަލަ ތިންބެއިންނަށް، އެހާއަވަހަކަށް އެނބުރިއައީ ހާދަވެންޏެވެ. އަދި އެހަނދުހާމައަކަށް ދުވަސްކޮޅެއް ނުވިއެވެ. އެގޮތުން، އަނބެއްކާވެސް، ޝަޢިމާނާ ބަދުރުނިސާގެ ކައިރިއަށް އައިސް ބުނީ، "ކަލޯ އެކުއްޖާދުވެ އެކަނިވުމަށް ދޫކޮށްލަނީ ހެއްޔެވެ؟ އެކުއްޖާދުވަސް އަހާލާނެ އެކަކުވެސް ނެތެވެ. އެކުއްޖާދުވެ އެތަނުގައި އިންނަތާ ވަރަށް ދުވަސްވެއްޖެއެވެ. އެކުއްޖާދުވެ ހިލަބީ އެކަކާވެސް ވާހަކަ ނުދައްކާ، ޖަލުއްގައި އިންނަހެނެވެ. ކަލޯ ކުޑަކުދިން ޖިންނާދަރިވެ، އެކުއްޖާއާއި ކުޑަކުދިން ވާހަކަދައްކާލުން ހިއްހެއްޔެވެ؟ އެހެންނޫނިއްޔާ، ފަހަރުގައި އެކުއްޖާއަށް ބޭނުންދީ، އެހެން ފިރިހެނަކާއި ގުޅުން ބަދަލުވާނެއެވެ."

އެގޮތުން، ބަދުރުނިސާ، އެއަންހެން ކުއްޖާގެ ކޮޅަށްގެ ބޭރުގައި ހުރެގެން ވާހަކަދައްކާ، އަދި އަންހެން ކުއްޖާ، ކޮޅަށްގެ އެތެރޭގައި ހުރެގެން ވާހަކަދައްކާ. އެގޮތަށް އެކަކު އަނެކަކާއި ދުރުގައި ހުރެގެން ވާހަކަދައްކާއިރު، އަޅުނިތްޕެ، ވަރަށް ބާރަށް ވާހަކަ ދައްކަން ޖެހުނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޝަޢިމާނާ އަނބެއްކާވެސް އޭނާގެ ގާތު ބުނީ، "ކަލޭމެން ދުރުހުން އެކަކު އަނެކަކަށް ތަންކޮޅެއް ކަސްރަތުކޮށްދިނުން ހިއްހެއްޔެވެ؟ އެކަކު އަނެކަކަށް ހަޖެއްސުމުގެ ބަދަލުގައި، އެއްކޮޅަށްއެއްގައި ތިބެބަލާށެވެ." އެގޮތުން، ބަދުރުނިސާ އެކޮޅަށް ވަންނަންވެދީ، އަދި އެހިސާބުން އެދުވަހުގެ ގޮތުން މަޑުމަޑުން ބަދަލުވާންފެށިއެވެ. އަދި އެދުވަހުގެ ގޮތުން ބަދަލުވުމާއެކު، އެއަޅުވެރި މީހާއަށް ޖިނާކުރިވެއްޖެއެވެ.

ދުން ކަންތިލާމަތި، އަންހެން ކުއްޖާ ބަނޑުބޮޑުވެ، ދަރިއަކު ވިހައިފިއެވެ. އެގޮތުން، އަނބެއްކާވެސް، ޝަޢިމާނާ ބަދުރުނިސާގެ ގާތަށް އައިސް ބުނީ، "ކަލޯ ތިޔަކުދި ކޮންކަހަލަ ކަމެއް ހެއްދެވީ؟ އެކުއްޖާގެ ބޭބެއަށް އަޑުއިވުން، އޭނާ ކަލޭއާއިމެދު ކަންތަށް ކުރާނީ ކިހިނެއްކަން، ކަލެއަށް އެނގޭ ހެއްދެވީ! އޭނާ ކަލޯ މަރާނެއެވެ. އަދި ކަލޯ އޭނާގެ ގާތު، އެދަރިއަކީ ކަލޭގެ ދަރިއެއް ނޫން ބުނެދޭށެވެ، އެވަރުން ބުނާނެއެވެ. "އަންހެން ކުއްޖާއާއި އަޅުވެރިމީހާއާ މެދު ކަލޭއެވެ. އަދި އެއަންހެން ކުއްޖާއާއި ޖިންނާއުމަރުހިރި ކަލެއެވެ." އެގޮތުން، މިކަމުގައި ކޮންމެ ހަމައެކަނި ހެއްލިޔާ، ކަލޯ އެދަރިވެ މަޑުމަޑުމަގުރޫ، ވަޒީފާވެ." އެގޮތުން، އެއަޅުވެރި މީހާ، އެތުއްމި ކުއްޖާގެ ބޮކަސްޖެހުމަށްފަހު، ވަޒީފާއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަނބެއްކާވެސް ޝަޢިމާނާ އޭނާގެ ގާތަށް އައިސް ބުނީ، "ކަލޯ އެއަންހެން އެކުއްޖާގެ ދަރިފުޅު މަރާލުމަށް، އެދަރިފުޅުގެ މައިމާ އެކަން ސިއްރުކުރާނަމަށް ކަލެއަށް ހިތްހެއްޔެވެ!! އެގޮތަށް ކަލޯ ހިކްމަތުގެ، ކަލެއަށް ބާޖާ ލިބިގެންނެވެ. ކަލޯ އެއަންހެން މީހާވެސް މަރާލަން ޖެހޭނެއެވެ." އެގޮތުން، ބަދުރުނިސާ އެއަންހެން މީހާވެސް މަރާލުމަށްފަހު، ދުމައިން އެކޮޅަށްގައި ވަޅުލައިފިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެއްކަލަ ތިންބެއިން އައިސް ބަދުރުނިސާ ގާތު އެހިއެވެ. "އަހަރުމެންގެ އަންހެން ކޮއްކޮ ކޮބާ ހެއްޔެވެ؟" ބަދުރުނިސާ ބުނީ، "إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ އެވެ. އެމަނިކެ ބަލިވެއްޖެ މަރުވިއެވެ. އެމަނިކެ ވަޅުލީމު، އެހެރަ ތަނުގައެވެ." މިހެންބުނެ، ބަދުރުނިސާ އެތިންބެއިންނަށް ދެއްކީ، މަހާނައެއް ގޮތަށް ހަދާފައިވާ ތަނެކެވެ. ދެން އެމީހުންވެސް ބުނީ، "إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ އެވެ." ދެން، އެތިންބެއިންވެސް، އެމީހުންގެ އުޚުތާއަށް ދުޢާކުރުމަށްފަހު، އެތިންބެއިން ގެއަށް ދިޔައެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެދުވަހުކޮ އެއީގެ ތެރެއިން އެކަކަށް ހުވަފެނެއް ފެނުނެވެ. (އޭނާއަށް ހުވަފެނުގައި މިފެންނަނީ ކާކު؟ ޝަޢިމާނާ.) އޭނާއަށް މިފެންނަނީ، ހުވަފެނުގައި މިހާރު އައިސް ބުނާތަން، "ކަލޯ ބަދުރުނިސާއަށް އިތުބާރުކުރަނީ ހެއްދެވީ!! އޭނާ އެހަރަނީ ދޮގެވެ! އޭނާ ކަލޯގެ އުޚުތާއާއި ޖިންނާދަރިވެ މަރާލާ، އެއުޚުތާގެ ދަރިފުޅު މަރާލިއެވެ! މިކަމުގެ ހެއްކަކީ، ބަދުރުނިސާ ދެއްކި މަހާނަގައި، އެއަންހެންކުއްޖާ ވަޅުލާފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، ބަދުރުނިސާ، އެއަންހެން ކުއްޖާ ވަޅުލާފައިވަނީ، އެއަންހެން ކުއްޖާގެ ކޮޅަށްގައިވާ

ހިތަކަށް ނޭގޭ ދަންނަވައެވެ." ކަންތައްތަކަށް، ހުވަފެން ފެނުނު މިހާރު ހުވަފެނުން، އާބާގެ ދެއަހުރެންނަން މިހުވަފެންގެ ވާހަކަ ކިޔާދިނީ. ދެން އެދުވަހުންވެސް ބުނީ، "އަހަރެމެންނަށްވެސް ހަމަ މިއަހުރެން ފެނުނެވެ. އެގޮތުން، މިއަހުރެން ބޭނުންކުރާނެވެ." އެގޮތުން، އެމީހުންބެއިން އެއްކަލަ ޤާރު މަޖާނުހިފަނިކޮށްގެން، އެމީހުން ކަށްނުން. އެކަމަކު، އެހެންމީހުން އެކަށައަޅުވާފައި ނެތް. ދެން އުމުރުން އެއްކަލަ ކާރިހިފަނިކޮށްގެން އެހެން ކަސްތޫރީ، އެހެންމީހުން އުމުރުގެ ކާރީ ކުޅުނުބަރަކާތުން ވަގުތާވީއިރެވެ.

އެގޮތުން، އުމުރުން ބަރުޞީޞާ ދިމާވެގެން ބުނީ، "މިހިރަ ތޫފާނުތަކުން ބަލާބަލާ! މިހިރީ ކަރާމާތެއް ކަން ވިސްނާލާ!" އަދި އުމުރުން، ބަރުޞީޞާ ރަސްގެފާނުގެ އަރިހަށް ގެންދިޔައެވެ. ދެން ރަސްގެފާނުގެ ކަނބަލުން ބަރުޞީޞާ ގެންދިޔަ މަގުމަތީގައި، ޝައިޠާނާ ބަރުޞީޞާގެ ކައިރިއަށް އައެވެ. އަދި ޝައިޠާނާ މިފަދަ ބަރުޞީޞާގެ ކައިރިއަށް އައީ، ވަސްވާސްދޭ ގޮތަށް ނޫން. އެކަލޭގެ މިފަދަ އައީ، އިންސާނުންގެ ސިފައިގައެވެ. އަދި އެކަލޭގެ ބަރުޞީޞާއަށް ބުނީ، "ބަރުޞީޞާއެވެ! ކަލޭއަށް އަހަރެން އުނދަގޫ ހުއްޓެވެ! އަހަރެންނަކީ ޝައިޠާނާއެވެ. މިހިރާކަމެއް ކަލޭއަށް ކުރިމަތިކުރުވީ މިހާ، އަހަރެންނެވެ. އަދި ކަލޭ މިކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދިނުން ހަމައެކަނި މިހާ އަހަރެންނެވެ. އަދި ކަލޭ ބޭނުންނަމަ، އަހަރެންނެން، ކަލޭ މިކަމުން ސަލާމަތްކޮށް ދޫކޮށްލާނެއެވެ." ދެން ބަރުޞީޞާ ބުނީ، "އާދޭހެއް ބުނެލާ. އަހަރެން މިކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދޭށެވެ." ދެން ޝައިޠާނާ ބުނީ، "އަހަރެންނަށް ސަޖިދަކުރާށެވެ." އެގޮތުން، ބަރުޞީޞާ ޝައިޠާނާއަށް ސަޖިދަކުރިއެވެ. (ދެން ޝައިޠާނާ ބުނީ ކީކޭ؟) ޝައިޠާނާ ބުނީ، "ކަލޭއަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާއެވެ. ކަލޭއާއި ބެހޭގޮތުންވީ ވަރަށް އުފާވެރިކަން ހިނގާލާށެވެ." ދެން އެހެންނަމަވެސް، ޝައިޠާނާ އެމީހުން ދިޔައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބަރުޞީޞާއަކީ އެއްޗަކަށްވެސް ޝައިޠާނާއާއި ނުފެނު.

ކަންތައްތަކަސް، ބަރުޞީޞާ ޝައިޠާނާއަށް ސަޖިދަކުރުމަށްފަހު، ބަރުޞީޞާގެ ހަލާކުގައި އާޚިރު އެއްގޮތަކަށް ކަށަވަރު. ސަބަބަކީ، އެއީ ކުޅިބުރުތަކުގެ ފަހުން، އާޚިރު ގޮތުގެ ކުރުތަކުން. އާޚިރު ހަލާކުގައި، އާޚިރަށް އެއްގޮތަކަށް ކުރުވުން ކަމަކީ، ޝައިޠާނާއަށް ސަޖިދަކުރުން. މިދުނިޔޭގައި، ތަދުމަދުގައި ހިނގަމުންދާ އަޅުވެރިއެއްގެ ވާހަކަ. އާޚިރު ހިނގަމުންދިޔަ ތަދުމަދުގައި، ފުރަތަމަ ދަރިން އާޚިރު ހުރިހާއެއްޗެއް ކުޅޭކަމަށް. އާޚިރު އެކަނިކުރީ މަސައްކަތްތަކުގެ ކާމިޔާބު، އެކަމަކު، އާޚިރު ނިމުމަށްދިޔަ ގޮތް ނިކަން ދެރަވެއް! ތިމާގެ އުމުރަކު ތަބާވާ ނުކުތާކަމެއް އޮތީ. ބައެއްފަހަރަށް ތިމާގެ ހަދަމުގެ ފަހަރު ކަމާބެހޭ ދިނުން އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަކީ އެއީ އިންސާނެއް، ނަފްސަކީ އަހަރެމެންނަކީ އެއީ ފުރިހަމަ، ނަފްސަކީ އަހަރެމެން ކުރެވޭ ކުށްތަކާއި ކަމެއްގެ ސަބަބުން، އަހަރެމެންގެ ތިމާގެ ނަފްސަށް މަބޭކަށް ތިމާނުގަތުމަށް އަށްނިޔަމެވެ. އަހަރެމެން ނަފްސަށް ބަރަކާތްތަކާއި ބިނާކުރަނީ. އަދި ތިމާނުކަށް މަބޭކަށް ކުރެވިފައިވާ ބާވައިގެންނުވާނެއެވެ. الله އަށް ބިރުވެތިވުމަކީ އެއީއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި އިލްމުވެރިން އެއީއެވެ. الله عزّ وجلّ ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَاءُ މާނައަކީ: "الله އަށް ބިރުވެތިވާކަން ކަނަވަތި، އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ޢިލްމުވެރިންނެވެ." (سورة الفاطر 28) ވީމާ، ޢިލްމުވެރިއެއް ނަމަ، ވީމާގެ ހިތުގައި الله އަށް ބިރުވެތިވުން ހުންނަންޖެހޭނެއެވެ. އެހެންނޫނިއްޔާ، އެއީ ހަމައެކަނި ވީމާ ސިފައިގައި ދަރުސްކުރަނީއެވެ، އަސްލު ދީނުއަށް އެއްވެސް މަންފާއެއް ހުރުމެއް ނުވެއެވެ.

މިހެންގައި ކުޅި ނޫނެއް ވާހަކަތަކެއް. ޝައިޠާނާ ބަރުޞީޞާ ހާލަތު ގެންގުޅުނު ކަންކަމާ ޚިޔާލުކުރި؟ ޝައިޠާނާ ބަރުޞީޞާގެ ކައިރިއަށްއައީ، އިންސާނެއްގެ ސިފައިން ބުނެލީ، "އަހަރެންނަށް ސަޖިދަކުރާށޭ" ކިޔާގެނެސް، ބަރުޞީޞާ އެކަން ކުރީ ކީއްވެ؟ ނޫން، ބަރުޞީޞާ އެކަމެއް ނުކުރީ. އެގޮތުން، ޝައިޠާނާ ގެންގުޅުނީ، ވަރަށް މަޖާއެއް، ހަދަފަތަކާ، ހަދަފަތުކަން ހަޔާތުގައި ކުރާ ކޮށެވެ.

ޢަބްދާ އިބްނި ޢަބްދުއްރަޙީމްގެ ވާހަކަ

އިބްނި އަލް ޖައުޒީ ވިދާޅުވަނީ، (ހިޖްރައިން 270 ވަނަ އަހަރުގައި) ޢަބްދާ އިބްނި ޢަބްދުއްރަޙީމް ނަމަކަށް ކިޔުނު މީހަކު އުޅުނެވެ. އޭނާއަކީ ރޫމީންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރަމުންދިޔަ ބަޠަލުންގެ މީހެކެވެ. އޭނާއަކީ ވަރަށް ގިނަދުވަސް ވަންދެން ޖިހާދުކުރަމުންދިޔަ މުޖާހިދެކެވެ. އެގޮތުން، އެއް ހަނގުރާމައެއްގައި، އެމީހުން ރޫމީންގެ ކޮއްޓެއް ވަށާލިއެވެ. މިގޮތަށް އެކޮއްޓާ ވަށައިލައިގެން ތިބިއިރު، މިނާރަށް އަންހެނަކު ފެނުނެވެ. އަދި އޭނާ އޭނާއަށް ލޯބިވެއްޖެއެވެ. އެއަންހެނާއަކީ، އެކޮއްޓުގެ ރޫމީންގެ މީހެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އޭނާ އެއަންހެނާ ގާތު އެހިއެވެ. "އަހަރެންނަށް ތިޔަ ކޮއްޓަށް ވަދެވޭނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟" ޖަވާބުގައި އެއަންހެނާ ބުނީ، "ނަޞްރާނީއަކަށް ބަދަލުވެގެންނެވެ. އޭރުން އަހަރެން ކާވެނިކޮށްދޭނަމެވެ." އެގޮތުން، އޭނާ ނަޞްރާނީއަކަށް ބަދަލުވިއެވެ. އަދި ޖެހިގެން އައިދުވަހު، އޭނާގެ ބަޝްކަރުގެ މީހުންނަށް ޝައްކުވެރިވެއްޖެއެވެ، އޭނާ ކޮއްޓުގެ މަތީގައި ހުރުމުންނެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން، ބަޝްކަރުގެ މީހުން ވަރަށް ދެރަވިއެވެ. މިއީ އޭނާއަކީ ބަޝްކަރުގެ ވަރަށް ދެރަވެގެން މުސްލިމް މީހަކަށް ދިޔައީ. އަދި އޭނާއަކީ، ޤުރްއާން ވަރަށް ރަގަޅަށް އެނގޭ، އަދި އިޚްލާޞްތެރި މީހެއް. އަދި ބަޝްކަރުގެ މީހުންނަށް ކާފިރެއް ވާނެ ކަމަށް ނުހިތުޖެހުނެވެ. އެއަށްވުރެ ޚިޔާނާތްތެރިކަމާއި، އޭނާ ދީނުގެ ތެރެއިން ނަޞްރާނީއަކަށް ބަދަލުވެގެންދިޔައީއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މުސްލިމުން، އަހަރެންގެ ކައިރީން އަހަރާއި ދިމާވެއެވެ. އަދި މިކަން ދެކިގެން، އެއްކަލަ މީހާ ފެނިގެން، އެމީހުން އޭނާއަށް ބުނެފިއެވެ. "އަހަރުމެންނާއެކު ގެން އަންނާނެ." ދިން އޭނާ ބުނީ، "ނުފެނެއެވެ. އަހަރެންނަކަށް ކޮންމެވެސް އެނގެނީ ދެއާޔަތް ނުވެ. އަހަރެން ކައިވެނިކޮށް އަދި މިތާގައި ... އަދި އަހަރެންގެ ކުދިންނާއި އެއްކޮށެވެ." އެގޮތުން، ބަޝްކަރުގެ މީހުން ބުނިއެވެ. "ކޮބާގެ ޤުރްއާނުގެ ޔާދުކޮށްދީބަ ހެއްޔެވެ؟ ކޮބާގެ ރޯދަތަކާ ހަރަކާތްތަކަށް ހެއްޔެވެ؟ ކޮބާގެ ހަދިޔާތަކާ ހަރަކާތް ހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ބުނީ، "އަހަރެން ހުރިހާ ކަމެއް ހަނދާން ނައްތިއްޖެއެވެ. އެކަމަކު އާޔަތެއް ހަނދާނެވެ، ޤުރްއާނުގެ އެކައްކައިންވެސް އަހަރެންގެ ހަނދާނުގައި ހުރީއެވެ. رُّبَمَا يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْ كَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا۟ وَيَتَمَتَّعُوا۟ وَيُلْهِهِمُ ٱلْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ މާނައީ، "ކާފިރުވި މީހުން އެދޭނެއެވެ މުސްލިމުން ކަމުގައި ވިއްޔާ ހިތައި، އެކަމަކު ދިނަދިނަން އެދުނެވެ. އެއުރެން ކައިބޮއި، ދުނިޔޭގެ ވަގުތީ އުފާ ލިބިގަތުމަށް، ދިގު އުއްމީދުތަކާއި އެއުރެން މަޝްއޫލުކޮށްފާތެވެ، ކޮބާގެ އެއުރެން ދެނެގަންނާނެއެވެ! ވަރަ، (އަކަށްކަލާގެ ނަބިއްޔާ) އެއުރެންނަށް ފުރުސަތު ދޫކޮށްލައްވާށެވެ." (سورة الحجر 2-3) މިއާޔަތް ކިޔާއިރު، ޤުރްއާނުގެ އެހެން ހުރިހާ އެއްޗެއްވެސް އޭނާގެ ހަނދާނުން ގެއްލިގެންދިޔައެވެ. އޭނާ ހަނދާނުގައި އޮތީ އާޔަތެއް ބެލުމެވެ، އެއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ކާފިރުން އެދިގެން މުސްލިމުންކަމުގައި ވިއްޔާ ހިތައި އެދޭނެ ދުވަހެއް. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا۟ وَيَتَمَتَّعُوا۟ އެއުރެން ކައިބޮއި، އެއުރެން ދުނިޔޭގެ އުފާތަކާއި، އެއުރެން ދޫކޮށްލާށެވެ. فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ އެއްދުވަހަކުން، އެއުރެންނަށް އެނގޭނެއެވެ. وَيُلْهِهِمُ ٱلْأَمَلُ ދިގު އުއްމީދުތަކާއި އެއުރެން މަޝްއޫލުކުރެއްވިއެވެ، އެއުރެން ދެނެގަންނާނެއެވެ. އެކަމަކު، ފުރުސަތު އެއުރެންނަށް އެކަމުގެ ނަތީޖާ އެނގޭ ހިނދެވެ. އެހެންކަމުން، މިއާ ގުޅުނުގޮތުން އޭނާ ކާފިރުއްދީނާއި ޖެހިލުމެވެ. މުސްލިމު މީހާއަށް ފަރުވާ ނުކުރުމާ، އޭނާއަށް ... އަދި އޭނާއަކީ ... މީހެއް. އޭނާއަކީ ވަރަށް ... މީހެއް. އެކަމަކު، އޭނާ ... الله سبحانه وتعالى، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ ... رسول الله އާ. ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... "ވިދާޅުވާށެވެ. "އަހަރެން އިލާހަކީ الله އެވެ."

އަދި ދެން ޝަރީކުތަކުގައި ސާބިތުވެ ހުންނާނެވެ." ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން އީމާންވަނީ الله އަށް، އަހަރެމެންނަށް ބޭނުންވާނެއެވެ. އަހަރެމެންނީ މުސްލިމުންނޭ، އަހަރެމެންނަށް ބޭނުންވާނެއެވެ. އެކަމަކު، މުޝްރިކުކަލަ، ބުދުތަކުގައި ސާބިތުވެ ހުރެން. އިމާމީ ހަނަފީ އެހިސާބުން. ގިނަ މުސްލިމުކަން ޚިލާފުވަނީ އެހިސާބުން. އެތިހުން ފަރިތަ ފުޅިތަކާ، މިދުނިޔޭގެ ބަދަލުވެދުން އަސްނަވައިކޮޅި، އެތިހުން ކަނޑައެޅިން ވަޢުދެއް ބަދަލުކުރެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ނިޔަތައް މިޔަފުން. ސަބަބަކީ ކޮބާ؟ ސަބަބަކީ، އޭނާއަކަށް ސާބިތުވެއް ނުހެރުވެނެވެ. މިއީ ފައިކައްސާދީ، އަދި އެވަޢުދޭ ކާ ފުރައްކަމެއް ތިބާއަށް ނޭނގެއެވެ.

ހަމަ އެހެންމެ، الله އަށް ޢިބާދަތްކުރުން. އަދި މިއީ އެކަލާގެ ކަށަވަރުވެފައިވާ ހުކުމެއް، ދުވާލަކު 17 ފަހަރު، މިއީ الله އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَاطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ މާނައީ، "އަޅުގަނޑު ޢިބާދަތްކުރަނީ، ހަމައެކަނި ކަލޭ الله އަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ވާގިއެދެނީ، ހަމައެކަނި، އިބާއިލާގެ ހަތްކަލިރުން ނޯވެ. އަޅުގަނޑުނަށް ސީދާމަގު ދެއްކެވުން ދެއްކަވާދޭތޯ!" (سورة الفاتحة 5-6) އެގޮތުން، ކޮންމެ ދުވަހަކު ފަރުޟު ފަސްނަމާދުގައި 17 ފަހަރު، އަހަރެމެންނަށް ސީދާމަގު ދެއްކެވުމަށް އެދި، އަހަރެމެން الله ދަންނަވަން. އަދި އަހަރެމެން އެކަން ސުންނަތް ނަމާދުގައި ތަކުރާރުކުރަން. އަހަރެމެން ތަކުރާރުކުރާ މިއަދު މިދިޔަބުކުރަނީ ކީއްވެ؟ ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން ދުނިޔޭގައި ސާބިތުވާ މިސްރާބު ފަހަރު ދުނިޔެއާ ކަލޭ.

3. ކުޑަ ފާފައެއްކުރުން ބޮޑުކުރުވުން

މިހާރު ތަކުރާރުކުރާ ކުޑަ ފާފައެއް ކުރަމުން ހިނގައިދާނެއެވެ. އެހެނަސް، އިޚުލާޞްތެރިން ވިދާޅުވަނީ، ތަކުރާރުކުރާ ކުޑަ ފާފައެއް ކުރަމުންދާނަމަ، އެކަން ބޮޑުފާފައަކަށް ބަދަލުވާނެއެވެ. މިއީ އެކަލާ ތަކުރާރުކުރާ އަބަދު އަބަދު ކުރަމުންދާނަމަ، އެކަން ބަދަލުވެގެންދާނީ ބޮޑު ފާފައަކަށެވެ. އައްޝައިޚު އެކަލޭގެފާނުގެ ޢިލްމުއްހަދީސާ، އަލްކަބާއިރުގައި، ނަބައި ނިމުމާއި ބާރުގަދަ ފާހަގަކޮށް ވާހަކަ ދައްކަވައިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އޭނާ ވިދާޅުވީ، ރަޖާވާ ކުޑަ ހިއަނާ ދެއްކުމުން، އެތެރެ ފާފަ މަގަށް ކުރުމުންދާނަމަ، އެތެރެ ކުޑަ ފާފަ ބޮޑުވެދާނެއެވެ. لا اِلهَ اِلا الله ކިޔުމަށް. އެހެނަސް، އޭނާއަށް އެހެނަކަން ނުކިޔުނެވެ. އެންމެފަހުން، އޭނާއަށް މަރުވަންދެން ކިޔުނުވީ، "ސަތި، ސަތި..." މިހެންނެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާ ވިޔަފާރިން ޒުވާނުންނަށް ފާސިގު ކަމުގަން.

އަޅުގަނޑު އެހެން މިހެންގެ ވާހަކައެއް ފާހަގަކޮށްލާނަމެވެ. އެއީ، އެހެން ބާނީ ޑަރަޖަބިނިއަރަށް ދޭތެރޭ ފެނުމެއް ދިމާވިއެވެ. لا اِلهَ اِلا الله ކިޔާށެވެ. އެހެނަސް، އެހެން ބުނީ "އަހަރެންގެ އަތުން ފުރި ދޫކޮށް. އަހަރެންގެ އަތުން ތަރުކާއެއް ދޫކޮށް. އަހަރެން ބޭނުންވާނީ ޕެންސަލެވެ" ސަބަބަކީ، އޭނާއަށް ދިރިއުޅުމުގައި ބާރުލިބިފައިވާ މިހެނެވެ. އަދި އޭނާގެ އެންމެފަހު ވަގުތުތަކުގައި އޭނާގެ ހިތުގައި އެންމެފަހުން އަތުގެ އެއްޗެއް، އެއީ އެވެ. އަދި އޭނާ އެކަން ކުރިމަތީ ބޭނުންވެގެން، ތަކުރާރުކުރާ ބަދަލުވެދިޔައެވެ.

އަޅުގަނޑު ބުނި ސަބަބަށް ވިދާޅުވަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު މިހެންގެ މަތީ، އޭނާ ދެނެވެ. އެހެނަސް އަތުގަޔާ މުއްސިނާ ހިސާބުން މިހެނެވެ. އަދި އެހެން މަރުވެދާނެ ކުރިން، އެހެން އޭނާއަށް ބަދަލުވެގެންދިޔައީ، لا اِلهَ اِلا الله ކިޔާށެވެ. އެހެނަސް އޭނާ ކިޔުމުގެންދިޔައީ، "ދިހައެއް، އެގާރަ، ބާރަ..." އެވެ. އަދި އޭނާ މަރުވެގެންދިޔައީ، މިގޮތަށް ނަންބަރުތައް ގުނަމުންދިޔައެވެ.

އިބްނު ޤައްޔިމް ވިދާޅުވަނީ، މަރުވެގެންދިޔަ މީހެއްގެ ގޮތް، މިސްކީނެއް لا اِلهَ اِلا الله ކިޔުމަށް ބުނެވުނެވެ. އެކަމަކު، އެހެން ބުނީ. "އަހަރެންނަށް ނުކިޔެއެވެ." އޭނާއަކީ ދުނިޔޭގެ އެއްޗެއް މައްސަލައެއް ހުރިމީހެއް ނޫން. އޭނާއަކީ، ރިޔާކާރު ވާހަކަ ދެއްކި މީހެކެވެ. އެކަމަކު، އޭނާއަކަށް لا اِلهَ اِلا الله ނުކިޔުނެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަން ކުރުމުގެ ހުރަހަކަށްވީ، الله އޭނާއަކަށް ނުދެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ހިތްތަކުގައި لا اِلهَ اِلا الله ކިޔުމުގެ މިހެން ނޫން.

އެހެންވީމާ، މަރުގެ ސަކަރާތުގައިވެސް، މިދަރުނިޔާގެ ގޮތަށް ވިސްނަވާލައްވާށެވެ. މިއީ ނިދުމެއް، މިބައިން ހުވަފެނުން ފެނުނަސް ކޮންއެއްޗެއް؟ މިބައިން ހުވަފެނުގައި ފެނުނު ބަޔަކު ތަފާތުކުރެވޭ، މިއީ އެދުވަހު އެންމެ ބަޔަކު ވިސްނި ކަންތައްތަކެވެ. މުޅިދުވަހު މިއީ ކަމަކާއިމެދު ވިސްނާނަމަ، މިބައިން އެކަމާއި ހުވަފެނުގައި ފެނުނުގެ ފުރުސަތު ބައްޔެވެ. އަދި މިބާގެ ވިސްނުމުގައި ހުރި އެއްޗެއް ބަލާށް އަންނައްޓެވި، މިބައިން ހެނދުނު ހޭލެވުމުން، މިބައިން ހަނދާންވާ ފުރަތަމަ އެއްޗަކީ، ކޮބާތޯ ބަލާށެވެ. ސަބަބަކީ، މަރުވީ ނިދުމާއި އެއްކަހަލަ ކަމެކެވެ. ނިދުމަށް "ކުޑަ މަރު" މިހެންވެސް ކިޔައެވެ. މިބާގެ ނިދިން ފުރިހެން ހޭލުމާއިދުމުގަޔަ، މަރުގެ ސަކަރާތުގެ ހަރުދަށާއި، އެއްފަދަ ކަމެކެވެ. މިހެއްގެ ވިސްނުމުގައި ހުރި އެއްޗެއް، އެމީހެއްގެ އެންމެފަހު ވަގުތު އަންނަނީ އެހެންވެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެން އަބަދުވެސް ހިކުމަތް، އަހަރެމެންނަށް ބޭނުން ގޮތަކަށް އުޅެވިދާނެކަމަށް. އަދި އަހަރެމެންނަށް ބޭނުން ވަރަކަށް ފާފަކުރެވިދާނެ ކަމަށް. އަދި މަރުވުމުގެ ފަސްވިނިބުރުޖެހުން، ސަލާމަތް ހިފައިގެން، ޖަންނަތަށް ވަދެވިދާނެ ކަމަށް. އެހެނަސް، އެއީ އެހާ ފަސޭހަކަމެއް ނޫން. މިއީ ޝައިޠާނާގެ الله ގާއި ދޮގުހެދުމަށް ކުރާފުޅެވެ. ޔާއްލާ!!! ސަބަބަކީ، މިއީ الله އަށް ޝިރުކުކުރަނިވި، އަހަރެން ޝިރަކް އިބުލީހަށް އަޅުކަމުގެ ނުހުރިނަމައެވެ. މިއީ ޝިރު ނިޔަތްގެންނަނީ، މިބާގެ ހަޤީޤީ އެންމެފަހު ވަގުތުގެ އަހުލުގެ ކުރިން، މިއީ الله އަށް އަޅުކަން ނުކުރާނެވެ. އަހަރެން ޖެހޭނީ، އަހަރެން ކަންތައްތަކުގަ، އަހަރެން ބޭނުން ގޮތަކަށެވެ. އަދި އަހަރެން މުސްކުޅިވުމުން، އަހަރެން ތައުބާވާއިރުގައި ވިސްނާނަމެވެ. މިއީ އަޅެ، މިއީ الله ގާއި ދޮގުހެދުމަށް ނުންދާނެއްތޯ!! الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް އަންގަވައި، ކޮންމެދުވަހެއްގެ ދުވާލެއް ހުރަސްކުރާ އެއިލާހުގެ އަޑުކަންކުރުމަށް. އެހެނަސް، މިއީ މިއުނަސް، "ނޫނެކެވެ. އަހަރެން މަސައްކަތްކުރޭ ބޭނުންގޮތަކަށް އުޅުވާލާނަމަ، އަދި އެންމެފަހު ވަގުތުގައި ތައުބާވާނީއެވެ. އަހަރެން الله سبحانه وتعالى ގެކުރިމަތީ ހަދާނަމެވެ." الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَمَكَرُواْ وَمَكَرَ ٱللَّهُ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَاكِرِينَ ﴿٥٤﴾ މާނައީ، "އެއުރެން މަކަރުހެދި ނުބައި ރޭވުންތައް ރޭވިއެވެ. الله (އެއުރެންގެ ރޭވުންތައް ބާތިލުކުރައްވައި، އެއުރެންނަށް ކަނޑިއެޅިބޭނުންތަކެއް) ރޭއްވެވިއެވެ. الله އީ މަކަރުވެރިންނަށް ރޭއްވެވުމުގައި މާތް އިލާހެވެ." (سورة آل عمران 54)

އިތުރުވެރިއަކު ވިދާޅުވަނީ، މަރުވަމުންދިޔަ މުސްލިމް މީހެއްގެ މާތުގެ އޮވިއަށް ޖާހިލަކުރިއެވެ. އެހެންވީމާ، އޮވިޔަށް ޖާހިލަކުރިއީ، އެންމެން ތިބި، އޭގެހިސާބުން ގޮސް ހަނދާން ގެނައިސްވީ. (އެންމެ ކުރިއްޔާއި އަރައި ހަވާޔުތަކުންއިޢުއް) އަދި މުސްލިމު މީހާ މަރުގެ ތޮނުވެފެކީގަޔާއިރު، ގޯތިތަކުގައި ހުރި ކަލިމަޝަހާދަތު އަޑު ވަރަށް ގިނައިން. އަދި އެންމެން ތިބީ ހަވަރިޔާ އަހާށެވެ. އެހެންވީމާ، ޝަހާދަ ވިދާޅުވި، "الله އަށް ބުރުވިލާވާށެވެ! މިހާ މިއަށް ގެކުރުސީއެވެ. އަދި ކަލިމާ ތިޔަވެ ހަވަރިދުއަރަން ހުއްޓެވެ!" އެހެންވީމާ، އޮވިހާން ހަވާޖެހެން ހުއްޓެވުނީއެވެ، ބަދަލުވެލި ޤުރުއާން ޖެހިއެވެ. ދީން، އެމުސްލިމް މީހާން ޤުރުއާނާ އަޑުއިވުމުން، އޮވިހާ ބަލައިވެވެ. "އޭނާ ބަރުދާށްކަތި، އަޑުން އެންމެ ކުރިއްޔާ އަރުވާށެވެ. ސަބަބަކީ، އެންމެ ކުރިއްޔާ އަހަރެންގެ ހިތަށް ހިތްހަމަޖެހުން ގެނެސްދެއެވެ." އަދި އެމުސްލިމް މީހާ މަރުވެގެން ދިޔައެވެ. އެހެންވީމާ، މިއީ ކަލިމާގެ މަތީގައި ބެހެއްޓެވިގެންދިޔަ، މިއީ މަރުވެގެންދިޔަ އޭނާގެ މަރުގެހާލެވެ.

ފަހަރެއްގައިވެސް، މިއީ الله އަށްވުރެ، ކަލާނގެއާ ހިތްކޮޅު. މިބާގެ ހިތަކީގައި الله އަށް ބުރުވިލާވާން ވާންޖެހޭނެ. އެންމެބޮޑު ހަމަޖެހުމާއި ޝަރުޢީ ފަރުވާއާއި، الله ގެ ރަޙްމަތް ސަލާމަތްވުމުގެ ކަމަށް ހިތްހަމަޖެހިދާނެ މުހިން، ނިޔަމަ الله ގެ ރަޙްމަތް ބަރަކާތްކުރުމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ހުޅުވާލެވިފައި މިހި މުހިން. އެހެންވީމާ، الله އަށް ބުރުވިލާވުމަކީ، މުސްލިމުގެ ހިތައިގައި ކޮންމެހެންވެސް ހުންނަންޖެހޭ ސިފައެކެވެ. މުއުމިނުންތަކުގެ ހިތަކީ، އިލާހީ އަމުރުތަކަށް ބޯލަނބައިގެން، ތިބެގެ ހިތްގައި الله އަށް ބުރުވިލާވެވެން ހުންނަންޖެހެއެވެ.

4. ސޫފީން އީމާންތެރިކަން

މުސްލިމުންގެ ހަލީފާއެއްކަމުގައިވާ ސުލައިމާން އިބްނު އަބްދުލްމަލިކު، މައްކާއަށާއި މަދީނާއަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެތަނުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތު އެއްސެވުން ގެންދެވި، "ކަލޭމެންގެ ތެރޭގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީއަކާއި ބައްދަލުވެފައިވާ މީހަކު، އެބަ ހުންނަނީ ހެއްޔެވެ؟" ދެން އެބޭކަލުން ދަންނަވައި، "އާނއެކޭ. އަބޫ ހާޒިމް އެވެ." ދެން ސުލައިމާން އިބްނު އަބްދުލްމަލިކު ވިދާޅުވި، "އޭނާ ގެންނަވާށެވެ." އެގޮތުން، އެބޭކަލުން، އަބޫ ހާޒިމް ގެންނެވިއެވެ. ދެން ސުލައިމާން އިބްނު އަބްދުލް މަލިކު، އެބޭކަލުންގެ ގާތު އެއްސެވި، "އަހަރެމެން މަރުވުމަށް ނުރުހެނީ ކީއްވެތޯއެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވައިފިއެވެ. "ސަބަބަކީ، ތިޔާ މުދުނިޔެ އިމާރާތްކޮށް، އަދި މަރުފަހުގެ ގެއްލުވާލައިފައެވެ. އަދި ތިޔާ، ތިޔާގެ އާޚިރަތް ހަލާކުކޮށްލައިފިއެވެ. އެހެންކަމުން، ގެއްލުވާލައިވާ ތަނަކުން، ހަލާކުކޮށްލައިވާ ތަނަކަށް ދިއުމަކަށް ނުރުހެނީއެވެ." (ޚަލީފާ) ތިޔާ ތިޔާއަށްޓަކައި، މުދުނިޔޭގައި ބޭނުންކުރާ ހެޔޮކަމާ ބޭނުންވުމަށް. ތިޔާ ތިޔާއަށްޓަކައި ހާލާތު ބަލާށެވެ. އަދި ތިޔާގެ އާޚިރަތުގެ ތެރޭގައި ބައިވެރިވާ ތަން ހޯދާށެވެ. ތިޔާ ތިޔާއާ ތަޤްވާވެރިކަމާ، ބަލާށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިޔާ ތިޔާ ހާލަތު ހަމަ ބައްލަވާ ބަލާށެވެ! ތިޔާގެ ބައިތަކުން ގެއްލުވާނެ ތަކެތި ނުހޯދޭނެ ހެއްޔެވެ؟ މުސްލިމުން، ސޫފީން އީމާންތެރިކަމުގެ ސަބަބުން. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން މުދުނިޔެ ދޫކޮށް ފާޅުކުރުމާ، އަހަރެމެން ހާލަތަށް ބަލާނެ ބޮޑުވުމެއް ނުވާން. އަދި މުދުނިޔޭގެ ފާޅުވުމަކީ، ވަރަށް ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެވެ. އަދި މީހާ ތިޔާގެ ހާލުގެ އެންމެ ފަހު ވަގުތު ކުރިމަތިވާއިރު ކަމެވެ. ކުރިމަތިވާ ހާލަތު ވިސްނާއިރު ވިދާޅުވި، މިހާރު ހާލަތު މުދުނިޔޭގައި ހޯދަން ބޭނުންވާ ހާލަތު ފަހުން ކުރިމަތިވާނެ ކަމަކީ، ދެން އެކުރަނީ މަރުވުމުގެ ހާލު (ނަފްސު، އެކުރަނީ، މުދުނިޔެ ދޫކޮށް، ހާލަތަށް ބަލައިލާ ބަލާށް އާއިލާއަށް) ދުނިޔޭގައި އެކުރަނީ އެކަށް ހާލުގެ އެއްވެސް ކަމެއް އެކުރަނީ ދެއްވެވި. އެކުރަނީ ދުނިޔެ ދޫކޮށް ހަލާކުގެ ހާލު ހޯދާށެވެ. އަދި އެކަމަށްފަހު، އެކުރަނީ الله ގެ ރަޙްމަތުން ދުރުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާ ގެންނަވާ ބަދަލު ފުރިހަމަ الله سبحانه وتعالى އެވެ. އެހެންކަމުން، އެހެނީ އެކަން ހިނގައިދިޔަ، އެއީ ތާއަތުގެ ޖަހަންނަމާއި ތަޤްވާ އެކުރަނީ ދެއްވެވި. ސަބަބަކީ، މިއީ الله ގެ ބައްދަލުކުރައްވަން ނުރުހޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ބައްދަލުކުރައްވަން ނުރުހުންވެވޭގެންނެވެ.

މުއާޛު އިބްނު ޖަބަލް މަދީނާ ދޫކުރައްވަން ދިޔައިރު ވިދާޅުވިއެވެ. "މަރަން މަރުހަބާއެވެ. އަހަރެން މިހާގެ އިންތިޒާރުކުރާ ވަރަށް ދިނަ ދުވަސްކޮށްލާ ފައްޗެއެވެ. އަހަރެން މަރުކަށްދެން މުހައްބަތް، الله އަހަރެންނަށް ކުރައްވާފައިވާ ވައްދަނެވެ. މަރަން މަރުހަބާއެވެ." އެހެންނަމަވެސް، މުޢާޛު ހުންނަވާ އެފަދަ ނުކުރެއްވިއެވެ. އަދި މުޢާޛު ވިދާޅުވި، "އޭ މަރާއެވެ. އައްލާހު އިލާހީގައި އަހަރެން މިދުނިޔޭގެ ކޮއްތު ބޭބޭކަމެއް، މިދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅެން ބޭނުންވާކަމެއް ހިއްވަރުކޮށްގެން ނުވޭ. އަހަރެން މިދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅެން ބޭނުންވާ ސަބަބަކީ، ހޫނު ދުވަސްވަރުގެ ދުވަހުގެ ހާލަތު ބަލަން، އަދި ވަރަ ހޫނު ދުވަސްގެ ދުވަސްތަކުގައި ނަމާދުކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ އަހަރެން ދިރިއުޅެން ހިލޭ ހާލާއި ވަގުތު ވަރަށް، އަހަރެން ތިބާއަކީ މަރުހަބާ ކިޔައިދެވެ. އަހަރެންގެ ވެރިޔާ ބައްދަލުވާން ހިތްވެއްޖެއެވެ." އެހެންނަމަވެސް، އެއަށް الله އާއި ބައްދަލުކުރައްވަން ބޭނުންވާ، އަދި الله سبحانه وتعالى އާއާއި ބައްދަލުކުރައްވަން ބޭނުންވިއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ކޮންމެ ނަބިއްޔަކަށް، އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިން، އެބޭކަލަކަށް ޖަންނަތުގައިވާ ތަން، އެބޭކަލަކަށް ދައްކަވައެވެ. އަދި އޭނާއަށް، އެބޭކަލަކު ދުނިޔޭގައި ހުރުމަށް ނުވަތަ މަރުވެގެން ދިއުމަށް އިޚްތިޔާރު ދެއްވައެވެ." އެހެންކަމުން، ނަބިއްޔަކު ނުހުންނާނެ އިޚްތިޔާރު ދެއްވިގެންނެވެ. މިއީ ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ރިވާކުރައްވާފައިވާ ހަދީޘެއް. ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަވަހާރަވުމުން ދިޔައިރު، އެބަޔަކާ ވާހަކަ ދެއްކެވީ އެބޭކަލުންގެ ބޮލުގައި ބޯފަޅައިގެން ވެވިގެންނެވެ. ދެން އެބަޔަކާ ވިދާޅުވި، ދެން އެބަޔަކާ ވާހަކަ ބަލައިލެއްވިއެވެ. އަދި

އެކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ބައްލަވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. اَللّٰهُمَّ رَفِيْقَ الْاَعْلَى މާނައީ: "އެންމެމަތީ ފަރާތުގެ ރަށްޓެހިކަމުގައި ތިއްބެވުމަށެވެ."

ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވަނީ، އެވަގުތު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވުނުކަން،

އެކަމަނާއަށް އެނގުނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އިޚްތިޔާރުކުރެއްވީ އަހަރެމެންނާއި ގެންދިޔުން ނޫނެވެ. އެހެންވީމާ، މަރުގެ މަރުޙަލާގެ

ވަގުތުވެސް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ފުރުޞަތު ދެވުނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަޔާތުގައިވެސް

ގެންދެވީ، އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވަނީ الله އާއި އެކުގައިވުމަށެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެންމެފަހުން ހަޔާތުގައިވި

ބަސްފުޅަކީ މިއެވެ. (ބުޚާރީ)

ތިންވަނަ ސުވާލު

ހަށިގަނޑު ދޫކޮށް ފުރާނަ ދިއުން

ހަށިގަނޑު ދޫކޮށް، ފަރާތުން އަހަރެމެން ދިމާކުރަން ޖެހޭ 3 ވަނަ ސުވާލަކީ. މިސުވާލަކީ އަހަރެމެން ހުރިހާ އިންސާނުން ހީލާމަޖެހިގެން ދިމާވާ ބިރުވެރި ކަމެއް. ފުރާނަ ދިއުމުގެ މައުލޫމާތު. އެގޮތުން، ހަށިގަނޑު ދޫކޮށް ފުރާނަ ދިއުމުގެ ވަރަށް ދިގު ހަދީޘެއް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެނަށް ކިޔައިދެއްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ފުރާނަ ނެގުމުގެ ވާހަކައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، މުއުމިނު މީހާ މަރުވުމުގެ ވަގުތު، މަލާއިކަތުން ޖަންނަތުން ކަފުނާއި އަދި ހުވަނޑު ގެންނަވައެވެ. އަދި މަލާއިކަތުން އުޅުއްވާ ކަހަލަ ތަނެއް އިންސާނާ އަށް ފެނެއެވެ. ދެން މަރުގެ މަލާއިކަތާ ފުރާނަ ނަގަން އައިސް އިށީނދެވަޑައިގަންނަވައެވެ. މުއުމިން މީހާގެ ފުރާނަ ބުނާނެއެވެ. "ތިބާއަށް الله ގެ މަޢުފިރަތާއި ރިޟާއާ ކުރިމަތިވެގެން ދާށެވެ، އެބާރުގައި ހުރި ބިރުވެރިކަމުން ބާރުވެގެން ފުރާނަ ނުކުމެގެން ދިއުމަށް ފުރާނައަށް އަމުރުކުރައްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ރިޟާއަށް ފުރާނައިގެ ނިޢުމަތުން ދިޔުމަށް ނުކުންނާށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބު ދެއްވިއިރު ފުރާނައިގެ ހާލަތު ފެންފޮދެއް ފައިބާ ގޮތަށް، އެފުރާނައިން ދުވާލު ހަރަކާތްތަކާއި ނިކުމެގެން އައުމާއެވެ. ދެން މަރުގެ މަލާއިކަތާ ފުރާނަ ނަގަމުން ހުއްޓާލައެވެ، ހަރާ މަލާއިކަތުން، އެފުރާނަ ލިބިގަތުމަށް އަވަސްވެގެންނެވެ. ކަފުނު މަލާއިކަތުންނާއި ބަޔަކު ބަރުވެރިކަމުގައި، އެފުރާނަ ސަޢާތަކަށް ހިފެހެއްޓެވި ކަފުނުގައި ފުރާނަ އަޅުއްވައެވެ، ޚާއްޞަ މީސްކަލޭގެ ފުރާނަ ބަލައިގަތުމަށް. އެކަމަކު ނުލަފާކަން ކުރާނެއެވެ. އަދި މީހުން ނަސީބުވެރިވި ބަޔަކު، މަލާއިކަތުންނަށް، އެމަލާއިކަތުން ބައްލަވާއި ޖަމާވެގެން ބަރަކާތްތެރި ސަލާމަތުގައި އަޅުއްވާނެއެވެ. އެހެންމީހުން ބަލާ މަޢުލޫމާތު ދޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެޖަމާވެގެން ބަލާނެއެވެ. "ތިޔައީ ކާކުތޯ ބަލައިލުމަށް ފުރާނައެއްތޯ؟" ދެން އެމަލާއިކަތުން ބަލައިން ޖަވާބު ދެއްވައެވެ. "މިއީ އެމީހާ މީހެއްގެ ފުރާނައެވެ." މީހާގެ ކިބައިގެ، މަލާއިކަތުން އެމީހާގެ ހެޔޮ ނަމުގެ ތެރެއިން ރީތިކަމާއި ބާރު ދަޢުވާ ކޮށްދޭނެއެވެ. ދެން މަލާއިކަތުން އެއްވަރު ބަލައިގަތުމުން ވަނީ ބަރަކާތްތެރި ސަލާމަތެވެ. އަދި ދެން އުޑުގެ ދޮރު ބަލައިލެވިގެން ދެއެވެ. އަދި މުސްލިމް އިންސާނާ ވަރަށް އެޅުމުގެ ދުވަހު، އެއުޑެއް މަލާއިކަތުން، ފުރާނަ الله ގެ ހަޟްރަތަށް ގެންދެވިފައި ބަލައިގަންނަވާނެއެވެ. ދެން الله سبحانه وتعالى ފުރާނައަށް ޖަންނަތާ ގުޅިގެން އަންގަވާނެއެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى އަންގަވާނެއެވެ. "ފުރާނަ އަނބުރާ ބިމަށް ގެންދާށެވެ. ސަބަބަކީ، މިކަންތައްތަށް އުފައްދަވައި އެތަނަށް ގެންދިޔައީ. އަދި އެތަނުން އަނބުރާ ނުކުތުމާއި ފުރާނަ ދެމިހުރުމަށް އަނބުރާ ގެނައުމެވެ." އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ހުކުމުން، ފުރާނަ އަނބުރާ ބިމަށް ގެންދެވޭނެއެވެ.

ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެނަށް ކިޔައިދެއްވި، ޤަބުރުގައި ފުރާނައަށް ވާގޮތެވެ. ހަށިގަނޑު ތެރެއަށް ފުރާނަ ވަދެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ދެން ޤަބުރުގައި ދެމަލާއިކަތުން ޖަވާބު ދެއްވި ހިސާބުން ބަލާނެއެވެ. އަދި މަލާއިކަތާ، މީހާގެ ޤަބުރުގައި ބަރުވެރި، އެމީހާގެ ...

وسلم) ހަދީޘުކުރައްވަނީ، އުފުރާނައިން ނުބައި ކަނިވަސް ދުވާނެއެވެ. އަދި އުފުރާނަ މިހެންގެންދަވާއިރު، މަލާއިކަތުންގެ ޖަމާއަތަކާއި ބައްދަލުވެއްޖެނަމަ، އެޖަމާއަތުގެ މަލާއިކަތުން އުފުރާނައަށް ބަދުދުޢާކުރާނެއެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތުން އައްސަވާނެއެވެ. "ތިއަދީ ކާކުގެ ފުރާނައަކީތޯއެވެ؟" އެގޮތުން، އެމަލާއިކަތުން، އޭނާގެ އެންމެ ހުތުރުވެގެންވާ ނަންތަކުން ގޮވާލާނެއެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތުން އެންމެ ތިރީ އުޅޭ ކައިރިއަށްގެނެސް، ވަންނަގެ ހައްދަކަށް އެރުވީއެވެ. ނަމަވެސް، އުޅޭ ދޮރުތައް ނުހުޅުވޭނެއެވެ. ދެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިއަ ފުރާނަ، އެންމެ ތިރީ ބިމަށް އެއްލާލާށެވެ!" އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ކާފިރުވެގެންވާ ބާރުގައި އުފުރާނަ ތިރިއަށް އެއްލާލެވޭނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިހާރު ދެން އުފުރާނަ އޮވަނީ، ކަށްވަޅުގައެވެ....

ކަށްވަޅު

ޢުޘްމާން އިބްނު ޢައްފާން (رضي الله عنه) އަށް މަރާނައެއް ފެނިވަޑައިގެންނަވާ ކޮންމެފަހަކު، އެކަލޭގެފާނު ރޮއްވައި ކުރައްވާނެ. އެގޮތުން، އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ ގާތު އެއްސެވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނަށް ކަށްވަޅުގެ މަތިން ހަނދާންވުމުން އަސަރުކުރެއްވޭތޯ، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމަ ހަނދާންވުމުން، އަސަރުނުކުރައްވަނީ ކީއްވެތޯއެވެ؟" ޢުޘްމާން އިބްނު ޢައްފާން (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރައްވަނިކޮށް އަހަރެން އަޑުއިވިމެވެ. "ކަށްވަޅަކީ، އާޚިރަތުގެ ފުރަތަމަ ހުރަސްތަކެވެ. މިބައިން އެހުރަސްތަކުން ސަލާމަތް ވެވިއްޖެނަމަ، އެއަށްފަހު އޮންނަ ކޮންމެކަމެއް ފަސޭހަވެގެންދާނެއެވެ. އަދި މިބައިން ކަށްވަޅުގެ ހުރަސްތަކުން ސަލާމަތް ނުވެވިއްޖެނަމަ، އެއަށްފަހު އޮންނަ ކޮންމެކަމެއް އުނދަގޫވެގެންދާނެއެވެ. އެހެންވީ، ކަށްވަޅުގެ މަތިން ހަނދާންވާ ކޮންމެ ފަހަކު، އަހަރެން ރޮމެވެ." އަދި އެއަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ މަންޒަރުތަކަށްވުރެ ބިރުވެރިކަމުގެ ގޮތުން، އެންމެ ބިރުވެރިވެގެންވާ ތަނަކީ ކަށްވަޅެވެ." އެގޮތުން، ދާދި އަވަހަށް، އަހަރުމެންނަކީ އެތަނުގައިވާނެ ބަޔެކެވެ. އަދި ހުރިހާ އެންމެންވެސް ވާނީ އެތަނުގައެވެ. އަހަރުމެންނަށް ލިބިފައިވާ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ އަރާމެއް ފަހަތަށް ދޫކޮށްލާށެވެ. އަހަރުމެންގެ ގޮތުގައިން ކޮންމެ ހިހާކަމެއް ދުނިޔޭގައިވާ އެވަގުތަށް ނިމިގެން ދެވޭނެއެވެ.

މިހިސާބުން ހަދީސެއް ޚިޔާލުކޮށްލަމާ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާނުގައި، މިސްކިތް ސާފުކުރަމުން ގެންދިޔަ އަންހެނަކު އުޅުނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެއަންހެން މިހާ ބަލިވެއްޖެއެވެ، އެއްރެއެއްގެ ރޭގަނޑުގެ ދަންވަރު، އެއަންހެންމީހާ މަރުވިއެވެ. އެގޮތުން، ސަޙާބީ ބޭކަލުން، އެކަމަށް ވެރިވިއެވެ. އަދި އެއީ ރޭގަނޑު ދަންވަރުގައެއްކަމުން، އެބޭކަލުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހޭލުއްވުމަށް ނުގޮވާލައްވައެވެ. ދެން ކޮންމެއަކަސް، ފަހުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެބޭކަލުން ގާތު އެއްސެވިއެވެ، "އެއްޗެކޭ މިސްކިތް އަންހެންމީހާ ކޮބާ ހުއްޓެވެ؟" އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ، "އެއަންހެން މިހާ، ބަލިވެގެން މަރުވެއްޖެ، މަރުވެގެން، އަހަރުމެން އޭނާ ވަޅުލައިފީމުއެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވި، "ކަލޭމެން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ނުދެއްވީ ކީއްވެތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަޔަ، މިއުންމަތަކީ ބަލާށެވެ. އެކަލޭގެފާނީ، އޭގެ ބޭބެއިން ކޮންމެ މިހަކަށް ކަށްވަޅަށް ބާލައިއެވެ. އެކަލޭގެފާނީ، ބޭބެކަމަށް މިހެންނަކާއި އަދި ނިކަމެތިންނަށް، ފިޔަވަންނަކާއި އަދި އަންހެންނުންނަށް، އަދި ކުޑަކުދިންނަކާއި އަދި މުސްކުޅިންނަށް ކަށްވަޅުތައް ކޮނެދޭ ބަޔަކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވި، "އޭނާގެ ޤަބުރު ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދައްކާށެވެ." އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު އޭނާގެ ޤަބުރަށް ވަޑައިގެން، ހަދީޘުކުރެއްވި، "މިކަށްވަޅުތައް އަނދިރިއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު ކުރާ ދުޢާގެ ސަބަބުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް އަލިކަން ދެއްވާނެއެވެ." އަދި ކަށްވަޅަށް ބާއްވާ ބައްދަލުވުމެއް، ކަށްވަޅު ވަންނަނީ ހުޅުވިގެންދާ މިއާ ފުއްޕާވެގެންނެވެ. ސަޙާބާ، މިބާ ނިސްބަތްވަނީ އެންސާރުންނެވެ. (ބުޚާރީ)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ކަލޭގެ ފަރާތުގައިވެސް ވާނެ. އަދި އެއްވެސް މީހަކު މިފަރާތުން ސަލާމަތްވެގެންވާނަމަ، އެމީހަކުކުރާކަމުގައި ވާރިސް ސަޖިދަ އިބްލީސް ދެއްކުމެވެ. ކަލޭގެ، الله ގެ ވަޙީ ސަޖިދަ އިބްލީސް ދެއްކުމެވެ، ފަރާތުގައިވެސްވެއެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އިބްލީސް، އޭނާގެ އަވަށްޓެރިވުމުގެ ސަބަބުން، الله ގެ އަމުރު ކަލަންދުވެސް ގެއްލުން އަރައިގަންނަ މީހާއެވެ. އިބްލީސް، އުޅުނުގެ ދުވަހު އުމުރުގެ ކުރިމަތީގައި ހިތްވަރުދީގެން މީހާއެވެ. އިބްލީސް، އުޅުނުގެ ޖަހާލައިގަތުމަށް މަސައްކަތްކުރާނެ 70،000 ބަލަދުން ބައިވެރިވި މީހާއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އިބްލީސް ކަލޭގެ ފަރާތުން އިބްލީސް ދުރުހެލިވުމެވެ." ސަބަބު އިބްލީސް ދެއްކުމުގައި، އިބްލީސް ދެކޭ ސަބަބުން، الله ގެ އަމުރުކުރެއްވުން ގެއްލުން އަރައިގަންނަ ބަދަލުވެއެވެ. އަދި އުޅުނުގެ ދުވަހުގެ އިބްލީސް މަސައްކަތް ހިތްޖެހުނު ކުރިމަތީގައި ހުރިހާ ބަދަލުވެއެވެ. އަދި 70،000 މަލާއިކަތުން، އިބްލީސްގެ ޖަހާލައި ހުރިހާ ބައިވެރިވުމަށް ފަރާތުގައިވެސް ބަދަލުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ސަބަބު އިބްލީސް ދެއްކުމުގައި، އަންނަހުރިގެ ތަޙުރީން، رسول الله (صلى الله عليه وسލم) އަށް މަރުވާ ހުރިހާ އެއްޗެއްކަމަށްވުމާއި، އަދި އިބްލީސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް މަރުވާހުންނަވާ އަރާހުރި ބަލަދުންގެ ތަޙުރީން، އަންނަހުރިހާ މަރުވާހުންނަ އަރާހުރި ބަލަދުވެއެވެ. އިބްލީސް، އިބްލީސް އަވަށްޓެރިވެގެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދިރާއްޖެހުރި ބަލަދުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ސަބަބުން الله ދީނުގެ ދިޔައުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ސަބަބުވެސް ކަލޭގެގައި ފަރާތުގައިވެސްވެއެވެ. އަދި އެއްޗެހިތަކު، ކުރިކަމެއް ބަރަކާތްތެރިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ކަލޭގެގެ ފަރާތުގެން އެއްވެސް މީހަކު ސަލާމަތްވެގެންވާނަމަ، އެކަންވާނީ މިކަމުގެ ކުރިއެރުމެވެ. އެހެންކަމަށް، އެކަމުގެ ކުރިއެރުމުގެ ފަރާތުގައިވެސްވެއެވެ." އެހެންކަމުން، އެކަމުގެ ކުރިއެރުމަށް ކަލޭގެގައި ފަރާތުގައިވެސްވެއެވެ.

ގަބުރުގެ ޒިޔާރަތް

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެން ގާތު ހަދީޘްކުރައްވައި، ކަލޭގެގައި ޢާންމަ މީހާގެ ގާތަށް ދުވަހާއިކަމުން ޖާހިލުކަމުގެ މީހުންނެވެ. އެއީ މުސްކުޅި އަދި ނަބިއްޔާ އެވެ. އެދުވަހާއިކަމުން އެމީހާއި ދިމާލަށް ހަދާއިރުގައިވެސް، އެމީހާ ބޮޑުކުރުމަށްޓަކައި ބަލައިލިޔަސް. އިބްލީސް ދުވަހާއި މަޢާނަ ހަދާއިރު ގޮތުގައި ހިނގާކަމުގައި ނޫން. އިބްލީސް ފަރާތް ފަހުގެ އަމަލު ކުރެއްވީ. އިބްލީސް ދިމާގެ ބަލައިން ބޮޑުވެގެން، ފަރުދުންނަށް ސާބިތު ކަލޭގެ ޖަވާބެވެ. ދިމާއަކީ މުސްލިމުންގެ މަސްލަޙަތު ހުރިހާ ގޮތެއް، އިބްލީސް އެމީހާއި މުސްލިމުން ހާލަތު މީހުންނަށް ގާތެވެ. އެހެންކަމުން، މީހުންނަށް ދުވަހާއިކަމުން ވަޒީފާގައި އެމީހާއި ދިން ސަލާމަތް ކުރައްވާނެވެ. އެއީ، ކަލޭގެ ރަސޫލާ ކާކު ހެއްދެވީ؟ ކަލޭގެ ދީނަކީ ކޮބާހެއްދެވީ؟ އަދި ކަލޭގެ ނަބިއްޔާ ކާކުހެއްދެވީ؟ (އެންމެ ދިން ސަލާމް. މުސްލިމުން އިސްލާމް. އަހަރެމެން ތަޙުރީމްކުރަނީ ޚުސޫޞީ އެއްޗެއް. އަދި މުސްލިމުންގެ ނަބިއްޔާ އެންމެ ދިންސަލާމް. އަހަރެމެންނަށް އަހަރުމެންގެ ވަޒީފާ، އިސްލާމްދީނަކީ ތަޙުރީމް ބައްޔެވެ. އެހެންކަމުން، ސަލާމަތް، އަހަރެމެންގެ ރަސޫލާ ނަބިއްޔާ އެންމެ ދިނުން ޚުސޫޞީ ތަޙުރީމްވުމުގައި، އަހަރެމެން ހާލަތުގެ ވަޒީފާ ކާކުހެއްދެވީ؟ އަހަރެމެންނަށް ސަލާމަތް އެބަ. އަދި އަހަރެމެންނަށް ޖަވާބުދޭނެ އެބަ. ކަލޭގެ ރަސޫލާ ކާކު ހެއްދެވީ؟ ކަލޭގެ ދީނަކީ ކޮބާހެއްދެވީ؟ އަދި ކަލޭގެ ނަބިއްޔާ ކާކުހެއްދެވީ؟ އިބްލީސް ކުރައްވައި އެންމެ ދިން ސަލާމް. އަދި އިބްލީސްގެ، ދިމާގެ ބަލައިން ބަލައިގަތުމަށް، ވަޒީފާގެ ސާބިތު ރަނގަޅު ޖަވާބެވެ.)

މުސްލިމު ސަލާމަތުގެ ޖަވާބު، މުއުމިނު މީހާގެ އެނގޭނެ. މުއުމިނު މީހާ ދީނުގެ، އަހަރެންގެ ރަސޫލާ الله އެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ދީނަކީ އިސްލާމެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ނަބިއްޔާ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. ދީން އިބްލީސްގެ ގަބުރު އަހަރެ އިތުރު، "މިޤައްރާގެ ތެރެ އެހެން ބުނެވެ." އެހެންކަމުން، ޖަވާބު ރަނގަޅު الله އެގެންނެވި ބަރަކާތެވެ. ސަލާމަތުގެ ކަމުގެ ގެންދެވި ޖަހާލައިގަތުމުން، އަދި ދީން الله سبحانه وتعالى އެގެންނެވި، ދިމާގެ ޖަވާބު ރަނގަޅު ނުވަތަ ނޫންތޯ

ބައްޓަވާފުން. އެހެންވެ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ آمَنُواْ بِٱلْقَوْلِ ٱلثَّابِتِ فِي ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا މާނައީ، "ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި ސާބިތުވެވޭނޭ ޙައްޤު ބަހުން އީމާންވި މީހުންނަށް، الله ސާބިތުކަން ދެއްވިއެވެ." (سورة ابراهيم 27) އެބަހީ، އެހެންވީ ބަހަކީ ކޮބާ؟ އެއީ لا اِلهَ اِلا الله އެވެ. ސާބިތުވެވޭނޭ ހައްޤު ބަހަކީ އެއީއެވެ. ތެދުހަމަހައްޤު ބަހަކީ އެއީއެވެ. އެބަހީ الله سبحانه وتعالى މުއުމިނު މީހާއަށް لا اِلهَ اِلا الله ގެ ކަލިމައިގެ މަތިގައި، ސާބިތުކަން ދެއްވާނެއެވެ.

ކާފިރުމީހާ، ފާސިޤުކަން ބަލާއިރު، ނުވަތަ މުނާފިޤުކަން ބަލާއިރު، މަލާއިކަތުން ފައިބާވަޑައިގެންފައި، އޭނާގެ ގަބުރުގައި އަހުއްސަވާނެއެވެ. "ކަލޭގެ ރައްބަކީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ ކަލޭގެ ދީނަކީ ކޮބާހެއްޔެވެ؟ އަދި ކަލޭގެ ނަބިއްޔަކީ ކާކުހެއްޔެވެ؟" އެބަކަލުން، އޭނާގެ ގަބުރުގައި ކަލޭގެ ނަބިއްޔަކީ ކާކުތޯ ސުވާލުކުރުމުން، އޭނާގެ ޖަވާބުދޭނެއެވެ. "ކާކު ހެއްޔެވެ! ކާކުއް ހެއްޔެވެ!!! އަހަރެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. މީހުން އެހެން ކިޔާތީ އަހަރެން އެހީވެ. އަދި އަހަރެންވެސް އެހެން ކިޔީވެ." ދެން އެމަލާއިކަތް ބަލާލުމުން، އޭނާގެ ގައިގާ މަތިމަތިން ހަމަލާދޭން ފެށޭ، އޭނާ ފާއްޓާ ބަދުލުކުރާނެއެވެ. (އެބަހީ، އޭނާ ބޮޑުކުރުމުންދެއި، އޭނާގެ އަޑުއިވިފައިވާ ފަރާތަކަށް. އަހަރެންނަކަން ނޭނގެއެވެ! އެކަމަކު، މިސްކީނު މުޙައްމަދު (صلى الله عليه وسلم) ގާއިމްކުރި، މިހެން ފަރަކަދަށްކަމުންދިޔައީ އަހަރެން އެހީވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހަމަ ބަހުން، މިހެން ފަރަކަދަށްކަމުންދިޔައީ އަހަރެން އެހީވެ. ސިޔާސަތުން ހިން މިލަށް އެއްގޮތަށް ހިނގުމުންދިޔައީ އަހަރެން އެހީވެ. އަހަރެން އެވެސް ނޫނެކެން، މިލަށް ފަރަކަދަށް ޔެވެ..... އަހަރެންނަކީ އަޑުއިވިފައިވާ މިވާހަކަތަކެވެ.) އެހެނަސް، އެމަލާއިކަތުން އަދި އަހުއްސަވަން ބޭނުންވަނީ އެޖަވާބުތަކެއް ނޫން. އެބަކަލުން ދީނާގެ ޔަގީން އަދި އަހުއްސަވަން ބޭނުންވަނީ، "އަހަރެންގެ ނަބިއްޔަކީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެވެ." އެބަހީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް އީމާންވެވަޑައި، އީމާންކަމުގެ އެއްބައިގެ ގޮތުގައި، ދީނާގެ ކައްވަޅުގައި ހުރުވުން ސުވާލުއްކަން، ދީނައީ ސާފުވެފައި ތެދުނަންތަން. އެބަހީ، އެންމެ އިޚްލާސް ފާކަމަށް ގަބޫލުކޮށްގެންވާ ނުޚުޤީނުވާއެވެ. الله ގެ ރަސޫލު ބަލަހަށްނަނަށްވެސް ދީނާ އީމާންވާނެޖެހެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ރަސޫލު مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)، ޢީސާ (عليه السلام)، މޫސާ (عليه السلام)، އިބްރާހީމް (عليه السلام)، الله ގެ ނަބިއްބަލަހުންނަން ދީނާ އީމާންވާނެޖެހެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެބަކަލުންނަކީ ދުނިޔޭގައިވާ މުސްލިމުންނަން، الله ގެ ރުސުލު ފާރަކަތްކުރަނާ ހަރާމްކުރެއްވި ވެސް. އެބަހީ، މިސްކީނުންނަން مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގާއިމުކުރި ދިވެހިވާ އަޅުތަކް، އެހެން ކަލޭގެއި ޔަޤީނުގެން، އެއީ ރަނގަޅު ޖަވާބުއްކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. ކަލޭގެއި ހުރިމަތިވާން އިސްލާމްދީނަ މިވީއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، މުއުމިނު މީހާ ކަޅުތުކުރާން އެންމެފަހު އިސްލާމްދީނަ މިވީއެވެ. އެއީ ފުރުގައި އިސްލާމް ދީނާއި ނުވެއެވެ.

އަދި ބުޚާރީގައި ރިވާވެގެންވަނީ، އަސްމާ ބިންތި އަބޫބަކުރު (رضي الله عنها) ރިވާކުރައްވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިސްކީތުގައި ހުންނަވާ، ހުތުބާއެއް ދެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވަހަކަދެއްކެވުން ގަބުރުގައި ކަމްކަތަކުގެން ގެންދާ، ކަލޭގެ ފިތުނާއި ބޭނުމެއްކުރިއެވެ. އަދި މިސްކީނުންގެ ޙާލަތާ އަޑުގަދަވަމުންދިޔަ، އެކަލޭގެފާނު މިވާހަކަފުޅު ދަންނަވާކަމަށް ގެންދެވިއެވެ. އެބަހީ، ސަޙާބީން ރޮއްވުން ގެންދިޔައެވެ. އަސްމާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވަނީ، "އަހަރެންނަކަށް ހުތުބާގެ އަޑެއް ނީވުނެވެ. ދެން އެއައަޑަކަށް މަޑުކޮށްލުން، އަހަރެންނާއި ޖެހިގެންއިން މީހަކުގެ ގާތު ދެންނެވީމެވެ. "الله މިބާރަށް ހިތް ރަޙުމަތްތެރިކޮށްދެއްވާށިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެންމެފަހުން ހަދީޘްކުރެއްވީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟" އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ، މިބާރަށް ކައްވަޅުގައި ހުރިމަތިވާ ފިތުނައަކީ، ދައްޖާލުގެ އެއްގޮތް ފިތުނައެކެވެ."

ކޮންމެއަކަސް، އެބޭކަލުން ދިރިއުޅުއްވީ ގިސްލާ ރޮއިން. ސަބަބަކީ، އެބޭކަލުންގެ ހިތްތަކަކީ މަޑު ހިތްތަކެއް. އަހަރެމެންނަށް ބަލާއިރު، އަހަރެމެންނަކީ އެކަމާމެދު އެއްވެސް އަސަރެއް ނުކުރޭ، އަދި އަސަރެއް ކުރާނަމަ، އަސަރުއްކުރަނީ ވަރަށް ވަގުތީގޮތަކަށް. އަހަރެމެންގެ ދުނިޔެއިން މިހާރަކީ ޖަނާޒާއެއް ފެނިޔަސް، އަދި އަހަރެމެންގެ ޙާލަތު ކަށްވަޅުވެސް ފެނިޔަސް، އަދި މަރުވެފައިވާ އިންސާނާ ކަށްވަޅުގެ ދުވަހަށް ތިރިކުރަނީވެސް ފެނިޔަސް، އަދި މުޅިދުނިޔާގެ ހަޤީޤަތް ފެނިޔަސް، އަހަރެމެންނަށް ގެއްލުމެއް ނުވޭ، އަހަރެމެންނަށް ފެނިގެން ހިތްހަރުވެގެން ހުރީތީ، ހަމަ ހިތްބަރުކަމަށް ވާނެއެވެ. މިހެންކަމުން ދިރުމަކީ ކިހާ ކުރުކަމެއް ކަމާއި، ހަމަ ހިނދުކޮޅަކަށް އޮތް އެއްޗެއްކަމާއި، މަރަކީ ހިތަކަށް ކޮންމެ ވެސް ކަމެއްކަން. ހަމަ ރިސާލަތުގެ ޢުމްރު ސަބަބުން. ކުރީގެ ބޭބޭކަލުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވާހަކަ ދައްކަވާ އެވާ އެބޭކަލުންނަށް އިވުމުން، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަމުން ގެންދަވާ ވާހަކަފުޅުގެ އަހަރެންނަށް އަޑު ނިވިގެން. މިސާލަކަށް ވަރަށް އަޑުގަދައެވެ. އަހަރެންނަށް ޢިލްމުނުލިބި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަޑުއެއްސުމުގެ ކުރިން، އެއީ ބަލައިލުމަށް ވާގޮތުން، މަޑުކޮށް ކުރުކުރުކޮށް ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައެވެ. އެއީ ތިމާއާ ބެހޭ ބައިވަރުކަމެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެންގެ ހިތްތަކުގައި ދިރިއުޅެނީ، ފުރާނައާއި ޝަހުވަތުގެ ބާރު ބޮޑުވެ ދުނިޔޭގެ ޚިޔާލު އިތުރުވެގެން، ޢަމަލުކުރެވޭ އަސަރު މަދުވެގެން، އަހަރެމެންގެ ހިތްތަކުގެ ހާލަތު، އަދި އަހަރެމެންގެ ވަޒީފާ، އެކަމުގައި ސަލާމަތްވުމަށް ބޭނުންކުރާ ކަންކަމަށް، މިހެންނަމަވެސް، ކަންކަމުގެ ހަޤީޤަތް އަހަރެމެންނަށް އެނގިގެން ހުރި، ބޮޑެތި އަދި ނުހަނު ފާހަގަކުރަން ޖެހޭ ކަންކަމާއެކު ޚާއްޞަވެގެންވާ ތަފާތެއް މާނައެވެ. އެކަމަކު، އަދި އެހެން ކަމެއްނެތުގެ ހާލަތުގެ ތެރެއިން ސާބިތުވެ ހުރެއްވެސް ކަމެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، "މުއުމިނުންގެ މިސާލަކީ ކަށްވަޅުގެ އިސްތިޤާމަތުގެ ދުނިޔެއިން ދާނެއެވެ. އަދި ދިރިއުޅުމުގެ ދުނިޔެއިން މަރުވާ މަޢްނާ، ދިރިއުޅުމުގެ ވެރިކަމާއި ސަބަބުތަކުގެ ނުވަތަ، ކަށްވަޅުގައި ދިރި މިސާލަކީ އަޅުގަނޑު އިނދަށްދިނުމަށް އެބަ، މުޙައްމަދުގެ ފުރާނަ الله އަށް ދަންނަވާށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި ޙަދީޘްކުރައްވައި، ބަލިކަމުގެ އަޑުގައި އެމީހުންނާ ކަށްވަޅުގެ އަޑު، މިދުނިޔޭގެ ފުރަތަމަ އިއްވެއެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގެ ފުރުޞަތު ދިރިއުޅުމުގެ އަޑުއިވޭ އެއްކަލަ ދިރިއުޅުމަކީ ފަރާނުވުމެވެ. އެކަމަކު، މިދުނިޔޭގެ ބަރުޒަޚްގައިވެސް، މިދުނިޔޭގެ އެގޮތުގެ ކަށްވަޅު ކަށްވަޅުތެރޭގައި، ދިރިއުޅުމުގެ ދުނިޔެއިން މަރުވާ މިހާރު ވަގުތު ނުވާނެއެވެ. ބަރުޒަޚް އަޑުގައި އިވެނީ ކަށްވަޅުގެ އަޑު ނެތް ކަމެއް އިވެނީ، މަރުވާ އެއްވެސް މިހާރު، މިދުނިޔެ ވަގުތު ނުވާނެއެވެ. މިދުނިޔެ އިހުރާ ބަރުޒަޚް ބަރުޒަޚް މަރުގައެވެ. ސަބަބަކީ، ބަރުޒަޚް އަޑުގައި ހިނގަމުންދާ ކަށްވަޅުގައެވެ.

އިބްނު ޤައްޔިމް (رحمه الله) ވިދާޅުވޭ، މަރަކީ އިރުވެރިއޮވެ ހަމައެކަނި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެކަން ޖެހޭ ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، މަރަކީ އިރުވެރިއާ ބަޔާއި އެހެން މިހުންނެވެ، އަހަރެމެންނަށް ޢަޒާބެވެ. އަދި ބަޔާ މީހުންނަށް، މަރުވެރިއާ މަޔިތާ ކަށްވަޅުގެ ދުވަސްވަރާއި އަދި ބަރުޒަޚްގެ ދިރިއުޅުމަކީ ޚާއްޞަ ނޫނެވެ. އަދި ބަރުޒަޚް ޙައިން ޤަބުރުގެ ވެއެވެ. އަދި ބަރުޒަޚްގެ ހަރުފަތް ހުރި ހަލާކުގެ ވެއެވެ. އިބްނު ޤައްޔިމް (رحمه الله) ވިދާޅުވޭ، މިއީ ނިދުމެވެ، މިއީގެ ފުރާނައާއި، މިއީ ހަރުފަތް ހުރި ވަޅުތެރެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބަރުޒަޚްގެ ދުވަސްވަރު ހުރިގޮތުގެ ވަރުގަދަކަމުން، މިއީގެ ހަރުފަތް ޚަބަރުތަކުގެ ނިޔާވާ އެވެ. އަދި ހުރިގޮތާއި އާދެމީ ހަރުފަތް ނިޔާވާ އެވެ. އަދި މިއީގެ ޗާ ޢާދަކާތިރިކުރަބަސް، ހުރިގޮތާއި މިއީ ހިއްވާއިދޭއެވެ. ހަރުފަތް ޙާޞިލުކުރަން ފަރާއިދާއެވެ. ދުވަސް ފަރާއިދާއެވެ. އަދި ދުނިޔެވެސް ފަރާއިދާއެވެ. އަދި އެއީ، މިއީ ނިދާއިރު، މިއީގެ ފުރާނަ، ހަރުފަތް ހަރުފަތުގެ ގޮސްފައިވާނެ ބޭލެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا މާނައަކީ، "ނަފްސުތަކުގެ މަރުވާހިނދު، އެނަފްސުތަކުގެ ފުރާނަތަކާއި، މަރުނުވާ ނިދާވަގުތުގައި ނިދާލާހުންގެ ފުރާނަތައް ހިފަހައްޓަވަނީ الله އެވެ."
(صورة الزمر 42) އެހެންކަމުން، ނިދުމަކީ ކުޑަމަރެއްކަމަށް، އަހަރެމެންގެ ފުރާނަ އޮވޭ، އަހަރެމެންގެ ހިތްހަރުކަން ނެތިގެން އެވެ.

އިބްނު ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، ހަމަހިމޭނުން، ޢަޛާބުގެ ގަދަފަދަކަމުން، ޢަޛާބާއި އެއްގޮތަށް، ހިނގަނޑު ހަރަކާތްތެރިކަން ފަހަރެވެ. އަދި މަރުވެފައިވާ މީހުން ކަށްވަޅުން ދުއްވައިގަނެގެން ނިކުންނަވާނޭ، އަދި މަޙްޝަރުކަމުން އުނދަގޫ ފަހަރުތަކުގެ، އުފުލުންތަކުން އެއްޗެހިއްގެ ކުރިމަތިން ފިޔަވައި ފުޅާވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މުއުމިން މީހާއި ސުވާލުކުރުމަށްފަހު، އަދި އުޅޭ ގަބުރު ޖަވާބު ދިނުމަށްފަހު، އެމީހުން އިތުރުވާނެއެވެ. އެއީ، "ޤަބުރުގެ ސުވާލު އަދު އެއަށް ދެއްވާ. އަޅުގަނޑު، ކަލާނގެ ކަލާނގެ، ޖަވާބުގެ ވަކި ކަލަ ޖަވާބުދިނުމަށް ކަލާނގެ. އަދި ކަލާނގެ ޖަވާބު ދިނުމަށް ކަލާނގެ. ކަލާނގެ ކަލާނގެ ޖަވާބު ދިނުމަށް ކަލާނގެ." އަޅުގަނޑު، ދީނާއި ކަލާނގެ ކަލާނގެ އެއީ، ސީދާ ޖަވާބު ދިނުމަށް ކަލާނގެ. ކަލާނގެ ކަލާނގެ، ޖަވާބު ދިނުމަށް ކަލާނގެ ކަލާނގެ ޖަވާބު ދިނުމަށް ކަލާނގެ. ކަލާނގެ ކަލާނގެ. އެކަމަކު، ކަލާނގެ ކަލާނގެ އެކަމު ޖަވާބު ދިނުމަށް. ދީން ވަރަށް ސީދާ ރަނގަޅު މީހެއް، ކަލާނގެ ކަލާނގެ ކަލާނގެ. ދީން މަޢުލޫމާތު މީހާ ސުވާލުކުރާނެއެވެ، "މިއީ ކޮބާ ހުއްޓުވާ؟" ދީން އެސުވާލުކުރެވޭ މީހާ ބުނާނެ، "އަޅުގަނޑު މީހާގެ ހުރި އަހަރެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު މުއުމިނެއް ޖަޒާދޭއި ޖަނަތުން، މީހާއަށް އެކި ވަރަށް ހެދުމަށްވެއެވެ." އަޅުގަނޑު، މުއުމިން މީހާ އެކަތިފުޅެއް ނިމޭނެއެވެ.

ކަށްވަޅުގައި، ރޫޙީ ބޮޑުތަކު، އެބޮޑުތަކުގެ ދުރިތަކުރެއްގެ ގޮތް އެއްސަތޭ، "މީބާ އަޅުގަނޑުގެ ކައިރިން ކައިރިވާ 30 އަހަރުވެއްޖެއެވެ. އެއްދުވަސް، މީހާއަކު ގުޅުމަކާއި ގުޅުން، އަޅުގަނޑުގެ ގޮތް ބޮޑުބަރުކޮށްލެވެ." ދީން އެދުރުވަތު ދީންނަށް، "އަޅުގަނޑުނަށް 8 ކަލަށް އުނގެނިފައިވެއެވެ. (އެއީގެ ތެރެއިން އެއްކަލަށްކަލަގައި، އެދުރުވަތު ވިދާޅުވަނީ) އަޅުގަނޑުގެ ތެރެއިން ކަލަށް މީހެއްގެ ފުރެގެން ބޮޑުވާ ބަޔަކުވެއެވެ. އަދި ބޮޑުވާ ތަކުރާފުން ފެށުމެވެ. މީހުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުން ބޮޑުވާ ބައެއްތަކުން، އަޅުގަނޑުން ދުނިޔޭގައި ތިއްބައި ދުވާލުކޮށްލެވެ. އަދި މީހުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުން ބޮޑުވާ ބައެއްތަކުން، އަޅުގަނޑުން ދުވާލުކޮށް ގުޅުވެވެ. އަދި މިދުނިޔޭ ބޮޑުވާ ބައެއް މީހުން، ނިކަމަ ބޮޑުވާ ބައެއް ތަކުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުގެ ކަށްވަޅު ހަމައަށް އާދެއެވެ. އެކަމަކު، ދީން އަޅުގަނޑުން ކަށްވަޅު ދިއުމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަކަށް އެއްފަހަރު މިހާރު ނިމޭނެއެވެ. އަޅުގަނޑުން ބޮޑުވާ އެއްފަހަރު މިހާރު، އަދި އަޅުގަނޑުން ބޮޑުވާ އެއްފަހަރު އެއްގޮތަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިމޭނެއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހުރިހާކަމެއް ފިލައިގެންދެވެ. އެހެންވެ، އަޅުގަނޑު އެކުވެ ބޮޑުވާ އެއްގޮތުގައި ބާކީ، އަޅުގަނޑުގެ ހުރިހާކަމެއް ފިލައިގެންދެވެ." (އެބުންޏީ، އަޅުގަނޑުމެން ގޯސް އަޅުގަނޑުގެ އާއިލާ ދުވާލުވާނެވެ. އަޅުގަނޑުގެ މުޅިއެއް ދުވާލުވާނެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދަރިން ދުވާލުވާނެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ގެ ފަހަތަށް ދުވާލުވާނެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޯސް ހުރިހާ އެއްޗެއް ދުވާލުވާނެވެ! އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެންދެވޭނެ ހަމައެކަނި އެއްޗަކީ، އަޅުގަނޑުކުރި ހުރިހާކަމެއްވެ. އެހެންކަމުން، މިނަ ހުރިހާކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަލަ ހިނގާނެވެ.)

އަދި ދުވަހަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، މުއުމިން މީހާއަށް ޤަބުރުގައި ފެނޭނެ ކުޅަދާނަކަމާއި، އަދި ޤަބުރުގައި ފެނޭނެ ކުޅަދާނަކަމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވެއެވެ. "މުހިއްމު މީބާ މުއުމިނުކަން ނެތިގެން، މީހާއަށް ޤަބުރުގައި އިތުރުވެއެވެ. އަދި މުހިއްމު މީބާގެ އިމާންގެ ސަލާމަތް، މީހާއަށް ޖެހިފައިވާ ގޮތެވެ." އެކަލޭގެފާނު އެހެން ފުރުމުން، އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންވިއެވެ. "ހާ ރައްބުވެ. ޒިކުރުކޮށްދީފައިވާ ފަސްޖެހުނު. އެހެނީ، އަޅުގަނޑުމެން އަޅުގަނޑުގެ އާއިލާއި، މުދަލުގެ ގާތަށް ދޫކޮށްލެވޭ!" (އެކަލޭގެ ޢާއިލާއި، އެކަލޭ މުޅި މާލުގެ ކަމަށް؟ އެހެނިހެން ދުނިޔޭގައި ހުއްޓެވެ؟ އެކަލޭގެ ޢާއިލާއި، އެކަލޭގެ މުޅި މާލުވެސް އާޚިރަތުގައި އެބައެވެ. އެކަލޭ މިދުނިޔޭގައި ފަހަރު ދުވާލި އެކަށްކަނޑައެޅޭ، އެކަލޭ މާލުގެ ފަރުވާވުރެ ބޮޑެވެ. އެކަލޭ މިދުނިޔޭއަށް ނުދެވި އާންމު ކަމެއް ބޮޑުވެގެން ނުވާނެ. އެކަލޭ އެކަމަށް ދުރަށް ނުވާނެ. އެކަލޭ މާލުގެ އެއްކަލަ އަރާފަވާ، الله އެކަލޭ ބޭނުންވާނީ، އެކަލޭގެ ޖަންނަތުގައި ބަހައްޓަވާ ފަހަރުވާ

ތަކެތީގެ ކައިރިއަށް އަވަހަށް ދިޔުމަށް.) އެހެންކަމުން، އޭނާގެ އާއިލާއާއި އަދި އޭނާގެ މުދާވަސް ގެންނަމުގެއެވެ. އަދި ދުނިޔެމަތީގައިވާ ތަކެއްޗަކަށް އޭނާ އިސްބަރުއެއް ނުދޭނެއެވެ.

ކަންތައްތަކަސް، ކާފަރަކަށް ނުވަތަ ފާޖިރަކަށް ބަލާއިރު، (އުބައީ، ކާފަރަކަށް، ފާސިޤަކަށް ނުވަތަ ނުބައިންނަށް ދިރާސާކުރާއިރު) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އޭނާއާއި ސުވާލުކުރެވުމަށްފަހު، އުޅެން ބަސްތަކުގެ ވަރީކުރުވުން، "އޭނާއަކީ ދޮގުވެރިއެކެވެ! އެގޮތުން، އޭނާގެ ކައްވަޅު، ޤަބުރުސްތާނުގެ ތަކެތީން ތަފާތުކޮށް ކުރާނެވެ! އަދި އޭނާއަށް ޤަބުރުސްތާނުގެ ހުރެން ދެއްވާނެވެ. އަދި އޭނާއަށް ޤަބުރުސްތާނަށް ދޮރެއް ހުޅުވާނެވެ." އެގޮތުން، ތިބާއަށް ދުނިޔެމަތީގައި މިފެންނަ ކައްވަޅުތަކީ، ސީދާ ޤަބުރުސްތާނާއި ގުޅިފައެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ބިމުގެ އަޑީގައި ކައްވަޅުތަކެއް އެބަވެއެވެ. އަހަރުމެން ހިކުރަނީ، އެކައްވަޅުތަކަކީ، ދުނިޔޭގެ ބައެއް ކަމުގައެވެ. އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގޭ، އެތަންތަންވަނީ އާޚިރަތާއި ގުޅިފައި ކަމެއް. ޤަބުރުތަކުގެ އަޒާބުދިނުންނަން، ކައްވަޅުން ޤަބުރުތަކުގެ ފެންނަކަމެއް، އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގޭއެވެ. އަދި ޤަބުރުސްތާނުގެ އަޒާބުދިނުންނަން، ކައްވަޅުން ޤަބުރުސްތާނަށް ފެންނަކަމެއް، އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގޭއެވެ. އަދި ދެން ނުބައި ސިފަކޮށްދީ މިހާކު، އޭނާގެ ކައްވަޅަށް އަންނާނެއެވެ. ދެން ކައްވަޅުގައި އޮތް މިހާ އަހާނެ، "ތިޔައީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ ކަލޭއަކީ ކޮންފަދަ ނުބައި މީހެއްހެއްޔެވެ!" ދެން އެ ސިފަކޮށްދެއްވި ބޭނުން، "އަހަރުމެންނަކީ ކަލޭގެ ނުބައި އަމަލުތަކެވެ. އަދި އަހަރެން ކަލޭއާއި ޤިޔާމަތާއި ހަމައަށް ވަކިނުވާނަމެވެ." މިދެންނެވި ސިފަކޮށްދެވި މީހާގެ ގައިން، ނުބައި ކަނޑުވަސް ދުވާނެއެވެ. އެމީހަކު، އޭނާއާއި ޤިޔާމަތާއި ހަމައަށް ވާނެއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އޭނާގެ ކައްވަޅުން ދުރުކޮށްދޭ ހުޅުވާނެއެވެ. އެއީ ޤަބުރުގެ ފެންނަ ކުޑަދޮރެކެވެ، އަދި ޤަބުރުސްތާނަށް ފެންނަ ކުޑަދޮރެކެވެ. ދެން އޭނާއަށް ބަލާލާނެއެވެ. "މިހިރީ ކަލޭ މުއްމިނުންކަލޭގެމަ، ކަލޭ ހުންނާނެ ތަނެވެ. އަދި މިހިރީ ކަލޭ، ޤަބުރުސްތާނުގައި ހުންނާނެ ތަނެވެ." އެގޮތުން، މިހާރު އޭނާއަށް ހަމައެކަނި ޖެހިލާނީ ގޮތުން، ވޭން ތަޙައްމަލުކުރަމުން އެކަން ވެރިވާނެ ކުރިން. އޭނާ އެދޭނީ، އޭނާއަށް އަޒާބުކުރުވުން ގޮތުގެ ހިތްވަރުގައި، ނުފެނިގެން ގޮތުންވެސް ވާން ތަޙައްމަލުކުރަމުންނެވެ. ދެން އޭނާ ދަންނަވާނެ، "އޭ ރައްބޭވެ! ޤިޔާމަތްދުވަސް ނުފައްޓަވާށެވެ."

ދެން ސުވާލަކީ، މުސްލިމުންނަށް ކައްވަޅުގައި އަޒާބު ދެވޭނެ ހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބަކީ، އާނއެކެވެ. އަލްއިމާމް ޤުރުޠުބީ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "ކައްވަޅުގެ އަޒާބަކީ ހަމައެކަނި، މުސްލިމުންގެ މުނާފިޤުން އޮތްމަސައްކަތް ދޫނުކުރާ، ހަނދާން ބަލައިލާތީއެވެ. އަދި އެއީ ހަމައެކަނި މުނާފިޤުންނަށް އެކަނި ޚާއްޞަވެގެން ނުދެއެވެ. އެހެނަސް، ބައެއް މުއުމިނުންގެ ގުނާހުގެ މިންވަރަކަށްވެސް، އެކަން ކުރިމަތިވާނެއެވެ." އެގޮތުން، މުއުމިނުންގެ ގުނާހުގެ މިންވަރަށްވެސް، އެކަން ކުރިމަތި ވާނެއެވެ. ދެން ސުވާލަކީ، ކައްވަޅުގެ އަޒާބު ލިބޭ ސަބަބުތަކަކީ ކޮބާ ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ ގިނަ ސަބަބީ، ގުނާހުގެ މިންވަރެވެ. އެހެނަސް، ކައްވަޅުގެ އަޒާބުލިބޭ ބައެއް ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ.

ކައްވަޅުގެ އަޒާބުލިބޭ ބައެއް ސަބަބުތައް

1. ވައްކަންކުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާނުގައި، އެކަކު ޣަނީމާއިން އެއް ހަނގުރާމައެއްގައި ވިއެވެ. ކަންތައްތަކަސް، މިދެންނެވި ޒަމާނު މީހާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަސްޙާބުގައި ޚާދިމު އިޔާންނަމެން، ތައްޔާރުކުރައްވާ ކޮށްފައިވާ ހުންނެވިއެވެ. އަދި އޭނާ މަރުވެ ހުއްޓާ، އޭނާ ގަތަށް ޝަހީދުވެ، ގެއްލުނުވެގެންނަމެވެ. ދެން މުސްލިމުން ކިޔަންފަށައި، "އޭނާއަށް މުބާރަކެވެ. އޭނާއަށް ޖަންނަތް ލިބިއްޖެއެވެ." ސަހާބީން، އެހެން ގޮތުގެ ބުނެ ދެއްކި، ހަނގުރާމައިގެ ޣަނީމާގައި ކަމުގައިވުމުން. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ނޫނެކެވެ. الله ގެ ޤަސަމް ކުރަމުން ބުނަމެވެ. ހައިބަރުގެ ދުވަހުގައި އޭނާ ވަގަށްނެގި ޗާދަރު އޮވެސް، އޭނާގެ ވަށައިގެން

ޒާތިވެއްވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އޭނާ އެދަނީ ކައްވެނިގައި އަނބަދަރުވުންނުވެ." (އޭނާ އެދަނީ ޢިބާދަތްކުރުމަށް، އޭނާ އެދަނީ ﷲ
އަށްޓަކައި ހަނދުމާވަ ކުރުމަށް. އަދި އޭނާ އެހެނދުމާމަދައިގައި ގަދުވާވެނަޑަމެ. އަދި މުސްލިމުން ބޮޑު، އޭނާގެ ސުވާލުދެއްވި. އެހެންސް،
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ނޫނެކެވެ." އެއީ ހަމައެކަނި ފާތިމާގެ، އޭނާ އެފާތިމާގެ ނަމާޒުއްވައި ހުއްދަނެތި.
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ހެއްބަރުގެ ދޮވާރުގައި އޭނާ ވަގުތުގެ ފާތިމާގެ އެވަސް، އޭނާގެ ވަރައިގެން
ޒާތިވެއްވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އޭނާ އެދަނީ ކައްވެނިގައި އަނބަދަރުވުންނުވެ." ސުބްޙާނަﷲ، މިދުނިޔޭވެސް، ކުޅެފާތިމާގެ
ވަގުތުގެދުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން، އޭނާގެ ކައްވެނިގައި ކަންތައް ދިރާސާކުރެވޭ. މިދިއަދުން ފައިސާ ވަގުތުގާ މިހަކަތާވެ
ކިހިނެއްތޯއެވެ! ކުޅެފާތިމާގެ ވަގުތުގެދުގެ ސަބަބުން، ކަންތައްދިރާސާކުރެވޭ މިދުނިޔޭވެސް. އަދި މުސްލިމުންނަށް މަކުރުހަދާ، އަދި
މުސްލިމުންގެ ހައްޤުތައް ޝަރީޢަތުގެ މިހުނަރަށް، އެމީހުންގެ ކައްވެނިގައި ކުރިމަތިވާނީ ކޮންފަދަ ކަމެއްތޯއެވެ! އެކަން ކުރުމިފައިވަނީ،
ކޮން ބޭނުމަކަށް؟ އެކަން ކުރުމިފައިވަނީ، މިދުނިޔޭގެ ކުޅެކުޅެ އެފަދަކަންތައްކަމެވެ. ނުހައްޤުން ހެދި އެއްވެސް ފައިސާއެއްގައި ބަރަކާތެއް
ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި ﷲ سبحانه وتعالى މިބާރަށް ކުރިމަތިކުރައްވާ ބަލިމަޑުކަމާއި އަދި ކާރިސާގެ ސަބަބުން، އެންމެފަހުން މިބާރަށް،
މިބާގެ އަހުލުއްވާ ހުރިހާ ފައިސާ އެކަމަށް ހަރަދުކުރަންޖެހޭ. ސަބަބަކީ، އެފައިސާއަކީ ބަރަކާތްއޮއްހެރި ފައިސާއެއް ނޫން. މުދަލުގައިވާ
ހައްޤުތަކައި ވާޖިބުތަކާ، އަހަރުމެން އެކަމެއްގެ މުސްލިމުކަމުގެ މައްޗަށް، ހާލަތުވެއްޖެ ކަމެއް. ފައިސާގެ މުއާމަލާތަކާ، އެކަމުގެ
ސަބަބުން މިބާއަށް ވަރަށް މަތިވެރި އަޅުގަ، ނުވަތަ ވަރަށް ވާންދެރިވި އަޅާބ ދިބިޔާނުކަމެވެ. އެކަން ބިނާވަނީ، މިބާ އެފައިސާ
ބޭނުންކުރާ ގޮތެއްގެ މައްޗަށް. އެއީ ﷲ سبحانه وتعالى ގެ ހަލާލުކުރެއްވި އިރުޝާދުތަކެވެ. އަދި ﷲ سبحانه وتعالى
ބޭނުންވާގޮތުގެ ގޮތުގައި، މިބާ އެއިލާހަށް ޝުކުރުވެރިވާ ނުވަތަ ނުވާތީ ބެއްލުމަށް.

2. ދުނިޔޭގެ ހަކަތައް ކުރުމުގައި އަދި ޙައްޤުތައް ފުރިހަމަކޮށް ދިނުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުވަހަކު ހައިރާން ވެއްޖެއްސެވުން ހަދީޘްކުރެއްވި، މިސްރުގައި ވެރިވެވަޑައިގަތް ދުވަހުންނެވެ
އަޅުބަދަލުކުރުން އެބަދައްވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އަމާބ ދުވަހުގެއްޖެ، ބަޔާޒާބަލުގެ ސަބަބަކާށް ނުރުކެ. އެއީ ތިޔައްޗެ އެކަމެ،
ދުވަހަކު ދަށްކަމުގައިވާ، ކުޅެކަމުގެއްސުން ޖިހާދުކުރާ މިހާވެ. (މާނައަކީ، ކުޅެކަމުގެއްސުން ޖިހާދުކުރާ ޖިހާދުކުރާ
މިހާވެ.) އަދި އެމީހުންނަށް އެކަމުގެ ސަބަބުން، ކުއްވަރުގައި އަޅާބ ދިބޯލުންދޭވެ. (ބުޚާރީ)

3. ފުރުޞަތު ވަރުގަދަކަމުގައި، ޝައްކުކުރުމުގައި، ރިބާއާއި އަދި ދުނިޔެދުން

ސަހްލަބު ބިން ޖުބައިރު (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތްކުރެއްވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވެރިކޮށް ނަމާދު
ނިންމަވައިފިއެވެ، އަހަރެމެންނާއި ކުރިމަތިވެއްޖައި އައްސަވައިވެ. "ތިޔައީގެ ދޮރުއިން ބޮގަޔި ހުވަފެނުގެ ފެނިވަޑައިގަތީ ކޮންބާކަފުރެ
ތޯއެވެ؟" އެމީހުން، އެއްވެސް ބާކަފުރެ ހުވަފެނުގެ ފެނިވަޑައިގަތުމަކަށް، އެކަމަކު އުސްވަފެނުގެ ހުރަހަކާވާނެ ތޯއެވެ. އަދި رسول الله (صلى
الله عليه وسلم) މާޝާءالله ކަ މިދަށުގެން އިވެ. އެމީހުން، އެއްދުވަހު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރުމެންގެ ގާތުގައި
ހުވަފެނުގެ ފެންނަތީ އެއްސެވިއެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް ހުވަފެނުގެ ނުފެނުނަ ވާހަކަ ދެންނެވީމެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه
وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެހެންސް، ބޮޑަކަށް ތިމަންކަލޭގެފާނަށް (ހުވަފެނުގައި) ފެނުނެވެ. އެއީ ދުނިޔަކަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު އަރިހަށް
(ހުވަފެނުގައި) ވަޑައިގެން ވާނޭ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ހިތްފުރުވެރިވެއްޖެނު، ތިމަންކަލޭގެފާނު ގާތުގައިވާ ބިމަކަށް ގެނބިވިއެވެ.
{ކަންތައްތަކެއް، ނަބީބޭކަލުންނަށް ފެނުނު ހުވަފެނަކީ، ހަމަ ދޮގުކަން ނެތް އަހަރުމެންނަށް އެނގޭ.}

އެގޮތުން، އަހަރެމެން ކުރިއަށްދަނިކޮށް، އެތަނުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަތީ، އިށީނދެގެން އިން މީހެކެވެ. އަދި އޭނާގެ ކައިރީގައި، އެހެންމީހަކު ދަގަނޑުން ހަދާފައިވާ ބޮޑުގަނޑެއް ހިފައިގެން ކޮށްޓަން ހުއްޓެވެ. އަދި ކޮށްޓަން ހުރި މީހާ، އިށީނދެގެން އިން މީހާގެ އަނގައިގެ އެއްފަރާތުން އެބުރިގަނޑު ކޮށްޓު، ކޮށުމަށްފަހުގައި ހަރުއިން އެބުރިގަނޑު އެކުވެރިކޮށްފައެވެ، އިށީނދެގެން އިން މީހާގެ މޫނުގެ ފަހަތަށް، މޫނުގެ އެއްފަރާތް އިރުލައިފައެވެ. ދެން ބުރިގަނޑު ހިފައިގެންހުރި މީހާ، އިށީނދެގެން އިން މީހާގެ މޫނުގެ އަނެއްފަރާތަށް ހަރަކާތްކުރެއެވެ. އަދި ބުރިގަނޑު ހިފައިގެން ހުރި މީހާއަށް، އިށީނދެގެން އިން މީހާގެ މޫނުގެ އެއްފަރާތް އެގޮތަށް ކަނޑައިކަނޑައި ނިމުމުން، އިށީނދެގެން އިން މީހާގެ މޫނުން، ކުރިން ޖަހަމުން ކުރިފަދައިން، އަލުން ރަގަޅުވެއްޖެއެވެ. ދެން އަނެއްފަރާތުން، ބުރިގަނޑު ހިފައިގެން ހުރި މީހާ، އަލުން އެމަސައްކަތް ތަކުރާރު ކުރެއެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު، އެކުވެރިޔާއާ ދިމާކުރެއްވި ކައިރީގައި ދުންދުންވިއެވެ. "މިއީ ކޮން ދިރިހުރުމެއް ބޭއްވެ؟" އެބަކަރުން ދެންނެވިއެވެ. "ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!"

ދެން އަހަރެމެން ކުރިއަށްދަނިކޮށް، އަހަރެމެންނަށް ފެނުނީ، އޮތުމުގެ އެތެރޭގައި ބޮލެއް ހުރިކަމެވެ. އަދި އެހިސާބުގެ ބޭރުފަރާތުގައި، އެހެން މީހަކު ބޮޑު ހިލަގަނޑެއް ހިފައިގެން ކޮށްޓަން ހުއްޓެވެ. އަދި ކޮށްޓާހުރި މީހާ، އެހިލަގަނޑުންނާއި، އެތެރޭގައި އޮތްމީހާގެ ބޮލަށް ބޮލަށްދެމުން ޖަހައިހަލާކުކުރެވެ، އެހިލަގަނޑު ފުރަތަމަ ވެއްޓި ދުރަށް ދެއެވެ. ދެން އެހިލަ އެއްވެއްޖާ، އެހިލަގަނޑު ބަލަސް، އަނެއްކާވެސް އެހިލަގަނޑު އަތުލަން ދުވެއެވެ. އަދި އެހިލަގަނޑު ހިފައިގެން ބޮލަށް ބޮލަސްވެރިޔާ ގެ، ބަލަސްވެރިޔާ ގެ ބޮލާ ގުޅޭ، އަތުން ރަގަޅުވެއެވެ. ދެން އެހިލައްޗަށް ވާނެ، އޭނާ ކުރިން ކަށިތަށިއެއް ހުރީ، ކަނޑާލަފައި ކަރުވެއެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެކުވެރިޔާ ދުރުމަސްވެގެން ކައިރީގައި ދުންދުންވިއެވެ. "މިއީ ކޮން ދިރިހުރުމެއް ބޭއްވެ؟" އެބަކަރުން ދެންނެވިއެވެ. "ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!" އެގޮތުން، އަހަރެމެން ކުރިއަށްދަނިކޮށް، އަޅުއްޖެހޭ ތަނަކަށް ވިއެވެ.

(ތަން ތަނޫރެއް އަޅުއްޖެހޭ ތަނަކަށް) އެއަޅުއްޖެ މަތިކޮޅު ފަޅުވެ ދުވެއެވެ. އަދި އަޅުއްޖެ ތިރިކޮޅު ފުޅާވެއެވެ. އަދި އަޅުއްޖެ ދަށުގައި އަލިފާން އަންދައެވެ. އަދި އެއަލިފާނުގެ ގަދަކަމުން ހޫނުވެގެން، އެއިރު ތެރޭގައި ތިބި މީހުން ސަލާމަތްވާން ހިފާއި ތަޅައެވެ. އަދި އަލިފާނުގެ މައިތިރިވެގެން، އެވަރުން އެތެރޭގެ އަހަރުން ތުރުވެއެވެ. އަދި އެތެރޭގެ ތެރޭގައި ތިބީ، ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންނެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު އެކަންތައް ދެކެ އެއްސެވީމެވެ. "މިއީ ކޮން ބައެއްތޯއެވެ؟" އެބަކަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. "ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!"

އެގޮތުން، އަހަރެމެން ކުރިއަށްދަނިކޮށް، ފެނުނީ ކޮތަޅެއް ކައިރިއަށް އައުމުންނެވެ. "އަދި އެކޮތަޅުގައި މީހަކު ފަތަމުން ދިއެވެ. އަދި އެކޮތަޅުގެ އައްސޭރިފަރާތުގައި އެހެން މީހަކު، ގަނޑެއް އެއްކޮށްގެން، ކޮތަޅުގައި އޮތް މީހާއާ ކުރިމަތިފަރާތުގައި ހުއްޓެވެ. ދެން ފަތަމުންދާ މީހާ، ފަތަމުން ބޭރަށް އަންނަން، ފަތަމުންދާ މީހާ އައްސޭރިފަރާތުގައި ހުރިމީހާ ގާގަނޑެއް އެއްލާ، ފަތަމުންދާ މީހާ ކުރިން އޮތް ތަނަށް ފަހަތަށްދާށެވެ. އެގޮތުން، ކޮތަޅު އޮތް މީހާ، ކޮތަޅުގައި ހުރި މީހާއަށް ބަނޑަށް ގާއެއްލައިލަ، އެއްގަނޑުގައި ހުރިހާ ކޮތަޅު އޮތް ތަނެއް ރަނގަޅު ފަހަތަށް ގެނެސްދެއެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު އެކަންތައް ދެކެ އެއްސެވީމެވެ. "މިއީ ކޮން ކަމެއް ބޭއްވެ؟" އެބަކަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. "ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!" އެގޮތުން، އަހަރެމެން ކުރިއަށްދަނިކޮށް، ފަހަރު ބޮޑު ގަސްތަކެއް ފެހިކަމުގަ ބަގީޗާއަކާ ހަމައަށް އާދެވުނެވެ. އަދި ބަގީޗާގެ މެދުގައި އިރުވައިގެ އިން މުސްކުޅިއަކު، ކުޑަކުދިން ތަކެއްޔާއެކު އިނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ދެން ފުރިވަޑައިގަތީ، އެހެން މީހަކު ގަހުގެ ކައިރީގައި، އެދިރާގެ ކުރިމަތީގައި އަލިފާންގަނޑުން ގަސްތަކެއް، އެއަލިފާން ގަދަކުރެއެވެ އަނދައިދީ ބަހައެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްގަމު ދެއްކެވުމަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނު ގަހަށް އަރުވާފައި ވަދުއްވިއެވެ. އެއްގެއި، ތިމަންކަލޭގެފާނު ދެކެވުނު ދިޔަފަހި ނުވާފަދަ ރީތި ގެއެކެވެ. އަދި އެގޭގައި މުސްކުޅި ފިރިހެނުންނާއި އަދި ޒުވާން ފިރިހެނުން، އަންހެނުން އަދި ކުޑަކުދިން ތިއްބެވެ. ދެން އެބަކަރުން، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްގެއިން ނެރުއްވައިގެން ގަހުން މައްޗަށް އަރުއްވައި، އަދި ކުރިއަށްވުރެ

ގާތުރިހަމަ ގެއަކަށް ވެއްޖެއެވެ. އަދި އެގެއިގައި ޖުވާނުންނާއި މުސްކުޅިން ތިއްބެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުންނަށް ދެންނެވީމެވެ. "ތިޔަ ބޭކަލުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް މިރޭ ވަރަށް ގިނަ އަޖައިބު ކަންތައްތަކެއް ދައްކަވައިދެއްވީއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް މިފުރުން ކަންތައްތައް ބަޔާންކޮށްދޭށެވެ."

އެމީހުން، އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. "އާނއެކެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އެދުނުން ކާއިރާވި މިޔަ، ތަކުލީފުދިނީއެވެ. އަދި އާލާއަޔާ ތަކުލީފުދެމުންދާ މީހާއެވެ. އަދި މިސްކީނުން އާލާގެ ހުއްދަކާއިނުލާ، އާލާގެ އެއްދައުވަތު މުޅި ދުނިޔެއަށް ފެތުރުވަން، އެކަކުނަށް އިއްޔާތުން ކުރަމުންދިޔައެވެ. އެމީހުން، އާލާއަށް ޒިޔާރަތްކުރައި ޖަހަނދުން، އެމީހަކު އަޖުރު ދަވުލުތުތާރުއެވެ. (އެމީހުން، ދޮގުވާހަކަތައް، މުޅި ދުނިޔެއަށް ފެތުރުވަނީގޮތަށް ބަލާއިރު، މިބާ ދޮގުއް ހުރިރުން، މާސްޓުރެއާގެ ޖަރީއާއިން، އެދޮގުވާހަކަތައް މުޅިދުނިޔެއަށް ފެތުރޭގޮތުން ހިނގައިދާނެ. އަދި ދޮގުބަހުގެ އަނގައިން ނިކުތުމަށްފަހު، އެއީ އަނބުރާ ގޮސްވާސް އަތުލައް ނޫން. އެއީ ތިމާގޮތުގެ ފަރާތުން، ޖަމަލުގެ ވަރުދަނޑުން ކަހަލަކަމެވެ. އެމީހުން، އަނގައިން ބަސްނުކުތުމަށްފަހު، އެކަން އެއްޗީ އެހެނަށް ނިމިދާނެއެވެ. އެމީހުން، އެއީ ދުވަހު ގޮތުގަތުގައި، އެއީގައި އެހެނަށް ގޮތަށްގޮތަށް ގޮތް ލިބިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެގޮތަށް ދުނިޔޭގައި ފޭދިގެންދާނެއެވެ. އެމީހުން، ކުޑަ ދިވެހިން ދުވަސްތަކުގެ ނަމަކުގައި ފުރުތުވެދޭ ފުދުވެތަކެއް ދިނުމަށް. އަދި އިތުރުން ރިބާ ހައްގު ދެއްވާނެ. މިދެ ގައިދާވާނީ ބަރާބަރު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ދުވަހުދުވަސް، ފެއްޓިއިރު މަސައްކަތްކުރެވެއެވެ. އަދި ފެއްޓިއިރު ސަލާމާން، ޖަހަނދަމަދުން މަސައްކަތްކުރެވެއެވެ. އަދި އެމިހާރު ދުވަހުއިރުއްހާކަމުގައި الله ޙައްޤުވަންތަން، އެމިހާ ދުވަހަކަމުންނަމަވެ.)

އަދި ދެން އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ، ދެން ކަލޭގެފާނަށް އެފެނުނު، ބޮޑު ގަދަ ސަރަހައްދަކާ ބޯކޮޅުބޯކޮޅު ކަނޑުތަކުން ފެނެވި، އެމިހަކަން الله ގެ ޤުދުރަތުގެ އިޝާރާތް މިހެން ފެނުނު. ހަރުފިޔޭ، ޤުދުރަތުގެ ކަމަކުން ހަރާމް ޤުދުރަތާއި އަރަޒާކަމެއް ނުކުރާނެ. އަދި ބޮޑު އެއްގޮތް ހިފުނު ނުކުރެއެވެ. (އެމީހުން، މިހާރަހާ، ޤުދުރަތުން ބަސްކުރި ނުކުރެ، ނުވަތަ ޤުދުރަތުން ހިތްބަސްކުރި ނުކުރެ. އެހެނަސް، ހާރަހާ، ބޮޑު ގައިގައި ނަމާދުކުރާ، އަދި ޤުދުރަތުން ހިއްވާ ނުކުރެ ނުން. އަދި ހާރަހާ، ދުވާލުގައި ޤުދުރަތުގެ ބަރަކާތުގައި އެއްގޮތަށް ހިނގާނުކުރެ ނުން. އެމީހުން، ޤުދުރަތުގެ އެއްގޮތް ބޮޑުވެއް ހާރާގެ ނުވެވެ. ހާރާ ހިތްގައި ޤުދުރަތްނުވެއެވެ. އެކަމަކު، ހާރާގެ ހިބައިގައި ޤުދުރަތާއި އެއްގޮތަކަށް އެހެން ކަހަލައް ނުވެ. އަހަރުމެންނަށް ޤުދުރަތް އެނގޭ، އަދި އަހަރުމެން ޤުދުރަތާއި އެއްގޮތަކަށް ނުހިނގައެވެ. އަދި އެކަމުގެ އަޖާބު މިހުރިހާއެއް ބަރަކާތްތެރި ފުރުޞަތު. ޤުދުރަތާ ބަރަކާތް އަންނަނީ، الله ގެ އަމުރުފުރުމާނާއި އެއްގޮތަށް ހިނގުމުން. ޤުދުރަތުގެ ބަރަކާތް އަންނަނީ، އެހެން ކަހަލަ ފިޔަވަޅު ތައްޔާރުކުރީ ކާގައި، ހަދަގަސްދުގެ ވަސީލަތް ބޭނުމާވެގެން، އެހެން ވަޤުތުގެ ފުރުޞަތު ހިތަވާނުލާ ހިސާބުކުރެ ނުން.) އެމީހުން، ހާރާގެ ޤުދުރަތުގައި ޖެހިގެން، އެމީހަކު އަޖާބު ދެއްވާނެއެވެ.

ދެން ކަލޭގެފާނަށް އެފެނުނު، އަލިފާންކަހަލަ ތަނުރެއްގައިވާ މީހުން، ޒިނާކުރާ އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންނެވެ. އަދި ޤުދުރަތުގައި ޖެހިގެން، އެމީހުންނަކީ އެއީ ދުވަހުގެ ޢަޛާބެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަށް، ފެނުނު ކޯރުގައި، ގަދަފާނު ކޯރެއްގައި ފީނަމުން ހިލަ ހޫނުވުމަށް ފެނުން ހުރި ހިލަތަކެވެ. ޤުދުރަތާއިރު ފައިސާ ނުވަތަ ދުނިޔެމަތިން ރިބާކުރި މީހުންނެވެ. (އެމީހުން، އެއީ ދުނިޔޭގައި އަޖާބެވެ، އެއީ ކަމުގުރުބަތުގައި އަޖާބެވެ، އެއީ ޤުދުރަތުގެ މަސައްކަތުގައިވެސް އަޖާބެވެ. އަދި އެކަމަށް، ދުނިޔޭމަތީގައިވެސް އެކަމަކީ ބޮޑު ހިތާމަވެރި ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ ދުނިޔޭމަތީގައި އެކަމަށް ޢަޛާބުކުރާނެ ވަގުތެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، ރިބާގެ ހުކުމު ސާފުވެއެވެ، މަނާކުރެއްވުން ދިއުމެވެ. އަދިالله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، يَمْحَقُ ٱللَّهُ ٱلرِّبَا މާނައަކީ، "الله ރިބާ ހަލާކު ކުރައްވާނެއެވެ." (سورة البقرة 276) އެއީ ދުނިޔޭގައި އަދި އާޚިރަތުގައިވެސް. އެމީހުން، މިދުނިޔޭގައި ރިބާގެ

މުޢާމަލާތްކުރާ މީހަކަށް ކަށްވަޅުގައި ދެވޭ އަޒާބު. އެމީހަކަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ކަށްވަޅުގައި ޙުކުމް. އަދި އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه)
(ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބަޔާނުގައި) ވިދާޅުވެއެވެ، ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރި މީހާ، އޭނާގެ ކަށްވަޅުން ދޭނީ ނުކުމެވުން، މަޖުނޫނެއްގެ ގޮތުގައެވެ
ހަމައެކަނި ދުއްވާލެވޭ، އެބޭކަލުން ގޮތަށެވެ ވިދާޅުވާފައެވެ. "ކުޅޭ ﷲ އާއި ހަނގުރާމަކުރާށޭ." ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى
ޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ، فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ ވާނަމަ، "ދެން، ރިބަދައިދީފިން ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރިނަމަ، ދެން ﷲ ގެ
ހަނގުރާމަ، ރިބަދައިދިނުމަށް ދޫކޮށް ދުއްވާލުމާ ހަނގުރާމައާ ކުރާނެ ހުށަހެޅުން." (سورة البقرة 279) އަދި الله
سبحانه وتعالى ރިބާއާ ދޫކޮށް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މަހަނގުރާމަ ކުރައްވާނެ. އަދި ރިބާއަށް އަދަބުވެރިކޮށް ކަންތައްކުރާ ތަނެއްގެ
ތެރެން، އުޅުނާއި ދޫކޮށް ހަނގުރާމަކުރުމަށް، އުޅުނު ރިބާއަށް ހަމައާޖު ދެއްވާނެ. ރިބާގެ ނަތީޖާއަކީ އުޅެއެވެ. އަދި ނަތީޖާއެއްގެ
ތެރޭގައި ވިބާސް ޖަހަންނަމަ. ރިބާ/އިންޖަރީސްޓްގެ މުޢާމަލާތު ކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އުޅެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ޤުރުއާނުގައި،
فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ އެވެ. الله سبحانه وتعالى ދެވިހާއި ދޫކޮށް ވެނި، އުޅުނުގެ ހަނގުރާމަ އިއްވާން ކުރައްވާފައެއް
ނެތެވެ. ޤުރުއާނަ ވިހާ، ﷲ ގެ ރަސޫލާއާއި ދޫކޮށް ހަނގުރާމަކުރާ ވިހާއެވެ. ދެވަނަ ވިހާ، ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރާ ވިހާއެވެ.
ވިދާޅުވެއްވާ، الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހާ ދޫކޮށް ހަނގުރާމަ އިއްވާން ކުރައްވާފައިވާ، ހަމައެކަނި ދެވިހުން.)

އަދި ކަލޭގެފާނު، ގަހެއްގެ ދަށުގައި އިހިނދުގެން އިންތިން އެވާރު ވިހާ، އިބްރާހީމް (عليه السلام) އެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ
ވަރައިގެން އެއީ ކުޅުކުރިން، ގައުމުދުގައި މަދުވި ކުރިންނެވެ. އަދި އަލިފާނައި ކުޅުމަށްދިއަ ބޭކަލަކު، ޖަހަންނަމަ ބަލަހައްޓާ،
މާލިކެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ޤުރުއާނަ ވެންނެވި ގެއަކީ، އަނބު މުއުމިނުންގެ ގެއެވެ. (މުއުމިނުން ޝަހީދުންނާއި އަންހެނުންނަށެވެ.) އަދި
އެއީގެ މަތިގައިވާ ގެއަކީ، ޝަހީދުންގެ ގެއެވެ. އަދި އަހަރެންނަކީ، ޖިބްރީލް އެވެ. އަދި މީކާއީލް، މިއާއީލް އެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް
ބައްލަވާށެވެ." އެގޮތުން، ނިމަންކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ބައްލަވައިލެއްވީމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި،
ނިމަންކަލޭގެފާނު ދުނިޔޭގައިހުރެ، ވަރަށް މަތިން ވިލާގަނޑެއް ކަހަލަ އެއްޗެކެވެ. ދެން އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ ކަލޭގެފާނުންގެ
ގެއެވެ." ދެން ނިމަންކަލޭގެފާނު ދަންނަވިވެވެ. "ނިމަންކަލޭގެފާނުގެ ގެއަށް ޖިބްރީލްޢަލައިހިއްސަލާމް އަންގަވަރުގެމެއެވެ." އެބޭކަލުން
ދަންނަވިއެވެ. "ނުނިކުމެވޭ. ކަލޭގެފާނު ދުނިޔޭގައި ހޭދަކުރައްވަން ހަމަވޭ ބައެއް އަދި އޮތެވެ. އެބައި ފުރިހަމަ ކުރައްވާފައިން،
ކަލޭގެފާނު، ކަލޭގެފާނުގެ ގެއަށް ޖިއްރަވެ ކުރެވިދާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) އެގޮތުން، އެގަހުގެ މަތިގައިވާ ގެއަކީ، ދުނިޔޭގައި މަރުވެގެންދިޔަ
މުއުމިން ތަކުންނަށްވާ ގެއެވެ. އެހެނަސް، އެއީގެ މަތިގައިވާ ގެއަކީ، ޝަހީދުންނަށްވާ ގެއެވެ. އެގޮތުން އެއީ الله سبحانه وتعالى
ޝަހީދުންނަށް ދެއްވާ އިއްޒަތެވެ. ދެން އެއީގެ މާމަތިގައި، މިސްތަކާއިގެ ޚިޔާލުވެސް ނުފެންނަ ދަރަޖައިވެސް، الله سبحانه وتعالى
އިންސާނުންގެ ވެރިޔާ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ތަޔާރު ކޮށްއަރުވާފައިވާ، ބަރަކާތްތެރިއެވެ.

4. ދޮގަހި

ދަރަންޖެއްވެރަ ކަމެއް ބޭނުމަކީ، ގަބުރުގެ އަޒާބު ވިޔާ ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކަމެކެވެ. އެގޮތުން، ސަމުރާބިނު އަލްޖުނދަބުމާއި
ހެދިގެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާގެ އަހުއަށް ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ، "ކުޅޭ މިބާގެ އަހުގެ ދަރަހި އަދާކުރަތަށެވެ.
ސަބަބަކީ، މިބާގެ އަހުގެ ދަރަހިގެ ސަބަބުން، އެހެންއަކު ޖަންނަތަށްދެވުން، ހިފެހެއްޖެއްވާނެއެވެ." (އަބޫ، ދަރަހިގެ ސަބަބުން،
އެހެންކަން ޖަންނަތަށް ނުދެވޭނެ. އެގޮތުން، އެދަރަހިވެސް، އެހެން ވަރާވެގެންވެއެވެ. އަދި އެދަރަހި ނުދައްކާ ހިނދަކު، ރިބާއާކަން
ޖަންނަތަށް ނުދެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އުމުރާގެ ޚަބަރަށް ހަދީޘްކުރައްވައިފި، އެދަރަހި އަދާކުރާށެވެ.

5. ގިނައިން ރުއިން

ތިބާ މަރުވުމަށްފަހު، ތިބާގެ އާއިލާގެ މީހުން، ތިބާގެ މައްޗަށް ގިނައިން ރޯއިފިނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން، ތިބާއަށް ތަކުލީފު އިޙްސާސްކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. ސަޙާބީ، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ޒަޚަމްވެ، އަވަހާރަވަމުން ދިޔައިރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަޙާބީއެއްކަމުގައިވާ، ސުހައިބު އައްރޫމީ އެތަނަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އޭނާއަށް އެކަލޭގެފާނު ފެނުމާއެކު، އޭނާ ރޮން ފެށިއްޖެއެވެ. ދެން އުމަރުގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އާއިލާގެ ގިސްލުމާއި އަދި ރުއިމުގެ ސަބަބުން، މަރުވެފައިވާ މީހާއަށް ތަކުލީފުލިބިގެން ވެއެވެ." އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅުވެގެން ނުވާ، އެކަލޭގެފާނުގެ މައިކަން އެއްވެސް މިހާ ރުއިމަކުން. ކަރުނަ އައުމާއި އަދި ރުއިމަކީ ހެސްކަދާއި ނޫން، އޭގެނަސް، ހައްދުން ނުކުތް ރުއިމާއި ނުވާނެ. الله سبحانه وتعالى ބާރުންކުރެއްވި ބޭފުޅުންނަށް، އަހަރެމެން ކެތްތެރިވުމަށް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ތިރީގައި ބޮޑުވަރު އަވަހާރަވެއްޖެނަމަވެސް، އެކަލޭގެފާނުގެ ތުރުކުން ކަރުނަވެރިވެ އާދެ: އެކަނިސް، އެކަލޭގެފާނުގެ އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އުރާފާ ސަލާމަތެއް، ވަރަށް ގަދައަށް ރުއިމަކަށް އެކަލޭގެފާނު ހިނގަވައެއް ނުދެއެވެ.

ގަބުރުގެ އަޛާބުން ސަލާމަތްވުމަށް ކިހިނެއް ކަންތައްކުރަމާ ހެއްދޭ؟

1. ހެޔޮއަމަލުތަކުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މަރުވެފައިވާ މީހާ ވަޅުލެވުމުން، މީސްތަކުން ގަބުރުސްތާނުން ނުކުންނަހަނދާއެ އޭނާއަށް އިވޭނެއެވެ. ދެން އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކަށް، އޭނާ ވަރަށްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އޭނާގެ ނަމާދު އޭނާގެ ބޮލާއި ދިމާލަށް އަންނާނެއެވެ. އޭނާގެ ރޯދަ އޭނާގެ ކަނާތް ފަރާތުން އަންނާނެއެވެ. އަދި ޒަކާތް އޭނާގެ ވާތްފަރާތުން އަންނާނެއެވެ. އޭނާގެ އެހެން ހެޔޮއަމަލުތައް، އޭނާގެ ފައިކައިރިއަށް އަންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، އޭނާގެ ބޮލާއި ދިމާލުން މަލާއިކަތުން އަތުވެއްޖެނަމަ، ނަމާދު ބުނާނެއެވެ. "ނުވާނެކެ. ކައިރިއަކުން މިފަރާތުން ނުދެވޭނެއެވެ." އަދި ކަނާތް ފަރާތުން މަލާއިކަތުން އައުމުން، ރޯދަ ބުނާނެއެވެ. "ނުވާނެކެ. ކައިރިއަކުން މިފަރާތުން ނުދެވޭނެއެވެ." އަދި ޒަކާތް ބުނާނެއެވެ. "ނުވާނެކެ. ކައިރިއަކުން މިފަރާތުން ނުދެވޭނެއެވެ." އަދި އަނެއް ހެޔޮއަމަލުތަކުން ބުނާނެއެވެ. "ނުވާނެކެ. ކައިރިއަކުން މިފަރާތުން ނުދެވޭނެއެވެ." އަދި ހުރިހާ ފަރާތަކުން އެމީހާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހެޔޮއަމަލުތައް އެއްޗެހެއް ހަދާނެއެވެ."

2. ގަބުރުގެ އަޛާބުން ރައްކާތެރިކަން ދެއްވުމަށް الله އަށް ދަންނަވާލުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔައިފި، ތިބާ ހަތަރުކަމަކުން الله ގެ ކިބައިން ރައްކާތެރިކަމަށް އެދޭށެވެ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُبِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ މާނައަކީ، "ތިޔަ އިލާހުގެ ރައްކާތެރިކަމަށް އެދެމެ، ގަބުރުގެ އަޛާބުންނާއި، ޖަހަންނަމުގެ އަޛާބުންނެވެ. އަދި ދިރުމުގެ ފިތުނައިންނާއި އަދި މަރުގެ ފިތުނައިންނެވެ. އަދި މަސީޙު ދައްޖާލުގެ ފިތުނައިންނެވެ." (މުސްލިމް) އެހެންކަމުން، އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔުމަށްފަހު، ސަލާމްދިނުމުގެ ކުރިން، މިދުޢާކިޔުމަކީ ސުންނަތް ކަމެކެވެ.

ގަބުރުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްވާނީ ކޮން ބައެއް ހެއްދެވޭ؟

1. ޝަހީދުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ޝަހީދަކަށް 6 ހެޔޮކަމެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އެއީ، އޭނާގެ ގައިން ލޭ ފުރަތަމަ ތިއްކާއިއެކު، އޭނާގެ ފާފަފުއްސަވިގެންވެއެވެ. ދެން ޖަންނަތުގައި އޭނާއަށްލާފައިވާތަން، އޭނާއަށް ފެނިގެންވެއެވެ. ދެން، ގަބުރުގެ އަޒާބުން އޭނާ ސަލާމަތްވެވިގެންވެއެވެ. ދެން، އެންމެ ބިރުވެރި ދުވަހުގެ ބިރުން، އޭނާ ސަލާމަތްވެވޭނެ ވެއެވެ. ދެން، އޭނާގެ ބޮލުގައި ސަކީނަތުގެ ތާޖު އަޅުވިގެން ވެއެވެ. އެތާޖުގެ ޔާގޫތެއް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާހައި އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ. ދެން އޭނާ 72 ހޫރުލްޢީނުންނާއި ކައިވެނިކުރެވިގެންވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އާއިލާގެ 70 މީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭނެއެވެ." (މިއީ ޝަހީދަކަށް الله ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކެވެ.) ދެން ސަޙާބީންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކު އެއްސެވިއެވެ. "رسول الله އެވެ. މުއުމިނުންތަކުން ގަބުރުގެ ފިތުނައާއި ކުރިމަތިލާންޖެހެއިރު، ޝަހީދުންނަށް އެކަމާއި ކުރިމަތިލާން ނުޖެހެނީ ކީއްވެތޯއެވެ؟" ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާގެ ބޮލުމަތީގައިވާ ކަނޑިތަކުގެ ވިދުވަރު، އޭނާއަށް ފިތުނައަކަށް ފުދޭނެއެވެ." މާނައަކީ، ހަނގުރާމައިގައި، ބިރުވެރި ކަނޑިތަކުގެ ވިދުވަރާއި ކުރިމަތިލާއިރު، ސާބިތުވެ ހުރުމަކީ، އަދި ބިރުވެރިކަމާއި ކުރިމަތިލުމަކީ، އަދި ދިރިހުރުމަށްވުރެ މަރުވުމަށް ތައްޔާރުވުމަކީ، އެއީ ޝަހީދަކަށްވާ ފުރުސަތެވެ. އެހެންވީމާ، الله ދެން އޭނާއަށް، ގަބުރުގައި އަމާންކަމާއި އަދި ހިތްހަމަޖެހުން ދެއްވައެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ފިތުނަތަކުގައި ސާބިތުވެ ހުރި މީހަކީ، الله ގެ މަގުގައި ހަނގުރާމަކުރި މުޖާހިދަކަށް ކަނޑުގެ ބިރުވެރިކަމާ، އެއީ މުއުމިނުން ހެޔޮ ފިތުނައެއްކަމަށް ބަލައެވެ. އެހެންވީމާ، އެމީހުން الله ގެ މަގުގައި ގަބުރުގެ ފިތުނައިން، އެމީހުންނަށް ކާމިޔާބުވާނެ ރަޙްމަތްދެއްވައި ސަލާމަތްވެވިގެންވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކުގެ ފިތުނައިން ހިނގައްޖައެވެ. އެމީހުން ހަނގުރާމައިގެ މުދާގައިވީ ފިތުނައިން ފިތުނައިން ބަލަހައްޓަވައެވެ.

2. ރަށް މުރާބިޠު

މުރާބިޠަކީ، ހަނގުރާމަވެރިޔަކު، މުސްލިމުން ތަބާވެރިކުރުމަށް ޝަރީޢަތުގައި، އޭނާގެ ގައިން ދުރުގައި، އޭނާއަށް އިލްމު ހަމަޖެހޭނެ ކަމަށް އެމީހުން އެކަމާއި ޖިހާދުގައި ހުރެ ހެއްދެވިއެވެ. މިބަސް ރިވާކުރި 'ރަބަޠަ' މިލަފްޒުންނެވެ. މާނައަކީ އެއްސުމެވެ. ރަށް މުރާބިޠު، ޖިހާދުކުރުމަށްޓަކައި ބަނދަރުތަކުގައި ތިބުމެވެ. އެގޮތުން، އެމީހަކަށް އެތަނުން ނުކުމެވޭނެ ދުވަސް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، ކާފަރުން ހުރަހަ ބިރުވެރިކޮށް ގަނޑުވަރުގައި ޖިހާދުކުރަން ޖެހެއެވެ. އެއީ، އުނދަގޫ ވަޒީފާއެވެ. އެހެންވުމުގެ ސަބަބުން، الله އެމީހަކު ހެޔޮކަމާ ނިޢުމަތްދެއްވައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "މުރާބިޠެއްގެ ގޮތުގައި މަރުވާމީހާ ފިތުނައި، ކޮންމެ މީހަކު މަރުވުމުން، އޭނާގެ މަރުވާ ވަގުތުން ފެށިގެން، އޭނާގެ ޢަމަލުތައް ހުއްޓިދެއެވެ. މުރާބިޠެއްގެ ޢަމަލުތަކަށް الله އޭނާގެ ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވައެވެ. އަދި އޭނާގެ ޤަބުރުގައި ފިތުނައިން ރައްކާތެރިވެއެވެ. އަދި ގަބުރުގެ އަޒާބުން އޭނާ ސަލާމަތްކުރައްވައެވެ." މިއީ ތިރްމިޛީގެ ރިވާޔަތެވެ.

3. ހުކުރުދުވަހުގައި މަރުވާ މީހުން

ހަސަން ދަރަޖައިގެ ހަދީޘްގައިވާގޮތުން، "ހުކުރުދުވަހުގައި މަރުވާ އެއްވެސް މުސްލިމަކު، الله އޭނާގެ ގަބުރުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކުރައްވައެވެ." الله سبحانه وتعالى ހަހަރުގެންނާއި، ހަހަރުގެންގެ އާއިލާއާއި އަދި އެންމެހާ މުސްލިމުން ގަބުރުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކުރައްވާށިއެވެ. އާމީން.

ހަތަރުވަނަ ސެކްޝަން

ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތައް

أَشْرَاطُ السَّاعَة ގެ ތަރުޖަމާއަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ޢަލާމާތްތަކެވެ. މިދުނިޔެއިން، ޤިޔާމަތާއި ޖެހެންދެން އަހަރެމެން ކުރިއަށްދާ މަގުގައި ހިނގާނެ ކަންތައްތަކެވެ. السَّاعَة މާނައަކީ، ގަޑި ނުވަތަ ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ދުވަހެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތްވާނެ ގަޑި ނުވަތަ އެކަން ހިނގާނެ ވަގުތަކީ، الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި، އެހެންއެއްވެސް ފަރާތަކަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާކަމެއް ނޫން. އެއީ، ޣައިބުގެ ޢިލްމެއް. އެގޮތުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އާއި ދުރު ހަދީޘްގައިވާ ގޮތުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އެއްސެވުމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ސުވާލު އަހާ މީހާއަށް، ސުވާލުކުރެވުނު މީހާއަށްވުރެ އިތުރަށް އެނގިގެން ނުވެއެވެ." މާނައަކީ، އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން އެކަކަށްވެސް، ޤިޔާމަތްވާނެ ދުވަހެއް ނޭނގެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެންނަށް ޤިޔާމަތާއި ބޭރު ވަރަށް ގިނަ ޢަލާމާތްތަކެއް އަންގަވާދެއްވާފައިވެއެވެ. ދެން ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ޢަލާމާތްތަކުގެ ހަދީޘްތަށް ބަލައިލުމުން، ވަރަށް ގިނަ ސިއްރު ހަދީޘްއާއި، ވަރަށް ގިނަ ސަހީހު ހަދީޘްފައިވެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، الله ގެ ހެޔޮރަހުމަތްލެއްވުން، މިމައުޟޫޢުގައި އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) އާއި އަދި ބައެއް ޢިލްމުވެރިން، ފޮތް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ޢަލާމާތްތަކާއި ބެހޭގޮތުން ސަހީހް ހަދީޘްތަށް އެއްކުރައްވައިގެން، ޢިލްމުވެރިއެއްކަމުގައިވާ ޝޭޚު އަލް ވާބިލް، މާސްޓަރސް ޑިގްރީ ނުވަތަ ޕީ.އެޗް.ޑީގެ ތީސިސް އެއްގެ ގޮތުގައި، ފޮތެއް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތަކުން ބޮޑުތަން، ބައިގަނޑު ފެނުނުގޮތް ގޮތުގައި އަސްލުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވޭ އެފޮތް. އަދި އެފޮތުގައި އެޢަލާމާތްތައް ލިސްޓުކުރެވިފައި ބެހިގެންވާ ގޮތަށް، ސަހީހް ހަދީޘް ފޮތެއް. އަދި އެފޮތުގައި ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތަކާއި ބެހޭގޮތުން 50 އަށްވުރެ ގިނަ ހަދީޘް ގެންނަވާފައިވެއެވެ.

އެގޮތުން، ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތަކަށް ބަލައިލުމުން، އެކަމުގެ ބައެއް ކަންތައްތަކަކީ، އެއްގެ އަސްލު ކަންތައް، ހަމައެކަނި އެންމެފަހުގައި ހިނގާނެ ކަންތައްތަކެވެ. ބައެއްކަން އެކަމެއް ހިނގައިފާވާތީވެ ފެނިގެން ދާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ރަސޫލުކަލޭގެ އަވަހާރަވުން ހިނގާފައިވާކަމެވެ. އަދި އެއީ ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. އަދި ޝާމްކަމަށް ފަތަޙުކުރުން. އަދި ބައެއްކަން ހިނގާފައިވާ ކަމުގައި ހިނގާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގެ ހިނގަމުންދާ ކަންތައްތަކުން ހިނގާފައިވާ ބައެއްކަން އެނގޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ހިނގާފައިވާ ކަމެއް.

ކޮންމެއަކަސް، އެހެން ބައެއް ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތަކަކީ، އެއްކުރަމުންދަނީ ދިގުއިން ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތައް. ނުވަތަ ތިމާ ހިދުން އަތާފާ، އެކަންތައްތައް މިހާރު ހިނގައިފައެވެ. އެހެނަސް، އެކަންތައްތަކަކީ އަދި ހިނގާފައި ނުވާ ކަމެވެ. މިސާލަކަށް، ބާޠިލު ކުރުމުގައިވާ އެއް ކަމަކީ ހިނގަމުންދާ ކަމެއް. އަދި އެކަމެއް ހިނގަން ނުކުރެވިއްޖެއް ހިނގާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ބައެއް ކަންތައްތައް ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި ބައެއް ކަންތައް ހިނގަން ބައެއްފަހަރަށް ބައިގަނޑަކުން ހިނގައިދާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް ދީން، ބަޔެއް އަލާމާތުތަކަކީ މުޖީން އިދިރާކަން ހިނގާ ކަންކަމެވެ. މިސާލަކަށް، އެއް އަލާމާތަކީ، އަމާނާތަށް ޚިޔާނާތްވުމެވެ. އަދި އެހެން އަލާމާތްތަކުގެ ތެރޭގައި، އަމާނާތަށް ގެއްލުމާއި އަދި ހަމަނުޖެހުން ޚިޔާނާތްވުމެވެ. އެގޮތުން، މިއީ ދިމާއިދިރާގެ ކަންކަން. އެގޮތުން، އެކަންކަން ހިނގަމުންދާނީ، ވަކި ތަރުތީބަކުން. ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތުގެ ކުރިމަތީ އަލާމާތަކީ،

1. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިލާދަތުން

އެންމެ ފުރަތަމަ އަލާމާތަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ ބިޢުސަތެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވޭ، "މިމަންކަލެގެ ފޮނުއްވުނީ ޤިޔާމަތާއި ކައިރިވެގެންވާ މިންވަރަށް، އެއް އިނގިލި އަނެއް އިނގިލި ކައިރިވެގެންވާ ފަދައިންނެވެ." (ބުޚާރީ) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަނގިލިން ގޮތް އެހަދީޘްކުރެއްވި ބަސްފުޅަކީ، މުބާރަކުގައިވާ އިންސާނުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތުން، އެކަކާއިގެން ޤިޔާމަތާއި ކައިރިވެގެންވާ މިންވަރަކީ، މިއީ އެއް އިނގިލްޔާއި އަނެއް އިނގިލި، ކައިރިވެގެންވާ ފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން، އެކަކާއިގެން ޤިޔާމަތާއި ކައިރިވެގެންވާ މިންވަރު މިސާލެއްގެ ގޮތުން ދަންނަވާލަމާ، ދުންނުވާނީ އެއީ އިންސާނުން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭ އެންމެ ފަހު ދައުރުގެ ތެރެއިން، އެކަކާއިގެން ދިރިއުޅެމުން ފަދައިންނެވެ.

2. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަވަހާރަވުން

އައުފު އިބްނު މާލިކު (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތެއްގައިވޭ، "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަޅުގަނޑަށް ވިދާޅުވިއެވެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ކުރިން 6 އަލާމާތެއް ގުނާލާށެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ، އަހަރެމެންގެ އަވަހާރަވުމެވެ..." (ބުޚާރީ) (ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑު، އަނެއް ފަސްކަންތަކަކީ ފަހުން ބަޔާންކުރަން.) އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަވަހާރަވުމަކީ، ޤިޔާމަތުގެ އަލާމާތެކެވެ. އަދި އެކަމަކީ، މުސްލިމު އުއްމަތަށް ކުރިމަތިވި އެންމެ ބޮޑު މުސީބާ އެވެ. އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ތިޔަބައި އެއްވެސް މީހެއްގައި މުސީބާތެއް ކުރިމަތިވެއްޖެނަމަ، ދީން މިމަންކަލޭގެ އަވަހާރަވުން، މިޔާ ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަދި އެހެން މިޔާއަށް އުކުރިމަތިވި ކަމަކު، ބޮޑުކަމެއް ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ." އައްމިރުލްމޫޙް ގެ ރިވާޔަތްކުރެއްވި، އަނަސް އިބްނު މާލިކު (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތްކުރެއްވިއެވެ. " رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މަދީނާއަށް ވަޑައިގަތުމުން، މަދީނާ އަލިވެގެން ދިޔައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަވަހާރަވުމުން، މަދީނާ އަނދިރިވިއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަސީލަތުގެ ފާޙަކު، އަދި އަޅުގަނޑުގެ އަތުގައި ވެލިވެސް ހުއްޓާ، އަޅުގަނޑުންނަށް އިޙްސާސް ކުރުވުނީ، އަޅުގަނޑުގެ ހިތްތަށް ބަދަލުވެއްޖެއެވެ." އެގޮތުން، އެބޭކަލުންގެ އަރިހުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުންނެވުމަކީ، އެބޭކަލުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު އިހުސާސެއް ގެންގުޅުނު ކަމެއް. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަމަ އަވަހާރަވުމުން، އެބޭކަލުންނަށް މަދީނާއިން ކަމެއް މަދުވެއްޖެކަމުގެ އިޙްސާސް ކުރުވުނެވެ. "އަޅުގަނޑުންނަށް އަޅުގަނޑުގެ ހިތްތަކުން، އިތުރަކަށް ފާހަގަކޮށް ނުކުރުވުނެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ހިތްތަކުން ބަދަލުވެއްޖެއެވެ." ސަބަބަކީ، އެބޭކަލުންގެ ކައިރީގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުންނެވުމަކީ، އެބޭކަލުންގެ ހިތްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބިދިނީ ކަމެއް. އެބޭކަލުންގެ ޢީމާން އެކަލޭގެފާނުގެ ގާތްކަމުގެ ހުންނެވުމުގެ ސަބަބުން، އެބޭކަލުންގެ ކައިރީގައި އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވުމަކީ، އެބޭކަލުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބިދިނީ ކަމެއް. އަދި އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވުމާއެކު، އެބޭކަލުންނަށް އިޙްސާސްކުރުވުނީ، އެބޭކަލުންނަށް ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް މަދުވެއްޖެ ކަމުގައެވެ. މިދުނިޔެއިން، ޤިޔާމަތުގެ ދުވަސް އަށާއި.

3. ޖެރޫސަލަމް ފަތަޙަކުރުން (އުމަރު، ބައިތުލް މަޤްދިސް)

ޖެރޫސަލަމް ހުޅުވިގެންދިޔުމުގެ އަލްފާރޫޤު، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ގެ ޚިލާފަތުގައި ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. ކޮންމެއަކަސް، މިކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަކީ، ޖެރޫސަލަމް ފަތަޙަކުރުމަށްފޮނުއްވި ޤައުމުގެ ލަޝްކަރުގެ އަމީރަކަށް ހުންނެވި އަބޫ ޢުބައިދާ ޢާމިރު ބިން އަލްޖައްރާޙު (رضي الله عنه) އެވެ. އެގޮތުން، އެބޭފުޅާ ޖެރޫސަލަމް ވަށާލައިފިއެވެ. އަދި ޖެރޫސަލަމްގައި ތިބި މީހުންނަން ޖެހުނީ އަމާންދިނުމަށް. އަދި އެމީހުންނަށް ހަނދާނެއް ކުރެވޭނެ ނަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެމީހުން، އަދި ޢުބައިދާއަށް ވިސްނުމަށް ފޮނުއްވިއެވެ. އެމީހުން ޝަރުޠަކަށް ހަދައިދިނީ، އެމީހުން އަމާންދިނުމަށް ބޭނުންވާނަމަ، ޖެރޫސަލަމްގެ ތަޅުދަނޑި ޚަލީފާއަށް ހަވާލުކުރާނެކަމަށެވެ. (ސޮފްރޮނިއަސް، އެބަކަރު، ވެރިން ވުރިސްޓު ކަރަކާނު ތޮރުވެ.) ކޮންމެއަކަސް، މިޚަބަރު ލިބުމުން، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ސަފަރުކުރައްވަން މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ. އުމަރު، އަހަރެން ދާންވީ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަހަރެން މަޑުކުރަންވީ ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، ބައެއް ސަހާބީން ވިދާޅުވީ، "ނުދާށެވެ. ކަލޭގެފާނު މަދީނާގައި މަޑުކުރައްވާށެވެ. އެހެ ކަލޭގެފާނަށް ވެސް ނުރައްކާތެރިވެދާނެއެވެ." އެހެން ބައެއް ސަހާބީން ވިދާޅުވީ، الله އަށް ވަކީލުކޮށްލައިގެން ވަޑައިގެންނަވާށެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) މަދީނާއިން ނިކުމެވަޑައިގެންނެވީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ޚާދިމާއާ އެކުއެވެ. އެގޮތުން، މިދަތުރުކުރެއްވުމުގައި ހަމައެކަނި ބޭނުންކުރެއްވީ، ދެމީހުންގެ މެދުގައި އެއް ޖަމަލެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޚާދިމު ޖަމަލު ދަމައިގެން ހިނގުމުން، އަދި އުމަރު ޖަމަލުގައި ދަތުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޚާދިމު ޖަމަލުގައި އިށީނދެ، ޖަމަލު ދަމައިގެން ހިނގުމެވެ. މިގޮތަށް ފަހަރުން ފަހަރަށް މަޅިޔަށް ދެމީހުން ބަދަލުވަމުން ދިޔައެވެ. ޖެރޫސަލަމްއަށް ވަޑައިގަތުމުން، ޖެރޫސަލަމްގެ މީހުން ކަލޭގެފާނަށް ބައްލަވާލައްވާފައެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޖޫތާ ހަމަ ފެނުމުން، އުމަރު ދުރުން ހާދަ އަދަބެއްގެ ނޫނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޖެރޫސަލަމް ފުރަތަމަ ދެވަނަ 10 ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައިވާ، އަބޫ ޢުބައިދާ އަލްޖައްރާޙު ބިން ޢަބްދުއްލާހު (رضي الله عنه) ގެ ހިތްހެޔޮ އުޅޭ، ދޫމީހާގެ ކުރިމަތީގައި އުމަރުގެ ފާރު މަތިގައި ފެނުމުން، އަވަހަށް ތަރައްގީވެގެން ނުކުތެވެ. އެއީ ފެށުމުގައި ވެސް ލިބިއްޖެ ކުރިއެރުމެކެވެ. ކުރިން އަބޫ ޢުބައިދާ ބޭނުންކުރީ، ހިތްހަމަޖެހުމެވެ. ކަލޭގެފާނު މަޑުކޮށްލާ ހިތާމަވެރިކަމާއި ހަސަދަވެރިކަން ދޫކޮށްލުމަށް، ކުރިމަތިވި ހިތްދަތި ގޮތްތަކުގައި، އަދި އުމަރުގެ ދިމާޔަށް އެހެން ބައެއްގެ ކުރީގައި ވެސް ޝަރަފުވެރިކަމެއް ދިނެވެ. ހިތްހަމަޖެހުމާއި ގުޅިގެން ބުނެވުނު މަގުން، އަދި އުމަރުގެ ފަހަތުން ފެނުމުން ބޮޑުކަމާއި ގުރުބާނީގެ ސަބަބުން، އެކަލޭގެފާނަށް ކަމެއް ހަމަޖެހުނެވެ. އެހެން ގުޅުމެއް ނެތިގެން ހިތްހަމަޖެހުމާއި ގުޅިގެން ކަމަށް އަޅާނުލެވުނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަބޫ ޢުބައިދާ ކަލޭގެފާނަށް ހުށަހަޅުއްވައި، ދެކެއި މިއިން ހަތިޔާރު ހަވާލުކުރުމަށް ބޭނުންވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު، ބުނެދެއްވީ އުމަރުގެ ޚާދިމާ ހަމައެކަނި ދަތުރުކުރާ ގޮތަކަށެވެ. "މިއީ ފަހަރެއް ތިބި ފާހަގަ އަޅުވާފައިނުވާ އަހަރެން ނުދެކެމެވެ. އަހަރެމެންނަކީ، ނިކަމެތިކަމަށް ފަހަރަ ބަލައިގެން މިސާލެއް ބޭނުން، الله އަހަރެމެންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު ދިނީއެވެ. އަހަރެމެން އެހެން އެއްޗެއް ހޯދާނަމަ، އިއްޒަތް ލިބޭނީ އެއްޗަކުން، الله އަހަރެމެން ނިކަމެތި ކުރައްވާނެއެވެ." މާނައަކީ، އަހަރެމެންނަށް އިއްޒަތް ލިބުނީ، ފަހަރެއްގެ ތެރެއިން ދުރުގާ ފުރި ބޭއްވި، ސަލާމަތީ ބާރުވެރިކަމާއި، ނިކަމެތިކަމުގެ އެންމެ މަތީ ދަރަޖައިގައި ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ. ފަހަރެއްގެ ތެރެއިން އަހަރެމެން އަވަ ނިކަމެތިކުރުން ނޫނެވެ. އަހަރެމެންނަށް އިއްޒަތް ލިބުނީ، އެކަންކަމަކުން ނޫނެވެ. އަހަރެމެންނަށް އިއްޒަތް ލިބުނީ، އިސްލާމްދީނުގެ ސަބަބުންނެވެ. ސަބަބަކީ، އުމަރުގެ ރަސޫލުނަށް ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ސަބަބުން 14 ފުރާ އަހަރުވެފައެވެ. އެކަލޭގެފާނު، އަބޫ ޢުބައިދާއާއި އެހެން ސަހާބީންނާ ގުޅުއްވަމުން، އެމީހުން އަހަރެމެންނާއިމެދު މިސާލެއް ދައްކަވައިދީ، ފަހަރެއްގެ ބަރަކާތްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެމީހުން މިސާލެއް ދެއްކީ، މުސްލިމުން ކަމެއް ނުނިމޭ. އެމީހުން ހިތްހަމަ ދެކެން، އަހަރެމެން އަދިކަމުގެ ކުރިމަތީ ސަލާމަތުން، الله އެމީހުންގެ ހިތްހަމަކަމުގައި، އަހަރެމެންގެ މަތީގައި އިއްޒަތް ވަރުވާފައެވެ. އަދި ދެން އެކަލޭގެފާނު، އަބޫ ޢުބައިދާއާ ސަލާމްކުރައްވައި،

އަހަރެމެން ވާތޮޅު އެހެން ގޮތްގޮތުން އިއްޒަތް ހުރުން ދެކެނިމަ، ﷲ އަހަރެމެންގެ އިއްޒަތް ނަންގަވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންގެ އިއްޒަތްވަނީ، ހަމައެކަނި އިސްލާމްދީނުގައެވެ. އިއްޒަތްވަނީ އެހެން އެއްޗެއްގައި ނޫނެވެ. އަހަރެމެން ކާމިޔާބުން އެހެން ގޮތްގޮތުން، އިއްޒަތް ހޯދާނަމަ އުޅެނީ ނުލިބޭނެއެވެ. ކާމިޔާބުން، މާލިއްޔަތުގެ ދުނިޔެއިން އުޅެނީ ނުލިބޭނެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް، ލިބޭނީ ގޮތެއް ބޭނުންވާ. އަދި ﷲ އަހަރެމެންނަށް ދިނުމަށް އިއްޒަތް ލިބިވަޑައިގަނެވެ.

އަދި ސުބުޙާނަﷲ، އަލްޙަމްދުލިއްލާހި ވަލާ އިލާހަ އިއްލަﷲ ވަﷲ އަކްބަރު، ޢިބާދަތްތަކުގެ ބާބުތައް ދެމެހެއްޓެވުމެއް ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. އެ ކަލިމަތްތަކުގެ ބަރަކާތުން ގުނާހުތަކަށް ބަދަލުކޮށް ދެއްވާނެކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އެ ކަލިމަތްތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ތެދުވެރިކަމުގެ އަގުހުރި ބައެކެވެ. އަދި އެ ކަލިމަތްތަކަކީ ސުވަރުގެއަށް ވަދެވޭ ދޮރުތަކުގެ ތެރެއިން ބައެކެވެ. ބޭނުން ކުރެވޭ ގޮތަކީ ހެޔޮ ބަސްތަކެވެ. އެހެނީ، އެ ކަލިމަތްތަކަކީ މީޒާނުގައި ބަރުދަނުގަދަ ޢަމަލުތަކެވެ. ކަންކަމުގެ ސަވާބު އިތުރުވާގޮތް ދަސްކޮށްދެއްވިއެވެ. އަދި ކަލިމަތުގެ ފަޟީލަތް ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ކަލިމަތްތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ތެދުވެރިކަމެވެ. (رضي الله عنه) ރިވާޔަތްކުރައްވައެވެ. މިފަދަ ކަލިމަތްތަކުގެ ފަޟީލަތް ބަޔާން ކުރައްވާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، ހަމަ ކަލިމަތްތަކުގެ ފަޟީލަތް ބޮޑުވެގެންވާ ގޮތެވެ. އަދި އެބައި ކަލިމަތް ބޮޑުވެގެންވާ ގޮތަކީ، އެހެންވެ ފަޟީލަތުގެ ބޮޑުކަމެވެ. އެ ކަލިމަތްތަކަކީ ކަލާމުގެ ތެރެއިން ﷲ ތަޢާލާގެ އެންމެ ލޯބިވާ ބަސްތަކެވެ. އަދި އެއްގޮތެއްގެ ޙަދީޘެއްގައި 14 ގުނަ ހަމަވެއެވެ. والله اعلم އެވެ. ދީން ބައިތަކުގެ ވާހަކަ ޤަބޫލުކުރުމަށް ދިރުމަތިން، އަދިގަނޑު ކަންކަން ދީނުގެ ބާރުތަކެވެ، ހަދީޘްގެ 6 އަދަދެއްގެ ތެރެއިން، އެއް ކަލިމައެކެވެ.

4. ބަލިމަޑުކަން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރެއްވިއެވެ "ބަލިމަޑުކަމުގެ ބަލިމަޑުކަމެއްގެ ގޮތުން، ހަމަ ދީނުގެ ރަނގަޅުކަން ކަށަވަރުވެއެވެ." އެގޮތުން، އެބައިމީހާ، ބޭނުން ބަލިމަޑުކަން. އެކަން ކުރާ މީހުންނަށް، ދުނިޔޭގެ ފައިދާތަކުން ލިބޭނެއެވެ 18 ވަނަ އަހަރު، ޝަރުޢީ ކަމެއްގައެވެ. އަދި އެބަލިމަޑުކަމަކީ، މުސްލިމު އުންމަތުގެ ދިރުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއްކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އެބަލިމަޑުކަމުގައި 25،000 މުސްލިމުން ޝަރުޢީގޮތުން ހިނގައިއެވެ. އަދި އެބަލިމަޑުކަމުގައި ޝަރުޢީގޮތުން ބާކީވާ ބައިތަކުގައި އަދި އެބައިމީ ހާލު ދުނިޔޭގައި އިތުރު ބަޔާ ހިނދުއެވެ. އަދި މިއީ އިސްލާމް ގިނަ އަދަދެއްގެ ސަވާބު ހިނދުއެވެ. އަދި އެބަލިމަޑުކަމެއް ހުރި ބަދަލުގައެވެ، ސަބަބަކީ، ބޭނުން ބަލިމަޑުކަމުގައި ޝަރުޢީގޮތުން ދިރުމަށް، ސަވާބުލިބުމުގެ ފައިދާ ކަމެވެ. އެކަމަކު، ސަވާބުލިބުމުގެ 25،000 މީހުން އެމީހުން ސަވާބު ދިރުމަށް، އުންމަތަށް ލިބޭ ގޮތުގެ. އަދި މިއީ ބާރުތަކުގެ އަދަދެއްގެ ތެރެއިން، އެއް އަދަދެވެ.

5. ދުޢާ ގިނަ އަދަދަކަށް އިސްތިޣްފާރުކުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރެއްވިއެވެ "ދުޢާ އިސްތިޣްފާރުކުރައްވާ ގިނަކަމުން، މިހާރު 100 ދުވަހު ދުވަހަކަށް، އެއްދުވަހަކު ހިތުގައި ނުކުރެއްވިއެވެ." (ދިރާގެ، ކަލު އަދަދުގެ ބަސް) ވާހަކަ، މިއީ އަހަރެމެން ދިޔައީ، 100 ދުވަހު ހުއްޓެވެ! މިއީ ކޮންކަމެއް ހުއްޓެވެ! އެހެނިހެން ނުކުރެވޭ! އެގޮތުން، އެހެންކަން ދުޢާ އިސްތިޣްފާރުކުރައްވާފައެވެ. އެގޮތުން، އަމީރު ބިން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ގެ ދުވަސްވަރު، ކޮންމެ ވަރަކަށް މިދުނިޔެ ގޮތަށް ކަންތައް ހިނގައިފައެވެ. އަދި އުމަރު ބިން ހައްތާބު (رضي الله عنه) ގެ ދުވަސްވަރުފަހު، ކޮންމެ ވަރަކަށް މިގޮތަށް ކަންތައް ހިނގައިފައެވެ. އެގޮތުން، އަމީރު ބިން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ގެ ބައެއް ވާހަކަތަކުންނެވެ. އެގޮތުން، އެއްވާހަކަ، އުފުލު އެދުރިކަމުގެ ބަރަކާތުގެ ހަދިޔާގައި ހުރިހާކަމެއް، ކިޔަވާ ފަޟީލަތް އަމީރު ބިން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ގެ ހާލަތެއްކަމަށް ބުނެވިއެވެ. އެނބުރި އަމީރު ބިން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އެއްޗެހިއެވެ. "މިއީ ކޮންކަމެއް ހުއްޓެވެ؟ އެބަހީގެ ބަދަލުގައި، އަހަރެމެންނަށް

މިފަދައިން ތުނބުރިވެރި ހިތްވަރުދެއްވީ؟ މިފަދައިން ޢާއިޝާގެ ދުއްސަރިންގެ އަޑުން ނަގާފައި، ހަމަ ޢާއިޝާބެގެ ފަރިތަކަން ދެއްވާށޭ ވިދާޅުވިއެވެ." އެހެންކަމުން ދަރިކަލުން ނަގާލެއްވި ބަލަހައްޓަވާ ދަރިކަލުންނަށެވެ. ނަމަވެސް ޢާއިޝާ ފުރިހަމަ ގަބޫލުކުރެއްވުމަކީ ނަގާނަށެވެ. ޢާއިޝާގެ ހިތްވަރު ޢާއިޝާބަކަރު ކަރާމާތުގަ ބަލަހައްޓަވާ ދަރިކަލުންނަށެވެ. ދެން އަބޫބަކުރު، ޢުމަރު ބިން އަބޫބަކުރު އަލީ (رضي الله عنه) ދަރުމަވި، "ޢާއިޝާބުން ޢާއިޝާ ދެކެ އެއްވެސް ފަރިހަމަ އަދަބުވެރިކަމަކީ ނުފެންނަށެވެ." ދެން ޢުމަރު ބިން އަބޫބަކުރު އަލީ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވި، "އައިސްރިޔާ، ފަހިވާ އަސްބާބު އެޖިރިކާގެ ސަލާމަތް ތުނބުރިވެރިކަން، ޢާއިޝާއިން މަގުސަދުކަމުން ނަމަވެ އަދުން މިރިވަންކުރަމުން، ޢާއިޝާ ބާރުނުކުރާށެވެ." އަދިވެސް ޢާއިޝާގެ ވާހަކަ ދެއްކެވުމަށް، ހަމަސްވަރު، ޖަވާބުގެ ފައިސާ ތުނބުރިވެއެވެ. އަދި ޢާއިޝާއާއި މުދަލުން ޢާއިޝާގެ ވިދާޅުވިފައިވާ، ޢާއިޝާ އަސްބާބު ތުނބުރިކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ޢާއިޝާއަށް ރަޙްމަތްލެއްވި الله سبحانه وتعالى ވަރަށް ބޮޑަށް ބަރަކާތް ލައްވާފައިވާކަމެވެ. އެހެންނަމަ، މީގެ ވަރަށް ބޮޑަށް ޢިލްމުވެރިކަން ސިފަކުރެއްވިއެވެ.

މިއާއިލާއިން، ހަމަޖެހިލެއްވި ދަރުކާވެދިއެވެ. ނަބިއްޔާފުޅު މުޢުމިނުންގެ ވަރަށް ގިނަ އަދަދަކަށް މުޙާ ޢިލްމުވެރިކަމާއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "މީހާ ސަލާމަތުގެ ގޮތުގައި ރަށް ހިތްވަރުން އެ ބޭފުޅުންނާއިރު، އެބައްސަރާ ޢާއިޝާ މީހާ ނުފެންނަން ފަރާތުން އަންނަނީއެވެ." (މުސްލިމް) އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެންނަށް ވިދާޅުވެއްވި، މީހާ ރަށްހިތްވަރުން، އުފާވެރި ސަލާމަތުގެ ގޮތުގައި ބޭފުޅުން ދަންނައެވެ. ކީއް ބޭފުޅުންނަށް، ކާބަފައިގެ ގޮތުގައި ހުރި ރުހިވާގެ ނަބީއް ނަން. ކީއް ބޭފުޅުންނަށް، ސަލާމަތުގެ ގޮތުގައި ރަށެވެ. އެކަމަކު، ޢާއިޝާ މީހާ އުފާވެރިކަމާއި ނުހިފިއެވެ. ސަބަބަކީ، މުޙައްމަދުގެ ގޮތުގައި ޙިކުމަތާއި ދިނުމަށް، މީހާއަށް ދީނުގެ ކަމާއި އިލްމީ ކަންކަން ހުށަހަޅައެވެ. އެހެންނަމަ، މީސްމީހުން އުފާވެރިކަމާއި ނުހިފިއެވެ. މީސްމީހުންގެ އަޑުގައި ވަރަށް ގިނަ ޢާއިޝާ ހުރިހާ، އަދި އެބޭފުޅުން ފުރިހަމަ ކުރިއަށްދިޔަން. ސަބަބަކީ، ޢާއިޝާއަކީ މީހުންގެ ބޮޑުއިން، ޖާހިލުގެ ގޮތުގައި ރަށް ދީނީ ގޮތުން މިނި މީހުން، މިހެން ދީބާއަށް ފުރިހަމަ. އެކަމަކު، މިހަދިޔާ އަހަރެމެންނަށް ބޭއްވެއްވި ބަސްދެއްވިއެވެ. ފުރަތަމައި، މީސްމީހުންގެ އަޑުގައި ފުރިހަމަކަމަށް ޢާއިޝާ ހުރިނަން. ގެވަނައި، މީސްމީހުން ދަރިވަރުގެ ނަގާނަށެވެ.

އަދި އެވަގުތާއި ބޭނުން އެހެން ހަދީޘްކޮށްދެއްވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ދުނިޔެ ހުރި ގޮތުގައި، ނަބާއި ނިޔާގެ ބޭބޭފުޅު ބޮޑުކަމާނަށެވެ. އެހެންނަމަ، މީހުން މަތީ މީހާ އަހަރެ ބޭނުންވެއެވެ. "އަހަރެން މީހުން މުހިމު މިކަމަށެވެ." (މުސްލިމް، ބުޚާރީއާއި ޢާއިޝާއަކީ، އަހަރެން މީހުން މުހިމު ފާއިސާއަށެވެ.) އަދި ވަރަށްކަމަށް މީހާ އައިސް ބޭނުންވެއެވެ. "އަހަރެން ވަރަށްކަމަށް މިއަށެވެ." އަދި އާއިލީ ގުޅުން ކަނޑާ މީހާ އައިސް ބޭނުންވެއެވެ. "އަހަރެން އާއިލާ ގުޅުން ކަނޑާ، އަދި އަހަރެންގެ އާއިލާގެ މީހުންނާއި ބަލާލާ މިއަށެވެ." އަދި ދެން އަކަށްވެސް، އެހެންހެން ނިކަމެތިވެއެވެ."

އެހެން ހަދީޘެއްގައިވާ، ފުރަތަ ކަލުން ކަން ފުރަބަދަލުއް ފުރަތަމަވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ދިބާއަށް އަދުރަބަދަލު ފުރިހަމަވާނަމަ، އެއްޗިއް ކަށިގެ ނުވަތަވެ. ސަބަބަކީ، ޢިބާދަތަށް ކާރުގެ 100 މީހުންގެ، 99 މީހުން ގެމުދުވެދޭވެފައެވެ. މިއީ މުސްލިމުގެއިވާ ހަދީޘް، އަދި މިއީ އަހަރެމެންނަށް ހުރި އިންސާނާ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "މިކަންކަމުގެ ފުރަތަމަ ދުނިޔޭގެ ހެޔޮކަމުގެ ބޮޑުދަރުނި ދަށުވިފައިވެއެވެ. މިހާރަބުރިން ފުރިހަމަކަމާއި މިކަންކަމުގެ ފުރި ކަނޑާބޭއް ނުވަތަވެ. މިކަންކަމުގެ ފުރި ކަނޑާބާލޯ، މިހާރަބުރިން ދުނިޔެއައްނުގެކައި ވާދަކުރޫ، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، މިހާރަބުރިން ހާލަތުގެ ނުތުރުނިވެއެވެ." އެހެންނަމަ، ދުނިޔޭގެ ޖާއިދީ ކަނޑައެޅިކަމުގައި އަހަރެމެން ވާދަކުރަނީ، އެކަމުގެ ސަބަބުން އަހަރެމެން ހާލަތުގެ ނުތުރުނި. މިހާރު މިއަޅެ ފުރިހަމަކަމި، ފަހަރެއްގައިވެސް ވަސީލަތްތަށް ނެތިގެން ހެޔޮ ފުރިހަމަކަމެއް ނޫން. މަސްސަލައި، އެވަސީލަތްތަށް އަދުރުވެރި ގޮތުގައި ބޭނުން ނުކުރުން، އަދި ނަފްސާނީ ކަން (އެއީ ޖާހިލް ނުދެއްކުމާއި، ސަބަރާލު ނުކުރުން). ދުނިޔޭގެ

ކަންތައްތައް މިހިނގާގޮތް ބަލައިލިނަމަ، ތިބާއަށް ފެންނާނެ އެއްކަމަކީ، އަހަރެމެން ބަރޯސާވެވެންވީ ރިސާލަތަށްކަން ރޫންކަން. އަދި އެންމެ މުހިންމު ރައްސާމާލީ، އިންސާނުންނަކީ. މިސާލަކަށް، އެމެރިކާގެ ކުކްލަކްސްކްލޭނާގެ ސިވިލިޔަން ފިލާއަށް ބަލާލާ ހިނގާ، އެބަރަށް ބަލާއިރު، އެއީ އެހެން ރަހަރަށް ފުރައިން ބޮޑުރަށް ނޫންކަމަކީ ރަނގަޅު. އެހެންނަމަ، ފުޑާތެ ބޮޑުމުއްސަނދިގައިވާ އެންމެ މުއްސަނދި ބަޔަކު އެއީ. އެތެންދައި ރަހަށް އަދި ރިޔާސަތް ނަތޮ، އެތެންދައި މާބޮޑު ދަނޑުފުރާވެއް ނަތޮ. އެހެންނަމަ، އެތަން ކުރިއަށްގޮސްފައިވަނީ، އެތެންދައިވާ މިހެންގެ ސަލަބުން. ކާނޑުއަކަސް، ހިތްވަރާއަކަ ދަންނަވަންޖެހޭނީ، މުސްލިމު ފުރިހާގައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ރިސާލަތް ހުރިއިރު، އަހަރެމެންނަކަށް އެއީގެ ބޮޑުއަކާ ނަހަރަލާ. އަދި އަހަރެމެން ވިއްޔާރިގައި ސަލީއްތާގެ ޒުވާބިރަތަކާއި ނަގައިދާ ހިނދަކު، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަކަށް ބަރަކާތެއް ނުދެއްވާނެ. އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ފާހަގައަކީ، މިހެއްގެ އަތްގައި ފައިސާ ހުރިޔަސް، އެކަމަކު، އެފައިސާގައި ބަރަކާތް ނެތިނަމަ، ދުނި ފައިސާގައި ހެޔޮކަމެއް ނުވެއެވެ.

6. ފިތުނާއި މުސީބާތުގެ ވަގުތުތައް

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފިތުނާއި މުސީބާތްތައް ޒަމާނުގެ ކަރު އަނދިރި ފަދައިން އައުމުގެ ކުރިން، ހެޔޮޢަމަލުތަކަށް އަވަސްވާށެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "އެދުވަސްވަރުގައި މީހަކު ހެނދުނު މުއުމިނެއްގެ ޙާލުގައި ހުންނާނެ، އެކަމަކު، ހަވީރުގައި ކާފިރަކު ކަމުގައިވާނެއެވެ. އަދި މީހަކު ހަވީރުގައި މުއުމިނެއްގެ ޙާލުގައި ހުންނާނެ، ހެނދުނުވާއިރު، ކާފިރަކުކަމުގައި ވާނެއެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ސަބަބަކީ، އެމީހުން އެމީހުންގެ ދީން، ދުނިޔަވީ ސަބަބަކަށްޓަކައި ވިއްކާލާނެއެވެ." (މުސްލިމް) އެގޮތުން، އެމީހާއަކީ އީމާންވީ މީހެއް، ދީނުގެ ކަބަގައި އީމާންތެރިކަން ހުރި، އެކަމަކު، ދީނާ ފައިސާއާ ކަމުގެ ހުރަފާތުވުމެއްކައި، ދުނިޔަވީ ފައިދާއަކަށްޓަކައި، ދީން ވިއްކާލިއެވެ.

އިމާމް އަހުމަދު (رحمه الله) ރިވާކުރައްވާފައިވޭ، (މިއީ ކުރިން ދެންނެވި ޙަދީޘެވެ. އެކަމަކު، މިޙަދީޘްގެ ތަފްސީލު ދެއްވާފައިވޭ އަލް ޙަސަނުލް ބަޞްރީ (رحمه الله)). އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވޭ، "الله ގެ ޤަސަމުގެ ތެރެން ޤަސަމެވެ. އަހަރެމެން އެމީހުންތަކެއް ދުށީމެވެ. އެއީ، އެމީހުންގެ ސޫރަތުގައި ނެތެވެ. އެމީހުންގެ ހަރަކަތްތަކަށް، ކުރި ސަލާމަތް ދަރިވެރިކަމާއެކު އަޤްލާގައި ދިރިއުޅުއްވައިން، ބުއްދިވެރިކަން ގެއްލިފައިވާ ފަދައެވެ. އެމީހުން ދުރުކުރަމުން ދާއެވެ. އަދި އެމީހުން ދުރުކުރަމުން އައިސްދިޔަ އަންގާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ބަކަރިއްޔާގެ ޢަމަލެއް، ދީން ވިއްކާލުމަށް ތައްޔާރުވެގެން ތިބޭނެއެވެ." އަލް ޙަސަނުލް ބަޞްރީ (رحمه الله) މިހެން ވިދާޅުވޭ، ތާބިޢީންގެ ޒުވާނެއެވެ. {އެގޮތުން، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، މިއަދު ޙަސަނުލް ބަޞްރީ ހުންނެވިނަމަ، ވިދާޅުވާނީ ކީކޭބާއެވެ!}

އިމާމް އަހުމަދު (رحمه الله)ގެ އަރިހުން ރިވާކުރެވިގެންވާ އެހެން ޙަދީޘެއްގައިވޭ، {މިދަންނަވާ ޙަދީޘްގައި ވާހަކަ ދެއްކިފައިވާ އެހެން ވަގުތުތަކުގައި ވާނެ،} މިދަންނަވާ ޙަދީޘްވެސް ކުރިން ދެންނެވި ޙަދީޘާއި ވަރަށް އެއްގޮތް، އެހެންނަމަ، މިޙަދީޘްގެ ފަހުބައިގައިވޭ، "... އިށީނދެގެން އިން މީހާ، ކޮޅަށްހުރި މީހާއަށްވުރެ، ހެޔޮވެގެންވާނެއެވެ. އަދި ކޮޅަށްހުރި މީހާ، ހިނގާފައިދާ މީހާއަށްވުރެ، ހެޔޮވެގެންވާނެއެވެ. އަދި ހިނގާފައިދާ މީހާ، ދުވެފައިދާ މީހާއަށްވުރެ، ހެޔޮވެގެންވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެގެ ބޭނުންތަކަށްޓަކައި، ގޭގައި ތިބޭށެވެ. އަދި މީހަކު ގެއަށް ވަދެއްޖެނަމަ، އާދަމް (عليه السلام) ގެ އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ދަރިއެއް ފަދައިން ވާށެވެ." އެގޮތުން، މިއީގެ މާނައަކީ، އެފިތުނައިން ދުރުވުން ހެޔޮވެގެންވާނެއެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ ކަންތައްތައް މަސައްކަތެއްފަދަ ހުންނަވެރިން، ތިބާއަށް ބާލިވުމުގެ ލަފާއިން ހައްދު ވަތްކާއެ ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި އެވަސް، އެކަމުން ނުކުންނާށެވެ. "އިށީނދެގެން އިން މީހާ، ކޮޅަށްހުރި މީހާއަށްވުރެ، ހެޔޮވެގެންވާނެއެވެ." މާނައަކީ، ތިބާ އެކަމުން ދުރުވެގެންވާނަމަ، ދެން ތިބާ ކޮޅަށްހުރި މީހާއަށްވުރެ ހެޔޮވެގެން ވާނެއެވެ. މާނައަކީ، އެކަމުގެ ބައިވެރިއަކު ނުވެވޭނެއެވެ. އެންމެ ކުޑަ މިންވަރަކަށްވެސް، ގެއިގައި

ހުންނާނެވެ. ތިބާގެ ގެއަށް ތިހެން އަތުވެއްޖެނަމަ، ހަނދުކުރަ ނުކުރާނެވެ. އަދި އާދަމް (عليه السلام)ގެ އުންމަތް ހެޔޮވެރިންވާ ތެރެއިން ފެތުރިއްނާނެވެ. މިއީގެ މާނައަކީ ކޮބާ؟ ޤާބީލު، ހާބީލު ގަތުލުކުރިއެވެ. ހާބީލު ވިދާޅުވެފައިވެސް، "ތިޔާ އަހަރެން ގަތުލުކުރުމަށް އަތް ދިއްކޮށްފިނަމަވެސް، އަހަރެން ތިބާ ގަތުލުކުރުމަށް ތިބާއާ ދިމާއަށް އަހަރެންގެ އަތެއް ނުދިއްކުރާނަމެވެ." އެގޮތުން، މިދުނިޔެ ހަލާކުވެދާނޭ ބައެއް ފިތުނަތަކުގައިވެސް، ފިތުނައާއި ދުރުގައުދޭ ވާހަކަ ކުރެއްވިއިރު، މިތަނުގައި ބައެއް ބައިތަކެއް ހުރިކަމުގެ ގޮތުން މިވާހަކަ ވާހަކައިވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެން މިހާރު ބޭރުގެ ... ވާހަކަފުޅު، މިހާރު މިސާލުދޭ ... ކަލޭގެފާނުގެ ... ބޮޑުވާހަކަ ނުކުރައްވައެވެ. މިހާރު ... ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ... ބޭކަލުން ... ގޮތްތަކެކެވެ. އޭރުގައި ... ފިތުނައިގެ ... އަދި ... އެއްބަސް ... ވަކިވެގެންވާ ބައިވެރިވުމެވެ.

ދީން ފިތުނައިގެ ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު، ހިނގާފައިވާ ވަރަށް ގިނަ ފިތުނަތަކެއް ވެއެވެ. އަދި، ނުހިނގާ ވަރަށް ގިނަ ފިތުނަތައްވެސް ވެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) (މަދީނާގައި ހުންނެވިއިރު) އެކަލޭގެފާނު އިރުމައްޗަށް އިޝާރާތްކުރައްވާ ހަދާޅުކުރައްވައިވެސް، "ފިތުނަ ނިކުންނާނީ، މިތަނުންނެވެ." އަދި އެކަލޭގެފާނު ހަދާޅުކުރައްވައިވެސް، "ޝައިޠާނާގެ ދަޅު ނިކުންނާނީ، އެތަނުންނެވެ." އެގޮތުން، އަހަރެމެންނަށް އެނގެނީ އެއްކަލަ، ބައެއް ބޮޑެތި ފިތުނައާއި މުސްލިމުންތަކުގެ ފެށުން އައިސްފައިވެސް، މަދީނާގެ އިރުމަތީން ކަމެވެ. އެކަމަކު، މިއީގެ މާނައަކީ، ހުރިހާ ފިތުނައެއް އަންނާނީ، އެތަނުން ކަމަކަށް ނޫނެވެ. އެހެނަސް، އެއީ ފިތުނައިގެ ފެށުން އަންނަ ތަނެވެ. އެއީގެ މިސާލަކީ ބިދުޢަތު، މަގުފުރެދިގެންދިޔަ ގިނަ ފިރުޤާތައް ނިކުމެފައިވާ ގޮތާއި، ސިޔާސީ ހަމަނުޖެހުން ގިނަފަހަރަށް އައިސްފައިވާ ގޮތާއި، ޢަޤީދާ އައިސްފައިވާ ގޮތެވެ. އަދި ދަރުސްތަކާއި ނުކުންނަނީ އެއިރުވާ ގޮތެވެ. ތަޢައްޞުބު އަދި މަޛްހަބުތަކާއި، ނިކުންނަނީ އެތަނުންނެވެ.

ހިނގާފައިވާ ބައެއް ފިތުނަތައް

ފިތުނައިގެ ދޮރު – ޢުމަރުން އިބްނި އަލްޚައްޠާބު ގަތުލުކުރެވުން

ޢުމަރުން އިބްނި އަލްޚައްޠާބު (رضي الله عنه) އަކީ ފާރޫގުކަމުގައިވިޔަ، ފިތުނައިގެ ދޮރުވެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބަކީ އެހެން ހުރިހާ ފިތުނަތަކުން އުފެދުމުގެ ދޮރުހުޅުވުން ހުޅުވިގެން ދިޔައީއެވެ. އެގޮތުން، ބުޚާރީގައި ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘެއްގައި، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ސަޙާބީންނަށް މަޖިލީހެއްގައި އިންނަވަނީ، އެބޭކަލުންގެ ގާތު އަހުއްސަވައި، ކަލޭގެފާނުގެ ފިތުނައާ ބެހޭ ބަސްފުޅު، ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ބުނެދެއްވާނީ ކާކުތޯއެވެ؟ ދެން ޙުޛައިފާ ވިދާޅުވި، "އަހަރެންނެވެ." ޙުޛައިފާ މިހެން ވިދާޅުވުމުން، އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އުމަރުގެފާނު ބަޔާންކުރުމަށް ބޭނުންފުޅުވީ، އެހެނިހެން ނޫން. އެހެންވީ، އުމަރުގެފާނު ވިދާޅުވި، "އަހަރެން މިސާލުދިނީ، ބިރުވެރިކަމާއި ބޮޑެތިކަން ނޫނެވެ. އަހަރެން މިސާލުދިނީ، ކަނޑުގެ ރާޅުތަކެއް ފަދައިންވާ ފިތުނައާއި ބޮޑެތިކަމުގައެވެ." ދެން ޙުޛައިފާ ވިދާޅުވި، "ޔާ އަމީރުލް މުއުމިނީން އެވެ. ކަލޭގެފާނު އެކަމާމެދު ކަންބޮޑުވާކަށް ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ކަލޭގެފާނާއި އަދި އެފިތުނައާއި ދެމެދުގައިވެސް، ބަންދުކުރެވިފައިވާ ދޮރެއް ހުއްޓެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު އަހުއްސެވި، "އެދޮރު ބިނދިގެން ހުޅުވޭނެތޯ؟ ނުވަތަ އެދޮރު ހުޅުވޭނީ ހުޅުވައިގެންތޯ؟" (މާނައަކީ، އެދޮރުގައި ހަޅުއްޓައިގެން ބިނދި، ހުޅުވޭނީ ބިންދައިގެންތޯ؟ ނުވަތަ އެދޮރު ހުޅުވޭނީ ހުޅުވައިގެންތޯ؟ (އުމަރުގެފާނު އޭނާއާ ހަމައެކަނި ސުވާލު ނިކަން ދެރަވެފައި!) ދެން، ސުވާލަށް، އެކަލޭގެފާނު މިހެން ސުވާލުކުރެއްވީ ކީއްވެތޯ؟ މިއީ ދޮރެއް ހުޅުވުމާ، ނުވަތަ މިއީ ދޮރެއް ހަލާކުކުރުމާ، މިއީގެ ހުރި ތަފާތަކީ ކޮބާ؟) ޙުޛައިފާ ވިދާޅުވިސް، "އެދޮރު ބިނދިގެން ދާނެއެވެ. ނުހުޅުވޭނެ. އެދޮރު ބިނދިގެންދާނެއެވެ." އުމަރު ބުނުމުން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވި، "އެދޮރު ބިނދިގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ގިޔާމަތުގެ ދުވަހާ ހަމައަށް ދޮރު ބަންދުކުރެވޭނެ އެއްވެސް

ނުލިބޭނެއެވެ." އުމަރުގެފާނު އަސްވާރު ކުރެއްވީ އެހެންވެއެވެ. ދިމާ ތަރުބިއްޔަތުކުރުވައިދިނަމަ، ދިމާއަށް އުދަރައް ލިއްބޭނު. އެކަމަކު، ދިމާ ތަރުބިއްޔަތު ހަލާކުކުރުވައިދިނަމަ، ދެން އެހިސާބުން އެއްޗި އެކަން ނިމިދެއެވެ. ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ބުނެފުޅުވި، ކަންތައް ހިނގާނެގޮތް އެނގިލައްވަން. ޙަފްޞާ ވިދާޅުވިއެވެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައިވަރު ބޭނުމެއްގެ ސަބަބުން. އެހެންކަމުން، މިފަދަ ޙަޤީޤަތުގެ ބާރު، ޑިމޮކްރަސީއާ ޖުމްހޫރިއްޔާއި ޑިމޮކްރަސީގެ ޕްރިންސިޕަލް ނުބަލާފައި ސަރުކާރު ހިންގެވިއެވެ. ފިލާވަޅުގެ ރޫޙު ހުރިގޮތުން، ޑިމޮކްރަސީއާ ޖުމްހޫރިއްޔާ އެއްކަމަކުން ކުރިއަރާ ބޭނުމެއް. އުމަރުގެފާނު ތިރިކުރަނިވި ވާނުވާ، ފިލާވަޅު ޙަޤީޤަތް ނަތީޖާގައި ނުވަތަ ނުކުރެވޭނެ ސަބަބުތައް.

ތިރީގައި ދެކޮޅު ހެދި ޢިލްމުވެރިންތަކުގެ އަމާނާތްތެރިކަން ނުލިބުނު، އުމަރުގެ ޤައުމުގެ އަދަބު ހާސިލްވެއްޖެ، ޢުމަރު ޤައުމުގެ ދިމާލުން ހަޤީޤަތްކުރިމަ. ދޮށީ ހަދީޤަތާއެކު ރަޢިއްޔަތުގެ ބާރަށް ބޯލަނބާ ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ބޭނުމެއް ކުރެއްވެއެވެ. "އަޅުގަނޑު ކޯކޮޅު އުމަރުގެފާނު އެނގިވަޑައިގަތީމޭތޯ؟" ޙަފްޞާ ވިދާޅުވި، "ތަޢުލީމީ މިއުޅޭ ކަމަށް ހަވާލުކުރެވިފައި ހުރި އެކަން ނެތެވެ،" އެކަމަކު އެނގިވަޑައިގަތެވެ. ސަބަބަކީ، ވަކިން ދެއްކެވީ، އަދި ސާފު އިޖުތިމާޢީ، ބައިވަރު ކޯކޮޅުން، އަޅަށް ބައިވަރު ބާރުތަކާއި ޝާމިލުވެއެވެ." ދެން ތަޢުލީމީ ކުރިއެރުމަށް ތަކެތި އަޅުގަނޑު ކޯކޮޅު ޙަފްޞާގެ ދިރިއުޅުމުގައި އުޅުނީ ތިޔަހެން. އެހެންނަމަވެސް، އެބައިވަރު ދެވަނަ ފަރާތްތަކުގެ ހުކުމާއި އިތުރުކުރުމުގެ ތެރޭގައި، ހުކުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ފަސްބާރު، ޙަފްޞާގެ އަބުރަށް ބާރުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، "އަޅުގަނޑު ކޮންބައިވަރު ވޭތޯ؟ ބައިވަރު ކޮންކަމެއް ނުކުރެވިގެން؟" ޙަފްޞާ ވިދާޅުވި، "އަޅުގަނޑު އުޅުނު. މިހެންކަމުގެ ތެރެއިން ޑިމޮކްރަސީގެ ބާރަށް ބައިވަރު އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑު އެކަމަށް ދެވޭނެއެވެ." އެހެންނަމަވެސް، އަންހެނުން ޑިމޮކްރަސީ ފިލުވައިލާ ބައިވަރު އުމަރުގެފާނު. އެކަމަށް ގޮތެއް ފިލާވަޅުތަކުގެ ހަމަޖެހުމާއި ސާފުކަމަށް އާދޭހުން. އެކަމަށް ގޮތުގެ ފިލާވަޅު ޑިމޮކްރަސީގެ ޝަރުޠުތަކުގެ ނަތީޖާ ނޫނެވެ. އެކަމަށް ފިލާވަޅު ދެމި، ހިތްވަރާ ދެމިފައި ބުނެދޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަމަށް ހަމަ ޢަމަލުކުރުވާލެވުނު، ޑިމޮކްރަސީގެ ޢަމަލީ ގޮތުން ހުރިގޮތެވެ.

ތަޢުލީމަށް، ދެން ހަވާލާދީފައިވާ ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) އެވެ. އަދި އެކަމަށް ގެންގުޅުއްވީ ގަޑިތަކުގެ ތެރޭ. ހަމަ ޢުމަރުގެފާނު ގެންގުޅުއްވި ގަދަ ބާރުތަކާ ހިފި ބައިވަރު، އުމަރުގެފާނު ގެންގުޅުއްވި ބާރުތަކާ ދިރިއުޅުމުގެ އަދުލުވެރިކަން. އެހެންކަމުން، ޢުމަރުގެފާނު ގެންގުޅުއްވި ސިޔާސަތުގެ ނުހުރި ދިމާ ބަޔަކު ފަރާތުން. އެހެންނަމަވެސް ބާރުވެރި ދަރުބާރު ހުށަހެޅުން. އުމަރުގެފާނު ގެންގުޅުއްވި ޝަރީޢަތުގެ ބާރު ހުރި، އެކަން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމުގެ ހިސާބުގައި. އެހެންނަމަވެސް، ޢުމަރުގެ ޝަރީޢަތުގެ ބާރު، ދިހަ ދީނީ ޙުކޫމާތަކުގެ ތެރެއިން.

ތަޢުލީމަށް، ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ގެ ޚިލާފަތުގައި، ކަންތައްތަކުގެ ހިނގި، އަދި އެކަންކަމުގެ ފިޔަވަޅު ވެގެންދިޔައީ. އަދި އެކަމުގެ ބަސްބަހުން، މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ޖަމާ، އެކަމަށްފަހު ދީނުގެ ފަރާތް. އަދި އެބައިގެ ބޭނުމަށް، އެކަމަށް ހިލާފަ ދަށުން ޢަމަލުކުރެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، އެކަމަށް މަޝްވަރާ ދަށުން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، ޢުމަރުގެފާނު ގޮތް ހަމަޖެހިލައްވާފައިވީ، "الله سبحانه وتعالى ދިމާއަށް ހެދިއްޖައްސާ ފޮނުވާވެއެވެ. އަދި މިސްކީނުން އެހެނިހެން ނުލަފާ ދިމާގޮތް ބަޔަކީ، އެގޮތަށް ކަންތައް ނުކުރައްވާނެއެވެ." ތަޢުލީމަށް، ޢުމަރުގެފާނަށް އަރިހުގެ މާނައަށް ނުވިސްނެން. އެކަމަކު، މިސްކީނުން އެކަމަށް ގޮތް ހަމަޖެހިލައްވާ މަގާމުން ކުރައްވަން ބަރަކާތްތެރިކަމުން، އެކަމަށް އެއްކަމަކީ ހަމަޖެހޭ މާނަ ވިސްނުނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެކަމަށް ދިނުމަށް ދެއްވުން، މިސްކީނުން ބަރަކާތްތެރިކަމަށް، އެކަމަށް އަމަލުކުރާން ދަރައްޖައްގެ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެންނަމަވެސް ހަރަކާތްތަކަށް، އެކަމަށް އިސްލާމީ ޖުމްހޫރިއްޔާ. ހަމައެހެންމެ، އެކަމަށް ވަގުތުތަކުގައި އެހެންނަމަވެސް ހަސަން ދެމިފައިވާ އިސްލާމީ ޖުމްހޫރިއްޔާ. ތަޢުލީމަށް، އެވަގުތުތަކުގައި އަދި ބިން އައްބާ ޖުދިބާއީ އަދި ވަޒީފާގެ ދަރިކަލުން ދިރުމަ، ޢުމަރުގެފާނުގެ ގާނޫނީ ދަރަޖައިގައި. އަރިހުގެ ޢުމަރުގެފާނު ވިދާޅުވި، "ކަލޭގެފާނުގެ އަޅުގަނޑުމެން ހަރަކާތްތެރިން ދެއްވާނެ. ހަރަކާތް އެއްޗެހި ހަސަދަވެރިކަމާ." ދެން ޢުމަރުގެފާނު ވިދާޅުވި، "ހަރަކާތްތެރިކަމުގެ އެއްގޮތް ވާ ދިރިހުރުމުގެ ވިސްނުން،

އަހަރެން ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. އަހަރެންގެ ރައްކާތެރިކަމުގައި އެއްވެސް ގޮތުގުޅުމެއް ހިނގާކަށް އަހަރެން ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ." އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު އަލީގެފާނު މާތް ބެނަމުންދިޔައީ، އެކަލޭގެފާނަށްރަނގަޅުކަމުގައި ހަނދުމަފުޅަ ނުކުރައްވާށެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަލީގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ކަމުގައިވާ ހަސަން އަދި ހުސައިން ގާތް ވިދާޅުވެފައިވަނީ، އުއްމަތުގެފާނު ގާޒީކަރައްވަރުމުންދިޔައީކަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އޭނާ އުއްމަތުގެފާނާއި ދުރުކުރުން، މަރިޔާއަށް ހާހުން ދިހުން ޖަމާވެވިއެވެ. އަދި އެންމެ ފަހުން، އުމުރުތަކުގެ އެކަލޭގެފާނު ގެކާތު ވަށާލައި، އެގެކާތު ތެރެއަށްވަދެ، ހަލީފާ އުސްމާން ބިން އައްފާން (رضي الله عنه) ގަތުލުކުރެވުނީއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އުއްމަތުގެފާނު ގޮތުގުޅުވޭނޭ ސަލަމަތްފޮތުގެ ގޮތްގައެވެ. އެގޮތުން، އެކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި އަބޫބަކުރާއި، ޢުމަރާއި އަދި އުސްމާނާ، އުހުދު ފަރުބަދައިގައި ތިއްބަވަނިކޮށް، އެފަރުބަދައަށް ގުޑުން އަރައިގަންނަވައިފިއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޅުތުރު އެފަރުބަދައިގައި ބިއްސާވުމަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. "އުހުދު އެވެ. ސާބިތުވާށެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާގެ މަތީގައިވަނީ، ނަބިއްޔަކާއި، އަދި ޞިއްދީޤަކާއި، އަދި ދެ ޝަހީދުންނެވެ." (އައީ އުމަރުގެފާނާއި އަދި އުސްމާނުގެފާނު)

ޖަމަލް ހަނގުރާމަ

ކޮންމެއަކަސް، ހަރީން ދެންނެވި ފިތުނައަށްފަހު، ދެން ހިނގި ފިތުނައަކީ، ޖަމަލް ހަނގުރާމައެވެ. އުސްމާން އިބްނި އައްފާން (رضي الله عنه) ގަތުލުކުރެވުމުން، ހަލީފާއަކު ނެތެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެވަގުތުގައި ބައެއް މުސްލިމުން، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހަށް އައިސް، އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނަށް ހިތްވަރުދެއްވަން ބައިއަތުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވި. ދެން އަލީގެފާނު ވިދާޅުވި، "ނޫނެކެވެ. މުސްލިމުން މަޝްވަރާކޮށް އަދި ގާތުގައި ނިންމަކަށްފަހު ނޫނީ ބައިއަތު ނުދެއްވާނެއެވެ." ދެން އެބޭކަލުން އަލީގެފާނަށް ދެންނެވި، "އުސްމާނުގެފާނު އެވަނީ ގަތުލުކުރެވިފައެވެ. އެއީ ފިތުނައެވެ. އަދި އުސްމާނުގެފާނު ގަތުލުކުރި މީހުން، މުޅިބަނަށް ފެތުރިގެންދާނެއެވެ. އަދި މަދީނާގަ ބަޖަރުވަމުންދާނެއެވެ. އެންމެހާ މުސްލިމުން ސިޔާސީ ގޮތުން ނުރައްކާތެރިކަމުގައި ވަގުތުތަކެއް ނަށަނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން ކަލޭގެފާނު ހަލީފާކަން ވޯޓަށް އެދެމުން ޖެހޭނެއެވެ." އެގޮތުން، އަލީގެފާނު އެއްބަސްވެވަޑައިގަންނަވަންދެން ބައިއަތުކުރުމަށް ދަރަނިވަމުން ދިޔައެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ބައިއަތުވުމުގެ ތަރުތީބުގައި ޒިޔާދަ ހުރަހަކަށް ފޯރުކަނޑަލާ، ބައިއަތުން ބޭނުންވާ ކޮންމެވެސް ބައިއަތު ވަޑައިގެން މުސްލިމުން އަތުން އެއްބައިވަންތަ ކުރުމަށް. އެގޮތުން، ބައިއަތުން އަލީ (رضي الله عنه) އަށް ބައިއަތު ދިނުމެވެ. އައްޒުބައިރުއާއި، ތަލްހާއެވެ ބައިއަތު ދިނުމި ބައިއަތުގެ ތަރުތީބު ހިފެހެއްޓިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ކަނޑައެޅި ގޮތަކީ، އުސްމާން އިބްނި އައްފާން (رضي الله عنه) ގަތުލުކުރި މީހުން، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ގެ ތަޙުޤީގު ތަކުގެ ތަރުތީބު ފަސްކުރުމެވެ. އުމުރުންނަށް އަސްދުސަތަކާ މީހުން، ފުރަތަމަ އޭ ގާތުން އަވަހަށް މީހުންކުރުމެއްވެސް ވިޔަން. ކޮންމެއަކަސް، ތަލްހާ އާއި، އައްޒުބައިރު އާއި، އަދި ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ބޭނުންފުޅުވީ، އުސްމާނުގެފާނުގެ ގާތިލުން، އަވަހަށް ހިފަހައްޓަން ގެނެސް. އަދި އުސްމާނުގެފާނުގެ ގާތިލުން ޤާތު އަލީގެފާނުގެ ގިސާސްކުރުގެ ތަޙުޤީގު ވައްޓަފާއިވުމުގެ ސަބަބުން، ބައިއަތުން، އަލީގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ވިދާޅުވި، ހަލީފާ ގޮތުގުޅުވިއް މީހުން ގެނައުމަށްބާރު، ކަލޭގެފާނު ކަޤްޞު އުމުރުތަކުން ޖެހޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) އެކަމަށް ދެކޭގޮތް ހާމަކުރައްވައިފިއެވެ. އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވި، "އުސްމާނުގެފާނުގެ ގާތު ގިޔާމަ އަހުލުވެރިން މިކަމަށް ގިސާސްކުރަނީ ކުރެއްވުމުގެ ތެރޭގައި ކުރަނީ ތަރުތީބުގައި ބޭނުންވާ ކަމަކަށެވެ." އެގޮތުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އޮންނަގޮތުން، ގިސާސްގައި މީހާ މަރައިވާނަމަ، މަރުވި މީހާގެ ވާރިސުންނަށް މެދުވެރިކޮށް އަދި ހުކުމް ހިނގާ މީހާ.

ސަބަބަކީ، އަދި އުމުރުނަގަނެ ލިބިގެންވާ ހައްޤެކީ، ގާތިލު ގައުމުލުކުރަމުން އުޅުން، ނުވަތަ އެކަމުގެ ފިދިޔަތުގެ ބަދަލު ލިބުން. އެގޮތުން، މިދެންނެވި ބައި ނިންމާނީ، ކާޒީންނެއް ނޫނެވެ. އެކަން ނިންމާނީ ވަލީވި މީހާގެ އާއިލާއިންނެވެ.

ކަންވީއަކަސް، ތަލްހާއި، އައްޒުބައިރާއި، އަދި ޢާއިޝާ (رضي الله عنها)، އަލީގެފާނުގެ މިބަސްފުޅާއި އެއްބަސްވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެވަގުތުގައި ހުރިހާކަމެއްވެސް ދިޔައީ ރަގަޅަށް. އަދި އެއީ ރޯދަނިގެ ވަގުތު. ކަންވީއަކަސް، ދެން ކަށްވީދުވަހު، އަލީގެފާނުގެ ޤިޞާޞްކުރުމުގައި ލަސް އުޘްމާނުގެފާނު ގަތުލުކުރި މީހުން ބައެއް މީހުން، ކަލަސްބަހަށް ނުކުތުމުން، ތަލްހާއި، އައްޒުބައިރާއި އަދި ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ގެ ޤިޞާޞްކުރަން ހަމަޖެއްސުމެވެ. ތަލްހާއި، އައްޒުބައިރާއި، އަދި ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ނުކުމެވަޑައިގެންނެވި ހަނގުރާމަ ކަމަލުވާނުގެ ނަމުން. އެހެންނަމަވެސް، އެބޭކަލުން ބޭނުން ޤިޞާޞްކުރުވާގޮތް ނުކުރެވިވަޑައިގަތީ، އަދިވެސް ހުއްޓުވުމަށް އެދުމުން. ދެން އަލީގެފާނުގެ ޤިޞާޞްކުރުމުގެ ގާތިލުން ފޯރިގެންގުޅުނު، އުޘްމާނުގެފާނު ގަތުލުކުރި މީހުން، ހަނގުރާމަ އަޅުއްވާ ފުރުޞަތު ހޯދުމެވެ. އެގޮތުން، ތަލްހާއި، އައްޒުބައިރު ޝަހީދުވެވަޑައިގެންނެވި، އަދި ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ހަމަޖެހި ދޭއްވާ ކަމަށެވެ. އަދި ހަނގުރާމަ ފުރަތަމަ އަށްވީ ހުރިހާ އެއްބަސްވުމެއް. ކަންވީއަކަސް، އެއީ ވަރަށް ކުޑަވީ ހިސާބު ހަނގުރާމައެވެ. އަދި އެކަން ނިމުނީ، އަދި ބިން އަބީ ޠާލިބު (رضي الله عنه)، އެކަމުގެ ފުރަތަމަ އެބޭކަލުން ހަމަޖެހިއްޖެއްވާނީ ކަމަށް ހެދުމުން. އަދި އެކަމުގެ ހަނގުރާމަ ހަމަޖެހުނު ހަނގުރާމަ ކަމުގައި. އަދި އެބޭކަލުން އެކަން ގޮތުގެ ބޮޑުތަކުރާނީއެވެ.

ކަންވީއަކަސް، ދިޔަ އަހަރުގެ ޢަރަފާ ދުވަހުގެ ސިފައިގެންނެވި، އެއްގަޑަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިބާއާއި ޢާއިޝާއާއި ދެމެދު ކަންތައްތަކެއް ހިނގާނެއެވެ." ދެން ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރެންނާއި ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) އާއި ދެމެދުގައިތޯއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. "އާންހެއެވެ." ދެން ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭރުންވެސް، އަހަރެންނަކީ، މީހުންގެ ތެރެއިންވާ އެންމެ ހިތްވަރުވެރި މީހެއެވެ." {މާނައަކީ، ކަމެއް ހިނގާނީ، އަހަރެންނާއި މުއުމިނުންގެ މަންމަފުޅާއި ދެމެދުގައި ހެއްޔެވެ! އޭރުންވެސް، އަހަރެންނަކީ ވަރަށް ބަދުނަސީބު މީހެކެވެ.} رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ. އަދި އެކަން ހިނގައިފިނަމަ، ދެން އެކަމަށް ރައްކާތެރިކަމާއި އަނބުރާ ގެންދޭށެވެ." އެގޮތުން، ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު (رضي الله عنه)، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންފައި، އެކަމާގުޅޭ ހަނގުރާމަގެ ބޮޑުބޭކަލުން ޢާއިޝާ ފައިސަލާކުރުމަށްފަހު، އެކަމަށް ރައްކާތެރިކަމާއެކު މަދީނާއަށް ގެންދެވީމެވެ. މިދެންނެވުނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ނުބައްވާވަރުގެ ބަސްފުޅެއް ފުރިހަމަވެގެންވުން.

ސިއްފީން ހަނގުރާމަ

ކަންވީއަކަސް، ޖަމަލު ހަނގުރާމައަށްފަހު، ދެން އައީ ފިތުނައަކީ، ސިއްފީން ހަނގުރާމައެވެ. ސިއްފީންގެ ހަނގުރާމައަކީ ބޮޑު ފިތުނައެއް. ބުޚާރީއާއި މުސްލިމުގައި ރިވާކުރެވިގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މުސްލިމުންގެ ބޮޑު ދެފަރާތަކުގެ ދެމެދުގައި ހަނގުރާމައެއް ހިނގާނެއެވެ. އަދި އުމުރުން ދައުވާކުރާނީ އެއްކަމަކަށެވެ." (އެދެފަރާތުގެ ބޭނުންވަނީ އެއްކަމެއް، އެހެނަސް، އެދެބައި ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ.) މިއީ ސުވާލު އުފެދޭކަމެއް! އެއްކަމަކަށް ދައުވާކުރާއިރު، ކީއްވެ ހަނގުރާމަކުރަނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ!! އާންމު ގޮތުގައި، ކީއްވެ ހަނގުރާމަކުރާނީ، ތަފާތު ސަބަބުތަކެއް ހުރެގެން. މިސާލަކަށް މުލްކުގައި، އެއްދަރުމަވާރުތަކަށްޓަކައި ހަނގުރާމަކުރާ ދެފަރާތެއް. ދެފަރާތުގެ ބޭނުންތަކެއް އެއްކަމެއް. އެހެންމީހަސް، ދެފަރާތުގެ ވިދިއު ހަނގުރާމަކުރަމުން. މިކަމުގެ ތަފްސީލު މިދަންނަވަނީ، އަލީގެފާނުގެ ގާތުވެހެނަކި، އަލީގެފާނުގެ ފަރާތުގައި އެބައި ހަމަގައި ރިވެ ބަޔެއް. ދެން މުއާވިޔަގެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިވާގެ ބަޔަކެއް. އެގޮތުން، މުއާވިޔާއަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާސްގައި، އަދިވެސް އެދުމުގެ ހައްޤު

ލިބިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، މުޢާވިޔާ އަލިގެފާނަށް ދަންނަވަނީ، އުޘްމާނު ޤާތިލުންނާއި ހަވާލުކުރައްވާށެވެ. (ޢަރަބިންގެ ދުބެންގެ ދުރަކު އުޘްމާނު ގަތުލުކުރި ގާތިލުން، އަރަބިންނާ ހަވާލުކުރާށެވެ.) އަލިގެފާނު ވިދާޅުވި، "އަރަބިން އުމުރުން ހަވާލުކުރާނަމެވެ. އެކަމަކު، ފުރަތަމަ އަރަބިންނަން ޖެހޭނީ، އަރަބިންނަން ލިބިދޭ ބާރުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސޭށެވެ. އަދި އުޘްމާނުގެފާނު ގަތުލުކުރި މީހުން އެތައްސަތޭކަ މީހުންނެވެ. އަރަބިންނަން އުމުރުން ހަމަ ތިއްބެވީއްސުރެ ހަވާލުވެ ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން ބޮޑު ފިތުނައެއް އުފެދޭނެއެވެ. ތިބާއަށްޖެހޭ، ފުރަތަމަ އަރަބިންނަން ބައެއްގެ ދެއްވާށެވެ. އެންމެހާ އެންމެންޖެހޭ، ފުރަތަމަ އަރަބިންނަން ބައެއްގެ ދެއްވާށެވެ. އަރަބިންނަ ހެޔޮވެއެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ފާރަތުން އަރަބިންނަން ބާރުދައެއް ލިބުމުން، ދެން އަރުބިން އުމުރުން ހަވާލުކުރާނަމެވެ. އެކަމަކު، މުޢާވިޔާ އަރަބިންނަކަށް އުމުރުން ހަވާލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުޢާވިޔާ އަރަބިންނަކަށް އެއްވެސް ބާރެއް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހަމަ އަދި އަރަބިންނަކަށް ބައެއްގެ ދެއްވާފައެއް ނުވެއެވެ." ދެން މުޢާވިޔާ ވިދާޅުވި، "ނޫނެކެވެ. ހަމަ އަރަބިންނަން އުމުރުން ހަވާލު ނުކުރާހިނދަކު، އަރަބިން ހިމާޔަތް ބައެއްގެ ނުދޭނަމެވެ." އެގޮތުން، މުޢާވިޔާ ދަންނަވަމުންދިޔައީ، އުޘްމާނުގެފާނުގެ ލޭގެ ބަދަލު ދެއްވުމަށް. އަދި އަލިގެފާނު ހުރިހާ އުމުރުން އަދުލުގެ ކުރިމައްޗަށް ގެންނެވުމަށް. އެކަމަކު، މިކަމުގައި ހިތިފުރާތަކެއް، މުޢާވިޔާ ބާރުންޏުމަކީ، އަލިގެފާނު ފަރާތަކީއިން އުމުރުން ހަވާލުނުކުރުމަށް. އަދި އަލިގެފާނު ބާރުންޏުމަކީ، މުޢާވިޔާ އަލިގެފާނަށް ފަރާތަކީއިން ބައެއްގެ ދެއްވުމަށް.

ކަންތައްތަކާ، މިޝަރުން ހައްޤުގައި ހިޔާލުތަކާ، ދިޔުންތަކުގެ އަލިގެފާނުގެ ފަރާތް. މުޢާވިޔާ ކުރަމު އިހްތިޔާރުދިނެ. އަދި އެކަމާ އެކުލެވި އިހްތިޔާރުދީ، ތަޙުކީމުން އިހްތިޔާރުދިނެ. މުޢާވިޔާއަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަޙާބީއެއްވެސް ވެއެވެ. އަދި އެކާއަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީ ލިޔުއްވުމަން ނަންގަވާފައިވާ ބަޔަކުގެ ތެރެއިން ބައެކެވެ. އެއީ، ފުރައްސާން ލިޔުއްވުމަން ނަންގަވާފައިވާ ބަޔަކުގެ ތެރެއިން ބައެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، އެކާގެ ލިޔަނެކެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ކައިވެނި ބައްޕަފާގެންފައިވެސް، އެކާގެ ދައްތަފުޅު، އުންމު ހަބީބާއި އެވެ. އުންމު ހަބީބާ ބިންތި އަބޫ ސުފިޔާނަށް، އެކާގެ ދައްތައެކެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، މުޢާވިޔާގެ ލިޔަނެކެވެ.

ކަންތައްތަކުގެ އުޞޫލީ ވާހަކަ، ތަޙުވީލް ކަމުގައި ދިޔުދިޔާ ބާރުގެން ދިޔުދިޔާ، އަލިގެފާނުގެ ފަރާގެއެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވަނީ ބިން ޚާސިރު ގޮތް ހަވާލުކުރައްވާފައިވެ، "ހިޔާ ގަތުލުކުރާނީ، ޚާޢިނު ފަރީނެވެ." އެގޮތުން، އަންގަވަނީ ބިން ޚާސިރު، އަލިގެފާނުގެ ފަރާގައި ހުރިކަން ހަމަޖެހުނުގެ ނަމަވެސް، ޢައްމާރު ގަތުލުކުރެވުނުއިރު، މުޢާވިޔާގެ ލަޝްކަރުގެ މީހުން. ވިކަރުގައި އަރަބިންނަށް މުޢާވިޔާ ބަޣާވާތު ނުކުރެވޭ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރައްވާފައިވެ، "މުސްލިމުންގެ ދެބައިމީހުން، އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާއި ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ." އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދެފަރާތަކަށްވެސް ހަވާލުކުރައްވާފައިވެ، "މުސްލިމުންނެވެ." އަލިގެފާނުގެ ލަޝްކަރާއި އަދި މުޢާވިޔާގެ ލަޝްކަރަށް، އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔާއި ހަނގުރާމަކުރުމުންދިޔަ މުސްލިމުންގެ ދެލަޝްކަރު. އަދި މިހަދީޘްއަކީ ބޭނުންތެރިއާ މުސްލިމުގައި ބައްސަރުކުރެވިފައިވާ ހަދީޘެއް.

އަލް-ޚަވާރިޖް

ދެން އޭގެ ފަހުން އައިސްވެ، ހަވާރިޖުންގެ ފިތުނައެވެ. އަލިގެފާނާއި އަދި މުޢާވިޔާ ހަނގުރާމަ ކުރައްވަމުންދިޔައިރު، ބާރު އޭގެ އަލިގެފާނުގެ ލަޝްކަރުގައެވެ. އަދި މުޢާވިޔާގެ ލަޝްކަރު ދިޔައީ ބަލިވަމުންނެވެ. އަދި އުމުރުން އަމާންދެއްވީ ގޮތަކީ، އުމުރުންގެ ކަރުދާގެ މައްސަލަ ފުރުޞަތު ނަގައިގެންނެވެ. އެގޮތުން، އުމުރުން ކަރުދާގެ މައްސަލަ ފުރުޞަތު އެދުނީއެވެ. ދެން އޭނާ ބިން އަލް ޢާޞް މުޚްތަޞަރު ފުރިތަދައިގަނެގެން، އެކަތުގެފާނު ހަމަގޮތަށް ހުކުމްކުރުން ހުށަހަޅައިދީ. އަލިގެފާނުގެ ލަޝްކަރުގައި،

ހަނގުރާމައާއި އަދި ބާރުއަޅުއްވުން ކުރިއަށް ދިއުމުން، ފައިދާވާ ބަރަކާ ލިބެއެވެ. އެމީހުން ބޭނުންވީ، އެންމެ ބައިބައިވުމަކަށް. އެމީހުން ބޭނުންވީ ހަނދުމަތަށް ހިފެހެއްޓުމަށްޓަކައެވެ. އެމީހުން ބޭނުންވީ، ހަނދުމަފަށް ކުރިއަށް ދިއުމަށް. އަދި އާއި ޖަބައިރުއާއި ތަޢުލީމާއި ދެމެހެއްޓުމަށް ހަނދުމަފަށް ހިނގައިދިއުން، އަދިއާއި މުޢާމަލާތާއި ދެމެހެއްޓުމަށް ހަނދުމަފަށް ހިނގުން ކުރިއަށް ދިއުމަށް. އެއީ ތަޢުލީން ބައްޔެއް މީހުންނާ، ބައްޔެއް ގަބޫލުކުރާ ތަރިކަ. މިއަދުވެސް ހަދީޘްތަކުން ދިރާސާކުރުން މީހުންނަށް އެމީހުން. އެކަން ބޭނުންތެރިކަމެވެ. އަދި މިއީ މީހުން ދޮގުހަދައިގެ ތަޖްރިބާކުރާ ފިލުވުމެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނި، "އަހަރެމެން ހަމައެކަނި ބަލާނީ ކީއްކުރަން ކުރާށެވެ! މިއީ الله ގެ ރަސޫލުގެ ވާހަކަ. الله سبحانه وتعالى ގެ އަމުރުފުޅުތަކުގެ ކުރިއަށް، އަހަރެމެން އެކަށީގެންވޭ މީސްތަކުންގެ ދަރުމަވެ." (މާނައަކީ، الله ގެ ރަސޫލުފުޅާ، الله ގެ އަމުރުފުޅާ، އަހަރެމެން އެމީހުންނާ ހަމައެކަނި ކުރަން ބޭނުމެވެ.
އެކަމަކު، އަދި ބައެއް ޖާހިލު އިސްލާމްކުރައްވައިގެން، الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކުގެ މައްޗަށް، މީހުން ދަރުމަވެ.) އެހެންކަމުން، އެމީހުން ފުރަތަމަ ބޭނުންތެރިކަމެއް، އަހަރެމެން އެކަނިކޮށް ހުރި ކަމަކަށެވެ. އަދި އެންމެފަހުން، އެމީހުން އަހަރެމެން ކުރިމަތިލެވެ. އަދި އެމީހުން ތިޔައީ މުޢާމަލާތާއި އަދި އަމުރު ބޭނުން އަޅުއްސަވައިގެން ކުރިން ކުރިމަތިލާ ޢިއްޔާތަކެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުން އަހަރެމެންގެ ވަސީލަތްތަކުން ވަކިވެގަތެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ޤާރީއާ ނަސޭހަތްތެރިވެ އުޅުނު އެއިސްލާމީން. ޤާރީއާގެ މާނައަކީ، ވަކިވަގުތެއް މީހުން. ދުވަސް އަހަރެމެން، އެމީހުންނާއި ވާހަކަ ދެއްކެވުމަށް އަބޫބަކުރުގެ އަބޫބަކުރު ބަޞީރު އަހްލާސް ޢުމަރު. އަދި އަބޫބަކުރު ބަޞީރު އަހްލާސް އަށް، އެއީގެ ތަޢުލީމު
4000 މީހުން އަނބުރާ ގެންނެވުން. ކޮންމެއަކަސް، މިދަންނަވާ، ޤާރީއުންގެ ފިރުޤާ ފުރިހަމަ ގަތް.

ޞަހާބީންގެ ދިރިއުޅުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުޝާދުތަކުން އެއް ފިލުވުމެވެ. ޞަހާބީންގެ މައިގަނޑު ސިފައަކީ، ހައްދުދަށަށް އަމަލުކުރުމެވެ. އަދި އެސިފައަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުޝާދުތަކުގެ، ބައެއް މީހުންގެ ކިބައިގައި ހުރި ސިފައެވެ. އެހެންކަމުން، އަބޫ ސަޢީދުލް ޚުދުރީއްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަނދުމަފާއިގެ ފާހަގަ ބައްސަވިކަން، ބޮޑު ތިރީގެ، އަލްޙުދައިބިޔާ ނަމަކަށްލާހުން މީހާ، ބާރުކޮށްވައްޓާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް އައިސް، އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. "އަދުލުވެރިވާށެވެ." (އެދިމާގެ ހުރި ހަޤީޤަތަކީ ނިކަން ދެކުޅަބަލަ! އެހެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެވަރުދެ ކުރައްވައިފިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއާއަށް ހަދިޔާކުރެއްވީ، "ކަލޭއަށް ހަލާކު ލިބޭށެވެ! މިމަންކަލޭގެފާނަށް އަދުލުވެރިވާން ނުވެވެއްޖެނަމަ، އަދުލުވެރިވާނީ ކާކުހެއްޔެވެ! މިމަންކަލޭގެފާނަށް އަދުލުވެރި ނުވެވިއްޖެނަމަ، މިމަންކަލޭގެފާނަށް ގެއްލި ހަލާކުވެދާނެ މީހަކަށްވާނެއެވެ." ދެން ޢުމަރު ބިންޚައްޠާބު (رضي الله عنه)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. "އެމީހާގެ ބޯ ކަނޑާލުމުގެ ހުއްދަ، އަހަރެންނަށް ދެއްވާށެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެމަނިކުފާނު ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާ ދޫކޮށްލައްވާށެވެ. އޭނާއަށް ބައެއް ބަހައި/ އޭނާގެ ރަހުމަތްތެރިންގެ ބައެއް މީބައިން ފެންނާނެއެވެ. އަދި މީބައިގެ ނަމާދާ އެމީހުންގެ ނަމާދާއި އަޅާބަލައިފި، އޭގެ އެކަކަށްވެސް ނުނަކަމުގައި މީބައިން ފެންނާނެއެވެ. އަދި މީބައިގެ ރޯދަ އެމީހުންގެ ރޯދައާއި އަޅާބަލައިފި، އޭގެ އެކަކަށްވެސް ނުނަކަމުގައި މީބައިން ފެންނާނެއެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެމަނިކުފާނު އެހަދިޔާކުރައްވައިފި، އެމީހުން ޤުރުއާން ކިޔަވާނެއެވެ، ސަހާބީންގެ ނަމާދު، އެމީހުންގެ ނަމާދާއި އަޅާބަލައިފި، އޭގެ އެކަކަށްވެސް ނުނެވެ. އަދި ސަހާބީންގެ ރޯދަ ކިޔަވާފައި މަދުވާނެއެވެ. ބައެއް ފަހުން ފެނަމަ ގޮތުގައި އެމީހުން ފަރާތް ތިލާވަތްކުރާނެއެވެ. އެމީހުން އަޅުވަޅަ ނަމާދު ކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އަޅުވަޅަ ރޯދަ ހިފާނެއެވެ.
ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވީ، "އެމީހުން ޤުރުއާން ކިޔަވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންގެ ކަރުތެރެ
އެއްޗެއް ނުދާނެއެވެ." މާނައަކީ، އެމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ޤުރުއާނުގައި އެއްޗެއް ނުވަދެއެވެ. އެއީ، އެމީހުންގެ
އަސަރެއް ނުކުރާނެ ބަސްތަކެކެވެ. އެއްޗަކީ ޤުރުއާނުގެ ކަލާމް ނަމެވެ. ޤުރުއާނުގެ އަޑު ފިޔަވައި އިތުރުވެއެވެ. އެކަމަކު،
ހިތުގައި ޤުރުއާނުގެ ނުވަދެއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވީ، "ހަތިޔާރަކުން ފިލާ ނުކުތް ފަދައިން،
އެމީހުން ދީނުން ނުކުމެގެންދާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، ބައެއް ފަހަރު ފިލާ ތިޔަހަށަށް ފިޔާގެ ދަށްބަހަނދު، ފިޔާ ތިޔަހަށަށްހު، ތިޔަހަ

ޤުދުރަތްތަކާއި، އެހާއަވަހަށް ތިރީ ހުކުމްދެން ދެއްވީ. އަދި ތިރީހާ ބާރުކަމުން، ތިބާއަށް އެކަން ފޯރުކޮށް ނުދެވޭނެއެވެ. އެއީ
މާނައަކީ، އެމީހުން އެހާބޮޑަށް، އެހާ އަވަސްކަމާއެކު ދީން ދުނިޔެވީމުން، ތިބާއަށް އެކަން ފޯރުކޮށް ނުދެވޭނެއެވެ. އެމީހުން އެހާވަސް
އަވަހަށް ދީން ދުނިޔެވާނެއެވެ. އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކުގައި އެމީހުން ކުރިއަށްގެންދިޔައީ ހުސްއަވަހަށް، ތިބާއަށް ފެންނާނީ، އެމީހުންގެ
ނަފްސުތަކުގެ ކުރިމަތީގައި، އެމީހުންގެ ބުރަރިލާފައި، އެމީހުންގެ އަދުނަކުރުމެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުން ދީން ދުނިޔެވީމާ ކިޔަނީ ދުވަހުކުވެ. ތިބާއަށް
އެކަން އުނދަގޫއެއްވެސް ނުވެވޭ. ބޭރުފުށުން ތިބާއަށް ފެންނާނީ، އެމީހުންނަކީ ވަރަށް ތަޤުވާވެރި ބައެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެކަމަކު،
އެތެރެއިން ތިބާއަށް ފެންނާނީ، ހަމަކާވީ. އެއީ، ހަމަ ހިތަމަސްދެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެވަނީ
ބުނުއް ހައްޖާބަށް އަހަރެމެންދެކެއްވާފާނޭ، އެވަރަ ދީނުގެ ގޮތޭ، އަދުލުވައިބަދަލާ ވަރަ ދީނުގެ ގޮތެވެ. ހުވައިބަދަލުގެ ހުރި
ބާޒާރުކަމާއި، އެކަމާ ސިޔާސީގައި ހުރި ހައްދުފަހަރެއްގެއި، ހަރުކަށިކަމާއި އަދި ގޮތުދުވަހުކުރުން، ތިބާއަށް ފެނިއްޖެހެއްޔޯ! އެއީ
ހަވާރިޔުންގެ ފިރުގޯގެ ދީނުގެ ސިފައެވެ. އެމީހުންނަކީ އުޅުމުގެ ގޮތުދުވަހު ދީނެއް. އޭރަކު އިދީނުންނަކީ އެނގުމެ ނުޖެ.
އެކަމަކު، އިދީނުންނަކީ، އުޅުމުގެ ގޮތުދުވަހު ދީނެއް. އަދި އެމީހުންނަކީ، ޚަވާރިޖުން ތަޤުވާއެއް އަދި އަހުލުބައިތުގެ މުދަލައި
ތަޤުވާދަކަށް ބާރުއަޅަމުންދިޔަ ދީނެއް. އަދި އެމީހުންނަކީ، ޚަވާރިޖުން މުސްލިމުންނާއި މުދަލައި ކުރުމުން ހަނގުރާމަ ބާރުއަޅަމުންދިޔަ
ދީނެއް. އަދި އެމީހުންނަކީ ސަހާބީންގެ މުދަލައިވާ ސުލްހަވެރިކަން ފެށުމުން، އެމީހުން ވަކިވެގެންވެ. އެމީހުންނަކީ ޚާރިޖުވުން
ފެށުމުން، އެމީހުން ބައިވެރިވިއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންނަކީ މުސްލިމުންގެ މުދަލައި ސުލްހަވެރިކަން ފެށުމުން، އެމީހުންނަކީ އެޖެހިއެ
ހިތްހަމައެއް ނެޖެހުނެވެ. އަދި އިދީނުން ބޭނުމީ، ޚާރިޖުވުމުން ކުރިއަށް ދިޔައުކޮޅެވެ. އަދި އިދީނުން ވަކިވެގެންވެ.

ދީން ސުވާލުކުރި، އަލީގެފާނުގެ ވަޞިއްޔަތުން ވަކިވެގެން މިއިންނަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރިތާކުރައްވި، ދިންދުންކޮށްވާން
މިއުޅެނީ، އަހަރެމެންނަކީ އިސްލާމީ ކަންތައްތަކުގެ ކުރެއްވީ؟ އެބުނުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެންނަކީ އެކަމުގެ
އަތޮޅުތެރެ ދަރުކަވަހެވެ. އަދި އެއަތޮޅުތަކުގެ މުސްލިމުންގެ ދަރިފުޅުތަކެވެ. ބޮޑުގެއި ރިވާކުރިވެގެންވެ، އަހަރެ ސަރިދުވެފުދުރީއެއް ވިދާޅުވިއެވެ.
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސުވާލުތަކުދީއްވާވައިވެ، "އެއީގެ ބުރައިން އެކަން، ކަދު މިއްކެވެ. އަދި އެމިހާގެ އެއްޗެއް،
އަހަރެންނެއްގެ އުރަމުގެ ކަރަދު އެބުކެވެ." މާނައަކީ، އެހާގެ އަޅުގަނޑު ކައްޗެއް ނުހުންނާނެވެ. އެއަހު ޙަރާމީ، އަހަރެންނެއްގެ އުރަމުގެ
ހޮސްޖެ. އަހަ ސަރިދު ވިދާޅުވެ، "އަހަރެންނަކީ، އަލީގެފާނުގެ ވަޞިއްޔަތުގައި، ހަވާރިޖުންނާއި ދީނުގެ ހަދުގެކަމުގެ ކުރަމުންދިޔަ،
މިހުނގެ ބުރައިން މިއުކެވެ." ސަހަބަތި، އަލީގެފާނު ހަވާރިޖުންގެ ކާރިޙަކު ދިޔައެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ވިސްނާދުވެ އެކަމުގެ ފާނު
ވަސްއުޅަށް ކުރައްވިއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުން އެކަމުގެ ގޮތުގައި ނުކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުން އަލީގެފާނުގެ ބަސްނުއެވެ. "ތިބާ الله ގެ
ދުޢާވެރިޔަކު ހިތާރާތަކިޔަވައިދެއްވާ." ދީން އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު، އެމީހުންނަކީ ވިދާޅުވި، "އަހަރެން ދީން ކަލާމުންނަކީ ތިންގޮތެއް
ދެއްވި. އެއީ، އަހަރެމެންގެ ވިސްނުމުގައި ކަލާމުން ނަގާދުވަހުން، އަހަރެން ބަހެއް ނުދެއްކުމެވެ. ކަލާމުން ބަސްނުނަހަ، އަހަރެމެންގެ
ވިސްނުމުގައި ނަގާދުވަހުދުވާނެއެވެ. ދީން މުސްލިމުންގެ މުދަލައި ޤަތުލާ މުދާ ބަރާބަރު، ކަލާމުންގެ ހިއްސާ، އަހަރެން ކަލާމުންނަށް
ދޭނަމެވެ. އަދި ކަލާމުން މުސްލިމުންނާއި ނުބައްހާ ހިނދަކު، އަހަރެން ކަލާމުންނަކާއި ނުބައްހާނަމެވެ."

ކަންތައްތަކާ، އެމީހުންނަކީ މުސްލިމުންނާއި ނުބައި ނުލިބުނެވެ. އެބުނުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީއްކަލުގެއިވާ
ހައްޤާބު ޢިބާދު އަރުވާ ދަރިކަލުން، މާނަގެ ޢަނޑުވިރާއްކަ އިޙްސާސްގައި ދަރުބާރުގެ ކުރެއްވުންދިޔަ. މިގޮތަށް ދަރުބާރުކަވަހިކުން،
ހަވާރިޖުން މާނާ ހިފެހެއްޓިއެވެ. ހަވާރިޖުން ޚަލީފާއިސްލާމަށް ގައިމުކުރުންތައްވިއެވެ. އެބުނުން، އެމީހުން ސުވާލުކުރި، "ތިބާ
ކާކުހެއްތޯ؟" މާނާ ދެންނެވި، "އަހަރެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީއްކަލުގެއިވާ، ހައްޤާބު ޢިބާދު އަރުވާގެ
ދަރިކަލުންނެވެ." އެބުނުން، ހަވާރިޖުން މާނާގެ ގާތު ސުވާލުކުރި، "ކަލޭ ތިޔައުޅޭ ކަންތަކީއްގައި ހުއްޓެވެ؟ ކަލޭ ތިޔައުޅޭ އަހަރެމެންގެ
ވެރިޔާއި ހުއްޓެވެ؟ ނުވަތަ އަހަރެމެންނާއި ދޭކަރު ހުއްޓެވެ؟" މާނާ ދެންނެވި، "އަހަރެންނަކީ ކަލާމުންނާއި ދޭކަރު މިހުން ނޫނެވެ.

އެކަމަކު، އަހަރެންނަށީ، ހައްޤުގެ މީހުންނާ އެކުއެވެ." އެގޮތުން، އުތުބާ އާނާ ގަބޫލުކުރި. ދެން އާނާގެ އަންހެނުން އާދު ބަނޑު ބޮޑު.
އެގޮތުން، އުތުބާ އަންހެނުން މީގެ ބަނޑު ފޯރުކޮށްދޭނަމަ، ބަނޑުގައިވާ ދަރިފުޅު މަރާލީ، އަދި އެއަންހެނުން މީހާވެސް މަރާލި. މިކަން
ހިނގަމުންދަނިކޮށް، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) އުތުބާއާއި ދިމާލަށް ހަނދުމަކުރަ ފެއްޓިއެވެ. ސަޙާބީ، އުތުބާއާއި
އެއްބަސްވެވުނުއިރު، ކަނޑުން މުސްލިމުންނާއި ދެބަރާ ހިނދުކު، އަހަރެން ކަނޑުތަކުގާއި ދެބަސްކޮށްލެވެ. ސަޙާބީ، ސަލާމިއްޔާގެ
ދަރިކަލުން ގަބޫލުކުރާ، އަދި އެދަރިކަލުންގެ އަނބިމީހާ އެވަގަ އިލާހީ ޙުކުމަށް ގަބޫލުކުރުމުގެ ސަފަބުން، އަލީގެ ބޮޑުން އުތުބާއާއި
ދެކޮޅަށް ހަނދުމަކުރަ ފެއްޓިއެވެ. އެއީ އަލީގެ ބޮޑުން އުތުބާއާއި ދެކޮޅަށް ފެއްޓި ހަނދުމަކުރަގެ ފުރަތަ.

ނަސްރުވެރި ހަނދާންތައް

ޚަންދަޤުގެ ހަނގުރާމަގައި، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) އުތުބާ ބަދުރުކަމާ، އެއީގެ ޝުޖާއިން
ދިނަބަރު ގަބޫލުކުރުމެވެ. މިހަރުތް ރިވާކުރެއްވި އަބޫ ސަޢީދުލްޚުދްރީއެވެ ވިދާޅުވެ، އަލީގެ އަހަރެމެން ގޮތް ވިދާޅުވެގެންނެވެ،
ކައްވަން ޙަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބައްލަވައިލެއްވީ މިހާ ހަމަޖެހިގެން. އާނާ (ޢަމްރު، އަބޫ ސަޢީދުލްޚުދްރީއެއް)
ވިދާޅުވެ، އަހަރެން ޙަސް، އަހަރެމެންގެ ޢަމްރަކީ ޚަންދަޤު، އުމުރު ދެނިކުރެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ބައްލަވައިލެއްވީ ހިތަށް ސިފަކުރެއް އުމުރުގެ ކަނބަލުން ހުއްޓެވެ. އަދި ގަބޫލުވެވައިލާ މީހުންގެ ޝުޖާޢަތް އުމުރު އޮތެވެ. އަދި އެއީ
މަދުނަންތި މިހުންނާމެދު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘް ކުރައްވާ ބަސްފުޅުއްކަމުގެ އަތާމާއެއް.

އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) މިބައިމީހުންނާމެދު ވިދާޅުވެވައިލެއް، އުމުރުން ގަބޫލުކުރާ މީހަކަށް، ގަޑިޖެހިފައިވާ ދަރުމަ
ޖެހިގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާ، "މިޙަންކަތްގެ ފާރު އެވަގުތާއި ހަމައަށް ދިރިހުރެއްޖެނަމަ، އާދެގެ
މިހުން ނަސްރާދެވުން ޙަޤަށް، މިޙަންކަތްގެ ފާރު އުތުބާ ގަބޫލުކުރީހެވެ." މާނައަކީ، އެއްކަން ނަސްރާދެއްވާނަމެވެ. ސަޙާބީ ކަޒާ؟
ސަޙާބީ، އެފަދަ ވިސްނުމުގެ ސަބަބުން، ތިބާއަށް އުތުބާ ނަސްރާދެވުން ފެނިވައި، އިތުރު ޙަޤަތް މުޖާހަދާއެއް ނުކުރެވުން. އުތުބާ
ބޭނުންވެ ޗާ އަޒުމުވުން، އަދި އުތުބާ ސުލްޙަވެރިކަން ބަލައިއެ ނުވަތަނާން. އަދި މިބާ އުތުބާ ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން، އުތުބާ މިބާ
ދުނިޔެއް ނުފެން. އެގޮތުން، އެފަދަ ހަމްދުވަހަނަކުވަ ބަލައިގަންނާން ކަމެއް ނުން.

އެގޮތުން، އުތުބާނަށް، މުސްލިމުންނަށް ވަރަށް ގިނަ އެނދުގެ ކުރިމަތިކުރި ބައެއް. ބައެއް ބޭބޭ ފުރުޞަތު ކުރިމަތިކުރި ބައިދަ
އުތުބާ. ސުބްޙާނަﷲ، މިހުން ދުންނުވެރިކަމެއް، ހަދީޘް އިސްލާމުގެ ވިދާޅުވާވަޑައި، ހާމަކުރުމުގެ ޝަހީދު އެކަށޭގެ رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) އާއިލާގެ ދުވަހަކުގެ ތަޢުލީމު ހަދާނައިވާކަމެއް، އަހަރެމެންނަކަށް ފާހަގަކުރު ނުވެވެ. އުތުބާ ހަދީޘް
ހަދާނައް ނުވެ. އަމުރު ސުންނަތުގެ ވަރަށް ގިނަމިހުން، ހަދީޘް ހަދާނައިވާވެން، އަހަރެމެންނަށް ފާހަގަކުރު އެބަހުރި. އެކަމަކު،
ހާމަކުރަނަށް ބަލާލީ، އުތުބާ ދުވަހަކުގެ ތަޢުލީމު ނުހަދާ. އުތުބާނަށް، ޝަރުތު އިސްލާމު ބަހައި. އެކަމަކު، އުތުބާނަށް،
ވިސްނުމުގައި ވަރަށް ގިނަދުވަހުން ހުރިކަމެއް ބައި. އަދި އުތުބާގެ ނަޖާތުގައި ގަބޫލުކުރި މާތްކަމެއް ނުނަވެ. ދެން ހާމަކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ބަލައިގެން، އެއީ ހަމައެކަނި އެކަނިއަކު ފުރުޞަތު ނުން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާ،
"ދައްޖާލުގެ ވަގުތާއިޖެހުނުދުން، އުތުބާގެ އެއްޗެހި ދިޔަމަނަކަށް، އެއީގެ ޙައްޤު ޖީލުގެ، އަނބެއްކަވެސް އަންނަމުންދާނެއެވެ." رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ، އުތުބާގެ ފުރުޞަ ކުރިއަށް ދާނެއެވެ. އުތުބާގެ ޝަރުތުން އެއްޗެހިގެ ބައްޕަ
ހިނގައްޖެނަމަ، (މިއީގެ މާނައަކީ ކަޒާ؟) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާއެއް ނުވެ، އުތުބާ އެއްކަން ނަސްރާދެވުން
ވާހަކައެއް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ، އުތުބާގެ ޝަރުތުން އެއްޗެހި ދިޔަމަނަކަށް، އަދި އުތުބާގެ

އެހެން ޖީލެއް އަންނާނެއެވެ. މިހެން ދިޔާވަރީ ކީއްވެ؟ ސަހަބާބޭ، އޮވެރިންނަޔޭ، ކުރިއަށްދާވާން ބަޔެއް ނޫން. ސަހަބާބޭ، އޮވެރިންނަޔޭ، އޮވެރިންގެ އެއްބަޔަކު އަށްއެ ބައްޔާއި ތަގާޒާ ބައްލަވާ. އަދި އެމީހުން އަމިއްލަޔަށް ހަދާކަމަށްވާނެއެވެ. އަދި އެއީގެ ތަޤުވާއިން އެކަކު އަންހަކު ގަތުލުކުރާނެއެވެ. ނުވަތަ ބާރުން ބަޔަކު، އޮވެރިން ގަތުލުކުރާނެއެވެ. އަދި ދެން ތަގާތަ އެހެން ބައެއްގެ ވިސްނުމުގައި، ހައްދުފަހަނައެޅުމުގެ ޒާތުގެ ކުރިއަށްދިޔައިސް، އަދި އަޅު ޖީލެއް ނުކުމެވެ. ދެން އެބައި ބައްޔާއި ތަގާޒާ، އޮވެރިން ހަގާކުވެ، ހަސްދާގެ ކުރާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ ތަޤުލީދުން އިތުރުވެރިންގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ނޫން. އަދި އެއީ އެއްދަރިފަސްކޮޅު އަންނާނެ ދަރިފަސްކޮޅުން އުސްގަނޑަށްގެ ކުރިއަށްގެ ކުރިއަށްދަރިފަސްކޮޅުގެ ނޫން. ސަހަބާބޭ، އެއީ އެއީގެ އެއްބަޔަކާއި އަންނަބައްޔާއި ބައެއް ނޫން. އަދި މިކަން ކުރިއަށްދާނީ، މިކަނަހަދާކަން. ތަމަންގައި ބޭނުންވޭ ބަސްތޭ، "އޮވެރިންނަށް ދެބަސްވާނެ މިހާރު ނުލިބިއްޖެނަމަ، އޮވެރިން އޮވެރިންގެ އަމިއްލަ ޔާއްމިވެސް ދެބަސްވާނެއެވެ." މާނައަކީ، އޮވެރިންނަށް ދެބަސްވާނެ މިހާރު ނުލިބިއްޖެނަމަ، އޮވެރިން އޮވެރިންގެ އަމިއްލަ ނަފްސާވެސް ދެބަސްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ހަވާރިޖުންގެ ވިސްނުން ހުސްނަގޮތޭ މިއީއެވެ.

އިބްނު މާޖާގެ ރިވާވެއްޖެއިރު، ޢަބްދުﷲ އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވަނިކޮށް އަހުރެން އަޅު އެދިވެ. "އޮވެރިންގެ ޖީލެއް އެއްވެސްފަހަރަކު އަތުވެއްޖެނަމަ، އޮވެރިންގެ ކަންތައް ބޮޑުކޮށްލާނެއެވެ. ދެން އޮވެރިންގެ އެހެން ޖީލެއް އަންނާނެއެވެ. އަދި އެޖީލެއްވެސް ބޮޑުކޮށްލާނެއެވެ." ޢަބްދުﷲ އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެބަސްފުޅު 20 ފަހަރަށްވުރެ ގިނައިން ތަކުރާރު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެންމެފަހުން، އެކަލޭގެފާނު ހަދިޔާކުރައްވަނި "ދައްޖާލު އަންނަންދެން." މާނައަކީ، އެއްޖީލު އަންނައިރަށް، އޮވެރިންގެ ކަންތައް ފުރިހަމަވާނެއެވެ. އެއީ، ބާރުން ބަޔަކު، އޮވެރިންގެ ކަންތައް ފުރިހަމަވެ، ބާރުން ބަޔަކު، އޮވެރިން އަމިއްލަޔަށް، އޮވެރިންގެ ކަންތައް ފުރިހަމަވެ. އަދި ދެން އަންނައެވެސް އެހެން ދަރިފަސްކޮޅެއް އަންނާނެ. އަދި އެބައިވެސް ބޮޑުކޮށްލާނެއެވެ. އަދި މިކަން މިގޮތަށް ކުރިއަށްދާނެއެވެ.

އަދިވެސް ޢަބްދުﷲ އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވި، "އޮވެރިންނީ މުސްލިމުންގެ ތަޤުލީދާ އެއްމެ ނުބައި މީހުންނެވެ. ސަހަބާބޭ، ކާފިރުންނާއި ބެހޭގޮތުން ފާޅުވެފައިވާ އާޔަތްތަކަށް އޮވެރިން ނަމަވުރެ، އޮވެރިން އެމާނަތަކަށް ބަދަލުކުރީ މުއުމިނުންގެ މައްޗަށެވެ. އޮވެރިން ތަމަރަދުވެރި، މުސްލިމުންނީ ކާފިރުންގެ ގޮތުގައެވެ." އޮވެރިންނަށް ވަރަށް ފަސާދައިން މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ތަކްފީރުކުރާ ބައެކެވެ. މިއީ އޮވެރިންގެ މައިގަނޑު ސިފައެކެވެ.

ޢަލީ ހުސައިން އިބްނު ޢަބޫ ޠާލިބު ޤަތުލުކުރެއްވުން

އެއްފަހަރަކު ޖިބްރީލު (عليه السلام)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، ރަސޫލާގެ ވެރި ގޮސްއަޅުވައިލިއެވެ. އަދި ޖިބްރީލު (عليه السلام)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވިދާޅުވި، ކަލޭގެފާނުގެ ކާފަދަރިކަލުން ހުސައިން ޤަތުލުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ދަރިކަލުން ޤަތުލުކުރައްވާނީ ސަރަހައްދުގެ ވެރި މީހާއެވެ. އެގޮތުން، ޖިބްރީލު (عليه السلام)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)އަށް ކަރަ ވެލިކޮޅެއް ދެއްވިއެވެ. އަލީ ހުސައިން އިބްނު ޢައްޝާޢީ ޤަތުލުކުރުވެވިފައިވާ ކަރުބަލާގައެވެ. އެގޮތުން، އަލިޔާގެ ޤަތުލުވުން، އަލީ ހުސައިނަށް ބަޔައެއް ދިޔެވެ. އަދި އަލީހުސައިން 6 މަސްދުވަހު ޒިޔާރަތްގައި ހުންނެވުމަށްފަހު، އެކަމުން އިސްތިއުފާ ދެއްވި. ދެން އަލީހުސައިން އަށް ބައިޢަތު ދެވުނެވެ. އަދި އިރާގުގެ ބައެއް ގަބޫލުކުރި އަލީހުސައިން އަށް މަދަދު ދޭންކަމުގައި ވަޢުދުވި. އަދި އަހުލުވި ބައިތުގެ (އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ގޭގެ ވާރިސުން) ގެ ބޮޑު ގުރުބާނީން އަލީހުސައިންއަށް މަދަދު ދިނުވި. އަދި އެބާކުރުން، ބޮޑު ޝަހީދުގެ ވަސީލަތާ ހަމަގޮތަށް ކުރައްވިއެވެ. އަދި އަލީހުސައިން އަށް މަދަދު

ދޫނުކުރަން ވައުދުވި ގަބޫލުތަކެއް، އެކަމުގައި ހިއްސާވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. އާދޭގައި އެންމެފަހުން ތިއްބެވި، އަލްފުރުސާއިންނާއި، އަހުލުލް ބައިތުގެ

ތިމާގެ ބޭކަލުން. އަދި އެބޭކަލުންގެ އެންމެފަހުން މީހާއާ ޖެހިލުންވެވޭ ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާ. އެންމެފަހުން، އެބޭކަލުންގެ ހުރިހާ

ބޭކަލުންނެވެ ގެތެރެވޭގެނދިޔަ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އާއިލާގެ ބޭކަލުން ވަރަށް ގިނައަދަދަކަށް ގެތެރެވޭގެނދިޔަ

ހަނދުމަފުޅު. އެކަމަކު، އެންމެފަހުގެ ތާރީޚުގައި ހިނގާފައިވާ ކަމު ސްކޮލަރު. ސަލަފުން، އެއީ އެންމެފަހުގެ ފާޠިމާން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އާއިލާއަށް ކުރި ކަމެއްކަމުގައިވާތީއެވެ. އަދި މިއީ ތަޢުލީމުގެ އެންމެފަހުގައި ހިނގާފައިވާ ބޮޑު ފިތުނައެކެވެ. މިކަން ހިނގާފައިވަނީ، ތަޢުލީމު އިލްމީ މުޤާބިލާގެ ވަގުތުގައެވެ. އަދިވެސް ތަޢުލީމު އުނުން ގެތުވާންދެއް ހިނގައެވެ. އެއީ އާޝޫރާ މުއްދަތުގައި ހިނދި ގޮތުގެ އާރުމެވެ. (އެއީ، މައުރަކަތުގެ ބަލާބެއެވެ.) އެއީ، އާޝޫރާ މުއްދަތުގައި ދެބައިވަރީގެ ވަންދުން ހަމަތަކެއްގެ، އަހުލުލްބައިތުއާއި އަދި އަހުލުލްބައިތުގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުން ބުނަ އަދަދުތަކަށް ގެތުވުނުކަމަށްވާހަކައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، ފިތުނައިގެ ވާގަ މަދުނާގެ ގެތެރެ ވެހެރަ އެކަށީގެންވާ ފިރިހެނުން ވަނީވެސް ދެކެވެ. މިދުނިޔެ ދެ ފާޅުކުރުމަށް ހިނގާފައިވާ ތަޢުލީމު އިލްމީ މުޤާބިލާގެ ހިނގާފައެވެ.

7. ބާތިލު ނަބިއްޔުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ބާތިލު 30 ނަބިއްޔުން ފެންނާނެ ހިނދަކު، ދައްޖާލުން ނުވާނެއެވެ. އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކުވެސް، އެމީހަކީ ނަބިއްޔެއްކަމުގައި ދައުވާކުރާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިއުންމަތުގައި ނަބިއްޔަކަށް ދައުވާކުރި މީހުންގެ އަދަދު އަހަރެމެން ބަލައިލިނަމަ، އެއަދަދު 30 އަށްވުރެ މަތިކޮށްގެންދަން އަހަރެމެން ފެންނާނެއެވެ. (އެއީ ފާއިތުވި 1400 އަހަރަށް އަހަރެމެން ބަލައިލިނަމަ) ހަދީޘްގެ ތަފުސީލު ދެއްވާ ބޭކަލުން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، މިހަދީޘްގައި ބުނެވިފައިވަނީ، ބާތިލު ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން، ފުރިހަމަކޮށްގެ ބައިކަ، އެމީހަކަށް ތަބާވެ، އަދި މަޝްހޫރުވެ އަދި އެނގިގެންދާ ސިފަވެފައިވާ މީހުންނެވެ. މިހަދީޘްގައި ބުނެވިފައިވަނީ، ފަހަރެއްގައިވެސް އެކަށީގެންވާ ފުރައިހަމަކޮށްގެ ބާވަތުގެ ދަޢުވާކުރި މީހުންނެވެ. މިއީގައި ބާރުނުކުރެވިފައިވަނީ، ގޮތްޕުޅުގެ ބައިކަ އެމީހަކަށް ތަބާވި މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. އަދި މަޝްހޫރުވެ، އަދި ފިތުނާގައި އުފެއްދުމަށްފައިވާ މީހުންނެވެ. ނުވަތަ ގޮތްޕުޅުގެ ބައިކަ، އެމީހަކަށް ތަބާވި މީހުންނެވެ.

މިދުނިޔެ މީހުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މަޝްހޫރު ދޮގުހުންނަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުނިޔޭގައި ހުންނަވަނިކޮށް ނަބިއްޔަކަށް ދައުވާކުރި ދޮގުހުންނެވެ. އެދޮގުހުންނީ، އަލްއަސްވަދުގެ ބައިވެރިޔާ މުސައިލަމާ އަލް ކައްޛާބު (ކަނަޑަޔާ، ޙަބީބުގެ މުސައިލަމާ) އާއި އަދި ޠުލައިޙާ ސަޖާޙާގެ، އަލް އަސްވަދުލް އަނަސީއެވެ. މިކަން ހިނގާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަޔާތްޕުޅުގެ އެންމެފަހު ދުވަސްކޮޅުގައެވެ.

މުސައިލަމާއަކީ، ބަނޫޙަނީފާގެ ބޮޑު ހަނގުރާމަ ދެވުނު ކަމެކެވެ. މިއީ އަބޫބަކުރުގެ ޚިލާފަތުގެ ސަރުކާރުގެ ބޮޑު ގޮތްތަކެއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ ގޮތެއް ކަމެއް އެކަމާއި ކުޑަކުރެވިއްޖެއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ ވިދާޅުވެއްވި، "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވެސް ޤުރައިޝުންނެވެ. އަދި އަހަރެމެންވެސް ބައި ހިނގާއިން ނެތެވެ. އެކަތްތަކާއިންވެސް، ފިރިކަންކުރާ ރަށުގެ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަހަރެމެންނީ، (ރައްޔިތުން މުސައިލަމާގެ މީހުން) ރަނގަޅުގެ މީހުންނެވެ." އެހެންކަމުން، ދިޔައީމަ ފުރުޞަތު އެއްކަލަ، ބާތިލު ނަބިއްޔުން އަބޫބަކުރު މީހުންގެ ސަހާބީކަން ހާމަކޮށްދިނީކަމީ، ތަރުޙީބު މަޤާމުވާ ބޮޑުބަޔަކަށް ބުރަވެދާނެ ކަން. މިސްލަމާކުމުގެ ހިތްބަޔަކީ ޙާޞިލުކަރީ ވަތަނީ ބޮޑުބަޔަކަށްކަން، މުސައިލަމާއަށް އެނގުނެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ އެކަމަށް މިސްލަމާކުންނާއި ކުޅުނުންދެވިއެވެ. އޭނާގެ އަރިހުގެ ސަޖާޙަކާއި ވަރަށް ސާބިތުކޮށް، އޭނާއަކު ބަހައްޓަވައިލެއްވެ. "ޤުރައިޝުގެ ވެރިވިރިއާއަށްވުރެ، ބަޔަކު ހިނގާގެ ދަރިވަރިޔާ މުބާރަކެވެ." އޭނާއަކު ބާއިރުކުރާ ގިނަ މީހުންނަށް، އޭނާ އެހެރީ ދަރިކަން އިނގޭއެވެ. ސަލަފުން، އޭނާގެ "ޤުރުއާނަށް" ވަރަށް މަޖާއްޖަބެއް. އަދި ސުބްޙާނަﷲ މިތަނުގައި މުއުޖިޒާތް

ފާހަގަކޮށްލާނަން. އެއީ، ތިބާއަށް ފާހަގަކުރެވުނު އެއްކަލަޔާ، ވިސްނުންތެރިކަމާ ދިރުން، ޝަރަފުވެރިކަން ދަރަޖަކަށް. އެހެންނަސް، އޭރުގެ މިހާރު ޤުރުއާނުގެ ހަދީސް އުޞޫލުތަކާ، އެހެން މީހުންގެ ގަބޫލުކުރުމަށް، އަދި ކާފަ އެއްޗެހި ބާއްވާކަން. އެކަމަކު، އަތުވެސްނުލާ ތަޢުލީމު ދެވޭނެ ހުރިހާ ކަމެއް، އަދި އެކަމަކު އެވަގުތު ބޮޑުކަމަށް އެކަކުކަހަލަ އަބަދުވެސް އަހަރުމެންނަށް، ތުރުކީން ހުރިހާ ކަމަކީ ބޭރުގެ އިންސާނުން. އަދި މިހާރު ތިމަންނާއަށް މީހުންތައް ފަރާތުން ބޭނުންވި. އަދި އެހެން ހިތްހެޔޮ އެތައް
الله سبحانه وتعالى ގެ ބަސްފުޅާއި ވާދަކުރުމަކީ ކުރަން. ކޮންމެއަކަސް، ވަގުތުގަކަންތައް، މިސްރުކަންތައް ދެފަރާތުގެ ތަރައްޤީ، އެގޮތަށް
މިނިސްޓަރ އަމިއްލަ ނުލާހިކަން. އެހެންކަމުން، މިސްރުކަން އެކަމާ އަނެއްކޮޅުގައިވެއެވެ. "ކަލޭ ވަރުގަދަ ފުރުޞަތު ކޮބާ ހުއްޓުމެވެ؟" އެކަމާ ބުނީ، "އެކަމުގެ މަތިން ހަނދާން ނިސްބަތްވެއެވެ! އަހަރެން އެއީ އަހަރެން ތިބި ކަމެއް. އަހަރެންނަށް އެކަމެއް ނުވެއެވެ."

ކޮންމެއަކަސް، މުސަލްމާނުން ބަލައިލި، އެކަމަށް މަސައްކަތް އިސްލާމް ބާރުގެ ބިއްބެވެ. އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ފުރުޞަތެކެވެ. އަދި މިފުރުޞަތު
ސަޢުދުބްނު ސަލްމާނު (رضي الله عنه) ގެ ވަގުތުގައި ހަމައަށް، ހިއްވަރާ ނުލައި ކުރިއަރާފައި. އިސްލާމްދީނުގެ ކުރުފަށުގައި ހިނގާދިޔަ ތަރިޚުގައި
އެންމެ ނުރައްކާތެރި އަބު ހިނގާދިޔަ. އެހެން ހިނގާދިޔަ ތަރިޚުގައި، ފުރައްސާރަ ހިފެހެއްޓުމާ އެއްޗެއް ހާލުގައި ގެނެސްދިޔައީ. އަދި ފުރައްސާރަ
ޖަމާކުރައްވަންޖެހިފައި މިންވަރުގެ. އެހެންނަމަ، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ފުރައްސާރަ ޖަމާކުރައްވަން ފެށުމެވެ. އަދި އެމަސައްކަތް
ނިންމާލެވުނީ ވަނީ، އުފާވެރިކަމާއި ވަގުތުގައިވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މަޝްވަރާ އަބޫ-ހުރައިރާގެ ހިނގާދިޔައީ، އެންމެ ފަހުން މުސްލިމުންގެ
ގަމާރުކަން ފެށިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ހުވަފެނުގައި ފެނިވަޑައިގަންނަވައި، އެކަލޭގެފާނު ބަރަކާތް ދެއްވާގެންނެވި
އެބަހުވައިގެން ހުންނެވިތީން. އެކަލޭގެފާނު ހަދިޔާކުރައްވައި، އެކަލޭގެފާނު އަނގައިން ކަލިމަޖެހިވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى
ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެންމެ، އެއަށް ފުރާނަފުދޭވެއެވެ. އެހެންނަމަ، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއަށް ފުރާނަފުދޭވުމުން، އެއްކަލަ
ވިސްނައިގަތުމުގެއެވެ." އެހެންނަމަ، އެއްކަލޭގެފާނު އެފަރާތުގެ ހަމަގައި އެއްބަސްވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު
ހަދިޔާކުރެއްވި، "ތިމަންކަލޭގެފާނު އެފަރާތް ބޮޑުވަޒީފާއެވެ، އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އެންމެފަހަރު އަންނާނެ ދުރުގެވެރިން
ކަމުގައެވެ." އެހެންނަމަ، އެކަލޭގެފާނު ހަދިޔާކުރައްވަމުން އެގެންދިޔީ، މުސައްރަފާއި އަދި އަލިއަސްފަޅު އެންމެ ފަރާކު. އެހެންނަމަ،
މުސައްރަފާ ގަމާރުކުރުމުން. އަދި އެކާ ކައިވެނިކުރި ޝަރުޢީ ނަމަކަށް ކިޔުނު އަންނަނިވި. އެއަށް ނާއިޝާއަކީ ނަބީކަމުން ފައިދާކުރި
މިހެއް. އަދި އެއަށް ކަނޑައަޅާ ނަބީކަމުގެ ނަބީބޭކަލުން ބަޔަކު ނަބީކަންދޭ، އަދި މުސައްރަފާ ކަނޑައަޅާ ބަޔަކު ބަލައިގަތުމުގެ
ނަބީކަމުގައިވެއެވެ. އަދި އެއްފަހަރު ކަލެއް ކަނޑައަޅާ ބަޔަކާ އަމުރުކުރުމަށް ޤާނޫނީކަމެއް. އެހެންނަމަ، މުސައްރަފާ ގަމާރުކުރުމުން، އެއަށް ނުވަތަ
ނަބީކަމުގައި ވާ ކަލިމާބައްޔަތު ނަބިއްޔުންނެވެ ފަރާތުން އަންގަވައި. އެހެންނަމަ، އެއަށް ނުވަ، އެކަމުގެ މަތިން ހަނދާން ނިސްބަތްވި،
އަލުން އިސްލާމްވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަލިއަސްފަޅު އެންމެ ގަމާރުކުރި ފަރާތް ހުރިހާ، ކައިރިން އެވެ. އަލިއަސްފަޅު އެންމެ
ގަމާރުކުރުވައިގެން، ހަމަކަމުގައި ހުރިހާ އެކަމުގެ ގަނޑުވަރުގައެވެ. އެއީ އަލި އަސްފަޅު އެންމެ ނިމުން.

ދުން ހުރި މިހާރު ކަލެއް، ތިލަފުށި އަނގަ އެވެ. އެކަމާ ނަބީކަމުގެ ދަށުވެރިކަން. އެހެންނަކަމެއް، ވަރުން އެކަމާ އިސްލާމްވިއެވެ.
އެބޭކަލުން ބައްޕަ، އެކަމާ އެކަމަކަށްވުރެ، ޝަރަފު މުސްލިމުން ކަމުގައެވެ. އެބޭކަލުން ވިދާޅުވި، ތިޔާ ނުވަތަ މުސައްރަފާ ގެއް،
ފުރައްސާރަ ހަރުދަނާ ބޮޑުވެރިކަމަށް، އެކަމާ ދެއްކެވި، ކާއިރެއްގެ ވާހަކައެވެ. އެހެންނަމަ، އަލިފުން ބުނި، "މަރާއިކަމާ ވަރީ ބާވައިލެއްވި،
ކަލޭގެ ހިތްހެޔޮކަމުން، ނުވަތަ ކަލޭގެ ބޭރުގެހެޔޮކަމުގެ އަހަރެމެންނަށް ނޭނގެއެވެ!"

އަލް މުޚްތާރު އިބްނި އުބައިދު އައް-ޘަޤަފީއަށް ނަބީކަމަށް ދައުވާކުރިއެވެ. މިޒަމާނަށް ބަލާއިރު، ޤާދިޔާނީގެ ފިރުޤާ އުފަންކުރުވި، މިރުޒާ ޣުލާމް އަޙްމަދަކީ، ނަބީކަމަށް ދައުވާކުރި މީހެއް. އަދި ރަސޫލާ ބާޠިލު 30 ނަބިއްޔުން ތެރޭގައި ހިމެނިގެން މީހެކެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާއަށް ތަބާވާ މީހުންގެ އަދަދު ގިނަކަން. އެއީ، ވަރަށް ބޮޑު ފިތުނައެއް. އަދި ޝަރީޢަތުގައި އެއީ ކުފުރެވެ. އަދި اللّٰه ގެ ރަސޫލުމެން، ޚިޔާނާތްތެރިން ދަރުބާރުތަކުން ގަރުނުއެގެ ގައުމުގައި، ރަސޫލާ ކާފިރުއަރާތަކުވަނީ، އެއީ އިސްލާމްދީނާ ވަކިކުރުވާ ނުނުން ކަމުގެއެވެ.

ފަސްވަނަ ސަބަބު

8. އަމާނާތް ގެއްލިގެންދިއުން

ހަދީޘުއްގައިވަނީ، އަމާނާތް ގެއްލިގެން ދާނެއެވެ. އަދި ހަދީޘްއްގައިވަނީ، ފުރަތަ ގެއްލިގެންދާނީއެވެ. އަދި މިދުވާލަކާއި،

އެއްހަދީޘްއެއްގައި އަބޫސަޢީދާ ދުވާލަކާއެވެ. އެގޮތުން، ހިނގަނީވާނީ ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. މިސްކީނުން އިސްލާމްދީނަށް އޮތް

ފަރާއިޟަށް، އަމާނާތް ގެއްލިގެންދާން. އެހެންކަމުން، ދީނީ ދަރަޖަވެރިޔާއަށް ތަރައްޤީވެ، އެދެންނެވި ކަންކަން ގެއްލިގެންދިޔަ އަދި ގެއްލިގެން

ދިޔަގެންދާން. ކަންތައްތަކެއް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ކައުބަތުالله ގެދުވަހު ވަނަވަރުގެން އިންސާނުންނާއި، އެކަމާގުޅޭ

އަރިހަށް ހުއްޓާ ވެހިގެންނެވެ. އަދި ހުއްޓާ ވެހިގެންނެވި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި، ސަހާބީންނަށް

ދެމުވުންދެއް ދެކެއްސެވީ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބާ ކުރައްވަވުންގެންދެވެ. އެއީ އިސްލާމްދީނުގެ ކުރީގެ މުސްލިމުން އަހަރެމެނޫން. އަދި

އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެމެންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވާތީ ކަލޭގެފާނު ދެއްކެވި ނުކުރައްވާނަމު

ތޯއެވެ؟" އެހެރަން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އެހެން އެކަލޭގެފާނުގެ މުންކުރުން ކޮޅުމަސްވުން

ފެނުނީ ހުއްޓެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރިން، އެއްބަން އެބައި ވެރިއިން

މީހުން ގެންގޮސް، ބޮޑުގަދަވެހިގޮތް ވެގެންނެވެ އެމީހުން ބޭއްވުނުގެން، އެމީހުންގެ ބާވަތްގެ ފަސާދައެވެ، އެމީހުން ދުވަހުއަދި ފަވާވިޔައެވެ. އަދި އެމީހުން

އެމީހުންގެ ދީނާއި ދުނިޔެ ނަސޭހަތެވެ. އަދި އެއްބަން އެއްސޮން މީހުން ގެންގޮސް (އެއްސޮން މުސްލިމުން ގެންގޮސް)، ދަރަސްޖެ ފުރަވަރުގެން،

އެމީހުންގެ ގައިގެ ކާރިސް މަސްބަރު ވަލިވަރުދުން، އެމީހުންގެ ގައިގާ ފުރާ އަނގައެވެ. އަދި އެމީހާ އެމީހުންގެ ދީނާއި ދުނިޔެ ނަސޭހަތެވެ.

އެހެންސޮ، ދިޔަޔަ އަވަސްވެގަންގޮވާ މީހުންގެ ބޭރުއިން މީހުކެވެ." އެހެރަން، ހައްބާބާއި އަދި ސަހާބީން ބަހައްޓަ ޢުފުރަވަރުން

ދިޔަކަމުގައިވިއްސޭ، ނުވަތަ އުނދަގޫ ވަގުތުތަކާއި ހަރަކާތްތެރިވަމުން ދިޔަކަމުގައިވިއްސޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)

އަޙްމަދުކުރައްވައި، ތިޔަބައިމީހުން ކާބޯތަކާއި. އަވަސްވެގަންގެން ނުޖެއްސަކާއެވެ. الله ގެ ނަސްރު އަންނާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله

عليه وسلم) އަޙްމަދުކުރައްވައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރިމަތިވި ފުރުސަތަކާއިވުރެ، ކުރިމަތިވި ބަނަ ފުރުސަތަކާއިގެ ކުރިމަތިވި މީހުން ވެއެވެ. ހިތާމަ

ގެންނަވާ، މީހުންގެ ބޮޑުގައި ދިސްޖެހުނުވަރަށް، މިފަ ދަރަވަރުން ފަރާވުން، ނުވަތަ ދަރަސްޖެ ފުރަވަރުގެން، މީހުންގެ ކާބޯ މަސް

ވަލިކުރުން. ނިކަނޑާލިބަކަ، މިހިރީ ކުރިގެ ބަޔެއް މީހުންނަށް އުފުއްލަން ޖެހިފައިވާ ތަކުލީފު. އެއްނަންގަވާށެވެ، އެމީހުން އެމީހުންގެ ދީން

ދޫކޮށްލާފައެއް ނުވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އެހެންސޮ، الله މިދީން ފުރިހަމަ ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި

ދަރުމަވަންތަ الله ފިޔަވައި އެހެންނެއްގެ ބިރުވެރިކަމެއް ނުވަތަ ދަރުމަވަންތަ ބިރުވެރިކަމެއް ނެތި، ސަންޢާ އިން ހަޟްރަމައުތަށް ދަތުރުކުރާނެއެވެ، އަދި ބަކަރިތަކަށް

ހިރަފުސް ބިރުވެރިކަމާއެވެ، الله މިދީނަށް ނަސްރު ދެއްވާނެއެވެ." ސަންޢާ އާއި ހަޟްރަމައުތަކީ، ގާތް ސަރަހައްދުތަކެކެވެ. އަދި އެހެން

އަސަރަހައްދުތަކުގައި އެހަޒު އަމާނާތުގެ ނެތުމެވެ. އެއީ، އަސަރަހައްދުން މުސްލިމުންގެ ދަރުމަވަންތަކަމަށް، އަދުލުވެރިކަމާއި

ރައްކާތެރިކަމާއި ހަމަޖެހުމެއް ފާހަގަކުރެވެން އެފަދައިން އެކުގައިވާނެއެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ ކުރީގެ ދުވަސްތަކުގައި ބޮޑު

ކަންތައް ހިނގާފައެވެ. އަދި ކުރިއަށްއޮތް ތަނެއްގައި، ހަމަމިއޮތް ކަންތައް ހިނގާނެއެވެ.

އަދި އަނެއް ހަދީޘަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އަހަރެންގެ ބަންދަކަށްގައި ކުރުދު އަދި ޖަންގަލިހިނގެންވާ

ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. (ދަރަނި، ފުރިހަމަ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ.) އަދި އިބާދަތް ދަރުމަވަންތަ މަޑުކަމުން ފިޔަވައި، އެއްމީހާ

މީހަކު ދެކެ ބިރުގަންނާނެ، މަސްކަނަ އަންނާނެއެވެ."

އަދި ތިންވަނަ ހަދީޘްގައި، ބުޚާރީގައިވަނީ، އުދައްދު ބިން ޚިޔާރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުން ރިވާޔަތްކޮށްދެއްވީއެވެ. އަދި އުދައްދުއަކީ، އަރަބިކަރައިގެ އުމުރުގައިވާ ބޮޑު ގަބީލާއެއްގެ ފިރިހެއްކެވެ. އަދި އުމުރުންނަކީ، އެއީ ނަސާރާއިންނެވެ. އަދި އޭނާއަކީ އެސަރަހައްދުގެ ވެރިން އިސްތިމްރާކުރެވެ. އަދި އޭނާގެ ބައްޕައަކީ، ދިރާސާކުރުގެ ގޮތުން، މަޝްހޫރު މީހެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުން ރިވާޔަތްކުރެއްވިކަމުގެ، އޭނާގެ ކަރުގައި އުފުލާފައިވާ ސާބިތުވެއެއް، މާޙައުލުގައި އޮތެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭ ފިރިން، اللّٰه ފިޔަވައި އެފިރިންގެ ގާދިރީންނާއި އަދި އެފިރިންގެ ތަރިބިން، އެފިރިންގެ ދިފާޢުން ކަމުގައި ހުރިއެވެ." އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެދުޢާކަމުންގެ ދެފުށުގައި ބަހުސްކުރަނިވުންދިޔަ. އަދި އެވަގުތު، އެހިއަކަށް އެދިގެން މިހަކު އައެވެ. އެދުވަސްވަރަށް، މުސްލިމުންނަށް ދަތިއުނދަގޫ ދުވަސްވަރެއް، މުސްލިމުންނަށް ފިތުނަތަކާއި ކުރިމަތިވަމުންދިޔަ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އުދައްދުއަށް ދަރުވަތު ދެއްވަމުންދިޔައެވެ. އަދި އުދައްދުއަށް މުސްލިމުންގެ ހާލަތު ފެންނަމުންދިޔަ – ފަރުކަވާއި، އާދައިގެ މިސްކީނުންނާއި، އެއިގެ ތެރެއިން ދިނަމުންނި އަތުން، އެއިގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުނީ، މާއިޢަތޮތި ގަބާތުކަން އައިސްތިހި މީހުންއްދުން. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދަރުވަތު ދެއްވަމުންދިޔަ މީހާއަށް، ވަރަށް މަޝްހޫރު އާއިލާއެއްން އައި މީހެއް، އޭނާއަށް، ވަރަށް މުއްސަނދި މީހެއް، އޭނާގެ މީހުންގެ ފިރިއެއް. އަދި ފަހަރެއްގައި އޭނާ ހާކިމްކުރިން، އިސްލާމްދީނަށް، އޭނާއަށް ޢަޒުމް ދީނުގެ ނުސީބުވަނަ ކުރައްވަމުން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އޭނާ ފާގަތިކުރައްވާފައިވާން، އުދައްދު ބިން ޚާތިމަށް ހަދިޔާކޮށްލެއްވި، "ތިޔައަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މިސްކީނުންގެ ކިބައިން ފެންނަ ފަރުކަވާއި، އަދި ދަރިވަރުންނަށް ގެނެވުނު ބަސްމަގެއް ތިއީ. ތިޔަ ހިތްވަރަށް ޖަހަނީ، ނަމަވެސް ސާބިތުކުރަން ވަރަށް ބޮޑުކަމެކެވެ. ޢަދުލުވެރިކަމާއި، ވަރަށް އަމާންކަމާއި ތިބޭނެ ދުވަސްވަރެއް، އަދި މިއަދު ދެމިގެންދާ ދުވަހު، އެންމެ ދަތިކޮށްދެއްވި، އެހެން ދުވަހުގެ ހިތްވަރާއި، ހިފާއިން ޢިރާގުން ޚާދިމުން އަލުން އެންމެ ދަތިކޮށްދެއްވިވެސް ގަބޫލުކުރާ، اللّٰه ވަހުމަދަވީ، އަދި އެދުވަހު ހިތްވަރު ބަހުރުކޮށްދެއްވި ދުވަސްތަކާއި ތިއްބެވިއެވެ." އުދައްދު ވިދާޅުވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާދައަކަށް އުފާވެ ހަދިޔާކުރައްވަފާނެ ގެންދެވިއްޖެ، އޭނާގެ ހިތަށް އަރަމުންދިޔައީ، ޖިނީގެ ވަގުތު ކަނޑައެޅުނު ހިދާޔަތުގެ ހަގީގަތެވެ! (އޭނާގެ ގަބޫލާއި، ޖިނީއެވެ.) އަދި އޭނާއަށް އޭނާގެ ގަބޫލުގެ މިހުން އުނދޫ. އެފިރިންނަށް، ފާރު ބަހެއް. އަދި އެފިރިންނަށް، އުސަރަހައްދުން ދަތިކޮށްދެއްވި ކަންތަ ދަތިކޮށްދެއްވި ފާރިގަންނަ ބަހެއް. އެއްވެސް ބައްކަން އެފިރިންގެ އަތުންޖެހި، އެހިސާބެއް ހެރަހެއް ނުކުތޮވޭން. އެފިރިން މިހުން ގަތިކުރެއްވުން. އެފިރިންނަށް، ސަލަމާ ތެރޭގައި ގާނޫނު ހިންގާބެއް. އެފިރިން، އެފިރިންނަށް، އެހާ ފާސިވި ބެއް. އަދި އޭނާއަށް އޭނާގެ ގަބޫ އުނދޫ. ސަހަބަ، އޭނާއަށް، އެގަބޫލުގެ ފިރިޔާއެވެ. އޭނާއަށް، ޖިނީގެ ފިރިޔާއެވެ. އުދައްދުއަށް އާރު ދަގަތުން އޭނާގެ ގަބޫ އުނދޫ. (އޭނާ ހިތަރު އަރަމުންދިޔައީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިދައްކަވަނީ، ކޮން ވާހަކައެއްތޯއެވެ! އަންހެނަކު، އެއްވެސް މީހެއްގެ ބިރެއްނެތި، اللّٰه އަށް ބިރުވެތިވެގެން، ހިފާއިން ޚާދިމުން އަލުން އެންމެ ދަތިކޮށްދެއްވިވެސް ގަބޫލުކުރާ ހަގީގަތެވެ! ޖިނީގެ ފާރު މިހުން ކަނޑައެޅުނެވެ!) އުދައްދު ވިދާޅުވި، އަހަރެން އުފާވަނީ ދިރިހުރި، އަދި އަހަރެންގެ އަލިއަލި ފުރުސަތު، އެއަށް ދިރިއުޅެވޭ. ފާހަގަ، އަހަރެން އެއްފަހަރާ ދިރިއުޅެވޭ. (އުދައްދު ފަހުން އިސްލާމްވި، އަދި އޭނާއަށް ސަލާމަތްގެ ބާރުވެއް) ކޮންމެއަކަސް، ފުރިހަމަ ތަމްކީނާއި ފުރިހަމަ މީރާސްކުރުމާ، މަގުދީގައި އަދި ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައެވެ. އެއީ ފުރިހަމަ ތަމްކީނެއް ލިބޭ ވަގުތު. އަހަރެމެންނަށް އެއާގޮތަށް ތަމްކީނުން ފެށުމަށް ތިބެ ފުރިހަމަކޮށްދެއްވާ ކުރުފުޅުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެނަސް، އަދިވެސް އަހަރެމެންނަކަށް ފުރިހަމަ ތަމްކީނެއް ފުރިހަމަކުރެވިފައެއް ނުވޭ. އަހަރެމެންނަށް ފުރިހަމަ ތަމްކީނެއް ފުރިހަމަވާނީ، ޢީސާ ބިން މަރްޔަމް (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައެވެ.

9. ހިޖުރަ އަލިފާންގަނޑެއް ފަހުރުވެރިވުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ހިޖުރަ އަލިފާންގަނޑެއް ނުވާނެ، އޭގެ އަލިކަން، ބުޝްރާގައިވާ ޖަމާޢަތުގެ ކަނޑުގެރީން ފިނިއްޖެއްމަށް ދާންދިން، ވިލާމަތެއް ނުވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) ބުޝްރާއަކީ، ސިރިޔާގެ ރަށެއް. (އެއީ ފަހުރެއްގައިވެސް އިރާގުގައިވާ ބަސަރާގެ ތާރީޚެއް ނޫން.) މަޝްހޫރު މަދީނާގައި ހިޖުރަކުރައިގެއެވެ. އެހެނަސް، ހަދީޘްގެ މާނައަކީ، އުސަރަހައްދުން

އަލިފާންގަނޑެއް ނުކުންނާނެއެވެ. ދެން، ބުސްރާއަށް ބަލާއިރު، އެއީ، ހިޖާޒާއި އެތަން ދާދި ދުރު. ޝާމުގެއަރަދަސް، މިއަދާހާއި ހިނގާފައިވެއެވެ. މިކަން ހިނގާފައިވަނީ، މަދީނާގެ ކައިރި އަލިފާން ފެތުރުބައުމަރެވެ. މިކަން ހިނގާފައިވަނީ، އިމާމް އައްނަވަވީ (رحمه الله) ގެ ޒަމާނުގައެވެ. އައްނަވަވީ ވިދާޅުވަނީ، "ހިޖުރައިން 654 ގައި މަދީނާއިން ބޭރު އަލިފާންގަނޑެއް ނުކުތުފައިވެއެވެ." އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "ބަދުވީންނަށް ބުސްރާގައިވާ އުޖޫރުންގެ ޖަމަލުތަކުގެ ކަރުތަކުން، އަލިކަމުގެ ވިދުވަރު ފެނިގެންދިޔައެވެ." (އުޖޫރުންނަށް އެކަން ފެނުނީ ވިދުވަރުގެ ޒަރިއްޔާގައެވެ.) އިބްނު ހަޖަރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "އަހަރުމެންނަށް ރިވާޔަތްވީ، މަދީނާގައި ހިނގާދިޔަ އަލިފާން ފެތުރެނީގެ ހާލަތުގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަގެތިވަހީކުރެއްވި ބަސްފުޅު ކުރުގައެވެ. އަދި އެއީ ގުރުބާނީ އެހެން އިތުރުވެރިން ބައްޓަންކުރައްވާފައިވާ ހާލަތުގައެވެ." އެގޮތުން، މިއީ މަދީނާގައި ހިނގާފައިވާ އަލާމާތެވެ.

10. ތުރުކީންނާއި ކުރެވޭ ހަނގުރާމަ

މިއަދަކީ ބޮޑުވެފައިވާ ކާފިރުން އިސްލާމްދީނަށް ނުވަތަ ތުރުކީގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ ފާހަގަ ނަން. ސަލްބަކީ، ތުރުކީއަށް މިސްރަކުން ޖަމާވެފައިވާ، ޓާރާއަރަބް އިންސާފު. އެއީ ގަބީލާތަކުގެ ކޮށްވާލުން އިތުރުވެގެންދިޔަ މިސްރަކުން. އަދި އެމީހުންގެ ދަރިފަސްކޮޅު ވަތަނާއި ގެރިފައިވެއެވެ. އެމީހުން ބަލާ މުބާރަކު ބާރުންކުރަމުން ގެނެސްދެވިފައިވެއެވެ. ބާރުގައި ބާރުންކުރުވިފަންގެ ތަކެތި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ތުރުކީންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރުމަށްދާންދެން ދުނިޔެ، ގިޔާމަތް ނުވާނެއެވެ. އެމީހުންނަކީ، ލޯ ކުޑަ، ރަތްކުލައިގެ މޫނު ފުންފުން، އަދި ފަޅާ ނޭފަތް ހުންނަ ބައެކެވެ. އެމީހުންގެ މޫނުތައް ހުންނާނީ، ބޮޑުގައި ޝީލްޑް ހަމަވަރު ހަނގުރާމާ ކުރާނީ ބޮޑު ބޭރުން ލޮލަށް ހަދާލާ ކަންޖެހުމުގެ ބޭރުގައި. އަދި ކިޔުމަށް ހަރުގެޔާ ބޯބޮޑު ހަތިޔާރު ހަނގުރާމަ ކުރުމުގެ ބާރުތަކުން ދެއްކިއެވެ. ދެން ދޮރެއް ދިރިއުޅޭ މީހުން ދޭގޮތް. މިއީ ސީދާ އުނދަގޫގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ ސިފައެވެ. މިޔަންދަށް ޗާންގުއީ އާއި، އަދި ތަބަރިސްތާން މީހުންގެ ސިފައެވެ. އެމީހުންގެ ގުދުރަތި އަދި ބޮޑު ގުޅިގެންވިޔަސް، ތަހައްމުލްވާ ކާރިސާތަކެއް ސިފަވެއެވެ. އެގޮތުން، މިހަރުގެ އެމީހުންގެ ސިފަތައް. ސުބުހާނަﷲ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘްގައިވާ ފުރިހަމަ ސިފަތަކެވެ. މުސްލިމުންނަށް، ސިފާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެދުއްވި ސިފައަށް ވީނު ބަޔަކާއި ހަނގުރާމަ ކުރާނެއެވެ. އެމީހުންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރުމަށް އިސްލާމްދީނުގެ ކަރުދާހެވެ. އަދި މުސްލިމުންނާއި ތުރުކީ ގަބީލާތަކާއި މުޅިކުރަން ހަނގުރާމަ، ނިކަން ދުވަސްވަރުގައިވެއެވެ. އަދި ދޮން ކަރުބަލާވި ގޮތަކީ، އެމީހުންގެ ބަޔައްކުރައްވާ ވަރުގަދަ ބާރުގެ ދުވަހެއް، މުސްލިމުންނަށް ހަލާކުކުރުމަށް. އެމީހުން ވިޔަސް، ގެންގުޅޭ ހާއެ އަދި ބަރުކަރު ލޯކުގެ، އަދި ހުލާގު ޚާންގެ ދާއިރާގެ (Genghis Khan, and Taymur Lang, and Hulagu Khan) މިފަދަ ބިޔަ ކުރުން، މުސްލިމްނާ ހަލާކުކުރިއެވެ. އެމީހުން ކަމުދާނަގު، އިސްލާމީ ތާރީޚްގެ އަދި ސަރަހައްދުތައް ދިރާސާ. އެމީހުންނާ ކާފިރުވެރިން އެމީހުން ފަތަހަކުރިއެވެ. އެމީހުންނަކީ، ވަރަށް ބާރުގަދަ އަދި ބާރުގަދަ ބައެކެވެ. އެމީހުންނަކީ، ބޮޑު ވަރަށްބޮޑު ބަލަކުރުން ބައެކެވެ. ގަދަބާރު އަސްތަގްފިރުﷲ ބައެކެވެ. އަދި ސުބުހާނަﷲ، އެމީހުން ބަޣުދާދާއި ވަށާލުން، އެމީހުން ބަޣުދާދު އެއްކޮށް ހަލާކުކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުން ބޮޑުވެފައި، އެމީހުން ދިމިއިއްޔާ މުސްލިމުންގެ ގޮތުގެ ކަރުދާހުގައިވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން މުސްލިމުންގެ ބޮޑު ކުރިމަތީ ނަގައިގެން، ހިރާމީ ހަރުކަށިގެ ގޮތްކޮށްލައިފައެވެ. އަދި އެމީހުން ބަޣުދާދުގައިވާ ކުތުބުޚާނާއިން، ހުރިހާ ފޮތްތަކެއް ނަގައިގެންގޮސް، އެފޮތްތައް ބޮޑު ކާރުބަލުގައި ހުރިހާ ފޮތެއް ބޮޑުވުމުން، ފެހިކަމެއް ބޮޑުވާ ގޮތަށް ހަދައިފިއެވެ. އެފޮތުގެ ބައިކުރިކުރެވި ތިބިލާރިގައި ދިރުންތަކުން ސާރުންނާ، އެހެން ފޮތްތަކެއް، އެތަކެތި މުސްލިމުންގެ މުހިއްމު ހަތިޔާރު ތެރެއިން އިލްމީ ފޮތްތަކެވެ. އެހެން، އެފޮތްތަކެއް ބޮޑުތަކުގައި ހުރި ފެންގަނޑު ކުލަ ފެނުނީ ހިރިގޮތުގައި ކުރަން ބައްޔަތަކަށް ކަޅުވިފައެވެ (އެއީ، ބަދުދާދުގެ ކަރުބަލާގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެހި)

ބޮޑުވާގޮތުގައި، އެތޮޅުތަކުގައިވާ ގަދަފުރުޤީގެ ސަރަޙައްދު، ކުރީގެ ފެންގަނޑު އުތުރުފަރާތަށް ކުޑަވެފައި ހުއްޓެވެ. އެވެރިން މުސްލިމު ދުނިޔެ ހަލާކުކޮށްލިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ސުބުޙާނަﷲ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވި، "ތިޔަބައިމީހުން ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ...." (އަދި ދެން އެކަށައެޅިގެން އެވެރިންގެ ސިފަތައް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވި، ތިޔަބައިން ފެންނާނެ އެއްކަލަ، މިދިޔަ އެންމެ ހަރުދަނާ ބަޔަކު މީހުން ފެނިގެންދާނެ، އެމީހުން އިސްލާމްވެގެންދާ، މިދިޔަ އެންމެ ބޮޑު އަސްކަރީ ބާރުގެ ކުރިމަތިލާނެއެވެ. އަދި މިބާ ބަލައިލަނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން ދެކެއުން، ޖަހާލެއްގައި އެންމެ ހަރުދަނާ ބިމުން، އިސްލާމްވެގެންގައި އެންމެ ހަރުދަނާ ބިމުން ކަމެއްވެ."

ކަންތައްތަކެއް، މިދުނިޔެ ޗެނގީޒްޚާނުގެ ބަޔަކު، އެވެރިންނަށް ނަސްރު ދިނުމަށްގައިވާއެއް، އަދި އެވެރިންނަށް، މުސްލިމު ދުނިޔޭގައި ވެރިކަން ކުރުމުގެ މިނުކަމެއްގައިވާއެއް، އެވެރިންގެ ވެރިން އިސްލާމްވިން ގަބޫލުކުރި. އަދި މިބާއަށް ނަފްސުނަށް އެއްކަލަ، އަދި ތާރީޚުގައި ހިނގައިދިޔާ އެއްކަލަ، ނަސްރުލިބުނު މިހެން، ރަޝީދުއްދީނާ މިހެންގެ ދީން ގަބޫލުކުރުން. އެންމެ ބޮޑުގައި ކަންތައް ހިނގައި އަންޑަލުސް. އެންމެ ބޮޑުގައި ރަޝީދުއްދީނާ މިހެން، ނަސްރުލިބުނު މިހެންގެ ދީން ގަބޫލުކުރިއެވެ. މިބާއަށް ފެނިގެންދިޔަ، ރަޝީދުއްދީނާ ފެނުނު މިހެން، ބާރުގަދަ އަދި ނަސްރު ލިބުނު މިހެންގެ ގޮތް ކުރިއަށްގެން. އެހެންކަމުން، މަޣޫލުންގެ ކަންތައްތަކަށް ބަލައިލަ، އެކަންތައް އެތައް ކަންތައް ނުފެނެ. މުސްލިމު ދުނިޔޭގައި ވެރިކަން ކުރުމުގައި އެވެރިން، އެވެރިން ދިޔައީ ހަލާކު އެއްކޮށް ހަލާކުކުރުމުން، އެކަމަކު، ސުބުޙާނަﷲ، އެވެރިންނަށް ކިބައިން ހިނގާދިޔަ ފުރަތަމަ ހަޔާތް ދިނުމަށްގައިވާއެއް، އެންމެ ފަހުން، އެވެރިން އިސްލާމްވިން ގަބޫލުކުރިއެވެ. އަދި ބައެއް ތާރީޚު ގަބޫލުކުރި އަމީރުން ތައިމޫރު (رحمه الله) ގެ ވަގުތުގައި، މުސްލިމުންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރުމުގައި ތަރުކީބުދެއްވި، އެހެން މުސްލިމުންނެވެ. އެކަމަކުވެސް، އެވެރިން މުސްލިމު ދުނިޔެ ހަލާކުކުރުމުގައެވެ. އެވެރިންނަށް އިސްލާމްވިންނަށް ވަޤުތުވަނީ، އަދި ދީން ފަތުރުމުގައި، ވަރުގަދަކޮށް ނިމިއެވެ.

އަދި އުޘްމާނީ ޚިލާފަތް ބަލައިލު، (އިސްތަންބޫލުން ތަރުކީވާރަލަ، Ottomans، މިއީ ކޮންބައެއް ހުއްޓެވެ؟) އެވެރިންނަކީ، ބާރުގަދަ މިހެން. އެވެރިންނަކީ، އާސިޔާގެ މެދުތެރޭގެ ބާރުގަދަ ޤަބީލާ ބަޔަކު، ތުރުކީގެ ބިމަށް ހިޖުރަކުރި މިހެން. އެވެރިން ހިޖުރަކުރީ އެތުރަސްމަވަރުގެ ބައިޒަންޓައިން ދައުލަތް. (الخاطُورِيَّة رُومَانِيَّة البِيزَنطِيَّة). އެއީ އެތުރަސްމަވަރުގެ އިރުމަތީ ރޫމީންގެ ބައިޒަންޓައިން ދައުލަތް. މިދުނިޔޭ ބާރުގަ ކުޑަބާރާގެ މިހެން އެނާޓޯލިއާއަށް ހިޖުރަކުރި، އެތަނުގައި ދިރިއުޅެނީ. އެވެރިންގެ ސަ ވަރަށް ބައިޒަންޓައިންގެ ދައުލަތުގެ ހިމާޔަތުގައިވެއެވެ. އަދި ދެން އެވެރިން ކުޑަ ބަޔާއެއްނަމަވެސް، އެވެރިން މަދުމަދުން، އެވެރިންގެ ވަރުއެގެންވާ ތޫރިންނާއި ހަނގުރާމަކުރަން ފެށިއެވެ. އަދި އެވެރިން މަދުމަދުން ބިންތަކް ހިފުމުން، އެވެރިންގެ ސަރަޙައްދު ބޮޑުކުރަމުންދިޔަ، އެންމެފަހުން ބައިޒަންޓައިންގެ ދައުލަތް އެއްކޮށް ހަލާކުކުރިއެވެ. އެވެރިންނަކީ، ބައިޒަންޓައިންގެ ދައުލަތް ހަލާކުކުރި މިހެން. އެމީހުން، އެވެރިންނަކީ، ކުޑަ ބާރާއެއްގެ ގޮތުގައި ފެށުނު ބައެއް ކަމުގައިވިއެކު، އެވެރިންގެ ބާރުވެގެ، އެވެރިން މުސްލިމުންގެ ޚިލާފަތުގެ ކަންކަން ފެށިއެވެ. އަދި އެވެރިން މުޅި މުސްލިމު ދުނިޔޭގައި ވެރިކަން ކުރިއެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި ސުބުޙާނަﷲ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރައްވާފައިވާ ފަތަޙަ، މިބާއަށް ފެންނަނީ، މިދުނިޔޭ އެންމެ އަސްކަރީ ޤުދުރަތެއް، މިދުނިޔޭ އެންމެ ރަގަޅު މީހުން ކުރިއެވެ. އެއީ މުޙައްމަދު، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ފަތަޙަކުރެއްވި. އެކަށޭގޮތަށް، ޤުދުސްފަތަޙަކުރި އިސްލާމްވީމުގެ ޝަރަފްވެރިވެ. އެހެންކަމުން، އެކަށޭގޮތަށް ފަހުން ބަދަލުވެގެންދިޔައީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެންމެ މާތް ސަޙާބީންގެ ތަރުބިއްޔަތު ބަރަކާތް ކުރެއްވިއެވެ.

11. އިތުބާރު ގެއްލިގެންދިއުން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އެއްއަލާމާތަކީ، މީހުން ޚިޔާނާތްތެރިވެގެންދިއުމެވެ. މިއަލާމާތުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވަނީ، ވަކި ވައްތަރެއްގެ އިތުބާރެއްގެ ވާހަކައެވެ. ބުޚާރީގެ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިތުބާރު ގެއްލިގެންދާނަމަ، ދެން ޤިޔާމަތަށް އިންތިޒާރުކުރާށެވެ." ޞަހާބީ، ދެން އިތުރަށް އިތުބާރު ނެތިއްޖެނަމަ، އެއީ ޤިޔާމަތް ވުމެވެ. ދެން ސަހާބީއަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަޟްރަތުގައި އެއްސެވި، "އިތުބާރު ގެއްލުމުގެ މާނަ، ކަތްގެވުން ކުރަދެވޭ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟ އަދި އެކަން ގެއްލޭނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވެރިކަން ހައްޤުނުވާ ބައެއްކަން، ވެރިކަން ދެވުމުން، ދެން ޤިޔާމަތަށް އިންތިޒާރުކުރާށެވެ." (މާނައަކީ، ވިސްނުންތެރި، ދީނުގެ ދުނިޔެ ވިސްނުމެއްނެތް މީހުން ލީޑަރުންނަށްވުމުން، ދެން ޤިޔާމަތަށް އިންތިޒާރުކުރާށެވެ.) އަދި ސޫރަތުއްނިސާ، ލީޑަރޝިޕްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ބަޔާންކޮށްދޭ (ވެރިކަމުގެ މަގާމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، "ލީޑަރުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ރަޢިއްޔަތު އަދާކުރުމުގެ މުސްތަޤުބަލު ތިބާއަން އެނގިލަށް، ތިބާ ކޮންމެވެސް އެކަން މީހުން އެމަތީހަށް ނަގަބަދިނަމަ، ދެން ތިބާ މުސްތަޤުބަލުން މަސްއޫލުވެރިވާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، ލީޑަރޝިޕް މަޤާމު އަދި ވެރިކަމުގެ ބާރުތަކަކީ، އަމާނާތްތަކެކެވެ. އަދި އަމާނާތްތަކަކީ އެއްވެސްގޮތަކަށް އަމާނާތް ގެއްލުވައިގެން ނުކުރެވޭނެއެވެ، އަދި ލީޑަރުންގެ ގޮތުގައި ތިބާގެ މުހިއްމު ކަމެއް، މުސްލިމުންގެ މައްސަލަތަކާއި ހިނގާދިޔުމަށް ބަލަހައްޓަން ބަލާއިރު، އަދި އެކަމަށް ޚިޔާނާތް ކުރާ ލީޑަރުން، އެއީ ދީނުގެ ތެރޭގައި އިތުބާރު ގެއްލިގެންދިއުން. އަދި އެއީ ޤިޔާމަތުގެ އަލާމާތެކެވެ.

12. އިލްމު ގެއްލިގެންދިއުމާއި އަދި ޖަހާލަތު ފެތުރުން އިތުރުވުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "ޤިޔާމަތުގެ ބައެއް އަލާމާތަކީ، އިލްމު މަކަން ނަންގަވާލެވިގެންދާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުވުމާއި ޖާހިލުކަން ފެތުރިގެންދާނެއެވެ." މާނައަކީ، އިލްމު ނަންގަވާލެވިގެންދާނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުގެ އެއްތާއި އަދި މީސްތަކުންގެ ވިސްނުމުގައި، ޖާހިލުކަން ފެތުރިގެން އަދަދަށްނުވެއެވެ. އެހެންނަމަ، ސުވާލަކީ، ކިހިނެއް ހިނގާނީ ކިހިނެއްކަމެއްތޯއެވެ؟ އިލްމުވެރި މީހާ ނިޔާވުމުން ހިނދުން ބޮޑުވާއިރު، އިލްމުވެރިގެ ހިތާ އެއްޗެއް ހިފާހައްޓަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ އެއްބަޔަކަށްވުރެ އެހެނިހެން ތަން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "الله سبحانه وتعالى އިލްމު ނަންގަވާނީ، މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުން ގޮއްސަ އެއްބަޔަކު ނަންގަވާލާގެން، ނޫނެވެ. އެހެނަސް، އިލްމު ނަންގަވާނީ، ދީނީ އިލްމު އުނގެނިފައިވާ އެއްބަސް މީހުން ނިޔާވުމަށްފަހު ދަންނަނީން، އިލްމު އުނގެނިފައިވާ މީހުންގެ ޖާގަ ހިތްތަފާތުވެގެންނެވެ. ދެން، މީސްތަކުން، އެމީހުންގެ ވެރިންގެ ގޮތުގައި ޖާހިލު ނަދަނަނަ މީހުން ހޮވާއަރުވާނެއެވެ. އެހެނީން، އެގޮތަށް ވެރިންނާ ސުވާލުކުރާކަމަށް، އެއްވެސް އިލްމެއްނެތި ފަތުވާ ދޭނެއެވެ. އެހެނީން، އެވެރިން ގުމުރާހުވެގެން ދާނެއެވެ، އަދި މީސްތަކުން ގުމުރާހުވެގެން ދާނެއެވެ." އެހެނީން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރެއްވި، މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުގައި އިލްމުވެ، الله ނަގަނަގަންނާނެއެވެ. އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى ނަންގަވާ، އިލްމުވެރީންގެ ޒާތަކަށެވެ. މާނައަކީ، އިލްމުވެރިން މަރުވެގެންދާނެއެވެ. ދެން މީސްތަކުން، ޖާހިލު ނަދަނަނަ މީހުންގެ ގަވަރު ދާނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުން މުތާލިއާގެ މަގާމަތް އިލްމުވެރީ މީހުން އިސްކުރެއެވެ. އަދި މީސްތަކުން މިދީނުގެ މުތާލިއާގެ ގަވަރުގެ ސުވާލުތަކުރުން، އެމީހުން ރަގަޅުނޫން ފަތުވާދެއެވެ. އަދި އެމީހުން، މީސްތަކުން މަގުފުރެއްދެއެވެ. އަދި އެމީހުންވެސް މަގުފުރެދިގެންދެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަހަރުމެންނަށް ފެނޭ އެއްކަމަކީ، ވަރަށް ގިނަ ބިދުޢައާއި އަދި މީސްތަކުންނަށް މިއަދު އަޅުކަމުގައި ކުރާ ކުށްތަކަކީ، އިލްމުވެރިންނަށް ދޫވެފައިވާ ނުބައި ފެތުރިފައިވާ ސަބަބުން، ދީނާއިފައިވާ ކަންތައްތައް ކަމެވެ. ނުވަތަ އިލްމުވެރިންކަމުގައި ދައްވާކުރަމުންދާ މީހުންގެ ފެތުރުން ދީނާއިފައިވާ ކަންތައްތައް ކަމެވެ. ދެން ފެތުރޭ މަޢުލޫމާތު ބަލައިނުގަނެ، ހިތްމަތީގައި ދަންނަވާދެނިން، އެއީ މިހާރު ވަރަށް ސާދާގެ ގޮތަކީ ބުރިކާ އެއްޗެކެވެ. ސަލަފީންގެ އިރުގެ ބަލައިގަނެ، އެޅުވާލުން ބައްޔަކަސް، ފެތުރޭ ދީނާއި ދުނިޔެ

ދެވޭތޯއެވެ. އެބޭކަލުން ފަތުވާދިނުމަށް، ލޯތްބެއް ނުކުރައްވައެވެ. ތާބިޢީންގެ ބޭކަލަކު ވިދާޅުވެފައިވަނީ، "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ 30 އަހަރު ފަހު ދިހަ ސަހާބީން މިސްކިތުގައި ތިއްބަވަނިކޮށް، އަހަރެން ދުށީމެވެ. އެގޮތުން، މީހަކު ޢަމަލެއް ހުކުމަކަށްޖެހިކަމުގައި މިސްކިތަށް އައިސް، އެއިގެ ޙުކުމެއް ބޭކަލުންގެ ގާތު ސުވާލުކުރިއިރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޚާއްޞަ ސަހާބީއަކުވެސް، އެނޫން ބޭކަލެއްގެ ގާތަށް ފޮނުއްވައެވެ." (އަހަރެންގެ އަތުގައި މިއަދު ސުވާލުގެ ޖަވާބެއް ނެތެވެ. އެހެން ސަހާބީއެއްގެ ގާތު އައްސަވާށެވެ.) ދެން އެސަހާބީއަކުވެސް، އެނޫން ސަހާބީއެއްގެ ގާތަށް، އެދިޔަ ފޮނުއްވައެވެ. އެހެނަސް، މިހާރު، އަހަރުމެންގެ ގާތު ސުވާލު ނާންނަސް، އަހަރުމެން ގޮސް އެބަޖައްވާތީ ދުވެވެ. އަދި ޖަވާބު ދިނުމަށްޓަކައި، އަހަރުމެން އެބަދުވަމެވެ. އެބޭކަލުންނަށް ބޭނުންވީ، އެބޭކަލުން ދުވަމުންދާނީ، މިހާރު ޖަވާބު ދޭންޖެހިފައިވާތީއެވެ. ސަލަފީން، އެއީ މަސްއޫލިއްޔަތުން އެބޭކަލުންނަށް އުނދަގޫވަޑައިގަތެވެ.

އެއްފަހަރަކު، އިމާމު މާލިކު ހަޞްރަތު (رضي الله عنه) އަރިހުގައި މީހަކު ސުވާލެއް ކުރުމުން، އެކަލޭގެފާނު އެއްސެވި، "ތިޔަކަންތައް ހިނގާފައިވާ ކަމެއްތޯ؟" އޭރުން، އެމީހާ ދެންނެވި، "ނޫނެކޭ. އެކަމެއް ނުހިނގައެވެ." ދެން އިމާމުގެފާނު ވިދާޅުވި، "އެހެންވިއްޔާ، އެހެބިދީ ދޫކޮށް. އަދި އެކަން ހިނގާއިރުން، އަހަރުމެންގެ ގާތު އައިސް، މިއަށް ކަމާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރާށެވެ. އޭރުން، އަހަރެން އެކަމަށްޓަކައި ބަދަލު ހޯދުމަށްޓަކައި މިއްބާވ ބޭކަލުން ގެންނާނަމުގެ، (ޑާހަރައް، ބަދަލު ހޯދުމަށްޓަކައި ބައިވެރިވި ސަހާބީން ގެންނަނީމަނުގެ) ދެން އަހަރުމެން މިތަނާއި ބައްޓަމުން މަޝްވަރާ ކުރާނަމެވެ." (އަހަރެން އަމިއްލައަށް މިތަނުގައި މިބައިން ވެވޭއިރު ނުދޭނަމެވެ. އަހަރުމެން މިތަނުގައި ޝޫރާކުރާނަމެވެ.) އޭރުން، ހިނގާފައިވާ ހިނގާކަމެއްގެ ޙުކުމަށް އެބޭކަލުން ކޮންމެހެން ވަންނަކަށް ބޭނުމީ ނޫވެ. "އެކަން ނުހިނގަނަމަ، އެކަމާމެދު އަހަރެން ގާތު ސުވާލު ނުކުރާށެވެ." އެހެނަސް، މިހާރު އަހަރުމެންނަށް ދިކަލަ ފަހަރު ގިނަ މިއްޔާތޯ ސުވާލުކުރާ ބައެއް. ބޭނުމުގެ ނުކުތާ ކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ސުވާލު އަހަރުމެން ކުރަމެވެ. އަދި އެސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބު ދިނުމަށް، އަހަރުމެން ވީރާނޭގެ ޙުރުޖުވެސް ވަމެވެ.

އަޅު މަސްއޫލުން އައި މިހާރު (އެއީ، މުޙައްމަދުން އައި މިހާރު) އިމާމު މާލިކީ ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އިމާމާޔަ، ހައެއް ދުރުން، އަޅުމަސްއޫލުން، މަދީނާއަށް އައިމިހާރުކަމެވެ. ނުވަތަ އިމާމާ، އަޅު އަންދަލުސް އިން އައި މިހާރު ކަލޭގައިވެރީން. والله اعلم. ކޮންމެއަކަސް، އިމާމު އިމާމު މާލިކުގެ އަރިހަށް އައިސް 40 ސުވާލު ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިސުވާލުތަކުގެ ތެރެއިން 36 ސުވާލަށް އިމާމު މާލިކު ވިދާޅުވީ، والله اعلم އެވެ. "ގޮތެއް ދެނެނުވެއެގޮތް، الله އެވެ. އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ." 40 ސުވާލުން، 36 ސުވާލަށް، އެކަލޭގެފާނު ދެއްވި ޖަވާބަކީ، "އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ." އަދި އިމާމު މާލިކު ޖަވާބު ދެއްވީ ހަތަރު ސުވާލަށެވެ. ދެން އެމީހާ، އިމާމު މާލިކަށް ދެންނެވި، "އަހަރެން މުޙައްމަދުން ފުރިގެން އައްސަލާމުގެ މިމާޙިސާބަށް މިއައީ މިބާގެ ފަރާތުން، "އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގެއޭ"، މިހެން އަޅުއަހަން ހުއްޓެވެ! އަހަރެން އެނބުރި ގޮސް، އަހަރެންގެ މީހުން ގާތު ބުނާނީ ކީކޭތޯއްޓެވެ!" އިމާމު މާލިކު ވިދާޅުވި، "އެމީހުންގެ ގާތު ގޮސް ދަންނަވާށެވެ. އިމާމު މާލިކު ވިދާޅުވި، އަހަރުމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ." އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ނުރަކަލު ފަތުވާތަކުގެ ސަލަފުން، މިސްމީހުންގެ އާއިލާތަކުގެ ހަލާކުވެގެން ގޮސްފައިވާ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެން އެޑިޓްކުރާ އެބަތުކުރެވޭ. އެއީ މީހުންގެ ހައްޤުގައި، އެމީހަކު ނަގާނީ ބޭޒާރި ނިސްބަތުން ޖަވާބު. އިސްލާމްގައި ނިސްބަތްޖައްސާ ހުރިހާމީހުން، އެމީހުންނަށް ދީގެ ފަތުވާގެ ސަލަފުން. އެމީހުންގެ ހައްޤުގައި ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތު ލާޒިމު ކަމަށް ހުރިހާ ބައެއް ފުރިހަމަ ވެރިކަން ކުރިއަށް ގެންދެވޭތީވެ. އެމީހުންނަށް އެމިއްލަ، އެމީހުންނަށް ދޫކޮށްލައިފި ނުރަކަލު ފަތުވާތަކުން. އެމީހުންނަށް ކޮންމެއަކަސް އެހެންމީހުން ސުވާލުކުރާ ކަންތައްތައް ނުކުރާނެ. އެހެންނަމަ، އެމީހުން އެފަތުވާތަކަށް އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރެއްވި الله އަށް ބިރުވެތިވެ. އެމީހުން ހިތުގެ ބިރުގަނޑު އެއީކަމަށް. އަދި އެންމެފަހުން، އެމީހުންނަށް އެނގެނީދެއެވެ، އެއީ ބިރުގެ ނިޔަތް ފަތުވާއެއްކަމަށް. އެމީހުނާ މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، ފަތުވާދިނުން މިހާރު ކާކުގެ އެކަން ބޭނުފާފާ ހިފައިގެން ދީފައިބާވެނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ސަހާބީންގެ އިރުގައިވެސް، އެއްފަހަރަކު މިގޮތަށް ކަންތައް ހިނގާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން މިވާގޮތަކީ، ސަހާބީން ހަނގުރާމައެއްގައިވިއެވެ. އަދި ސަހާބީއެއްގެ ބޯ ޒަޚަމްވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެސަހާބީ ނިދާފައިވަނިކޮށް، އެސަހާބީއަށް ހުވަފެނެއްދުށި، އޭނާ ޖުނުބުވެރިވިއެވެ. އެގޮތުން، އެސަހާބީ ސުވާލުކުރިއެވެ. "މިހާރު އަހަރެން ފެންވަރަންޖެހޭނީތޯ؟ އަދި ފެންވަރާލާއިރު، އަހަރެން ބޯ ދޮންނަންޖެހޭނީތޯ؟" ސަބަބަކީ، ތިބާ ޖުނުބުވެރިވުމުން، ތިބާގެ ފުރި ހަށިގަނޑު ދޮންނަންޖެހޭނެއެވެ. އެބޭކަލުން ދޮންނެވި، "އާނއެކެވެ. ތިބާގެ ބޯ ހިމެނޭގޮތަށް، ތިބާގެ ހަށިގަނޑު ދޮންނަންޖެހޭނެއެވެ." ކޮންމެއަކަސް، އޭނާ ފެންވަރުމުން، އޭނާ މަރުވެގެންދިޔައީއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ބޯ ޒަޚަމްވެފައިވާތީއެވެ. ފަހަރުގައި، އޭނާ ބޯ ދޮވުމުގެ ސަބަބުން، ބޮލުގެ ތެރެއަށް ފެންވަދެ، އެހެން އިންތިޤާލުވެވަޑައިގަތީ ވެއްޖެއެވެ. والله اعلم. ކޮންމެއަކަސް، އެބޭކަލުން އަނބުރި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ހާޒިރުވެގެން، ކަންހިނގާދިޔަގޮތް އެބޭކަލުން ބަޔާންކޮށްދިނެވެ. ދެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތާމަކުރައްވަމު، "އެމީހުން އޭނާ ޤަތުލުކުރީއެވެ. الله އެމީހުން ޤަތުލުކުރައްވާނދޭވެ!" ދެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތާމަކުރައްވަމު، "އޭނާގެ ބޮލުގައި ޒަޚަމް ހުރިކަން ނޭނގޭނަމަ، ނޭނގޭ ކަމެއް، އެމީހުން ސުވާލުކުރަން ޖެހޭނެއެތޯ؟ ސަބަބަކީ، ތަޔައްމުމު ނުކުރުމުގެ ސުވާލުކުރުމުގެ." (އެގޮތުން، އެބޭކަލުން، އެގޮތަށް އޭނާ ޖަވާބުދިނީ ހުރިކަމެއް! އޭނާ ތަޔައްމުމް ކުރުމަށް ކަމުދިޔަ ސުވާލުނުކޮށް ހުރިކަމެއް! އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ...

ކޮންމެއަކަސް، ކަންތައްތައް މިއަދުގެ ގޯސްވާން ފަށައި އަންނަން. އެގޮތުން، އިބްނު މާޖާގެ ރިވާޔަތެއްގައިވެއެވެ. ޙުޒައިފާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "..." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... "އަދި الله سبحانه وتعالى ... "لا اِلهَ اِلا الله ... " لا اِلهَ اِلا الله". ... لا اِلهَ اِلا الله ...

ކޮންމެއަކަސް، ސުލަތަށް، ހުޒައިފާ (رضي الله عنه) ގެ ދަރުސްގައި ކިޔަވަމުން ގެންދިޔަ ދަރިވަރެއް. އަދި ސުލަތަށް މިހަދީޘްގެ ރަޢީއިވާއިރު، އޭނާ ވިދާޅުވި، "އެމީހުންނަށް ނަމާދާއި، ރޯދައާއި، ހައްޖާއި އަދި ސަދަގާތާއި ބެހޭގޮތުން އެއްޗެއް ނޭނގުނަސް، لا اِلٰهَ اِلا الله ކިޔުމުން އެމީހުންނަށް ފައިދާ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ!" ދެން ހުޒައިފާ އޭނާއަށް ފުރަގަސްދިނެވެ. ދެން އޭނާ އަނެއްކާވެސް އެސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. ހުޒައިފާ އޭނާއަށް ފުރަގަސްދިނެވެ. ދެން އަނެއްކާ ތިންވަނަ ފަހަރުވެސް، އޭނާ ހުޒައިފާ ގާތު އެސުވާލުކުރެއްވުމުން، ހުޒައިފާ ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ ސުލަތެވެ. لا اِلٰهَ اِلا الله އެމީހުން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކޮށްދޭނެއެވެ. لا اِلٰهَ اِلا الله އެމީހުން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކޮށްދޭނެއެވެ. لا اِلٰهَ اِلا الله އެމީހުން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކޮށްދޭނެއެވެ." ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް އެނގިފައި ނުވުމުގެ ސަބަބުން، الله އެމީހުންނަށް އުޒުރުދެއްވާނެއެވެ. އެމީހުންނަށް ނަމާދާއި، ރޯދައާއި، ޒަކާތާއި ނޭނގޭނެއެވެ. އެމީހުންނަށް އަދާކޮށްވެސް ނޭނގޭނެއެވެ. އެމީހުންނަށް އިލްމު ލިބިފައެއް ނެތް. އެހެންކަމުން، އެމީހުންނަށް އެނގިފައި ނުވުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންގެ ފަރާތުން الله އުޒުރު ގަބޫލުކުރައްވާ، އަދި އެއީ އެމީހުން ކިޔާ ބަހެއްކަމުގައިވިޔަސް، الله އެމީހުންގެ ފަރާތުން لا اِلٰهَ اِلا الله ގަބޫލުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ހުޒައިފާ ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިން، އެމީހުން ނަރަކައިން ސަލާމަތްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް އެނގިފައި ނުވުމެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންނަށް އެނގިފައިވާނަމަ، ދެން އެމީހުން ނަމާދުކުރާނެ، ޒަކާތްދޭނެ، ހައްޖުކޮށް ހަދަންޖެހުން.

ކޮންމެއަކަސް، ކަންތައްތައް މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް ހައްދުން ނިއްޓިގެންދާނެއެވެ. އަނަސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި الله ގެ ނަންކިޔުން، ނަންނުކިޔާނޭހާ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ." (މުސްލިމް) އިބްނި ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވި، މިހަދީޘްގެ ޝަރަހަ ދެގޮތަކަށްވެއެވެ. ފުރަތަމަ ޝަރަހަކީ، އެއްވެސް ނުބައިކަމެއް ހުއްޓުވާނެ މީހަކު ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މީހާ މުސްލިމުން ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކުރުމުން، މީހަކު އުނުކުރާނަމަ، މުސްލިމުންނަށް الله ހަނދުމަކޮށްދޭނެއެވެ. އަނެއް ޝަރަހަކީ، ހަދީޘްގައިވާ ބަސްފުޅެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި، މީހަކު الله ގެ ނަންފުޅުގެ ނިވޭނެއެވެ. މިދުނިޔެއިން، ހަޔާތުންނެތްވެސް އެންމެފަހު ވަގުތު، އަދި ޤިޔާމަތްވާނީ މިދުނިޔޭގައި ނުބައިމީހުންގެ މައްޗަށެވެ. ސަބަބަކީ، ރިވާވެގެންވާ (އަނަސް ރިވާކުރައްވާފައިވާ، އިމާމް އަޙްމަދު) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله سبحانه وتعالى މިދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި މަތިގަނޑާ ހުރިހާ ބޯކިބުރު މުސްލިމުން ނަންގަވާ ވަގުތެއް އަންނަންދެން، ޤިޔާމަތްކުރައްވާސް ނުވާ ހުއްޓެވެ. (الله އެމުސްލިމުންގެ ފުރާނަ ހިއްސަވާ ހުއްޓެވެ.) އަދި ދެން ބާކީވާނީ އެކަހެރިވެފައިވާ ނޫނީގެ މުސްލިމުންނެވެ. އެމީހުންނީ، ނުބައިކަންތަކުގައި ނަރަކާތެރިވެ ނުރުއްސެވެ. އަދި އެމީހުންނީ، ހަރާމްކަންތައްތަކާ ބަދުއަޚްލާޤީ ނުލާބުއުންނެވެ." އިބްނި މަސްޢޫދު ވިދާޅުވި، "އެވަގުތުގައި، ހުރިހާ ޒުލުމާތެއް އެއްކޮށް ދުނިޔެއިން ނެތްކުރެވިގެންނެވެ. އެއީ، މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައިވާ ޚުރާފާތް ހިމަނައިގެންނެވެ. އެގޮތުން، މުސްލިމުން ހުނދުން ހާލާއިރު، އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި އެއްވެސް ޚުރާފާތެއް ނުވާނެއެވެ." އިބްނި ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) ވިދާޅުވި، "الله އެކަން ގެންދަވާ މިންވަރަކީ، މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ޚުރާފާތުގެ އެންމެ ކުޑަ އަސަރެއްވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި މުސްލިމަކުގައި އެންމެ އަކުރެއްވެސް ނުވާނެއެވެ. އޭރުން އެއްކޮށް ނަންގަވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުސްލިމުންނަށް އެކަން ހައްޤުވެގެން ނުވާނެއެވެ."

13.ސިޔާދުރީޖު ދަފްތަރުތަކާއި އިޙްޔާފޮގެންދިއުން

އަބޫހުރައިރާގެ ރިވާޔަތްކުރައްވައިފިން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ސިޔާދުރީޖުގެ ދަފްތަރުތަކެއް އުމްމަތް ވަޒަންކުރެވޭ އަންނަނީއެވެ. އެދަފްތަރުތަކަން الله ގެ ކާޑުވިބޭގެންވާ ހާލުގައި، ހުނދުންގައި ނުކުމެގެންދާނެއެވެ. އަދި އެދަފްތަރުތަކަން الله ގެ ކާޑުވިބޭގެންވާ ހާލުގައި، ކުރޭސްގައި އެކަބަރު އަންނާނެއެވެ. ސަވާރުވަމުންދެވެ. އެބަރިންގެ ބައިބަރިންގެ މަތީގައި ނުވަތަމެވެ." މިހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، ސިޔާދުރީޖު ދަފްތަރުތަކުގެ ވާހަކަ. އެދަފްތަރުތަކަކީ، މުސްލިމުންގެ ޢަމަލުތައް ޤިޔާމަތްދުވަހު ދަފްތަރުތަކެވެ. އަދި އެދަފްތަރުތަކަކީ، މުސްލިމުންގެ ޢަމަލުތައް އަނިޔާވެރިވުމަށް ދަފްތަރުތަކެވެ. އަދި އެދަފްތަރުތަކަކީ، މުސްލިމުން

الله އަށް އަޅުކަންކުރުން ދުރުކުރުވުމަށާ ވަސްވާސްކުރުމެވެ. އެވަސްވާސްކުރުމަކީ، މީސްތަކުން މިސްކިތަށްދާތީ ބޮޑުކަން ދެއްކުމަކުރުވުމާއި
ވަސްވާސްކުރުމެވެ. އަދި އެވަސްވާސްކުރުމަކީ، ދައްވަތުގެ ކަންތައްތައް ކުރިގެންދާތީ ބޮޑުކަން ދެއްކުމަކުރުވުމާ ޖާހިލު ޝައިޠާނީ
ވަސްވާސްކުރުމެވެ. އަދި މިހާރު ހައްޔަރު ވާހަކަ ދައްކައިފިނަމަ، އެމިހާރު ޖަވާބު ގެންގޮސް އަނިޔާކޮށް، އަދި އެވެރިން އެމިހާރު
ގެދޮރުކުރުން. މިތަންތަނި ބާރުއަޅައިގަނެވިދާނެ، މީސްތަކުންނަށް ނުއޭގޮތަށް ހިނގާ ވަސްވާސްކުރުމުގެ ވާހަކައެވެ. މިތަންތަނި
ބާރުއަޅައިގަނެވިދާނެ، ޝައިޠާނީ ގެތްންތަނި، ނުވަތަ ފާރަލު ތެރޭގެ ކުރީގައި ވަނީ ޚިޔާލްތަކުގެ ވާހަކައެއް ނޫން. މިތަންތަނި
ބާރުއަޅައިގަނެވިދާނެ، ރައްޔިތުން ގެދޮރުވަރު ވަނީ، ފިޔަވަން ގެދޮރުވަރު ނުވަތަ، އަދި الله ގެ ދީން ގެދޮރުވަރު ނުވަތަ މިހުގެ
ވާހަކައެވެ. އެމިހުންނަށް، މީސްތަކުންގެ މައްސަލަ އަނިޔާވެރިވާ ބަޔައް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެވެރިން الله
ގެ ހަޤީޤީ ދީނާ ހަމަގައި، ހަނދާންގައި ނުހުރުމުގެ ކަންކަމެވެ. އަދި އެވެރިން الله ގެ ހަޤީޤީ ދީނާ ހަމަގައި، ޚިޔާނާތްގައި އެހެތްޔ
އަންނަނިވެ. ސަލާމްވުމަކީވެ. އެވެރިންގެ ބައިވެރިންގެ ތެރޭގައި ނުވަތަކީވެ. އެވެރިންނަށް ވަރަކަ މިހުންގެ ތެރެއިން ނުވަތަކީވެ.
އެވެރިންގެ މިހުންކުރުގައި ނުވަތަކީވެ. އެވެރިންނަށް މަދުކަ ނުދަތަކީވެ. އަވެރިންނަށް އިހުތިޔާ ނުވަތަކީވެ. އެގޮތުން، މިކަމަށް، މިހާރު
އެކަން ހިނގާފައިވާ ކަމެއް ނޫން. މިކަމަށް، ބަލާ އުމައްޔާގެ ބައެއް ހުވަފެނުގެ ތެރޭގައި ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. އަދި މިކަމަށް، ބަލާ
އައްބާސްގެ ހުވަފެނުގެ ތެރޭގައި ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. އެސްވާބީ ހުވަފެތުގައިވެސް ހިނގާފައިވާ ކަމެއް. އަދި މިކަމަށް،
މުސްލިމު ދުނިޔޭގައި ދުވަސްތަކުގެ ވަންދެން ހިނގަމުންދާ ކަމެއް. އަދި ސުބްޙާނަالله، މިކަމަށް، މީސްތަކުންގެ މައްސަލަ
އަނިޔާވެރިވުމެއް، އަދި މިއީ މީސްތަކުންނަށް އިތުރުވާނެއެވެ.

އުންމަތުގެ ހަމައަށް އިއްތިހާދުވެސް، މިދުނިޔެ ޝައިޠާނީ ވަސްވާސްކުރުމުގެ ސަބަބުން، އިޚްތިލާފުތަކާއި ކުރިމަތިވެއްޖެ ދުވަސް. އެގޮތުން،
އިއްތިހާ މާލިކުގެ ކާރިޖު ހުރިން ނައްޖާތްވުން. އިއްތި އައްމަދުން ޖަމާއަތުގައި އަނިޔާކުރުވުން. އިއްތި ޝާފިޢީ ޖަމާއަތް ނުކުތުނި
ހަމަޔަރާއެވެ. އިބްނި ތައިމިއްޔާ ވެސް ވަރަށް ގިނަ ދުނިޔެވީ ސުލްޠާނުންގެ ޖަމާއަތުގައި ބަންދުކުރެވިއެވެ. އަދި އިބްނި ތައިމިއްޔާ އަވާޒުތަކުވައިވެސް،
ޖަމާއަތެވެ. އަދި މިއަދުވެސް އަހަރުތަކުގެ މިދުނިޔޭގައި، ހައްޤުތަކެއް ތިބި ތަފާތުވެރި ގިނަ އިޚުތިލާފުތަކެއް، އަނިޔާކުރުވި
ވާހަކައިން ކިޔާކުރި، ޖަމާއަތުގައި، އަދި އެއީގެ ތެރެއިން ބައެއް ބާކީވުން، ޖަމާއަތުގައި ގެދޮރުކުރުވުމުގައިވާހަކަ.

14. ޒިކުރުކުރުން ފުރިގެންދިއުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ޒިކުރުކުރުން ފުރިގެންދިޔައީއެވެ." (ބުޚާރީ) ދެން އެހެން ހަދީޘްއަކަށް ބަލާއިރު،
(އެއީ ސަބަޤަލް މުފައްރިދޫން އަލްއިބާރާތްގެ މާނައެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މީސްތަކުން ފުރުގައި
ޒިކުރުކުރުން އިސްތިޤާމު ކުރާވަރަށް، ޒިކުރުކުރުން ފުރިގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ދެން އެމީހުންގެ ކާބަފައިންގެ ތެރޭގައި ފުރިގެންފާ
ބައްދަލް، الله އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ފުރުކުރައްވާނެއެވެ." މިހަދީޘްގައި ބުނުއްވައިފިވުން، ހަމައެކަނި ޒިކުރުކުރާ ވާހަކައެއް ނޫން. އެހެންނަސް،
އެބުނުއްވި، ފުރުގައި ޒިކުރުކުރާއި އަދި އެކަން އިސްތިޤާމުކުރުމުގެ ވާހަކައެވެ. އެއިޖެސް އަށް ބަލާއިރު، އެއީ މިއީގެ ކުރިން
ފުރިގެންދާނެ ބައްދަލް. الله سبحانه وتعالى މީސްތަކުންގެ މައްސަލަ އެބަޔާ ފަރުއްވެ ސަބަބަކީ، މީސްތަކުން ފުރުގައި ޒިކުރުކުރާއި،
އަދި އެކަން ފިޔަވުމުގައި އަދި ބިޔަބޮޑު ފަރުމަކާކުގައި އިސްތިޤާމުކުރުން ފުރުވުންނެވެ. މިސާލަކަށް، ބިޔަބޮޑުކަމަށް ބައްޔާ، އެމަކާކުގައި
އިސްތިޤާމުކުރުވުމުގެ ޒިކުރުކުރުން. ޖިހާދުގައި އިސްތިޤާމުކުރުވުމުގެ ޒިކުރުކުރުން. ފިޔަވުމުގައި އިސްތިޤާމުކުރުވުމުގެ ޒިކުރުކުރުން. ހުރިހާ
ފިޔަވުމަކާއި އަދި ފުރުގެ ރަމަޟާނުގައި، ވާހަކަދައްކާއި ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުންގެ ގެދޮރާއި ބާރުގެދޮރުން، ބައިވެރިންގައި އަދި
ހަރުބިރުންގެ ގެދޮރާއި ބާރުގެދޮރުން، ކަނބަލުންނާއި ބާރުގެދޮރުން، މިހިރާ އެއްކަލާ، ޒިކުރުކުރުން އިސްތިޤާމުކުރުން. ސަލާމަތީ ތިއްބެވުން
ބޭރުން ނުވަތަ ކޮންމެ އިސްތިޤާމު ވަރަށް ބޭރުން، ފާހަގަ މަންޒިލުތަކާ އެއިސްތިޤާމުގެތަކާ ހިތްޖެހެވެ. އެއިވެސް ޒިކު
އިސްތިޤާމުކުރުން. ފަރުދުއްގެއިވެސް މީސްތަކުން ހިތަށް އަރުވައިގެން ނުވާނެ، އެއިޖެސްއަށް ފުރުޤާއެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އެއީ މައްސަލަހަކަށް

ހައްޖުއަދާ ކުރަން. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށްހުރުމާވެސް މިއީ ކުރިން އައިސްފައިވާ ބައެއް ޙުކުމްތަށް. އެގޮތުން،
މިދެންނެވި މަޤްޞަދުން ކުރިއަށްދުވަސްވަރުން އަޙާދީޘް. އަދި އެންމެފަހުން، އެކަން ޚުލާޞާކޮށްދެނީން.

(ދިން މިދަންނަވާ ޙަދީޘްގައި ޞިއްޙަތު ހަމަތަކާއި ވަޢުދުތައް، ހިނގާން ކުރެއްވި) ޚުޠުބާގައި ރިވާކުރެވިގެންވާނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله سبحانه وتعالى މަޚްލޫޤުންނަށް ޒަމާނުގެ ޙިސާބުތައް ހަދާލެއްވިއެވެ. އަދި އެންމެފަހުން ތިމާގެ، ނަބިއްޔާ މިހެންވެސް ވިދާޅުވިއެވެ. އެއްބަސްވެގެން ދިއުމަށް ހަމަޖެހިފައި ވާނެއެވެ." ވަރަށް، އަހަރުގައި އެއްވެސް ތާރީޚް ގެނައުމަކީ ގަވާއިދާ ޚިލާފު ކަމެކެވެ. އަހަރުގައި ބާރަ މަސް ހިމެނެއެވެ. ޝަރުޢީގޮތުން ޙުރުމަތްތެރި މަސް ރަޖަބާއި، ހިޖުރީ ކަލަންޑަރުގައި ދުލްޤަޢިދާ އާއި ދުލްޙިއްޖާ އާއި މުޙައްރަމް މަހެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "މިއީ ކޮން މަހެއް؟" ނަމަވެސް އެއީ ރަޖަބުމަސްކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. (އެބަހީ، އެންމެ ޙުރުމަތްތެރި މަސް ދުލްޙިއްޖާ) މިސްކީނުންނަށް ކާން ދިނުމެވެ. އެއްބަސްވެގެން އެއްގޮތަށް ތިބުމަށް އިރުޝާދުދެއްވިއެވެ. (އެބަހީ، އެންމެ ބޮޑު ޙައްޖު މިހާ)، އެދުވަހުގެ ޚާއްޞަކަން ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ކަލޭމެން އެހެން ދުވަހަކަށް ވުރެ މި ދުވަހުގެ ޙުރުމަތް ބޮޑެވެ!" އެގޮތުން، އެދުވަސް ކުރިމަތިލާ ދުވަސް، އެހެން ދުވަހާ ތަފާތު ވުމެވެ. ދެން އެދުވަސް ޙައްޖުވެރިންނަށް، އަދި ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން ޙާޟިރުވެ ތިބި މީހުން. އެއީ ކޮބައިކަން ބުނެދިނީ، "ކަލޭމެން އެހެން ދުވަހަކަށް ވުރެ މި ދުވަހުގެ ޙުރުމަތް ބޮޑެވެ!" އެގޮތުން، އެއީ އެމީހުންގެ ޙައްޤުތަކާ، އެންމެ ބޮޑު ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ އެންމެ ބޮޑު ދުވަސްވަރު.

ކަންތައްތަކެއް، ޒިނޭގެ މައްސަލަ ބަލާއިރު، މިދެންނެވި ޒިނޭގެ ކަންތައް ފާޅުކުރުން ހުއްޓުވުމަށް މީހުންގެ ހައްޤެއް، ޒިނޭގެ ކަންތައް
މިހާރަކީ މުސްލިމު މުޖުތަމަޢެއް، އަދި މުސްލިމުންނަށް މިހެންވީ ދުނިޔޭގެ ގިނަކޮޅެއް ކޮށްދިނެވެ. ދިން އަހަރެމެންގެ ނަފްސަށް
ތަރުބިއްޔަތު ދޭން ޖެހެއެވެ! ސަބަބަކީ، ބައެއް ފަހަރު އަހަރެމެން ވަރަށްބޮޑަށް، މުސްލިމުން ދުނިޔޭގެ ބަލިތަކުގެ ވާހަކަ. އެކަމުގެ،
އަހަރެމެންނަށް ހާލަތު އަބަދުވެސް ތަރުބިއްޔަތު ދޭންޖެހެނީ! މުސްލިމު ދީނުގެ ސަރަޙައްދު، (އާދެ، ހުރިހާ
ސަރަޙައްދު) މުސްލިމުންގެ ސަރަޙައްދުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުން. ސިޔާސީ ދަރަޖަ، އެހެނިހެން ސަރަޙައްދުތައް، މުޅި ދުނިޔޭގެ
ފަރާތުން. އެންމެ މާތް ތަނެއްގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންނަށް، ބިމާ ބަރަކާތް ޖެހިފައިވާ ބަރަކާތެވެ. އެކަމުގައި
އެއްގޮތަށް ތަފާތު ނެތެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ބިރުގަތުން ފުރިހަމަ އެކަމަށް، މުސްލިމު ދީނުގައި ބައެއް މީހުން ދިރިއުޅޭ ހިސާބުތަކެއް،
ދުއްވާލާ ކަންތައްތައް، އެހިސާބުތަކުން ދިރިއުޅެން ބޭނުންވޭ ހިސާބުތައް. މިސާލަކަށް، އެމީހުން ދިރިއުޅޭ ފަރުބަދަތަކުގެ މަތީގައި
ކުރެއްވުން، ޖަނަވާރުތަކުގައި ދެމިގެން ކުރެއްވުން. އެހެނަސް، އެހިސާބުތަކަށް ޑިސްއޯޑަރުތަކަށް ފާރަވެރިވުމެވެ. ކާބަފާ ބޭފުޅު
ފާރަވެރިވާކަން. ހަމަތަ އެހިސާބުތަކަށް ފާރަވެރިވާކަން. ޚާއްޞަގެ ފިލުވުމެއް، ބަރަކާތާ ފިލުވުމެއް، އަހަރެމެންގެ ސަރަޙައްދު
ފުނާ ފުނާ ކަމާ މުގަދަކަމެއް، މިހާރު ގޮތްބަލާ ކަމެއްކަން.

އަދި ސުބްޙާނަﷲ، މުސްލިމުން ދުނިޔެއިން އަހަރެމެންނަށް އިތުރު ބައެއް ފާހަގަކޮށް، ބައެއް ޚާއްޞަތަކާއި ކަންތައް އެންމެން
ބަދަލުވުމުން ކަމުގައެވެ. ހިތާމަވެރިކަމަކީ ދަންނަވަމުންގެންދިޔުމަށް، ކަންތައްތައް އެންމެން ގެންގުޅުމެވެ. އަދި އެކަމުގެ އެއްސަބަބަކީ، އަހަރެމެން
މިދަނީ އެކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދިއުމެވެ. އެކަމުގައި ހަމައެކަނި މުޢާމަލާތް، މިވާހާ ނޫން. އެކަމަކު، އަހަރެމެން މިދަނީ
އެކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދިއުން. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން ހަމަ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަ ކޮށްނުލާ. އަދި އަހަރެމެން ބޭނުން ކަންތައްތައް
ފަސޭހަކޮށްނުލާ. މިސާލަކަށް، ކައިވެނިކުރުމަށް، ކާރު ފުރިހަމަ ކަމެއްކަން ނިކަން ދެކޭތީ! އަހަރެމެންގެ މުސްލިމު ސަރަޙައްދުކަމުގައި،
ކައިވެނިކުރުމަށް، ބައެއް މީހުންނަށް މިހާރު އެއްބަސްވުންކޮށް ނުކުރާ ވަރުގެ ކަމެއްކަމުގައި އަހަރެމެން ހަދައިލާފައެވެ. ބައެއް

މީހުންނަކަށް މިހާރު ކައިވެންޏެއް ނުކުރެވިފައެވެ. ކައިވެނިކުރަން ބޭނުންވާ ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުންގެ ބޭރުގައި އަދުވާފައިވާ ފައިސާގެ ކަންތައްތަކުގެ ބޮޑުކަމުން، ބައެއް މީހުންނަށް ކައިވެނިކުރަން ފަރާތް އުނދަގޫ ވެއެވެ. އެކަމަކު، ދީން ޖެއްސުމުގައި ފަރާތް ފަސޭހަކަމެއް. ޤާނޫނު، އެކަން ފަރާތް ފަސޭހަކޮށްދެއްވެ. މިޔާ، އެކަން ފަރާތް ފަސޭހަކޮށްދެއްވެ. ސުބްޙާނަﷲ، ސަރާޙަތުގެ ވަގުތުގައި، ކައިވެނިކުރުމަށް، ފަރާތް ފަރާތް ފަސޭހަ އާދައިގެ ކަމެކެވެ. ހުރިހާ ކިޔުމާއި އަދި ކައިވެނީގެ ކަންތައް، މަދު ގެޔާއްޖެގެ ތެރޭގައި، ނުވަތަ މަދު ދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ނިމެންއެވެ. އެކަމަކު މިހާރު، ފަކީރުކަން، ފައިސާ ހުންނަނީޖެހޭ، ފަކީރުކަން ގަނޑާ ހުންނަނީޖެހޭ، ގާއި ފެންނަމަކާއި ހުންނަނީޖެހޭ، ޖެހޭހެއް ޑީލަނޑަހާ (އަސަރު ބަދަލުވެދާނެ)، އަސަރުގެ ދަރިވަރާއި ކައިވެނި ކުރުމަށްބަކައި، މެޖެކަށް ޑޮކްޓަރަކަށް. ނުވަތަ އިންޖިނިއަރަކަށް..... މީބައަށް މިދަދު އިސްލާމާރުކަމަށް، މުސްލިމުންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ފެނަނީ ހުންނާނެވެ. "އަހަރެންނަކީ 28 އަހަރުގެ އަންހެނެއް ކަމަށްވީމަ. އަހަރެން ބަދަލުވެދާނެ، އަހަރެންނާއި ކައިވެނި ކުރާނެ ފިރިހެނަކަށް. އެމީހަކު ވާނޭތޯއި، މިރަށް މީހަކަށް. އަދި އެމީހަކު، މެޖެކަށް ޑޮކްޓަރަކަށް ނުވަތަ އިންޖިނިއަރަކަށް ވާންޖެހޭނެވެ." އެއަންހެނުން ކިޔާފައި، الله سبحانه وتعالى އާއި ކައިރިވެގެންވާ މީހަކަށް، ކަންތައް އެކުލެވިފައި ރަގަޅުކަމަށް ނެތް. "އެމީހަކީ މެޖެކަށް ޑޮކްޓަރަކަށް ވާންޖެހެއެވެ." މިފަދަ ކަންތައްތަކެއް ސަމާލުކަން، މުސްލިމުންނަށް ކައިވެނިކުރުމަށް އުނދަގޫކަމަށް ނުވާން ހުއްޓާލާ!

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، "ފިރިހެނަކު ތިބާގެ ގާތަށް އައިސް، ތިބާގެ އަންހެން ދަރިފުޅާއި ކައިވެނިކުރުމަށް ބޭނުންވެއްޖެނަމަ، އަދި އެމީހަކީ، ދީނީގޮތުންނާއި، އަދި އަޚްލާޤީ ގޮތުން ތިބާ ރުހޭ މީހަކުކަމުގައި ވާނަމަ، އަދި ތިބާ އެމީހާއަށް އެކައިވެނި ކޮށްދިނުމަށް އިންކާރުކޮށްފިނަމަ، ދުނިޔޭގައި ފިތުނައާއި އަދި ފަސާދަ ދުނިޔެމަތީގައި އާންމުވާނެއެވެ." މިތަނުގައި މިބުނުވީ، މުޖުތަމަޢުގެ ފަސާދައިގެ ވާހަކައެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެން އެންމެން މިހާރު އެއް ނަފްސްގައެވެ. އަހަރުމެން އެންމެންނަށް އަނިޔާ ލިބޭނީ އެއްކޮށް. އަހަރުމެންގެ އަންހެން ދަރިން މުސްލިމުކަމުގެ ބައެއް މުޖުތަމަޢުގައެވެ. އަހަރުމެން މިކަން ރަގަޅު ނުކޮށްފިނަމަ، މިކަމުގެ އަގު، އަހަރުމެން އެންމެން ދައްކަން ޖެހޭނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިހަދީޘްގައި ސީދާ ބޭނުންކުރައްވާފައިވަނީ، خُلُقَهُ وَدِينَه، މާނައީ، އެމީހާގެ ދީންވެރިކަމާއި އަދި އަޚްލާޤީގޮތުން ތިބާ ރުހުން. އަޚްލާޤު މިދަރުނަމާ ވާހަކައި ދީންވެރި މީހަކު ހޯދާނެއެވެ. އެއީ، ނަމާދުކުރާ، ހެޔޮކަންތަކުގައި ހަރުދަނާ ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް. އެކަމަކު، އެމީހަކީ، ފަރާތް އަނިޔާވެރި، ރޯނުކުރު މީހަކު ކަމުގައިވިޔަސް ވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، އަޚްލާޤުވެސް ވެއެވެ. އެހެންނަމަ، އަޚްލާޤުވެސް ރަގަޅުވާން ޖެހެއެވެ. ހަމައެކަނި ދީންވެރިވުމެއް ނޫން. ދީންވެރިވުމާއި، އަދި އަޚްލާޤުވެސް ރަގަޅުވާން ޖެހެއެވެ. މީގެ އަސްލެއްކަމަށް ބަލާއިރު، މީހެއްގެ ކިބައި އެންމެ ރަގަޅު އަޚްލާޤު ހުރުމައި، އެމީހެއްގެ ކިބައި ދީންވެރިކަން ނިމިއްޖެނަމަ، އެއީވެސް ގޮތްތެރިކޮށްވާން ގޮތެއް ނޫން. އެހެންނަމަ، މިދަރުސްތަކުން ދާންޖެހޭ އެކުއެކި ގޮތްތަކެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، އިޚުލާސްތެރިކަމުގެ ބާރުއަރާ ހަބޭބު ވިޔަފާރި، މިސާލެއް ދޭށެވެ، ފިޔަވަޅުއަޅާ ފައިސާ ބޮޑުކަމުގެ، ފިހާރަ ޖެހޭ ކައިވެނިކުރުމަށް ސްޓޭޑަރ ކުރުމަށް، މުއްސަނދިންނަށް ކުރާނެ މަސްރަހުގެ ފާބޯ ސަރަޙައްދެއް. ޙިފާޒަތްކުރާ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި، މިސާލަކަށް ދުވަސްވަރުގައި އެއީ ފިޔަވަޅު އަޅާބަލަން، މިސްކިތްތަކުގައި ފަހަރުގައި ވަޒަނެވެ. މިހާރުން ދައްކަވައިދިނީ، އަޚްލާޤުގެ ސަބަބުން ސަރަހައްދު ބަލަހައްޓަން ސަރަޙައްދުގައިވެސް، އުފެދޭ ގޮތެއް އަބުރު އެއް ބަރާބަރުވާ ކަމެވެ. އަޚްލާޤު މިދަރުނަމާ ވާހަކައި، އަޚްލާޤުގެ ހިނގުމަށް، ފިރިހެނާ މަސްރަހުގެ ގޮތުން، ހަރަކާތް އަސަރުކުރާ ބައެކެވެ. މިސާލަކަށް، ބައެއް އިސްލާމީ ގައުމުތަކުގައި، މިސްކިތުތަކުގެ ދަރުސްތަކުގައި މީހުން ދަރުސްދެނީ، މިސްކިތްތަކުގެ ދަރުސްތަކުގައި ސަލާމްޖަހާނެ ފެންނާނެއެވެ. އަދި މިބައަށް ފެންނަނީ، އެންމެންގެ ގޮތުން، އެމީހާއަށް ފައިސާދީގެން. ދީން މީބާ ބަޔަކުރުމަށް، އަސްލުގައިވެސް ސަރަހައްދެއްގެ ބޭނުންތެރިފައިވާ، ފަރާތް ގިނަ މީހުން އެބަ ތިއްބެވެ. އެކަމަކު، އެހެންނަމަ އެއްޗެއް ނުލިބޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ކައިވެނީގެ ކުރުމަށްފަހު ފަރާތް ބޭނުންވާ ޖާގަ އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން ކައިވެނިކުރުމަށް ފަސޭހަވާނެ. އެހެންނަމަ، އެހެންނަމަގެ

އަތުގައި ފައިސާ ނެތުމުން. އެހެންކަމުން، އެދުރިހުން ކައިވެނީގެ ޚަރަދު ގުޅުވާލަދީ، އަދި އާއިލާ އުފެއްދުމަށް އެހީތެރިވުމަކީ، އެކަމުގައި ވަރަށް މަތިވެރި އަޖުރެއްވެސް ކަމެއް.

ކޮންމެއަކަސް، ދީނުގައި އިޖުތިމާޢީ ބައްޓަންކުރި ހަރުދަނާ - އެއީ، ފިރިހެނާއި އަދި އަންހެނާ މެދުގައިވާ އެންމެހާ ކުރިމަތިވާ ޖިންސީ ގުޅުންތަކުގެ ހަރާމްކަމާއި ބޭނުންތެރިކަން، އަލް ފުޤަހާއު (رحمه الله) ވިދާޅުވެފައި، މިއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސުންނަތުގެ އަނގަބަސްތަކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްތަކުގައި ވިދާޅުވެފައި، ފާއިސާކުރި، އަހަރެމެންގެ ފަސްދުވަހު ހިނގާނެ ކަންތައްތަކެވެ. އެހެނީ، އަލް ފުޤަހާއު ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، ބާޒާރު ފަސްދުވަހު، އަލް އަންދަލުސްގައި، ކަންތައްތައް ހިނގަމުންދިޔަ ގޮތެވެ. ދީން، ސަޤާފަތުގައި އަދި މުސްލިމުންގެ ހަޔާތަށް ބަލާއިރު، އިމާނުގެ އަސްލު އާބާދު ގެއްލިގެންދިޔައީ ކޮންކަމަކާއި ސަބަބުން ހެއްދެވި؟ މުސްލިމުންގެ ހަޔާތް އުމްމަތް ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި މުސްލިމުން ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއްވަންދެން، އެމުޖުތަމަޢުތަކުގެ ގިނަ ހަޔާތްތަކުގެ ވިސްނުން، ގަބޫލު ނުކުރެވެ. (ހުންނަންވާނީ އެންމެ ހަމަޖެހިފައެވެ.) އަދި އައްބާސީ ހަޔާތުގައި ވެސް، މުސްލިމުން ސަލްތަނަތުގައި ވަރަށް ގިނަދުވަސް ވަންދެން މިނިވަންކަމާއިގައި، ދިރިއުޅުނުއްކަމަށް، އުމަވީއްޔަތުގެ ހަޔާތާއިކަމުގައި، އިސްލާމްކޮށްހަރުއްމަ ނުތަ. އެހެންނަމަވެސް، އުމަވީއްޔަ ވަރަށް މުއްސަނދި ބައްޔަކަށްވުމުން، އަދި އާޚިރު ބާޒާރުގެ ގޮތުން ގަދަ ބައްޔަކަށްވުމުން، އަދި އުމަވީ އަދި ވަރަށް ތަރައްޤީކޮށް ފިލުވުމުން، ހޯދުންތައް ހަޔާތްތަކުގެ އިސްލާމްކޮށްހަރުއްޔަތު ހުރިހާ ދިރިއުޅުމެއް ފަރާތަކަށް ބަދަލުކުރެވުނެވެ. އެއީ މުސްލިމު ދުނިޔޭގައި، އުޚުއްވަތުގައި، ހަޔާތުގެ އުސޫލުތަކާއި ބަޣާވާތްތައް ފެއްތިއެވެ. އަދި ބަޣުދާދުގައި އެކި ހަޔާތްތަކެއް ހޯދިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ސުލްޠާނުން، އުޚުއްވަތުގައި، ވަރަށް މުއްސަނދި، އަދި ބަޣުދާދު ބައިނުލެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ސުވާލަކީ، ސުލްޠާނުން މުސްލިމުންގެ އުފެދިބާރު ކުޑަކުރުމަށް، އުމަވީއްޔަތުގެ އަސްލު އެކަން ގެއްލިގެންދިޔައީ ކީއްވެ ހެއްދެވި؟ މިހާރު ސުލްޠާނުގައި، އުތަރުން ހިސްކުރަކި މިހުން ފިޔަވައި، އިސްލާމް މުސްލިމުންނަށް އުތަރަށް ނުލެވު! އަލްގަރާ މިފަންނަވާ ވާރަކާއި، މުސްލިމުން މިސްކުރަން ހިސްކުރަކިއްވެ. އަދި އުތަރުގައި، އަދިވެސް މުސްލިމުންގެ ތަޚުތަވެ. މުސްލިމުން އަޒުޢިއްސަރުން ހިސްކުރަކިއްވެ. އަދި އުތަރުގައި، އަދިވެސް މުސްލިމު ތަޚުތަވެ. ޓާއިސާރުގައި، އަދިވެސް މުސްލިމުންގެ ތަޚުތަވެ. އުކަމަކީ، ސުލްޠާނުގައި 800 އަހަރަށް އިސްލާމީ ޙުކޫމަތް ފަހުން، އުތަރުން އުއްކަރު އިސްލާމީ ޙުކޫމަތް އަޅުއްވައިފާނަށް ހެއްދެވި! އިސްލާމީ ސުލްޠާނުން އުއްކަރު ފުރާވަމުނުވައިލަވެ. ސުބުޙާނަﷲ، މިކަމުގެ އުއްސަހަބުއްކަމުގައި ވާރު، މުސްލިމުން ސުލްޠާނުގައި ދިރިއުޅުން ހައްދުފުރަސަތާ ދަރަޖައިގެ މުސްލިމު ދިރިއުޅުނު. އުމަވީން މުސްލިމު، އަދި އުތަރުގައި، އުމަވީގެ ތަޚުތުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ކަރަދުސަނު ޙުކޫ. އުމަވީން ބާނަ ޙުކޫމަތުގައި، އުމަވީގެ ތަޚުތުގައި ޖިންސީ އަންހެނުން ފުރުސަތުދެއްވި އިޢުލާނު އުޖުނަވަ. އާއަންހެނާ، އާނާގެ ނިޢުމަތްތަކުގައި، އެހެން މުސްލިމުން ދަރުވަތުދީ، އުއްޓުރިވާމުގެ ޢުހޫލު ހިއްވައިފާވަ. އަދި އާނާ އުކުމަތް މަދުމަށްކަށް ނިކުމެ ހިނގާނުލެވު. އެހެނީ، ފުރުތުބާ ބައްޓަންކުރުއްވާ ފައިވަނީ، އާނާގެ ވަރުފަވަ. އާނާ ވިދާޅުވެފައި، އާނާގެ ވަރުދުގައި މިފަދަ ކަންތައްތަކުގެ (އެއީ ފާދުގައި ޖިންސީ ކަންތައްތަކުން) ހިނގާފައިވެއްވަ. އެހެނީ، މުސްލިމުންގެ އަޖުރު ސުލްޠާނު ގެއްލުނު އެހެންވެއްވަ.

15. ރިބާ ފެތުރިގެންދިއުން

ރިބާ އަތުގަނޑުމުން ތަރުތީބާ ކުރިއުރިއަށް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތު، ފައިސާނަސީހުގެ، އަދި ވަޒީރު ތަޅުގެ ޚަރަދުވެ. ރިބާ ތަޒާދު ޚަރަދުތަރަ އަތުވެގެންދެވެ. އެހެނަސް، އެއީ ހަމަ އެކަށޭނެ. އެއީ ރިބާއެވެ. އިނގިރޭސި ބަހުގައި، ރިބާގެ ތަރުޖަމާއަކީ ޔޫސްއަރީއެވެ. (Usuary) އެވެ. އެހެނަމަވެސް، މިބަޔަކީ މިހާރު ދުނިޔޭ އިޤުތިސާދު، ބޭންކުތަކުގެ ބަޔަކު ނޫން. އެހެނީ، މިހާރު އުކަމަކު ބޭންކުތަކުގެ ބަސްތަކު، އަހަރުމެންނަކު އެނގިވިދާނެވެ.

ރިބާއަކީ، ބޮޑު ފާފަތަކުގެ ތެރެއިން ފާފައެއް. އެފާފައަކީ، الله سبحانه وتعالى އެމީހެއްގެ އެފާފައިގެ ސަބަބުން، އެމީހާއާ ދެކޮޅަށް، އެއިޢުލާނު ހަނގުރާމަ ކުރައްވާނެކަން، އިއުލާން ކުރައްވާފައިވާ، ހަމައެކަނި ދެފާފައިން އެއްފާފައެވެ. އެއިގެ ތެރެއިން އެއްފާފައަކީ، ރިބާއެވެ. އަނެއް ފާފައަކީ، مَنْ ءَاذَى لِي وَلِيًّا آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ މާނައީ، "މިވަންއިރާދީގެ ވަލީވެރިއާއަށް އުނދަގޫކޮށް، ޖެއްސުންކުރާ މީހާގެ މައްޗަށް، މިވަންއިރާދީ ހަނގުރާމަ އިއުލާން ކޮށްފީމެވެ." މިގޮތުންވެސް، އެމީހާއާ ދެކޮޅަށް الله ހަނގުރާމަ އިއުލާން ކުރައްވާފައިވާ، ހަމައެކަނި ދެފާފައެވެ. الله سبحانه وتعالى ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވަނީ، فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا۟ فَأْذَنُوا۟ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ މާނައީ، "ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން(ރިބާ އަޅުކުރުމުން ދުރުނުވާ ކަމަށް) އަދި ނުކޮށްފިނަމަ، الله ގެ ހަޟްރަތުން ހަނގުރާމައެއް އަތުވެދާނެކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ދެނެގަންނާށެވެ!" (سورة البقرة 279) އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވީ، މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ބަޔާންވެ، ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރާ މީހަކު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަރުވާ ފުރާނަ އެހެއްޓާނެ، ސަލާމަތަ އަތުލާފައިވާ މީހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި ޝައިޠާނާ އަތުލަ ހަމަލާ ދޫކޮށްލައެވެ. އަދި ޝައިޠާނާ ބުނެވޭނެއެވެ. "ހަނގުރާމައަށް ތައްޔާރުވާށެވެ." އަދި الله سبحانه وتعالى އާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރަން ޝައިޠާނާ ގޮވާ ބުނެވޭނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ޤިޔާމަތް ކައިރިވެގެންދާއިރު، ރިބާ ފެތުރި ބޮޑުވެ ފާޅުވެގެންދާނެއެވެ." (އައްޠަބަރާނީ) ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުގައި ދެވައްތަރުގެ ރިބާވެއެވެ. އެއްވައްތަރަކީ ރިބާ އަލްނަސީއާއެވެ. މިއީ ފަހުގެ މައްކާރާ ރިބާއެވެ. އަނެއް ވައްތަރަކީ، ރިބާ އަލްފަޟްލް އެވެ. މިއީ ރަނަށް ރަނާއި ރިހިއަށް ރިހިނޫނީ ތަފާތުކުރުމާއި ގުޅިގެން އިތުރުކޮށް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމުގައި، އިތުރުކުރުން ފެނޑި ކަންކަމެވެ. ދެވަނަ ވައްތަރުގެ ރިބާގެ މުޢާމަލާތް މިހާރުވެސް ހިނގައެވެ. މިއަދު ރިބާގެ ގޮތުގައި، ގިނަ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ރިބާ ނަސީއާގެ ދަރަންނަވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުގައި، ދުވަސްވީ ވައްތަރުގެ ރިބާއަކީ، ވަގުތުގެ މަޢާމަލާތު ރިބާއެވެ. (އެއީ ރިބާ ނަސީއާއެވެ.) އެވައްތަރުގެ ރިބާ މަނާކުރެއްވިއެވެ. އެއީ މިސާލަކަށް، ރިބާ އަހަރަކުން ދަރަނިވަރު ފައިސާ ދެއްވެ. އަދި ރިބާ އަހަރުން އަށް ދޫކޮށްފިއެވެ. އެއްމަސްދުވަހުގެ މުއްދަތެވެ. އަދި އަހަރަކުން އެމަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަނބުރާ ދައްކާނަމަ، އަހަރު ދައްކާހިސާބުން، އެއަދަދަށެވެ. އެހެނަސް، އަހަރުން އެމުއްދަތު ފަހަނައަޅާ ހިނގައްޖެނަމަ، ދަރަނި ރިބާގެ މުއްދަތު އަހަރުން ޝަރުޠުކޮށް ފަހަރެވެ. މިވައްތަރަކީ ޖާހިލީ ރިބާއެވެ. މިއީ އެންމެ ބޮޑެތި ގޮތެއްގެ ބަޔާނުގެ މިނިވަން މުޢާމަލާތް ކުރުމުގެ އެއްބޮޑު ބަޔެވެ. ނަމަވެސް ބަޔާނުގެ ބާވަތުގެ ތަފާތު އުޅެނީ، ތަބާވާ ބަޔާނުގެ މުޢާމަލާތްކުރާ ވަރެވެ. އެމުއްދަތުތަކުގައި ޖާހިލީ ރިބާއަކީ ބޮޑު، ބަޔާންވެ ބަލައިގަނެވޭ ބޮޑުގަތުމަށް، މިސާލަކަށް، އެމުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ފައިސާ ދައްކާނެއެވެ. އަދި ދިނަ އަދަދެއްގައި ފަހަނައަޅާ ހިނގައްޖެނަމަ، ދިނަ ދެއްވާ ދައްކާނެ މުއްދަތު ދިގުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އިތުރު ފައިސާ އެއްވަރަށް ދޭހުގެ ޝަރުޠުކުރުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުވަސްއިރު، ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވިދިޔަ ގޮތް. އަދި މިގޮތަށް ރިބާ ނަހައްޓައިދެއްވާށެވެ. އެއަށްފަހު ޖާހިލީ ރިބާ ބޮޑު ބޮޑުކޮށް އެކުލެވެނީ، تَقْدِي أَوْ تَرْبِي މާނައަކީ، ދިނަ މުއްދަތު ފަހަނައަޅާ ދިގުކުރުމަށް، ދިނަ ދަރަނިވަރު ދައްކާ ދެއްކުމެއް. ދިނަ އިތުރުކޮށް ފަހަނައަޅާ ބަދަލުގައި، ދިނަ "ދައްކާލާށެވެ." މާނައަކީ، ދިނަ އިތުރު އިތުރުކުރުމަށް ދޫކޮށްލެވުމެވެ. އަދި މިދަރަނި ބަދަލުގެ އިތުރު މުއްދަތާއި، ގިނަގެ ވަރަށް ފައިސާ ދައްކާ ޤަރުޟުގެ އިތުރުކުރެވޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް، މާލީ ބެލެނިވެރިޔާގެ އެވެ. ދިނު މުޢާމަލާތް ވަކިވަކިން، ނަމަވެސް ދަރަނިވެރިޔާގެ ވަކިވަކިން ދަރަނިވެރިޔާ، ދިނާއަށް ވަރަށް މަސައްކަތް ނުލިބިލަނީ. މާލީ ވަސީލަތު ބޮޑުކުރުމަށް ދިރިއުޅުމުގެ ދަރަނި ދައްކާނެ، ދިރިއުޅުމުގެ ދައުރު ދަރަނިވެރި ވަކިވަކިން ވައްތަރުގެ ފިޔަވަޅުތައް އެކުލަވައެވެ. ދަރަނިވެރި ވައްތަރުގެ ޤަރުޟު، ދަރަނިވެރި ވަކިވަކިން، ރިބާގެ ޤަރުޟުގައި އެވެރިންގެ އަޅުން ބެލެނިވެރިކުރުމަށް ބަލާށެވެ. އެއީ ރަނގަޅު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ، އަނގަބަހުން ދިރިއުޅުމުގެ ވަރެއް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ،"ހުރިހާ ޖާހިލިއްޔަތުގެ ރިބާގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ވަކިވެ އަންނާނެއެވެ. އަދި ރިބާގެ މުޢާމަލާތް

ނުކުރާ މީހަކު ހުރިނަމަ، އެމީހެއްގެ މައްޗަށް ރިބާގެ ހިއްސާކުރުންދާނެކަމެވެ." އެގޮތުން، ރިބާ އިތުރުވެގެންގޮސްފައިވާފައި ބޭނުންކުރުން،
ގާތްގަނޑަކަށް އެންމެންނަށްވެސް އުއްމަތުގެ ކުރުވާފައެވެ. އަދި އެކަމުގައި ނުޖެހި ދުނިޔޭގައި ހުރިހާ މީހުންނަށްވެސް، އެކަމުގެ ހިތްވަރުގެ
އަސަރުކުރާނެއެވެ. މިހާރުގެ ގޮތުގައި އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމުގައިވެސް، މުޢާމަލާތްތަކަށް ކުރުވީ ރިބާގެ އުސޫލުންނެވެ. އަދި މިބާ އެކަމުން ދުނިޔޭގެ ނިޒާމް
ބޭނުންވަނީ، الله ގެ ރަޙްމަތުން މިބައިން އެކަމުގެ ވަރަށް ގިނަކަންތަކުން ދުނިޔޭގެ ސުލްޙުވެއެވެ. އެކަމަށް، މިބައިން އެކަމުގެ
އަސަރުކުރާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ މުޅި ދުނިޔޭގައި މުޢާމަލާތް ކުރުވާން ގޮތެވެ. ބައެއް އެކަހެރިކޮށްލެވޭގޮތުގައި މިބައިން އިންސާނުންނެވެ.
ނުލިބޭނެ. އެހެނީ، މިބައިން ރިބާގެ ހިތްވަރުގެ އަސަރުކުރާނެ. ސަބަބަކީ، މިބާ ފައިސާ ބަދަލުކުރުމުގައިވެސް 100% ރިބާގެ
މުޢާމަލާތްތަކާ ވަރުގަދަވެއެވެ. ދުން މިފަދަ "ހިތްވަރު" މުޢާމަލާ މަޤާމު ގޮތްޕޮއިންޓެވެ. އެހެނީ ގައުމުތަކަށް، ތަރައްޤީވެފައިވާ
ގައުމުތައް ނޫން. އެގޮތުން، އަހަރު، ހިލޭގައި ނުލަބަ ޖަމާވާ އެއްމެނުފައި ހިނގައްޖެނަމަ، މިބާ ކުރިއަށް ދިޔުމަށް ހުރަސް
ބޭނުންވިއަސް، މިދުނިޔެ ދިމާވެފައިވާ ވަނީ މިފަދަ ކަނޑައެޅުމެއް މިބާގެ ކުރުމަކުން ރިހަސްކުރަނީ، މިބާގެ ގަވާއިދު ރިބާގެ ބެލެނިވެރިންނެވެ. އެގޮތުން،
މިކަންކަމުގައި މިބާއިން، މިބައިން ސާފުކޮށް ހުރުވާ މިބާވެރިކަން، ސާފުކޮށް ހުރުވާ ބަލާފައިވާތީ ބަލާލާ. މިހާރު ބޭނުން މިކަމުން ސަލާމަތްވެވޭ
ބަލާނެ. އެކަމަކު، ހިތްވަރުގެ އަސަރުކުރާނެއެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يَمْحَقُ ٱللَّهُ ٱلرِّبَا "الله ރިބާ ހަލާކު ކުރައްވާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، ރިބާގައި ބަރަކާތެއް
ނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ރިބާގެ މުޢާމަލާތްތައް ދުނިޔޭއަށް ބަރަކާތެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން ރިބާގެ މުޢާމަލާތް
ނުކުރަނީ މިފަދަ ސަބަބަކާއި، އެއީ އަނިޔާ އަހަރުމެން އިސްލާމީ އުސޫލުން ދުރުވުމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ވިޔަފާރި އިޤްތިޞާދު ބަލާލުމަށް، ކޮންމެ
ވަގުތަކު ބަލާލަކަށްވާއިރު، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ދަޢުވާ އިޤްތިޞާދީ ބޮޑުވުމަށް ބަލާލުމަށްވުރެ، އިސްލާމީ ނިޒާމުގައި ބޮޑުތަކެއް. ސުބްޙާނަالله،
މުޅި ދުނިޔެ، ރިބާގެ ކަނޑައެޅުމަށްފަހު ފައިދާ ލިބެއެވެ. އެގޮތުން، މިފަދަ ބަލާއިރު، މިއީ ވަރަށް ނުބައި ދުވަސްވަރެކެވެ. އަދި
އިސްލާމީ ނިޒާމް، ހަމައެކަނި އަހަރުމެން ކޮންމެ އިޤްތިޞާދީ ބަލަހައްޓާ އެކަށީގެންވާ ނޫން. އިސްލާމީ ނިޒާމް، ވަރަށް ފުރިހަމަ
ސިސްޓަމެއް. މިދުނިޔޭގައި އަހަރުމެންނަށް، އަހަރުމެންގެ ފައިސާގެ މުޢާމަލާތް ކުރުމުގައި ކުރިއަށް ދިއުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެން
އިސްލާމީ ބަލައިން ފައިސާގެ މުޢާމަލާތް ވިޔަފާރި، އަހަރުމެން އިސްލާމީ ބަލައިން ޙަޤީޤަތް ވިޔަފާރި، އަދި އަހަރުމެން
އިސްލާމީ ބަލައިން އަހަރުމެންގެ ސިސްޓަމް ރައްކާގެ ބައި ވިޔަފާރިކުރަމަ، އަހަރުމެން އިސްލާމީ ނިޒާމް ދުނިޔޭ
ކާމިޔާބުވެގެންދާނެއެވެ!!! އިސްލާމީ ނިޒާމު، ވަރަށް ފުރިހަމަ ދީނެއް. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންނަށް މިދުނިޔޭގައި ކާމިޔާބު، މިދީން
އެފުރިހަމަކަމުން ދުނިޔޭ ކާމިޔާބުވާނެއެވެ!

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "މިސްކީނަކަށް ފައިސާ ދިނުމަށް ކާމިޔާބުކުރަނީ ބަރަކާތް އެއްވެސްކުރުމަށްވާ ނަމެ
ވަރަށް އަންނާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) މާނައަކީ، އެއީ ހަމައެކަނި އެއްބާރުލުމެއް، ނުވަތަ ހަމަ އެއްބާރުލުމެއް ބަލަން ބޭނުންނުވާ ވަރަށް
އަންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންގެ މަޢުލޫމާތުކުރަނީ، ހަމައެކަނި ފައިސާ ދިނުން. އެމީހުން ބަލާކަން ބޭނުމެއް ނުވާނެ، ފައިސާ ދިނުމަކީ
ކާމިޔާބީ ހޯދުމެވެ. އެމީހުން މަސައްކަތްތަކުން ރަޙްމަތް ލިބޭ، އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސު ސިފަވެގެން ކުރައްވާ ފައިދާއެވެ. އެހެންކަމުން،
الله ގެ ރަޙްމަތް ހޯދުމަށް އަންނަނީ، އެއްކަލަ ބަރަކާތް، އެމީހުން އެއްބާރު ފައިސާދެމުން ބަރަކާތެއްކަމަށް ނޫން. އަދި އެފަދަ މީހުންނަށް
ދާއިމީ ބަރަކާތެއް، ކޮންމެ ފައިސާ ޒަކާތެއް ބެހޭނަމަ، الله سبحانه وتعالى ސާފުކުރައްވާ އެއްބާރު، މިބާ އެފައިސާ ހޯދު
ކިހިނެއްވެއެވެ؟ އަދި މިބާ އެފައިސާ ހޯދާކަށް ކިހިނެއްވެއެވެ؟ މިއީ އެއްގޮތަށް، ކޮންމެ މީހެއްގެ ގޮތުގައިވެސް ކުރެވޭނެ ހަމައަށް
ސާފުވުން، އެއްސާފުވެއެވެ.

16. މިސްކިތްތަކަށް ޒިޔާރަތްކުރުން

މިއީ މިހާރު ހިނގާފައިވާ އަމަލެކެވެ. އިބްނު ޢުމަރުގެ ހަދީޘްގައިވެސް، އަބޫ ސަޢީދު ޚުދުރީ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިސްކިތްތަކުން މިސްކިތްތަކަށް ބިނާކުރުމުގައި ފަތުރުވެރިވާން (ނުވަތަ އެކަމުގައި ވާދަކުރާން) ވެގެން އަންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިސްކިތް ބިނާކުރުމުގައި، އަހަރެމެން ވާދަކުރާނެއެވެ.

އާދެ ދެން މިދަންނަވަނީ، ބުޚާރީގެ ރިވާޔަތެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ހަދީޘެއް ނޫން. އެއީ އުމަރު ބިންތު ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ކަރައްވާފައިވާ އަމުރުފުޅެވެ. އަބޫ ސައީދުލް ޚުދުރީއްޔު ވިދާޅުވެގެން، މަދީނާގައިވާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ މިސްކިތުގެ ފާރުތަކުގައި، ކުލަޖަހާ ރީތިކުރުމުގެ ކަންކަން ހިނގައިފިއެވެ. އެބޭފުޅުން އެއްޗެހިތަކުގައި ކުލަޖަހައިގެން ބާއްވަވައިގެ. އެގޮތުން، ފާރުތަކާ އެއްޗެހި ..
އެފަދަ ކުލަތައް ބޭނުމަކު ހިއްފެވުއެވެ. އަދި އެއީ ފެންވަރުކުރުމުން ރީތިކުރުމަކީ ބިދުޢަތެއް ކަމަށް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، މިއުސްލިމުން ރީތިކުރުމުގެ ވާހަކަ،
މިސްކިތްތަކަށް ފެންބަދަލުކުރުމަކީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ގެ ޒަމާނުގައި، މިސްކިތުގެ ހާލަތަކީ
އެއީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދުނިޔެމަތީގައި ހުރިހާ ބިނާކުރުމަކީ މިސްކިތަކީ އެއީއެވެ. އަދި ދަށުފަށުގެ ކަނބަލުން ނިކުމެގެންނަމެ،
އެބަހުންނެވެ. އެގޮތުން، މިސްކިތުގެ ސަޅާބުއްކުރުގައިވާނީ، މިސްކިތް ޒިޔާރަތްކުރުމުގެ ނޫން. ދުނިޔެމަތީގައިވާ އެންމެ ބަރަކާތްތެރި
މިސްކިތަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިސްކިތްކުރުމުގައިވާނީ، އެމިސްކިތަކީ ފެންނަނިކޮށް ވިޔާދުރުވާނެ ހިތަދަވާކަމެއް ނޫނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އުމަރު ބިންތު ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ގެ ދުވަސްވަރު، އެކަމާގުޅޭ ތަރީޚު މިހަކަ ގެންގުޅުމަށް ބާރުއަޅުއްވައި، އެމިހާރު
ވިދާޅުވިއެވެ. "ފެންވިލާ ނުވާނެ ފެށިގެން ހަރުދަނާކުރެވިއްޖެ. އަދި ރަތްކުލަ ނުވަތަ ރީނދޫކުލަ ބޭނުންކުރާނެ ކަމެއް ސަލާމާތްވާނެއެވެ. ސަލާމަތީ،
އެހެންވެއްޖެނަމަ، ދިޔައީ މިހުނިހެން އުމަރުގެ ކުރިން ފެނުނުއެވެ." (ސުބްޙާނަﷲ، އަހަރެމެންނަށް ކަންތައްތަކުގެ މާނަ ގޮތް ނިކަން ދަކުވަނީ!
އުމަރުގެ ފޮނުވާލުމުގައިވެސް، ރަނގާ އަދި ރީނދޫކުލަ ޖެހުން ނުކުރާނެއެވެ. ސަލާމަތީ، އެއީ ގަވާއިދެކެވެ. އަހަރެމެންނަކީ ބަލާއިރު،
ރަތްކުލައާއި އަދި ރީނދޫކުލަ ބޭނުންކުރާނެ ވާހަކަ، އަހަރެމެން މިހާރުގައި މާލާމަލާ ހިނގައިދެވެ. މިއަދު އަހަރެމެން މިސްކިތުގެ
ބިނާކުރާނެ މިހުރިގެ ގޮތް އެވަރަށް ޖެހިދާނެ، އެމިހާރު ހިތާމަ، އަހަރެމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭނެ!)

އަނަސް އިބްނު މާލިކު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ، "މިސްކިތްތަކުން މިސްކިތުގައި ފަޚުރުވެރިވާން ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އެކަމަކު،
މިސްކިތްތަކުން މިސްކިތަށް ނުހުރެ ދިރުވާނުލާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިސްކިތްތަކުން މިސްކިތްތަކާއި ފަޚުރުވެރިވާން. އެހެންނަމަވެސް، އެއްވެސް
މިހާރު މިސްކިތަކަށް ނުހުރެ ހާޒިރުވެއެވެ. އެހިނދުން މިސްކިތްތަކުގެ ބިނާކުރުމުގައި، ހަމައެކަނި މިސްކިތްތަކުގެ ބިނާކުރުމުގެ ބޮޑުކަމެވެ. އެހެންކަމުން،
މިސްކިތްތަކާ މަދުކުރާނެއެވެ. އެހިނދުން އެސްކަރު ނުހުރެ ދިރުވާނުލާނެއެވެ. އިބްނު ޢައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ، "ޔަހޫދީންނާއި އަދި
ނަޞާރާއިން ކަންތައްތަކުގައި ފަދައިން، ތިޔަބައިމީހުން މިސްކިތްތަކަށް ޒީނަތްތެރިކުރާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިގޮތުގައިވެސް
ބައެއް، އަހަރެމެން ރަތްކުލައާއި އަދި ރީނދޫކުލަ ބޭނުންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، އަހަރެމެން މާލާމަލާ ހިނގައިދެވެ. އެގޮތުން، މިހާރު ރަނގާއި
އަދި ޖަވާހިރުގެ ދިލްއޯ އެކުވެރިކަން، މިހުރިގެ ހިތަށް ގެންގުޅުން އެކިވައްތަރުގެ ގަދަކުރުމުގެ ކުލަދުރުގެ ބިނާކުރުމުން
ހިފެނެވެ. ރަތްކުލައާއި އަދި ރީނދޫކުލަ ބޭނުން ނުކުރާނަމަ އުމަރުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވީއިރު، އެކަލޭގެފާނު އެހެން އެވިދާޅުވި ފަހަރެއްގައިވެސް
ޒާއިސްކަން، ރަތްކުލައާއި އަދި ރީނދޫ ކުލަތައް ސަލާމަތީން ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު އެހެން އެވިދާޅުވި، ސަލާމަތީ، އެކަން
ޙިމާޔަތްކުރުން މިހުރިގެ އުނދަގޫވާނެ ނުކުރަނީ. އަދި މިދުނިޔޭގައި، އާޚިރަތުގައި ޖަންނަތްކުރުމަށް ހުރަސް ދެކުރައްވާ. والله اعلم.
ސަލާމަތީ، އެބޭކަލުން އަލްޙަސަނުލް ބަސްރީ ބުނެފައިވާއެވެ. އެއީ، ރަތްކުލަ ނުވަތަ ރީނދޫކުލަ ހިކޮށްނަ ފެނިއްޖެއްޔާ. އެއީ ވަރަށްބޮޑު
ގައިކަރު ފެނިއްޖެއްޔާ. އެވަރަށްބޮޑު ޤައިބެ، އެމިހުރިގެ ހުރުމަތަށް ކުރަޙްމަތްކުރުން ބާރުބޮޑުކަރު ފެނިއްޖެއްޔާ. އަދި އެފެނިއްޖެ
ޖައްސަކުރުވުމަސް ބޮޑުބޮޑުކުރެއެވެ. އެގޮތުން، އެކަމާގުޅޭ، ރަނގާ މަސައްކަތްކުރާ މިހާރު ގޮތް ވިދާޅުވެސް، އެހެނިހި ބޮޑު ނުކުރާނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މިހާރު ތުރުކީގެ ކޮންސްޓިޓިއުޝަން އާވަރުތަކުގެ ސިސްޓަމްގައި އިޖާދުކޮށްފިއެވެ. އަދި އެސިސްޓަމްގައި، އެއީގެ ވަރަށްގިނަ
ބޭނު ތަރީޤާ ހަރުކަށިކުރާ ސިސްޓަމްގައި. އެގޮތުން، ރޯމަނު އަސްދިރިޔާގައިވެސް، މިގޮތަށް އެސިސްޓަމް ބޭނުންކުރަމުންދިޔައެވެ. އަދި
އެސިސްޓަމަށް، މިބާ ރަސްމީކޮށްދިނި އަރަބި ކޮށްލާހާ ސިސްޓަމްގައިވާ. އެގޮތުން، އަމުން، މިބާގެ އަމުން، ބަދަލުއައިސް ފިކުރީ ޖިހާދެއް، މިބާރު
ހަރަކާތްތެރިވާގޮތަށް ކުރެވިފައި، އެސިސްޓަމްގެ އެތަކެއް ކުރިން. އެގޮތުން، އެމީހުން ޝައިޚުން ކައިރިގައި، އެސިސްޓަމް ބާރުގަދަ ކުރުމަށް
ފެބްރުއަރީ އެހެން، ޝައިޚުން ވިދާޅުވެފައިވާ "އެސިސްޓަމް، މިބާގެ ނަތީޖާގައި އެހެރީގެ ބާރުގަދަވެއްޖެއެވެ. އެގޮތުން، އެސިސްޓަމް
ބޭނުންކުރުން ހުރިހާއެއް." އެސިސްޓަމަށް، އިޖުތިމާޢީ ސިސްޓަމެއް. އެސިސްޓަމްގެން މިބާ ބަދަލުކުރި އަރަބިއަށް، މިބާ ސަލާމަތްކުރަމުން
ރިސާލަތުތެރި ހިސާބު، އެއިން ބާރުގަދައެވެ. އަދި އެއީގެ ވަރަށް ދިރުމުގެ ފެއްޓުނެވެ. އެގޮތުން، މިއީ މުސްލިމުން ނަތީޖާގައި އެހެރީގެ ކުރެ
ކަންތައްތަކެވެ.

ސަހާބީއްކުރާގައިވާ އަބޫ ދަރުދާ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެއްޖެ، "މިބާ މިބާގެ މިސްކިތައް ޙިލްމުވެރިކަމުގެ ޙިއްޔަތު، އަދި މިބާގެ މުސްލިމު
(ޙަމްސު ފުރުޢާން) ޙިލްމުވެރިކޮށް ފިލުވަ، ދީން މިބާގެ މަށްޗަށް ހަމަކަ އަރުނިކުރެއްވެ." އެގޮތުން، އެއީ ހަމަކަ އަނގޮގެ އަޅުގަނޑެވެ. އަދި
އެއީ މިހާރު އަރަބިން ކުރިމަތިލާ ޙިލްމުވެރިކަމުގެ. މިބާއަށް ފެންނަނީ، އަމާޒު ހާއްސަ ފުރިހަމަކަން، މުސްލިމުން
ފުރިހަމަކުރުވާ ތަފާތެވެ. އަދި ތަރުކީބުދިންނާއި އަދި އަމާޒު ޙަރަކާތް މުސްލިމުން ޙިލްމުވެރިކުރުވާ ތަފާތެވެ. އަދި އަމާޒު
މާދަ މަހާ ފާޑުގެ ކަލާމަކަށް މުސްލިމުން ފެނިވާ ތަފާތެވެ. ދީން މިސްކިތްތަކަށް ބަލާލާ، މިބާއަށް ފެންނަނީ، ބަޔަކު ފަހަރަކު
މިސްކިތްތައް ބާރުކުރުވާ، ވަރަކު ގިނަ އަދާކުރުމުގެ ފައިސާއިން ކަމުގައެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރަކު މިސްކިތްތައް
ބާރުކުރުވާ، ނަމާދުވެސް ނުކުރާ މީހުންގެ ފައިސާއިން ކަމުގައެވެ. އެއީ، ރައްސަމާއި، ޝާހީ ރަސްކަލުން ފަދަ މީހުންގެ
ތެރެއިން، ނަމާދު ނުކުރާ މީހުން. އެއީ ނަމާދު ކުރާކަން އެނގިވައިނުވާ މީހުން. އަދި އެފަދަ މީހުން، ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ ފައިސާއިން
ޙިލްމުވެރި މިސްކިތްތަކާއި، މިސްކިތްކަން އެތެރެއަށް ބޭނުންވާ ނުކުރެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ފެންނަނީ، މިސްކިތާއި ގުޅިގެން ހުންނަ
ބާޒާރުގައި، ހުރިހާ މިސްކިތްކަން ހާސަތަކާ އިޢުތިރާފު. މިސްކިތް ހެދުމުގައި ވަރަށް ފުރިހަމަކޮށް ހަދައެވެ. އެކަމަކު، އެތެރޭގައި
އެކަކުވެސް ނަމާދު ނުކުރެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ފެންނަނީ، ބައެއްމީހުންގެ މިސްކިތްތަކުގައި ފުރިހަމަ ބިނާކުރުމުގައި އަދި
ޙިލްމުވެރިކަމުން، އެތެރެއިން ބޭނުންކުރެވޭ، މިއުޒަމުގެ ގޮތުގައި ކަމެވެ. އެކަމަކު، ނަމާދުގެ ވަގުތުގައި، އެތެރޭގައި އެކަކުވެސް
ނަމާދު ނުކުރެއެވެ. އެފަދަ ތަންތަން ބޭނުންކުރެވޭ، އެތެރޭގެ ދިރާސާ އާރްކިޓެކްޗަރުގެ ހައިރާންކަން ބަލާލުމަށެވެ. އަބޫ ދަރުދާ
ވިދާޅުވި، މިއީ ހަމަކަމުގެ އަޅުގަނޑެވެ.

17. އުސްއިމާރާތްތައް ބިނާކުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ޢަރަބިންގެ ހުސްފައި މިބާ، ބަކަރި އާއި އަދި ކަންބަލި ބަލަހައްޓާ ފަގީރު މީހުން،
އުސްއިމާރާތް ބިނާކުރުމުގައި ވާދަކުރާތަން، މިބާއަށް ފެންނާނެއެވެ." (މުސްލިމު) رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެމީހުން
ސިފަކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، ހުސްފައި މިބާ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި ޢަރަބިން މިބާ މީހުން ގޮތުގައެވެ. އެކަމަކު، ޢަރަބިން ތިބެމުގެ
މާނައަކީ، ކޮންމެހެން އެމީހުންގެ އަޅުގައި، އެއްވެސް ހުރުމެއް ނެތުމެއް ނޫން. އެހެނަސް، އެއީގެ މާނައަކީ، އެމީހުންގެ ފަގީރުކަމުން،
އެމީހުންގެ ދަރިފުޅު ގުނަވަނެއް ނިވާކުރެވޭ، ހަމަ ހިރަދާއެވެ. އަދި ބާރުކުރުވާ ފައިވާ، އެމީހުން، ފަގީރުންނެވެ. އަދި ބަކަރި
ބަލަހައްޓާ މީހުންނެވެ. އެމީހުން އުސްއިމާރާތް އެޅުމުގައި ވާދަކުރާނެއެވެ. މިހަދީޘްގައި ބާރުކުރުވާ އެއީ، މުސްލިމު އިންސާނުގެ
ވާހަކައެވެ. ފަހަރެއްގައިވެސް، ހެޔޮނުންގެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. والله اعلم. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ގާނޫނު އަލާމާތްތަކާއި ބެހޭގޮތުން، رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ، އެކަމާގުޅޭ އުސޫލުތަކާއި ކުރިމަތިވާނެ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެއީ އަލާމާތްތަކުގައި
ހިމެނޭހެން، ދުނިޔެއާއިމެދު އާންމު ގޮތެއްގައި ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ވަކިބައެއްގެ ވާހަކަ ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ދީން

ހަދިޔާއެއްގައި ވަކިބަޔެއްގެ ވާހަކަ ބައްޓަންވެފައި ނުވެނަމަ، އަހަރެމެން ބަލަނީ، އެބޭނުންވާނީ މުސްލިމުންގެ ވާހަކަ ކަމުގައެވެ. ކޯންމެއަކަސް،
މިހަދިޔާގައި ބޭނުންކުރެއްވި އަސްލުގައި ވަރަށް ފަހުން މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ކުއްލިއަކަށް އުމުރުން މުއްސަނދިންނަށް
ބަދަލުވެގެންދާ ވާހަކައެވެ. އުމުރުން ކޮންމެހެން އިމާރާތްތަކުގެ އިމާރާތްކުރުމުގައި ބޮޑުމިނުގައި ދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އުމުރުން
އިމާރާތްކުރި، ވަރަށްބޮޑު ގޮތުން. އެއީ، އެންމެ އުސް އިމާރާތެއް އަޅައި، ކާކަށްތޯ ގޮތުން. އެގޮތުން، މިސާލަކަށް، މިކަމުގެ
އަހަރެމް، ގަތުގެ ސަރަހައްދުން ފެންނާނެއެވެ. އެއީ، ތިމުގެ ސަރަޙައްދު އުމުރުންނަށް މުއްސަނދިކަމުން ލިބުނު. އުމުރުންނަށް،
ކުރިގައި ވަރަށް ފަގީރު ބައެއް. އަދި ތިމުގެ ސަރަޙައްދު، އުމުރުންނަށް ކުއްލިއަކަށް ފާރިތައް ލިބުނެވެ. އުމުރުންނަށް އަމިއްލަ
ގެއެއް ބިނާކުރުމަށް ހުއްދަ ވަގުތެއް އައެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު އުމުރުން ފާރުކުރުމުގައި ބޮޑު އިމާރާތްތަކެއް އެވަނީ.
މިއިމާރާތްތައް އަމިއްލަ ސަރަހައްދުގައި، ވަސީލަތްތަކެއް ނެތި، ވަރަށް ކުރުކޮށް ބަނދަރުގައި އިމާރާތް ކުރެވޭނެ ސަރަހައްދު ބިނާކުރެއް.
އަސަރަހައްދުގައި އެއްބޮޑު ކުރެވޭ އުސްތަރުގެ ގޮތުގައި އިމާރާތްކުރުން ނުވާނެއެވެ. އެއީ ފަހަރެއްގައިވެސް އެމިރާތްގެ ނުއިމާރާތް ކަހަލަ
މަޤުބޫލުގެން އިމާރާތް އުސްތަރު ހަދަންޖެހިފައިވާ ކަހަލަ ތަނެއް ނެތް. ގަތުގެ އަސަރަހައްދުގައި، ކޮންމެހެން އިމާރާތަށް އުސްކަން
ނުހިމެނޭ، އުމުރުން ބޭނުންވަރަކަށް ހުރި ފަރާތަކުން ފޯކަސްކުރުން ސަލާމަތް ބޮޑުކަމަށްވެފައި. އެހެންނަމަވެސް، މިސާލަކަށް އުސް
އިމާރާތް ހަދަން. އަދި އެއީ ވަރަށް ސަރުކާރުން ފޯރުކޮށްދޭ ފައިސާއެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، މިދިއުމުގައި، އާދެ މީހުންގެ
ސިފައެވެ. ޤުރުއާނުގައި الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް އެވިދާޅުވާ ނަބިއްޔާ ހޫދު (عليه السلام) ޢާދު ބަޔަކާއި
ބައްސަވާފައިވާ ވަޙުޔުގައިވެސް، ހޫދު (عليه السلام) އުމުރުންގެ މީހުންނަށް ބުނުއްވެވެ. أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ މާނައީ،
"ކަލޭމެން އެތަނެތަނުގައި ދިރިއުޅުނަސް، ކޮންމެ އުސްތަނަކަށް އެއްޗެހިގަދައަޅައި ކަލޭމެން ގަނޑުވަރުތަކެއް ހަދަނީ ހެއްޔެވެ؟" (سورة الشعرأ
128) އެބައިން، تَعْبَثُونَ ގެ މާނައީ، އިސްރާފުކުރުމުގެ ކުރެއެވެ. އުމުރުން އެދަނީ، އުމުރުންގެ ފައިސާ އިސްރާފުކުރުމެވެ. އުމުރުން
އެމެންނަށް، ވާރިސުންގެ އެކަމެއް. އުމުރުން ފުރޮބެމަތިގައި އިމާރާތްތަކެއް ހަދަނީ، އެއްވެސް ބޭނުމަކު ނުނެރެ. އުމުރުން
އެކަންކުރުމުންދަނީ، ބޭނުމެއްނުވާ އަދި ދުއްކަންތައްކުރުމުގެ ގޮތުން.

18. އަޚިރުޒަމާނު ރޫހާގެ ސާރިޤް މިޒާ ވިޔުޅުން

މިއީ ޖިބްރީލް (عليه السلام) ގެ މަޝްހޫރު ހަދީޘެއްގެ. ބާރުޔާއި މުސްލިމުގައިވެސް، ޖިބްރީލް (عليه السلام)، رسول الله (صلى
الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް އައިސް، ދީނާއިމެދު އަލުގައި ބައިގަނޑެއް އެއްސެވިއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ހަދީޘްކުރައްވިއެވެ. "އެއްއަށާއި މަލައިކަ، އަންނާނާ ދާދާގެ ސާރިޤް މިޒާ ވިޔުޅުމެވެ. ނަމަވެސް އަޚިރުޒަމާނާ، ދާދާގެ ސާރިޤް މިޒާ ވިޔުޅުމެވެ."
އިލްމުވެރިން މިކަމުގައި، ބައެއް ބަޔާންތައް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އެއްބަޔަކު ބުނޭ، ފަހުގެ އަންނާނެއެވެ. އެފަހަރެއްގައި، ދަރިން މައިންނާ
މުއާމަލާތްކުރުމުގައި، ވަރަށް ބޮޑަށް ނުކިޔަމަންތެރިވާނެއެވެ. އަދި ދަރިން، މައިންނާ މުއާމަލާތްކުރާނީ ހަދުކަރިވާން މިންވަރަކަށް،
އަޚިރުޒަމާނު ދާދާގެ ސާރިޤް މިޒާއި އޭނާގަ ގޮތުގައި އެއްފަރާތުންނެވެ. ދަރިފުޅު ސާރިޤް މިޒާ ފަދައެވެ. އަދި މައިމިޒާ، އަޚީއް ފަދައެވެ.
އެބައިން، މައިމިޒާއަށް އެއްވެސް އިޙްތިރާމެއް ނުނެރެއެވެ. އަދި މިދަރިންނެވެ، އިތުރު ހަދަބެގެ ތަޢުލީމެވެ. އިތުރު ހަދަބު ވިދާޅުވެ،
"މިދަރިންނެވެ އެންމެ އެކަޑެމީގެ ތަޢުލީމް ކަން ހިނގާ ގޮތެވެ." އަދި އަޚިރުޒަމާން ހިނދެ،
އަޚިރުޒަމާނުގައި މިދަރި މިކަން ފެންނަމުންދަނެވެ. ކުރިން މުސްލިމުންގެ ސަރުކާރުގެ ވަޒީރުން، އަދި މުސްލިމު ރަޙްމަތް މީހުންގެ
ސަރުކާރުގެ އެބަ، މައިންބަފައިންނަން ވަރަށް ބޮޑު އިހުތިރާމް ލިބިފައެވެ. އަދި މިކަން ރަޝްމާގެ ސަރުކާރުތައް ގެއިންނެވެ، ހިނދު
ސަރުކާރުތަކުގެ ބޭފުޅުން، އަދި މުޅިދުނިޔޭގައި މިކަން މިޒާރު އެބެއެވެ. އަދި އެމެރިކާގައިވެސް މިއީގެ 200 ނުވަތަ 300
އަހަރުކުރިން، މިކަންކުރާ ހަމަމިޒާރު. މިއީގެ މަދު ޖީލްތަކުގެ ކުރިން، މައިންބަފައިންނަށް ވަރަށް ބޮޑު އިހުތިރާމް ކުރެވިގެން އައެވެ.
އެހެންނަމަ، މިހާރު ތިބޭ ފެންނާނީ، އުމުރުން 18 އަހަރު، ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ކުރިން، ދަރިން މާބާއިން ވަކިވެގެންނެވެ. އަދި

މިދަރިންނަށްވިޔަސް، ނުދެކެއެވެ. އެކުދިން ޖެހޭނެކަމަކަށް، އަދާކުރަން ހައްޤެއް އެއްވެސް މައިންބަފައިންނަށް އެކުދިންގެ އެކުދިން، އެވަރު ކުދިން،
އެންމެ ބޮޑަށް ބަލާނީ ކުދިންގެ އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތަށެވެ. އެހެން ވީމާ، ދަރިންގެ ހައްޤުތަކަށް އިސްކަން ދިނުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލާ ފަރާތަކީ
ދަރިފުޅަށް 18 އަހަރުވުން، އެކުދިން، އެކުދިންގެ މައިންބަފައިންނާ އަދާކުރަންޖެހޭ ހައްޤުތަކާއި ޒިންމާތަކެވެ. އެކުދިންނަށް، އެއްބާރު
މިނިވަން ބަލައެވެ. އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، މައިން ބަފައިން، ދަރިން ކުރަންޖެހޭ ޒިންމާއާއި ހައްޤުތަކަށް، އަދި ދަރިންނަށް 18
ވުމަށްފަހުވެސް، ދަރިން މައިންބަފައިންނަށް، ފަރުވާ ދެއްވުމާއި ބޭނުން އެކަށީގެންވާ ހިދުމަތްތައް ދޭންޖެހެއެވެ. އަދި އެ ފަރާތްތަކަށް
އަޅުކަންކުރުމާއި ޚިދުމަތްތަކުގެ ފަރުދާން މިދުނިޔެ މަތީގައި ވަކިން ކަމެއްކަމެއް. ދަރިން އެވާނީ މައިންބަފައިންގެ ދުޢާތަކުގައި
ސަބަބުތަކާއި ކަމެއްކަމުގެ ގޮތުން އަދި، ތިޔަބައި ހިތުމަށްލެވިފައެވެ. މިއަދު ތަޢުލީމީ ކުރިއެރުމާ ޙާލަތުގައި ނުލިބެއެވެ.

ދަރިފުޅުންގެ މަޤާމު އުސްކުރެއްވުމަށްވެސް ވިސްނުމަށެވެ. އަދި މިއީ ޙައްޤު ވިސްނުންވެރިވާ ގޮތެވެ. އަދި، ދަރިންނަށް ބާރުލާ މައިންބަފައިން
ފަރާތް ހިމަ ކަންތައްތައް ކުރިއަރުވާލެވޭ. އެއްބާރުލުން، އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ ހާލަތުގައި ދަރިންނަށް ބެލެނިވެރިންގެ، الله سبحانه وتعالى ގެ
ދަރިންގެ ޙައްޤު، ދަރިވަރަށް އަންނަނި މައިންބަފައިންގެ ދަރިންގެ ޙަޤީޤަތެވެ. ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެން އެއްގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރުމެވެ
ގެންދަވާ، الله سبحانه وتعالى އެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އެދޭނީ ކީރިތިކަމުގައި ޝުކުރުވެރިވާންޖެހެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން
ޝުކުރުވެރިވާންޖެހޭ ގެންދަވާ الله سبحانه وتعالى އެވެ. އެއަށްފަހު، ދުވަސް ގެންދަވާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މައިންބަފައިންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ކީރިތިގުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވައިފައިވެ، وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ގޮތަށް، "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
ރައްބު، ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން، ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަން ނުކުރުމަށާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށް ހިތުމަށް." (سورة الإسرأ 23) އެގޮތުން، ދުވަސްތައް އަންނަނީ، މައިން ބަފައިންނެވެ. الله سبحانه وتعالى، އެއިލާހު އަމުރުކުރައްވައި، އެހެންނުވާ ގޮތުގައި ދަރިވެރިކަމުގެ، ވަގުތުން އަންނަނީ، މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށް ހިތުމަށް.

ކަންތައްތަކެވެ، މައިންބަފައިން، ދަރިންނާއިބެހޭ އުފެއްދުމާއި ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި، ތަރުބިއްޔަތު އެކުދިންގެ ސިއްޙަތު، މައިންބަފައިންގެ
މަދުވީ ފިކުރާއި ތަރުބިއްޔަތު ދެވިދާނެ ދުނިޔެ. އެދަރިފުޅަށް ސަލާމަތާއި ހަމަޖެހުން ލިބުނު، މައިންބަފައިންގެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަނީއެވެ.
އެކަމާ ސަލާމަތާއި ހަމަޖެހުން ލިބުނު އެއްޗެވެ. އެހެންކަމުން، އެމައިންބަފައިންނަށް الله އެކަން މިންވަރު ކުރެއްވުން. އަޅުގަނޑު،
ސުބްޙާނައްﷲ، ދަރިފުޅަށް 15 އަހަރުވުމާއި، ދަރިފުޅު މައިންބަފައިން ބަލަހައްޓައި އެކަށީގެންވާ ނުދެއެވެ. މިހިސާބުން ޝުކުރުވެރި
ނުވުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅާފައިވާ މިންވަރެވެ.

ހަދީސް ޝަރަހަ

19. ވާއްޖިބުތަކުން ފުރިހަމަވެގެންދިއުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ހަރަޖު ވަރަށް އިތުރުވެގެންދާ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ." ދެން ސަހާބީން އެއްސެވިއެވެ. "ހަރަޖުގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" ސަބަބަކީ، އެއީ އަރަބި ބަހެއް ނޫން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެއީ ހަބަޝީކަރައިގެ ބަހެކެވެ. އެއީގެ މާނައަކީ ގަތުލުކުރުމެވެ." (ބުޚާރީ) އެހެންނަމަވެސް، ބައެއްފަހަރަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރަބި ބަސްބަހަ ނޫން، އެހެން ބަސްބަހަ ބަސްތަކުރައްވައިގެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރު ހަބަޝީ ބަސްބަހުގެ އެތެރެއިން [illegible] ނޫން، އެހެން އެތެރެއިން ބަސްބަހު ކުރައްވައިގެވެ. (ނޯޓް- މިބަސްތަކީ [illegible] މިސާލަކަށް، [illegible] ދިވެހިބަހުން. އަދި [illegible] ދިވެހިބަހުން. އެހެނީސް، [illegible] ދައްކާފައި، [illegible] އަދި [illegible]) މިސާލަކަށް، [illegible] އެއްގަބީލާއަކީ، [illegible] ބައެއް. އެއީ [illegible] އަސްލު އަރަބީގެ ގަބީލާގެ މީހުން. ދެން، އަރަބި ބަހުގައި "އަލް" ބަސްބަސްކަރާ [illegible]، އެމީހުން މިބަސްބަސްކަރާ، "އަމް" އެވެ. އެގޮތުން، އެއްފަހަރަކު އެމީހުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ އަރިހުން ސުވާލުކުރައްވައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. هَلْ مِنَمْ بِرٌّ، فِمْ صِيَام، فِمْ سَفَر "ދަތުރުކުރާއިރު، ރޯދަހިފުން، ހެޔޮކަމެއްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަމަ އެބަހުން ޖަވާބުދެއްވީ، أَلَّامْبِرٌّ، فِمْ صِيَام، فِمْ سَفَر "ދަތުރުކުރުމުގައި، ރޯދަހިފުމަކީ ހެޔޮކަމެއް ނޫނެވެ." މާނައަކީ، ދަތުރުކުރާއިރު، ރޯދަހިފުމަކީ [illegible] ދިނުމަށްވިއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިބަހުގައި ބަސްފުޅު، "ހަރަޖު" އެވެ. މާނައަކީ، ގަތުލުކުރުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ގަތުލުކުރުން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ." [illegible] ހާލަތަކީ، [illegible] އެއްގޮތަކަށްވާނެއެވެ. އަދި މިއީ މާނައަކީ، މުސްލިމުން ކާފިރުންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމެއް ނޫން. އެހެންކަމުން، ސަހާބީންނަށް ހިތްވެސް އެގިގެން.

މިދެންނެވި ހަދީޘްއާއި ވަރަށް އެއްގޮތް، އިތުރު ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފާހިޝްކަން [illegible]، ހަރަޖު ގިނަވާނެއެވެ." ދެން އެބޭކަލުން އެއްސެވިއެވެ. "އެއީގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީގެ މާނައަކީ، ގަތުލުކުރުމެވެ." ސަހާބީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި އެއްސެވިއެވެ. "މިހާރު މިއަދު ގަތުލުކުރަމުންދާ ގަތުލުކުރުމަށްވުރެ، ގިނަވާނެތޯއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ކާފިރުން މަރާ ގަތުލުކުރުމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ކާފިރުން މަރާ ކަމެއް ނޫން، އެކަކު އަނެކަކު ގަތުލުކުރުމެވެ. (މާނައަކީ، މުސްލިމުން، މުސްލިމުން ގަތުލުކުރުމެވެ.)" (ސުބްޙާނަﷲ، ސަހާބީން ވިސްނަވާލެއްވި ނިކަން ދެރަކަމެވެ!) ސަހާބީން ދެން އެއްސެވިއެވެ. "އެހެންވީމާ، އަހަރުމެންގެ ވިސްނުން ހުންނާނެތޯއެވެ! (މާނައަކީ، އެހެންވީމާ، އަހަރުމެންގެ ސިކުނޑި ބާކީވާނެތޯ ކޮންމެހެން ކަޑައިލާނެތޯއެވެ!)" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "މިސްކީނުންގެ ވިސްނުން ބޮޑުވީ [illegible] ނެތްގޮތަށް [illegible]. އަދި އެމީހުންނާ [illegible]. އެމީހުން [illegible]، އެމީހުން [illegible]." (މާނައަކީ، އެމީހުން [illegible]، އެމީހުން ﷲ ގެ [illegible]. އަދި އެމީހުންގެ [illegible].)

މުސްލިމުގެ ހަދީޘްއެއްގައިވެސް، އަބޫ ހުރައިރާގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި، ގާތިލަށް، އޭނާ ގަތުލުކުރީ ކީއްވެގެންކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ. އަދި ގަތުލުވެގެންދާ މީހާއަށް، އޭނާ ގަތުލުކުރެވުނީ ކީއްވެގެންކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ." (އެގޮތުން، ގަތުލުކުރަންދާ މީހާއަށް، އޭނާ ގަތުލުކުރަނީ ކީއްވެގެންކަމެއް، އޭނާއަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. އަދި ގަތުލުވެގެންދާ މީހާއަށް، އޭނާގެ ހަޔާތް ގެއްލިގެންދިޔައީ ކީއްވެގެންކަމެއް، އޭނާއަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި ސުވާލުކުރެވުނުން، "އެކަން ހިނގާނީ ކޮންފަދައަކުންތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ހަރަޖުގެ ވަގުތެވެ." (މާނައަކީ، އެވަގުތަކީ، ގަތުލުކުރުން ފުޅާކޮށް ފެތުރިގެންދާނެ ވަގުތެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ގާތިލާއި އަދި މަގްތޫލުވެސް، ޖަހަންނަމައިގައެވެ." (މާނައަކީ، ގާތިލާއި، އަދި ގަތުލުވެގެންދިޔަމީހާއި، ދެމީހުންވެސް ޖަހަންނަމައިގައެވެ.) އެހެންވާނީ ކީއްވެ؟ ސަބަބަކީ، އެއީ ކޮންމެ މީހަކުވެސް ކުރިއަށްދިޔައީ، އެއްކަމެއްގައެވެ. ކޮންމެ މީހަކުވެސް ކުރިއަށްދިޔައީ، އަނެކަކު ގަތުލުކުރުމަށެވެ. އަދި ގަތުލުވެގެންދިޔަ މީހާގެ ނިޔަތުގައިވެސް ވަނީ، [illegible] އެހެން މީހުން ގަތުލުކުރުމެވެ. މިދެންނެވުނު ފިތުނައިގެ ވަގުތު. މިދެންނެވުނު ދުވަސްވަރުގައި، ކަންތައްތައް ސާފުނުވާނެ. އަދި ފުރާނަ [illegible] އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި [illegible] އެގޮތުން، [illegible] ފާފައެއް ނަމަވެސް، އަދި [illegible] ގުޅިގެންވިޔަސް، [illegible]

[illegible] އަބޫ ބަކުރާއި އަދި [illegible] رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ [illegible] "[illegible]؟" އެބޭފުޅުން، އަބޫ ބަކުރު ވިދާޅުވިއެވެ. "[illegible]" (ހައިރާން [illegible]!) އެބޭފުޅުން، [illegible] ވިދާޅުވިއެވެ. "[illegible]" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، " الله سبحانه وتعالى [illegible] ... [illegible] އެބަހީ، [illegible] اللهގެ [illegible] ... [illegible]

20. ވަގުތު ކުރުވެގެންދިއުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތް ކައިރިވެގެންދާއިރު، ވަގުތު ކުރުވެގެންދާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަލޭގެ ތަޢުލީމު، އެހެން ހަދީޘްއެއްގައި ދެއްވާފައިވެއެވެ. އަނަސްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެސް، އަބޫ ހުރައިރާ ރިވާކުރެއްވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވަގުތު ކުރުވަމުން، ޤިޔާމަތް ދުވަސް ނާންނާނެ ހުއްޓެވެ. އަހަރެއްވާނީ، މަހެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި މަހެއްވާނީ، ހަފްތާއެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި

ހަފްތާއެއްވާނީ، ދުވަހެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި ދުވަހެއްވާނީ، ގަޑިއިރެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި ގަޑިއިރެއްވާނީ، ފަތެއް އަނދައިގެންދިއުން ފަދައިންނެވެ." އެގޮތުން، އެއީ، ވަގުތު ކުރުވެގެންދާގޮތް އަވަސްކަން. އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، ވަގުތު ކުރުވެގެންދިއުމުގެ މާނައަކީ ކޮބައިހެއްވެ؟ އިލްމުވެރިން މިކަމުގެ ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ.

ފުރަތަމަ، ވަގުތުގައި ބަރަކާތް ނެތުމެވެ. އެއީ، ވަގުތުގައި އެއްވެސް ބަރަކާތެއް ނެތުން. އެގޮތުން، މިއީ އަހަރުމަސްދުވަސް މިހާރު ފެންނަމުންދާ ކަމެވެ. އަހަރުތަކާއި މަސްތަކާއި ދުވަސްތަކާއި ގަޑިއިރުތައް ފާހަގަކުރެވެނީ، އަހަރުމަސްދުވަސް އިހުސާސްކުރެވުން، އަހަރުމަސްދުވަސްތައް އެއްކަލަކުވެސް ހާސިލެއް ނުވެއެވެ. އަހަރެމެންގެ 24 ގަޑިއިރު، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އާއި، އުމަރު (رضي الله عنه) އާއި އަދި އިލްމުވެރިންގެ 24 ގަޑިއިރާއި އެއްވަރުގެ އެއްޗެއް. އެހެންކަމުން، އެބޭކަލުން ކަންތައްތައް ހާސިލްކުރެއްވި ވަރަށް، އަހަރެމެންނަކަށް ހާސިލެއް ނުކުރެވެއެވެ. ވަގުތުގައި ބަރަކާތްލެއްވުމުގެ މިސާލަކީ، މިސާލަކަށް، އިމާމް ނަވަވީ (رحمه الله)، ޙަޔާތެވެ. އެގޮތުން، އިމާމް ނަވަވީ (رحمه الله) އަވާހަކުރެއްވީ، އުމުރުން އެކަން ދިރިއުޅުއްވީ ހަމަ ފަސްދޮޅަސް އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެކަން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުއްވީ ދުވަސްކޮޅުވާކަން ގިނަގުނަ ލިޔުއްވިއެވެ. އެގޮތުން، އެބޭކަލުންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ ތަސްނީފްތަކުގެ ތެރޭގައި، ކޮންމެ ދުވާލަކު 11 ސަފްހާ ލިޔުއްވާފައެވެ. އަދި އިމާމް ނަވަވީ (رحمه الله) އަކީ ބޮޑު، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިވަރު އިބްނު އައްޠާރު ފޮތެއްލިޔުއްވުމުގައި "އައްޠާރު އަލްމަސާބީޙު" އަކީ ބޮޑު، އެއްގޮތަށް އިސްލާމީ އުނގެނުމުގެ ބައިގައި ބަލައިލާއިރު މުޅި ސަލަފުންނަކީ ތަރުޖަމާކުރެއްވި ކިތަބުތަކެއް، ނުވަތަ އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި ކިތަބުތައް ލިޔުއްވި. އަދިވެސް އެވާހަކަ އަނެއްކާވެސް ލިޔުއްވުމާ، ފޮތްތަކުން ފައިދާކުރެވިފައިވެއެވެ. އެހާވަރަށް ފޮތްތަކެއް ހުރިހާ ތަފާތު ދާއިރާތަކުގެ ތެރެއިން އެކަނި ލިޔުއްވިއެވެ. އަދި މިހާރު ދަރިވަރުން ސަބަބުތަކެއް، އަހަރެމެންގެ ތެރޭގައި އެހާވަރަށް ކިތަބުތަކުގެ ވާހަކަ އެބަހުރެވެ. އެހާ ބޭނުން އައްޔާމުގައި. ދެން މިކަން ބޭނުން އަހަރެމެން، މިސާލަކަށް، ކުރަނީ ބޭނުން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުމުގެ ޒަމާނުގެ ސަބަބުން، ކުރަން ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަންތައްތައް، އެހިސާބުން، މިފަދަ ހިސާބަކުން ދިރިއުޅުމުގެ ކަމެއް، އެފަދަ ކަމަކަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް ނެތް ކަމަށް ވަގުތުގެ ބަރަކާތް ކުރިއަށް ފެށިގެންދިޔައެވެ. އެއީ މިހާރު މިކަމަށް ބަދަލުގައި، މިސާލަކަށް، ވަގުތުގެ އަނެއްކާ ގަޑިއިރާއި އެއްވަރެއް. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ވަގުތަކީ ވަރަށް އަޖައިބު އެއްޗެއް. އެއްގަޑިއިރަކީ، ވަގުތުގެ ގޮތުން، ކަންމަތީ ބެލިޔަސް، އެއްވަރެއް އެހެންނަމަވެސް، މިސާލަކަށް އަދި އެހެންނަމަ ނުވެސް ބައެއްފަހަރު، މިސާލަކަށް އިރުސްވެސްކޮށްފައި އެއްގަޑިއިރުގައި ބަލައިލާ ކުރިކަމަށް. އެއްވެސް ކަމެއް، މިސާ ކޮންމެ ބަސްކޮތިޔަކުން، އެއްދުވަސް ކަމެއް. އެކަމުގެ، މިސާލަކަށް އިރުސްވެސްކޮށްފައި، އެކަމުގައި ވަގުތުގެ ބަލައިލާ ކުރިކަމަށް. މިހެންވެސް ހިތަށް؟ والله اعلم. އެގޮތުން، ވަގުތުގައި ބަރަކާތް ގެއްލިދިޔުން، އިލްމުވެރިންގެ އެއް ބަޔާނެވެ.

ދެވަނަ ބަޔާނަކީ، ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި، ވަގުތު ކުރުވެގެންދިއުމުގެ މާނައަކީ ހިނގާނީ، ވަގުތުގެ ވަގުތުތަކެވެ. އެގޮތުން، މިސްކީނުން ދިރިއުޅޭ އިންތިހާ ދަތިކަމުގެ މުއްސަނދި ދިރިއުޅުމުގެ ސަބަބުން، ވަގުތު ވަރަށް އަވަހަށް ދާނެއެވެ. ދެން މުއްސަނދި ދިރިއުޅުމުގައި އުފާވެރި، ވަގުތު އަވަހަށް ދާކަމެވެ، ނަމަވެސް ދުނިޔާގެ ވަގުތާއި ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތައް ދިޔަގޮތް الله سبحانه وتعالى އެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ އިލްމުވެރިންގެ އެއް ބަޔާނެވެ. އެބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ، މަސްދުގެ ވަގުތުގައި ވަގުތު ކުރުވެގެންދާނެއެވެ.

ތިންވަނަ ބަޔާނަކީ، ޓެކްނޮލޮޖީއާގުޅޭ މުއާސަލާތާއި އަދި ޓްރާންސްޕޯޓޭޝަންގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ބިންގާ، ސަރަޙައްދުގެ ވަގުތު ކުރުވެގެންދާނެއެވެ. ޓްރާންސްޕޯޓޭޝަން ވަސީލަތްތަކަށް ބަލާއިރު، މިހާރު ދުނިޔޭގެ އެއްފަރާތުން އަނެއްފަރާތަށް ދަތުރުކުރުމަށް ވަރަށް ފަސޭހަވެއްޖެއެވެ. މިހާރު ބޭއްވޭ ކުރިންގެ ޒަމާނުގެ ކަމެއް، ބޮޑެތި ޓްރާންސްޕޯޓް ކުރުމަކީ ދުވަސްތަކެއް ނަގާ ކަމެކެވެ. މިހާރު ބޭއްވޭ ބަޔަކަށް އެންމެ ދުވަސްކޮޅެއް ދަތުރުވެއްޖެއެވެ. އަދި ދުވަސްވަރަކީ ބަލާއިރު، އެމީހުން ދަތުރުކުރާ ގޮތް މަސައްކަތް ކަމާއި ސަރުކާރު. ދެން މުއާސަލާތީ ވަސީލަތަކީ ބަލާއިރު، މިހާރު ވަރަށް އަވަސް ހަބަރު އެނބުރި. މިސާލަކަށް، އީމެއިލް ބަލާއިރު، ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ ތަނެއްގައި ހުންނަ މީހަކަށް މިވާ އީމެއިލް ފޮނުވިދާނެ، ދަރު ސިކުންތުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި އެމީހަކަށް އެ އީމެއިލް ލިބޭނެއެވެ.

ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ ތަނެއްގައިވިޔަސް، ކޮންމެ މީހަކަށް ފެންނާނެގޮތަށް ވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިފަދަ އަހަރު ދުވަސްވަރާއި އަދި ބޮޑެތި ސަފަރުތަކުގެ
ސިފަތަކުގެ ސަބަބުން، "ވަގުތު ކުރުވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ." އެގޮތުން، ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަރު ކުރެވޭ ކަންތައްތައް، މިހާރު
ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ނިމޭނެ ކުރެވޭނެއެވެ.

ހަމައެހެންމެ، ސިޔާސީ ބާރުތަކާއި ބޮޑު ވަގުތު ކުރުވެގެންދިއުމެވެ. އަހަރެއް، އަހަރަކަށްވުރެ ކުރުވާނެއެވެ. މަހެއް، މަހަކަށްވުރެ
ކުރުވާނެއެވެ. ހަފްތާއެއް، ހަފްތާއަކަށްވުރެ ކުރުވާނެއެވެ. އަދި އެކަން ހިނގަނީ، ދުނިޔެ އެންމެ ފަހު ސްޓޭޖް އަށްވުރެ ކުރުގައި
ވާނެއެވެ. އެއީ، ދުނިޔެ، އިރުގެ ވަގުތެއްގެ އެންމެ ފަހު ސްޓޭޖް ބޭނުން ވާނެއެވެ. އެއްޗެހި ކުރެވޭނެ ސްޕީޑް ތަކަށް، ބަދަލު
ނުވާން އެއްޗެއްގެ ނުވަތަ ރަނގަޅު ކުރުމަށް. އަދި ކައިނާތަށް ބަދަލުތަކުން އަންނަ އެއްޗެއް، އަދި ޒުވާނުން އަންނަ އެއްޗެކެވެ. އަދި
މިކައިނާތު ނިމުމަކަށް އައުމުގެ، ތަފާތު ބިއްލޫރިއެއްވާނެއެވެ. އަދި ސައިންސްވެރިންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބާރުގަދަ ބިއްލޫރިއެއްވާނެއެވެ. އެއީ
ކައިނާތު އެޓްމޮސްފިއަރު، ބޮޑު ގޮތުގައި ބަދަލުވާނެއެވެ. އެއީ މިއަދު، ބިމާއި ބޭނުމާ ބިއްލޫރިއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، ކައިނާތު ފެށިގެންދިޔައެވެ.
އަދި ދުނިޔޭގެ ނިމުން އަންނާނީ، ބޮޑު އެއްބަސްވެވަޑައިގަނެވޭ ނޫވެ. އެގޮތުން، ހިރާއްޖޭގެ އަލުން އެއްބަނަކަށް އަންނާނެއެވެ. އަދި
ސުބްޙާނަހޫ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީގެ ފުރުޤާނުގައި ވަޙީކުރައްވަނީ، وَجُمِعَ ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ މާނައީ، "އަދި އިރާއި ހަނދު
އެއްބަނޑުކުރެވޭ ހިނދުވެ. (އެބަހީ، އެކަކު އަނެކަކާގެ ތެރެއަށް ވަންނަހިނދުވެ. ނުވަތަ ފެށުމާބެހޭގޮތުންނެވެ. ނުވަތަ އެއީގެ އަލިކަން
ނައްތަވާލެވޭނެ ވަގުތުވެ.)" (سورة القيامة 9) އެގޮތުން، ހިރާ އެއްކޮށް އަލުން އަނބުރާ އެއްބަނަކަށް އަންނާނެއެވެ. ދެން މިބިމާ ބޭނުމާ
ބިއްލޫރިޔާ، ހަމައެކަނި ބިއްލޫރިއެއް. އަހަރުތަކުން ފުރުޤާނުގެ ތަޢުލީމު ބޭނުމަކުރުމަށް ކަމުގައި، މިބިއްލޫރިއެއް ބޭނުމެއް ނުކުރާނެ. އެހެންނަމަ،
މިއީ الله سبحانه وتعالى ފުރުޤާނުގައިވާ ބައްޔަތުން ވަޙީކުރެއްވި އާޔަތެވެ. އެހެންކަމުން، ވަގުތު ކުރުވެ، އަދި ވަރަށް ބަލާފައި
އަހަރެއް ފުރިހަމަވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެއްގެ އިންސާ 365 ދުވަހަށް ވުރެ، ކުޑަވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ،
ދުނިޔެ އާޚިރަކަށް ދަތުރުކުރަމުންދާ ސްޕީޑް ބޮޑުވެގެން، ދުވަސް އަވަސްވެގެން 24 ގަޑިއިރަށްވުރެ ހިނގައިދާނެއެވެ. މިދުނިޔެވީ،
މިހަރަކާތާއި ބެހޭ ބައެއް ތަޢުލީމުކަމެވެ.

21. ބާޒާރުތައް ކައިރިވެގެންދިއުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘެއްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފިތުނަތައް ފާޅުވުމާއި
އެއްއަނެއްގާތަށް، ވާރޭގެ ދުވަސް، އެއްވާރޭގެ ދުވަހާއި އަންނައިރު ފުރޭގެ ކައިރިވެގެން ވާނެ." ސުބްޙާނަﷲ، މިދުނިޔެވީ، މިހާރު ހިނގާފައިވާ
ކަމެއް. އިހުގެ ދުވަސްވަރަށް ބަލާއިރު، މިހާރުގެ ކޮންމެ ސަރަޙައްދެއްގައި، ކުދި ފިހާރަތަކެއް އޮޅި ހިސާބުގައި ހުންނާނެ. އަދި
އެބޭނުންތައްގައި ހުންނަނީ، މަގު އަންނަ ބާޒާރެއް. އެހެންނަމަ، މިހާރު އެކަން ކުރިއަށްދާގޮތް ނިކަން ދެކިބަލާ! މިހާރު އަވަސްބޭރު ކޮންމެ
ނޫބަރޮށްގެއެއްގައި، ސުޕަރ މާކެޓަކަށް ހުންނާނެ. އަދި ބާޒާރުތައް ހުރިހާ ހިސާބެއްގައި ހުންނާނެ. މިސާލަކަށް، ރެސްޓޯރަންޓް ބާޒާރު،
ބޭނުންތަކާއި، ސްޓޯރު ހަރީސް ފަދަ ބާޒާރުތައްވެއެވެ. އެހެން ބޭނުންތަކާއި، ސްޓޯރު ނުރައްޓެ ފަދަ ބާޒާރުތައްވެއެވެ. އަދި ސްޓޯރު ފުޑުގެ ފަދަ
ބާޒާރުތައްވެއެވެ. ސްޓޯރު ހެދުމަށް މާރުކޭޓް، ބޭނުންކުރިކަމުގެ ބާޒާރު. ސަބަބަކީ، އެބާޒާރު ހުރިހާ، ހަމައެކަނި
ބާޒާރުގެ ކުރީގެ ޚާއްޞަކުރެވޭ ބާޒާރު. އެއީ، އެކިހާލީގެ ސަލްޝަރާހު ބާޒާރު. އެގޮތުން، މިސާލަކަށް، ދަސްވެވިރިން އެކިހާލީގެ ގޮތަށް
ހިލައިގެންއަދިސް، ހަމައެކަށް އެއްފަހަރު އެތަނެއް ބިއްލޫރިވެއެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު އެފަދަ ބާޒާރުތަކަކީ، ކޮންމެ ދުވަހަކު ހުރުމާ
ތަންތަނެވެ. ކައިރީގައި ބިޔާހަށް ދެނެވި ބާޒާރަށް ދިއުމަށްބެހޭ ދެމުނުރައްކަތް، ނުވަތަ ބިޔާހަށް ދެނެވި ބާޒާރު ހުރުވާއިރު މަޖުކުރަން.
އެހެންނަމަ، މިހާރު ބާޒާރުތަކަކީ، ވަރަށް ކައިރިކައިރީގައި ހުންނަ ތަންތަން.

22. ވިޔަފާރި އިތުރުވެގެންދިއުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، "ޒަމާނާކަވަރުން، ޤިޔާމަތުގެ އަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް އަލާމާތަކީ، މުދާ ފުޅާވެ، އިތުރުވެގެންދިއުމެވެ. އަދި ވިޔަފާރި ފުޅާވެގެންދިއުމެވެ...." އެގޮތުން، މިސްކީނަކުން ތަފާތު ވަޔާފާތަކެއް ދޫކޮށް، ވިޔަފާރީގެ ތެރެއަށް ވަންނަމުންދާނެއެވެ. ހުރިހާ މިސްކީނުންވެސް ވިޔަފާރީގެ ތެރެއަށް ވަންނަމުންދާނެއެވެ. އަދި ކޮންޕިއުޓަރުގެ ދުވަސްވަރުއައުމާ، އަދި ފުރުސަތުތަކެއް އަންނަމުން އެބަދެއެވެ. އަދި މިއީގެ އިތުރުން، ތަފާތު ވައްތަރުތަކުގެ އަދި ވިޔަފާރިތަކަށް އުފެންވަމުން އެބަދެއެވެ. މިސާލަކަށް، އީ-ކޮމާސްއަކީ، ބޮޑަށް ކުރިއަރަމުން އަންނަ ވިޔަފާރިއެއް. މިހާރު މީހުންނަށް ގެއަށް ބޭނުންވާ ތަކެތި ކޮމްޕިއުޓަރުވެސް، އޮންލައިނުން ގަނެވިގެންދެއެވެ. އެގޮތުން، މިހާރުގެ ސަރަހައްދު ވިޔަފާރިއަށް ވަރަށް ބޮޑުކުރިއެރުންއެއް އައިސްފައެވެ. އެގޮތުން، މީހުންނަށް ފެންނަނީ، ފިރިހެނާ އެކަނި ވިޔަފާރީގެ މަސައްކަތްކުރުމުގައި އުޅުމުގެ ބަދަލުގައި، އަދި އަންހެނާ ދަރިން ބެލުމާއި، ގެއެއް ކަންތައްތައް ހަމައެކަނި ބަދަލުގައި، ފިރިހެނާއި އަދި އަންހެނާއި އެއްކޮށް ވިޔަފާރިއެއް ހުޅުވާލަން. މީހަކު އެކަނި ވަރަށް ގިނައިން ފެންނަނީ. މީހަކު ފެންނަނީ، އާއިލީ ވިޔަފާރިއެއް ކުރިއަށްދާތަން. އެއީގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މިހާރުވެސް ސިޓީތަކުން އަލަށްކުރެވޭ. ފިރިހެނުންވެސް އެއްސިޓީތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަން. އަދި އަންހެނުންވެސް އަހަރެ ސިޓީތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަން. ކުރީގައި ކަންތައްތައް ކޮންނަމަކަށް، ފިރިހެނުންނާ ދަށުގައި މަސައްކަތްކުރަން، ހަމައަށް ވިޔަފާރިއަށް ޒާތް މަސައްކަތްކުރަން، ހަމައަށް މަހަރުންނެވެ. އަދި އަންނަން މިހާ، ދުވަހު މަޑުކަން، ގެއެއް ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމެވެ. މިހާރު، ވިޔަފާރީގެ ދާއިރާއާ ބޭރުކުރުން، މައިން ބަޔަކު މިސްކީން ވިޔަފާރީގައި އެކަކީ މަސައްކަތްކުރަމުއެވެ. އަދި ދަރިން މިސްކީން، ޢާއިލާ ސަރަހައްދުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރެއެވެ. އެގޮތުން، އިލްމާ ޢަދަދުގެ ޙަރަކާތް ތިޔާވެގެންވާ ޙަދީޘްގައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވިޔަފާރިތަކަށް ފުޅާވެގެންދާނެ، އަދި ވިޔަފާރިތަކަށް ފިރިހެނުންނާ މިންވަރަކަށް، އަންހެނުން، އޮންނާނެ ފިރިހެނާގެ ވިޔަފާރީގެ މަސައްކަތްތަކުގައި، އެހީތެރިވެދޭނެއެވެ." (މިއީ ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ ހިއްސާ؟ ހުރިހާ ހުރިހާ ހިއްސާ؟ والله اعلم.)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، "الله ގެ އިސްލާމުކުރުން ބަހައްޓާ. މިޒަމާނާކަވަރުގެ އުންމަތަކަށް ފިތުނަތަކުރު، މިޒަމާނާކަވަރުން ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަންނަވާ ހުރިހާ. މިޒަމާނާކަވަރުން ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަންނަވައި، މިސްކީނުން ދުއްސަނިވުމަށްފަހުގައެވެ. ސަބަބަކީ، ދުނިޔެ ކުރިގެ މިސްކީނުން ދުނިޔެއަށްޓަކައި ވާދަކުރިމަތިން، ވިޔަބާރިކުރުން ދިޔުނިޔެއަށްޓަކައި ވާދަކުރާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ކުރީގެ މިސްކީނުން ހަލާކުވެގެންދިޔަ ގޮތަށް، ވިޔަބާރިކުރުން ހަލާކުވެގެން ދާނެއެވެ." (ބުޚާރީ)

އެގޮތުން، ދުނިޔެއާމެދު ވާދަކުރާނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. އެއީ ކުރީގެ އުންމަތްތަކަށް ހަލާކުވެގެންދިޔަގޮތަށް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، މިޒަމާނާކަވަރުން ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަންނަވައި އެކަމަކުވެ. ސަބަބަކީ، ފިތުނަތަކަކީ މުއްސަނދިން ބޮޑުކަމުގެ ތަކުގައި ހަފާނަކަން، އެކަޑަވާތަކަށް އެނިމެދޭއަގަނޑުގެއެވެ. މުއްސަނދިން الله މުއާމަލާތްކުރާނެއެވެ. މުއްސަނދިން ވަރަން ގިނަ ގުދުރަތީ ވަސީލަތްތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ. ދުނިޔެ މުއްސަނދިކަމުގައި ފިތުނަތަކަށްވާނަމަ، އެއީ ގުދުރަތީ ވަސީލަތްތަކާ ނުލިބެގެންވާ ފިތުނަތަކާއި ނުހުން. އެހެންނަމަ، އެއީ، ވަސީލަތްތަކާ އިންސާފުވެރި ނުހުން ގޮތެއްގައި ބެހިގެންވުމެވެ. އެހެންނަކަމަ، ދުނިޔޭގެ ވަސީލަތްތައް މުއްސަނދިންގެ ބޭނުމަށް ދަރުމަވެއެވެ.

23. މުއުމިނުންގެ ސަލާމް ފެތުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތް އަލްލާހަށޭ، މުއުމިނުންގެ ބައެއް ގެބިލާތަށް، ކަފަރުންނަށް ބިރުވެރިވެ. އަދި ބައެއް ގެބިލާތް ބިރުން އަޚުލާޤީ ކަމެއް ނުކުރާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިފަދަ ކަންތައްތައް މިހާރު ފެނިވެއްޖެއެވެ. އަދި މަރުވެފައިވާ މީހުންނަށް އަޚުލާޤުކުރުމާއި، ގެއްލުން އަޚުލާޤުކުރުމާއި، މިފަދަ ކަންތައްތައް މިހާރުވެސް ހިނގަމުންދެއެވެ.

24. ބިންހުރިން ދިނުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ބިންހުރިން އަދުން އަވަސްވެގެންދާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) އަދި އަހުމަދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ. "އާ ޒަމާނެއް ފިރުހުން ދަރިފުޅާއެވެ. މާތްވެގެންވާ (ފަރަސްތިރީގެ) ބާރައިދާރަކުން ހުރާވެސް ދަތުރުކުރާހަކަން ތިބާއަށް ފެނިއްޖެނަމަ، ދުން ބިންހުރިންތަކުގެ ވަގުތާއި، އަދި ކައިރިސާބަކުގެ ވަގުތާއި، އަދި ބޭނުމި ކަންތައްތަކުގެ ވަގުތު އަންނަނީއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު އަށްވުރެ ތިބާގެ ބޭރާއި ކައިރިވެގެންވާ ވަރަށްވުރެ، އެވަގުތުތަކާއި، ޒިޔާދަތިވެފައިވާ ގެއްލުންގެ ކަންތައްތަކުގެ ވަގުތުގެ މިސްކީނުންނާއި ކައިރިވެގެންވާނެއެވެ." ދުން މިތަނުގައި، ހުރާވެސް މާތްވެގެންވާ ބާރައި ކައިރިގައިވާގެ މާނައާއި، އެކަމަކު، ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި ހިނގާނެކަމެކެވެ. والله اعلم. ސަބަބަކީ، މުސްލިމުންގެ ހާލަތުގެ ދުރުކަމުގައިވާ މާތްވެގެންވާ ބަލާލެވެ. ސަބަބަކީ، އެތަނަކީ، މަދީނާއި އަދި ޢީސާ ޢިބްނު މަރްޔަމް (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަންނަވާނެ ތަން. އަދި އެވަގުތުތަކަށް އަރާނި އަދި ދަރުމާތަކުރިކަމުގެ ވަގުތުތަށް. އެކަމަކު، އެވަގުތުތަކުގައި، ދުން އަންނަނީ އެހެން ނުދަރުމާތަކި ކައިރިސާބަކުގެ ވަގުތެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، ދުނިޔެ ނިމިގެންދާނެއެވެ.

25. ބިންގަނޑު ގަސްބާވާގަތުމާއި، ސޫފަބަދަލުވުމާއި، އަދި ހިލައިގެ ވާރޭވެހުން

އައިޝާގެ ހަދީޘްއިލައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ. "މުއުމިނުންގެ ފަހުކޮޅުގައި ބިންގަނޑު ގަސްބާވުމާއި، ސޫފަބަދަލުވުމާއި (މިސްޚުވުމާއި، ޖަނަވާރުން ބަދަލުވުމާއި)، އަދި ހިލައިގެ ވާރޭ ވެއްސިގެން ވާނެ...." ގަސްބާވާގަތުމުގެ މާނައަކީ، ދުނިޔޭގެ ބިންގަނޑުގެ ތެރެއަށް ދިރުވާލުމެވެ. ޢާއިޝާ (رضي الله عنها)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ އަރިހުގައި އައްސަވައި، "އަހަރެމެންގެ ތެރޭގައި ޞާލިޙު މީހުން ތިއްބައިވެސް، އަހަރެމެން ހަލާކުކުރެވިގެންދާނެތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ. "އާނއެކެވެ. އެއީ، ނުބައި ކަންތައް ގޯތިރިގެންދާނަމައެވެ." (މާނައަކީ، ނުބައި މީހުން ގިނަވެގެންދާނަމަ، މުއުމިނުން ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ.) އެހެންކަމުން، މުއުމިނުންގައި ރަގަޅު މީހުން ތިއްބަސް، އުންމަތް ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި މިހަދީޘްގައި ބާރުއަޅުއްވަނީ، ގަސްބާވައިގަންނަވާނެ ވާހަކައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީގެ މާނައަކީ، ދުނިޔޭގެ ބައެއް ގިނަބޮޑުގެންދާނެއެވެ. ދުން އަންނަނީ، ހިލައިގެ ވާރޭ ވެހުމެވެ. އަދި އެއަށްފަހު އަންނަނީ، ޖަނަވާރުގެ ބަދަލުވުންތަކެވެ. ވާހަކައެވެ. އެހެންކަމުން، އިންސާނުން ބަދަލުވެގެންދިޔަ ވައްޓާ، އެހެނަކަ، ހަދުވަސް، އަޅުއަޅާ ޖަނަވާރަކަށް. ދިނަ އިތުރުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި، ޖަނަވާރަށް ބަދަލުވެގެންދާއިރު، ހަދީޘްގެ ދަރުމަ ކުރުމުގައި އުއްމީގޮތް، ޖަނަވާރަށް ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ބައެއް އިތުރުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، އެއީގެ މާނައަކީ، ހިތުގެ ބަދަލުވެގެންދިޔުމެވެ. އެހެންނަމަ، އެއީ މަޖާ އިތުރުވެރިންގެ ބަހެވެ. އެހެންކަމުން، ހަރީގަނޑުގެ އިންސާނުންގެ ގޮތުގައެވެ. އެކަމަކު، ހިތުގެ ބަދަލުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުތަކު ހުންނާނެ ޖަނަވާރުގެ ގޮތުގައެވެ. މިއީ މަޖާ އިތުރުވެރިންގެ ބަހެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދިނަ އިތުރުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، ހަރީގަނޑު އުއްމީގޮތް، ޖަނަވާރަކަށް ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ.

26. ދަށްވަންތީގެ މީހުން ތެދުވުން

އިބްނު މާޖާގެ ހަދީޘެއްގައިވޭ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه)ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މަކަރުވެރި އަހަރުތަކެއް ވާނެއެވެ. އެއަހަރުތަކުގައި، ދޮގުވެރިޔާގެ ބަސް ގަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ތެދުވެރިޔާގެ ބަސް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ޚިޔާނާތްތެރިޔާއަށް އަމާނާތް ދެވޭނެއެވެ، އިތުބާރު ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އަމާނާތްތެރިޔާ ޚިޔާނާތްތެރިއެއް ކަމުގައި، އިތުބާރު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ރުވައިބިޟާ ވާހަކަ ދައްކާނެއެވެ." ދެން ސަހާބީން އެހުމެވެ. "ރުވައިބިޟާއަކީ ކޮންބައެއްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދަށްވަންތީގެ މީހާ، މީސްތަކުންގެ ކަންތަކުގައި ވާހަކަ ދައްކާނެއެވެ." (އިބްނު މާޖާ)

އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވާފައިވަނީ، މަކަރުވެރި އަހަރުތަކެއްގެ ވާހަކައެވެ. އެއަހަރުތަކުގައި ކަންތައްތައް ވަނީ މަކަރުވެރިވާގޮތަށެވެ. މިހެންވަނީ ކީއްވެ؟ ސަބަބަކީ، ދޮގުވެރިއެއްގެ ބަސް، ގަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ. މީސްތަކުން، ދޮގުވެރިއެއްގެ ބަސްތައް ގަބޫލުކުރާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ހިޖުރަގެ ޕްރޮޕެގެންޑާ މީޑިއާގައި ބޮޑުވެއިވަނީ، މީސްމީޑިއާ ގަބޫލުކުރާނެއެވެ. އެއީ މީސްތަކުން ދޮގުވެރިންގެ ދޮގުތައް... މިހެން ކޮންމެހެން ދޮގުތަކުގެ ނުތެދެއެވެ. މިހެން ސަރުކާރުގެ މަޤާމުތަކުގައި ހުންނަ ހިނދުގައި، މީސްތަކުން ތިބޭނީ ބަސް ގަބޫލުކުރާނެއެވެ. އަދި ތެދުވެރި މީހާގެ ބަސް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މިއީ އަހަރުތަކުގައި މިހެން ފެންނަނީ ކަމެކެވެ. އެއީ، ދޮގުވެރިންގެ ބަސް ގަބޫލުކުރެވޭ، އަދި ތެދުވެރިޔާގެ ބަސް ގަބޫލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މިހެން ތިބިއަށް ފެންނަނީ، އެބައިމީހުންގެ ބަސް ގަބޫލުކުރާ މީހުން، ދޮގުވެރިންނަށް ތާއީދުކުރާ މީހުން، ދޮގުވެރިންގެ ކަމުގައެވެ. އަދި އެކުވެރިކަން އެއްގޮތްވެފައިވާ މީހުން އިތުރުވެރިންނާއި، ތެދުވެރިންނާއި އަދި ހައްޤުގައި ތިބި މީހުން ކަމުގައެވެ. އަދި ދެން އަމާނާތްތެރިޔަކަށް ބަލައިނުލެ، އެހިނދަކު އަމާނާތްތެރިޔާއަށް ކަމުގައިވާނަމަ، އެހިނދަކު ޚިޔާނާތްތެރިއެއް ކަމަށް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމަކު، އަމާނާތްތެރިޔަކުވެސް ޚިޔާނާތް، ޚިޔާނާތް ކުރެވޭނެއެވެ.

މިއުއްމަތުގެ ތަރައްޤީ މަސައްކަތް ކުރަމުންދާ، ތެދުވެރިން ހުރިހާ ކަމަކަށް ދަށްވަންތީގެ މީހުން ވާނެއެވެ. އެއީ ދަށްވަންތީގެ މީހުން ވާނެ ކަމެވެ. މިކަންކަމުގައި ދަށްވަންތީގެ ބޮޑުވެރިކަމުގެ ކުރިއަރާ، ފަރާތްތަކުގެ ބަސްތައް ގަބޫލުކުރާ ތަނެއް، މިކަމުގައި ބޮޑުވެރިކަމުގައި ދަށްވަންތީގެ މީހުންނަށް ދަށްވަންތީގެ މީހުންގެ ދަރަޖަތައް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވާފައިވަނީ، މިހެންނަށް ދަށްވަންތީގެ މީހުން، އެބައިމީހުންގެ ވާހަކަ ދެއްކޭނެ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން އެހެން އަންނަނީ ދަށްވަންތީ މީހުން، ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ތެދުވާނެއެވެ. އެއީ ރަޙްމަތްތެރިކަމުގެ އަލީގައި ވާހަކަ ދެއްކޭނެއެވެ. ރައްޔިތުންގެ ކަންތަކުގައި ކަމެއްކަމަށް ނުކުޅެދޭ އެއްޗެއްގެ ވާހަކަ ދައްކާނެއެވެ. މިގޮތަށް މީހުންނަށް، މިސާލަކަށް ދުނިޔަވީ ކަންތައްތަކުގައި މީހުން މަޤާމުތަކުގައި ކަމެއް މީހުންނަށް، އަދި އިތުރުވެގެން، އަމާނާތްތެރިކަމުން، ތެދުވެރިކަމުން، އަދި ވެރިކަމުގެ ކަންތައްތައް ހިންގަމުން ގެންދާނީ ދަށްވަންތީގެ މީހުން، ކުރީގައި ދުނިޔަވީ ގޮތުގައި. މިހެން ދުނިޔަވީ ކަމުގައި ކަންތައްތަކުގައި ހިންގަވާނެ، ޝަރުޢީ ކަންތަކުގައި ހިމެނޭ ބޭނުން ކުރާނެ، ސީދާ ސިޔާސީ ވިސްނުމެއް ނެތެވެ. ދުނިޔަވީ ދުނިޔަވީ ކަންތަކުގައި ކަންތައްތަކުގައި ތިބޭ ދަށްވަންތީ މީހުން. އެއީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަޔާންކުރެއްވި ކަމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މީހުންނެވެ.

އަދި އިމާމު އަޙްމަދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފަލަމެއް އަންނާނެއެވެ. އެފަލަމެއްގައި މުދަލުގައި ދުނިޔަވީ، ނަމަވެސް ދަރަޖަ، ނަމަވެސް މީހުންނާ، އެއްބަސްވެގެންނެވެ." އެއީ މަރިޔަމް، މުހައްމަދު، ކަލޭގެފާނު ބޮޑުސަހަރު ފަރާތްތަކުން ވިދާޅުވިއެވެ، "ދުނިޔަވީ ދުނިޔަވީ މުދަލަކީ، ނަމަވެސް މީހާއަށް. އަދި މަލާމާތް ކަލޭގެފާނު، ނަމަވެސް މީހާއަށްވެސް. އަދި ދުނިޔަވީގައި

އިޢުތިރާފުވަނީ، ނުބައި މީހާއަށެވެ. އަދި އޮތިކަޔާ ކާކުތޯ ތިޔާ ބަލަންބޭނުންނަމަ، މުއުސަނދި އަދި މަޝްހޫރު މީހުންނަށް ބަލާށެވެ."
އެޒަމާން، އެއީ އެމީހުންގެ ނިފާޤަށް ތިބާއަށް ފެންނާނެ ތަނެވެ. އަދި ސުބުޙާނަﷲ، އެންޓަޓެއިންމަންޓްގެ މުޅި ދުނިޔެ ބިނާވެފައިވަނީ،
ނިފާޤުގެ މައްޗަށެވެ. މުޅި އެދުނިޔެ ބިނާވެފައިވަނީ، މުނާފިޤުކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އެމީހުން މުނާފިޤުންނަކީވެސް ދަސްކޮށްދެއެވެ. ތިބާއަށް
ފެއިލާ މުނާފިޤުން ނުވެވޭހާ ހިނދަކު، ތިބާއަކަށް މޮޅު އެކްޓަރަކަށް ނުވެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ދީން އޮޅުން ތިބާއަށް އެކްޓިންގކުރަން
އުނދަގޫވެއެވެ. އަދި ސުބުޙާނަﷲ، ތިބާއަށް ފެންނާނީ، 7 އަހަރުގެ ކުދިން، 18 އަހަރުގެ ކުދިން، ޓީވީ ތަފާތުފަންނުވެރިންގެ ގޮތުގައެވެ.
އަދި އެކުދިންނީ މިލިއަނަރުންނެވެ. އަދި މަޝްހޫރު ދެމެޗުންތަކެއް ބޮޑުތަނެއްގައި އެކުދިން ފެއެވެ.
އަދި ސުބުޙާނަﷲ، މިއާ ޑިސްކަވަރީގެ ގޮތަށްގޮސް، އެތަފާތު އެންޓަޓެއިންމަންޓްގެ ސުޕަރސްޓާރުންނަކީ، އަދި އެއެންޓަޓެއިންމަންޓްގެ ސުޕަރސްޓާރުންނަކީ،
އެމީހުން ބޮނޑި، އޭނާ ވަރަށް "ކޫލް" އެވެ. އަދި ސުބުޙާނަﷲ، އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސިފަ ހަދީޘްގައި
ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތް.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި، މީހާއަކީ މިސްކީނެއް ގާތު "އެމީހާގެ
ވިސްނުން ހާލަތުގައި" ސަލާމްކުރެވޭނީ، އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. "ބައްޕަކާލެވެ. އޭނާ ހާދަ ކޫލް ހުއްޓެވެ." އަދި އޭނާގެ ހިތުގައި
އެންމެ ކުޑަ އީމާނެއްވެސް، މިލްކުވެރިކަން ހުރެއެވެ." އެޒަމާން، އޮތީ މީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ކުޑަ އީމާނުގެ ދުނިޔޭގެ
މިލްކުވެރިކަމެއްވެސް ނުހުރެއެވެ. އެކަމަކު، މިސްކީނުން އޮތީ ބައްޕަކާލުކުރުން، ވަރަށް ކޫލް މީހުންގެ ޒަމާނެއެވެ. އަދި މިއަދު
އެންޓަޓެއިންމަންޓް ތަރިންނައި، އަދި ކުޅިވަރުގެ ތަރިންނަށް، އަނބުރާއި، މިލްކުވެރިކަމުގެ ޒަމާން، އެއްވެސް ކޫލްކަމެއް އޮތް
ބައެއް ނެތް. އަދި މިސްކީނުން އޮޅުވާ މީހުން ސިފަކޮށްދެނީ، ވަރަށް ކޫލް މީހުންގެ ޒަމާނެއެވެ.

27. މިބާ ސަލާމްދޭނީ، މީހާ ދަންނަ މީހުންނަށް އެކަނިއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އެއްއަލާމާތަކީ، މީހާ ދަންނަ މީހުންނަށް
އެކަނިއެވެ." މިހަދީޘަކީ، އިމާމް އަޙްމަދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘެކެވެ. އިހުގައި މުސްލިމުން އެމީހުންގެ ކައިރިންދާ ކޮންމެ
މީހަކަށް، ސަލާމްދޭނެއެވެ. އެއީ މާރުކެޓުތަކުގައެވެ، މިސްކިތްތަކުގައެވެ، މިފަދަ ކޮންމެ ތަނެއްގައެވެ، ސަލާމް ދޭނެއެވެ. އެހެނަސް،
މިހާރު މީހާއަށް ފެންނާނީ، މިސްކިތުން އެމީހުން ދަންނަ މީހުންނަށް އެކަނި ސަލާމް ދޭތަން. މީހާ ނުދަންނަ މީހަކަށް ސަލާމް
ދޭންވީއިރުވެސް، އެމީހަކު މީހާއާ ދިމާވަން ނުކުރެވޭ ތިރާވެސް ދިއުމަށްފަހު ބާރުނުދޭނެއެވެ. (އަހަރެންގެ އަދިއެކަ ބައިތިރިބައެއް، އަހަރެންގެ
މީހުންނަށް ސަލާމް ދޭނެވެމުން، ބައެއް މީހުން އަހަރެންނަށް ދިމާވުން ބަލާފައި، އަނބުރާ ކަމާ ދަންނަވާ ހެއްޔޭ!!! މިހެން ބުނާކަށް
ދެކެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، الحمد الله، ބައެއް މީހުންގެ މުޢާމަލާތަށް ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބިއެވެ.)

28. ހެދުން ލައިގެންވެސް އެހެނަސް، ބަރަހަނާ މީހުން

މުސްލިމުގެ ރިވާކުރައްވައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އެއްއަލާމާތަކީ، ހެދުން ލައިގެންވެސް،
އެހެނަސް، ބަރަހަނާ މީހުން ހުރުމެވެ. އެފިރިހެނުންގެ ބޯލާގެ އިސްތަށިގަނޑު ހުންނާނީ، ޖަމަލުގެ ހުތުގަނޑުހެން ހުންނާނެއެވެ. އެފިރިން
ޖަންނަތަކަށް ނުވަންނާނެއެވެ. ނުވަތަ، ޖަންނަތާ، ޖަންނަތުގެ ވަސް ދުރަށް އެތަނުގެ ވަސް ފޮޅިރޮޅިގަ ތަފާތުކުރަމުގައިވާކަސް، އެފިރިހެނުން
ޖަންނަތުގެ ވަސްވަސް ނުދޯވާނެއެވެ. (އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވާ، ޖަންނަތުގެ ވަސް، 70 އަހަރުގެ މަސްތާގައި ފޮޅިރޮޅިވާނެއެވެ.)"
މިދުންނުވެ އަންހެނުންނާއި މުސްލިމުންނަށް. ސަބަބަކީ، ހަދީޘްގައި ބުނެވިފައިވާ، "އެފިރިން ޖަންނަތަކަށް ނުވަންނާނެއެވެ."
އަހަރެމެންނަށް އެނގޭ ކާފަރުން ޖަންނަތަކަށް ނުވަންނާނެކަން. އެޒަމާން، މިއީ އިމާންކަން ގެތޫނުކަމެއް، ފާހަގަކުރި އަންހެނުން. رسول الله

(صلى الله عليه وسلم)، އެއަށްހެންވެރިން ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، ހެދުންލައިގެން ތިބި، އެހެނަސް، ބަރަހަނާވެގެން ތިބި އަންހެނުންގެ ވާހަކައެވެ. މިއީ ވަނަހަކު، އެއަށްހެންނެން ހެދުންލައިގެން ތިބޭނެއެވެ. އެހެނަސް، އެއީ ހެދުންނާ ތިބި ބައެއް ފަދައެވެ. އަދި މިހާރަކަށްއައިސް، ހަމައެކަނި އިރުވައިލާ ފޮތިކޮޅުން ހެދުން ހަދައި، ނުވަތަ ތުނި ހެދުމުގެ ބޭނުން ހިފައި ހެދުން ހަދައި، ހެދުމުގެ ވާހަކައިގައި ހެދުން ނުވަތަ ބަރަހަނާ ކަމަކަށް ވާނީ އަންހެނުން ތިބޭނެއެވެ. މިއީ ވަރަށް ހުރިހާ ޒަމާނެއްގައި މިފަދަ ހެދުން ހެދުމުގެ ވާހަކައިގެ ސަބަބުން، ހުރިހާ ހެދުންތައް ކޮށްފައިވާ ތަނެއް ލާނެއެވެ. އަދި އެހެން ހެދުމުގެ ވާހަކައެވެ. މިއީ ހެދުން ނުލައި ހެދުން ފެނިގެން ދިޔަ ކަމެކެވެ. އަދި މިހާރު ގެނެސް ހެދުމުގެ ބައެއް ހެދުމެއް އެއަށްޓަކައިގެ ބާވަތުގެ ހެދުމެވެ. އަދި މިއީ ހެދުމުން ނުފެނިގެން ހުރި ހެދުމުގެ ބޭނުން ހިފުމެވެ. ވަރަށް ހެދުމުގެ ބޭނުންކުރުމެވެ. އެހެނަސް، އާރިއްޔާތުން ތިބި އަންހެނުންގެ މިސާލުތަކެވެ. އަދި މިއަދުގެ ދުނިޔޭގައި ވަރަށް ގިނަ ހެދުންތަކެވެ. އެހެނަސް، ހެދުންތަކަށް ފާޑުކިޔުމެވެ. އެހެންކަމުން، މިސާލު ދުނިޔޭގެ ބައެއް އަންހެނުން މިފަދަ ހެދުން ކަމާބެހޭ ދީނީ ހުކުމްތައް ކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، އެފަދަ ހެދުންލާ އަންހެނުން ދޮޒަޚަށެވެ.

29. ކާރު

މިދުނިޔެވީ ހަދީޘް ތަފުސީލާ ކުރުމުގެ، ކާރުގެ ދުވެލިތަކުގެ ޒަމާނެވެ. އާލާތްތަކުގެ ތަރައްޤީގެ ޒަމާނެވެ. މިކާރު އަހަރުގެ ހަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "ދުނިޔޭގެ ޒަމާނުގައި، މިސްކިތުގެ ދޮރުގެ އެންމެ ދިމާލުގައި، މިހެން ބައިތިއްބާ މީހުން، ތަކެތީގެ ބައިތިއްބާން ފަދަ ކަންތައްތަކެވެ. (އެއީ ތަކެތީގެ އަދިވެސް ރަސޫލުﷲ ...) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، އެއީ ތަކެތީގެ ބަޔާނެއް ކަމުގައެވެ. އެކަމަކު، އެއީ ތަކެތީގެ ބަސްތައް. (އަދި އެހެން ހަދީޘްތަކުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، ވަރަށް ގިނަ ސިޓީތައްކޮށްފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެމީހުން ހިނގާ މީހަކީ، ވަރަށް ގިނަ ސިޓީތައްކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް އެހެން، ތަކެތީގެ، އަހަރެ ނުވަތަ ހިތާމަ ހިންގުމާ، އާލާތްތަކުގެ ހިނގާ ބޭނުންކުރުމެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެސިޓީތަކުގެ ދުވެލި. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަދި އެއީ ތަކެތީގެ ބަސްތައް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އަހަރެމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތެވެ. އެކަމަކު، ކާރަކީ ހިނގާ ނަގާ ބަރުތަކެތި ބާރުލައި ނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިދުނިޔޭގެ ޒަމާނުގައި ސިޔާސީ ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުން ސިޓީތަކުގެ ހިނގާ ބޭނުންކުރުމެވެ. އަދި ސިޓީތައް ވަރަށް ދުވާލެއްގައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެމީހުން އެއީ ދުވެލިތަކާ ބެހޭ ގޮތެވެ. އެކަމަކު، އެއީ ތަކެތީގެ ބަސްތައް.) އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެމީހުންނާމެދު ހަދީޘްކުރައްވައި، އެމީހުން މިސާލުތަކުގެ މިސާލަކަށް ފައިބާވެ، އެމީހުންގެ އަސްލުން ވަރަށް ހެދުންތަކެއްގެން، އެކަމަކު، އާރިއްޔާތުންނެވެ. އެމީހުންނަކީ ހަމަކަށް އެއްކޮށެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންވެސް ހަމަކަށް ދުވެލިންނެވެ." އެހެންކަމުން، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި، الله سبحانه وتعالى އެއަށް އިޝާރާތް ކުރައްވާ ވަހީކުރައްވައި، وَٱلْخَيْلَ وَٱلْبِغَالَ وَٱلْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ މާނައީ، "އަދި އަސް، މުލްސާއި، ހިމާރު ދުއްވާ ދުއްވަންވެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން އެއަށްޓަކައި ސަވާރުވުމާއި، އަދި ޒީނަތްތެރިކަމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނުދަންނަ ތަކެތި، އެކަލާނގެ ހައްދަވައެވެ." (سورة النحل 8) އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގެ ޒަމާނުގެ ތަރައްޤީގެ ކާރުތަކާއި، އަހަރެމެން ދުވެލިތަކަށް ދޭން ވަހީގައިވާ ހުއްދައެވެ. والله اعلم.

30. މުއުމިނުންނަށް ތެދުވެރި ހުވަފެންތައް

އަބޫހުރައިރާގެ އަރިހުން ރިވާކުރެވިގެންވާ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތް ވަގުތާއި ކައިރިވަމުން އަންނައިރު، މުއުމިން މީހާގެ ހުވަފެން ގާތްގަނޑަކަށް އެއްވެސް ފަހަރަކު ދޮގަކަށްވެގެން ނުވާނެއެވެ." އެގޮތުން، މުއުމިން މީހަކަށް ފެންނަ ހުވަފެން، ކޮންމެ ފަހަރަކުހެން، ތެދުވެގެންދެއެވެ. ޙަޤީޤަތުގައި އެކަން ހުވަފެނުގައި ފެންނަގޮތަށް ހިނގައިގެން ދެއެވެ. އެއީ އެންމެ ފަހުގެ ޒަމާނުގެ ޢަލާމާތެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އިލްމުވެރިން މިކަމުގެ އެއް ސަބަބަކަށް ބަޔާންކުރައްވަނީ، މުއުމިނުންނަށް ދީން އިތުރަށް ނަޞީޙަތްދޭނެ މީހުން ނުހުރުމެވެ. އަދި މުއުމިނުންނަށް މުސްތަޤްބަލުގެ ވަގުތުތަކަށް އަންނަނިވި، الله سبحانه وتعالى މުއުމިނުންނަށް މަދަދު ދެއްވުމުގެ ގޮތުން، ތެދުވެގެންދާނޭ ހުވަފެންތައް ދެއްކެވުން ވެއެވެ. އެއީ މުއުމިނުންނަށް ބިޝާރާތެކެވެ. އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރެކެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެމެން ސަމާލުވާންޖެހެއެވެ! އެއީ، ހުވަފެނަކީ ޝަރީޢަތުގެ ފަސްކަނޑައެޅުމުގައި ބަލައިގެން ނުވާނެއެވެ. ހުވަފެނުގެ ތަޢުބީރުން ޝަރީޢަތް ބާޠިލުވެގެނެއް ނުވާނެއެވެ. ޝަރީޢަތަކީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)ގެ މައްޗަށް ބާވައިލެވުނު އެއްޗެކެވެ. ހުވަފެނަކީ، އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ހުވަފެނަކީ، އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރެކެވެ. މުސްލިމަކަށް، އިމާމް ބުޚާރީ (رحمه الله) އަށް ހުވަފެން ފެނިވަޑައިގެންނެވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އޭނާގެ މަސައްކަތް ގެބޮޑުކުރައްވާތީ ތަޢުބީރުކޮށްދެއްވިއެވެ. މިއީ ސައިޙުލް ބުޚާރީގައި ބާރުނުކުރެވިފައިވާ ފޮތަކެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރެކެވެ. އެކަކު އިމާމު ސުޔޫޠީ، ސައިފުލް ޖާމިޢުއް ސައިޙުގެ ތާރީޚް ލިޔުއްވާލާދީ، ބުޚާރީ ފެނިވަޑައިގެންނެވި ހުވަފެނާ ގުޅިގެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާއާ ގުޅިގެން ތަޢުބީރުކުރެއްވި ގޮތް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިއީ އެކަމަކު ބުޚާރީ (رضي الله عنه) ސައިޙުލް ބުޚާރީގެ ހަދީޘްތަކުގެ ކުރިން، ހުވަފެނުގައި ފެނިވަޑައިގެންނެވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޑައިގެން، އޭނާގެ ގާތު ހަދީޘްކުރެއްވި، ތަރުތީބުކުރެއްވި، ތިމަންނަކަށް ގޮތެއް އެކުލަވާލިއެވެ. އެއުވަތު އުފާވެރިކަމުގެ ހުވަފެނާއި ތަރުތީބެވެ. އަދި ހަމަ އެހެނަސް، އުފާވެރިކަމުގެ ފުއްޓަރުގެ ސައިޙުލް ބުޚާރީ ލިޔުއްވައިފައިވެއެވެ. ހުވަފެނުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އުފާވެރިކަމުގެ ގޮތް ހަދީޘްކުރެއްވި، މިބާ ތަރުތީބުކުރުމަށް އަރައިގަތުމަށް އެކުލަވާލިއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ތެދުހުވަފެން ފެންނަ މީހުން، ބަސްބުނުމުގައި އެންމެ ތެދުވެރި މީހުންނެވެ." އެގޮތުން، ތެދުހުވަފެން އަންނަނީ، ތެދުވެރި ހިތްތަކަށެވެ. މިބާ ތެދުވެރިވި ފަރާތް، ތެދުހުވަފެން ދިމާވާތީ ފެންނާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އަދި މުއުމިނެއްގެ ހުވަފެނަކީ، ނުބުއްވަތުގެ 1/46 އެއްބައެވެ." ޖިބްރީލް (عليه السلام) ގެ ފަރާތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީގެނެސްދެއްވުމުގެ ކުރިން، އެކަލޭގެފާނަށް ތެދުގަދަ ހުވަފެން ފެނިވަޑައިގެން، އަދި ޖިބްރީލް އަންނަ ދުވަހު، އެކަލޭގެފާނަށް އެކަމެއް ހިނގާތީ ފެނިވަޑައިގެންނެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް 6 މަސް ވަންދެން މިކަން ދިމާވަމުން ދިޔައެވެ. ދެން 23 އަހަރު ވަންދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީ ބާވައިލެވުނީ ދިޔައެވެ. 23 އަހަރު، 6 މަހުން ބައިލުމުން، އަންނަނީ 1/46 އެއްބައެވެ. ހުވަފެނަކީ، ނުބުއްވަތުގެ ބާކީ ހުރި ހަމައެކަނި ބައެވެ. ދެން އިތުރަކަށް، އެއްވެސް އިންސާނަކަށް ވަޙީއެއް ނާންނާނެއެވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށްފަހު، އެއްވެސް މީހެއްގެ ގާތަށް، ޖިބްރީލް (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގެން ނުގަންނަވާނެއެވެ.

31. ގަލަން ފެތުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ޤިޔާމަތާއި ކައިރިވަމުންދާއިރު، ގަލަން ފެތުރިގެންދާނެއެވެ." ހަމައެކަނި ގަލަމެއް ނޫން، އެހެނަސް، ލިޔުމުގެ ޒަރީޢާ ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ގަލަން ކިޔައެވެ. އެގޮތުން، އެކަމުގެ އަގާއި މިއަދު ފެންނަން އޮތީއެވެ. ކުރީގެ

ދުވަސްވަރަށް ބަލާއިރު، މިހާރު މިހެންނެ ފެތުރިން، ލިޔުމާއިބެހޭ ސާމާނުތަކާއި، ކޮމްޕިއުޓަރުތަކާއި، އަދި ގުޅަޖެހުންފަދަ ތަކެތި ގޮތުގައި ނުހުންނާނެއެވެ. އިހުގެ ދުވަސްވަރަށް ބަލާއިރު، އާންމު ބަޔަކު މުޅިދައުލަތުގައި ބޭނުންކުރަމުންދާ އަދި ހަމައެކަނި، ލާފާކުރެވުނުގެ ބަހުރުވަ. މިދުނިޔޭގެ ދުވަސްވަރު، މިހާރުގެ ވަސީލަތްތަކެއް ނެތެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދުވަސްވަރު، ލިޔުންކިޔުން ދަންނަ މީހުންގެ އަދަދަކީ، އަތްޕުނު ގިނަފަހަރަކު ގުނެވޭވަރެވެ. އިސްލާމްދީން އައުމުން، މުސްލިމުންނަކީ، އެންމެ އިލްމުވެރި މުޖުތަމަޢުތަކުގައި ވެގެންދިޔައެވެ. އެކަމަކު، އެހެންމީހުން، ޢިލްމުވެރިން ގެއްލިގެން ދިއުމުން މުސްލިމުންގެ ތަރައްޤީވުމަށް ހުރަސްއެޅިގެން ދިޔައެވެ. އެދުވަސްވަރު، މުސްލިމުންގެ ބޭނުމީ ބައިތުލްމާލުގައި ކިޔުމުގެ ކަމަށް ހޯދުމެވެ. މިސްކިތްތަކާއި، މަދަރުސާތަކާއި، ބޭސްތަކާއި، ފަރާތްތަކަށްވެސް ލިޔުންތެރިން ކިޔުމަށް ހޯދުނެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ ފޮތްތަކަކީ ގިނަގުނަ ބޭނުމެއް ނުވާ، އިލްމުވެރިންނާއި އަދި ދަރިވަރުންނެވެ.

ކާރސްޓަކާކަށް، 15 ވަނަ ގަރުނުގެ ކުރީން، ޖަރުމަނުގެ، ޖޮހާނަސް ގުޓެންބާރގު (Johannes Gutenberg) ނަމަކަށް ކިޔުނު މީހަކު، ޕްރިންޓިންގު މެޝިނު ތައާރަފުކުރިއެވެ. އެހިސާބުން މީސްތަކުންނަށް ލިޔުމާއި ތަކެތި ފޮތްތެރި. އެގޮތުން، މިހާރު ކާކުމު މީހުގެ އަތުގައިވެސް ފައިބަރިއަށް ހުންނާނެއެވެ. އެންމެ ރަނގަޅުގެ ހިސާބުތަކުގައިވެސް، ފޮތްތަކާއި އަދި ސޮފްޓްކޮޕީ ހުންނަތަން ލިބޭނެ ފެންނާނެ. ދުނި މިހާރަށް ބަލާއިރު، ކާރސްޓަކާގެ ސަބަބުން، މައުލޫމާތަކީ އެންމެންނަށްވެސް ފެނޭނެ އެއްޗެއް. މިއަދު، ކާރސްޓަކާގެ އެންމެ ފިތަކަށް އަޅާލުމަށް، މިބައެއް އެތަށް ފޮތްތަކެއް ބަލާލެވޭނެއެވެ. ކާރސްޓަކާއިން، ޕްރިންޓިންގުމެޝިނާ ތަކެތި މުޅި ދުނިޔޭގައި ހުރިބާއެވެ، މިއީގެ މާނައަކީ، ކާރސްޓަކާއިން މީސްތަކުން މާދިޔައިން އުނގެނުމުގެ ވާހަކައެއް ނޫން. ތަރައްޤީގެ، މީސްތަކުން އިލްމުވެރިން އުނގެނުމުގެ އިބާރާތެވެ. އެހެނަމަ، މިއީގެ މާނައަކީ، އުނގެނުން އުނގެނުމުގެ ހަމައެކަނި ނޫން. ސަބަބަކީ، ގިނަ މީސްތަކުން ބަލާއިގެން ޖަހާލާ މީހާއެވެ. ކޮބާ-ބުކް، އޮޑިއޯ-ބުކް، ސަރވަރ-ކޮމްޕިއުޓަރ ޖަހާލާ މީހާއެވެ. ހަމަ އިތުރު ފިލްމީ، އިބާރާތުތައް ތަރަޖަމާ ފޮތްތަކުންނެވެ. ހަމަ އިތުރަށް ޗީޒު ބަލައިގެން ފިލްމު އެއްކަލަ ނޫން. އަދި ހިތާމައިއްޔާ ދަންނަވާލަންޖެހޭ، ގިނަ މީސްތަކުންނަށް، އުނގެނުން ބޭނުންވާ މައުލޫމާތު، ޗީޒު ގުދުރަތީ ކަރުދާހަށް ހާދަހާމަ. މިބާ އިތުރު ހުރި ވަސީލަތްތަކާއި، ޗީޒު ކަރުގައި ފޮނުވާ، މިބައެއް ދިނައެއް ނޫނެއް އުނގެނުމުގެ ކަންތައް. އެހެން ގޮތަކަށް ދިނަ މީސްތަކުން އުނގެނުމުގެ މައުލޫމާތު ހުރި ޗީޒު ޖަހާލާ ނޫނެއް. އަދި އެންމެ ކަމުދާ ވަސީލަތް ހެއްލާ. އެވަސީލަތް، ވިދާޅުވި ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ، ޖަހާލާއިގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވޭ، އަދި އެއް ދިނަ އަދުރުއެއް މީސްތަކުންގެ ސިފަތަ ދިރުމުގެ ބޭނުންކުރެވޭ ވަސީލަތެވެ. އެއް މީސްތަކުން ސިފަޔާއި އަދި ހެޔޮވަން ކާރސްޓަކާގެ ބޭނުންކުރެވޭ ވަސީލަތެވެ. އެކަމަކު، ހަމަ އިތުރު ހަސިލުކުރެވޭ، އިބާރާތުކުރެވޭ، ތަރަޖަމާ ދޮގު ދިނަ އުނގެނުމެވެ. އިތުރު ދިނަމަ ފިލްމީ އެގޮތަށެވެ.

32. ހެޔޮވިހުނު ބޭނުންކުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ޖީހާދުގެ އެއްމެފުރިހަމަ، ހެޔޮވިހުނު ބޭނުންކުރުމެވެ." މިއީގެ މާނައަކީ، ކާރސްޓަކާ އެހެނީ، ބޭނުންކުރާއިރު ނޫން. އެހެނަސް، އެހެނީ ފޯނުގައި އެގޮތަށް. އެގޮތުން، ފޯނުގެ ފޯނުގައި ހެޔޮވިހުނު، ކިޔުއްވާލުމެވެ ބޭނުންކުރުމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެހެނީ ބޭނުން ފުރިހަމަ މިނިވަނެވެ، ހެޔޮހެން އެއްކަލާއިރު، މީސްތަކުން ބަދަލުކުރުމަށް، ހެޔޮހެން ހިތްމަ ދުވަހެއް ވެއްޖެއްސެވެ." ސަބަބަކީ، އެހެނީ ފުރިހަމަ ބޭނުންވެއްޖެ. މިކަން ހިތްގައި ކިޔުވާލި ކަމެއް ނޫނެވެ. والله اعلم. އެހެނަސް، ހެޔޮ ފުރިހަ ޖީހާދުގެ އިނސާނުގެ، މިބާ އެހެން ބަލައިގަނެވޭ، މިބައެއް ހެޔޮ ފުރިހަމަ، ބޯމީހުގެ ހެޔޮ އިންސާނުގެ، އެފުރިހަ ވަރަށްވުރެ ބޭނުންކުރެވޭ. އެހެރިކާގެ ތަހުޒީބުގެ ސަމާސާ ގެވި، މިބާ ހެޔޮހެން ބަލައިގަނެވޭ، ހެޔޮއެކަލާއިރު، އަދި ހެޔޮ އެއްސާދިގައި، ހެޔޮފުރިހަމަ ގޮތަށް ބޭނުން ބޭނުންކުރެވޭ. އަދި ހެޔޮ މަގުން އަޚްލާޤީކަން، ހެޔޮވިހުނު ހެޔޮވިހުނުގެ، ހެޔޮ ގުޅުންހުރި ފުރިހަ އިންސާނީ، ހެޔޮކުރެވޭ. މިއެންމެ ސަބަބަށް، ފަހަރެއްގައިވެސް ހެޔޮ ދުރަށްޖެހިގެން ނުވާނެ. އަދި ހެޔޮގެ ދުރުމިނަށް ބަލައިގެން އެހެނިހެން ނުވާނެ. ދުނި، ހެޔޮ

ޒަކާތެއްގެ ފަރުޟުގައި އިސްލާމީދީނުގެ ބޭނުންކަން އެދޭނެ ސަބަބަކީ، ހަމަ މުދަލުދިނުމުގައި އިސްލާމީ، ހަމަ ފައިސާގެ ޒަކާތްދޭން ޖެހޭގޮތް،
އެބާވަތުގެ ސަބަބުތަކެއްގެ މުދަލުފަހަރަކީ މީހާ ހަމަޔަށް ބަލާއިރު، ހަމަ ފައިސާގެ ބޭރު ވެގެން. ހަމަ ފައިސާއެވެ ފަހަރުގައި އިސްލާމީ،
މީހާގެ ހަމަ އެފައިސާގެ، ދީނަ ފައިސާގެ ތިޔަގޮތުގެ ތެރޭގައި މިނޫން. އެސަބަބުތަކަކީ ދީނުގެ ކަންކަމުގައި ސާބިތު ވެރިކަމެވެ. މީހާ ކަމެއް
ހަމަޔަށް ބެލުމަށްފަހު، ޒަކާތްދޭން ހަމަޔަށް ބަލާއިރު، މައްސަލަފަހު ބޭރު، ޒަކާތްދޭނެ ފަހަރުގައި ދީނަ އުސޫލުތަކާއި، ދީނަ
ހަމަޔަށްދޭނެ، ދީނަ ކަންތައްތަކުގައި ފަހަރު ހަމައެވެ. ސަބަބަކީ، ދީނުގެ އެބާވަތުގެ ސަބަބުތަކެއް ހަމަދޭން ބޭނުން ހަމަ ސަބަބުން،
ދީނުވާއެވެ ހަމަ ފައިސާގެ ދީނުގައި. އެހެން، ފައިސާގައި ކުރިއަށްދާނެ ބަޔަކު، ފުދޭ ސަބަބުން، ހަމަ ފައިސާގެ
އެއަށްވުރެ ބޭރުވެދާނެއެވެ. والله اعلم.

33. ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި ތޫނުފިލިވުމާއި، އަދި އިތުރުކުރުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ތޫނުފިލިވާ މީހުން ހަލާކުވެއްޖެ، ތިންފަހަރު ވިދާޅުވިއެވެ. (މީހުންގެ
ބައިންކުރިއަށްދާ ފަހަރު، މަސްއޫލު ދީނުގެ ފަހަރު ކަންތައްތަކަށް ކުރާ. މީހުންގައި ބައިންކުރިއަށްދާ، އެހެން ދީނުގެ ފަހަރު ކަންތައް.
ދީނުގައި، ބޭރު ހަމަޔަށްދޭނެ.) އެފަދަ ކަންކަމުގައި ހަމަޔަށް، މީހާ ދީނަށް ދެކޭ އެއްޗެއްގައި ނުވާ، އަދި މީހާގެ ކަންތައްތަކުގައި
އެއްޗެއްގައި ނުވާ ކަންކަމެވެ. (އެގޮތުން، އެފަދަ ގޮތަށް ކަންތައްތަކަށް، މީހާގެ އަދި މީހާގެ ކަންތައްތަކެއް އެއްޗެއްގައިނުވާ
ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ މުސްލިމުން ދީނުގެ ކުރިން އެއްޗެއްގައިނުވާ ކަންތައްތަކެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި،
"އެފަދަ ކަންތައްތަކުގައި ސަލާމަތްވެއްޖެއެވެ. އެފަދަ މީހާ މަގުފުރެއްދޭނެ ނުދެއްކެވެ. އަދި މަގުފުރެއްދޭނެ ނުދެއްކެވެ." އެގޮތުން، އެފަދަ
ދީނީ ކަމުގައި އަންނަ ބަދަލު ކަމުގައި ވެއްޖެއެވެ. އަދި އެފަދަ މުސްލިމުންނަށް ހަދައި ކަންތައްތަކަށް، އިސްލާމީދީނާއި
ގުޅިގެން ހަދައި ކަންތައްތަކެވެ. އެކަމަށް، އެއީ އިސްލާމީދީނާއި ގުޅުންހުރި ކަންތައްތަކެއް ނުވެއެވެ. އެއީ، މީހާ އެއްޗެއްގައިނުވާ
ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެއީ މީހާގެ ކަންކަމުގައި ދީނަށްދެކޭ އެއްޗެއްގައިނުވާ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ، އެފަދަ ހަދައިވާ ކަންތައްތަކެވެ.
އަދި އެއީ އެފަދަ ހަދާ ދީނުގެ ކަންތައެވެ. އެހެންވެ، އެފަދަ ކަންކަން "ދީނުގެ ކަމެއް" ކަމުގައެވެ. ބައެއް ބުނުން ބަލާއިރު، "ދީނީ" ގޮތުގައި،
ހަމަ ކުރާ ދީނުގެ ކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ ކަންތައް ދީނުގެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
އަދާކުރެއްވި އެފަދަ ކަންކަމުގައި އިސްލާމު ހަދާ ކަންތައްތަކެއް ހުރިކަމުގެ ދައްކާލުމެއް ނުވެއެވެ. އެހެންވެ، ދީނުގެ ތެރޭގައި ދީނާ ގުޅޭ
އެގޮތުން، ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި ސަބަބުތަކެއް ބަލައިދެނީ. ކަންކަމުގައި ދީނުގެ ހަމަ، އަދި އަދާކުރުމުގައި ތެދުވެރިކަމާއި ބާރުވެގެން ހުރެއެވެ. ހަމަ ކުރާ
އިތުރުކުރާ މީހުންގެ ކުރިއެރުމުގެ، ބުނާ ހަމަ ދީނީ ސަރުކާރާ މީހުންގެ ކުރިއެރުމުގެ، ދީނުގެ ތެރޭގައި ހަމަ
ދީނުގެ ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. އިމާމް މާލިކް (رحمه الله) ވިދާޅުވިއެވެ، "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުށްވަހި، އެހެން ކަމެއް ދީނަށް
ވިދާޅުވާ ބަސްފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން، މީހާ ހިފާނެ ބަސްފުޅުތަކުން ނަގާށެވެ. އަދި ހިފާނެ ބަސްފުޅުން ދުރުހެލިވާށެވެ." މާނައަކީ،
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބަސްފުޅުތަކަކީ، އެއްގޮތް ސުލޫކުއަޅައި އަދާކުރުމަށް ހިތްވަރު ބަސްފުޅުތަކެވެ. އެހެންކަމުން،
އެހެން މީހުންނަށް ބައިބަޔަށް، ހަމަ ދީނުގެ ތެރޭގައި ދީނަށްދެކޭ، އަދާކުރުން ހިތްވަރުގެ އަދި ބަޔަކު ބަސްތައް ހިނގާފައެވެ. އަދި
ހިތްވަރުގެ ބައެއް ބަސްތައް ދުރުހެލިވެގެން. އަދި ދީނުގެ ކުރިއެރުމަށް ހަދިޔާ ނަޒަރު އިތުރުގައި، ހަދިޔާ ދީނީ ދިރިއުޅުން ބެލުމަށް ވަރަށް
މުހިއްމު ކަމެވެ. މިއުއްމަތަށް ހިދާޔަތްދެއްވި ދީނުގެ އެއްކަލަ ދީނެވެ. އެހެންކަމުން، ހިދާޔަތުގެ ދީނުގެ ހަދިޔާއެއް ވެއެވެ. އެކަމަށް،
އެހެން މީހުންނަށް އަދާކުރާ އެއްކަލަ ސަރުކާރު ބަލާހަމަ، ހަދިޔާއެއްވެސް ބަލައިގަތުމަކީ އެއްކަލަކެވެ.

މުސްލިމުގެ ރިވާޔަތްކުރައްވައި، އިބްނު މަސްޢޫދު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "ޝައިޠާނާ، އެކަލާގެ އަޅުތަކަށް ދީނުގެ
ސީދާގައި ހުރެއްޖެއެވެ. އެކަލާގެ މުސްލިމުންނާއި ވަރަކަށްކުރެއެވެ. އަދި އެމުސްލިމުން އަނބުރާލާ، އެހަދާ ދީނުގެ ހެދެއެވެ."
(އެގޮތުން، މުސްލިމުން ބޭނުންވެއެވެ. މީހަކު، މީހުން ބޭނުމަށް، އެހެން ބަޔަކު ބަހައިވެ. އަހަރެމެންނަށް ޝައިޠާނާގެ ސީދާ

އެނގެއެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެންނަކަށް އޭނާގެ ނަމެއް ނޭނގެއެވެ. މިހެންވީ ކީއްވެހެއްޔެވެ! ސަލާމަތު، އޮޅުންނަކީ، ސަލާމްކޮށް ބަލާބައިއް ނުނުވެ.) އެގޮތުން، އަހަރެމެންނަކަށް ލިބޭ މައުލޫމާތު ފުރިހަމަކުރުމުގައި، އެއީ ސަލާމަށް އިއްޔާއްކޮށް ބޮޑުން ވަރަށް މުހިންމުވެ. ސަލާމަތް، އެއީ ބުނެއްވުމުގައި ނުވާނެއެވެ. އަދި މިސްކީނުންގެ ބުރާގައި އެނބުރިގެންދާ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ވެއެވެ.

34. ސަވާއިރާ ނުކުތުން

މުސްލިމުންގެ ހަލީފާއަށްވެސް، އަބޫބަކުރު އިބްނު އިބްނު އަބޫހާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަނޑުގައި ބަނދުކުރެއްވިގެންވާ ބައެއް ސަވާއިރާން ވެއެވެ. އެވެރިން ބަނދުކުރި ސުލައިމާން (عليه السلام) އެވެ. އެވެރިން އެބަހުން ނުކުތުމުގެ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން މީސްތަކުންނަށް ޤުރުއާން ކިޔަވައިދޭނެއެވެ. (މިބަސްގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބާރުލައިދެއްވި ބަސްފުޅަކީ، "ޤުރުއާން" އެވެ. އެހެނަސް، ބަހުގެ ގޮތުން ބަލާއިރު، އެއީގެ މާނައަކީ، "ކިޔަވާލުމެވެ." އެގޮތުން، ހަދީޘްގައި ވާހަކަ ދެއްކެވިއިރުވެސް، ޤުރުއާނާއި ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ނޫން. މިޒަމާނުގައި ބަޔާންކުރެވިވަނީ، ކިޔުމާއި ބައްޓަންކުރަން. ސަލާމަތް، ބަހުގެ ގޮތުން ޤުރުއާނުގެ މާނައަކީ، ކިޔުމުގެ.) އަދި އެވެރިން ކަނޑުން އެބުރިއަންނާނީ، އެވެރިން މީސްތަކުންނަށް ކިޔަވައިދޭނީ ބަސްމަގުން. އަދި އެވެރިން ބޭނީ މިއީ ބާވައިލުން ބަސްފުޅުތަކެވެ. އަދި މިއީ މާތްވޫނުގާ ފޮތެއް ކުރިގައެވެ." އެގޮތުން، އެވެރިން މީސްތަކުންނަށް ބަސްބަހެއް ކިޔަވާދިނުމަށްފަހު، ދެއްވާކަށް އެއީ މާތްވޫނުގާ ފޮތްތަކަށް ކުރިއެވެ. އަދި އެއީ ޤުރުއާން ކުރިގައިވެސް އެވެރިން ދައްވާކަށްވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެކަކަށްވެސް ޤުރުއާނަކީ ނުކުތުވާނެއެވެ. ސަލާމަތް، ޤުރުއާންވެސް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ފަދައެވެ. އެއީ ޤުރުއާން ކުރިގައި އެވެރިން ދައްވާކުރިޔަސް، ޤުރުއާނަކީ ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ފަދައިގާ ޤާއިމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާ، إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން ޛިކުރު ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ ތިމަން އިލާހެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހު އެޤުރުއާން ރައްކާތެރި ކުރައްވާނީމެވެ." (سورة الحجر 9)

35. ދައްޖާލް ހިލިރުން

އިމާމް އަހުމަދުގެ ހަދީޘްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތާއި ކުރިމަތިން، ދައްޖާލް ހިލިރުން ފެނިގެންދާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުދަތިތަކާ މިހާ އެކަކު ޤުރުބާންވާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިހެން ކޮޅަށްގޮސް ދައްޖާލު، އަދި ދައްޖާލު ދޭނެއެވެ. އަދި ހަމަ އެނގޭމީހާ، އެކަކު ޤުރުބާންވާނެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ކަނޑައެޅި ހިނގަންފެށުމުން، އެއީ މުޖުތަމަޢުގެ ހަލާކުގެ ފުރުމެވެ. ސަލާމަތް، އެއްވެސް މުޖުތަމަޢަކީ، އަދުލުވެރިކަމާއި ނުލައި، ސަލާމަތްވާން މުޖުތަމަޢު ނޫން. މުޖުތަމަޢު ހިފެހެއްޓުމަށް އަދުލުވެރިކަމުގެ ދިރުމެއް. އެދިވެހިއެއްގެ ގޮތުގައިއޭނާ، މިސްކީނުންގެ ހާލަތު ބަރަބަރުވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. މިސްކީނުންގެ އަޚުލާޤު ކަސްރަކުރަނީ، ފަހަރެއްސެއް، އަދާކުރުމުގެ ހެޔޮއަޚުލާޤު ނިންމާލާނެއެވެ. މިޒަމާނުގައި މައުލޫމާތު ފަރުވާއުޅޭ ނޫން. މިސްކީނުންގެ ހެޔޮކަމުގެއީ ހަރަޖަރުމާއި އަދާކުރުން، އަދުލުވެރިކަމުގެ މައުޟޫޢެވެ. އަދި މިއާއިލާ، މިސްކީނުން ދައްޖާލްގެ ނުބައި ޖަމާކުރެވޭ. އަދި ސުބުޙާނަﷲ، އިސްލާމްދީނާއި އަދުލުވެރިކަމުން ނުހަނު އަހަރުމެންވާގޮތަށް ދިނުމެއްކަމުން، ދައްޖާލްހިލިރުމުގައި، ބޮޑު ހަމަޖެހުމެއްގެ ތެރެއިން، އެއްޗެހިތަކުގެ ހުރިހާ ގޮތަކީ. ބޮޑުޖެހުމެއްގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ 7 ކަންތައްތަކެވެ. އެއީގެ ތެރެއިން އެއްކަމަކީ، ދައްޖާލް ހިލިރުމެވެ. އަދި ބޮޑު ހަމަޖެހުމާއި ބައްލަވައިން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި އިންނަވާހިނދު، އެކަކާޒީވާނު އިނގެންވާ ފުރިހަމައިގެންނެވެ. އަދި އެކަކާޒީވާނު ތެދުކަން އިނގެނުވާފަދައިން، ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދައްޖާލް ހިލިރުމެވެ. ދައްޖާލް ހިލިރުމެވެ. ދައްޖާލް ހިލިރުމެވެ..." އަދި އެކަކާޒީވާނު މިބަސްފުޅު ތަކުރާރުކުރައްވާފައިވުން ގެންދެވިއެވެ. ސަލާމް ބާކީވުން ވިދާޅުވެ، އެކަކާޒީވާނު އެހެން ހަދީޘްކުރެއްވުން ހުއްޓުމުގެ ނަމަށް، އަހަރެމެންގެ ހިތަށް އެރިއެވެ. އެކަމަކު އެކަކާޒީވާނު ދިޔައީ، އެކަމަކު އާދެވުނު ބޮޑުކަން އަލިއަޅުވާލާފައިވުމެވެ. އަދި

އެކަށޭގޮތުން އެހެން ހަދިޔާކުރެއްވިއިރު ހުންނެވީ، ނުހަނު ކަންބޮޑުވެވަޑައިގެންފައެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ ދީނުހަލާކުވުމުގެ ކަންތަކަށް އަންނަނިވި، އެކަށޭގޮތުން ކަންބޮޑުވެވަޑައިގެންނެވެ. އެއީ ބޮޑު ފިތުނައެއް ތިބޭނެ އެއްފަދައެވެ. އެހެން ފަހަރެއް ސަބަބުން، އެމީހުން ހަލާކުކުރުމަށް ހަމަޖެހުނުއެވެ. ދީނުހަލާކުވާނެ ކަންތައްތަކަށް ކަމެވެ. އަދި ބިރުއަރަ ހަދިޔާ އެކުލެވޭ، އެކަމުން ދުނިޔޭގެ އެކުވެރިއެއް.

36. ނިސްބަތުން ފިރިހެނުންނަށްވުރެ، އަންހެނުން ގިނަވުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްވުމުގެ އެއްއަލާމާތަކީ، އަންހެނުންގެ އަދަދު އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ފިރިހެނުންގެ އަދަދު މަދުވެގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން، ކޮންމެ 50 އަންހެނަކަށް، ފިރިހެނަކު ހުންނާނެއެވެ." (ބުޚާރީ) އެގޮތުން، އެހާބޮޑު ތަފާތެއް އަންނާނެއެވެ. މިހަދީޘްގެ ތަފްސީލު ދެއްވަމުން، އިމާމް އައްނަވަވީ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، އެކަމުގެ ސަބަބަކީ، ފިތުނަތައް އަދި ޖިހާދުގެ ވަގުތުތަކުގައި، ފިރިހެން ގިނަ ހަނގުރާމަތަކުގައި ކަތިލުވާނެއެވެ. އަދި ފިރިހެން ގިނަ ފިރިހެނުން ހަނގުރާމައިގައި ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ފިރިހެނުންގެ އަދަދު މަދުވެ، އަދި އަންހެނުން ނިސްބަތުން ގިނަވާނެއެވެ.

37. ކުއްލި މަރު

ތަބަރާނީގެ ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްވުމުގެ އެއްއަލާމާތަކީ، ކުއްލި މަރު އަންނަފައި ގިނަވުމެވެ." ކުއްލި މަރުގެ މާނައަކީ، އެކްސިޑެންޓްއެއްގެ ވާހަކައެއް ނޫން. އެހެނަސް، އެއީ، އެތެރެހަށީގެ މައްސަލަތަކެއްގެ ސަބަބުން ކުއްލިއަކަށް މަރުވުމެވެ. މިސާލަކަށް، ހާޓް އެޓޭކްއެއް ޖެހުން، ސްޓްރޯކެއް ޖެހުން ފަދަ މަރުވެދާކަމެވެ. ކޮންމެއަހަރަކު، މިލިއަން ބަޔަކު، ވަރަށް ގިނަ މީހުން، ހާޓް އެޓޭކްއެއް ޖެހިގެން އަދި ސްޓްރޯކް ޖެހިގެން މަރުވެއެވެ. މިފަދަ ކަންތައް ކުރީގެ ދުވަސްވަރުގައިވެސް ހިނގާފައި ހުރެއެވެ. އެހެނަސް، އެފަދަ ކަންތައްތައް އާދޭ ހިނގާފައިވަނީ މަދުންނެވެ. މިފަދަ ބަލިތަކާ، ތަރައްގީގެ މުޖުތަމައުތަކުގެ ބަލިތައް. އަހަރެމެންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ވައްޓަފާޅިއަށް ބަދަލުވާއިރު، ކަންތައްތައް މިހުންނަނީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކޮށް. އަހަރެމެން ދިރިއުޅުން މިއަދުގައި، ވަރަށް ކަންކަމާ ގުޅިގެން. މިސާލަކަށް، އަހަރެމެން މިކަލާ ޒަމާނުގައި، އަހަރެމެން މިކަލާ ވަރަށް މަޑުޖެހިލައި ތިބޭ ގޮތަކަށް. އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި ފާހަގަކުރަނީ، ކުރިން މީސްތަކުން އެގޮތަށް ޒިޔާރަތްކުރުން އިންތިހާއަށް ބޮޑު ބައެއް ނޫން. އެމީހުން މަސައްކަތްތަކުގައި ހަރަކާތްތެރިވި؟ އެމީހުން ދުރުގައި ވިއްސަނދީ، އެމީހުން ދުރުދުރަށް ހިނގައެވެ. އެމީހުން، ވެހިކަލްތަކުގައި ދަތުރުކުރާ، ވަރަށް ގިނައިން ދުވެދުވެ ކުރަނީ ކުރާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންނަށް އޮއިގެ ވަރަށް ގިނައިން ހިނގާލާނެއެވެ. އެގޮތުން، ގޮތްތަކާބެހޭ އެމީހުން ދުވަހަކު ބައިސްކަލް ދުއްވާއިރު ހުރެއެވެ. އެގޮތުން، ކުރީގައި ތިބި ހާސްކަމާ ސިޔާސީ ބަދަލުތަކުގެ ނުރުހުންތައް. ބޮޑު ބިރުވެރިކަމާ ފުރިހަމަ ސިފަތަކުގެ ނުރުހުންތައް. އަހަރެމެން މިހާރު 6 ގަޑިއިރު ޖެހިނަމަ ހިމެނޭނީ، މީހުން ހިތްއަދާ ކިޔާ؟ (އޭނާ އަޅުގަނޑު ހިތްހަމަޖެހޭ ހުއްޓޭ! އޭނާ ބޮޑަށް ހިތްވަރު ކުރަނީ ހުއްޓޭ!) އެކަމުގެ، މިހާރު މީހުންނަށް މިކަމާ ކަސްރަތުކުރުމަށް، ރޮކެޓްފަދަ ތެޔޮ ހަމަ ހުރިހާ ކަމެއް ކަސްރަތުކުރުމަށް އަހަރެމެންނަކީ ފެންނާކަން ނެތް. އެކަމުގެ، މިހާރު އުޅެނީ ބަލިހާލަތު ބައިވެރިކަން، އެންމެ ބޭނުން ކުރިއަށްދާ އެއްވިއްޔާއިރު، ހުރިހާއި އަދި ފިޒިކަލް ވިއްޔާގެ ވިއްޔައެވެ. މިހެންވީ ކޮބާކަމެއް؟ ސަބަބަކީ، މީހުންގެ ދެހައި ސްޓްރެސް ހުންނަކަމެން. އަދި މިމަސައް ސްޓްރެސްއަކީ، މީހުންނަށް ކުއްލިމަރު ކުރިމަތިވާ ސަބަބު. ކުރީ ޒަމާނުގައި މީހުން، ގުދުރަތީ ގޮތުން ދުރުގައި ބައެއް. އެކުރު ކާތައް، މަޝްރޫބާތުގެ ނުރުހުންތައް. އެގޮތުން، އެމީހުންނަށް އެއިރު ދުރުގޮސް ތަފާތުކުރެވެން ގުދުރަތީ ގޮތްތަކާކޮޅަށް ދެމިހުރުން ފާހަގަކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން މިހުރިހާ އެއްކަލަ މިހާރު އަނބުރާ ގޮތަށް ދުވަހުން ދުވަހަށް، އާބާދީކަމަށް. އަދި އަހަރެމެން މިދެއްކެވި އެވަނަ ސަބަބު މައިޔަތު ކަމުގެ ތަފާތު ވާހަކައެވެ.

38. މިސްކީނުންގެ މެދުގައި އޮންނަ ރުއިފިލިކަން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި ޒިޔާރަތުގެ ވަގުތާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުދެންނެވުނެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެކަން ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިމަންކަލޭގެފާނު އެކަމުގެ ބައެއް އަލާމާތްތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާނަމެވެ. އެއީ ފުރުސަތާއި އަދި ހަރަޖު އޮންނާނެއެވެ." ދެން ސަހާބީން ދެންނެވިއެވެ. "ފުރުސަތަކީ ކޮންއެއްޗެއްކަން އަހަރެމެންނަށް އަންގަވާށެވެ. ހަރަޖުގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ހުސްކަމާއި ބަނޑު، ގޮތުރުކަމުގެ. ގޮތުރުކަމުން ވަރަށް ބޮޑަށް ފުދިގެންނުވާނެއެވެ." އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިސްކީނުންނަށް އެކަމު އަންނަކަމުގެ ނަސީބުގެއެވެ." (رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މާނަކުރައްވާފައިވަނީ، އެކަމު އަންނަކަމުގެ ނަޒާއި، އެމީހަކީ ގާތުގާ ނަސީހަތެއް ވަރަކައް ނޫން. އެހެންނަމަ، އެއީގެ މާނައަކީ، އެމީހުން މުއާމަލާތްކުރާނީ، "އަހަރެން ކަލޭއާއި ނުދަންނަވަމެވެ." މިގޮތަށެވެ. ތިބާއަށް އެމީހަކީ ގޯސްކަން ވަރަށް ރަގަޅަށް އަންގައިދެއްވިއެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ އެމީހާއާ މުއާމަލާތްކުރާނީ، އެމީހަކީ އެއްފަހަރު މިހާރުން މިހާރުގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ ޖަހަނަމުގެ ޤާނޫނެވެ. އަދި މިސްކީނުންނަށް އެކަމު އަންނަކަމު އަންނަކަން، އެހެންނަމަ، އެމީހުން އެކަމު އަންނަކަމާއި މުއާމަލާތްކުރެވުނުތަކެއް، އެކަމު އަންނަކަމު ނަސީބުވެރިއަކަށް. މިސްކީނުންގެ މެދުގައި އޮންނަނީ ރުއިފިލިކަން. ކޮންމެއަކަސް، ސަހާބީންނަށް މިކަން އަންގައިދެއްވިއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން، އެއްބޭކަލަކު އަނެއް ބޭކަލަކާ މިކަމުގައި އިސްތިރާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން، އެއްބޭކަލަކު އަނެއް ބޭކަލަކާ މިކަމުގައި ނަސޭހަތްތެރިވެދެއްވިއެވެ. އައްޔަބޭނުންގެ ރިވާޔަތްކުރައްވާފައިވަނީ، (އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ހަމަޖެއްސަވަން ހުންނަވަނީކޯން) މުޙައްމަދު ދިޔަ ޖަހައްދާއި އަދި އަޅާ އެބައިމީހުން، ފާރާވާން ފުރަތަމަ ސިފައިއެއް، ނުހައިމީ ދިޔަ އަޅާ ހިތްދެރު އަނބިދަރިއަށް އަތުވެ. އަދި އެބޭކަލުން ދެއްވި ނަސޭހަތްގެ ބޭނުމަކީ ފުރުސަތުގައެވެ. "އަހަރުމެން، އަހަރުމެންގެ ބޭނުމުގައި ވާހަކަދައްކަން މިހާރު، މުއްސަނދިންގެ އެހީތެރިކަމުގައި ބަހައްޓާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގައި މިސްކީނުންނާ ފުދުގައި އަހަރުމެންގެ ގޮތުގައި ދަރިންގެ ގޮތުގައެވެ." އެކަމަކު، އެބޭކަލުން، އަހަރެމެންގެ ބޭނުން ކަނޑައެޅުމާއި އެކަމުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެއެވެ. އެބޭކަލުން އެހީތެރިވުމުގައި، މިއަދުގެ ނަސޭހަތެވެ. މިސްކީނުން ބޭނުންތަކުގައި އަހަރުމެންގެ ގޮތުގައި ޙަދީޘް ވަގުތުގައެވެ. އެހެނިހެން ސަލާމަތްކުރެއްވިއެވެ. އެހެނިހެން އެކަމު އަންނަކަމުގައި ބަޔަކު، ސަލާމަތްވުމުގެ ކުރިއެރުމެވެ. އެކަމަކު، އެހެނިހެންގެ އެހީތެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ތިބޭ ފަރާތްތަކެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ބޭނުންކުރައްވާފައިވަނީ، އެކަމަކު ނޫން (رضي الله عنه) ރަސޫލުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލޭމެން އަހަރެމެންނަށް ސަލާމް ފުރަތަމަ، އަހަރެމެންނަށް ބިނާ އިސްލާމްކުރުމަށް، ފާއިދާ މިސްކީނުން އެހެންމީހުންގެ ގޮތުގައި، އެކަމަކު، ސަލާމަތްވުމުގެ ދުނިޔޭގެ ގޮތުގައި ބިނާކުރުމަށް ފައިދާގެ ވަރަށް ބޮޑެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެން ކަލޭމެންގެ ގާތް ބަލަމެވެ. އެއަށް ބަލައިފިނަމަ، ކަލޭމެންގެ ފައިދާގެ ވަރަކާއި ނުކުރެވެ. ނަމަވެސް މިދުނިޔޭގެ ވަރަކާއި، ނަމަވެސް މިވާހަކަގެ ފައިދާ ނުކުރެވެ. މިކަންތައް ފައިދާކުރުމަށް ވަގުތު، މިސްކީނުންގެ ޝަރުޢީ ކަންތައްތަކާއި އަދި ބިރުވެރިކަން، ހަމައެކަނި ދުނިޔެ ފައިދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީގެ ބިނާވުމަށް ނޫން ވަގުތުގެ ފައިދާ ކުރެވޭނެއެވެ." (މާނައަކީ، އަހަރެން ބިނާކުރުން ޝަރުޢީ ފައިދާގެ، ހަމައެކަނި އަހަރެންގެ ދުނިޔެ ފައިދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ، ބިރުވެރިކަން މުޢާމަލާތްކުރެވޭ. އެއީ، މިދުނިޔޭގެ ފައިދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުގައި އޮންނަ ގުޅުމެކެވެ. الله އަޅުގަނޑު އެއްވެސް ކަމަކާ ނުބެހޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަޅުގަނޑުމެން ނޫނެވެ. ގުޅުމެއް ބޭނުމާއި، ހަމައެކަނި މިދުނިޔޭގެ ސަލާމަތްކުރެއްވުމެވެ.) އަދި މިއީ އަހަރެމެންނަށް މިހާރު ވަރަށް ގިނައިން ފުރުސަތުގައެވެ. އަދި الله ގެ ލޯބިއަށް ޝަރުޢީ ގުޅުމަކީ ފައިދާ ގުޅުމެއް، ވަރަށް މަދުންނެވެ ނުފުރުސަތުގައެވެ. މިހާރު ގުޅުމަކީ ޝަރުޢީ ފައިދާގެ ގޮތުގައި، ފައިސާގެ ބޮޑުމަންޒިލުގައެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގެ ފައިދާ އަޅުގަނޑުމެންނެވެ. އަދި ހިތްވަރު އެކުލެވިފައިވާ، އެހެންވެއެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގެ ފައިދާ އަޅުގަނޑުމެން ޝަރުޢީ ގުޅުމެއް އެއްބަސްވުމެއް ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގެ ޝަރުޢީ ގުޅުމެއް ކަންތައްތަކެއް ގުޅުމެއް ކުރެވިގެންނެވެ. އެހެންނަމަ، އެކަމަކު، އެބޭކަލުންނަށް ފާއިދާވެސް، ކަންބޮޑުވާނެއެވެ. މިއީ އަދި އެވަގުތު ނޫނެވެ. އެކަންވެސް މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައެވެ.

39. އަހަރެންނަކަށް އަންހެނުންގެ ކުރެދުމަ ބަލިގޮތަކަށްވެން

އިމާމް މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަހަރެންގެ ބިންމަތް ބައިގޮތަކަށްވެ، އަދި އަންހެނުންގެ ކުރެދުމުގެ ތަންތަން، ދުނިޔެއަށް ނުވާނެއެވެ." އަހަރެންނަކަށް، އެބޭފުޅުން ދުނިޔޭގެ ފާރާވެއެވެ. އަދި ޖެހިގެންދަނީ ދާރުލްގެން އަހަރެން ބޭނުންތެރިކަމުގެ ދަރަޖައިގައި ދިރިހުރުމުގެ ކަމުގައިވިދާޅުވެ، ހަދީޘްގައި ބަލާނުލެވިފައިވަނީ، މުއްސަލާން އަހަރެ ކަރުނައި ބާރަކަތްތަކެވެ.

އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދިރުމާއި، އަހަރެންގެ ބިންމަތެވެ. އެއީ، ހަރަކާތްތެރި، ފެހިސުލްގެ ކަނޑޫއި، އަދި ދިރުމާގެ ކަނޑުގެ، ވަހަރެގެންނާ ސަލަމާތްކުރުމެވެ. އަދި އެއީ މާތްވުމުގެ މަގުގައި ސަޙަރާ ސަލާމަތްކަމެވެ. ސަލާމަތް، ބަލަންގެ ދުނިޔެގައި، ދިރުމާވެވުމުގައި ކަރާމާތްތެރި ވެރިކަމުގެ ފާއިދާ ހަރަކާތް، މަތިގަނޑުގެ މާލަދުގައި ހަރަކާތް ސަލާމަތް ހިތާމައެވެ. އަދި އަހަރެންނަކަށް ދިރުމަތީ ބާރު ސަލާމަތްކަމުގައިވާ، ސަލާމަތް އަށްލާލުމުގައިވާ، ދުނިޔޭގައި އެކަށީގެންވާ ކަށަވަރު ހަރަކާތް ފަދި ގެއްލު ސަރަހައްދުގައެވެ.

އަދި ދުބައިފަ ހާމައިވާ، އެކަށީގެންވާ ކަށަވަރު ސަރަހައްދުތަކެވެ. އެތައްގަނޑުވަނީ، ސަލާމަ ފަދިފަހިރަތަކެވެ. އެއަށްފަ އެތައްކަން ކިޔުނީ، ދުބައިފަ ހާމީ، (އެކަށީގެންވާ ކަށަވަރު ސަރަހައްދެވެ.) މިސަލާމާތުގެ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވަނީ، އެސަރަހައްދު ފުރިފާ، އަދިން ކުރެދުމާތް ދުބައިވެ އަންނާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، تَعُوتْ، އެކަން އެނބުރި އަންނާނެއެވެ. މާނައަކީ، އެބައިމީހުން ކުރިން އަތް ގޮތަކެވެ. އަދި މިއީ ސައިންސްކީ މުއްސަނދިކަމުގެ ހަދީޘްކަނެވެ.

ސަލާމަތް، ކުރިއަށްދިޔަ ޖީލުތަކުގެ އުއްމަތް، އިލްމީ ފެހިކަމުގެ ބަސްތަކުގެ ސައިންޓިފިކުގެ ބަހެއްގެ ފިލާވަޅަކީ، އެސަރަހައްދުގެ އަދި އަހަރެންނަކަށް ބައެއް ހިތްވަރަކީ، އިހުގައި ކުރެދުމުގެ ޖަނަވާރު ސަރަހައްދުގައިވެސް ކަމެވެ. މިދަންނަވާ ހިތްވަރަކީ، އާދައި ބިންވެރިއައި އަދި އަހަރެންނަކަށް އެކަން ހަރަކާތްތެރިކަން ހިނގާފައިވާ ބިންގެމަތީގައި، ގަނޑުފެންގެ ދުނިޔޭގެ، ދުނިޔޭގައި ދިރުއްވައި ފުރުސަތު ލިބިގެންދެއެވެ. ގަނޑުފެން ދިރުމާއި ދިރުއްވާ، އަދި އެކަށް އަހަރެންނަކަށް ސަރަހައްދު، ޖެހޭގޮތް ސަރަހައްދު ކަރަށް ބިލެއެވެ. ސަލާމަތް، އެސަރަހައްދުން ވަރަށް ގިނަ ދިރުމުގެ ނިޒާމުފަދައެވެ. އަދި ގަނޑުފެން ބާރު އެހިތި ވިއްސާރަވާ ދިރުއްވާ، އިންސާނުންވެސް ތަފާތު ދިރުމެވެ.

ދިރުމުން، ދެން ޖީލުވެރި ސަރަހައްދު، އެކަން ދިރުމަތި ހަރަކާތް ހަދާނެއެވެ. އަދި އެސަރަހައްދު ހިނގާ ސަރަހައްދު ބަދަލުވާނެ ދިރުއްވައެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު ސަބަބުތަކުން ޖެހިގެން އެކުއްލިގެން ފެންނަތަނަށް ފެންމަތީގައި ބަދަލުވެ ފެށުނީ (އެއީ، ހަރަކާތް އިރުވައިގެން)، ސައިދުވެސް ދެކުނުގެ ދުނިޔެ، އިރުގައި ކުރެދުމަށް ވަކިވެއެވެ. والله اعلم. އަދި ހަމައަށް ކުރެދުމަށް ހިސާބުން ދިރުމުގެ ފާހަގަ. އެހެންނަމަވެސް، އަސަރުކޮށްދީފައިވާ ސަބަބު ދޭތި ފާހަގަކުރި ހިސާބުން އެދުރުވެއެވެ. އެގޮތުން، އަސަރުކުރުމުން ގަނޑުފެން ފަހަތު ގައިފަރުތަކުގެ އަނގައިގައި ގިނައެވެ. އެގޮތުން ސަބަބު، އަހަރެން ހިނގާ ހާލަތަށް އަރައިގަނެގެން ހިނގާނެއެވެ؟ والله اعلم. މިކަން ހިނގާ

ދުނިޔޭގެ އަށްނަ ބަދަލުތައް، އަސަރުކުރުމުގެ އަންހެނުންގެ ވިސްނުމުގެ ފާރަވެރިކަން ކުރެއްވީ ފާހަގަކުރެއެވެ. ނުވަތަ އެކަން ހިނގާ، ޖީލުތަކުގެ އަންނަ ކުރިއަށްދިޔަ ސަލާމަތް، އެހެނަސް ގަނޑުފެން، އަދި ފެނުން ބަލަހައްޓާ ސަރަހައްދު، ފާހަގަކުރެވުނު ހިނގާކަށް ގަނޑުފެން ދުނިޔެ ފާހަގަކުރެއެވެ. އަދި މިކަން ހިނގާ ކުރެދުމުގެ ދާއިރާ ފާހަގަކުރުމެވެ. والله اعلم. ނުވަތަ އެކަން

ކުރެދުމުގެ މިކަން ހިނގާފާހަގަ. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ އަދި ހިނގައި ނުވާ ކަމެކެވެ. والله اعلم. ކުރެދުމަކަށް، ބަޔަކު މިހެން ބުނެއެވެ، މިކަން ބަޔަކު ހިސާބުގެ މިހެން އެބަ ހިނގައެވެ. އެއީ މިސާލަކަށް، ސައިންސް އަހަރެންނަށް، އަހަރެ އިލްމުވެރި ފަރި ގައުމުތަކުން، ފަހަރު ދިން އަދިވެސް ހަވާނުގެ ހިސާބު ކަރަބުވިއެވެ. އެކަމަކު، ހަރަ ހިސާބު ފިލާވަޅު އަދި ކުރެދުމުގެ ކުރިޔަށް ނިކުމެއެވެ. ގަނޑުފެން، ހިނގާ ހިސާބުގައި ފަހަރު ދިން އަސަރުކުރުމުގެ މައްސަލަ އެކަނިވެއެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެންނަކަށް މިކަން ބަލިގޮތަކަށްވާ ކުރެދުމުގެ ތަނުގެ، އަހަރެންނަކަށް ނުދަންނަވާނެއެވެ.

40. ވަރަށް ގިނައިން ވާހަކަދެކުން، އެހެނަސް، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުހެދުން

އަޙްމަދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ވަރަށް ގިނައަދަދުތަކެއްގެ ވާހަކަ ވެސް، އެހެނަސް، ބިމުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުހެދުމަކަށް ދަނާކަން، ޒިޔާދަ ނުވާނެއެވެ." އެޒާތުން، މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ވަރަށް ގިނައަދަދުތަކެއްގެ ވާހަކަ ވެސް ބުނުއްވިއެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް މިހާރުގިނައަދަދުތަކަށް ވާހަކަ ވެސް ފުރިހަމަކުރެއްވިއިރުގައި، ބިމަކުން އެކަށީގެންވާ ނުވަތަ ނުހެދުނެވެ. އެހެންވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ވާހަކަދެކުން މަދުވެގެން ނޫނެވެ. އެހެނަސް، ބިމުން ގިނަތަކެއް ހަދާފައި މަދުވީވެ. އެޒާތުން، އެއީ ފަރާތެއްގައިވެސް ހަނދާނެއްވެފައި ނޫން. ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ ވާހަކަފުޅުވެ. އެކަމު، އެއްވެސް އެއްޗެއް ބިމަކުން ނުހެދުނެވެ. މިހެން ދިމާވާނީ ކީއްވެހެއްޓޭތޯ؟ ފަރާތެއްގައި ސަލަފުން، މުސްލިމުން ދުނިޔޭގެ ފަސާދަފަރާތްތައް ގިނަކުރުން، ބޮޑުވެގެން ބަރަކާތް ނެތިކަމުގައިވެސް ވާނެ. والله اعلم.

41. ފާޙިޝްކަމުން ރަނގު ފަރުބަދަތައް ފުރުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފާޙިޝްކަމުން ރަނގުގެ ފަރުބަދަތައް ފުރިގެންދާނެ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. މިވާ އެތަނުގައި ހުރި، އަދި ތިބާނަން އެއިރު ފުރިއްޖެނަމަ، އެއިގެން އެކަށީގެންވާ ނުނަގައްޗެވެ." (ބުޚާރީ) އެޒާތުން، ތިބާގެ ހިތްޕުޅަށްޓަކާ، މިއީ ރަނގެ ފަރުބަދަތަކެވެ. މިއީ ރަގަނު ރިޒުޤުކަމެވެ. ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިއިން ނަގާ ހިނގާނެވެ. އޭރުން އަހަރެންގެ ހާލުގެ ބާކީތަކުރަމުގައި، މުއުސަލްމިނަކަށް ލިބޭނެއެވެ. އެހެނަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އެއިގެން އެކަށީގެންވާ ނުނަގައްޗެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މުސްލިމުންގެ ގައުމު، އޭގައި އަޑުއަހުލުމަށް އިންޒާރުކުރެއްވި ސަބަބު، އަންނަނިވި މުސްލިމުގެ ހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ.

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ފުރާތު ކޯރު ރަނގު ފަރުބަދައަކުން ފުރޭނެ، މުސްލިމުން އެއަށްޓަކައި ހަނގުރާމަ ކުރާނެއެވެ، ފިރާޒާތުގެ ވަގުތެއް ނުގެނޭނެއެވެ. ކޮންމެ ސަތޭކަ މީހުންގެ ތެރެއިން، 99 މީހުން ގަތުލުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި، އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކުވެސް ބުނާނީ، ސަލާމަތްވާނީ މިއަޅު އަހަރެންނެވެ. (އަދި މިއަށް ލިބޭނީ މިއަޅު އަހަރެންނެވެ.)" (މުސްލިމު) އެޒާތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެންނަށް، އޭގައި އަޅުވެރިވާކަށް. އެއިގެން އެކަށީގެންވާ ނުނަގައްޗެވެ. އެއާއި ކައިރިއަށް ނުދަމައްޗެވެ.

42. ޖަނަވާރާއި ތަކެތި ވާހަކަ ދެއްކުން

ކޮންމެއަކަސް، މިދަންނަވާ ކަންތައް ހިނގާނެއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ވަގުތުގައެވެ. އަބޫ ސަޢީދުލް ޚުދުރީއާ ރިވާކުރެއްވި، ކަނބަލެއް ބަކަރިއެއް މިހާރު އޫރާގެ ކަނބަލިތަކެއްގެން ވިއެވެ. ދޫނި ހިފެއްޓި ހަމަލާދިނުމަށްފަހު، އެއީ ކަނބަލި ޖަހައިގަތެވެ. ދޫނި ކަނބަލި ބަކަރިއާ މިހާ ވާހަކަދައްކައިގެން ބަހައްޓާ، އެކަށަގަތުމަށްފަހު، އެކަނބަލި އަނބުރާ ޖަހައިގަތެވެ. ދޫނި އެހިތަށް ނިކުމެއްޖެ ހިނދުގައި ބުނެއެވެ. "الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! ކަލޭ އަހަރެންގެ އަތުން ރިޒުޤު ގެންދަނީ، الله އަހަރެންނަށް ފޮނުއްވި ކާތަކެވެ." ދޫނި ކަނބަލި ބަކަރިއާ މިހާ ބުނެއެވެ. "މިއީ އަޖައިބުކަމެއް ކަލޭގެ! ހިތަކު މިހާ އިންސާނުގޮތަށް އިންސާނުމަކުން، ވަހުސީކަމުގައި އެއްޗެއް ބުނީ، އަހަރެންނާ ވާހަކަ ދައްކަނީއެވެ!" ހިތަށް ބުނެއެވެ. "ކަލޭއަށް މާއަޖައިބުކަން ބޮޑު ކަމެއް އަހަރެން ބުނެދޭ ހިނދުވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ހުންނެވީ ޔަޘްރިބުގައެވެ. (އެއީ މަދީނާއަށް ކިޔާނަމަ، ޔަޘްރިބުވެ.) އަދި އެކަލޭގެފާނު އެގޮތަށްވެސް، މިސްކީނުންނަށް ކުރިން އުފެއްދެވި ހަދާފަ އުނގަންނަވައިދެއްވަމުންނެވެ." (މަނަގަލި، އެއީ މާއަޖައިބުކަން ބޮޑު ކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، الله ގެ ފަރުމާފުޅުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވި، އަދި އެކަލޭގެފާނު މިސްކީނުންނަށް ކުރިން އުފެއްދެވި

ހަބަރު ކުރެއްވުން އެއީ މާއަޖިއްބަކަށްބަދަލު ކަމުކަމެވެ.) އެކަށްބަލި ބަލަހައްޓާ މީހާ ސަރުކާރުގެ ދިނުމަށެވެ. އޭރު އޭނާއަށް ވުސްލަތެއް ނެތް.
އެގޮތުން، އޭނާ އޭނާގެ ކަންބޮޑުވުމާއި ގޮވައިގެން ވަގުތުން މަދީނާއަށް ދިޔައެވެ. އަދި އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ
އަރިހަށް ގޮސް، ކަންތައް ދިމާވި ގޮތް ކިޔައިދިނެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުރިހާ ސަހާބީން މިސްކިތަށް
ޖަމާކުރެއްވުމަށްފަހު، އެކަލޭގެފާނު ކަންބޮޑުވުމަކަށްބަދަލުވާ ގޮތް ހަދީޘްކުރެއްވި، ކޮޅަށް ތެދުވެ، އެބަބޮޑުކުރުން ކިޔައިދެއްވިއެވެ. (މިބާރަތު
އަޅުވުން ތަކާއި، އެބޮޑުކުރުމުގެ ކިޔައިދެއްވިއެވެ.) ދެން އެކަށްބަލި ބަލަހައްޓާ މީހާ، އެވަރަށް އެބޮޑުކުރުމުގެ ކިޔައިދެއްވިއެވެ. އަދި ދެން
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަހަންނަމުން އިންސާނުންނަށް ވުރެ ދަރުމަވެރިވަނީ ކާކުތޯ، އަދި ދުއްސަ
މީހުންނަށް ވުރެ ދަރުމަވެރިވަނީ ކާކުތޯ، އަދި ބޭކާރު ޚަރަދުކުރާ މިބާއި ވުރެ ދަރުމަވެރިވަނީ ކާކުތޯ، އަދި މިބާގެ ފަހު،
މިބާގެ ގަތު، މިބާގެ އާރިލާ ކަންތައްތަކުގައި ގޮތުގެ ވުރެ ދަރުމަވެރިވަނީ ކާކުތޯ، ޖާހިލުކަމާ ނުވާނެއެވެ."

އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރެއްވި، ވަގުތުގައި އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި ބައެއް ތަކެތި ވުރެ ދަރުމަކުރާނެއެވެ.
މީހުގެ މާނައަކީ، ހުރިހާ ތަކެއްޗާއި ވުރެ ދަރުމަވެރިވާނީ ނެތް. އަދި، ބައެއް ޖަހަންނަމުން އިންސާނުންނަށް ވުރެ ދަރުމަވެރިކަމެވެ. އަދި
ބައެއް ފަރާތުން މިސްކީނުން، އެހީތެރިވުން ދަރުމަދީގެން ގެންދެވޭނެއެވެ. އެތަކެތި ވުރެ ދަރުމަވެރިކަމެވެ. އެކަމަށް، އެބޭފުޅުން، އެހެން
އެއްޗެއްގެ ވުރެ ދަރުމަކުރުމަށް ފަރާތްތަކެވެ. މިސާލަކަށް، މާބަނޑު ޚަރަދުކުރުމަށް ފަރާތްތަކެވެ. ކަންތައް މިހާރުވެސް، އެފަދަ އެއްޗެއް
ގެންގުޅުމަށް ފަރާތެއް. އަދި މިބާގެ ފަހަރެއް، އަދި މިބާގެ ދޫދޫ، ވުރެ ދަރުމަވެރިކަމެވެ. އަދި والله اعلم އަރަބިކޮށް އާންމުކޮށް ބައެއްގައި
މާނަކަމި، ބަހުގެ މާނަ އޮންނަ ގޮތް. އެއީ އެތަކެތި އަސްލުގައިވެސް ވުރެ ދަރުމަކަށް ކަމެވެ. އެކަމަށް، އެއީގެ މާނައަކީ، ފަރާތުގައި
ތަރައްގީ އަށް ވަސީލަތްތައް ކަމުގައި ވެރިކަމެވެ. މިސާލަކަށް، އެއީ މިބާގެ އަޅުގައި ފެންނަން އޮންނަ ވުރެ ދަރުމަވެރި ކަމުގައި
ވެރިކަމެވެ. އަދި ޖާސޫސް ކުރުމާއި ބާރުވެރިކަން އާލާކުރުމަށް ކަމުގައިވެރިކަމެވެ. އެއީ، ފިރިހެނާ އަނބިމީހާގެ މައްޗަށް ޖާސޫސް ކުރާ،
އަދި އަނބިމީހާ، ފިރިހެނާގެ މައްޗަށް ޖާސޫސް ކުރުމުގައި ބާރުވެރިކަން އާލާކުރުމަށް ކަމުގައިވެރިކަމެވެ. އަދި އެތަކެތި، ފައިގައި ފޯރުވާ ފައި،
ނަފަސް ދޫދޫގައި ހުރުމުގެ ކަމެވެ. އަދި އެވެރިން މިފަދަ ބައެއް އާލާކުރުމުގެ ކަމުގައި، މާލީ މަސައްކަތްތަކަށް ފަރާތްތަކެވެ. އެކަމަށް، ޖަހަންނަމުން
ވަރަށް ދިއްލާފައި ކަންތައްތަކުގެ އަނިޔާކުރުން، އެކަށީގެން މުއާމަލާތްތަކެވެ. ކަންމުއާމަލާތް، އަޅުގަނޑު ކުރިން ދެންނެވި ފަދައިން،
އަޅުގަނޑު އާންމުކޮށްވާ ބައެއްގައިވާ، ހަދީޘްގެ ބަހުގެ މާނަ އޮންނަ ގޮތް. އެއީ، މިއެއް އިސްރާފު ދިވެހި ނަފްސުން ރިސްކު،
މިދުނިޔެ ފަރާތް ވުރެ ދަރުމަކަށް. އެގޮތުން، އަސްލުގައިވެސް ވާނީ، ދޫދީ، އަދި ޖަހަންނަމު، ވުރެ ދަރުމަކަށް. މިހަދީޘްއިން،
އިލްމު އަހުލުވެރި އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘްކަމެވެ.

43. މަރުވުމަށް އެދުންވެރިވުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިހާރު މަރާނައެއްގެ
ކައިރިން ދަމުން ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން ހިތްޕުޅަށް، މިބާގެ ބަދަލުގައި، އަހަރެން ތިމަންނަގެ އޮތްނަމަ ހާލެވެ." މިހެން ބުނާނީ ބޮޑު
ގޮންޖެހުން، ޖާހިލުކަމުގެ ސަބަބުން." (ބުޚާރީ) އެގޮތުން، އެއީ ކަންތައްތަކުގެ އުނދަގޫކަން ހުރިހާ މީހަކަށް. އެއްބަޔަކާ ސަމާލުކަމެ،
މިސާލަކަށް ތަރައްގީގެ ކުރިމަތިލާ އުނދަގޫތަކަށް ހުރިހާ މީހަކަށް. އުދަރުސޯފާގެ އުނދަގޫކަމުން، މިސާލަކަށް ބޭނުންވާ،
މަރުވުމަށް. އަދި ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައިވާ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި، މިހާރު، މަރާނައެއްގެ ކައިރިން ދަމުން، އެމީހާގެ ގޮނޑުގައި
ތަޅާއުނގޭނުމެވެ. އަދި ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން ހިތްޕުޅަށް، އަހަރެން މިމާނަގައި އޮތްނަމަ ހާލެވެ." އަދި رسول الله (صلى الله عليه
وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އެއީ ދީނަށް ވެރިވުމުގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ. (އެގޮތުން، އެއީ ދުނިޔޭގެ ބަލާ، ފަހަރެއްގައިވެސް ވަރަށް ބޮޑު
ދީނަށް ވެރިވުމުގެ ސަބަބުން ނޫން. ސަބަބަކީ، މިހާރު އަހަރެމެންނަށް ފެންނަ، އިޖުތިމާއީ ސިޔާސީ ޙާލަތްތައް ބަދަލުވުމުން،

ކަންތައްދިމާވި ގޮތެވެ. އެތަންގައި ކަންތައް މިދިމާވީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ އެތަންގައި ވަރަށް ގިނަމީހުން އަމިއްލަ މަޝްވަރާއެވެ. މިހެންދިމާވީ ހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، އެމީހުން ވަރަށް ބޮޑަށް ދަރަނިވެރިވުން. އެގޮތުން، މުއްސަނދި ސުލްޠާނު ބޮލަކަށް، އެމީހުން އަމިއްލައަށް އެއްޗެ އިސްތިމާރީ ބާރުތަކުގެ މަޅިން ދުނިޔާވީއެވެ. އެގޮތުން، ދަރަނިވެރިވުމަކީ، މުސްތަޢުމިރު. އެކަމަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތްޕުޅުކުރެއްވީ، އެމީހުން އެގޮތަށް ބޭނުންވީ، ދަރަނިވެރިވުމުގެ ސަބަބުކަން ނޫނެވެ. އެމީހުން އެގޮތަށް ބޭނުންވީ، ފައިސާގެ ސަބަބުކަން ނޫނެވެ. އެހެންސް، އެގޮތަށް ބޭނުންވީ، ބާރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުކަން ނޫނެވެ.

އިބްނު މަސްޢޫދު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. "ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތު، މަރު ވިއްކާނަމަ، މީސްތަކުން އެއާއި ގަންނާނެއެވެ." (މާނައަކީ، މީސްތަކުން މަރުވުމަށް ބޭނުންވާވަރަށް ބޮޑުކަމުން، މަރު ވިއްކާނަމަ، މީސްތަކުން މަރުގަތުމަށް ތައްޔާރުވާނެއެވެ.) އަދި ހަދީޘް އިލާހީ، މިހަދީޘާއި ބައެއްކުރާ ސަރުކާރު ދައްކާލައިފިއެވެ. އާންމު ވިދާޅުވުނީ، އެއްވެސް އިންސާނަކު، މީހުން މަރުވުމަށް އެދުމަކީ ފުރިހަމަ ބާރުގެ ސަބަބުން، ހަމައެކަނި ބާރުގެ ސަބަބުން ނޫނެވެ. ބައެއް މީހުން މަރުވާން ބޭނުންވީ، އެމީހުންނަށް ދިމާވި އުނދަގޫތަކާއި ކަންބޮޑުވުންތަކާ ހެދިއެވެ. އެހެންސް، މީހުންނަށް މީހުން މަރުވުމަށް ބޭނުންވުން، އަދި އެމީހުންނަށް ސަލާމަތް ބޭނުންވުން، އަދި އެމީހުންނަށް މަރުވުމުގެ ސަބަބުން ބޭނުންވުން. އެހެންސް، ދީނާއި ދުނިޔެގެ ކާމިޔާބީ ބޭނުންވުމެވެ. އެހެންސް، މިޒާތުގެ ދުނިޔަވީ ކަމަކީ ތިމާމެދުގައި ދިމާވާ މުސީބާތެއް، ސުބުޙާނަﷲ، އަދި ހަމައެކަނި ދީނީގޮތުން ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމެވެ. ހަމަ ހިތުން ފިކުރުކުރެވޭ، އެމީހުން ގޮތުންނަކީ ޖިހާދުގެ ކަމެއްނޫން، އެމީހުންގެ ތަޤުވާއާއި މަސައްކަތް ގުޅިފައިނުވޭ، އަދި ދުނިޔެވީ ހާލަތެއް، އެމީހުން އެވަނީ، އަސްލުގައި ސަބަބެއް ނެތި ހިތްބުރަވެގެން ކަމެވެ. އަދުލުވެރިކަމުގެ ދުވަސްތަކުގައި، މިހެން ކުރުމުގެ ގޮތުގައި ﷲ އަދުލުވެރިކަން ސަރުކާރުތަކުން ދުރުކުރާނެއެވެ. އެހެން. އަދި ދުނިޔެ ދުނިޔަވީ ޝަރުތުތަކުން ނިކުމެ، އަދި މުސްތަޤްބަލް މީސްތަކުންގެ ގަދަބާރު އިތުރުވާނެ، ނަމަވެސް އެއީ މީސްތަކުންގެ ގަދަބާރު އަހަރެއް.

44. ރޯމަނުންގެ އާބާދީއަށް އިތުރުވުން

މުސްތައުރިދުގެ ރިވާޔަތުގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަސް ޤާއިމްވާނީ ރޫމީން ގިނަވެގެންނެވެ. އަދި ރޫމީންނަށް (އަމްރުގެ ބޮޑުން)، އަސްލު ބުނި އެއްޗަކީ." އެގޮތުން، ރޫމީންނަށް ކީއްވެ؟ އެމީހުންނަށް، ރޫމީގެ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނަށް، ފެށިން އެމީހުންނަށް، އެސްޓިބްލިޝްމަންޓަށް، ނިޒާމީ ޖަމާޢަތަށް، މިފަދަ ހުރިހާ މީހުންނަށް ނިސްބަތްވާ ދަރިފަސްކޮޅު މީހުންނަށް ކިޔާ ނަމެކެވެ. އެމުވައްސަސާގައި އެމީހުންނަށް ކިޔުނު ރޫމީންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތްޕުޅުކުރެއްވީ، ޤިޔާމަތްދުވަސް ޤާއިމްވާ ހާލަތެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް، އަސްލުގެ ބޮޑުން، އެންމެގިނަ މީހުންނެވެ.

ކަންމެހެއްސޭ، މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ ކޮބާ؟ މިއީ ރަގަޅު، ނުވަތަ ނުރަގަޅު އަލާމާތެއް ހެއްޔެވެ؟ والله اعلم. ދީން، ސިޔާސީ، އެމީހުންނަށް މުސްލިމުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ މުސްލިމުންނާ މީހުން ހެއްޔެވެ؟ އެހެންސް އަދަދުގެ ބާރު އަސާސްތައް ކަމެއް ނޫން. والله اعلم. އެއީ ހަމައެކަނި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދެއްވާފައިވާ އަލާމާތެއް. ކަންމެހެއްސޭ، މިހާރު އަދަދުގެ އަލާމާތް ފެނޭ އެއްކަލަ، ރޫމީގެ އާބާދީ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވަމުންދާކަން. ރޫމީގެ ބަޔަކު ގައުމުތަކުގައި، އާބާދީ އަނބުރާ ދެއްވަމުންނެވެ. މިސާލަކަށް، އިޤްތިޞާދީ އަދި ބައެއް ނުވަތަ ޖުމުހޫރީ ކަންކަމުގައި، ކޮރޮނާ ފެންނަނީ ދަށްވަމުންނެވެ. އެކަމަކު، ސުބުޙާނަﷲ، ރޫމީގެ އާބާދީ އިތުރުވަމުން، އަދި ނިސްބަތާ ކަމެވެ. މިއަދުގެ ބަޔަކު، އަދި ނިސްބަތާ ކަމެކެވެ. އަދި ކަންމެހެއްސޭ ކަމެއް ހިނގާނެއެވެ. ފަހުގައި ޔޫރަޕުން ނިސްބަތަށް ގެނެސްދޭ ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް ގެނެސްދެއްވާނެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ދުނިޔެ ބަދަލުވާ ގޮތަކީ، އެމީހުންގެ ކަމުގައި ވާނެއެވެ. والله اعلم. އަހަރުމެންގެ މާނައަކީ، ކަންމެހެން އެމީހުން މުސްލިމުންނާ ނުވުމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ތާރީޚުގައި މުސްލިމުން ދެކޭގޮތެވެ.

45. ރޫމީންނާއި ކުރާވާ ހަނގުރާމައް

ރޫމީންނަކީ ކޮންބައެއްކަން ކުރިންވާތީ ދަންނަވާލީމުއެވެ. ރޫމީންނަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުގައި، ސިޔާސީގޮތުން ދުނިޔޭގައި، އަދި މެދުއިރުމަތީގެ ގިނަ ހިއްސާތަކެއްގައި ވެރިކަންކުރަމުންއައި މީހުންނެވެ. އެދުވަސްވަރުގައި ދުނިޔޭގެ ވެރިކަން ބެހިފައިވަނީ، ދެސުޕަރ ޕަވަރުންގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ ފާރިސީންގެ ދައުލަތާއި، އަދި ރޫމީންގެ ދައުލަތެވެ. ފާރިސީންގެ ދައުލަތަކީ، އެދުވަސްވަރުގެ އިރާނުގެ ވެރިކަމާއި، އިރުމަތީ އަރަބިކަރައިގެ ބައެއް ހިއްސާތަކާއި، އިރާގުގައި ވެރިކަން ކުރަމުންދިޔަ ދައުލަތެވެ. އަދި އާސިޔާގެ މެދުތެރޭގެ ގިނަ ހިއްސާތަކެއްގައި، ޔޫރަޕް ދައުލަތުގެ ދަށުގައެވެ. އަދި ދެން ރޫމީންގެ ދައުލަތަށް ބަލާއިރު، އެތިއޯޕިއާ، މިޞްރުގެ ބޮޑުބައި، ސީރިޔާއި، ފަލަސްތީނާއި، އުރުދުންނާއި، ލުބުނާނާއި، އަދި ތުރުކީގައި، އިރާގުގެ ހުޅަނގު ފަރާތުގެ ހިއްސާތަކުގައި ވެރިކަން ކުރަމުންދިޔައީ ރޫމީންނެވެ. އަދި އެމީހުން އިޓަލީ ތުރުކީގައި ވެރިކަން ކުރަމުންދިޔައެވެ. އެއީ އިޓަލީ ރޫމީންގެ ދައުލަތެވެ. އެއީ ބައިޒަންޓައިން ދައުލަތެވެ. އަދި ދެން ރޫމީންގެ އަނެއް ދައުލަތަކީ، އިސްތަންބޫލު ތުރުކީގައި ވެރިކަންކުރަމުންދިޔަ ރޫމީ ދައުލަތެވެ. އެގޮތުން، މިއަދު އައިރުލަންޑު، ތުރުކީ، އަދި ތުރުކީން ބޭރުގައި ހިމެނޭ ބައެއް ސަރަހައްދުތައް ހިމެނެއެވެ. ނުވަތަ ހަނގުރާމަގެ މީހުންނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދުނިޔެ ހަލާކުވުމުގެ ކުރިން ހިނގާނެ ހާދިސާތަކުން، ދުވަސްތަކެއް ފަހުން ހިނގާނެ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި، މުސްލިމުންނާއި ރޫމީންނާ ދެމެދުގައި ވަރަށް ބޮޑު ހަނގުރާމައެއް ހިނގާނެ ކަމެވެ. އަދި އެކަން ހިނގާނީ، މުސްލިމުންނާއި އަދި ރޫމީންނާ ދެމެދުގައި ކަމެވެ. އަދި އެހެންނޫނީ، އެއީގެ ތާރީޚުގައި ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް ކަމުގައިވެސް ވާނެއެވެ. މުސްލިމުންނާއި ރޫމީންނާ ދެމެދުގައި ކުރެވޭ ހަނގުރާމަކަމަށް ވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު، މުސްލިމުންނާއި އެކަމަށް ތައްޔާރުވާނެ ހަނގުރާމައެއްގެ ފަށަމުންދާ ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، ފެންނަނީ ހަދީޘްތަކުން، ވަރަށް ގިނަ އަހަރުތަކަކަށް ފަހު 6 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކަމެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި ހަދީޘެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުގެ އެއްބަޔާންތަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ތިޔަބައިމީހުންނާއި އަދި ރޫމީންނާއި ދެމެދުގައި، ސުލްހައެއްގެ އެއްބަސްވުމެއް ވާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، މުސްލިމުންނާއި އަދި ރޫމީންނާއި ދެމެދުގައި ސުލްހައެއްގެ އެއްބަސްވުމެއް ވާނެއެވެ. އަދި ދެން އެބައިމީހުން އެސުލްހައެއްގެ އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވާނެއެވެ. އަދި މުސްލިމުންނާއި ރޫމީންނާއި ދެމެދުގައި ހަނގުރާމަ ފެށިގެންދާނެއެވެ. އަދި ހަމަވާނީ ބޮޑު އެބައިމީހުންނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "އެބައިމީހުން ތިޔަބައިމީހުންނާއި ހަމަވާނީ، 80 غَايَا ގެ ދަށުގައެވެ." غَايَا ގެ މާނައަކީ ދިދައެވެ. އެއީގެ މާނައަކީ، ކޮންމެ 80 ދިދައިގެ ދަށުން ވާނެއެވެ. "ކޮންމެ ދިދައެއްގެ ދަށުގައި 12000 އެވެ." އެހެންކަމުން، ޖުމްލަ 80 އާއި 12000 އާއި ގުނަކޮށްފިން، 960،000 އާދެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ލަޝްކަރެކެވެ. އަދި غَايَا ގެ މާނައިގެ މައުނާއަކީ، ބައެއް ފަހަރު ރައްޔިތުން ގެންގުޅޭ ބޮޑު ދިދައެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން އަންނާނީ 80 ބޮޑު ދިދައިގެ ދަށުގައެވެ. އަދި ކޮންމެ ބޮޑު ދިދައެއްގެ 12000 މީހުން ވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖުމްލަ ލަޝްކަރުގެ ދަށުގައި 960،000 މީހުން އަންނާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން މުސްލިމުންނަށް ހަމަލާދޭނެއެވެ.

އެކަމާ ހަދީޘްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ތިޔަބައިމީހުން އަރަބިންނާއި ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރު ލިބޭނެއެވެ. އަދި ދެން ތިޔަބައިމީހުން ފާރިސީންނާއި ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުލިބޭނެއެވެ. އަދި ދެން ތިޔަބައިމީހުން ރޫމީންނާއި ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އަދި الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދެއްވާނެއެވެ. އަދި ދެން ތިޔަބައިމީހުން އަދް-ދައްޖާލާއި ހަނގުރާމަކުރާނެ، الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދެއްވާނެއެވެ. (އެހެންކަމުން، ނާފިޢު ވާހަކަދައްކަވަމުން ގެންދަވަނީ ޖާބިރުއާއި އެވެ. ނާފިޢުއަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަޙާބީއެކެވެ. އަދި ޖާބިރުއަކީވެސް ސަޙާބީއެކެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމާ ޖާބިރަށް ވިދާޅުވެފައިވަނީ، އެހެންކަމުން، އަހަރެން ރޫމީންނާއިކާ ހަނގުރާމަ ނިމިގެންދާނަމަ ދައްޖާލު ދެކޭނެ، ދައްޖާލް

ނޫންނާނެއެވެ. މާނައަކީ، ދައުލަތު އަންނާނީ، އެންމެ ފުރުންނެވެ. އަދި މިހަދިޔާގެ މާނައަކީ، ކޮންމެހެން މިދުނިޔެ ކަންތައްތައް، ސިޔާ ތަރުތީބުން ޖެހިޖެހިގެން އަންނާނެ ވާހަކައެއް ނޫން. ވަރަށްގަދައި އުނަސްތައްތަކުގެ ދުވެގަދި، ސަބަބުތަކައްފުރު ދިސައަރަހު ހިނގައިދާނެއެވެ. ސަވަބަކީ، އަރަބިކަރަ ހުޅުވިގެންދިޔައީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުގައިކަން އަހަރުމެންނަށް އެނގެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަވަހާރަވިއިރު، އަރަބިކަރަވަނީ، އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ދަށުގައެވެ. އަދި ދެން އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ގެ ޚިލާފަތުގައި، ފާރިސީ ދައުލަތުވެސް، އިސްލާމީ ޚިލާފަތުގެ ދަށުގައެވެ. އަދި ދެން ރޫމީންނާއި ވަރަށް ގިނަ ހަނގުރާމަތައް ކުރެވިފައިވެއެވެ. އެހެނަސް، އެކަންތައް އަދި ނިމިފައެއް ނުވެއެވެ.

ކޮންސްޓަންޓިނިއާ، އެހެން ހަދިޔާއެއްވެއެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އެހާ ބާރުގަދަ ހަދިޔާކަން ނުވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވަނީ، "ފާރިސީންނަކީ، އެކެއް ނުވަތަ ދެތަކެވެ. (ޖަނަވާރުގެ ދަރު) އެއްފަހަރު ނުވަތަ ދެފަހަރު ޖެހޭއިރަށް ދެންފާރިސީންނެއް ނޫންނާނެއެވެ. އެކަމަކު، ރޫމީންގެ ވަރަށްގިނަ ދަރުމަތައް ހުންނާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދަރުއްބަރިކާތުވިޔަމަ، އެތަނުން އިތުރު ދަރަޖަ ފާގަތްވެއެވެ." (އަދި ސުބްޙާނަﷲ، އެކަންވެސް އެގޮތަށް ހިނގާފައެވެ. އެއީ، ފާރިސީންނަށް ބަލާއިރު، އެފަރާތްތަކާއި ކުރިމަތިލާއިވެސް ދިފާޢީ ހަނގުރާމަކުރީއެވެ. ދުވަހަކު، ސަރަހައްދުގެ ހަނގުރާމަކުރީއެވެ. އެހިސާބުން ފާރިސީންގެ ކަންތައް ފެށި، އެފަރާތުގެ ކަންތައް ނިމިދިޔައީއެވެ. އެކަމަކު، ރޫމީންގެ ދައުލަތުގެ ކަންތައް ބަލާއިރު، އަހަރުމެންނަށް ފެންނަނީ، އެއީ ނިމުމެއްނެތް ކުރިމަތިލުންތަކެއް ކަމެވެ. އެގޮތުން، މުޅި ޔޫރަޕްއާއި ރޯމަނުގެ ދުވަސްވަރު، މުސްލިމުން ރޫމީންގެ ދައުލަތާއި ހަނގުރާމަކޮށްފައިވެއެވެ. އެކަން ފެށިފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުވަސްވަރު، ރޫމީންނާއި ދެކޮޅަށް ކުރެވުނު ތަބޫކު އަދި މުއުތާގެ ހަނގުރާމަ ހިނގިއެވެ. އަދި ދެން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ގެ ދުވަސްވަރު، އެކަކުގާން، ރޫމީންގެ ދައުލަތާއި ދެކޮޅަށް އުސާމާ ބިން ޒައިދު ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި އޭރުވަނީ، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه)، ރޫމީންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އުޘްމާނު (رضي الله عنه) ރޫމީންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި މުޢާވިޔާގެ ދުވަސްވަރު، އަދިވެސް ރޫމީންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރެއްވުނެވެ. އަދި މުޅި އުމަވީ ޚިލާފަތުގައި އެއްކޮށް، ރޫމީންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ ކުރެވުނެވެ. އަދި އައްބާސީންގެ ދުވަސްވަރުގައި ހަނގުރާމަ ކުރިއަށް ގެންދެވުނެވެ. އަދި އިރުމަތީ ރޫމީންގެ ދައުލަތް (އެއީ ބައިޒަންޓައިންގެ ރޫމީންގެ ދައުލަތް) ފަތަހަވެގެންދިޔައީ، މުޙައްމަދުލް ފާތިޙު ގެ އަތްމަތީގައެވެ. އެހެނަސް، ހުޅަނގު ރޫމީންގެ ދައުލަތް ވަރުގަދަކޮށް ދެމިއޮތެވެ. އަދި ރޫމީން އުމަވީން ހުޅަނގުކަރައި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރެއްވިއެވެ. އަދި ރޫމީންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ ކުރައްވައިފިއެވެ. އެހެނަސް، ރޫމީންގެ ގައުމު ބާކީން، މުސްލިމުންގެ ގައުމުތައް ބާކީވެއެވެ. އެއީ، އިނގިރޭސި ވިލާތާއި، ފަރަންސާއި އަދި އިޓަލީގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ވަރަށް ދިގުކަން ހިނގާފައިވާ ކަމެކެވެ. އެއްވެސް ފަހަރަކު ދަތުރެއް ބިންދައިގެން ހިނގައިނުދަނީ، އެހެން ދަތުރު ފަށާނެއެވެ.

ދެން އޮތް ހަދިޔާއަކީ، މުސްލިމުންގެ ހަދިޔާއެކެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. "ރޫމީން އަލްއަޢްމާޤު ނުވަތަ ދާބިޤުގެ ދިއުމަށް ގާތްގާތް، ޤިޔާމަތް ނުވާނެއެވެ. ދެން މަދީނާއިން ލަޝްކަރެއް ރޫމީންނާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ނުކުމެއެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެމީހުންގެ އެވަގުތުގައިވާ އެންމެ ހެޔޮމީހުންނެވެ." (އަޢްމާޤާއި އަދި ދާބިޤާ، ސީރިޔާގެ ހަލަބުގެ އުތުރުފަރާތުގައި ބިންތެރޭގައިވާ ތަންތަނެވެ.) ރޫމީން ހަނގުރާމައަށްޓަކައި ސަފުތައް އަޅުވާލަމުންދާއިރު، ބުނާނެއެވެ. "އަހަރުމެންގެ ތެރެއިން ހަނގުރާމައިގެ އަސީރުންގެ ގޮތުގައި ހިފެހެއްޓުނު މީހުން، އަހަރުމެންނާއި ހަވާލުކުރާށެވެ." (އެގޮތުން، ރޫމީން މުސްލިމުންގެ ގޮތް އެދޭނީ، ރޫމީން ތަރުޖަމާކުރާ ތެރެއިން ވަކިވެގެން މީހުން ނުވަތަ ރޫމީން ތަރުޖަމާންވެ، އަސީރުންގެ ގޮތުގައި ހިފެހެއްޓި މުސްލިމުން ހަވާލުކުރުމެވެ.) އަދި ހަވާލުކުރި ރޫމީންނާއި ހަވާލުކުރުމަށް. އެއީ، އެގޮތަށް އެމީހުން ގޮތަށް ހަވާލުކުރުން. މިދުންނަވެސް ޔޭއޮ؟ ސަފަބަކީ، އެމީހުން މުސްލިމުންނަށް ބަދަލުވެވޭ. މިދުންނޫނެސް، ރޫމީ ކަޝްފުކުރުން އިސްލާމް ވީމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ރޫމީން މުސްލިމުން ގޮތް، އެމީހުން އަނބުރާ ހަވާލުކުރުމަށް އެދޭ ސަބަބަކީ، އެފަރާތުން އެމީހުން

ޤަތުލުކުރުމަށެވެ.) އަދި މުސްލިމުން ބަލާނެއެވެ. "އަހަރެމެން ދުވަހަކުވެސް އަހަރެމެންގެ އަޅުންނައް ހަވާލެއް ނުކުރާނަމެވެ." އޭގެފަހުން، އިސްލާމްކުރުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން އަޅުންނަށް ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ، ކުރިން ހަނގުރާމައިގައި އަދުއްވުންނަކުވީކަސް، އެކަމަކު، މިގޮތް އިސްލާމްކުރުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން އަޅުންނަށް ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި މުސްލިމުން ބޭނުމީ، އެމީހުން އަނބިންގާ ކައިވެނިކުރުމާއި ހަވާލުކުރުމަށެވެ. މިގޮތް އެމީހުންނަކީ އަހަރެމެންގެ އަޅުންނެވެ. އަދި އެމީހުން ހަވާލު ނުކުރާނަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ހަނގުރާމަ ފެއްޓުނީއެވެ. އަދި އެހަނގުރާމަވެސް ވަރުގަދަ ހަނގުރާމައަކަށެވެ. އަދި ރޫމީންގެ ލަޝްކަރުވެސް، ވަރަށް ވަރުގަދަ ލަޝްކަރަކަށެވެ. އެހަނގުރާމައިގައި، މުސްލިމު ލަޝްކަރުގެ ލީޑަރުކަމަށް އޮތީ، ޒައިދު ދޮވާނެވެ. (އޭގެފަހުން، އެހަނގުރާމައިގައި، އެހާވެސް އުނދަގޫ ހަނގުރާމައަކަށެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، މިއީ الله އެކަލާނގެ ކަނޑި، ދުވަހަކުވެސް ގަބޫލު ނުކުރައްވާނެ މީހުންނެވެ. (މިދެންނެވި ދުވަހަކުން އެއްބައި މީހުންނީ، الله އެކަލާނގެ ކަނޑި، ދުވަހަކުވެސް ގަބޫލު ނުކުރައްވާނެ މީހުންނެވެ. ސަބަބަކީ، ޚެޔާލީ އާދަޔާއި، ދަށްޝަރުޢީގޮތުން ފުރަތަމަ ދޮގުދެއްވެ. އެކުރުމަށްޓަކައި، ހަނގުރާމައިގެ އުސްކަމަށް ނިޔާވިއެވެ، އެއީ ޒައިދު ޖަޢުފަރު އަބްދުﷲއެވެ.) އަދި މުސްލިމު ލަޝްކަރުގެ ލީޑަރުކަމަ އެއްބައި ޝަހީދުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެމީހުންނީ الله ގެ ކަނޑިއަކަށް، އެންމެ ގާތުގައި ސަޙާބީންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި މުސްލިމު ލަޝްކަރުގައި ދެން ބާކީވި ލީޑަރުކަމަކީ އެއްބައި މީހުން، ނަސްރު ލިބުން މީހުންނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެމީހުންނާމެދު ހަދީޘްކުރައްވައިފި، އެމީހުން ދުވަހަކުވެސް މަގުތެރޭގައިނުވާ ބައެއް ނެތެވެ. (އެމީހުން، ނަސްރު ލިބޭނެ މީހުން. އަދި الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް ސާބިތުކަން ދެއްވާނެއެވެ. އޭގެފަހުން، އެކަމަށްފަހު، އެމީހުން ދުވަހަކުވެސް މަގުގެއްލިގެން ނުދާނެއެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، އެމީހުން ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަތަހަކުރާނެއެވެ. (ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާއަކީ، މިހާރުގެ އިސްތަންބޫލްއެވެ. އިސްތަންބޫލްއަކީ، މިހާރުގެ ތުރުކީ ރަށްޓެއް ފަތަހަކުރުމަށް ތަނެއް. އެކަމަކު، ފަހުން ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އޭގެފަހުން، މުސްލިމުން ކުރިން ތިރިސްކުލަށް ހަނގުރާމަ ކުރެވުނު ފަހުން، މުސްލިމުން އެތަން އަތުލާ ފަތަހަކުރިއެވެ. އޭގެފަހުން، ފަހުގެ ޒަމާނުގައި، ކުރީ ދައުލަތް، މުސްލިމުންގެ ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ބިންތައް ފަތަހަކޮށްދިނެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ކަންތައް ޖައްސާ ޢަޤީދާ ގެސްޓުގައި އެދުނުވަތަ ހަރަކާތް، އެމީހުންގެ މުދާގައި ޒަކާތާއި ދެން ބައިތަކާ ބޮޑު ޝަހީދާ ރުކުގެއްލި ބޮޑެތިވެ. އަހުރައްޖެ، ކަނޑައްތުވާ ތަކެތި ކަނޑައްތުވާ ދަރަދު ނަގައިފިއެވެ." އަދި ދެން އެމީހުންނަށް ދިމާވާނެ ހަރަކާ، އަހުރައްޖެ ފަތަހަކުރުމުގެ ޚަބަރު. (އަދި މިޝްރިކު ބާޣީންގެ އަތުން ދަމަސްކަސް ފަތަހަކުރާނެއެވެ. މިއީގެ ދަރުހަވައްޖެ، މިދަރުސްތަކާ ހަރުސާފަކާ، އަހުރައްޖެ ވަގުތާއި ކާރިސާވެރިވާ ހަރުސާއިގަޔާއި ކާރިސާފަލާ ކަލެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، ދެން ޢީސާ ޢިބްނު މަރްޔަމް (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެންމެފަހުން ހަދީޘްއަކީ، އަބޫ ދަރްދާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. މުސްލިމުންގެ فُسْطَاطْ ވާނީ الغُوطَا ގައެވެ. (ފުސްޠާޠުގެ މާނައަކީ، ޚޭމާ ޖަމާޢަތެވެ. މިއީގެ މާނައަކީ، މުސްލިމުންގެ ކޭމްޕެވެ. އޭގެފަހުން، މުސްލިމުންގެ ކޭމްޕްވާނީ، الغُوتَا ގައެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، الغُوتَا އަކީ، ދިމިޝްޤުގެ ކައިރީގައި، ނުވަތަ ދިމިޝްޤާއި ޖެހިގެން ހުންނަ ބިމެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، ދިމިޝްޤަކީ، އެދުވަހު ޝާމުގައިވާ އެންމެ ހެޔޮ ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ ރަށެވެ. އޭގެފަހުން، މުސްލިމުންގެ މިލިޓަރީ ބޭސްވާނީ، ދިމިޝްޤާއި ޖެހިގެންނެވެ.

46. ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަތަޙަކުރުން (ކޮންސްޓެންޓިނޯޕަލް ފަތަޙަކުރުން)

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޞަޙާބީންގެ ގާތު އެއްސެވިއެވެ. "ރަށެއްގެ އެއްފަޅި ކަނޑުގައި ހުންނަ، އަދި އުތުރުގެ އަނެއްފަޅި، ބިމުގައި ހުންނަ ރަށެއްގެ ޚަބަރު، ތިޔަބައިމީހުން އަޑުއައްސަވާފައިވޭތޯ؟" އެބޭކަލުން ދެންނެވި، "ދަންނަވަމެވެ. އާ رسول الله އެވެ." (އޭގެފަހުން، އިސްޙާޤުގެ ދަރިކޮޅުގެ ޝަހަރަ ނުވާނަމަ، މިހާރު ހިމާޔަތާ، އުތުރަށް، ރޫމަގެ ބޮޑުންތަކުގެ ތެރެއިން، އެބޮޑުންގެ އެއްފަޅި ކަނޑުގައިވާ، އަދި އެބޮޑުންގެ އަނެއްފަޅި އެއްގަމުގައިވާ ކަހަލަ ބޮޑު ސަރަހައްދެކެވެ. މިސާލަކަށް، އިޓަލީގެ ވެނިސް އެވެ. ވެނިސްއަކީ، އެބޮޑުގެ ބައެއް ކަނޑުގައިވާ، އަދި އެބޮޑުގެ ބައެއް، އެއްގަމުގައިވާ ރަށެކެވެ. އެކަމަކު، ހުރިހާ ހަދީޘް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، މިހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާގެ ވާހަކައެވެ. އެއީ، އިސްތަންބޫލު ބަހުންނަމަ، Constantinople އެވެ.) އޭގެފަހުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ "ބަނީ އިސްޙާޤުގެ (ރޫމީން، އިސްޙާޤުގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ) މުސްލިމުންގެ 70،000 މީހުން އެރަށަށް ހަމަލާދިނުމަށް، ޖިހާދަށް ނުކުންނާނެއެވެ. އެމީހުން އެބިންގަނޑަށް އަރާއިރު، އެމީހުން އެއްވެސް ހަތިޔާރަކުން ހަނގުރާމައެއް ނުކުރާނެއެވެ. ނުވަތަ އެއްވެސް ތީރެއް ނުޖަހާނެއެވެ. އެމީހުން ކިޔަމުންދާނީ، لا اِلهَ اِلا الله، والله اكبر އެވެ. ދެން އެއްފަޅި ފަތަޙަވާނެއެވެ. ޘައުރު (މިހަދީޘްގެ އެއްރާވީ) ވިދާޅުވަނީ، އަހަރެންނަށް ހިތަށްއަރާގޮތުން ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ކަނޑުގައި ހުރި ފަޅިއެވެ." ދެން އެމީހުން ދެވަނަ ފަހަރަށް، لا اِلهَ اِلا الله، والله اكبر ކިޔާނެއެވެ. ދެން ދެވަނަ ފަޅި ފަތަޙަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން لا اِلهَ اِلا الله، والله اكبر ކިޔާނެއެވެ. ދެން އެމީހުންނަށް، އެރަށުގެ ދޮރު ހުޅުވިގެން ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް މުޅިއެރަށް ފަތަޙަވާނެއެވެ. އަދި ޣަނީމާ މުދާ އެއްކުރުމުގައި ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެތަކެތި އެމީހުންގެ މުދާގައި ބަހާލަމުންދަނިކޮށް، ޝައިޠާނުން އަޑުގަދަކޮށް، އެމީހުންގެ ގާތަށް އައިސް ބުނާނެއެވެ. "ދައްޖާލު ނިކުމެއްޖެއެވެ، ދޫކޮށް އަރައިގަންނާށެވެ." އަދި ދެން އެމީހުން ހުރިހާ އެއްޗެއް ދޫކޮށްލާފައި، އެނބުރި ޝާމަށް ދާނެއެވެ. (މުސްލިމް)

އޭގެފަހުން، ސުވާލަކީ، މިދުނިޔެމު އިސްޙާޤުގެ ދަރިކޮޅުގެ 70،000 މީހުންނަކީ، ކޮންބައެއް ހެއްދެވު؟ ތާރީހީނަކީ އިސްޙާޤު ދަރިކޮޅުގެ މީހުން. ރަސޫލާގެ އިލްމުވެރިން، މިސާލަކަށް، އިބްނު ކަޘީރު، އަދި އަލްނަވަވީ، އަދި އެހެން އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، މިތަންގައި ބޭނުންކުރައި މިފަދަ، ރޫމީންގެ ދަރިކޮޅާ މުސްލިމުންގެ ވާހަކައެވެ. އިރުގެ ބައެއް އިލްމުވެރިން ބަލައިގަނެވޭކަމުގައި، ރޫމީންނަކީ، އަޚް އީސާ އިބްނު އިސްޙާޤުގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުންނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެމީހުންނަކީ، މުސްލިމުންގެ އާއްމު ފަސްކަތުގައި މިވި ރޫމީ ދަރިކޮޅުގެ މީހުންނަކީވެސް ވެދާނެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންނަކީ، ތާރީހީގެ ބޮޑުއިން، އިސްލާމްވި މީހުންކަމުގައިވެސް ވެދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، އެމީހުންނީ އިސްޙާޤުގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ މުސްލިމުންނެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން އެރަށް ފަތަޙަކުރަނީ، ޖިހާދުން. އެމީހުން ކިޔަމުންދަނީ، لا اِلهَ اِلا الله، والله اكبر އެވެ. والله اعلم އެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންނަކީ، އުސޫލަކަށްވުރެގައި ދީނުގެ މުސްލިމުންކަމުގައިވެސް ވެދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެން ކުރިންވެސް ބުނިފަދައިން، ބޮޑުތަކެއް ބިމަކީ، ބައިޒަންޓިއިންގެ ދައުލަތުގެ ދަށުގައިވި ބޮޑެއް. އޭގެފަހުން، އެމީހުން އަނބުރާ ފަތަޙަކުރަނީ އިސްތަންބޫލް ފަތަޙަކުރާ މީހުންކަމުގައި ވެދާނެއެވެ. والله اعلم.

އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. އަހަރެމެން ޤިޔާމަތުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު، އަހަރެމެންނަށް ވާހަކަ ދެކޭނީ، ޖިހާދު ބޮޑުތޮކެއްގެ ގޮތުގަ. އަހަރެމެންނަށް ވާހަކަ ދެއްކޭނީ، މުސްލިމުންގެ ނަސީބު ކަންތައްތައް ވެސް. އަހަރެމެންނަށް އިސްލާމުގެ އެއްގަލަކީ، ރަސޫލާގެ ބަހުގެ ވާހަކަ. އެހެންކަމުން، ރަސޫލާގެ ވާހަ ބައިތަކަށް ބަލާއިރު ބޮޑުޔޫނުގެ ވާހަ، ހަމަގައިމު ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިއީ ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އަށް އެނގިވޮޑިގެންވާ މުސްލިމުންގެ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި މިހަދީޘްތަކުގެ މަގުސަދަކީ، މުސްލިމުންގެ ގާތުގައި އަހަރެމެންނަށް ކުރަމުންދާ ކަންކަމަށް ސާބިތުކަމެއް ހިނގައިގެން ބޮޑުދުނިޔެ ގާތު. އެކަމަކު، މިހަދީޘްތަކުގެ މަޤުސަދަކީ، ޔަޤީންކަމާއި، އިސްލާމްދީނުގެ މުސްތަޤުބަލަށް ހަމަޖެހިލެއްވުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘްތަކުގެ މުސްތަޤުބަލް

ހާމަކޮށްދިނުމެވެ. އަދި އެކަށޭނަކަމުގެ ތަކާ، އެއްވެސް މިހާރު އެނގިގެންނުވާ ކަންތައްތައް ކަމެވެ. އަދި އެކަންތައްތައް ހިނގާފައިވަނީ،
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ގުޅިގެން ކަމެވެ.

ދުވަހަކީ، އަހަރެމެންގެ ހިތްމަތްކުރުކަން، މުއުމިނުންނަށްކުރަން ހުރި ބިރުވެރިކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ ތެދުއީން ގިނަ ހަރުދަނާކަމެއް، އަހަރުމެންނަށް ހުރި އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އަހަރުމެންނަށް ދީނުގައި ތަޤްވާކަމާއި އަދި ބާރު ލިބިގަތުމެވެ. އަދި އަހަރެމެންކަމީ، އަހަރުމެންނަށް މުސްތަޤްބަލުގައި މަގުދައްކާ އެއްބަސްވުމުގެ ގޮތުގައި އެހީތެރިވެދެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަހަންނަމާއި މުސީބާތުގެ ވަގުތުގައި، އަހަރުމެންނަށް ތަރުހީބު ބާރުލިބުމެވެ. މުސްތަޤްބަލުގެ ބާރާއި ވަގުތުތައް ފަރަށް އުނދަގޫގެންނާނުއެވެ. އެގޮތުން، މިހަދީޘްގައި، އަހަރުމެންނަށް ޢިބްރަތު ހަނދާންކޮށްދެނީ، އަދި އުވަގުތުކަމުގައި މަގުދެއްކުމަށް އެހީތެރިވެދެއެވެ. އެކަމަކު، އެކަމާ ހިނގުމުގެ ކުރިން، އެކަމެއްގެ މާނަ ތަސްނީފުކުރުމަށް އަހަރުމެންނަށް ބާރުކަން ނޫނީގެއްނެއެވެ. މިސާލަކަށް، މަދީނާއިން އަލިފާނުއް ނުކުތް، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ބަސްކިޔާ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ކާމިޔާބުކަމާ ފެންނާނެއެވެ. މިހަދީޘްގައި އަލިފާނާ މާނަކަށް ހާބާ؟ والله اعلم އެވެ. އެކަމަކު، އެކަން ހިނގުމުގެ ކުރިން އެކަކަށްވެސް، އަހަރުމެންގެ ބަޔާންކުރުވާފައިވަނީ، ކޮންކަމެއްކަމެއް ނާނގޭއެވެ. އެކަމަކު، އެކަން ހިނގުމުން، އެއީ ސިފަ ކޮންކަމެއްކަން އަހަރުމެންނަށް އެނގުނެވެ. އެއީ، އަލިފާން ފުރިބަދަލުގެ ޖަހުލެވެ. ހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، އަލިފާން ފުރިބަދަލުގެ ވާހަކަ ކަމެއް ފަހުރުގައި މިނަބަރަކު ހިކޮށްފައި ނުލެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، އަލިފާނެވެ. ހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ވާހަކަތަކަކީ، މަދީނާއިން އަލިފާނާއި ނުކުންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިސްރަކުން ހިކޮށްފުން، އެއީ މަދީނާއިން ނުކުންނަ ބޮޑު އަލިފާނެކެވެ. ނުވަތަ އެހެން ގޮތަކަށްހެޔޮ ހިކަށްފުނެވެ. އެކަމަކު، އެކަން އަސްލުގައި ހިނގުމުން، އަހަރުމެންނަށް އެކަމުގެ ދެކޮޅު ތަފާތުތަކެއް ނިނގުނެވެ. އެއީ އަލިފާން ފުރިބަދަލުގެ ޖަހުލެވެ. އަދި އެއީ އެހެން ހަދީޘްތަކުގެ ތަސްދީޤުކުރަނީ ވާހަކަ ފާޅުކުރާނެއެވެ. والله اعلم އެވެ.

47. ޖަހަންނަމުގެ ފިރިކަން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަހަންނަމުން މިޔަކު ފާޅުވެ، އެހާރާ، އެހާރުގެ މިސްކީނުން، އެހާރުގެ ދުނިޔޭގެ ދުވަސް ކަންތޭ ގެންދިއުމަށް ދާންދާން، ދަރާމަތެއް ނުވާނެއެވެ." މިހަދީޘްން އަޅު ޢިލްމުވެރިން، އެހާރަކީ، ނުބައި މިހާރުގައި ހިކުރިވާންޏެވެ. ސަބަބަކީ، އެހާރާ ސިފަކޮށްދީފައިވަނީ، އެހާރުގެ ދުނިޔޭގެ މިސްކީނުން ގެނދެވޭ ކަމަށެވެ. އެކަމަކު، އެއަށް ހަދީޘްގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ، އެހާރަ ބޮޑުވާވިއް ބާކީއްކަމެއްގައެވެ. އަދި އެހާރީ ދުނިޔެގެ ދުވަހުން ބާކީއެއް ކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއްބާކީ، ބޮޑުވާވިއްގެ ދުވަހުން ބާކީއެއް. އެހެނިހެން، އެއްބާކީ، ހަރުކަށި އަދި ގަދަވަދަ ބާކީއެއް. އިބްނު ޢައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވަނީ، "..... އެހުރިހާ އެއްވެސްތަކީ، ބޮޑުވާވިއްގެންނެވެ."

ކަންތައްތަކެއް، އެންމެ ފުރަތަމައިން، ޖަހަންނަމުގެ ކަމަށްބަޔާ ހުއްޓެވެ؟ ޖަހަންނަމުގެ، ދަރަނީގެ އަރަބި ދަރިކަމުގެ ކާބަފައިންނެވެ. ދަރަނީގެ އަރަބިންނަށް، ޖަހަންނަމުގެ ދަރިކަމުގެ މިހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، މިދަރަނިވާ ބާކީއެއް، ދަރަނި ނުކުންނާނެ ބާކީއެކެވެ. އަދި އެއްބާކީގެ ވާނީ ހަމައެކަނި ކަމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއްބާކީގެ ބާރާންކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، އެއްބާކީގެ ދުނިޔޭގެ މިސްކީނުން ކަންތޭ މިހާރުގެ ކަމެއްގައެވެ. މާނައަކީ، އަދި އެއްބާކީ، ވެރިން ބޮޑުވާވިއް ބާކީއެކެވެ. އެހެނިހެން، އެއްބާކީ، ހަރުކަށި އަދި ގަދަވަދަ ބާކީއެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެއްބާކީގެ އެގެންދަވަނީ، އެއްބާކީގެ މިސްކީނުން، އެއްބާކީގެ ދުނިޔޭގެ ކަންތޭ ބާރުވުންނެވެ. މިއީގެ މާނައަކީ، ނުބައިކަންތަކާއި ދަރާގަން، އެއްބާކީ ވެރިން ހަރުކަށިވާނެއެވެ. އަދި އެއްބާކީ ފިރިކަން ކުރައްވާނީ، ބާރާއި އެކުގައެވެ. އެހެނިހެން، އެކަންކުރައްވާނީ، ހަމަޔައި، ތެދުފުރިކަމާއި އެކުގައެވެ. މިކަން ފަހަރުގައި މަހުރީގެ ކުރިންފުން ހިނގާނެއެވެ. އެކަމަކު، ބާޒަން ބަޔާންކުރަނީ، މިކަންހިނގާނީ، މަހުރިއަން ފަހުގައި ކަމުގައެވެ. والله اعلم އެވެ.

48. ދުޝްމިނުންނާއި ކުރުވާ ހަނގުރާމަތައް

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه)ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މުސްލިމުން ދުޝްމިނުންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކޮށް، އަދި މުސްލިމުން ދުޝްމިނުން ގަތުލުކޮށް، އަދި ދުޝްމިނުން އެމީހުން އަމިއްލައަށް ގަލެއްގެ ބައްދުރުގައި، ނުވަތަ ގަހެއްގެ ބައްދުރުގައި ޔަހޫދީން ވަގުތެއް އަންނަންދެން، ޤިޔާމަތެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ގާ ނުވަތަ ގަސް ބުނާނެއެވެ. "މުސްލިމުއެވެ. ނުވަތަ الله ގެ އަޅާއެވެ. އަހަރެންގެ ބައްދުރުގައި ޔަހޫދިއަކު އޮވެއެވެ. އައިސް އޭނާގެ ގަތުލުކުރާށެވެ. އެކަމަކު، ޣަރުޤަދު ގަސް، (އެހެންކަމުން) ނުބުނާނެއެވެ. އެގަހަކީ، ޔަހޫދީންގެ ގަހެކެވެ." (މުސްލިމް 41:6985)

އެގޮތުން، އެސަރަޙައްދުން އަންނަ ފަލަސްތީނުގެ މީހުން ބުނަނީ، ދުޝްމިނުގެ މީހުން މިހާރު ވަރަށް ގިނައަދަދަކަށް، އެފަރާތްތަކުގެ ގަސް އެބަ އިންދައެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، މިދުނިޔެ ވައްތަރުގެ ގަސް، މުސްލިމުންނަކަށް ދުޝްމިނުގެ މައްޗަށް ނަޞްރު ލިބޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިވައްތަރުގެ ގަސް، ދުޝްމިނުގެ ގަހެކެވެ. ކާފިރުވެރިކަމުގެ، އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ، މިޒަމާނުގައި ކުރާ، ބިދުޢަތުވެރިންގެ ސަޤާފަތުގެ ވާހަކަތަކެވެ. އެގޮތުން، ދުޝްމިނުންނާއި ދެކޮޅަށް މިއިރުކަކުން ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތައްވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަންތައްތައް ހިނގާފައިވޭ، ސާފު ކަލިމައިގެ ދަރަނި ނުދެވެ. އެފަދަ ކަންތައްތައް ހިނގާފައިވޭ، ވަގުތީ ސިޔާސީވެރިކަމާ، ގަލީ ސިޔާސީވެރިކަމުގެ ދަރުސްދިނެވެ. އަދި އެފަދަ ކަންތައް ހިނގާފައިވޭ، ސާފުކަން لا اِلهَ اِلا الله ގެ ކަލިމަ ދިރުވައިގެ ދަރަނި ނުދެވެ. އެކަން ހިނގާފައިވޭ، މުސްލިމުންނާއި ދުޝްމިނުންނާއި ދެމެދުގައި ބޮޑު ކަމެއްގެ ބޭކަރުކަން ނުދެވެ. އެހެންކަމުން، އެފަދަ ކަންތައްތައް ހިނގާފައިވޭ، ވާޤިޢާތަކާއި ބަރާބަރު ބޮޑުބޮޑު ކަމެއް، ބާރާބަރު ޖުމްހޫރީ ސަރުކާރުތަކުގެ ކޮންފަރެންސްތަކާ ހަނގުރާމަތަކުގެ ބޮޑުބައެވެ. އެމީހުންގެ ވާޤިޢާތަކުގައި، الله سبحانه وتعالى އަނޑާރުކޮށް ނުދެވެ. އަދި މިއުންމަތުގެ މުސްލިމުން ދުޝްމިނުންނާއި ހަނގުރާމަކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އަދި މިސާލަކަށް މިކުރުވުން ހުރިހާ ހަނގުރާމަތަކުގެ ނަތީޖާއަކީ ނާކާމިޔާބުވެއެވެ. އެހުރިހާ ހަނގުރާމައެއްގައި ކާމިޔާބު ހޯދައިދިނިވެސް ދަރިކަލުންނެވެ. އެހެންކަމުން، މިޒަމާނުގައި އަޅުގަނޑު މިފަހަރުގެ ކުރެވުމުގައި، ބާރާބަރު ކަމެކެވެ. އެއީ، ނަސްރު އަންނަ ސަބަބަކީ، މުސްލިމުން ހަނގުރާމަކުރަނީ، އެމީހުންނަކީ މުސްލިމުންނަށްވުރެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ގާގަނޑާއި އަދި ގަހަށް ބާރުއިރު، އެބައިކުރި މުސްލިމުންނަށް ދޭނެ، އެމީހުންނަށް ފަލަސްތީނުގެ މީހުންގެ ގޮތުގެ ސަބަބުން ނުދެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ އަރައިގަތުން، ނުވަތަ އިންޤިލާބުގެ މީހުން، ނުވަތަ އެއްވެސް ގޮތުގައި ސިފައިވާ މީހުން ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަނިކޮށް ބުނެފައި، "އޭ މުސްލިމުއެވެ. އޭ الله ގެ އަޅާއެވެ." މިދުނިޔަވީ ގަހައި އަދި ގަލުގަނޑު، ޙަޤީޤަތުގައި ކަލިމައިގެ ބުނަންވާނެއެވެ. ހިތް އަދި ކޮންމެ މީހަކު ބުނަންވާނެއެވެ. ހިތްބަޔަކު ބުނަނީ، އެކަމަކު ބުނަންވާނެއެވެ. އެކަމަކު ބުނަން އެނގިފައިވާ ކަމަށް، ހިތް މުސްލިމުގެ ކަލެވެ. އަދި ހިތްގައި، الله ގެ އަޅެއް ކަލެވެ. އެގޮތުން، ހިތް ހަނގުރާމަކުރަނީ، އެކަނިވަރު މީހުންނަށް ކަލެއްގެ ނުވާނަމަ، ނުވަތަ ހިތް ހަނގުރާމަކުރަނީ އެހެން ދިރިއުޅުމުގެ ދަރަނިގައި ކަލުގެއިވާނަމަ، ހިތް ބުނަންވާނެ އެމަޙަލު ބުނަންވާނެއެވެ. ހިތްގައި ކަލުކަލެއް އެމަހަލު ބުނަންވާނެއެވެ. ހިތް ބުނަންވާނެ އެމަހަލު އަނގަލީ، ހިތް الله ގެ ކަލިމަ އުފުލާނަމައެވެ. އެގޮތުން، ހިތްއަށް އެނގިފައި ގޮވާ، މިދުނިޔެ ނިމުމެވެ.

49. މަދީނާއިން ނުބައިކަންތައް ބޭރުކުރުވުން

ބުޚާރީގެ ޙަދީޘްގައިވޭ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه)ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މީހަކު އޭނާގެ ދެބެންގެ ދަރިދަރިކުދިންނާއި، އަދި އޭނާގެ ތިމާގެ މީހުންނަށް ގޮވާ ގެންގޮސް "ލުއިފަސޭހަ ހާލަތަށް އަންނާށެވެ. ލުއިފަސޭހަ ހާލަތަށް އަންނާށެވެ." މީހުން ބުނާ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، މަދީނާގައި ބޭނުންވާވަރުވެސް، މަދީނާގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ ބޮޑުއިން، ލުއިފަސޭހަ ދިރިއުޅުމުގެ އުއްމީދުން ބިންތަކަށް ދިޔަ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. އަދި އެފަދަ މީހުން

އުމުރުންގެ ތިމާގެ މީހުންނަށް ގެއްލުމި، މަދީނާ ދޫކޮށް، މަސް ފެންވަރުވެގެ ދިރިއުޅުމުގެ އުފެން، އުތުރުތަކަށް ތަޅުމަށް ބޯނުއްވާ.
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އުމުރުންނަށް އަނގައިން، މަދީނާ އުމުރުންނަށް ހެޔޮވުން ވެއްވާ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެޔަރާބެއްގެ ތެޔޮލިޔަސް ތިމަނަކާގެ ފެނަކާ ފާރާނާ ގަސްތި ބޭނުމެވެ. الله ގެ އިސްތިޔުން ބޭނުމެވެ. މަދީނާ ދޫކޮށްދިޔަ، އަދި މަދީނާ ދޫކޮށްލައިފި އެއްވެސް މީހެއްގެ ބަދަލުގައި، الله سبحانه وتعالى އެއަށްވުރެ ހެޔޮވެރިޔާ މީހަކު، ބަދަލުގައި މަދީނާގައި ލައްވަވާނެއެވެ." އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އަލް މަދީނާއަކީ، ނުބައިމީހުން ފަޅައިދާ ދިރިހުރިބާއެއް ފަދަ ތަނެކެވެ. އަދި މަދީނާ ހުރީ ނުބައިމީހުން ބޭރުކޮށްލާނެއެވެ."

އެވެނޭ، އެއީ މިސްކިތަށް، ދުނިޔޭގެ އެކި ފަރުދުންތަކުން، އެމްބަސީއަށް މީހުން ދިޔުން ކަމަކީ ކަމެއް. އެއަށްފަހު، އެފަދަ މީހުން އުމުރުންގެ ޒިޔާރަތަށް ގެނައި. ސަލަފުނަ، އެމްބަސީގައިވާ މަތީ ފެންތީގެ ދިރިއުޅުމުގެ ސަލަފުން. ހަމަ ވީމާ، މިދާންނަށް މީހުން މަދީނާ ދުނިޔެމަތިން، އުމުރުންގެ ޒިޔާރާގެ މީހުންނަށް ގެއްލުމި، މުއްސަނދި ދިރިއުޅުމަށް އަރުމަށް ބޭނުން. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އުމުރުންނަށް އަނގައިން، މަދީނާ އުމުރުންނަށް ހެޔޮވުން ވެއްވާ." އެވެނޭ، ސަލަފުގެ، މިހަދީޘްގައި ބުނެވިގެން މިވަނީ، ހެދީމާ ފަހުގެ ފަރާތަށް ހުށައޮތް؟ ނުވަތަ ފަހު ޒަމާނު ފަހުގެ ފަރާތަށް ހުށައޮތް؟ އެވެނޭ، ދެކެވުނު ވެއްވާ. ކުރިން ދަރުސްތައްގެ ވަރަށްދޮރުގެ ދަތިތަކަށްފަހުއެވެ. ޙަދީޘަކީ، އަލް ޙާފިޡް އިބްނު ޙަޖަރު ވިދާޅުވެއްސެވި، މިހަދީޘްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާން ހުށައަޅާ ހަދީޘްއެކެވެ. ދެވަނައީ، އަލް އިމާމް އަން ނަވަވީ ވިދާޅުވެއްސެވި، މިހަދީޘްގައި، އެކަށައެޅޭ ފަސް ޒަމާން ހަދީޘްއެކެވެ.

އަލް ޙާފިޡް އިބްނު ޙަޖަރު، ފަތުޙުލް ބާރީގެ (3/30/107) ނަންބަރު ހަދީޘްއެވެ. އެއީ، ޢަބްދު އިބްނު އަބްދުالله (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، ބަރަކާތުގެ މިހަދީޘް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާނާ ހުށައަޅާ، އިސްތިޔުމުގެ ބޭނުން ބައިގައި ދައްކަވާއެވެ. އަދި ދެން ހަމަ މަދީނާގައި ބަލައިލުމެވެ. އެވެނޭ، ހަމަ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާނާ ހުށައަ ދެންނެވިއެވެ. "އަޔަރުންގެ (އިސްތިހާރުގެ އަދި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމުގެ) ބައެއްގެ ކަނޑަސްފަހަތުދެއްވާނެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ދޫނެކެވެ. ތިމާ الله سبحانه وتعالى އަށް ބައެއްގެ ދިނުމަށްފަހު، އެއަކަށް ނުއެއް ނުކުމެވާނެއެވެ. އެވެނޭ، އުމުރާ އަނެއްކާވެސް އެނބުރި އައިސް ދެންނެވިއެވެ. ވާ رسول الله އެވެ. އަޔަރުން އެބައެއްގެ ނުކުންނަށް ބޭނުންވެއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަން ގަބޫލުކުރެއް ނުކުރައްވިއެވެ. އަދި އުމުރާ ތިންވަނަ ފަހަރަށް ހުށައެޅުއްވިއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަން ގަބޫލުކުރު ނުކުރައްވިއެވެ. އަދި އުމުރާ ހިނގައްޖެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މަދީނާއަކީ އެބައެއްގެ ރަގަޅު އަދި ނުބައި ވަކިކުރާ ދިރިހުރިބާއެއް ފަދައެވެ. އަދި އެބައެއް، ނުބައި ބޭރުކުރެއެވެ."

ކުރިމައްޗަށް، މަދީނާއަކީ ވަރަށް އެހެންކަހަލަ މާހައުލެއް ހުރިހާ ބައެއް. މިއަދުވެސް އެބައެއް، ވަރަށް ގިނަ އަދި ހިޔަބައެއް. އެވެނޭ، ސަހާބީން މަޢުކާއިން ހިޖުރަކުރުމިއިރު، އިބާދަތުންނަށް އެބައެއް ދިރިއުޅުމަށް ވަރަށް އުނދަގޫބައެއްކަމުވިއެވެ. އެވެނޭ، ހިޖުރަކުރުމި މުހާޖިރުންނަށް ވަރަށް ގަދައަށް ހުރަޖެހި، އަދި ބަލާބު އެއްނ ބަލިބަލާޖެހުނުހި. އަންސާރުންގެ ބާކަރުންނަށް އެކަން އަހަރާޖެހަމަށް ނުވެއެވެ. ސަލަފުނަ، އިބާދަތުންނަށް އެމާހައުލަށް ހާނިވެއެވެ. ކުރިމައްޗަށް، މުސްލިމުން ސިއްޙީ ގޮތުން ބަލިކަށިވެފައިވެދާހި، ވަރަށް ނިކަމެތިވުމުގެ ހަބަރު ފުރައިސުންނަށް ލިބުނެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބާރުންތުރުވި ސަހާބީންގެ ވަރުގެން ފުރައިސުންގެ މީހުންނަށް ދައްކަމަށް، އިބާދަތުންނަށް ބާރުގަދަ ބައެއްކަން. އަދި އިބާދަތުންނަށް ހުކުގެ ސަލަފުން އެއްވެސް ކަމެއްނުލާފަކަން. އެވެނޭ، އެކަކުގެ ގޮތުން އިބާދަތުންނެގެ ގޮތް ހަދީޘްކުރައްވާ، އިބާދަތުން އުމުރާކުރައްވާފައިރު، ފުރައިސުން ބަލައިދާ ރާއްޖެ ހުރުން. އެވެނޭ، އިބާދަތުން އެކަށަރު ރާއްޖެކުރައްވިއެވެ. އެހެންވެ، ފުރައިސުން ބަލައިދާ ރާއްޖެ ހުރުމަށް، ސުންނަތެކެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މަދީނާއިން ހުމުގެ ރޯގާ ބޭރުކުރެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދުޢާގެ ބަރަކާތުގެ ސަބަބުން، މަދީނާއިން ހުމުގެ ރޯގާ ބޭރުވެގެން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އަލް ޖާސީ އިޢުޖާޒުގެ ދަލީލެވެ. އަލް ޖާސީ އިޢުޖާޒުގެ ވިދާޅުވަނީ، މިއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރާދަ ހާއްސަ ކަމެކެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، އައްނަވަވީގެ ދަރިވަރިޔާ ކާބަ ހުއްޓެވެ؟ އިމާމް ނަވަވީގެ ދަރިވަރިޔާ، ބުޚާރީގެ (3/30/105) ނަންބަރު ހަދީޘްގައެވެ. އެއީ، އަނަސް އިބްނި މާލިކު (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އައްދައްޖާލު މަދީނާއާ ކައިރިއަށް އަންނާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާއަކަށް މަދީނާއަކަށް ނުވަދެވޭނެއެވެ. އޭނާ މަދީނާގެ ކައިރިއަށް އަންނާނެއެވެ. މަދީނާ ތިންފަހަރަކު ހެލިގަނޑުގަނޑާނެއެވެ. (މާނައީ، ތިންފަހަރަކު ބިންހެލުން އަންނާނެއެވެ.) އަދި އެބިންހެލުމުން، އެތަނުގައިވާ ކާފަރަކާއި އަދި މުނާފިޤެއް، އެތަނުން ބޭރުކޮށްލާނެއެވެ." (މާނައީ، އެހެރީހާ އެންމެން މަދީނާދޫކޮށް ދާނެއެވެ.) އެގޮތުން، މިދެންނެވި އައްނަވަވީގެ ގޮންޏާ ދަރިވަރެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، އިބްނި ހަޖަރު އަލްޢަސްޤަލާނީ ވިދާޅުވަނީ، މިހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ވަގުތާއި، އަދި އައްދައްޖާލުގެ ވަގުތުގެ ވާހަކައެވެ. ދެވާހަކަ އެއްކޮށެވެ. އެހެން ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، އެއީ އާންމު ހަދީޘެއްކަމެވެ. އަދި އެހަދީޘަކީ، ހުރިހާ އިރަކަށްވާ ހަދީޘެއްކަމެވެ. އެކަމަކު، ދެން މިހަކަ ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. "އެހެންވީއާ، ވަރަށް ގިނަ މަރުވުން ސަބަބުން ބާކީވުން، މަދީނާ ދުވާލަކު ހިލޭއެއްވެސް ހުއްޓުނީތޯއެވެ؟" އަހަރެމެން ދެން ވަރަށް ގިނަ މަރުވުން ސަބަބުން ބާކީވުން މަދީނާ ދުވާލަކު ހިލޭ ދިޔަކަން. މިސާލަކަށް، މުޢާދު އިބްނި ޖަބަލު، އަބޫ އުބައިދާ، އަދި އަލީ ބިން އަބޫ ތާލިބު. އަދި އަލީގެ ވަގުތުގައި، ފިތުނަތަކާއި ހަލާކުގެ ފިތުނަތަކުން ހިނގިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ހަލާކުގެ ފިތުނަތަކަށް ހުރުމަށް މަދީނާއިން ބޭރުވިއެވެ. އެގޮތުން، މިހަދީޘާއި ހަމައަށް ހަދީޘްކުރައްވައިދެއްވާ، މަދީނާ ބާކީވުމަށް، މަދީނާއަކީ އަބަދުވެސް ހަމަ ރައްކާތެރި ތަނެއްކަމުގައި، ދުވަސް، އަބާކުވުން މަދީނާ ދުވާލުހަމަ ތަނަކަށް ވެއްޖެނަމަ ހިމާޔަތްވާނެތޯއެވެ؟ والله اعلم އެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، މިދުނިޔޭ ވަގުތުތަކުގައި ތިނެ ނުބައި މީހުން މަދީނާ ދުވާލު ނުކުންނާނެއެވެ. އެހެނަސް، އެހެން ވަގުތެއް އަންނާނެ، އެވަގުތުގައި މަދީނާ ފަހުވެގެންނާނެ. އަދި މިއީ އެންމެފަހު ވަގުތުގައި ހިނގާނެކަމެއް. އެކަން ހިނގާނީ، މަސީޙު އީސާ (عليه السلام) ގެ ބަރަކާތްތެރި ވަގުތަށްފަހު. ބުޚާރީގެ ހަދީޘްގައިވާ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހުން މަދީނާއިން ނުކުންނާނީ، މަދީނާ އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ހާލަތުގައި ހުއްޓައެވެ. (މާނައީ، މަދީނާގައި އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނުވާނެއެވެ. އެތަންވާނީ، އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ހާލުގައެވެ. އަދި މިސްކީނުން އެތަނުން ނުކުންނާނެއެވެ.) އަދި ޖަނަވާރާއި އަދި ވަޙުޝީ ޖަނަވާރުތަކުން، އެތަނަށް އަންނާނެއެވެ. (މާނައީ، މަދީނާ ހުސްވެފައި ހުންނަ މިންވަރު، ސަބަބަކީ، އެތަނަށް ވަޙުޝީ ޖަނަވާރުތައް ފުރިސްޓުވާސްތުތި އެތަނަށް އަންނާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެތަނަށް ހުސްވެފައިވާނެއެވެ.) އަދި ދެން މުޒައިނާގެ ކަނބަލި ބަކަރައްޗާ ދެމީހުން، އެމީހުންގެ ކަނބަލިބަކަރާއެކު މަދީނާއަށް ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ފެނިގެންދާނީ، މަދީނާ ހުސްވެފައިވާކަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ޘަނިއްޔަތުލް ވަދާޢަ ހަމައަށް ދެވުނީމަ، އެމީހުން މަރުވާނެއެވެ. (ބުޚާރީ 3/30/98)

އަދި މުވައްޠާ އިމާމް މާލިކުގައި، އެހެން ހަދީޘެއްވެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަލްމަދީނާ އެންމެ ހެޔޮގޮތުގައި ހުންނާއިރު، އެތަން ދޫކޮށްލާނެ، އަދި ފުރުގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން، ކުއްތާއާ ނުވަތަ ހިޔާވެ، މިސްކިތްތަކުގެ ތަނބުތަކާ ކައިރިއަށް، ނުވަތަ މިމްބަރަށް ކުޅެކަމުދާނެއެވެ." އެބަލަދުން އެއްސެވިއެވެ. "رسول الله އެވެ. ދެވަން ކަނޑައަކަށް ކޮންބައެއް ކަމުގައޭ؟" (ސަބަބަކީ، މަދީނާއަކީ، ކައުރަހާއި، ދުވާ ހައްދަ

ބަރުކުރެވޭ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެތަކެތި ދޫކޮށްލެވިފައިވާނީ، ޖަނަވާރުންނަށާއި އަދި ދޫނިސޫވާ ސޫޖަރުވެ." (މާލިކުގެ މުވައްޠާގައި - ފޮތް 45، ނަންބަރު 45.2.8) ސުވާލަކީ، މިކަން ހިނގާނީ ކޮންއިރަކު ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، އަޅުގަނޑު ކުރިން ދަންނަވާ ފަދައިން، މިކަން ހިނގާނީ، ފަހު ޒަމާނު ތަކުގައެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، ޤިޔާމަތްވާނެއެވެ.

އިބްނި ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، އައްދައްޖާލުގެ ވަގުތުގައި، އަލްމަދީނާ އަމުން ދިރި، އާބާދު، އަދި ބާރުގަދަވާނެއެވެ. އަދި ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައިވެސް، ކަންތައްވާނީ ހަމަހިމޭނުކަމުންނެވެ. އަދި އެކަކާއެކަކު ފަސޭހަކަމާއި އެކުވެރިކަމުގައި މަދީނާގައެވެ. އެއަށްފަހު، މަދީނާ ފަޅުވެ އަދި ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ އެންމެފަހު ވަގުތު، އެވަގުތަކީ، އެއްވެސް ތަކެތީގެ ބޭނުމަކު ނުވާ، މީހަކު، ދުނިޔެތެރެއިން ނުހުންނާނެ އިރެވެ.

މަދީނާ ފަޅުވެފައި ހުންނާނީ ކިހާވަރަކަށް ހެއްޔެވެ؟ އެކަން ފަޅުވެފައި ހުންނާނީ 40 އަހަރަށް. އެކަން ފަޅުވެފައި ހުންނަ ސަބަބަކީ، އެވަގުތުގައި އެތަނުގައި އިބާދަތްކުރުން ނުހިމެނުމެވެ. މިއަދު މަދީނާގައި ދިރުން ހުންނަނީ ކީއްވެ؟ އެއީ، ފަހަރެއްގައިވެސް އެތަނުގައި ހުންނަ ވިޔަފާރީގެ ސަބަބުތަކުން ނޫން. އެހެންނަމަ، ސަބަބަކީ، الله އަށް އަޅުކަން ކުރެއްވުމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ފާރަވެރިން އިސްލާމްދީނުގެ މަރުކަޒެއް، މަދީނާއާއި އަދި މަދީނާގައި ގާއިމުކުރައްވާފައެވެ. އެގޮތުން، އެއްވެސް މީހަކު ދީން އިޖުރާ އެތަނުގައި އަޅުކަން ކުރުމަށް ނުކުމެވެ، ނެތުމުން، އެކަން ފަޅުވެ، އެކަން ހުސްވެގެންދާނެއެވެ.

50. ބަރަކާތްތެރި ވައިރޯޅިއެއްގައި މުއުމިނުންގެ ފުރާނަތައް ނަންގެވުން

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ޔަމަނާއި ފަރާތުން، ސިލްކަށްވުރެ މަޑުވައިއެއް، الله ފޮނުއްވާނެއެވެ. އަދި އެވައިގައި ދަނޑިއެއްގެ ބަރުދަނެއްގެ މިންވަރަކަށްވެސް އެމީހެއްގެ ހިތުގައި އީމާންކަން ހުރި ކޮންމެ މީހެއްގެ ފުރާނަ ނަގާލެވޭނެއެވެ." (މުސްލިމް)

އެގޮތުން، ހުރިހާ މުއުމިނުންތަކެއްގެ ފުރާނަތައް ނަގާލެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމަކުވެސް، މިޒޯން ހަމައެކަނި ބާކީ، އެއްވެސް ދީން ނެތް މީހުން. އެގޮތުން، އެއީ މާތްވެގެންވާ ތަންތަން ފަޅުވެގެންވާ ވަގުތެވެ. އެވަގުތުގައި އެއްވެސް ބަލަކު މީހަކު ނުހުންނާނެއެވެ. އެއީ، ދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި އެއްވެސް އީމާން ނުވާން ވަގުތެވެ.

51. ކަޢުބާ ހަލާކުކޮށްލެވުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވައި، "ކަޢުބާގެ މަތިކަމުގައި ދެކަޅަށް ސިއްކާނީ އަވަދު ހިމުފަޅި ހަބަޝީ، އެތަނުގެ މީހުންނެވެ. (ބުޚާރީ، މުސްލިމުގެ މީހުންނެވެ.)" އެއްވެސް ބޭރުގެ ދުޝްމަނުންގެ ބަލަކަށް ކަޢުބާ ހަލާކެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަން ހިނގާނީ ވަގުތަކީ، ކަޢުބާއާއި ދިމާލަށް ޙައްޖާއި ހިނގާނީ އިރެވެ. އެކަން ހިނގާނީ ވަގުތަކީ، މުސްލިމުން، ކަޢުބާއާއި ދިމާލަށް ޙައްޖަށް ނުދާ އިރެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވި، "އެކަން އެގޮތަށް ހިނގައިފިން، އަރަބިން ހަލާކުވެގެން ނުދާނެއެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވި، "ހަބަޝީގެ މީހުން އަރައިސް، އަދި އެމީހުން އެތަނުގެ ހަލާކުކޮށްލާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެތަނުގެ ޚަޒާނާތައް ނަގާނެއެވެ."

އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރުމެންނަށް، ސިހުރު ގެދުވެ ހަލާކުކުރާނެ މިހާ ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ގެދުވެ މުގުރާނީ މިހަކަ، ހަބަޝީގެ (ރަހުނި، އިތުބާރުގެ) ދުވަހި ހިމަ މިހާރެވެ." (ބުޚާރީ 2/26/666)

އިބްނި އައްބާސް (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހު ނަމަ އުމިހަކު ފުރިހަމަވަރިން، ވަރިހަމަ ކަޑު މިހަކު، ގަދަހަކުރާވަރު ގަދެއް ހަރުބަޔުން، ގެދުވެގެ ގާތަށް ހަރުބާރުންނެވެ." (ބުޚާރީ 2/26/665)

52. އަލް މަސީހު ދައްޖާލު

އާދަމް މިހި އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަ ދައްކާށް، ޤިޔާމަތުގެ އެންމެ ފަހުގެ ޢަލާމާތެވެ. މަސީހު ދައްޖާލުގެ ފިތުނައަށް، ކުރެވޭ ހަލާކުކުރުވާ ކަންތައްތައް ކުރިންނެވެ. އަދި މަސީހު ދައްޖާލުގެ ފިތުނަ، މަދީނާ ހަލާކުވެގެންދިޔުމުގެ ފަހުން ކުރިންނެވެ. މަސީހު ދައްޖާލުގެ ފިތުނަ، އެކަށީގެންވާ ކުރިންނެވެ. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑު މަސީހުގެ ޢަލާމާތް އެންމެފަހުގެ ޢަލާމާތްތަކުގެ ތެރޭގައި މިއީ ސަޤާފަތް އެކަށީގެންވާ ޢަލާމާތެވެ، ޢީސާ (عليه السلام) އާއި، އައްރަޙްމާނާއި، އަދި ޤިޔާމަތުގެ ބޮޑު ޢަލާމާތާއި ގުޅިގެން ޢަލާމާތްކަން ވާނީއެވެ. އެކަމަކު، ކުރުފަސް ހަލާކުކުރުވާ، މަދީނާ ފަހުވެގެންދިޔަ، ހަމައެކަނި ފަރުވާ ފެންނަ ކަންތައްތަކެވެ.

އަލްމަހްދީ ދައްޖާލުގެ މަޤާމު، ޤިޔާމަތުގެ ކުރީ ޢަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިން ޢަލާމާތެވެ. މަސީހު ދައްޖާލުގެ ކުރިން ބޭނުންވާ ކަމުގެ ހަދީޘްތައް، އެކަމަކު ޤިޔާމަތުގެ ކުރީގައި، އެއްވެސް ސަޙާބީއަކު ނަބީ ހަދީޘްކުރެވެ. އެހެންނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން، އާދަމް މުޙަمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުއްމަތުގެ މީހުން ގެބުރުކުރާނީ، އަލްމަހްދީ ކިޔާ ބައެއް ނަބީކަމުގެ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެބައެއް ދައްޖާލު، އެންމެފަހު ވަގުތު ކަމުގައެވެ. އަދި އެބައެއް، މުސްލިމުގެ ހިނގާފައި އަމިއްލަ ނަސީބެއް ކަމެވެ. އަދި އެބައެއްގެ ކުރިން ފަރުކުރުކަން، އިނދަލާ ކަމެވެ. އަދި އެބައެއް، އަހުލުލް ބައިތުގެ ބައެއްކަމެވެ. ފާޠިމާ، އާއި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދަރިކަލުން ބައެއްކަމެވެ. އެބައެއްގެ ނަމަކީ، މުޙައްމަދު އިބްނު އަބްދުﷲ، ނަމަކަ އަބްރާހީމު އިބްނު އަބްދުﷲ އެވެ. އަދި އެބައެއް ދައްޖާލު، ހަސަން އިބްނު އަލީ ފާޠިމާގެ ދަރިފުޅެވެ. އަދި އެކަމުގެ ފަރާތުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދަރިކަލުން ފާޠިމާ (رضي الله عنها)ގެ ދަރިފުޅެވެ. އަދި އެބައެއް، ހަޖަރަތު ނަމަކަ އަބްދުއްރަޙްމާން މިއުމްމަތުގައި ފިރިކަން ކުރައްވާނެ ކަމުގައެވެ.

އަލްމަހްދީއާއި ބެހޭ ހަދީޘްތައް:

ފުރަތަމަ ހަދީޘް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތާއި ދުނިޔެއުން، މިއުއްމަތުގެ ބަޔަކު ހައްޤު މަގުގައި ހަނގުރާމަކުރުމުގައި ދެމިތިބޭނެއެވެ." (މުސްލިމް) އެހެން، މިއުއްމަތުގައި އަބަދުވެސް ހައްޤު މަގުގައި ހަނގުރާމަކުރާ މީހުން ބައްޔަށް ދެމިތިބޭނެއެވެ. އަދި ހަމައެއްގެ، އެންމެ އެއްޗެ ނިކަމެ ދުވަސްވަރުވެސް، އެބައި މިހުން ހަމައެކަށީގައި ދެމިތިބޭނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، ހަޤީޤަތަކީ ހަނގުރާމަކުރާ ބައެއް ތިބޭނެއެވެ. އެމީހުންނަކީ، އިސްލާމްދީނަށްޓަކައި ހަނގުރާމަކުރާ މީހުންނެވެ. އެއްޗެހިކަމުން، މިއުއްމަތުގައި އަބަދުވެސް ޖިހާދުކުރާނެ ބައެކެވެ. ކުރީގެ އުއްމަތްތަކުގެ ކަންތައް ދިމާވެދާނެ، މިއުއްމަތުގެ ކަންތަކާއި ދިމާވާނެއެވެ. ކުރީގެ އުއްމަތްތަކުގެ ކަންތައް ދިމާވެދާނެ، އެމީހުންނަށް ވަސީލަތް ބައެއްޓަކައި ފައިސާބިދު ކަމާއި، އަދި އެކަމުގައި އެމީހުން ފުރަސަތު އެއީގެ މަހާގައި ދެމިތިބޭނެއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު އެމީހުން މަޖުމަޢުން ދިރި

ކަންބޮޑުގައި ދަންވަރުންގެސް، އުމީދުގެ އަޅުން އެއްކޮށް ދީން ބޮޑުކަން ދިނުމެވެ. އެހެންކަމުން، އުމީދުގެ ކަމެއްގައި އެއްވެސް ހުރަހަކާއި ނެތެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އުމީދުގެ ގޮތަށް އެހެން ނަބިއްޔަކު ނުފޮނުއްވާ އެހެންވެއެވެ. އެހެނަސް، މުއުމިނަކު ބަލާއިރު، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށްފަހު، އެހެން އިތުރު ނަބިއްޔަކު ނުފޮނުއްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މުސްލިމުންގެ އަޤީދާ ދިރުއްވާނެ ބަރަކާ، މުސްލިމުންގެ ގޮތުގަބޫލުކުރުމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ގޮތުގަބޫލުކުރުމުގެ ފުރިހަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ފަސޭހަ އުފާވެރިކަމާއި މުހުން، މުސްލިމުންގައި ވާނެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާ ސަލަވާތްކިޔުން ވާޖިބުވެއެވެ. ސަލަވާތަކީ، الله سبحانه وتعالى ރައްޔިތުންނަށް ދެއްވާފައިވާ ރަޙުމަތެއް، އަދި ސަލަވާތަކީ، الله سبحانه وتعالى މުސްލިމުންގެ ވައްޓަފާވާ ހުރަސްތަކެވެ.

އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘެއްގައިވާ ގޮތުން، މުސްލިމުންގެ ޝަރުޢީ އަމުރުތަކާއި ޢަމަލުކުރުން ފަސޭހަވެއެވެ. ނަބިއްޔާ އެބައި ވަކިވެގެން ކަލޭގެފާނުމެން ނަހަމަ ރާއްޖެއިން ސަލާމް ކުރެއްވުމެވެ. އެހެންކަމުން، ވިދާޅުވި ފަރާތް، ކަލާނގެއަށް ޝަރުޢީ އަމުރުތަކާއި ފަރުވާކުރުމެވެ. އަދި އަދުލުވެރި ގޮތުގައި ޝަރުޢީ ބަލާ ވިދާޅުވި ފަރާތުން ފަސޭހަވުމެވެ. އެހެންކަމުން، ވަސީލަތްތަކާއި ވިދާޅުވި ފަރާތުގެ ދިރުމަށް ބޭނުންތެރިކަމުގެ ބޮޑުކަން، އަދި ޝަރުޢީ ހުކުމްތައް ޢަމަލުކުރުމަށް ތަފާތު ގޮތްތަކެއް، ޝަރުޢީ ޢަމަލުތައް ނިމުމަށް ގެނައުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘެއްގައިވާ ގޮތުން، މުސްލިމުންނަށް މިފަދަ ކަންތައް ކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ނަބިއްޔާ މުސްލިމުންގެ ފަރާތުން ވިދާޅުވި ޝަރުޢީ ހުކުމްތައް ޢަމަލުކުރަން ފަސޭހަވުމެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، އަޅުގަނޑުމެން ހިނދުގެ ފަރުވާދޭން ފަސޭހަވާނެއެވެ. ހިލަނާކުރެވޭ ނަބިއްޔާ ރަސޫލުކުރުމެވެ. މުސްލިމުން މިހާރު ވާޖިބު ކަންތައް ބޭނުން ކުރުމެވެ. އެހެނަސް، ނަބިއްޔާ ފަރުވާދިނުމަށް، ބޮޑު ތަރުތީބު ކަލާނގެއަށް އަހަރެން ތަޤްވާ ތިބޭނެއެވެ. ނަބިއްޔާ ރަސޫލުކުރުމުގެ، މުސްލިމުން މަޤާމުތަކުގެ ދިރިއުޅުމެވެ. އަދި މުސްލިމުން ތަރުތީބުކުރެވޭ ކަމެއްވެސް ކުރުމެވެ. އަދި މުސްލިމުން ހަމަތަކަށް ޢަމަލުކުރަން ކުރެވޭނެއެވެ. އެހެނަސް، ނަބިއްޔާ ފަރުވާދިނުމަށް، الله سبحانه وتعالى ކުރިމަތިލާނެ މުސްލިމުން ދިރުން ފުރިހަމަވެއެވެ. އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މުސްލިމުންގެ ބޮޑުވާޖިބު ސިފަކަމަށް ފުރިހަމަކުރުމަ
ގެތެވެ.

ދީން އެހެން ހަދީޘް ދަންނަވާލަން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘެއްގައިވާ ގޮތުން، ނިޔަބަތުގެ ހުރަސްތަކެއް ބަލަހައްޓާ، ދިރިއުޅުމުގައި ވަނީ، ބައްޓަމުން ހިނގައިދިޔައީ ކަމަށް ބަލަނީއެވެ. އަދި އެހެން ވާހަކަ ހިތަށް މަތިވެއެވެ. އެބަހުރެވެ ދުނިޔޭގެ ފުރިހަމަވެފައިވެއެވެ. އަދި ފަރާތްތައް ނަބިއްޔާ ހިދާޔަތަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އެބަހުރެވޭ ފަދަގޮތުގައި އެހެން ބަލަހައްޓާ ބަރަކާތާއި ހިނދުގެ ސަލާމަތް، އެބަހުރެވޭ އެގޮތަށް ދިރިއުޅުން ގެންދަވައިފިއެވެ.

ދީން ޢަމަލު ހަދީޘަކީ، މުސްލިމުގެ އަދި ޢިލްމު އަހުލުން ހަދީޘްއެވެ. އަބޫ ސަޢީދުލް ޚުދްރީއްޔު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްއިރުވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުން ނިޔަބަތުގެ ހިނދުކޮޅެއް، ބަލާށެވެ ދުވަސް ޖަހާލެވެ. އެބަހުރެވެ މުސްލިމުން ފަރުވާދިނުމަށް، ކޮންމެ ތަރުތީބަކީ ވަގުތުގައި ބޮޑުކަމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ވަކިން ގިނަ ދައުލަތުގެ ތަރުތީބުކުރުމެވެ. އަދި ބޭނުންކުރެވިގެން ބޭނުން ކުރަން ނުކުރެވޭނެއެވެ. (މިތަނުގައި އަހަރެން، "ޝަރުޢީ ފަރުވާ." މީހާގެ ވަރަށް، ބޭނުންކުރެވިގެން ބޭނުން ހިތްހަމަ ފަރުވާދިނެވެ. އަދި މިހާރު ވަރަށް، މުސްލިމުންގެ ހިނގާނެ ގޮތަށް ބޮޑުވެ ކަނޑައެޅުމަށް ފަރުވާދިނެވެ. އެހެނަސް، އެއީ ވަކިން ދުނިޔޭގެ ވަގުތުތަކެވެ. އެއީ ދަރުމަ
ނުކުތާތަކަށް ވަގުތެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްއިރުވިއެވެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ މުޅިދުވަހު، ބަލާށެވެ ޖަހާބެލެވެ.)
ދީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްއިރުވިއެވެ، "އެބަހުރެވޭ، މުޅިދުވަހުގެ ނިޔަބަތުގެ ވަކިތަކުގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔޭގެ ޝަރީޢަތް،
އަޅުގަނޑު ބަދަލުކުރެއްވުމަށް ދިނެވެ." (އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެޙަދީޘްއިރުވިއެވެ، ދުނިޔެ ފުރިހަމަވާނީ، ނިޔަބަތުގެ
ކޮންމެއްގެ ތަރުތީބުގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަޖެހުންތަކެވެ. އަދި އެބަހުރެވޭ ވަގުތުގައި ބަދަލުކުރުމަށް، ދުވާލުގެ އަޅުގަނޑުމެން ފުރިހަމަ ކަމަށްވެއެވެ.) އަދި
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްއިރުވިއެވެ، "މުޅިދުވަހުގައި މީހުން، އެބަހުރެވޭ ދީނާ، ހިނދުކޮޅެއްވެއެވެ. އަދި އުޅެމުންދަނީ

ބޭކަލުން، އެބޭކަލުން ދެކެ، ރުޅިގަންނަވާނެއެވެ." އެޒަމާން، ހަމައެކަނި އެބޭކަލުން ދެކެ، ރުޅިގަންނަވާ އިންސާނުން އެކަންޏެއް ނޫން. އެހެނަސް، މަލާއިކަތް ބޭކަލުންވެސް އެބޭކަލުންދެކެ ރުޅިގަންނަވައެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "އެބޭކަލުން، سِحَاهَن ކޮން ފައިސާ ބައްސަވާނުއެވެ. ދެން ސަހާބީންގެ ބޭކަލުން އެއްސެވި، " سِحَاهَن ގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެބޭކަލުން، މީސްތަކުންނަށް ހަމަހަމަކަމާއެކު ފައިސާ ބައްސަވާނެއެވެ." މިއަދު މުސްލިމުން ދުނިޔޭގައިވާ އެންމެ ބޮޑު އަދުލުވެރި ނޫން އެއްކަމަކީ، ފައިސާ ގެންދުވާ ގޮތެވެ. – މިބާއަކީ އެވެރިން ބޭނުންވާގޮތަށް އައިސްރުހި މިހާރުނަމަ، މިބާ ބޭނުންވާ އެއްޗެއް މިބާއަށް ލިބޭނެ. އެހެނަސް، މިބާއަށް ތަޤްވާވެރި، އަމާނާތްތެރި އަދި ތެދުވެރި މިހާރުނަމަ، މިބާ އެއްފަރާތަށް އެއްލާލެވޭނެ. އަދި އަނަރަކުލެނުސަން ފުންނަ އެއްކަލަކަށް، މިއްސަރުދޮގެ ދުގާމަށް ވަގަނޑުގި، ސަރަހަދުގޮތަވި ކޮބުރާކުރިވި އަދި ބޭނުންކުރާތީވެސް، الله سبحانه وتعالى އަތަކާއި ކޮރުކަރަން އެންގެވި ގޮތުގެ ތަރާ އިރުކަލަމް ކަލުވެ. އެޒަމާން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރައްވައިވެސް، އަތުރަބޮޑުގެ އެއްސެވިފައި، އަދުލުވެރިކަމާއެކު މުދާ ބެއްސެވުމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ސަރުކާރުތަކުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއްމަސްއޫލިއްޔަތަކީ، ފައިސާ ރަގަޅުގޮތުގައި ހޭދަކުރަމުންދިޔައިން. ސުބްޙާނަﷲ، ބައެއް މުސްލިމު ގައުމުތަކުގައި، ނުވަތަ ބައެއް މުސްލިމުންގެ ހިސާބުތަކުގައި، މީސްތަކުން ދައުލަތާއިމެދު މިބޭނު ހިތްހަމަޖެހި، ރުޅިގަންނަވެ. ސުބްޙާނަﷲ، މިބާ އަދުލުވެރިންނޫން ގޮތަކަށް އެމީހުންނަށް ދައުލަތާއިދިނުމުން، ބައެއް މީހުންނަށް އެހެން މީހުންނަށްވުރެ ގިނަ ފައިސާ ލިބުނުމެވެ. އަޅުގަނޑު މިފަދަ ފަރާތްތަކާއި، ފައިސާއާއިމެދު އަދުލުވެރިނުވުމުގެ ވާހަކަ ދައްކާލައިރު، އެއީ ހާދަ ކަމެއް ނޫނެވެ. ވަޒީފާތަކުގައި މިތާ މީހުން، އެންމެބޮޑު ފައިސާއަކީ ނުވަތަ، އެމީހުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް، އަދި އެމީހުން ހިތަށް އަރާ ގޮތަކަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ދޫކޮށްލަދީ، އެއީ ބާރުގެ ބޭނުން، އެންމެބޮޑު ނަރަކަޔަށް ބޭނުންކުރުން. އަދި އެއީ އެންމެ ބޮޑު އަދުލުވެރި ނޫން އެއްކަމެވެ. މިއީ ފަރަޅެއްގައިވެސް ނުބެލި ދޫކޮށްލެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ފާފައެކެވެ.

(ކުރިން ދަންނަވަމުންދިޔަ ހަދީޘާއިގެން ކުރިއަށް) އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި "އަދި އެބޭކަލުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތުގެ މީސްތަކުންގެ ހިތްތައް، ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަދި އުފާވެރިކަމުން ފުރާލަދެއްވާނެއެވެ." އެޒަމާން، ހަމައެކަނި އުފާވެރި މީސްތަކުންގެ ހަރަކާތްތަކެއް އެކަންޏެއް ނޫން. އެހެނަސް، މީސްތަކުންގެ ހިތްތައްވެސް ފުރިގެންދާނެއެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، މިބާއަން ފެނިގެން އެއްކަމަކީ، ދައުލަތްތަކުގައި މިހާރު ބޮޑުފުރާނުން ހިސާބުގެ އުފާވެރިކަމެއް ފުރަނަސް، އުފާވެރިކަމުގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް އަދި ސުކޫނާއި ހިތްހަމަޖެހުމެއް އުފާވެރިކަމުން ލިބިފައިވާ ކަމެއް ނުވެވެ. މިހާރު މުސްލިމުން ދައުލަތްތަކުން ދަނޑުވަރުގައި ދެކޭއިރު، އުމުރުގެ ހަރަކާތް ދަރުމަތިރިކޮށް ބޮޑުކުރާ ހިސާބުތަކެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އުމުރުގެ ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، ދަރުމަތިގެ ވަގުތުތަކުގައި މީސްތަކުން ދެރަވެ، އުމުރުން ދިމާވާ ގޮތުގެ ސަޢާދަތް ހަމައެކަނި ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ކަރަމުން ނުވެއެވެ. އެހެނަސް، އުމުރުގެ ހިތްހަމަޖެހުމުވެސް ހިތްހަމަޖެހިގެންނެވެ. "އަދި އުންމަތުގެ ހިތްހަމަޖެހުމާއި، ހިތްހަމަޖެހިގެންނެވެ. އަދި އުމުރުންވާ، ރުޅިގަންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ އަދުލުވެރިކަން ހުރިހާ އެންމެންގެ މައްޗަށް ފޯރާނެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން އުންމަތުގައި އިމާމަށް ކުރައްވާނެއެވެ. "ފައިސާ ބޭނުންވޭ ކާކުހެއްޔެވެ؟" އަދި އެއްވެސް މީހަކު ޖަވާބެއް ނުދެއްވިއެވެ. އެހެންވެ، އެކަކު ފިޔަވައެވެ. އުމުރު ކުރިއަށް ތެދުވެވަޑައިގަތެވެ. "އަހަރެންނެވެ." ދެން އެމީހަކު، ހެނދުނު ވިލާވަގުތެވެ. "ޒަކާތުދޭން ފައިސާ ދޭ. އަދި ޒަކާތުގެ ބައިނަ ދެއްވީ، އެކަމަކު މިބައިން ވިދާޅުވިސް، އަހަރެންނަން ވަގުތު ކުރޭ. (އެމީހަކު އަމުދުގަތިލި، އެއްސެވި ގެންދެއްކުމުން އަވަހަށް ވަގުތު ހަމަޖެހުނީވެ.) ދެން، އުމުރު، ޒަކާތުދޭން ގެންދެވީ، އަހަރުން ނަގާފައެވެ. އެޒަމާން، ޒަކާތުދޭ، އުމުރުގެ ހަރުން ފުލާ ވަގުތު ނަގާފައެވެ. ދެން އުމުރުއަކަ އެހެނޭ ވަގުތުގައިވެސް ފުރިހަމަވުމަށް، އަދި އެކަހަން ދިރުމަހުރަގުން، އޭނާ އެކަޑާ ދެރަވެގެންވެ. އޭނާ ދެކެންހުރެ. "އަހަރެން مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެއްވެސް ދަރި މިއާއެވެ. އުމުރުން ވަފާތުން، އަހަރެން ފުރިހަމަކުރީ ހިތްހަމަޖެހުން!" އަދި އޭނާ އަބުބަކުރެވެސް، އެވަރުގެ ހަރުދަނާކަމާއިގެ ބަހާއްދައެވެ. ދެން ޒަކާތުދޭ ބެހެއްޓެވެ. "އަބުބަކަރު ގެންދަވާ

ނުވެވެ." ސުބުޙާނަﷲ، މިބާ ހަޖޫންތަކު ގާތު އުޅުނީ، އުފަހިސާ އަނބުރާ ނެރުމަށް. އަދި ހަޖޫންތަކު މިބާގެތު ބުނަނީ، ފަހިސާ އަނބުރާ ގެންނަވާތޯގެ އުސޫލުން ނޫވެއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "އެކަން އެގޮތަށް 7 ނުވަތަ 8 ނުވަތަ 9 އަހަރު ވާންދެންނެވެ. އަދި ދުވަސް އެއްކޮޅަށް، ދިރިއުޅުމުގެ ހެވެއް ނުވެވެ." އެގޮތުން، މަހްދީގެ ވަގުތު ވާންދެނީ، 7، ނުވަތަ 8 ނުވަތަ 9 އަހަރަށެވެ.

އިމާމް އަހުމަދުގެ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވެނީ، އަބީ ސަޢީދު އަލް ޚުދްރީ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަޅުގަނޑުމެންގެ އަހަރެމެންގެ ތެރެއިންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަހުލު ބައިތުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި الله އެބަތާވަކަށް ތެދުވެގެ ދަރުކާރާ، (އިސްލާމް ކުރައްވާނީ) އެއްތެރެއިންނެވެ." އެގޮތުން، އެއްވެސް އެއްޗެއް ބިންދަރިގެން ހިނގައްޖެނަމަ، މިބާ އެއްއެއްޗެއް ހަމަނީއެވެ. އެއްވެސް އެއްޗެއް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތަކަށް ގެންގުޅެޖެނަމަ، އެއަށް ކިއޭނީ އިސްލާމްއެވެ. އެއްވެސް އެއްޗެއް، ތަކެތިކާނުލުއިއްޖެނަމަ، އެއަށް ކިއޭނީ، އިސްލާމްއެވެ. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން ކުރިންވެސް ދެންނެވި ވަގުތައް، އެޑިމަންޑިއައީ، އަދި ބަޔަކު އިބްނު އަބީ ޝައިބާގެ ދަރިކަލުން އަންނާނެ ބަލާށެވެ. އަދި މިހަރުގެ ގައި އިސްލާމުގެ މަނައީ ކާބަކަން ދުނިޔޭގެ އިސްލާމީ الله އެވެ. އެއީ މަނައީ، الله އެބަތާވަކަށް އާޚިރަ އަދި ބާރު، އެއްތެރެއިން ދުއްވުންކަމުގައި ވިޔަސްއެވެ. އެއީ މަނައީ، الله އެބަތާވަކަށް އެއްތެރެއިން ދިން ފަހުގެ ކަންތައްތަކުގައި ވިޔަސްއެވެ. އެގޮތުން، ކަންމު ގަތަކަން ކަންތައްތަކުގެ މަގުވެރިޔާ، އެކަން ހިނގާނީ އެއްތެރެއިންނެވެ.

ދުނިޔޭ އާޚިރަ ހަމަ ފުރިހަމަ ހަރުކަތެއް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ދުނިޔޭގައި ބާކީ އާޚިރު އެންމެ ދުވަހުއެކަމަ، މިހެންކަމުގެ ޢަމަލުތަކުގެ އަހުލުބައިތުންގެ ތެރެއިން ވިހަކަ ޚަލީފާވެގެންދާނެ ދުނިޔެން، الله އެދުވަހުގެ ދިގު ކުރައްވާނެއެވެ. އެބަތާވަކަށް ނަންގަނޑު، މިހެންކަމުގެ ޚަލީފާގެ ނަމުގައި އެއްގޮތް ވާނެއެވެ. އަދި އެބަތާވަކަށް ބައްޕާގެ ނަމުގައި، މިހެންކަމުގެ ޚަލީފާގެ ބައްޕާގެ ނަމުގައި އެއްގޮތް ވާނެއެވެ. އަދިވެސް ނުރައްކާތެރިކަމުގެ އަދި ނިޔާޔަތްތަކުން، ދުނިޔެ ފުރިގެންދާނެ ފަހަރެއް، އެބަތާވަކު ދުނިޔެ، އަދުލުން ފުރިހަމަކުރައްވާނެއެވެ." އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަންތުފުހެލުގެ މުހައްމަދު ނުވަތަ އަޙްމަދު. އަދި އެބަތާވަކަށް ބައްޕާގެ ނަންތުފުލުގައިވާ، އަބްދުﷲ އެވެ. އަދި އެބަތާވަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ބެކަކަށްނެވެ.

އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގެ، އެޚީރަތުގެ ސިފަފުޅުތައް. ކަންތައްތަކެއް، މިހާރުވެސް، އަހަރެމެންނަށް ޒާހިރުވެގެން ކުރި އަލާމާތްތަކުގެ ބައި ފެނިގެންދެއެވެ.

އަށްވަނަ ސުޙަން

ޒިޔާފަތުގެ ބޭނި އަދަބުތައް

ޒިޔާފަތް ކައިރިވުމުގެ ބޭނި ދިރުކަސްމައް ވެއެވެ. ޒިޔާފަތްވުމުގެ ކުރެ ކަސްކަސްމަތްކަށް ބަރާބަރު، އެކަސްމަތްމަކަށް، އެމަން އަހަރެމެނާއެކު ތަކުރާރު ހިނގާން ކަސްމައްޓަކެވެ. އެއީ ތަރުއިން ފުރަތަމަކަމަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދުން ބޭނި އަދަބުތަކަށް ބަރާބަރު، އެކަސްމަތްމަކަށް، ޒިޔާފަތާއި ވަރަށް ކައިރިވެފައި ވަނީކަމަށް، ހިނގާ ކަސްމައްޓަކެވެ. އެއީ ތަރުއިން އެއްވުމަށް ކަމެއް ހިނގައިދިނަމަ، ދުން ބާރުގެ ކަސްމައްޓަކަށް، އެކަމުގެ ފުރުސަތު ވަރަށް އަވަހަށް އަންނާނެއެވެ. ދުން، ކަރި އަދާބަކަށް، އެމަން އަހަރެމެނާއެކު ތަކުރާރު ހިނގާން ކަސްމައްޓަކެވެ. އެހެންކަމުން، ބޭނި އަދާބަކަށް ބަރާބަރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވައި، "ބޭނި އަދަބަކަށް، ފަސްކަމަކަށް ހުރިހާ ކަސްމައްޓަކެވެ. އެފަދަ ކަމެއް ފުރުސަތު، އެހުރިހާ އެއްޗެއް ވެއްޖެކަމުގައިވެއެވެ." (އަހުމަދު) އެކަމަށް، ދިގު އަރުވައި ދިނި ވައްޓާލާ، ތަސްބީހުކުރާ ފަދަ އެއްޗެއް ކޮށްލައި، ދިޔަ އެއީ ކަމަށްވެއްޖެނަމަ، ހަދިޔާ ކުރުމަށް ނިކަމެތި ކަމެއް ފުރުސަތު ބާރު؟ މިދެންނެވި ހަދިޔާއެވެ، މުސްލިމުގެ ހަދިޔާއެވެ. މިދެންނެވި ހަދިޔާ ހުރިހާ، އެއަދާބުތަކުގެ ތަރުތީބުކަމަށް ނުން.

ހަޒްރަތު ބިން އުސާމާ އަލްޔަމާނީ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވައިފައިވާ، ރަސޫލާގެ (ދަސްވަރާގައި ބެހެއްޓިފައި ވާ ބައެއް) ކެއުމުގެ ކަމަކާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، ހަދިޔާކުރުމަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއީ އެކަމަށްގޮސް ހަދިޔާކުރައްވައިފައެވެ. "ވިދާޅުވީ ވިދި ވަޑައިގަތުމަށް ކުރެވޭނެކަމެއްތޯ؟" އެބައިގެން (ސަލާމަށް) ދުންނެވިއެވެ. "ހަދިޔާކުރުން މިއަދު ވަޑައިގަތުމަކީ، އެއްވެސް ވަގުތު ބޭނުންކުރުމެވެ." އެއްގޮތަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވައިފައެވެ. "ވިދާޅުވީ ހުރިހާ ދުވަސް ތިރިކަމެއް ފުރުސަތުގެ ކަރީން، އެކަމެއް ނުހިނގާނެއެވެ. އަދި (އެކަމަށް ބޮޑުބޮޑު ކަމަކާ) އެކަމަކަށް ހަދިޔާކުރައްވާ، ދުވަހުގެ ވަގުތު، އައްޑޫއާއި، ދުއްވާލުމަށް، ހުކުރު ފަރުވާ އިތުރުކުރައްވައި، ބިސް އިބްނި މަރުޔަމް (عليه السلام) ވަޑައިގެންނެވި، ތަޢުރީފު އަދި މަސްޖިދު އަދުވައި، ބިނާކޮށްލާ ބިނާކުރެއްވި ކަމާ ހިމެނިއްޖެއެވެ (އެއީ، ބިނާކުރުން އަދުން ނުވަތަ ބިނާކުރު ގެންބިއްވައިގެންދިޔުން) އެއީ އެއްކަމަށް، ކިޔުމަށް ފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެކެވެ. އެއީ އެއްކަމަށް، ރުކުރުފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ އެއްކަމަށް، އަރަބިކަމުގައި ހިނގާން ކަމެކެވެ، އަދި އެންމެފަހުން، ތަރަހަ އަކުލާރު ނުކުރެވިގެންދެއެވެ. އަދި އެއްކަމަކަށް، ވިސްނުމަށް މަރުހަބާ ބިލާކަރު ފުރުސަތުދިނުމެވެ." (މުސްލިމް 6931 ، 41)

އެހެން ހަދިޔާއްގައިވާ ގޮތުން، އެންމެފުރަތަމަ އަލްލާހަށް، ހުރިހާ ފަރުވާ އިސްކުރުމެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްލާމްދީން މިއްލަތުގެ، ފުރުސަތު އަލްލާހަށް، އެކުރަތަކެތި ކަމެއް. އެއްގޮތަށް، ސާލިހު، ހަދިޔާއެއް އެދުވަސް، އިސްލާމްދީން އެހެން އެކިއުޅުނުގެ ކިޔަވާދިނުމެއްތޯ؟ އިސްލާމްދީން ވިދާޅުވެވަޑައިގެން، ގާނޫނުގެ ބަރުވުމުގެ، ޒިޔާފަތުގެ އަލްލާހުތަޢާލާ ގެންނަ އެބަހުރެއެވެ. އަދި މިއަލްލާހުގެ ފުރަތަމަ ކަލާމު، ހުކުރުފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ހުކުރު ފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެކެވެ، ގާނޫނުގެ އަދަބު ހުރުމަތް ބަރުވާ ކަމެވެ. އެހެން އަލްލާހަށް ބަރާބަރު، މިސާލަކަށް، ފަރާތްތަކަށް، ފުރުސަތު، ކިޔުމަށް، ބިލުއަރުވާ އެންމެ ކަސްމައްޓަކެވެ، ދުނިޔޭގައި ހިނގާ ކަސްމައްޓަކެވެ. މިދެންނެވި ކަސްމައްޓަކީ ހިނގާ، ގާނޫނުގެ ބަރުވުމުގެ ހިނގާ ކަމެއް ކުރެވޭނެ. އެހެންކަމުން، ގާނޫނުގެ ފުރަތަމަ ބަރުވާ ކަމަކަށް، ހުކުރު ފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެކެވެ. އެއްކަމަށް، ގާނޫނުގެ ތަރުތީބުކުރުން، އެކަމަށްވާ ތަރުތީބުކަމަށް ނިކަމެތިވެފައިވާ ކަމެވެ. އަދި އެކަމަށްވާ ތަރުތީބުކަމަށް ފަރުވާއެއް ދެއްވައިގެންނެވެ. އެއީ، ކަލާމް، ތަރުތީބު ވެއްޖެކަމުގައިވެއެވެ. އެޅުމަށް ކުރުފުރުސަތު ފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެވެ. އެއްގޮތަށް، ގާނޫނު ބަރުވާ ފުރަތަމަ އަލްލާހަށް، ހުކުރު ފަސްކުރަން ހިނގާން ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، ޒިޔާފަތުގެ ބޭނި ދިރުކަސްމައްޓަކެވެ،

ފުރަތަމަ އަލާމާތަކީ، އައްދައްޖާލު ފާޅުވުމެވެ. އައްދައްޖާލު ފާޅުވުމަކީ، ފުރަތަމަ އަލާމާތެވެ. އެގޮތުން، ޤިޔާމަތުގެ ބޮޑެތި އަލާމާތްތަކަށް ބަލާލަމާ ހިނގާށެވެ.

1. އައް-ދައްޖާލު

އައްދައްޖާލުގެ ބަހުގެ މާނަ

އައްދައްޖާލުގެ މާނައަށް ބަލާލާނަން. އޭނާގެ ނަމަކީ، އަލްމަސީހު އައްދައްޖާލު އެވެ. އެނަމަކީ، ދެލަފްޒުން އުފެދިފައިވާ ނަމެކެވެ. އެއީ، އަލްމަސީހު އަދި އައްދައްޖާލު އިންނެވެ. ޤާމޫސް ބަލާ ލިސާނުލް ޢަރަބާއި ތާޖުލް ޢަރޫސް ފަދަ ޤާމޫސްތަކުން، އަލްމަސީހުގެ މާނައިން 50 މާނަ ނެގިދާނެއެވެ. އެމާނަތަކަކީ، ބަހުގެ ގޮތުން ވަރަށް މުހިއްމު މާނަތަކެވެ. އެމާނަތަކުގެ ބައެއް މާނައަކީ،

- ފޮހެލުމާއި ކޮންމެވެސް އެއްޗެކެވެ. އައްދައްޖާލަށް އަލްމަސީހު ކިޔައެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ އެއްލޮލަކީ ފޮހެލިފައެވެ. އޭނާގެ އެއްލޮލެއް ނިޝާނެއްނުވެއެވެ.
- މަސީހުގެ މާނައެއްކަމުގައި ވެއެވެ، މުޅި ދުނިޔޭގައި ދަތުރުކުރާ މީހާ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، ސޫރިޔާ އިރާގުގެ ތެރޭގައި އައްދައްޖާލު މުޅި ދުނިޔޭގައި ދަތުރުކުރާނެއެވެ.
- ޝަރުޢީ ތަޢުރީފުގެ ގޮތުން ދަންނަވަންޖެހޭ، އަލްމަސީހުގެ މާނައަކީ، ދިމާއިދިކޮޅު ދެމާނައެއް ކަމުގައި ވެއެވެ. އެއީ، އައްސިއްދީޤު (ތެދުވެރި)، އަދި އަލްކައްޛާބު (ދޮގުވެރި) އެވެ. އަލްމަސީހު ބަހުގެ މާނައިން ހުރިހާ ގޮތަކަށް ދިމާވެއެވެ. މިސާލަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކޮށް ދެނެގަތްއިރު، ހެއްގެ އައްޔާމާއި އެއްގެ އަސްލު މާނައެވެ. އަދި ދެފަރާތް މާނައަކީ، ވަރަށް އަސާސީ މާނައެއްކަމުގައި ވެއެވެ. އެއީ އަސްލު މާނަ މާނައެކެވެ. ދެފަރާތް މާނައަކީ، ކޮށިބަޔާ މިގޮތަށް ސިފަކުރާ ކަމަކަށް ވެއެވެ. ބޮޑު ފަލާސިފާއެއް ޢީސާގެ ބަލިމީހުން ދެނެގަތުމަށް ބަރަކާތްތެރި ކަމެކެވެ. އަދި ދީނުގެ ދެމާނަ ވެއެވެ. އެއީ ޢީސާ (عليه السلام) ސިޔާސީ ބަލިމީހުން ދެނެގަތުމަށް ބަރަކާތްތެރި ކަމެކެވެ. (عليه السلام) ޢީސާ ބޭފުޅާގެ އިސްމު ތަޢާރަފްކުރުމެވެ. އެދިރިސް ކަމަކަށް ވެއެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) ސިޔާސީ ބަލިމީހުން ދެނެގަތުމަށް ބަރަކާތްތެރި ކަމެކެވެ. އެގޮތުން، އަލްމަސީހުގެ މާނައަކީ، ގުދުރަތީ ގޮތުން އަދި އެއީގެ މާނައަކީ ދޮގުވެރި ކަމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ދެމަސީހުން ހަދައްވާފައިވާ ގޮތެވެ. އެއްމަސީހުއަކީ، އަލްމަސީހު އައްދައްޖާލެވެ. ދެވަނަ މަސީހުއަކީ، އަލްމަސީހު ޢީސާ ބިން މަރްޔަމް އެވެ. ޢީސާ ބިން މަރްޔަމްއަކީ، ތެދުވެރި މަސީހެވެ. އަދި އައްދައްޖާލަކީ، ދޮގުވެރި މަސީހެވެ.
- އަދި މަސީހުގެ މާނައަކީ، الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމަށް ގެރިގޮވާ ހުންނަ މީހާއެވެ. އަދި މިބަސް ނިސްބަތްވަނީ، ޢީސާ ބިން މަރްޔަމް (عليه السلام) އަށެވެ. އެގޮތުން، މިދެންނެވި، އެމާނައިގެ ބައެއް މާނަތަކެވެ.

އަނެއް ބަހުގެ، ބައެއް ބަސްތަކަކީ، ބޮޑުވެރިކަމުގެ ސިފަ ބޭނުން ބަސްތަކެވެ. އެހެންކަމުން، ފަހުން އެބަސްތަކުގެ އެހެން މާނައެއް ނިކުމެއެވެ. މިސާލަކަށް، دَجَلَلْ بَعِيرْ މިއީގެ މާނައަކީ، ގެރިގަނޑު ބޮޑުބޮޑުކޮށްގެން ޖަހަލުގައި ކުޅަ ލުމެވެ. ގެރިގަނޑަކީ، ޖަހަލުގައި ތާރު އުނގުޅުން. މިއީ ޖަހަލުގައި ހުންނަ ފާރުތަކެއްގައި ބޮޑުގެ ގޮތުގައި އުނގުޅާ އެއްޗެއް. والله اعلم. އެގޮތުން، ޖަހަލުގައި ކުޅުގުޅިފައި ވެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް އޮބާ ފޮރުވައެވެ. އޭގެ، އޭގެ ކުލަ އޮބާ ފޮރުވައެވެ. އަދި އޭގެ މާނަ ދައްޖާލަށް ރަލްޖެވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހަގީ ޙަޤީގަތް ނުބެލެނިވެއެވެ. އަދި ހަގީ ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް އޮބާ ފޮރުވައެވެ.

ދެން މިސާލަކަށް ރިބާ دَجَّلَلْ هَدِيثْ މިބަސް ބޭނުންކޮށްފިނަމަ، އެއީ މާނައަކީ، ކޮންމެވެސް އެއްޗެއްގެ ބޮޑުކަމާއި، ރަނގަޅުކަން ކުރުމެވެ. މިބާ އެއްވެސް އެއްޗެއްގެ ބޮޑު ރަނގަޅުތޯ ކޮށްފިނަމަ، އެއަށް ކިޔާނީ ދައްޖަލް އެވެ. މިސާލަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން ހުސްނަ ގަހެއް ބޮޑު ރަނގަޅުތޯ ކުރުވިފައި ހުރުމެވެ. މިހެން ހުރުމުގެނަމަ، އެއަށް ދައްޖަލް ކިޔައެވެ. އެގޮތުން، އެކި ގަޅިތަކެއް ބޮޑުވެފައިވާ ވަރަށް ރީތިވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެވަރުވުމުން އެއީ އެއްވެސް އަޅުއެއްގެ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ދަޖާލަކީ އެހެން އެއްޗެކެވެ. އަސްލުގައި އާދަމީ ނުބައި މީހެކެވެ. އޭނާ ދަޖާލުކަމުގެ ނިޝާނާއި، އާދަމީ އިތުރު ކަމުގައެވެ. އޭނާ ދަޖާލުކަމުގެ ދެންހުރި ސިފަތައް ކަމުގައެވެ. އެކަމަކު، އާދަމީ، ނުވަތަ މީހުން. އަދި އާދަމީ، ކާފަރުން. އަދި ހަމައެކަނި، އަޅުގަނޑުމެންގެ އިލްމު މާނަކަމާ، އޮޅުވާލުން، ދޮގުހެދުން، މަކަރުހެދުން ... މިފަދަ މާނައެއް ހިމެނެއެވެ. މިދެންނެވި ހުރި މާނަކަމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކުރެވޭ މާނަތަކެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މިބަހުގެ ހުރި މާނައެއް، އޭނާގެ މައްޗަށް ބޭނުންކުރެވޭނެއެވެ.
އަދި ސުބްޙާނަﷲ، މިބައިން ވެންނަނީ، އެންމެ ނަމަކުން މިހުރި މާނައެއް ނިމިގެންދާނެއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޮޑުފިތުނާގެ ބައެއް ސިފަތައް

އިބްނު ޢުމަރު (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތުން ރިވާވެގެންވެއެވެ، އެއްފަހަރަކު الله ގެ ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި ކޮޅަށް ހުންނަވާ، الله سبحانه وتعالى އަށް ހައްގުވާގޮތުގެ ހަމްދުކުރައްވައި ޘަނާއާއި ތަޢުރީފުކުރެއްވުމަށްފަހު، ދެން ދައްޖާލާއި ބެހޭގޮތުން ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ. "މިމަންޒަރާއި ދިމާވުމުން އެކަލޭގެ އާއި ބެހޭގޮތުން އިންޒާރުދެއްވަމެވެ. (މާނައަކީ، ދައްޖާލާއި ބެހޭގޮތުން އިންޒާރުދެއްވަމެވެ.)
އަދި އެކަލޭގެ އާއި ބެހޭގޮތުން އިންޒާރު ނުދެއްވާ އެއްވެސް ނަބިއްޔަކު ނުވެއެވެ. އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ، ނޫހު، އޭނާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެކަލޭގެ އާއި ބެހޭގޮތުން އިންޒާރުދެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިމަންޒަރާއި ބެހޭގޮތުން ކަލޭގެ އުންމަތަށް ނަބިއްޔުން، އެމީހުންގެ އުންމަތަށް މިސާލުކޮށްދޭ ނުބުނާ އެއްޗެއް، މިމަންޒަރާއި ބެހޭގޮތުން މިއަދަކަށް މީހުންނަށް ބުނެދޭ ހިތްވެ. މިއަދުކަމުގެ މީހުންނަށް އެނގޭނެ އެކަލޭގެ ހިލޭ އައްޔާ ކަނެވެ. އަދި الله ގެ ވަނީ، އެއްޔާވެއް ނޫނެވެ." (ބުހާރީ 4/55/553) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރައްވައި، އާދަމް (عليه السلام) ހެއްދެވުނުހިނދުންފެށިގެން، ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ހަމައަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފިތުނައާއި އަދި އޭނާގެ މުސީބާތަކަށްވުރެ ބޮޑު ފިތުނައެއް ނުވެއެވެ.

ޢުބައިދު އިބްނު ޢަބްދުއްސާމިތު (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ.
"މިމަންޒަރާއި ބެހޭގޮތުން މިއަދުކަމުގެ މީހުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑުފިތުނާ ވަރަށްބޮޑު ވާހަކަދައްކާލައިފިން، އަދި މިމަންޒަރާއި ބެހޭގޮތުން ބިރުވެރިކަމުން، މިމަންޒަރާއި ބެހޭގޮތުން ހަދީޘުކުރައްވާފައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް މިއަދުކަމުގެ ހަނދާންކުރައްވާ ނުހަނު ބާރުވެރިވެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން، ދިޔަކުރިކޮށް، ފެންނާނެ ދެލޯ އިނދެގިފައިވާ ކަނުލޯ، ބޮޑު، އެއްލޯ ކަނު، ތިޔައީ، އަދި (ލޯ) ބޮޑެތި ނިތްކުރީގައި ނުބައި ވަޑުވަރު ގައި (ހުރެ ނުކުތް) އެވެ. އެކަލޭގެ ރައްޔިތުން ތެރޭގައި ކާފަރުންވާނެ، މިބާގެ އިލާހީ އެއްލެވުމާއި މިކަމުން ނުންނަކަށް ދަންނަވާށެވެ." (އަބޫ ދާވޫދު 37، 4306)

އަޅުގަނޑުމެން، ސުވާލަކީ، الله سبحانه وتعالى އާ އެއްލެވުން ފަރާތުން ނުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރައްވާ ކިހިނެއްތޯ؟ ސަބަބަކީ، އެންމެފަހުން، ދައްޖާލު އޭނާ އަމިއްލައަށް، އޭނާއަކީ އިލާހުކަމުގައި ދައުވާކުރާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރައްވައި، އެކަލޭގެއާ މިބާގެ އިލާހު ނޫނެވެ. މިދެންނެވި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް މުހިންމު ސުވާލެކެވެ. އޭނާ، އެއްލޯ ކަނުވެ.

ބުޚާރީގެ ޙަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ކޮންމެ ނަބިއްޔަކުވެސް، އެބޭކަލުންގެ މީސްތަކުންނަށް، އެއްކަނު ދޮގުވެރިޔާއާ ބާރުގަދަކޮށް އިންޒާރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އޭނާގެ ހުންނާނީ، އެއްލޮލެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްބު އެއްލޮލު ފަރާތެއް ނޫނެވެ. އަދި އޭނާގެ ދެލޮލު ދެމެދުގައި، "ކާފިރު" ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ."

މުސްލިމުގައިވާ އެހެން ޙަދީޘެއްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެސް، އޭނާގެ ދެލޮލު ދެމެދުގައި "ކާފިރު" ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ. އަދި ލިޔަންކިޔަން ދަންނަ މުއުމިނުންނާއި އަދި ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަ މުއުމިނުންވެސް، އެކަން ކިޔަން އެނގޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތަފާތު ބަހުރުވައާއި އަދި ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަކަމުގެ ކަންކަމަށް، އެއްޗެ ހުރަސްއަޅާ ގޮސްފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުއުމިނުން މީހާކު، އެކަލާނގެ ފަރަމާނު އެނގޭނެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަށް މީހާއަށް، ކާފަރުންކަން އެނގޭނެއެވެ.

ދީން އަހަރެމެން ވަރަށް ހައްދަވާ، މުސްލިމުގައިވާ ހަދީޘެއްގައި ބައްދަލުވުން. މިދަންނަވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ނޫން. އޭނާއީ، އެކަކުގެ ފަރާތަށް ގެންދަވާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަލާމްބެއްވުމަށް ތިމަން އައްލާހުގެ ފާރަވެރިން ފޮނުއްވިއެވެ. އެކަލާ ފާރުތަކެވެ، އަހަރެމެންނަށް އެކަލާނގެ ބުނެ ފެށީ، ފުރާޅުއް ނުވެއެވެ. އައްލާހުގެ މިނަސް ބަލާލެވެ.

ދީން މިހަދީޘާއިގެން ކުރިއަށްދާއިރު، ހަމަތަކުގައި ބައްދަލުވާ ކަލޭ، އަޅު ގޮތްތަކަށް ހަދީޘުގައި ބުނެވިފައިވާ، އައްލާހުގެ ކުރަ ކަލުގައި. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެމެން، އައްލާހުގެ ސިފައާއި ބައްދަލުވުން ފަރާތަކަށް އުފެދިފައި، މިކަލުގެ ސަލާމްބެއް ވަރަށް ބޮޑުން އަރާފައިވެއެވެ. ކާނާފަރާތަކުން، ތަބާވާ ފޮނުއްވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘް އަހަރެމެންނަށް ފުރިހަމަވާނެ. މިގޮތް އޭނާ ހުރިހާ ބާވަތެއް ހަމަގައި އަހަރެމެންނަށް ހަދައިދީފައިވާ، އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެމެންނަށް ނަސޭހަތް ދެއްވިއެވެ. ދީން ހަދީޘުގެ ބޮޑަށް ފަރާތަކުން ފަރާތަކަށް އަލަށް ވަރަށް ފާރުވެގެންނެވެ. އަކަން ތަޢާރަފް ކުރެވޭނެ. ހަދީޘުގައި ބޭނުންވާ އެވެސް، އައްލާހުގެ ތަޢާލާ ކަންތައްތަކެވެ.

އަބޫ ސަޢީދު ރިވާކުރައްވައިވެސް، އަހަރެން އިބްނު ޖައްބާރުގެ މައްޗަށް ދިޔައީމެވެ. އަދި އޭނާ އަހަރެންނަށް ބުންޏެވެ. "މީސްތަކުންގެ ފަރާތުން އަހަރެންނަށް އެނގިފައިވޭ، އެހެނަސް ހުކުމް، އަހަރެންނަށް ފުރަތަމަ ކުރެއްވުމެވެ. މިބާ އަޅާށް ނާރާށް ހެއްދެވޭ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "އައްލާހުގެ ތަރިކަތް ކިޔަވާށެވެ!" ދީން އަހަރެން ބުނީމެވެ. "އާދެއްހެވެ. ދަނީނެވެ." އޭގެފަހުން، އޭނާ ބުންޏެވެ. "އެކަލޭ، އަހަރެންގެ ކުރިން އެބަ ހިނގާށެވެ. މިބާ އަޅާށް ނާރާށް ހެއްދެވޭ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "އޭނާ މަތިކާއި އަދި މަތިކާއަކަށް ނުވަތަ ނުދަންނަނެވެ." ދީން އަހަރެން ބުނީމެވެ. "އާދެއްހެވެ. ދަނީނެވެ." އޭގެފަހުން، އޭނާ ބުންޏެވެ. "އަހަރެން އެއްފަހަރު މަތިކާއަން ދިޔައީމެވެ. އަދި މިގޮތު އަހަރެންގެ ނިޔަތަށް، މަތިކާއަން ދިޔައީމެވެ." އަދި އޭނާ ވާހަކަ ނިންމަވުމުން، އޭނާ އަހަރެންނަށް ބުންޏެވެ. "الله ގެ ޢިބާދަތްކުރުން، އަހަރެންނަށް އޭނާ އުފެއްދެވިއެވެ، އޭނާ ކުރިމަތިވިއެވެ، އަހަރެންނަށް އެނގޭނެއެވެ." އަބޫ ސަޢީދު ބުނާވެސް، "މިކަލުގެ ސަލާމްބެއް، (އޭނާއަކީ ކޮށްކަމަށް) އަހަރެންގެ ސިފައިގައި ހުރިން އަތުއިގެންދިޔައެވެ. (މުސްލިމް 6694 ، 41) އޭގެފަހުން، އައްލާހުގެ އިލްމު ދެނެގަތުމަށް، އޭނާގެ ތަރިކަތް ކިޔަވާށެވެ.

އައްދައްޖާލު ދިރިއުޅެބަހުރި ހުއްޓޭތޯ؟

އެގޮތުން ސުވާލަކީ، މިހާރު އައްދައްޖާލު، ދިރިއުޅެބަހުރި ހުއްޓޭތޯ؟ އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިރުގައި، ދިރިހުރި ހުއްޓޭތޯ؟ މިހާރު އޭނާ ދިރިއުޅެބަހުރި ހުއްޓޭތޯ؟ އަދި ޤިޔާމަތާ، އާސަންނަވެ. ދެން ސުވާލަކީ، އޭނާ އަސްލުގައިވީ ކޮންތާކުގައި ހުއްޓޭތޯ؟ އެގޮތުން، ދެން އަޅުގަނޑު ވާހަކަދައްކާނީ، މިކަމާއި ބެހޭގޮތުން.

ކޮންމެއަކަސް، މިމަސްއަލާގެ ބާކީއޮތް ބައިގައި، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބަލާލާނީ، އައްދައްޖާލުވާހަކަވެރިވުމުން އަދި އޭނާއަށް ނުވަތަ، ތަމީމުއްދާރީގެ ޙަދީޘާއި އިބްނު ޙަޖަރު ނަޤުލުކުރެއްވި މިހާރު ބާކީވެއެވެ. އިބްނު ޙަޖަރު މަރުޙޫމް ފާހަގަކުރައްވައެވެ. އަދި އޭނާއަށް، އޭނާގެ ކަލޭއިރުން ޖަޒީރާއެއްގައި ފޮނުވިފައިވާ ޖަޒީރާއެއްގައި، ޖެހިފައި ކެނޑިފައިވާ މިގޮތަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ތަނުގައި އެކުރެއްވިކަމަށް މިހެކެވެ. އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، މިޒަމާނަށް ދަމަޖެހި ހެއްދެވީ؟ ނުވަތަ ކޮންކޮން ހެއްދެވީ؟ އިބްނު ޙަޖަރާ، ދައްޖާލު ހެއްދެވީ؟ ނުވަތަ ކޮންކޮން ހެއްދެވީ؟ ކޮންމެއަކަސް، މިކަމާގައި ކަންތައް ދިރިއުޅޭ ކަންތައްގައި ސުވާލުކޮށްކަން އޮތީ، އަޅުގަނޑު މިސުވާލުކުރެވޭ ޒަމާނެއްހެއްދެވީ!

ސަޙާބީ، ބައެއް ސަޙާބީން ހިތްޕުޅުކުރައްވާ ގޮތުގައި، އޭރުގައި، އައްދައްޖާލެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ހުވާކުރައްވައި ވިދާޅުވެއެވެ، އޭނާ އައްދައްޖާލެވެ. މިސާލަކަށް، ޢުމަރު ބިންޚައްޠާބު، ޖާބިރު އިބްނި ޢަބްދުالله ފަދަ ބޭބޭކަލުން ވިދާޅުވެއެވެ، "الله ގެ އިސްމުފުޅުން ހުވާކުރަމެވެ. އިބްނި ޞައްޔާދަކީ އައްދައްޖާލެވެ." އެގޮތުން، މިދެންނެވި މިހާރު މުޅި ކަށަވަރު ބަލާލަން ހިނގާށެވެ. އެގޮތުން، އަހުގެ ކުރީން ދެންނެވި ފަދައިން، އޭނާއަކީ މަދީނާގެ ޔަހޫދީއެކެވެ. އޭނާއަކީ މުސްލިމުވެ ކަމުގައި އޭނާ ދައްވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެކަމަކު، އޭނާ ތެދުއްޓަކަށް ނުވަތަ ދޮގުއްޓަކަށް ނޭނގެއެވެ. والله اعلم. އެވެ. އެހެންވިޔަސް، އޭނާގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން "އިމާރާ" ކިޔާ ދަރިއަކު ވެއެވެ. އަދި އެދަރިފުޅަކީ، އިސްލާމްދީނުގެ އިލްމުވެރިއެކެވެ. އަދި އައްޖަހަބީ އޭނާއާމެދު ވިދާޅުވީ، "އޭނާގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން އެދަރިއަކީ އިމާރާއެވެ. ތަޤްވާވެރި މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބޮޑެތިވެއެވެ. އަދި އޭނާއަކީ، ބަޔަކު އިބްނި މުބާރަކުގެ ބަހުގެކުރިންގެ ތެރެއިން ބޮޑެތިވެއެވެ. (ބައިވަރު އިބްނި މުބާރަކީ، މާލިކީންގެ ތެރެއިން މަޝްހޫރު އިލްމުވެރި ބޮޑެތިވެއެވެ.) އަދި އިމާމް މާލިކު، އިމާމާގެ ހަޤީޤަތާއި ހަދީޘް ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އިމާމަށް މާލިކު، އިމާރާއަށް ނަޤުލު އިޙްތިރާމް ކުރައްވައެވެ.

އެގޮތުން، އިމާރާއަކީ މުސްލިމެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ބައްޓަމުންގެ ފުރަތަމަ ބަލާލަން ހިނގާށެވެ. އަޅުގަނޑު އިބްނި ބައްޓަމުގެ އެންމެ ފަހުގެ އިންތިޝާރުވުމާއި ބަދަލުކުރާ ސަބަބު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަކިކޮށްލެއްވުމުން އެންމެ ފަހުގެ ބައެއް ކަންތައް ކުރައްވައެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަކިކޮށްލެއްވުމުން އެންމެ ފަހުން، އޭނާއާ އައްދައްޖާލު ކަމެއް، ނުވަތަ އޭނާއާ އައްދައްޖާލު ނޫންކަމުގައި، ގޮތެއް ނިންމަވާފައެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، އިބްނު ޢުމަރު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަދި ޢުމަރު (رضي الله عنه)، އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބައެއް ސަޙާބީން، އިބްނި ބައްޓަމުގެ ޙާލަތު ކަށަވަރުކުރެއްވުމަށް އެގޮތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އޭނާއާ ކުޅެއަށް ދިޔައިރު ދެންނެވި ކަމެއް ވިސްނާލުމަށް ގެނެސްދިނީ، އަދި ތަނަށް ވަޑައިގެން ބަލާލެއްވި ނޭނގެއެވެ. އަދި އޭނާއަށް އިބްނި ބައްޓަމުގެ ގުރަބާ، މާލެގަނޑުދޭކަން ބާރުގެނބާ ގުޅުވިއެވެ. އަދި އިބްނި ބައްޓަމަށް ކުއްލިއަކަށް އިންސާފުކުރެވުނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އޭނާގެ ގައިގާ އަތްލާފައި ބާއްސުވީ ކަމެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާގެ ގާތު އެއްސެވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނީ، الله ގެ ރަސޫލާކަމަށް ތިބާ ހެކިވޭ ހެއްދެވީ؟" ދެން އިބްނި ބައްޓަމު ބުނެއެވެ. "އުއްމީންގެ ރަސޫލާކަމަށް ހެކިވަމެވެ." (މާނައަކީ، އުއްމީންގެ، އަޅުގަނޑުމެން ޢަރަބިންނަށްވާ ރަސޫލެއްކަމަށް ނޫން، ޢާއްމުކޮށް ހުރިހާ ރަސޫލުކަމަށް ޙައްޤުވާށެވެ.) ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާ ކޮންމެވެސް ކަމެއްގެ ވާހަކަ ބޮޑުކޮށް ސުވާލުކުރައްވައެވެ. "الله އަކީ، އެއީގެފާނުގެ ރަސޫލުން ތިމަންކަލޭގެ ފާނަށް އީމާންވާށެވެ." އަދި ދެން އިބްނި ބައްޓަމު ބުނެއެވެ. "އަހަރެން، الله ގެ ރަސޫލަކީ ކަލޭގެފާނު ހެކިވާކަމުގައި ހެއްދެވީ؟" (އާއެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާ ކޮންމެވެސް ކަމެއްގެ ވާހަކަ ނުކޮށް، "الله އަކީ، އެއީގެފާނުގެ ރަސޫލުން ތިމަންކަލޭގެ ފާނަށް އީމާންވާށެވެ." މިހެން ހަމަހިތްޖެހިއްވި އިރުގައެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާގެ ހަމަހިތްޖެހިއްވި އިރުގައެވެ. "ކަލޭއަށް ފެންނަނީ ކޮންއެއްޗެއް ހެއްދެވީ؟" (ސަޙާބީ، އޭނާ އިބްނި ބައްޓަމު

ޖިންނިންގެ ފަރާތުން ވަރި ބިރުވުމުގެ ވާހަކައެއް، މަސްޢޫދު ވާހަކަދައްކައެވެ. އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާނާގާތު މިއައްސަލަވަސް، ކަލޭމަން ފެންނަނީ ކޮންއުއްސޮލެއް ހުއްޓެވެ؟) އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެންނަށް ބިޔެއް، ތިރުވެރިއެކާއި، އަދި އަހަރެންނަށް ބިޔެއް، ތުރުވެރިއެކެވެ." (އިބްނި ޙަޖަރުގެ މުޚްތަޞަރުލްބާރީގައި އަރަބިއްޔާން ހުސްނަކަރަ ކަމެއް. އަދި ބައެއް ފަހަރަކުން އާރާދެއްކާ ވާހަކައެއް، ކޮންވާހަކައެއްކަން ދެނެގަނެވެން ވަރަށް އުނދަގޫވާނެއެވެ. "އަހަރެންނަށް ބިޔެއް، ތިރުވެރިއެކާއި، އަދި އަހަރެންނަށް ބިޔެއް، ތުރުވެރިއެކެވެ.") ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، "ކަލޭމަން ބިރުވަނީ ކޮށިގަނޑެވެ." (އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބޭނުންފުޅުވީ، އޭނާ އިސްލާމްނުކޮށްވެމަކީ.) އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނު ކޮންފަދަ އެއްޗެއް، ތިޔައީ އަޅުގަނޑެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު މިހުރިތަނުން ކޮންއެއްޗެއް ހުއްޓެވެ؟" (އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބޭނުންފުޅުވީ، އޭނާ ޖިންނިއާއި މުޢާމަލާތްކުރާތީ ބެއްލެވުމަށެވެ. ނަމަވެސް އޭނާ ކުރަހު ކޮންކަމެއް ބެއްލެވުމަށެވެ. އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ތިމަންކަލޭގެފާނު މިހުރިތަނުން ކޮންއެއްޗެއް ހުއްޓެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާދަކުރައްވަނީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔައީ މިހުރިތަނުން، ސުވާލެއް އަހުދުވުން އެވެ. އޭނާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވަނީ، ސުވާލެއް ދުވާން ބޭވުމުގެ ފާޑެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވަނީ، އިބްނި ޞައްޔާދުގެ ކަމެއްގައި، އުސްތާދު ޝަރުޢީ ކަންތައްތައް ދެނެގަތުމަށެވެ. އުމަރުން، އެކަލޭގެފާނު މިހަދީޘްކުރައްވަނީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔައީ މިހުރިތަނުން ކޮންއެއްޗެއް ހުއްޓެވެ؟) ދެން އިބްނި ޞައްޔާދު ދެންނެވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނު އަހަރެންނަށް ތިޔަދެއްކެވީ ދުޚް އެވެ." (ދުޚާނު، އެބަހުގެ އެއްބައެވެ. އުމަރުން، އިބްނި ޞައްޔާދު، "ދުޚް" ކިޔައިދެނީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި ކުރިމަތީ ކުރެވުނެވެ. ނަމަވެސް އިބްނި ޞައްޔާދަށް ޖިންނިންގެ ފަރާތުން ބިރު މައުލޫމާތުގައި، ބައެއް މަޢުލޫމާތެއް ލިބެއެވެ. އުމަރުން، އެއީ ދޮގުވެސް މައުލޫމާތުގެ އެއްބައެވެ. އުމަރުން، އޭނާ މިބުނަނީ، "އައްދުޚް" އެވެ.) އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާ ކޮންޕާއެއްދުވަހަކު، ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "ވާހަކަ ނުދައްކާށެވެ! ކަލޭމަން ކަލޭގެ ވިސްނުމަށް ދުވަހަކުވެސް މުޢާމަލާތް ނުކުރާނެއެވެ." (رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިތަނުގައި ޝަރީޢަތުގެ، ބައިތުލްމާލު އެއްޗެއް ކަލޭމަން ނުބައިކަމުގެ ނޫނީ ނާންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ކަލޭމަން ކަންބޮޑުވުމެއްގައިވާ ވިސްނުމަށް މުޢާމަލާތް، ކަލޭމަން ނުދެވޭނެއެވެ.) އުމަރުން، ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރެން އޭނާގެ ބޯކަނޑާލުމަށް ދޫކޮށްލާށެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭ ޢުމަރެވެ! އޭނާ އެކަކީގެ ކަމުގައިވާނަމަ، ތިޔަބޭފުޅާ އޭނާ މަރުވެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ އެކަކީގެ ކަމުގައި ނުވާނަމަ، ދެން މަރުވުމުގެ ހެޔޮކަމެއް ނުވެއެވެ." (ދަޖާލު، އެކަކީގައި ދަޢްވާކުރާ ކަމުގައިވާނަމަ، ދެން ތިޔަބޭފުޅާ އެކަކީގެ މަރުވުމަކީ ނުކުރެވޭނެއެވެ. އުމަރުން، ދުނިޔޭގައިވާ ދަޖާލު މަރުވުމުގެ ކަމެއްކަން ދީނީ، ސައްޔިދުނާ ޢީސާ (عليه السلام) ކަން، އަހަރެމެންނަށް އެނގެއެވެ. އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޢުމަރުގެ ފާނަށް އެހަދީޘްކުރައްވައި، އޭނާ ކަލޭގެ ވިސްނުމަށް، ތިޔަބޭފުޅާ އޭނާ މަރުވެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ކަލޭގެ ނުވާނަމަ، ދެން މަރުވުމުގެ ހެޔޮކަމެއް ނުވެއެވެ. އޭނާ އުޅުމަށް ދޫކޮށްލާށެވެ. އޭނާއަކީ ކަލޭގެ ވިސްނުމަށް ދީނީ ނުބައިކަމުގެ ނޫނީ ނާންނާނެއެވެ.) އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ މިބަސްފުޅުން އަހަރެމެންނަށް އެނގެނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވާ، އެހާގޮތުގެ އަސްލާމިކުލު ޙަދީޘްކުރެއްވި ނަސޭހަތެވެ. ސަލަފީން، އެކަކީގެ ހަދީޘްކުރައްވައި، އޭނާ އެކަކީގެ ކަމުގައިވާނަމަ، ތިޔަބޭފުޅާ އޭނާ މަރުވެވޭނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެކަކީގެ ކަމުގައި ނުވާނަމަ، ދެން މަރުވުމުގެ ހެޔޮކަމެއް ނުވެއެވެ. އުމަރުން، އެވަގުތާއި ހަމައަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެންދިޔީ އޭނާ ޝަކުވާކުރައްވަމުންނެވެ. އުމަރުން، މިއީ އެއް ހަދީޘެވެ. އަދި މިއީ ބުޚާރީގެ ހަދީޘްއެކެވެ.

އަނެއް ހަދީޘްއަކީ، އަބޫ ސަޢީދުލް ޚުދުރީއްޔު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި އައްބަބަކުރާއި އަދި ޢުމަރާއި މަދީނާގެ މަގުމަތީ މަދިން ވަޅުގަނޑަކަށް ދިޔައީ، އިބްނި ޞައްޔާދުގެ ތަނަށެވެ. އުމަރުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާ ހުއްޓުވިއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާއަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ الله ގެ

ޙަސޫދުވާކަމަށް ތިބާ ހިޔަވަދު ހުއްޓުވޭ؟" އެގޮތުން، އޭނާ ބުނެއެވެ. "އަހަރެންނަށް، الله ގެ ޙަސޫދުވާކަމަށް ކަލޭގެފާނު ހިޔަވަދު ހުއްޓުވޭ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނު، الله އަށާއި، އެއިލާހުގެ މަލާއިކަތުންނަށާއި އަދި އެއިލާހުގެ ފޮތްތަކަށް އީމާންވަމެވެ. ތިބާއަށް ފެންނަނީ ކޮންއެއްޗެއް ހުއްޓުވޭ؟ (ތިބާއަށް ދެކެނީ ކޮންއެއްޗެއްކަމަށް ހުއްޓުވޭ؟) ދެން އޭނާ ދަންނަވައި، "އަހަރެންނަށް ފެންނަނީ، ފެންމަތީގައިވާ ތަޚްތެކެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. "އޭނާއަށް އެފެންނަނީ، އިބިލީހުގެ ތަޚްތެވެ." (ސަޙީޙު، އިބިލީހުގެ ތަޚްތުވަނީ، ފެންމަތީގައިކަން އަހަރެމެންނަށް އެނގެއެވެ. އެގޮތުން، މުސްލިމާއި، ވަރަށް ސަރީޙަކޮށް ލިޔެފައެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. "ދެން ތިބާއަށް ފެންނަނީ، ކޮންއެއްޗެއް ހުއްޓުވޭ؟" އޭނާ ބުނެއެވެ. "އަހަރެންނަށް ފެންނަނީ، ދޮގުވެރިޔަކާއި، ދޮގުވެރިންނެވެ. ނުވަތަ އެއްތެދުވެރިޔަކާއި، ދޮގުވެރިންނެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. "އޭނާ އުޅެނީ އޮޅިފައެވެ. ދޫކޮށްލާށެވެ. އޭނާއަކީ އެއްވެސް ކަމެއް ނޫނެވެ." މިއީ މުސްލިމްގެ ހަދީޘެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަދިވެސް އޭނާ އިމްތިޙާނުކުރަން ބޭނުންފުޅުވިއެވެ. އަދި މިފަހަރު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބޭނުންފުޅުވީ، އޭނާ އަމިއްލައަށް ވާހަކަ ދައްކާއިރު، އޭނާގެ ސިއްރު ކަމެއް އަޑުއަހާލަން ބޭނުންވެގެންނެވެ. އަދި މިއީ ބުޚާރީގައިވާ ހަދީޘެކެވެ. އިބްނު ޢުމަރު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި އުބައްޔު އިބްނު ކަޢުބު، އިބްނު ޞައްޔާދު އުޅޭ ކަދުރުގަސްތަކުގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އޭނާ ހުރީ ކަދުރު ގަސްތަކުގެ ކައިރީގައެވެ. (އޭގެ ކަދުރު ގަހެއް ދަށުގައެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާއަށް ވަޑައިގަންނަވާއިރު، އޭނާ ހުރީ ކަދުރު ގަސްތަކުގެ ބުރިތަކުގެ ފަހަތުގައި ފޮރުވިފައެވެ. އެގޮތުން، އޭނާއަކަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ނުފެންނާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އޭނާގެ އަޑު އައްސަވާލެއްވުމެވެ. ސަބަބަކީ، އިބްނު ޞައްޔާދު، ޝޭޠާނުގެ ޢިލްމު އޮތް ބަޔަކު ކަމަށްވެ، ވަޙީގެ ތަރުޖަމާއަށް ކަމެއް ލިބިވަޑައިގެން ހުރެއެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގިނައިރު ސިއްރުކޮށް، މުނާފިޤުންގެ ކަންތައް ސާބިތުކުރަނީ، އެހެންވެ ނޫނެވެ. އެހެނީ ތިބާ ކަދުރުގަހެއްގެ ބުރިތަކުގެ ފަހަތުގައި ފޮރުވިފައި ހުރުމުން، އޭނާގެ މަންމަ ޝައިތާނުގެ ސިއްރު ކަމެއް ކިޔާދީފައެވެ. އަދި އިބްނު ޞައްޔާދު އަދި އިބްނު ޞައްޔާދުގެ މަންމަ ފެނުނެވެ. އަދި އޭނާއަށް ބުނިއެވެ. "ޞާފީއެވެ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އައިސްފިއެވެ! (ޞަޙީޙު، ޞާފީގެ އަސްލަކީ، ޞާފީއެވެ. އެގޮތުން، ޞާފީގެ މަނާ ޝައިތާނީ، ޞާފީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އައިސްފިއެވެ!) އެގޮތުން، ދިޔަފެއްކަމުގެ ގޮތް، އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ، އޭނާ ކެރުކޮށްލައިގެ ކަމެއް ނުލިބުނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ، "އެހެންނަމަވީނަމަ، އޭނާއަކަށް އަމާޒުވިޔަސް، ދެން އޭނާ، އޭނާއަށް ކަންކަން ހާމަކުރާނެއެވެ. (މާނައަކީ، އެހެންނަމަވީނަމަ، އޭނާއަކަށް އަމާޒުވިޔަސް، އޭނާއަށް އަސްލުގައި ކަންކަން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކަންބޮޑުވާނީ އެގޮތަށް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، އޭނާ ދައްކާވާހަކަތައް ކަމަށް ކަމުގައި އެނގިއްޖެއެވެ. ސާފީއާ، އިބްނު ޞައްޔާދުގެ މަންމަ، އެކަމުގެ ޙިސާބު ކަނޑަން.)

ކޮންމެއަކަސް، ދެން ސުވާލަކީ، އިބްނު ޞައްޔާދަކީ، ދައްޖާލު ހުއްޓެވެ. ނުވަތަ ނޫން ހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، ބުޚާރީގައިވާ (ޞަޙީޙުލް ބުޚާރީގައި ކަމުގައިވާ) މުޙައްމަދު އިބްނު މުންކަދިރު ރިވާޔަތްކުރެއްވިއެވެ. "(އަހަރެން ދުށީމު ބުޚާރީގެ ކަމުގައިވާ) ޖާބިރު އިބްނު ޢަބްދުالله، الله ގެ އިސްމުފުޅުން ހުވާކުރައްވައި، އިބްނު ޞައްޔާދަކީ ދައްޖާލު ކަމުގައި ބުނަނިކޮށް ދުށީމެވެ." އެގޮތުން އަހަރެން އޭނާއަށް ބުނީމެވެ. "ތިޔަ ހުވާކުރަނީ ކިހިނެއް ހުއްޓެވޭ! އޭނާއީ ދައްޖާލުކަމުގައި ތިޔަ ބުނަން ހުއްޓެވޭ!" ދެން ޖާބިރު އިބްނު ޢަބްދުالله ވިދާޅުވިއެވެ. "ޢުމަރު ބުނުމުގެ ހައްޤުގައި، الله ގެ އިސްމުފުޅުން ހުވާކުރައްވައި، އިބްނު ޞައްޔާދަކީ ދައްޖާލު ކަމުގައި ވިދާޅުވަނިކޮށް އަހަރެން ދުށީމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަން ގަބޫލުފުޅު ނުކުރައްވާފައެއް ނުވެއެވެ." (އެގޮތުން،

ޢުމަރުގެފާނު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ހުވާކުރައްވަމުން، والله، އިބްނު ޚައްޠާބަށް، ހައްދަރައްޖާކުރެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަސްފުޅުގެއް ހަދީޘެއް ނުކުރައްވާ، ހަނދު ހުންނެވިއެވެ. ސާލިމު ވިދާޅުވަނީ، އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. "والله، އިބްނު ޚައްޠާބަށް، މަސީޙް ދައްޗާބުކަމާމެދު، އަހަރެންގެ ކިބައިގައި އެއްވެސް ސުވާލެއްކުރެވިފައެވެ." (ސުނަން އަބޫ ދާވޫދު)

އެގޮތުން، އެއްފަހަރަކު މަދީނާގެ މަގުމަތީން އިބްނު ޢުމަރާ، އިބްނު ޚައްޠާބާއި ބައްދަލުވިއެވެ. އަދި އިބްނު ޚައްޠާބު ހިތްހަމަޖެހުން އެއްކޮޅު، އިބްނު ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެގޮތުން، އިބްނު ޚައްޠާބު ކިޔައިދެއްވުން، އޭނާގެ ސަލާމަށް ބަދަލު، އަދި އެމަގު ފުރަތަމަ އޭނާ ބަދަލުވިއެވެ. (އެގޮތުން، އެމަގު ފުރަތަމަ، އޭނާ ފުރަތަމަ ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ފުރުޞަތުދެއްވިއެވެ.) ދެން އިބްނު ޢުމަރު، އޭނާގެ ދައުލަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަސްހާބުން، އެންމެ ހަރުދަނާ ޖަވާބު ދިނުމަށް ފަހަރުކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭނާއަށް ސަލާމް ދެއްވާށެވެ! އަޅުގަނޑު ނުކުންނާނީ، އޭނާ ހިތްހަމަޖެހުމުން، އެއީ ފުރުޞަތުލިބުނީ، މިއީ އަހަރެން ނުބައިކުރެއްވީ! (އެގޮތުން، ދައްޗާލު މަރުވުމާ ދިމާވެދާނެ އެބަޔަކު. އެކަމަކު، އޭނާއަށް ކަނޑައެޅިގެން ދުރުގެނެސްދެއްވާށެވެ. އަދި ދައްޗާލު ދުނިޔެއަށް ނުކުންނާނީ ސަލަފަކީ، ހުރިހައިސްކަން ފެނިގެންދާނެތީވެ. އެގޮތުން، އެންމެ ހަރުދަނާ އިސްލާމީ، އޭނާއަށް ސަލާމް ދެއްވާށެވެ! އެގޮތުން، މިބައިން ފެނިގެންދާނީ، ދިނަ ސަލާމެއް، އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަސްހާބުންގެ، އެންމެ ހަރުދަނާ، މިދާރާގައި ސަލާމްކުރެއްވިއެވެ.) (މުސްލިމް)

ކަންތައްތަކުގެ، އިބްނު ޚައްޠާބު އަމިއްލައަށްވެސް، އޭނާ މިކަމާ ހިތްހަމަޖެހުނު ނުލިބުނެވެ. މިހެން އޭނާއާމެދު ސަލާމްކުރެއްވި، އޭނާ އެކަމާ ހިތްހަމަޖެހުނު ނުލިބުނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އޭނާއާއި އެންމެ ފުރަތަމަވަރުން މުއާމަލާތް ކުރެއްވިއިރު، އޭނާއަށް މުސްލިމުން ދޫކޮށް. އެކަމަކު، އޭނާ އިސްލާމްވުމުންވެސް، މިހެން އޭނާއާމެދުކުރާ ސަލާމްކުރެއްވި، އޭނާ ހިތްހަމަޖެހުނު ނުލިބުނެވެ. އެގޮތުން، ދެން މިދަންނަވާ ހަދިޔާއަށް، މުސްލިމުގެ ހަދިޔާއެކެވެ. އަޅުގަނޑު ހުރިހާއެއް ދުރުކުރާ ވިދާޅުވިއެވެ، "އެއްފަހަރަކު އަހަރެމެން ހައްޖަށް ނުވަތަ އުމްރާއަށް ދިޔައިރުގައެވެ. އަދި އިބްނު ޞައްޔާދު އަހަރެމެންނާއެކު ވިއެވެ. އަދި އަހަރެމެން ވަކި ދިޔަބުރުގައި މަޢުލޫމާތުލިބިފައެވެ. އަދި އަހަރެމެންނާއި އޭނާއާއި ޖެހިގެން، ހުރިހާ މިހެންވެސް، އެމީހަކު ބޭނުންވާ ދިމާވާކަން ދިމާވެއެވެ. އަހަރެމެންނާއި އެއްބަޔަކު މިއީ ދެކެއެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް އޭނާއަށް ކަމެއް ފެނިގެން، މަތީން ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުގެ ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. ސަލަފަކީ، މިސްކީނުން އޭނާއާމެދު ސަލާމްކުރުމަށް ގެނުވިއެވެ. (އަހަރެމެން އޭނާއަށް ކަމެއް ކުރެވިދާނެތީ، މިސްކީނުން އޭނާއާމެދު ކަމާ ސަލާމްކުރެއްވީ ސަލަފުންނެވެ.) އަދި އޭނާ އޭނާގެ ދަރަޖަތައް ގެނައުމަށްފަހު، އަބޫ ސަޢީދު ހުދުރީއްޔާގެ ދަރަޖަތަކެއް މަތީގައި، އޭނާގެ ދަރަޖަތައް ބަރާބަރުވިއެވެ. އަބޫ ސަޢީދު ވިދާޅުވިއެވެ، އޭނާގެ ދަރަޖަތައް، އަހަރެންގެ ދަރަޖަތަކާ މަތީގައި ބަރާބަރުވުމުން، އަހަރެން ބުނީމެވެ. "ހޫނު ވަރަށް ގަދައެވެ. އަދި މީގެ ސިޔާރަތް ނުކުރާ ކަމަށެވެ." (އެގޮތުން، އަބޫ ސަޢީދު ބޭނުންކުރެއްވި ނުވާ، އޭނާގެ ދަރަޖަތައް، އެތަނުގައި ދޫކޮށްލައި ބާއްވާ، ކަމެއް ނުކުރެވުނީ.) އެގޮތުން، އެދިޔާ އެގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރިއެވެ. ދެން އަހަރެމެންނަށް ބަނދަރުތައް ފެނުނެވެ. އެގޮތުން، އިބްނު ޞައްޔާދު ގެނެސް، ގަހެއްގެ ދަށުގައި ކިރު ގެނައެވެ. އަދި އޭނާ އެކިރު އަހަރެމެންނަށް ދިނުމަށްފަހު، ބޮއިމަށް ބުނެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެން ބުނީމެވެ. "ހޫނު ވަރަށް ގަދައެވެ. އަދި ކިރު ހޫނެވެ." އަބޫ ސަޢީދު ވިދާޅުވިއެވެ، އަހަރެން އޭނާގެ އަތުން ބޮއިމަށް ބޭނުންނުވާ ކަމުގައި، ސަލަފަކީ، އަހަރެން އޭނާގެ އަތްޖެހިގެން ބޮއެގެން ނުވެވޭނެއެވެ." އެގޮތުގައި، އިބްނު ޞައްޔާދު، އޭނާއާއި މުޢާމަލާތްކުރުމުގައި ބޮޑުކަން އޭނާ ސަލަފުންގެ ކަންތައްތައް، އޭނާއަށް ވިސްނިއްޖެއެވެ. އެގޮތުން، އޭނާ ބުނެއެވެ. "އޭ އަބޫ ސަޢީދު. އަހަރެން ހިތްއަދިވެސް، ފަތަލާއި ގަހެއް ހިފުމަށް. އަދި އަމިއްލައަށް ދަނޑިއެއް މަރުވުމަށް. ސަލަފަކީ، އަހަރެންނާއިމެދު މުސްލިމުން ކިޔާ ބަސްތަކެވެ." (މުސްލިމު، މިފަދަ ސަލާމްކުރެއްވުމާ، އަހަރެން ހިތްއަދިވެސް، އަހަރެން އަމިއްލައަށް ދަނޑިއެ

ވަޑުވާންނެވީއެވެ.) އަދި ދެން އޭނާ ބުންޏެވެ. "އޭ އަބޫ ސައީދެވެ! ކަލޭމެން އަންސާރީންނަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދިޔާ ބޭޒާރު އެނގޭ މިހުންނަވާ. އަދި ހާރުސަލާން ދިޔައިރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދިޔާން އެންމެ އިތުރުވެރި ބާކީވެންގެ ތެރެއިން ބާކީވެކެވެ. މިއީ އަޅެ ތެރެއް ނުރުހުންތޯއެވެ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވި ގޮތަށް ނުރުހުނީމުއެވެ. "ދެއްކެވިޔަ ގޮތަކުންނެވެ." އަދި އަހަރުމެންނަކީ މުސްލިމުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވި ގޮތަށް ނުރުހުނީމުއެވެ. "ދެއްކެވިޔަ ކުރިން ނުލިބޭ މިހެނެވެ. އަދި އޭނާގެ ކުރިންނެއް ނުލިބޭނެއެވެ." އެކަމަކު، އަހަރެން މިއަދު އަހަރުމެންގެ ކުރިން މަދިނާގައި ބައިތިއްބާވެފައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވި ގޮތަށް ނުރުހުނީމުއެވެ. "ދެއްކެވުމަށް މައްޗާއަށް ނުވަތަ މަދީނާއަކަށް ނުދާނެއެވެ." އެކަމަކު، އަހަރެން މިހިރީ މަދީނާއިންނެވެ. އަދި މިދަނޑި މައްޗާއަށް ދިޔައެވެ." (އެހެންނަމަވެސް، މިލާހަކަތަކުން، އޭނާއި ވަރަށް ބޭޒާރު ދެއްކެވީ ނުންކަން ދައްކުވައިދެއްވީއެވެ. އަދި އޭނާ ލާހަކަޔަށް ގެނެސް، އޭނާގެ ވަރަށް ހިތްހަމަ ނުޖެހިފައެވެ. އޭނާ ބުނެފައިވަނީ، ކަލޭމެންނަށް އަހަރެންނާމެދު މިހިރީ ކަމުގެ ކަނޑައެޅުމެއް ކުރާށެވެ، ކަލޭމެންނަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދިޔާތަކަށް އެހެންނެވެ. އަދި ދައްކަވާފައި ބައިގަނޑު އަނގައިދޭ ހަދިޔާކުރެއްވި ގޮތަށް އެއްވެސް ސިފައެއް، އަހަރެންގެ މައްޗަކަށް ނާދެއެވެ.... ކަންތައްތަކާ، އަހަރުމެން މިހިސާބުން މިވާހަކަ ހުއްޓާލައިފިނަމަ، އަހަރުމެން ބުނާނީ "ތަޤްދީރުވެފައި އޭނާއަކީ އަހަރުމެންގެ ދީނެވެ. މިހެން އުޅުނާމުނު ކަމުގެ ކަނޑައެޅުމެއް ކުރަނީއެވެ." އެކަމަކު، ދެން ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން ހިނގާނެވެ.) އަބޫ ސައީދު ވިދާޅުވެއެވެ، "އަހަރެންނަށް އަރު، އޭނާ ބުނާ ބަސް، ގޮތުގައި ވާހަކަ ވެއްޖެއެވެ." އެހެންކަމުން، ދެން އިބްނު ސަޢްދު ބުނެއެވެ. "އެކަމަކު، އަހަރެމެންގެ ކާކުކަން އަހަރެންނަށް އެނގެއެވެ. އަދި އޭނާ އުޅުނު ކަންތައްތައްގައިކަން އަހަރެންނަށް އެނގެއެވެ. އަދި މިގޮތުން އޭނާ ކަންތައްތައްގައިކަން އަހަރެންނަށް އެނގެއެވެ." ދެން އަބޫ ސައީދު ވިދާޅުވިއެވެ. "ދުވަހުގެ ބާކީގެ ބައިގައި، ކަލޭއަށް ނުބައި ކުރިމަތި ކުރައްވާނެއެވެ!"
(މުސްލިމް)

ކަންތައްތަކާ، ދެން މިދިޔަނުމެ ހަދިޔާގެ އެހެން ދިރާސާކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދިޔާއް ދީން. އެއީ، މުސްލިމުގައި ބައްޕަން ކުރިމަތިވާ ސަހާބީންގެ ހަދިޔާކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެދިވާހަކަގައިވެސް، އަބޫ ސައީދު ގުދުރީއާ އާދަގައި އެއްސުވިއެވެ. "ކަލޭއަށް ދެއްކެވި ކަމުގައިވާނަމަ، ކަލޭ ދުނިޔެއިން ވާނަމަ ހުއްޓާލާނެތޯއެވެ؟" އޭނާ ބުނެއެވެ. "އާއި އަހަރެންނަށް ދެއްވާ އެއްކަމަކުގައިވާނަމަ، އަހަރެން އޭއް ގަބޫލުކުރާނަމެވެ." (މާނައަކީ، އަހަރެމެންގެ ރަސޫލު އަހަރެންނަށް ދެއްވައިދޭނަމަ، އަހަރެން އެކަން ގަބޫލުކުރާނަމެވެ.)

އެހެންނަމަވެސް، އަހަރުމެން މިވަނީ އަންނައުކޮށް، އިބްނު ބައްޠާލުމުދު ޙުނައިނުގެ ތެރެއަށް ވަދެވުނެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަކީ މިމައްސަލަ، އަދިއެއް ހައްދުވެފައެއް ނެތެވެ. އަދި އިބްނު ބައްޠާލަށް، ދެއްކުމަށް ނޫން ކަމަކުދިޔަވެސް، ދަރިކުރު ދިޔަން އެބަހުރެއެވެ. އެއީ މުސްލިމުގައިވާ ހަދީޘްއަކުންނެވެ. އެއީ ވަރަށް ދިގު ހަދީޘެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީންގެ ތެރެއިން ބޭކަނބަލެއް ކަމުގައިވާ ޒާހިރާ ބިންތި ޤައިސް ވިދާޅުވެއެވެ، "މުސްލިމުގައި ޖަމާޢަތުގައި ނަމާދު ކުރުމަށް އިއްތިފާގުވާ މިހެނެވެ، އެންމެން މުސްލިމުއް އައްމަށް ކުރުމަށްވާ އިއްތިފާގުކުރީ އަޅެ އަހަރެން އެހީވެވެ. (އެހެންނަމަވެސް، އެބަކަމުން ކަލެއް އިއްތިފާގުކުރީ ބަންދުވެފައިޖެހިފައި، ބަރުވެރިވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެންމެން މުސްލިމުއް ޖަމާޢަތާވެއެވެ.) އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެން އުމުސްލިމުން ދިރިއުޅުމެވެ. އަދި އަހަރެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއިމު ނަމާދުކުރައްވާވެ. އަދި އަހަރެން ހުރީ، ފިރިހެނުންނާއި ކައިރިއަށް ހުރި، އަންހެނުންގެ ސަފުގައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދު ނިމުމުގައި އިށީނދެވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު މިމްބަރުގެ މައްޗަށް އިށީނދެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހިނގާބައިގަތުމަށް ފަށައިގަތެވެ. "ކޮންމެ އަޅެއް ނަމާދުކުރައްވައި، އެއްބަރުގައި ހިނގައިގެން އިށީނދެވޭ ތަނަކަށް، އިށީނދެވޭށެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "މިމަންޒަކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުން މިޖަމާޢަތުގައި ކިއެވެންތަކަން އެނގިވޭތޯއެވެ!" އެބަޔަކުން ދެންނެވިއެވެ. "މާތް ދަންނަވާލަދެންނަމަ، الله އާއި އެކަލޭގެ ރަސޫލާއެވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "والله، ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުން މިޒަމާނުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކޮންމެވެސް ކަމަކަށް ވައުދެއް ދުމަކަށް ނޫނެވެ. ނުވަތަ ކޮންމެވެސް ކަމަކަށް އިންޒާރު ކުރުމަކަށް ނޫނެވެ. އެކަމަކު، ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުން މިޒަމާނުގައި ސަބަބަކީ، ތަމީމުއްދާރީއަކީ ކުރިން ނަޞާރާއިންގެ މީހެކެވެ. އަދި އޭނާ ދެންމެ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އައިސް، މިހާރު އިސްލާމްވެވަޑައިގެންއެވެ. އަދި އޭނާ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކިޔާދިން ވާހަކައަކީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަލްދައްޖާލާއި ބެހޭގޮތުން ކިޔާދީފައިވާ ވާހަކައާއި އެއްގޮތް ވާހަކައެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، "ލަޚަމްނާއި ޖުޒާމްގެ 30 މީހުން، ނަވެއްގައި ދަތުރުކުރަމުންދިޔައެވެ. (ލަޚަމްނުޖުޒާމްއަކީ، އަރަބި ނަޞާރާ ގަބީލާތަކެވެ) އަދި ކަނޑުގެ ރާޅުތަކާއި އެއްމަސްދުވަހު ވަންދެން، ނަވު ބޯދުވެދިޔައެވެ. ދެން ކަނޑުގައިވާ ޖަޒީރާއަކަށް ކައިރިވަންދެން، އެރާޅުތަކާއި އެކު ގޮނޑުދޮށަށް. އެއީ އިރުއޮއްސުން ވަގުތެވެ. ދެން ކުޑަދޯނިތަކުގައި އެމީހުން، ކުޑަ ދޯންޏަކަށް އަރައިގެންގޮސް، އެރަށަށް އެރިއެވެ. އަދި އެތަނުގައި ބޯކަށިހުރި އިސްތަށި ގިނަ ޖަނަވާރެއް (އަދި އޭނާގެ ބޯކަށިހުރި ގަނޑުގެ ސަބަބުން) އެމީހުންނަށް އޭނާގެ ކުރިމަތި އަދި އޭނާގެ ފަހަތަށް ވަކިކުރާކަށް ނޭނގުނެވެ. އެމީހުން ބުންޏެވެ. "ކަލެއަށް ހަލާކުވުމެވެ! ކަލެއަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" އޭގެފަހުން، އެއްޗަކު ބުންޏެވެ. "އަހަރެންނަކީ، އަލް-ޖައްސާސާ އެވެ." އެމީހުން ބުންޏެވެ. "އަލް-ޖައްސާސާއަކީ، ކޮންއެއްޗެއް ހެއްތޯއެވެ؟" (ދެން އެމީހުން އޭނާ ސާފުކޮށް އެއްޗެކު ނުބުނެއްދިޔައެވެ.) އަދި އެއްޗަކު ބުންޏެވެ. "ފައްޅިގައި އޮތް މީހާގެ ގާތަށް، އަހަރެންނާއި އަންނާށެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާ ކަލޭމީހުންނާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ބޭނުންވެއެވެ." އޭނާ (ތަމީމު، ދާރީ) ވިދާޅުވީ، ދެން އެއްޗަކު އަހަރެމެންނަށް މީހެއްކަމުގައި ބުނެދިނުމުން، އެއްޗަކީ ޝައިޠާނަކަށް ވާތީ، އަހަރެމެން ވަރަށް ބިރުގަތެވެ. ދެން އަހަރެމެން އަވަސް ދުވެފައި، ފައްޅިގެ ކައިރިއަށް އައީއެވެ. އަދި އެތަނަށް ވަދެވުމުން، އަހަރެމެން ދެކިމުން ފެނުނު ޖަނަވާރަކީ ބޮޑު މީހެކެވެ، އަހަރެމެންނަށް އެތަނުން ފެނުނެވެ. އަދި އޭނާގެ އަތްތަކާއި ބަނދެފައި، އޭނާގެ ކަކުލާ ހަމައަށް ކަނޑުގޮޅި އެޅުވިއެވެ. އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "ކަލެއަށް ހަލާކުވުމެވެ! ކަލެއަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟"

އަދި އޭނާ ބުންޏެވެ. "ކަލޭމެންނަށް މިހާރު އަހަރެން ފެނިއްޖެއެވެ. ކަލޭމެންގެ ކޮންބައެއްކަން ބުނެބަލާށެވެ." އެހެންވީމާ، އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "އަހަރެމެންނީ އަރަބިންގެ ބަޔެއްގެ މީހުންނެވެ. އަހަރެމެން ނަވެއްގައި ދަތުރުކުރީމެވެ. އެކަމަކު، ކަނޑުގެ ރާޅުތަކާއި އެއްމަސްދުވަސް ވަންދެން އަހަރެމެން ކުޅެމުންދިޔައެވެ. އަދި ރާޅުތަކާ އަހަރެމެން މިރަށާ ކައިރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. އަދި އަހަރެމެންގެ ކުދިދޯނިތައް އަރައިގެން، މިރަށް ފެނުނެވެ. އަދި މިތަނުން އަހަރެމެން ބައްދަލުކޮށްދިނީ، ގަދަ ކަށިހުރި އެއްޗެކެވެ. އަދި އޭނާގެ ކަށި ގިނަކަމުން، އޭނާގެ ކުރިމަތި، ފަހަތަކީ، ވަކިކުރާކަށް ނޭނގުނެވެ. އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "ކަލެއަށް ހަލާކުވުމެވެ! ކަލެއަކީ ކޮބާތޯއެވެ؟" އެއްޗަކު ބުންޏެވެ. "އަހަރެމެން، އަލް-ޖައްސާސާ އެވެ." އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "އަލް-ޖައްސާސާ އަކީ، ކޮންއެއްޗެއް ހެއްތޯއެވެ؟" އަދި އެއްޗަކު ބުންޏެވެ. "ފައްޅިގައި އޮތް މިފަދަ މީހާގެ ގާތަށް ދާށެވެ. ސަބަބަކީ ކަލޭމެންނަށް ވަރަށް ބޭނުން އެދެނީ ބޮޑުކޮށްދޭ އިންތިޒާރުގައި އޮވެއެވެ. އެހެންވީމާ، އައިސް ބަލާށެވެ. އަހަރެމެން ވަރަށް ބިރުގަނެ، ކަލޭމެންގެ ގާތަށް އައީމެވެ."

އެހެންވީމާ، އޭނާ (ތަމީމު، ޖަޒީރާގައި އޮތްމީހާ) ބުންޏެވެ. "ބައިސާނުގައިވާ ކަދުރު ގަސްތަކާއި ބެހޭގޮތުން، އަހަރެން ގާތު ބުނެދީބަލާށެވެ." (ބައިސާނަކީ، ޝާމުކަރައިގައިވާ ސަރަހައްދެކެވެ. އަދި އޭނާ އެހީގެން ބޭނުންވީ، އެތަނުގައިވާ ކަދުރު ގަސްތަކާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ.) އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "ކަލޭ މިއަދު ސުވާލުކުރަނީ، އެކަދުރު ގަސްތަކުގެ ކޮންކަމަކާ ބެހޭގޮތުން ބުނެދީބަލާތޯއެވެ؟" އޭނާ ބުންޏެވެ. "އަހަރެން މިސުވާލުކުރަނީ، އެގަސްތަކުގައި މޭވާ އަލާ، ނުވަތަ ނުލާތޯއެވެ؟" އަހަރެމެން ބުނީމެވެ. "އާނއެކެވެ." އެހެންވީމާ، އޭނާ ބުންޏެވެ. "އެގަސްތަކުގައި މޭވާ ނާލާނެ ވަގުތު ކައިރިވެއްޖެއެވެ." އޭނާ ބުންޏެވެ. "ތަބަރިއްޔާގައިވާ ކުޅީ ބެހޭގޮތުން، އަހަރެންނަށް

ހަބަރުކޮށްބަލާނެވެ. (އެއީ، ފޮޓޯސްޓޭޝަނެއްގާ ކުރެއް.)" އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "ކަލޭ އަނގައިން ބޭނުންވަނީ، އެކަމުގެ ކޮންހަބަރެއްތޯއެވެ؟" އޭނާ ބުންޏެވެ. "އެކަތްރީގައި ފެން އެބަހުރި ހެއްޔެވެ؟" އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "އެކަތްރީގައި ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ ފެން އެބަހުއްޓެވެ." އެހެރަން، އޭނާ ބުންޏެވެ. "އެކަތްރީގައި ފެން ނުހުންނާނެ ވަގުތެއް އަންނާނެއެވެ." އޭނާ ލަނޑުކާވެސް ބުންޏެވެ. "ޒުޣަރުގެ ފެންއާރާއި ބެހޭގޮތުން، އަހަރުމެންނަށް ހަބަރުކޮށްދޭށެވެ." އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "ކަލޭ އަނގައިން ބޭނުންވަނީ، އެކަމުގެ ކޮންހަބަރެއްތޯއެވެ؟" އޭނާ ބުންޏެވެ. "އޭގައި އެއްވެސް ފެނެއް އެބަހުރި ހެއްޔެވެ؟ އަދި އެފެނުން (ބިންގަނޑު) ދަނޑުވެރިކަމަށް ބޭނުންކުރަނީތޯއެވެ؟" އަހަރުމެން އޭނާއަށް ބުނީމެވެ. "އާއެކެވެ. އެކަތްރީގައި ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ ފެން އެބަހުއްޓެވެ. އަދި (މަދީނާގެ) އަހުލުވެރިން ބިންގަނޑު ދަނޑުވަނީ، އެއިން ބޭނުންކޮށްގެންނެވެ." އަދި އޭނާ އެއަކަށް ރައްދެއް ނުދިންނެވެ. އެކަމަކު، ދެން އޭނާ އަލުން ގޮތް ސޯލާފުކުރިއެވެ. "ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަ މީހުންގެ ނަބިއްޔާއާ ބެހޭގޮތުން އަހަރުމެންނަށް ހަބަރުކޮށްދޭށެވެ. (އެއީ މُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. އެކަލޭގެފާނު، ލިޔަން ކިޔަން ނުދަންނަ ބޭކަލެއް. އަދި އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވިފައިވަނީ، ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަ ބައެއްގެ ތެރެއަށް) އެކަލޭގެފާނު ކުރެއްވި ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟" އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "އެކަލޭގެފާނު މައްކާއިން ނިކުމެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ޔަޘްރިބަށް ހިޖުރަކުރެއްވިއެވެ. (ޔަޘްރިބަކީ، މަދީނާގެ އިހުގެ ނަމެވެ.)" އޭނާ ބުންޏެވެ. "އަރަބިން އެކަލޭގެފާނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރިތޯ ހެއްޔެވެ؟" އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "އާއެކެވެ." އޭނާ ބުންޏެވެ. "އެކަލޭގެފާނާއި އެމީހުންނާދެމެދު ކޮންކަމެއް ކުރިމަތިވީ ހެއްޔެވެ؟ އެކަލޭގެފާނާއި އަރަބިންނާދެމެދު ހަނގުރާމަ ކުރިމަތިވިގޮތް އަހަރުމެން ހާމަކޮށްދިނީމެވެ." އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "ކައިރި ހިސާބުތަކުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް، އެކަލޭގެފާނު ގަދަވެއްޖެއެވެ. އަދި އެމީހުން އަމިއްލައަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއެވެ." އެހެރަން، އޭނާ އަހަރުމެންނަށް ގޮތް ބުންޏެވެ. "ދެކޮޅަށް އަސްލުގައިވެސް، ހިނގައިދިޔަ ހެއްޔެވެ!" އަހަރުމެން ބުނީމެވެ. "އާއެކެވެ." އެހެރަން، އޭނާ ބުންޏެވެ. "ދެކޮޅުހަދައިގެންނަމަ، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިވުން ހެޔޮކަން ބޮޑުވާނެއެވެ. އަހަރެންނީ ކާކުކަން އަހަރެން އަހަރެންގެ ތަޢާރަފު ދޭނަމެވެ. އަހަރެންނީ، މަސީހެވެ. އަދި މިއީ ގެއްލިގެން އަހަރެން ނިކުންނުމުގެ ހުއްދަ ލިބޭނެ ވަގުތެވެ. އަދި އަހަރެން ބިމުގައި ދުއްވައި ފަތާނަމެވެ. އަދި އަހަރެން ކޮންމެ ރަށަކާއި، ޖަނަވާރުތަކާ، ސާޅީސް ދުވަހު ތެރޭގައި ވަންނާނަމެވެ. އެއީ މައްކާއާއި އަދި ޠައިބާ ފިޔަވައެވެ. (ޠައިބާއަކީ މަދީނާއަށް ކިޔާ އެހެން ނަމެކެވެ.) އަހަރެންނަށް އެތަނަށް ވަނުމުގެ ހުއްދަ ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި މިދެތަނުން ތަނަކަށް އަހަރެން ވަންނަން މަސައްކަތްކުރާނަމަ، އަތުގައި ކަނޑި ހިފައިގެން ހުންނަ މަލާއިކަތެއް ބައްދަލުވެ، އަހަރެންނާއި ކުރިމަތިލާނެއެވެ. އަދި އެތަނުގެ ދޮރުތަކުގައި ކޮންމެ މަގެއްގައި ގާޑުކުރުމަށް މަލާއިކަތް ތިބޭނެއެވެ."

އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާކަޅުގެ ނިޝާނެއް، މިމްބަރުގައި ޖައްސަވާފައި ހަދީޘް ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ ޠައިބާއެވެ. މިއީ ޠައިބާއެވެ. މިއީ ޠައިބާއެވެ." (ސަބަބަކީ، ދައްޖާލު ބޭނުންވިޔަސް، އަހަރުމެންނަކީ ޠައިބާއަކަށް ނުވަދެވޭނެއެވެ. އެހެރަން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރައްވަސް، މިއީ ޠައިބާއެވެ. އަދިމަދީނާއަކީ ޠައިބާއެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވިއެވެ. "މިއަށްވުރެ ކުރިން ތިޔަބޭކަލުންނަށް (ދައްޖާލާއި ގުޅޭ) ކިޔައިދީފައި ނުވަނީ ހެއްޔެވެ!" އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. "އާއެކެވެ." (މާނައަކީ، ބުނެދީފައި ވެއެވެ.)

ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވިއެވެ. "މިކަލޭގެފާނުގެ ބޭނުންފުޅުވީ، ތަމީމުގެ ހަދީޘް މިކަލޭގެފާނު ތިޔަބޭކަލުންނަށް ކިޔައިދީފައިވާ ވާހަކައާއި އެއްގޮތްވުމެވެ. ސަބަބަކީ، އެވާހަކައަކީ، މިކަލޭގެފާނު ތިޔަބޭކަލުންނަށް ދައްޖާލާއި ބެހޭގޮތުން ކިޔައިދީފައިވާ ވާހަކައާއި އެއްގޮތަށް ވާތީއެވެ. އަދި އެއްގޮތްވާ ވާހަކައަކަށް ވާތީ ވެސްމެއެވެ. އަދި އޭނާ (ދައްޖާލު) ވަނީ، ޝާމްގެ ކަނޑުގައެވެ. (އެއީ، މެޑިޓަރޭނިއަން ކަނޑެވެ.) ނުވަތަ ޔަމަނުގެ ކަނޑުގައެވެ. (އެއީ، ރެޑްކަނޑު، ނުވަތަ އަރަބި ކަނޑެވެ.)" އެކަމަކު ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ." އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އިރުމައްޗަށް އިޝާރާތްކުރައްވާ ހަދީޘްކުރައްވަސް،

"އޭނާވަނީ، އިބްރާހީމީގައެވެ. އޭނާވަނީ، އިބްރާހީމްގެ ދަރިކޮޅެވެ." އަހަރެން (ފާޠިމާ ބިންތި ޤައިސް) ބުނެފައެވެ. "އަހަރެން އެކަން އަހަރެންގެ ސިކުނޑީގައި ހިފެހެއްޓީމެވެ. (މާނައީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ފާތިމާގެ ބަސްފުޅު ދިރިބުން ބަސްކަނޑު، އަހަރެން ހިފެހެއްޓީމެވެ.)" (މުސްލިމް 7028، 41)

އެހެންކަމުން، ކޮންމެ އިސްލާމީ ފަރާތަކުން، މަސީހު ކިހިނެއް ހިފަހައްޓަން ބޭނުންވަނީ، ސީދާ ކޮންމެ ފަރާތެއްގައި ހުރުމެވެ؟ އެކަން ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިހަދީޘް އަހަރެމެންނަށް އުނގަންނައިދޭ ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗަކީ އެވެ. އެއީ ދައްޖާލް އެއްކަލަ، ކޮންމެ ޒަމާނެއްގައި ތިބިއެކު ކަމެވެ. އަދި ރަސޫލާ ދަރިކޮޅު ކޮންމެ ޒަމާނެއްގެ ފުރަތަމަ ކަމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އާދަމް ހަވާއާ ދެމެދުވެރިވާ ކަމެއްވާ ކަމެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް އުނގެނޭ، ކޮންމެ ޒަމާނު 40 ދުވަސް ދުނިޔޭގައި، މިދުނިޔޭގެ ދަރިކޮޅުތަކުން ކަމެވެ. އަދި މައްކާއާއި، މަދީނާއާ އަދި ޤުދުސްފަދަ ތަނަކައި، އެކަންކުރާ ތަނެއް، އޭނާ ވެދެވަޑައިގެން ކަމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދުވަސް ހަނދުމަފުޅުވެސް އިބްނު ޢައްބާސްގެ މަރުޙޫމް އަދުން އުނބުރިފަދާ ހިނގާނެވެ. ސުވާލަކީ، ރަސޫލާ ދަރިކޮޅު އެހެން އަހަރެމެން އަރާދަކުރާ ފުރަތަމައިރު، އިބްނު ޢައްބާސް އަހަރެމެން ޝަރީޢަތާ ހަވާސާ ހުއްޓެވެ! އެހެންކަމުން، އަލްމުޢުޖިޒާ ވިދާޅުވަނީ، "އާންމުގެ ދަރިކޮޅު، އިބްނު ޢައްބާސް އަހަރެމެންނަށް ފާހަގަކޮށްފި. އަދި ރަސޫލާ ދަރިކޮޅު އާނާ ފުރަތަމަ، އާނާ އެހެރެއިން ހިތާމައި، އަދި އާނާ އެހެރެއިން ހިތާމައިގައި މަދީނާގައި ހިތާމަ، ގަޑުރައްކާތެރިކަން ކަމެއް ދޫކުރެވެ." އެކަމަކު، ބަޔަކު އެހެން އިބާދަތްކުރަން، މިއަދު ރަސޫލާ ދަރިކޮޅު ވިދާޅުވެސް، "މަދީނާގައި އިބްނު ޢައްބާސް ޢަރަބިއްޔާގެ ޖަމާޢަތުން ހިތާމަކުރި، އަދި ދަރިކޮޅު އާނާ މުސްލިމް މީހުންގެ ޖަމާޢަތް އެހެރެއިން ކަމަކަށް ނުކުތުމަކަށް ކަން ހުއްޓެވެ!" އެހެންކަމުން، އަލްއަޝްޢަރީ، މިފަދަ ރަސޫލާގެ އެކަށީގެންވާ ރަސޫލާގެ، ދުވަސް އާނާ އަހަރެމެންނަށް އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވާ ވަރަށް ރަހުމަތްތެރި ބާރަށް ފަދަކަމެއް ކުރުމެވެ. އެހެންކަމުން، އަލްއަޝްޢަރީ ވިދާޅުވެސް، މިސްކީނުގެ ހިތްޕުރައި އިބްނު ޢައްބާސް ބަޔަކު ދެން ފާރުވެރިކަމެއް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ނަމަވެސް، މިސްކީނުންނަށްވެސް، އިބްނު ޢައްބާސް ސިފައިގެ މައްޗަށް ބަދަލު އަރައިގަތެވެ. އަދި އެހެން މީހުންގެވެސް، އެދިޔައީ އަމިއްލަ ރަހުމަތްފުޅެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘް އަހަރެމެންނަށް އުނގަންނައިދިނުމުގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަމިއްލަފުޅަށްވެސް، އިބްނު ޢައްބާސް ރަސޫލާގެ ޝަރީޢަތްތަކެއް، ނަމަވެސް ނުކުންނަކަމުގެ ހަދީޘްނާމާ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަމިއްލަފުޅަށް ހަދީޘް ނަގާނަމަ، އަހަރެމެންނަށް ހަދީޘް ނަގާނެއެވެ.

ދުވަސް އައްސަލާމީގެ ރަހުމަތް ބަލާކަށްވެ. އައްސަލާމު ވިދާޅުވެސް، އިބްނު ޢައްބާސް ވަކިކަމުގައި މަސްޢޫދުކަމެވެ. އަދި އާނާގެ ވަކިކަމުގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކަމެއް. އިންސާފު، އެއްގޮތް ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާން، އާނާގައި، އިސްލާމްގެ ފަރުޟުތަކުން، ދަރަޖަވެރިވާ އެކަކެވެ. (އާނާގައި އިސްލާމްގެ ފަރުޟުތަކުން އެކަކެވެ.) އާނާގައި ކަމަކަށް ދަރަޖަތަކެއްގައި ނަމަދޭނެއެވެ. އެކަމަކު، އާނާގައި އެއީ ބަޔާނުން އެކަކަމުގައި ވެރިވެދެއެވެ. ސަބަބަކީ، ދަރަޖަތަކުގެ ގޮތުގައި، ދަރަޖަވެރިއެއެވެ. އެހެންކަމުން، އާނާގައި، ދަރަޖަ މަސީހު ހުއްޓެވެ! ނަމަވެސް ނުކުން ހުއްޓެވެ! والله اعلم އެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ނަސާރާއިންގެ، އެވިދާ ކޮންމެ ތަނެއް ކިޔަނީ، އެކުގެ ކްރައިސްޓް އެވެ. އަދި އެކަން ދިނުމުގައި، ބަލާލެވެ. ސަބަބަކީ، ކްރައިސްޓްގެ ގޮތުގައި ކިޔައިމުތެވެ؟ އެބަސް ނަހަނީ، ގްރީކުގެ ކްރައިސްޓްއިންނެވެ. އެއީ ގޮތުގައި، މަސީހު އެވެ. އަދި އެއީގެ އަރަބީގެ ބަހުގެ މާނަ، މަސީހު އާއި އެއްގޮތެވެ. އަދި ކްރައިސްޓްގެ ގޮތުގައި، الله ގެ މަސައްކަތް ހިތިސްފަ ހުންނަ މީހާއެވެ. އަދި އަދި އަރަބި ބަހުގައި، އަލްމަސީހުގެ އެއްގޮތަކުއި، الله ގެ މަސައްކަތް ހިތިސްފަ ހުންނަ މީހާއެވެ. (އެއީ އިނގިރޭސި ބަހުންނަމަ، ANOINTED ONE އެވެ.) އެހެންކަމުން، ދުވަހަކު އެއްމަސީހުގެ ފަދައެވެ. އެއީ އަލްމަސީހު، ޢީސާ އިބްނު މަރިޔަމްއެވެ. އަދި އެކަކީ މަސީހުގެ ނަމަކީ ބަހަކީ މަސީހުގެ ފަރަވެ. އެއީ އެއްބަސް ކްރައިސްޓް، ނަމަކަ އަހަރެމެންނަށްވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އިބްނި ޙަޖަރު އަލްޢަސްޤަލާނީގެ ކިބަގައި ވާހަކައެއް ޝަރުޙުކުރި ވެއެވެ. އެކަމަކު، އެވާހަކައިގެ ރާވީންގެ ތެރޭގައި، އިބްނި ޙަޖަރަށް އެނގިފައިނުވާ އެއްމީހެއް ވެއެވެ. އެގޮތުން، ހަދީޘްގެ ރާވީންނަށް ބަލާއިރު، އެމީހުންނަކީ ޘިޤަތްތެރިންތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެނގުމަށް، ދިރާސާކޮށް ހުރިހާ ރާވީން އެނގެންވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ހަދީޘްގެ ރާވީންގެ ތެރޭގައި، މިބާވަތުގެ ނޫނީ އެއް ރާވީއަކު ވެއްޖެނަމަ، އެހަދީޘަކީ ބާޠިލު، ސަނަދު ޟަޢީފު ހަދީޘެއްކަމުގައި ވެއެވެ. މިހަދީޘަށް ސަނަދު ސަޙީޙުނުވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެން ރާވީންގެ ސަނަދަކުން، ސަހީހު ސަނަދެއްގައި ވާނަމަ، އެހަދީޘް، އަސްޙާބުންގައި ހިނގާފައިވާ ވާހަކައެއް ކަމަށް ވެއެވެ. އެމަނިކުފާނު އިބްނި ޢައްބާސް، އަހުރެމެން ދެކެން އެއްވެސް ހަދީޘަކާއި އަހަރެމެން ދަންނަވާނެއެވެ.

"އަހަރެމެން އަސްޙާބުން ފަރަކަށްފިޔަ، އަހަރެމެންނާއި ދުރުވެގެންދިޔަ ރަސޫލާގެ ގާތުން ހުއްޓެވެ ވަރަށް ކުޑަ ބަޔަކު ހުރި ވަކިން ޖަމާވެގެންނެވެ. (އަސްޙާބުންނަށް، ފަރުމާކޮށް އާޚިރަތުގައެވެ. އަދި އަސްޙާބުންގައިވެސް ދުނިޔެ ދިރިއުޅުމުގެ ވަގުތުގައެވެ.) އަހަރުމެން އަހަރެންގެ ގައުމު ބޭނުންވާނޭ، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގެ ކަންތައްތަކުން ތާއަތް ވަކިކުރެވޭ. އަހަރުމެން އެއްބަޔަކާ އިބާދަތް ދިނއިރު، ދުނިޔެ (ކޮންމެވެސްކަމެއް) ފަހަރެއް ކުރެވުނުދިއައެވެ. އެމީހުންގެ ފުރުގައިވާ، އަހަރުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ ކައިރިގައި އަހަރުން އޮއްވެ. "މިބާ އަހަރެމެން ދިޔައީމެއްތޯ؟ މިއީ މިދިއަކަށްކަމެއް ކޮންކަމަކާ ހުއްޓެވެ؟" އޭނާ ބުނެއެވެ. "އަހަރެން ބަލާލާނަން އަހަރުމެންގެ ރަސޫލާއާ މިވާހަކައި އެބަހުއްޓެވެ." އޭނާ ވިދާޅުވިއެވެ، "އަހަރުން ނިދުމަކުން ބަލަހައި ގެއްލޭ ފުރާނަ މަރުކުރަން ދިޔައީމެވެ. އަދި ހުރިހާ ގައިގައި، އަހަރުން އެހެނީގެ ފުރާނަ މަރުގައި ހުރުގެން، އެހާރެއް ފަހަރުގެ ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ ބުނެވުނެވެ. އަދި އަހަރުންނަށް ފަހަރު، އެހަރުބުނާނަށް، އިބްނި ޢައްބާސް ކަމެވެ. އެކަލޭގެ އަސްޙާބުންގައި ހުރެވެ. (އެކަލޭގެ އައްސަލާމް، މަސްޙަފް އަސްޙާބުން ދިޔައީއެވެ.) އަދި އެއްކަލޭ، އެކަލޭގެ ރަސޫލުންނަށް ދިޔައީއެވެ. އަދި އެއްކަލޭ، އެކަލޭގެ އުއްމަތުން ނުއިސް ނުކުމެވެ. އެއްކަލޭ، އަހަރުމެންނަކަށް އެކަލޭގެ ފުރާނައިއް ނިކުމެ."

ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘެއް، މިބާ އަޅުއަޅާލުން، ދަންނަވާ މިދެންނެވި ވާހަކަ، ވަރަށް ސަޙީޙުވެގެން ރިވާޔަތެއް އެބަ ދެއެވެ. އެއީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، "އަހަރުމެންގެ އުއްމަތުން ސުވަރުގެއަށް ވަދެވޭނެއެވެ. އަދި ހިސާބު ނުކޮށް ސުވަރުގެއަށް 70,000 ދުޅަހެޔޮ ދަރިންނަށް ވަދެވޭނެއެވެ." (ހިސާބު ނުކުރެވި، އަސްޙާބުންގެ ވަރަށް ކައިރިވާނެއެވެ.) އެގޮތުން، މިވާހަކަ ވަރަށް ސަޙީޙު ރިވާޔަތްތަކެއްގެ އެބަ ދެއެވެ. އެއީ އިބްނި ޢައްބާސް މަރިޔާއިން އަސްޙާބުން ދިރިކަން އެބަ ދިނެވެ. އަދި އެކަލޭގެ އުއްމަތުން ނުކުމެ ނުކުމެވެ. އަދި ފަހުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، އެކަލޭގެ ނުކުމެނިކުމެ، އެއީސާބިތުވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އަހަރުމެންނަކަށް މިދެކޭ އެއްޗެއް ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތެވެ. ސަބަބަކީ، އެއްބާވަތުގެ މައްސަލަ ދިމާވެވަނީއެވެ. والله اعلم އެވެ.

ދެން އިބްނި ތައިމިއްޔާގެ ބަޔާނަކަށް ބަލާލަމާއެވެ. އިބްނި ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ، "އިބްނި ޢައްބާސްގެ މަޤާމަކީ މަޝްހޫރުވެފައިވާއެވެ. އަދި ބައެއް ސަހާބީން ރިވާޔަތްކުރި، އެކަލޭގެ އަހުރެއަޅުގަނޑު ކަލޭގެއެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަކީ، އެންމެ ފަހުގެ އެކަލޭގެ އަހުރެއަޅުގަނޑު ނުނިކަމީ، އެހެންނަސް، އެކަލޭގެ ޢިބާދަތްތަކާއި މިހާރުގެ ޒަމާނަށްވުރެ ޖަހާފައި ވާނެއް ފަހުގެ ތެރޭގައިވާ ދީނީ ކަންތަކުގެ ވާހަކައިން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ނިސްބަތްކުރެވޭ ވާހަކައިގެ ނުލެއްވެ." އެގޮތުން، އިބްނި ތައިމިއްޔާ އެކިފަހަރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެންމެ ފަހުން ނިސްބަތްކުރާ ވާހަކައިގެ ތުނިވި، އެކަލޭގެ އަހުރެއަޅުގަނޑު ނުނިކަމީ، އެހެންނަސް، އެކަލޭގެ ޝަރީޢަތަކީ އަބަދުގެ ދީނެވެ. ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ ކޮންމެވެސް ޤާނޫނުއްޤާނޫނީ ދީނެވެ.

އިބްނި ކަޘީރު ވިދާޅުވަނީ، "ނިންމުމަކަށް އަންނައިރު، ތަޤްލީދުންވެސް އެންމެފަހަރު ވަގުތުގައި އަންނަ އެއްދަރަޖާގައި އިބްނި ސަޙާބާއެއް ނޫނެވެ. އަދި ދަލީލާ، ޙުއްޖަތާ ބިނާ ދަރަޖައެއް ނުވާކަމެވެ. އަދި މިފަދައިގައި މިވަނީ ނިންމުމަކަށް އާދެވިފައެވެ." އެހެންވީމާ، އިބްނި ކަޘީރު ވިދާޅުވަނީ، ތަޤްލީދުކުރުން އެކަށީގެންވާ އަޅުގަނޑުމެން ނޫނެވެ.

އެހެންވީމާ، ތިބާއަށް ފެންނަނީ، މިދެންނެވި މިހާރުގެ އިލްމުވެރިންގެ ތަބާވުމަކީ ތަޤްލީދުކުރުމެވެ. والله اعلم އެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ސުވާލަކީ، އިބްނި ބާޒްއާދަން ކަންތައްތަކުގައި ހިނގައި ގެއްލޭތޯ؟ އެހެންވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން ބަޔަކާ ބަލާ އުމަރުގެ ހިނގާފައިވާ މަޢިޝާގައި ހިނދީ ހަނދާންކުރަމުންދާނެ. ޒަހަބީ ވިދާޅުވަނީ، "އެކަލޭގެ ކުއްލިއަކަށް ގެއްލުނީއެވެ." މާނައަކީ، އިބްނި ބާޒްއާދު ކުއްލިއަކަށް ގެއްލުނީއެވެ. އެކަލޭގެ ދިރިއުޅޭ ކޮންތަނަކަށް ހެއްދެވީ؟ والله اعلم އެވެ. (އަބޫ ދާވޫދު)

ނުވަވަނަ ސެކްޝަން

އައްދައްޖާލު ނުކުންނާނީ ކޮންތަނަކުން ހެއްޔެވެ؟

ދެން ސުވާލަކީ، އައްދައްޖާލު ނުކުންނާނީ، ކޮންތަނަކުން ހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބަކީ، އައްތިރުމިޛީއާއި، އިބްނު މާޖާއާއި، އަދި އަޙްމަދުގައި ރިވާޔަތްކޮށްފައެވެ. އަދި އެއީ އިމާމް އަލްބާނީ ސަހީހުކުރައްވާފައިވާ ހަދީސެކެވެ. އަބޫބަކުރު ސިއްދީޤް (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތުން ރިވާވެގެންވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އައްދައްޖާލު ނިކުންނާނީ، އިރުމަތީގައިވާ ޚުރާސާން ކިޔާ ބިމުގެތެރެއިން." (ކޮންމެއަކަސް، ޚުރާސާނަކީ، އިރާނުގައެވެ. ނުވަތަ މެދު އާސިޔާގައެވެ. والله اعلم އެވެ. މިއަދު އިރާނުގައި ޚުރާސާން ކިޔާ ސުބާއެއްވެއެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޙަދީޘްގައި، ޚުރާސާނުގެ ނަންކިޔުއްވި، ބާވާ ސަރަހައްދުތަކެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގެ ބޮޑު ހިސާބުތަކަށް އެކަން ފެތުރޭނެ ހިނގައިދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ކުރީން އެތަނުގައި، ބާވާ ސަރަހައްދުތަކެވެ.)

އައްދައްޖާލަށް ދެވޭނީ ކޮންތަންތަނަކަށް ހެއްޔެވެ؟

ދެން ސުވާލަކީ، އައްދައްޖާލަށް ދެވޭނީ ކޮން ތަންތަނަކަށް ހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބަކީ، އަވަސްއެކު ހުރިހާ ބިމަކަށް ދާނެއެވެ، މައްކާއާއި އަދި މަދީނާ ފިޔަވައި، ދުނިޔޭގެ އެހެން ހުރިހާ ތަނަކަށް، އެކަލޭގެ ދާނެއެވެ.

އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނަ

ކޮންމެހެން، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައާއި ބެހޭގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، "އާދަމް (عليه السلام) ހެއްދެވުމާއި ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމާ ދެމެދު، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައަށްވުރެ ބޮޑު ފިތުނައެއް ނުވެއެވެ." (މުސްލިމު) އަދިވެސް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އޭނާގެ އަތުގައި ޖަހަންނަމައާއި ވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަތުގައި ޖަންނަތްވެސް ވެއެވެ. އެކަމަކު، އޭނާގެ ޖަހަންނަމައަކީ ޖަންނަތެވެ. އަދި އޭނާގެ ޖަންނަތަކީ، ޖަހަންނަމައެވެ." އެގޮތުން، އޭނާ އަތުގައި، ދުނިޔެމަތީގައިވާ ޖަންނަތްތަކުގެ ބަރަކާތްތަކުން ފުރިގެންވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އަތުގައި، ފުރިހަމަ ޖަހަންނަމައެއް ފުރިގެންވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އޭނާ މިސްކީނުންނަށް އެއްޗެހި ދެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، ޖަހަންނަމަ މަކަރުގައި ފުރިހަމަވާ ފަދަ ނުބައިކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ޖަހަންނަމައަކީ، ޖަންނަތެވެ. އަދި އޭނާގެ ޖަންނަތަކީ، ޖަހަންނަމައެވެ. އަދި އޭނާ އިބްލީސްގެ މަކަރުގައި ދޮގުހަދައިގެން ހިނގާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވޭ، "އައްދައްޖާލުގެ އަތުގައި އާދެވޭ، އާދައިގެ ބަނޑުތަކުން ދިޔައެއް ފޮނުވާނެއެވެ. އޭނާގެ އަތުގައި ފަޅުވެފައިވާ ބިމުގައި ގަސްގަހަގެހި ފުރިހަމަކޮށްދޭނެއެވެ. ދެން އޭނާ ބިމަށް އަމުރުކުރާނެއެވެ. އަދި އަސްމާނަށް ވާރޭ ވެހެން އަމުރުކުރާނެއެވެ. ދިރުވައިދޭނެއެވެ. މީހާ އެކުދިނާއި ހަމައަށް ދިޔުމުގައި، ދެން ކާލިބަކުރާތަކަށް، އަދި އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި އެއްޗެހި ދެއްކޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާ ފިތުނަވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ސަޙާބީން ވިދާޅުވޭ، އެއްދުވަހަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އައްދައްޖާލާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަ ދައްކަވައި ދިނުމުގެ ކުރިން، އަހަރެމެން ހިތަށް، އެއަށް ފަހު ގާތުގައި ކަލަޔާނުކޮށް މަދީނާއިން ބޭރުގައި ކަމަށެވެ. އަހަރެމެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި ބައްދަލުކުރަމުން ދިޔައިރު، އެކަލޭގެފާނު އެކަން އެނގިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ހިތްފުޅުގައި، އަހަރެމެން މިޒާޖު ކަންބޮޑުވެފައި ކަމަށެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ތިހިރީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟" އަބޫކަލާން

ދެންނެވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނު އޭނާއާއިމެދު ވާހަކަ ދައްކަވަމުންދިޔައިރު ޒިނާކުރުން، އަހަރެމެން ހިފީ، އޭނާ ހުރި މަދީނާގެ ކަދުރު ބުރުޒަކަށް ކައިރިޔަކަށް ކަމަށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާ ނުކުންނަވައިރު، އަދި މިމަންކަލޭގެފާނު ބިރުބަލައިލުމުންނާ އެކުގައިވާނަމަ، ދެން މިމަންކަލޭގެފާނު ބިރުބަލައިލުމުންނުފަސްކަމާއި، އޭނާގެ ކަންތައް ހަމަޖެއްސަވާފުދިއެވެ. އަދި އޭނާ ނުކުންނަވައިރު، އަދި މިމަންކަލޭގެފާނު ބިރުބަލައިލުމުންނާއި ނުފެނަމަ، ދެން ކޮންމެ މިޔަދުގެ ޖިނާޒާފަސްވަސް، އިމާމުގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. އަދި މިމަންކަލޭގެފާނު اللہ އަށް އެދި ދަންނަވަސް، ކޮންމެ މުސްލިމަކުވެސް ދައްކާވަދި ކުރެއްވުމަށެވެ. އޭނާއަދި، ޖެހުން ޖެހިފަހެވެ. އަދި އޭނާގެ އެއްޗެ ހަންނަސް ބަލަން ފުރުއްޕައެވެ. އަދި އޭނާގެ ވަގުތެއް ހަމައެކު މިބާ ދިރިހުރެއްޖެނަމަ، އަދި އޭނާއާއި ބައްދަލުވެއްޖެނަމަ، ދެން އޭނާގެ މައްކަކު ކަލޭ ސަބަބުގެ ފުރަބަމަ އާދަލު ހިއްވަފަރުވެ. (ދައްކާވަދިކަމަކީ އެއީ އެވެ.)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، "އޭނާ ނުކުންނާނީ، އައްސަލާމާއި އަދި އިރާދާއި ދެމުދުންނެވެ. އަދި އޭނާ ކަނޑައިބާއި އަދި ވައްދަން ނުބައިކަންތައް ފަޅާދެންނެވެ. (މުދި ދުނިޔޭގައި ނުބައިކަން ފަޅާދެންނެވެ.) ހޭ الله ގެ އަޅުވެރިންނޭވެ! (ހައްޤު މަގުގައި) ހިފަހައްޓަންވެ." އަހަރެމެން ދެންނެވީމެވެ. "رسول الله އެވެ. އޭނާ ދުނިޔެ މަތީގައި ކިހާދުވަހަކަށް ހުންނާނެހެއްޔެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ސާޅީސް ދުވަސްވަންދެނެވެ. އެއްދުވަހަކީ ފަހަރު ދުވަހެއްފަދައެވެ. އަދި އެއްދުވަސް، އެއްމަސްދުވަހާ ފަހަރެއްފަދައެވެ. އަދި ދެންބާކީ ހުރިދުވަސް ދުވަސްތަކާ ފަހަރެއްފަދައެވެ. މިއަދުގެ ދުވަހެއްގެ ދުވަސްތަކާ ފަދައެވެ." އަހަރެމެން ދެންނެވީމެވެ. "رسول الله އެވެ. އެއްއަހަރު ފަދަހިން އަންނަ ދުވަހުގެ، އެއްދުވަސްގައި، ނަމާދު ކުރާފަދަހިން، ނަމާދުކުރުން ފުދޭނެހެއްޔެވެ!" {ސުބުޙާނަﷲ، ސަލާމު ބާކީން އެކުރެއްވި ސުވާލު ނިކަން ދެރަބަލަ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ގެންދިޔުމުން، އެއްދަހައިޖެހިފައި ބާޒާރުން، އަދި އެބާކީން ނަމާދާއިމެދު ހުކުރަ ސަލާތުކަން މިކަމުން ފެނިގެންދެއެވެ.} އެކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ. އެކަމަކު، މިބައިންޖެހޭނީ ވަގުތުގެ އަންދާޒާއެއް ކުރާށެވެ. (އަދި އެއަންދާޒާ ނަމާދުކުރާށެވެ.)" އަހަރެމެން ދެންނެވީމެވެ. "رسول الله އެވެ. ދުނިޔެމަތީގައި އޭނާ ކިހާ އަވަހަކަށް ހިނގާނެހެއްޔެވެ؟" އެކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ވައިރޯޅި، ވިއްސާރަ އަންނަ ފަދައިންނެވެ." (އެބުނީ ބަލާގެ މާނައަކީ، އޭނާ އާއި އަވަހަށް ދަތުރުކުރާނެއެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާ ދެން ބަޔަކު ގާތަށް ކުރާނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުން އޭނާއަށް ތަބާވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ވިދާޅުވާނެ، ވިއްސާރަވެހެރުވުން އަރުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ދުނިޔޭގައި، އެއީގެ މާލާތަށް ހެއްދުވުން އަރުވާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، ދަނޑުތަކުން ހައްދާނެއެވެ. ދެން ހަވީރުވުމުން، އެމީހުންގެ ހެއިހަރާ ޖަނަވާރުތަކުން، އެމީހުންގެ ގޮތަށް އަންނާނީ، އެތަކެތީގެ ބަނޑުތަކުގައި ފުރިފައިވާ މިނުން، އަދި އެތަކެތީގެ ވައްގަނޑުތައް ހިރުން ފުރި، އަދި އެތަކެތީގެ އަތިރިތައް ފުރާލެވިގެން ހުރެގެންނެވެ. ދެން އޭނާ އެހެން ބައެއްގެ ގާތަށް ގޮސް، އެމީހުންނަށް ދައުވަތުދެއްވާނެއެވެ. {އެކަމުން، އައްދަހައިޖެހި ދުނިޔޭގެ މިހާރު ތަކެތީގެ ކޮންޗެހެއް އެކަނި މިކަހަލަ އެއްޗެހި، ވިއްސާރައާއި، އޭނާ އަރުވާނީ ކުރުކުރާނެ. އޭނާ އަރުވާނެއެވެ، ގަސްތަކާއި ބިމުން ފޫދުރަތް. ދައްޖާލުގެ ފިތުނަތަކަކީ އެއީއެވެ. މިސްކީނުންނަށް ދުނިޔެއަކުން ދާޖަހިހަދައިވާ ބައެކެވެ. އެކަމުން، އައްދަހައިޖެހި މިސްކީނުންނާއި ކިރުމަތިވެސް، މިފަދަ ބާޖެހިކަން. އޭނާ މިސްކީނުންނަށް މަސްއޫލުވާނެ، މިދުނިޔެ ކޮންމެކަމަކަށް.} އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، "އަދި ދެން އޭނާ ބައެއް މީހުންގެ ގާތަށް ދާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެމީހުންނަށް ދައުވަތު ދޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އޭނާގެ ބަސްފުޅު ދެކޮޅުހަދާނެއެވެ. އެކަމުން، ވަގުތުވުމުން އޭނާ މެނާކުރާނެއެވެ. އަދި ބިމުން އެއީގެ މާލާ ހެދުން އޭނާ މަނާކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ނަގަދުސާމާނުތައް މަދުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެބަޔަކު ދޫކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އަތަކަށްވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި ދެން ބާޠިލު ބިންތަކުގެ ކައިރިން އޭނާ ދިއުމަށްފަހު، ބުނާނެއެވެ. "ތިބާގެ ހަޖަނާތައް ނެރޭށެވެ." އަދި ހަޖަނާތައް ނުކުންނާނެއެވެ. އަދި ކުރިސްދަރުބެކުގެ ފަދައިން ދުނިޔޭގެ ހަޖަނާތައް، އޭނާގެ ފަހަތުން އަންނާނެއެވެ. ދެން އޭނާ ޒުވާނެއްގެ މިހެކަން ގޮވާ ގެނެސް، ކަނޑިންޖަހާ، އޭނާ ދެފަޅިއަށް ފަޅާލާނެއެވެ. އަދި (ގޮށްގަނޑަކަށް ތިރީޖަހާ މިހާރާއި އަދި ތިރީޖަހާމިހާރާގެ ދޭތެރޭ ހުސްކަމާ ދުރުމިނުގައި، އެބައިގެ ބަހަށްޖެހިއެވެ.) ދެން އޭނާ (އެޒުވާނާ ގޮވާލައްވާނެއެވެ.) އަދި އެޒުވާނާ،

އޭނާގެ މުސްލިމީން (އުފާވެރިކަން ދިއްލިފައިވާ ގޮތަށް)، ހުރުން (الله ގެ ވާގިފުޅާއެކު) ދިރިގެން ތެދުވާނެއެވެ. {މިއީ ދައްޖާލުގެ ފިތުނައެވެ. އޭނާއަކީ، އާދަމާގެދަރިކޮޅު ބާރުތަކެއް ލިބިފައިވާ މީހެއް. އޭނާގެ ފިތުނައަކީ ކުޑަ ފިތުނައެއްކަމުގައި އަހަރެމެން އަންދާޒާކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ.} .... {މިހަދީޘްގެ ބާކީބައި، އިންޓަރނެޓުން ބަލާލަން ބޭނުން މީހަކު ބަލާލާށެވެ.} (މުސްލިމް 7015، 41ޞ)

އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި، މިހަދީޘްގެ ޝަރަހަ، އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކުވެސް ބަލާލަން ޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އާދައިގެ ގޮތެއްގައި އަހަރެމެންގެ ކަންތައް އަހަރެމެން ވަޒަންކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ. އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، ބައެއްފަހަރަށް އަހަރެމެންނަށް ކަމެއް ބޮޑުން ގޮތަށް، އެކަމާއިމެދު އަހަރެމެންނެކެއް ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން، އެކަމަށް ވިސްނާލުމެވެ. މިސާލަކަށް، ޖަމާއަތުގެ ނަމާދަށް ބައިވެރިވެވޭތޯއެވެ. އަހަރެމެންނަށް ވަރަށް ވިސްނަވާރު، ޖަމާއަތުގެ ނަމާދު ގެއްލިފައިވާނެއެވެ. އަދި ޖަމާއަތުގެ ނަމާދަށް އަހަރެމެންނަށް ނުދެވިއްޖެއްޔާ، ވަރަށް ދިނީ އުޖޫރަތައްވާތީއެވެ. އެހެންވީމާ، ތެދުވެރިކަމާއެކު މިބާގެ ނަފްސާއި ސުވާލެއް ކުރަމުންނެވެ. "މިބާ ޖަމާއަތުގެ ނަމާދަށް އަންނަ ކޮންމެ ފަހަރަކު، މިބައަށް 500ގުނަ ދަރަޖަކުގެ މަޤާމުވާނެ، މިބައަށް ލިބިއްޖެނަމަ، މިހާރު މިބައަށް ޖަމާއަތުގެ ނަމާދު ގެއްލިގެންދާނަމަ، ޖަމާއަތުގެ ނަމާދު ގެއްލިގެންދާނީ ކީއްވެތޯ؟" މިބާގެ ނަފްސާއި ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. 500 ގުނަ ސަވާބުން، މިބާގެ ޝައުޤުވެރިކަން، ޖަމާއަތުގެ ނަމާދު ބޭނުންކުރީތޯ؟ ނުވަތަ ނޫން ހެއްދެވޭތޯ؟ މިތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިދައްކަނީ، އެހެންމެ 500 ގުނަގެ ވާހަކަ. އެކަމުގެ ސަވާބުން، މިސާލަކުން މިސާލެއް ގެނުވާށެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލަމާ، އޭނާގެ އަތުގައި ދުނިޔޭގެ ރަނާއި އަދި ރިހި ހުންނާނެއެވެ. އަދި މިބާ އޭނާއަށް ތަބާވެއްޖެނަމަ، މިބާ ބޭނުން ހުރިހާ އެއްޗެއް، އޭނާ މިބައަށް ދޭނެއެވެ. މިބާ އޭނާއަށް ތަބާނުވެއްޖެނަމަ، މިބާގެ އަތުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް، އޭނާ މިބާގެ އަތުން އަތުލާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔަވީ ދިރިއުޅުމުގައި ދުނިޔަވީ ކަންކަމަށް ވިސްނާލަމާ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ގުދުރަތަކަން އެނގޭ ވަރުވެގެން 100 ގުނަ ކުޑަކޮށްލެވޭނެއެވެ. ނުވަތަ އެއީ ގެއްލުމެއްކަން އެނގޭ ވަރުވެގެން 200 ގުނަ ކުޑަކޮށްލެވޭނެއެވެ. ނުވަތަ ބަޔާއި މީހުންނަށް އެސްނޯފްޓްގެ ގިނައިން ރިހިބަރާނެއެވެ. والله اعلم އެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ހުރަހަކަށް އަޅާލައިގެން، އެހެނީ ވަރަށް ބޮޑު އަގެއްވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ހުރަހަކާ އަޅާ، އަހަރެމެން އެދުނިޔަވީ ދަރަޖަކަށްދެވޭން އަޅާނެވެ. ސަބަބަކީ، 100 ގުނަ، ނުވަތަ 200 ގުނަގެ ސަވާބުން، އަޅުގަނޑުމެން އެދުނިޔަވީ ދަރަޖަތަކަށްވުރެ ގިނަ، ދައްޖާލުގެ ފަލިޔަކަށް ކަންތައް ހިނގާނެގޮތް ވިސްނާލާށެވެ. ސަބަބަކީ، އެވަގުތުގައި މިބާ އޭނާއަށް ތަބާނުވެއްޖެނަމަ، މިބައަށް ދިމާވާން ދާ ހުރިހާ ކަމެއް ނެތިދާނެ. ހުރިހާ ޖެހޭނީ މިބާގެ ހާލަތުގައި ބާކީވެސް ބަޔަކަށް، ވަރަށް ބުރަކަން ތަބާނުވެވޭނެއެވެ. އަދި މިބާ އޭނާއަށް ތަބާވެއްޖެނަމަ، މިބާ ބޭނުން ހުރިހާ އެއްޗެއް މިބައަށް ލިބޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދުނިޔަވީ ފިތުނައިގެ ބޮޑު ފިތުނައަކީ، ދުނިޔަވީ ފިތުނައެވެ. ހަމަޔަކީ، ކަލޭގެ ވިސްނުމާއި މުދަލުގެ ފިތުނައިގެ ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އޭގެ އެންމެ ބޮޑު ފިތުނަތައް ލިބިފައިވާ ދައްޖާލު، ބާރާއި، ދައްޖާލު ދައްލުނީ ކަމެވެ. އެހެންވެ، ތަންދޮރު ނުދަންނަ ހުރިހާ ދުނިޔޭގެ، އަދި ނިކަމެތި އިމްތިޙާނެއްކަމުގައި ގޮސް ދިނުމުގެ ނިޔަތުގައި، އޭނާއަށް ތަބާވެއްޖެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ފިތުނަތަކަކީ.

ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭކަލުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަރަށް ދިގުކޮށް ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ، ވާހަކަފުޅުތަކެއްވެއެވެ. އެގޮތުން، އަބޫ ސައީދުލް ޚުދުރީއްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުކުންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާ މަދީނާގެ ކައިރިން ފާނުއެވެ. އަދި އޭނާއަކަށް އެތަނަކަށް ނުވަދެވޭނެއެވެ. އޭނާ މަދީނާގެ ރަށްބާރުގައިވާ ތޮއްޔާ އަސްތެރިކަމުގެ ހިސާބުގައި މަޑުކުރާނެއެވެ. އެދުވަހު އޭނާ ބަޔަކު މީހާ، ނުވަތަ އޭނާ ބަޔަކު މީހުންގެ ތެރެއިން މީހާ، އޭނާ ގާތަށް ނިކުންނާނެއެވެ. "ކަލޭއަކީ، އެ ދައްޖާލުކަމުގައިވާ، الله ގެ ނަބިއްޔާ އަހަރެމެންނަށް ސިފަކޮށްދެއްވި ބައިމީހާކަމުގައިވާ ދައްޖާލު ކަލޭ ކަމުގައިވެއެވެ." އަޅުގަނޑުމެން އޭނާގެ ވަހައިގެންވާ މިސާލުތަކެއް ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން މިމީހާ މަރާލައިފިނަމަ، އަދި އަލުން ދިރުވާފިނަމަ، ކަލޭމެން އަހަރެންގެ ދައުވާއާއިމެދު ޝައްކުކުރާނަމު ހެއްޔެވެ؟"

އެމީހުން ބުނާނަމެވެ. "ނޫނެކެވެ." ދެން ޤަބުރުގެ ޢަޛާބު އެމީހާއަށް ދެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހާ ޢަޛާބުގައި ދެމިހުންނާނެއެވެ. އެމީހާ ބުނާނެއެވެ.
"މިހާރު އަހަރެމެންނަށް ކަލޭގެ އަސްލު، ކިޔަވާ ބޭނުން އެނގިއްޖެއެވެ." (ފާސިޤަކީ، މިކަހަލަ ސަބަބުން، ކާފަރަކީ ޤަބުރުގައި ޢަޛާބުލިބޭނެކަސް،
އަހަރެމެންނަށް ދޭހަވެއްޖެއެވެ.) އަދި ޤަބުރުގައި ބުނާނެއެވެ. "އެހާ ގަދަވެގެން އަހަރެން ބޭނުމެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެމެންނަކަށް
އެކަމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ." (އެމީހާ ގަދަވެގެން ޤަބުރުގައި މަސައްކަތްކުރާނެއެވެ. އެކަމަކު، ﷲ އެމީހާ ރައްކާތެރިކުރައްވާނެއެވެ.)
(ބުޚާރީ 336/30/3)

ކޮންމެއަކަސް، ދެން މަދީނާގެ ޔަހޫދީއަކު، ޢާއިޝާ ބާރަކަށް ވަނެވެ. ޤަބުރުގެ ޢަޛާބު، ބަދަލުގެ ޢާއިޝާގެ ވާހަކަ ޖެހުނުހިނދު، ޢާއިޝާގެ
އުމުރާއަށް ބުނެއެވެ. "އަހަރެން ކައިރީގެ މަރުވެދާނެ އަދި ބައްޕައަށް އަރުން ފެންނަ އަޅުވެއިދެނަމަ، ކަލޭ އަހަރެމެން އިސްލާމަށް
ގެއްލެވ؟" ބަދަލުގެ މިހާ ބުނެއެވެ. "އާނއެކެވެ." ދެން އުމުރާގެ މަރުމައާއި އަދި ބައްޕަގެ ސިފައިގައި، ދެރައިހާނުން އެއިސް،
އުމުރާއަށް ބުނެއެވެ. "އާ އަހަރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ. އާނއަށް ތިބާއަވާނެވެ. އާނއި މިބާގެ އިލާހެވެ!" އެހެރަން، މިއިރުގަ ނިކަން
ދަރިބަލާ! އުމުރާގެ މަރުމައާއި އަދި ބައްޕަގެ ސިފައިގައި މިބާ ޝަރީޢާތުން، އުމުރާގެ ކައިރިއަށް އައިސް، އުމުރާއަށް އެބުނާ އެއްކޮށް
ނިކަން ދަރިބަލާ! އެހެރަން، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ލިބުނަމެއް. އަބޫ ދަރުދާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވޭ، رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއްފަހަރު މިހާރު ކަހަލަ ސަރަޙައްދު ފެނަމަ ދިރާސާކޮށް ދަސްކޮށްދިނަމަ، އުމުރާ ދައްޗާގެ ޢަޛާބުން
ރައްކާތެރިކުރެވިދާނެ ވެއެވެ." (މުސްލިމް 1766، 4 ޖ)

ތިޔާގެ ނަފްސު ޤަބުރުގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްކުރުމުގެ ކަންތައް ކޮބައިތޯ؟

1. އިސްތިޤާމަތް

މިބާގެ އިސްތިޤާމަތް ފުރިހަމަކުރުމުގެ ކަމުގައި، ޤަބުރުގައި ނުކުންނަންޖެހުން، މަޢުލޫމާތު ނުހުންނަކަމުގައެވެ. ސަބަބަކީ، އެއިރުން
ދިޔައަކީ އެކަމުގެ ނުކުރެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ ހަރާމްކަމުގައިވާނީ، ތިންކަމެއް ދަރުވާއިރު، ދުރާނަހުގައި އިސްތިޤާމަތެއް ނުހުރަ،
(ފާސިޤީ، ހިތުގައި އިސްތިޤާމަތެއް ނުހުރަ) ދެން އިސްތިޤާމަތުން، އުމުރަކަށް ވާނެ އެއްފަހަރު ފަރުވާއެއް ނުހުރެވެ. އެއީގެ ގޮތުއިން
އެއްކަލު، ޤަބުރުގެ ނުކުތުގެ ކުރިން، އިސްތިޤާމަތް ހާސިލުވެވެ. އެހެރަން، ޤަބުރުގައި ފަރުވާއިދު،
މިބާގެ ހިތުގައި އިސްތިޤާމަތް ނުހުރަ، އެއަށްފަހު، މިބާ ޖަމާކުރާ އިސްތިޤާމަތުގެ ފައިދާ މިބާއަށް ނުކުންނާނެވެ. އެއިރުން އެއްކޮ
މަޢުލޫމާތު ވަސީލަތެވެ. އިސްތިޤާމަތުގައި، ޤަބުރުގައި ފަރުވާދުވަސްކުރިން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، ޤަބުރުގައި ފަރުވާދުވަސް، ދެން މިބާ
އިސްތިޤާމަތަކީ، ދެން އެކަމަކީ މަސައްކަތްކުރަށެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، މިބާ އިސްތިޤާމަތުގެ ވަސީލަތް، އެއަށްވުރެ ކަންތައް އެއްފަހަރު ފަރުވާއިދު ނުހުރެވެ.
އެހެރަން، އެއީ އެކަމުގެ ކުރިން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ.

2. ޤަބުރުގެ ޢަޛާބުން ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށް އެދި، ﷲ އަށް ދުޢާކުރުން.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަބިއްޔާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަރަށް ގިނައިން ކުރައްވާ ދުޢާއެއްވެއެވެ. ބައެއް ރިވާޔަތްތަކުން
ވިދާޅުވެއްޖެ، މިދުޢާ ކިޔުމަށް ވަޞިއްޔަތްކުރެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެބަޔަކުން ވިދާޅުވެ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަލާމަތްތެރިކަމުގެ ކުރިން، رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) މިދުޢާ އުނގަންނައިން ކިޔަވައެވެ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُبِكَ مِنْ عَذَابِ جَحَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ
الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ މާނައީ، "ޔާ الله އެވެ. ތިބާގެ، ތިބާ އިލާހުގެ ރައްކާތެރިކަމުގައި އެދެން،

ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބުންނާއި، ގަބުރުގެ އަޒާބުންނެވެ. އަދި ދިރިހުރުމުގެ ފިތުނައިންނާއި އަދި މަރުވުމުގެ ފިތުނައިންނެވެ. އަދި އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައިންނެވެ." އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިދުޢާކުރައްވަނީ، އައްތަޙިއްޔާތަށްފަހު، ސަލާމް ދިނުމުގެ ކުރިންނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު މިދުޢާ ވަރަށް ގިނައިން ތަކުރާރުކުރައްވައެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން ތަކުރާރުކުރުމަކީ، ބޮޑު އަހަމިއްޔަތުކަން ލިބިގެންވާ ކަމެކެވެ.

3. ކަހަފު ސޫރަތުގެ ފުރަތަމަ ބައި ކިޔުމުގެވެ. ނުވަތަ ކަހަފު ސޫރަތުގެ ފަހުބައި ކިޔުމުގެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެކަލޭގެ އާއި ބައްދަލުވެއްޖެ މީހަކު، ކަހަފު ސޫރަތުގެ ފުށުން ކިޔަވާހިކަމެވެ. އެގޮތުން، ސަވާލަކީ، އެ ސޫރަތުގެ ފުރަތަމަ ބައި ކިޔުމަކީ އެންމެ ފުރިހަމަ ކިޔެވުމެއްތޯ؟ والله اعلم. އެކަމުގެ އެއްސަބަބަކަމުގައި ވެދާނެ، ފުރަތަމަ ބައިގައި ކަހަފުގެ މީހުންގެ ވާހަކަ އައިސްފައިވުން. އެމީހުންނަކީ ފިތުނައާއި ދުރަށްދިޔަ ބައެއް. އެމީހުންނަކީ، ފިތުނައާއި ކުރިމަތިލި ބައެއް ނޫން. އާންމު ގޮތުން، އަހަރުމެން ނުބައި ކަންތައްތަކާއި ދިމާވާނީ ކުރިމަތިލާންޖެހިގެނެވެ. އަހަރުމެންނީ، މުސްލިމުން ކަމުގައިވާއިރު، އަހަރުމެންނަކީ އެނގިވެލައިގެން، ނުބައިކަންތައްތަކާއި ދިމާލުގައި ކުރިމަތިލާމުން. އެހެންވެ، މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ޖިހާދުކުރުން ފަރުޟެވެ. އެކަމަކު، ކަހަފުގެ ޒުވާނުން، އެކަމާއި ދުރުގަކަށް ނުދިޔަކަމެވެ. އެމީހުން އެތަން ދޫކޮށް ދިޔައީއެވެ. އެމީހުން އެމީހުންގެ މުޖުތަމަޢު ދޫކޮށް ނުކުތީ ސަބަބަކީ ކޮބާ؟ ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް ކުރިމަތިލެވުނު ފިތުނަ ވަރަށްބޮޑު، އެތަނުގައި އޮތް ފިތުނަ ބޮޑުވުން. އެތަނުގައި އޮތް ފިތުނައިގެ ބާރުކަމުން، އެމީހުން އެކަހެރިވެގެން ނުދާނަމަ، އެމީހުންގެ އަޤީދާއާއި އީމާންކަމަށް ގެއްލުން ހިނގައިދާނެކަމުގެ ބިރު ހިފުން. އެގޮތުން، ތިބާގެ އަޤީދާއާ ނުރައްކާ އިޙްސާސްކުރެވިއްޖެނަމަ، އެންމެ ފުރަތަމަ ފިތުނައިން ފިލުމެވެ، ތިބާގެ ނަފްސު ރައްކާތެރިކުރުމަށްޓަކައި. އަހަރުމެން ނިކަން ޖެހިގެން ކުރެވޭ ފިތުނަތަކާއި ދިމާކުރުމަކީ، އެންމެ ފުރަތަމަ ނަފްސު ރައްކާތެރިކުރުމެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން ފިލައިގެން ދިޔައެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ރަސްގެފާނާއި އަދި އެންމެހާ ކާފިރުންނެވެ. އަދި އެމީސްތަކުންނާއި، ދަޢުވަތު ގަބޫލުކުރާ ބައެއް ނުހުރެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން ފިލައިގެން ދިޔައެވެ. އެމީހުން ދިޔައީ ކޮންތަނަކަށް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ދިޔައީ ފަރުބަދައިގެ ހޮހަޅައަކަށެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، މިކަމުގައި ހުރި އިބްރަތްތަކަކީ ނިކަން ބޮޑުބަލާ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މިދަރިބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކަށްވެސް، އައްދައްޖާލުގެ ހަބަރު އިވިއްޖެނަމަ، ބައްދަލުކުރުމަށް ދުރަށްހިފުވަސް ނުދައްކާށެވެ." (މިހެންވީ ކިޔަވައިދެއްވީތޯ؟) ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މިބައިކީ މުއުމިނެއްކަމުގައި ހީކޮށް، މިބާ ގޮސް ދައްޖާލާ ބައްދަލުކުރާނެއެވެ، އަދި އެބައްދަލުކުރުމުގެ ފަހުން މިބާ ނިކުމެގެންނުދާނީ، ޝައްކުތަކާ ގުޅިގެނެވެ. ސަބަބަކީ، ދައްޖާލު މިބާގެ ހިތަށް ވައްދާ ޝައްކުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ފިތުނަތަކާ ގުޅިގެން، މިސްކީނުން ދައްޖާލުގެ ފަރާތަށް ދަވާނެއެވެ." އެގޮތުން، ހަރުގައިގެ ޖަވާނުންނާއި ވަރަށް އެއްވަރުގެ ވާހަކައެއް. والله اعلم. އެވެ. މިއީ އަލްގަނޑުގެ ޒާތުގައި ހުރި ގޮތެވެ. ދައްޖާލު، އެއްގޮތަކުން، އެއްގޮތެއްގެ ނުވާފައެވެ. ސަބަބަކީ، މިދުނިޔެ ޖަވާނުން ފިލައިގެން ދިޔައީ، އެމީހުންގެ ދީން ރައްކާތެރި ކުރުމަށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މަދުކަމުން، އެމީހުން ހަމައެކަނި ކުރެވިދާނެކަމަކީ ފިލުމެވެ. އަދި އައްދައްޖާލުގެ ވަގުތުގައި، މުޅި ދުނިޔޭގައި، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައިގެ އެކަނިކަމެވެ. އަދި އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައިގެ ބޮޑުކަމުން، މިބައިކަނޑާލުމުގެ ހަމަ ކުރިމަތިލާކަށް ނުކުޅެދޭނެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރައްވައި ފިލާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބައްދަލު ނުކުރާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބައްދަލުކުރަން ނުދައްކާށެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަމާ ކިބައިގައިވާ ފިތުނައެވެ. ޖިހާދަކީ ކިއްސެއް، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައެވެ. މުސްލިމުން، އެކަމާ ބޮޑު ދުވަސްކުރިއެވެ. ޖިހާދަކީ، މިސްކީނުންނަށް ފުރުސަތު އެންމެބޮޑު ދުވަސްކުރިއެވެ. ދީން ރިވެ ފުރަތަމަ ބުނެފުން، "އައްދައްޖާލު ކުރިމަތިލާ ޖަވާނުގެ ބާރަކާއި ބާރީ ކިޔާހެއްޔެވެ؟" އެހެން، ވަރަށް މަދުވެރި މީސްތަކެއް. ކުރީގެ މީހުންގެ ކިބައިގައި އެފަދަ އީމާންތެރިކަމެއް ނުހުރެއެވެ. އެހާމެދު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެހާއަރާ، ވަޔުގޮއިތަ، އެކަލޭ ހޭދީއަހުޅެވެ. އެގޮތުން، ކުރީގެ މީހުންގެ ކިބައިގައި އެފަދަ އީމާންތެރިކަން ނެތްކަމެވެ. އަދި މިސްކީނުން އަޤީދާތެރިކަމުގެ ވެއްޓިގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން،

ތިބާގެ ރައްކާތެރިކަމާމެދު ތިބާ ބިރުގަންނަނަމަ، ދީން ނުކުންނާނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެހެން ހަދީޘްގައި ބާރުއަޅުއްވާފައިވަނީ، ކަރަތް ސުންނަތުގެ ފަރުގެ އާދަތްތަކެވެ. އެގޮތުން، ދެރިވާޔަތަކުންވެއެވެ. އެއްރިވާޔަތުގައިވަނީ، ކަރަތް ސުންނަތުގެ ކުރިޔާކުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި އަނެއްރިވާޔަތުގައިވަނީ، ކަރަތް ސުންނަތުގެ ނިމުޔާކުގެ ވާހަކައެވެ.

4. އައްދައްޖާލާއި ދުރަށްދިޔުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އައްދައްޖާލާއި ބެހޭގޮތުން ތިބާއަށް އަޑުއިވިއްޖެނަމަ، ދުރުން އެކަލޭގެއާއި ދުރަށް ދާށެވެ. ސަބަބަކީ، الله ގެ ޤަސަމްފުޅުން ބުނަމެވެ. މީހަކު، އޭނާއަކީ މުއުމިނެއް ކަމުގައި ހީކޮށް، އެކަލޭގެ ގާތަށް ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހާ އެންމެފަހުން، އެކަލޭގެއަށް ތަބާވާނެއެވެ." ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެ ފަރާތުން، އެކަލޭގެ އަރުވާފައިވާ ޝައްކުން އަރާފަދަ ހުތުރުތަކެވެ. (ސުނަން އަބޫދާވޫދު - ޞ 37، 4305) އެގޮތުން، އަހަރެމެންނަށް އައްދައްޖާލުގެ ކިބައިން ސަލާމަތްވުމަށް ހަތަރު ގޮތެއްވެއެވެ. އެއީ، އިސްލާމްދީނުގައި ހިފަހައްޓައިގަތުން، ދުޢާކުރުން، الله ގެ ނަމާއި ޞިފަތްތައް ދެނެގަތުން، ސޫރަތުލް ކަހްފު ކިޔެވުން، ހަރަމައިނުގައި އައްދައްޖާލާއި ދުރަށްދިޔުން. ދީން ކަރަތް ސުންނަތާއި ބޭނުންފުޅުން، ދަންނަވާލަން އޮތީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ފުރަތަމަ 10 ޢާޔަތް ކިޔަވާށެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެ 10 ޢާޔަތް ހިތުދަސްކޮށްލުމަށް ޖެހޭނެއެވެ. އަދި ތިބާއަށް އެދެވޭ ސޫރަތުގެ އެހެން ހިތުދަސްކޮށްލެވޭނަމަ، އެއީ މާރަނގަޅެވެ.

އައްދައްޖާލުގެ މަރު

ކޮންމެއަކަސް، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނަ ކިބައިން ބޮޑުކަމުގައި ވިޔަސް، ނުވަތަ އޭނާގެ ދޮގުތަކެއް ކިބައިން ދިމާވާ ދިވެހިކަމުގައިވިޔަސް، އެކަމަކު، ބާރުގަދަ ކުރިމަތިލާނެ ކަމެއް ނެތެވެ. އައްދައްޖާލުގެ ކަމަކަށްވާނީ، ދޮގުހެދުމާއި އަދި މަކަރުހެދުމެވެ. އަދި އޭނާގެ މަކަރުގެ ސަބަބުން، އޭނާއަށް ކުރިމަތިލާނީ ކުރިމަތިލާނެ ވަކިވަކި ކަންތައްތަކެވެ. އެކަމަކު، އޭނާގެ ކަންތައް ނިމިގެންދާނެއެވެ. އާޚިރުގައި އޭނާގެ ކަންތައް ނިމިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެއީ އޭނާގެ ގެއްލުމާއި ދުވަހުދުވަހުން ނުރައްކާވުމެވެ. އަދި އޭނާގެ ގެއްލުން މުޅިދުނިޔެއަށް ފެތުރިގެންދާނެއެވެ، ގޮތުގެ ނިންމުމެއްގެ ގޮތުގައި، ދުވަހުން ނިމިގެންދާނެއެވެ. އެސާފު ވާހަކައަކީ، އެއީ ހަޤީޤަތެއް، ޝައްކެއް ނެތް ޚަބަރެކެވެ. ރަސޫލާއާއި ނަސްރާނީންނެވެ. އަދި އެބޮޑު ޔަހޫދީން، އައްދައްޖާލުގެ ފިތުނައިގައި ހިފަހައްޓާނެ ކަމެއްނެތެވެ. އަދި މާނަ ކުރިޔާ ޔަހޫދީން، އައްދައްޖާލާއި ޖަމާވާނެކަން، އެކަލޭގެފާނާއި ބައްދަލުކުރެވޭނެ ކާރިތަކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޢީސާ އިބްނު މަރްޔަމް (عليه السلام) ފޮނުއްވާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ، އެކަލޭގެފާނު ނުކުމެވަޑައިގަންނަވައިގެން، އައްދައްޖާލާއި ކުރިމަތިވާނެއެވެ. އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުނިކުންނާނެއެވެ. ދީން الله سبحانه وتعالى، އައްދައްޖާލަށް އާދައިގެގޮތުން ބާރުދެއްވާ ދެއްވިގޮތަށް، الله سبحانه وتعالى ޢީސާ (عليه السلام) އަށް މުޢުޖިޒާތް ދެއްވާނެއެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ދެއްވާފައިވާ ބާރަކީ، އެކަލޭގެފާނު އައްދައްޖާލަށް ބައްލަވާލެއްވުމުން، އައްދައްޖާލު ގަލުވެގެން ދިޔުމެވެ. އެއްޗަކަށްވެގެންވެސް، އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްލަވާލެއްވުމެވެ. އަނެއް ހަދީޘްގައިވަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ނަފާވެރިކަމާއި ކަމުގައިވުމެވެ. އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ބައްލަވާލެއްވުމާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ނަފާވެރިކަމާއި، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން ޖެހޭނީ، އައްދައްޖާލު ވިރިގެން ދިއުމަކީ ކުޅަށް ކަމެކެވެ. އަދި އެ މުޢުޖިޒާތަކީ، الله سبحانه وتعالى، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ދެއްވާ މުޢުޖިޒާތެކެވެ. މުސްލިމުގެ ހަދީޘެއްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އެންމެފަހުން އައްދައްޖާލު ނުކުންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ސަލާމް ވަންނަން ދިމާލަށް ހިނގާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވި ބަސްފުޅުގެ

މާނައަކީ، ސާޅީސް ދުވަސްކަމުގައި، ސާޅީސް މަސްކަމުގައި، ނުވަތަ ސާޅީސް އަހަރުކަމުގައި، އަހަރެންނަކަށް ބުނާކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި ދެން الله، ޢުރުވާ ބިން މަސްޢޫދު އާއި އެއްގޮތް، ޢީސާ އިބްނި މަރްޔަމް (عليه السلام) ފޮނުއްވާނެއެވެ. އޭނާ (އެބަހީ، ޢީސާ (عليه السلام)) އޭނާގެ ފަހަތުން ގޮސް، އޭނާ ހަލާކުކުރައްވާނެއެވެ." (މުސްލިމް ޙަ 41، 7023 ގެ ހަދީޘްގެ އެއްބައެވެ.) އަހުލުސް ސުންނަތާއި ޖަމާޢަތުގެ ޢަޤީދާގައި، ޢީސާ އިބްނި މަރްޔަމް (عليه السلام)، އައްދައްޖާލު ގަތުލުކުރައްވާނީ، ބާބުލުއްދުގައެވެ. އެތަނަކީ، ފަލަސްތީނުގައިވާ ތަނެއް. އެގޮތުން، މިދުނިޔެއިން، އައްދައްޖާލު ގަތުލުކުރެވޭނީ ތަނެވެ. އަދި މިއީ އައްދައްޖާލުގެ ނިމުމެވެ.

2. ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާ ވަޑައިގަތުން

ފައިބާ ވަޑައިގަންނަވާ ތަން

އެގޮތުން، ޤިޔާމަތުގެ ބޮޑު ޢަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިން، ދެވަނަ ޢަލާމާތަކީ، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާ ވަޑައިގަތުމެވެ. އަދި ފައިބާވަޑައިގަންނަވާ ތަނަކީ، ދިމިޝްޤެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޚަބަރުދެއްވި ތަނަކީ، ދިމިޝްޤެވެ. އަދި ހަދީޘްކުރައްވައި، ހުދުކުލައިގެ މުނާރާގެ ކައިރިން އިރުމަތީންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިވާހަކަފުޅު އެހެން ހަދީޘްކުރެއްވިއިރު، އެސަރަހައްދުގައި އެއްވެސް މިސްކިތެއް ނެތް. އެސަރަހައްދަކީ، އެއިރު ރޫމީ ދައުލަތުގެ ބައެއް. އެސަރަހައްދުގައި އެއިރު، ދިރިއުޅެނީ ނަޞާރާއިން. އެހެންނަމަވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އޭނާ (އެބަހީ، ޢީސާ (عليه السلام)) ފައިބާވަޑައިގަންނަވާނީ، ދިމިޝްޤުގައި ހުރި ހުދުކުލައިގެ މުނާރާގެ ކައިރިން އިރުމަތީންނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަލްމަސްޖިދުލް އުމަވިއްޔާ، ދިމިޝްޤުގައި ހުންނަ އެންމެ ބޮޑު މިސްކިތް. އުމަވީ މިސްކިތަކީ، އިސްލާމީ ދުނިޔޭގައި ހުރި ވަރަށް މުހިންމު މިސްކިތެއް. ސަބަބަކީ، ގާތްގަނޑަކަށް 100 އަހަރު ވަންދެން، އުމަވީންގެ އިސްލާމީ ޚިލާފަތް އޮތީއެވެ. އުމަވީންގެ އެންމެ ބޮޑު މިސްކިތަކީ، މިހާރު އަހަރެމެން މިދަނީ މަސްޖިދުލް އުމަވިއްޔާ. އުމަވީ މިސްކިތުގެ ކުލަވަރު ހުދުކުލައެއް ނޫން. އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވަނީ، އަހަރުމެންގެ ޒަމާނުގައި، އުމަވީ މިސްކިތުގެ މުނާރާ އަލުން ހެދިއެވެ. އަދި އެމުނާރާ އަލުން ހެދިފައިވަނީ، އަދި އެމުނާރާ އަލުން ހެދުމަށް ބޭނުންކުރެވިފައިވަނީ، ނަޞާރާއިންގެ ފައިސާއެވެ. والله اعلم. އެކަން އެހެން ހިނގާފައިވާ ޔަޤީންކަމާއި އިބްނު ކަޘީރު ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވެފައިވާ ފަދައިން، މުނާރާ މަރާމާތުކުރުމުން ޢީސާ ދިރިއުޅުއްވަނީ، ނަޞާރާއިންނެވެ. އަދި މި މަރާމާތުގައި، މުނާރާގެ ކުލަ، ހުދުކުލައަށް ބަދަލުކުރެވުނެވެ. އަދި މިއަދާއި ހަމައަށްވެސް، މުނާރާގެ ކުލައަކީ، ހުދުކުލައެވެ. (ދިމިޝްޤުގެ އުމަވީ މިސްކިތުގެ ތިން މުނާރާގެ ތެރޭގައި އިން ދިމިޝްޤުގެ މިނާރާގެ ގާތު، އެކަން މިނާރާ ހުރި ހުދުކުލައިގެ މުނާރާއެވެ.) ކޮންމެއަކަސް، އެތަން ފެނިގެން އިމާރާތްކުރެވުނު ދުވަހުން، އެތަނުގެ ކުލަވަރަކީ ހުދުކުލަ ނޫން. އެކަމަކު، މިހާރު އެތަން ހުރީ ހުދުކުލައިން. އެތަންހުރީ، ހުދުކުލައިގެ މަޢުލޫމާތެވެ. ސުބްޙާނަ الله، އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވަނީ، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާ ވަޑައިގަންނަވާ މިނާރާ، މަރާމާތުކުރުމަށް ފައިސާ ޚަރަދުކުރީ ނަޞާރާއިންކަމުގައިވުމަކީ، މުޢުޖިޒާތެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ކުރާއި ބެހޭގޮތުން މިތަނުގައި ދަންނަވާލަން ހުރި ޢަޖާއިބު އެކަން މިސާލެއް އެބައޮތެވެ. އެއީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ މިސްކިތް، އަލްމަސްޖިދުލް ނަބަވީ ފުރަތަމަ ބިނާކުރެއްވިއިރު، މަދީނާގައެވެ. އެގޮތުން، އެމިސްކިތް ފުރަތަމަ ހުރީ މުނިކުރަ، ނުވަތަ މަޑުމުނި ކުޑައިރުންނެވެ. އަދި އެމިސްކިތް އެގޮތަށް ޚުލަފާއުއްރާޝިދީންގެ ޒަމާނާއި ހަމައަށް ހުއްޓެވެ. އަދި ޚުލަފާއުއްރާޝިދީންގެ ޒަމާނުގައި، އެމިސްކިތް އަލުން މަރާމާތުކުރެވުނެވެ. އަދި ދެން އިސްލާމީ ދުވަސްވަރުގައި، އެކިފަހަރުމަތިން އެމިސްކިތް މަރާމާތު ބަދަލުވެގެން ގޮސްފައިވެއެވެ. އަދި ސަޢޫދީ ދައުލަތުން އެންމެފަހުން އެމިސްކިތަށް ބަދަލުތައް ގެނައުމުގެ ކުރިން، އެމިސްކިތުގައި ހަތަރު މުނާރާ ހުރެއެވެ. އެގޮތުން އެއްކަލަ، އެމިސްކިތުގެ މުނާރާތަކުގެ ހަތަރު ތަނުގައި ބަޔާންކުރެވެއެވެ. މިހެން ފެނިފައިވާތީ، އެއީ އެމުނާރާ

ހުކުމްކުރައްވާ ނޫން. އެކަމަކު، ތަރިކަތުގައި އޭނާ ވަރަށް ހުކުމްތަކަށް ފެންނަ ކުރައްވާ. އެތަނުން މިދެންނެވި މަރާލުމަކުން ކުރެއްވުނު، އެތަނުގެ އިންސާނިއްޔަތުން، މިދެންނެވި ހަދީޘްއަށް ބަލައިގެން އެކަށީގެންވާ ހަމައެއް، އަދުގަނޑެކަށް ހިއެއް ނުވެއްޖެ! އަދުގަނޑެކަށް ހިތަށް، އެމީހުން އެކަށީގެންވާ، އެތަނުގެ ޖިނާޔަތްތަކަށް ބަލައިގެން ހުކުމް ކުރެވޭ. އަޅުގަނޑު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘްތަކުގައިވެސް، އެހެން ފަރާތްތަކުގެ މަރުތަބާގައި އަދި އެހެންތަކެތި، އެއީގެ ތަފާތުކަމާއި ހުރި، އެއީގެ ތަފާތުކަން ބަޔާންކުރެވެ. "އެހެން ހުކުމްތަކުގެ ގަނޑުވަރު، ކަލޭގެފާނު ފާހަގަކުރެއްވީ؟ އެއީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)ގެ ގަނޑުވަރެވެ." އަދި އެހެންބަސް، އެއީ މަސްޖިދުއް ނަބަވީއި ދިމާލަށް އިސްލާމް ކުރާނެއެވެ. އެގޮތުން، މުސްލިމުގެ ކުރައްވާ ބާރުގޮތުން ފަރާކަތްތެރިކަމުގެ، މިއީވެސް ނަބީކަލުންނަށް މުޅިން ކަމެއްކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދެން ކުރިއަށް ދިޔުމުގެ ކުރީގައި، ހަދީޘްގެ ދަރަޖަތަކަށް ބަލާލާނަން.

- މަޝްހޫރު – ހަދަހަދައިން ގެނެވިފައިވާ ހަދީޘް
- ޞަޙީޙު – ސަނަދުގެ ގޮތުން ދުރު ހަދީޘް
- ޙަސަން – ސަނަދުގެ ގޮތުން، އެއްބަސްވެފައިވާ ހަދީޘެއް
- ޟަޢީފް – ސަނަދުގެ ގޮތުން ބަލި ހަދީޘެއް
- މައުޟޫޢު – އެންމެ ދަށްވެރި ދަރަޖައިގެ އަދި އެއްވެސް ސަނަދުކަމެއް ނެތް ހަދީޘެއް

ކޮންމެއަކަސް، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބައިވަޑައިގަތުމުގެ ދަލީލު މުތަވާތިރުވެ. މުތަވާތިރުގެ މާނައަކީ، ވަރަށް ގިނައިން ރިވާކުރެވޭ އަދި ވިސްނުމުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް ހަދީޘެވެ. މަޝްހޫރުގެ މާނައަކީ، ހަދަހަދައިން ގެނެވިފައިވާ ހަދީޘެވެ. އަދި ޞަޙީޙު ހަދީޘަކީ، ސަނަދުގެ ގޮތުން ދުރު ހަދީޘެވެ. އެހެންވެސް މަތިވެރި ދަރަޖައަކީ، ޙަސަން ދަރަޖައިގެ ހަދީޘެވެ. އަދި އެހެންވެސް މަތިވެރި ދަރަޖައިގެ ހަދީޘަކީ، ޟަޢީފް ދަރަޖައެވެ. އަދި ޟަޢީފްގެ އެންމެ މަތިވެރި ދަރަޖައަކީ، މައުޟޫޢު ދަރަޖައިގެ ހަދީޘެވެ. މައުޟޫޢު ދަރަޖައިގެ ހަދީޘްތަކަކީ، ވަރަށް ގިނަ ދަލީލުތަކުން އެހަދީޘް ދޮގުކަމުގެ ސަބަބުން، އެކަމުގެ ޝައްކުކުރާނެކަމަކު އެއްވެސް ގޮތަކުން ޤަބޫލުކުރެވޭ ހަދީޘްތަކެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު، ޢީސާ އިބްނު މަރިޔަމް (عليه السلام) ފައިބައިވަޑައިގަތުމުގެ މުސްލިމުންނަށް ރިވާކުރެވިފައެވެ. މާނައަކީ، "އެކަމަކު، 60 ޞަޙާބީން، ނުވަތަ 70 ޞަޙާބީން އަތުން ކަމަކީ"، ރިވާކޮށްދެއްވައިފައެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބައިވަޑައިގަތުމަށް، އަސަރުކޮށްދޭ ހިޔާލުތަކުގެ އެއްބަސް. އެކަމުގައި އެއްވެސް ޚިލާފެއް ކުރާނެ ތަފާތުވުމެއް ނެތް. އެކަމަކު، ޤިޔާމަތުގެ ބައެއް އާސާރުތަކުންނާއި އަދި ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ހަދީޘްތަކުން ރިވާކޮށްފައެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އާޔަތްތަކުގައި އެކަށީގެންވާގޮތުގެ ނަންބަރު ވަކިން އަހިސާބުގައި ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އާޔަތްތަކުގެ މާނައިގައި އެންމެ ފުރިހަމަ އެކަށީގެންވާކަން އެނގެއެވެ. އެއް މިސާލަކީ، الله سبحانه وتعالى ޤުރުއާނުގެ، އައްޒުޚްރުފް ސޫރަތުގައި ވަޙީކުރައްވައި، وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ މާނައީ، "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެކަށީގެން (އެބަހީ، ޢީސާގެކަލޭގެފާނު)، ޤިޔާމަތްވުމުގެ ވަގުތާބެހޭ އަލާމާތެކެވެ...." (سورة الزخرف 61) އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام) ދުނިޔެއަށް އަނބުރާ ފައިބައިވަޑައިގަތުމަކީ، ޤިޔާމަތުގެ އަލާމާތެކެވެ. މުސްނަދު އިމާމް އަޙްމަދުގެ ސަޙީޙް ރިވާޔަތެއްގައިވެސް، އިބްނު ޢައްބާސް (رضي الله عنه)، މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ބަޔާންކޮށް ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، ޤިޔާމަތްވުމުގެ ކުރިން، ޢީސާ އިބްނު މަރިޔަމް (عليه السلام) ފައިބައިވަޑައިގަތުމެވެ." މިގޮތުންނެވެ، މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ބަޔާންވެފައިވާ އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވި ބަސްވުމެވެ.

ޤުރުއާނުގެ އެހެން އާޔަތެއްގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَإِن مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾ "އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ކުރިން އެކަލޭގެފާނަށް (އެބަހީ، ޢީސާ (عليه السلام އަށް)) އީމާންވެގެންނުވާ އެއްވެސް އަހުލުކިތާބީއަކު ނުހުންނާނެއެވެ. (އެބަހީ، އެންމެހައި ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިން އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާނެއެވެ. އެއީ ފަހު ޒަމާނުގައި އެކަލޭގެފާނު ފައިބާވަޑައިގެންފައި ފަހުގައެވެ.) އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިވެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. " (سورة النسأ 159)

އިބްނި ޖަރީރު އައްޠަބަރީގެ އައްތަފްސީރުގައި، ރާވީންގެ ތަރުތީބު، އިބްނި އައްބާސް އާއި ހަމައަށް ދޯދެއެވެ. އަދި އިބްނި އައްބާސް ވިދާޅުވުމުގެ ތަފްސީރާއި ބައެއްގޮތުން ވިދާޅުވަނީ، ޔަހޫދީ އަހުލުކިތާބީން، ޢީސާ (عليه السلام) އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިން، އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާނެއެވެ. އަދި އިބްނި ކަޘީރު ވިދާޅުވަނީ، މިއީ ސައްޙަ ރިވާޔަތެއްކަމެވެ. އަދި ދުނިޔެ އަޚިރުވަނީކަމުގެ ބަޔާނެއް ވިދާޅުވަނީ، "މިއީ، ޢީސާ (عليه السلام) އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިންނެވެ. الله ގެ އިސްލާމްދީނުން ބަސްދުވެ. މިހާރު އެކަލޭގެފާނު ދިރިހުރި އުޅުއްވައެވެ. އަދި ދުނިޔެ އެކަލޭގެފާނު ފައިބާވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ފައިބާވަޑައިގަތުމުން، އެހުރިހާ އެންމެން އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާނެއެވެ."

ޚާއްޞަކޮށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ޤިޔާމަތުގެ ވަގުތު ކައިރިވަމުން އަންނައިރު، މަރިޔަމް ގެ ދަރިކަލުން ޢީސާ (عليه السلام)، ޢަދުލުވެރި ޙާކިމަކު ފައިބާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުވާނީ، ޢަދުލުވެރި ޙާކިމަކަށެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ސަލީބު ބިންދާލައްވާނެއެވެ. އަދި ޚިންޒީރު މަރުއްވާނެއެވެ. އަދި ޖިޒްޔާ ނުނަގައްވާނެއެވެ. އަދި މާލު ގިނަވެގެންދާނެ މިންވަރަކީ، އެއްވެސް މީހަކު އެއްޗެއް ބަލައިނުގަންނަހާ ވަރަށެވެ. އަދި އެވަގުތުގައި، އެމީހުންނަށް އެންމެ ސަޖިދައަކީ، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮކަމަކަށް ވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ، މުސްލިމް) އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام)، ފައިބާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ސަލީބު ބިންދާލައްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ސަލީބު ނަސާރާގެ، އެއްޗީ ބިންދާލައްވާނެއެވެ. މިކަމުން ދައްކުވައިދެނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ނަސްރާނީދީނުގައި ކުރިވެރިކަމެވެ، ޝިރުކާ، އެކަލޭގެފާނު ދުރުގަދަ ވާނީ ނުބައިކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނު ނަސާރާއިން، الله ގެ ދަރިކަލެއް، އިލާހަކު ކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ފަހުގެ ޒަމާނުގައި، ސަލީބު ނަސްރާނީގޮތުން، ބިންދާލައްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނީ، الله ގެ ދަރިކަލެއްކަން، އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންކުރެއްވި ނުހިތެވެ. ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ދީން އެކަލޭގެފާނު، ޤަބޫލުކުރާ މަރުވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު، ޖިޒިޔަ ނަގާނެ ބަލައިގަތުމެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. ޖިޒިޔައަކީ، ޤަބޫލުކުރައްވާނީ ކުޑަކިއްމާ، ޔަހޫދީންނާއި އަދި ނަސާރާއިން، އިސްލާމް ޤަބޫލުކުރުމުގެ ދަރަޖައަށް، އެކަލޭގެފާނު ޔަހޫދީ ނަސާރާއިން ދެއްކެވި ކަމެވެ. އިސްލާމްދީން ނޫން ދީނެއް ބަލައިނުގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ޤަބޫލުކުރައްވާނީ، އިސްލާމް ނުވަތަ މަރެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް މުސްލިމުންނާ ދެމެދު ޖިޒިޔަ ދެއްކުމުގެ ހައްޤު ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ އެމީހުންނަށް ދޫވާ ދީނީ މިނިވަންކަމެކެވެ. އެކަމަކު، ޖިޒިޔާ، މުސްލިމުން، ޔަހޫދީންނާއި ނަސާރާއިންނަށް ދީފައިވާ ކަމުގެ ދަލީލެއް، އެއީ އެމީހުންގެ ދީނާއި ދިރިއުޅުމުގެ މިނިވަންކަމެވެ. ނަމަވެސް، ޖިޒިޔާ ދެއްކުމުގެ ވަގުތު ދިމާވާނީ ޢީސާ ކަލޭގެފާނު ފައިބާ ވަޑައިގަތުމާހަމައަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام)، ދީނުއިސްލާމް ނޫން ދީނެއް ބަލައިނުގަންނަވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޢީސާ (عليه السلام) މުސްލިމުންނާ ދެމެދު ޖިހާދުކުރައްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ދީނުގެ ތަރުތީބުން، ޝަރީޢަތުން، އެކަލޭގެފާނު ހުކުމްކުރައްވާނީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ މައްޗަށެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ދީނަށް ނުބައްލަވާނެއެވެ. އިސްލާމްދީނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޖިޒިޔާ ދެއްކުމުގެ ޙުކުމް އެކަލޭގެފާނު ޤަބޫލުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ

ވަގުތުގައި، ދީން އިތުރަކަށް ޖެހިއަ ނުގެވުނު ނާންނާނެއެވެ. އަދި ދީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، މުޅި ފެތުރިގެންދާނެއެވެ. އަދި ފައިސާ އިތުރުވެގެން ގޮސްފައިވާތީ ދިނަކަމުން، މީސްތަކުން އެހީގެ ކައިރިންދާއިރު، އެއްވެސް މީހަކު، އެއަކުން ނުނަގާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މީސްތަކުންނާވީ، ވަރަށް ފުދިގެންނެވެ. އާދުގައި މީސްތަކުންގެ އަތުގައި، ވަރަށް ގިނަ މުދާވާނެއެވެ. އެއްވެސް މީހަކު ސަލާމަތް ނުޖެހޭނެއެވެ. ފަހުސާއަތްތަކައި، އެއްވެސް މީހެއްގެ އަބުރު ގެއްލިގެންނެއް ނުދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މީސްތަކުންގެ އަތުގައި އާރާދިނައިން ހުރުމުން. އަދި ހަމަހަމަކަމާ، ޢަދުލުވެރިކަން ކަނޑައެޅިގެންވާ ކަމެއް ދުވަހުގެ ޙާލުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެދުވަސްވަރު އެންމެ ސަލާމަތާއި، ދުނިޔޭގެ އާސޫދާކަމުގެ ދުވަސްވަރެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެދުވަސްވަރު އެންމެ ފަހުން އަންނަނީ ދުނިޔޭގެ ނިމުމަކަށް.

ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބައިވުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ތިޔަބޭފުޅުންގެ ތެރެއަށް މަރިޔަމްގެ ދަރިކަލުން ފައިބައިވާއިރު، އަދި ތިޔަބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ތިޔަބޭފުޅުންގެ އިމާމުވާއިރު، ތިޔަބޭފުޅުންގެ ހާލަތުވާނީ ކޮންފަދައަކަށްތޯއެވެ!" ސަބަބަކީ، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަންނަވާއިރު، މުސްލިމުންނަށް ނަމާދަށް ތަކްބީރުކިޔަވައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު މުސްލިމުންގެ އަމީރުން ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި މުސްލިމުގައި ނަމާދަށް ގަޑިވާނީ ތެދުވެއެވެ. އަދި އަލްމަހްދީއަށް، ޢީސާ (عليه السلام) ފުރުސަތުދެއްވުމުން، މައްޗަށް ވަޑައިގެން ނަމާދަށް ތަކްބީރުކިޔަވައިދެއްވުމަށް ދެންނެވުމަށް. އަދި ޢީސާ (عليه السلام) އިސްވެ ނަމާދުކުރައްވަވަން، ދެންނެވުން ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޢީސާ (عليه السلام)، އަލްމަހްދީއަށް ދަންނަވާނެއެވެ. "ގަވާއިދުން މިތާނގައެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބޭ އިސްވެ ނަމާދުކުރައްވާށެވެ." އެގޮތުން، މިއީ މިއުންމަތަށް ދީފައި ވާ ޝަރަފެއް އިއްޒަތެއް. އަދި، މުޙަمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ތަބާވާ ޝަރަފުގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކު ފަހަތުގައި، ޢީސާ (عليه السلام) ނަމާދުކުރައްވައިފިން. ހަމަހަމަގޮތުން، އެކަލަންކޮޅު، ޢީސާ (عليه السلام) ޖެހުނީ ނަށްދީވާނެއެވެ. އެކަމަށް، އެދާއިރު ކުރައްވާފި، ސަބަބަކީ، އަލްމަހްދީ، އެނގޭނެ ގަވާއިދުތަކަށްވުރެ، އަލްމަހްދީއަށް ކަމުދިއުމާއި ހިތްފަރުމާ ހިޔާރުކުރެއްވި މިއީ މުސްލިމުން ހިޔާރުކުރެއްވިކަމެވެ.

ބަނީއިސްރާއީލުގެ، ދީން މިތަނުގެ ހިޔާރަށް ޙަޟްރަތްގެ ހިޔާރެއް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިޔާރުކުރައްވަނީ، ޢީސާ އިބްނު މަރިޔަމް (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަންނަވައި، ހުކުމްކުރުމުގެ މުސްލިމުން ކުރާ ހުކުމުގެ ބިދުޢަތަށް މަނާކުރެއްވުމެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ އަޑުއިވޭ ދިރުވުމުގެ ގަޑިގަޑިގޮތަށް ފެނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ދެއަތުފުޅު ބޭއްވިގެންވަނީ، މަލާއިކަތުންގެ ފިޔަތަކުގެ މަތީގައެވެ. މިއީ އެކަލޭގެފާނު ފައިބާވަޑައިގަންނަވާގޮތް – އެކަލޭގެފާނުގެ ދެއަތުފުޅު، ދެމަލާއިކަތުންގެ ފިޔަތަކުގެ މަތީގައި ބޭއްވިގެން.

ޢީސާ (عليه السلام) މުސްލިމުންގެ ޚަލީފާއަކަށް ހަވާލުވެވަޑައިގަންނަވާއިރު، އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވާނީ ކޮން ޝަރީޢަތެއްގެ ހުކުމެއްތޯ؟ ސަބަބަކީ، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ތެރެއަށް ޢީސާ (عليه السلام) ފޮނުއްވިއިރު، އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންނެވީ، މޫސާ (عليه السلام) ގެ ޝަރީޢަތާއި އެއްގޮތަށެވެ. އެއީ ތައުރާތުގެ ޝަރީޢަތުގައެވެ. އެހެންވީމާ، ދީން އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގަންނަވާނީ، އެކަލޭގެފާނު ކުރިން ގެނައި ޝަރީޢަތުގަތޯ؟ ނުވަތަ ޢީސާ (عليه السلام) ވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު ކުރިއަށްގެންދަވާނީ، މުޙަمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޝަރީޢަތުގައެވެ. ކުރީގެ ޝަރީޢަތްތަކަށް ބަދަލުކުރެވުނީ، ޝަރީޢަތުގެ ތަފްސީލުތައް - މޫސާގެ ޝަރީޢަތާއި، ޢީސާގެ ޝަރީޢަތާއި އަދި މުޙަمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޝަރީޢަތަށް ދާއިމީކަމެވެ. ބައެއް ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތަކުގައި، އެބައިމީހުންގެ މީސްތަކުންނަށް ހުކުމްތައް އެބަހުރި. އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام) ވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު ތަބާވާނީ މުޙަمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޝަރީޢަތުގައި އެއްކަމަކު. އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام)، މުޙަمَّد (صلى

الله عليه وسلم) ހުކުމްފުޅުތަކާއި ތަބާވެވަޑައިގަތުމަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ލޯބިވެވަޑައިގަންނަވާ އިއްތިބާޢެވެ. އަދި އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، ޙުރުމަތް އިބްނިޔާ ހަދީޘެއް ހަދީޘުފުޅުގައިވެއެވެ. "މިއަދު ދުނިޔާ (عليه السلام) ދަރިކޮޅުގައިވާ، އުނަގަނޑުތެރެ ޖަމާ، ދިމަށްނަގަނޑުތެރެ ތަބާވެވަޑައިގަންނަވާނެވެ." އެހެންކަމުން، ސުވާލަކީ، އުނަގަން ހިނގާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ والله اعلم. އެވެ. އަލްޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވަނީ، الله سبحانه وتعالى އުޖޫރަކުގައި ޢީސާ (عليه السلام) އަށް مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބުނުއްވުންފުޅުތަކާއި، އަދި ދުރުއާނުގެ ބުނުއްވުންފުޅު އުނގަންނަވައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި އުނަގަނޑުތެރެ ވެވައިގެން، އުބުނުއްވުންފުޅު ތަންފީޛު ކުރައްވާނެއެވެ.

ދުނިޔާ ވަގުތުގައި ސުވާލުތަކުގެ، "مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބުނުއްވުންތަކުގެ އެއްބަސް، ޖިޒިޔާ ބަލައިގަތުމެވެ. އެހެންކަމުން، ދުނިޔާ ރިޒާލް ޢީސާ (عليه السلام) ޖިޒިޔާ ބަލައިނުގަންނަވާނެއޭ ކިޔައިދޭތޯ!!" މިއީގެ ޖަވާބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުފުޅުގައިވެސް، ޖިޒިޔާ ކުރިއަށްދާނީ، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައި ހަމައެކަނެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) ވެވައިގަތުމަށްފަހު، ޖިޒިޔާއެއް ނެތްނެތްއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖިޒިޔާއާގެ ބުނުއްވުން ހިނގާނީ، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަންނަވަންދެންނެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، ޖިޒިޔާ ނުލެވޭނެ ނެތްނެތް، ހަދީޘުފުޅުގައި ބޭނުމަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެވެ.

ކަންތައްތަކަށް، ޢީސާ (عليه السلام) ފައިބާވަޑައިގަތުމަށްފަހު، އުނަގަނޑުތެރެ މުސްލިމުންނާއެކު ހައްޖު ކުރައްވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުފުޅުގައިވެސް، "ޢީސާ ބުނުއްވާނެތަކުގެ ފަރާތުން އުފަލާއެކު ހައްޖުގެ ޢުމްރާގެ ފަރާތުގައި ފަރާތް ގެންދެއްވާ ބަލާނެއެވެ. މަދީނާގެ ދިރިހުރުން (އޭނާ، ޢީސާ (عليه السلام)) ހައްޖަށް ނުވަތަ ޢުމްރާއަށް، ނުވަތަ ދެކަންތަކަށް، فَجِّرَّهَا (ފައްޖުއްރައުހާ)ގެ ފަރާގައި ތަލްބިޔާ ބުނެވިފައި ހިނގާނެއެވެ." (މުސްލިމް 7، 2877)

ނުވަން ބައިން

ކަންތައްތަކަށް، ސުވާލަކީ، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ދުވަސްވަރުގައި، ދުނިޔެ އަންނަނީ ކޮންފަދަ ހާލަތެއްގައި ހުރެގެން؟ މުސްލިމްގެ ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުފުޅުގައިވެއެވެ. ދައްޖާލު އަދި މައްޗާޖޫޖުންނަށް، (...) ދެން الله سبحانه وتعالى ވާރޭއެއް ފޮނުއްވާނެއެވެ. އެވާރޭ ނުހުރެއްސަ ގެއެއް، ނުވަތަ ޖަހައެއް ކެއްރިނުވާ (ފަޅިގެއެއް) ނުވާނެއެވެ. އަދި ބިމަށް ބުނެވޭނީ ފަލަވިން ވަރުވަރު، އެތެރެސްކަގައި ދުނިޔެ ދަރާވާނެއެވެ. (އަނާރެއް ބިދާޅުވަނީ، ފަހަރެއްގައި މިއީގެ މާނައަކީ، ފުރާއިދާފައި ވިސްކަލާން، ފުނާނުހުރުނާނީ މުރުބަތާ ބިމަށްނައް ފަރާއިދާވެނެވެ. ނުވަތަ ދުނިޔެ ސަލާމަތުގެ ނުނުވާލާއި ބަޔާކަށް، ދުނިޔެ ފުރިހަމަ، މުރުބަތާ ބިމަށްނައާ ޚިލާފުވާނެ ބާރުސްތަށްކުރާށް ކަމެވެ. والله اعلم. އެވެ.) އަދި ދެން (الله سبحانه وتعالى) ދުނިޔެއަށް އަމުރު ކުރައްވާނީ، އެއީ މާލާ ނުކުއްތުމަށްވެ. (މިއީ މާނައަކީ، ދުނިޔޭގައި ބަރަކާތް ނުކުއްތުމަށްވެ. އެހެންނަމަ، އެބަރަކާތްތައް ދުރުވެފައިވެ. އެބަރަކާތް ނުދުނުނުގެ އަނެއްކާވެސް ފާޅުވާގެ ސަބަބުނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއްވަނީ، ظَهَرَ ٱلْفَسَادُ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ މާނައީ، "އެއްގަމާއި ކަނޑުގައި ނުބައިކަން ފާޅުވެއްޖެއެވެ." (މިހުންނިމާވެސް ކިޔަވާލައްވާތޯ؟) ސަބަބަކީ، بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِى ٱلنَّاسِ ސަބަބަކީ، "މީސްތަކުންގެ އަތްތަކުން ހޯދައިގަތް ކަންތައްގެ ސަބަބުންނެވެ." (سورة الروم 41) އެހެންކަމުން، އަހަރެމެންގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން، ފަސާދަ މިއްޔާ ހަދައިކަނި ބިންގަނޑުގެ މަތިގައިވެ ނުކުތެވެ. އެހެންނަމަ، ކަނޑުގައިވެސް ފެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައި، الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެއަށް އަމުރު ކުރައްވާނީ، އެއީގެ ބަރަކާތް ނުކުއްތުމަށްވެ. އެހެންކަމުން، ކަންތައް

ހިނގާނެ ގޮތަކީ) އެވަގުތުގައި މިސްކީނުން އަންނާރުކުން ކާނެއެވެ. (އެންމެ އަންނާރުކުން، ގުރުބާނީގެ މިސްކީނުންނަށް ފުދޭނެއެވެ.
އެމީހުން އެންމެން އެއަންނާރުކުން ބަހާލައިގެން ކައިލާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއަންނާރުކު އެހާ ބޮޑުވާނެއެވެ.) އަދި އެއީގެ ތޮރިގަނޑުން
އެމީހުންނަށް ހިލާލުކަން ލިބޭނެއެވެ. (އެމީހުން އަންނާރުގެ ތޮރި ނަގާނެއެވެ. ނުވަތަ އެހެންވެސް ގަވާއިދުގެ ތޮރި ނަގާނެއެވެ. އަދި
އެތޮރިގަނޑުން އެމީހުންނަށް ހިލާލުކަން ލިބޭނެއެވެ. އެގޮތުން ބޭނުންވާނެއެވެ. އެތޮރިގަނޑު، އެއީ ދުނިޔޭގައި އެންމެ ފަހުން ބަރަކާތް
ބަރަކާތް ހުންނަ ވަރެވެ. އެއީ މިބާ ގަވާއިދުގެ ތޮރި ނަގާލުމުން، އެތޮރިގަނޑުން ގުރުބާނީގެ މީހުންނަށް ހިލާލުކަން ލިބޭނެއެވެ.) އަދި الله
سبحانه وتعالی ހިތްގައި ބަރަކާތް ލައްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަންހެން ޖަމަލުގެ ހިރުން، ޒޭ ގަޅިފާއެއްގެ އެންމެންނަށް ފުދޭނެއެވެ. އަދި
ގެރިއެއްގެ ހިރުން، ވަންހަރަކަށް ފުދޭނެއެވެ. އަދި ބަކަރިއެއްގެ ހިރުން، ޒޭ ޢާއިލާއަކަށް ފުދޭނެއެވެ.... (...) (އެގޮތުން، އެއީ
އެދުވަސްވަރުގައި ދުނިޔޭގައި ބަރަކާތް ހުންނަ މިންވަރެވެ.) (މުސްލިމް ބީ41، 7015)

މުސްނަދު އިމާމް އަހުމަދުގެ ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ނަބިއްޔުންނަކީ، ދުބައިކާލަ
އެއްބައި އަހުންނެވެ. އެބައިކަލުންގެ ދީނަކީ އެއްދީނެކެވެ. އެކަމަކު، އެބައިކަލުންގެ މައިން ތަފާތެވެ." އެހެން ގޮތަކަށް ދަންނަވާނަމަ،
ނަބިއްޔުންގެ ގުޅުމުގެ ތަފާތުތަކުގެ ސަބަބަކީ، ހަމަ ނަބިއްޔުންނަކީ، އަހުންނެވެ. ޝަރީޢަތް ތަފާތުވެގެންވިޔަސް، ދީނަކީ އެއްދީނެކެވެ. އަދި
އެބައިކަލުންނަކީ، އަހުންނެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އަދި މިމަންނަކަލޭގެފާނާއި އެންމެ ގާތް،
ޢީސާ (عليه السلام) އެވެ. ސަބަބަކީ، މިމަންނަކަލޭގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނާއި ދެމެދު އެހެން ނަބިއްޔަކު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު
ފައިބާވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ފައިބާވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު ދެނެގަންނާށެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ، މެދު އިސްކޮޅެއް ހުރި،
އަދި ދޮންކުލަވެއް ހުރި، އަދި އެކަލޭގެފާނު ބޮޑުކުރެއްވިއެވެ ހުރިހާ މަޢްލޫމާތު ދެނެގަނެވޭނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ
އިސްތަށިގަނޑު ފެންފޮދުތަކުން، ތުނިފަތި ހުރުމަކާ ހުރި. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތަށިގަނޑު ހިކިފައި ހުއްޓަސް، ފެންފޮދު
ހުންނާނީ އިސްތަށިގަނޑުން ފެންތިކިތިކި ވެއްޓޭ ފަދައިގެ ހުރުމާ ފައިދާ ހުރުމަކުއެވެ." ބައެއް ރިވާޔަތްތަކުގައި ބުނެއެވެ. ބަނޑު ބިތި އިސްތަށިގަނޑު
ހުރެއެވެ. އަދި އެފަދަ އިސްތަށިގަނޑު ފެންތިކި، ފަރުގެ ހުރުމާ ހުރިކަމުގެ ސަބަބުން، ދޮންނަ ފެނުމަށް ހުންނަހެން، މުތީކަމަކު ހުރުމާހުރެ.
އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام) ފެންނަން ހުންނާނީ އެގޮތަށެވެ. މިބާ އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތަށިގަނޑުގެ ބަދަލުވެފައިވާނަމަ، މިބައިން ހިފާނީ،
އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތަށިގަނޑު ތުނިކަމަށް ހުރިހުންނާނެއެވެ. މިއީ ޢީސާ (عليه السلام) ގާއި ބައްދަލުވުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ދެއްވާފައިވާ ބައެއް ސިފަފުޅުތަކެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އިސްތަށިފުޅު ވަރަށް ކަޅުވާނެއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ހަދީޘްކުރައްވައި، "އެކަލޭގެފާނު، ސަލީބުތައް ފުނޑުފުޅުވާނެއެވެ." (ފުރަތަމަ ހަދީޘްގައި ބުނާން ކުރުމުވައިވަނީ، އެކަލޭގެފާނު، ސަލީބުތައް
ބިންދުވާނެއެވެ. މިހަދީޘްގައި ބުނާން ކުރުއްމުވައިވަނީ، އެކަލޭގެފާނު ސަލީބުތައް ފުނޑުއްވާނެއެވެ.) "އަދި އެކަލޭގެފާނު މިދުނިޔެ ދުރުން
މިނިވަންކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ޖިޒްޔާ ބަންދު ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހުރިހާ މިސްކީނުންނަށް އިސްލާމްދީނަށް
ގޮވާލައްވާނެއެވެ. (އަދި) އެކަލޭގެފާނުގެ ވަގުތުގައި، އިސްލާމްދީން ފިޔަވައި، އެހެން ހުރިހާ ދީނެއް ނެތިގެންދާނެއެވެ." އެގޮތުން، ޢީސާ
(عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައި، އިސްލާމްދީން ފިޔަވައި، އެހެން ހުރިހާ ދީންތަކެއް ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެކަން ހިނގާނީ، ހަމައެކަނި
ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ވަގުތުގައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އެކަލޭގެފާނުގެ ވަގުތުގައި، އައްދައްޖާލު
ނައްތާލެވޭނެއެވެ. އަދި އަމާންކަން ދުނިޔެއަށް އަންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ލިބޭ ފުރުޞަތު އިއްޒަތެވެ،
އެކަލޭގެފާނު، އިސްލާމްދީނަށް އެންމެ ފަހު ނަސޭހަތް ލިބޭ ފަހަރެއް ކުރުގައިވާލެވެ. އަދި ދުވަސް އިއްޒަތެވެ، އެކަލޭގެފާނުގެ ވަގުތުގައި،
އައްދައްޖާލު ނައްތާލެވި، އަދި ދުނިޔޭގައި އަމާންކަން ފެތުރިގެންދިއުން. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި،
"ޖަމަލުތަކާއެކު ސިންގާތައް އުޅޭނެއެވެ. އަދި ގެރިތަކާއެކު ޝައިގަނޑުތައް އުޅޭނެއެވެ. އަދި ބަކަރިތަކާއެކު ހިޔަލުތައް އުޅޭނެއެވެ. އަދި
ކުޑަކުދިން ހަރުފަތަކާއި ކުޅޭނެއެވެ." އެގޮތުން، ދުނިޔެމަތީގައި އަމާންކަން ފެންނަވަރުން، އެއްވެސް މީހަކު، އަނިޔާވެރިވާކަށް
ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަނަވާރު ސިއްރާގެ އެކަކު ކުޑަކުންނުވާނެއެވެ. އަދި ގެރިތަކާއި ޝައިގަނޑު އެކަކު ކުޑަކުންނުވާނެއެވެ.

އަދި ބަކަރިބަކާއި ހިތަލުބަތް އެކުގައި ކުޑުމުސްތަރިނެވެ. އަދި ކުދިން ހަރުފަޅުކާއި ކުޑުމުސްތަރިނެވެ. އަދި އެއްވެސް ފަރާތަކުން، އަޅުއް ފަރާތަކަށް އަނިޔާވެރިވާކަށް ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެވަގުތުގައި ދުނިޔެމަތީގައި އެހާވަރަށް އަމާންކަން އޮންނާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެކަލޭގެފާނު 40 އަހަރަށް ހުންނަވާނެއެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވާނެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޖަނާޒާ ނަމާދުކުރައްވާނެއެވެ." އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔެއަށް ފައިބާވަޑައިގެންނަވާ، އަދި މިދުނިޔޭގައި އަވަހާރަވާން ޖެހޭނެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެން އުފެއްދެވި، މިދުނިޔެއިން ނޫނެ. އަހަރެމެން ދިރިއުޅޭނީ މިދުނިޔޭގައެވެ. އަދި އަހަރެމެން މަރުވާނީ މިދުނިޔޭގައެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) އަދިއެއް އަވަހާރަވެފައެއް ނުވެއެވެ. އިސްލާމްދީނަށް އެންމެފަހު ނަބިއްޔާ ދެއްވުމަށްފަހު ޙައްޖަކު، الله އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެ ގެންނަވާނެއެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، މިއީ ވަރަށް ބަރަކާތްތެރި އުންމަތެއް. މުސްލިމުން ފުރިހަމައިން ނަޞޭޙަތްދެކުން. އަދި މުސްލިމުން ނިޔާދިއުމަށް ނަޞޭޙަތްދެކުން. މުސްލިމުން ފުރާނަ ދޫކޮށްލާނެއެވެ. އަދި ނިޔާނުވާ ހައްދަވާނެއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވާނެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޖަނާޒާ ނަމާދުކުރައްވާނެއެވެ.

މިދުނިޔެ ހަދީޘްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ، އެކަލޭގެފާނު 40 އަހަރަށް ހުންނަވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެހެން ހަދީޘްއެއްގައި، އެކަލޭގެފާނު 7 އަހަރަށް ހުންނަވާނެއެވެ. މިދަރަޖަހަދީޘްއެއް ސަރީޙް ދަރަޖާ، އަދި މިއީ މުސްލިމުގެ ދަރަޖާ. ކޮންމެއަކަސް، އިލްމުވެރިން މިއަށް ޖަވާބު ދެއްވާފައިވަނީ ގޮތަކަށް ހަމަޖެއްސަވައިގެންނެވެ. އެގޮތުން، އިލްމުވެރިންގެ ބުނުމުން ބަކަވާ ވިދާޅުވި، އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔޭގައި އުޅުއްވާނީ ޖުމްލަ 40 އަހަރެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔޭގައި 33 އަހަރު އުޅުއްވައިފައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ހަޔާތުން 7 އަހަރު ބާކީ އެބައޮތެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު މިއުންމަތާއެކު 7 އަހަރު ހޭދަކުރައްވާނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެހަމް އަހަރުގައި، އެއްވެސް ދަރިފުޅެއް ދުރުދުރުގައި ދުނިޔެވެރިކަމެއް ނުނިންމާނެއެވެ." އެގޮތުން، އެހާބަޖަރު އެވަގުތުގައި އަމާންކަން އޮންނާނެއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ޝާމުން ވައްސެޖާނެއެވެ. އަދި އެވައިގައި، އީމާންވީ ކޮންމެ މީހެއްގެ ފުރާނަ ނެންގެވޭނެއެވެ. ކުރިއަށްޖެހޭގެ މީސްތަކުންވެސް ހިތުގައި އީމާންކަމެއް ހުރިހާ މަރުވެގެންނުދާނެއެވެ." އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ވާހަކައިގެ ނިމުމަށް އައީއެވެ. އެވާހަކަ ފުރުނީ އާދަމް (عليه السلام) އިންނެވެ. އަދި އެވާހަކަ ނިމޭނީ، އިސްލާމްދީނުގެ ފުރިހަމަ ނަސްރުއާއިގެންނެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުގެ އެންމެފަހު ބައްޔަކަށް، އިސްލާމްދީނުގެ ނަސްރެވެ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއްވި، لِيُظْهِرَهُ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِ މާނައީ، "އެއީ އެންމެހާ ދީންތަކުގެ މައްޗަށް، އެދީން ފާޅުކުރައްވައި މަތިވެރިކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ." (سورة الفتح 28) އަދި الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއްވި، إِنَّ ٱلْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ وَٱلْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ މާނައީ، "އަދި ބިން މިލްކުވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. އަދި އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެބޭފުޅާ ބޭނުންވާ މީހަކަށް، އެބިން ވާރުތަކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި ހެޔޮނިމުންވަނީ، ތަޤުވާވެރިންނަށެވެ." (سورة الأعراف 128) ކޮންމެއަކަސް، ހައްޤާއި ބާޠިލާއި ދެމެދުގައި ހަނގުރާމަވެއެވެ. އަދި އެހަނގުރާމަ ފުރިޔައިވަނީ، އާދަމް (عليه السلام) ގެ ވަގުތުން ފުރިގެންނެވެ. އަދި އިންސާނުންގެ މުޅި ތާރީޚުގައި ހައްޤުބާޠިލުން، ހައްޤާއި ބާޠިލާއި ދެމެދުގައި ހަނގުރާމަ ކުރުވިފައިވެއެވެ. ކުރީ ޒަމާނުގެ ބޭނުމިއްވައިވަނީ، ދުނިޔޭގެ ތާރީޚު ބަޔާނުކުރެއްވިއިރު، އެމީހުން ޖަމާއަތަކުންނެވެ. އެކަމާ ބޭނުމިއްވައިވަނީ، "އެއީ، މިސާލަކަށްވާ ފެދީގައި އެންމެ ވަސީލަތްތަކުގެ ތަރިކަތުގެ ހަނގުރާމައެވެ." އެކަމަކު، ތާރީޚު ތަކުރާރުވާކަށް ބޭނުމެއް އެގޮތަކަށް ނުވެއެވެ. ތާރީޚު ތަކުރާރުވެފައިވާނީ، ހައްޤާއި ބާޠިލާއި ދެމެދުގައި ކުރިޔާ ހަނގުރާމައިގެ ގޮތުގައެވެ. ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުއަކީ އެއީއެވެ. އަދި މިހަނގުރާމައަކީ، އެކަލަކު އެކަތްތަކާ ހަނގުރާމައެއްނޫނެވެ. އެއްކަލަކު މުއުމިނުންނަށް ނަސްރު ލިބިއްޖެނަމަ،

ހަށްއެވަރު، އެމީހުންނަށް ނާކާމިޔާބުވެއެވެ. އެއްކަހަލަ މިއުނދަގޫ މައްސަލަ ހިނގައްޖެނަމަ، ދީން އަސްނަދުވަރު، އުނދަގޫ ދަރައްދެއެވެ.

އެކަމުދު، މިކަމުގައި ބޮޑެތި ނިކަމެތިކަން. ނިޔާއިރު، އިސްލާމްދީން އެހެން ހުރިހާ ދީންތަކެއްގެ މައްޗަށް މަތިވެރިވާނެއެވެ. އަދި

އެވަގުތުވާނީ، މިދުނިޔާގެ އެންމެ ބަރަކާތްތެރި ދުވަސްވަރަކުވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ބަރަކާތް

ހުސްނަގާއް ބޭކާރުން، މިބާ އެކަށީގެން އެއްޗެހިދީނަމަ، އަދި މިބާ އެއްޗެއް އެއްކަލާޔާ ހަދިޔާގެ ގަތްކަންވިޔަސް، އެއީ ގަނޑު ބާއްވާނެއެވެ."

(މިބާގެ އަތްގައި އަންނަ ބަރަކާތް، ހަދިޔާގެ ގަތްކަން އުފާވެރިކަމެވެ، އަބަދުވެސް ބާއްވާނެއެވެ. އެދުވަސްވަރުގައި އެހެވަރުން ދުނިޔޭގައި

ބަރަކާތް ހުންނާނެއެވެ.) އަދި ދުނިޔެ ނިމުން. އަދި އެއީ ދުނިޔޭގެ ގޮތުގެ ނިމުންކަމުގައި އަހަރުމެންނަށް ބުނެވިދާނެއެވެ. ނުވަތަ

އެއީ، ހައްޔާއި ބާޠިލާއި ދެމެދުގައި ކުރެވޭ ހަނގުރާމައިގެ ނިމުންކަމުގައި ބުނެވިދާނެއެވެ. އެއަހަރު، މުއުމިނުންގެ ފުރާނަތައް

ނަގައިދެނެވިދާނެއެވެ. އެއަހަރު، ދުނިޔެ ބާކީ މިޔައިން، މުސްލިމުންނާއި، އަދި އެހެން ނުބައި މީހުންވެ. رسول الله (صلى الله عليه

وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، އެވުރިހުރި އެހެން ނުބައި މީހުންވެ. އަދި އެވުރިން ހިތްދުވަހެއް ފެނުނީން އަހަރު އަހަރުގެ

ޖީހާދުކުރާނެއެވެ. – ޖަހަނަމުދުވަހެއް ފެނުނީން އެވުރިން ޖީހާދުކުރާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ޤިޔާމަތްވާނީ

އެވުރިންގެ މައްޗަށެވެ. އެހަނ ފަހުގައި 40 އަހަރަށް ކުރީއަށް ހިނގައިދާނެއެވެ. والله اعلم އެވެ. އެވަގުތުގައި ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ

ނުބައިކަން ކުރިއަށްދާނެއެވެ. އެއަހަރު، ޤިޔާމަތްވާނެއެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ ނިމުމެވެ.

3. ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖު

ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖަކީ ދުރަބާރާއެވެ. އެޒަމާން، ސުވާލަކީ، އެވެރިންނަކީ އިންސާނުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެވެރިންނަކީ ބަޣާވާތު ވައްތަރެއްގެ މަޚްލޫޤުންތަކެއް ހެއްޔެވެ؟ އެވެރިންނަކީ އާދަމުގެ ދަރިން ހެއްޔެވެ؟ ކޮންމެއަކަސް، އެވެރިންނަކީ، ދަރިންނެވެސް އާދަމުގެ ދަރިންނެވެ. އެއީ ދަލީލު ބަޔާންވެގެންވެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *ހަދީޘްކުރައްވައި، "ޤިޔާމަތްދުވަހު* الله سبحانه وتعالى *އާދަމް* (عليه السلام) *އަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އޭ އާދަމްއެވެ!" އާދަމް* (عليه السلام) *ޖަވާބުގައި ދަންނަވާނެއެވެ. "ލައްބައިކަށެވެ. އަދި ސަޢުދައިކަށެވެ." ދެން ގޮވައިލެއްވުން ގޮވާލެވޭނެއެވެ. (ބުންޏާނެއެވެ.) "الله ތިބާއަށް އަމުރުކުރައްވައި، ތިބާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ޖަހަންނަމައަށް ބައެއް ނެރުމަށެވެ." (ސަބަބަކީ، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ޖަހަންނަމައަށް ދާނެއެވެ. އަދި ބައެއް ޖަންނަތަށް ދާނެއެވެ. އެޒަމާން،* الله سبحانه وتعالى، *ހުރިހާ އިންސާނުންގެ ބައްޕާކަލުގައިވާ އާދަމް* (عليه السلام) *އަށް އެދަންނަވަނީ، ތިބާގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ތެރެއިން، ޖަހަންނަމައަށްދާ ދަރިން ވަކިކުރާށެވެ. ޖަހަންނަމައަށްދާ ދަރިން އެއްވަރާތަން ވާނެވެ. އާދަމް* (عليه السلام) *އަކަށް އެނގިވަޑައެއް ނުލެއްވިން، ޖަހަންނަމައަށް ދާނީ ކޮންބައެއް ކަމެއް!) އެޒަމާން، އާދަމް* (عليه السلام) *ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ ރައްބެވެ! ޖަހަންނަމައަށް ނަގަންވީ ކޮންބައެއްތޯއެވެ؟"* الله سبحانه وتعالى *ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ކޮންމެ އެއްހާހުން، 999 ނަންނަގާށެވެ." (ކޮންމެ 1000 އިންސާނުންގެ ތެރެއިން، 999 ދާނީ ޖަހަންނަމައަށެވެ. އެޒަމާން، ސަޣީރުންނަށް މިކަމުގެ ސަބަބުން ދިޔުބީ ސްޓޯކެވެ. އަދި* رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *އަށް އެބޭކަލުންގެ މޫނުމަތިން ފެނިވަޑައިގެންވިއެވެ. ސަޙާބީންނަކީ، ވަރަށް ހިތާމަވެރިވެފައިވާ ހަމަ އަސަރުވެރިކަން ބައެއް. އެބޭކަލުންނަށް މިޚަބަރުގެ އަޘަރު އިވިވަޑައިގެންނެވުމުން، އެބޭކަލުންގެ މޫނުގެ ކުލަ ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އެބޭކަލުން އިތުރަށް ވާހަކައެއް ނުދެއްކެވިއެވެ. އެބޭކަލުން ހަނު ތިއްބެވިއެވެ.* رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *އަށް އެކަން ފާހަގަކުރެއްވުނެވެ.) އަދި ދެން އެބޭކަލުން އުއްސެވިއެވެ. "އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން، 1000 މީހުންގެ ތެރެއިން ސަލާމަތްވާނެ ކަމުގެ ގޮތުން ހައިރާންކަމުގެ ކަމަކަށްވެއެވެ!" (ސަލާމަތްވާން ކަމުގެ ގޮތުން ވިޔަ ވަރަށް ކުޑަކޮށް) ދެން* رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *އެބޭކަލުންނަށް ހިތްޕުޅުކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖުގެ ތެރެއިން ނުވަސަތޭކަ ނުވަދިހަ ނުވައެއްވެ. އަދި އެހެން ފިރިހެނުގެ ތެރެއިން އެކަކެވެ." (އަދި އެހެން ހަދީޘްއެއްގައިވޭ،* رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *ހިތްޕުޅުކުރެއްވިއެވެ، ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖުގެ މީސްތަކުން، އެހެން ބަޔަކާއި އުކުރައްވާލަ ވިޔަސް، އެވެރިންގެ މީހުން ގިނަވާނެއެވެ. މާނައަކީ، ނިސްބަތުން ބޮޑުނަމަ އެވެރިންގެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެވެރިންގެ މީސްތަކުންގެ އަދަދު ގިނަކަމެވެ. އެވެރިންގެ އަދަދު އާބާދަށް ގިނަވެގެންދާނެއެވެ. އެހެން ދަރިފަސްކޮޅުގެ ހަމަހުރުމުން، އެއީގެ ތެރެއިން އެކަކު މަރުވާއިރު، 1000 ދަރިން ލިބޭނެ ދުނިޔެއަށް ވަދެވާނެއެވެ. މިދުނިޔެ، ލަހުރަށް ސޯލީ ދެފަހަރަށް ވިދާޅުވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެވެރިންނަކީ ވަރަށް އަވަހަށް ގިނަވެގެންދާ ބައެކެވެ.* الله سبحانه وتعالى *ޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވެއެވެ،* حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُم مِّن كُلِّ حَدَبٍ يَنسِلُونَ *މާނައީ، "ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖުގެ މީހުން ނިކުންނައިރު، ހުރިހާ އުސްތަންތަނުން ފައިބައިގެން އެއްކޮށް އަންނަ ހިނދެވެ."*

(سورة الأنبيأ 96) *އެވެރިން، ހުރިހާ ދިމާލަކުން ފައިބައިގެންދާނެއެވެ. އެޒަމާން، އެވެރިންނަކީ، އަދަދުގެ ގޮތުން ގިނަބައެކެވެ.) ކޮންމެއަކަސް، މިހަދީޘް، ދައްކުވައިދެނީ، އެވެރިންނަކީ އާދަމުގެ ދަރިންކަމެވެ. ސަބަބަކީ، الله، އާދަމް* (عليه السلام) *އަށް އަމުރުކުރައްވައި، ތިބާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން، ޖަހަންނަމައަށް މީހުން ނަގަންވާށެވެ. ދެން* رسول الله (صلى الله عليه وسلم) *ހިތްޕުޅުކުރައްވައި، "ކަލޭމެން މުސްލިމުން (އެހެން ބަޔަކާއެކު މީސްތަކުންނާއި އަޅާބަލާއިރު،) ހުރުކަލައިގެ ގޮއިއްގެ އަލިމަތީގައި*

އިންނަ ކަޅު ގެރިއެއް ފަދައެވެ. ނުވަތަ ކަޅުގެރިއެއްގެ އަރިމަތީގައި އިންނަ ހުދު ގެރިއެއް ފަދައެވެ. އަދި ތިމަންނަކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިޔަބައިމީހުން ސުވަރުގޭގެ މީސްތަކުންގެ ހަތަރުބައިކުޅަ އެއްބައިވުމެވެ." އެކަމުގެ ސަބަބުން އަޅަގަނޑުމެން ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. "الله اكبر އެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "(ތިމަންނަކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިޔަބައިމީހުން ސުވަރުގޭގެ މީސްތަކުންގެ ތިންބައިކުޅަ އެއްބައިވުމެވެ." އަޅަގަނޑުމެން އަލުންވެސް ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. "الله اكبر އެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "(ތިމަންނަކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިޔަބައިމީހުން ސުވަރުގޭގެ މީސްތަކުންގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައިވުމެވެ." އޭރުން، އަޅަގަނޑުމެން ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. " الله اكبر އެވެ." (ބުޚާރީ 265/60/6)

ޤިޔާމަތް އަދި މަޙްޝަރު އާއި ބެހޭގޮތުން ބަޔާންވެފައިވާ ބައެއް ހަދީޘް:

(...) އެކަލޭގެފާނު (އާދަމް، ޢީސާ (علیه السلام)) ދެން އަހުލުވެރިކަމުގެ ހެޔޮކަންތައްތަކުން، ފާރު ކިބައިން ދެވަނަ ކައިރިން އެކަލޭގެ އަހުލުވެރިންނަށް ހެޔޮލަފާކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވާނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ގޮސް ދާނެވެ. ދެން الله ތަޢާލާ ބިރުވެރިކަމާއި ބަރަކާތް، މަރުޔަމްގެ ދަރިކަލުން ޢީސާ (علیه السلام) ގެ ތެރެއަށް އަންނާނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ދުޢާއަށް ފާހަގަކުރައްވާނެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ޖަންނަތުގައި ހުރި މަގާމު އަންގަވައިދެއްވާނެވެ. އަދި އެތަނަށް ވަޑައިގަތުމުގައި الله سبحانه وتعالی، ޢީސާ (علیه السلام) އަށް، އަންނަނިވި ބަސްފުޅުތައް އަންގަވާނެވެ: "ތިމަންއިލާހު، ތިމަންއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ނުކުތުމަށް، އެބަޔަކާއި ދެކޮޅަށް އެއްވެސް ބަޔަކަށް ހަނގުރާމަ ނުކުރެވޭނެ ބަޔެކެވެ. އެހެންކަމުން، ކަލޭގެފާނު ތިމަންއިލާހުގެ އަޅުތަކުން ޠޫރު ފަރުބަދައަށް ގެންދަވާށެވެ." (ޝަރަހަ، ޔަޢުޖޫޖު އަދި މަޢުޖޫޖުގެ ހިތަރުން، މީސްތަކުން ސަލާމަތްކޮށްދިނުމަށް، ހުރިހާ ސަރަހައްދަކުން ނުކުންނާނެއެވެ. އެއިން، ޢީސާ (علیه السلام)، ހުރިހާ މީސްތަކުން ޖަބަލު ޠޫރަށް ގެންދަވާނެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، "އެމީހުންގެ ފުރަތަމަ ބައި، ތަބަރިއްޔާގެ ކޮޅުގެ ކައިރިއަށް އަންނާނެއެވެ. (ތަބަރިއްޔާ، ފަލަސްތީނުގެ ކޮޅެކެވެ.) އަދި އެކޮޅުން ފެން ބޮން ފައްޓާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އެންމެފަހު ސަފުތައް ކޮޅުގެ ކައިރިއަށް އާދެވިއްޖެ، ކޮޅު ހިކި ހުސްވެފައިވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. "މިތަނުގައި ކުރިން ފެން ހުރީއެވެ." (އެބަހީ ކޮޅުގައި؟ އެބަހުރިހާ ފެނެއް ބޮއިލީއެވެ؟) އެމީހުންގެ ގިނަކަމުން، އެމީހުން ހުރިހާ އެއްޗެއްކަމުން، ބޮވުނުގޮތުން. އޭރުން، އެމީހުން އެއްޗެހި ހުސްކޮށްލާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ، ޔަޢުޖޫޖު އަދި މަޢުޖޫޖުގެ ވަށާލުމުން، ގޮތްމަގު ވަރަށް ދަތިވާނެއެވެ. އަދި ޢީސާ (علیه السلام) އާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އަސްޙާބުން ބޮޑުކަމުން މިކަމާ ހުއްޓިފައި ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ، ދަތިކަމުން ބޮޑުވެގެން ސަބަބަކާ ދިމާކޮށްދެއްވާ، ގެރިއެއްގެ ބޮލު ޤީމަތްކަމަށްވާނެއެވެ. (رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދީނާރުގައި 100 ދީނާރަށްވުރެ، ވަރަށް ގިނަ ޤީމަތްގަނޑެއްގެ ވައިގެ. ގެރިއެއްގެ ބޮލު، މިހާރު އަގުބޮޑުވެގެން ކާއެއްޗެއް ނެތް. އަގުބޮޑުވެ ގެރި ބޮޑުވެގެން އޮތީއެވެ. އެހެންކަމުން، އެބޭފުޅުން ކިބައިން ޤުދުރަތާ ބެލުމުން، ކާއެއްޗެއް ނުލިބިފައި ދުނިޔެ ބޮޑުވެ ހުންނާނެ، ގެރިއެއްގެ ބޮލު، އެބޭފުޅުން ލިބެނީ ބޮޑުއަގުގައެވެ، އެއީ ވަރަށް ގިނަ އެއްޗެއް ކަމުގައި ވާނެއެވެ. ކާންބޭނުމަކަށް، الله ގެ ނަބިއްޔާ ޢީސާ (علیه السلام) އާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އަސްޙާބުން ދުޢާކުރައްވާނެއެވެ، الله އަށް ދުޢާކުރައްވާނެއެވެ. އޭރުން، الله އެމީހުންގެ މައްޗަށް ސޫފިތަކާއި ފޮނުއްވާނެއެވެ. (އެސޫފިތައް އެމީހުންގެ ކަރުތަކާ ޖެހިގެން، އެމީހުން މަރުވާނެއެވެ.) އަދި އެމީހުން ފަތިހުން ފެނިގެން އެމީހުން ހުރިހާ މީހުން ހަމަ އެއްފަހަރާ މަރުވެގެންނުވާނެއެވެ. (އެއްމީހެއްގެ އެއްފަހަރާ މަރުވުމެއްހެން.) الله ގެ ނަބިއްޔާ ޢީސާ (علیه السلام) އާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އަސްޙާބުން ދެން ބިމަށް ފައިބާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅުންނަށް ދުނިޔޭގެ ބިމުގައި ބިނބިރެއްހާ ކުޑަ ތަނެއްވެސް މަރުވެފައިވާ މީހުންގެ ހަށިތައް ނެތި، ނުފެނިވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. (ދުނިޔޭގެ ބިމުގައި، އެމީހުންގެ މަރުވެފައިވާ ހަށިތަކާއި، އެމީހުންގެ ބޮޑުގޮތުން ކަމެއް ނުފެނިވަޑައިނުގަންނާނެއެވެ. ކުރު ދުނިޔޭގެ ނުހުރި ނެތިވާނެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ނަރުވަރިއާ މަސްތަކާއި ދުވާނެއެވެ. އޭރުން، އަނބުރާވެސް އެކަލޭގެފާނުން ހައްދަވާލައްވަން ދިޔައީ ޢީސާ (علیه السلام) އާއި މުސްލިމުން،

ދުޢާކުރައްވަން ޖެހުނެވެ. ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖުގެ ބަލާވެރިކަމަކީ، މަރުވެފައިވާ މުސްލިމުންނަކާއި ދިރިހުރި މުސްލިމުންނަށްވެސް އަނިޔާއެކެވެ.) އެގޮތުން، އަނބުރާކެވެސް އެބޭކަލުންނަށް އެހީވެދެއްވުމަށް އެދި ޢީސާ (عليه السلام) އާއި މުސްލިމުން، ދުޢާކުރައްވަން ޖެހުނެވެ. އެގޮތުން، ޢީސާ (عليه السلام) އާއި މުސްލިމުން، ދުޢާކުރެއްވުމުން، الله ފަނިތަކެއް ފޮނުއްވާނެއެވެ. އެފަނިތަކީ ކަރުތަކުން ޖަމަލުގެ ކަރުތަކުގައި ފެނެއެވެ. އަދި އެދޫނިތަކުން އެއްކަލަކު ދިރިހުރެގެން ގަނޑުގަނޑުވާނެއެވެ. އަދި الله އިރާދަކުރައްވާ ތަނަކަށް އެފަނިތަކުން ގަނޑުތައް އުކާލާނެއެވެ. އަދި ދުނި الله ވާރޭއެއް ވެރުއްސަވާނެއެވެ. އެވާރޭގެ ގޮތުން ހުރެވޭނެ އެއްވެސް ގެއެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި ބިމުގައި ގަސްތަކާއި ގެ ހިރިފިޔާ އެއްވެސް ތަނެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި އެބިމުސްފަރާތުގައި، ލޯގަނޑެއް ފަދައިން ބިން ދޮވެވިގެންދާނެއެވެ.... (މުސްލިމް ޙ 41، 7015)

އަދި ތިރިމިޒީގެ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖު، ފާރުގެ ތެރެއިން ކޮންނަމުންދެއެވެ. އެގޮތުން، ދުވާލަކުގައި އެފާރުތަކުގެ ބޭރުން ކުރާތަނާ ވާފަދަ ބިތްފަދަ ހިނގައިގެ. އެގޮތުން، ދުވާލަކުގައި ޖެހިގެންއަންނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން އަނބުރާ ކޮންނާނެކަމަށް ބުނާނެއެވެ. އެބޭކަލަކީ، އެފާރު ވަގުތަށް ހަމަވުމުން އެބޭކަލުގެ ވަކި އަންދާ ކުރެވިދާން، ތޮއްޓެއްފަދައިވެސް ބަނދުކުރެވިފައިވާ ހުއްޓެ. މިދުނިޔޭގެ އާދޭސް ދިނުމުގެ ވަގުތަށް ވަނީއެވެ. ޖެހިގެންއަންނަ ދުވަހު، ދުނިޔޭގެ ބޮޑުބޮޑު ކޮށްލާ، ނުވަތަ އެއީ އިޝާރާތްކުރާ ގޮތަކަށް ދުވަހު ކޮށްލުމުގެ ވަކިކަމަށް ކުރިއަށް ކޮށްލާނެއެވެ. އެބޭކަލުން ކޮށްލާ ބުނާ އެބަހީ ދެވަނަ ދުވަހު މިހެންގޮސް ދިރިއުޅުން ހިސާބަކަށް ދުވަހު ކޮށްލާނެއެވެ. ޖެހިގެންއަންނަ ދުވަހު "އިންޝާ الله"ގެ ބަސް ބުނާ ދުވަހު އަނބުރާ ކޮންނާނެއެވެ. އެބޭކަލުން ފެށުނުތަނުން ކޮންނާނެއެވެ. ޖެހިގެންއަންނަ ދުވަހު، "ރޭގަނޑު." އަދި ބައެއް މުޅިއްސަރުން ވިދާޅުވަނީ، އެއީގެ މާނައަކީ، އެހެން އިންޝާ الله ބުނުމުގެ އަދި ހުރަސްތަކުގައި ވިސްނާނެ ކޮށްލާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޤުދުރަތުގައި އަދަދުކުރެވެން ނެތްކަމަށް އެކަލޭގެ ބޮޑުކަމާ ގޮތަށް ގޯސްކޮށް ހުއްޓުވާނެއެވެ. އެއީ، އިންޝާ الله ބުނާނީ، ހުރަސްގައި އަދި ދެކޮޅަށް ބޮޑުކަމެއް ދެމިގެންގައި އެންމެ ސަލާމަތްކަމުގެ ވަރަކާއެވެ. އެގޮތުން، ދެކޮޅަށް ބޮޑުކަމުގެ ދެމިދެގެ ވަރަކާއިގެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.

حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ بَيۡنَ ٱلسَّدَّيۡنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوۡمٗا لَّا يَكَادُونَ يَفۡقَهُونَ قَوۡلٗا ﴿٩٣﴾ قَالُواْ يَٰذَا ٱلۡقَرۡنَيۡنِ إِنَّ يَأۡجُوجَ وَمَأۡجُوجَ مُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَهَلۡ نَجۡعَلُ لَكَ خَرۡجًا عَلَىٰٓ أَن تَجۡعَلَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَهُمۡ سَدّٗا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيۡرٞ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجۡعَلۡ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَهُمۡ رَدۡمًا ﴿٩٥﴾ ءَاتُونِي زُبَرَ ٱلۡحَدِيدِۖ حَتَّىٰٓ إِذَا سَاوَىٰ بَيۡنَ ٱلصَّدَفَيۡنِ قَالَ ٱنفُخُواْۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَعَلَهُۥ نَارٗا قَالَ ءَاتُونِيٓ أُفۡرِغۡ عَلَيۡهِ قِطۡرٗا ﴿٩٦﴾ فَمَا ٱسۡطَٰعُوٓاْ أَن يَظۡهَرُوهُ وَمَا ٱسۡتَطَٰعُواْ لَهُۥ نَقۡبٗا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَٰذَا رَحۡمَةٞ مِّن رَّبِّيۖ فَإِذَا جَآءَ وَعۡدُ رَبِّي جَعَلَهُۥ دَكَّآءَۖ وَكَانَ وَعۡدُ رَبِّي حَقّٗا ﴿٩٨﴾ ۞وَتَرَكۡنَا بَعۡضَهُمۡ يَوۡمَئِذٖ يَمُوجُ فِي بَعۡضٖۖ وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَجَمَعۡنَٰهُمۡ جَمۡعٗا ﴿٩٩﴾ މާނައީ، "ދެފަރުބަދައިގެ ދެމެދަށް އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގަތުމުން ދެކެވުނެވެ. އެތަނުގެ ކައިރިން ބަސްއަހާ ބުއްދިވެރިން ފެނިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (އެނގޭގޮތަކަށް އެތަކެތި ނުދެނެ) އެއުރެންނަކީ އެހެން ބަހަކުން ވާހަކަދައްކާ ނުވެއްޖެއެވެ. އެއުރެން ބުނެފިއެވެ. "އޭ ޛުލްޤަރުނައިން އެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޔައުޖޫޖު މައުޖޫޖު ބިމުގައި ފަސާދަކުރާ ބައެކެވެ، ދެން އަހަރެމެން ކަލޭގެފާނަށް ބޮޑު ފައިސާއެއް ދެއްވާނަމު ބޭއްވި، ތިޔަބޭކަލުން އަހަރެމެންނާއި އެއުރެންނާ ދެމެދުގައި ހުރަހެއް ޖައްސަވައިދެއްވާނަމަ، ތިޔަބޭކަލުން ކަލޭގެ ފައިސާދޭނަމަ ރަނގަޅު ފައިސާއެއް ދޭނަމުތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިޔައެއްޗަށްވުރެ، އަހަރެން ވެރިކަން އަޅުގަނޑަށް ދެއްވި ދަރުމަ ބޮޑުވެގެން. (މުދަލާއި، ވަގުތާއި އަދި ބާރު) (ވެރި ރަސްކަލުން) ބޮޑުވެއެވެ. ދެން، (ތިޔަބޭކަލުންގެ) ބާރުބަލާއިން، ތިޔަބޭކަލުންނާއި ވެރިކަމަށްވާތީވެ! އަހަރެން ތިޔަބޭކަލުންނާއި އެއުރެންނާ ދެމެދު ހުރަހެއް ލައިދޭނީއެވެ. ތިޔަބޭކަލުން ދަގަނޑުގެ އަޅުވެލިކަމެއް ގެނެސްދީބަލާ!" ދެން އެއުރެން ފަރުބަދަ ދެފަރާތްގައި ބޮޑެތި އެއްވަރުވިހިނދު، އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އަދި ގަނޑުވަޅެއް ފަށްވާ އަލިފާނަށް ފުރޭހާކަމަށް ފުލުވާލައްވާށެވެ، ތިޔަބޭކަލުން ފުމެލާށެވެ!" އެކަލޭގެ ވިދާޅުވިއެވެ. "ވިއްސާއިވާ ރަނގަޅު ގަނޑެއް، ކަމުގެ މައްސަލަ އުފެދުން، ތިޔަބޭކަލުން ގެނެސްދީބަލާ." ދެން، އެއުރެންގެ މަތިން

އެއުރެންނަށް (އެބަޔަ، ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖުގެ މީހުންނަށް) އެބުރުމަތަށް ކުޅަދާނައެއް ނުވިއެވެ. އަދި އެހުރަސް ފޫޅުވާލުމަކަށްވެސް، އެއުރެންނަކަށް ކުޅަދާނައެއް ނުވިއެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ ތިމަންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމުގެ ގޮތުންނެވެ. ފަހެ، ތިމަންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ވަޢުދުފުޅު (ގެ ވަގުތު) އަތުވެއްޖެނަމަ، އެހުރަސް ކަނޑިކަނޑިވެގެން ހިނގައިދާނޭގޮތަށް ލައްވާނެއެވެ. އަދި ތިމަންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ވަޢުދުފުޅު، ހަމަ ތެދުފުޅުވެގެންވެއެވެ." އެދުވަހުން، ތިމަންރަސްގެފާނު، އެއުރެންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ މައްޗަށް އެނބުރޭގޮތަށް ދޫކޮށްލައްވާހުށީމެވެ. އަދި ސޫރަށް ފުމެލެވިއްޖެއެވެ. ފަހެ، އެހެންޏާ ތިމަންރަސްގެފާނު، އެއުރެން އެންމެން (އެއްތަނަކަށް) އެއްކުރައްވާ ހުށީމެވެ." (سورة الكهف 93 - 99)

ކޮންމެއަކަސް، މިހިސާބުން މިއާޔަތުގެ އައުލާދީގެ ކޮމެންޓްރީއެއް ގެންގޮސްދޭނަން. އޭނާ ވިދާޅުވަނީ، (އެޒާރުގެ މައްޗަށް ޒައްސުން އެއްޗަށް ބަލާއިރު) ޖިއޮގްރަފިކަލީ އެޒާރުގެ މައްޗަށް ޒައްސުން ޒޮނުގައެވެ. (އެއީ، ރަޝިއާގެ ދެކުނު އޮއްސަ.) ދެން ޒޮނުގައި ބަލާއިރު، އެއްމެ ތާރީޚީ ގެންދާ ކަރަޕްޓް ބަލައިލައްވާ ކޮންމެ އަޑަކަށް ސާފް ނުވާނެއެވެ. (ޒުލްޤަރުނައިނު ދަތުރުފުޅުކުރެއްވި ދިމާތައް، މިޒާނުގެ ގޮތުގައި) ދެން ކަޅުކަނޑު ބައްލަވައިލުމުގެ ތެރެއިން ދަތުރުފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. ދެން ޒުލްޤަރުނައިނު ބައްލަވައިލެއްވިއެވެ. ދެން ޒުލްޤަރުނައިނު ދަތުރު ކުރެއްވިއެވެ. ދެން ޗައިނާއާ ދިމާލަށް ދަތުރުކުރެއްވި ބުރަ ޒުލްޤަރުނައިނު ހުރި ބަނދަރަކުން ސަލާމަތުން އެއް ރާއްޖެއަކަށް ވަޑައިގަތެވެ. (ދެން ބަރަސްކަލު ކޮންމެ ކަމެއްގައިވެސް ދެކިވަޑައިގަތީ އެއް ގޮތެކެވެ.) އަދި ސިފައިންނާއެކު ދަތުރު ކުރެއްވިއެވެ. (ދެން ބަރަސްކަލު ކޮންމެ ކަމަކާމެދު ވިސްނާވަޑައިގަތެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި ޒުލްޤަރުނައިނުގެ އަމުރުން ނިކުންނަ ވައުދުތަކެވެ. ދެން ބަރަސްކަލު ބައްލަވައިލެއްވިއެވެ. އޭރު ބަރަސްކަލު، އެތަރުކުރުވި އަދި ބަދަލުވި ހާލަތު އެއްކުރެވޭނެ ނިކުންނަ ވައުދުތަކެވެ.)

ކޮންމެއަކަސް، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، އޭނާ ރަސްކަލެއް سَدًّا އެޅުއްވިއެވެ. (މާނައަކީ، ޤައުމެއް ހުރަހެވެ.) އެހެންނަމަ، رَدْمًا އެކެވެ. ރަދްމާގެ މާނައަކީ، އެއްކަލަ ރަނގަޅު ބައްދަލެވެ. ދެން ސަލާމާއީ، ޝަރީޢަތް މައްސަލަތައް ހުރިހައި. އެހެންކަމުން، އެފަރާތްތަކުން سَدًّاގެ މާނަ (މާނައަކީ، ޤައުމެއްގެ މަތިން) ހުރަސްއަރައިގަތުމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަސަރުކޮށްދޭ މީސްތަކުން ޒުލްޤަރުނައިނުގެ ޙަޔާތުން އެނގިދާނެއެވެ، ސަލާމަތާއި ހަމައިންވެސް. އެހެންކަމުން، ޒުލްޤަރުނައިން އަކީ އެއްކޮށް ފުރިހަމަ ކޮންފިއުޖަނެވެ. އަކަމާގައި ޙިސާބުކުރެވޭ ސަބަބެކެވެ. އަކަމާގައި އަކީ ކޮންޓިއުމިޓީ އެންމެ ފުރިހަމަ ކޮންފިއުޖަނެވެ. އެހެންކަމުން، އަކަމާގައި رَدْمًا އެއް ހަމަވާ، އެފަރާތުން އެއްކޮށް ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، މިޒާނު ހަރަކާތްތެރިވެގެން، އެފަރާތުން ޙަޤީޤަތުގައި އެފަރާތްތަކުން ފާހަގަކުރަން. އެފަރާތްތަކުން، ބިމަށް ލިބިގެން އެއްކޮށް ފުރިހަމަވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެފަރާތްތަކުން، އިތުރަށް ކޮންމެ ވެސް ހިސާބެއްގެ ތެރެއިން ހުރިއެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙިސާބުކޮށް ދެއްވާފައިވާ ފަދައިން، އެފަރާތް ދެކިފައިވާ މިސާލެވެ. އިބްރާހީމްގެ ކޮންޓިނެންޓްގެ ސަރަޙައްދުގައި، ރަސްކަލެއް الله سبحانه وتعالى އެވެ. ސަބަބަކީ، ޒުލްޤަރުނައިން، އޭނާގެ މަސައްކަތް ވަރަށް ފުރިހަމަކަމުގައި ހުރިކަމަށް، އޮތީ އެހެން ބައްދަލުކުރެވިއެވެ. އަދި ޒުލްޤަރުނައިން ވިދާޅުވި، الله ގެ އަމުރުފުޅު އައުމުން، އަނބުރާ ބިންގާއި މިޒާނުގެ ތެރެއަށް، އެނބުރިގެން ބިމާއި ހަމަކޮށްލެވޭނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ހަދީޘްއާއިގެން އަހަރެމެން ކުރިއަށްދާނަން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައި، ކޮންމެ ދުވަހަކު ޔައުޖޫޖު އަދި މައުޖޫޖު، މިހުރަސް ބުރުގަނޑުން ދަމާލެވެ. އެއްބަޔަކު، އެފަރާތްތަކުން ހަމަކުރޭ ބޮޑުކޮށްގެން ކޮށުމަށް ކުޅަދާނަވޭ، އެފަރާތްގެ ލީޑަރު ބުނާނެއެވެ. "މާދަމާ އަހަރެމެން، އަދި މިއަތަކުން ނިންމާލާނަމެވެ." އެފަރާތް އަނބުރާދާއިރު އެބަޔާ އަންނައިރު، އެފަރާތްތަކަށް

ފިރިހެނުންނާއި، އެކަން އަހުރެން ބޮޑުވެއްޖެ ތަނެއް. އެހެންވެ، އެވެރިން އެނބުރި އައިސް، އަންހެނުންނާއިސް އެކަން ކުރީގެން، ގޮތެއް ނުވެ ކަމަށް
އެހެއްޓެން ދަރިފުޅު. އަދި (އެވެރިން) އެނބުރި ގޮސްފައި. އަދި ޖެހިގެންއައި ދުވަހު، އެވެރިން އަންނައިރު، އެވެރިންނަށް
ފިރިހެނުން، އެކަން އާއިޝާއަށް ބުނިފައި ހުރިކަމަށް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޖާކިއްޔައި، އެވެރިންނަށް
ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތުގައި ހިނގިއިން، އެވެރިން އެއްގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް. އަދި އެވެރިންގެ މީހަކު ބުނެފައެވެ. "މާތްވާ
އަޅުގަނޑު އެނބުރި އަންނާނަމެވެ. އަދި އިންޝާﷲ، އަޅުގަނޑު ކޮންމެ ނިންމާނަމެވެ." އެހެންވެ، އެވެރިން އިންޝާﷲ ކިޔާ،
ބުނެފައެވެ. އަދި ޖެހިގެން އަންނަދުވަހު، އެވެރިން އެހެރަސް ފުރަތަމަވެގެންވަނީ، އަދި އެވެރިން ނިކުންނާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދަރަސްވަރު، އެހެރަރީގައި ވަރަށް ކުޑަތާވަލެއް ހުރިއެވެ. ސަހަބަކީ، رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ހިނގުންވަނީކޮށް، ކުއްލިއަކަށް އެކަށޭނެގޮތުގެ ގޮސްފުޅު ބަދަލުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެކަށޭނެގޮތް
ހަދީޖާކުއްލިއެވެ. "މިއަދު ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް ހަރަކާތް ތަޅުމެއް އެދިއްޖެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިހާރު އާ ބޮއްދުމުގައި، ތަޅުމެއް
އެދިވަޑައި އެބައިން. ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން، އެވެރިން އެކަން އަޅާނު ހުސްވާނެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޖާކިއްޔައި، އެވެރިން ނުކުންނާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ދުނިޔޭގެ ފެންބޯނެއެވެ. އަދި މީސްމަހުން
އެވެރިންގެ ކިބައިން ދުރަށް ދުވާނެއެވެ. އަދި ދޮން، ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް، ހުރިހާ މީސްމަހުން ގަޔަށްވެއްޖެކަމަށް ހިކުރުވެގެން،
އެވެރިންގެ ހަޔާތުގައި އުޖާގިރޭގެން ސުޓާކޮށް، އަދި އެވެރިންގެ ޝަރަފަށް ޖަހާނެއެވެ. އަދި އެވެރިންގެ ޝަރަފަށް އެނބުރި އަންނާނީ،
އެމަކާތުގައި ފެއާއި އެކަހެވެ. އަދި އެވެރިން ބޭނުންވެ. "އަޅުގަނޑު ދުނިޔެމަތީގައި މިތަ އެންމެން ގަބޫލުކުރާނެތެވެ. އަދި މިހާރު
އަޅުގަނޑު އޭރުކަމުގައި އެންމެން ގަބޫލުކުރާނެތެވެ." (އެވެރިންގެ ގޮތުގައި ނިޔަތްދިޔަބަޔާ!) އަދި ދުނިޔެ الله سبحانه وتعالى
އެވެރިންގެ މައްސަލަ ފެންނެއް ތޫފާނުވެއްޖެއެވެ. އަދި އެހެރި، އެވެރިންގެ އެންމެން ގަބޫލުކުރިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ހަދީޖާކިއްޔައި، ދުނިޔެމަތީގެ ޖަހާވާނުމަށް، އެވެރިންގެ ހަރަކާތް ކާފަރު ގިނަކަމުން، އެސްކަރުން ފެތުވާކަމެވެ. އަދި
ޝަރުކުރެވިފައިވާކަމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް ތިޔަބަހަނަކީ ބަލާއިރު، އަހަރުމެން ކުރިންވެސް ދެނެނެވި ފެހައިން، އެވެރިންތިޔީ
ކޮންބައެއްގޮތަށް، އަހަރެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި އެވެރިންނަކީ، މިހާރު ދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި ދިރިއުޅޭ އާބާދީއެއް ނޫން. އަދި
އެވެރިންނަކީ، އަހަރުމެންނަކީ އެހިގޮތުގައި ބައެއް ނޫން. ސަހަބަކީ، ބައެއް މިހުން ބެހަން ބޭނުންވާނީ، މިވަނަ ބައިކީ، ދައްޖާލު އަދި
މައްޗަށް ކުރިމަތީގައި ވެދާނެއެވެ. ނުވަތަ އެވަނަ ބައިކީ، ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް ކުރިމަތީގައި ވެދާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އިހުގެ ބައިބަލާގައި،
ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް ވާހަކަ ބައާންވެދާނެއެވެ. އިހުގެ ވަތްކުރުންތަކުގައި، ޖައްޖާލު އަދި މައްޗަށްގެ ވާހަކަ ބައާންވެދާނެއެވެ. އެހެންނަމަ،
ސަހަބަ ހަނދުތަކާއި ކުރަހާގެ އެވެންދިނުމަށް ކުރުގައިވާ، ޔުޤޫ މަޖޫޖުގެ ބެހެއްވެއްޖެ، ސޫރަތުލް ކަހުފުގައި ބައިބަލާގެން ދިޔުމުން،
މުސްލިމުން ދަރުވަރުބަރުކަން މިނިވަންކަން ލިބިގެންދިޔައެވެ. އަދި ބައެއް މުސްލިމު ދަރުވަރުބަރުކުގެ އަޅުގައި ނިޔުކުރިއަށް ހަމަނާތު
ގެދަރަކާތުގައިވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، ޔުޤޫ މަޖޫޖުގެ، އެނާގެ ސަހަބަ ހަނދުތަކާއި ކުރަހާތް، ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ގޮތެއް ގެންދިޔައެވެ. އަދި އޭނާ،
އެމާޖިގައިވާ ހުދާ މުސްލިމު ދަރުވަރުބަރު ފިސާރަބަރުކަށް ބެހެއްވެއްޖެ، "އެމިހުންގެ އަޅުގައި ނިޔުކުރިއަށް ހަމަނާތު ހުރިހަށް
ދުނިޔެބަދަލުވި! އެމިހުން ނުކުވޭ، އިޔާނާއި އަޅުގަނޑުތަކުގެ ހުވާ، އެމިހުން މަރި ދުނިޔެ ހަމަކާކުރަމަށްވާނެ! އެހެންކަމުން، ބައެއްގެ
ނުބައިތަކުން، މުސްލިމުންނަށް، ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށްވެ." (ސުބްޙާނަﷲ، މިހާރު ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށްހުރިހާ މުސްލިމުން! މިއީ
މުޖިންމަސް އެވެރިން ދުއްޔާ ބޮލެއްކަމަށްވުމަށް ވާހަކަތަކެއް.) އެހެންނަމަ، ބައެއް މުސްލިމުންނަށް މިހުން، މުސްލިމުންނީ ދައްޖާލު އަދި
މައްޗަށްގެ ކުރިމަތީ ދާހަތު ކުރައްވާ. އަދި ބައެއް މުސްލިމުން، އެވެނި ބައެއް ދައްޖާލު އަދި މައްޗަށް ކަމުގައި ދާހަތުކުރާށެވެ.

އެހެނަސް، އެއީ ރަގަޅު މައުލޫމާތެއް ނޫން. އެކަމަކު، ޔަހޫދީގައިވާ އިލްމުތަކެވެ. ކްރިސްޓިއަނުން، އިންޖީލު ބައިބަލްގައި، ޔައުޖޫޖު އާއި މައުޖޫޖުގެ މަތިންނަށް ކިޔަނީ، ގޮގް އެންޑް މެގޮގް (Gog and Magog) އެވެ.

4. ދުނިޔެ ގެނބިގެންދިއުން – އިރުމަތީ ފަރާތުން

5. ދުނިޔެ ގެނބިގެންދިއުން – ހުޅަނގު ފަރާތުން

6. ދުނިޔެ ގެނބިގެންދިއުން - އަރަބިކަރައިގައި

ދުނިޔެ ގެނބިގެންދިއުމަކީ، ދުނިޔެއަށް އަންނަ ބޮޑުވަރު ބިންހެލުމުގެ ސަބަބުން، ދުނިޔޭގެ ބައެއް ގެނބިގަތުމުގެ ކުރުގައިވާދަނެވެ. ޙާދިޘުތަކުގެ ރިވާޔަތްތަކުގެ ގޮތުގައި ޙުޛައިފާ އަލްޣިފާރީ ރިވާޔަތްކުރައްވައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ދުނިޔެ ތިންފަހަރަށް ގެނބިގަތުމަށްފަހުވެ. އެއީ، އިރުމަތީ ފަރާތުން އެއްކަމެވެ. ހުޅަނގު ފަރާތުން އެއްކަމެވެ. އަދި އަރަބިކަރައިގައި އެއްކަމެވެ."

މިދުވަސްވަރު، މިއީ ތިން ބިންހެލުން. މިއިންކޮންމެ ދިމާވާވަރަށް، ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ބައެއް، ގެނބިގަތުމުން އެކަށީގެންވާނެއެވެ. އެގޮތަށް ބިންހެލުމުގައި، އެމެރިކާގެ ހުޅަނގު ހިސާބު، ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ފައިބަރުން ހިނގައިދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަތްލަންޓިކް ރިފްތުގައި، ކޮންޓިނެންޓަލް ބައިވެރިން، ހުރަސްކުރުމާއެކު، އެމެރިކާގެ އޮރިޖިނަލް ހިސާބުގެ ޕްލޭޓުތަކުގެ ބަރުވުމުންނެވެ. ނުވަތަ އިރުމަތީ ކެލިފޯނިއާގެ ހިސާބުންނެވެ. އެގޮތުން، އެވިޔަން ބޮޑުވެގެން، މުޅި އެ ހިސާބުތަކާއި، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ހިސާބުތަކެވެ. އެގޮތުން، އިންޑިއާނުސަމުދުރުގެ މިންގަނޑު ބޮޑުވެފައިވާ، އަރިމަތީގެ ހިސާބުން ބިންގަނޑުތަކެވެ. ސަބަބަކީ، އެއްދުވަހަކުން، އެހިސާބުގެ ބޮޑު ފަޅުގައި ބަލިހުރި ފަޅުތަކެވެ. ކްރިސްޓިއަނުން، ދުނިޔޭގެ ބިންގަނޑު ވަރަށް ބޮޑުކޮށް ގެނބިގެންދާނެއެވެ. އަދި މިފަދަ ކަންތައްތަކަކީ، އާންމުކޮށް މިހާރު ހިނގާނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އަދި މިފަދަ ކަންތައްތަކަކީ، ދިނަ މީސްތަކުން ހިތްހަމަޖެހޭ ގޮތެއް، ހިނގާނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެއީ، الله سبحانه وتعالى ކުރައްވާ އޮތޯރިޓީގައި ހިނގާނެ އަޒާބުގައި ނިންމަވާފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެފަދަ ކަންތައްތައް ހިނގާނެ ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ. އެއީ މީސްތަކުން ކުރާ ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން، ޖަޒާއެއްގެ އަޒާބެއްވެ. އަދި އެއީ މީސްތަކުން އިލާހީ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތަކަށް الله سبحانه وتعالى ޖަޒާއެއްގެ ކަންތައްތަކެއްވެ. އެހެންކަމުން، ސުބްޙާނަﷲ، މިޒާނަކީ ފުރިހަމަ، އެމެރިކާގެ ޝަރީޢަތުގެ ބިންހެލުމަށް ބަލާލާއިރު، އެއީ ފަރާތް ބޮޑުވަރު ބިންހެލުމެކެވެ. އެކަން ހިނގާފައިވަނީ، ޝަރީޢަތުގެ ވާހަކައެވެ. ސަބަބަކީ، އެތަނަކީ، ޚަރާޖުން ފިޔަވައި ސުބްޙާނަﷲގެ، ފިލުވުމަށް ނަގާތަނެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، އެތަނަކީ، އެބިންހެލުމުގެ މުދަލެވެ. އެގޮތުން، މިފަދަ ކަންތައްތަކަކީ، ހަމަ ހިނގާ ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ. އެކަންތައް ހިނގާނެ ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ.

ކްރިސްޓިއަނުން، އެއްފަހަރަކު މަދީނާއަށް ބިންހެލުމެއް އައެވެ. އަދި ދުވަހަކު ފަހަރަކުވެސް ބިންހެލުން އައެވެ. މިދުވަސްވަރު ވަރަށް ކުރި ބިންހެލުމެއް. އެގޮތުން، ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) މިމްބަރުގައި ހުތުބާއެއްގައި، މަދީނާގެ މީސްތަކުންނަށް ވާހަކަފުޅެވެ. މިބިންހެލުމަކީ ކަލޭމެންގެ ފާފައިގެ ސަބަބުން އައިސް ކަމެކެވެ. އަދި ބިންހެލުން ތިންވަނަފަހަރަށް އައުމުން އަލްޤުރުއާނުގައި، އަހަރެން ކަލޭމެން ދޫކޮށްލާނަމެވެ. (އަހަރެން ދާނަމެވެ. އަހަރެން މަދީނާއިން ނިކުމެގެން ދާނަމެވެ.) އެކަލޭގެފާނު އެވިދާޅުވަނީ، ކަލޭމެން އަލުގަތުމުގެ ކުރިން ހުއްޓާލާށެވެ. އެގޮތަށް އަހަރެން، ކަލޭމެން ދޫކޮށް ދާނަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ބައްދަލުވަނީ، މިފަދަ ކަންތައް ހިނގަން ދިމާވާ ސަބަބަކީ، މީސްތަކުން ކަންތައްކުރާ ގޮތްތަކެވެ. މިގޮތް އެފަދަ ކަމެއް ހިނގައިދިޔަމަ، މީސްތަކުން ބޮޑުން، ދުވަސް އަދި ވިންދަނަށް އަޅު ބިންހެލުމަކީ، ފުރަތަމަ އަޅު ބިންހެލުމެއްގެ ޤުދުރަތުގެ ކަންތައްތަކެވެ. އަހަރެމެންގެ ސަބަބުން ދިމާވާ ފާފަތައް، އެހެންމީހުން، ދިމާވާ ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ފާފައިގެ

ސަވަބުވެނުނެވެ. އަދި އެއްވަރަކަށްވާ ގޮތަކީ، އުހުދު ފަރުބަދައަށް ގުޑުންއަރައިގެން ދިޔައެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އުހުދު! ސާބިތުވާށެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާގެ މަތީގައިވަނީ، ނަބިއްޔަކާއި، ސިއްދީޤަކާއި، އަދި ދެ ޝަހީދުންނެވެ."

7. ދުންގަނޑު

ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ސޫރަތަކަށް سورة الدخان ގެ ނަންދެވިފައިވެއެވެ. މާނައަކީ، ދުންގަނޑެވެ. އެސޫރަތުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، فَٱرْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى ٱلسَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ މާނައަކީ، "އުޑުން ދުންގަނޑެއް ފެންނަދުވަހަށް ބަލާ އިންތިޒާރުކުރާށެވެ." (سورة الدخان 10) މުދައްރިސުން ދުވަހީ، ކާފަރުންގެ މައްޗަށް އަންނަ އަޒާބެއް. އަހަރުމެންނަކަށް ދުވާލިބޭކަމުން އިޖުތިހާދު ނުކުރެވެއެވެ. އެދުންގަނޑަކީ، ކާފަރުންގެ މައްޗަށް ހުރި އަޒާބެއްގެ ގޮތުގައި، ދުނިޔެއަށް އަންނަނީ ދުންގަނޑުކަމެވެ.

8. ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރު އެރުން

الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރެއްވީ، يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِيٓ إِيمَانِهَا خَيْرًا މާނައަކީ، "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ރަސްކަލާނގެ ބައެއް އާޔަތް ފާޅުވާ ދުވަހު، (އެބަހީ، ހުޅަނގުފަރާތުން އިރުއަރާ ދުވަހުން) ދެން އެދުވަހުން، އޭގެ ކުރިން އީމާންވެގެން ނުއުޅުނު ނަފްސަކަށް ނުވަތަ ކުރިން ހެޔޮ ޢަމަލެއް، އެއްވެސް މަންފާއެއް އެދުވަހުން އީމާންވުމުން ނުކުރާނެއެވެ..." (سورة الأنعام 158) މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރަކީ، ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރުއެރުމެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރުއަރައިފިނަމަ ދެކޭނެ، ދެވަނަ ދުވަހު ނުވާނެއެވެ. އެކަންހިނގުމުން، އެންމެން އީމާންވާނެއެވެ. އެހެން، އީމާންވުމުން، އެހީތެރިކަމެއް އެއްވެސް ނަފްސަކަށް މަންފާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. (ބުޚާރީ)

އެގޮތުން، މިދިންނުމަ އާޔަތުގެ މާނައަކީ، لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِن قَبْلُ މާނައަކީ، އެއްވެސް ކުރިން އެވަގުތުގައި އިސްލާމްވެއްޖެނަމަ، އެކުރީގެ އިސްލާމްކަން އިޤްރާރުކުރާ ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. أَوْ كَسَبَتْ فِيٓ إِيمَانِهَا خَيْرًا މިއީގެ މާނައަކީ، އީމާންވި މީހެއްކަމުގައި ވިޔަސް ތައުބާވެ ކުރިކަމަކަށް، އެހެންކަމުން، އެކުރިން އެއްވެސް ހެޔޮޢަމަލެއް ނުކުރާނަމަ، އަދި ހުޅަނގުފަރާތުން އިރުއެރުމުން، އެކުރިން ހެޔޮޢަމަލު ކުރިކަމުގައިވިޔަސް، އެއަށްވުރެ އެކުރިން ކުރާ ހެޔޮޢަމަލާއި ތައުބާ ޤަބޫލުނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރުއެރުމުގެ ކުރިން، ހިސާބު އެކަށް ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރަން ބޭނުމެވެ. އެހެންކަމުން، ކުރިންވެސް ތިބާ ހެޔޮޢަމަލު ކުރުމަށް އިސްކަމެއް، ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރު އެރުމުގެ ކުރިން، ހެޔޮޢަމަލުގެ މަގު ކުރިއަށް ފަހަރެވެ.

އަލްޤުރްޠުބީ މިއީގެ ތަފްސީރު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެކަށީގެން ވިދާޅުވަނީ، ހުޅަނގު ފަރާތުން އިރުއެރުމުން، މިސްރަކުންނަށް އެއީ، ނިމުންކަން އަންގައިދެނެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ މަރުވުން ފަދައެވެ. މިހާރު މަރުގެ މަލާއިކަތާ ފެންނައިރު، އެހިނދަކު ތައުބާވުން

ހެއްދެވީ! އެގޮތުން، އެއިރު އެއްޗި، ވަގުތު ފާއިތުވެފައެވެ. އެގޮތުން، މިތަނުގައިވެސް ކަންތައްތައްވާނީ ހަމައެކަނި ގޮތަކަށެވެ. ހުކުމުގެ ފުރާވުން
އިސްލާމްވުން، އެއީ ދުނިޔެއިގެ ނިމުންކަން މިސްކިތުން ދަނެގަނެއެވެ. އަދި އެއީ ތައުބާގެ ދޮރު ބަންދުވާއިރެވެ. ހުކުމުގެ ފުރާވުން
އިސްލާމްވުން، ތައުބާގެ ދޮރު ބަންދުވާނެއެވެ. އޭރުން ދީން އިތުރަކަށް، ތައުބާ ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

9. ދާއްބާ

الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވައި، وَإِذَا وَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَآبَّةً مِّنَ ٱلْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ މާނައީ، "އެއުރެންގެ މައްޗަށް (ޢަޒާބު) ބަސްފުޅު ހައްގުވެއްޖެއްޔާ، ތިމަންއިލާހު، އެއުރެންގެ މައްޗަށް، ބިމުން ދާއްބާއެއް ނެރުއްވާހުށީމެވެ. އޭ (އެދާއްބާ) އެއުރެންނާއި ވާހަކަދައްކާނޭއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މީސްތަކުން ތިމަންއިލާހުގެ އާޔަތްތަކަށް ޔަޤީންކުރާކަށް ނުވެއެވެ." (سورة النمل 82)

ކަންމުއައްސަ، تُكَلِّمُهُمْ ތަފްސީރުކުރުމުގައި، އެމީހުންނާއި ވާހަކަދައްކާނެ، ނުވަތަ އެމީހުންގެ ގައިގާ ފާހަގަޖަހާނޭ ގޮތުގައެވެ. އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވޭ، ދެގޮތަށްވެސް ތަފްސީރު. ދާއްބާ ނުކުންނާނެއެވެ. އަދި ދާއްބާ މުއުމިނުންނާއި ވާހަކަ ދައްކާމުން ބުނާނެއެވެ. "ކަލޭމީ، އީމާންވީ މީހެކެވެ." "ކަލޭމީ، ކާފިރެކެވެ." އަދި ދާއްބާ މީހުންގެ މޫނުގައި ފާހަގަޖަހާނެއެވެ.

ކަންމުއައްސަ، ސުއްދީ، އާޔަތުގައި وَإِذَا وَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم "އެއުރެންގެ މައްޗަށް (ޢަޒާބު) ބަސްފުޅު ހައްގުވެއްޖެއްޔާ"، މިއީގެ މާނައަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އަތުފިއްޔާ ވިދާޅުވޭ، "އެއުރެންގެ މައްޗަށް (ޢަޒާބު) ބަސްފުޅު ހައްގުވެއްޖެއްޔާ" މިއީގެ މާނައަކީ، އެއީ އެމީހުންގެ މައްޗަށް الله ގެ ޢަޒާބު ވާޖިބުވުމެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ފާސިގުކަމާއި، ނުބައިކަމާއި، އަދި ބާޣީވެރިވުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ދިއުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި އެމީހުން الله سبحانه وتعالى ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރަގަސްދިނުމާއި، އަދި އެކަންކަމުން ފުރުޞަތު ނުބެހެއްޓުމެވެ.

އިބްނު މަސްޢޫދު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވޭ، "وَإِذَا وَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم، الله ގެ ބަސްފުޅު އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަރުވާލި، އިޒުގުވެރިން އަމުރުކުރުމެއް ނުވެއްޖެއިރު، އަދި ނަހީ މުންކަރު ނުވެއްޖެއިރު، އަދި ދުނިޔާން ދޮގު ވެއްޖެއިރުއެވެ."

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިންކަމެއް ހިނގައިފިނަމަ، އެއަށްފަހު
އީމާނުވާ ފުރާނައަކަށް، އީމާނުކަމުން ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. ފުރަތަމައިން، ހުކުރުގެ ފުރާވުން އިރުއޭރުމުން ނުކުންނާނެއެވެ. ދެވަނައީ،
އަދަރައްޖާލުއެވެ. ތިންވަނައީ، ދާއްބާއެވެ." ސަބަބަކީ، އަހަރަމްޖާލުގެ ފިތުނާގައި، ފަހަރެއް ގިނަ މީސްތަކުން ހަލާކުވާނެއެވެ. އަދި ދާއްބާއީގެ
ފިތުނާގައި، ތިބާއަކީ، އީމާންގެ އަލިފުޅުވެރިޔާއެވެ ގޮތުގައި، ނުވަތަ ކާފިރެއްގެ ގޮތުގައި ސޮއިކުރެވިގެން ހުންނާނެއެވެ.

އިމާމް އަހުމަދާއި އަދި އައްތިރުމިޒީގެ މިދަންނަވާ ހަދީޘްގައި، މިއީގެ އިތުރު ތަފްސީލުވެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ
ރިވާޔަތުން ރިވާވެގެންވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދާއްބާ ނުކުތުމުން އޭނާގެ، ސުލައިމާން (عليه
السلام) ގެ ސިއްކާއާއި، އަދި މޫސާ (عليه السلام) ގެ އަސާގަނޑު ހިފައިގެންނެވެ. އެއީ އިމާންގެ އަހުލުވެރިންގެ މޫނުގައި، މޫސާ

(عليه السلام)ގެ އަސާކޮޅުން ފޮރުވަޖެހިލާންވެއެވެ. އަދި ކާފަރުންގެ މޫނުގައި ސުވަރުމާން (عليه السلام)ގެ ސިޙުރުކުރުން ފޮރުވަޖެހިލާންވެއެވެ. މީސްތަކުން ކަލޭ އުޅުނީއެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. "މުއުމިނުއެވެ. މިހިރައީ ދިޔައީއެވެ." ނުވަތަ "ކާފިރުއެވެ. މިހިރައީ ދިޔައީއެވެ." " ކޮންމެ މީހެއްގެ މޫނުގައިވެސް، އެއީ ކޮންކަހަލަ މީހެއްކަން ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ. މީސްތަކުން އެކަކު އަނެކަކަށް ގޮވާނެއެވެ. "އޭ ކާފިރުއެވެ." ނުވަތަ "އޭ މުއުމިނެވެ." ސަބަބަކީ، ކޮންމެ މީހެއްގެ މޫނުގައިވެސް ފޮރުވަޖެހިފައިވާނެއެވެ.

ޝައިޚް އަހުމަދު ޝާކިރު ވިދާޅުވެސް، މިހަދީޘްއަކީ ޞަޙީޙް ހަދީޘެކެވެ. ޝައިޚް އަލްބާނީ ވިދާޅުވެސް، މިއީ ޞަޙީޙް ހަދީޘެކެވެ. ސަބަބަކީ، އަލްބާނީ ބައްޔަކުވެސް، މިހަދީޘް އެއްގޮތް ސަޙީޙުކަމުގައެވެ. ޝައިޚް އަހުމަދު ޝާކިރު ބައްޔަކުވެސް، އެގޮތް ސަޙީޙުކަމުގައެވެ. އަދި ޝާކިރު ވިދާޅުވެސް، އަލްޖާމިޢުއައްޞަޣީރު އަދި އަހުމަދު ދިރާސާކުރައްވައިވެސް، މިހާރު ނަޞީޙަތްދެނެވެ. والله اعلم.

10. އަލިފާންގަނޑު

ޤިޔާމަތުގެ އަންދުވަރު އަލިފާނަކީ، އަލިފާންގަނޑުގެ ކޮޅެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިފި، "އަދި ނިޔާމަތު، ދަރަޖަތް އަލިފާންގަނޑުގެ ސިފަތް، މީސްތަކުން ވަރުބަލިވާ ދިމާލަށް ގެންގޮސްފައެވެ." މިދުނިޔެ އަލިފާނަކީ، މީސްތަކުން މަތިވެގެންނެ ބިމާ ދިމާލަށް ކޮންމެހެން އަލިފާންގަނޑުގެ ހުރިހާ ކަމެއް މީސްތަކުން ކޮށްފައިވާ ކަމުގައެވެ. މިދުނިޔެ އަލިފާނަކީ، ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުން ކޮށްދޭ މީސްތަކުންނަށް އަޅާފައިވާ ފޮނުވިފައިވާ ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، މީސްތަކުން އެހެން ސަބަބުތަކުގެ ސަބަބުން އިއްޔެ ދުރަށް ދުވަސްކޮށްފައިވާކަމެވެ. އަދި ފަހުން ކުރެވިދާނެ، އަލިފާނުގެ ސަބަބުން އަދިގެންނެވެ. އެއަލިފާންގަނޑުގެ މީސްތަކުންގެ ފަހުން ކަނޑާއި ދުވާލު ދުވަސްކޮށްފައިވެއެވެ. އެއަލިފާންގަނޑު ނުކުންނާނީ، ތަރުތީބުންނެވެ.

އެއަލިފާންގަނޑު ނުކުންނާނީ ސިފަތަކުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިފައިވެއެވެ. އަދި ޙަދީޘްކުރެއްވި، އެއަލިފާންގަނޑު ނުކުންނާނީ، އަދަންގެ ވާދީގެ ކުޅުންނެވެ. ކޮންމެ އަކަސް، ތަރުތީބުގެ އަދަން ޔަމަން ދަނޑު، އަލިފާން ފަރުބަދަ ވާދީގެ ކުޅުކުރާ ހުރިހާ ސަރަޙައްދުތަކެވެ. އަދަންގައި ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ މީހަކު ވާދީގެ ކުޅުތަކުން ހުރެއެވެ. އަދި އަދަނަކީ، ތަރުތީބުގެ ބިނދިވަރު ސަރަޙައްދު ދަނޑެވެ. އެހެންނަމަވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، އަލިފާންގަނޑު ނުކުންނާނީ، މިދުނިޔޭގެ ވާދީގެ ކުޅުންނެވެ. އަދި އަލިފާންގަނޑު، މަޝްރިޤުން ދިމާލަށް މީސްތަކުން ގެންގޮސްފައެވެ. އަދި މަޝްރިޤުން ޝާމަށްވެސް، އައްސަލާމު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އައްސަލާމުއަލައިކުމް ޙަދީޘްކުރެއްވި، "މިއީ ތިޔަބައިމީހުން ގެއްލެންދެވުނު ކަމެކެވެ." އަދި ސުވާލު އަޅާ ހާލަތުގެ އެހެން ޙަދީޘްއެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހިޖުރަކުރާށެވެ، ހިޖުރަ ކުރާށެވެ. އަދި ދިނީގައިވާ މީސްތަކުންގެ ތަރިކައިން އެންމެ ހެޔޮ މީހުން، އިބްރާހީމް ހިޖުރަކުރެއްވި ތަނަށެވެ." އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ކޮންތަނެއް ހެއްޔެވެ؟ އެއީ، ޝާމުގެ ބިމެވެ. ހިޖުރަކުރާ ހިޖުރައަކީ ކޮބާ؟ އެއީ، މަދީނާއިން ޝާމަށް ހިޖުރަކުރުމެވެ. އަދި އެހެން ހިޖުރައެއް ނުވާނެއެވެ. އެއީ، ދުނިޔޭގެ އެންމެ ހެޔޮ ބިމެވެ، ޝާމުގެ ހިޖުރައިގެ ހިޖުރަކުރުމެވެ. އެގޮތުގައި ދިރިއުޅޭ އެހެން މީހުންނަށް، މީސްތަކުންގެ ތަރިކައިގެ އެންމެ ނުބައި މީހުން ބާކީވާނެއެވެ. އަދި އެއީ، އަލިފާންގަނޑު އެމީހުން ވަށާލައިގެން އައްޝާމަށް ގެންދާނެއެވެ.

އަދި އައްޝާމުގެ ބާރަކަތުން، އަޅުގަނޑު ވަރަށް ގިނަ ހަދީޘްތަކުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމެވެ. އައްޝާމުގައި، ޤުދުސްގެ، ސޫރިޔާ، ފަލަސްތީން، އުރުދުން، އަދި ލުބްނާނުގެ ސަރަޙައްދެވެ. އަދި އައްޝާމުގެ އެންމެ މަތިވެރި، ޤުދުސްވެސްއެވެ. އެއީ ބައިތުލް މަޤްދިސް އެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ވަރަށް ގިނަ ހަދީޘްތަކުގައި، އެބިމަށް ބަރަކާތް ލެއްވިފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ

ޤިޔާމަތާއި ހަމައަށް ޖިހާދުކުރިއަށްދާނެ ބުނެވެ. އެބުނުގައި އަބަދުވެސް ޖިހާދު ކުރިއަށްދާނެއެވެ. އެންމެފަހަރަކުން، އެތަނުގައި ކުރިއަށްދިޔައީ، ދުވާ ދައުލަތާއި ދެކޮޅަށް ކުރިއަށްދިޔަ ޖިހާދެވެ. އެއަށްފަހު، ކުރިއަށްދިޔައީ ސޯވިއެޓާއި ދެކޮޅަށް ކުރިއަށްދިޔަ ޖިހާދެވެ. އެއަށްފަހު، ބޮސްނިއާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަވެއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު ޗެޗެންޔާއި ދެކޮޅަށް ކުރިއަށްދިޔަ ހަނގުރާމައެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު، އަފްޣާނިސްތާނު ޗެޗެނިޔާއި ކޮސޮވޯ ހަނގުރާމައެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، ޢިރާޤާއި ދެކޮޅަށް ކުރިއަށްދިޔަ ޖިހާދެވެ. އެއީ މުސްލިމުން ޖިހާދުކުރަނީ ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކޮށްގެންނެވެ. އެއީ ރިވާވާ ޙަދީޘެކެވެ.

މުސްލިމު އިމާމް އަޙްމަދުގައިވާ، އަބޫ ތަމީމާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ޢަރަބިކަރައިގެ ޖަޒީރާއާ ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަތުޙުކުރެއްވުން ލައްވާނެއެވެ. ދެން ފާރިސް (ފާރިސް)، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަތިޔާރު ނަންގަވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އެއަށްފަހު ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަތިޔާރު ނަންގަވާނެއެވެ. އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުން އެއަށްފަހު ބޮޑުބަޔަކުއޭ ފަތުޙުކުރާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހަނގުރާމަކުރާނެއެވެ. އެއަށްފަހު ދައްޖާލު ފެނިގެން ދާނެއެވެ. ފަހުކޮޅުގައި އަދި މުސްލިމުންގެ ވަގުތުގައި، އިލާހީ ކީރިތި ފަތުޙުކުރާނެއެވެ."

ތަބަރާނީގެ އިސްނާދެއްގައިވާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ޢަރަބިކަރައިގެ ކުރިމަތީގައި ވަރަށްގިނަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަތުޙުވާނެ، ހަނގުރާމައިގެ ދުވަސްތައް ފަހަރެއްގައި ފާރިސް ހުރި ތަނަށް، ތިޔަބައިމީހުން ނަހަރުވެސް ބޮޑެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން، ވަޙީދީކަމާއި ޖިހާދުކުރާނެއެވެ. "ތިއީކޮބާތޯ، އެއީ ކޮން ކަހަލަ ގަޑިއަކު ބޭނުންވާނީ؟" އެބޭފުޅުން ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެމެން އެއީ ހަމަ، ދައްޖާލު އައިސް ފެނިގެންދާނެއެވެ."

ކަންވެއްޖެނަމަ، ދުނިޔެ ސަލާމަތު، އައިސްފިނަމަ މީސްތަކުން ޖަމާކުރެވޭ ތަނަކީ، ޤިޔާމަތުގައި މީސްތަކުން ޖަމާކުރެވޭނީ ކޮންތާކު؟ ނަބަވީ އެއީ އެއްކިބައިން، މީސްތަކުން، އަތިރިމަތީ ބިމެއްގައި ކޮންތަކެއްތޯ، މިއީ ޤިޔާމަތުގައި މީސްތަކުން ޖަމާކުރެވޭ ތަނެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބިމަކީ އިސްރާފީލް ބިމުގެ ފަހަތުގައި، ދެން ޖަމާކުރެވޭ ހިސާބެއްކަމެވެ. އެއީ ބިމު ޖަމާކުރެވޭ ހިސާބެއްކަމުގައިވާނެ، މިދުނިޔެއެވެ. އަދި ބިން ޖަމާކުރެވޭ، އާބިމެއްގައެވެ. އެބޭފުޅުން ބިމަކީ، މިއީ ދުނިޔޭގެ ބިމެއްގައި ޖަމާކުރެވޭ ނޫނެވެ. އެއީ، މީސްތަކުން އެހެން ބިމެއްގައި ޖަމާކުރެވޭނެއެވެ. ބިން ދުނިޔޭގެ ނިމުމެވެ. ބިން މީސްތަކުން އާބިމެއްގައި ޖަމާކުރެވޭ ތަނެވެ. އެބޭފުޅުން އާބިމުގެ ދަރިފުޅުގެ ކޮށްފައި ދެއްކެވި، يَوْمَ تُبَدَّلُ ٱلْأَرْضُ غَيْرَ ٱلْأَرْضِ މާނައަކީ، "އެދުވަހުން، ބިން އެހެން ބިމަކަށް ބަދަލުކުރެވޭނެއެވެ."

(سورة ابراهيم 48) އެޔާމުން، ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހުގައި، ދުނިޔެއާއި، އިލާއި އަދި ހުރި އެއްޗެއް ބަދަލުކުރެވޭނެއެވެ. والله اعلم. އެވެ.

ކަންވެއްޖެނަމަ، މިހިސާބުން ޤިޔާމަތުގެ ބޮޑެތި އަލާމާތްތަކުގެ ބައި ނިމުނީއެވެ.

އާޚިރަތަށް ޝަފާޢަތް

ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހު އަންނަނީ ކުއްލިއަކަށް

ކޮންމެއަކަސް، ދިރިހުރި ކޮންމެއެއްޗެއް ނިމުން ދުވަހެއް އަންނާނެއެވެ. ހުރިހާ ވެއްޓެނީގެ ދިރިހުރި އެއްޗަކަށް އޮވެގެންވާ ނިމުން އަންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ މާނައަކީ، "އެމަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ، (އެބަހީ ދުނިޔެމަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ) ފަނާވެދަނިވި އެއްޗެކެވެ." (سورة الرحمن 26) އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގެ މަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް، މަރުވެގެން ދާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾ މާނައަކީ، "ބަރުވެރި އެކަތި އަޑަކަށް މެނުވީ، އެއުރެން އިންތިޒާރެއް ނުކުރެތެވެ. އެއުރެން އެކަކު އަނެކަކާއި ދެކޮޅުވެރިވާވާ ތިއްބައި، އެއަޑު (އަޑިސް) އެއުރެން ގެންދާނެތެވެ." (سورة يٰسن 49) އެހެންކަމުން، އެކަން އަންނާނީ ވަރަށް ކުއްލިއަކަށެވެ. އެވަގުތުގައި، މީސްތަކުން ތިބޭނީ، މަސައްކަތްކުރުމުގައި އަދި ޚާއްސަކަމުގައި ހުރުމުގެ ހާލުގައެވެ. އަދި އެއަޑުއަހާ ހުރިހާކަމެއް ހުއްޓުމަކަށް އަންނާނެއެވެ. އެވަގުތުގައި، މީހާގެ އާއިލާއަށް ނަސޭހަތްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު، އަދި މީހާގެ ގެއަށް ދިއުމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾ މާނައީ، "ފަހެ، (އެހިނދުން) އެއްވެސް ވަޞިއްޔަތެއް ކުރުމަށް އެއުރެންނަށް ކުޅަދާނަވެގެން ނުވާނެތެވެ. އަދި އެއުރެންގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތަށް، އެއުރެން އެނބުރި ނުދާނެތެވެ." (سورة يٰسن 50) ކޮންމެއަކަސް، އެކަން އަންނަހެރި ކުއްލިއަކަށް ބާރުންކޮންމެއްވެގެން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، "ޤިޔާމަތުގެ ދުވަސް އަންނާނީ، ދެމީހަކު ވިޔަފާރީގެ މުއާމަލާތެއްގައި މަސައްކަތްކުރަމުން ތިބިއިރުއެވެ. އެކަކުދޭހީ، އަނެކަކަށް ފޮތިގަނޑެއް ވިއްކަމުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެފޮތިގަނޑު ފޮތިޖަހާފައި ވެގެންވެސް ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެފޮތިގަނޑު ވިއްކާލާފައި ވެގެންވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގެ ދުވަސް އަންނާނީ، މީހަކު އޭނާގެ ޖަމަލުން ލާބަ ކިރުހިފައިގެން، ގެއަށް ދިއުމުގެ މަގުމަތީގައެވެ. އެހެންވެސް، އޭނާއަށް އެއިން ބޯލުމުގެ ފުރުޞަތު ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގެ ދުވަސް އަންނާނީ، މީހަކު އޭނާގެ އަނގައަށް ކާނެބައެއް ކާއިރު ހިއްލާ އިރުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އޭނާއަށް އެކެއްޗެއް އަނގައަށް ނުލެވޭނެއެވެ."

ٱلصُّور

އެކަން ހިނގާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ އެކަން ހިނގާނީ ކުއްލިއަކަށެވެ. އަދި އެކަން ހިނގާނީ، އައްސުރާފީލް ފުނޑުފުނޑުވުމާއި އެކުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އައްސުރާފީލް ކޮންމެއެއްޗެއް ހިއްޕާނީ؟ އެއީ ކޮންމެއެއްޗެއްކަށް ދުނިޔެއާރުގެ ވަރަށް ގިނަ ބަނބުކުރުގައި ބާރުންކުރައްވާ ފުރިގެންނެވެ. އެއީ ބޮޑު ފުރިއެއްނެވެ. އަދި އެ ބޮޑު ފިލިޕިލިވާ ގޮތަކަށް، އިސްރާފީލް ނަފަކާރީގެ މުއާމަލާތްތަކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އިސްރާފީލް ފެނިވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަން ޖެހިވަޑައިގަތީ މިހެންނެވެ. "މާތްރަސްކަލާނގެ ޞޫރު ހުއްޓުވާފައި ހުންނަވަނީ، الله ގެ އަމުރަށެވެ. ސަބަބަކީ، އެމާތްރަސްކަލާނގެ ބަރުފޮށް ހުންނަވަނީ، الله ގެ އަމުރުފުޅު އަންނަހިރު، އެމާތްރަސްކަލާނގެއަށް (ކަލޭ އަނބުރާ) ބަލާފައި ވަގުތު ނުލިބިދާނެތީއެވެ. އެހެންކަމުން، އެމާތްރަސްކަލާނގެ ހުންނަވަނީ، އެމާތްރަސްކަލާނގެގެ ޞޫރު އަރިއަށް ހުއްޓުވާފައިގެން، އަމުރުފުޅު އަންނަންދެން އިންތިޒާރުކުރަމުއެވެ. އަދި އެމާތްރަސްކަލާނގެ ޞޫރު، އަރިގަނޑު ދޮޅަށް ފަރަށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އަނބުރާ ޞޫރުން މިޝަކަލު ފެނިވަޑައިގެންފައެވެ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ދުނިޔައަށް ހުރި އެއްބެސް ހައިކަލެއް ކެނޑިގެން ދިޔައެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މާތްރަސްކަލާގެ ކާނގެ ތެޔޮތެރެއިން، އެބުގެތިރި ޖައްސަވައިގެން ހުންނަވާނީ، އަދި އެމާތްރަސްކަލާގެ، ކާނގެ އިސްރާފީލާ ބަލަހައްޓަވާ ހުންނަވަނީ، އަދި އެމާތްރަސްކަލާގެ، ކާނގެ

ކަންފަތް ހުޅުއްވާ، އެއަމުރުފުޅު އަންނަ ވަގުތަށް އިންތިޒާރުގައި ހުންނަވަނީކަން، މިދުނިޔޭގައި ތިމަންކަލޭގެފާނު ހިތްހަމަޖެހޭ ވަގުތުތަކެއް ހޯދަނުކުރަނީ ކޮންފަދަ އަޅުކަމަކަށްތޯއެވެ! އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންނަކީ އެތާވީ ފުރިހަމަވާނެއެވެ..."

ޞޫރަށް ފުންމަވާނީ ކޮންދުވަހަކު ހެއްޔެވެ؟

އެހެންކަމުން، ސުވާލަކީ، ޞޫރަށް ފުންމަވާނީ ކޮންދުވަހަކުހެއްޔެވެ؟ އެދުވަހަކީ، ހުކުރު ދުވަހެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އިރުއަރާދުވަހުގެ އެންމެ މާތްވެގެންވާ ދުވަހަކީ، ހުކުރުދުވަހެވެ. އެދުވަހުގައި، އާދަމް (عليه السلام) ހެއްދެވީއެވެ. އެދުވަހުގައި، އެކަލޭގެފާނު ޖަންނަތަށް ވަންނަވާލެއްވީއެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި، އެކަލޭގެފާނު ޖަންނަތުން ނެރުއްވީއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްވާނީ، އެދުވަހުގައެވެ." އަދި އެހެން ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހުކުރާ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން މާތްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި ދުވަސްތަކުގެ ސަރުދާރެވެ. އެހެންކަމުން، މާތްކަލާނގެ ހުކުރުދުވަހު ފުރިހަމަ ކުރައްވާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ، ހުސް ބޮޑުދުވަހެކެވެ. – ވަރަށް އަޒީމްކަމެއް ވެގެންވާ ދުވަސް އަދި ސާފުވެ. އެކަމަކު، މުދާގައި ކަލޭގެފާނު ފާވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭ ތިއްކަލޭ، ކޮންއެއްޗެހި، މާތްކަލާނގެ އެއްސެވިކަމެވެ. އަދި މާތްކަލާނގެ ގާތް ބުރުމެ، އެއީ ޤިޔާމަތެވެ." އެހެންކަމުން، އެދުވަސް އަންނާނީ ހުކުރު ދުވަހުގައެވެ.

އެހެން ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިރުއަރާ އެންމެ ހެޔޮދުވަސްވާ ދުވަހަކީ، ހުކުރުދުވަހެވެ. އެދުވަހުގައި، އާދަމް (عليه السلام) ހެއްދެވުނުދުވަހެވެ. އެދުވަހު އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔެއަށް ފައިބާވަޑައިގަތީއެވެ. އެދުވަހު، އެކަލޭގެފާނު ވަފާތްވީ، الله ގަބޫލުކުރައްވައިވީއެވެ. އަދި އެދުވަހު، އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވީއެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި، ޤިޔާމަތްވާނެއެވެ...." މިހަދީޘްގައި، އަޅު ބަޔަކު ކާބާ؟ މިހަދީޘްގެ ފުރުބައިގައި، ބޮޑުވިލާފުޅުވެ، މިލައިކަތުންގެ ޗާޕައި މެދުގެން، ޖަނަވާރުންގެ ތެރެއިން ސާރުފާނަނ ގެއް.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ކޮންމެ ޖަނަވާރެއް ހުކުރުދުވަހުގައި ކަންބޮޑުވެވެ. ފަތިސްގެ ވަގުތުން ފެށިގެން އިރުއަރާއި ހަމައަށް، ހުކުރުދުވަހުގައި އެކަށީގެން ބިރުން ތިބޭނެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ ޤިޔާމަތްވާނެ ވަގުތުކަން އެނގިގެންނެވެ. (އެއީ) ޖިންނިންނާއި އަދި އިންސީން ފިޔަވައެވެ." އެހެންކަމުން، މަހުލޫޤުންގެ ތެރެއިން ނިކަމެތި ބިޔަ، އަދި ނާނގޭބިޔަ ހަމައެކަނި ބަޔަކީ އަހަރުމެންނެވެ. ކޮންމެ ހުކުރު ދުވަހަކީ ޖަނަވާރުން ބިރުގަ ބިރުންނެވެ. ކީއްވެ؟ ސަބަބަކީ، ޤިޔާމަތްވާނީ ދުވަހަކީ ހުކުރު ދުވަހެވެ. އެއްގަޑިއަކު، އަހަރެމެންނަށް ބާރުއަރާ، އަހަރެމެންނަކީ، އެއްވެސް ފަރުވާލެއްނުވާ، އަދި ހުކުރާކަމެއް ހުކުރުދުވަހުގައި ހުއްޓުމެއް ކުރަމުންދާ ބައެއް. ހިތާމަޔަކީ، ޤިޔާމަތުގެ ވަގުތަކީ، ދުވަހަކުވެސް ނާންނާނެ ވަގުތެއްކަން!!!!

ޞޫރަށް ފުރުޞަތުގެ ބިރުން އިސްތިސްނާވާ މީހުން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވި، وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَمَن فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ ﴿٦٨﴾ މާނައަކީ، "ޞޫރަށް ފުމެއްލެވޭނެއެވެ. ދެން އުޑުތަކާއި، ބިމުގައިވާއި ބައިވާ ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން މަރުވެގެންދާނެއެވެ. الله އިރާދަކުރައްވާ މީހަކު ފިޔަވައެވެ. ދެން އަނެއްކާވެސް ޞޫރަށް ފުމެއްލެވޭނެއެވެ. ދެން، އެހާރުން އެއުރެން ތެދުވެ (މަޙްޝަރުގެ ބިމުގައި) ބަލަބަލައި ތިބޭނެއެވެ." (صورة الزمر 68) އެހެންކަމުން، މިއާޔަތުގައި މިއަންނަނީ، ޞޫރަށް ފުމެއްލެވުމުން، އެންމެން މަރުވެގެންދާ ވާހަކައެވެ. އެހެނަސް، ބައެއް އެބަ އިސްތިސްނާވެއެވެ. އެއީ ޞޫރަށް ފުމެއްލެވުމުން، އެންމެން މަރުވެގެންދާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން، އެއިސްތިސްނާވާ ބައަކީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، އެބައަކީ، ޖަންނަތުގެ ޙޫރުލްޢީނުންނެވެ. އަނެއްބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، އެއީ ޖަންނަތުގެ ޚާދިމުގައި ތިބޭ ބައެކެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، އެއީ ޖިބްރީލްއާއި،

މީކާއީލްއާއި، އަދި އިސްރާފީލް އެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، އަރުޝު ހިއްބަވައިގެން ތިއްބަވާ މަލާއިކަތުންނެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، ޝުހަދާއިންނެވެ. އަދި މިފަދަ ގޮތުގޮތަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި އެންމެ ފަހުން، އަލްޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވަނީ، ރަގަޅު ރައުޔަކީ، މިއިން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ތާއީދުކުރާ ޞައްޙަ ދަލީލެއް ނެތެވެ. އެހެނީ ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްނެތެވެ. އެހެންމުން، އަހަރެމެން މިފަދަ ކަމެއްގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަންތައް ޤަބޫލުކުރަމެވެ. ސަހަބާ، އަހަރެމެންނަށް އީމާންވާން ވާނީ، އަހަރެމެންނަށް އެނގިވަޑައިގަތުމެވެ. އެއީ، އަހަރެމެންނަށް އިސްލާމީ ސަރީޢަތް ބަޔާންކޮށްދޭ ކަންތައްތަކަށް އަހަރެމެން އީމާންވާނީ. އަހަރެމެން އެނގޭނީ އެގޮތަށް އަހަރެމެން ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ނުވަތަ ކަލާމުގެ ބަޔާނުގައި، އަދި އިސްލާމީ ނަޞޫސް ނުލިބޭ ކަންތައްތަކުގައި، އަހަރެމެން އީމާންވާނީ އެގޮތަށެވެ. ގޮވުމާއި، ޝަހީދުން މާނަ ކޮބާ ކަމަށް ވިސްނާއިރު ސަރަޙައްދު ކަމަކުން، ޙަޤީޤަތް ގާތުކޮށްދޭ ތަފާތުތަކުން އަހަރެމެން ފިލުވާ ދެއެއް ނެތުމެއް ދެނެގަތުން ނޭނގޭނެ އަހަރެމެން ދާލުމާއި، މިސްރާބުން، ބަޔާންކުރެވޭ މިކަން ކޮބައިތޯ؟ ޝަރީޢަތުގެ، ބައެއް އަހަރެމެން އީމާންވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކަމެކެވެ. އެއީ، އަހަރެމެން ގޮތުން، ދިވެހިން ގޮތުން، މިސާލަކަށް އެ ހިސާބުން ރަސޫލުﷲ ވިދާޅުވީ، "ކިޔަވަމުންދަނީ ކޮންއިރަކުތޯ؟" އެބަހީ މިސާލަކަށް އަހުރީ، رسول الله

(صلى الله عليه وسلم) ގެ ޢަހުދުގައި އަޅުގަނޑަށް، "ކިޔަވަމުންދަނީ ކޮންއިރަކުތޯ؟" އެބަހީ މިސާލަކަށް އަހުރީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އިންނަވާ ތަނަކަށް ދެއްކެވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ތަނަވަސް ދެއްކެވިގޮތް، އެކަކުވާހަކަ ތަނަވަސް ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ގޮތަށް އެބަހީ އެސްވާލުކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ތަނަވަސް ކުރިއަށްގެންދިޔައެވެ. އަދި އެކަކުވާހަކަ އެބަހީ އެހެންވެސް ސަވާލުކޮށްފައި ނުދެއްވިއެވެ. އެބަހީ ހަރުއަޅާފައި ދެކެނތަކުރަށް ސުވާލުކުރިއެވެ. "ކިޔަވަމުންދަނީ ކޮންއިރަކުތޯ؟" އަދި ތިޔަ ގަޑިއަކީ ސުވާލުކުރިއެވެ. "ކިޔަވަމުންދަނީ ކޮންއިރަކުތޯ؟" އަދި އެއިރު، ސަލާމް ބުނެފުން ތިމާއާ ދެއްކޭގޮތެވެ. އަދި އެބަހީ ބުނެފުން ދައުރެއް، އެބަހީ ތަޢުލީމީ ހަމަޖެހުނު. އެބަހީ ރިފުރޫތު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބު ދެއްވި، އެކަކުވާހަކަ އެސްވާލުކުރާމީހާ ހިތްފުށުގައި ތަޅުމުންނޭ ކަލާގެއެވެ. އެކަމަކު، ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެކަކުވާހަކަގެ ތަނަވަސް ނިމުމުން، ހަދީޘްކޮށްދެއްވިއެވެ. "ކިޔަވަމުގެ ވަގުތާއި ބައިގެން ސުވާލުކުރި މީހާ ކޮބައިތޯ؟" (رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެބަހީ ގޮތް، އެހެން ސުވާލެއް ކުރިއްވިއެވެ. އެކަކުވާހަކަ ރައްދު ދެއްވި ސުވާލުކުރިންނެވެ.) އެހެން، އެކަކުވާހަކަ ބަދަލުގައި މިހާރު ގޮތް އެއްސެވިއެވެ. "މިއާ އެކަމަކީ ކަމެއްކަމަށް ތަރަބިއްޔާ ކޮންއިރަކުތޯ؟" އެހެން، އެބައިވެސް، މިއާ އެކަން އެހެންކަން ބުނެދެވެނީ ކިހިނެއްތޯ؟ މިއާއަށް އެހެންމީހަކު، މިއާއަށް ފަހުން ޖަވާބުދެވޭ ކަމުގެ ތެރެއެވެ. މިއާ އެކަމަށް ތަރަބިއްޔަތު ކޮންތާކަތުގައި ހުރިތޯ؟ (ވަރަށް ގިނަ ފަރާތަކުން ބައެއް ފަދައިން، އަހަރެމެންނަށް ވަގުތު ބާކީ ވާނެތީވެ، އަހަރެމެންނަށް އިލްމް ކަމެއް ފަހަރުގެ ކަލާ، ދީނީ ކަމަކީ، ތިމާގެ ކޮންމެވެސް ބައިގެ ބައެއް ނިމިފައިވާ، ހިތެއްގެ އިތުރުން ގޮތްތައް ކަމެއްވާނެއެވެ. އެހެން، ވަގުތުގެ އަހަރެމެން އެ ކަމަކީ ގުޅުން ބަރަކާތް ބޭނުންކުރާ ތަރައްޤީގައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَنَعُوذُبِكَ مِن عِلْمٍ لَا يَنفَع ގޮތަށް، "ﷺ ﷲ އެވެ. އަހަރެމެން

މިއަހަރުގެ ހަސަރަތުން އެދުނު، އަހަރެމެންނަށް ފައިދާނުވާ އިލްމަކުން. އަދި މިއަހަރުގެ ހަސަރަތުން ބަރަކާތްލެއްވުން އެދުނު، އަހަރެމެންނަށް ފައިދާވާ އިލްމެއް ދެއްވާށެވެ." ދެން އެބަހީ ދެންނެވިއެވެ. "އަޅުގަނޑު އެކަމަކީ ތަރަބިއްޔަތުގެ ކަމެއް، ގިނަ ކޮންމެވެސް ބައި އަދި ސަލާމްކުރިއެވެ. އެހެން، އަހަރެމެން އެކަމަށް ތަރަބިއްޔަތު ﷲ އަށް ފާހަގަކުރުމާއި، އަދި އެއާއިއެކު ތަސްބީޙަށް އަށް ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިއާއަށް މިއާ ފާހަގަކުރި ބަރަކާތް އެކަށީގެންވެއެވެ."

ކިޔަމަންތެރިކަން ގާތްވުމުގެ ފާހަގަތައް ކޮބައިތޯ؟

އިލްމުވެރިންގެ ތެރެއިން އިބްނު ޙަޖަރު އަދި ޤުރްޠުބީ ފަދަ ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ، ދުވަސްވަރަށް ގާތްވުމުގެ ފާހަގަތަކަކީ ތިން ބާވަތެއްގެ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ ފާހަގަތަކާއި، ދިރިހުރި ހިނގާދިޔަ ހާދިސާތަކެވެ. (އެއީ، السَّعق އެވެ.) (އައްސަޢަތު) އަދި ދެން އަންނާނެ ގޮތަށް ގާތްވެފައިވާ، ހިނގާދިޔަ ދިރުމަށްފަހުގެ ދުވަހެވެ. (އެއީ، البَعثْ އެވެ.) (އަލްބަޢަޘް) މިދުނިޔެ، އިބްނު ޙަޖަރު އަލްއަސްޤަލާނީ ވިދާޅުވީ ގޮތަށް

ރަމްޒެވެ. އެހެނަސް، އެހެން ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، ސޫރުކަލެވެ. ތިންފަހަރަކު ފުމެލެވޭނެއެވެ. ފުރަތަމަ، الفَزَع (އަލްފަޒަޢު) އެވެ. އޭގެއަމުރުފުޅުގައި، ދެވަނަ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިކަން ވަންނާނެއެވެ. ދެވަނައީ، ފުޅުފުޅުމެވެލި، ދެވަނަ އެއްޗެއް ހަލާކުވެ ނިމިގެންދާ މަރުގެ އަޑެވެ. އަދި ތިންވަނައީ، ދެވަނަ އެއްޗެހި ނުވެ ފުރާނަ އެޅުމުގެ ޤަބުރުތަކުން ނިކުންނާނެ ދުވަހެވެ. އަލްބަޢުޘު އެވެ. މިދުނިޔޭގައި، އިބްނު ކަޘީރު، އިބްނު ތައިމިއްޔާ، ޝާހް ވަލިއްޔުﷲ ދިހްލަވީ އަދި އެހެނިހެން، އަދި ބައެއް އެހެން އިލްމުވެރިންގެ ރައުޔެވެ.

البَعْثُ وَالنُّشُور : ފުރާނަ އަޅުއްވައި ދިރުއްވުން

ﷲ سبحانه وتعالى އެކަން ހިނގާނޭގޮތް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ވަޙީކުރައްވަނީ، وَنُفِخَ فِى ٱلصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ ٱلْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ﴿٥١﴾ قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَا مَنۢ بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ هَٰذَا مَا وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَصَدَقَ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ މާނައީ، "އަދި ސޫރަށް ފުމެލެވޭނެއެވެ. ފަހެ، އެހާހިން އެއުރެން ކަށްވަޅުތަކުން ނުކުމެގެން، އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް އަވަސްއަވަހަށް ދާނޭމެއެވެ. އެއުރެން ބުނާނެތެވެ. "އޭ މިވަންމެން ނުރައްކަލުގައި ހަލާކުވީ ބޭކަލުންނެވެ! މިވަނީ ނިދާފައިހުރިތަނުން، އަހުރެން ދިރުއްވާ ފޮނުއްވީ ކާކުހެއްތޯ؟" (އެއުރެންނަށް ބުނެވޭނެތެވެ.) މިއީ ރަޙްމާނުވަންތަ އިލާހު ވަޢުދުކުރެއްވި ކަންތައްކަމެވެ. އަދި ރަސޫލުން ވިދާޅުވި ތެދުބަސްފުޅެވެ. ބޮޑުވި އަޑެއް އަރުވާލައްވައިފި ވަގުތު، އެކަންތައް ނިމިގެންދާނެއެވެ. ފަހެ، އެހާހިން އެއުރެން އެންމެންވާނީ، މިއަޅުގަނޑުގެ ޙަޟްރަތަށް ޙާޟިރުކުރެވިފައެވެ." (سورة يٰسن 51-53) ކަންތައްތަކެއް، މިތަނުގައި ފުރަގަސްކޮށްލެވިފައި އެބަ ފެނިގެންދެއެވެ، އެމީހުން ބުނަނީ، مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا "މިވަންމެން ނިދާފައިހުރިތަނުން، އަހުރެން ދިރުއްވާ ފޮނުއްވީ ކާކުހެއްތޯ؟" އެގޮތުން، މިބާ ނިދަން އޮންނައިރު، އެންމެ ކުރުކޮށްނިދާކަން ހިނގާނުކަމަކި، ހައިރާންވެގެންވާ ހާލަތުގައި މިބާ ހޭލައްވާލުމެވެ. މިބާ ނިދިގައި އޮންނައިރު، މިބާ ހޭލާން ބޭނުންވާނީ، މަޖުބޫރު، ފަހުން ހަނދާންކުރެވޭނީ އެތަން ދުނިޔޭގެ ފަހުން ގާތްކުރާނެ ކަމުގައެވެ. އެހެންވެ، މިބާއަކީ ފަރާގަތްކުރާ ކަމަކަށް، މިކަހަލަ ސިޔާސީވާހަކައިގެން ހުރަފާއީހިނގަމަ، އެމީހަކު ތަފުދާނީ، ފަހަރެއް އެހެންކަހަލަ ގޮތަކަށް، ބިރުން ހުރެއްވާލާށެވެ. އެގޮތުން، ދިނުވަސްކަމަށް ފަންދުން ކަލާނގެ ނިޔުގައި އޮތުގަނޑަށް، ހަރުފާއިރު ކަރުބާވާން އިރުޝާދު ހިމާޔަތް ގެންނަވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިސްކީނުން ކަލާނގެ ނުކުންނާނެ. އެވަގުތުގައި މިސްކީނުންނަށް ވަރައިގެން ފެންނާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ އެމީހުންނަށް ފެންނާނީ، ފުރުބަދަލުން ގޮވަމުންދާ މަންޖަރެވެ. އެމީހުންނަށް ފެންނާނީ، ކަނޑުތަކުގައި އަހަރެމެން ރާޅާ، އަނދަރުމިންދާ މަންޖަރެވެ. އެމީހުންނަށް ފެންނާނީ، ކާއިނާތުގައިވާ ތަރިތަކާއި، ހަނދާއި، ޖެހިފައިވާ އަޑުތަކާއި، އެތަކެއް ބޮޑުބޮޑު ނަގާ، ފުއްޗަށް ގެންދާ މަންޖަރެވެ. އެމީހުންނަށް ފެންނާނީ، އިރު އެމީހުންގެ ބޮލުމަތީގައި ހުރިތާ ސިއްރާ މަތީގައިވާ ކަމެވެ. އެމީހުންގެ ފައިތިލަގައިވާ ބިންގަނޑު އެއްލާލާ ބިރުވެރިކަމަށް މަހްޝަރުގެ ފަޅުވެރިކަމަށް ދޭށެވެ. އެގޮތުގައި މިސްކީނުން ދުވަހުންނާއި މަސްތުވެފައިވާ ބައެއްގެ ހާލަތުގައެވެ. އެކަމަކު، ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَمَا هُم بِسُكَٰرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٌ "އެމީހުންނަކީ މަސްތުވެފައިވާ ބައެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް، ﷲ ގެ އަޒާބު ގަދަފަދައެވެ." (سورة الحج 2) އެގޮތުން، އެމީހުން މިބޭނުން ހާލަތު ހިއްލާލަނީ ގެންނަވާނެއެވެ. އެހެންވެ، އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَا "އޭ މިވަންމެން ނުރައްކަލުގައި ހަލާކުވީ ބޭކަލުންނެވެ!" އެގޮތުން، ﷲ سبحانه وتعالى އަރަހުމަތްތެރިކަން ފުޅާވަންތަކަމުގައި އެބަދައްކަވަނީ، މިސްކީނުން ދަނޑު ޖައްސާލާށެވެ. އެކަމަކު، މިއާދައިގެ ކުރީން، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވޭ، މިބާ އަޅުގަނޑު ބުނެދެއްކުން، މިދަންނަވާ ކަންތައް ހިއްވަރު ގެންނަވާނެއެވެ. ކަލޭމެން ނުކުންނަ ތަޢުލީމާއި ހިއްވަރު ގެންނަވާނެއެވެ. އެދަރިފުޅުގެ މުޅިބާރު، އަދިއެހެން ހުއްދަކުރެވޭނެ ކަމެވެ. އަދި އެމީހުން، އެދަރިފުޅު

ވެގެންދެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހު، އެންމެހާ ދަރިކުދިން ކައިވެނިން ބިރުގަނެގެން ދުވަނީއެވެ. އެއްމެހާ ކަށިބާ ކައިވެނިން ފުރުގަބައިގެން ބުރުވާއިރު، އަނގަޔަށް ފެނިދާނީ، މުޅި ދުނިޔެއަށް އެންމެފަހު ފެނިދާ މީސްތަކުންނެވެ، ކަލަކަމެއްކަން ދިރުވުމާ ވިސްނައިދާނެކަމެވެ. އަދި ކާކުތޯ މިހާރުވެސް ތެދުވެ ހިނގައިދާނީ. އަދި ބައެއް މީހުން، އެމީހުންގެ ކަކޫމައްޗަށް ދަތުރުކުރައިގެން ފައިމަގުން ހިނގާފައި ވާނެއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުން، އެމީހުންގެ އެނގަނޑަށް ވެއްޓިފައި، ދަތުރުކުރައިގެން ފައިމަގުން ހިނގާފައި ވާނެއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުން، އެމީހުންގެ ދަތުރުކުރައިގެން ފައިމަގުން ހިނގާފައި ވާނެއެވެ. އަދި އިބިލީހު، ސަވާރު އެމީހުންގެ ބޮޑުތަކެއް ފިރިހެނުންގެ ފަހަތުން ދިޔަ ހިނގާވާއެވެ. ބެންގަނޑުބޮލި ގޮތުގައިވާއެވެ. އަދި ފެނުމުގައިވާ ފޯރުވަދެވިފައިވާ ހިލޭ ގޮސް ނުކުޅުނެވެ، ހިނގުމުން ބާރުބޮޑުވާއެވެ. އަދި ކާބަޔެއް ގަދަތަކުން ހިނގާދާނެއެވެ. އެމީ ފަހަރުގައި ފެނިގެންދާނެއެވެ. ހަމަ ވެރިގެންދާނެއެވެ. މިއަރުގައި ވެރިކަމުގެ ދަރިކުދިންނަށް ވުރެގަދައަށް، މިއަދުމީ، ސުވާލު، ބިރުގަނޑު ކުރިކޮޅު ކުޑަކުދިން، މިއަދުއަށްވާ ބިރުވެރިކަން ދުވަހުގެ ދިގުމަކީ ކިހާވަރެއްތޯއެވެ؟ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމާ ހިތްދަތި ވާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ އެބަހީން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީ ކުރައްވާފައިވާ ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އިރުޝާދުކުރައްވާފައިވެއެވެ، فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ ٱلْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވެއްޖެނަމަ، ކުޑަކުދިން ބޮލުގެ އިސްތަށިތައް ހުދުކޮށްލާނޭ ދުވަހުން (އެބަހީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ އަޒާބުން) ތިޔަބައިމީހުން ރައްކާތެރިވާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" (سورة المزمل 17) އެބަހީން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، ކުޑަކުދިންގެ ބޮލުގެ އިސްތަށިވެސް ހުދުވެގެންދާނެއެވެ. އެކުދިންގެ ބޮލުގެ ކަޅު ބޮލުގެ ހުދުވެގެންދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކުދިންގެ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ފެނިގެންދާ ބިރުވެރިކަމެވެ. އެދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުން ކޮންމެ މީހަކު ވެސް ބުނާނީ ނަފްސީ ނަފްސީއެވެ! އެދުވަހު މަޑުކޮށްގެން މީހަކަށްވެސް ކުރެވޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ. އެކުދިންގެ ބޮލުގެ އިސްތަށި ހުދުވެގެންދާނެއެވެ. އެކަލަކުބިރު ވެރިކަމެއް ކަމުގައިވާ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން!!! އެކުދިންގެ ބޮލުގެ އިސްތަށި ހުދުވެގެންދާނެއެވެ. ބިރުވެރިކަމާ، ހާސްކަމުގެ ދުވަހެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އަޅުގަނޑުމެން ރައްކާތެރި ކުރައްވާށިއެވެ! އާމީން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ދިގުމިން ކިހާވަރެއްތޯ؟

ކުރީގައި ބަޔާންކުރެވުނު ހަމަ ދުވަހެއް ފާއިތުވާނީ ކިހާ ދިގު މުއްދަތަކުންތޯ، الله سبحانه وتعالى އޭނާ ހަމަ ދުވަހެއް ދިގުކޮށްދެއްވާނެއެވެ. ދެން އަހަރެމެންގެ ހުރިހާ ދުވަސްތަކެއްގެ އަދަދު ބޭނުންނުވާނެއެވެ. އެބަހީން، ސުވާލަކީ، އަހަރެމެންގެ ހުރިހާ ކިހާވަރެއްތޯ؟ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރެއްވި ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ގޮތުން، އަހަރެމެންގެ ހިސާބުގެ ފަންސާސް ހާސް އަހަރުގެ ދުވަހެކެވެ. އެއީ މިހާރުގެ ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭ އަހަރުތަކުގެ ހިސާބުންނެވެ. އެއީ މުއުމިނުންނަށް ކުޑަ ވަގުތެއްގެ ގޮތުގައިވާ ދުވަހެވެ. އަދި އަހަރެމެން އެކަން ފަސޭހަ ކުރުމަށް އެދެމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އޭނާ ފަސޭހަކުރައްވާނެއެވެ. (އެއީ ފަރުވާ ކުރާ ފަރާތަށް ކުރާނެ ނުވާނެ.) އަދި އަހަރެމެން ފަސޭހަކަން ބޭނުމީ އެކަމަށް ދުޢާކުރުމެވެ.

ބުޚާރީގެ ހަދީޘެއްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދެފުމެލުމުގެ ދެމެދުގައިވަނީ، ސާޅީސް އެވެ." (އެބަހީ، ފުރަތަމަ ސޫރު ފުމެލުމާއި، އަދި ދެވަނަ ސޫރު ފުމެލުމުގެ ދެމެދުގައިވަނީ، ސާޅީހެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި ސުވާލު ކުރެވުނެވެ. "ސާޅީސް ދުވަސްތޯއެވެ؟" އަބޫހުރައިރާ ޖަވާބު ނުދެއްވިއެވެ. "ސާޅީސް މަސްތޯއެވެ؟" އަބޫހުރައިރާގެ އަރިހުގައި ސުވާލު ކުރެވުނެވެ. "ސާޅީސް އަހަރުތޯއެވެ؟" އަދިވެސް އަބޫހުރައިރާ ޖަވާބު ނުދެއްވިއެވެ. އެބަހީ، އެއީ ނަބިއްޔާގެ ކިބައިން އަޑުއަހާފައިވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، އުޑުން ފެން ވެއްސަވާނެއެވެ. އަދި ދެން، ގަސްގަހާ ފަދައިން، އިންސާނުން ހެދިގެންދާނެއެވެ. އެކަމަކު، އިންސާނާގެ ހަށިގަނޑުގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. އެކަނިސް، أَجْبُذَّنَبْ (ޢަޖްބުއްޛަނަބު) ފިޔަވައެވެ. އަދި

އިންސާނާގެ ހަށިގަނޑު އުފެދި ބޮޑުވެގެންދާނީ އެއިންނެވެ. މިތަންގައި ބިޔާން އުފެއްދެވުމުގެ ކަމުގެ ގޮތުގައި ފުރަގަސްކުރެވޭން ކަމެކޭ، ގަހެއް ފެޅިގެން ބޮޑުވާހެ، އަދި އިންސާނަކު ފެޅިގެން ބޮޑުވެވެ. އެއީ އެއްވަރެއްގެ ޕްރޮސެސްއެކެވެ. އެއީ ރޫހާނީން ފެޅިގެން ބޮޑުވުމެވެ. އެހެންވެ ޕީރިޔޑް ފުރިހަމަވުން ބިލާތު ފެންނަނީ، الله سبحانه وتعالى ތަފްސީރުކުރެއްވި ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރައްވާފައިވޭ، އެފަހުން އެއާއިއްޔާ ގަސްތަރާ ވާހަކަ ގެންނަވާ ކަމެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَرْسَلَ ٱلرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ ﴿٩﴾ މާނައީ، "އަދި ވައިތަކުގެ ފޮނުއްވަނީ الله އެވެ. ފަހެ، އެވައިތަކުގެ ވިލާތައް އުފުލައެވެ. އަދި މަރުވެފައިވާ ބަރަކަތް، ބިމަށްއިލާނު އެވިލާތައް ގެންދަވަމެވެ. ފަހެ، ބިންގަނޑު މަރުވެފައި އޮތުމަށްފަހު، އެވިލާތަކުގެ ފެނުން ބިމަށްއިލާގެ އެބިން ދިރުއްވީމެވެ. (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) އަލުން ދިރުއްވައި ފޮނުއްވުން ވެސް ވާނީ އެފަދައިންނެވެ." (سورة الفاطر 9) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ހަނދާންކޮށްދެއްވަނީ، މަރުވެފައިވާ ބިންގަނޑަށް ބައެއްވާގޮތެވެ. އަދި އެއިޔާ، އެބިންގަނޑަށް ވިއްސާރަ ފޮނުއްވާގޮތް ބައެއްވާގޮތެވެ. އަދި އެގަސްބަށް ފެޅިގެން ބޮޑުވާނެއެވެ. އެބިންގަނޑުވެސް ހައިން މަރުވެފައެވެ. އެހެންކަމާ، މިހާރު އެބިން އެވަނީ ދިރިފައެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ "އަލުން ދިރުއްވައި ފޮނުއްވުންވެސް އެފަދައިންނެވެ." މިއާ ފެޅިގެން ބޮޑުވާ، އެއްހެންނެވެ.

އިންސާނު ޤިޔާމަތަށް ހުކުމްކުރާ ކާކުދެ ކަމެއްވީ ހެއްދެވެ؟

މުޙައްމަދު مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ މާނަރައިޔާ، އެންމެ ފުރަތަމައިން ހުކުމް ކަމުވެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރެއްވި، "ޤިޔާމަތްދުވަސް ޤާއިމުވެވަޑައިގެން އިންސާނުންގެ ތެރެއިން. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަސް ޤާއިމުވެވަޑައިގެން އެންމެ ފުރަތަމައިން އެކިޔަކާ ކަމަށް ހުކުމްކުރެއްވުމެވެ." (މުސްލިމް)

އެހެން ސަހީހް ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، މުސްލިމާ ބަލައިލާއިރު ޖަވާބު ހިނގައިފެވެ. "ފުރަތަމަ (عليه السلام) އަށް ވަޙީކުރެއްވި ބޭފުޅުންގެ އިސްލާމް ދީން ބުނެފެވެ." އެގޮތުން، އުމުސްލިމް މީހާ، ފުރަތަމަ މީހާގެ ގައިގައި ޖެހިއެވެ. އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީކުރެއްވިކަން ފެނިއެވެ. އެގޮތުން، އެފުރަތަމަ މީހާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޝަރީޢަތް އަދިވެސް ޝަރުއާ ހިނގައިގެންދިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވެއެވެ. "ފުރަތަމަ (عليه السلام) ގެ މައްސަލަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން އިސްލާމްކުރާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހު، އެންމެ ފުރަތަމައިން ކަމަށްވުން ނުކުތުން މިއާއެވެ. އެކަމުގެ، ޤިޔާމަތްދުވަހު ފުރަތަމަ ނުކުންނަވާނީ، ފުރަތަމަ (عليه السلام)، އެއިރު الله سبحانه وتعالى ގެ ޢަރުޝުގައި ހިފަހައްޓަވައިގެން ހުންނަވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ފުރަތަމަ (عليه السلام) އަށް، ޤިޔާމަތުގެ ތަޢާލާއްޔައާއި މަރުވެގެންދިޔަ މީސްމަނުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލުންކަމުގެ ނުވަތަ ނުވަނަކަމު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އެދިގެން ނުވެއެވެ." އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަދީޘްކުރައްވައި، ފުރަތަމަ (عليه السلام) އަށް، ޤިޔާމަތުގެ ތަޢާލާއްޔައާއި މަރުވެގެންދިޔަ މީސްމަނުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލުންކަމު، ނުވަތަ ފުރަތަމަ (عليه السلام) އަށް، ހުރުސްވެގެންވާ ބޭކަލުންކަމު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އެދިގެން ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، "ޤިޔާމަތްދުވަހު، ފުރަތަމަ (عليه السلام) ހުރުވެ، ހުރުސްވެގެންވާ ބޭކަލުން ނުވާނެއެވެ." މިހާރުވެސް ހަދީޘްގެ މާނައަކީ ކޮބާހެއްވެ؟ ހަމަހާރުވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަރަށް ގިނައިން ހަދީޘްކުރައްވާފައިވާ ބައިއަތުކުރި، އެކަލޭގެފާނު އިންސާނުންގެ ތެރެއިން. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރައްވާފައިވޭ، ޤިޔާމަތްދުވަހު އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ގަބުރުތަކުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، الله سبحانه وتعالى ގެ ހުކުމާ ނަބިއްޔަކަށްވުމުގެ ތެރެއިން، އެންމެ މަތިވެރި ނަބިއްޔާކަމުގައި ވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ހަމަގޮތުން ކާމިލްކަމާއި ވާހަކަ ކިޔަވާވަޑައިގެން، ހަމަގޮތުން އެހެން ފުރަތަމަ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބޭނުންކުރެއް ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހުރިހާ ހަމަގޮތެކީ

ޝަފާޢަތް ކުރިއަރުވާފުޅުމަށްޓަކައި، އަހަރެމެންނަށް ނަބިއްޔާކަލޭފާނު ނިކަމެތިކަމާއިވެސްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، الله ގެ ނަބިއްޔާކަލުން ނިސްބަތްވަނީ މިއުންމަތަށެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަކީ، ތަޤުވާވެރިންނެވެ، ނަސޭހަތްތެރިންނެވެ، ނުވަތަ އެހެންވެސް ބަރަކާތް ނިސްބަތްވެގެންވާ ބައެއް ކޮށެވެ. މޫސާ (عليه السلام) ނިސްބަތްވަނީ، އިސްރާއީލު އުންމަތަށެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު، އަދި އެކަކާގެ ނަން ޔަހޫދީން ޢާޝޫރާގެ ދުވަހުގައި ރޯދައަށް ތިބިކަން ފެނިވަޑައިގަތުމުން، އެބޭކަލުން ރޯދައަށް ތިބީ ކީއްވެތޯ އަހުއްވަވައިފިއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. "މިއީ الله سبحانه وتعالى، މޫސާ (عليه السلام) ފިރުޢައުނުގެ ކިބައިން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވި ދުވަސް." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުކުމްކުރައްވައިފިއެވެ. "މޫސާ (عليه السلام) އާމިންނަށް ނިސްބަތްވުމުގެ ހައްޤުވެރިވަނީ ބޭނުން، އަހަރެމެން ނިސްބަތްވާ ފުށް. އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން މިއަދު ރޯދަހިފަމުއެވެ." އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން ތަޤުލީދުކުރާ ގޮތަށްގޮސް، " مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އީ، މިބާގެ ނަބިއްޔާކަލޭފާނު، މުސްލިމުންގެ ނަބިއްޔާކަލޭގެ" މިގޮތުން ބަރަކާތްތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ. ނުވަތަ އަހަރެމެން ނަސާރާއިންގެ ގޮތަށްގޮސް، " مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އީ، މިބާގެ ނަބިއްޔާކަލޭފާނު، މުސްލިމުންގެ ނަބިއްޔާކަލޭގެ"، މިގޮތުން ބަރަކާތްތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ. މިގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރުމުން، އަހަރެމެންނަށް الله ގެ ރަޙްމަތް، އެހެންކަމުން އަބަދު ރަޙްމަތްލިބިގެންވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެއިރުގެ ހުރިހާ މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން އިޚްތިޔާރުކުރެއްވި ބޭފުޅާ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ކަމުގައި އަހަރެމެން ގަބޫލުކުރަމުއެވެ، އަހަރެމެންގެ ބޭނުމަކީ ހުރިހާ ބަރަކާތެއް އިޚްތިޔާރު ހުރިކަން، އެބައިމީހުން ރަޙްމަތްލިބިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން އެބައިމީހުންނާއި އެކުގައި ނުކުރާނަމެވެ.

الله سبحانه وتعالى ހުރިހާ އެންމެން މަޙްޝަރުކުރައްވާނެ

އިރުމަތި، ހުޅަނގުގައި މަރުވެފައިވާ މީހަކުވިޔަސް، ނުވަތަ އިރުމަތީ ފެންކަނޑުގެ ތެރެއަށް ގެއްލިފައިވާ މީހަކުވިޔަސް، ނުވަތަ އިރުމަތި، ދޫނިތަކުގެ ބަނޑުގައިވި މީހަކުވިޔަސް، الله سبحانه وتعالى އެއްކޮށް މަޙްޝަރު ކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެންމެން ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، ... أَيْنَ مَا تَكُونُوا۟ يَأْتِ بِكُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾ މާނައީ، "(...) ތިޔަބައިމީހުން ކޮންތާކު ތިބިނަމަވެސް، (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) الله ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން އެއްތާކަށް ގެނެސްދެއްވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله އީ ކޮންމެކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދުންވަންތަ އިލާހެވެ." (سورة البقرة 148) އެހެންކަމުން، މިބާ ކޮންމެތަނެއްގައި ހުރިކަމުގައިވިޔަސް، މިބާ ގަބުރުގެ ފުށުގައި ހުރިކަމުގައިވިޔަސް، މިބާ ކަނޑުގެ އެތެރޭގައި ހުރިކަމުގައިވިޔަސް، މިބާ ޖަނަވާރުގައި ހުރިކަމުގައިވިޔަސް، الله މިބައިމީހުން އެންމެން އެއްތާކަށް ގެނެސްދެއްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުޅި ކާއިނާތް މިލްކުވެގެންވަނީ، الله سبحانه وتعالى އަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا މާނައީ، "އަދި އެމީހުން މަޙްޝަރަށް ޖަމާކުރައްވާހުށީމެވެ. ފަހެ އެއިން އެކަކުވެސް ހަމައެކަނި ދޫކޮށްނުލައްވާހުށީމެވެ." (سورة الكهف 47) الله سبحانه وتعالى ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، ޖަނަވާރުންވެސް މިކަމުގައި ހިމެނިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَإِذَا ٱلْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾ މާނައީ، "އަދި ވަލުޖަނަވާރުތައް (އެއްތަނަކަށް) އެއްކުރެވިއްޖެ ހިނދުން." (سورة التكوير 5)

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެއެވެ، "ޤިޔާމަތްދުވަހުން، الله سبحانه وتعالى ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ. ވަލުޖަނަވާރާއި، ދޫނިތަކާއި، ސޫފިތަކާ ހުރިހާ އެއްޗެއްސެވެ. ހުރިހާ އެއްޗެއްސެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى ޢަދުލުވެރިވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއިރުގެ ނަތީޖާގައި އަނިޔާވެރި އެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ޢަދުލުވެރިކަމަށް ބަލާއިރު، الله سبحانه وتعالى

ދަޅުނުލި ބަކަރީގެ ކިބައިން، ދަޅުލާ ބަކަރިއަށް ބަދަލު ހިއްޖަވާން ދެއްވާނެއެވެ." (އަޙްމަދު، ދާރިމީގެ ހާލިތުގައި، ތިރަރީގައި ދަޅުނުލި ބަކަރި، ދަޅުލާ ބަކަރީގެ މައްޗަށް ޢާދިލުކަމާއި، އަދި ދަޅުލާ ބަކަރިއަށް އަނިޔާކޮށްފައިވާނެއެވެ.) އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވެއްޖެ، ދަޅުލާ ބަކަރިއަށް الله سبحانه وتعالى ބަދަލު ހިއްޖަވައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި ކާފަރު ދުނިޔެއިރަކުގެ ނިމުމަކާ، الله سبحانه وتعالى، ވުޖޫދުކޮށްދެއްވާނޭ، އަދި ޖަނަވާރުންނަށް، تُراب ވުމަށް ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. (އެބަހީ، ފަސްއަޅި ވުމަށް ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ.) އަދި އޭގެފަހު ފަސްއަޅިވެގެންދާނެއެވެ. އަދި އޭރު ކާފަރުން މިހެން ބުނާނެއެވެ. "މިހެން ފަސްއަޅިވީނަމަ، ކިހާ ރަނގަޅުވީސް ހެއްޔެވެ!" الله سبحانه وتعالى ކިޔުއްވި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވައި، وَيَقُولُ ٱلْكَافِرُ يَٰلَيْتَنِي كُنتُ تُرَٰبًا މާނައީ، "އަދި ކާފަރު މިހެން ބުނާނެއެވެ. އޭ ހައިރާނެއެވެ! މިހެން ފަސްއަޅިވީނަމަ، ކިހާ ރަނގަޅުވީސް ހެއްޔެވެ!" (سورة النبأ 40) އެހެންކަމުން، ކާފަރުން ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން ހިތަށް އަރަނީ، އަހަރެން ފަސްއަޅިވެގެންވީނަމައެވެ. އަހަރެންގެ ހިތަށް އަރަނީ، އަހަރެންނަށް، ދުނިޔޭގައި ހިނގާބިނގާވެއްޖެ މީހުންކޮޅުގައި ނުވީނަމައެވެ. އަހަރެންގެ ހިތަށް އަރަނީ، އަހަރެންނަށް، ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުން މީހުންނާއި ނުވީނަމައެވެ. އަހަރެންގެ ހިތަށް އަރަނީ، އަހަރެން ފަސްއަޅިވެގެންދާނަމައެވެ..." މިކާފަރު މީހާއަށް، މިދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުމަށް ނުހުނު ސަވާބުކަންތައް މީހުން. މިކާފަރު މީހާއަށް، ވައިސާޖަމާކުރުމަށް ނުހުނު ސަވާބުކަންތައް މީހުން. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅެފައިވާކުރުމަކާއި، އަދި ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުމަށް ނުހުނު ސަވާބުކަންތައް މިމީހާ ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން ހިތަށްއަރަނީ، އަހަރެން ފަސްއަޅި ވީނަމައެވެ."

މަޙްޝަރުކުރެވޭއިރު، މީސްތަކުން ތިބޭނީ ކޮންފަދަ ހާލަތެއްގައި ހެއްޔެވެ؟

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ، "ތިޔަބައިމީހުން އަލުން ޖަމާކުރެވޭނީ، ހުސްފައިން، ބަރަހަނާއި، އަދި ހިތާނުނުކުރެވިއެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުގައި އަންނަނިވި އާޔަތް. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَآ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾ މާނައީ، " (...) އެންމެ ފުރަތަމަ އުފެއްދެވި ގޮތަށް، އެ ތަކެތި އަލުން އިއާދަ ކުރައްވާނެ ހުއްޓެވެ. އޭ މަތީންވާ ވަޢުދަކަށްވާ ފަދައިންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެކަން ކުރައްވާ ހުއްޓެވެ." (سورة الأنبياء 104) އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى، މީހާ ގެންނަވާފުރި، ސިފަ މީހާ އުފެއްދެވި ހުރިގޮތަށް. މީހާ އުފެއްދެވި ހުރިހާ ޚިޔާލުން، ހުސްފައި އަދި ހިތާނުކުރުމެއްނުމި. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى، މީހާ އަންހެނާވެސް ގެންނަވާނީ، މީހާގެ ގުދުރަތީ ހާލުގައެވެ. އެހެންކަމުން، މީސްތަކުން ވާނީ ޚިޔާލުގެންނެވެ. ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) އަށް މިއަޅު ޑިޔުގެން، އެކަމަކާ ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަތީ، ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުން އެއްތަނެއްގައި ޚިޔާލުން ހަތުގައި ބައްލަވާނީތޯ. (އެހެންކަމުން، މިއަދަށްވަނީ، އެކަމަނާއި އަދި ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) އާއި ދެކެވުނު ވާހަކަވުޒުގެ ބަޔާނީގެ ހަދީޘެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ. "މީސްތަކުން ޖަމާކުރެވޭނީ ހުސްފައިން، ބަރަހަނާއި، އަދި ހިތާނުކުރެވިފައިނުވާ ހާލުގައެވެ." މިހެން (ކަމަނާ) ދެންނެވީއެވެ. "رسول الله އެވެ! ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުން، އެކަކު އަނެކަކަށް ބަލާނެތޯ؟" އެކަމަށް ޖަވާބު ހަދީޘުކުރެއްވިއެވެ. "އޭ ޢާއިޝާއެވެ. މީސްތަކުން އެކަކު އަނެކަކަށް ބެލުމަށްވުރެ، ހާލަތު ބޮޑުކަމުގައި އަދި ގޯސްވެގެންވެއެވެ." (ބުޚާރީ 534/76/8) އެހެންކަމުން، މީސްތަކުން އެވަގުތުގައި ކަންބޮޑުވުމުގައި ތިބޭނީ އެހެން ކަންތައްތަކުގައެވެ. އެމީހުންނަށް ތިބޭނީ ޚިޔާލުން ކަމުގައިވެސް އެމީހުން ނުނިކެއްޖެއެވެ.

އިންސާނުންތަކަށް ހެދުން ލައްވާނީ ކޮންބާވަތެއްގެ ހެއްޔެވެ؟

ކޮންދުވަހަކުން، އިންސާނުންތަކަށް ހެދުން ލައްވާނީ ކޮންބާވަތެއްގެ ހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، މަޙްޝަރުގެކަނޑުވުމުގައި މީސްތަކުން ތިބޭނީ އޮރިޔާން ހާލުގައިކަން ޙަދީޘްތަކުން އެނގޭތީއެވެ. އެކަމަކު، ދެން الله سبحانه وتعالى މީސްތަކުން ހެދުން ލައްވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އިންސާނުންތަކަށް ހެދުން ލައްވާން ފަށާނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ޚަލީލް އިބްރާހީމް (عليه السلام) އެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ހެދުން ލައްވާނީ، ޖަންނަތުގެން ގެނައި ހެދުމަކުންނެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އަދި އެއަށްފަހު، ދެން ހެދުން ލައްވާނީ މިމުނިކަލޭގެފާނަށެވެ. އެއީ އެކަކަށްވެސް ލިބިވަޑައިނުގަތް ޖަންނަތުގެ ހެދުމަކުންނެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެއްވާނީ، އެންމެ މަތިވެރި ހެދުންތަކެވެ. އެކަމަކު، އިންސާނުންނަށްތަ ހެދުންދެއްވައިދެއްވާނީ އިބްރާހީމް (عليه السلام) އެވެ. އަދި މިއީ الله سبحانه وتعالى އެންމެފުރަތަމަ ގޮތުގައި ބައްލަވައިލައްވާ އިބްރާހީމް (عليه السلام) އަށް ދެއްވާ ޝަރަފެއް އަދި ހާއްސަކަމެކެވެ.

މަޙްޝަރުގެ ބިން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَوْمَ تُبَدَّلُ ٱلْأَرْضُ غَيْرَ ٱلْأَرْضِ وَٱلسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا۟ لِلَّهِ ٱلْوَاحِدِ ٱلْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ މާނައީ، "އެދުވަހުން، ބިން އެހެން ބިމަކަށް، އަދި އުޑުތައް (އެހެން އުޑުތަކަކަށް) ބަދަލުކުރައްވާނެތެވެ. އަދި އެއްކައުވެރިވަންތަ، ބާރުވެރިވަންތަ الله ގެ ހަޟްރަތަށް އެންމެން ނުކުންނާނެތެވެ." (سورة ابراهيم 48) އެގޮތުން، ދުނިޔެ ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ. އޭރުން ދުނިޔެ އޮންނާނީ، ދުނިޔެ ކުރިން އޮތް ހާލަތުގައެއް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެއަށް އަންނަ ބަދަލު ބަދަލުތަކަކީ،

1. ދުނިޔެ ފުޅާވެގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެ އިތުރަކަށް ފަތުރާލެވޭނެއެވެ. "مُدَّتْ"ގެ މާނައަކީ، ދަމާލެވުން އަދި ފުޅާވެގެންދިޔުން. މިތަނުގައި ކުޅަ ނުބައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން - ގޮތްފިއަކީ ކޮންއެއްޗެއް ހެއްޔެވެ؟ (މާނައަކީ، ބިމަށްދެވޭ ބަދަލަކީ ކޮންއެއްޗެއް ހެއްޔެވެ؟) ގޮތްފިއަކީ، ތަކެތި ދުނިޔޭގެ މަތީން ދުރުކުރުމެވެ. މިބާގެ ކަރުގައި ދަނޑުފަށް ބާރުވެރި ވައްޓަށްޗެއް އޮވެއްޖެނަމަ، އެއާއި ދިމާލަށް ވަށައިގެން ތަކެތި ދުރުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއިގައިވާ ދުރުވެގެނެވެ. ގޮތްފިގައި ހުންނާނީ، ދުނިޔެއާއިމެދު ޖެހިބިލާ ތިލައްސަރުކޮށްލެވޭ. އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، ދުނިޔެ ފުޅާވެގެންދިޔުމުން، އޭރަށްވުރެ، ގޮތްފިގެ ދުރުވާނު ދުނިޔޭގައި ހުންނާނީ ހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބަކީ، ނޫނެކެވެ. އެބާރު ދުނިޔެއިން ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَإِذَا ٱلْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ މާނައަކީ، "އަދި ބިންގަނޑު ދަމައިފިނަމަ، ފުޅާކުރެވޭނެ ހިނދުވެ. އަދި އެބިމުގެ ތެރޭގައިވާ ތަކެތި އުކާލައި، އެބިން ހުސްވެގެންދާ ހިނދުވެ." (سورة الإنشقاق 3-4) އެހެންކަމުން، ދުނިޔެ ފުޅާވެގެންދިޔުމުން، ދުނިޔޭގައި ހިފެހެއްޓިފައިވާ ތަކެތި، ދުރުކޮށްލާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ދުނިޔޭގައިވާ ތަކެތި، އިތުރަށް ނުހުރެވޭ.

2. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީސްތަކުން މަޙްޝަރު ކުރެއްވޭނީ، ފުރާޅު އޮންނަ އަތްރާ (ކުރަޔެއް) ބިމަކަށެވެ." އަތްރާގެ މާނައަކީ، ފަނޑު ހުދުކުލައެކެވެ. އެއީ، ހުދުކަށްގަދަ ހުދެއް ނޫނެވެ. (މިހަދީޘްގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބިންގަނޑު ތަޢާރަފުކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރައްވާފައިވަނީ، نَقِي އެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، ފަރަށް ހިމެން އަދި ޖެހިލު ފައްތާކެވެ. ދުނިޔޭގެ ބިމުގައި ހުންނަނީ، ފަރަށް ހިމެން އަދި ޖެހިލު ފައްތާކެވެ.

3. އެހެން ހަދީޘްއެއްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ދަންނަވާފައި ވިއްޔާގެފުޅުވެއެވެ. އަދި ފުޅިޔެގެންނެވެ. (އެގޮތުން، ދުނިޔެ ފަނާވެގެންދާނެ ވަގުތު ވިސްނާލައްވާ!) އެހެންކަމުން، އާދަމުގެ ދަރިއާދަމު ނާޒިލުވީގެން ހުރިހާ ފިޔަވަޅު ފިޔަވައި، އެހެން ތަނެއް ނޯންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެންގެވީ ގޮތުގެ މަތިން ސަލާމަތްވާނެއެވެ. - އިންސާނުންނާއި، ޖިންނީންނާއި، ޖަނަވާރުންނާއި އަދި ސޫފީތަށް ފެއެވެ. އެތަނުގައި ޖަމާވެފައިވާ މަހްޝަރުގެ ޖަނަވާރު، ތިބޭނެ ދުއާ ތިބޭގެ ފަރިތަވެފައިން ޤުރުބާނީއާ ޖާގައިގެ މީހުންގެ. އެއުނދަގޫ ދުވަހުގައި މީސްތަކުންނާއި ތިޔައިފި، އެކަކު އަނެކަކު ކޮންޖެ ހާލުގައިގެ.

ޤިޔާމަތްދުވަސް ސިފަކޮށްދެއްވާގޮތް

ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ވަރަށް ބިރުވެރި އަދި ބިރުވެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ދުވަހެކެވެ. އެގޮތުން، އެދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން ސިފަކުރެއްވުން ބައެއް އާޔަތްތަކުގައި،

1. އެދުވަހަކީ، عَظِيم އެވެ. ثَقِيل އެވެ. އަދި عَسِير އެވެ.

الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތް ދުވަސް ސިފަކުރައްވައި، ބޮޑުދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި ބަރުދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އުނދަގޫ ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ މާނައީ، "ބޮޑުވެގެންވާ ދުވަހަކަށް އެމީހުން ފޮނުއްވާނޭކަން އެމީހުން ނުދަންނަކަށްހެއްޔެވެ؟" (سورة المطففين 4-5) އަދި الله سبحانه وتعالى އެދުވަސް ސިފަކުރައްވައި، ثَقِيل، ބަރުދަނުގެ ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުން (އެބަޔޭ، ކާފިރުން) ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަށް ލޯބިކުރެތެވެ. އަދި ބަރުދަނުގެ ދުވަސް އެމީހުންގެ ފަހަތަށް ދޫކޮށްލައެވެ." (سورة الإنسان 27) އަދި الله سبحانه وتعالى އެދުވަސް ސިފަކުރައްވައި، عَسِير ގޮތުގައެވެ. އެބަޔޭ، އުނދަގޫ ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ މާނައީ، "ފަހެ، އެދުވަސް އޭ، އުނދަގޫ ދުވަހެކެވެ. ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ފަސޭހަކަމެއްނޫން ދުވަހެކެވެ." (سورة المدّ ثر 9) އެގޮތުން، އެދުވަސްވެގެންދާނީ، ކާފިރުންނަށް ފަސޭހަކަމާއި އެއްގޮތުނުވާ ދުވަހަކަށްގައެވެ.

2. އެދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُم بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾ މާނައީ، "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުން ތަޤްވާވެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތުގެ ބިންހެލުމަކީ ބޮޑުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެކަން ފެންނަހިނދު، ކިރުދޭ އަންހެނުން ކިރުދޭ ދަރިންގެ މަތިން ހަނދާންނެތިގެ، އަދި ބަލިވެ އިންނަ ހުރިހާ އަންހެނުންގެ ބަނޑުގައި އޮތް ދަރި ވެއްޔާ، އަދި މީސްތަކުން މަސްތުވެފައި ތިބޭތަނު

ފަދައިން މީހާ ދުށާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެއުރެންނަކީ މަސްތުވެފައިވާ ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، الله ގެ އަޒާބު ގަދަފަދައިއެވެ." (سورة الحج 1-2) އެގޮތުން، މައިމީހާ، ދަރިއަކަށް ގެތުން ކިރުދިނުން ހަނދާން ނެތޭނެއެވެ. - އެއަހަރެން އެދަރިފުޅު އެއްލާލާނެ!

(ސުބްޙާނަالله، މިބައިގެ މައިމާކުދިން ނުވަތަ، އެމައިމީހާގެ ވިސްނުމުގެ ހާލަތައް މިބައިކަން ވަރަށް ބޮޑުކަމަށް ނިޝާނުކުރެވޭއެވެ. މަރަށް އާދާގެ ދަރިއަކުވެސް ބޮޑުކަން ފިޔަވަޅުތަކާ، ކަންތައްތަކާ، އަދި ސައިކޮލޮޖިކަލް އެކަށީގެންވާ ނޫނެއްނޫނެވެ.) އެދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން ބޮޑުކަމުން، އަނިޔާވެރިން، މައްޗަށް ބަލާލުމަށްވެސް ނުކުޅެނެވެ. ކަލޭ ގެދޮރުން ނެތިފައިވާ ނޫނެވެ. އަދި އެސްތިޢާރާ ނުލަފާނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّٰلِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ ٱلْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِى رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَآءٌ ﴿٤٣﴾ މާނައީ، "އަނިޔާވެރިން ކުރާ ކަންތައްތަކުން، الله ގާފިލުވެވޭގެންވާކަމަށް ހިތަކުން ހީނުކުރާށެވެ! އެހެނީ، އެއުރެން ފަސްކުރައްވާފައިކަން ކަލަވަނީ (ކަންތައް ބޮޑުވެ) ލޮލުގެ ހުރެވޭ ދުވަހަކަށެވެ. އެއުރެން އިސްއުފުލައި އަވަސްއަވަހަށް ހިނގާފައި ދާނެއެވެ. އެއުރެންގެ ލޯތައް އެއުރެންގެ ދިމާލަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެއުރެންގެ ހިތްތަކާއި، އެކަށްތެރޭގައި ނެތި ހުސްވާނެއެވެ. (އެއީ އިންތިހާއަށް ބިރުވެރިކަމުން ވިސްނުމެއް ހިފޭޖެހިފައިވާ ސަބަބުންނެވެ.)" (سورة ابراهيم 42-43) އަނިޔާވެރިން الله އަށް އެދި ދަންނަވައިގެން، އަނިޔާވެރިންނަށް އެދުވަހުގައި އަޒާބުކަމާއި އަދި ރައްކާތެރިކަން ދެއްވުމެއް ނާދެން.

3. ކޮންމެ މީހަކުވެސް، އެމީހެއްގެ ނަފްސު ސަލާމަތްކުރަން އެދުން

ކޮންމެއަކަސް، އަހަރުމެންނަކީ އިންސާނުންނަކަމުން، ދުނިޔެމަތީގައި އަހަރުމެންގެ އަނބިދަރިންނާއި، މައިންބަފައިންނާއި، ދަރިންނާއި، އާއިލާގެ މީހުންނާއި، ރަހުމަތްތެރިންގެ ގުޅުމާއި ގާތްކަމެއް އޮވެއެވެ. އެހެނަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިގުޅުން ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އެދުވަހުގެ އުނދަގޫ ހާލަތުގެ ސަބަބުން، މިގުޅުން އެއްކޮށް ކެނޑިގެންދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَإِذَا نُفِخَ فِى ٱلصُّورِ فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ޞޫރުގައި ފުމެލެވިއްޖެހިނދު، ފަހެ، އެދުވަހުގެ ދުވަހުގައި އެދުވަހުން ނަސަބުތަކެއް (އެބަހީ، ތިމާގެ ކައިރި ގުޅުންތަކެއް) ނުނޭނެއެވެ. އަދި އެކަކު އަނެކަކާ ސުވާލުކުރުމެއް ކުރާކަށް އެއް ސުވާލުކުރުމެއް ނުކުރާނޭއެވެ." (سورة المؤمنون 101) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ގަދަފަދަ އަޑު އައުމާއި ހިނދެވެ. (އެބަހީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ސޫރުގައި ފުމެލުމުގެ.) (އެއީ) މީހާ، އޭނާގެ އަޚާގެ ބޭބެއިންނާއި، އޭނާގެ މަންމަމާއި ބައްޕައާގެ ބޭބެއިންނާއި، އޭނާ އަނބިމީހާއާއި، ދަރިންގެ ބޭބެއިން ފިލަހަނދާ ދުވަހެވެ. އެދުވަހުންކުރެ ކޮންމެ މީހަކަށް، އެއިންމީހަކަށް އަމިއްލަ ކަމެއްހުންނާނެއެވެ." (سورة عبس 33-37) އެގޮތުން، މިވާ މީހާގެ ބޭބެ ކައިރިން ދުރަށް ދުވާނެއެވެ. މީހާ މީހާގެ މަންމައާއި ބައްޕަގެ ކައިރިން ދުރަށް ދުވާނެއެވެ. މީހާ މީހާގެ އަނބިންނާއި އަދި ދަރިންގެ ކައިރިން ދުރަށް ދުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މީހާ ބިރުވެރިކަމުގައި ވީހިނދު، މީހާގެ އަމިއްލަ ކަންތައްތަކުގައެވެ.

4. ކާފަރުއެއްކަލަ ފިދުޔާދޭން ތައްޔާރުވާން ހުރުން

އެދުވަހުގައި، ކާފަރުން ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ރަނުން އަޒާބުން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި، ކާފަރު އެއްކަލަ ދިނުމަށް ތައްޔާރުވާން ހުންނާނެއެވެ. ދުނިޔެމަތީގައި، الله އަށްޓަކައި އެއްވެސް އެއްކަލަ ނުދިންމަނުކުރި ކާފަރުން، އެދުވަހުގައި ދުނިޔެއާއި އަދި ދުނިޔޭގައި ވާހައި އެއްކަލަ ދިނުމަށް ތައްޔާރުވާން ހުންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَافِي ٱلْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ މާނައީ، "އަނިޔާވެރި ކޮންމެ ނަފްސަކަށް، ބިމުގައިވާ ތަކެތި (އަޒާބުން މިންޖުވުމަށް) އެތަކެތި ފިދުޔާ ދިނީހެވެ..." (سورة يونس 54) އެބަހީ، މިބައިމީހުން މުޅި ދުނިޔެ ބިމުގައިވާ ކަމަށް ހިފާލަން ގެންނަންވާނެއެވެ. އެބަހީ، ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި، މިބާ ހުންނާނީ އެތަކެތި ދިނުމަށް ތައްޔާރުވެގެންނެވެ. އަދި ހަމައެހެންނެވެ، އެވަރަށް ހަމަތަކަކީ ދުނިޔެއެއްކަން ދިނުމަށް ތައްޔާރު މިވާނީ ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އެވަރަށް އިތުރު ދެގުނަ ދިނުމަށް މިއުޅެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَٱلَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُواْ لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَّا فِي ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْاْ بِهِ މާނައީ، "(...) އަދި އެއިލާހަށް ޖަވާބު ނުދިން މީހުންނަށް (އެބަހީ، الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންވެ ނުދިން މީހުން، އަދި އެއިލާހުގެ ރަސޫލާ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ތަބާވެ ނުދިން މީހުންނަށް) މުޅި ބިމުގައިވާހައި ތަކެތީ، އޭގެ ދެގުނަ އިތުރަށް ލިބެންހުރިނަމަވެސް، އެހެންނަމަ އެއެއްޗެއް އެމީހުން ފިދުޔާ ދިނީހެވެ. (އެބަހީ، ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި އެމީހުން ފިދުޔާ ދިނީހެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އެމީހުންނަށް ބޭނުން ނުވާނެއެވެ.)...." (سورة الرعد 18) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِّلْءُ ٱلْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ ٱفْتَدَىٰ بِهِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ކާފިރުވެ، އަދި ކާފިރުން ކަމުގައި ހުރެ މަރުވި މީހުން، ބިން ފުރޭހައި ރަން ފިދުޔާދިނުކަމުގައިވިޔަސް، އެއިން އެއްވެސް މީހެއްގެ އަތުން ގަބޫލުކުރައްވާނޭ ނުވެއެވެ...." (سورة آل عمران 91) އެބަހީ، މިބާގެ އަތުގައި އެވަރަށް ރަން ހުރިނަމަ، މިބާގެ ފުރާނަ ގެންދަން އެތަކެތި ދިނުމަށް މިބާ ތައްޔާރު ހުންނާނެ ހެއްޔެވެ؟ މިދުނިޔޭގައި އަހަރުމެންގެ އަތުގައި އެވަރަށް ރަން ހުރިކަމަށް ބައްލަވާ، އެހެންވެއްޖެނަމަ، އަހަރުމެން އެތަކެތި ޞަދަޤާތުގެ ގޮތުގައި ދޭން ހެއްޔެވެ؟ އެބަހީ، ސުވާލަކީ، އަހަރުމެންނަށް ހޯދިދާނެ ފަސޭހަ، ކަންތައްތަކާ ގުޅިގެން ހެއްޔެވެ؟ މައްސަލައަކީ އެއީއެވެ. އަހަރުމެންނަށް ހިފިގެން ނުވާނެއެވެ. އަހަރުމެން އުޅުމުންދާނީ ހުވަފެނެއްގެ ތެރޭގައެވެ. ސަލަފުންގެ އަޅުވެރިކަން ބަރާބަރަކަށް ފަހަރެއް، "މިސްކީނުންނަކީ ނިކަމެތިއެވެ. އަދި މިސްކީނުންނަށް ހެޔޮވެ، އެމީހުން މަރުވުމުންނެވެ." އަހަރުމެންގެ ތެރެއިން ބޮޑެތި ހުވަފެނެއް ހުރިކަމެއް، އަހަރުމެން މަރުވީ، ނިކަމެތިވެ، ކެރިގެން ނުވާނެއެވެ. ސަދަޤާ، އަހަރުމެންނަށް ފަރާތްތަކުގެ ސަލަފުންގެ ހިތްހެޔޮކަމެއްގެން އެބަލައިލާށެވެ. އަހަރުމެން އެބަލައިލާށެވެ. އެހެނަސް، ކާފިރު މިފަދަ، ކާކުތޯ ފެނުމުން، އެހާ ސަލާމަތްވުމުގެ ފުރުޞަތެއް ލިބިދާނެ ގޮތުގައި، މުޅި ދުނިޔެ ދިނުމަށް ތައްޔާރުވެ ހުރެއެވެ. އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންގެ ހިތައިން ދުނިޔޭގެ ކަންތައް ބުނެވޭނެއެވެ. އެހެންވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެ، "ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ކާފަރަކު ގެނެސް އަދި ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. "މިބާގެ އަތުގައި ދުނިޔެ ފުރޭހައި ރަން ހުރިނަމަ، މިބާ ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްވުމުގެ ގޮތުގައި، އެތަކެތި ދޭނަމު ހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ޖަވާބުގައި ބުނާނެއެވެ. "އާނއެކެވެ." ދެން އޭނާއަށް ބުނެވޭނެއެވެ. "މިބާ ގާތު ބުނެވުނީ، އެއަށްވުރެ ފަސޭހަ ކަމެކެވެ. (މާނައީ، މިބާ ގާތު ބުނެވުނީ، އަޅުކަމުގައި އެއްވެސް ޝަރީކެއް الله އާއި ބައިވެރި ނުކުރުމެވެ. މިސާލަކަށް، އިސްލާމް ޤަބޫލުކުރުމެވެ.) އެކަމަކު، މިބާ އިންކާރުކުރީއެވެ." (ބުޚާރީ، 546/76/8) (މާނައީ، ތިމަންނާއާ މިބާގެ ބައިވެރިން އެއްނުކުރި، لا إله إلا الله، ކިޔުމެވެ. ތިމަންނާއާ މިބާގެ ބައިވެރިން ނުލާ، ނަގާދުކުރުމެވެ. ޝަރަޢީ ފުރުޞަތު. ދިޔާކުރުމެވެ..... ތިމަންނާއާ މިބާގެ ބައިވެރިން އެއްކުރި، ދޮގުދެނިއް ދުވަސް، އަދި ދުނިޔެވިކަން ބުނެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު މިއީ މާތްހަމަވުމެވެ. އެބަހީ، މައްސަލައަކީ، ފަސޭހަކަމެއްވެސް ކޮށްލެވެ. މިބާ

ޤުދުރަތް ބަލައިލިނަމަ، މިބައިން އެންމެ ގިނައިން ޖަހަންނަމައިގެ މީހުންގެ ޢުމުރާއި، އެމީހުންގެ ހާލަތުގެ ސަބަބުތަކުގެ ގޮތުގައި ފެންނާނީ، އެވިރިން ވަސްކަތްތާ، ވަސްކަތްތާ، ވަރުންކަންތަކުން މިބެއްދުމެވެ. ދެން ކާފަރުކަން ބަލާލިއްޔާ، އޭނާ ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގެ ހުންނާނީ ހަމައެކަނި ޝާކިރު ތަޤްދީރު ނޫން. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، يَوَدُّ ٱلْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِى مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍۭ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾ وَصَـٰحِبَتِهِۦ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ ٱلَّتِى تُـْٔوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنجِيهِ ﴿١٤﴾ މާނައީ، "(...) އެދުވަހުގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވުމަށް މުޖުރިމު (އެބަހީ، ކުށްވެރިޔާއާއި، ފާފަވެރިޔާއާއި، ކާފަރުން) އޭނާގެ ދަރިން، ފިރިހެނާއާއި ބަނޑުއަޔަށް ދަރިންނާއި، އަންހެނުން، އެކަމަނާ އެދިފައިވާ ހިތަކީ ދެން ރުޅިވެރިކަމުގެ ބިރުގައި، އެކަކު އެހެނެއް ފުރަތަމަ ދިނުމަށް ކިބައިން ޖެހިލުން ކަމަށް އެރުވެއްސެވެ. ދެން ބިމުގައިވާ ހުރިހާއެއްޗެއްވެސް ދެއްވާ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ނަޖާތް ސަލާމަތްވުމަށް ކުރާ ކަމެއްނޫނެވެ!" (سورة المعارج 11-14) ކަންތައްތަކުގެ، އަހަރުމެން މިހާރުވެސް ހިތާވަހުން. ދެން އަހަރުމެންނަކަށް ހުރިހާ ބައިވެރިކަމެއް ނުކުރެއެވެ. އެހެންނަމަ، މިދުނިޔެގެ ދިރިއުޅުން ދުވަސްކޮޅެވެ. މިއީ ދަރިން ހިތްދެކޭ ހިތްދެކޭނެވެ! ދެން ހަނދާނުގައި ވާހަކައެއް ހިތްދެކޭނެވެ! ދެން މިއީ، މިބައި ދަރިން އެއްބައިވަރު ދުނިޔެއަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ، އެމަނިކު ބަލަން ކުރުމަށް ހިތް ދެކެނެވެ! އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމަކީ، އަހަރުމެން މިބޭނުން އެކަންކުރުން ކުރަން ބޭއްވޭނެއެވެ. އެދުވަހުގައި، އަހަރުމެން މިބޭނުން، އަހަރުމެންގެ އަމިއްލަ ދަރިން، އަލިފާނު އެއްގަލުމެދުވެރިކަން ބޭއްވޭނެއެވެ. ދެން އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް ކުރަން ބޭއްވޭނެއެވެ. އަހަރުމެން މިބޭނުން އަހަރުމެންގެ އަމިއްލަ މައިންބަފައިން، އާއިލާއާއި، އަހަރުމެންގެ އެކުވެރިން ކަންތައް އެއްގޮތަށް ވަކިކުރާއިރު ދިޔަދާނެއެވެ. ދެން އަހަރުމެން މިބޭނުން، ޖަހަންނަމައިގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި، މުޅި ދުނިޔެ ދަރިން ދިޔަދާނެ ބޭއްވޭނެއެވެ. އެހެންވީ، އެންމެ ފަހަރަށް ޖަހަންނަމަ ފެނިފައިވުމުން. އެހެންނަމަ، އަހަރުމެންނަށް ޖަހަންނަމަ އެންމެ ފަހަރަކު ފެނިފައިވުން، އަހަރުމެންގެ ވިސްނުމުގެ ހާލަތު އެއްކޮށް ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ. އެކަމުން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި އަހަރުމެން ކަންތައް އެއްކޮށް، ދެން ހުރިހާ އެއްޗެއް ދިނުމަށް ބޭއްވޭނެއެވެ. މިބޭނުމެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރައްވައި، "އަށް މުޅިއަށްޓަކަށް ތަބައަކީ މިސާލަކުންނެވެ. واللهِ ، މިދުނިޔޭގެ ފެންނަން އެނގޭ ކަނޑުބައްޔަށް، ދިރިބައިލީހުންނަން އެނގޭނަމަ، ދިރިބައިލީހުން ގިނައިން ރޯއިފައި ދެން މަދުން ހެނދެވެ." (ބުޚާރީ 627/78/8) ކަންތައްތަކުގެ، އެއްފަހަރަކު އަނގަ ހުވަފެނެއް ހުޅުވިދަ މީހެއްގެ ކައިރިން، އަލްޙަސަނުލް ބަޞްރީ ވަޢުޡުކޮށެވެ. އެމީހާ ދިރުމި އަލިއްލަހަށް މަޢާކަށުން. އަލްޙަސަނުލް ބަޞްރީ ވިދާޅުވިއެވެ. "ތި ހަދާއެވެ. / ކަންކަމެވެ. (އެމީހާ، ހަސަނުލް ބަޞްރީއަށްވެދީ، ހުވް) الله سبحانه وتعالى މިބާ ޖަހަންނަމައިގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކުރައްވާނެކަމަށް، އެއިލާހު މިބާ ގޮތް ވަޢުދުވި ހެއްދެވެ؟" އެމީހާ ދެންނެވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ." އަލްޙަސަން ވިދާޅުވިއެވެ. " الله سبحانه وتعالى މިބައިން ޖަހަންނަމު ދެއްވުމަން، އެއިލާހު މިބާ ގޮތް ވަޢުދުވި ހެއްދެވެ؟" އެމީހާ ދެންނެވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ." ދެން އަލްޙަސަން ވިދާޅުވިއެވެ. "ދެން މިބާ ތިހެއްނެ ހީވެވެނީ ހެއްދެވެ! ދެން އަމިއްލަޔާއަން ތިހާ މަޖާކުރަނީ ހީވެވެނީ ހެއްދެވެ!"

އެހެންވީމާ، އަހަރުމެން ދިޔާންތައް ވަރަށް ސީރިއަސްކަން އެބަ ނަގަންޖެހެއެވެ. އަހަރުމެން އެދުވަހުގައި އަހަރުމެންގެ އާއިލާތަށް ޤިޔާމަތްދުވަހުން ތަކެއްޗަށް ތިބިނަމަ، އަހަރުމެން މިދުނިޔެމަތިގައި ތިބެނީ، އެދުވަހަށްޓަކައި އަހަރުމެން ކަންތައްވެސް ވަޒަނު ހިތްވަރުއްދިރާން އަބަދުގޮތެއް. އަހަރުމެން އެދުވަހުގައި، ކަންމި އެއްސެއް ދެކުނުތަކަށް ގަޔާވިފިއްޔާ، އެއީ މާބޮޑު އެއްސެއްކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. އެއްއެއްސެއްވާނީ ވަރަށް ކުޑަ އެއްސެއްކަމެވެ. އެހެންވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރައްވައި، "ދިރިބައިލީހުންގެ ތެރެއިން މިހާރު، އެމީހަކު އުފާނީ ދުވަހުން ފުރިއްޔެން، އެމީހަކު މަރުވަނީދުން، އެމީހާގެ ވުޒޫވަތަން ދެމުންކަމުގައިވިޔަސް، ދެން އޭނާ އެކަން އެހެނީ الله އަށްޓަކައި ކަމުގައިވިޔަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހާ އެކަން ދެކޭނީ، އެއީ އެކަކީ ހިތްހެދިގެން ދެން އެއްޗެސް ކަމެއް ދުނިޔާގެ ކަމުގައިވިޔަސް. މިދުއްކަނީ ފަހަރެއްގައިވެސް ހަމައެކަނި ސަބަބަކަށް ދެން ޤިޔާމަތުގެ ވަރަކާއި ނޫން. އެހެންކަމުން، މިދުއްކަނީ الله އަށްޓަކައި އެމީހާގެ ކުރި ހަމަތަކުގައި، އެމީހާގެ ދުނިޔޭގެ ޢަމަލު ދަށް ވަރަކާ! މިބައިން އެދުވަހުގެ ބޮޑުކަން ފެނިގެންދާނެއެވެ. އެހެންވީ،

"ހައްޤު" މިބަހަށް ބާވަތްޖެހެއެވެ. މިބަސްބޭނުންކުރެވެނީ، أَلْمَوْتُ حَقٌّ، وَنَّارُ حَقٌّ، وَلْجَنَّتُ حَقٌّ، وَ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) حَقٌّ އެވެ. މަރު، އެއީ ހައްޤު ތެދެވެ. ޖަހަންނަމަ، އެއީ ހައްޤު ތެދެވެ. ޖަންނަތް، އެއީ ހައްޤު ތެދެވެ. އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެއީ ހައްޤު ތެދެވެ. އެގޮތުން، މިއީ ހައްޤު ތެދެވެ.

5. ޤިޔާމަތުގެ ދުވަސް

ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ އެއްސަރަހައްދެ، ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ މާނައީ، "... ފަންސާސް ހާސް އަހަރުގެ މިންވަރުގެ ދުވަހެކެވެ." (سورة المعارج 4) ޤިޔާމަތް، އެންމެ ދުވަހެއް. އެހެނަސް، ޤިޔާމަތް، ފަންސާސް ހާސް އަހަރާއި އެއްވަރު. އެހެންވެ، އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް ދުޢާކުރަމުއި އެދި ދަންނަވަނީ، "އަހަރުމެންގެ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ހެޔޮދުވަސްތަކުގައި ޚާތިމަކުރެން އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރުމެން އިބަ ރިޔާއަށް ބައްދަލުވާ ދުވަހެވެ." އެގޮތުން، ޤިޔާމަތް ހުރީ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު ދުވަސް. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا "އެއުރެން އެކަންތައް ދެކޭދުވަހު..."، މިހާރު އަހަރުމެންނަކަށް ޤިޔާމަތް ނުފެނޭ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ވަގުތެއްގައި އަންދާޒާކުރެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތަކަށް މާބޮޑު ފަރުވާލެއް ނުކުރެއެވެ. އެކަމަކު، އަހަރުމެންނަށް ޒާހިރުވާނީ ފެންނަމުން، ކަންތައްތަކީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ! އެގޮތުން، ކުރީ ޖަމާނުގައި ކަންތައްތައް ހިނގާފައިވާގޮތް، الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންނަށް އަންގަވައިދެއްވައެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މުސްތަޤްބަލުގައި ކަންތައް ހިނގާނެގޮތްވެސް، އެއިރުވެސް އަހަރުމެންނަށް އަންގަވައިދެއްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންނަށް ޖަންނަތުގެ އަޚުލާޤުތަކާއި އަދި ޖަހަންނަމައިގެ އަޚުލާޤުތައް ބަޔާން ބައެއް ވާހަކަތައް، އަންގަވައިދެއްވާފައިވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓاْ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا ﴿٤٦﴾ މާނައީ، "އެއުރެން އެކަންތައް ދެކޭދުވަހު، ހަވީރެއް ނުވަތަ ހެނދުނެއްގައި ފިޔަވައި، އެއުރެން (މިދުނިޔޭގައި) މަޑުކޮށްގެން ނުހުރިކަހަލައެވެ." (سورة النازعات 46) އަހަރުމެންނަށް ޒާހިރުވާނެގޮތުން، ދުނިޔޭގައި ހޭދަކުރި ވަގުތަކީ ހަމަ ކުރުކޮށްއެއްޗެކެވެ އެންމެކުޑައެވެ. ސަބަބަކީ، ޒާހިރުވާ ހުރިހާ ވަގުތުތަކެއްވެސް ހިނގާނީ، ހާސްއަހަރުގެ ނިސްބަތުންނެވެ. އަހަރުމެން ވާހަކަދައްކަނީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެއްގެ ވާހަކަ. އަހަރުމެންނަށް ޒާހިރުވާނެގޮތުން، އަހަރުމެންނަށް އިހުސާސްކުރެވޭނީ އަހަރުމެން ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި ހޭދަކުރި ވަގުތު، ކުރު ބޭނުންތަކެއްގެ ވަގުތުކޮށްކަމެވެ. ނުވަތަ ފަންސާ ބޭނުންތަކެއްގެ ވަގުތުކޮށްކަމެވެ. އަހަރުމެންނަށް މިދުނިޔެއަށް މިދުނިޔެ، ދުނިޔެއަށް ބޭނުންޖެހޭ ވަރަށްވުރެ ގިނައިން. އަހަރުމެން ކުރުހަސް އަދި ނުކުތުހަސް، މިދުނިޔެވީ ހަމައެކަނި. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެން އަބަދު މިދުއްވާލަނީ، "އަހަރުމެން އާޚިރަތަށް ބޭނުންޖެހޭ އެބަ ދުނިޔަވިއްޔާއެވެ. އަދި އަހަރުމެން މިދުއްވާލަނީ، އަހަރުމެން ދުނިޔެއަށް ބޭނުންޖެހޭ، ދުނިޔޭއަށް އެބަ ދުނިޔަވިއްޔާއެވެ. އަދި މިއީ އިސްލާމްދީނެވެ." ތެދުންވެ، އިސްލާމްދީނުގައިވަނީ، رَبَّنَآ آتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ އަހަރުމެން الله އަށް އެބަ ދަންނަވަން، އަހަރުމެންނަށް ދުނިޔޭއާއި އަދި އާޚިރަތުގެ ހެޔޮކަން ދެއްވާށެވެ. އެކަމަކު، މިކަމުގައި އިންސާފުވެރިވުމަށް އެބަ ޖެހެނީ ބޭނުންހަށެވެ. އަހަރުމެން ކޮންމެ ފަހަރަކުވެސް ބޭނުންޖެހޭ، އާޚިރަތަކަށް ހައްޤު މިންވަރަކަށެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭނީ ކިހާ ދުވަހަކަށް ހެއްޔެވެ؟ އެއީ، ގިނަވެގެން 100 ވަރަކަށް އަހަރެވެ. އެއީ ޒާހިރުވާ ދުވަހަށް، ކިހާދުވަ ދުވަހެއް ހެއްޔެވެ؟ އެއީ، 50،000 އަހަރެވެ. އެގޮތުން، އާޚިރަތުގެ ދުނިޔޭގައި ނިސްބަތުން ހިސާބުކުރަން ހެއްދަވާފައެވެ. އަދި ކޮންމެ މިހާރުވެސް، އާޚިރަތަށް ބޭނުންޖެހޭ ތައްޔާރެވެ. އެހެންވެ، ތިމާގެ އަޚިރަތު، އަޚިރަތުގެ ދަރިންނަށް ނަސޭހަތައް ދެއްވައިދީ ވިދާޅުވިއެވެ. "މިޔާ ދުނިޔޭގައި ކުރުކަމަށް

ވަގުތުގެ ނިސްބަތުން، ދުނިޔެއަށް ހިސާބުކުރާނެތެވެ. އަދި މިބާ އާޚިރަތުގައި ހުރުކުރާން ވަގުތުގެ ނިސްބަތުން، އާޚިރަތަށް ހިސާބުކުރާނެތެވެ." އަޅުގަނޑު ފަހަރެއްގައިވެސް މިތަންނަވަސް، މިދުނިޔޭގައި މަސައްކަތް ކުރާނޭއެއް ނޫން. އެހެނަސް، މިތަންނަވަސް، ދުނިޔެއަށް ހައްދުވަރަށް ދުނިޔެއަށް ޖެހޭވާނެއެވެ. މިބާ ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުނީ، 60، 80، ނުވަތަ 100 ވަރަކަށް އަހަރުދުވަސް، އުމުރުދެވޭން ބޭނުންވާ ވަރަށް ވަގުތު ޖެހޭނެއެވެ. އެކަމަކު، މިބާ އާޚިރަތުގައި ދިރިއުޅުނީ، އެބަ ޤިޔާމަތް އަހަރުތަކަކަށް، ނުވަތަ ނިމުމެއްނެތް ޒަމާނަކަށްވާއިރު، ދުނިޔެއަށް ހައްދުވާ ވަރަށް ޖެހޭނެއެވެ. އަހަރުމެން އެތަކަށް ކަންތައް ނުކުރާތީވެއެވެ! الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُقْسِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُواْ غَيْرَ سَاعَةٍ މާނައީ، "ޤިޔާމަތުގެ ވަގުތުޤާއިމުވާ ދުވަހު ކުށްވެރިން ހުވާކުރާނެއެވެ (ދުނިޔޭގައި ނުވަތަ ޤަބުރުގައި) ހުރީ ހަމައެކަނި ސާޢަތެއްކަމުގައެވެ...." (سورة الروم 55) އެހެނީ، އެތިރީން ހުވާކުރާ ބޭނުން، އަހަރުމެން މިދުނިޔޭގައި ތިބީ އެއްގަޑިއިރަށެވެ. ސަބަބަކީ، އެތިރީން 300 އަހަރު، 400 އަހަރު، 500 އަހަރު އުޅުނަމަވެސް ދުވަހުގެ ކުރިން ތިބީއެވެ، މިދުނިޔެ ފަނާވާ ވަގުތުގައި ހީވާނެތެވެ! އެހެންނަމަ، މިދުނިޔެއަކީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހިނގާނެ ކަންތައްތައް

- **އުޑު ފަޅައިގެންދިއުން**

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى، އުޑާއި ބިމާއި ބާރުއަޅާ ދުނިޔެ ތަޅައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި ތަރި އެއްލާ، އުޑު ކަޅުކުލަ ގެއްލިގެން ފަޅައިގެން ދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް، އެކަން ކުރުމަށް އެއީ ފަސޭހަކަމެކެވެ. ތަރި ހުރިހާ ބަރާބަރުވާއިރު، އަހަރުމެން ވަރަކަ މިދުނިޔެ، ދުނިޔެ ވަހަކަކީ އެހެން ގޮތަކަށް ވާނެ ކަމެކެވެ. އަހަރުމެން މިދުނިޔޭގައި، އެއަރޕޯޓް ވާހަކަ ތަފާތު ތަރިތަކުގެ ވާހަކަ އަހަރުމެންނަށް އިނގޭ، އެއީ އިރާއި ހަނދު އަހަރުމެންގެ ބިމާއި ވާހަކައެވެ. ބޮޑުވެ ފެނުނު. އަދި އަހަރުމެން މިދުނިޔޭގައި އެހެން ތަރިތަކެވެ. އަދި ގެލެކްސީތަކުގައި ދިރިއުޅެމުންދާ އަސްޓްރޮނޮމީގެ ސައިންޓިސްޓުން އަހަރުމެން ގާތު ބޮޑުކަމާއި، އަހަރުމެންނަށް އެއީ މިހާރު ކިޔާ ތަރިއެއްވާނެއެވެ، އެތަން ބޮޑުކަން އަދި އަހަރުގެ ދުރުގައެވެ. އެހެރީ ތަރިތަކުގެ ތެރޭ ދުރުގައެވެ. ތިން އެއްޗެއް ދުނިޔެއާއި އަދި ތަރިތަކާއި ގުޅުގަނޑާއި ދުރުމިން ހިސާބުކުރެވިފައި، އެތެރިން ހިސާބުކުރަނީ ކުޑަ މިންގަނޑުން، ނުވަތަ މައިލްގެ މިންގަނޑު ނޫން ނޫނެވެ. އެގޮތަށް ހިސާބުކުރާ ރޭޑިއޯ ސިގްނަލް، ވަރަކަށް އަދި ސިޔާސީ ކުރީގެ ނިޒާމުގެ ސާބިތުކަމެވެ. އެހެނަސް، ރޭޑިއޯ ސިގްނަލް ގޮސް ދުރުގެ މިންގަނޑެވެ. އެހެނަސް، އެތެރިން ހިސާބުކުރާ ބާރުކުރަނީ، އަދި ދުރުމިނުގެ ބާރުވެއްޖެއެވެ. އެއްދުވަސް، ސިކުންތެއްގެ ތެރޭގައި 300،000 ކިލޯމީޓަރު ބާރުމިނުގައި ދުރުމިނުގެ އެއްވަރުގައެވެ. ކޮންމެވެސް، ތަރިއަކުން އަދި އަހަރުތަކުގެ ދުރުވެއެވެ. އެހެނަސް، އެތަން ތަރިއަކުން ދުނިޔެއަށް އަލިއަދުވަނީ، މާދާ އަހަރުކޮށްގެން ނަގާނެއެވެ. އެހެނަސް، ހިތަށްވުރެ، އަހަރުމެންނާއި އެންމެ ގާތުން ހުންނަ ތަރިއަށް، 4 ¼ އަލިއަހަރުގެ ދުރުމިނުގައި ހުންނަ ތަރިއެކެވެ. އެއީ އަހަރުމެންނާއި އެންމެ ގާތުގައި ހުންނަ ތަރިއެވެ. އަދި ބައެއް ތަރިތަކާ، ހާސް އަދި އަހަރުތަކުގެ ދުރުގައިވާ ތަރިތަކެވެ. އަދި ބައެއް ތަރިތަކާ، ސިކުންތު އަދި އަހަރުގެ ދުރުމިނުގައިވާ ތަރިތަކެވެ. އެހެނަސް، އެތަން ތަރިއަކުން މިދުނިޔެއަށް، ސިކުންތަކު 300،000 ކިލޯމީޓަރު ބާރު މިންގައި އަލިއަދުވަން، އެތައް ބިލިއަން އަހަރެއް ނަގާނެއެވެ. އަދި އެހެން ތަރިތަކުގެ، އެންމެ ރީތި ކުރެވޭއެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَقَدْ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގެ އުޑު، ބައްތިތަކުން އެންމެ ރީތި ޒީނަތްތެރިކޮށްދެއްވީމެވެ." (سورة الملك 6) الله سبحانه وتعالى ހަރު، އެކަމަކު، ޒީނަތްތެރިކޮށްދެއްވިއެވެ. އަހަރުމެންނަށް

ވިސްނައިދެއްވުމަށް މިއުނދަގޫވެގެންދާއޭ ބާޒު ގާއިނާތަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް ޓީސްކާތެރިކަމެއް. އަދި މިތަކެއްޗަކީ، އެއިލާހުގެ އަޒުމަތްތަކާއި ބާރުގެ ހެކިތަކެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އިލްމުވެރިން އެންގެވިއޭ އުޅޭ، އެއާއި ޖެހުން އުޅޭއިރު، ބޮޑުވިނދާ ގޮތުން އަހާލިއްޔާ ވިދާޅުވަނީ، އެއީ ސަރަހައްދުގައި ޢުމަރު އަނގެއްޗިޔާއި ވެހި އެއްކަލަ. އެއީ އެއްގެ ތިރީ އުޅޭއި، އެއާއި ޖެހުން އުޅޭ، އަހާލިއްޔާ ޢުމަރު. އަދި الله سبحانه وتعالى އެއިލާހުގެ އަޒުމަތް، އެހިރާ އުޅޭބައި ވަޅުވަތަޙައްސަވާ ވައްވާނެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް އެއިލާހަށް ހައްޤުގޮތުގައި ގަދަރުކުރަންޖެހޭ ގޮތަށް، ގަދަރެއް ނުކުރެވުނެވެ. އެހެންވީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَمَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَٱلْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ وَٱلسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ މާނައީ، "الله އަށް ގަދަރުކުރުން ހައްޤުވެގެންވާގޮތުގައި، އެއުރެން އެއިލާހަށް ގަދަރެއް ނުކުރެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުދުވަހުން، މުޅިބިންވާނީ، އެއިލާހުގެ ގަބުޟާތެރޭގައެވެ. އަދި އުޑުތައްވާނީ، (ކުރިޔަސްމަށް ފަތުރިން) އޭނައިލާހުގެ ކަނާތް، އެއިލާހުގެ ކަނާތްފުޅުގައެވެ." (صورة الزمر 67)

- **ދުނިޔެއަށްވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟**

އެގޮތުން، ކިޔާމަތްވާ ދުވަހު ފަތުރިން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَإِذَا ٱلْأَرْضُ مُدَّتْ "ބިންގަނޑު ދަނޑަކަށްވެ، ފަތުރާލެވޭއިރެވެ." އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ ٱلْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ޞޫރުގައި އެއްފަހަރު ފުމެލެވޭ ހިނދެވެ. އަދި ބިމާއި، ފަރުބަދަތައް (އެތަނުގެ ހުރިތަނުން) އުފުލިއެވެ، ކުދިކުދިވެގެންދާ ހިނދެވެ. ފަހެ، އެދުވަހުން ޤިޔާމަތް ހުއްޓެވެ." (سورة الحاقة 13-15)

- **ފަރުބަދަތަކަށްވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟**

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَحُمِلَتِ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً މާނައީ، "އަދި ބިމާއި، ފަރުބަދަތައް (އެތަނުގެ ހުރިތަނުން) އުފުލިއެވެ، ކުދި ކުދިވެގެންދާ ހިނދެވެ." (سورة الحاقة 14) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ٱلْمَنفُوشِ މާނައީ، "އަދި ޖެހިފައިވާ ކަށިކުލައެއް ފަދައިން ފަރުބަދަތައް ވާނޭހިނދެވެ." (سورة القارعة 5) އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَإِذَا ٱلْجِبَالُ نُسِفَتْ މާނައީ، "އަދި ފަރުބަދަތައް ކުދިކުދިވެގެން ހިނގައްޖެ ހިނދެވެ." (سورة المرسلات 10)

- **ކަނޑުތަކަށްވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟**

الله سبحانه وتعالى ކަނޑުތަކާއިމެދު ދެކެވުނު ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީ، وَإِذَا ٱلْبِحَارُ فُجِّرَتْ މާނައީ، "އަދި ކަނޑުތައް ގޮވައިދެންނާ (ފަޅައިގެންނާ) ހިނދެވެ." (سورة الإنفتار 3) އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ، وَإِذَا ٱلْبِحَارُ سُجِّرَتْ މާނައީ، "އަދި ކަނޑުތައް ހޫރޭ، އަނދައިގަންނަ ހިނދެވެ." (سورة التكوير 6) ފުރަތަމަ އާޔަތުގެ މާނައިގައި، ކަނޑުތައް ގޮވުމެވެ. އަދި ފަޅައިގެންދިއުމެވެ. އަދި سُجِّرَتْ ގެ މާނައަކީ، ހޫރުވެގެންދިއުމެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ކަނޑުތައް، ގޮވައިގެންދާނެއެވެ. އަދި ހޫރުވެ އަނދައިގަންނާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ސުވާލަކީ، ކަނޑުގެ ފެންގަނޑުގައި، އަލިފާން ހިފާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ މިކަމުގައި އަހަރެމެންގެ ކިބައިގައިވާނީ ވަރަށް ކުޑަ އިލްމެއް. ހަމަ އިލްމެއް މިތުރުވެގެންވަނީ، الله سبحانه وتعالى އަށް. ކޮންމެއަކަސް، އެޓޮމްސްގެ ތެރެއިން މިސާލަކަށް، ހައިޑްރޮޖަން، ނުވަތަ ހީލިއަމް، ނުވަތަ ޔޫރޭނިއަމް ފަދަ އެޓޮމްސް ފަޅައިގެންގޮސް އަދި ފަޅިފަޅިވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ނަތީޖާއެއްކަމުގައިވާނީ، ނިއުކްލިއަރ ރިއެކްޝަނެއް ކުރިމަތިވުމެވެ، ހޫރުވުމާއި، އަދި އަލިފާން ރޯވުމެކެވެ. އެއީ، ވަރަށް ބާރުގަދަ ގޮތަކަށްވާނެއެވެ. އެއީ ކުޑަ ނިއުކްލިއަރ ބޮމްތަކުންވެސް، ވަރަށް ބާރުގަދަ ބާރެއް ޖެނެރޭޓް އުފެއްދޭނެއެވެ. އަދިގަނޑު މިދަންނަވާ ވަރަކަށް، އެއީގެ މަދު އަދަދެއްގެ ބޮމުން، ސިޓީއެއް އެއްކޮށް ގެއްލުވާލަން ފުދޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ކަނޑުތަކުގައިވާ ކޮންމެ އެޓޮމަކަށް މިކަން ކުރިމަތިވުން، ހީވާގޮތް ގެންނަވާނެވެ! މިދުނިޔޭގެ އެޓޮމްތަކުގައި އަލިފާން ހިފާ، އަދި ނިއުކްލިއަރ ރިއެކްޝަނެއް އުފެދި، އަދި ހުރިހާ އެއްޗެއް ގޮވައިގެންދާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ވަރައިގެން، އަދި މުޅި ދުނިޔޭގައި ގޮވުމައި، އަދި އަލިފާން ހިފުމަށްދާނެއެވެ. އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މިއަށް ފެންކަނޑުގައިވާނީ، އަލިފާން ހިފާފައެވެ.

- **އުޑުތަކަށްވާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟**

އެންމެފުރަތަމަ އިންނަނީ އުޑުތަކަށްވާނީ ގޮތެވެ، يَوْمَ تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ مَوْرًا މާނައީ، "އެއީ އުޑު، ވަރަށް ގަދައަށް ގުޑައިގެންދާ ދުވަހެވެ." އެގޮތުން، އުޑުތަކަށް ގުޑުން އަރާނެއެވެ. އަދި ހެލުން ފެށޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ބިންހެލުން އަންނައިރުވެސްވާ ގޮތަށެވެ، ފުރަތަމަ އިމާރާތްތައް ހެލުން ފެށޭނެއެވެ. އެއާއެކު، އިމާރާތުގައި ތަޅުމުގައި، އަދި ޓަވަރުތައް ހެލުން ފަށާނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنفَطَرَتْ މާނައީ، "އުޑު އެއްކޮށް ފަޅައިފަޅައިގެން ދިއުމެވެ." (سورة الإنفطار 1) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنشَقَّتْ މާނައީ، "އުޑު ބޮޑުވި ބައިބައިކޮށް ފަޅަފަޅައިގެން ދިއުމެވެ." (سورة الإنشقاق 1) އެގޮތުން، މިބާގެ ބޮޑަތިން އުޑު ހެލިހެލުމުންގޮސް މިބާއަކީ ފެންނާނެ. އަދި އުޑުގެ އެތެރެއިން ތަޅުމާއި ވަކިވަކިކޮށް ވަކިގެން މިބާއަކީ ފެންނާނެ. ތަޅުމުގައި ތަޅައިގެންދާނެ. އެންމެފަހުން، ކަންތައް ހިނގާނެގޮތަކީ، وَٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ މާނައީ، "އަދި އުޑު ފަޅަފަޅައިގެންދާނެއެވެ. ފަހެ، އެދުވަހުން އެ އުޑުވާހުރީ، ބަލިކަށިވެގެންނެވެ. އަދި ކަނޑަކަނޑައިގެންގޮސްފައެވެ." (سورة الحاقة 16) އެގޮތުން، އުޑުގެ ބޮޑުބައިތަކެއް އަދި އުޑު ކަނޑަކަނޑައިގެން ދަނޑުން، އުޑުގައި ތަޅުމުގައި، އަދި ބައިބައި ވެއްޖެނެގެންދާނެއެވެ. وَاهِيَةٌ ގެ މާނައަކީ، ބަލިކަށިވެ އަދި ކަނޑަކަނޑައިގެން ދިއުމެވެ. އަދި އުޑުގެ ބައިބައި ވެއްޖެން ފަހުންއެވެ.

- **އިރާއި، ހަނދާއި، އަދި ތަރިތަކަށްވާނީ ކިހިނެއް ހެއްދެވީ؟**

އިރަށް ބޮޑުކަމުން، ވަރަށް ބިރުވެރިވަނީ، އިރަށް كُوِّرَتْ ވެވުނުހާއިރު. އޭރު، އިރާއި ހަނދު އެއްކޮށް ގުޅިގެންދާނެއެވެ. އޭގެ އަލިކަން ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި ހަނދުކޮޅަ ހިލަވެއެވެ. އަދި ހަނދު، އޭގެ ބޮޑުތަން ނެއްޓިގެންދާނެއެވެ. އަދި ތަރިތަކުން އޭގެ ބޮޑުތަން ނެއްޓި، އަހަރެމެންގެ ވަގުތުގައި ވެއްޓިގެންދާނެއެވެ.

ބާރަވަނަ ސަބަބު

ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ މުހިންމުކަން

އާޚިރަތުގެ މުހިންމުކަން ދުނިޔާއާއި އަޅާކިޔާއިރު ވީހާ ބޮޑުތަނުންނެވެ، ދެން އާދައިގެ ހިސާބުގެ އިޖުތިހާދު ބޮޑުތަނުންކޮށްލެވިދާނެ، އާޚިރަތާއި އަދި ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތް ހެއްދެވިފައެވެ. އަހަރެމެން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭނީ، 60، 70، ނުވަތަ ގިނަވެގެން 100 ވަރަށްކަން އަހަރުމެންނަށް ބަލާލާ ހިސާބުކޮށްލާނަމެވެ. އެހެންނަމަ؟ އާޚިރަތަކީ ބަލާއިރު، އެތަނަކީ ތާއަބަދަށް ދިރިއުޅޭނެ ތަނެއް. އެތަނުގައި ނިމުމެއް ނެތް. އެގޮތުން، ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގެ މުހިންމުކަން ބެލުމަށްޓަކައި، ދުނިޔޭގެ ހިސާބުން ހިސާބުކޮށްލާނަމެވެ. އެގޮތުން، ދިޔާ 100 ތާއަބަދުން ގެއްލިއިރުވަމަ، ދިވާއަށް ޤިޔާމަތް ލިބޭނީ ކޮންއެއްޗެއް؟ އެގޮތުން، ޤިޔާމަތަށް 0 އެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެ އާޚިރަތާއި އަޅާބަލާއިރު، ދުނިޔެ އަންނަނީ 0 ގެ ގޮތުގައެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔެއަކީ، އާޚިރަތާއި އަޅާބަލާއިރު، 0 ގެ މުހިންމު ކަމެކެވެ. އަދި ސަވާބު ބޮޑުކުރުންތަން، އެއްވެސް މިފަދަ ހިސާބު ހަދުމުންނޫނީ، އެބޮޑުކުރުންތަން އެކަން އެނގިގަތުމަށެވެ. އެބޮޑުކުރުންގެ ފުރުޞަތުތަކުގައި، އާޚިރަތާއި ބޮޑުކުރުން. އެބޮޑުކުރުންގެ ހަރަކާތްތަކުގައި، އާޚިރަތާއި ބޮޑުކުރުން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެބޮޑުކުރުންތަން އާޚިރަތާއި ބޮޑުކުރުން ދަރުސްތަކެއް ދެއްވިން. ޒިކުރާއިންގައި ވަރަށް ބޮޑު ސަވާބުތަކެއް، އާޚިރަތާއި ބޮޑުކުރުން ބައްޓަންކޮށްލައްވާފައިވެއެވެ. އަހަރުމެން މިހާރު މިފަދަކަމެއްކަން، ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ބޮޑުކުރުންތަކެވެ. އަދި އަހަރުމެން ކުރަން، މަސާއި ބޮޑުކުރުން ފަރާތަކަށްކަމެއްޔާ. އަހަރުމެން ކަށްވެރިޔާއި ބޮޑުކުރުން ފަރާތަކަށްކަމެއްޔާ. އަދި މިހާރު އަހަރުމެން ފަހަރު މިދަށްކަމެއް، ޤިޔާމަތާއި ބޮޑުކުރުން. އަދި ޤިޔާމަތަށް، އެންމެ ދުވަހަކުނޫ. އެކަމަކު، އެފަހަރު ދެއްކެވި ކަސްތިވެސް ވަރަކަށް ވަގުތު ނަގާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ދުވަހެކެވެ. އަދި އެއީ ވަރަށް ދިގުވެގެންވާ ދުވަހެކެވެ. އެއީ 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ބަދަވީންގެ މީހަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި، ސުވާލެއް ކުރެއްވި. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެދުވަހާމެދު ވަރަށް ހިތްޕުޅުގަދަކުރަށްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެދުވަހާ ވަރަށް ކަލަކުރަށްވިއެވެ. އެދުވަހަކީ، ދިގު ދުވަހެކެވެ. އެކަމަކު، އެދުވަހުގެ ފުރިހަމަ، ހަމައެހާ ދަންނަވާލާނަން. "... މިވަރު މިއެއްޗަކު އަދި ދަންނަވަން، މިވަރުގެ އަހަރުމެންގެ އެންމެ ކުރީގައި އެންމެ ފަހުގެ ގޮތުގައި ވެއްޖެއެވެ. އަދި މިވަރުގެ ހަމަޔާ އެންމެ ހަފުތާއަށް، އެންމެ ކުރީގައި ބައިތާކުގައި ވެއްޖެއެވެ. އާ الله އެވެ. މިވަރުގެ ހަމަޔާ އެންމެ ހަފުތާއަކީ ދުވަހަށް، މިހައިތާރާ މިވަރު ބައްދަލުކުރާ ދުވަހުގައި ގައްޔާރިއެވެ." އޭރާ، އެރާގެ އެންމެ ހަފުތާއަކީ ދުވަހުގައި އިންޞާފުކުރާ ކަންދުވަހެއް؟ އެއީ ކޮންމެ ގޮތަކަށް ދުވަހުގަ؟ ނުވަތަ ކާއިދުގެ ދުވަހުގަ؟ ނޫން! ކޮންމެ އިންޞާފުކުރާ، ކޮންމެ الله سبحانه وتعالى އާއި ބައްދަލުކުރާ ދުވަހު؛ ޤިޔާމަތްދުވަހެވެ. އެގޮތުން، މިކަމުގައި ވަރަށް ގިނަ ހިކުމަތްތަކެއްވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. އެގޮތުން، އެދުވަހު ބަދަލެއް ހިނގައިލާނަމަ، ދުނިޔެ މިބާ ހުސްކަމަށް ބަދަލެއް. އެދުވަހު، ވަރަށް ދިގު ދުވަހެކެވެ. އެދުވަހު މިބާގެ ކަންތައް ބަދަލެއް ހިނގައިލާނަމަ، ދުނިޔެ މިބާ ކާމިޔާބުވެއްޖެއެވެ. އެދުވަހު، ކަންތައްތައް ނުބަދަލެއް ހިނގައިލާނަމަ، ދުނިޔެ މިބާ ދުނިޔޭގައި ކަމެއްގެ ހިސާބުގައި ހުރިވަރަށް ވަރަށް މުސީބާތާއި، އެކަމުން ކާމިޔާބުވި އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނެތެވެ. ދުނިޔޭގައި މިބާއަކަށް ވަރަށް ހިސާބުކުރެވޭ ހަލާކު ދުވަސްވަރު، ދުނިޔެ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިބާގެ ކަންތައް ބަދަލެއް ނުގެނެސްދިނަމަ، ދުނިޔެ މިބާގެ އަމަލު ހުރިހާ އެއްޗެއް ގެއްލިގެން ހިނގައިލާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެ ބަދަލުގެ މިހާ ދުއްޔާކުރައްވަނީ، "އާ الله އެވެ. މިވަރުގެ ހަމަޔާ އެންމެ ހަފުތާއަކީ ދުވަހަށް، މިހައިތާރާ މިވަރު ބައްދަލުކުރާ ދުވަހުގައި ގައްޔާރިއެވެ." މިހެން ބުނުމުގައި ވަރަށް ބޮޑު ހިކުމަތްތެރިކަމެއްވެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى އާއި އަހަރުމެން ބައްދަލުކުރާ ދުވަހަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހެވެ. އަދި އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އެދުވަހު އަހަރުމެންނާއި ބައްދަލުކުރައްވާއިރު، އަދި އެދުވަހު އަހަރުމެންނަށް ރަޙުމަތްލެއްވުން. ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ވަރަށް

ދިގު ދުވަހެކެވެ. އަދި އެދުވަހަކީ، ވަރަށް ދިގު ކަންތައްތަކެއް ހިނގާ ދުވަހެކެވެ. އަދި މިސްރާބަށް އެދުވަހުގައި ވަރަށް ދިގު ކަންތައްތަކެއް ތެރެއިން ދާނޭތޯއެވެ.

ކަންމެހައިކަމެއް، މިދުނިޔެއަކީ ބަލާގެ އަޅުގަނޑުމެން، އަދި އަހަރުމެން މިކުރެއްވީ ބަލާދެނެ ނުލިބިއްޖެ، އުމުރު އަހުރަށްވުރެ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބަލަން ފުރަބަށް ކަމެއްކަމެވެ. އަސާސީ ބަލާ ސަލާމަތްކުރުން ބަލާހޯދުމުގެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ ދުވި ސަލާމަތްވުން އެއްކަން، އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ކަމަކާއި ބަލާހޯދުމުގެއެވެ. އަސަލާމަތް ބަލާހޯދުމުގެ، ދިރާސާކުރުގެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން، ދިރާސާކުރުމުގެ ބަލަހައްޓާ އަޅުގަނޑުމެން، އަދި އަހަރުމެން ވަރަށް ބޮޑު. އަދި ހުރިހާ އަހަރުމެން ބަލާގެ، ދިރާސާކުރުގެ އެންމެހާ ބަލަހައްޓާ ދިރާސާކުރުން ތަފާތު ހުރިހާ ކަމެއްކަމެވެ. އެއީ، އިސްލާމީ އިލްމުވެރިން ތިޔައެއްވުމާ އިހުގެ މުސްކުރި ދިރާސާކުރެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ އެހެން އެހެން ސަބަބު ދިރާސާކުރެއް ވަރަށް ޒުނޫބު ބައްލަވާލެއްވީ، އެދިރާސާކުރުމާ ހުރިހާ ކަމެއް އަހަރުމެން ގެންސްފުރުވެއެވެ. އެހެނަސް، ހުސްމަޢުލޫ ދަރަނިތަކާއި، އެސްލާމްއަށް، އިނދިކޮޅު ބަހުއްޓާ ދިރާސާ ހުއެވެ.

އެކަމަށް، އިންޝާ الله، އަހަރުމެން އެސްލާމް މިބޭނުންކުރި، ދުވަހުން ބަލާގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެއީ މިފަދަކަމެއް ކަންތައްތަކުގެ އަޅުތަރުހާގެ ގޮތުގައެވެ. އެގޮތުން، އެބޭފުޅާ މިސްރާބަށް ހުރިހާ ބައްސަވައި، ދިން ބަޔަކުވެ. އެއީ، ކަވުރުންގެ ހުރިހާ ބަރަގަވުމުންނެވެ. ދުން، ފާފަކާރު މުސްލިމުންގެ ހުރިހާ ބަރަގަވުމުންނެވެ. އަދި ދުން، ތަޤުވާވެރިންގެ ހުރިހާ ބަރަގަވުމުންނެވެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ކާފިރުންގެ ހާލަތު

1. ވިދާޅުވާ ތަން ހުރިހާ ތުރާ އަދި ދުއްކާރުވުން

ހައްޤު މަގަށް ދުނިޔޭގެ މީހުންނަށް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ވިދާޅުވާ ތަން ހުރިހާ ތުރާ އަދި ދުއްކާރުވުމާއި ކުރިމަތިވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޢިރުޝާދު ފަރުމާކުރައްވަނީ ވަޙީކުރައްވައިގެން، يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ ٱلْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾ މާނައީ، "(އެއީ) ކައްވަޅުތަކުން ނުކުމެގެން އެމީހުން އަވަސްއަވަހަށް ހިނގައިދާ ދުވަހެވެ. އެމީހުން އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކުގެ ކައިރިއަށް އަވަސްއަވަހަށް ދުވަމުންދެވެ." (سورة المعارج 43) އަސްލުގައި، އެމީހުން ވަކިވަރަކަށް ދިއުމަކުންގައި ދުވަނީއެއް ނޫނެވެ. އެމީހުންދާނީ ސަމާބަލި، އެދުވަހުގައި ހިނގުމުން ކަނޑައެޅިގެން، އަދި ހިތްގައިވާ ބިރުވެރިކަމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެހެން ޙާލަތުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، وَتَرَى ٱلنَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُم بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٌ މާނައީ، "..... އަދި މިސްރާބަށް މަސްތުވެފައި ތިބިބައެއް ފެނިގެން ތިބޭ ދުވަހެއްކަމެވެ. ނަމަވެސް، އެމީހުން މަސްތުވެފައެއް ނޫނެވެ. އެހެނެއްކަމަކު، الله ގެ ޢަޛާބު ގަދަފަދައެވެ." (سورة الحج 2) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّالِمُونَ މާނައީ، "އަނިޔާވެރިން ކުރާ ކަންތައްތަކުން، الله، ހޭލުންތެރިވެވޮޑިގެންނުވާކަމަށް ހިޔާލުނުކުރާށެވެ!..." (سورة ابراهيم 42)

ކަންމެހައިކަމެއް، އަހަރުމެންގެ ތެރެއިން ގިނަމީހުންނަކީ އަނިޔާވެރިކަން ފެނުމުން، އަހަރުމެންގެ ހިތްހެއްދެނީ، މިކަން ހިނގާނީ ކިހިނެއް ހެއްދެވެ! މިކަން މިގޮތަށް ކުރިއަށްދަނީ ކީއްވެބާއެވެ! އަދި الله سبحانه وتعالى، މިކަން ހިނގުމަށް ދޫކޮށްލައްވަނީ ކީއްވެބާއެވެ!... الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّالِمُونَ "އަނިޔާވެރިން ކުރާ ކަންތައްތަކުން، الله، ހޭލުންތެރިވެވޮޑިގެންނުވާކަމަށް ހިޔާލުނުކުރާށެވެ!..." الله سبحانه وتعالى ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ހުރިހާކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ދެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ ٱلْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ

مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَآءٌ ﴿٤٣﴾ މާނައީ "…. އެއިރުގަ، އެއުރެން ފެސްކުރައްވާކަށް ކަރަފޮޅީ (ކަންތައް ބޭނުވެ) ލޯތައް ހުޅުވާ ދުވަހަކަށެވެ. އެއުރެން އިސްއުފުލައި، އަވަސްއަވަހަށް ހިނގާފައި ދާނެތެވެ. އެއުރެންގެ ލޯލުގެ އަސްފިޔަވަސް ބަރަހިނގެވޭރުހެވެ. އަދި އެއުރެންގެ ހިތްތައްވާނީ، އެކަށްތަކެއްވެސްނެތި ހުސްވެފައެވެ. (އެއީ ބިރުގަދަ އިންތިހާއަށް ވިސްނަންނޭނގިހިފައިވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.)" (سورة ابراهيم 42-43) އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީސްތަކުން ކޮޅަށް ތިބޭނެ ގޮތުގެ މަންޒަރު، އަޅުގަނޑާއިއެކު ހިޔާލަށް ގެންނަވާށެވެ. މީސްތަކުން ތިބޭނީ ކަޅު މައްޗަށްޖެހިފައި، މައްޗަށް ބަލަހައްޓައިގެންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ލޯތައް އަސްފިޔަވައް ނުޖެހޭނެއެވެ. އެމީހުން މައްޗަށް ބަލަހައްޓައިގެން ހުންނައިރު، އަސްފިޔަވައް ނުޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެދުވަހުގައި އެންމެ ހިނދުކޮޅަކަށްވެސް މިބައިން ހާލަތްތަކުން ކަނޑައެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ލޯ ހުންނާނީ ބޭރަށް ހުޅުވިފައެވެ. އަދި ހިތް ދިނޑިގެ ހަރުތަކުގައި، މިހާ ނިވާވެފައިވާ ކަހަލަ، އެދުވަހުގައި، ބިރުން އަސްފިޔަވައިވެސް ބަލާނުލެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެދުވަހަކީ ހިތްހަލާކުވާ ހަމަގަޅުނާން ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَآءٌ "އަދި އެއުރެންގެ ހިތްތައްވާނީ، އެކަށްތަކެއްވެސްނެތި ހުސްވެފައެވެ." هَوَآءٌ ގެ މާނައަކީ، ވައެވެ. އަދި އެއީގެ މާނައަކީ، އެކަށްތަކެއްވެސް ނެތި ހުސްވެފައެވެ. ކަންބޮޑުވުމާ، އާންމުކޮށް ބޮޑުވުމުގައި އަރައިގަތުން ވަރުގަދަ ހިތްހަލާކުވާ ބަލަނި، ސާބިތު ވަރުގަދަ ހިތްހަލާކެވެ. އެއީ، ހިތްވަރު ގަދަކުރުވާ އަރާމުތަކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، އެދުވަހުގައި ހިތްހަލާކުވާ، ވައި ފަޅައިގެންނެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި، ވަރައިގެން ހިނގާ ކަންބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުން، ބިރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އެވެރިންގެ ހަރުގަނޑަށް ވަގުތުން ފޮނުވާލާނެއެވެ. އަދި އެކަން ލާއިލާހަ الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ބައްދަލުކުރައްވައި، وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْأَزِفَةِ إِذِ ٱلْقُلُوبُ لَدَى ٱلْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ މާނައީ، "ކައިރިވެގެން އަންނަ ދުވަހުގެ، ކަރުގެފުށު އެއުރެންނަށް އިންޒާރުކުރައްވާށެވެ! މޮޅިއާއި، ހިތާމައިން ފުރިގެންވާ ހާލުގައި، ހިތްތައް ކަރުތެރެއަށް އަރައިގެން އަންނަހިނދެވެ....." (صورة غافر 18)

ކަންބޮޑުވުން، ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ބައްދަލުވުން އަރައިގަތުން ވަރަށް ދެރައްކާއިދު، އަރައިގަތުން ވަރަށް ދެރައްކަށް، އެދުވަހު ވަރަށް ދުރުގައިވާ ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެއީ މުސްތަޤްބަލުގެ ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެއީ ކުރިމަތިވާނެ ކަމަކަށް ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. الله سبحانه وتعالى އެދުވަހާއިމެދު ވަރަށް ދެރައްކަވައެވެ. އަދި ވަޙީކުރައްވައި، وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْأَزِفَةِ "ކައިރިވެގެންއަންނަ ދުވަހުގެ، ކަރުގެފުށު އެއުރެންނަށް އިންޒާރު ކުރައްވާށެވެ!" (صورة غافر 18) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެކަމަށް ވަޙީކުރެއްވި، ٱلْأَزِفَةِ އަކީ. ٱلْأَزِفَةِ އަކީ، މިތަނުގައި ހުރި ކަންބޮޑުވުން އެއްޗެކެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ދުރުގައިވާ ދުވަހެއް ނޫނެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ކައިރީގައިވާ ދުވަހެކެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، الله سبحانه وتعالى އެކަން ވާނެތެއްގައި ވަޙީކުރައްވައި، أَتَىٰٓ أَمْرُ ٱللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ މާނައީ، "الله ގެ އަމުރުފުޅު އަތުވެއްޖެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން އެކަށް އަވަސްވެގެން ނުދާށެވެ!....." (سورة النحل 1) މިއާއެއްގައި، الله ގެ އަމުރުފުޅު އަތުވެއްޖެއޭ އޮތް ބަސްފުޅުގެ މާނައަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަސް އަތުވެއްޖެއެވެ. ކަންބޮޑުވުން، އަރައިގަތުން މިހާރުވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ބައްދަލުވުން ވަރަށް ދެރައްކަވުންނެވެ. އަދި ވަރަށް އަވަހަށް މިތަނުގައި މިވަގު ހުރިހާ މީހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ކޮޅަށް ތިބޭނެއެވެ. އަދި އަރައިގަތުން ކުރުކުރުގައި ބައްދަލުކުރުމުން ހުރިހާ ކަމެއް، އަރައިގަތުމުގެ އަމިއްލަ ގޮތަށް ފެންނާނެއެވެ. އަދި އެއީ ވަރަށް އަވަހަށް ހިނގާނެކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާގެ ހަޔާތުގެ، ފަހަތުން ދުނިޔޭގައިވާ މާޔާއަށް ބައްލަވައިލީމަ، ތިބާ އެހެރީ ހަނދާންކޮށް އެއްކަލަށްވެފައިވާ، އެހެނދާންކޮށް ކުރިމަތިވާނެ ހާލަތުގައި ނެތޭ ބައިގަޔާއާ އިތުރެވެ. ނުވަތަ ގަޑިއިރާ އިތުރެވެ. އަދި އަރައިގަތުން މިދަތުކަށް،

ހަރަދުތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ވަރަށް ހަވަރަށް، ހަރަކާތްތެރިގެ އުނދުގައި ދަރަށް ބައްޔާރުވެގެން އާހްނާހުންލަމުންނެވެ. އަދި އުއަންޖަހު،
ވަރަށް ހަވަރަށް ޖިހާދުކުރާމީސް ފުއްޓާނުއެވެ. އެގޮތުން، އެދީ ދުނިޔޭގައިވާ ކަލަށް ނޫނެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އާޚިރަތް
ވަރިކުރައްވާފައިވަނީ، ٱلْأَزِفَةُ އެވެ. މާނައަކީ، ވަރަށް ކައިރިގައިވާ ދުވަހެކެވެ. ނުވަތަ، ވަރަށް ހަވަރަށް އަންނަ ދުވަހެކެވެ. އެދުވަހަށް
ކިޔުނީ ޖިހާދުކުރާމީހެވެ. ހައިމު އަޑުޖިހާދުކަމަކީ، ޖިހާދުކުރާމީހުގެ ނަށްތަކުގެ ތެރެއިން ނަމެއް. ޖިހާދުގެ މާނައަކީ، ކުރަށްހުރުން.
އެދުވަހުގައި މީސްތަކުން ތިބޭނީ ކުރަނުވެ.

މިޤްދާދު ބިން އަސްވަދު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަޟްރަތުއްވަނިކޮށް
ހަދަށް އަރައިފިއެވެ. "ޖިހާދުކުރާމީހުގައި، އިރު މީސްތަކުންނާއި ކައިރިވެގެންދާތީ ކައިރިކުރުން، އެދުނިޔޭގައި ހުންނާނީ، އެއް
މައިތިރިވެ." ސުވަޔިލް ބިން އާމިރު (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. "والله އަކަށޭގާނުން "މައިތިރި" އަހަރެމެންނަކީ ބަސްފުޅުގެ
މާނައަކީ، ދުނިޔޭގެ މައިތިރިގެ މާނަކަމެއް، ނުވަތަ ދުޝްމަނުގައި އަނދުން އުޑުމަށްބަލައި ގެންގުޅޭ އާލާތްތަކެއް، ހަރަކާތްތެރިކަން ނޭނގޭއެވެ.
އެގޮތުން، މިތަނުގައި ފަހަރެއްކުރެވިގެން ޒިކުރެކުރެ، އިރު އިންސާނީ ވަރަށް ކައިރިގައި ކަމެވެ. (އެހެންނަމަވެސް، ނަބިއްޔާ (صلى الله
عليه وسلم) ހަރުބާނުކުރެއްވިކަމަށް ވާރިދުވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ.) މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ދަރުގެ ތެރެއަށް އެބައިމީހުންގެ ހަމަކުރުންތަކުގެ
މިންވަރުކުރުން ގެނބިގެންވެއެވެ. ބައެއްމީހުން އެމީހުންގެ ކަނޑާއި ހިސާބަށެވެ. ބައެއްމީހުން އެމީހުންގެ ކުނަގަނޑާއި ހިސާބަށެވެ. އަދި
ބައެއްމީހުންނަށް (ގައިންހިއްލާ) ދަރުގެ ވާގަނޑު ލިބިގަތުވާނެއެވެ." އަދި މިހެން ހަދީޘްކުރައްވައިދިނު، الله ގެ ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه
وسلم)، އެކަށޭގާނުގެ އަތްޖެހުން، އެކަށޭގާނުގެ އަނގަޔާއި ދިމާލަށް އިޝާރާތްކުރައްވައިއެވެ. (މުސްލިމް 6852/40) އެކަމަކު،
ތަޤުވާވާ މީސްތަކުންނާއި، الله ގެ ރަޙުމަތް ހިއްސާވެއެވެ. އެގޮތުން، މީސްތަކުން ހަމަޖެހޭނެތައްވާ މިންވަރުތަކުން، އެމީހުން
ދުރުވެވިދާނެއެވެ.

ކެންދެއްކޭ، ޒުލުމްކުރާމީހާ ވަރަށް ގިނަ އާދަމީހުން ޖިމާޢަތުދަނީ، ޒުލުމްކުރާ އުފުލިފައިވާ އެއްޗެއް ހިއާލުން ގިނައެއްމަކަށެވެ.
މިބާގެ ހިއާލުން އެއްޗެއް ނުގިނަމުނެ، މިތާހަން އާދަމުގެ ރަގަޅު މާނައެއް ނުލިބޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޒުލުމްކުރާމީހާ
ތަސްލީމުކުރައްވާ ގެނެސްދެއްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ހުރިހާކަމެއް، ތަޤުވާރަތުޙާއި ބާރަށެތެރޭ. الله سبحانه وتعالى ޒުލުމްކުރާމީހާ ސިފަކުރެއް
ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، މައްޗަށްގެ ވާހަކަތަކުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَيَوْمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ
يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ މާނައީ، "އަނިޔާވެރިޔާ، ތިޔާގެ ދެއަތުގައި ދަތްއަޅާ ދުވަސް، ކަނދުވަކާނުވެ! ކާނާ
(ހުދުވަހުން) ބުނާނެތެވެ. "ހާ ސަރަކާތެވެ! ރަސޫލާގެ އަރިހުން މަގެއް ހިފައި، ބޭނުންކުރެވެ، މިވަނީނެއް ކިޔާ ރަގަޅުވީސް
ގެއްލެވެ؟" (سورة الفرقان 27) އެގޮތުން، އިންތިޒާރަކީ މިބާ ދުރަވެގެން، ފަހަރުގައި މިބާގެ އިނގިލިގައި މިބާއަށް ދަތްއަޅިދާނެއެވެ.
الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައި ނުތެ، އެމީހުން އެމީހުންގެ އިނގިލިގައި ނުވަތަ އަތްގައި ދަތްއަޅައިގެން ދިއި ވާހަކައެވެ.
الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވި، އެމީހުން، އެމީހުންގެ އަތްގައި ދަތްއަޅާނެއެވެ. ހިތާމަ ގެންނަވާ، އެމީހުންގެ އަތިއްޔަ އަތްގައި
ދަތްއަޅައިގެން، ކަރަތާ މުގުރުމުންދިއުން. އެކަމަކު، އެތަކެއް އެމީހުންނަކަށް އިޞްލާޙު ނުކުރެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހިތާމައިގެ ތަދު
އެއަށްވުރެ ބޮޑުވާތީއެވެ. ހިތާމައަކީ، ނަފްސާނީ ތަދުކަށްވެސް، އަތްގައި ދަތްއަޅައިގެންވާ ޖިސްމާނީ ތަދު މާބޮޑުވާނެއެވެ. އަދި ހިތާމަ
މިކަހަލަ ކިޔުވޭނީތީ؟ ސަބަބަކީ، يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا "ހަރަކާތް ހިތްހަރަކާ، ހަރަކާތްތަކަށް ރަސޫލާގެ މަގަށް
ތަބާވެފައިވާނަމައެވެ."

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُبْلِسُ ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ މާނައީ، "އަދި ޤިޔާމަތްދުވަސް އަންނަހިނދު، ކުށްވެރިން އުންމީދު ކަނޑާލާނެއެވެ." (سورة الروم 12) يُبْلِسُ ގެ މާނައަކީ، (އުންމީދުކަނޑާލާނެއެވެ) ހުއްޓެވުން. މާނައަކީ، ތިބާ ޖަވާބުދާރީވާނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ! ތިބާ ޖަވާބުދާރީވާނީ، ކޮންކަމަކަށް ހެއްޔެވެ! އެގޮތުން، އެމީހުން އުންމީދު ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި އުންމީދުއްނެތިގެން ހުއްޓިލާނެއެވެ. އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَعَصَوُا۟ ٱلرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ ٱلْأَرْضُ މާނައީ، "ކާފިރުވި، ރަސޫލާއަށް ނުކިޔަމަންތެރިވި މީހުން، އެދުވަހު ބިމާއި ހަމަހަމަވެގެން ދާނަމަވާނެ ހިތުން، އެބިމުގައި އެދުވަހު އެދޭނެއެވެ..." (سورة النسأ 42) މިދުނިޔޭގައި، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. އެމީހުންނީ، ދުނިޔެއަށް ވަރަށް ލޯބިކުރި މީހުން. މިދުނިޔޭގައި މީހުން، އެމީހުންގެ ދީން ކުޅެ އަށަގަތް ވިއްކާލާފައި ތިބި މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ނަފްސުގައި، ދުނިޔެއަށް، ވަރަށް އަރުވައި އެއްކަލެވެ. އެކަމުގެ، އެމީހުން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله އަށް ދެންނެވާނެ، އެމީހުން ބިމާއި ހަމަހަމަކުރެއްވުންވާނެ. އެހެން ހާލަތެއްގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَيَقُولُ ٱلْكَافِرُ يَٰلَيْتَنِى كُنتُ تُرَٰبًۢا މާނައީ، "އަދި ކާފިރުވި މީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭ ހައިރާނީއެވެ! ތިމަން ވެއްޖައިނަމަ، ވަލުގެ ވެލި ކުރެވޭ ހެއްޔެވެ!" (سورة النبأ 40) އެބޭފުޅުން، މިދުނިޔޭގެ މީހުންނަކީ، ވަރަށް ގިނަ އެދުންވެރިކަމެއް، ވަރަށް ގިނަ އުންމީދުތަކެއް ހުރި މީހުންނެވެ. އެހެނަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ހަރުގަނޑު ފެނުމުން، އެމީހުން އެދޭނީ، އެމީހުން ވެއްޖައިނަމަ ދިރުމަކުވެ. އެބޭފުޅުން، މިއީ ބޭނުމެއް، އަހަރެމެން ދިރިއުޅުމުން ދުރުހެލި، ހުވަފެނެއްގައި ކަމެވެ.

2. އަމަލުތައް ބާޠިލުވެގެންދިއުން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَعْمَٰلُهُمْ كَسَرَابٍۭ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ ٱلظَّمْـَٔانُ مَآءً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَهُۥ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَوَجَدَ ٱللَّهَ عِندَهُۥ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٣٩﴾ މާނައީ، "ކާފިރުވި މީހުން (ތިންނާނގެ!) އެބައިމީހުންގެ އަމަލުތައްވަނީ، ތަނަވަސް ހުސްބިމެއްގައިވާ އަވަދިނދުރާއް ފަދައިންނެވެ. އަނގަހިއްކާފައިވާ މީހާ، އެއީ ފެންކަމުގައި ހީކުރެވެ. އެހާ އެއީގެ ކައިރިއަށް އަތުވެއްޖެ ހިނދު، އެތާއަށް (އެހާ ހީކުރި) އެއްޗެއް ނުފެންނެވެ. އަދި الله އެހާގެ ގާތުގައި ވުޖޫދުވާތަން (ދަކާ، الله ގެ ނިޒާމު) އެހާއަށް ފެންނެވެ. ފަހެ، އެކަލާގެ ހިސާބު، އެހާއަށް އެކަލާގެ ހަމައަށް ދެއްވައެވެ. الله އީ، ހިސާބު ބެއްލެވުން އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ." (سورة النور 39) ކެންޑުއަކަސް، އަވަދިނދުރާ، ސަރާބަ ފަދަ ހުސް ތަނެއްގައި، ދުރުގައި ފެންގަނޑެއް އޮންނަހެން ހީވާ ހީވުމެވެ. މީހުން ހީވާ ސިފަ ސަބަބަކީ، އާޠިފާ، ވާޔާއި އަދި ހޫނުމިނުގެ ސަބަބުނެވެ. ތިބާއަށް އެކަހަލަ ހޫނުތަނެއްގައި އެމަންޒަރު ހީވާނީ ފެނުމެން، އެއީ ފެންކަމަށް ހީކުރެއް، އެއާއި ދިމާއަށް ދަތުރުކުރެވެ. އަދި ތިބާ އެއާއި ދިމާވުމުން ދެކޭނީ، އެމަންޒަރު ތިބާއާއި ދުރަށް ދުއްވެ. الله سبحانه وتعالى މިމަންޒަރު ސިފަކުރައްވަނީ، ކާފިރުންގެ އަމަލުތައް ސިފަކޮށްދެއްވުމަށެވެ. އެފިރުންގެ އަމަލުތަކަކީ، ސަރާބާއެއްގައިވާ އަވަދިނދުރާއްފަދަ އަމަލުތަކެވެ. މާނައަކީ، އެފިރުންކުރި އަމަލުތަކާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުފެންނާނެގައި އެފިރުން ދުވެދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެހެން މިސާލެއް ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَآ أَخْرَجَ يَدَهُۥ لَمْ يَكَدْ يَرَىٰهَا ۗ وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورًا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾ މާނައީ، "ނުވަތަ (އެއީ) ކަނޑުގައިވާ އަނދިރިތަކެއް ފަދައެވެ. އެ ކަނޑުގައި ފުނިރާޅުތަކެއް، މަތިމަތިން ރާޅު ނަގައެވެ. އޭގެ މަތިން ވިލާތައް އޮވެއެވެ. މަތިމަތިން ހުރި އަނދިރިތަކެވެ. އެމީހާގެ އަތް ނެރެލިނަމަވެސް، އެ ފެނެންނެތް ގޮތުގެ ވެއެވެ. ފަހެ، އެމީހަކަށް الله އަލިކަމެއްދެއްވާފައި ނުވާމީހާ

(ދަންނާށެވެ!) ވަނީ، އެމީހާއަށް އެއްވެސް އަލިކަމެއް ނުވެއެވެ." (سورة النور 40) އެހެންކަމުން، މިދުނިޔޭގެ އަމަލުތަކާއި، އަނދިރި

ތަކެކެވެ. އެފަދައިން އެފަދަ އަމަލުތަކެއް ޖިހާލަތުން ކުރިވަރުތަކުން، އަނދިރިކަން ބޮޑުވެ އިތުރުވަމުންދާނެއެވެ. އެފަދައިން އެފަދަ އަމަލުތަކެއް

ޖިހާލަތުން ކުރިވަރުތަކުން، އަނދިރިކަން އިތުރުވަމުންދާނޭގޮތް، އެއީ ފިތުނައިން މިހާރު، އުޅޭހައިގެ އަޅު، އުޅޭހައިގެ ކުށުގެ ދެއްކުމަކީ ދިއުމުގެ ކަމުގައި،

އުޅޭހަކަށް އުޅޭހައިގެ އަޅު، އުޅޭހަކަށް ނުފެންނަވަރަށް، އަނދިރިކަން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. މިއީ ޤާނޫނުތަކުގެ ބައެއް ސިފައެކެވެ. އެފަދަ މީސްތަކުން

ކުރިމަތިވާނީ ގޮތް. އެފަދަމީހުން ސިފަކުރެވޭ އަލިކަން ގެއްލިގެންދާން. ސިފަކުރެވޭ، އަނދިރި މަގުއްކަން އަނގަތުވާނެއްކަން އެނގެއެވެ.

އަދި އިމާންވީ މީހުންނަށް އަލިކަން ދޭއްވިގެންދާނެއެވެ. އަދި الله އަށް އިމާންވީމަން ފުރަގަސްދިން މީހުންނަށް، އެއީ އަނދިރިވެގެންދާ

މަގެކެވެ. އަދި الله އަށް އިމާންވީމަން ފުރަގަސްދިން މީހުންނަށް، އެފަދައިގެ ކުރިމަތީގައި އެފަދައިގެ އަޅުއަކު އެއްވެސް ނުފެންނަވަރަށް

އެމަގު އަނދިރިވެގެންދެއެވެ. އެހެންކަމުން، މުދުއްނުވެސް، الله سبحانه وتعالى އެކަން ބަޔާންކުރައްވާ އެއްގޮތެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، الله سبحانه وتعالى، އެކަން އެހެން މިސާލުކޮށް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އުމިސާލުގައި، އުޅެނީ ބަޔާންކުރައްވަނީ، އެފަދަ

ޚަރަދުކުރި ވައިސާއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާވަޙީވެއެވެ. مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَٰذِهِ ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوٓاْ أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ މާނައީ، "މިދުނިޔޭގެ

ޙަޔާތުގައި، އެމީހުން (އެބަޔޭ، ކާފިރުވި މީހުން) ޚަރަދުކުރާ އެއްޗެއްގެ މިސާލު، އެ ވައިރޯޅިގައި ގަދަ ފިނިކަމެއްވާ ވައިރޯޅިއެއް،

އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާކުރި ބައެއްގެ ދަނޑުވެރިކަމަށް، އެދަނޑު ހަލާކުކޮށްލި ވައިރޯޅިގެ މިސާލެވެ. الله އެމީހުންނަކަށް

އަނިޔާއެއް ނުކުރައްވައެވެ. އަދި ޔަޤީނަ! އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް، އެމީހުން އަނިޔާކުރަނީއެވެ." (سورة آل عمران 117)

الله سبحانه وتعالى މިއާޔަތުގައި އެބަޔާންކުރައްވަނީ، އެފަދަ ޚަރަދުކުރާ ވައިސާއެވެ. ވަރަށް ޖިހާދުވައިސާއާ، އިސްލާމްދީނާއި ދުނިޔަ

ހަނގުރާމަތަކުން ޚަރަދުކުރާ ވައިސާއެވެ. އަދި ކާފިރުވެސް އިސްލާމްދީނާއި ދުނިޔަ ވަރަށް ޖިނަ ވައިސާ ހަރަދުކުރުވީވައިވެއެވެ. މިއަދު

އެބައި ބަލައިން ޙަޤީޤަތުގެ ވައިސާއާ، އެކަމަށް ޚަރަދުކުރާ ވައިސާއެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި، އިސްލާމްދީން ފުނާދުން ހުއްޓުވުމަށް

ޚަރަދުކުރާ ވައިސާއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ހަރަދުކުރާވަރު މިވައިސާ، ނުވަތަ އެފަރާތުން މިދުނިޔޭގައި ޚަރަދުކުރި އެހެން

އެއްވެސް ވައިސާގެ މިސާލަކީ، އެފަރާތުގެ ދަނޑުބަނަކަން ޖެހުން ވަރަށް ފިނިކަމާގަދަ ވައިއެއްގެ މިސާލެވެ. އެހެންކަމުން، އެފަރާތުގެ ހުރިހާ

ދަނޑުބައި ހަލާކުވެގެންދިޔައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ދަނޑުވާރާވަރު، ފޮނިސް ބައިޖެހޭ ސަލާމަތް، އެފަރާތުގެ ދަނޑުބައި ހަލާކުވެގެންދިޔައެވެ.

އެއީ ގަދަ ފިނިގެ ސަލާމަތް ގަސްބައި ހަލާކުވެން ފުދިކުރިއެވެ. އެހެންކަމުން، ދަނޑުބައި ދަގަނޑު ވެރި، ބާވާ އަޒާބުދުން، އެފަރާތުން

ދަނޑުބައި ދަގަނޑު ބަލަހައްޓައިގެން ހައްދައިވެ. އަދި އެފަރާތުންނަން ގޮތް ކަނޑައެޅޭނެ ވަގުތު އާދެއެވެ. އަދި އެއީ އެފަރާތުންނަން

ގޮތްތަން ނުހަނު ބޮޑުންޖެހޭ ވަގުތެކެވެ. އަދި ދުނިޔާ މިވައި، ދަނޑުބައިތަން ޚަރަދުވެއެވެ. އަދި އެވައި، އެހުރިހާ އެއްޗެއް ހަލާކުކޮށްލައިފިއެވެ.

އަދި ދުނިޔާ ޖެހިގެން އަނހަރިވާވަރު، އެފަރާތް ދަނޑުގެއްސޭ، ބާރާ ކަނޑައެޅުން ބަލާއިރު، އެބަސްގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުހުރުއެވެ.

މިވައިސާއަށް، މަގުސަދުބައިވުން ހާސިލުކުރުމަށްބަޔާން ހަރަދު ކުރުވިގެއިވާ ވައިސާއެއްކަމެވެ. އެކަމަށް، ދުނިޔާ ޙަޤީޤަތުގައިވަގެ އަމަލުން،

އެކުރުވުން ކަންބޮޑުވާ، އިސްލާމްދީނަށް ދެކޮޅުވެވޭ ވޭޖީވާހާއެވެ. ކަންމަތަކުން، އެފަރާތް ކަމަށްވިޔަސް އަމަލުބޮޑުވާ އެއްވެސް ބާކީމަތްކުރި

އެއްބައިގެ ދަރަނިމަތުގެ އާޚިރަތްކާރު ވާހަކަ، އަނގުލުން ދަލްކާއިރު، އަނގުލުން ހިތްޕަރަވާލެށް، "الله سبحانه وتعالى އި އަދުލުވެރި

ކާތިކުން ދަރަނިއެއްވެ! އެބާވާހަ މިސްބަހަކަށްނުކަން އަދެރުދުއްވެވި، އުޅޭހަ ކަންވާވާ އަމަލުކަންތަށް ދަރަނިއެއްވެ!" އެހެންކަމުން، މިކަން

ބިޔާގެ ސިފަހިނގަވި ސަވާބުކަންދައްވާނަތޮރަކައި، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَمَا ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنْفُسَهُمْ

يَظْلِمُونَ މާނައީ، "(...) އަދި الله އެމީހުންނަކަށް އަނިޔާއެއް ނުކުރައްވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް، އެމީހުން އަނިޔާކުރަމުންދިޔައީއެވެ." (سورة النحل 33)

ކާފިރުންގެ އަމަލުތަކާގުޅޭ ދެވިފައިވާ މިންވަރަ މިސާލު، مَّثَلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ ٱشْتَدَّتْ بِهِ ٱلرِّيحُ فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ لَّا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُواْ عَلَىٰ شَىْءٍ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلْبَعِيدُ ﴿١٨﴾ މާނައީ، "އެމީހުންގެ ވެރިއާއާމެދު ކާފަރުވި މީހުންގެ އަމަލުތަކުގެ މިސާލު، އަޅިގަނޑެއް ފަދައެވެ. ވިއްސާރަވަރު ދުވަހެއްގައި، އެއަށް ގަދަވައިޖެހި، އެ އަޅިގަނޑު ބުރުއްސައިލިއެވެ. އެމީހުން ހޯދައިގަތް އެއްވެސްކަމެއްގެ މައްޗަކަށް، އެމީހުންގެ އެއްވެސް ބާރެއް ނުވެއެވެ. (ހަމަ) މަގުން ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކީ ހަމައެކަމެވެ." (سورة ابراهيم 18) އެގޮތުން، މިބާގެ އަމަލުތަކަކީ، ބޮޑުވެރިކަމުގެ އަޑިކަމުގައި ހިމެނޭ ގޮތަކަށް. ފުށްނަގައިގަނެވޭ އަމަލުތައް ވަރަށް ބޮޑެވެ. މިބާ ވަރަށް ގިނަ އަމަލުތައް ކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިބާ އެތަނަށް މިދަނީ، މިބާގެ ދަރުމަ ބަލާށެވެ. އެކަމަކު، ގަދަވައިޖެހި، މިބާގެ ކުރިމަތީގައި އެހުރީ އަޅިއެއް ބުރުއްސައިލާފައެވެ. މިބާ އެތަކެތި ހިފުމަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދެއެވެ. އެކަމަކު، މިބާއަށް ހިފޭނެ އެއްޗެއް ނެތެވެ. ކޮންއެއްޗެއްތޯ! އުޅުނީ އެއްކަލަ، އަޅިއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި ނުކުރާ އެއްވެސް އަމަލެއްގައި، ބަރަކާތެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގައި މިސާލު ބޭނުންކޮށްގެން ބާޒާރުތައް ބަލާލަމާ، ނިކަން ބައްލަވާށެވެ. އެއީ ވަރަށް ގިނައަހަރެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. މިހުންތަކީ ހަވާސާއްޔެއްތޯ؟ ސަބަބަކީ، ދުނިޔަވީ ކާމިޔާބީ ކަމެވެ. ފުރަތަމަ، އެއަމަލުތަކުގައި އިޚްލާސްތެރިކަމެއް ނެތެވެ. ދެވަނައީ، ރަސޫލުﷲ ގެ ސުންނަތާ ނުގުޅެއެވެ. ކޮންމެ އަމަލެއްވެސް ގަބޫލުވުމަށް، އެއަމަލެއްގައި ދެ ޝަރުތު ހަމަހަމަވާންޖެހެއެވެ. އެހެންނޫނިއްޔާ، އެއަމަލެއް ގަބޫލެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ.

1. **އިޚްލާޞްތެރިކަން.** އެއީ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި އެކަނި އަމަލުކުރުމެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ހެޔޮއަމަލެއް ކުރަނީ، الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ކަމުގައިވާނަމަ، އަދި ދުނިޔަވީ ކަމަކަށް ބަލައިގެން، މިބާ އެއަމަލެއް ކަމަށްޓަކައި الله ގެ ހަޟްރަތުން އަޖުރު ލިބޭނެކަމަށް އުއްމީދުކުރުމަކީ ނުވާނެކަމެކެވެ. އެގޮތުން، މިބާ އެއަމަލެއް ކުރަނީ، الله سبحانه وتعالى އަށް ކަމުގައި ނުވާނަމަ، الله سبحانه وتعالى އެމަލަކުން އަޖުރު ދެއްވާނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ! އަދި އެއީ ޝިރުކުގެ ބާވަތެއްގައި، ސިއްރު ކަންތައް ހިނގާނެގޮތެވެ. الله سبحانه وتعالى މިސާލަކަށްނަގަން ވަޙީކުރައްވާން، ބޮޑުތަކުގެ ކައިރިއަށް ދާށެވެ. އަދި އެތަކެއްޗަށް އެމީހަކަށް އަޖުރުދިނުމަށް ބަހައްޓާށެވެ! އިންސާނުންނަށް އަޅުކަންކުރި ކޮންމެ މީހަކު، އެމީހުންގެ ގާތަށް ދާށެވެ. އަދި އެމީހުން އެމީހަކަށް އަޖުރުދިނުމަށް ބަހައްޓާށެވެ! މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރި ކޮންމެ މީހަކު، މަލާއިކަތުންގެ ގާތަށް ދާށެވެ. އަދި މަލާއިކަތުން، އެމީހަކަށް އަޖުރުދިނުމަށް ބަހައްޓާށެވެ! މިމަންޒިލުގައި އަޅުކަންކުރި ކޮންމެ މީހަކު، މިމަންޒިލު، އެމީހަކަށް އަޖުރު ދޭށެވެ.

2. **ރަސޫލުﷲ ގެ ސުންނަތާ ގުޅުން.** ރަސޫލުﷲ ގެ ސުންނަތާ ގުޅިގެންވުމެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ގޮތަށް ތަބާވުމެވެ. މިބާ ތަބާވާންޖެހޭނީ، ކޮންމެ ކަމެއްގައެވެ. އެ އަމަލުތަކެއް ކުރައްވާންޖެހޭނީ، އެކަލޭގެ ކުރުން ފަދައިން ކޮންމެ ކަމެއްގައެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، މިބާ ބޭނުންވާ އާދަކާދަތަކުން އަޅުކަމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިބާއެކަމުގައި ކުރަންޖެހޭނީ، الله سبحانه وتعالى ހަދާގައިގެ ސާބިތު ދީނެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާއަކީ ދީނެއް ނޫނެވެ، الله سبحانه وتعالى ދީނުގެ ވެރިޔާއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުގައި ހަމަޖެހޭނީ، الله سبحانه وتعالى ބުއްދިވެރިކަމެވެ.

ކަންތައްތަކަސް، الله سبحانه وتعالى އެހެން މިސާލެއް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَآءً مَّنثُورًا މާނައީ، "އަދި އަމަލުތަކުގެ ތެރެއިން، އެއުރެންކުރި ކަންތަކަށް، ތިމަންއިލާހު ބައްލަވައި، އެއަމަލުތައް ވަޔާއި ބުރައިގެންދާ ހުސް ފުއްޕަތަކެއް ފަދައިން ފަތުރާލައްވާނެއެވެ." (سورة الفرقان 23) އެގޮތުން، މިއާޔަތުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، އެއުރެންކުރި އަމަލުތައް هَبَآ އެއްކަލުގައި ފައްދަވާނެކަމެވެ. އެގޮތުން، هَبَآ އަކީ ކޮންއެއްޗެއް ހެއްޔެވެ؟ ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު (رضي الله عنه)، އަރިހުގެންނެވި هَبَآ އަކީ ކޮންއެއްޗެއްކަން ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، އަނދިރިކޮޓަރިއެއްގައި، ނުވަތަ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަނދިރިކަންހުރި ކޮޓަރިއެއްގައި، އެތެރެއަށް އަލިވަރަށް ކުޑަދޮރެއް ހުޅުވާ. އެވަރަށް އަލިގައި، މިބާއަން ކުރިކުރި ކަނޑުމަތީގެ ވިލާތައް ފެންނާނެއެވެ. هَبَآ އަކީ، އެވަރަށް ކުރިކުރި ކަނޑުމަތީގެ ވިލާތަކެވެ. އެތަކެއްޗަކީ، ވަގުތީ ތަރުކާގައި ހުރެން އެއްޗެކެވެ.

އެކަލަ، މިބާއަން ހެއްސަފެއްދުމުގައި އޮތަކަށް ފެންނާނީ، މިބާ އަނދިރި ކޮޓަރިއެއްގައި ހުރިހާ، އޭ ކޮޓަރިއަށް އަލިކަތި ވަންނަށްފަހު ފެންނަ އަލިކަލެވެ. އެގޮތުން، ހަބާއީ، އެއީވެސް. އެގޮތުން، ކުރީ ކަމެއް ހުއްޓާ އަދި ތިމަންއިލާހު ހުކުމްކުރެއްވޭ، ހަބާކަލަށް ވަރަށް ވަރަށް ގައުމުތަކެއް ހެއްދެވޭނެއެވެ. އަދި مَّنثُورًا އަކީ، ބަޅިއެންގެންނެވޭ. ވިޔާ ވިޔާ އަމަލުތައް އެއް މިސާލުގައި ބަޔާންވެގެންނެވޭ. އެކަލަ، އެދުނިޔެ ވަރުވެ ކުރީ ކަމެއް އެކަލް. އަދި، އަމަލުތައް ބެހެއްޓުމުގެ ކުރަނީ ސަބަބުން، އެއީ އެއްގަލިއެއްވެ.

އިސްލާމްދީނުގައި އުޒާލިކަތް، ގޮތުންނޫންހާ، ބަރަކާތް، ނުބައި... މިފަދަ ކަންތައް ކަމެއްގެ އިސްލާމީ ބައްޓަންކުރެވޭ ވެއެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ވިސްނުންތައް، ކުރިއަށްގެންދަމުން ގެންދިޔުމާ، އިސްލާމީ ބައްޓަންވުމާއި އެއްގޮތެވެ. ސަބަބަކީ، ބައެއް ފަރާތަށް އަހަރެން ދެކޭ އިޝާރާތް، ބަލާތް އެއްޗެއް ކަމުގައެވެ. އަދި ގޮތުން އަހަރެން ދެކޭ، ބަލާތް އެއްޗެއް ކަމުގައެވެ. މިސާލަކަށް، ވަރަށް ގިނަފަރާތްތަކުން، "އަހަރެންގެ އަމަލު އެއްޗެއް ގޮތުގައި" މިފަދަ ބަރުވާވާނަމަ، މިބާގެ ވިސްނުންތަކަށް، ކުރިއަށްގެންދާ ނަތީޖާއަށް ވާނެ، ނުވަތަ ވިޔާނުވުމުގައި ގޮތުގެ ވާނެ، ނުވަތަ ފައިސާއާ ގޮތްދޭން ދިރުމަކަށް. އެހެންކަމުން، އިސްލާމްދީނުގައި ގޮތުގެ ބައްޓަން ބަދަލުކުރަމުން، އެހެނެކޭ ނަތީޖާ. އަދި الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް މިޒާނުގައި ބަރުދަވާލެވޭނީ، ގޮތުގެ ކުރިއަށް ކަމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ وَلِقَآئِهِۦ فَحَبِطَتْ أَعْمَٰلُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾ ذَٰلِكَ جَزَآؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا۟ وَٱتَّخَذُوٓا۟ ءَايَٰتِى وَرُسُلِى هُزُوًا ﴿١٠٦﴾ މާނައީ، "(ކަލޭގެފާނު) ވިދާޅުވާށެވެ! އަމަލުތަކުގެ ގޮތުން ގެއްލުންވެރިވާނޭ މީހުންގެ ޚަބަރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަންނަމެން ދީފާނަމުހެއްޔެވެ؟ އެއުރެންނީ، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި، އެއުރެންގެ އަމަލުތައް ގެއްލިގެން، ގޮތްދޭ ކަމުގައި ހިތާމަ ކުރެވޭ ގޮތަށް. އަދި އެއުރެން ހީކުރަނީ ކަންތައް ރަނގަޅުކޮށް ކުރާކަމަށެވެ. އެއުރެންނީ، އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި، އެއިލާހާ ބައްދަލުވުމާ ކާފިރުވީ މީހުންނެވެ. ފަހެ، އެއުރެންގެ އަމަލުތައް ބާޠިލުވެއްޖެއެވެ. ފަހެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެއުރެންނަށް (އެބަހީ، އެއުރެންގެ އަމަލުތަކަށް) މިޒާނެއްގައި އެއްވެސް ބަރުދަނެއް ނުލައްވާނެއެވެ. އެއީ އެއުރެންގެ ޖަޒާއެއް ކަމުގައިވާ ޖަހަންނަމެވެ. އެއީ އެއުރެން ކާފިރުވުމާއި، އަދި މިއާޔަތްތަކާއި، ތިމަން ރަސޫލުންނަށް ފުރައްސާރަކޮށްފައިވާތީ ކާފިރުވީ ސަބަބުންނެވެ." (سورة الكهف 103-106)

3. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހިނގާނެ ޝަރީޢަތާއި އަދި ދަޢުވާކުރުންތައް

ކޮންމެއަކަސް، މުސައްނިފު މިބައި ބައްސަވަނީ، ހަމަޖެހި ބައްދަލުވޭ. ފުރަތަމައީ، އަޅުކަންކުރުވާ ފަރާތާއި އަދި އަޅުކަންކުރާ މީހުންނާ ދެމެދުގައިވާ ދަޢުވާކުރުންތަކެވެ. ދެވަނައީ، ތަބާވެވުނު މީހުންނާއި އަދި ތަބާވެވިގެން ހިނގިމީހުންގެ ދެމެދުގައިވާ ދަޢުވާކުރުންތަކެވެ. ތިންވަނައީ، އަޅު އިންސާން އާއި ޝައިޠާނާއި ދެމެދުގައިވާ ދަޢުވާކުރުންތަކެވެ. އެއީ އިންސާނާއި ޝައިޠާނާއި ދެމެދުގައިވާ ދަޢުވާކުރުންތަކެވެ. ޝައިޠާނާއި، ކާފިރު މީހުންގެ ހަރަކާތްތަކާއިވެސް ޝަހާދަތްދޭނެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭ ހަމަކުރިމަތީ، އެމީހުންގެ ނަފްސާއި އަދި

އެމީހުންގެ ހަށިގަނޑާއި ދެމެދުގައިވާ ޝަރީޢަތާއި ދަޢުވާކުރުންތަކެވެ. އެގޮތުން އަރިހުގައި ވަނީ،

- **އަޅުކަންކުރެވުނު ފަރާތާއި އަދި އަޅުކަންކުރާ މީހުންނާ ދެމެދުގައިވާ ދަޢުވާކުރުންތައް**

މިބައިގައި އަރިހުމީހުން ބުނާއި އަދި ބުދުތައް އަޅުކަން ކުރި މީހުންގެ ދަޢުވާކުރުންތަކުގެ ވާހަކަދައްކާފައިވާނެއެވެ. އަދި މަލާއިކަތުންނާއި އަދި މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންގެ ދަޢުވާކުރުންތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާފައިވާނެއެވެ. އަދި ޢީސާ (عليه السلام) އާއި، އަދި ޢީސާ (عليه السلام) އަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންގެ ދަޢުވާކުރުންތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާފައިވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ބުދުތައް އަޅުކަންކުރުވާއި ބެހޭގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُواْ مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَآؤُكُمْ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَآؤُهُم مَّا كُنتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ މާނައީ، "މިޒަމާނީގައި އެއުރެން އެންމެން އެއްތަނަކަށް އެއްކުރައްވާ ދުވަސް (ހަނދުމަކުރާށެވެ!) ދެން ޝަރީކުކުރި މީހުންނަށް، މިޒަމާނީގައި ވަކި ކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން ޝަރީކުކުރި ތަކެތި، ތިޔަތަނުގައި ތިބޭށެވެ!" ފަހެ، އެއުރެންގެ މެދުގައިވާ ގުޅުންތައް، މިޒަމާނީގައި ވަކި، ކަނޑައެޅި ވަކިކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެއުރެން ޝަރީކުކުރި ތަކެތި ބުނާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށްއުޅުނީ، މިޒަންމީހުންނަކަށް ނޫނެވެ." (سورة يونس 28)

މިއާޔަތުގައިވާ "ޝަރީކުކުރި ތަކެތި"، ނުވަތަ އަޅުކަން ކުރެވުނު ތަކެތީގެ، ދެޝަރީކުރައްވާފައެވެ. އެއްޝަރީކަކީ، އެއީ ބުދުތަކެވެ. އަނެއް ޝަރީކަކީ، އެއީ ޝައިޠާނުންނެވެ. އެތަކެތި އެކަމާއި އެއްބަޔަކު ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ދެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، فَكَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾ މާނައީ، "ފަހެ، މިޒަންމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދުގައި ހެކިވެރިޔާ الله ފުދެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ކުރި އަޅުކަމުން، މިޒަންމީހުން ގާފިލުވެގެންނެވެ." (سورة يونس 29) އެގޮތުން، އެމީހުންގެ ހަޤީޤަތައް އެއީ އަހަރެމެންނަށް، ދުވާލާއި ރޭގަނޑު ސަލާމަތްކުރުން ބޭނުމެވެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ބުނާނެއެވެ. إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ "ކަލޭމެން އަހަރެމެންނަށް ސަލާމަތްކުރިކަމެއް، އަހަރެމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ." މިދުނިޔޭގައި ހިތްވަރުދެވޭ. ވަރުގަދަ ކަމެއްކަމުގައި އެވަރަކަށް ނޭނގެއެވެ. އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެވަރުގެ ބޮޑުން، ކަލޭމެންނަކީ ކޮންކަމެއް ހޯއްދެވި!!! ކަލޭމެން އަހަރެމެންނަށް އަޅުކަންކުރިކަމެއްވެސް، އަހަރެމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ! އަޅުގަނޑު މިދުނިޔާ ފަހަކަށް، މިއީ އެމީހުންގެ ފުރި ހަމަޖެހި ބުނުމަށް އަޅުކަންކުރާ މީހަކު، ދުނިޔެ ކާފިރުވެގެންދާނެ ކަމެއް. ސަބަބަކީ، އެމީހާ ބުނާނެ، "އަހަރެންގެ ރަބާ، އަހަރެންނަކަށް އެނގޭނެ." ދެން އެއްކަލަ ބުދު މިބުނަނީ، "ކަލޭ އަހަރެންނަށް އަޅުކަން ކުރިކަމެއްވެސް އަހަރެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަހަރެންނަކީ ހިތަކަށް ނުގެނެވޭނެއެވެ."

ކޮންމެއަކަސް، الله سبحانه وتعالى ގެ ބައެއް މަލާއިކަތުން އަޅުކަންކުރެވިއެވެ. އަދި އެއީ އެ މަލާއިކަތުން އެކަން ބޭނުންވެސް ނުވާއިރު ވެއެވެ. މިސާލަކަށް، މަލާއިކަތުންނަށެވެ. މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަން ކުރުވުމަކަށް، އެމަލާއިކަތުން ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. މިސާލަކަށް، އަރަބިކަރައިގެ ބައެއް މުޝްރިކުން މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރިތަކެތިއެވެ. އަދި ބައެއް އެހެން އުންމަތްތަކުގެ މީހުންވެސް، މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރިތަކެތިއެވެ. އެގޮތުން، މަލާއިކަތުންނާއި ބެހޭގޮތުން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ ވާނީ، "އެދުވަހު، އެއުރެން އެންމެން މަޙްޝަރަށް ޖަމާކުރާ ދުވަސް ހަނދުމަކޮށްދޭށެވެ! ދެން އެދުވަހު، މަލާއިކަތުންނަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއީތަކީ ކަލޭމެންނަށް އަޅުކަންކުރި ކަމުގައިވި، މިމީހުން ހުރީތޯއެވެ؟" (سورة سبأ 40) އާޔަތުން، الله سبحانه وتعالى މަލާއިކަތުން ގެންނަވާލައްވާ، މަލާއިކަތުން ކިބައިން އަހުއްސަވާނެ، "މިއީތަކީ ކަލޭމެންނަށް އަޅުކަންކުރި ކަމުގައިވި، މިމީހުން ހުރީތޯއެވެ؟" އާޔަތުން، ސުވާލަކީ، الله سبحانه وتعالى އެއީ ޖަވާބު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަމެއްހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބަކީ، الله سبحانه وتعالى އެއީ ޖަވާބު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަމެވެ. އެހެންވީއިރު، ދެން ސުވާލަކީ، އާޔަތުން އަހުއްސެވީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ!... މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންގެ ކިބައިގައި، އެދުވަހު މަލާއިކަތުންގެ ވާހަކަ އާޔަތުން އަހުއްސަވައި، މަލާއިކަތުންގެ ޖަވާބު އެއީ ޖަވާބު އެމީހުންނަށް އިއްވުމަށް. އެއީ ހާދިސާއެވެ. (ދެން މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވީ ކީކޭތޯއެވެ؟) މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވީ، قَالُوا۟ سُبْحَانَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ ވާނީ، "އެމަލާއިކަތުން ދަންނަވާނެއެވެ. ތިޔަކަލާނގެ ހުސްޖެހިވަޑައިގެންފައިވާ ކަލާނގެއެވެ! ތިޔަކަލާނގެ، އަހަރެމެންގެ ވަލީއެވެ. (އެބަހީ، އެހީތެރިވެދޭ ވަލީއެވެ.) އެއުރެންނަކީ ނޫނެވެ. އަދި ހަމައެކަނި! އެއުރެން އަޅުކަންކުރާ ކަލޭގެ ޖިންނީންނެވެ. އެއުރެންކުރި ގިނަމީހުން، އެ ޖިންނީންނަށް އީމާންވެގެންނެވެ." (سورة سبأ 41) އާޔަތުން، މަލާއިކަތުން ދެރަވެރިވެ ދަންނަވަނީ، سُبْحَانَكَ އެވެ. سُبْحَان މިބަސްގެ މާނައަކީ، ތިޔަ އިލާހީ ވަންތަކަމަށް، الله އީ އެއްވެސް ކުށަކާއި ނުބައިކަމަކުން، އަދި އެއްވެސް ނުރަނގަޅު ސިފައަކުން ސާފު ތިމާގެ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި މިބަސް އަޅުގަނޑުމެން، الله އީ ހުރިހާ ސިފަތައްގައި އެންމެ ފުރިހަމަ އިލާހެވެ. ވާނީ، ހުސްޖެހިވަޑައިގެންފައެވެ. ވަރަށް ގިނަ މީހުންގެ ފާހަގަކުރުމުގައި އެމީހުން ދަޢުވާކުރަނީ، އެމީހުން މަލާއިކަތުން ފެނުނުކަމަށެވެ. ނަމަވެސް މަލާއިކަތުންނާއި ފާހަގަވެއްޖެ ކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް ހަމަހަމަކުރުމަކީ މަލާއިކަތުން ފެނުނުކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް މަލާއިކަތުންނާ އަހަރެމެން މިވަނީކަމަށް ހެދިއެވެ... މިހެނިހެންކަމަކީ، ޖިންނީންނާއި ދޭތެރޭގައި ހުރިފަދައެވެ.

ކަންފަހަކުން، الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތުގައި، ވަރަށްގިނަ އިންސާނުންނަށްވެސް އަޅުކަންކުރެވިފައިވާކަމެވެ. އަދި އެންމެ ގިނައިން އަޅުކަންކުރާނީ ނަޞާރާއިން، ޢީސާ (عليه السلام) އެވެ. ޢީސާ (عليه السلام) ބާރުކުރެވިފައިވާ، ދުނިޔޭގެ މިހާރުގެ ވަގުތު ބިލިއަން އެއްގޮތަށް ބޮޑު ސުރުކުރަނީއެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް އަޅުކަންކުރުން ވާނީ ކިހާސަކަތް ޤަބޫލުކުރާނެކަން އޮޅުމެއް. ވަރަށް ގިނަ އެހެން އިލާހުންނަށް އަޅުކަންކުރެވުނީ، الله سبحانه وتعالى އޮތޯރިޓީ ހަވާލުކޮށް ބާރުން ކުރާކަށް ހަމައެކަނި. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ވާހަކަ ކިޔާސަކަތް، ޢީސާ އިބްނި މަރިޔަމް (عليه السلام) ބާރުންކުރެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެހެން ވަރަށް ގިނަ ގޮތްތަކުން، އެހެން ވަރަށް ގިނަ ބައިމީހުން ބާރުގެ ގޮތުގައި ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ނަމުގައެވެ. އެއީ ޢީސާ (عليه السلام) އާއި އެހެންކަމުގައި އެއްވެސް ގުޅުމެއް ނެތްކަމުގައެވެ. އާޔަތުން، މިތަނަށް ހާދިސާއަކީ ހިނގައިދިޔަ، ތިޔަމަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވުމެވެ، وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ވާނީ، "الله (ތިޔަމަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ) ވިދާޅުވާނެކަން، ހަނދުމަކުރާށެވެ! "އޭ މަރިޔަމުގެ ދަރިކަލުން ޢީސާ އެވެ! الله ފިޔަވައި، ތިބާއާއި، ތިބާގެ މަންމަ، ދެ އިލާހުންގެ ގޮތުގައި، ތިބާ ކަލޭ މީހުންނަށް ހެދި، ކަލޭގެ ބުނީތޯ މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވިޔަވިދާޅުވީތޯއެވެ؟..." (سورة المائدة 116) ކަންފަހަކުން، الله سبحانه وتعالى ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެއްވީ ކީކޭ ހުށީތޯ؟ الله سبحانه وتعالى ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެއްވީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް، އަދި ދުރުގައި ހިނގާ އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށެވެ. މިއާޔަތުގައި الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއްވީ، "الله (ތިޔަމަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ) ވިދާޅުވާނެކަން، ހަނދުމަކުރާށެވެ!" އާޔަތުން، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ތިޔަމަތިވެރިވެވޮޑިގެން الله ވިދާޅުވާނެކަން ބަސްފުޅު ހަނދުމަކުރާށޭ ޤާއިދު، އެހެންވީ، އަދި ނުހިނގާ

ކަމަކަށްވާއިރު، ތިބާ އެކަން ހަނދާންކުރާނީ ހިތާމައިން ހުއްޓެވެ! ކޮންމެއަކަސް، މުފައްސިރުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ، އިންސާނުންނަށް ވަގުތު ބޭނުނީ ތިންބައިކަށެވެ. އެއީ މާޒީއާއި، ޙާޟިރާއި، އަދި މުސްތަޤްބަލެވެ. އިންސާނުންނަށް ބަލާއިރު، މުސްތަޤްބަލުގެ ނަތީޖާއަކީ، އަހަރުމެންނަށް ކޮންޓްރޯލް އޮންނަ ބައެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންނަށް މުސްތަޤްބަލާ އެނގިގެން ނުވެއެވެ. މިސާލަކަށް، ތިބާ ނިދައިގަންނަނީ، ކޮޅަށް ދެލު، މިކޮޅުން ނިކުމެގެން ކުރިއަށްދާނަމަ، އެކަމުގެ ނަތީޖާއަކީ ތިބާގެ ކޮންޓްރޯލްގައި އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ތިބާއަށް އެކަން ބަލައިގަތުމަށް ޖެހޭކަށް ހުރެވޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ތިބާ މަރުވެސްވެދާނެއެވެ. ފުރާނަ ބަހައްޓަ ދޭނެތާއެވެ. ތިބާގެ ހުކުރު ބަދަލުވެދާނެއެވެ... އެހެންނަމަވެސް، އަހަރުމެންނަށް މުސްތަޤްބަލުގެ ކޮންޓްރޯލް ހުރިކަން އޮޅުނަސް ޖެހޭނެއެވެ. އެއީ އަހަރުމެންގެ އަޤީދާއިގައިވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަހަރުމެންނަށް އެކަން ރާވައިދެވޭނެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް ހުރިހާ އެއްޗެއް ރަގަޅަކަށް މަސައްކަތްކުރުމަށްވުރެއެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އަހަރުމެން ކޮންޓްރޯލްކުރާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، މުސްތަޤްބަލު އޮންނަނީ، އަހަރުމެންނަށް އެނގިގެންވާ ކަމެއް ގޮތުގެ ނޫނެވެ. އެކަމަކު، الله سبحانه وتعالى އަށް އެކަން އޮންނަނީ، ތަގުދީރު ގޮތެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް ބަލާއިރު، ވަގުތުގެ ގޮތުން، ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކާއި، ހިނގަމުންދާ ކަންތައްތަކާއި، މާޒީއާއި، މިހާރާއި، އަދި މުސްތަޤްބަލަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް އެކަށީގެންވާއެވެ. ސަބަބަކީ، ހުރިހާކަމެއް އޮތީ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެއީ ދެނެވޮޑިގެން، އަހަރުމެންނާއި އަދި އަހަރުމެންގެ އަމަލުތަކުގެ ހަރުދަނާކަމާއި ދެނެވޮޑިގެނެވެ. އަދި އެއީ ދެނެވޮޑިގެން، މުސްތަޤްބަލު އެނގެންވެއެވެ. އަދި މުސްތަޤްބަލާއި، މާޒީކަމުގައި ބަލާވަޑައިގަންނަވާ، އެނގެވޮޑިގެން ބަސްފުޅު ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަން ހިނގާނެކަން الله سبحانه وتعالى ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ أَتَىٰٓ أَمْرُ ٱللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ "އަދި الله ގެ އަމުރުފުޅު އަތުވެއްޖެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން އެކަން އަވަސްނުކުރާށެވެ!" الله سبحانه وتعالى މި، މުސްތަޤްބަލުގެ އަދިންހިނގާނެ ކަންތައްތައް، ގަދަރުގައި ނިންމަވާފައިވާ ފަދައިން ކަމުގައިވުމުން، الله سبحانه وتعالى އަށް އެކަންތައްތަކުގެ ނިމުން ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى އަށް އެކަންތައްތަކަކީ، ހިނގާފައިވާ ކަމެއްކަމުގައި އެނގެން ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ގެނައިން "الله (ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާ) ވަޙީކުރައްވާނެކަން، ހަނދުމަކުރާށެވެ! "އޭ މަރްޔަމްގެ ދަރިކަލުން ޢީސާ އެވެ! الله ފިޔަވައި، މިމަންނާއި، މިމަންގެ މަންމަބޭފުޅުން، ދެއިލާހުން ކަމުގައި ތިއަބައިމީހުން ހިފާށޭ، ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް ވިދާޅުވީހެއްޔެވެ؟" އެހެންނަމަ، ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާ، ޢީސާ (عليه السلام) އަށްފަހުގައި الله سبحانه وتعالى ގެ ކުރިމަތީގައި ހުށަހެޅުމަށްފަހުގައި ހެއްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ހުރި މަޤާމާއި ކުރިމަތީގައި ޢީސާ (عليه السلام) އަރިހުގައި އެހުއްސަވާނީ، "މިބާއަކާއި، އަދި މިބާގެ މަންމަބޭފުޅުން އަޅުކަންކުރުމަށް، މިބާ ވިދާޅުވިހެއްޔެވެ؟" ކޮންމެއަކަސް، ސީދާ މަރިޔަމް (عليه السلام) އަކީ އަޅުކަން ނުކުރެވޭނެ، އެމަންޖެގެ ނަސްލުގެ މިސްރުގައި ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަމަނާއަކީ އެހެރީގެން ނަބިއްޔަކު ނޫނެވެ. "އިލާހުގެ މަންމަ"ގެ ނަމުންނެވެ. އެހެންނަމަ، އެއީ އެވެރިން އެކަމަނާއަކީ ދިވެއްޔާ އިލާހީ ސިފައެކެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ބަސްފުޅު ވަޙީކުރެއްވި، އެއީ އެބަހީގެން އެކަމަނާއަކީ އަޅުކަންކުރުން ފަދައެވެ. ކޮންމެއަކަސް، الله سبحانه وتعالى، ޢީސާ (عليه السلام) އަރިހުގައި އެހުއްސަވާނީ، "މިބާއަކާއި، އަދި މިބާގެ މަންމަބޭފުޅުން އަޅުކަންކުރުމަށް، މީސްތަކުން ގޮވާ މިބާ ވިދާޅުވިހެއްޔެވެ؟" މިހެން އެހުމާއި ޢީސާ (عليه السلام) ގޮވާ އެއްސެވުމުން، އެކަލޭގެފާނު ފުރަތަމަ ބަސްފުޅަކީ ކޮބާ؟ އެކަލޭގެފާނު ފުރަތަމަ ބަސްފުޅަކީ، سُبْحَانَكَ، ގޮވައި، "މިއިލާހުގެ ހުސްޖޯޅިކުރައްވަންތަވާއެވެ." އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވި، قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ "އިބަހާގެ ހުސްޖޯޅިކުރައްވަންތަވާއެވެ! ބަނދުގެ ހައްޤު މިއަށާއަށް

ލިބިގެންނުވާ ބަހެއްބުނުމުން، ތިމަގާއަކަށް ނުވެއެވެ. ތިމަގާ އެބަސްބުނިނަމަ، ތިބާފުޅު އެކަން ދެނެވޮޑިގެންވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. ތިމަގާގެ ހިތުގައިވާ ކަންތައްތަކެއްވެސް، ތިބާފުޅު ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިބާފުޅުގެ އިލާހުކަމުގައިވާ ކަންތައް، ތިމަގާއަކަށް އެނގިގެނެއް ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާފުޅު، ޣައިބުތައް މާބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ." (سورة المائدة 116) އުނދަގޫކަމަކަށް ދަންނަވާނަމަ،

ޢީސާ (عليه السلام) އެވިދާޅުވަނީ، ތިބާފުޅާއަށް، ތިމަންގެ ހިތުން ހަރަކާތްތެރިވާގޮތް ޒިކުރު ނޫނެވެ. تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى ތިބާފުޅު، ތިމަންގެ ހިތް މާބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިބާފުޅާއަށް، ތިމަންގެ ހިތުން ހަރަކާތްތެރިވާގޮތް ޒިކުރު ނޫނެވެ. ކަންތައްތަކެއް، އަންނަނިވި ދަންނަވާލުމެވެ، الله سبحانه وتعالى އަށް ނޭނގޭ ކަމެއް އެނގޭނެ ދެނެވޮޑިގެންވާނީ، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ، الله سبحانه وتعالى އަށް ދަންނަވާލާނެ ކަމަކީ ހިތްވަރުލާފައެވެ؟ ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى ޢީސާ (عليه السلام) ގެ، އަށް ދަންނަވާލާނެ ވަރުގެން، އަންނަނިވި މިސާލުތަކުގެ ތެރެއިން، އެކަމަކު ދަންނަވާލަމުއެވެ. އެހެންކަމުން، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ފުރަތަމައިނގިލާ

ވިދާޅުވަނީ، سُبْحَانَكَ، "ތިޔަބޭފުޅާގެ ހުސްތެރިކަމަށް ތަނަވަސްކަން އޮވެއެވެ." އަދި އޭރުގައި، އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވީ، "ތިމަން ތިޔަބާއްޔާ ނުވެއެވެ. އަދި ތިމަން އެހެން ބައިނަކަ، ތިޔަ ދިނީ ދެނެވޮޑިގެންވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބޭފުޅާގެ ތިމަންގެ ހިތުގައިވާ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ތިމަންނަށް ނޭނގޭ އެނގިގެން ނުވެއެވެ." އެހެންމެ، ޢީސާ (عليه السلام) މިސާލުތަކަށް އޮތްއެތަކެއް، އެކަލޭގެފާނު، އިންސާނުންނަށް، އަދި އެކަލޭގެފާނު މުސްލިމުން ބަހަނދާނުގައި ނުވާކަމެވެ. އަދި ދެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ، إِنَّكَ

أَنتَ عَلَّامُ ٱلْغُيُوبِ " ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާފުޅު، ޣައިބުތައް މާބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ،

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَآ أَمَرْتَنِى بِهِۦٓ أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ رَبِّى وَرَبَّكُمْ ވިދާޅުވެ، "ތިބާފުޅު، މިއަދާއަށް އަޅުކަންކުރުމަށް އެއްބަސް ވެއްޖެ، މިއަދާ އެއްގޮތަށް ނުބަލަހައްޓަވައެވެ." (الله سبحانه وتعالى އެކަލޭގެފާނު ބުނުމަށް އަޅުކަންކުރުމަށް ގޮވާލައްވާ ކަމުގައިވެ؟) "ތިމަންގެ ވާހަކަ، އަދި ތިޔަބޭފުޅުން ގެނައިގޮތް ބަލާ، الله އަށް ތިޔަބޭފުޅުން އަޅުކަންކުރުމަށް އެވެ..." ދެން ޢީސާ އިބްނު މަރްޔަމް (عليه السلام)

ވިދާޅުވީ، إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ "އެއުރެންނަށް، ތިބާފުޅު އަދަބުދެއްވާނަމަ، ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނީ ތިބާފުޅުގެ އަޅުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނަށް ތިބާފުޅު ފާފަފުއްސަވާނަމަ، ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާފުޅު، ޢިއްޒަތްތެރި، ޙިކުމަތްތެރި އިލާހެވެ." (سورة المائدة 117-118) އެހެންމެ، ޢީސާ (عليه السلام) މިހެން

ޙައްޤުން ކަމަށްވެސް، އަންނަނިވި ކުރިމަތިލައިފި. އަދި އެކަލޭގެފާނު އުވިދާޅުވެ، އެމީހުންގެ ކުށްތަކުން މަޢާފުދެއްވުމަށްވެސް الله އަށް ދެ. އެދިވަޑައި، އަޅުތަކުން ތިބާފުޅުކުރެއްވުމާ ދެކޮޅު ނޫނެވެ. މިއީ ތިޔަބޭފުޅުގެ އަޅުތަކެވެ. ތިޔަބޭފުޅު އެބައިމީހުންނަށް އަދަބުދެއްވާނަމަ، ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނީ، ތިޔަބޭފުޅުގެ އަޅުތަކެވެ. އަދި އެއުރެންނަށް ތިޔަބޭފުޅު ފާފަފުއްސަވާނަމަ، ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބޭފުޅު، ޢިއްޒަތްތެރި، ޙިކުމަތްތެރި އިލާހެވެ. އެހެންމެ، އެކަލޭގެފާނު އުވިދާޅުވީ، ހިތާމަ ބޮޑުވެ މުޅިކުރެވިގެންވެސް، الله سبحانه

وتعالى އަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. قَالَ ٱللَّهُ هَٰذَا يَوْمُ يَنفَعُ ٱلصَّٰدِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّٰتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾ ވިދާޅުވެ، "الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. މިއީ، ތެދުވެރިންނަށް، އެއުރެންގެ ތެދުވެރިކަން، މަންފާކުރާނޭ ދުވަހެވެ. އެއުރެންގެ ދަށުން ކޯރުތަކެއް ހިނގާ ސުވަރުގެތަކެއް، އެއުރެންނަށް ހުއްޓެވެ. އެތަނެއްގައި، އެއުރެން އަބަދަށް ދެމިތިބޭ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ. الله އެއުރެންނަށް ރުހިވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެއުރެންވެސް އެކަލާނގެއަށް ރުހިގެންވެއެވެ. އެއީ ބޮޑުވެގެންވާ ކާމިޔާބީއެވެ." (سورة المائدة 119) އެހެންމެ، މިދެންނެވި

ޢީސާ އިބްނު މަރްޔަމް (عليه السلام) އަށް ކަންތައްތައް ދިމާވާން ގޮތެވެ.

- **ތަބައަވުން މީހުންނާއި އަދި ތަބައަވެގެން ހިނގިމީހުންގެ ދެފަރާތުގައިވާ ދެބަސްވުންތައް**

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَبَرَزُوا۟ لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ ٱلضُّعَفَٰٓؤُا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ ގޮތަށް، "އެ އެންމެން (ކައްވަޅުތަކުން) ނުކުމެ، الله ގެ ހަޟްރަތަށް އަންނާނެތެވެ. އަދި (ޟަޢީފުއިން) ނިކަމެތިން، ބޮޑާވެގަތް މީހުންނަށް ބުނާނެތެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެން ދުނިޔޭ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތަބައަވެގެންނެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް الله ގެ އަޒާބުން ކުޑަމިންވަރަކަށްވެސް ތިމަންމެންގެ ކިބައިން ދުރުކޮށްދެވިދާނެ ހެއްޔެވެ؟..." (سورة ابراهيم 21) އެހެނީ، الله سبحانه وتعالى އެވަހީކުރައްވަނީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެން، الله ގެ ހަޟްރަތަށް އަންނާނެތެވެ. އަދި އެއީގެ ޟަޢީފުން ނިކަމެތިން، ބޮޑާވެގަތް މީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެން ދުނިޔޭ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތަބައަވެގެންނެވެ." އެހެނީ، މިހާރު ޖަވާބު ކިޔައިދޭނެ ނިކަމެތިއިންނާއި، ބޮޑާވެގަތް މީހުންގެ ދެފަރާތުގައެވެ. އެހެނީ، ނިކަމެތިން، ބޮޑާވެގަތް މީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެން ދުނިޔޭ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތަބައަވެގެންނެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް الله ގެ އަޒާބުން ކުޑަމިންވަރަކަށްވެސް، ތިމަންމެންގެ ކިބައިން ދުރުކޮށްދެވިދާނެ ހެއްޔެވެ؟" އެހެނީ، ބޮޑާވެރިވެގަތް މީހުންނަށް ތަބައަވެގެން މުދިނިއްޔާތުގައި ހިނގި މުދިންނަށް ނިކަމެތި މީހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހުންގެ ލީޑަރުންގެ ގާތަށް ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން، އެމީހުންގެ ލީޑަރުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެމެންނީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތަބައަވެގެން ހިނގި މީހުންނެވެ. ކަލޭމެންނަށް އަޅެ މިއަދު އަހަރެމެންނަށް އެހީވެދެވިދާނެ ހެއްޔެވެ؟" ލީޑަރުން ޖަވާބުގައި މިފަދަ ޖަވާބެއް ދޭނެއެވެ. قَالُوا۟ لَوْ هَدَىٰنَا ٱللَّهُ لَهَدَيْنَٰكُمْ سَوَآءٌ عَلَيْنَآ أَجَزِعْنَآ أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِن مَّحِيصٍ "الله އަހަރެމެންނަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިފިނަމަ، އަހަރެމެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކައިދީފީމުހެވެ. އަހަރެމެން ކެތްމަދުކުރިޔަސް، ނުވަތަ ކެތްކުރިޔަސް، މިހާރު އަހަރެމެންނަށް ހަމަހަމަވެގެންވެއެވެ. ފިލާނޭ ތަނެއް އަހަރެމެންނަކަށް ނުވެއެވެ." (سورة ابراهيم 21) މިދުނިޔޭގައި ލީޑަރުންނަށް، އެވަރުންނަށް ތަބައަވެގެން ހިނގި މީހުންނަށް، "އަހަރެމެން ކަލޭމެންނަށް އެހީވާނަމަ، އަހަރެމެން ކަލޭމެންނަށް މަގު ދައްކާނަމު" ބުނެ، ވައުދުވާ މީހުންނެވެ. އެކަމަކު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެވަރުން މިބުނަނީ، "އަހަރެމެންނަށް، ކަލޭމެންނަށް ކޮށްދެވޭނެ އެއްވެސްކަމެއް ނެތެވެ." އެހެނީ، މިކަމުގައި އަހަރެމެން ސަލާމަތްކުރެވޭ، ނުވަތަ ނުކުރެވޭ، މިކަމުގައި ތަފާތެއް ނެތެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ސަޢީދު ކުތުބު، މިއާއަތުގެ ތަފްސީރުގައި ވަރަށް ހިކުމަތްތެރި ބަސްތަކެއް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވެފައިވަނީ، ނިކަމެތިވުމަކީ މީހުންނަށް، އިންސާނީ ކަރާމާތް ސަލާމަތްކުރުމުގެ ޛިންމާއިން ދުރުވުމުގެ ޢުޛުރެއް ނޫނެވެ. އަދި އެއީ، އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ވިސްނުމުގެ މިނިވަންކަމާއި އަދި އެމީހުންގެ ގަބޫލުކުރުމުގެ މިނިވަންކަން ދޫކޮށްލުމަށް ޢުޛުރެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، އިންސާނުންނަށް ދީފައިވާ ކަރާމާތް ސަލާމަތްވާނީ ކޮންބާ؟ الله سبحانه وتعالى އިންސާނާއަށް ދެއްވައިފައިވާ ކަރާމާތް ސަލާމަތްވަނީ، އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ކާއިނާތުގައިވާ އެހެން ހުރިހާ އެއްޗަކީ، ތަސްބީހުގެ ގޮތުގައި الله سبحانه وتعالى އަށް އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗެވެ. ހުރިހާ އެއްޗަކީ ޚިޔާރުކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ނެތް ތަކެއްޗެވެ. – އިރުއާއި، ހަނދާއި، ތަރިތަކާއި، ޖިބާލުތަކާއި، ސަގަރުތަކާއި، ގަސްގަހާގެހި ވެސް، الله سبحانه وتعالى އަށް އަޅުކަންކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެތަކެތީގެ ދައުރުތައް، އެއްކަލަ الله سبحانه وتعالى އަށް އަޅުކަންކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެތަކެތީގެ ހުވަފެނުގައި ފިތިފައިވާ ހަރަކާތް މުޅިއެއްކޮށް، އިންސާނުންނާއި އަދި ޖިންނުންނެވެ. އިންސާނުންނާއި އަދި ޖިންނިންނަށް، އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރުމުގެ ބާރު، ނުވަތަ ނުބޭނުންކުރުމުގެ ބާރު ދެއްވައިފައިވެއެވެ. މިއީ ކާއިނާތުގައި، ހަމައެކަނި އިންސާނާއި ނުވަތަ ޖިންނިއާއި ދިމާވާ، އެހެންއެއްޗަކާއި ކާފަރުކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެހެން ތަންތަނުގެއިން، އެހެން ހުރިހާ އެއްޗަކީ، މުސްލިމުންނެވެ. އެހެނީ، އިންސާނުންގެ އެންމެ ހާއްސަ އެއްސިފައަކީ، الله سبحانه وتعالى އިންސާނާއަށް ދެއްވާފައިވާ ވިސްނާ ފިކުރުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމެވެ.

އެގޮތުން، ސަލީމު ކުރުމުގެ އުސޫލުތަކެއް، އުމުރުން ނިކަމެތިވެއްޖެއެވެ. ސަރަޙައްދު، الله سبحانه وتعالى އުމުރުންނަށް ދެއްވާފައިވާ، މިއިންތިޒާމުކުރެއްވުމުގެ މިނިވަންކަން، އުމުރުން ދުވަސްވަމުންދިޔުމެވެ. ސަލީމު ކުރުމުގެ ވިދާޅުވެސް، މިނިކަމެތިކަމަކީ، އުމުރުންނަށް އޮތް އުޅެނުން ނޫނެވެ. އެއީ ޖަރީމާއެކެވެ. ސަރަޙައްދު، އެއްވެސް މިހާރު ނިކަމެތިވުމަކަށް، الله سبحانه وتعالى ބާރުންވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. އުމުރުންނަށް އުމުރުންގެ ނިކަމެތިކަން، ޤުދުރަތުގެ ބާރު الله ގެ ކުރިމަތިލުމަށް، އުޖޫރައިގެ ގޮތުގައި ނުލިބެއްކާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى މިޒާތަށް އެދިއްވަސް، ވިސްނުމުގެ މިނިވަންކަމާއި، އަދި އިންތިޒާމުކުރެއްވުމުގެ މިނިވަންކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް ތުރުމުގެ ގައި ހިކުން ތަކެތި އަހަރެމެންނަށް ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެއީ އަހަރެމެން އުތަކުގެ ބާރުންކުރާ ނަމަވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَٱللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْـًٔا ވާހަކަ، "މިއަހަރެމެން ކުރީން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭގޮތުގައި ހާލުގައި، މިއަހަރެމެންގެ މަންމަ ބަނޑުން، މިއަހަރެމެން ނެރުއްވީ الله އެވެ..." (سورة النحل 78) އެގޮތުން، މިބާ ދުނިޔެއަށް އައިއިރު، މިބައިން އެއްވެސް އެއްޗެއް އެނގޭނޫ ހެއްދެވެ؟ މިބައިން އެއްވެސް އެއްޗެއް އެނގެން ނުވެއެވެ. އަދި މިހާރު މިބައިން އެނގޭފައިވާ އެއްޗެއް، މިބައިން އެނގުނީ ކިހިނެއް ހެއްދެވެ؟ އެގޮތުން، ދެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَارَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾ "... އަދި އައިސް، މިއަހަރެމެންނަށް އިވުމާއި، ފެނުމާއި، ހިތްތައް ދެއްވީއެވެ. އެއީ، މިއަހަރެމެން ޝުކުރުކުރުމަށްޓަކައެވެ." (سورة النحل 78) އެގޮތުން، ޙާލަތު، ކަންތައްތައް އަދި ސިކުނޑިއަށް، އިތުރު ހާޝިޔާ ގެނައުމަށްޓަކައެވެ. އަހަރެމެންގެ ހާލަތު އަދި ކަންތައް، މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ޖައްސާކުރެއެވެ. އަދި ސިކުނޑިން އެތަކެއްކަން ވިސްނާ ފިކުރުކުރެއެވެ. މިބާ އެނގެނީ ކިހިނެއް ހެއްދެވެ؟ މިބާ އެނގެނީ، އެމަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގެ، ބަދަލުގައި ކިޔެވުމުގެ، އަދި ބުނެވިދެއެވެ. ކުޅަނބާއްވާ އެނގުނީ އެގޮތަށެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު އެކަކު، އިތުރުސީޚާ، ވަސްފުތަކާއި ހިތުގެ ސިއްރުފެއް އެނގުނެވެ. އެގޮތުން، ފަސް ހިތްސޫފީ އެނގުނު ދުވަހުއެ. އެކަތަ، ދިރާސާތަކުން ދެއްކީ ގޮތުގައި، އެންމެ ފަހު އަހަރެމެންނަށް ޖައްސާކުރެވޭ، އަހަރެމެންގެ ޒިންމާ، އަދި އަހަރެމެންގެ ކަންތައް. އަދި މިހާ އަހަރެމެން ކަންތައްތަކާ ދިރާސާއެއް ބާރުންތަ ކަމެއް ނޫން. މިހާ ދީނަކަތުގެ. އަދި ދެން ސިކުނޑިން، އެމަހާއްލާމަލާ ބަލާ ފުސޫލުކުރެއެވެ. الله سبحانه وتعالى މިބައިން ފެނުމާއި، އިވުމާއި، ވިސްނުންދެއްވީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ الله سبحانه وتعالى އާޔަތް ނިންމަވާ ވަޙީކުރައްވައި، لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ "އެއީ، މިއަހަރެމެން ޝުކުރުކުރުމަށްޓަކައެވެ." އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް އެނގުމުގެ ނިއުމަތްތައް ދެއްވާ، އެއިރާދަ ޝުކުރުވެރިވުމަށް، އަދި އެއިރާދަ ޤަބޫލުކޮށްކުރުމަށް. އެހެނަސް، ހިތާމަޔަކީ ދަންނަވަން ނުކުރެވޭ، އިންސާނުން މިނިއުމަތްތައް ބޭނުންކުރަނީ، ދުނިޔޭގެ ހުރިހާކަމެއް އެނގޭނެކަމަށް. އަދި އާޚިރަތުގެ ބާރު އެއްވެސް ކަމެއް އެނގޭނެގޮތް ނޫނެވެ. ދުނިޔޭގެ ގޮތުން ބަލާއިރު، އަހަރެމެން ވަރަށް ގިނަ އިތުރު އެނގޭނެކަމެއް. މިހާރު އިންސާނުން، މިއަދު 100 އަހަރުކުރީގެ އިންސާނުންނާއި އަޅާކިޔާއިރު ބައްޔަށް، ނަމަވެސް މިހާރު 1000 އަހަރުގެ ކުރީގެ އިންސާނުންނާއި، އަޅާކިޔާއިރު ބައްޔަށް. އަހަރެމެން ވަރަށް ގިނަ އިތުރު ޒާތުތަކެއް. އިންސާނުން ވަރަށް ކުރިއަރާފައިވޭ ހިސާބަށް ދެވޭ. ޓެކްނޮލޮޖީ ވަރަށް މަތީކަން ކުރިއަރައިފައި ހިސާބަށް ދެވޭ. މިއަދު ދުވާލެއްގެ މައްޗަށް 100 އަހަރު ގިނަ އަހާ އިންފޯމޭޝަން ނިގުޅުވޭ. ސުބުޙާނަﷲ، މިއިގެން ދައްކުވައިދީނީ، އިންސާނުންގެ ސިކުނޑިން ހޯދާން ހުނަރުތަކަށް، ނިމުމެއް ނުވާކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އާޚިރަތުގެ މައުލޫމަތު އަންނަނީ، އިތުރު އެނގެނުގެ އަސްލު މަގުސަދު އަންނަނީ، ސިކުނޑީގެ މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއަކަށް އަހަރެމެންގެ ނުވެސް. އަހަރެމެންގެ ސިކުނޑި، ޢަމަލުކަން ބާރުގެ ނުކުރެއެވެ. ކޮންމެ ކަމަކަސް މިދުނިޔެ، ނިކަމެތިވުމުގެ އުޖޫރާ، ޤުދުރަތުގެ ބާރު ކުރިމަތީގައި އުޖޫރައެއް ނޫނެވެ. ސުބުޙާނަﷲ، އެއީ އެކަމުގައި، ޖަރީމާއެކެވެ. الله سبحانه وتعالى މިބައިން އިނޫމާއި ދެއްވުމުން، އަދި މިބާ އިހުސާސްތައް ބަދަލުކުރުމުން، މިބާ ބަލަދުވެގެންދަނީ، ކަންކަން ތަބާވާ ހުރިކަމެވެ. ކޮންމެކަސް، ދެން ސަލީމު ކުރުމުގެ ވިދާޅުވެސް، "އެއްވެސް ހުރަކު، އުމުރުގެ މިނިވަންކަން ދުވަސްވަމުން ދާއިރު، الله سبحانه وتعالى ބާރުންވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. އަދި މާއިތު ބާރުފެހިވާ، އަދި އެހާއިބަކު ހަމައެކަނި ކަމެއް ފެންނަނީ، މިނިވަންކަން ބާރުންވާ

އަޚްލާޤީގޮތުގައި ނުހެޔޮވެރިވެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ބާރުތަކުން އެންމެ ބޮޑުވެރިކަން ކަމަކާ، ހިރިޞްކަން ބޮޑުވެ ދިޔުމުގެ ގޮތުން، ހިރިޞްކަން އަނިޔާއާއި ދިޔުމާއި، ނުވަތަ ހިރިޞްވާ ބޮޑަށް ދުވާލި، ނުވަތަ އުހިރިޞްކަން އަނިޔާއާއި ދިޔުމާއި، ނުވަތަ އަދަބާއި ދިޔުމެވެ. އެހެންކަމުން، ފުރަތަމަ މިނިވަން އެއްޗެކެވެ. ވިސްނުމަކީ، މިނިވަން އެއްޗެކެވެ. އަދި އެއްވެސް މީހަކު، އެބަހީ އަޚްލާޤީ ނުހެޔޮވެރިވެއެވެ." އެގޮތުން، މިބާގެ ވަރަށްގިނަ ދުނިޔެއަކީ، މިބާގެ ހިރިޞްކަން ބޮޑުހެޔޮވެރިވާނެއެވެ. އެވެރިންނަށް ގަދަކަމުން މިބާ ޖަހަން ފެވިދާނެއެވެ. އެވެރިންނަށް މިބާއަށް އަދަބުދީ، އަނިޔާހެޔޮވެރިވާނެއެވެ. އެކަމަށް، މިބާއަށް، މިނިވަން ވިސްނުމުއްދަތު މިހާރަށް، އެއްވެސް މީހަކު، އެސްޕާނިޔާއި އަޚްލާޤީގޮތުން ނުހެޔޮވެރިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ މިބާ އަމިއްލަ، މިބާގެ ވިސްނުން އަޚްލާޤީކަމަށް ބަދަލުކުރެވޭނެ ހިނދުކުރެއެވެ. ބާރުތަކީ މިހުނގެ މަޤާމު، ބާރުވެރިންގެ މަގާމު، އެވެރިންގެ އަމާޒު ހުށަހަޅަމުން، އެވެރިންގެ އަޅުގަ ހުށަހަޅަމުން، ނިކަމެތިން ތަބާވެރިކުރުމާއި ގާނޫނުތަކެއް ހަދައިދޭ ކަމަށް! الله سبحانه وتعالى ދީ، އޮޅުވާ އެންމެން ހަރާމްކުރެއްވި އިލާހެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ދީ، އޮޅުވާ އެންމެން ބަރަކާތްލާ، އޮޅުވާ އެންމެންނަށް ރިޒްޤުދެއްވާ އިލާހެވެ. މިއީ އެއްވެސް މީހަކަށް ކުރުވޭ ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ. ހަމައެކަނި، އެމީހުން ނިކަމެތިކުރުވަނީ، އެމީހުންގެ ނިކަމެތި ޙާލެވެ." އެގޮތުން، އެއްވެސް މީހަކު، އަނގަޔާ ބާރުލި ވިސްނުމުގެ މަގަށް ތަބާވާ މީހަކު ނުހުރެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ މިބާގެ ކަބައިގައި ނިކަމެތި ޙާލެއް ހުރިނަމައެވެ. ދުން އެބޭފުޅާ ވިދާޅުވަނީ، "އެމީހުން ނިކަމެތިވުމަކީ، ބާރުގަދަ މީހުންނަށް ފުރުޞަތު، އެމީހުން މާއްދީގޮތުން ނިކަމެތިވުމުގެ ސަބަބެވެ. އެމީހުން ނިކަމެތިވާ ސަބަބަކީ، އެމީހުން ބޭނުންވާ، ނިކަމެތިވާންޏާ ސަބަބަކީ. އަދި އެމީހުން ނިކަމެތިވާ ސަބަބަކީ، ނިކަމެތިކަންވާ އެމީހުންގެ ހިތްވަރުކުރެވެ. އަދި ނިކަމެތިކަންވާ، އެމީހުންގެ ޙާލުގަނޑެވެ." އަދި ދުން އޮޅާ ވިދާޅުވަނީ، "ނިކަމެތި ކަމުގެ ބަދަލުކުރުމަށްވެސް؟ އެއީ ވަރަށް ގިނަ ބައެކެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންނަށް، ކަމަށްވާ ކުރެވޭނެ؟ އޭގެ ވަރަށް މަދުބައެއް! އެހާގިނަބައެއްގެ މައްޗަށް، އެއަނިޔާވެރިންގެ މަދުއަދަދެއްގެ ބާރުކަން، ފެރިކަންދިނީ ކޮންކަމެއް؟ އަނިޔާވެރިންނަށް ގިނައަދަދެއްގެ ބާރު އަޚްލާޤީ ނުހެޔޮވެރިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ގިނައަދަދެއްގެ ބާރު ރުހުނުމަތި ފެނުމެވެ. ގިނަބައިގަޔާ ޢަދުލު ގެއްލިފައިވާ، ހިތްވަރުދަށު މީހުންނެވެ." (އަޚްލާޤީ ނަޒަރު ވިދާޅުވާ: އެމީހުންނަށް، ބާރުކަމަތަކާ ދެކޭ ބައެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް ހިތްވަރު ދަށު ބައެކެވެ.)

ކާފިރުންނަށް، މުއުމިނުން ރަދޫކޮށް ޢާދަތުގެ ބަދަލަށް ބޭނުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވި އާޔަތުގައިވެއެވެ. وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ آمَنُوا۟ ٱتَّبِعُوا۟ سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم مِّن شَيْءٍ މާނައީ، "ކާފަރުވި މީހުން، އީމާންވި މީހުންނަށް ބުނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންމެންގެ މަގަށް ތަބާވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުށްފާފަ ތިމަންމެން އުފުލާނަމެވެ." އެމީހުންގެ ކުށްފާފަތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް އެއްޗެއް އުފުލާނީ ބައެއް ކަމުގައި އެމީހުން ނުވެތެވެ..." (سورة العنكبوت 12) ކާފިރުންނަށް، ދުޝްމިނުންގެ ކާފަރުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ތަބާވި މީހުންގެ ގޮތަށް އަރިސް ބުނެއެވެ. "އަހަރެމެންނަށް ތަބާވާށެވެ. އަހަރެމެން ކަލޭމެންގެ ފާފަތަކުގެ ޒިންމާ ނަގާނަމެވެ. ކަންބޮޑު ނުވާށެވެ." އަދި މިއަދުވެސް ކާފިރުއްބައި ހިނގަމުންދިޔަ، ހަމަ މިގޮތަށެވެ. ލީޑަރުން އަބަދުވެސް، އެމީހުންނަށް ތަބާވާގެން އުޅޭ މީހުންނަށް، ކާފިރުއްތަކުގަ ގެރެންޓީ ދެއެވެ. ލީޑަރުން ބުނާނެއެވެ. "ތަބާވެވޭތޯ މީހުންނާ. ކަލޭމެންގެ ކާފަރު ބަދަލުދޭނަމެވެ. ކަންބޮޑު ނުވާށެވެ! ކަލޭމެން އަހަރެމެންނަށް ތަބާވާނަމަ، އަހަރެމެން އަޚިރަތުގައި ކާފިރުކުރާ ހައްގުވާނެއެވެ. ޖަހަންނަމުން ވަރުގަދަ ތަޖުރިބާ އަހަރެމެން ދަރަމެވެ...." އެގޮތުން، ވަރަށް ގިނަ ލީޑަރުންނާއި، އަދި ސިޔާސީ ލީޑަރުން، އެމީހުންގެ ތަބާވުންތަކުން ހައްޤު ގޮތަށްދިނުމުގެ ވަޢުދުތައް، އަބަދުވެސް ވެއެވެ. އެވަރުން ބަދަލުދިނުމަށް، "އަހަރެމެންގެ އަތުގައި ޖަންނަތުގެ ދޮރުތައް ތަޢާރަފުވެއެވެ. ނުވަތަ އަހަރެމެންގެ އަތުގައި ކާފާރާތަކުން ސަވާބުތަކުގެ ތަޢާރަފުވެއެވެ..." ޝާޙަތުރުތުގައިވާ ކިޔަވަޑައިގަންނަވާށެވެ! الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم مِّن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ މާނައީ، "އެމީހުންގެ ކުށްފާފަތަކުގެ ތެރެއިން،

އެއްވެސް އެއްޗެއް އުފުލާނީ ބަރުދާކުރުގައި އެއުރެން ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނީ، ދޮގުވެރިންކަން ކަށަވަރެވެ." އާޔަތުން، އެވަރިން، އެއްވެސް މީހެއްގެ ކުށްފާފައެއް ނުއުފުއްލާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ކަލާމުއްލާހިގައި ވޭ، وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾ މާނައީ، "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ ފާފަތަކާއި، އަދި އަމިއްލަ ފާފަތަކާއެކު، އެއުރެން (މަގުފުރައްދި މީހުން) ގެ ފާފަތައްވެސް އެއުރެން އުފުލާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެން ހަދައި އުޅުނު ދޮގުތަކާމެދު، ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެއުރެންނާ ސުވާލުކުރައްވާ ހުށްޓެވެ." (سورة العنكبوت 13) އާޔަތުން، الله سبحانه وتعالى އަވަހިކުރައްވަނީ، މިދުނިޔޭ ލީޑަރުންނަށް ޤައުމީ، އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ފާފަތައް އުފުއްލާނެކަމެވެ. އަދި އެވަރިންނަށް ތަބާވި މީހުންގެ ފާފަތަކުން މަދުނުވެ، އެވަރިންނަށް ޤައުމީ، އެވަރިންނަށް ތަބާވި މީހުންގެ ފާފަތައްވެސް، އުފުއްލާނެވެ.

ބުޚާރީގެ ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ހިދާޔަތަށް ގޮވާ އަމަލަކަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިދީ ކޮންމެ މީހަކަށް، ޤިޔާމަތުގައި ހަމައެން އެއާއިއެކު ތަބާވެގެންދިޔަ މީހުންގެ އަޖުރު ވެސް ލިބޭނެއެވެ. އަދި އެ ހިދާޔަތަށް ތަބާވި މީހުންގެ އަޖުރު މަދުކޮށް ނުލެވޭނެއެވެ. އަދި ނުބައި އަމަލަކަށް ގޮވައިދޭ ކޮންމެ މީހަކަށް، އެ ނުބައި އަމަލުގެ ފާފަ އެއާ ތަބާވި މީހުންގެ ފާފަވެސް ލިބޭނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތުގައި ހަމައެން އެ ނުބައިކަމަށް ތަބާވި މީހުންގެ ފާފަވެސް އެއްވެސް މަދުކުރުމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ." އަޔާތުން، މިވާ އެންމެ މީހަކަށް ލިބޭނެ ފާފައިގެ މިންވަރު، ލިބޭނީ މީހާ ކޮންމެ ކަމެއް ކުރެވިގެން ކަމުގެ ހަމަޔަށް ލިބޭނެ. އަދި އެކަމުގެ ފާފަ ލިބޭނީ އެހެން ނުވިޔަސް، އެ ފާފަ ލިބޭ މިންވަރު ލިބޭ ނުބައިކަމަށް ތަބާވެގެން. އަދި އެކަމާތަބާވި މީހުންގެ ހަމަ ލިބޭނީ، އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތި ލިބޭނެ ފާފަވެސް ލިބޭނެއެވެ. އަދި ނުބައިކަމަށް ތަބާވެ ލިބޭ އެ ފާފަ، އަދި އެ ނުބައި ސިފަތަކުން ތަބާވެ، ސަބަބުން ލިބޭ ފާފަ ލިބޭނެއެވެ. އަދި އޭގެ ނުބައިކަމަށް ތަބާވެގެން ލިބޭނެ ފާފަތައް ލިބޭނެ ގޮތް. އަދި ތިޔާގެ ގޮތެއް ގެންދިޔައީ، ހަމަ ސީދާ ގޮތް ލިބޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ٱلْقَوْلَ يَقُولُ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟ لَوْلَآ أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ މާނައީ، "(...) އަނިޔާވެރިން އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހުޟޫރުގައި ހުއްޓުވިގެންވާ ހިނދު، ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވާނަމަ ނަމައެވެ. (އެހިނދު) އެއުރެން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ބަސްބަސް ރައްދުކުރާނެ ހަމަކަމެވެ. ނިކަމެތިވެގެންވާ މީހުން، ބޮޑާވެގެން މީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ނުވާނަމަ، ތިމަންމެން މުއުމިނުން ކަމުގައި ވީހެވެ." (سورة سبأ 31) الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ބަޔަކުގެ ހާލު ދައްކަވައި، އަދި ބަޔަކުގެ މީހުން ގެންނަވާނެއެވެ. އަދި އެއީގެ އެއްބަޔަކާއި އަނެއްބަޔަކު ޖަވާބު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ٱلْقَوْلَ "އެއުރެން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ބަސްބަސް ރައްދުކުރާނެ ހަމަކަމެވެ." އަޔާތުން، ނިކަމެތިން ބޮޑުމީހުންނަށް، "ތިޔަބައިމީހުން ގޮވައިލީ ކަލޭގެފާނުގެ ކަމުގައި ބަސްއަހަންނެވެ." އަޔާތުން، އެމީހުން ބޮޑާވެގެންވީ ހަމަކަމަށް ބުނާނެއެވެ. އަދި ލީޑަރުންގެ ލީޑަރުންނަށް ކޮންބައެއް؟ ލީޑަރުންނަށް ދިނީ ލީޑަރުން ކުރުގައިވެސް ވެރިކަމެވެ. އެއީ، ސިޔާސީއެން، ނުވަތަ ބޮޑު، ނުވަތަ އެހެންވެސް ލީޑަރުން ކުރުގައި ވެރިކަމެވެ. ސަލަފީ، މިސާލު ބެލި މިއީ ގައުމިއްޔަ ކަމާގުޅޭ ތަކެތި، ބެލި ކަނޑައެޅި ކޮންމެ ސިފައެއް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބަދަލުގައި، ގެންގުޅެންވާ ޤާނޫނުތައް ބަލައިގަތުމުގެ ބާރު ހުރި ބައެކެވެ. އަޔާތުން، ސިޔާސީ، އެންމެ ބޮޑު ބޭނުން ކޮންމެ ލީޑަރު ކޮބާ؟ ޢާލިމުންނަކީ، ދީނީ ޢާލިމުންނެވެ. ކުރީގެ ދިހަ ބަޔަކީ ދަރަޖަ، އަރަބި އަމީރުން ތިބިއެވެ. އަދި ދީނީ ބައިތައް ލިޔުއްވާ ޢަދަދު ގިނައެވެ. އަޔާތުން، އަރަބި ޓީވީ (ARAB TV) ނުވަތަ ޢާލިމު ލިޔުއްވައިފައެވެ. އެބައި ސިޔާސީ ރާއްޖެ ދިނެވެ. ލީޑަރުގެ އެއްބަޔަކު ލިޔުއްވައިފި، އަރަބިންނާއި

ބޭރުގޮތުންނެވެ. އެހެނަސް، އެމެރިކާގައި އިސްލާމްދީނާއި ބޭރުގެމުސްލިމުންވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުވެފައެވެ. އަދި އެމެރިކާގައި، ހޮލީވުޑުގެ
ހިސްޓްރީން ފެނިގެން، މިހާރާއި ހަމައަށް ބަލާފައިވާއެވެ. އެގޮތުން، މިއިން ދެތިން ފިލްމެއް އަބަދުވެސް އިސްލާމްދީނާއި އަދި މުސްލިމުން،
ހަރަކާތްތެރިވާ ނުރައްކާ ނަޒަރަކުން ކަމަށް. އެގޮތުން، މުޅި ދުނިޔޭގެ ތެރޭގައިވެސް، އިސްލާމްދީނާއި ނުރައްކާ މުސްލިމުންނާއި،
އެއްވެސް ރަހަތު ވަރަކައި ފެނުމަކީ، ހާއްސަ ކަމަކަށް ވާނެއެވެ. ހުރިހާ ފެންނާނުއެސް ލިޔުންތެރިއަކު ބުނެފައިވާ ފަދައިން،
Islam is the blind spot of the west ، މާނައަކީ، އިސްލާމްދީނާ ހުރިހާ ފެންނަހައްޔާއެއް ނެތެވެ. އެގޮތުން،
އިސްލާމްދީން އަބަދުވެސް ހަރަކާތްތެރިވަނީ، ނުރައްކާ ނަޒަރަކުންނެވެ. އެހެންކަމުން، ސުވާލަކީ، މިހެރައްކާ ނަޒަރުތައް އަންނަނީ
ކޮންތަނަކުން ހެއްދެވެ؟ އެހެރައްކާ ނަޒަރުތައް އަންނަނީ، މީޑިޔާގެ ލީޑަރުންގެ ފަރާތުންނެވެ. އަދި ސިޔާސީ ލީޑަރުންގެ ފަރާތުންނެވެ.
މިކަމުގައި އެންމެ ފުރުޞަތު ލިބޭގޮތް، ފައިދާ ނަގަމުން އަންނަ މީހުން، މިކަމުގެ ތެރޭގައި ތިބެގަނެގެން ފައިސާ ހޯދާކަން ބޭނުމުގެ
ނުވެއެވެ. ޚާއްޞަކޮށް ދުނިޔޭގައި، މިސްކީނުންނަށް ހަޖަމް ފެނިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް މަގުއްޔާ ދިނުމެއް، ކޮންބައެއްކަން އެމީހުންނަށް
އެނގިގެންނުދާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިސްކީނުން، އެވެރިން ބަދުނާމުކުރުމުގެ ސަބަބުތަކެވެ. އަދި މިސްކީނުން ބޭނުނެއެވެ. "އަހަރުމެން
ކާފަރުންނަށް ކަށަވަރުވި ސަބަބަކީ ކޮންބައެއް ކަމާބެހޭ ލީޑަރުން ބެލެނި ހިތާހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، ޤުރުއާން އަންނަ މާނައަކީ، الله سبحانه وتعالى އިރުޝާދު ފުރުމާއިހަމަވާ، قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُواْ لِلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوٓاْ أَنَحْنُ صَدَدنَاكُمْ عَنِ ٱلْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَآءَكُم بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ މާނައީ، "ބޮޑާވެގަތްމީހުން، ނިކަމެތިވެގެންވާ މީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަމައަށް
ތެދުމަގު އައުމަށްފަހު، އެ ތެދުމަގުން ތިޔަބައިމީހުން އެއްކިބާކުރީ މިއަހަރުމެން ހެއްޔެވެ! އަދި ކިޔައްވާ! ތިޔަބައިމީހުންނީ، މުޖްރިމުން
ކަމުގައިވީމެވެ." (سورة سبأ 32) އެގޮތުން، ކާފަރުން ބުނާނެއެވެ. "ކަލޭމެން ތެދުމަގުން އެއްކިބާކުރީ، އަހަރުމެންނެއް ނޫނެވެ.
ކަލޭމެންނަށް، އަހަރުމެން ބަދުނާމުގެ ނުކުރެވޭނެއެވެ. ކަލޭމެން އަމިއްލައަށް، ކަލޭމެންނާއި ދެކޭގޮތް ނުބައި މަގެން ހިނގިއެވެ. ސަބަބަކީ،
ތެދުމަގު އޮތީ. ކަލޭމެންނަށް، އަހަރުމެން ބަދުނާމުގެ ނުކުރެވޭނެއެވެ. ކަލޭމެންގެ އަތުގައި ޒުވާބުން އޮތީ. ކަލޭމެންނަށް ތެދުމަގު
ފެނުނަ އޮތީ. ކަލޭމެން އަމިއްލައަށްޓަކައި، ތެދުމަގު ނުހޯދި ހިއްވަރެއްދޭތޯ! ކަލޭމެން އަހަރުމެންގެ ރިޝްވަތުކަން އިތުބާރުކުރި
ހިއްވަރެއްދޭތޯ! ކަލޭމެން އަމިއްލައަށްޓަކައި، އެރިޝްވަތުގައިވާ، ތެދުއޮތް ނުބައި ހިއްވަރެއްދޭތޯ!... އަދި ވަރަށް ގިނަފަހަރަށް،
މިސްކީނުންގެ ތަރައިން، އެއި ތެދުއޮތް ބަދުމަރާ މީހުންނަށް، އެންމެފަހުން އެމީހުންގެ ފައިސާތައް ކަމުގައިވާނީ، ހައްޤެވެ.

ތިންވަނަ ސެކްޝަން

ޒަކާތްދިނުމާ މުސްލިމުންގެ ހާލަތު

ކަންމަޅައަކަސް، މިތާ އިންޝާالله، އަހަރެމެން ވާހަކަ ދައްކާނީ، މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ޒަކާތްދިނުމާ މީހުންނާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ޒަކާތް ނުދައްކާ މީހުންނެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި، އަދި ސުންނަތުގައި، ދީފައިވާ ބައެއް ޚަބަރުތަކެއް، ބައެއް އަޙާދީޘް ކަނޑައެޅިގެން ޒަކާތްނުދޭ މީހުންނާ ގުޅޭގޮތުން ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން މިދައްކަނީ، ޤިޔާމަތް އަދި ޤަބުރުގައި ވާހަކަ އެއް ނޫން. އަހަރެމެން މިދައްކަނީ ހަމައެކަނި ދުނިޔެގައި ލިބޭ އަދަބުތަކާއި ކޮންމެ ކަމަކަށް ގޮވާލާ މާނައެއް ބަޔާންކޮށްދިނުމެވެ. އެގޮތުން، މިތަނުގައި އަހަރެމެން ބައެއް ނަމޫނާތައް ހުށަހަޅާނަމެވެ.

1. ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހު

އެގޮތުން، އެފަދަ މީހުންނަށް ދީފައިވާ އަދަބުގައި ހިމެނޭ އަނެއް ބޮޑުބަޔަކީ އެވެ. އެގޮތުން، އަބޫހުރައިރާގެ ފަރާތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވިއެވެ. "الله ގެ ފަރާތުން ދީފައިވާ މުދަލުން ޒަކާތް ނުދޭ މީހާ، އޭނާގެ މުދާ ޤިޔާމަތް ދުވަހު ބޮޑު ބިރުވެރި ހަރުފަތް ލޮލުގެ މަތީގައި ދެ ތިކި ހުންނަ ވިހަ ހަރުފަތެއްގެ ސިފައިގައި، އޭނާއަށް ފެނިގެންދާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ކަރުގައި އެ ހަރުފަތް އެޅިގެން ވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ދެއަތުގެ ގައިގައި ހަރުފަތް ދަށްކޮށް ހިފާނެއެވެ. އަދި (ބުނާނެ) އަހަރެންނީ ތިބާގެ މުދަލެވެ. "އަހަރެންނީ، ތިބާގެ ޚަޒާނާއެވެ." އަދި ދެން ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم)، މިއާޔަތް ކިޔަވާލެއްވިއެވެ. وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ آتَاهُمُ ٱللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُواْ بِهِ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾ މާނައީ، "الله އެކަލާނގެ ފަޟްލުން އެމީހުންނަށް ދެއްވި އެއްޗެއްގައި ބަޚީލުކަން ކުރާ މީހުން، އެކަން އެމީހުންނަށް ހެޔޮކަމެއްކަމުގައި ނުހިތާހުށިކަމެވެ! އަދި ކިއްސަ! އެއީ، އެމީހުންނަށް ނުބައިކަމެކެވެ. އެމީހުން ބަޚީލުވި އެއްޗެއް، ޤިޔާމަތް ދުވަހު އެމީހުންގެ ކަރުގައި ކަސްބަކޮށް އަޅުވާލެވޭނެއެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގެ މިރާޘަކީ الله އަށެވެ. އަދި الله އީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ކަންތައް ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ." (سورة آل عمران 180) (ބުޚާރީ 486/24/2) މިދެންނެވުނީ، އެއްވަރެއްގެ އަޖާބެއެވެ.

އަދި ދެން އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ރަނާއި ރިހީގެ މިލްކުވެރިއަކު، އެމީހަކު ދައްކަންޖެހޭ އެއްޗެއް ނުދައްކާނަމަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އަހަރުން، އަލިފާނުގެ ބައްގަނޑުތައް ތައްޔާރުކުރެވި، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގައި ހޫނުކުރެވޭނެއެވެ. މިބައްގަނޑުތަކުން ދެން ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގައި ދަންނަވާފައިވާ ކޮށްޓަކަށް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ އަރިކަށިތަކާއި، ނިއްކުރިތަކާއި، އަދި ބައްޕާގެ ފުރަގަހުގައި ބައްގަނޑަށް ޖަހާނެއެވެ. އަދި ބައްގަނޑަށް ޖަހާ ދަނޑިއެއް ތަރުތީބުކޮށްފިނަމަ، (ޝާރިޢާގެ) ހަމައެ ބައްކަރަނާކަށް ދަވަހާއި، ފަންސާސް ހާސް އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. ތިމަންނާބޭފުޅާގެ އުޚުތުކުންގެ މެދުގައި ޤިޔާމަތްދުވަސް ނިމުމާއި ހަމައަށް ކުރިއަށްދާނެއެވެ. އަދި ބަޔަކަށް ދާނެ ދިމާތަކެއް ސުވަރުގެއަށް، ޖަހަންނަމަށް ކުރިއަށް ދާނެއެވެ." ދެންނެވުނެވެ. "رسول الله އެވެ. ޖަމަލުއިބިލު ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު (ނަބިއްޔާ) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަމަލުގެ އެއްވެސް މިލްކުވެރިއަކު، އޭގެ ހައްގު ނުދައްކާނަމަ، އަދި (ހަމައެހެންގޮތެއް) އޭގެ އެޖަމަލުން ދައްކަންޖެހޭ އެއްޗެހީގެ ތެރޭގައި، އެޖަމަލު ފެނަށް ގެންދާ ދުވަހު، ކިރުއޮށުން ހިމެނެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހު ޖަހާނެ ފިޔަވަޅު ބައްދަލުވާއިރު، އެއީ، ފުރާވާވާއަށްވާނެ ވަރަކަށް ފުރާވާލާ ބަތްކަށެވެ. (އެހެނަސް އެތަނުން ފެންނާނީ) އެއްވެސް ބައެއްނޯން އެތަނުގައި މަދުނުވާނެއެވެ. އަދި އެބައިގެ

ފައިތަކުން ކިސާކުރަމުން، އަދި އުތަކާއިގެ އަނގަތަކުން ދަތްއަޅަމުންދާނެއެވެ. އޭނާގެ ކައިރިން ފާއިތުވާ އަވަހަކަށް އެއިގެ ފަހުއިން ފުރަތަމަމައަށް ތިބިތަކާއި ދިޔުމުން، އެންމެފަހަށް ތިބިތަކާއި، އަލުން އެނބުރި އަންނަނުވަކަ، ފަންސާސް ހާސް އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެކަމަކު ޝަރީޢަތްކުރެވެންދެން. އަދި ޖަނާއަށް އޭނާގެ މަގު ޖަންނަތަށް ގެންދާ މަގެއް ނުވަތަ ނަރަކައަށް ގެންދާ މަގެއް ފެންނާނެއެވެ." (އަނބުރާތައް) ދެންނެވުނެވެ. "رسول الله އެވެ. ގެރިއާއި އަދި ކަނބަޅިއާމެދު ކޮންކަމެއް ހެއްޔެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ގެރިއާއި އަދި ކަނބަޅީގެ އެއްވެސް މިލްކުވެރިޔަކު، އޭނާ އެއިގެ ޙައްޤު ނުދައްކައިފިނަމަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން، އޭނާ ފާޅުގަނޑެއްގައި ބާއްވާ، އެއިން އެއްވެސް ބައެއް ގެއްލުމެއް ނުވާނެއެވެ. އޭތަކުން ކޮންމެ ބައެއް ނިކަމެތިވެފައި ނުވާނެއެވެ. ތަޅާ ކަށިތަކުން ތަޅާ ފައިތަކުން ފިއްތާ ތަޅާލާނެއެވެ. އަދި ނިކަމެތިކަމެއް ނުލެވޭ ފަހަރުގައި، އެހެން ބަޔަކު ނުލައި ވާހަކަ ކިޔާނެއެވެ. އަދި ފަހަރަށް ގޮސް ފުރަތަމަ އައި ބަޔަކު ދިއުމުން، އެއިގެ ފުރަތަމަ ކޮޅުގެ ބަޔަކު އެނބުރި އަންނާނެއެވެ. ތިމަން އެއްކޮށް ބަޔަކާ ދިމާވެ އަވަހަށް ފަންސާސް ހާސް އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާ ދެން، އޭނާއަށް އޭނާގެ މަގު ޖަންނަތަށް ގެންދާ މަގެއް ނުވަތަ ޖަހަންނަމަށް ގެންދާ މަގެއް ފެންނާނެއެވެ." (...) (މުސްލިމް ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘެކެވެ.) (މުސްލިމް ބ5، 2161)

އެހެންކަމުން، ކާޅެއަރުވާގެ ފައިސާކުރެއް އަތުން ލިބޭ މުދަލުގެ ބަދަލުގައި، ދުވަސް 50،000 އަހަރު ވަންދެން، އަނިޔާވެރިކަމާ ކުރިމަތިލާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ އެއްކަލަކަށްވުރެ އެހާވަރުގެ ބުއްދިގަދަކަން އަޅުވާލުމާ ކަރުނަވޭ. ސަލާމަތް، އެންމެ ފުރިހަމަ އިންސާނާއެވެ، އެއީ ބަރަކާތްތެރި ހިންގުން ފައިސާގެ ނިޢުމަތެވެ. އަދި އުއްމަތުން ބަޔަކު ތިޔައާ ގައިދީ، މިބާ އެކަމުގެ އަޅެ އެދުމުގެ ބޭނުން، އާދަރުވެގެންނެވެ. އަދި ދުނިޔާމަތީގައި މިބާ ހިކުމަތާއި ފައިސާއަކީ، މިހާރު ނުވަތަ ފައިސާއާއި ފައިސާ ލިބިގަތުމަށް ފައިސާގެ ބަދަލުގައި ފައިސާއަށެވެ. އަދި އެފައިސާ ފަރާތް ނުކުރާނެ، މިބާއަށް ގެއްލުން، އެފައިސާ ފައިސާ ދުނިޔާވީ ފައިދާ. އެހެންކަމުން، މިފައިސާގެ އަގު ދެއްކުމަށް ކާމިޔާބު ބޭނުމަށް ގެއްލުން، 50،000 އަހަރު ފަންސާސް ހާސް އަހަރު ވަންދެން ބޮޑުވާނެއެވެ. އެއްބަސްވުމެއް، މިބާގެ ދުނިޔާގެ ނިޢުމަތްތަކުން، ދިޔުމުގެ ކުރިމަތިލާނެއެވެ. އެއްޗެއްކަމުން، ފައިސާގެ ކަންތައްތައް އަނިޔާއިން، ފައިސާ ދިނުމުގެ ބޮޑު އަދަބުދެއްވުން ގެންގުޅޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى މިބާ ހަލާކުކުރެއްވިއެވެ، މިބާގެ އަތުގައި އެއްވެސް ފުދުންތެރިކަމެއް ނެތެވެ. އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ފުދުންތެރިކަމާއި ބަރަކާތް ނެތެވެ. އަދި މިބާގެ އަތުގައި މިއަދު އެއްޗެއް ނެތެވެ، الله سبحانه وتعالى މިބާއަށް ދެއްވާ ރިޒުޤެވެ. الله سبحانه وتعالى އީ މިބާއަށް ދެއްވާ ދެއްވާ ރިޒުޤަވެ. އަދި الله އަށް އުޅުނަސް ނުބުނެވޭނެއެވެ. އަދި الله އަށް އިހްތިރާމް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އީ މިބާ ހަލާކުކުރެއްވި ރައްކާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެއީ މިބާއަށް ރިޒުޤު ހަލާކުކުރެއްވި ރައްކާކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާއަށް ފުދުންތެރިކަމެއް، ހަމައެއާ ފުދުންތެރިކަމެއް، މިބާގެ ރިޒުޤު ލިބުނެވެ.

2. ކިބުރުވެރިކަން

މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ގުނަހެކެވެ. އަދި މިއީ އެގުނަހުގެ ސަބަބުން، الله އެއިއްގެ އެންމެ ނުބައި މަޚްލޫޤަށް ކަށަވަރުވެސް ސަބަބެވެ. އެއީ، އިބިލީސް. މިގުނަހަކީ، އިބިލީސް އެންމެ ފުރަތަމަ ކުރި ގުނަހެވެ. ނުފުރަތަމަ ދިމާވި ގުނަހެވެ. އެގުނަހަކީ، ކިބުރުވެރިކަމެވެ. އެއީ ބޮޑާވެރިކަމެވެ. "އަހަރެން ހެޔޮކޮށްފިން، އަލިފާނުން ހެދުނީ، މަށިފުސްނެވެ. އޭނާ ހެއްދެވުނީ މަށިންނެވެ. އޭނާއަށްވުރެ އަހަރެން ބޮޑެވެ..." މިއީ ބޮޑާވެރިކަމެވެ. މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ގުނަހެކެވެ. އެހެންކަމުން، މިގުނަހުގެ ނުރައްކާތެރިކަން އަންގަވަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "ކޮންމެ އިންސާނެއްގެ ހިތުގައި މިސްޤާލެއް ބޮޑުވެރިކަން އޮތިއްޔާ، ޖަންނަތަށް ވަދެވޭނެ ކަމެއް ނެތެވެ." އެހެންކަމުން، ޖައްސާއެއްގެ ހިތުގައި ބޮޑާވެރިކަމުގެ ހުރިހާ ނުބައިކަމެއް، މިބާގެ ހިތުގައި ބޮޑާވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، މިބާއަށް ޖަންނަތް ނުލިބޭނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ބޮޑާވެރިން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މަޙްޝަރުކުރައްވާނީ މީހުންގެ ޞޫރަތުގައެވެ. އެކަމަކު، ހިނިގެ ބޮޑުމިނުގައެވެ. ހުރިހާ ދިމާލަކުން އެމީހުންނަށް ލަދުގަތުން އަންނަ ހުއްޓެވެ. (الذَّرُّ އަކީ، ވަރަށް ކުޑަކޮށް ހުންނަ ވައްތަރެއްގެ ހިނިއެވެ. ހިނިގަނޑު، ތަފާތު ބޮޑުމިނުގައި ހުންނަ އެއްޗެކެވެ. އެގޮތުން، މިވައްތަރުގެ ހިނިގަނޑު ކުޑަހިނި، ذَرُّ އެވެ. ސަބަބަކީ، އަނެއްވައްތަރުގެ ހިނިގަނޑު ބޮޑުހިނި، النَّمْل އެވެ. އެކަމަކު، މިދެންނެވި ވައްތަރުގެ ހިނިގަނޑު ކުޑަހިނި، ذَرُّ އެވެ. އެގޮތުން، ބޮޑާވެރި މީހުން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަންނާނީ، މިދެންނެވި ބޮޑުމިނުގައެވެ. އެހެން ތިބޭނީ އިންސާނުންގެ ސިފައިގައެވެ. އެކަމަކު، ބޮޑުމިނަށް ހިނިއާގެ ބޮޑުމިނުގައެވެ. ހުރިހާ ދިމާލަކުން އެމީހުންނަށް ލަދުގަތުން އަންނާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ހުރިހާ ދިމާލަކުން، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފައިން އަރާނެއެވެ. މިސްކީނުން ދުވަމުންދާއިރު، އެމީހުންނަށް ނުފެންނާނެއެވެ. އަދި މިސްކީނުންނަށް އުކުރި އިންސާނުންގެ މައްޗަށް ފައިން އެޅުއްވާނެއެވެ. ބޮޑާވެރިކަން އެހާބޮޑު ގޯނާކަމަކީ ސަބަބަކީ، ބޮޑާވެރިކަމަކީ، އެކަލާނގެ ޞިފައިގައި ތިބޭކަމެވެ. ބޮޑާވެރިކަން ހުރިހާ ކަންތަކެއް މިހާރު، އަސްލުގައި އެހަރަމް ތަރުކެވެ. އެހެންވެސް ކިބުރުވެރިކަމަކީ؟ ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަށް މަސްލަސްތުތަކުން، އަހަރެމެން ހިތްހިތްވާންޖެހެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަށް މަސްލަސްތުންނެވެ. އަހަރެމެން މަތިވެރިކުރައްވާ ފަރާތަކީ الله އެވެ. އެހެންނުހުންނަމަ، އަހަރެމެންނަށް، އެއްވެސް ބައެއް ނޫނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، هَلْ أَتَىٰ عَلَى ٱلْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ ٱلدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْـًٔا مَّذْكُورًا ﴿١﴾ "ހަނދާންކުރެވޭ އެއްޗެއްކަމުގައި އިންސާނުން ނުވާ ޒަމާނެއް، އިންސާނާގެ މައްޗަށް އައިސްފާއެވެ." (سورة الإنسان 1) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އަކީ، އަހަރެމެން މަތިވެރިކުރައްވާ ފަރާތެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް އުފަލިވެރިކަން، އެފަރާތަކުން ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެން ހިތްހިތްވާންޖެހެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން ހިތްހިތްވާންވާނީ ދެރިހިތްބަރުވެގެންނެވެ. އަހަރެމެންނަށް ބޮޑާވެރިވުމެއް ނެތަ، އަހަރެމެންނަށް އެދިބާރުކުރުވެސް، އަސްލުގައި އަހަރެމެންނަށް މިކުޅިވަރުތަކާ ކަމެވެ. އަދި އެހެނެވެ، އެއީ ދަރުމައެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިދުނިޔެ ހާމަކުރައްވާނެއެވެ. އަދި މިދުނިޔެ ހާމަކުރައްވާ އިންސާނުން ހަމައެކަނި ހާމަކުރާނީ ކަލާނގެ ބަޔަކު ނޫނެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى އިންސާނުން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަނެ ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. އެހެންވެ، އިންސާނުން ހިތުގެ ސަލާމަތުގައި އަންނަނީއެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެބޮޑު ކުށްވެރިވާ ބަޔަކީ، އަދި ފާޅުގައި ފާފަވެރިވާ މީހާ ނަމަވެ، އިންސާނާ އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔޭގައި، "ބަސްކަމުގެ ބަސްކަލާނގެ." މިހެން ހިތުން މީހާއެވެ. މިދުނިޔެވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެ ކުށްވެރިވާ ބަޔަކީ، އަދި އެންމެ ފާޅުގައި ފާފަވެރިވާ މީހާ ނަމެވެ. ކަންތައްތަކަށް، ފާޅުގައި ކުރާ ދުޢާގެ ސަބަބުން، އެވެރިންގެ ބަސްގެ ކުރިން، ހަޤީޤަތް "ސާބިތުކަން" ހިތާއެވެ. މިހެން މިދުނިޔެ ސިފަ ކަލާނގެ ތަނުގައި ނުކުރެވޭނެއެވެ. والله اعلم އެވެ. މިއީ މާނައަކީ، ބަސްކަމުގެ ބަސްކަމެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މިދުނިޔެ ބަސްގެ ނަމަ އަންނާނީ، ހިނގާއިގެ މަތިވެރިކަމެވެ. އަދި އެންމެން ނަމަގެ ގޮތުގައި ފާޅުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔެއިން ބަސްމަނުނާއި، ނަޝާއަށް ބަސްކަލާނގެ ބަސްކަމުގެ ދުނިޔޭގައެވެ. އެއީ ކަސް، މިއާރު ނަމަ އިލްމީ، ވެރިން ފާޅުގައި ކުރާ ކަންކަން ހާމަކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ނަމަގެ އެކަމަށް، އިލްމު ފާޅުގައި ކުރާކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ނަމަ ދަރުމަވެރިކަމުގެ ދެރަ، ނަމަކަށް ހަމައެކަނި ކަލާނގެ ނޫން.

3. الله سبحانه وتعالى ބަސްކުރުމާއި ވަޙީކުރެއްވުމާއި، އަދި ބައްލަވާލެއްވުމާ މިހެން

ކަންތައްތަކަށް، ބަސްކަމާ ހުރިހާ ބަޔަކާ، މިހެން އެހުރިހާ އިހުތިމާމުދިނުމާއި، الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އިންސާނަކަށް ބަސްކުރުމަކީ ނުކުރައްވާކަން ހުރިހާ ގޮތެވެ. އަދި މިކަން ކުރިމަތިވާން ބަސްކަން ހުރިހާ ގޮތެއްގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާ ގޮތުގައެވެ. إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلاً أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا ٱلنَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ ٱللَّهُ

يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾ أُولَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱشْتَرَوُاْ ٱلضَّلَٰلَةَ بِٱلْهُدَىٰ وَٱلْعَذَابَ بِٱلْمَغْفِرَةِ فَمَآ أَصْبَرَهُمْ عَلَى ٱلنَّارِ ﴿١٧٥﴾ "ހަމަކަށަވަރުން، ފޮތުގެ ތެރެއިން الله ބާވައިލެއްވި ތަކެތި ވަންހަނާކޮށް، އެ ތަކެއްޗަށް ކުޑައަގެއް ދިނުން އުޅޭ މީހުން، އަލިފާންގަނޑުން އެހެން އެއްޗެއް އެމީހުންކައި، ބަނޑަށްއަރައި ނުލާނެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން، الله އެމީހުންނަށް ބަސް ވިދާޅެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ޠާހިރުކުރެއްވުމެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ހުރީ ވޭންދެނިވި އަޒާބެވެ. އެމީހުންނީ، ތެދުމަގުގެ ބަދަލުގައި މަގުފުރެދުން، އަދި ފާފަފުއްސެވުމުގެ ބަދަލުގައި އަޒާބު ގަތް މީހުންނެވެ. ފަހެ، ޖަހަންނަމަ (އިގެ އަޒާބު) އަށް އެމީހުންނަށް ކެތްކުރެވޭނީ ކިހައްކަން ހެއްޔެވެ؟" (سورة البقرة 174-175) އާޔަތުން، މިދަންނަވާނީ، އިސްލާމްދީނުގެ ޢިލްމު ފޮރުވި މީހުންނެވެ. އެމީހުންގެ ކިބައިގައި ޢިލްމު ހުރެޖެވެ. އެހެނަސް، އެމީހުން އެޢިލްމު ފޮރުވިއެވެ. إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلْكِتَابِ "ހަމަކަށަވަރުން، ފޮތުގެ ތެރެއިން الله ބާވައިލެއްވި ތަކެތި ވަންހަނާކުރި މީހުން...." އާޔަތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެ ނުދެއްވާނެއެވެ.

އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހަކަށް ޢިލްމު ދެއްވި، އަދި ދެން އެޢިލްމުވައިދި މީހަކު، الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އެމީހެއްގެ އަނގަ، އަލިފާނުން ލަގާމުލައްވާހުށްޓެވެ." الله سبحانه وتعالى ޢިލްމު ދަސްކޮށް، އެޢިލްމު މިސްކީނުންނަށް ފޯރުކޮށްދެއްވުމަށް ... އާޔަތުން، ޢިލްމު ދަސްކުރި، އަދި ޢިލްމު ފޯރުކޮށް ނުދިނުމުން، ޢިލްމުގެ ބަދަލު ކަލާކުރައްވާ! ދީނުގެ އުސްތާޒެއްގައިވޭ، "ފުސްޤެއް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ވުޒޫއުގެ ފަސްކޮށްދިނުމަށް، ހިއްދަވައިލެއް ނުވެއެވެ." އާޔަތުން، މިވަގުތުގައި ފުސްޤެއް ފޯރުކޮށްދިނުމަށްވުރެ، ދީން އެފުސްޤެއް ... ދެވެނީ. މިބައިން އެފުސްޤެއް ފަސްކޮށްދެވޭ ހަމައެކަނި އިޖުތިހާދު އެވެގެންނެވެ. މިސާލަކަށް، މިބާގެ ކުރިމަތިގައި ވަކި ހެއްސަ ފާފައެއް ފުށުއަރައި، އެކަމަކީ ކަމަށްކަމެއް ނުންކަން، މިބާ އެބައެއްގެ ސަލާމަތްކަމަށް ގެންނަންވާނެއެވެ. މިބައިން އާޔަތަށް ކަންތައް ނުކުރިއުޖީނަމަ، ދީން އެކަން ފަސްކޮށްގެންދިޔަކަމުގެ ސަބަބު، މިބާގެ ކިބައިގައި އެންނަނީވާނެއެވެ. ގަބޫލު ކުރެވޭން އިޖުތިހާދުގެ ގޮތުގައި ފަހަރުގައިވެފައިން، މިބާ އެވެރިންގާތު ހައްޤު ބައްނަކުރުމުން، އެކަމުގެ ބަދަލުގައި އެވެރިން ތެދުވެ، އަދި އެއަސްލު ބޭ ފުންކަރާތެއް ކުރިމަތިވާކަމުގައި މިބާ ބުރަވެއްން. އެހެންނޫނިއްޔާ، އާދެ ދުކަމަކީ، ފުސްޤެއް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ވުޒޫއުގެ ފުސްޤު ފަސްކުރެވިގަތީ، މިބައިން ހެއްދަވައިލެއް ނުވެއެވެ.

އެހެން އާޔަތެއްގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ ٱللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُوْلَٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِى ٱلْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ ٱللَّهُ وَلَا يَنظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ "ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ޢަހުދާއި، އެމީހުންގެ ހުވާތަކެއް ކުޑަ އަގަކަށް ވިއްކާ މީހުން، އާޚިރަތުގައި އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ނަޞީބެއްނެތް ބައެކެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން الله އެމީހުންނަކަށް ބަސް ވިދާޅެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި، އެމީހުންނަކަށް ބައްލަވާވަޑައިގެން ނުލައްވާނެއެވެ. އަދި (ފާފައިން) އެމީހުން ޠާހިރުކުރައްވާ ނުވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ވޭންދެނިވި އަޒާބު ހުރެއެވެ." (سورة آل عمران 77) އާޔަތުން، މިއާދޭސްގައި ބާރުއަޅުއްވައިފައި، ދުނިޔޭގެ ފައިދާއަށްޓަކައި، އެއްޗެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން، އެމީހެއްގެ ދީން ވިއްކާލާ މީހެއްގެ ވާހަކައެވެ. އެފަދަ މީހުން، އެމީހުންގެ ދީނާމެދު ދެކޭގޮތް ވާހަކަދައްކާކަމުންދެނީ، ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ބަދަލުގައި ލިބުމަށެވެ. މިއީ މިސާލަކަށް، ސިޔާސީ ބާރުގެ އިލްމުވެރިންނެވެ. ސިޔާސީބާރާ، ޒާހިރުވެ. އެއީ ރަސްމީ ގޮތުން، ނުވަތަ ރަސްމީކޮށެވެ. އެފަދަ އިލްމުވެރިންނާ، ރަސްމީ ގޮތުން ނުވަތަ ރަސްމީ ނޫން ސިޔާސީ ދަރުމަތްތަކުގައި، ޝަރީޢަތް ދިނުމެވެ. އެފަދަ މީހުން، އެމީހުންގެ ދީން ބާޒާރުގައި ވިއްކާލައިދާ، ތާނާގައި ނުކަތަ ... ނަފުސް ބާރުނުކޮށްދެވެ. މިކަމުގެ އަޒާބަކީ، الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެ ނުދެއްވާނެއެވެ. އަދި

އެއިރުން، އެމީހުން ޠާހިރުކޮށް ނުދެއްވާނެއެވެ. وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ "އަދި އެއުރެންނަށް ވޭންދެނިވި އަޒާބު ހުއްޓެވެ."
އަދިވެސް މިއީގެ ތަރުޖަމާގައި ހިތާ މާނައީ، وَيَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ އެމީހުންނީ، الله ގެ ނަމުގައި ހުވާކުރުމަށް އަދި ދޫކޮށްލި
މީހުންނެވެ. އެމީހުން الله سبحانه وتعالى ގެ ނަން ބޭނުންކުރަނީ، ދުނިޔަވީ މަޤްޞަދަށެވެ. މިސާލަކަށް، އެމީހަކު މިހެންނެވެ، "الله ގެ
ޤަސަމް ހުވާ، އަހަރެން މިވަނީ ހެކިވާ ކިޔާފައެވެ." އެއީ ދޮގެކެވެ. އެހެންވެ، އެމީހުން الله سبحانه وتعالى ގެ ނަން ބޭނުންކުރަނީ،
އެމީހުންގެ ދުނިޔަވީ ބޭނުން ހާސިލުކުރުމަށެވެ. މިއީވެސް މުޢާމަލާތުގައި ހިލަފު ވެވޭ ބާބެކެވެ. އަދި އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله)، މިބައިގެ ދަރުސްގައި
ވަރަށް ގިނަ ހަދީޘްތައް ގެންނަވާފައިވެއެވެ. އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله)، މިހަދީޘްތައް ގެންނަވާފައިވަނީ، މުޢާމަލާތުގެ ތަފްސީރުގެ
ގޮތުގައެވެ. އެހެންވެ، ފަހަތަށް ހަދީޘްތައް، މުސްލިމްގެ ހަދީޘެކެވެ.

އަބޫ ޛައްރު ވިދާޅުވިއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، އަހަރެން އަޑުއެހީމެވެ. "ތިން މީހަކާ الله سبحانه
وتعالى ބަސްފުޅު ވިދާޅު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ބައްލަވާވެސް ނުލައްވާނެއެވެ. އަދި ޠާހިރުކޮށް ނުދެއްވާ، އަދި އެމީހުން ވޭންދެނިވި
އަޒާބުގެ ދަރަޖަތެވެ." އަހަރެން ދަންނަވައިފީމެވެ. "رسول الله އެވެ. އެއީ ކޮންބައެއް ކަމަށްވެސް؟ އެމީހުން ގެއްލިއްޖެ، އަދި
ގެއްލުނު ވަރުގަދަކަމެއްވެސް؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، މިބަސްފުޅު ތިންފަހަރު ތަކުރާރުކުރެއްވިއެވެ. (رسول الله (صلى الله عليه
وسلم) ބަސްފުޅުގައި ތަކުރާރު ކުރައްވާފައިވަނީ، އެއީ މިސްރާބުގެ ސަބަބުން ހުރިތަރުތީބު ކުރައްވާ ކަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް،
އަހަރެންނަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.) އެއީ މުސްލިމް، އަބޫދާއޫދު، (އަބޫދާއޫދާ) އެމީހުންގެ ތަހުޒީބު ކުރައްވާފައިވާ ލިޔުމެއް،
އެމީހުންގެ އިޒާރު ދަމައިގަންނަ މީހުންނެވެ. އެހެން ހަދީޘެއްގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، މިއަޒާބަކީ، އެމީހުންގެ ހެދުން ޖެހުމަށްވުރެ ދިގުކޮށްލުމާއި
އަދި ބޭނުމެއް ނެތި ދަމައިގަތުން ހިނގާ މީހުންނަށް ހުރި އަޒާބެއް ކަމެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ
ދެވަނަ މީހާ، "ދޭ ހެޔޮކަންތަކެއް ފިލުވާ މީހާއެވެ." އެއީގެ މިސާލަކީ، މީހަކު މިހެނެވެ، "الله ގަންދީ ބުނަމެވެ. އަހަރެން މިއަދު
ގެއްލިގަތީ، -/10ރ ދިނީވެ." އެހެންނަމަ، އެމީހާ، އަސްލު އެއީ ގެނެ ދަރަޔަ، -/5ރ އެވެ. އެހެންވެ، މީގާ الله ގެ އިސްމުފުޅު
މިބޭނުންކުރަނީ، ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ވިއްކާލުމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى މިފަދަ މީހަކާއި ބަސްފުޅު ވާހަކަ ނުދައްކަވާނެއެވެ. އަދި
ތިންވަނަ މީހަކީ، "އަތުވަންނަވާން" އެވެ. އަތުވަންނަވާނީ، އެމީހަކު ކޮންމެވެސް ގުޅުމެއްގައި ހަމަގައިމު ދޮގުހަދާ މީހާއެވެ. މިސާލަކަށް،
"އެއްޗަކަށް ކިޔާ އަހަރެން މިލަގައި -/500ރ ދިންކަމަށް، މިގޭ ހަތަރުކަން އެބަހުރި ކުރެހިވެ! އެއްޗަކަށް ކިޔާ، އަހަރެން މިގޭ
ތަނަކަށް ގެއްލުމެއްވެރިވާ ނޫންކަމެއް. މިހައި އެއީގެ ބަދަލު ދޭންވާނެއެވެ...." މިއީ އަތުވަންނަވާނީގެ މިސާލެވެ. އެއީ އެމީހަކު
ކޮންމެވެސް ކަމެއްގައި ހަމަގައިމު ދޮގުހަދާ މީހާއެވެ. އެހެންވެ، މިއިގެ ދަރަޖައިގެ، އެމީހާ އެކަމުގެ ކޮންމެ، الله سبحانه وتعالى
އަހުޖެހި ނުކުރައްވާ. އެމީހާ އެކަމުގެ ކޮންމެ، ބަދަލުގެ ބިރުވެރި. އެހެންވެ، މިދީންނޫން، މިހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ މިން
މީހުންނެވެ.

ބުޚާރީގައި އަދި މުސްލިމްގެ ހަދީޘެއްގައިވެސް: (...) އެހެންނޫނުގެ ސަބަބުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.
"މުސްލިމުންގެ މުދާ ބަހައިގަތުމަށް ދޮގުހުވާކުރާ މީހަކީ، ދޮގުވެރިއެކެވެ. އެމީހާ الله ގާއި ބައްދަލުކުރައްވާނީ، އޭނާގެ ހުރިހާ ކަމަކާ،
ކޯފާވެރިވެގެންނެވެ. ދެން އަންނަނިވި އާޔަތް ބާވައިލެވުނެވެ. إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا މާނައީ،
"ހަމަކަށަވަރުން، الله ގެ ޢަހުދާއި، އެއުރެންގެ ހުވާތަކުގައި ކުޑަ އަގެއް ހިފާ މީހުން..." (3:77) (މުސްލިމް، ޖ1، 254)

އަދިވެސް، އަބޫ ދާވޫދު، އަދި އައްތިރްމިޛީގެ ހަދީޘްގައިވެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިން މީހަކާ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، الله ބަސްފުޅު ވަޙީ ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި

އިތުރުން ހަމަގައި އުމުރުގެ އެއީ، އަދި އެމީހުންނަށް ޢަޛާބު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި ޖަރީމާއެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. ބައްލަވާލެއްވިކަން ނުވެއެވެ.
ނެތުމުން، ދަތުރުފަތުރާއަކީ ނެތިގެންނުވާ ބައިވެރިވުމެއް ނޫނެވެ. (އެހެންކަމުން، މިބާވަތުގެ ކަންތައްތަކުގައި ފަރުދާއަށް ފުރުޞަތު ލިބެއެވެ. އަދި
ދަތުރުފަތުރާއަކީ އަޅުގަނޑު ބޭނުން އެކަމަށް ފެނޭ ނުކުތާއެވެ. އަދި މިބާ ދަތުރުފަތުރާއަކީ ބޭނުންފުޅު ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އިތުރަށް
ނެތުމުން، ދަތުރުފަތުރާއަކީ ނެތިގެންނުވާ ބައިވެރިވުން ބަލާއިރު، އެކަން ހަދީޘްކުރެއްވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި،
ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، الله އަޅުގަނޑުގެ ގާތު އަހުއްވާނެއެވެ. "މިބާއަށް މިދުނިޔޭގައި ލިބުނު އުމުރު، މިބާ ބޭނުންކުރީ ކީއްވެގެންތޯ؟"
އެހެންކަމުން، ފުރަޞަތު، އެންމެ ބޭނުންތެރި އެއްޗެކެވެ. މިބާގެ އަޅުގަނޑު އިތުރަށް ފުރުޞަތުއަށް ބޭނުމަށް، އަދި އެކަން ދިރުނު އެއަށް
ބޭނުންކުރުމަށް، ދެން އެހެން ނުވާ ފުރަޞަތު، މިބާގެ މުދަލުގެ ބޭނުންތެރިކަން އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، ފުރަ ބޭނުންކުރުމުގެ މުހިއްމު،
ފުރަ ދަންވަރާއެވެ.) އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، "އަސްލުވަރުން މުހިއްމު އަށާގެ ދުވަހުގެ މަސައްކަތް
ހުވަފެނުގަ ދިމާވެއެވެ." އެހެންކަމުން، އަސްލު ފަރުން އަހަރެމެންގެ ދުވަހުގެ މަސައްކަތް ހުވަފެނުގަ މުސްކުޅި ކުރަނީ ކީއްތޯ؟
އެހެންކަމުން، އާންމުކޮށް ދެވޭގޮތުގައި ވިއްޔަތި މުއްސަނދި ދުވާލުއެވެ. ދެން އަސްލުވާއިރު، މިޙާލަތު މިޙާލަތުގެ ދުވާލު ވިއްސާރަވެއްޖެނަމަ، އެއީ
މުސްކުޅި، ދެން ބޭފުޅު ތަކެއްޗަށް، މިބާވަތުގެ ގޮތަކަށް އަސްލުކަނީ ގޮތުގެ ކުރުގެނބުވާ ތަކެއްޗެވެ. މުސްކުޅި، އަސްލުކަނީ ގޮތުގެ ގޮތުގެނބުވާ
ތަކެއްޗެވެ. އެހެންކަމުން، ދުވަސް ނިމުނީ، މިބާ ބާރު، މިބާގެ އަޅުގަނޑު ތަކާ ހުސްކަށަވަރުކުރާ ޝައްކެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިދިޔަ
މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ދުވަސް، އާނގެ އަޅުގަނޑު އިތުރަށް ތަކާ ހުސްކަށަވަރުކުރާ ޝައްކެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެދުނު އެތަކާމީ މަސައްކަތް ހިފާތަކެވެ.
އަދި ޝައްކެވެ. "الله ގެނައި ޝަރުޢުގެ. އަހަރެން މިއުޅޭގޮތް، މިހެން އަހަރެމެން." އެހެންކަމުން، އެދުނު އެތަކާ ވިއްކަމަށް ޖެހިގެން، އަދި
އެތަކާ ވިކުނުދުން، ހުވަފެނުގައި އަދި الله ގެ އިސްތިޢާނަ ބޭނުން ކުރަމުންދިޔައެވެ. އަދި އެދުނު އެހެރީ ހުވަފެނުގައި
ދުވަހުގެ މަސައްކަތް. ކާރާވެއްޖެ، ކުރީ ޖަލްސާގައި މީހަކާ ކުރިން، ދުނިޔޭގައި މަސައްކަތްކުރާ ބޭނުމެވެ. އެއީ ހެނދުނުން
ފަރުވާން މަސައްކަތްކުރާ ބޭނުމެވެ. އަދި އަހަރެމެން ކުރާނެ މަސައްކަތް ބޭނުމެވެ. އަހަރެމެން
އަބަދުވެސްކުރާ ސުވާލެއް، އަހަރެމެންނަށް އިސްލާމީ ޖެހިލުން އަދާކުރުމަށް ވަގުތު ނެތެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން ބޭނުން
ހެނދުނު 8.00 ން ފެށިގެން 5.00 އަށް މަސައްކަތްކުރަން ޖެހޭތީއެވެ. ނަމަވެސް ހެނދުނު 9.00 ން ފެށިގެން 4.00
މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭތީއެވެ. އެހެނަސް، ކުރީގެ މިސާލުތަކުން ބަލާއިރު، އެމީހުން ހަފްތާގައި މަސައްކަތްކުރީ 3 ގަޑިއިރު، ނަމަވެސް 4
ގަޑިއިރު ކަމަށް ހިފުމަށް ނުކުރަތްވާކަށެވެ. އެމީހުންނަށް، އެމީހުންގެ ދަނޑުގައި ހެނދުނުން ފެށިގެން، މަސައްކަތް މަސައްކަތްކުރާ ބައެކެވެ.
އަދި އެމީހުންނަށް، އެމީހުންގެ ބާޒާރުތަކުގައި ވިޔަފާރި މަސައްކަތް މަސައްކަތްކުރާ ބައެކެވެ. އެހެންމިހެން، އެމީހުން ޖާގަދުކުރިއެވެ. އަދި
އެމީހުން ތަރައްޖީ ނަގާދުކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުން ޒުވާނުން ހިތްވިއެވެ. އަދި ޒުވާނުން ހިތްފަސްކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުން އިލްމު
ހާސިލުކުރިއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެބާކުރުމުގެ ވަގުތުގައި ބަރަކާތް ލެއްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެބާކުރުމުގެ ކަބަގައި ތަޤުވާ
ނިޢުމަތެވެ. އެހެންކަމުން، މިތަނުގައި ފުރަޞަތުތަކަށް ޝުކުރުވެރިވުމަކީ، އަހަރެމެންގެ ކަބައިގައި ބަރަކާތް ތަޤުވާ ހިފާހައްޓަ ނިޢުމަތެވެ.
ޝުކުރު الله سبحانه وتعالى ހެދުން ހިތްޖެހިއްޖެ ދީފައިވާނެއެވެ. ކާރާވެއްޖެ، މިސާލަކަށް މިހާރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ހަދީޘްކުރައްވާފައި، "ހިތަށް މިހާރު ބަރަކާތް ދިނުމާ، އަދި އެއާއި އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުން މިހެނެވެ." (ހިތަށް މިހާރު، ކާކުހެއްޔެވެ؟
ހިތަށް، ހަދިޔާއެވެ. ނަމަވެސް ދިޔަބުވެ. މިބާ ހިތަށް ބަރަކާތް ދަރުމަ ހިއްސާކުރެވެ. އަދި ހިތްވުރާ، މިބާއަށް ކާރާވުރާ ކަސްތަކެއްޗެވެ
ކާރާވުރަ، މިބާގެ ފަރާތުން ބަރަކާތްގެ މިބާގެ ބައި، ފުރަހަނގު ކާރާވުރާ ހިތްވުރާ. އަދި ހިތްވުރާ، މިބާއަށް ހަރަދު ނުކުރާނަމަ، އަދި މިބާގެ
ކަސްތަކެއް ނުބަލަހައްޓަވަ، މިބާގެ ބަރަކާތްގެ ނުކުންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިތަނުގައި މަސައްކަތަށް، ފަރުސާއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްލާމީ ދީން
ގަބޫލުކުރި ޖާހިލުންގެ މަސައްކަތައް އެއީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދީނަށް ދިޔައީ، ޖަމާޢަތްގެ ބައެއްގެ ފަރުމާންނެވެ.
ފާރުކޮށްލުން އެވިރޭޖްނަން ޖަމާޢަތް ތިބެނަމަ، އެވިރޭޖް މުސްލިމުންނަށް ފެނިއްޖެއެވެ. އަދި ހަރާމް އެވިރޭޖްނަން ގޮވާ، އަދި ހަރާމް
އެވިރޭޖްނަން ޖަމާޢަތްތަކަށް ބަހައިލީ، އެވިރޭޖް ހަރާމްތަކާއެކު ދިޔައެވެ. އެހެންކަމުން، އެވިރޭޖްނަން ޖަމާޢަތް ބައެއްގެ ފާރުކަން

އެވެރިންގެ ބައިޢަތު ބަދަލުކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ އުބާދަތުގެ ފަރާތުން އަމަލުކުރެއްވިކަމަށް އާދަޔާއްނަމަ، މިއީ الله سبحانه وتعالى ޚާއްޞަކޮށްދެއްވި އެބަރަކާތާއި، ބަސްފުޅު ފަރާނުކުރައްވާން ޤަބޫލުކުރެވެ.)

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ: ޚާއްޞަކޮށްދެއްވި ތިން މީހަކަށް الله ބަސްފުޅު ފަރާނުކުރައްވާނެތެވެ، ގާތް ނަޒަރުވެސް ނުލައްވާނެތެވެ. (އަބޫ ދާއޫދު، އިބްނު މާޖާ، ވާރިދުވެފައި) އެބައިމީހުންނަކީ ބައިޢަތުވާފައިވާ ހާލު، އަދި އެމީހުންނަށް ވަޢުދުފުއްދާ ނުވާ، އަދި އެމީހުންނަށް ވާނުވާ ދެވިފައި ހުރި ހާލު، ފުރަސްތުކަމުގެ ތެރެއިން ވީހާވެސް ބޮޑު ޙައްޤު ފާރަވެރިކުރާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 1، 195) އެހެންކަމުން، މިހިން މީހުންގެ އެއްބަސްވުން ކަމެއް ކޮބާ؟ މިދުނިޔޭ މީހުންނަށް، އެކިކި ކުރުމުގެ އަދުލުވެރި ނަތީޖާ. އެހެންކަމުން، ފުރުޞަތު މީހަކަށް ބަލާއިރު، އެދުނިޔެއިރާގުގެ ދުވަސްވަރު ބާރާއަތް ހިމެނޭނެއެވެ. އެކަންތިރީކަމުގެ، ބާރާ ބާރުންނަށް، ތިޔާކުރާނެއެވެ. އެކަން އެހިސާބަށް، ޝަރީޢަތުގެ ސަބަބުކަމަށް ދާނެއެވެ. އެކަމަކު، ބާރާ އެކަމުކުރަނީ، އެކަން ތިޔާރުކުރާތީގެ ބާރުދުވަސްއެވެ. ދުނިޔަވީ ކަމަކީ ބަލާއިރު، ބާރާއާ އަޅުގަނޑު ބާރުއަތު، އަދި ދުވަހަށް މިހާރެވެ. އެހެންކަމުން، ބާރާ ދުވަހަށް ނުފެނުނެވެ. ދުވަހަށް މީހުންނަށް ބަލާއިރު، އާދައިގެ ބަލާއިރު މީހުން ދުވަހަށް، އެމީހަކަށް ވިޔާފާރިކުރާ ޤަބޫލުކުރަން ނުކުރާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހާގެ ނިކަމެތިކަމެވެ. މިއީ ހުރިހާ ބާރުގެ ޙިޔާނާތް ބަލަންކުރާނެއެވެ. އެކަންތިރީކަމުގެ، ބާރާ ދުވަސްތަކުގެ ދުވަސްއެވެ. އެހެންކަމުން، ބާރާ ދުވަސްވަރުގެ ބާރުވުމެއް ނުފެނެއެވެ. އަދި ދުވަހު މީހުން ނުވަތަ މީހަކު، ބާރާއާ ފާރަވެރިކުރާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ވިޔަފާރިވެސް އެކަމެއް މީހާ ދެކޭނެއެވެ. އެކަމުގައި، ބާރާވެސް ބާރާއާ މީހަކަށް. އެހެންކަމުން، މިއީ އެހީތެރިކަމުގެ ޙިމާޔަތެވެ. އެހެންކަމަށް ބަލާއިރު އެއް ޚަސާރައެވެ. އެއީ، އެމީހުންގެ ޙިމާޔަތް އެކަމަށް އެދުވަހު ނުވެއެވެ. އެކަންތިރީކަމުގެ، އެމީހުން އެއްބަސްވެއެވެ. އެއިގެން ދަށުކަމުދާއިރު، އެމީހުންގެ ހުރިހާ ވަރަށް ކަމެއް ނުހަނު ބޮޑުކަމަށްވާކަމެވެ.

ކަންތައް، އަދުލުވެރި، ނަސޭޙަތެއް ޙިމާޔަތް ރިވާވެގެންވާ ޙަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިން މީހަކަށް، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވި الله ބަރަކާތްދެއްވާނެ ނުވެއެވެ. އެއީ، ވަރަށް ފާހަގަކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އަދި ނަފްސާނިއްޔަތު މީހާއި، ދިރިހުރި ތިން އަހަރާއި، އަދި ބޭރުފުށުގެ ރޫޙެވެ." އެހެންކަމުން، ވަރަށް ފާހަގަ ޢިބާދަތްކުރާ ނުވަތަ، ބޭރުފުށުގެ ދުވަހުގެ ޒަރޫރީ ރޫޙުގެ ޙާލަތެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް ޤަބޫލު ކުރުމަށް އެއްބާރު އެއްބަސްވުމަށް، ދުވަސް އެއިގެން ބައެއްގެ ވަރަށް ފާހަގަ ޢިބާދަތުގެ ބާރުވެފައި ހިމެނެއެވެ. ދުވަހު މީހާ، ބޭރުފުށުގެ ރޫޙުގެ ބައެއްކަމެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ މިއަދު ވަރަށް ގިނަ ބަރަކާތެވެ. އަދި މިއީ މިއަދު ބަލާއިރު ޙިމާޔަތް ދުވަހުގެ ކަމެވެ. އަދި މިކަމަށް، ހުރިހާ ބާރުތަކެއް މީހާއާ الله ބަރަކާތްދެއްވާނެ ދެނެގަނެވެ. އަދި ދުވަސް އަދުލު މީހާ، އަޅުގަނޑު ޝަރީޢަތް ކަމެއް. އެއްވެސް ދުނިޔަވީ ބަރަކާތެއް ބޭރުފުށުގެ އެވެ. މިސާލަކަށް، މީހާގެ ވަރަށް ގިނަ، ނުވަތަ އަނބިދަރިން، ނުވަތަ ދަރިފުޅު… އަދި އެއްބަސްވުނު ވާރިސް ކަންތައްތަކުގެ ކުރިމަތިލައެވެ. އަދި އެހެރަސް ދިނީ، އެކަމަކަށް އެއްވެސް ފާހަގަވާނެ ނުބައިކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެހެރަސްކަން، އަޅުގަނޑު ޙިޔާލު ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، މިހިން މީހުންނަށް، الله ޚާއްޞަކޮށްދެއްވި ބަރަކާތްދެއްވާނެ މީހުންނެވެ.

4. ދުއާކުރުން އަދި އިސްތިޣްފާރު މީހުން

އަޅުގަނޑު، އަދި އިބްނު މާޖާ، އަދި އަބޫދާއޫދުގެ ޙަދީޘްގައިވޭ، މިހެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި ދުޢާކުރައްވައިގެން ދެންނެވިއެވެ. އަދި އެމީހާ ވަރަކަށްދުޢާކުރެއްވެވެ. ވަރަކަށްދުޢާކުރެއްވެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަހަރުމެންނަށް ދެންނެވި، ތިޔަ ދުވަސް ފާހަގަ! ދުނިޔޭގައި އެމީހާގެ ބަރަ ގިނައިން ފާހަގަކުރުން، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވި ބެލުން ބަރަ ހެޔޮކަމުން ދަރަނިވެރިކުރެއްވިއެވެ."

ބުޚާރީއާއި އަދި މުސްލިމްގެ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވަނީ، (...) އެއީ (އުޙުދު، އަޙަދު ޖަބަލް) ވިދާޅުވިއެވެ. އަހަރެން އެކަލޭގެފާނާއެކު
(رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއެކު) ވަގުތުކޮޅަކަށް ހިނގާލީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު (صلى الله عليه وسلم) ރިވާޔަތްކުރެއްވިއެވެ.
"ދުނިޔޭގައި އުޅުއްވާން އެންމެ ލޯބިވާ މީސްތަކުން، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވާށެވެ. އެއީ، އުޅުއްވާން
ހުރިހާކަމެއް (މިހާ) الله ދެއްވި މީހުން ފިޔަވައެވެ. އެހެން އެއާގެ ކަންތައް، ވަޢުދެއް، އެހެން ކަމަކަށް، އަދި އެއާގެ ފުރަގަހުން
(ހުކުރުގެ ވަގު، ވަކިއަށް ފަހުން ފަރާތުން) ކުރަށްވާފައިވާނެއެވެ. އަދި (އުމްއްސަލަމާގެ ބަޔަން) ހިތްވަރުގައި ކުރިއެވެ." (މުސްލިމް
ޙ5، 2175) އަދި މިހާރުވެސް ބުރަދު އެހެން ރިވާޔަތްވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ރިވާޔަތްކުރައްވައި، "އެންމެ ގިނައިން
ހުރި މީހުން، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވައި އެންމެ ދަރުދަރަޖައިގައި މީހުންނެވެ. މިބަޔާކާއި އެބައިން ހުރަކަށް މީހުން ފިޔަވައެވެ. އަދި
އެއްގުޅުމަކީ އެބައިމީ ވިދާޅުވާ، ޔާވަށް ގޮތްގޮތަށްނުވެއެވެ." އެގޮތުން، މިދުނިޔެ މީހުން، ފައިސާ ހައްޤުފައިވަނީވެސް، ޔާވަށް ގޮތްގޮތެވެ.
އަދި އެމީހުން އެފައިސާ ހުރިހާހުށައިވަނީވެސް، ޔަގަށް ގޮތްގޮތެވެ. ހެއްދުއްޖެހެއްވެ. ފައިސާއީ، އެއްބަޔަކަށް ބުރަގައި "ނުބައި"
ލިޔުވިފައިވާން އެއްކަމެއް ނޫން. ފައިސާއީ، އެއީގެ ޖަގަހައި ގުޅުއްޖެހެއް ނުނެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ފައިސާއަކީ ދުރުއާލުގައި
ވިޔަކުރައްވައި، ހައިރު/ ހައިރު އެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިހެރިފުގައި ބައްޔަތްކުރެއްވެފައިވާ ބަސްތުވެލި، ހައިރުވެ.
މިއީގެ މާނައަކީ، ހައްޤުގެނުވާ އެއްޗެހެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެއަށް އަސްލުގައި ދެއްވާފައިވަނީ، ވަރަށް ރަގަޅު ނަޢުމަތެވެ.
އެއީ، ހައިރު، ފައިދާއެއް، ދުނިޔޭގެ ޒިނަތްތެރިކަމެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެއަށް ވިޔަކުރައްވާފައިވަނީ، ހެވެއެވެ. ފައިސާ
ހަމައެކަނި ގެސްޓްވެގެންނެތި، އެބައިމީ ނުރަގަޅު ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވުމުންނެވެ. އެއީ، ދިވެހި ފަރާތުން، އަދި ސިޔާސީ ފަރާތުން، ނުބައި
الله سبحانه وتعالى ދެއްވާ އެހެންވެސް ކޮންމެ ރިޒުގެއް ފަރާތުން، ރަގަޅަށްވެސް ބޭނުންކުރެވިދާނެ އެއްޗެކެވެ. އަދި ގެސްޓްކުރުވެސް
ބޭނުންކުރެވިދާނެ އެއްޗެކެވެ. އެކަމަކު، އަހަރުމެން ހިނދާނުގައި ބަހައްޓަނީ، ފައިސާއަކީ އަބަދުވެސް ޖީބުކުރުކުރަން ޖެހޭއެއް ކަމެވެ.
އަދި އެކަންކުރާއިރު، އެފައިސާ ކާރީބަރާއި، ވަޔާރާއި، ރަގަޅުގޮތުގައި ހަރުދަނާކަމާއެކުއެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް އެނގޭ އެއްކަމަކީ، ވަރަށް
ގިނަ މުއްސުލު ސަހާބީންނަކީ، ވިޔަފާރިވެރިން މުސްލިމުން ބަކުރުން ކަމެވެ. އުޘްމާން ިބްނު ޢައްފާން (رضي الله عنه) އަދި،
މުސްލިމުންގެ ވެރިޔާ އެންމެ މުސްލިމުން އެއްބަކުރެވެ. އަދި އަބޫބަކުރުއްޞިއްދީޤު ިބްނު އަބޫ (رضي الله عنه) އަދި، މުސްލިމުންގެ
ވެރިޔާ އެންމެ މުސްލިމުން ބަކުރަށްވެސް ވަރަށްގައި ލާރިއެވެ. އަބޫބަކުރު، ޒަކާތުގެ އެހާބޮޑުކަމުގެ ހަޖަރު، ދުނިޔޭމަތީގައި
ހެޔޮނަތީޖާ، އެކަލޭގެފާނު ވިޔަފާރިގައި ބަކުރަށެވެ. އަދި އަބްދުއްރަޙްމާން (رضي الله عنه) އާއި، ޢުމަރު (رضي الله عنه) ޒުބައިރު
ިބްނު އަލްޢައްވާމް (رضي الله عنه) އަދިވެސް ވިޔަފާރިކުރި ތަނަވަސް ބަކުރުންނެވެ. އެހެނީ، ބަކުރުންނަކީ، އެފައިސާ
ބޭނުންކުރައްވާން ގޮތް އެނގިވަޑައިގަތެވެ. ހަމައެހެންމެ، ނަބީބަކުރުންގެ ވެރިޔާ ނަބިއްޔާ ދާއޫދު (عليه السلام) އާއި، ސުލައިމާން
(عليه السلام) އަދި، ވަރަށް މުއްސަނދި ބަކުރުންނެވެ.

5. ޒިކާތާއި ޞަދަޤާތް

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ރިވާޔަތްކުރައްވައި، "ކޮންމެ ޒިކާތާއި ޞަދަޤާތެއް، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވައި ދިރިއުޅުން ނުގެނެއެވެ. އަދި
(ހުރުގައި) ިއއްޔާރު ކުރެވޭނެއެވެ. "މިއީ އެވަނަ މިހާރު ޒިކާތާއި ޞަދަޤާތެއް، މިވަނަ މީހެއްގެ ދަރިވީ ދަރިއެވެ." (މުސްލިމް، 196/73/8)
އެގޮތުން، އެމީހާ ކޮންމެވެސް މިހާރު ޒިކާތާއި ޞަދަޤާތުގެ ސަބަބުން، ޚާއްޞަކޮށްދެއްވައި އެމީހާ އެންމެންގެ ކުރިމަތީގައި ހަމަކުރެވޭނެއެވެ.
އަދި އެމީހާއަށް މިދިޔަ އުފެއްދުން ޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެހެން ރިވާޔަތެއްގައި ބައްޔަތްކުރިވެފައިވާ، އެދިޔަ ނުކުންނާނީ، އާންމު
ފުރަތަމަނުވެއެވެ. އަދި އެމީހާ އެކީ ވަންތަކަމުގައި ހިނގާމުންދާނީ، އެދިދާއި އެކުގައެވެ. އަދި އެދިދާއިގެ ބޮޑުމިނާއި އަދި އުސްމިން
ބަދަލުވާނެވެ، އެމީހާވީ ޒިކާތާއި ދެކެހެވެ.

އަބޫ ސަޢީދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިމާންކަމުގައި ކެނޑިގެއްވާ ކޮންމެ މީހަކު ކުއްލިރިވުމުގެ ގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ދިދައެއް ވެއްވެ. އެދިދަ މައްޗަށް ނެގޭނީ، އެމީހަކު ކޮށްފައިވާ ކުރުގެ މިންވަރުއްގެ މައްޗަށެވެ. އަދި އަމީރު އާންމާއަކަށް ހުރިހަ މީހުން، ޚިޔާނާތްތެރިވުމަކަށްވުރެ ބޮޑު ޚިޔާނާތެއް ނުވެއެވެ." (މުސްލިމް، ބީ19، 4310) އެގޮތުން، އަމީރު އާންމާއަކީ ކާކުހެއްތޯ؟ އަމީރު އާންމާއަކީ ހަލީފާއެވެ. މިދުނިޔޭގެ ޚިޔާނާތަކީ އެންމެ ހައްދުފަހަނައެޅި ޚިޔާނާތެވެ. ސަބަބަކީ، މުސްލިމުންގެ ލީޑަރަކަށްހުރި މީހާ، ޚިޔާނާތްތެރިވެގެން އެމީހުންނާ އެކުވެރިކޮށްދޭ ނަމަ، މުސްލިމުންނާ ދިމާއަށް މުސްލިމުންގެ ޚިޔާނާތްތެރިވުމުގެ މިސާލަކީ، ވަޒީފާއިން ވިދާޅުވުމެވެ. ވަޒީފާއިން ވަކިކުރާ ނަމަ، ޚިޔާނާތްތެރިވުމެވެ. ވަޒީފާއިން ބޭނުމާއި އަމިއްލަ ހެއްޔޮކަމުގެ ބާވަތް، ނުހަމަހަމަ ސަރުކާރުތަކުން ދުނިޔޭގެ ވަގުތީ ފައިދާއެއް ލިބުމަށްޓަކައި. ސަބަބަކީ، ނުހަމަހަމަ ދިނުން އުފެދިއެވެ. އަދި އެއިން އެކަމުގެ ވިޔަސް ޚަލާސްކުރެވޭނެ.

6. އަލްޣުލޫލް

އަލް ޣުލޫލުގެ ސީދާ މާނައަކީ، ހަނގުރާމައިގެ ޣަނީމާ ފުދުރުން ވަގަށްނަގާ ކޮންމެ އެއްޗަކެވެ. އެގޮތުން، ހަނގުރާމައިގެ ޣަނީމާތުން ޤަވާޢިދުފުޅިވެރިކޮށް، ކޮންމެވެސް މީހަކު އެއިން އެއްޗެއް ވަގަށް ނަގައިފިނަމަ، އެއަށް ކިޔުނީ އަލްޣުލޫލެވެ. އެކަމުގެ، އެބަހުގެ އާންމު މާނައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ، ހަރުދަނާއި ނުލިބިދާނެ އެއްޗެއްސެ އެއްޗެއް. މާނައަކީ، ތިބާއަށް މިލްކުވެގެންނުވާ އެއްޗެއް ތިބާ ނަގުމެވެ. އެއީ ތިބާ ނަގަންޖެހޭ އެއްޗެއް، ތިބާ ނަގުމެވެ. އެގޮތުން، މިކަމުގެ އަދަބާއި ގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރެއްވީ،

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

މާނައީ، "(ޣަނީމާ) ފުދުރަން ޚިޔާނާތްތެރިވުމަކީ، ނަބިއްޔަކަށް އޮންނަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، ފުދުރަން ޚިޔާނާތްތެރިވާ މީހާ، އެމީހަކު ޚިޔާނާތްތެރިވި އެއްޗެއްކާއިގެން ޤިޔާމަތްދުވަހުން (އެކުލާގެ ހަށިގަނޑަން) އަންނާނެއެވެ. ދެން ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް، އެނަފްސެއް ހޯދިކަމެއް (ގެ ބަދަލު) ފުރިހަމައަށް ދެވިދާނެއެވެ. އެއުރެންނަށް ބޭއިންސާފު ނުކުރެވޭނޭ ގޮތުގައެވެ." (سورة آل عمران 161)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވީ، މިބާ ޖަމާލު ވަގަށްނަގާ ފައިވާނަމަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން، މިބާ ކެނޑިގެ ގޮތުގައި އެޖަމަލު އުފުލާނެއެވެ. - ގެރިއެއް އަދި ބަކަރިއެއް ވަގަށްނަގާ ކަމުގައިވިޔަސް، ކަންތައްއޮތީ އެގޮތަށެވެ. އަބޫ ހުމައިދު އައްސާޢިދީގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަސަދު ގަބީލާގެ ފުތުބިއްޔާ ނަމަކަށް ކިޔުނު މީހަކު، ސަދަޤާތުގެ މައްސަލަ ދިރާސާކުރުމަށް (މިސާލަކަށް، ޒަކާތް އިސްކުރުވުމަށްޓަކައި، ދައްކަވާގެ ފަރާތުން، މީސްތަކުންގެ އަތުން ސަދަޤާތު ނެގުމަށެވެ.) އޭނާ އެންބެރި (ތަކެއްޗާއިއެކު) އައިސް، އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. "މިއީ ކަލޭގެފާނަށެވެ. އަދި (މިހިރީ އަހުރެންނަށްދެއްވި.) މިތަކެތި އަހަރެންނަށް ދިނީ ހަދިޔާގެ ގޮތުގައެވެ." ރާވީ ވިދާޅުވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިމްބަރުމަތީގައި ހުއްޓެވިއެވެ. އަދި الله އަށް ހަމްދު ބާރުލިބިއެއްވިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިމަސައްކަތްތަކަށް މަސައްކަތްކުރާ ހަވާލުކުރި ދައްކަވާގެ މީހާ ކޮންފަދައަކުން ބުނާނީ؟ އަދި އޭނާ (އައިސް) ދަންނަވަނީ، "މިއީ ތިބާއަށެވެ. އަދި މިއީ ތިމަންނާއަށްދެވުނު ހަދިޔާއެކެވެ، އަހަރެންނަށް ހަދިޔާގެ ގޮތުގައި ލިބިފައިވާ ތަކެއްޗެވެ!" އޭނާ އޭނާގެ ބައްޕަގެ ގެއިގައި، ނުވަތަ މަންމަގެ ގޭގައި މަޖިލީހަކަށް ނުހުރި ކީއްވެގެންތޯ! އެގޮތުން، އޭނާއަށް ހަދިޔާ ލިބޭނެކަން، ނުވަތަ ނުލިބޭނެކަން ބެލެވުނީހެވެ. މުހައްމަދު ފުޅާ، އެކަލާނގެއަށް އަތުގައިވާ ފަރާތް، އެއަށް ގެންދިޔަ ބޮޑުވެގެ. މިއަރަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އަކަމެއްވެސް، އޭގެ ތެރެއިން އަކަށްޗެއްވެސް ނުނަގައެވެ. އެހެނަސް، އޭއީއެކައް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ގެންވާނީ، އެދޫނިގެ ކަރުގައި ޖަމަލު އުފުލިގެން، އޭޓުދެ ހަޅޭއްލަވަމުންނެވެ. ނުވަތަ ހަޅޭއްލަވަމުންދާ ގެރިއެކެވެ. ނުވަތަ ހަޅޭއްލަވަމުންދާ ކަންބަޅިއެކެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ ދެއަތްޕުޅު ނެންގެވިއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެންނަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ކިހިލިފައްތޮޅުގެ ދޫންކަން ފެންނަން ހުއްޓެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ދެފަހަރަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޔާ الله އެވެ. (މިއަށ އިވާފުގެ އަޑުކުރުވުއްވަމާ،) މިމަސައްކަތްތަކަށް

ޤުދުރަތްދެއްވީމު އެވެ." (މުސްލިމް ބީ20، 4509) އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، މިސްކީނުން އާއި ހިތާމަދާރުންނަށް ޔައުވުމަށްތޯ؟ އޭރުން، އެމީހަކު މަސައްކަތްތަކުގައި ޔަޤީންކަމާއި ގެންގުޅޭނެއެވެ. އަދި އެމީހަކު މަސައްކަތްތަކުގައި، ނުބައި ދުޢާކުރާނަމަ ގޮތެއް ގެންގުޅޭނެއެވެ. މިބާރު އެއްކޮށް ދެވިފައިވާނީ، ހަދިޔާއެއްގެ ނަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، ޢަސްލުގައި އެއީ ރިޝްވަތެވެ. އަޅުގަނޑު ސުވާލުކުރަން ބޭނުންވަނީ، މިބާ ލިޔެރިޝްވަތުގެ މަގާމެއްގައި ހުރެ، މިބާއަށް ހަދިޔާ ބަލައިގަނެވޭނެ ވަގުތެއް ނޫން. މިބާއަކީ، ކޮންމެ މީހަކުވެސް، މިބާ ކޮންމެ މަގާމެއްގައި ހުރެބުނުސް، މިބާއަށް ހަދިޔާ ގެނެސްދިނުމަކީ ހަރާމް ކަމެއް. ޢާއިލާއިން ހުރެ ދުޢާގަނޑުގައި، އާދައިގެ ނުވަތަ ނުހައްގުގެ ގޮތުގެ ދިރުމެއްގައި ހަދިޔާ ލިބިގަތުމަށް ނުވާނެއެވެ. މިބާއަކީ ހަދިޔާ ބަލައިގަނެވޭނެ ގޮތެއް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، މިބާއަކީ ހަދިޔާ ބަލައިގަނެވޭ ސަރުކާރު ވަޒީފާއެއް ދެމެހެއްޓުމަށް ރިޝްވަތު ދިނުމެވެ. އެގޮތުން، އެއީ، ހަރާމް، ރިޝްވަތުގެ ބާވަތެއް. އެހެންކަމުން، މިހާރު މިބާދޭ ހަދިޔާތަކުގެ ސަބަބުން، މިބާއަކީ ހަރާމް ދިނުމެވެ، އެއްސެ ވަގުތު ހަދިޔާގެ ބާވަތް ދުނިޔޭގެ ލާބަށް ވެދާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ، ހަރާމް، ރިޝްވަތެވެ ބަލައިގަތުމެވެ. އެހެންކަމުން، މިހާރު ހާލަތު ސަރުކާރު ވަޒީފާގައި ހުރުމުގެ ސަބަބުން، ހަރާމް ރިޝްވަތު ބޭނުންކުރުމަކީ ނުވާނެއެވެ. އަދި ނުބައި ކަމެއް ކަމުގައި ވާނީ، ސީދާ ސަބަބުގެ މަގާމެއްގައި ހުރުމެވެ. އެއީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "އެއާ އާދަމެއް ބައްޔެއް ގާގައި، ހޯދާ މަތީގެ ގާގައި، މަޖާކޮށްގެން ނުހުރެ ޔައުވުމަށްތޯ! އޭރުން، އެހެނަސް ހަދިޔާ ލިބޭކަށް، ހޯދާ ދުނިޔާގެ އަނގަނޑަށްވެއެވެ..." ސަހަބާ، އެމީހާ ގާގައި ހުރުމުގެ ޖަވާބުގައި، އެހެނަސް އަހަރެމެން ހަރާމް ދިނުމަށެވެ. އެހެނަސް އަހަރެމެން ލިބޭ، އެއާ ގޮސް، މީހުގެ އަތުން ޖަވާބު ނަގާއިރުއެވެ. އެގޮތުން، މިސްކީނުން ބޭނުން، އެއާ އެމީހުގެ މައްޗަށް ތަކުލީފު ގެނެސްދެނިވިއެވެ. އަދި އެހެންވީ، އެމީހުން އެހެނަސް އަހަރެމެން ދިނެވެ.

7. ނުހައްޤުން ބިންވަޑައިގަންނަ މީހާ

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ނުހައްޤުން އެހެން މީހެއްގެ ބިމެއް ނަގައިފި ކޮންމެ މީހަކު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހަކު ހަތް ބިންގަނޑަށް ދިރުވާލެވޭނެއެވެ." (ބުޚާރީ 634/43/3) އެގޮތުން، ނުހައްޤުން މީހެއްގެ ބިމެއް ދަމައިގަންނަ މީހަކަށް ދެއްވާ އަޒާބަކީ އެއީއެވެ.

8. ދޮގު ހުވުން

ދޮގު ހުވަކީ، އެމީހަކު މީހުންނާއި އެއް ފަރުން ބައްދަލުކުރުމަށް ފަހު، އެހެން މީހުންނާއި، ފުރަތަމައިގެން ބައްދަލުކުރުމެވެ.
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިބާއަށް ފެންނާނެ އެންމެ ނުބައި މީހުން، މިސްކީނުންގެ ތެރެއިން ދޮގު ހުވާ ބައެވެ. އެމީހުން މިސްކީނުންނާއި ބައްދަލުކުރަނީ އެއްދުވަހުންނެވެ. އަދި އެހެންމީހުންނާއި ތަފާތު ދުވަހުންނެވެ."

އަދި އެހެން ހަދީޘެއްގައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދުނިޔެއާމެދުގައި ދޮގުހެއް ގެންގުޅުން ކޮންމެ މީހެއްގެ، އަޚިރަތުގައި ދޮގެއް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ވާނެއެވެ." ސަހަބާ، ދޮގުހަދާ އަސްލުގައި ދުނިޔެ. އެގޮތުން، ބައްދަލުވުމުގައި އެއްކަލާ ދުނިޔެ. ގޮތަކީ، އެއީގެ ޖަވާބުގައި ބައްދަލުވުމާ އެއްކޮށް ނުކުރެވެ. ދުޅަކީ، ހާލަތުގައި އެއްގަމުގައި ރަގަ ބައްދަލުކުރަމުންދާ އެއްކޮށް ކަމެކެވެ. އެހަމަ ސަހަބާ، އިސްލާމްދީނަކީ، ތެދުވެރި ދީނެކެވެ. އިސްލާމްދީނަކީ، ނަސޭހަތް މަޤްބޫލުކުރާ ދީނެކެވެ. ނަސޭހަތަށް ނުރުހޭ ދީނެކެވެ. އިސްލާމްދީން ރުހޭ، ސީދާވުމާއި އަދި ތެދުވެރިވުމަށެވެ. އެކަމަކު، ހަމައެކަނި، އެއީގެ މާނައަކީ، ހުރިހާ ބަދަލުކުރަން މުޙާލަފާ ކުރުމެއް ނޫނެވެ. އިސްލާމްދީން ހުރޭ، މިބާ މިސްކީނުންގެ މައްސަލަ ތެދުވެރިވުމަށެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ބައްދަލުވާ ކަމެއް އެބައިމީހުންނަށް ބޭނުންވެއެވެ. އަދި އަބަދުވެސް ތެދުބަސް ވާހަކަ ދެއްކުމަށެވެ.

9. މިސްކިތުގެ ކައިރިން ފޮރުވިގެންއުޅޭ ޝިޔާރު

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މުސްލިމުންގެ ޖިޔާރަތުގެ މަގާމަކާއި އެއްވެސް މީހަކު ހަވާލުވެވަނީ، އަދި ދުރު ކަންތައްތަކުގައި ބޭނުންތެރިކަމާ މިހުނަރާއި އަދި ފަރިތަކުންނަށް ފޮރުވިގެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ޒިޔާރަތްދުވަހުގައި އެހީހާއި އަދި އެހީތެރިގެ ބޭނުންތަކަށް ފަރާތްވެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިބާ ވެރިއެއްގެ މަޖަމަށް ދިސްވުމަށްފަހު، އަދި ދުށް މިބާގެ ދުރުތަކަށް ތައްޔާރީވަނަ، އަދި މިބާ މިސްކިތުންނާއި ބައްދަލުކުރުމަށް އިންސާނު ކައިރީވަނަ، އަދި މިބާ މިސްކިތުންނަށް އަދާކުރަނިވި ބޭނުންތަކަށް އިންސާނުކުރީވަނަ، ދުށް ޒިޔާރަތްދުވަހުގައި މިބާ الله އަށް ބޭނުންތެރިކަމެއް، الله سبحانه وتعالى މިބާއަށް ދުނިޔެމަތީގައި މިބާރު ދުއްވުމުން، މިބާ މިސްކިތުންނަށް އެހީއެއް ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى މިބާއަށް ދުނިޔެމަތީގައި މިބާރު ދެއްވުން، މިބާ މިސްކިތުންނަށް އެހީއެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހުންނަށް ބަދަލު ހިއްޖާވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެމީހަކަށް އެހީއެއް ނުވާނެއެވެ.

އެގޮތުން، ހުޖްރާއިންނަށް ބަރާބަރު، ކުރުމު ބޭނުންތެރިކަމާ މިހާރު، އެބޭކަލުންގެ ދަރުމަވަންތަ ހުޅުވިފައެވެ. މިސާލަކަށް، މިސްރުން މިހާރު ޝަރުޢާއިގެން އުމަރުގެ ޚިލާފަށް ހަމައެވެ. އެހާރާގެ ޝަރުޢާއިން، މިސްރުގެ ގަވާއިދުތަކުގެ ދަރަޖާ މައްޗަށެވެ. އެއިރު، މިސްރުގެ ގަވާއިދުތަކަށް ހުށަހަޅާ، އަމުރު ބިން އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އެވެ. (މިއީ، މައްސޫދު ސަލާމާއިކަށެވެ.) އަދި އެހާރާ މަދީނާއަށް އައެވެ. އަދި އެހާރާ ސިލާ ގޮސް އުމަރު ބޮޑު ހައްޤާބު (رضي الله عنه) އަށް އުމައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އުމަރުގެ ބާރު ދިރިއުޅުއްމި ގަނޑުވަރަކީ ނުވަތަ ކާއްޖައަކީ ނުހެވެ. އެކަކާގެ ދިރިއުޅުއްމި ވަރަށް އާދައިގެ ގޮއްސަގައެވެ. އަދި ހައިބަތުކަމާއެކު ދަރުނަވަންޖެހުނީ، އެގޮއިގައި ދަރައްވުސް ނުހެރެއެވެ. ދަރުމަތީގައި ހަރުކަތްވިފައިވަނީ، ހަމައެކަނި ފަރުދާއެކެވެ. މިބާއަށް ކަރަންޖެހުނުވަސް ކަމަކީ، އެފަރުދާ ހިއްޔާރުވެވެ. މިބާ ބޭރުގައި ހުރުފައި، އުމަރުގެ ދާރާންމެ ގާވަންދިއެވެ. އަދި އެކަކާގެ ތިބާ ވަންމަވައިފިނަމަ، މިބާ އެތެރެއަށްވެދު، މުސްލިމުންގެ ހަލީފާއާ ބައްދަލުކުރަންމިއެވެ.

ކަންމައްކަސް، އައްޔަހަރަކު ކަންތައްޖާގަތަކީ، ފާރިސީންގެ ރަސްކަލަކު، ހަލީފާއަށް މުސްޖީއް ދައްވުމަތްޖެކައި މަދީނާއަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އޭނާ ސުވާލުކުރިއެވެ. "ހަލީފާ ކޮބައިހޯއްދެވޭ؟" އެބޭކަލުން ދަންނަވި، "މިބާއަށް އެކަލޭގެފާނު ގެއިން ނުވަތަ މިސްކިތުން ފެނިދާނެއެވެ." ދެން އެރަސްކަލަކު ދޮރުނަންވެސް ވަޑައިގަތެވެ. އެހެނަސް، އެކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގެން ނުގަތެވެ. ދެން އެރަސްކަލަކު މިސްކިތުގެ ގޮތަށް އައިސް، އަށްއުކާވެސް ސުވާލުކުރިއެވެ. އެގޮތުން، އެތަނުން މީހަކު އިސްތަރިތަކަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "މިބާއަށް އެހެރަ ގަސްދަރުގައި އޮތް މީހާ ފެނޭތޯއްބަލާ؟ އެއީ، ހަލީފާއެވެ." އެގޮތުން، ފާރިސީންގެ އެރަސްގެފާނު، ގަސްދަރުގައި އަލަހާރަވެގެން އޮންނެވި އުމަރުގެފާނު ކައިރިއަށްގޮސް ހުއްޓިލައި، ހައިރާންކަމާއެކު ބަލަން ފެށިއެވެ. "މިބާ ވެރިކަންކުރައްވަނީ އަދުލުވެރިކޮށެވެ. އެގޮތުން، މިބާއަށް އަމާންކަން ލިބެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ނިދާލެވުން ލިބެއެވެ." އޭނާ އެއަށްހާލަތުގައި، މިކަމާއި ފާރިސީންގެ ރަސްގެފާނާއެވެ. ފާރިސީންގެ ރަސްގެފާނު ރާއްޖެ ގެދޮރުގައި ނުވެއެވެ. އެރަސްގެފާނު މިގޮތަށް ނިދާލެވޭ ކަނޑުވަރެއް ނުހެއެވެ. އުމަރުގެފާނު އެތަނުގައި އަލަހާރަވެ ފައްޓާފައި އައްސަހުއް އަމާންކަމާއި އެކުއެވެ. ޔައްވެރިކަމަށް؟ ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނު ޢަދުލުވެރިކޮށެވެ، އަދުލުވެރިކޮށެވެ.

ކަންމައްކަސް، މިސްކިތުގެ ޒާތުތައްކަން ފޮރުވިގެން އުޅުވާ ކުރެއެވެ. އެގޮތުން، ޝައިޠާނުގެ ގޮތްތައް އަހަރެމެން ބަދަލުކުރަން އެބަޖެހެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް، ހުރުކަރުވެރިންގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދަށުގައި ދިރިއުޅެންޖެހިފައިވާ ބައެއްކަމުން، އަހަރެމެންނަށް ޝައިޠާނު ވެސްނިވައި އޮންނަނީ، ނުބައި ގޮތްއެގައެވެ. އެގޮތުން، ޝައިޠާނު ފަރާތުން އެއްވެސް ފަހަރަކު އަހަރެމެންގެ ގެއްލުމު، ނުވަތަ އަހަރެމެންގެ ޚިޔާލުމަށް ހަދަމުގެ ކަންތައްތަކެއް ނުބޭނުންނަމަ، އެއީ ކަންތައްތަކަށް ބަރުގައިވިދާޅުސް، އަހަރެމެން އެކަށަކަން ފަރާތް ސަރުކާރުގެ އަދި ބައްދަލު އެބަހަވެވެ. އަހަރެމެން ކަނޑާނޭނެ، އެއީ އެންމެދުވަހަކީ ގިރިއާސްތަކާއި، އެޔަކެއް ޖައިޕާނާއި ޖިއްބައަށް ކަދެވެ.

އެވެރިން މީސްތަކުންނަށް ރަގަޅުކަމެއް ކޮށްދޭއިރު، އެއީ އެވެރިން އަސްލުގައި މީސްތަކުންނަށް ކޮށްދޭ ހެޔޮކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އެވެރިންގެ ވާޖިބެވެ. އެއީ އެވެރިން ކުރަންޖެހޭ ކަމެވެ. އެވެރިން އެންމެފުރިހަމައިންނެވެސް އަދާކުރުމަށް ކުރުވިފައިވޭ، އެކަންތައްތައް ކުރުމަށެވެ! އަދި ވެރިން ނުރަގަޅު ކަމެއް ކުރުމުން، އަރައިގެން މިލިބޭ އަނގައިން ނުބުނެ، މަޑުމަޑުން ނުނެވެ. އެވެރިން ގައުމަށް ނުރަގަޅުކަމެއް ކުރުމީ، އެވެރިންނަށް ލިބިފައިވާ ހައްޤެއްހެން ހީވާކަހަލަ! އިސްލާމްދީނުގައި، ލީޑަރުޝިޕްގެ މަގާމަކީ، ޒިންމާއެއް، އަދި މަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ. އަދި ލީޑަރުގެ ޒިންމާއާއި އަދި ލީޑަރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތާއިމެދު ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެވެރިން އުމަރާއުތަކަށް އައްޔަންކުރެވިފައިވަނީ، އެޒިންމާތަކެއް ފުރިހަމަކޮށްދިނުމަށެވެ. އެހެންވީމާ، އެވެރިން އެކަންކަން ކުރުމުން، އެއީ އެވެރިންގެ ފަރާތުން ފެންނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެވެރިން އެކަން ނުކޮށްފިނަމަ، ދެން އެވެރިން ދުރުކޮށް، އަދި އެވެރިންނަކީ، ގައުމުގެ ވެރިންކަމުގައި، އަދި މީސްތަކުންގެ ވެރިންކަމުގައި، އަރައިގެން ބަޣާވައިގެން ނުވާނެއެވެ. "ބިލާއި އަދި އަޒުން މިފުރުކުވެގެންވެސް، ހުރިހާ އިންސާނުގެ ވެރި، އަދި ހެޔޮކަމުގެ ވެރި ރައްބަށެވެ." އަދި މިއީ، އަރައިގެންގެ އަޑުން ގެއްލިފައިވާ ވިސްނުމުކަމެވެ. އެހެންނަމަ، ސަލާމަތީ މިއްބަލީ އެކަމާއި ވަރަށް ސަމާލުވެއެވެ. އަދި އެކަން އެއްބަސްވުންގެ ހިތްޕައި އާލާވެއްޖެވެ.

އެއްދުވަހު، ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) މިމްބަރުގައި ހުތުބާދެއްވައިގެން ހުތުބާއެއް ދެއްވި. އެގޮތުން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވި، "އަޑުއަހާ އަދި ކިޔަމަންވާށެވެ!" ދެން ސަލްމާން އަލްފާރިސީ ތެދުވެވަޑައިގެން ވިދާޅުވި، "އަހަރެމެން އަޑެއްވެސް ނާހާނަމެވެ! އަދި އަހަރެމެން ކިޔަމަންތެރިވެސް ނުވާނަމެވެ." ސަލްމާން އަލްފާރިސީއަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީންގެ ތެރެއިން މާތް ބޭކަލެއް. ދެން ޢުމަރުގެފާނު އެއްސެވި، "އެއީ ކީއްވެހެއްޔެވެ؟" ސަލްމާން ވިދާޅުވި، "ސަބަބަކީ، ކަލޭގެފާނު އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ދެއްވީ އެއްފޮތިގަނޑެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު، ކަލޭގެފާނަށް ދެފޮތިގަނޑު ނަންގަވާފައިވެއެވެ." މިދަންނަވަނީ، މަދީނާއަށް ގެނެވުނު މުދާތަކެއް. އެއީ، ފޮތިގަނޑުތަކެއް. އަދި ޢުމަރުގެފާނު އެންމެންނަށްވެސް އެތަކެތި ބެހިއްސެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ދެއްވީ އެއްފޮތިގަނޑެވެ. އެކަމަކު، ޢުމަރުގެފާނު ހުތުބާ ދެއްވަން މިމްބަރުގައި ހުންނެވިއިރު، އެކަލޭގެފާނު ފޮތިގަނޑު ބޭނުންކުރައްވައިގެން ހުންނެވިކަން ސަލްމާނަށް ފާހަގަކުރެވުނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ސަލްމާން މިވިދާޅުވީ، ކަލޭގެފާނު ދެފޮތިގަނޑު ނަންގަވައިގެން ހުންނެވިތީ، އަހަރެމެންނަށް އެއްފޮތިގަނޑެއް ލިބިފައި މިވަނީ ކީއްވެހެއްޔެވެ! އެހެންކަމުން، ޢުމަރުގެފާނު އޮވަރަކަށް އެއްކަލަ ވިދާޅުވުމުންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲ އަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "ތެދުވޭ، ކަންތައް ކިޔައިދީބަލާށެވެ." އެހެންކަމުން، ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު، ތެދުވެވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރެންގެ ބައްޕާފުޅަކީ، އިސްކޮޅުން ދިގު، ބޮޑުމިނުގާ، ހަށިގަނޑު ވަރުގަދަ މީހެކެވެ. އެއްގަނޑު ފޮތިކޮޅުން ބައްޕާއަށް ނުފުދުނެވެ. އެހެންވެ، އަހަރެންގެ ފޮތިގަނޑު ބައްޕާއަށް ދިނީއެވެ." އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު، ފޮތިގަނޑު ބޮޑުކުރައްވައިގެން ހުންނެވީއެވެ. އަދި މިހާރު ބަޔާންވީ، އަހަރެމެންގެ ބިންވެއްޓުމެވެ. އަދި އަހަރެމެންގެ ކަނޑުތަކާއި ފުރުޞަތުތައްވެސް ސާފުވީއެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށްވެސް ސާފުވީއެވެ. އަދި އަހަރެމެން މިލިބޭ ގޮތް ގަބޫލުކުރެވުނީއެވެ! އެހެންކަމުން، މިއީ ފޮތިކޮޅެއްގެ މައްސަލައެއް ނޫން. މިއީގެ ދޭތެރޭގައި، އަހަރެމެންނާއި އަދި އަހަރެމެންގެ އުންމަތުގެ އެއްބަ ހިމެނުމެވެ. އެހެންކަމުން، ބިނާކުރާ ކަންތައްތަކެއް، ސޫރަތަކެއް ކުރުމަށްޓަކައި، އެދަނީ ވިސްނުމުންނެވެ. އެއީ ނަހަމަގޮތުގައި އެކަކު ބޮޑުކުރުމެވެ. އަދި އެއީ ﷲ سبحانه وتعالى ގަބޫލުކުރައްވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ﷲ سبحانه وتعالى ޒާލިމުވެރިކަމުގައި އެވެރިންނަށް ބަސްދޭ ތަރައްޤީއެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ.

10. ސަލާންޖަހާ މީހުން

އަބޫ ދާވޫދު، އަތްތިރްމިޛީ، އަދި އަޙްމަދުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހެއްގެ އަތުގައި ފުރަތަމަ ހުރި، ސަލާންޖަހާ ކޮންމެ މީހަކު، ﷲ ތަޢާލާގެ ހަމަގާތްކަމުން އެ ސަލާންޖެހުން އަންނާނީ، އެމީހުންގެ ގާތްކަމުގައި ފުރަތަމަ ސަލާންކިޔާ ބަޔަކަށްވެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިއަށް ލަބައި ފުރަތަމަ ސަލާންކިޔާ މީހުން، ގާތްކަމަށް ފުރަތަމަ ސަލާންޖަހާ

އެސަލާންޖެހުން ޤުރްއާނުލްކަރީމުގައި އަންނަނީ، މިބާވަތުގެ ފުރުގައި ފާޑުގަނޑުތަކާއި، ވަކާލާތުތަކާއި ހުންނެވެ. އެގޮތުން، އެއީ ވަރުގަދަކަންތަކާއި ކަވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާވަތުގެ އަތޮޅުގައި ހުރިޖަހައި، މިބާ ސަލާމަތްތެރިކަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އިސްލާމްދީން ބޭނުންވަނީ، މުސްލިމުންގެ ކިބައިގައި ޝަރަފުވެރިކަން ހުރުމަށެވެ. މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބޭނުމީ ކުރިއްސާއިރު ދިމާވާ މުސްލިމުންނަށް، ބޭނުމީ އެކަމެއްޖެހިފައިވާ މީހުން، އެހެނެއް އެހެނަސް އިސްލާމްދީން ހުރިހާކަމެއް ކަވަރުކުރެއެވެ. އެފަދަ މީހުން އެހެން އެހެނަސް، އިސްލާމްދީން އެމީހުންނަށް ދެއްވާފައިވާ ހައްގުތަކެވެ. އަދި އެފަދަ މީހުންނަށް އެހީވުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާޖިބުވެއެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބޭނުމީ ކަންކަމެއް ކުރިމަތިވާ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ، އެހެން ވަރަށް ބޮޑުންގެ ހިފާއިވާ މީހުންނެވެ. އިސްލާމްދީން އެމީހުންނަށް، އެހެން އެއްފަދަ ހައްޤު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެހީވެދޭން އެމީހުންނަށް ވާޖިބުވެއެވެ. އެކަމުގެ، މިބާވަތުގެ އަތޮޅުގައި ފުރިހަމަކަމުގެ، އެކަމަށް، އެހެން އެފަދަކަމެއް، އެއީ ވަރުގަދަކަންތަކާއި ކަވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާވަތުގެ އަތޮޅުގައި ފުރިހަމަކަން ހުރުމެވެ، މިބާ އިޙުތިރާމް އެދޭނެތެވެ، އެއީ ދަރިވެރިކަމެވެ. އަދި ދަރިވެރިކަމަކީ الله سبحانه وتعالى އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން ގެއްލުވާލައްވާ ކަމެއްނޫނެވެ.

11. އެމީހެއްގެ ހުވަފެނާއި ބޭޒާރުވުން ދުރުހެލާ މީހުން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެމީހަކަށް ނުފެނޭ ހުވަފެނެއް، ފެންނަހަމަ ދެއްވާކަށް ކޮންމެ މީހަކު، ބާރުނި ދުރުދުރުގައި ޖެހިއްޖެހުމަށް އަދުރުކުރުވާނެއެވެ. އެއީ އޭނާއަކަށް ކުރުވާނެކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އެމީހަކު ދުރުވާބައްސަ މީހުންގެ ވަހަކަ، ނުވަތަ އެމީހާއި ދުރުހެލާ ބައްޓަން ވަހަކަ، އެމީހަކު އަޅުއަޅުވެރިވަނީ، ދެން އެމީހެއްގެ ކަންތައް ޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވާކަށް ހިމެނޭ އެދޭނެއެވެ. އަދި ޖެހޭއަށް ކުރަނީ ކޮންމެ މީހަކު، ޤުރުއާނުގައި އަޖުރު ދުއްވާނެއެވެ. އަދި އެޖެހިއަށް ފުރަސަތެއްގެ އަދުރުކުރުއްވާނެއެވެ. އެއީ އޭނާއަކަށް ކުރުވާނެކަމެއް ނޫނެވެ." (ބުޚާރީ 165/87/9)

ކޮންމެއަކަސް، ބައެއް މީހުނަށް، ހުވަފެނުގެ ސަބަބުން ވަރަށް އަސަރުކުރާ ބައެއްވެ. އެގޮތުން، މިބާއަށް ހުވަފެނުގައި މިފަދަ މީހަކަށް މިފަދަ ހުވަފެނެއް ދިމާވެއްޖެ ފާޅުގަނޑު ފެނިއެއް ވަރަށް ބޮޑުވުން، ދުރުހެލިވުން، މިބާގެ ސަބަބުން ބައެއް މީހުންނަށް ވަރަށް ހިތާމަވެރިކަން ކުރިމަތިވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، އެމީހަކު މަސައްކަތް ކުރާ މަގުމަތީގައި ވަރަށް ދުރުގައި ދުރުވާނެގޮތެއް، އަސަރުކުރަނީ ބޮޑުވަމުން ހުވަފެނުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ފެންނަކަމަށް ބުނި، ދުރުހެލާ ވަހަކަ ދެއްކެވެ. އަދި އެގޮތަށް މީހުން، ދުރުހުވަފެނުގެ ހަދަހަދައިގެން ބިރުވެއެވެ. އެގޮތުން، ނުފެނޭ ހުވަފެން ހީވެއެވެ، ފެންނަހަމަ ދެއްވާކަށް ފިކުރުކުރަނީ، ދާދިކަމެއްވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުސްލިމުން ހުވަފެނަށް އިތުރުކުރާ ގޮތުން ބާރު ހުވަފެނެއް ދުރުކުރެވެއެވެ. އަދި އެބިރުވެރިކަމާއި ދުރުހެލިވުން ހަދާ، މިބާ ބިރުއަށްދެވުމަށް ހިތްވަރުދެއްވައެވެ. އަދި އޭނާ ކިބައިން ހަނދާން ނައްތާލުމަށް، އެހެން މީހުނަށް ހާމަކުރުން ހުއްޓާލަން ޖެހެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެކަނި އެމީހެއްގެ ކަންތައް، އޭރުން ދިމާވެއްޖެ ބާރުގަދަކަމެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާ ބިރުވެރިކަމާއި ވިސްނުމަށް، އެކަން މީހުންގެ ހައްގުގައެވެ.

މުސްލިމުންނަށް ދެރައިވެރިވުމުގެ ހައްޤު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެނެވެ. އަދި ދަރިވަރުންނާއި ބަލަވެއްޓިއްޖެ، އިސްލާމްދީނުގައި ދެރައިވެރިވުމުގެ ހައްޤު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން، އެކަން މީހުންނަށް ޝަރީޢަތުގެ ހައްޤު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެއެވެ. އަދި އެކަންމީހުން ނަސޭހަތްތެރިވުމުގައި، އެމީހުންގެ ވަކަތްތެރި ދެވަނައަށް ހައްޤު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ޙާލު ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ވަކިވުމުގެ ހުރަހަށް ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެއެވެ. އެމީހަކު އެކަމާ ކަމެވި، ވިސްކަމަކާއިގެން، އަދި އެމީހަކު އެކަމާކަމެވި، ވާފައިކަމެއްވިފައިން، އަޅުގަނޑުމެން އެމީހުންގެ މަސައްކަތް ޝަރީޢަތުގެ ހައްޤު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެއެވެ. ސިފަކަމަށް، މީހަކު އެމީހާގެ ގޮތުގައި ބޮޑުކަމެއްގެންނަމަ، އަދި އެއީ ބާރުވާއަށްފަހުގައި ވާދެވިފައެވެ، އަޅުގަނޑުމެން އެމީހާގެ މަސައްކަތް ޝަރީޢަތުގެ ހައްޤުތައް ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެއެވެ. އެމީހާ އެކަނި އެކަމުގެ ޙައްޤުތަކާ، އެމީހާގެ ގެއެއް ދެރައިވެރިވުމުގައި ކަންމަތީގައިވާނެ، އެއީ الله އާއި އެމީހާއާއި ދުރުދުރުގައިވާ ފާހަގަކުރެވެ. الله އެކަނި ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޖިންސާގެ ކަމެއްނޫނެވެ. އެކަމަކު، މީހަކު ބަލިވެ ހިތާމައިގެން މަޑުމަޑުން ނުކުމެ ބަލިއެޅިނަމަ، ދެން އެމީހާގެ

މައްކަމަށް ހައްދު ގެއިމުކުރެވޭނެކަމެވެ. ސަޙާބީ، އެއީ ފުދު ހަމަކުރެއްވުމެވެ. މިސާލަކަށް، އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު، އުޘްމާން އިބްނި
ޢައްފާނުގެ ވަގުތުގައި، އަދި ފަހަރުގައި ޢަބްދުއްރަޙްމާނު (رضي الله عنه) ގެ ދުވަސްވަރުވެސް މަދީނާގައި ބައްޔެއް މީހުން، އެމީހުންގެ ގެއިގައި
ރައްކާކުރެވިފައެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގެއިގައި، އެފަދަ ފަހަރެއް ކަންތައްތަކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެމީހުންނަކީ އަބަދު ދުނިޔެއާ ނުވެއެވެ.
ސަޙާބީ، އެމީހުން، އެކުއެކީގެ ތަރުތީބުގައި އެފަދަ ކަންތައްތަކެއް ކަންތައްތައް ނުވާނެއެވެ. ސަޙާބީ، އެމީހުންނީ މުސްލިމުންނެވެ. އަދި
އެމީހުންނީ، މަދީނާގައި މުސްލިމުންގެ ނަމުގައި ދިރިއުޅުއްވިއިރު މީހުންނެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުން، އެމީހުންގެ ގެއިގެ ތަރުތީބުގައި ސިއްރުން
އެފަދަ ކަންތައްތަކެއް ކުރެއްވި، އެމީހުންނާމެދު ފާޅުކޮށްދެއްވާ އަޅުގަނޑު ނުވެއެވެ. އިސްލާމްދީނުގައި، ސިއްރުގައި ކުރާ ދުނިޔެއާ،
ހަމަކުރުކަން ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި މީހަކު ދުނިޔެއެއް ކުރުމުން، އެމީހާގެ ﷲ އާއި ދެމެދުގައި ކުރުގައިމާނަމަ، ކަންމުޅިން ދުވަހަކުން
ﷲ އެމީހަކަށް ތައުބާ ލިބިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި ﷲ އެމީހަކު، އެދުވަހުކުން ދެއްވާލަދުނާވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި އެމީހަކު އެކަމުން ތައުބާވަނަމަ،
ދެން ﷲ އެމީހަކަށް އަޖުރު ދެއްވާވަޑައިގަންނަވައެވެ. ނަމަވެސް ﷲ އެމީހަކަށް އެކަމުން ދުވަހުއްސަވާވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެއީ ﷲ سبحانه وتعالى ގެ
ރަޙްމަތުގައި ހުރިކަމެވެ. އެއީ ހަމަރަނގަޅަށް އެނގިގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ "އެދެވޭ
މީހަކަށް މާފުކުރައްވާ މީހަކަށް ދުވަހުއްސަވައެވެ. އަދި އެދެވޭ މީހަކަށް ވެސް މަހަކަށް ދެއްވާވެއެވެ." (سورة آل عمران 129)
ކަންތައްތަކުގެ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ދިވެހި ދެއްކުމި، މުއުމިނުންގެ ބޭބޭން ދުވަސްކު މީހުންނަށް ކަނޑައަޅާފައި ހުރިބައި
ބަލަމުންނެވެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ތަޤުވާވެރިންގެ ހާލަތު

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ސަލާމަތްވެވޭނީ މީހުންނަކީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ، ދުނިޔޭގައި ބާރުގަދަކޮށްފައިވާ މީހުންގެ
ވާހަކަ އިންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا ٱلْحُسْنَىٰٓ أُو۟لَٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾
لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِى مَا ٱشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزُنُهُمُ ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން،
ތިމަންއިލާހުގެ ހެޔޮކަމުން އެބަޔަކަށް ކުރިން ލިބިފައިވާ މީހުން (ދަންނާށެވެ!) އެއުރެންނަކީ، އެނަރަކައިން
ދުރުކުރައްވާފައެވެ. އެއުރެންނަށް އެތަނުގެ އަޑުގެ ހަމައެއްވެސް ނީވޭނެއެވެ. އަދި އެއުރެން ހިތްއެދޭ ކަންތައްތަކުގައި (ޖަންނަތުގައި)
އެއުރެން އަބަދަށް ދެމިހުންނާނެއެވެ. އެންމެބޮޑު ބިރުވެރިކަމުން (އެބަހީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުން) އެއުރެންނަށް އެއްވެސް ހިތާމައެއް
ނުކުރާނެއެވެ..." (سورة الأنبيأ 101-103)

އެގޮތުން، މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި މިވަނީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނީ، އެބަޔަކަށް ﷲ ތަޤުވާވެރިކަން ކުރިން ދެއްވި
މީހުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެފަދަމީހުންނާމެދު ވަޙީކުރައްވަނީ، لَا يَحْزُنُهُمُ ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ "އެންމެ ބޮޑު ބިރުވެރިކަން،
އެއުރެންނަކަށް އެއްވެސް ހިތާމައެއް ނުކުރާނެއެވެ." އަދި ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ އަކީ، "އެންމެބޮޑު ބިރުވެރިކަމެވެ." އަދި މިއީ،
ޤިޔާމަތްދުވަހަށް ދުނިޔެއާ ނިސްބަތުގެ ބޮޑިން ނޫނެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމަކީ ބޮޑު ބިރުވެރިކަމެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން،
އެދުވަހުގައި އެމީހުން ހިމާޔަތެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އެމީހުން އެދުވަހުގައި ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ކަމުގައި ނުލިބޭނެއެވެ. އެމީހުން
ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެމީހުން ހިމާޔަތް ސަލާމަތްކަމުގައި، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އެއްވެސް ބިރުވެރިކަމެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އެކަމަކު
ބިރުވެރިކަމުގެ ފާރަވެރިންނަށް، މުސްލިމުން ދުނިޔޭގައި ހެޔޮކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ސަލާމަތްކަމުގެ ކުރިމަތިލާނެ ހެއްޔެވެ؟ އެބަހީ ޖަވާބު

އަހަރެމެންނަށް ޤުރުއާނާއި އަދި ސުންނަތުގައި ވެއެވެ. މިދެންނެވި ތަޤުވާވެރިން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު، މިހެން ދަންނަވާކަމުގައި ވެއެވެ. إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، އެދުވަހުގައި، މޫނުތައް ގަދަފަދަ ގޯސްކަމުގައި ފުސްވެގެންދާ ދުވަހަކާމެދު، ތިމަންމެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ތިމަންމެން ބިރުވެތިވަމުއެވެ." (سورة الإنسان 10) އެގޮތުން، އެދުވަހަކީ، މޫނުތަކުން ހިތާމައިގެ އަސަރު ފެނިގެންދާ ދުވަހެވެ. އަދި އެދުވަހަކީ، މޫނުތަކުން ބިރުވެރިކަމުގެ އަސަރު ފެނިގެންދާ ދުވަހެވެ. އެގޮތުން، ތިބާއަށް މިސްކީނުންގެ މޫނުން ހިތާމައާއި ބިރުވެރިކަމުގެ އަސަރު ފެންނާނެއެވެ. އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވީ، قَمْطَرِيرًا ގެ މާނައަކީ، ދިގު ދުވަހެކެވެ. އަދި ގަތާދާ ވިދާޅުވީ، ޢަބޫސާގެ މާނައަކީ، ހަރުކަށި ދުވަހެކެވެ. ތިބާއަށް އެދުވަހުގައި މިސްކީނުންގެ މޫނުމަތިން، ހިތާމައާއި އަދި އުނދަގޫކަމުން ފެންނާނެއެވެ. މިދެންނެވި ތަޤުވާވެރި ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުން ބައެއްވެސް، އެމީހުން ދުނިޔެމަތީގައި ބިރުވެތިވިއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަޒާދެއްވުމުގައި الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހުންނަށް އަމާންކަން ދެއްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޞަޙީޙު ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންއިލާހުގެ ޢިއްޒަތްފުޅުން، ތިމަންއިލާހު، އަޅުތަކުންނަށް އަމާންކަމުގެ ދެވައްތެއް، ނުވަތަ ބިރުވެރިކަމުގެ ދެވައްތެއް، އެކުއެކަކަށްނުދެއްވާނަމެވެ. ތިމަންއިލާހުގެ އަޅުތަކުން ދުނިޔޭގައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރު ނުގަންނަނަމަ، ދުވަސް އެމީހުން އާޚިރަތުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުގަންނާނަމަ، ދުވަހު ތިމަންއިލާހު އެބައިމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމާންކަމާއި އަދި ހިތްހަމަޖެހުން ދެއްވާނަމެވެ." އެގޮތުން، މިބާ ދުނިޔޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެއާމެދު ކަންބޮޑުވާ ނުވާނަމަ، ދުވަހު ތިމަންރަސްކަލާނގެއާމެދު އަމާންކަމުގައި ވާނެ ކަންބޮޑުވުމެއް ނެތެވެ. އަދި އެހެން ދުނިޔޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެއާމެދު ކަންބޮޑުނުވާނަމަ، ދުވަހު މިބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއާމެދު ބިރުގަންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެއާމެދު ބިރުވެތިވުން މުހިއްމެވެ. ސަބަބަކީ، ފުރަތަމަ ދުވަހު އަމާންކަމުގައި ކުރިމަތިވާނީ ...

1. ޚުޝޫޢުވުން ޙާޞިލުކުރެވޭނީ ކިހިނެއް؟

ޚުޝޫޢުވުން ޙާޞިލުކުރުމަށް އަމަލުކުރަންޖެހޭ، ގިނަ ގޮތްތަކެއް ވެއެވެ. އެކަންތައްތަކެއް، ކުރުކޮށް ދަންނަވާލާނަމެވެ.

- މިބައިން ޚާއްޞަކޮށް ވިސްނާނަމަ، އެކަމުގެ ބޮޑުކަމުގައި، الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެމަތީގައި މިބައިން އުފެއްދެވި ކަންތައްތައް، ބައެއް ޚާއްޞަ ގޮތްތަކަކުން ދެއްކެވިއެވެ. އެއީ، މިސާލަކަށް، ބިންގަނޑު، ވައްސަފަތައް ކުރިމަތިވުން، ކަރުނަވާ ކުރިމަތިވުން، ފަރުބަދަތަކާއި ކުރިމަތިވުން، އަދި މިބާ ބަލަންވާނީ ހިތާ އުނދަގޫ ކަންތައްތަކެވެ. މިހެންވާ ކަންތައްތަކަކީ، މިބާގެ ޚާއްޞަ، ކަންކޮޅެއް ބައެއް ޙާލަތްތަކުން ކަންތައްތަކެވެ.
- އެވުރެންވެސް ނުފެނުނަމަ، ދީން މަތީގެ ސަލާމަތުގެ ވަގުތުގައި، މިބާގެ ހަށިގަނޑުން ފެނޭނެ ނިކަމެތިކަން، މިބައިން އެއަށާވުން، އެހެން ބައެއް ޚާއްޞަކުރާ ކަންތައް ހަމަޖެހިގެންދާނެއެވެ.
- އެކަމުންވެސް މިބާ ޚުޝޫޢުވުމަށް ނުފެނުނަމަ، ދީން ޢިލްމުގައި އިސްކޮށް ދަސްކުރުމެވެ. އަދި މިބާ ކަންތައްތައް އެއަށް ވާންޖެހޭ، ވޭނުގަދަވުމެއްނެތެވެ.
- އަދި އެކަމުންވެސް ނުފެނުނަމަ، ދީން ތިމާގެ ބިރުވެތިކަމެވެ.
- އަދި އެކަމުންވެސް ނުފެނުނަމަ، ދީން އެހެން ޖަމާޢަތުގައި ކުރިއަށްވެސް ވަރަށް ފަސޭހަ ކަންތައްތަކެވެ. ސަބަބަކީ، ޚާއްޞަ ވަގުތުތަކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެއްވެސް މީހަކު 100% އަށް ޗޫރިދުވުން ފެނުމީ، الله سبحانه وتعالى އުމީދަކު ޖަހަންނަމަކަށް ނުވައްދަވާނެއެވެ. ޖަހަންނަމަކީ، ތަގައްޔަރުވުން ގަބޫލުކުރާތަނެއް ނޫނެވެ. މިއާ ޗޫރިދުވާންޖެހޭނެއެވެ. އެހެންވީމާ، މިތަކުރީބުތަކުގެ ތެރޭއިން، މިބާކީތަކުވެރިވާ ކަންތައްތަކުގެ އަޑު، މިއާ ދައްކަންޖެހޭނެއެވެ. ދުނިޔެމަތީގައި އުފާވެރިކަން ޗޫރިދުވުމަކީ ވަރަށް ފަސޭހަކަމެކެވެ. މިބާކުރަންޖެހޭނީ ރީތިވެސް ކަމަކީ، ތަޙައްމަލުވުމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ތަދަކީ، އާޚިރަތުގެ ތަދަކަށްވުރެ، ކުޑަ ތަދެކެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، فَمَآ أَصْبَرَهُمْ عَلَى ٱلنَّارِ "ފަހެ ޖަހަންނަމައަށް އެމީހުންނަށް ކެތްކުރެވޭނީ ކިހިނެކޭ ހެއްޔެވެ!" (سورة البقرة 175) އެހެންވީމާ، އެއްވެސް މީހަކު ޖަހަންނަމައިގެ ތަދާއި އަދި ވޭނަކަށް، ކެތެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ވީއްލުމަށް އަވަހަށް މިބާ ފާފައިން ސަލާމަތްވުމަށް މަސައްކަތްކުރުމީ، މިބާއަށް ފާފައިން ނުކުޅަދާން އެނގޭ ފަސޭހަކަމެވެ. އެހެންވީމާ، އެއީ ދުނިޔޭގައި ފަސޭހަ ކަމެކެވެ. އެހެންވީމާ، الله سبحانه وتعالى ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުންގެ ތެރެއިން ٱلْحُسْنَىٰ ވަޢުދުކުރައްވާފައިވާ މީހުން، ދުނިޔެމަތީގައި ޝަހުވަތްދޫކުރަން ބިރުވެރިވި މީހުންނެވެ. އެހެންވީމާ، ޝަހުވަތްދޫކުރުމަށް، الله سبحانه وتعالى އުމީހުންނަށް އަމާންކަން ދެއްވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑެމެން ފުރަގަސްދުވަހަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިގައި އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން މައުލޫމާތު މިންނެއް، ވަރަށް ކުޑަކޮށް ހުރެވެ. އަހަރުމެންނަކީ މިއީބޯ ނާސިޔެވެ. އަހަރުމެންގެ މާބޮޑު ފުރުޞަތެއް ނުހުރެއެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، އާޚިރަތުގެ މައުލޫމާތު ބަލާއިރު، ސަލާބިންނަން އެކަމުގެ ސަވާބުންކުރާ އަސަރުގެ 1% ވެސް، އަހަރުމެންނަކީ ކުރާނުނޭ، އަޅުގަނޑެމެން ހިފުއް ނުވެއެވެ. އެބާކަމުންނަކީ، ހަމަ ހަދިގަތުމަށްވެސް، އާޚިރަތަށް ބިރުގަންނަ ބައެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއްވެސް ފަހަރަކު، އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައިފިނަމަ، އެބާކަމުން ދިސްކޮދިސްކޮއްޔައި، ކިރިޔާ ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެބާކަމުންގެ ސިކުނޑިގައި، އަބަދުވެސް އޮންނަނީ، އެބާކަމުން ޝަހުވަތްދޫކުރުމަށް الله سبحانه وتعالى ލާއި ބައްދަލުކުރަންޖެހޭނެ ކަމެވެ.

ބުނެވޭގޮތުގައި، އުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުގެ އަމީރުލްގައި، ދުނިޔެއަކީ ހުރަހެއް ހުރި އެއްޗެއް، އެކަލޭގެފާނުގެ އަމީރުލްގެ ދަރުގައި ހުރެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބޮޑުން ކޮންމެ އެއްޗެއް، އެކަލޭގެފާނަށް މިތުރުކުރުވުން އޮތެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވެރިކަން ކުރައްވަމުން ގެންދެވި، އެދުވަސްވަރުގެ ސިޔާސީވަރުގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ އިސްލާމީ ހުރުމަތެވެ. އެއީ އެދުވަސްވަރުގެ ޙާލަތާއި ގާތްކަމާ ބެހެއެވެ. އެއީ އެދުވަސްވަރުގެ ހަމައެކަނި ސުޢޫދީ ފަރަތެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެއްރެއަކު އެކަލޭގެފާނު ނިދަން އޮންނަވަނީއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އަނބިކަނބަލުން ފާތިމާ ބިންތި އަބްދުލްމަލިކު ވިދާޅުވިއެވެ، "އަހަރެންގެ ދިރިކަމުން އަވަހަށް ތެރެފުޅުގެ ބޭރުފުޅުގެ ވަޒީފާގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ކަލޭއިޔާކަން ޖަހަރަތުގައި ގޮތުގެ ބިރުވެރިކަމުގައި ގެންދިޔައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހަނދާންކުރައްވާ ފިކުރުވެރިވެވޮޑިގެންނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ނިދުއްސުފުން ނުލިބެއެވެ. އަދި މިފަދަކަން، އެކަލޭގެފާނު ގޮތް، ކިރިޔާކުރައްވަމުން ވަރަށް ރޮއްވަފުޅުވެއްޖެ އެއްސުވިއްސުން، އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "މިތަން ގޮތް، ޖަހަންނަމަތަށް ދާނޭ، ނުވަތަ ޖަހަންނަމައަށް ދާނޭ، ބުނެވޭނެ ދުވަސް ހަނދުމަވުމުންނެވެ. އެދުވަހުގައި، އެންމެފަހުގެ ނިންމުން ނިންމާނެއެވެ." އެކަލޭގެފާނު އެދުވަސް ހަނދުމަވުމުން، އެކަލޭގެފާނު މުޅިރޭ ކިރިޔާކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ސަޙާބީންނާއި، ތާބިޢީންނާއި، ބޮޑެތިންނާއި އަދި ތަޤްވާވެރިންގެ ކިބައިގައި، ޝަހުވަތްދޫކުރުމާއި ބިރުވެރިކަމާ، އެބާކަމުންނަށް އެކަމުގެ ޚާއްޞަގައި އިބާދާތްތަކެވެ. الله އަށް ބިރުވެތިވުމާއި، الله ގެ އަޒާބަށް ބިރުވެތިވުމަކީ، އެއީގެ ޚާއްޞަގައި އިބާދާތްތަކެވެ. އަދި އިބްނު ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) ވިދާޅުވިއެވެ، އަހަރުމެންގެ ކިބައިގައި ދެބިޔަ ވާންޖެހޭނެއެވެ. އެއީ، ރަޖާގެ އުންމީދާއި ޚައުފުގެ ބިރުވެރިކަމުގައި، އަދި ބިރުވެތިވުމުގެ ޚައުފުގެ. އެހެންވީމާ، އަހަރުމެންގެ އެއްޚައުފުގެ ހުންނަނީ، الله އާއިމެދު ހުރި އުންމީދުކުރުމަކާއެވެ. އެއީ، الله އީ، ރަޙްމާނީ އާރާމީ ދިވާފު ކަމުގައެވެ. އަދި ޢާފިޔަތްކަމާ ދިވާފު ކަމުގައެވެ. އެކަމަކު، އެޚައުފުގެ ހަމަހަމަކަމަށްވުރެ، އެހެން ޚައުފުގެ ކިބައިގައި އެއްބަސްވެއެވެ. އެއީ الله ގެ އަޒާބަށް ގަދަފަދަ އެއްޗެކެވެ.

އެގޮތުން، އެއްފިރިހެނުގެ، އަނެއްފިރިހެނަކަށްވުރެ ބޮޑުވެއްޖެނަމަ، ނުވަތަ އެއްފިރިހެނުގެ، އަނެއްފިރިހެނަކަށްވުރެ ބާރުގަދަވެއްޖެނަމަ،

ދުނިޔޭގެ ދެމެހެއްޓުމަށް ނުފެންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ހާލަތުގައި ހުންނަނީ، ހަމައެކަނި ބަޔަކު އުންމީދުކުރަނީ، އެކަމުގެ ސަލާމަތުން

މިބާ ހުރިކަންތައް ކުރުމުގައި ކަންކަމެއްވެސްނެތުމެވެ. އަދި މިބާ ހުރި ކަންތައްތައްކުރުން ފަސްކަންތައްތަކުންނެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާގެ

ހަބަރުގައި ހުންނަނީ، "الله އަޅުގަނޑާއި ދާދި ފުރަސްތަކުން، އަޅުގަނޑު ބާޒާރު ކަލާމް އަޅުގަނޑުމެން ކުރުމުގައެވެ" މިކަހަލަ

ވިސްނުމުކުރެވެ. އެގޮތުން، ފިރިހެނުގެ ބޮޑުކަން ނުކުރާނެއެވެ. ހަމައެކަނި، މިބާގެ ހަބަރުގައި، ބުރުވިލަކަން މާބޮޑެއް ހުރުއްޖެނަމަ،

މިބާގެ ހިތަކު އަޅާނި "الله ގެ އަޒާބަކީ ގަދަފަދަ އެއްޗެއްކަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމަތްވާނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތެވެ." އަދި

އެހެންމީހުން މިބާ ކަންތައްތައް ހުއްޓުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީވެސް ފިރިހެނުގެ ހަމަހަމަ ނުވުމެވެ. އެގޮތުން، މީހުންނުވެސް، ދުނިޔޭގެ ވެސް

ހައްދުފަހަނަ އެޅުމެވެ. އިބްނު ޤައްޔިމް ވިދާޅުވެ، މިބާގެ ހަބަރު ދުނިޔެގެ ބޮޑުނުވެގެން ހުންނަނީ ނުހަނު ދެރަކަމެވެ. އެގޮތުން،

މިބާގެ ހަބަރުގައި الله އާ ބައްދަލުވުމުގެ ހާލަތަށް އިތުރުކުރުމުގެ ބަރަކާތް އުނދަގޫ ދޫނުކުރުމުގެ ކަންކަމެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މިބާ الله ގެ

އަޒާބުން ބޭރުވެ ވޫނަކަށެވެ. އަދި މިބާ الله އަށްޓަކާ ބިރުވެތިވާ، ދެއްކެވުމަށެވެ. އަދި މިބާ އެބަހުރި ފުރިހަމަ ކަމެއްގެ ހަޤީޤަތް

ހަނދާންކުރުމެވެ، އަދި މިބާ މިބާގެ ނަފްސަކަށް ފުރިހަމަ ގޮތެއް ހަނދާންކުރުމުގެ ކުރިން، މިބާގެ ހިތުގައި الله ދެކެ ބިރުވެތިވުން

އުފެދުމެވެ ދެއްވެ.

2. الله سبحانه وتعالى ހިޔާދެއްވާ މީހުން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެއްވެސް ހިޔަލެއް ނުވާނެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. އެދުވަހަކީ، ހޫނު ދުވަހެކެވެ.

އިރު އިންނާނީ، ސިޔާ ބޯރިމަތީ މީލެއްގައެވެ. ޤިޔާމަތްގެ މައިދާނުގައި އެއްވެސް ހިޔަލަށް، ނުވަތަ އިޙްސާނެއް، ނުވަތަ ގޮތެއް

ނުހުންނާނެއެވެ. އެކަމަކުވެސް ނުހުންނާނެއެވެ. އެދުވަހުގައި ބިރުވެރިވެގެން، ފޮނުވޭއިރުވެސްނުވެ. އެދުވަހުގައި، الله ގެ ޢަރުޝީގެ

ހިޔާވަހިކަމާއި، އެއްވެސް ހިޔަލެއް ނުވާނެއެވެ. ހަމައެކަނި، ހިޔަލާ އެވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ޢަރުޝީގެ ހިޔާވަހިކަން ލިބޭ

ބަޔަކު، ހުރިހާ ބަޔަކުވެ. އެންމެންނަކަށް އެބައިގެ ޢަރުޝުގައި ބައިތިއްބައި ނުލެވޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޢަރުޝީގެ ހިޔާވަހިކަމުގެ

ދަރަޖަ ވައްދަވައި، ވަކި ސިފަތަކެއްހުރި ބައެކެވެ. އެސިފަތައް ހުންނަ ކޮންބައެއްގެ މީހުންތޯއެވެ؟ رسول الله (صلى الله عليه وسلم)

ހަދީޘްކުރެއްވި، "ހަތް މީހަކަށް، الله سبحانه وتعالى އެކަލާނގެ ހިޔާ، އެކަލާނގެ ޢަރުޝީގެ ހިޔާވަހިކަމުގައި ދެއްވާނެއެވެ. އެދުވަހުގައި

އެކަލާނގެ ހިޔާވަހިކަމާއި، ހިޔަލެއް ނުވާނެއެވެ." އެގޮތުން، ފުރަތަމަ މީހަކީ، ޢަދުލުވެރި އިމާމުކަމެވެ.

- **ޢަދުލުވެރި އިމާމުކަމެވެ.**

މާނައަކީ، ޢަދުލުވެރިއެކެވެ. (އެގޮތުން، އަލްނަވަވީ (رحمه الله) ޝަރަޙް ސަޙީޙް މުސްލިމްގައި ވިދާޅުވެފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ފަރުމާވެވުނީ، ޢަދުލުވެރި ވެރިޔަކާއިއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ފައިދާގެ ސަބަބުން، އެހެން އިންސާނުންނަށް އަރިހުރިކަން

ލިބެއެވެ. އަދި އިންސާނުންނަށް އޭނާގެ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ފާއިދާ ފާޅުވެގެންދެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޙާކިމުގެ އުނދަގޫ، މިސްކީނުންގެ

ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަނީއެވެ. އަދި މިސްކީނުންގެ ބޭނުންތައް ފުއްދައެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ މިސްކީނުން އިންސާފުވެ ރަޢިއްޔަތު

ލިބެނީ، އަދުލުވެރިކަމުންނެވެ. މިސްކީނަކީ، ރަޢިއްޔަތުގެ ހާލަތު އެނގޭ ބޭފުޅާ ރަޢިއްޔަތު، ޙައްޤުތަކަށް ޢަދުލުވެރިކަމުގެ އަދި ހިތްހަމަޖެހުން

ފާޅުކުރެވެ. އެއަށްވުރެ އަދުލުވެރިކަމުގެ ޓާރިޤް އަށްވުރެ ކުރިއެރުން، ކެޔޮޅުކަމުގެ ގޮތުގައެވެ. އިބްނު ޙަޖަރު (رحمه الله)

ވިދާޅުވެ، އޭގެ ބޭނުން ހުރިހާ މީހުންގެ، އަދުލުވެރިކަމުގެ މަޢުލޫމާތު. ދުނިޔެހެމާޖެހުމަށް އަދުލުވެރިކަން ޤާއިމުކުރުމަށް، މިސްކީނުންގެ

ރަޢިއްޔަތު، މުސްލިމުންގެ، ސިޔާސީ ގޮތުން ދުވަސްވަރުގެ، އަހްލުބައިތުގެ، އަދި ޙައްޤުތަކުގެ ޙައްޤުތަކެވެ.

ބޮޑުކަމެއްކަމަށެވެ. ނުވަތަ ގަބޫލު ނުކުރެއްވި. އަދުލުވެރިކަމުގެ، މިސްކީނުން ހެޔޮގޮތުގެ، މިސްކީނުން އަމާނާތް ދިނީ،

މިސްކީނުންނަށް ޙައްޤުތަކުން ދިނީ، ބަރަކާތް އިޞްލާޙު ކުރައްވައެވެ. އެހެންނަމަ، އެއީ އަދުލުވެރިކަން ޤާއިމުކުރައްވައެވެ. އެގޮތުން،

ވެރިމީހާ އަދުލުވެރިވެއްޖެނަމަ، އަދުލުވެރިކަން މުޅި މުޖުތަމަޢުގައި ފެތުރިގެންދެއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، الله سبحانه وتعالى ހިމާޔަތްތެރިކަމުގައި އެމީހާއަށް އަމާންކަން ދެއްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިއަދުލުވެރި ވެރިމީހާ، މީސްތަކުންގެ ހައްގު އަމާންކަމާއި އަދި ރައްކާތެރިކުރެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ހިމާޔަތްތެރިކަމުގައި އެމީހާގެ ހައްގު އަމާންކުރައްވާ، އަދި ރައްކާތެރިކުރައްވާނެއެވެ. އެގޮތުން މިދުނިޔެއިން، ހަރުބުގައި ބަލާނުކުރުމާއި، ދުރަތަމަކު މިދުނިޔެ.

• الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމުގައި ބޭނި ޖެހޭނެއެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، ދީން ހަރުދަނާގައި ބަރާބަރުކުރުވިޔާ، ދުވަސް މިހަކު، "الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމުގައި ބޭނި ޖެހޭނެއެވެ." ކަންތައްތަކެއް، މީސްތަކުންނީ، އެމިހުންގެ ޖަހާން ދުވަސްވަރުގައި އުޅުއިރު، ބައްޔަކާހަރުން الله ގެ ދީނާއިމުދު އާހާ ސިޔާސަތު ބައްއް ނުނުވެ. އެކަމަކު، އެމިހުން ހަރު މިހުންނަށްވުމުން، ބޭނި މިހުންނަށްވުމުން، އެމިހުން الله سبحانه وتعالى ގެ ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި އުޅުމަން، ބޭކަރު އިސްކަން ދިނުމެވެ. މިބާއަކު އާންމު ގޮތްއަގައި ފުރުނުހި، ޖަވާބު ދީނާމުދު ސިޔާސަތުކަން ކުޑަކުރެވެ. މިއީ މިކަމުގައި ހަރުނުފެނުސް އުންމުނު ކަންތައްކަށްކުރާގޮތުގެ ދުނު. ވަރަށް ގިނަ ޖަވާބުނުނު، ދީނުގެ ކަންތައްކުގައި ވަރަށް ސިޔާސަތު ބައްއް. އަދި الله سبحانه وتعالى ދީން އަބަދުވެސް އިމާރާތްކުރުން އުންނަނީ، ޖަވާބުނުގެ ކަނުރެވެ. އެކަމަކު، ޖަވާބުނުނު، ބޭކަރު ކުރިވެރިގެ ބައްއްވެސް މުއްވެ. އެކަމަކު، ޖަވާބަކު الله އަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި ބޭނިވެއްޖެނަމަ، އަދި ޖަހަންނަމަށް ދިމާލަށް މަގުނުކަން ނުފާނަމަ، الله އާޖަވާބަކު ނިއުމަތުގެ ބާރުގައި، އެއިސާހުގެ އަރިރުގެ ހިމާޔަތްކަން ދެއްވައެވެ. ސަބަބަކީ، އާޖަވާބަކު الله ގެ މަގުގައި ސާބިތުކަންމަތީ ދެމިހުރެއްޖެއެވެ. އަދި އާޖަވާއަކީ، ދުވަހަކުވެސް ސިއާސަތުއަށް ގެންދިވިޔައިވާ މިހެއް ނުނުވެ. އަދި އެމިހަކީ، ދުވަހަކުވެސް ނުބައިމަގުގައި ޖެހިވިޔައިވާ މިހެއް ނުނުވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى އާޖަވާން ވިދިހުން ކުއްޖާގެ، ނުވަތަ އަނެހުން ކުއްޖާގެ ސާބިތުކަމުގެ ކައިރި، ހިމާޔަތްތެރިވަން ނިއުމަތުގެ ބާރުގައި ހިޔާ ދެއްވާނެއެވެ.

ސާދަވަނަ ސަބަޤު

- **އުމުރެއްގެ ހިތި، މިސްކީނާއި ގުޅިފައިވާ މީހާއެވެ.**

އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަރުޝީގެ ހިޔާވަހިކަން ލިބޭ ތިންވަނަ މީހަކީ، "އުމުރެއްގެ ހިތި، މިސްކީނާއި ގުޅިފައިވާ މީހާއެވެ." އެގޮތުން، މީހާއަކީ، އުމުރާ ކުރަމުންދާ ދުރުކުރެވިގެން ދިޔަ ކުރަމުންދާ މިސްކީނުންގެ ޙާޖަތްތަކުގައި ނަފްސުކުރަން ބޭނުން މީހާއެވެ. އެގޮތުން، އުމުރާ ކުރަމުންދާ ދުރުކުރެވިގެން ދިޔަ ތަކުރާރު ފެންނަނީ، އުމުރާ މިސްކީން ހުވާތަކެވެ. "މިސްކީން ކާބާ ހުރިހާ؟ އަހަރެން ބޭނުންވަނީ، މިސްކީނަކު ދެކެނެވެ..." އެގޮތަ މީހުން ދަތުރުކުރަމުންދާއިރު، އުމުރުން އެނގެން ބޭނުންވާނީ، މިސްކީން ހުރިހަމަޖެހިގެންނެވެ.

އުމުރުން އެއްކަލަންތަކަށް ހަމަޖެހިގެންދާއިރު، އެނގެން ބޭނުންވާނީ، އެކުވެ ކަމެއްގެ ފުރިހަމަ މިސްކީނެވެ. އުމުރުން ގޮވައި ހެއްދެވި، ނަގާދޭ ވަގުތު އަހަރުމެން، އުމުރުން ބޭނުންވާނީ މިސްކީނެއް ދިނުމަށެވެ. އުމުރުނަކީ، މިސްކީނުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭ ބަޔަކެވެ. ކުރުމުގެ ފައިދާ މަތީ، އުމުރުން މިސްކީނެއް ޔަޤީން ދޭނެ ފުރުޞަތުތައް ކަމުގައިވާއިރު، ނަމަވެސް އަދި އުމުރުނަށް އަހަރެން ބޭނުމެވެ. ނަމަވެސް އަދި އުމުރުނަށް މާލީ ބެހެއްޓުމުގެ ވެސް ފުރުޞަތުތައް ކަހަލަ ކަންތައް، އުމުރުނަށް އެހީތެރިވެދޭ ބަޔަކަށް ނުވެއެވެ. އުމުރުން މިސްކީނަށް ފޯރުކޮށްދޭއެވެ. އަދި މިސްކީނަށް، އުމުރުންގެ ހިތްގައިވާ އެއްޗެހި ބަޔާންކުރެވެއެވެ. އަޙްމަދު (رحمه الله) ވިދާޅުވެފައި، މިހެން ބަޔާންކޮށް، "އުމުރުން މިސްކީނުގައި ޤަބޫލުކުރުމުގައި ހަމަޖެހޭނެ ފުރުޞަތު ފޯރުކޮށްދެއެވެ. މިހެން ބަޔާންކޮށް، އުމުރުން މިސްކީނުގައި ދިރިހުރި ފޯރުކޮށްދިނުމުން ނުކުރެވެ." އަދި، މިހެން ބަޔާންކޮށް، އަޙްމަދު (رحمه الله) ވިދާޅުވެފައި، މިހެން ބަޔާންކޮށް، މިސްކީނަށް އަހަރެން ހިތްޖެހޭ ނުކުރެވެ. އަޙްމަދު (رحمه الله) ވިދާޅުވެފައި، "އުމުރުން މިސްކީނުގައި ހަމަޖެހޭނެ ފުރުޞަތު ފޯރުކޮށްދެއެވެ." އުމުރުން ފޯރުކޮށްދެނީ، މިސްކީނުންނަށް، ހަމަޖެހިގެން ފުރުޞަތު ދެއްވާށެވެ.

އެގޮތުން، އަބޫހުރައިރާ އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) މިސްކީނަށް ވަޑައިގެންނެވީ، މިސްކީނުގައި ބަހައްޓާ މީހެއްގެ ފެންވަރާއި ގުޅޭ ގޮތެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އެއްސެވިއެވެ. "ކަލޭމެން ކާންދެއްކުމުގެ ހުރިހާ؟" އެވެ. ދެން، މަސައްކަތްގެ ގޮތެވެ. ކާންދާއަކަށް، އުމުރުން ދަންނަވައެވެ. "އަހަރެމެންނީ ވަކިވުމުގެ މީހަކު މީހުންނެވެ." ދެން އުމަރުގެފާނު، ދެކެވޭ ގޮތަކާ، އުމުރުގެ ގޮތް ޖެއްސެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. "އެކަން ހަމައެކަނި ނުވެވޭނެ، ކަލޭމެންނަށް ބޭނުންވާނެ! ކަލޭމެން މިސްކީނުގައި ބަޔަކަށްވުމަށް، އެކަން ކަލޭމެންގެ ބާރު، ހަމައެކަނި ނުވޭ ކަންތައްތަކެވެ. ކަލޭމެންގެ ބޭނުމަކީ ގަވާއިދުތަކުން، ކަލޭމެން ބާރުވެފައިވާ މަސައްކަތްކޮށް ހަމަޖެހިގެންނެވެ."

ކާންދާއަކަށް، އަބޫހުރައިރާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިސްކީނަށް ވަޑައިގެންނެވީ، މިސްކީނުގައި ސަލާމަތް އިންސާނެއް ފެންވަރެއްގެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު އެއްސެވި، "ތިބާ މިސްކީނުގައި ކާންކުރުމުގެ ތިއްބެވީ؟" އެގޮތުން، މިސްކީނުގައި މިހެން އަބޫ އިސްލާމީ ހަމަޖެހިގެން ކުރިއަށް، އެކަލޭގެފާނު އުމުރުގެ ގަޑިގައި އެގޮތަށް ސަލާމަތް ނުކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު އުމުރުގެ ގަޑިގައި އެގޮތް އަ އެއްސެވި، އެއީ ނަމާދުގެ ގަޑިއަށް ނުވާތީއެވެ. ކާންދާއަކަށް، އުމުރު ދަންނަވައެވެ. "رسول الله އެވެ. އަހަރެން މިހިރީ ދަރަނިވެރިވެފައެވެ. އަހަރެންގެ ދަރަނީގެ ސަބަބުން، އަހަރެން ކަންބޮޑުވަމުއެވެ." ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވައެވެ. މިދުޢާ ކިޔާށެވެ. **اللّهُمَّ إِنِّي أَعوذُ بِكَ مِنَ الهَمِّ وَ الْحُزْنِ، والعَجْزِ والكَسَلِ والبُخْلِ والجُبْنِ، وضَلْعِ الدَّيْنِ وغَلَبَةِ الرِّجال** މާނައީ، "އޭ الله އެވެ. މިއަދާ ދިޔައިރާގެ ދައްކާލެވިދާނެ އެއްޗެއް، ބިރުގަތުމާއި އަދި ހިތާމަވެރިކަމުންނެވެ. ކަންތައް ނުކުރެވުމާއި އަދި ކަންނެތްކަމުންނެވެ. ދަހިވެތިކަމާއި އަދި ބިރުގަންނަކަމުންނެވެ." ކާންދާއަކަށް، މިހަދިޔާގައި ބާރުގަދަކުރިއަށް މިވަނީ،

މިސްކިތްތަކާ ދުރުގާ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. އަދި މިސްކިތުގެ ޖަމާޢަތުގައި ނަމާދުކުރުމަށް ޤާބިލުކަމާ މީހުންގެ ވާހަކައެވެ. ސަބަބަކީ، ބައެއް
މީހުން މިސްކިތަށް އަންނަނީ، ނަމާދުކުރުމަށް، އެމީހުންގެ ކޮންމެ ގެއެއްގައި އެކިވަރުގެ ބާރުއަޅާ ގޮތެއް، އެމީހުންގެ ކޮންމެ ދުވަހަކު އެކަން
ނިމުމަކަށް ފަރުހުންނެވެ. އަދި ބައެއް މީހުން ބަލިވެ، އެމީހުން މިސްކިތަށް ނުދިޔުމަށް ޢުޛުރުތަކެއް، ކޮންމެވެސް އުޛުރެއް ދައްކައެވެ.
އެކަމަކު، އެހެން ބައެއް މީހުންނަކީ، މިސްކިތްތަކާ ގުޅިފައި މީހުންނެވެ. އެމީހުންނަކީ މިސްކިތާއި ވަރަށް ދުރުގައި އުޅުނު ނަމަވެސް،
ދުވާލުންކޮޅު ހަރަކާތްތެރިވެ، ޖަމާޢަތުގައި ނަމާދުކުރުމަށް އެމީހުން މިސްކިތަށް އަންނާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ސަލާމަތުން ނިކުންނާނެއެވެ.
އަދި އެމީހުން ފަތިސް ނަމާދުގައި، އަދި ޢިޝާ ނަމާދުގައިވެސް އަންނާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެހެން ނަމާދުތަކަށްވެސް އަންނާނެއެވެ.
އެއްވެސް ބަދަލު، އެމީހުންނަށް މިސްކިތަށް އައުމަށް ޖާގަ ކުރާތަން ނުޖެހޭނެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުން މިސްކިތަށް އައުމަށް ރުއްސަވާކަން
ނުޖެހޭނެއެވެ. މިހެންވީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ހިތުގައި މިސްކިތަށް ލޯބި އޮތުމެވެ. ދެން އެހެން ބައެއް މީހުންނަށް
ބަލާލާ، އެމީހުންނަކީ މިސްކިތާއި ވަރަށް ކައިރީގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންނެވެ. އެހެނަސް، އެމީހުން ދުވަހަކުވެސް މިސްކިތަކަށް ނާދެއެވެ.
އަދި އެގޮތަށް މީހުން އަބަދުވެސް ބަލަނީ، ކޮންމެވެސް އުޛުރެއް ދައްކައެވެ. މިހެންވީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ހިތުގައި
މިސްކިތަށް ލޯބި ނެތް ކަމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މުނާފިޤުންނާއި ބެހޭ ހަދީޘްއެއްގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ،
"އެއީގެ ތެރެއިން މީހަކަށް ގޮވާލައި، ދަނޑިއެއްގެ ކަތުރު މިސްކިތުގައި ހިއްސާވާ ވާހަކަ ބަލާލަދެއްވިނަމަ، އެމީހުން އަންނާނެއެވެ."
އެގޮތުން، މިސާ އެކަމާގުޅޭ ވިސްނާލައްވަބަލާށެވެ. މިސާ މިސްކިތަށް ދިއުމުން ދައްކާފައިވާނަމަ، މިސާ އަދިއްސަލަން ސްޓޭޖަ ކޮންމަލައްވާލާށެވެ. "އެމީހުން
އަހަރެމެންނަށް ކޮންމެ ނަމާދަކަށް -/200ރ ދޭނަމަ، އަހަރެން މިސްކިތަށް ދާނަމު ހެއްޔެވެ. ނުވަތަ ނޫން ހެއްޔެވެ؟" އެގޮތުން، މިސާގެ
ހިސާބު، މިސްކިތަށް ދިއުމަށް ހިސާބު ހަޖަމަކު، ދެން މިސާ މިސްކިތަށް ނިކުމެގަތް އެއްވެސް ދުވަހެއް ނުހުރެވެ. މިސާ ވިލާލިކް ބަލާބަކުރެވެ.
މިސާ ވިޔަބަލަން ދުވަހެއް ދުވަސްކުރާށެވެ. އެކަމަކު، އަދިވެސް މިސާއަށް މިސްކިތަށް ދިޔައީމާ ނުގަތީ ނަމަވަނަ، އެއީގެ ފަޔާއި، ގަބޫލުކުރައްޔާ މިސާގެ
ހިސާބުގައި، ނިދިއުމަށް މަގުބޮޑު ދުވަހު ދޮވިއްޖެއެވެ. އަދި އަނގަބަހު ތަފާތުކުރި، ކޮންމެ ނަމާދަކަށް މިސްކިތްތަކުގައި 200 ރުފިޔާ ދޭނަމަ،
މިސްކިތް ފުރިގެން، އެއްކަލަ ފެނިގެންދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى މިސާއަށް ވަޢުދުވެ، ޖަންނަތްވެ. الله سبحانه وتعالى މިސާއަށް
ވަޢުދުވެ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެއްގައި، އެކަލާނގެ ހިމާޔަތް މިސާއަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ވަރަށް ކޮންމެއެއްޗަކަށް
ހިފާނެއެވެ. 200 ރުފިޔާ ހިފާނެއެވެ. ނުވަތަ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހިމާޔަތްތޯ؟

- **اللّٰه ހަނދާންކުރާ އެކަކު ކުރިމަތީގައި ބޮޑުވެގެންނެވެ. އެމީހުން ވަކިވާނޭ، اللّٰه ހަނދާންކުރައްވައެވެ.**

ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަރާރާގެ ހިމާޔަތަށް ދިމާ ހަޤީޤަތަކީ މިއީ، "اللّٰه ހަނދާންކުރާ އެކަކު އަނގަކުރުމުގެ ބާރު
ބޮޑުވެގެންނެވެ. އެމީހުން ބޭއްވުމުގައި اللّٰه ހަނދާންކުރެއެވެ. އަދި އެމީހުން ވަކިވާނޭ، اللّٰه ހަނދާންކުރައްވައެވެ." އެގޮތުން، މިދިޔަގޮތް
ބޮޑުވެގެންނެވެ، އެކަކު އަނގަކުރުމުގެ ދުނިޔެގެ ފައިދާއާއި ހަނދާންކުރާ ކުރިމަތީގައި ބޮޑުވެގެން ދިޔައެވެ. ނުވަތަ މިއާއިއެކު ހަނދާންކުރާ ކުރިމަތީ ބޮޑުވެގެން
ދިޔައެވެ. ނުވަތަ އެބޮޑުވެގެން، އެކަކު އަނގަކުރާ ފަރާތް ހަނދާންކުރާ ކުރިމަތީ ބޮޑުވެގެން ދިޔައެވެ. އެހެންކަމުން، އެބޮޑުވެގެން، اللّٰه ބޮޑާއި
އެކަކު އަނގަކުރުމުގެ ކުރިމަތީ ބޮޑުވެގެންދިޔައެވެ. "އަހަރެން މިބާރުގެ ކުރިމަތީ، މިފަދަ ބަރަކާތްތެރިކަމާއި، މިފަދަ ބަރަކާތް ސިފަކުރުމާއި، އަދި ބަރަކާތް
އަރުވާފައިވާނެއެވެ." މިދިޔަގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އަންގަވައިދެއްވާ ކުރިމަތީ. އަދި ދުނިޔެ ހަނދާނުގައި އެކަކު، "އެބޮޑުވެގެން
ބަރަކާތްތެރިވާނޭ الله އަންގަވައެވެ. އަދި އެބޮޑުވެގެން ވަކިވާނޭ، الله އަންގަވައިދެއެވެ." މިއީގެ މާނައަކީ، އެބޮޑުވެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، الله سبحانه
وتعالى ގެ ހަނދާނުގައި، الله سبحانه وتعالى އަންގަވައެވެ. އެގޮތުން، އެބޮޑުވެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، މިބާރުގެ ފައިދާ ދިޔައީސް ހޯދެއެވެ. ނުވަތަ
އެބޮޑުވެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، ބޮޑުވެފައި ދިޔައީސް ހޯދެއެވެ. ނުވަތަ އެބޮޑުވެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، ބޭނުން ފައިދާއަށް ދިޔައީސް ހޯދެއެވެ. ނުވަތަ
އެދުނިޔެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، މުސްލިމުންނާއި ދުޢާކުރި ބަރަކާތްތެރި ރަހުމަތް ހޯދެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެދުނިޔެގެން ބަރަކާތްތެރިވާނޭ، الله سبحانه
وتعالى އަންގަވައެވެ. މިއީގެ މިސާލަކީ، މޫސާ (عليه السلام) ހާރޫން (عليه السلام) ގެ އަރިހުގައި ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. މޫސާ (عليه السلام)
ވިދާޅުވިއެވެ. كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ މާނައީ، "އަޅަމެން ތިބާއަށް ގިނަގިނައިން ތަސްބީހަ

ދެންނެވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ގިނަގިނައިން އަޅުގަނޑު ތިބާ ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައެވެ." (سورة طه 33-34) އެހެންވެ، މޫސާ (علیه السلام) ވިދާޅުވަނީ، އަހަރެން ބޭނުންވަނީ، އަހަރެންނާއެކު އަހަރެންގެ އަޚާ ފޮނުއްވުމެވެ. މިއީ އަނެއް މިސާލެވެ. ސަލަފުން އަކީ ޞާލިޙުންނެވެ، އަދި އަބޫ ދަރްދާގެ މިސާލެވެ. އެބޭކަލުން ބައްދަލުކުރެއްވީ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައެވެ. އަދި އަބްދުﷲ ބިން މަސްޢޫދު، ސަޙާބީންގެ ބޭކަލަކު ވިދާޅުވެއްޖެ، "ވަގުތުކޮޅަކަށް އަހަރެމެން އީމާންކަމާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކާލަން ހިނގާށެވެ." މާނައަކީ، އީމާންކަމާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކާލާފަ ހިނގާށެވެ. ދިކުރާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކާލާފަ ހިނގާށެވެ. މުސްލިމު އުންމަތާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކާލާފަ ހިނގާށެވެ... އެގޮތުން، އެބޭކަލުން ބައްދަލުކުރެއްވީ، އެހެން އެއްވެސް ދުނިޔަވީ ސަބަބަކަށް ނޫނެވެ. އެބޭކަލުން ބައްދަލުކުރެއްވީ، الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައެވެ. މިހެންވެ، الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް ޘަވާބުދެއްވާނެކަމުގައި ރިޟާވެރިވާނެއެވެ.

- **ބާރުސްތަރު ރީތި އަދި އާއިލީގޮތުން ބޮޑު މަތިވެރިކަން ލިބިފައިވާ އަންހެނަކު، ޒިނާއަށް ގޮވައިލުމުން، (އުފުލުސަރު ގަބޫލުނުކޮށް) އެހެނަސް، "އަހަރެން الله ބިރުވެތިވަމު" ބުނާ މީހާއެވެ.**

ކޮންމެއަކަސް، ޙަދީޘްގައިވާގޮތުގައި އަރުޝީގެ ހިޔަވަހިކަން ލިބޭ ހަތް ބަޔަކު ތެރެއިން، ބާރުސްތަރު ރީތި އަދި އާއިލީގޮތުން ބޮޑު މަތިވެރިކަން ލިބިފައިވާ އަންހެނަކު، ޒިނާއަށް ގޮވައިލުމުން، (އުފުލުސަރު ގަބޫލުނުކޮށް) އެހެނަސް، "އަހަރެން الله ބިރުވެތިވަމު" ބުނާ މީހާއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އެންމެ ފުރިހަމަ މިސާލެވެ، ކޮންބޭކަލެއް ހެއްޔެވެ؟ އެއީ ޔޫސުފު (علیه السلام) އެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނަށް ގޮވާލެވިއިރުވެސް، ވަރަށް ރީތި އަންހެނެއްގެ ފަރާތުންނެވެ. އަދި އެއަންހެނާގެ އަމިއްލަ ގަސްރުގައެވެ. އަދި އެއަންހެނާ އަކީ، ޢަޒީޒުގެ އަނބިކަނބަލުންނެވެ. އަދި އޭނާ ޔޫސުފު (علیه السلام) ސާހިބާ މީހާއެވެ. ސަބަބަކީ، ޔޫސުފު (علیه السلام) އަޅެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޔޫސުފު (علیه السلام) އެކަމަށް ވިދާޅުވީ، "ނުކުރާނަން." އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެކަލޭގެފާނަށް ވަރަށް ގިނަ ތަކުލީފުތަކެއް އުފުލަން ޖެހުނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ޖަލަށް ވަޑައިގަންނަވަން ޖެހުނެވެ. އެގޮތުން، ބާރުސްތަރު ރީތި، އަދި ބާރުވެރިބޮޑުންނާ އަންހެނުން، މިހާރު އަހަރެން ގޮވާލުން، އަހަރެން އިންތިޚާބުކުރުމަށް، (އަހަރެން އިންތިޚާބުކުރުމަށް ވަކިވެ) އުމުރުން 50،000 އަހަރުގެ ހިސާބުކުރަން ފުރޭ މިނިވަންކަމެއް ލިބިގެންނެވެ؟ ސަބަބަކީ، އެއީ ވަރަށް އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. އެއީ ފަސާދަކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި "އަހަރެން الله އަށް ބިރުވެތިވަމު"، މިހެން މިބޭގެ އަންހެނުން ބުނެފި ބަރަކާތްތެރިވެސް، އެއީ ވަރަށް އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى މިބާއަށް އަޖުރު ދެއްވާނީ، އުޚުރަވީ ބޭއްވުމުގެ މިންވަރަކުންނެވެ. އެހެން ބުނުމަކީ، ވަރަށް އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى ދީފައިވާ ބޮޑު ނިޢުމަތްތައް، މަތިވެރި އަޖުރު ދެއްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެހެން ހުރިހާކަމެއް މިބާއަށް ދުނިޔަވީ ހުރިހާ ކަމެއް، އުފާވަމުން ދުނިޔަވީ ފޮނިކަމެއް، ކަލޭގެ ކާމިލު ނޫނެވެ. މަޤާމާ ރުތްބާ، ސަޤާފަތާ ބޮޑުކަން ހިފާފައި ދުނިޔަވީ މަސްލަޙަތު އަޅާލަންނެވެ. ސާހިބާނާ، މިބާގެ ޙާލަތު އެހެންނާ ޝަހުވަތްތެރިކަމުގެ ބިރަށް. މިބާގެ ހިތުގައި އުފެދޭ ގޮތުން އަބަދުވެސް. އަދި މިހާރު ބިރުން، އެހެންނަކަށް ބަރުލިބޭގޮތުގައެވެ. އެހެންނަކަށް ކޮންމެވެސް ވައްތަރެއްގެ ބާރެއް އެޅުމެއް ސަބަބުން، އެހެންނަކަށް، މިބާގެ މަސައްކަތް ހިނގާލިބޭކަމެއް. އެހެންނަކުން، އެހެންމީހުންގެ ދަރިވަރުން، ބަދަލު ބޭނުމުގައިވާނެއެވެ.

- **ޞަދަޤާތް ދިނުމުގައި، ކަނާތުގެ ވައްތުން ދިން ޞަދަޤާތް، ވާތުގެ އަތަށްވެސް ނޭނގޭ (ސިއްރުކޮށް) އެކަން ކުރާ މީހާއެވެ.**

ކޮންމެއަކަސް، ޙަދީޘްގައިވާގޮތުގައި އަރުޝީގެ ހިޔަވަހިކަން ލިބޭ ހަތް ބަޔަކު ތެރެއިން، ޞަދަޤާތް ދިނުމުގައި، ކަނާތުގެ ވައްތުން ދިން ޞަދަޤާތް، ވާތުގެ އަތަށްވެސް ނޭނގޭ (ސިއްރުކޮށް) އެކަން ކުރާ މީހާއެވެ. އެގޮތުން، މިހަދިޔާގައި ބާރުއަޅުއްވާފައިވަނީ، އެއް ވައްތަރެއްގެ ޞަދަޤާތަކެވެ. އެއީ ސިއްރުން ދޭ ޞަދަޤާތެވެ. ސަބަބަކީ، ދެވައްތަރެއްގެ ޞަދަޤާތްވެއެވެ. އެއީ، ފާޅުގައި ދޭ ޞަދަޤާތާއި އަދި

ސިޔާސަތުގައި ދެވޭ ބަޔާންތަކެވެ. އަދި ދެވަނަތަރުގެ ބަޔާންތަކަށްވުރެ، އަޑުރުވެއެވެ. އެގޮތުން، އައްސަފާރީ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، ޖަމާޢަތް ބަޔާއިދު، އެކަށްލުކަން ކަޔަލި ވާހަކައެވެ. ސިޔާސަތުގައި ޖަމާޢީ ދިރިއުޅުމަކީ، ވާހަކައި ޖަމާޢީ ދިރިއުޅުމުގައި، އަދުރު ބޮޑުވެގެންވެއެވެ. މިހެންވީ ކީއްވެހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، ޖަމާޢަތަކީ، އިސްލާމްދީނުގެ ރުކުނެކެވެ. އަދި މުސްލިމުންނަކީ އެކުވެރިކަމުން، ހިނގާނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން ޖެހެއެވެ. އެގޮތުން، އެކަށްލުކުން ކަޔަލި ވާހަކައެވެ. ދީން ސުންނަތް ބަޔާންކޮށް ބަޔާނުގެ، އައްސަފާރީ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، އެފަދަ ބަޔާންކޮށްދިނުން ކަމަކީ، ސިޔާސީތަރުތީބުގައެވެ. އެކަމަކު، މިއީ އާންމު ޤަވާޢިދު ނޫނެވެ. ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ފޮނުވުމަށް ބަޔާންކޮށް ދިނުމުން، މުސްލިމުންނަށް އެކުވީ ސަބަބުން ހިތްވަރުދިނުމަށް، ދީން ހުއްޓުވުމަށްވެސް، ފޮނުވައި ބަޔާންކޮށްދެއްވިއެވެ. އެހެންވެ، ބައްލަވާލަދު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ފޮނުވައި ބަޔާންކޮށްދެއްވީ ގޮތާއި ގުޅުވައިދިނެވެ. އެގޮތުން، ޖާބިރު ބިން އަބްދުالله (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެސް، ސަހަރާވެރީންގެ އަރަބިން، ދުވާލެއް ހުރިމުގައި (ނަސަރާ، ތަރިކަ ހުރިމުގައި) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ހިތްވަރުދެއްވާ ގޮތުގައި އެކަށީގެން ބައްލަވާލެއްވިއެވެ. އެއީ، އެމީހުންނަށް، އެހީއަށް ނުހަނު ބޮޑުކަމެއް ދިނުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިސްކީނުންނަށް ބަޔާންކޮށް ދެއްވަމުން ގެނެސްދިނެވެ. އެހެނަސް، އެކަށީގެން ފުރިހަމަ ނުކުމުން ގޮތަކަށްދެން، މިސްކީނުން ކާނަތަކުގެ ވަޔަކަން އެކަމަށް އަދުދޭ ދިއްބެވިއެވެ. ދީން އަންބަސުރުންގެ ބޭކަލުން، ތިރިހަށް އަދުވައިވާ ކޮހޮމަށް ގެންސުރުވިއެވެ. ދީން އެހެންނަމަ، އެހެން މިހާކު އައެވެ. އަދި އެހެންނަމަ މިސްކީނުން އަންނަމުންނާއި، އެކަށީގެންދޭ ފުރުމުގެ ފުރުހަމަ އަންނަމުންނެވެ. އެހެންނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިސްލާމްދީނުގައި މިހާރު ކުރީގެ ވައިރުވިދުވަރިން ފަހުން، މިސްކީނުން އެ އަމާނާތާއިގެން ހިނގައިދިޔަމަ، އެ އަމާނާތާއިގެން ހިނގައިދިޔަ މީހުންގެ އަދުވާތުވެރިން، އެމީހަކަށް އަދުވާ ހައިސިއްޔަތުން އެނގޭ. އެއީ އެމީހުންގެ އަދުވާން އެއްވެސް ގޮތަކުން މަދުނުވާ ގޮތުގައެވެ. އަދި އިސްލާމްދީނުގައި މިހާރު ނުބައިވަމުން ދީން ކުރީގެ ވައިރުވިދުވަރިން، މިސްކީނުން އެއަމާނާތާއިގެން ހިނގައިދިޔަމަ، އެ އަމާނާތާއިގެން ހިނގައިދާ މީހުން، އެމީހަކަށް އަދުވާގެ ބޭރު ދުވައްވަން ޖެހޭނެއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ނުބައި އަމަލުން އެއްވެސް ގޮތަކުން މަދުނުވާ ގޮތުގައެވެ." (މުސްލިމް 6466/34) އަދި ތިބޭ ހިސާބަށް ގެއްލިފައިވާ ދުވަހެއްގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިޖެހިގެން ހުކުމްކުރެއްވީ ހަދީޘްކުރައްވާއިރު، "ދަރުމަތި ކަމަށް ހާސިލުކުރުމަށް ޝައްކު؟" އެގޮތުން، ކާބަފައިންގެ ވަންހަނާ، އުތުރުން ކިބައި އަލްޤާނ (رضي الله عنه) ކިޔައިދެއްވައިގެން ދައްވައިފިއެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް، މިކަމަށް ދައްވަމުންނިޔަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިއަދަށްވުރެ އުތުރުން ކާބަފައިންގެ ކިބައިވާ، ހަނގުރާމަ ދެއްކެވުމަށް ނުދެވޭ." އެގޮތުން، އުތުރުންގެ ބަޔާންތަކުގެ ގޮތުގައި ދައްވާލައި ގޮސްފައިން، އެފަދަ ހާލަތުގައި، އުތުރުންގެ ކާބަފައިގެ ކިބައިވާ، الله سبحانه وتعالى ވަސް، އުތުރުންގެ ގޮތުގައި ސަލާމަތްވެއެވެ. އެގޮތުން، މިދަންނަވާ، ގޮތުގައި ކިޔާ ބަޔާންތަކެވެ.

ކާމިޔާބުކަން، ސިޔާސަތުގައި ކުރާ ބަޔާންތަކެވެ، ތަރުތީބު ވަނަވަނައިގެ ބަޔާންތަކެވެ. އަދި ހާލަތަށް ބަލާއިރު، މިބާ ދެވަނަތަރުގެ ބަޔާންތަކުގެ ދޮށުގައެވެ. މިހެންނަމަ ހިތްވަރުދިނުން ބޭނުން ދޭނެއެވެ، މިބާގެ ބަޔާންތަކެވެ، ހަމަކަށްދޭން ދޭނެއެވެ. މިބާ އެކަށްލުކުން، ސިޔާސަތުގައެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ކަމަށްލުކުން ހުރި، މިބާގެ ފައިދާކަން ނުހަނު ދޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އަދަބުކަމުގައި މަޖިލިސް ގޮތުގައި ބޮޑުވީ ބޮޑުކޮށް. މިހެން މާނައަށް، މިބާ އެކަށްލުކަން ފަރާތް ސިޔާސަތުގެ. އެގޮތުން އެކަށީގެން އެކަށަވައި ނުހަނުދޭނެއެވެ. މިހެން މާނައަށް، މިބާގެ ކަމަށްލުކަން ކަމުގައި، ފައިދާ ނުހަނުދޭން ނޫން. އެގޮތުން، މިހެން އެބިލިސާ، ބައެއް ހިތްވަރުގެ ބަޔާންތަކުގެ ދޮށުގައި. އެގޮތުން، މަދަދަށް ބޭނުން ހިތްވަރުގެ މިހާރު ދެއްކި ތަރުތީބު، އެހީކަމުގެ ކާއެއްޗެހި ބަޔަށް ފަހިވެއެވެ. އަދި މަދަދަށް ބޭނުން ހިތްވަރުގެ މިހާރު، އެކަށީ ދޭނެސް، ކާކުމުގެ ވާދަކުރާ ނުހަނުދެއެވެ. އަދި އެހެންނަމަ އެކަށީ ދޭނެސް ކާކަށް މައިދާނުގައި، ހިތްވަރުގެ އަމާނާތްކުރުމުގެ. ސަބަބަކީ، އެހީތެރިން އެއްކަލަ އެހީއަށް ހޮވިއްޖެއެވެ. އަދި މިކަން ބޭނުން ހިތްވަރުގެ ބައްލަވާ ހަމައެކަނި ހިތްވަރުގެ. އެކަށީގެން، މަދަދަށް ބޭނުން ހިތްވަރުގެ އެކަށަވައި ބަޔާންތަކެވެ.

ދެއްވަމުންދެއެވެ. އަދި އެއްވެސް މީހަކަށް އެކަން އަނިޔާއެއް ނުވެއެވެ. އަދި އާއިލާތަކަށްވެސް، މުޖުތަމަޢަށްވެސް ހާނިކަމެއް ނުވާނެއެވެ.
އަދި ދީން އިޖްތިހާދީ އަމަލުތަކުގެ، އެމީހުންނަށް މުޢާމަލާތް، އެތަކެއް ގެއްލުމެއް ލިބުނު ޢިބާދަތްތަކާ މުޖުތަމަޢަށް ޓަކައި. ސަބަބަކީ، މިހާރު
އަހަރެމެންނަކީ އިސްލާމްގެ އެއްކަލަ އަދިއެއް ނެތްއެވެ... މިފަދަ މީހުންގެ، އެއްކަލަ ސުންނަތުގެ ކުރިއެރުމާ ބެހޭގޮތުން މިސާލުކަމެވެ.

- ސުންނަތާއި ގުޅުމަކީ الله ތަޢާލާ ލޯބިވުމުގެ، ޢީމާނުގެ ކުރިން ދެނެގަތުން މިއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ރަސޫލުﷲގެ ސުންނަތަށް ތަބާވުމަކީ ތިމާގެ ޙަޔާތުގައި ތަބާވުން މިހާރު، ސުންނަތާއި ގުޅުމަކީ الله ތަޢާލާ ލޯބިވުމުގެ، ޢީމާނުގެ
ކުރިން ދެނެގަތުން މިއެވެ. މިހެންނެވީ، ރަސޫލުﷲގެ ސުންނަތުގައި ތަބާވުމަކީ މިހެނެވެ. މިކަން ކުރެވޭ އިސްލާމީ ތަޢުލީމަށެވެ. ސަބަބަކީ،
އެހާ އަނެއް އިންސާން، الله ތަޢާލާ ލޯބިވެވޮޑިގެންނެވީ، ހަމަ ކުރުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ޢީމާން ކުރިން ފުރިހަމަވެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله އެވް އެބުނަ
ތަޢުލީމަކީ، އަދި އާއިލާގެ އަޚްލާޤު ބަރަކާތްތެރިވުން. އަދި މިކަމަށް، އެކަށް ކުރުވާއެވެ. އެހެންނަމަ، އެކަން ކުރެވޭ އިސްލާމީ
ގޮތަކަށްގައެވެ. މިއާ އެކަން ކުރީ މިހެންނަށް ދުއާކުރުމަށް ނުހެވެ. ސަބަބަކީ، މިއާ އިންސާނީ އެކަށަޅުވެ. އެހެންނަމަ،
އެއިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު ސަބަބުން، الله سبحانه وتعالى އެހެނިހެން ރަސޫލުﷲގެ ސުންނަތަށް ދެއްވާނެއެވެ.

އެހެންނަމަ، މިދުނިޔޭގައި، އަޚްލާޤު ހިތްވަރު ހެޔޮ މިހެންނެވެ. އަދިވެސް އެއްކަލަ، އެހެންނަމަ ބަރަކާތްތެރިކަމެވެ. ދުޢާއަށް، ޖަމާޢަތް
ހިމެނެއެވެ. ދުވަހު، الله އަށް ތަޤުވާ ކުރުމުގައި ބައިވެރި ޖަމާޢަތެވެ. ޤިޔާމަތު، އެހެނިހެން ހެޔޮ، މުސްލިމުން ގުޅިގަތުން މިއެވެ.
ހަމައެހެން، الله އަށް ޝުކުރު އެކަމަކަށް އަންނައިރު ދޭތެރޭ ދިރިއުޅުމެވެ. އެހެންނަމަ ބައްޕަ ދަރިންނަށް الله އަށް ޝުކުރެވެ. އަދި އެހެންނަމަ
ވަޒީފާ، الله އަށް ޝުކުރެވެ. ޤުރުބާނީ، ބޮޑުސްކަމަކީ ރިޔާސަތު އަދި އާއިލާއަށް ގޯސްކަމެއް ގެންނަ އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު އެންމެހައި، ޖަނަތު
ގޮވާލުން، (އެހެރީސަޙާ ގެބަރަކާތްތެރިކަން) އެހެނަސް، "އަހަރެން الله ބޯހިމެނިއޭ" ބުނާ މިހެވެ. ހަމައެހެން، ބަރަކާތް ދިރިއުޅުމެއް،
އާންމު ވަޢުދު ދިން ސަބަބަކީ، އާންމު ތަރުބިއްޔަތު ޝަރުޢީ (މިންވަރު) އެކަން ފުރިހަމަ މިހެވެ. އަދި ހަމައެހެން، ސުންނަތާއި ގުޅުމަކީ
الله ތަޢާލާ ލޯބިވުމުގެ، ޢީމާނުގެ ކުރިން ދެނެގަތުން މިއެވެ. އެހެންނަމަ، މިދުނިޔޭގައި، އަޚްލާޤު ހިތްވަރު ހެޔޮ މިހެންނެވެ. އަދި މިއީ
ބަރަކާތެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ބަރަކާތްތެރިކަމާ ހަމައެކެވެ.

- ފައިސާގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހަމަ އަޚްލާޤީ މި

ކޮންމެއަކަސް، ރަސޫލުﷲގެ ހަޔާ ދިރިއުޅުން، މިދުނިޔެ މިހެންނަށް އެކަން ބުނެ ނުކުރެވެ. މިދުނިޔެ މިހެނެ އިސްލާމް، رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ބަޔާން އެހެން މިހެން ގަވާއިދު ހަރުދަނާކުރި ހަދިޔާއެވެ. އެހެންނަމަ، އަހަރެމެން އެހެން މިހެން ބަރަކާތެވެ.
އެހެންނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަރުދަނާކުރައްވައި، ފައިސާގެ ގޮތުން މިހަކު ދަރި ހަޔާތުގައި އުޅޭ، އަދި އެހެނަކު ލިބޭއަށް
ފައިސާ ދޫކޮށްލިޔަސް، އަދި ލިބޭ އެހެނަކަށް އިތުރަށް ވަޒީފާ، ނުވަތަ އެދުނަސް މަޖާލިސް ކުރިއެރުމަށް، الله سبحانه وتعالى
ރަސޫލުﷲގެ ސުންނަތުގައި ލިބޭއަށް ހަމަ ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، ފައިސާގެ ގޮތުން އުނދަގޫތަކަށް ހަރުދަނާވެއެވެ، މިސާލަކަށް ވަރަށް ބޮޑު
ބޭނުމަށް ހިފުމެވެ. އެއީ ހާސިލްކުރާ ހާލަތު ކޮންމެ މިހެނެވެ. އެއީ، ޤާނޫނީ ތަރުބިއްޔަތުން މިހެނެވެ. އެހެންނަމަ، އެހެން،
ލިބޭއަށް ފައިސާ ދޫކޮށްލުން އެބަހުށޭ. އެހެންނަމަ، ލިބޭ އެހެނަކަށް މިދުނިޔެ، އެދުނަސް އަދާކުރުމަށް އިތުރު ވަޒީފާ. ނުވަތަ ލިބޭ
އާންމުކޮށް އެދުނަސް ޖަމާޢަތުގެ ގުޅުންތަކެވެ. އެހެންނަމަ، ލިބޭ އެހެނަކަށް މިދުނިޔެއަށް ފައިސާ ހަރުދަނާކުރުމުގެ ބަރަކާތެވެ، الله سبحانه
وتعالى ލިބޭއަށް ރަސޫލުﷲގެ ފައިސާ ހަރުދަނާކުރުމާ، ލިބޭއަށް ހަމަ ދެއްވައެވެ. އެހެންނަމަ، ލިބޭއަށް ގަވާއިދުތަކާ ގުޅުންހުރި، މިހާރު
ދިރިއުޅުން، އާންމުގޮތެއްގައި ދުނިޔެ މުޅިގައި އުނދަގޫ ބަރަކާތް ހުރި މިހެނެވެ. ނުވަތަ އެހެން މިހެނަށް ފައިސާ ލޯބިވާ ބަރަކާތެވެ.
ސަބަބަކީ، އަދާކުރި ދިޔަމަ، މިސާލަކަށް ފައިސާ ލޯބިވާ ބަރަކާތެވެ. އަދި ސުންނަތް ބަރަކާތްތެރި ދިރިއުޅުން ބަހައްޓާ،

އެހާވެސް މީހުންނަށް ފަސޭހަކޮށްދެއްވިއެވެ. ދީން ބުރުސޫރަ ރިވެތި އަންހެނަކު ޖިންސާއަށް ގޮވާލި ފިރިހެން މީހާއަށް ބަލާއިރު، އެމީހާއަށް އުނިކަމެތިވެސް، ވަރަށް ބޮޑު އުނދަގޫ ހާލަތްތަކެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހުންނަށް ފަސޭހަކޮށްދެއްވަނީ ހިތް ދެއްވައެވެ.

- **އެކަން މީހުންނަށް އެދިވެ، އަދި އެކަން އެމީހުންގެ ބޭނުންތަކެއް ފުއްދައިދިނުން މީހާ**

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "އިލާހީ އަމުރުފުޅުތަކަށް މިދުނިޔެއަތުވެގެ ޝަރީޢަތާ އުސޫލުތަކުން ސަލާމަތްވެރިކަމުގެ ކަންތައް މިހަކަށް، الله سبحانه وتعالى ފަސޭހަކޮށްދެއްވުމަށް އެމީހަކަށް ޝަރީޢަތާ އުސޫލުތަކުން ފަސޭހަކަމުގެ ދާއިރާތައް ދެއްވައެވެ."

(މުސްލިމް) އެގޮތުން، ބަލައިގަނެވޭ އަކަތަށްމީހުން ހިތްވެސް، އެކަން މީހުންނަށް އެހީވެދޭ، ކުރަމުންއަރަމުން ކުރެވެ. ސަލާމަތީ، އަކަތަށްމީހުން ހިތްވެސް، ދީނީ، ނަމާދުކަމުގެ ޔަގީންކަމާއެކު ޕްރޮގްރާމުތަކަށް އުނިން ކުރެވެއެވެ. އަދި އަކަތަށްމީހުން ހިތްވެސް، އިސްލާމީދީނުގައި އެކަން މީހުންނާމެދު، ކަންތަކާ ގުޅޭކަން އަމަލުކުރަނިކޮށްވެސް OK ވާނެ ކަމުގައިވެ. މީހުންނަށް އަނިޔާކުރުން، މީހުންގެ ފުއްދާނުލައި، ވައްކަންކުރުން، މީހުންނަށް މަކަރުހަދާ... މުޙައްރަމްކަމެއް ކުރުމަކީވެސް، މީހުންގެ ހަޤްޤުތަކަށް، އެމީހަކީ ފުރިހަމަ މުސްލިމެއް ކަމުގައިވެ. އެކަން މީހުންނާމެދު މުއާމަލާތްތެރި ގޮތެއް، ތިމާގެ ހިސާބަށް ބޭނުމާ ބަދަލުވެގެންދާ ކަމެއްނުވާނެ. ބައެއް މީހުންނަށް، އެމީހުން މީހުންނާމެދު، ހާއްސަކޮށް ޚާއްޞަކޮށް ކަންތައް ކަންކަމުގައި ޙައްޤުތައްވެސް މުހިއްމު ސަލާމަތް، އެމީހާއަށް ޖިންސަކަތް ވަރުވެއެވެ. އަދި އެކަމާމެދު ވަރަށް ގިނަ ހަދީޘްތަކެއް ވެއެވެ. އެގޮތުން، ދީނާ މުޢުމިނުންނަށް މުޙުސިނުންގެ ދަރާވާލާ އުނދަގޫތަކުން އެހީތެރިވެދިނުމަށް، الله سبحانه وتعالى ދީނާއެކު އާދަރާގެ ގިނަ އުނދަގޫތަކުގެ ތެރެއިން އުނދަގޫތަކުން ފަސޭހަކަން ދެއްވާނެއެވެ.

- **ދީނާގެ އަދާގެ ސުލްޙު ފުރުޞަތުދިނުން**

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ، "މުސްލިމުންގެ ސުލްޙު ފުރުޞަތުދީ ކަންތައް މިހަކު، الله سبحانه وتعالى ފަސޭހަކޮށްދެއްވައި އެމީހެއްގެ ސުލްޙު ފުރުޞަތުދިނުމެވެ." އައްޙަމަދު، އެކަން މީހުންނަށް ގެންގުޅުން، ދީނާ ބަދުނުންވާ އެއްވެއް ނުވެވެ. އައްޙަމަދު، ދީނާގެ ހަދިޔާގެ އެކަން މީހުންނަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ނުވާނެ ބަޔަކު ވެއެވެ. އައްޙަމަދު، އެހީވެވެ. އެކަށީގެ، ވަދުވެރި ގެންގުޅުމަކާއި، އައްޙަމަދު، ހަމައެކަނި އެކީގައި ނުކުރެވެ. އެގޮތުން، އައްޙަމަދުގެ ބޮޑުކަމުގައި، ދީނާ، އެކަން މީހުންނަށް ގެންގުޅުން ބަދުނުންވާ ދަކަދި ހިމެނޭނެވެ. މުސާފަރާތަކަށް، ދީނާގެ ފަހަރެވެ. މުސާފަރާތަކަށް، މިހާރު މުސްލިމުންގެ ދުވަހުގައި ފުރިހަމަ ކަންފަސާދަވެއެވެ. އަދި އެމީހާ އަޅުގަނޑު ކަންތައް، މުސްލިމުންނަށް އަނިޔާކަން، އެމީހާ ބަދުއްދުއާ ނުކުރެވެ. މުސާފަރާތަކަށް، މީހަކު ވަރަށް ގިނައިން ނަފްރަތުކުރެވެ. އަދި އެމީހާގެ ހިތުގައި އިޙްސާސްކުރާތަކުގެ ހެޔޮ ފަހުވެސް ހިމެނޭނެވެ. އަކަތަށް، އެމީހާވެސް ހަރަކާތް އެޅުމެއް ދެކޭނެވެ. ހަމައިރު، ބައްދަލުވާގެ ޖެހިއްޖެ ފާހަގަކުރެވެ. އެކަމުގައިވެސް، އެމީހާގެ ހިތުގެ، އެކަމަށް ފުރުސަތުދިނުމުގައި، الله سبحانه وتعالى އަށް ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރެއް އަދާކުރެވެ.

އަދި އެމީހާގެ ނިކަމެތިކަން، އެމީހާއަށް އަނބިކަނބަލުން. އަދި އެމީހާ الله އަށް އަދި ދަރިންނަށް ވެސް ދެކެނި، އެހާއަށް ހަމަޖެހުން ސަލާމަތުން ދެއްވުން. އަދި އެމީހާ އަޅުގަނޑު، އެޖެހޭގެ ކަންތައް ސަލާމަތް ނުވެވޭގެ ނެތްނަމަ. އަދި އެއްވެސް މީހަކަށް އަކަށް އަނބިކަނބަލުން، އެމީހާ ބޮޑުވެގެން ނުވެއެވެ. އެހާއިރުސް، އަކަށް ހުރިހާ އެކަމުގެ މީހުންނަށް ސުލްޙުކުރަނިވިކަމުގެ. އެއްކަހަލަ ވަރުވެސް، ކަންތައްތަކެއް ގެންދިއުން ދީނާއަށް އަކަށް އަނބިދޭގެ. އެމީހާ ހަމަ ޖެހުމަށް ފާސްކުރަންޖެހޭ، ދީނާ އަކަށް ސުލްޙުވެރިވުމަކީ، އަދި އަކަށް އަޅުގަނޑު ސަލާމަތު، ދަނޑިވަޅުގައި، ދީނާ އަކަށް ސުލްޙުކުރުމަށް ފެނުން الله سبحانه وتعالى ފަސޭހަކޮށްދެއްވައި ދީނާއަށް ބޮޑެތި، ދީނާގެ އަދާ ސުލްޙު، ސުލްޙުވާގޮތުގެ ފުރުޞަތު. ސަލާމަތީ، އަކަތަށްމީހުން ބޭނުން ކަންތައް މީހެއްގެ ހަރަކާތެއްވެސް، އެކަން މީހުންނަށް އަނބިކަނބަލުން ބަދުނުންވާ ސުލްޙުވެގެން ހުންނަށެވެ. އެއީ ޚާއްޞަކަން، ނަމަވެސް އަދަބުވެގެން ކަމުގައިވެސް ވާނެއެވެ. އަދި ދީނާ އެހާރާގައި ހިތްއަކަށް ބަދުނުންވެރިއެއް ނުން. ދީނާ الله އަށް ވަރަށް ގިނައިން ދެކޭނެ، ދީނާގެ ހަމަޖެހުން ސަލާމަތުން ދެއްވާނެ. އެގޮތުން، އަކަށް ސުލްޙުވެރިވުމަކީ، الله سبحانه وتعالى ފަސޭހަކޮށްދެއްވައި ދީނާއަށް ބޮޑެތި، ދީނާގެ ސުލްޙުވެރިވުމުގެ ބަދުނުން ސުލްޙުގައި ސުލްޙުވާގޮތުގެ ފުރުޞަތުދީފައިވެއެވެ. ކަންތައްތަކެއް، ދީނާގެ ހިތްތައް އަރާފަށް، "އިސްލާމްދީނުގައި ހަމައިރު ބަދަލުކޮށްކަމުގެ ކަންތައްތަކުގައި، ދީނާ އަކަށް ސުލްޙުވެރިވުމަކީ، ކާމިޔާބު ކުރިއެރުމުގެ ގޮތެވެ!

އެގޮތަށް އަމަލުކުރުން، ރަގަޅުވާނީ ކިހިނެއްބާއެވެ! ރޯބަލި ބޭޒާރުވެއްޖެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ހައްދު ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެން ކާބަރަގޭސް، އުމުރާގެ މަށްކަރަ ބުޅާމު ތަންޏޫޑް ކުރަންޖެހޭ ނޫންހެއްޔެވެ!..." ކޮންމެއަކަސް، އިސްލާމްދީނުގައި ހުދޫދު ކަނޑައެޅިފައިވަނީ، މުޖުތަމަޢަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އަންނާތީވެ، އަދި މުސްލިމުންނަށް އެކަމުގެ އަސަރުކުރުން ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި، މުޖުތަމަޢު ޠާހިރުކުރުމަށެވެ. މިކަމުގައި ނުރައްކާތެރި، ގޯނާއި އާންމުވެގެންދިއުމެވެ. މިހެން ސިއްރުކޮށްގައި ގޯނާއި ކުރުމުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން، މުޖުތަމަޢަކަށް އަސަރުކޮށް ނުކުރެއެވެ. މިހެނީ އެމީހާގެ ގޯގައި ހުރެގެން ފާފައެއް ކަމަށެވެ. އެކަމުގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި އެއްވެސް މީހެއްގެ ގޯހެއްގައި ހާލު އެކުރަކާއި ނުދައްކަވާށެވެ. އެގޮތުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢަށް އެއްވެސް އަސަރެއް ނުކުރެއެވެ. ދީން ސަލާމަތީ، އެކަން އަނިޔާއަކަށްވާނީ، ކިޔާރިސާބަކުން ހުއްޓެވެ! އެގޮތުން، އެއީ އެކަމުގެ ގޯގައި ކުރެވޭން ފެނުމުންނެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަމުގެ ގޯގައި ކުރެވޭން ފެނުމުން، ދީން އެހެންމީހުން އެކަމަށް ޝައުޤުވެރި ކުރުވައެވެ. ގޯގައި އެގޮތަށް އަމަލުކުރުމުން، އެފާފަކުރުމަށް އެހެން މީހުން ޝައުޤުވެރި ކުރުވައެވެ. ރަނގަޅު މުސްލިމުންގެ ސިފައެއްގައި އެއްކޮށް ނޫނެވެ. އެކަމަކު، މީހަކު އާންމުކޮށް ބޭރުގައި ރޮބުމަށް ފެނުމުން، ރަޖާގެ ބިލިބިލިޖެހޭނެ ފެނުމުން، ރަޖާގެ އިސްތިޢުފާރުކުރާނެ ފެނުމުން، މުސްލިމުންނަށް ރޭނުންފެނިދާނެ ފެނުމުން، އެއީ މުސްލިމުންގެ ސަލާމަތުކަން، އެކަމަށް ދަމައިގަންނަ އިރެވެ. އެކަމަކު، އެކަން ކުރުވެސް ސިއްރުން ކަމަކުވާއި، އެއްކޮށް މީހަކަށް އެކަން އެނިގުމެއް ނުވާނަމަ، އެހީ ކާންމީވެސް ދެމިހުރެ އެހެން ފާޅުކުރުމަށް ނޫނެވެ. އެކަން ހަރުދަނާ، އަދި ރަނގަޅު ބައެއް އެނގިއްޖެނަމަ، ސިއްރުގައި ކުށެއް ފާޅުކުރުމަކީ ގޯހެކެވެ. ފާޅުކުރެވޭނީ ޝަރުޢީ ނިޔަލުތަކުގައެވެ. އަދި އެކަން ނުކުރެވޭނެ، ރަސޫލުﷲ (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މުސްލިމުން ފާޅުގައި ފާފަކުރުން އަމަލުތަކުން ފެނުމުން، ދީން އެހެންމީހުންގެ ކަމަކަށްވެސް ފުރުޞަތު ދޭނެއެވެ، އެހެންމީހުންގެ މައްޗަށް ﷲ ފާޅުކުރައްވާނެއެވެ." ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑު މިތަނުގައި ގެނެސްދިނުމަށް ބޭނުންވާއެއްގެ މިސާލެވެ. އެހެނަސް، ކުރިޔާނުގައި ކަންތައްތަކެއްވެސް މިކަން ޒާތުގައި މިގޮތަށެވެ. އަދި ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ ٱلْفَاحِشَةُ فِى ٱلَّذِينَ آمَنُوا۟ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْآخِرَةِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މުއުމިނުންގެ ތެރޭގައި ފާޙިޝްކަންތައް ފެތުރުމަށް ލޯބިވާ ބަޔަކު، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ވޭންދެނިވި އަޒާބެއް ހުރެއެވެ. (ޝަރުޢީ ހައްދެއް) ދުނިޔޭގައި އާޚިރަތުގައި ވެސް ހުރެއެވެ....." (سورة النور 19) ބައެއް އިލްމުވެރިން މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި، މިކަންތައް، އެހެން މީހުންނަށް ދަންނަވާދީ، ދީން މުޅިމީހުންގެ ކަމަކަށްވުން، އަދި ފާޅުކުރުމަށް މީހުންނަށް ނުބައިކަން ހާމަކުރާ ވީމާ، "ތިބާއަށް އެނގޭ ހުރިހާ ގޮތް! ތިޔަ ރަނގަޅު، އެބަ ދިރިހުރި ހާދިސާ ......" އެގޮތުން، އެބުރަން މިހާރު ގޮތެއްގައި ހާމަކޮށް ދިމާލުގައި ފާޅުކުރެވިފައިވާކަމެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން، މުސްލިމުން ފާސިޤުވެގެންދިއުމެއް އެހެންނަމަވެސް، ނުބައި ގޮތުގެ މަގަކަށް ދެއްކުމެވެ، އެކަމުގެ ތެރެއެއްގައި، ފާޙިޝް ހާމަކުރުމަކީ ކަމެކެވެ. އެއީ ހުއްޓުވުން، ޝައިޠާނާ ފާރަލާ ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް އަމަލުކުރުމެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަމަށް ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ފިލަވަން އަންނަތަނެވެ، އެކަމަކީ، އެއީގެ ރޭގައި ވާހަކަ ހާމަކުރާތަނެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ސިއްރުތަކުގައި އެކަމުގެ ނުވާތީ، އެކަމުގެ ކުރިއަށް ނުދާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އާޚިރު ދުވަހު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ޙައްޤު، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ ކުރިމަތިގައި ހުށަހެޅުން އޮންނާނެއެވެ. އަދި ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން (އިންސާނުން ދަރިކޮޅުގައި ޖިންނުން) ވަކިވަކިން ދާނެ، ހިސާބުތައް ކަށަވަރުކޮށްދޭނެއެވެ. އަދި އެހުރިހާ އެންމެންނަށް، ﷲ އާއި އޮޅުވާ ފުރުޞަތު ދޫކޮށްލާ ވަރަކަށް އަޅުވާނެއެވެ. އަދި ﷲ އަޅުގަނޑުގެ މައްޗަށް، އެއްގަމުގެ ޙާލަތު ބަޔާން ސާބިތުކުރައްވާނެއެވެ. އެއްމެންގެ ކުރިމަތީގައި ސާބިތުކުރައްވާނެއެވެ. "ތިބާ މިފަދަކުރީ ކީއްތޯ؟" އެގޮތުން، ހުރިހާ ކަމެއް ހާމަވާނެއެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ މާނައީ، "އެދުވަހުން (ހިސާބު ބެއްލެވުމަށް) ތިޔަބައިމީހުން ހުށަހެޅޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އެއްވެސްކަމެއް، ވަންހަނާއެއް ނުވާނެއެވެ."

(سورة الحاقة 18) އެގޮތުން، އެދުވަހުގައި ހުރިހާކަމެއް އާންމުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އިމާންވި ބައެއް އަޅުތަކުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހުންނަށް ސަތުރުކޮށްދެއްވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، الله سبحانه وتعالى އެބައިމީހުންނަށް ސަތުރުކޮށްދެއްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى މުއުމިނަށް ގާތަށް ވަޑައިގެންނަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހާގެ ކުށްތައް ކިޔައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި ކަލޭ ކުރި އެކަމެއް ދަންނަވަތޯ. އަދި ކަލޭ ކުރި އެކަމެއް ދަންނަވަތޯ. އަދި ތިޔަ ގޮތަށް، އަތަށް ކުށްތަކުގެ ގޮތުން، ދެނެވޭނެއެވެ. ކަލޭ އެނގިލައްވާނެތޯއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެ މުއުމިނާ ބުނާނެއެވެ. އާއެކެވެ، އެކަލާނގެ ދަންނަވާނެއެވެ. އަދި ފަހެ ކަލޭ ދުނިޔޭގައި ސަތުރުކޮށްދެއްވިން، ދަރުމަވަންތަ ކުށްތަކުގެ ޖަޒާތަކުން. "މިއަދުވެސް ކަލޭގެ ކުށްތައް ފުއްސަވައިދެއްވީމެވެ. އަދި މިއަދުގެ ކުށްތަކުގެ ވަނަ ދޫކުރައްވާ ދޫކޮށްދެއްވާނެތޯއެވެ." އެގޮތުން، ހުރިހާ ކަންތައްތައް ފަހަރެއްގައި ފާޅުވާނެތޯއެވެ. އަދި الله ސިއްރުތައް ފަހެ ބުނެ، ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކާއިގައި އެކަމަކުގައި ކުރިން ބުނާނެތޯ، ސިއްރުތައް އެކަމަކާ ފުރަތަމަ ދަންނަވާނެތޯ. ގުނާނެތޯ. އަދި ސިއްރުތައް ކަލޭ ދޫކުރަނީތޯ الله ބަލާ ގޮތުގެ ގޮތަށް އެކަން. އަދި އެއްވެސް އެކަން ސިއްރުތަކުގެ އެކަށީގެން ސިއްރުތަކާވެސް ކުރީމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ފަހެ ކުރައްވާ ސިއްރުތައް ފުއްސަވާނެއެވެ. މިގޮތަށް ސިއްރުތަކުގެ ދުނިޔޭގައި. މިއީ ސިއްރުތަކުގެ ކުރިއެވެ.... އަދި ދުނިޔޭ ދުވަހު ކަންތައްތަކާ ހުރި ކަމެއް، الله ސަތުރުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުސްލިމުންގެ، ދަރުމަވެރިކަމުގެ ކަންތައްތަކުގެ ދުވަހު ސިއްރުތަކާއި ކުރާނެތީ، الله سبحانه وتعالى ދެ ދުނިޔޭ ގޮތުން މުސްލިމުންގެ ސިއްރުތައް ފުއްސަވާނެއެވެ. މިކަމުގައި ދޮގުން އަޅުގަނޑު، އެކަން މުސްލިމުގެ ސިއްރުތަކާ ކަންތައްތައް ދުވަހުގެ ވަނީ، وَلَا تَجَسَّسُوا ގެ ދުނިޔޭގެ އިސްލާމީ ދީނުގައި ސިއްރުތައް ހޯދުމެވެ. އޭގެ "ތަޖައްސުސް ނުކުރާށެވެ." الله سبحانه وتعالى ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރެއްވި، "އެހެންމީހުންގެ ތަޖައްސުސް ނުކުރާށެވެ." އަނެއްކާ ކަންތައް ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކުގެ، އަނެއްކާ ސިއްރުތައް ސިއްރުތަކުގެ ތަޖައްސުސް ކަމަކީ އެކަމެއްވެސް. އެހެންކަމުން މީހުން ސަލާމަތުކުރުމަކީ ސިއްރުތައް، އަނެއްކާ ސިއްރުތަކުގެ ކަންތައްތަކުގެ ސިއްރުތަކާ ހިފަހައްޓާ! އެކަމަކު، މިއަދަކީ ދުނިޔޭގައި ނުބައިކަމެއް ފާޅުކުރުން، ދުނިޔޭގެ މީހާގެ ގޮތުގައި ވަކިކަމެއް، ސިއްރުތަކުގެ ކަމަކީ އަދަބުކުރަން، އަދި ނުބައިކަމެއް ސަތުރުކުރުމެވެ. ސަބަބަކީ، މިހާރު އެއީ ދުނިޔޭގައި ކަންތައްތަކުގެ ކަމެވެ. އެކަމަކު، ގޮސް ތަޖައްސުސްކުރަން، މީހުން ކުރިން ކަންތައްތަކުގެ ހުށަހަޅައިދޭން، ސިއްރު ސިއްރުތައް އަޑުއަހާ، ބަލައިލާން، މިގޮތަށް ކަންތައްތަކާ، އިސްލާމްދީނުގެ ނޫނެވެ. މިދުނިޔޭގައި، އިހުގެ ތަޖައްސުސްގެ ނަތީޖާއެވެ. އިހުގެ ތަޖައްސުސްގެ ނަތީޖާއަކީ، މީހާގެ ކަންތައްތަކުގެ މީހާ ސަލާމަތްކަން ދޫކޮށް. މީހާއި ނުބައި ކަންތައްތަކާއި، ނުބައިވެއެވެ. މިހެންގެ އިމާންކަން ފުރިހަމަވުމަކީ، އެހެނިހެން ނުބައި ކަންތައްތަކާއި ނުބައިވެއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގެ ވަޙީގައި ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "މީހާގެ އަނގައިން މީހާ މަރުދަނޑުގައި ހިނދުކޮށް، الله ވެސް، މީހާއަށް މަރުދު ދިނުމުގަވެ."

- ޢަދުލުވެރިކަން ދިނުމާ މަރުވެރި އަޚްލާޤު

ސަބަބު ހަދީޘުގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މީހާގެ ޙައްޤު ނުކޮށްލާތީގައި، ޤިޔާމަތް ނަސޭޙަތްދިނުމަށް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله މީހާއަށް ނަސޭހަތް ދެއްވާނެއެވެ." މިއީގެ މާނައަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ މިސާލަކަށް، މީހާ އިސް މަޤާމެއްގައިވެއެވެ. އަދި މީހާގެ ތަޤްވާވެރި އަޚްލާ އެމަޤާމުގައިވާއިރު ނުކުރެއެވެ. އަދި މިސާލަކަށް އެހެންމީހާގެ ޙައްޤުތަކާއި ވަޒީފާއެއް ފޯރުކޮށްދިނުން ތިބޭނީއެވެ. އަދި ދެން މީހާ، މީހާގެ އެހެންމީހުންގެ ޙައްޤު، ޙައްޤުތަކުގެ ޙައްޤު ދޭން ފުރިހަމަކޮށްދެއްވެއެވެ. އަދި އެހެނީ ދެކޮޅަށް ވާސިލުވާ ވަރަށް، މީހާ ހިތްވަރުވެއެވެ. އެގޮތުން، މީހާ އަޚްލާޤީ، މީހާގެ އަޚްލާޤް ގާތްވުމާ މީހާގެ ޙައްޤާއި ގާތްވެ، މީހާ އަޚްލާޤީ، الله އަޚްލާޤަ ކަމުގައިވާ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله މީހާއަށް ނަސޭހަތް ދެއްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މީހާގެ ޢަދުލުވެރިކަމީ، މީހާ އެހެންމީހުންގެ ޙައްޤުތައް ދެއްވައިގެން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީހާ ނަސޭހަތް ދިނުމެވެ. އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައި ނަސޭހަތް ދެއްވާނެ، الله މީހާއަށް މަރުދު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އަނެއްކާވެސް ކަންތައްތަކަށް، އަނެއްކާވެސް ތަޤްވާވެރި އަޚްލާޤީ ނަޒާހަތްތެރިކަމުގެ ވާޖިބު ދެއްވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ތަޤްވާވެރި އިޚްލާޞްތެރިކަމުގެ ނަޒާހަތްތެރިކަމުގެ ވާޖިބު ދެއްވާނެއެވެ. އެހެނަސް، މިގޮތުން ކަންތައްތަކާ، ތަޤްވާވެރިކަމުގެ ވަޒީފާތައް ދެއްވާނެއެވެ. މިހެން

ދިފާޢުކުރަނީ، ހަމައެކަނި ދިފާޢުކުރުމަށް ކަމުގައި ވެގެންނުވާނެއެވެ. ސަޙާބަހީ، ބައެއް ފަހަރަށް މިސްކީނުންނަށް ކުށްތައް ކުރެވިއެވެ. އެގޮތުން، ތިބާއަށް ކަންތައްތަކުގެ ޒާތީ، "އަހަރެންގެ އަޚުން އަހަރެން ދިފާޢުކުރާނަމެވެ. ނުވަތަ އަހަރެން ގަބޫލުކުރާ އިތުރުވެރިން، އަހަރެން ދިފާޢުކުރާނަމެވެ. ނުވަތަ އަހަރެންގެ ބައިގެ މީހުން، ނުވަތަ އަހަރެންގެ ގުރޫޕުގެ މީހުން، އަހަރެން ދިފާޢުކުރާނީ، އެހެން އެންމެން، ބާޠިލްކުރާނަމެވެ...." މިގޮތަށް ތިބާ ކަންތައްތަކުގައިގެން ނުވާނެއެވެ. ތިބާ އެންމެންގެ މައްޗަށްވެސް ގެންގުޅެންވާނީ، އެއް ހުކުމެކެވެ. އެކަމަކީ، ރަގަޅުކަމެއްނަމަ، ތިބާ އެކަމުގައި ބައިވެރިވާށެވެ. އަދި ނުބައި ކަމެއްނަމަ، ތިބާ އެކަން ބަލައިގަނެގެން ނުވާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ތިބާގެ އަޚާއަށް، އަނިޔާވެރިއަކަށްވިޔަސް، ނުވަތަ އަނިޔާލިބިގެންވާ މަޒުލޫމަކަށްވިޔަސް، އެހީތެރިވާށެވެ." (އެގޮތުން، މަޒުލޫމަށް، ޙާލުގައި އެހީތެރިވުމެވެ. މަޒުލޫމަކީ، ޙާލަތުގެ ދަށުގައި އަރިހަށްދާ ޤަބީލާގައި ގައުމު ގާތްކުރުމެވެ. އެއީ، "އަހަރެންގެ އަޚުން، އެމީހަކު ހަރަކާތްތެރިވާ ނުވަތަ ނުބަޔަކަށް، އަހަރެން އެހީތެރިވާނަމެވެ." ފަހަރަކީ، އަހަރެންގެ ގޯތިގެ މީހާ ބަދަލުކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދޭނެ އުސޫލުގައި ވީއެވެ. އަދި ދީން އެގޮތަށް ކުރާ ތަކެއްޗެވެ. މިސްކީނަށް، އަހަރެންގެ ގޮތުގެ މީހުން، އެ ގޮތަށް ގޮތްގޮތުން ހުރިހާ މީހުން ނިސްބަތްކުރެވިއެވެ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ތިބާގެ އަޚާއަށް، އަނިޔާވެރިއަކަށްވިޔަސް، ނުވަތަ އަނިޔާލިބިގެންވާ މަޒުލޫމަކަށްވިޔަސް، އެހީތެރިވާށެވެ." އެގޮތުން، ސަޙާބީންނަށް މިއަށް އިތުރުން، އެބާކަމުން ހައިރާންވެގެން ދިޔައެވެ. އެބާކަމުންނަކީ ނުވިސްނުނެވެ. މިއީ ޤާނޫނުގެ ގައުމުގެ ގޮތުގައެވެ! މިއީ ގޮތްތަކުގެ ގައުމުގައެވެ! رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިގޮތަށް ބަޔަކާއި ކުރާކަށް ކޮންކަމެއްތޯއެވެ! ކޮންމެއަކަސް، މިސްކީނުން (ސަޙާބީން) އެއްސުވިއެވެ. "رسول الله އެވެ. އަޅުގަނޑު އަނިޔާ ލިބިގެންވާމީހަކަށް، އަޅުގަނޑު އެހީވުން ރަގަޅެވެ. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑު އަނިޔާވެރިއަކަށް، އަޅުގަނޑު އެހީވާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހަކު މިކަމުން އަނިޔާވެރިވުން ހުއްޓުވާށެވެ." (ބުޚާރީ 624/43/3) ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެގޮތުގައި ދެއްކެވި އަހުލާސް ދަސްކުރާށެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ހަދީޘްކުރެއްވި، ތިބާގެ އަޚާއަށް އަނިޔާވެރިވުމުން ދުރުކުރުން، އަޅުގަނޑު އެހީވުމަކީ، އެކަށް ގެއްލުމެއްވުމުގައި އަޅުގަނޑު ބަޔަކަށް ކުރާނެ ކަމެކެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު އަނިޔާވެރިން ހުއްޓުވުމެވެ. އެގޮތުން، ތިބާގެ އަޚާއަށް އަނިޔާވެރިވުމުން ދުރުކުރުން، ތިބާގެ އަޚާއަށް އެހީވެދިނުމެވެ، އަދި އެއަނިޔާއިން އެކަށް ދުރުކުރުމަށް ހިތްވަރުދިނުމެވެ. އެކަމަކު، ތިބާގެ އަޚާ އަނިޔާވެރިވުމުން ދުރުކުރުމަކީ، ތިބާ އެކަށް އަނިޔާވެރިވުން ހުއްޓުވުމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޢަދުލުވެރި ވެރިއެއްގެ ވާހަކަ އަހަރެމެން ދަސްކޮށްދީފައެވެ. އެކަމަކު، ޢަދުލުވެރިކަމަކީ، ހަމައެކަނި ޙުކުމްތަކުގެ މައްސަލަ އެކަނި ނޫނެވެ. ޢަދުލުވެރިކަމަކީ، އަހަރެމެން ހުރިހާ އެންމެންގެ މުޢާމަލާތް ނޫނީ ކަމެކެވެ. ޢަދުލުވެރިކަމަކީ، ހަމައެކަނި ހުކުމް، ނުވަތަ ޙައިސިއްޔަތު، ނުވަތަ އެކަންކަމުގެ ވެރިއެއްގެ މުޢާމަލާތް އެކަނި ނޫނެވެ. ޢަދުލުވެރިކަމަކީ، ހުރިހާ އެންމެންނަށް އަދާކުރަންޖެހޭ ހުކުމްތަކެކެވެ. ސަޙާބަހީ، އަހަރެމެން ކޮންމެ މީހެއްގެ ޙައްޤާއި، ކޮންމެ ޖިންސެއްގެ ވެރިކަން ވެއެވެ. އަދި ތިބާގެ ޙައްޤުގައި ޖިންސާއި އޮންނަކަށް ހިނދުކޮށް، ދީން ތިބާ ޢަދުލުވެރިކަމަށް އަމަލުކުރާނެ ގޮތް ހިސާބުކޮށް ޤާނޫނުގެ ބަސްވާނެއެވެ. އަދި ކުރިންވެސް ދަންނަވާ ފަދައިން، ކާއިނާތުގެ ހުކުމަކީ، ޢަދުލުވެރިކަން ކަމުގައި އަހަރެމެން ބާރުއަޅާ ވެރިޔާއެވެ. الله سبحانه وتعالى އުޅޭ ގޮތަކީ އަދި ބިން އުފެއްދެވުމުގައިވެސް، ޢަދުލުވެރިކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި އެއްވެސް ގޮތަކުން ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލިއްޖެނަމަ، ދުނިޔެ ހުރިހާކަމެއް ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި ޢަދުލުވެރިކަމަކީ، ވަރަށް އަޒީޒު މަތިވެރިވެގެންވާ ކަމެކެވެ. މުސްލިމުގެ ހަދީޘްގައިވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވެއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى ގެ ކާރިތުބުރުގެ މަތީގައިވާ އަލިގެ މިމްބަރުތަކުގައި ހިނިތުންވުމާ ނުވަތަ ކުޑަކުދިން، އަވަހަށްވަޅުލީ (ޢަދުލުވެރިން) ތިއްބަވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ކައިރީގައެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ދެއަތްވެސް ރަނގަޅެވެ. އެމީހުންނީ، އެމީހުންގެ ޙުކުމްކުރުމުގައްޔާއި، އަދި އެމީހުންގެ އާއިލާތަކުގެއްޔާއި، އަދި އެމީހުންގެ ޒިންމާތަކުގައި ޢަދުލުވެރިވި މީހުންނެވެ." އެގޮތުން، ޙުކުމްކުރުމުގައި ޢަދުލުވެރިވި މީހުން، މިސްކީނުން، ފަޤީރު، ނުވަތަ އާޚިރަތުގެ ރައްޔިތުންގެ

ޗައިނާގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުން، ނުވަތަ މައްސަލަތައް ހައްލުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާ މީހުން، ނުވަތަ މައްސަލަތައް ގެނެވޭ މީހަކީ ތިބޭކަމަށްވާނަމަ، އަދި ތިބޭ އެއުރެން ޙުކުމްކުރާނަމަ، ދީން ޤާނޫނުތަކުގައި ތިބޭ ހުންނާނީ الله سبحانه وتعالى ގެ ކަލާމް ފަރާތުގައެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ކައިރީގައެވެ. އަދި އެކަން އޮޅުމުގެ އާއިލާގެ ކަންތައްތަކާއިވެސް އޮތްއެވެ. އަދި އޮޅުމާގެ ޖިންސާގެ ކަންތަކުގައިވެސް އާދެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ވަރަށް ގިނައިން އިދުރުވެރިކަމާއި ބާރުގަދަ ވާހަކަތަކާއި ބަދަލުވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އިދުރުވެރިކަމާއި ބާރުގަދަ ވަރަށް ގިނައިން ބައްޓަންކުރެވެއެވެ. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑުމެން އަޚްލާޤީ ބަދަލުތަކާއި ކަންތައްތަކަށް އަހަރެމެން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ޙާލަތު ދީނުގެ ވަރަށް އިދުރުވެރިކަމާ އާއިލާ ކަންކަމެއް ނުބުނެވޭނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤާނޫނު އެއީ އާއިލާގެ ކަންތައްތަކުގައި މުޖުތަމަޢު ކަންކަމާއި ގުޅުންހުރި ޙާލަތްތަކުގައި ކުރެވޭނެއެވެ. ދީނީ ބަދަލުތަކާއި މުޖުތަމަޢުގެ ކަންކަމެވެ. އާއިލާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންތައްތަކުގެ ފަރާތުން ބަލާއިރު، ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އިދުރުވެރިވެއެވެ. އަދި ހަނދާން ބަހައްޓަންވީ، ވަރަށް ގިނަ އިދުރުވެރިކަމުގެ ކަންތައް ކަމެވެ. މިސާލަކަށް، ބާރުގަދަ ބައިވެރިވުމާއި، އިޖުތިމާޢީ ބަދަލުތަކާއި އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަން، އަހަރެމެންގެ ކަންތައްތަކެވެ. ރސول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒަމާނުގައި ޙައްސާސް، ބަދަލުކުރައްވާފައިވާ، އޮޅުމާ ކަމާބެހޭ ދީނީ ޢިލްމު، އާއިލީ ވަރުގަދަ ބަދަލުތަކާއި ފަރާތްތަކެއް މިހާރުގެ ކަންކަމެވެ. އާއިލީ ދުވަސްވަރު ބަލާއިރު ވަރަށް މުހިއްމެވެ. އާއިލާ ދީނީ ކަންކަމާއި މިހާރުގެ ދުނިޔެ، الله އަށް ވަފާތެރިކަމާއި ގުޅުން އަންނަނީ ފަރާތްތަކާއި ވާހަކަތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އޭގެ، ކަމަށްވާ ޤަބޫލުކުރުމާއި އަޅުގަނޑުމެން ފަރާތްތަކެއް ބުނެވޭނެއެވެ. އެކަމަކު، އާއިލާ ދީނީ ކަންކަން މިހާރުގެ ދުނިޔެ الله سبحانه وتعالى ގެ ދުޢާތަކުން ކުރަނީ ބަލައިގެންނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ކުރާނީ ބާރުގަދަކޮށް ކުރުމުގައި ދުނިޔޭގެ ވަރުގަދަކަމެވެ. އަދި ރާއްޖެއަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ ބަދަލުގައި، އޭގެ ބަދަލުވާ ކަންކަން ދުވަސްވަރު، ގުޅުންހުރި ވަރުގަދަ ކަމެވެ. އަދި ފަހުން ދުވަސްވަރުގައި ދީނުގެ އާއިލާ ބަދަލުތަކާއި ފަރާތްތަކަށް ގެންނަ ބަދަލެވެ. އަދި ކަސްތޮޅު ގަބޫލުކުރުމެވެ. އަދި ޙަޤީޤަތުގައި ދުނިޔެ، އެކަމަކު ކަންކަމާއި ބަދަލުތައް އަޅުގަނޑުމެން ކުރާނީ އަހަރުތަކުގެ ދުވަސްވަރު ވަރުގަދަ ކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އާއިލާ ދީނީ ކަންކަން ގުޅުންހުރި ވަރުގަދަ ކަމެއް ބަދަލުވެގެން، ކަމަކަށް ދެކެވޭ އެއްބަސްވުން ބަދަލުވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ދީނުގެ ހުކުމްތަކުގައި އާއިލީ ކަންކަމާއި މުޅިން، އެކަމަކު ބަދަލުތަކެއް ބޭއްވުމަށް އަހަރެމެން ދީނުގެ ކަންކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ކަމަކު އެކަމުގެ ދެކެނި ދީނުގެ ވަރުގަދަ ބައިތަކެވެ. އެހެން އެއިރު ޖާހިލު ބަދަލުކުރާ ކަމަކުން އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލުކުރާނީ ކަމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ދީނުގެ ކަންކަން ދުވަސްވަރު ކިޔަވައި، އަޅުގަނޑުމެން ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ކަންކަން މިހާރު ކަންތައްތަކުގެ ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަށް ބަލާނަމަ، އަދި ދަރުސްތަކަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވާ ކަމެވެ. އަދި އެކަން އެހެން ކަމުގެ ބަދަލުތަކާ، ޖަނަވާރުންގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ވެރިކަމެވެ. އެއްބަސްވުމެވެ، މަސައްކަތް ހައްލުކުރަންޖެހެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބަދަލުކުރައްވާފައިވާ، الله سبحانه وتعالى ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަމެވެ. ކަންކަން މިހާރުގެ އަސާސީ ކަންތައްތަކާ ބަދަލު ދުނިޔެޖެހެއެވެ. އަދި އޭރު ބަލާއިރުގެ ދުނިޔޭގައިވެސް ވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަޔާތްކުރެއްވި، ދުނިޔެމަތީގައި ދަރި ހުރި ބަލައި، ދަރި ނުހޮޅު ބަލައިއަށް އަނިޔާވެރިވިޔަނަމަ، ދަރިންގެ ބަލައިއަށް ޢާއިލީ ޤާނޫނުގައި ބަދަލު ހިއްސާ ދެއްވާނެއެވެ. އޭރު، އިންސާނުންގެ ދުނިޔޭގައި އެކަން ބަދަލުވުމުގެ އިތުރުން، ޖަނަވާރުންގެ ދުނިޔޭގައިވެސް ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެމެންގެ އާއިލާއާއި، އަހަރެމެންގެ ޖިންސާގައިވާ ކަންތައް ކަމާގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމަލުކުރަންޖެހެއެވެ.

• ޝޫރަދާއިންނާއި އަދި މުޖުތަމަޢުންނަށް ފިޔަވަޅުތަކާ ވަކިވުން އަޖުރު

ޝޫރަދާއިންނަކީ، الله ގެ އަންގަވައި ސަރުކާރުގެ ގޮސްފައިވާ މީހުންނެވެ. ދީން މުޖުތަމަޢުންނަށް ބަލާފައިވެއެވެ. އެއްރަށްޖެ، މިފަދަ ބަރާ ވާނަ އިންސާނީ، ބަޔަކުއިންނެވެ. އަދި ބަޔަކުއާއި، މިބާ އެއްބަސްވެ އަޅުގަނޑުމެންނެވެ. މިބާ އެއްބަސްވުމެއް އެއްދުވަހުން، އެއަށް ކިބައި، ބަޔަކުއެވެ. ބިޔަބޮޑު، މިބާ އަހަރެމެންނަށް ފައިސާ ވެއެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު ވާނަވަރު، އަސާސީ ގަވާއިދުގައި ބަދަލުވާ ވަރުގަދަކަމެވެ. އޭރު، އަސާސީ ގަވާއިދުގައި ދުވަސްވަރުގެ އިންތިޚާބުގައި، ނުވަތަ އަސާސީ ގަވާއިދު ބަދަލުކުރެވޭ ވަރުގަދަކަމެވެ. އެކަމަކު، އަސާސީ ގަވާއިދުން ކިބައި،

ރިވާވެ. އެގޮތުން، ޖަސޫސުކަމުގައި ގައިމުކުރުވިފައިވާ ސަރަހައްދަށް ދިޔަ، ރިވާވެ. އެގޮތުން، ޖަސޫސުކަމުގެ ދުޝްމަނުންނަށް މަޖާކަންގަން

އާޚިރަތް، ނަމަވެ އެޖަސޫސުކަމު އެސަރަހައްދުގައި ރައްކާތެރިކުރުމަށް އާޚިރަތް، އަދި އެޖަސޫސުކަމު ދުޝްމަނުންނާއި ހަނގުރާމަ ނުކުރިޔަސް،

ހިފެހި ރިވާވެ. ރިވާވުގެ ބަހުގެ މާނައަކީ، މިހެންވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޝަހީދަކަށް الله ގެ

ހަޟްރަތުގައި ހާއްސަ ކަންތައްތަކެއް ލިބިގެން ވެއެވެ. އެގޮތުން، ޝަހީދަކަށް ލިބޭ ހާއްސަ ކަންތައްތަކަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟

ޝަހީދަކަށް ލިބޭ ހާއްސަ ކަންތައްތައް

1. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޝަހީދުއްގެ ގައިން ފުއްޓޭ ފުރަތަމަ ތިލެއްޓާއެކު، އޭނާގެ ހުރިހާ ފާފައެއް الله ފުއްސަވައެވެ. އެގޮތުން، ޝަހީދުއްގެ ގައިން ފުއްޓޭ ފުރަތަމަ ތިލެއްޓާއެކު، ހުރިހާ ފާފައެއް ފަހުމެން ފާހަގަކުރެއެވެ. އަދި މިއީ الله ޝަހީދުންނަށް ދެއްވާ އެއް އިނާމެކެވެ.

2. ޝަހީދަށް، އޭނާއަށް ޖަންނަތުގައިވާ ތަން ފެންނާނެއެވެ.

3. އަދި އޭނާ ގަބުރުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްވާނެއެވެ.

4. އަދި އެންމެ ބިރުވެރި ދުވަހުގެ ބިރުން، އޭނާ ސަލާމަތްވާނެއެވެ. (އަދި މިއީ އަހަރުމެން މިދުނިޔެއިން ވާހަކަ އާއި ގުޅުންހުރި ވާހަކައެވެ.) އެގޮތުން، އެންމެ ބިރުވެރި ދުވަހުގެ، ބިރުއް އޭނާ ނުގެންނާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ ކޮން ދުވަހެއް ހެއްޔެވެ؟ އެދުވަހަކީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى އެދުވަހަށް ވަޙީކުރައްވައި، يَوْمَ ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ ބިރުވެރިކަން އެންމެ ބޮޑު ދުވަހެވެ. ސަބަބަކީ، ދުނިޔޭމަތީގައި ކުރިވިފައިވާ ކޮންމެ ފާފައަކަށް، އެދުވަހުގައި އަހަރުމެން ބިރުގަންނާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެދުވަހުގައި ހިސާބަކުރެ ހަމަކުރައްވާނެއެވެ. އެދުވަހުގައި އެންމެން ބިރުން ތިބޭއިރު، ޝަހީދަކަށް الله އަމާންކަމާއި ރައްކާތެރިކަން ދެއްވައެވެ. މިހެންވީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ! ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ފުރާނަ، ފުއްސަވާ ނިމިފައެވެ. الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އޭނާންނަށް އަމާންކަމާއި، ހިތްހަމަޖެހުމާއި، ރައްކާތެރިކަން ދެއްވައެވެ. އެންމެ ބިރުވެރިކަން ބޮޑު ދުވަހުގައި، އޭނާންނަށް އަމާންކަމާއި، ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަދި ރައްކާތެރިކަން އިހުސާސްކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ.

5. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، الله سبحانه وتعالى ޝަހީދުންގެ ބޯތަކުގައި ތާޖުގެ ވަޤާރު އަޅުއްވާނެއެވެ. ތާޖުގެ ވަޤާރަކީ، މާތްކަމުގެ ތާޖެކެވެ. އެގޮތުން، މާތްވެ، މަތިވެރި ދަރަޖަ ލިބިގެންދާނެއެވެ. އެތާޖުގައި އެންމެ ޖަވާހިރެއްވެސް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހައި އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮވެގެންވެއެވެ.

6. އޭނާން ޖަންނަތުގެއިވާ 72 ޙޫރުލް ޢީނުންނާއި ކައިވެނި ކުރާނެއެވެ.

7. އޭނާންނަށް އޭނާންގެ އާއިލާއިން 70 މީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވުމަށް ލިބޭނެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވުމަށް ލިބުމަކީ، މިސާލަކަށް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީހަކަށް އަޒާބު ލިބުމުންދާއެވެ. އަދި މިބާ އައިސް، الله ގެ ހަޟްރަތުގައި، އޭނާއާއި ފާފަވެރިސަލަތު ދެއްވުމަށް އެދި، އޭނާގެ ވަކާލަތު ދަންނަވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ޝަހީދަކަށް، އޭނާގެ އާއިލާގެ 70 މީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ ފުރުސަތު ދެއްވައެވެ.

މިދެންނެވި، ޝަހީދަކަށް ލިބޭ ހާއްސަ ކަންތައްތަކެކެވެ. އަދި އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، އެންމެ ބިރުވެރިކަން ބޮޑު ދުވަހުގައި، އަމާންކަމާއި، ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަދި ރައްކާތެރިކަން އޭނާންނަށް އިޙްސާސްކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެންނަށް މިދުނިޔޭ ޝަހީދުވުމަށް، ރަބުމަތިއްގެ ޖޯޝަގައެވެ. އާއި ފަހަރުއްގައިވެސް ގޮތުވުމުގެ ނޫނެވެ. މިހަކު الله ގެ މަގުގައި ޝަހީދުވެގެން ދިއުމުން، އެއީ ރަބުމަތިކެވެ. އެހެނީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَآءَ "الله ތިބާމެންގެ ތެރެއިން ޝަހީދުން

ހުއްޓުވައިއެވެ." އެހެންކަމުން، އެއީ ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބޭނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ الله އިޚްތިޔާރުކުރައްވާ ބަޔަކަށް ލިބޭ ކަމެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ދެއްސެވި ބަޔަކު، މިފަދަ މަތިވެރި މަގާމަށް ހުއްޓުވައެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ރިސާލަތު ބާރަކާތުން ހަވާލުކުރެއްވީ، ރިސާލަތުގައި ވަޙީކުރެއްވޭ ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުގައި އެކުލެވޭ ދީނުގެ ތަފްޞީލު ޖެހިލައްވަން ހުރުމަށް، އެއީ އަރަބިކުރުވަން ރޮނގަޅަށް ހުރިހަމަހުރި ހާލަތުގައެވެ. (ސަރަޙަ ޖާމިއު ޞަޙީޙު) އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރެއްވީ ރިސާލަތުގައި ވަޙީކުރެއްވޭ ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުގެ ތަފްޞީލު ދީނުގެ ހުކުމްތައް ހަމަ ހުރިހާ ތަފާސީލާއެކު، ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ސަލާމަތްތެރިކަމާއެކު ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދީނުގެ ހުކުމްތައް ހަމަ ދީން ހުރިހާ ކަމަކުން މުޅިއެކު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އަދި އުއްމަތަށް މުޅިއެކު ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ދެއްވާފައިވާ ޒިންމާ ނަބިއްޔާއަށް ހަވާލުކުރެއްވި ތަފްޞީލުތަކުގައި ހިމެނޭ ވަޙީތަކެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރެއްވި، އުއްމަތަށް ގެނެސްދެއްވި ވާޖިބުތައް، الله سبحانه وتعالى އުއްމަތަށް ރަސޫލުގެ ދީނުގެ ހުކުމްތައް ދެއްވާފައެވެ. އަދި އުއްމަތަށް ދީނުގެ ތަފްޞީލު ބަޔާންކުރައްވަން ވާޖިބުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރެއްވި ދީނަށް ތަބާވުމަށް، މުޅިއެކު ތަފްޞީލު އަދި ހަމަހަމަ ހިނގާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އުއްމަތް މުޅިއެކު ދީނުގެ ހުރިހާ ކަމެއް، އުއްމަތަށް އަދި ހުކުމްތަކުގެ ތަފްޞީލުތަކާއި ހަވާލުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރެއްވި، الله ގެ އިސްލާމްދީން، ތިމަންގެ ދީނަށް އެކުލެވިގެންވާ އަމުރުތައް މިހާ ގެންދި ބަލަހައްޓަވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ މަގުގައި ތިޔާ ޖަހާލައްވާދޭނެވެ، އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ މަގުގައި ޖިހާދު ކުރެއްވި الله ދީނުގެ ދަރިވަރުން. ދެން އެޖަހާ ތަފްޞީލުތަކުގައި އަންނަނިވި، އެއީގެ ހުރީ، ގުރިގެ ހުރިހަމައެވެ. އެކަމަކު، އެއީގެ ވަސް، ހުވާރުދާގެ ވަގުތު. އެހެންކަމުން، އެއީ ތަފްޞީލުތަކުގައި އުފަލުން ދޭއިރު ބަލަހައްޓާށެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަވާލުކުރެއްވި، ޖަމާޢަތުން ހިނގާފައި ވަގުތުގައިވެސް، މިހާރު الله ގެ މަގުގައި ހަރުގެދަރުމާކުރަނީމަ، އެމިހާރުން ޖަނަތުގެ ދަރަޖަ ލިބުނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިޔާ ޖަމާޢަތުން ހިނގި ފުރާނަ ވަގުތުގައި الله ގެ މަގުގައި ހަރުގެދަރުމާކުރަނީމަ، ތިޔާ ޖަމާޢަތުން ހަރުކަށި ކަމަށްވީ، މަގު ޙިރާސަތާކުރުމުގެ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، މިއީ الله ގެ މަގުގައި ހަރުގެދަރުމާކުރާ ހިނގަން ލިބޭ އަޖުރެވެ. އެހެންކަމުން، މިދަރަނިވެ، ތަފްޞީލުތަކުގައި މުޖާހިދުންނާއި، ޝަހީދުންނާއި، އަދި މުޚާޞިމުންގެ ބައެއް ހިމެނެއެވެ.

- އުއްމަތުގެ ދުވަސް މައްޗަށް އިސްލާމީކަން މިހާރު ލިބިގެންވާ މަތިވެރި އަޖުރު

ދުނިޔެ، މިބާގެ ހިތްގައިވާ ވަރަށް ބޮޑުގަދަ އިމްތިޙާނެކެވެ. އަދި ދުނިޔެވިހާގެ އިމްތިޙާނު، މިބާ ހިތުން އެއިމްތިޙާނު ބޮޑުކޮށް ނުލެވިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ހިތަށް ނުރައްކާ ވީނަ ބަދު އިމްތިޙާނުތަކެއް ކަމެވެ. އަދި މިބާއަށް އިމްތިޙާނުތަކެއް، މިބާގެ ކާކުމުންދާ ކަމެވެ. އަދި މިބާގެ ނަފުސާނީ ހާލަތާއި އަދި ޖިސްމާނީ ހާލަތު ބަދަލުވެގެންދެއެވެ. ދުނިޔެ، ވަރަށް ބޮޑުގަދަ އިމްތިޙާނެކެވެ. އެއީ ހާއްސަކޮށް، އުމުރަށް ވަރަށް ދުވަސްވީ މިހާރުވެސް ހުރިހާ. އަދި ދުނިޔެ، ނުހަނު ކަމަށްއޮތް ކުރާ ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާއަށް ދުނިޔެގެ ކަމަށް ހަޖަމްކުރާ ކުރި، އަދި ދުނިޔެގެ މަގުމައް ގަދަވެގަތުމަށް ދީން، އެހެނަސް އަހަރެމެންގެ މިބާއަށް ވަރަށް މަތިވެރި އަޖުރު ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ބަލާލުމާއި މިބާގެ ރަބައިގައި ދުނިޔެ، އެކަމުގެ މައްޗަށް ގަދަވުމުން، މިބާއަށް ވަރަށް މަތިވެރި އަޖުރު ލިބިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އަންނަ ދުވަސްތަކުގެ ދިފާޢުވެރިން މަސައްކަތުގައި ހުރެ، ދުނިޔޭގެ މައްޗަށް ގަދަވެގަންނާނީ މިހާރު، الله سبحانه وتعالى ތަރުހީބުކުރެއްވި، އެކަނިމީހާ މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ މައްޗަށް އުޖޫރަވާ، އަދި އަޒީމްކުރަނީ ބޮޑު ޖިހާދުކުރި ހުރުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން، އެހާ ބޮޑު ހުރެ ސަބަބުވީ އިޚްލާޞްތެރި، އޭނާއަށް ދެއްވާނެއެވެ." (އަބޫ ދާވޫދު 4759/41) އެހެންކަމުން، ބައެއް ހާލަތުތަކުގައި، މިސާލަކަށް މިބާ ނިކަމެތި މަސައްކަތުގައި ހުރެ، ދުނިޔެއަށް ބައެއް ފަހަރަށް މިބާ މަޖުބޫރުވާނެއެވެ. އެކަމަކު، ތިޔަބައި ދުނިޔެ ގޮތަށް ދުރުކުރެވޭ. އެކަމަށް، ދިރިހުރުމުގައި ބައްޕަކުވެ ހިފައިގެން، ބާރުގަދަ

މަގުމުގައި ހުއްޓާ، ރުޅިއައުމުން، އުމުރަށް ބޭނުންނަމަ، އެކަމަކު ރުޅިގަނޑު ބޭނުންކުރަނީ ފުށުވާލުވިދާނެއެވެ. އެހެންވިއަސް، އޭނާ އެގޮތަކަށް އަމަލެއް ނުކުރެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެވެރިކަލާނގެ ދީލަތިކަމުގެ ތެރެއިން އެންމެންގެ ކުރިމަތީގައި ގޮވާލައްވާ، ޖަންނަތުގެ އަންހެން ކަނބަލުންގެ ތެރެއިން، އޭނާ ބޭނުން މީހަކު، އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެންމެންގެ ކުރިމަތީގައި ތިމާގެ ނަމުން ގޮވާލައްވާނެއެވެ. އަދި ހުރިހާ މަޚްލޫޤުންގެ ކުރިމަތީގައި ތިމާއަށް އިޚްތިޔާރުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވާނެއެވެ. ތިޔަބޭފުޅުން، އެންމެ ފަހަރަކު ރުޅިމައްޗަށްކުރުމުގެ އަޖުރެވެ. ތިޔައުޅުނީ ކިހާވަރެއްހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، އަޖުރުވެސް، އެހާބޮޑެއްގެ އުނދަގޫ ކަމެއްގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރަށް ރުޅި މައްޗަށްކުރުމުގެ ފަހަރު އުނދަގޫވިޔަސް، ފަހަރު އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. އެއީ ހެއްސަކާރު އުޅުއްވާ، ރޮއްވައިލުންވާ ރުޅިގަދަ މީހުންގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެހެރަކަމަކީ އަދި ރުޅިއައުންނަން ދޭތެރޭ ސަބަބެއްކަމުން، އެރުޅިގަނޑު މައްޗަށް ބާރުގަދަކުރުމެވެ. އަދި ރުޅިމައްޗަށްކުރާ ރަނގަޅުކަމާއި ރުޅިގަނޑު ކޮންޓްރޯލް އޮތުމެވެ، ހުރި ރުޅިކުރާ ބޭނުންކުރުމަށް ތަރުތީބުގެ ކަމުގައި ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި، ތަޤުވާވެރިންގެ ސިފަކުރަށް ބަޔާންކުރައްވަމުން، ٱلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِى السَّرَّآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَٱلْكَاظِمِينَ ٱلْغَيْظَ وَٱلْعَافِينَ عَنِ ٱلنَّاسِ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلْمُحْسِنِينَ ވަނީ، "އެއުރެންނަކީ، ތަނަވަސްކަމުގައްޔާއި، ދަތި ހާލުގައި، (މުދާ) ހަރަދުކުރާ އުދަ މީހުންނެވެ. އަދި، ރުޅި މަޑުކޮށް ހިފަހައްޓާ މީހުންނެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް މާފުކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި އިޙްސާންތެރިންނަށް الله ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ." (سورة آل عمران 134) އެގޮތުން، ތަޤުވާވެރިންގެ އެއްސިފައަކީ، ރުޅި މަޑުކުރުމެވެ. އަދި ރުޅިއައިސްގެން އުޅުމުގައި، މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ގަދަފަދަވެގެން އުޅުމަކީ، މުއުމިނުންގެ ސިފައެއް ނޫނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ތަރުބިއްޔަތާއި ސަޙާބީން މަތިވެރިވެގެންދިޔަ ދަރަޖައަކީ، އެބަކަމުން މަޢާފުދެއްވުމެވެ. އަދި އެބަކަމުން އެހެން މީހުންނަށް މަޢާފު ދެއްވުމެވެ. އެބަކަމުން ހަމަޖެއްސެވީ ކުރަން ތަރުތީބެވެ. އެހެންކަމުން، އެބަކަމުންނަށް ބަދަލު ހިފުންއިސްނުކުރެވި، އެބަކަމުން މައާފު ދެއްވުމެވެ. މިއީ ކުރަން ވަރަށް މަތިވެރިވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އިސްލާމް ދީނުގައި، މީބައަށް ހެއްޔާ ލިބިގެންވެއެވެ.- މިސާލަކަށް، ޙާލަތަށް ޙާލުކަމެވެ. ދަރުމަކަށް، ދަރުމަކަމެވެ. އެކަމަކު، އެއަރުވުރު މަތިވެރި ދަރަޖައެއް ވެއެވެ. އެއީ މަޢާފު ދިނުމެވެ. އެގޮތުން، ޙުކުމުގައި އިންސާފުވެރިވުން، މީބައަށް، ހައްޤުވެގެންވާ އެއްޗެއް ނަގާނެއެވެ. އިސްލާމީ ޙުކުމަށް އެއީއެވެ. މަޢާފު ދިނުމަށް، މީބައަށް ކުރުމަށް އިންސާފު ދެވިފައިވާ ކަމެކެވެ. އެއީ މީބާ މަޢާފުކުރަން ބޭނުންނަމައެވެ. އަދި މީބާ މަޢާފު ކަންތިރިނަމަ، މީބައަށް ހުއްސަ އަޖުރެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް ކެތްތެރިކަމާއި ރުޅި ގަބޫލު ގަދަކުރުން މަޢާފު ނުކުރާންޖެހެއެވެ. މިއީ އުމުރަށް ބޭނުންނަމަ، ކުރަން އިޙްސާންތެރި ދެވިފައިވާ ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޙައްޤުވެރިކަމެވެ، ތަޢާލާއި ރުހުނެވެ. އިސްލާމީ ޙުކުމަށް އެއީއެވެ. އަދި ޙުކުމަށް، އަންހެނުންނަށްވެސް ޙައްޤުވެރި ނަޞީޙަތް ދިނުމަށް ހިތްވަރުދެއެވެ. އަދި މީބާ މަޢާފުކުރާނަމަ، އެއީ މީބާ އަމިއްލައަށް، މީބާ އިޙްސާންތެރިއެކެވެ. އެއީ މިކަމުގައި ޙައްޤު الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން މީބައަށް ލިބޭނެ ބޭނުންނަމައެވެ.

- **ބަންދުކުރާ މީހާއަށް ލިބޭނެ މަތިވެރި ޙައްޤު**

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިފި، "ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޢިލްމުގެ ބަދަލުގައި ކުރުވާ ބޮޑެތި ޖަވާބުތަކެއް ނުވެއެވެ." (މުސްނަދު 750/4 ޙަދީޘްނަންބަރު) އެގޮތުން، ޢިލްމުގެ ފުރުޞަތު ކަމާއި ޢިލްމުގެ ބަދަލުގައި ތަދަނަ ހޯދުމެވެ. ސަހާބީން ބާއްވާ ގޮތެވެ. އަދި އެހެން، ޢަބްދުﷲ ވަރަށް ގާތް ރުޅިއަންނަ ފަހަރު. އަދި އެހެން ޙަދީޘްގައި، ބަދަލުގެ މިނިވަންކަމާއި، އަބޫހުރައިރާ ހިތަށް ސުވާލަކުރީ ކަން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިފި، "ވަރަށް ކުޅަދާނަ ފަރާތް ރުޅިއަޔަސް، ރުޅި ކޮންޓްރޯލް ކުރާ މީހާއެވެ. އަދި ބަދަލުގެ ކުރުމުގައި، ފުރިހަމަ ހިތްދަތިކަމެކެވެ." މިދާނެ ބަދަލުގެ ކުރިއަށް، ދަރަޖައިގެ ފަރާތުގެ ސިފައިގެ ތަރުތީބު ނުކުރާ ކާމިޔާބު ކުރުން ނޫން. އެއީ ބޭނުމެވެ، ބަދަލުގެ ގޮތުން، ކަމާއި ތަރުތީބު، ބަލިކަށިވުމުގައި ސާބިތުގޮތުން، އަދި ޖިހާދުގެ ދަރަޖައިގައި އުޅުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އިރުޝާދު ދެއްވައިފި، "މީބާ

ސަހަރާ ހިސާބުގައި ހުރެއްޖެނަމަ، އަދި އެއީ ނަމާދުގެ ވަގުތުނަމަ، ދުން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަނެވޭނެ. ސަބަބަކީ، ތިބާގެ އަޑުއިވޭ ކަންތައް އެއްޗަކީ، - އެއީ ޖިންނީންނާއިވެސް، ނުވަތަ އިންސާނުންނާއިވެސް، ކޮންމެ އެއްޗަކާއިވެސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ތިބާއަށް ހެކިވާނެއެވެ." އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަނެވޭނެ. އެގޮތުން ތިބާގެ އަޅުއިވާ ފެންފަޅުތަކާއި، ހިލަތަކާއި، ގަސްތަކާއި، ޖަނަވާރުތަކާއި، އިންސާނުންނާއި، އަދި ޖިންނީންވެސް، ތިބާއަށް ހެކިވާނެ ތިބާ ބަލައިގަނެވޭނެ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ހެކިބަހެއްދޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ތިބާ އެތަނުގައި ހުންނައިރު، އަޅުގަނޑުމެން ނުކުމެ އެކަށީގެން ކުރެވޭ. ތިބާގެ ވަރަށްގިނަ الله ގެ މަގުފުޅުގެންވެއެވެ. އަދި ހަދުފުޅުކުރާނީ، ތިބާއި ދަރުދަރުގައިވެސް ގޮތުގައި ބަލަވާނެއެވެ. ވަސްވާސްގަޑިގެ ގޭގައިވާ އިންސާނުންނާއި އަދި ވަސްވާސްގަޑިގެ ގޭގައިވާ ޖިންނީން ގިރާވައި، އޮތުން ހުރިހާ މަތޮލާއިންނަލާ މުސްލިމުންނެވެ. އަދި އެތަކެއް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ތިބާއަށް ހެކިބަހެއްދޭނެއެވެ.

• މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައިހުރުން، ނުރައްކާ ދިމާކުރާ މީހާ

ރަސޫލުﷲ (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، "މުސްލިމުންގެ ގޮތުގައިހުރުން، ނުރައްކާ ދިމާކުރާ ކާފިރުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި އެމީހަކަށްޓަކައި ނުރައްކަލާއިގެން ވާނެއެވެ." މިހަދިޔާ ހިފާކުރައްވާފައިވާ، އަދިތިރިމިޖީ އެވެ. ކާފިރުއަކަށް، މިފަ ޖެހުނުމަށް އިސްލާމް ދީނުގައިވާ އިސްލާމް ދީނުގައިވާ އެހެން މީހަކު ހިފުހަދައި ނުކުމެ الله سبحانه وتعالى އަދެވެ. އެގޮތުން، އިނދަރާ، މިކަން ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ނުރައްކެވެ. ކާފިރުއަކަށް، އަހަރުމެންނަށް، ބަޔަކަށްވެދާނެ ނުރައްކަލަ ދަރިކަށް ބައްޔެއް ނުދެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ މުސްކުރަވައިގެ އަދާކުރުމެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރުމެންނަށް އެހުރިހާ ޙަދީޘްކުރެއްވި، މިކަމަކީ ނުރައް ނުދިޔާނެކަމެވެ. (ސަބަބަކީ، ބައްޔެއްގަނޑުލާ އަހަރުމެން މުސްކުރި ނުވާކަން ދިއްކަމެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން ނުރަ އުޅުނަމެވެ. އެއީ، ހުއްސަކަށް، އަހަރުމެންގެ ޖެހުން އުޅުނުގައި، ނުރަ އަހަން ނަމަދެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، ނުރަ ބަޔައްޗެއް. ސަބަބަކީ، އެއީ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި މިބައެއްނުހި ނުރައްކެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى މިބައިތާ ކާނެގެ ނުރައްކަލަށް، އަޖެހުން ދެއްވާނެއެވެ. އަދި މިބައި ބަޑުގައި ކާނެގެ ނުރައްކަށް، މިބައި ދަރަޖަ މަތިވެރި ކުރައްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ މުސްލިމުންނާ ޢަލީކަމެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ހުދުއިސްލާމީބަޔަ މިބައި މުނާގައި ނުރައްކެވެ. އެގޮތުން، މިހާ ބޭނުންވާނަމަ، އެއިސްލާމް އަދާކުރުމެވެ!" އެގޮތުން، އެލިޔުމުގެ މުސްލިމް ނުރަ ގެއިލިގެންދިއުމަށް ބޭނުންވާނީ ކަލޭމެއެވެ! އެގޮތުން، ނުރައްކަ، މުއުމިން މިހާރުގެ އަލިކަމެއްކެވެ.

• ވުޟޫކުރާ މީހުން

ރަސޫލުﷲ (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، "ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް އަންނާނީ، ضُرٌّ އަދި مُحَجِّلين ގެ ގޮތުގައެވެ." އެގޮތުން، ضُرٌّ އާއި تَحْجِيل އަކީ، އަހުގައި އަންނަ ދުލަވަރުގައެވެ. ضُرٌّ އަކީ، އަހުގެ ނިއްކުރިގައި އަލިކަން އިންނަ ފަރާތަކަށެވެ. އަދި مُحَجِّلين އަކީ، އަހުގެ ފައިގައި އަލިކަން އިންނަ ފަރާތަކަށެވެ. އަލިކަން ބަލާކުރުމުގައި، އެއީ އަހުގައި އިންނަ ހިލިކަމުގެ ފަރާތަކަށެވެ. އެބަހުގެ އާންމު މަނާއްކަމުގައި، ޙިލިކަންވެސް ވެއެވެ. މިއީ، އެބަހުގެ އަސްލު މަނައެވެ. އާންމުގޮތެއްގައި ހިލިކަސް ބޭނުންކުރެވޭ، އަހުގައި ހުންނަ އަލި ފަހަރަށެވެ. އެކަމަކު، އެބަހުގައި މަނައިގައި، ހިލިކަންވެސް އާދެއެވެ. އެގޮތުން، ضُرٌّ އާއި تَحْجِيل އަކީ، ހިލިކަމުގެ ދަލީލެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، "ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ الله سبحانه وتعالى މިޔަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތަށް ގޮވާލައްވާނީ، މިފާހަގައިގަ ހިލިކަމުގެ ސިފަތަކުންނެވެ." އެގޮތުން، މިފާހަގަތަކާއި ހިލިކަމުގެ ސިފަތައް އަދި ހިލިކަމުގެ ސިފައަކީ އަންނަނި ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ އެކަން އަންނަނީ، ވުޟޫއިންނެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ވުޟޫކުރާ ފަރާތް ސަބަބުން، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ހިލިކަމުގެ ސިފައަށް، މިބާގެ ކަޅައިން ފެނުނުން ހުންނާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ،

"އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުއުމިނުގެ ކިބައިގައި ގަހަނާ ހުންނާނީ، ވުޟޫގެ ފެން ހިސާބަށްކަމުންނެވެ." އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى މުއުމިނުގެ ވުޟޫގެ ގުނަވަންތަކަށް، ގަހަނާ ދެއްވާނެއެވެ.

މުސްލިމްގައިވާ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގަބުރުސްތާނަށް ވަޑައިގެންފައި ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ނިއްމަތުގެ ގޮތިތަކުގައި ތިބި އީމާންތެރި އަހުލުވެރިންނަށް. އައްސަލާމް އަލައިކުމް އެވެ." (އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުރިހާ މަރުވެފައިވާ މުއުމިނުންނަށް ސަލާމް ގޮވާލެއްވިއެވެ.) އަދި އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހުންނަށް މިހާރު ނިއްމަތްވަނީ އެއްވެގެންނެވެ. އިންޝާءالله، އަހަރެމެން ވެސް އަވަހަށް ކަލޭމެންގެ ފަހަތުން ދާނަމެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަޚުން ފެނުމަށް ކަމުގައެވެ." އެގޮތުން، ޞަހާބީންގެ ސުވާލަކަށް، ސަޙާބީން އަޒީޒުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އެބޭކަލުން ދަންނަވައެވެ. "އަހަރެމެންނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ އަޚުންނެއް ނޫންތޯއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންނީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަސްޙާބު ބޭކަލުންނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަޚުންނީ، އަދި ނާންނަ މީހުންނެވެ." އެގޮތުން، ދުންޔައިގެ އަންނަންއޮތް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަޚުންނެވެ. އެގޮތުން، އިންޝާءالله، އަހަރެމެންނީ އެކަލޭގެފާނުގެ އަޚުން. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި ސަހާބީން އެއްސެވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން ނުފެންނައިރު، ކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން އެނގޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަސް ގެންގުޅޭ މީހަކަށް، އެމީހެއްގެ އަސްތަކުގައި ތަރުކީބުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ނިޝާނަ، ތިބޭނަ އެއަސްތަށް، އެހެން އަސްތަކުގެ ތެރެއިން ފާހަގަ ނުކުރެވޭނެ ހެއްޔެވެ؟" ސަޙާބީން ދަންނަވައެވެ. "ފެއްބައެވެ." (ފާނަގައި، ފާހަގަކުރަން އެނގޭނެއެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް އަންނާނީ، ދިލިދިލި އަލިގަދަވެގެން ކަމުގައެވެ. އަދި ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން ވަކިކުރެވޭނެ އެނގޭނެއެވެ. (ފާނަގައި، ވުޟޫގެ އަސަރުގެ ތުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން ވަކިކުރެވޭނެ އެނގޭނެއެވެ.) ތިމަންކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށްވުރެ ކުރިން، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މަޤާމަށް ފެނުން ހުންނާނޭ، ފެންގަނޑުގެ ކައިރިއަށް."

އަހަރެމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަޚުންކަމުގައި، އަހަރެމެން ލެއްވުން. އާމީން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވުން

ބޮޑު ޝަފާޢަތްތެރިވުމާއި އަދި ކުޑަ ޝަފާޢަތްތެރިވުން ވެއެވެ. ބޮޑު ޝަފާޢަތް ދެއްވިގެންވަނީ، ދެވަނަ ދުވިހަކަށް ފިޔަވައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށެވެ. ދެން ވަރަށް ގިނަ ކުދި ޝަފާޢަތް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެއްވިގެންވެއެވެ. އަދިވެސް އެހެން ބައެއް ކުދި ޝަފާޢަތް، އެހެންބައެއް ތަޤުވާވެރިންނަށް ދެއްވިގެންވެއެވެ. މިސާލަކަށް، ޝަހީދުންނަށް ދެއްވިގެންވާ ޝަފާޢަތްވެއެވެ. ކަންމައްކަސް، އަހަރެމެން ޝަފާޢަތާއި ބެހޭގޮތުން ފުރިން ތަފްސީލުކޮށް ބަލާލާނަމެވެ. އެހެންކަމަށް، މިވަގުތު އަހަރެމެން ބަލާލާނީ، މައިޝަފާޢަތާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެއީ، ހިސާބު ބެއްލެވުން ފެއްޓެވިއްދެވުމަށް އެދި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދަންނަވާލެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގުދުވަހެކެވެ. އެދުވަހުގައި އިރު އިންނާނީ މީސްތަކުންގެ ބޮލާއި ދިމާލުން މަތީގައެވެ. އޭރު ހޫނު ވަރަށް ގަދަވާނެއެވެ. އަދި އޭރު މީސްތަކުން ތިބޭނީ، ކަރުނަ ތިބެތިބެ ވަރުބަލިވެ، ދަހިއްޔާވެފައެވެ. އަދި އޭރު الله سبحانه وتعالى މީސްތަކުންނާއި ބަސްފުޅު ވިދާޅުވާނެއެވެ. ސުވާލު ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް ހުކުމްތައް އަންގަވައި ކަމެއް ނިންމަވާނެއެވެ. އަދި އެހެން ކަލަން ތިބޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މީސްތަކުން އިންތިޒާރަށް ވަރުބަލިވާނެއެވެ. އަދި ބަނޑުހައިވެ، ކަރުހިއްކާނެއެވެ. އެގޮތުން، މީސްތަކުން ނަބީބޭކަލުންގެ އަރިހުގައި، އެބޭކަލުން ވަޑައިގެން الله ހަޟްރަތުގައި ހިސާބުބެއްލެވުން ފެށިއްދެވުމަށް އެދި ދަންނަވާލުމަށް،

ދަންނަވާށެވެ. އެގޮތުން އުމަރުން ދަންނަވާށެވެ. "އަހަރެމެންގެ ނިމުމަކީ، ޖަހަންނަމަށް ދިޔުންކަމުގައިވިޔަސް، ހިސާބުބެއްލެވުން
ފެއްޓެވުމަށް ދުޢާކުރާށެވެ." މިހަދީޘްގެ ވަރަށްގިނަ ރިވާޔަތްތަކެއް ވެއެވެ. އެހެނަސް، އަހަރެމެން ބަލާލާނީ، ޝަވްޤުއްތެރިވުމުގެ އަންނަނިވި
ރިވާޔަތަށެވެ.

(ކައްކާފައިވާ) ބައެއް މަސް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ގެންނެވުނެވެ. އަދި ފައިގެ (ހިމަބައިގެ) މަހަށް
ލޯބިކުރައްވާތީ، އެމަސްގަނޑު އެކަށޭގޮތަށް ދެއްވުނެވެ. އެކަށޭގޮތުން އެއިން ސުވާލެއް ކޮށްބެއްލެވުމަށްފަހު، އަދި ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.
"ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީސްތަކުންގެ (އިހުގެ ޖީލުތަކާއި އަދި ފަހުގެ ޖީލުތަކުގެ) އިސްވެރިޔަކަށް ހުންނާނީ މިމަންކަލޭގެފާނެވެ." އަދި ދެން
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިމޭނުން އިންނެވިއެވެ. އަދި ސަހާބީންވެސް ހިމޭނުން ތިއްބެވިއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى
الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެކަމުގެ ސަބަބަކީ، ކީއްވެތޯ މިކަމާބެހޭގޮތުން ސުވާލުނުކުރައްވަނީ؟" ދެން ސަހާބީން
އެއްސެވިއެވެ. "އެއީ ކިހިނެއްތޯ؟" ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މީސްތަކުންގެ
ހާލަތު، އިންތިހާ ދަރަޖައިގެ ވަރުބަލިކަމަކަށް ދާނެއެވެ. އަދި ދެން އެބައިމީހުން ސައްޔިދުނާ އާދަމް (عليه السلام) އަރިހަށް ދާނެއެވެ. އަދި
އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ އާދަމްއެވެ. ތިބާއީ އިންސާނުންގެ ބައްޕައެވެ. ތިބާއީ الله سبحانه وتعالى، އެކަލާނގެ އަތްޕުޅުން
ހެއްދެވީ ތިބާއެވެ. ތިބާއަށް، އެކަލާނގެ ރޫޙު ފުމެއްސެވީ ތިބާއަށެވެ. އަދި ތިބާއަށް، އެކަލާނގެ، މަލާއިކަތުން ސަޖިދަކުރުވެއްވީ
ތިބާއަށެވެ. އެހެންވީމާ، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި އަހަރެމެންނަށްޓަކައި، ޝަފާޢަތްތެރިވެދެއްވާށެވެ. ނުވަތަ ތިބާއަށް ނުފެނެނީތޯއެވެ؟" ދެން
ސައްޔިދުނާ އާދަމް (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. " الله سبحانه وتعالى މިއަދުވަނީ ކޯފާވެވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ، މިއަދު
ކުރިން މިފަދަ ކޯފާވެވަޑައިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ދެން ކުރިއަށްވެސް މިފަދައިން ކޯފާވެވަޑައިގެންނެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އަހަރެން އެގަހުން
ކެއީމެވެ. އަދި އަހަރެން އެގޮތަށް ކަންތައްކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ. އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ! އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ! އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ!
އެހެން ބޭކަލެއްގެ ގާތަށް ދޭށެވެ. ނޫޙުގެ އަރިހަށް ދޭށެވެ." (އެގޮތުން، އާދަމް (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. އަހަރެމެންނަކަށް މިކަމެއް
ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިޖެހުނު އަހަރެމެން ފިލުވެގެން ނުވާނެއެވެ. އަހަރެން ގާތަށް ކައިރިވެވޭ. ނޫޙުގެ އަރިހަށް ދާށެވެ.) އެގޮތުން، އެމީހުން
ނޫޙު (عليه السلام) ގެ އަރިހަށް ގޮސް، އަދި (އެކަލޭގެފާނަށް) ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ ނޫޙުއެވެ! ކަލޭގެފާނީ، ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުންގެ ގާތަށް
ފޮނުއްވުނު الله ގެ ފުރަތަމަ ރަސޫލު ބޭކަލެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަށް، الله ޝުކުރުވެރި އަޅަކުކަމުގައި ކިޔުއްވިއެވެ. އަހަރެމެންނަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރި
ވެދެއްވާށެވެ." ނޫޙު (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއަދު އަހަރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ކޯފާވެ ރުޅިވެވަޑައިގެންފައެވެ.
އަހަރެންނަކަށް މިކަން ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނުވެއެވެ. އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ! އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ! އަހަރެންގެ ނަފްސެވެ!
އެހެން މީހެއްގެ ގާތަށް ދޭށެވެ. އިބްރާހީމްގެ އަރިހަށް ދޭށެވެ." އެގޮތުން، ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ އިބްރާހީމް (عليه السلام) އަރިހަށް
ދާނެއެވެ. (އަދި ސުބުޙާނަﷲ، ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ ބޮޑުވެރި ދުވަހެކެވެ! އެމީހުން، އެމީހުންގެ ހުރިހާ ބަލިކަށިކަމާއި، ބަރުދަނާއި އަދި
ޖެހިލުންގެ މަތިން ހަނދާންނެތި ނުވެއެވެ. އެމީހުންނަކީ އެކަކު އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރެވޭ ބައެކެވެ. އެހެނަސް،
އެމީހުން އެމީހުންގެ ގޮތުން ދުނިޔެމަތީގައި ސަލާމަތްވުމަށް ދުޢާކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެމީހުންނަށް ދުނިޔެމަތީގައި ސަލާމަތްވުމަށް ދުޢާކުރާނެއެވެ.
އަދި އެމީހުން، ދުނިޔެމަތީގައި އެމީހުންގެ އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ޖަހާނުލާނެއެވެ. އެކަމަކު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހުންނަށް އެހީ،
އެމީހުން އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުން، ދުނިޔެމަތީގައި ނަބިއްޔުންނާއި ދުރުގައި ދުރުވެގެން ވުމެވެ. އަދި
އެމީހުން، ނަބިއްޔުންގެ އަޅުގަނޑުމެންނާއި ދުރުގައި ދުރުވެގެން ވުމެވެ. އަދި މިހާރު މީސްތަކުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)
ގެ އަޅުގަނޑުމެންނާއި އިސްލާމްދީނާއި ދުރުގައި ދުރުވެގެން ވުމެވެ. އެކަމަކު، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މީސްތަކުން ދުރުވެގެން الله سبحانه
وتعالى ގެ ނަބިއްޔުންނާއި ދިމާވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ފައްޓަވައިން الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރި ވެވޭނެ
ހަމައެކަނި ބަޔަކީ، އެބޭކަލުންކަމުން އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ، ދުނިޔެމަތީގައި މިއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ސުބުޙާނަހު
ފޮނުއްވާފައިވާ ބޭކަލުންނެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭނީ، އެބޭކަލުންނަށެވެ.) އެގޮތުން، އެމީހުން އިބްރާހީމް (عليه

السلام) ގެ އަރިހަށް ގޮސް، ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ އިބްރާހީމް އެވެ! ތިޔަބޭފުޅާ الله سبحانه وتعالى އިޚްތިޔާރުކުރެއްވި ބޭކަލެކެވެ. އަދި ތިޔަބޭފުޅާނަށް މިއަދު އަހަރެމެންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވެދެއްވާނެތޯއެވެ؟ އަދި ތިޔަބޭފުޅާއީ، الله سبحانه وتعالى، ޚަލީލް ކަމުގައި ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލެކެވެ. الله سبحانه وتعالى މިތާ ނަންގަވާފައިވާ، އެލާފުގެ ދަރުމަތްތެރިކަމާއި ރަޙްމަތެވެ. ތިޔަބޭފުޅާނަށް މިއަދު އަހަރެމެންނަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރި ވެދެއްވާނެތޯއެވެ؟" އިބްރާހީމް (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އަހަރެން މިންވަރަކަށް ދޮގު ހެދީމެވެ. އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އެހެން މީހެއްގެ ގާތަށް ދާށެވެ. މޫސާގެ އަރިހަށް ދާށެވެ." (އަދި މިހަދީސްގައި ދަންނަވާފައިވަނީ ތިނެއް، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އަހަރެން މިންވަރަކަށް ދޮގު ހެދީމެވެ." އަހަރެމެން މިވާހަކަ ނަބިއްޔުންގެ ބަރާތުގެ ވާހަކައިގައި ދަންނަވާލާނަމެވެ. އަދި އަސްލުގައި އެއީ ދޮގެއް ބުނެވިގެން ނޫނެވެ. އެއީ ދޮގުތަކެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، ނަބީބޭކަލުންގެ ނޫޙުކަލޭގެފާނު، އިބްރާހީމްގެފާނުގެ އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ ސަބަބުން ޝަރީޢަތުގައި ހުއްދަވެފައިވާ ކަމެކެވެ. އަދި އިބްރާހީމްގެފާނު އަޅުވެތިކަމުގައި ބުނީ الله އަށް ވަކިކުރިއިރުގައެވެ. އަދި އިބްރާހީމްގެފާނު އަވަދިވުމުން، ވިސްނަވާފައިވާ، އެކަމާ ގުޅިގެން ކަނޑައެޅިގެން ދިމާވެގެން ކަމަށެވެ. މިވާ

الله سبحانه وتعالى އަށް ނަފާދެނިވިއިރު، އަދި މިކަމަށް އެހެން ދަރަޖައިގެ ނަފާދެނިވިއިރު ކަމުގައި ހިތުވިސްނާ، އަމަލުކުރެވި ގުނަވަނެއް ވިސްނާވެ. އެއީ މިކަމަށް ކުރުމަށްވިޔަފާރިކުރުމަށް ބަލާވެ. އެހެންވީ، އަހަރެމެން ނަފާދޭ ނިކުމެ އަސްލަކީ ޤިޔާމަތް ކުރައްވާ. އޭގެމީން، މިދުނިޔޭގެ ދޭތެރޭގައި ނުވައިގޮސް، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ބައްލަވައި، އެތިޔަބޭފުޅާނަށް ތިމަންނަ ދެއްކެވީ ކަމުގައެވެ. އެތިޔަބޭފުޅާނަށް ބައްލަވައި، އެތިޔަބޭފުޅާ މިސްކީނުންގެ ވަރަށް ޝަފާޢަތްތެރި ނުވެވޭނެ ވަރުގެ ބޭކަލެއް ކަމުގައެވެ. އެތިޔަބޭފުޅާ ވިދާޅުވި، "މޫސާގެ އަރިހަށް ދާށެވެ.") އޭގެފަހުން، އެމީހުން މޫސާ (عليه السلام) ގެ އަރިހަށް ދާނެއެވެ. އަދި ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ މޫސާ އެވެ! ތިޔަބޭފުޅާ، الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އަދި މިރިސާލަތާއިގެން އައި އެހެން ބޭކަލުންގެ ގައުމަށް އެއިލާހު މިތާ މަތިވެރިކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެއިލާހު މިތާއި ސިލާ ބަސްފުޅު ވެރިކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަބޭފުޅާގެ އެލާފުގެ ރަސްކަލަކަށް އަހަރެމެންނަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވެދެއްވާނެތޯއެވެ. އަހަރެމެން މިތިބި ހާލަތުގައި ތިޔަބޭފުޅާނަށް ނުފެނިވަޑައިގަންނަވާތޯއެވެ؟" މޫސާ (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއަދު ތިމަންގެ ރަބު، މިއަދު ކުރިން ކޯފާވެވަޑައިނުގަންނަވާފަދަ ކޯފާވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ނުވަތަ މިއަދު ފަހުން ކޯފާވެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. އަހަރެންނަކީ ގަތުލުކުރަން އަމުރުކުރެވިފައިނުވާ މީހަކު، އަހަރެން ގަތުލުކުރީމެވެ. އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އެހެން މީހެއްގެ ގާތަށް ދާށެވެ. ޢީސާގެ އަރިހަށް ދާށެވެ." (އަދި ތިޔަބޭފުޅާގެ އަސްލު އެމީހާ ގަތުލުކުރެއްވިއިރު، އޭރުމަތިން ހުކުމްކުރެވުނު. އެކަމަށް، ފިރުޢައުނުގެ ޤައުމުގައި ނަބިއްޔުންގެ ނަބީކަމުން، އަދި އެކަމުން ބޭނުންކުރުމަށް، މިތާ ދުނިޔެ، ގަޔަށް ކުރިމަތިވާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން، ކުރިމަތިވާ ކަމެއް، ގަޔަށް ގަސްދެއް ނެތި ކަމުގައެވެ. އޭގެފަހުން، މޫސާ (عليه السلام) ވިދާޅުވި، އަހަރެން މިހާރު ގަތުލުކުރީމެވެ. އަހަރެންގެ ނަފްސޭވެ. ޢީސާ ގެ ގާތަށް ދާށެވެ.") އޭގެފަހުން، އެމީހުން ޢީސާ (عليه السلام) ގެ އަރިހަށް ދާނެއެވެ. އަދި ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ ޢީސާ އެވެ! ތިޔަބޭފުޅާ الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އަދި މަރިޔަމް އަށް އެއިލާހު ޖެއްސެވި ބަސްފުޅެވެ. އަދި އެއިލާހު ރޫޙުފުޅާއި މަތިވެރި ފުރާނައެކެވެ. އަދި ތިޔަބޭފުޅާ ވިސްނަވާނީ، ވާރާކުރެއްވި، ތިޔަބޭފުޅާގެ ރޫޙުދެއްވި ކޮއްދައިގެ އިންސާނުއްގެ ބޭނުމެވެ. ތިޔަބޭފުޅާގެ ރަބުގެ ރަސްކަލަކަށް އަހަރެމެންނަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވެދެއްވާނެތޯއެވެ. އަހަރެމެން މިތިބި ހާލަތުގައި ތިޔަބޭފުޅާނަށް ނުފެނިވަޑައިގަންނަވާތޯއެވެ؟" ޢީސާ (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއަދު ތިމަންގެ ރަބު، މިއަދު ކުރިން ކޯފާވެވަޑައިނުގަންނަވާފަދަ ކޯފާވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ނުވަތަ މިއަދު ފަހުން ކޯފާވެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ." ޢީސާ (عليه السلام) އެއްވެސް ފާފައެއް ބަޔާންނެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެކަމަކު ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސޭވެ! އެހެން މީހެއްގެ ގާތަށް ދާށެވެ. މުޙައްމަދުގެ އަރިހަށް ދާށެވެ." އޭގެފަހުން، އެމީހުން މިތަންތަނުގެ ބޭފުޅުންގެ އަރިހަށް އައިސް ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ މުޙައްމަދުއެވެ! ތިޔަބޭފުޅާ الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އަދި އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އަދި الله ތިޔަބޭފުޅާގެ ކުރީގެ ފާފަތަކާއި އަދި ފަހުގެ ފާފަތަކަށް ފުއްސަވައިފިއެވެ. ތިޔަބޭފުޅާގެ ރަބުގެ ރަސްކަލަކަށް އަހަރެމެންނަށްޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވެދެއްވާނެތޯއެވެ. އަހަރެމެން މިތިބި ހާލަތުގައި ތިޔަބޭފުޅާނަށް ނުފެނިވަޑައިގަންނަވާތޯއެވެ؟" (مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަޔީ، "މިތަންތަނުގެ ބޭފުޅުންގެ އެންމެ ފަހުގެ. މިތަންތަނުގެ ބޭފުޅުންގެ އެންމެ ފަހެވެ."

މިހެން ވިދާޅުވާން ހަމައެކަނި ބޭކަލެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އިތުރަށް ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "ދެން މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތް، الله ގެ އަޅުއްވީގެ ދަރަނި ދޫކުރެއްވެ. އަދި الله ގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ސަވާބު ލިބޭނެއެވެ. އަދި ދެން މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތުގެ ކުރިން، އެއްވެސް މީހަކު އަންގަވައިދެއްވާފައި ނުވާކަމަށް، الله ހަމްދުކުރައްވައި އަދި ތަޢާލާ ރަސޫލާ، މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތަށް އަންގަވައިދެއްވާނެއެވެ. (ވަނީއަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، الله سبحانه وتعالى އަށް ހަމްދު ތަޢާލާގެ ޝުކުރުގައި ވިދާޅުވާން ބަސްފުޅުތަކަކީ، މިއީގެ ކުރިން ހަމްދުކުރައްވައި ތަޢާލާގެ ޝުކުރުގައި ކިއުމަށް ނުވާން ހަމްދުތަޢާލާ ތަކެވެ.) އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى ވަހީކުރެއްވިއެވެ. "އޭ މުހައްމަދެވެ! ތިބާގެ ބޭފުޅުންނަށް. އަދި ދަންނަވާށެވެ. ޞަހާބީބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ދަންނަވާށެވެ. އަދި އެކަމުގެ ކާމިޔާބުވިއެވެ. އެކަން ގަބޫލުކުރެއްވިއެވެ. (އެބަހީ، ކަލޭގެފާނުގެ ޞަހާބީން ގަބޫލުކުރެއްވިއެވެ.)" އެގޮތުން، މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތުގެ ބޭފުޅުން، އަދި ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އުންމަތީއެވެ. ވަނީއަކީ، މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތުގެ އުންމަތެވެ. މިދަންނަވާލެވުނު ގޮތުގެ އުންމަތެވެ.... އެގޮތުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޞަހާބީބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ގަބޫލުކުރި އެއީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، "ކަންކަން ނަބީއްގެ ހަނދާނަށް، އެބޭކަލުންގެ ފަރާތުން ގަބޫލުކުރައްވައި އެއް ދުޢާއެއް ދެއްވިގެންނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ފިޔަވައި ކަންތައް ނަބީބޭކަލުންގެ އެބޭކަލުންގެ ދުޢާ ބޭނުންކުރައްވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެދުއްވާ ބަޔަކުއެވެ ފާޑުގަތުމަށްވެ." އަދި ދެން ހިނގާބޭ ބައްލަވައި ފުއްޕާނެއެވެ. އަދި އެއީ ދައި ޞަހާބީބޭކަލުން. އަދި މިދަނީ ޞަހާބީބޭކަލުން، ހަމައެކަނި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެކަނި ކުރައްވާން ހަމަކަމެވެ. އަދި އެއީ ދެކި އިންސާނީ ދަރިފުޅުކާފަހުގެ ނަޞީހަތެއް ދެއްވުމާއެކު ދީނުގެ ޞަހާބީބޭކަލުންނެވެ. އެއީ ދެކި އިންސާނީ ދަރިފުޅުތަކާ ހިނގާބޭ ބައްލަވައި ފުއްޕާނެއެވެ. އެއީ ކަންތައް މިހަކަށްވެސް އެމީހުންގެ ޖާގަ ދިނުމުގެ ތެރެއިން، އަދި ކަންތައް މިހަކަށްވެސް އެމީހުންގެ އަމަލުތައް ޖަވާބުދާރީވާނެއެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު، ވަރަށް ގިނަ އެކަމެއްގެ ޞަހާބީބޭކަލުން ވެއެވެ. އެއަށް ކިޔާނީ، ޞަހާބީން ސުލޫކު އެވެ. އެއީ ކުޅެ ޞަހާބީބޭކަލު ތިބެވެ.

ފަނަރަވަނަ ސަބަޤް

ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ނަންތައް

ޤިޔާމަތްދުވަހަށް ވަރަށް ގިނަ ނަންތައް ދެވިފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ އެދުވަހުގެ މުހިންމު ކަމެވެ. އަރަބިބަހުގައި، އަދި އެހެން ބަސްބަހުގައިވެސް، އެކަމަކީ މުހިންމު ކަމެއްނަމަ، ތިބާއަށް ފެންނާނީ އެކަމަކަށް ގިނަ ނަންތައް ދެވިފައިވާ ތަނެވެ. މިސާލަކަށް އަރަބި ބަހުގައި އަސަދަށް ވަރަށް ގިނަ ނަން ދެވިފައިވެއެވެ. އަދި ބާވަތްތަކަށް، ވަކިވަކި ނަންތައް ދެއްވިފައިވެއެވެ. އަދި ވަކިވަކި ކުލަތަކަށް، ވަކިވަކި ނަންތައް ދެއްވިފައިވެއެވެ. އަދި އަހަން އެކަށީގެން، ވަކިވަކި ނަންތައް ދެއްވިފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެ، އަރަބިންނަށް މުހިންމު އެއްޗެއްކަމުގައި ވުމެވެ. ހަމަމިފަދައިން، މިހާރު އިނގިރޭސި ބަހުގައި، ރަށަށް ވަރަށް ގިނަ ވަކިވަކި ނަންތައް ދެވިފައިވެއެވެ. އަދިގޮތެއް މިއަދުގެ ދުނިޔެއަށް ކާރުތައް މިހާ މުހިންމުކަމުގެ ސަބަބުން، ރާޅާ ވަރަށް ގިނަ ނަންތައް ދެވިފައިވެއެވެ. އަދި މިއީ ރާޅާ އެއްޗެއްކަން އެނގެއެވެ. ހަމަވަކި، ދޮވިހުސް އީ ކުޅުވި ނަންތަކުގެ ގޮތުގައި އެއްޗެހިކަމެވެ. އޭރު، ބޮޑު ހާއި، ވައިނާއި، ވެސްޓާއި، ބައިރާއި، ރަވާއި..... މިގޮތަށް އެތައްސަރަހަދު ނަމެއްވެއެވެ. މިހެންވެސް ޔާއްވުރެއްތެވެ؟ ސަބަބަކީ، އެއީ މުސްލިމުންނަށް މުހިންމު އެއްޗެއްކަމުން. އެހެންވެ، ރަށަށް ވަކިވަކި ގިނަ ނަންތައް ދެވިފައިވެއެވެ. އަދި އިސްލާމްދީން އައުމުގެ ކުރިން އަރަބިންގެ ތެރޭގައި، ހަމަރަށް (ރައްކާ، ރަށަށް) 80 ނަން ވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އެމީހުންނަށްވެސް މުހިންމު އެއްޗެއް ކަމުގައިވީމެވެ. އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ އަހަރެމެން މުސްލިމުންނަށް ވަރަށް މުހިންމު ދުވަހެއްކަމުގައި ވުމުން، އެދުވަހަށް ވަރަށް ގިނަ ނަންތައް ދެވިފައިވެއެވެ. މިނަންތަކުން ދައްކުވައިދެނީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ކަންތައްތައް ހިނގާނެ ގޮތްތަކެވެ. އެގޮތުން، އެދުވަހުގެ ބައެއް ނަންތަކަށް އަހަރެމެން ބަލާލާނަމެވެ.

1. ޔައުމުލް ޤިޔާމަތް

މިދުނިޔެއިން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ނަންތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މަޝްހޫރު ނަމެވެ. މިނަން އަންނަނީ، ޤިޔާމް އިންނެވެ. ޤިޔާމްގެ މާނައަކީ، ކޮޅަށް ހުރުމެވެ. އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ ކޮޅަށް ހުންނަ ދުވަހެވެ. ސަބަބަކީ، يَوْمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلْعَالَمِينَ މާނައީ، "(އެއީ) ޚަލްޤުތަކުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް، މީސްތަކުން ކޮޅަށް ތެދުވާ ދުވަހެވެ." (سورة المطففين 6) އެހެންކަމުން، އެދުވަހުގައި މިބާ އިރުއްޔާ ހިނގައި، ނުވަތަ ޤަބުރުތަކުން ނުކުންނާނެއެވެ. މިބާ ކޮޅަށް ހުރުން ކޮޅަށް 50،000 އަހަރެވެ. އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ٱللَّهُ لآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ ٱللَّهِ حَدِيثًا "اللّٰهُ، އެއިލާހު ފިޔަވައި އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުން، އެއިލާހު ތިޔަބައިމީހުން އެއްކުރައްވާނެކަމަށް ކަށަވަރެވެ. އެކަމުގައި ޝައްކެއްނުވެއެވެ. ބަސްބުނުމުގައި الله އަށްވުރެ ތެދުވެރިވާނީ ކާކުހެއްތޯ؟" (سورة النسأ 87)

2. އަލް ޔައުމުލް އާޚިރު

އެހެންކަމުން، ދުވަސްތަކުގެ އެންމެ ފަހުން ބޭނުންކުރާ ނަމަކީ، އަލްޔައުމުލް އާޚިރު، ނުވަތަ އަލްއާޚިރަތެވެ. އަލްޔައުމުލް އާޚިރުގެ މާނައަކީ، އެންމެ ފަހު ދުވަހެވެ. އެދުވަހަށްފަހު އެހެން ދުވަހެއް ނުއަންނާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ މިދުނިޔޭގެ އެންމެ ފަހު ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْآخِرِ وَٱلْمَلَآئِكَةِ وَٱلْكِتَابِ وَٱلنَّبِيِّينَ މާނައީ، "ހެޔޮކަމަކީ (ހަމައެކަނި) އިރުމަތީފަރާތާއި ހުޅަނގުފަރާތަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ މޫނުތައް

ކުރިމަތިލުމެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ހެޔޮކަންތެރިޔާއީ މީހާއީ، ﷲ އަށާއި، އާޚިރަށްދުވަހަށާއި، މަލާއިކަތުންނަށާއި، ފޮތަށާއި،
ނަބިއްޔުންނަށް އީމާންވި މީހާއެވެ..." (سورة البقرة 177)

3. އައް ސާޢަ

އައްސާޢަތުގެ މާނައަކީ، "ހިނދުކޮޅު" އެވެ. އެގޮތުން، ހިނދުކޮޅަކީ އިރުއެވެ. އެއީ، އެންމެ ކުޑަ ހިނދުކޮޅެވެ. އަދި ޤުރުއާނުގައި
ވިދާޅުވެސް، "އަރަބި ބަހުގައި، އައްސާޢަ އަކީ، "ނިމުމެއްނުވާ" ކަމުގައިވެއްޖެނަމަ، އެއީގެ މާނައަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ނަންތަކުގެ
ތެރޭގައި ހިމެނިގެން ވާނެއެވެ. އެއީ ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި ވާނެކަމެވެ. އެކަމަކު، ދަރަނިގައި އެއީގެ ހުރިހާ މާނައަކީ، ގަޑިއިރެވެ. އެއީ، ދުވަހުގެ 24 ބައިގެ
ތެރެއިން، އެއްބައެވެ." އެގޮތުން، އެބަސް "ގަޑިއިރު" ގޮތުގައި، ނުވަތަ "ހިނދުކޮޅު" ގޮތުގައި ތަރުޖަމާކުރެވިދާނެއެވެ. މާނައަކީ،
ބޭނުންކުރެވިފައި ވާގޮތުގެ ވަގުތެވެ." އަދި ދެން އަލްޤުރުއާނުގައި ވިދާޅުވެސް، "ސާޢަ، އަލިފާއެކު އަދި ލާމާއެކު އައުމުން، މާނައަކީ،
"ގަޑިއިރެވެ." ނުވަތަ "ހިނދުކޮޅެވެ." އެގޮތުން، މާނައަކީ، މިގަޑިއިރެވެ. ނުވަތަ މިހިނދުކޮޅެވެ. އެގޮތުން، ޢާންމު އުލަމާއުންގެ
އައްސާޢަގެ ނަން ދުވަފެއްވާ ސަބަބަކީ، އެވަގުތުގެ ކަށަވަރުކަމުން، އެއީ ގޮތަކަސް ނޭނގޭކަމަށް މިހިނދުކޮޅެވެ. އެއީ އެއްސޮރަކަށެވެ. ދުވަހަށް
ސޮރަކަށެވެ، އަހަރު ކިރެން ހިނދުކޮޅެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އެންމެ މުހިންމު ކަންތައްތަކުގެ ހިނގާން، އެންމެ މުހިންމު ހިނދުކޮޅެވެ.
ނުވަތަ އަހިނދުކޮޅަކަށް އެހެންނަމަވީ ސަބަބަކީ، އެކަން އަންނަނީ ކުއްލި ހިނދުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ކަމުގައިވާތީއެވެ. މިދުނިޔެވެސް
އަލްޤިޔާމަތް ދުއްވާފައިވާ ދުވަސް ސަރަޙައްދެވެ. ކަންތައްތަކެއް، މިއީ ޤިޔާމަތާއި އަދި ހަލާކުގައި، އެންމެ ކަންތައް އަހިސާވެފައިވާ ނަމެކެވެ.
ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَىْءٌ عَظِيمٌ މާނައީ، "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ!
ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަދަރަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބިންހެލުމަކީ، ބޮޑުވެގެންވާ ކަމެކެވެ."
(سورة الحج 1)

4. ޔައުމުލް ބަޢުޘް

ޔައުމުލް ބަޢުޘްގެ މާނައަކީ، ފުރާނަ އަލުން އެނބުރޭ ދުވަހެވެ. އެދުވަހަށް އެނގެން ދުވަފެއްވާ ސަބަބަކީ، އެދުވަހުގައި އަހަރުމެންނަން
މަރުވެފައި ދުވަސްވީއެވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ހަށިގަނޑުތައް އަލުން އެއްކުރެވޭނީއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އަހަރުމެންގެ ދުވަސް
އެއްކުރެވޭނެއެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّنَ ٱلْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن تُرَابٍ
މާނައީ، "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! (މަރުވުމަށްފަހު) އަލުން ދިރުއްވައި ތެދުވުމާ ކަމާމެދު، ތިޔަބައިމީހުން ޝައްކެއްގައިވާނަމަ، ފަހެ،
ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން (ގެ އަސްލު) އެއްކޮށް ވަލިފެނުން..." (سورة الحج 5) އެގޮތުން، އުތުރުވެސް، ﷲ
سبحانه وتعالى މިބާ އަލުން ދިރުއްވާ ތެދުވުމާބެހޭ ސަބަބުތަކަށް، އެއިލާ ދިރުމުގެ ހަޤީޤަތް މިބާ އެއްކުރެވި ކިޔަވާން ހުއްޓެވެ!

5. ޔައުމުލް ޚުރޫޖު

އަލް ޚުރޫޖުގެ މާނައަކީ، ނިކުތުމެވެ. އެދުވަހަށް ނިކުތުމުގެ ދުވަސް ކިޔެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އަހަރުމެން އަހަރުމެންގެ ކަށްވަޅުތަކުން
ނިކުންނަ ވަގުތަކުގައިވެއެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يَوْمَ يَسْمَعُونَ ٱلصَّيْحَةَ بِٱلْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلْخُرُوجِ މާނައީ،
"(އެއީ) އެއުރެންނަށް (އެބަހީ، ހުރިހާ މީހުންނަށް) ހައްޤުގޮތުގައި ގަދަފަދަ އަޑު އިވޭނެ ދުވަހެވެ. އެއީ (ކަށްވަޅުތަކުން އެބައިމީހުން
ނިކުތުމުގެ ދުވަހެވެ." (سورة ق 42)

6. އަލް ޤާރިޢާ

މިބަސް ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވަނީ "ބިރުވެރިކަން ބޮޑު" ގޮތުގައެވެ. އެއީ ހިތްތަކަށް ކުރިމަތިވާ ބިރުވެރިކަމުގެ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ٱلْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَاكَ مَا ٱلْقَارِعَةُ ﴿٣﴾ މާނައީ، "ބިރުވެރިކަންބޮޑު ޤިޔާމަތްދުވަހެވެ. ބިރުވެރިކަންބޮޑު ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ކޮންދުވަހެއް ހެއްޔެވެ؟ އަދި ބިރުވެރިކަންބޮޑު ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ކޮންދުވަހެއްކަން ކަލޭގެފާނަށް އަންގައިދިނީ ކޮންއެއްޗެއްހެއްޔެވެ؟" (سورة القارعة 1-3)

7. ޔައުމުލް ފަޞްލު

ޔައުމު އަލްފަޞްލުގެ މާނައަކީ، ނިޔާކުރައްވާ ދުވަހެވެ. އަލްފަޞްލުއަކީ، ހުކުމް ވަކިކުރައްވާ ހަމަޖެއްސެވޭނެ ދުވަހެވެ. އެދުވަހަކީ، الله سبحانه وتعالى އިންސާނުންގެ މެދުގައި، އެމީހުން ކޮންދުނިޔޭގައި ކަންތައްތަކާއި، އަދި ބޭނުންވާ ބަސްތަކާއިމެދު ނިޔާކުރައްވާ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، هَٰذَا يَوْمُ ٱلْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَٱلْأَوَّلِينَ މާނައީ، "މިއީ ނިޔާކުރައްވާވާ ދުވަހެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންނާއި، އަދި ކުރީގެ މީހުން އެއްކުރައްވާފީމުއެވެ." (سورة المرسلات 38)

8. ޔައުމުލް ޙަސްރާ

ޔައުމު އަލްޙަސްރާގެ މާނައަކީ، ހިތާމަވެރި ދުވަހެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ވަރަށްގިނަ ހިތާމަވެރިކަންތަކެއް ހިނގާނެ ދުވަހެކެވެ. ކާފިރުން އަދުވަހުގައި ހިތާމަކުރާނެއެވެ. އެވިރިންނަކީ އިސްލާމް ނުވެވުނީއެވެ. އަދި މުސްލިމުން ހިތާމަކުރާނީ، އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ހެޔޮކަމެއް ކުރެވިފައިވާ ނަމަ ކުރުވުނީއެވެ. އެގޮތުން، އަދުވަހަކީ، އެދުވަސްބޮޑު، ހިތާމަވާ ދުވަހެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَيَوْمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا މާނައީ، "އަނިޔާވެރިޔާ އޭނާގެ ދެއަތުގައި ދަތްއަޅާ ދުވަސް ހަނދުމަކުރާށެވެ! އޭނާ (އެދުވަހުން) ބުނާނެއެވެ. އޭ ހަލާކެވެ! ރަސޫލާގެ އަރިހުން މަގެއް ހިފިނަމަ، ބޯނެރުވުނަސް، މިމަންޒަރަށް ނާދާ ހަމަޖެހިސްވީއެވެ؟" (سورة الفرقان 27) الله سبحانه وتعالى އަދިވެސް ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْحَسْرَةِ إِذْ قُضِىَ ٱلْأَمْرُ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ މާނައީ، "ހުކުމްކަމެއް ނިޔާކުރައްވާނިދު (އެމީހުންނަށް ބޮޑު) ހިތާމައިގެ ދުވަހާމެދު، ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް އިންޒާރުކުރައްވާށެވެ! (އެދުވަހާމެދު) އެމީހުންނަކީ ޣާފިލުކަމެއްގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެމީހުން އީމާނެއް ނުގެންނަތީއެވެ." (سورة مريم 39)

9. ޔައުމުލް ޙިސާބު

ޔައުމު އަލްޙިސާބުގެ މާނައަކީ، ހިސާބު ބެއްލެވޭ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِنِّى عُذْتُ بِرَبِّى وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ ٱلْحِسَابِ މާނައީ، "މޫސާގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ހިސާބު ބެއްލެވޭ ދުވަހަށް އީމާންނުވާ ކޮންމެ ބޮޑާ ބޮޑާމީހެއްގެ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި ތިމަންނާ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ރައްކާތެރިކަން ދިނުމަށް ދަންނަވަމެވެ." (صورة غافر 27) އެދުވަހުގައި ހުރިހާކަމެއް ބެއްލެވޭނެއެވެ. ޢަމަލުތަކުގެ މިންވަރުކުރެވޭ ވުޒޫދާ. އެދުވަހުގައި އެއްވެސްކަމެއް ޒަރުރަތުގެންނުވާނެއެވެ. މިޒާ ކޮންދުވަހާ ކަންތައްތައް، އަދި ބޭނުންވާ ކޮންމެ ބަޔަކު ގެންނަވާނެއެވެ.

10. އަލް ވާޤިޢަތު

އަލް ވާޤިޢާގެ މާނައަކީ، ހިނގުމެވެ. އެއީ އެންމެ މުހިންމު ހިނގުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِذَا وَقَعَتِ ٱلْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾ خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿٣﴾ މާނައީ، "ޤިޔާމަތްވެއްޖެ ހިނދެވެ. އެކަން ވާނޭކަމާމެދު ދޮގުކުރާނޭ ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އެއްބަޔަކު ދަށްކުރުވުން، އަނެއްބަޔަކު މަތިކުރުވުމެވެ. (އެބަހީ، އަޒާބުވެރިން ދަށްކުރައްވައި، ސަވާބުވެރިން މަތިކުރައްވާ ދުވަހެއްގެ ޞިފަކަމުގައެވެ.) (سورة الواقعة 1-3)

11. އަލް ޙާއްޤަތު

އަލް ޙާއްޤަތުގެ މާނައަކީ، ކަނޑައެޅިގެންވާ ހައްޤެވެ. ނުވަތަ، އަސްލު ހައްޤެވެ. އެއީ އަސްލުކަމުގައި ފިލާ ބަދަލުނުވާ، އެއީ އަލް ޙާއްޤަތެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ٱلْحَآقَّةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَاكَ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٣﴾ މާނައީ، "ކަނޑައެޅިގެންވާ ޤިޔާމަތްދުވަހެވެ. ކަނޑައެޅިގެންވާ ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ކޮންދުވަހެއް ހެއްޔެވެ؟ ކަނޑައެޅިގެންވާ ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ކޮންދުވަހެއްކަން ކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީ ކޮން އެއްޗެއްތޯއެވެ؟" (سورة الحاقة 1-3)

12. ރަފީޢުއްދަރަޖާތު

ރަފީޢުއްދަރަޖާތުގެ މާނައަކީ، ބައްދަލުވުމުގެ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. رَفِيعُ ٱلدَّرَجَاتِ ذُو ٱلْعَرْشِ يُلْقِى ٱلرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ ٱلتَّلَاقِ މާނައީ، "އެއިލާހީ، ދަރަޖަތައް މަތިވެރިވެގެންވާ އިލާހެވެ. ޢަރުޝީގެ ވެރި އިލާހެވެ. އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެއިލާހު އިރާދަކުރައްވާ ބަޔަކަށް، އެއިލާހުގެ އަމުރުފުޅުން ވަޙީ ބާވައްލަވައެވެ. އެއީ އެ ބަޔަކު (އެބަހީ، އެ ރަސޫލުން) އެއިލާހާއި ބައްދަލުވާނޭ ދުވަހާމެދު (ޤިޔާމަތްދުވަހާމެދު) އިންޒާރުދިނުމަށްޓަކައެވެ." (صورة غافر 15)

އެދުވަހު، އެދުވަހަށް ބައްދަލުވުމުގެ ދުވަސް ކިޔަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، އިބްނު ޢައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. އެދުވަހަކީ ބައްދަލުވުމުގެ ދުވަސް ކިޔައިދެވޭ ސަބަބަކީ، އެދުވަހު، އާދަމް (عليه السلام) އެކަލޭގެފާނުގެ އެންމެފަހު ދަރިކަލުންނާއި ބައްދަލުވާނެ ދުވަހަށް ވުމެވެ. އެދުވަހުގައި، ހުރިހާ ދަރިންނާއި އާދަމް (عليه السلام) ބައްދަލުވާނެއެވެ. އެހެނަސް، އަލްޤާޟީގެ އަސްޙާބުއްޔާ ވިދާޅުވަނީ، އެއީ ބިމުގެ މަހްލޫޤުންނާއި ބައްދަލުވާ ދުވަހެވެ. އަދި ހާލިޤާ، މަހްލޫޤުންނާއި ބައްދަލުވާ ދުވަހެވެ. އަދި މަޒުލޫމުން އިބްނު މަޒުލޫމުން ވިދާޅުވި، އެދުވަހަކީ، އަހުލުވެރިޔާ، އަހުލާ ފިޔަވަ މީހުންނާއި ބައްދަލުވާ ދުވަހެވެ.

13. ޔައުމުއްތަނާދު

ޔައުމުއްތަނާދުގެ މާނައަކީ، ގޮވާލުމުގެ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَيَٰقَوْمِ إِنِّىٓ أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ ٱلتَّنَادِ މާނައީ، "އޭ އަހުރެންގެ ގައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެން އަންދެބުރޭ ގޮވާ ދުވަހުގެ (އެބަހީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ) ބިރުވެރިކަމުގެ މައްޗަށް އަހުރެން ބިރުގަންނަމެވެ. (صورة غافر 32) އެނަން ދެވިފައިވާ ސަބަބަކީ، އެދުވަހުގައި ވަރަށް ގިނަ ގޮވާލުންތައް ގޮވާލެވޭނެއެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ އިންސާފުގެ، ސަވާބުވެރިންގެ ބޮޑުބައި ކޮންމެ މީހަކާއިއެކު، ކޮންމެ ބަޔަކު ގޮވާލެވޭނެއެވެ. ހަމައެކަނި، ބަރާތާ ފިޔަވަ މީހުން، ބަރާތަށް މީހުންނަށް ގޮވާލެވޭނެއެވެ. އަދި އަހުލުވެރިންނަށް މީހުން، އެމީހުން ސަވާބުވެރިންނަށް ބޮޑުކަމަށް

ހުރޭނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ހިނގާން އޮންނަ މުހިންމު އެއްކަމަކީ، ހިސާބު ބެއްލުމެވެ. އެދުވަސް، ތަފާތު މަރުޙަލާތަކަކަށް ބެހިގެންދާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެކެވެ. ފުރަތަމަ މީހުން، ކާއިނާތް ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ. ދެން އިންސާން ޤަބުރުތަކުން ތެދުވާނެއެވެ. ދެން ޝަފާޢަތްތެރިވުން ޙާޟިރުވާނެއެވެ. އެކަމަށްފަހު ޙާޟިރީން، ހިސާބު ބެއްލުމެވެ. އޭގެ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޙާޟިރުން އޮންނަ މުހިންމު ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެއީ އެދުވަހުގެ އެންމެ ފާހަގަވެގެންދާނެ ކަންތައްތަކެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބޭނުމަކީ އެއީއެވެ. އެއީ މީސްތަކުންގެ ހިސާބު ބެއްލުމަށްފަހު، މީސްތަކުން ޖަންނަތަށް ނުވަތަ ޖަހަންނަމައަށް ފޮނުއްވުމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَعُرِضُوا۟ عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا މާނައީ، "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިއިލާހުގެ ހަޟްރަތަށް ސަފުސަފުން އެއުރެން ހުށަހެޅޭނެތެވެ..." (سورة الكهف 48) އެގޮތުން، މީސްތަކުން الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ހިސާބު ބެއްލުމަށްޓަކައި ކުރިން ސަފުސަފުން އެތިބޭނެ، މަޙްޝަރުގައި ތިބޭނެއެވެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ޢަދުލުއިންޞާފު

އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى ޢަދުލުއިންޞާފު ގެންގުޅުއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ފުރަތަމަ ޢަދުލުއިންޞާފަކީ،

1. ޢަދުލުވެރިކަން

ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ދުވަހެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ ޙިސާބުކުރެއްވުމުގެ ތެރޭގައި އެއް ޙިސާބުކުރެއްވުމެއް، ޢަދުލުވެރިވާ އެވެ. الله سبحانه وتعالى އެއްވެސް މީހަކަށް ބޭއިންސާފުވެވޮޑިގެން ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެ މީހަކަށް ހައްޤު އެއްޗެއް، الله އެމީހަކަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެދުވަހަކީ، ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ދުވަހެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ، وَٱتَّقُوا۟ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ މާނައީ، "އެދުވަހެއްގައި الله ގެ ހަޟްރަތަށް ތިޔަބައިމީހުން ރުޖޫޢަ ކުރެވޭ ދުވަހަކުން، ތިޔަބައިމީހުން ރައްކާތެރިވެ ބިރުވެތިވާށެވެ! ދެން، ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް، އެނަފްސެއް ހޯދިކަމެއްގެ ޖަޒާ (އެދުވަހުން) ދެވޭނެއެވެ. އަދި އެއުރެންނަށް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރައްވާ ހުއްޓެވެ." (سورة البقرة 281) ކޮންމެއަކަސް، މިޢަދުލުވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ނާޒުކު އެއްޗެއްކަމެވެ. ތިބާއަށް މިޤުދުރަތުގެ އެއްޗެހި ދޭނެ، އެއްއެއްޗެއް الله ތިބާއަށް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެންމެ ހިތިފުށުގެ މިންވަރުވެސް ފެނޭ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ، إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ މާނައީ، "الله (އެއްވެސް މީހަކަށް) ޒައްރާއެއްގެ މިންވަރަކުވެސް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރައްވާނެ ކަމަކީ..." (سورة النسأ 40) އެގޮތުން، އެންމެ ޒައްރާއެއްގެ މިންވަރަށްވެސް، އަދި އެ އެއްޗަކީ، ކާއިނާތުގައިވާ އެންމެ ކުޑައެއްޗެއް މިންވަރަށް ވިޔަސް، އެ އެއްޗަކީ، ނުބައި އެއްޗެއްނަމަ، الله سبحانه وتعالى ނުބައި އެ އެއްޗެއް ދައްކަވާނެއެވެ. އަދި ލުޤްމާން (عليه السلام)، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ނަސޭހަތް ދެއްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ، يَٰبُنَيَّ إِنَّهَآ إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُن فِى صَخْرَةٍ أَوْ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَوْ فِى ٱلْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا ٱللَّهُ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ މާނައީ، "އޭ އަހަރެންގެ ދަރިފުޅުއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެއަމަލަކީ ހިތިފުށުގެ ބިންގެހުގެ އަޅަކަށްވުރެ ކުޑަގައިވިޔަސް، ހިލައެއްގެ ތެރޭގައިވިޔަސް، ނުވަތަ އުޑުތަކުގެ ތެރޭގައިވިޔަސް، ނުވަތަ ބިމުގެ ތެރޭގައިވިޔަސް، (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) الله އެއަމަލެއް ގެންނަވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله އީ، އެގޮވަޅުތަކަށްބައްޓަން، ވަރަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާއެވެ." (سورة لقمان 16) އެގޮތުން، ހަނދާންކުރުމުގެ މިންވަރުގެ އެއްޗެއް ގަޔާގެ ތެރޭގައި ބިޔަމަގުން ކޮންމެގޮތަކުން ވިޔަސް، ނުވަތަ އެ އެއްޗަކީ،

ކާފިރުވުމަކީ ޝިރުކުކުރުމާ އެއްފަދަ ކަމުގައިވިޔަސް، އެއެއްޗަކީ، މިބާގެ އެއްޗެއްކަމުގައިވާނަމަވެސް، الله سبحانه وتعالى ޤުދުރަތްފުޅުގައި އެ އެއްޗެއް ގެންނަވާނެއެވެ. އެހެނީ، އެއީ ކޮންމެ ތަނެއްގައިވާ އެއްޗެއްކަމުގައިވިޔަސް، އެއެއްޗެއް ގެއްލިގެން ނުވެއެވެ. މިބައިން ދިޔުމަކީ ކޮންމެ އެއްޗެއް، މިބައިން ދެނެގަތެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ޒައްރާއެއްގެ މިންވަރަކު ހެޔޮކަމެއް ކޮށްފި މީހާ، އޭނާ އެކަން ދެކޭނެއެވެ. އަދި ޒައްރާއެއްގެ މިންވަރަކު ނުބައިކަމެއް ކޮށްފި މީހާ، އޭނާ އެކަން ދެކޭނެއެވެ." (سورة الزلزلة 7-8) އެހެންކަމުން، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ހަނދާންކުރަންޖެހޭނެ ކަމެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ލުޤްމާން (عليه السلام)، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ދެއްވި ވަސިއްޔަތަކީ، لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ މާނައީ، "الله އާއި އެއްވެސް ފަރާތެއް ބައިވަރި ނުކުރާށެވެ." ދެން ދެވަނަ ނަސޭހަތަކީ، وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ މާނައީ، "މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށް ކަންތައްކުރާށެވެ." އެހެންކަމުން، ލުޤްމާން (عليه السلام)، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް، الله އާއި އެއްވެސް ފަރާތެއް ބައިވަރި ނުކުރުމަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމަށްފަހު، ދެން ނަޞޭޙަތްދެއްވީ ކުރިން ނަސޭހަތްތެރިވެ، މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށް ކަންތައްކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މިބައިގެ ކަންތައް ކަމަކީ الله سبحانه وتعالى ގެންނަވާފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންގެ ހިތުގައި الله سبحانه وتعالى ގެ މުރާޤަބާ ޤާއިމްކުރުމަށެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى މިބައިން ބައްލަވާވޮޑިގެންވާނެ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى އަޅުތަކުންނަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާކަން، އަޅުތަކުންގެ ހިތުގައި ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެވެ. އަދި އަޅުތަކުންގެ ދަރިންގެ ހިތުގައިވެސް، އެކުދިންގެ އަމަލު ގަވާއިދުކުރުމަށް، މީހުން އަރަގެންނުވުމަށް، ވަރަށް މުހިންމު ކަމެވެ. "މިބާ ކަންތަކެއް ތަރުބިއްޔަތުގައިވެސް، الله سبحانه وتعالى އެނގެނީ، މިބައިން ބައްލަވާވޮޑިގެންވާނޭ ކަމެވެ." އަޅުތަކުންނީ މައިންބަފައިންނަށް، އަޅުތަކުންގެ ދަރިންގެ ކަންތައްތަކުގައިވެސް ތަރުބިއްޔަތު ދިނުމުގެ ގޮތުން، އެކުދިންނާ ވާހަކަދައްކަން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަމާ. އަދި އެކުދިން ކުޑަކުދި ހިތްތަކުގެ ބަލައިލަމާ. އަދި އެކުދިންގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި ކަންބޮޑުވުމަކީ ބަލައިލަމާ. އެހެންކަމުން، ސަބަބަކީ، ހައްގުވާނީ މިބާ މުޖުތަމަޢުގައި ކުދިކުދި ކަމެއްކަމުގައިވިޔަސް، މިބައިން ނަސޭހަތްދޭން ކަންތައްތަކާ ހަމައަށް ތަރުތީބުވެއެވެ. އިންސާނުންނަށް، މިބައިން ފުރިހަމަ، އިލްމާއި، އަދި ކަންތައްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ތަރުބިއްޔަތުކުރެވޭނެއެވެ.

އެކުދިންނަށް އޮޅުން އެނގޭ ބައެއް ކަންތައްތަކުގައިވިޔަސް، އެކުދިން ކަންކުރުމުގައި އިޚްލާޞްތެރިކަމުގައިވާކަމުން، الله އެކުދިންނަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާކަން، އެކުދިން އަޅުގަނޑުމެން ބުނެދޭންވީއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކުދިން އެކަކު ބައްލަވާވޮޑިގެންވާކަމަށް، ދެން މިބާ ކަމެއްގައި ނުބަލާގޮތަކަށް، އެކުދިން الله އަށް ބިރުވެތިވެވޭނީ ކުދިންނަށް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ބިރުވެތިކަން ދެނެގަތުމުގައެވެ. އެކުދިންގެ ހިތަށް އަޅުގަނޑުމެން ބިރުގަނެ ގުޅުވައިދޭން ވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކުދިން އަޅުގަނޑުމެން ބިރުގަންނާނީ، ގޮތެއްވެ. އެކަމަކު، އެކުދިން ވަކިން ޢަޒާބުގެ، އެކުދިން މިބާއަށް ބިރުގަންނަނިވި ޚާއްޞަކޮށްދޭއެވެ! އަޅުގަނޑުމެން އެކުދިންގެ ހިތުގައި الله އަށް ބިރުވެތިވުން ޤާއިމްކުރައްވާނަމަ، އެއީ ވަރަށް ބޮޑުގޮތެއް ގޮތެކެވެ. އެކުރީން އެކުދިންނަށް އެނގޭނެ، އެކުދިން ކަންކުރު ތަށްއެއްގައި މިއްބަސް، الله އެކުދިންނަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާކަން ގެއްލިވާނެއެވެ. ލުޤްމާން އަބަދުވެސް ކަމުގައި ދޭން ކަމުތަކުގެ ދަރިކަލުގެ ދާހިލުކުރެއްވި، ލުޤްމާން (عليه السلام)، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "އަޅުގަނޑުގެ ދަރިކަލުކޮ! މިބާ ފަޤީރުކަމުން ބޭނުންނަކަ، ކިބައިން ލޮބުވެތިބޭ އެކަން ކުރާށެވެ. އެކަމަކު، الله އަށް މިބާ ނުފެންނަ ތަނެއްގައި، އެކަން ކުރާށެވެ." އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ ކަންތައްތަކަކީ، الله ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިރުގެ ގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލަހައްޓާ، ކަންކަމަށް ސަލާމަތްވެ ވެރިކަމަށް ވަރަށް ބޮޑުގޮތަކަށް ހެޔޮއަޅުކަނެވެ. އަދި އިޚްލާޞްތެރިވާ އެއީއެވެ. މިބާ އަޅުކަންކުރާއިރު، މިބާއަށް الله ފެނުނަ ހާލަތުގައި އަޅުކަންކުރާށެވެ. މިބާއަށް الله ނުފެނިނަމަވެސް، الله މިބާއަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވެއެވެ. އަޅުއިޚްލާޞްތެރިކަމީ އެއީއެވެ. އެހެންކަމުން، ލުޤްމާން ޙަކީމްގެ ތަރުބިއްޔަތު ޢަދުލުވެރިކަމެވެ.

2. ކޮންމެ މީހެއްގެ ހިސާބު ބެއްލުން

ކޮންމެއަކަށް، މިބާ ޖިންނާއާއިންސީން، މިބާކުރި ކަންތައްތަކުގެ ހިސާބު ބެލެވޭނެއެވެ. އެހެން މީހަކު ކުރިކަމެއްގައި، މިބާ ޖިންނާ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިބާއާއި ސުވާލުކުރެވޭނީ، މިބާކުރި ކަންތައްތަކާއި ގުޅިގެންނެވެ. އަދި އެއީ ޢަދުލުވެރިކަމުގައި الله سبحانه وتعالى މިބާއާއި ސުވާލުކުރައްވާނީ ކަންތަކެވެ. އަދި މިބާ މީހަކު، ނަސޭހަތްތެރިންގެ ގޮތުގައި ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި، ނަސޭހަތް ދިނުމަށް، އޭނާ މީހަކު ނުކުރާނަމަ ރަސޫލު ފޮނުއްވައި ވާކަމަށް، އެފިރިން ޢަޛާބު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެކަން ނިސްބަތްކުރެއްވި އާދަމް (عليه السلام) އަށެވެ. ނަސޭހަތް ދިނުމަށްފަހުގައިވެސް، އެބަޔަކަށް އަރަތުގެ ހިރިން އާދަމް (عليه السلام) ކުރި ޖީލުގެ ޖިންނާ، އަރަތުގެން ނަސޭހަތްދެއްވިއެވެ. އެހެނަކު ކާފިރުވެއްޖެއިރުވެސް، އަރަތުގެންނެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އާދަމުކުރި ދިރިއުޅުނު އާދަމް (عليه السلام) އެވެ. އަދި ނަސޭހަތް ދިނުމަށް ބަހުރުވައިގެންވެސް، އެކަމުގެ ޖިންނާ އަރަތުގެން ނަސޭހަތްދެއްވިއެވެ. ނަސޭހަތް ދިނުމަށް ބަހުރުވައިގެން ބޭނުން، އެކަމުގެ ޖިންނާ ނަސޭހަތްދޭ ފަރާތަކީ، ޢީސާ (عليه السلام) އެވެ. ދީން އެކަމުގެ ޖިންނާތަކުގެ ތެރޭގައި ކާނާއާ ބާރުވަ ހިސާބުކުރެއެވެ. އެވަރުން ދެނެގަތުމުގައި، މިކަމުގެ ޖިންނާ ނަސޭހަތްދޭ ބަޔަކު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިޔައިދޭ ކަލޭމެންނާއި! އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިޔައިދިން ނޫން. އެފަދަ ބާރުގަދަކަމުގައި، އެކަމުގެ ޖިންނާ ނަސޭހަތްދޭ ބަޔަކު، ކިޔައިދިނުމަށް الله ގެ ދަރިންނެވެ. މިފަދަ ކަންތައްތަކުގައިވެސް މިބާއަށް ނޫން. އެކަމުން، އެކަމުގެ ޖިންނާ ނަސޭހަތްދޭކަށް، އެކަށީގެންވާނެ މިހާރުވެ. މިބާ މިޔަރުސާލަ ހިސާބުގައި އަޅުވައިގެން ކާފިރުވުމުން، އެވަރުން އެބާރު ގަދަކަން ކިޔައިދިނުމާއި ބަހަނާތަކެއް! އެގޮތަކަށް ކިޔައިދޭ ނުވާނެއެވެ. މިބާ އެކަށީގެން ނުކުތުމެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުގެ ޖިންނާ މިހާރުގައިވެސް، ކިޔައިދިނުމަށް އެކަން މިހާރުގައެވެ. އެއީ ހަމަހަމަކަމުގެ ޙައްޤުތަކާ ކަމެއްކަމެވެ. ޙިސާބުކުރުމުގައި މިބާ ޖިންނާއާއިންސީން، މިބާ ކިޔައިދެއްވާނެއެވެ. އެވަރުންގެ އެއްބަސް ވުމުގައި، الله ދޭށެވެ. ހަމަހަމަކަމުގެ ކާފިރުވުމާއި ނުކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޙަޤީ، ބަރަބަރު އެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى، އެކަން މިހާރު ކިޔައިދެއްވާ ޖިންނާ، މިބާ ކިޔައިދިނުމަށް ޖިނާކަށް ކުރެއްވިކަމުގެ، الله سبحانه وتعالى، މިބާކުރެއްވި ގޮތުގެ ޖިންނާ، މިބާއަށް ނަސޭހަތްދެއްވާ ޙިސާބުކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ޙިސާބުކުރައްވާނެއެވެ. مَّنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ މާނައީ، "ތެދުމަގު ލިބިގެންފި މީހާ (ދަންނަވާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާ ތެދުމަގު ލިބިގަންނަނީ ފަހެ، އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ލާބައަށެވެ. އަދި މަގުފުރެދިއްޖެ މީހާ (ދަންނަވާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާ މަގުފުރެދިގަންނަނީ ފަހެ، އޭނާ ނަފްސަށް ގެއްލުމަށެވެ. އަދި ފާފަވެރި އެއްވެސް ނަފްސެއް، އެހެން ނަފްސެއްގެ ފާފައެއް ނުއުފުލާނެއެވެ..." (سورة الإسرأ 15) އެގޮތުން، މިއާތުގައި الله سبحانه وتعالى އެވަޙީކުރައްވަނީ، "ތެދުމަގު ލިބިގެންފި މީހާ (ދަންނަވާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާ ތެދުމަގު ލިބިގަންނަނީ ފަހެ، އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ލާބައަށެވެ." މާނައަކީ، މިބާ ތެދުމަގުގައި ހިފެހެއްޓުމަކީ، ފައިދާ ލިބޭނީ މީހާ މިބާއެވެ. މިބާ ހިސާބުވެރިކަމެއް، ހިސާބުކުރެވިފައިވާ ކާފިރު ހުރިހާކަމެއް ނޫނެވެ. ފައިދާވަނީ، މިބާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. މިބާ މިސްކީނުގައި ނަގާދުކުރުވައި، މިބާ މިސްކީނުކަމުގެ ހުރިހާކަމެއް ނޫނެވެ. މިސްކީނުގައި ނަގާދުކުރުވައި، މިބާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ހެޔޮ ފައިދާވެއެވެ. މިބާ الله سبحانه وتعالى އަށް ކިޔަމަންތެރިވެވައި، މިބާ الله އަށް ހުރިހާ ހެޔޮކަމެއް ނޫނެވެ. އެކަމުން ފައިދާވަނީ، މިބާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. مَّنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ "ތެދުމަގު ލިބިގެންފި މީހާ (ދަންނަވާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާ ތެދުމަގު ލިބިގަންނަނީ ފަހެ، އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ލާބައަށެވެ." وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا "އަދި މަގުފުރެދިއްޖެ މީހާ (ދަންނަވާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާ މަގުފުރެދިގަންނަނީ ފަހެ، އޭނާ ނަފްސަށް ގެއްލުމަށެވެ." އެގޮތުން، މިބާ މަގުފުރެދިގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ދީން ގެއްލުންވެގެންދާނީ މިހާރުވެސް މިބާއެވެ. އަދި ދީން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، "އަދި ފާފަވެރި އެއްވެސް ނަފްސެއް، އެހެން ނަފްސެއްގެ ފާފައެއް ނުއުފުލާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިބާގެ އަމިއްލަ ފާފަތައް ހުށަހަޅާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް އެހެން މީހުންގެ ޖިންނާތަކުގެ ހިސާބު ނުބެލޭނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް އެކަމުގައި ޖިންނާ ނަސޭހަތް ދޭނެ ރަސޫލުން ނުބޭނުންނެވެ. އަދި މިހާރުވެސް، ހަމައެކަނި މުޙައްމަދު (صلى الله عليه وسلم) ގެންނެވި ދީސަލާން، ހުއްޓައިލާ ޖިންނާ ކަމެއް ނޫނެވެ. މިއީ މީހުގެ ކުރިން ވަގުތުގެންނެވި ހުރިހާ ނަބިއްޔުންގެ ދީސަލާމެވެ. އެއީ ޢީސާ (عليه السلام)

ވެސް ހިމެނޭ ގޮތުގައެވެ. މިއީ އެކަށޭގެންވާ ވެސް މެސެޖެއެވެ. އަދި މިއީ މޫސާ (عليه السلام) އާއި، އިބްރާހީމް (عليه السلام)، ނޫހު (عليه السلام)، އަދި އާދަމް (عليه السلام) ގެ ވެސް މެސެޖެއެވެ. އެއީ، މިބާ ޖިންމާދާރުވާންޖެހުން، މިބާގެ ކުރުމެވެ. އަދި މިބާކުރި ހުކުމްތަކުގެ އަޖުރު، މިބާއަށް ލިބޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ ٱلَّذِي وَفَّىٰٓ ﴿٣٧﴾ أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾ وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَنَّ سَعْيَهُۥ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ ٱلْجَزَآءَ ٱلْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾ މާނައީ، "ނުވަތަ މޫސާ (عليه السلام) ގެ ފޮތްފުޅުތަކުގައިވާ ތަކެތީގެ ޚަބަރު، އޭނާއަށް ނުދެވިއްޖެހެއްޔެވެ؟ އަދި (ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް) ފުރިހަމަކޮށްދެއްވި ފުއްދެވި، އިބްރާހީމް (عليه السلام) (ގެ ފޮތްފުޅުތަކުގައި) ވެސްމެއެވެ. އަދި ފާފަވެރި އެއްވެސް ނަފްސެއް، އެހެން ނަފްސެއްގެ ފާފައެއް ނުއުފުލާނެކަމެވެ. އަދި އިންސާނާއަށް، އޭނާ ކަމަށްލާ ނޫނީ ކަމެއް އަދިވެސް (ގެ ޖަޒާ) ލިބޭ ނޫނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އޭނާ ކަމަށްލާ ހިނގާށެވެ، އޭނާ ދެކޭނެ ކަމެވެ. ދެން އޭނާ ކުރި އަދަށް އެންމެފުރިހަމަ ޖަޒާ ދެއްވޭނެކަމެވެ." (سورة النجم 36-41) މިދެންނެވި، އަދިއެކަ މީހުގެ ހިސާބު ބެއްލެވުން. މިބާއަކީ އެހެން މީހެއްގެ ފާފަ ބަރުގައި އުފުލަން ނުޖެހޭނެއެވެ. މިބާއަކީ އުފުލަންޖެހޭނީ، މިބާ ކުރެވިފައިވާ އަމަލުތަކުގެ ފާފައެވެ. އަދި މިބާކުރެވިފައިވާ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ އަޖުރު މިބާއަށް ފުރިހަމައަށް ދެއްވޭނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މިބާ ދުނިޔޭގެ ބައެއް އެހެންބައެއް ކުރުވުމުގެ ސަބަބުން، މިކަމުގައި ބައެއް ފަހަރު އުޅެއެވެ، މިބާއަށް ފަހަރެއްގައި ހިތަށްއެރިދާނެއެވެ! މިސާލަކަށް، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ ބުރަތަކާއި، އަދި އަމިއްލަ ބުރަތަކާއެކު، އެއުރެން (މަގުފުރެއްދި މީހުން) ގެ ބުރަތަކުގެ އެއުރެން އުފުލާނެތެވެ... " (سورة العنكبوت 13) ކުރީން ދުންޏާގައި އެއުރެންގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި، މިބާ އުފުލަންޖެހޭނީ، މިބާ ކުރެވިފައިވާ އަމަލުތަކުގެ ބުރައެވެ. އެހެނަސް، މިއަދުގެއިންސާނާ މިބާ އުފުލަންޖެހޭނީ، މިބާގެ ބުރަތަކާއިއެކު، އެހެން މީހުންގެ ބުރައެއް އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިސާލެއްގެ ގޮތުން، ހަމައެކަނި އަހަރެމެންނަށް އަވަހަށް ރުޅިއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ. وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ "(...) އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެން ހަދައި އުޅުނު ދޮގުތަކާބެހޭ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެއުރެންނާ ސުވާލުކުރައްވާ ހުއްޓެވެ." (سورة العنكبوت 13) އެހެނީ، އެވިދިން ދޮގުތައް ހަދާފައިވެއެވެ. އަދި އެހެން މީސްތަކުން، އެވިދިންގެ ދޮގުތަކަށް ތަބާވެގެން ހިނގައިދިޔައެވެ. އެހެންކަމުން، އެވިދިންގެ ދޮގުބަސްތަކަށް ތަބާވީ އެންމެހާ މީސްތަކުންގެ ފާފައެއް، އެވިދިންނަށް އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. ބެލުމުގައި، މިބާ އުފުލަންޖެހޭނީ މިބާގެ އަމިއްލަ ފާފައެވެ. އެހެނަސް، ހަމައެހެންމެ، މިބާ ކުރި ފާފަތަކުގެ ޖިންމާ މިބާ އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. މިބާގެ ސަބަބުން، އެހެން މީހުން ފާފަވެރިވާނަމަ، ދެން މިބާ އެމީހުންގެ ފާފައެއް އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. މީގެ މާނައަކީ، އެމީސްތަކުން ފާފައިން ސަލާމަތްވެވިދާނެ ނޫނެވެ. އެމީސްތަކުންވެސް، އެމީހުންގެ ފާފައެއް އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. އެހެނީ، މީސްތަކުންވެސް އެމީހުންގެ ފާފައެއް އުފުލާނެއެވެ. އަދި މިބާވެސް، އެމީސްތަކުންނަށް ލިބޭގޮތްގެ އަޖުރު އުފުލަންޖެހޭނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ކުރީންވެސް ދުންޏާވެ ވަޙީން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވަޙީކުރައްވާފައިވެ، ރަގަޅު އާދައެއް ފެށިއިރު މީހަކު، އެކަމުގެ އަޖުރު ލިބޭނެއެވެ. އަދި އެހެރަ ހިނގައިދިޔަ ކޮންމެ މީހެއްގެ އަޖުރު ތިރާމަތީގެ ހަމައެކަނި ޢަމަލުތަކާއި ލިބޭނެއެވެ. އަދި ނުބައި އާދައެއް ފެށިއިރު މީހަކު، އެކަމުގެ ފާފައާއި، އެހެރަ ހިނގައިދިޔަ ކޮންމެ މީހެއްގެ ފާފަ، ތިރާމަތީގެ ހަމައެކަނި ލިބޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްލާމްގައި ރަގަޅުވެސް، މީހަކު ސުންނަތެއްގައި ފާފައެއް ކުރުމަށްވެ، މީހަކު ފާފަގައި ފާފަކުރުން، އަދި އެކަމަކީ މިސްކީނުންނަށް ގެދޮރުގެ ނުބައިކަން ދާހިރުވެ. މިބާ ފާފަކުރަމުންދާ، ނުވަތަ މިބާ ބޮޑުތަކުގެ ހުރުމަތަށް، ދެން މިބާ އެކަން ދީނުގައި ނަހާދަންޏާ ހިންގަލާ، މިބާ އެކަން ސުންނަތްތަކުގައި އެކަށި ކުރުމަށްވެ،

އުސޫލުގެ ދޮރު ބަނދުވެގެންވާ ކަމުގައެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އާދަމް (عليه السلام) ގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން، އެމީހާގެ ބޭބޭ ޤަތުލުކުރި ދަރިއަށް، އެކަމަށްފަހު ދުނިޔޭމަތީގައި ހަމައަށް ޤަތުލުގެ އަމަލެއްކަމާ ކޮންމެ މީހެއްގެ ލޭގެ ތެރެއިން ބައެއް، އޭނާއަށް ލިބޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާއަކީ، އެންމެފުރަތަމަ ޤަތުލުކުރުމުގެ ސުންނަތް ފެށި މީހާއެވެ. އެހެންވެ، އާދަމް (عليه السلام) ގެ ދަރިންގެ ދެމެދުގައި، މައްސަލައެއް ޖެހުނެވެ. އެހެންވެ، އެކަކު، އަނެކަކު ޤަތުލުކުރިއެވެ. ޤާބީލު، ހާބީލު ޤަތުލުކުރިއެވެ. އެހެންވެ، ޤާބީލާއި، ޤަތުލުކުރުމުގެ ޖަރީމާ ފުރަތަމަކުރި މީހާކަމުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ޤަތުލުކުރާ ކޮންމެ މީހެއްގެ ގޯނާގެ ބައެއް، އޭނާ އުފުލަން ޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާއަކީ، ޤަތުލުކުރުން ތަޢާރަފުކުރި މީހާއެވެ. (ބުޚާރީގެ 6/83/9، 423/92/9 އާއި މުސްލިމްގެ 16، 4156 ބައްލަވާލެއްވުން އެދެން.)

3. ޢަމަލުތައް ދެއްކުން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މީޒާނުގައިވާ ޢަމަލުތައް، މީހާއަށް އެއްކޮށް ދެއްކޭނެއެވެ. މީހާކުރި ހުރިހާ ކަންތައް، މީހާއަށް ފެންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِلَى ٱللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ މާނައީ، "(...) ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން އެނބުރިދިޔުންވަނީ، الله ގެ ހަޟްރަތަށެވެ. ދެން، އޭރުން ތިޔަބައިމީހުން ކުރަމުންދިޔަ ކަންތަކުގެ ޚަބަރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއިލާހު އަންގަވާނެއެވެ." (سورة المائدة 105) ކަންމިހެންކަމުން، އެމީހަކު ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ހިސާބު އެމީހަކަށް ދައްކަވާނީ ދެއްކޭގޮތުގައެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا މާނައީ، (...) އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން، މިންވަރުގައި އެމީހަކަށް ފޮތެއް ނެރުއްވާހުށީމެވެ. އެފޮތް ހުޅުވިގެންވާ ހާލުގައި، އޭނާ ދެކޭނެއެވެ." (سورة الإسرأ 13) އެހެންކަމުން، އެފޮތުގައި ކަންތައްތަކުގެ ތަފްސީލުވާނެއެވެ. އަދި އެފޮތުގައި އެއްވެސްކަމެއް ނުލިޔެވިފައެއް ނުވާނެއެވެ. ދުނިޔޭގައި ޤިޔާމަތްދުވަސް އާއި ދިރުވިގެންދާ ސަބަބަކީ، އެއީ ކުރިން ވިޔަފާރިއެވެ. ސަބަބަކީ، މީހާގެ ހަޔާތުގެ ކޮންމެ ކަމަކާ ބެހޭގޮތުން، ތަފްސީލުކޮށް ސާބިތުކުރާނެއެވެ. މިސާލު ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުނީ، 60 އަހަރު ކުރިޔަށްވާނަމަ، މީހާގެ ހަޔާތުގެ އެ 60 އަހަރުގެ ހުރިހާ ކަމަކާއި ބެހޭގޮތުން ސާބިތުކުރާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَوُضِعَ ٱلْكِتَابُ فَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَٰوَيْلَتَنَا مَا لِهَٰذَا ٱلْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُواْ مَا عَمِلُواْ حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا މާނައީ، "އަދި (ކޮންމެ މީހަކު ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ) ފޮތް (އެމީހަކަށް) ދެއްވޭނެއެވެ. ދެން، އެ ކުށްވެރިޔާ ބިރުގަތުމާއި، ކަންބޮޑުވެ ބިރުގަންނަވާފައި ހުންނާތީ ފެނޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. "އޭ މިއަހަރުމެންނަށް ހިތާމައެވެ! މިފޮތަކީ މިފޮތަށްވީ ކީއްވެހެއްތޯ! ކުޑަކަންތަކެއްވެސް، އަދި ބޮޑުކަންތަކެއްވެސް، އޭގައި ހިމެނިފައިނުވާ ކަމެއް ނުވެއެވެ." އަދި އެމީހުންކުރި ޢަމަލުތައް އެފޮތުގައިވާކަން، އެމީހުން ދެކޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާވެރިވެވޮޑިގެން ނުވާނެއެވެ." (سورة الكهف 49) އެހެންކަމުން، ކުޑައެއްސެ، ނުވަތަ ބޮޑެއްސެ، صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً ކުޑި ހުރިހާ ކަންތައްތަކާއި، ނުވަތަ ބޮޑެތި ހުރިހާ ކަންތައްތައްވެސް، އެފޮތުގައި ޝާމިލުވެގެން ލިޔުމެއް، މީހާގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހަޅާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ ފުރުޞަތުތަކާ މިންނަން، ފުރަތަމައިން ބިރުވެރިކަމާ ބޭޒާރުވާނީ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ފެނުމުން، ވަރަށް ކަންބޮޑުވުމާއި ހިތާމަކުރުމަށް އެކިބައި ފެނިދާނެއެވެ. ކަންމިހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى އިޚްލާޞްގެ ރަޙްމަތާއި ކަރަމުވަންތަކަމާ އަދި އިޚްލާޞްގެ ފުރުޞަތުތަކުގެ ދެއްކުމުގެ ގޮތުން، ނުބައި ޢަމަލުތައް އިތުރު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެންމެ ނުބައި ޢަމަލެއްވެސް، އެންމެ ނުބައި ޢަމަލަކަށެވެ. އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى ހެޔޮޢަމަލުތައް އިތުރު ކުރައްވާނެއެވެ. އެންމެ ހެޔޮޢަމަލަކީ، ދިހަ ހެޔޮޢަމަލެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ހެޔޮ ރަޙްމަތެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، مَن جَآءَ بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ عَشْرُ أَمْثَالِهَا

وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلاَ يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ވާނަމާ، "ހެޔޮކަމެއް ކޮށްފިމީހާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، އެމީހަކަށް އެކަމާ ދިހަ ހެޔޮކަމުގެ ޘަވާބު ހުއްޓެވެ. އަދި ނުބައިކަމެއް ކޮށްފިމީހާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، އެކަމަކަށް ކަމެއްގެ ޖަޒާ ދެނީ، އެއިރަކަށް ނުލިބޭހުއްޓެވެ. އަދި އެއުރެންނަކަށް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރެއްވޭހުއްޓެވެ." (سورة الأنعام 160) އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى ހެޔޮކަމަކީ އިތުރުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ނުބައި އަމަލު އިތުރެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މުސްލިމުން އާދަތުގައި އެންގެވިފައިވާ ދިކުރުތަކަށް ހެޔޮކަން އިތުރުކޮށްދެއްވާނެއެވެ. މިއީ އިތުރުކޮށްދެއްވާ އެންމެ ކުޑަ މިންވަރެވެ.

ދިކުރުތަކަށް އިތުރުވެގެންދާ ހެޔޮކަންތައްތައް

ބައެއް ހެޔޮއަމަލުތަކަކީ، އިތުރުވެގެންދާ ހެޔޮ އަމަލުތަކެކެވެ. މިސާލަކަށް، އަހަރުމެން ކިޔާ ޤުރުއާނުގެ ކޮންމެ އަކުރަކަށް، 10 ހެޔޮ އަހަރުމެންނަށް ލިބެއެވެ. އައްތިރްމިޛީގެ ރިވާޔަތުގައިވޭ، އިބްނު މަސްޢޫދު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ال م އަކީ، އަކުރެއް ނޫނެވެ. ا އަކީ އަކުރެކެވެ. ل އަކީ އަކުރެކެވެ. އަދި م އަކީ އަކުރެކެވެ... އެހެންކަމުން، އަހަރުމެން ކިޔާ ކޮންމެ އަކުރަކަށް، 10 ހެޔޮ އަހަރުމެންނަށް ލިބެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ތިރމިޛީއާއި ނަސާއީގެ އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވޭ، އަބްދުﷲ އިބްނު އަމްރު އިބްނު އަލްޢާޞް (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ދެކަންތައްގައި މުޙާފަޒާކުރުން ކުރިއަށްގެންދާމީހާ، މުސްލިމަކު ސުވަރުގެއަށް ވަދެވޭނެއެވެ. އެއީ ފަސޭހަކަމެކެވެ. އެހެނަސް، އެކަން ކުރާ މީހުން މަދުވެއެވެ. (އެއީ) ކޮންމެ ނަމާދަކަށްފަހު سبحان الله، 10 ފަހަރު ކިޔުމާއި، الحمد لله 10 ފަހަރު ކިޔުމާއި، އަދި الله اكبر 10 ފަހަރު ކިޔުމެވެ." (އަދި އެހެން ރިވާޔަތެއްގައި ބާރަށްކުރިއްވިގޮތުގައިވޭ، ކޮންމެ ތަސްބީހެއް 33 ފަހަރުކަމެވެ.) އަބްދުﷲ ވިދާޅުވޭ، "رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަތިލިގުނުގެ އަދިއާއި އަތްތިލިން (ތަސްބީހުކިޔާ ކުރައްވާތަން) އަހަރެން ދުށީމެވެ. (ތަސްބީހުތަކުގެ އަދަދަކީ) ދުވަހަކު 150 އެވެ." (އެހެންކަމުން، ސުވާލަކީ، އަބްދުﷲ އަށް، 150 އެއަންނަނީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ އެއީ ކޮންމެ ނަމާދަކަށްފަހު، 30 ތަސްބީހުކިޔުމުން، 5 ނަމާދަށް 150 އެވެ.) ދެން އަބްދުﷲ ވިދާޅުވޭ، "އެކަމަކު، ޤިޔާމަތުދުވަހު މިޒާނުތަކުގައި އެއަދަދު ވާނީ، 1500 ގޮތުގައެވެ." އެއީ ކޮންމެ ތަސްބީހަކަށް، 10 ހެޔޮކަމުގެ މަގުންނެވެ. ދެވަނަ ރިވާޔަތް، "ޔާދު (ނިދަންޖެހުމުން) އެނދަށް ވަދެ، ތިބާ ތަސްބީޙަ، ތަޙްމީދު، އަދި ތަކްބީރު 100 ފަހަރު ކިޔާށެވެ." އެހެންކަމުން، ތިބާ ކިޔާނީ سبحان الله 33 ފަހަރު، الحمد لله 33 ފަހަރު، އަދި الله اكبر 34 ފަހަރެވެ. ޖުމްލަކަމަކީ 100 އެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ދުވަހަކު 100 އެވެ. އެހެނަސް، މުސްލިމުން ފަތިސް ތަސްބީހުކިޔުމުން، މިޒާނުގައި ވަޒަންކުރެވޭނީ 1000 ގެ ގޮތުގައެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "މިޒާނުގައި ކޮބައިތޯ ދުވާލަކަށް 2500 ފާފަކުރާނީ ކާކުތޯއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާ ހަދީޘްކުރައްވައި، މިއީ އަހަރުމެންނަށް ހުރި ފައިދާއެކެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެންނަށް އާލާވަމުންދާ ހެޔޮކަންތައް އެބަޖެހޭއެވެ. އަދި އަހަރުމެން ފަހަރުގައި އާލާވާ ފާފަތައް ނުކުރާނެއެވެ. ދެން ސަހާބީން ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރުމެން އެކަން ނުކުރަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ (ވާނަމަ، އާލާވަމުންދާ ކަމެއްކަމުގައިވާއިރު، އެކަން އަހަރުމެން ނުކުރަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟)" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވި، "ޝައިޠާނާ ތިބާގެ ކައިރިއަށް، ތިބާ ނަމާދަށް ހުންނައިރު އަންނާނެއެވެ. އަދި ތިބާއަށް ކޮންމެވެސް ކަމެއް ހަނދާންކޮށްދޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާ ނަމާދު ނިމުމުން، އަވަހަށް ތެދުވެގެން ދާނެއެވެ. އަދި ތަސްބީހު ނުކުރާނެއެވެ. އަދި ތިބާ ނިދުމަށްޓަކައި އެނދުގައި އޮށޯވެފައިވާއިރު، ތިބާގެ ގާތަށް ޝައިޠާނާ އަންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ކުރުން ހަނދާންކޮށްދޭގައި، ތިބާ ނިދިޖެހިއްސަވާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިކަމަކީ، ކޮންމެވެސް ފަސޭހަކަމެއް ނަމަވެސް، މިކަން ގަވައިދުން ކުރާ މީހުން މަދުވެއެވެ. އަދި މިކަން އަބަދުވެސް ކުރާނީ މަދު ބަޔެކެވެ. ސަބަބަކީ، ޝައިޠާނާ އަބަދުވެސް ތިބާގެ ފަހަތުގައި ހުންނާނެއެވެ. އަދި ތިބާ އެކަންކުރުން މަނާކުރުމަށް އުޅުއްވާ ހުރަސްއަޅާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިކަން ހަމައެކަނި ނަމާދަށްފަހު،

އަހަރުމެންނަށް ފެނޭނެ. އިލްމު ލިބޭ ނަމާދުކުރުމަށް، ސަލަވާތްދެއްވުމަށް، މިސްކިތްތަކުގައި ޖަހާ ކުރުމުން އިސްތިހާރު ދިނުމަކީ މަތިބަރުކަތެއް.
ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެން ނަމާދުން ނިމުމުން ކިޔަން ހަމަޖެހިފައި މިޒިކުރުތަކާއި ދުޢާ. އަދި މިސާލަކަށް، ނަމާދުނިމުނު ހިސާ، އިތުރު
ޒިކުރުތައް ކިޔުމެވެ. މިސާލަކަށް، އާޔަތުލްކުރްސިއްޔާއި، قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ އާއި، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ އާއި، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
ٱلنَّاسِ ކިޔުމެވެ. އަދި ބައެއް ނަމާދުތަކުގެ ފަހުން، މިސާލަކަށް، ފަތިސްނަމާދުފަހުން އާއި، މަޣްރިބު ނަމާދުފަހުން، لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ
وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 10 ފަހަރު ކިޔުން ހިމެނެއެވެ. އަދި
ނަމާދުނިމުމުން ކިޔާ ޒިކުރުތަކާއި، ފަހުން ފަސޭހަ އެއްގޮތަކީ. އަދި ބައެއް ފަހަރު ކަންތައްތަކަށް ފަސޭހަވުމުން، އަހަރުމެން ފަހުވަރުގެ ކޮންމެ
ސަވާބު، އަހަރުމެންނަށް އެކަށަކަށް ދެއްވާނެ، ފަހަރު ކޮޅު ކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ކޮޅުކަމެއް ނޫނެވެ. ހަމައެކަނި
މިދުނިޔޭގެ ޒިކުރުތަކުން، މިސާލަކަށް ދިވެހިޔަކީ 2500 އަދަދުގެ ގޮތުގައި ގުނާލެވޭނެއެވެ. އަހަރުމެންގެ ދުޢާއަކީ، الله އަށް
ޒިކުރުކުރުން އެއީ، އަހަރުމެންނަށް ފަސޭހަކަމެއް ކަމުގައި ވެއްޖެން. އާދެން. (ނަމާދުނިމުމުން ކިޔާ ޒިކުރު އަންނަ ދުޢާތައް މިހާރު
އިންޓަރނެޓުގެ ނަމާދައި ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ލިބެއެވެ. މިސާލަކަށް، makedua·com ސައިޓުން މިފަދަ ދުޢާތައް ނެގޭނެއެވެ.
ހަމައެހެންމެ، ހިސްނުލްމުސްލިމް ދުޢާތަކުގެ ފޮތެއް، "މުސްލިމުންގެ ކިއްލާ"، އަދި އިނގިރޭސި ބަހުން ލިޔެވިފައިވާ ޕްރިންޓަށް ކޮޕީ
ވެސް ލިބޭނެ، (Fortress of the Muslim) ގައި، ފަހަރު ގިނަ ދުޢާތައް ހުރެއެވެ.) ކޮންމެއަކަސް، ހަމައެކަނި އަދަދު،
ގުނަވެގެންދާ ގޮތުގެ އެހެން މިސާލެއް ދެވެ. އެއީ ނަމާދެވެ. އަސްލުގައި އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރެއްވީ ކިހާ ނަމާދު
ހެއްޔެވެ؟ އެއީ، 50 ނަމާދެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މޫސާ (عليه السلام)، ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދަންނަވައިދެއްވުމުން، އެއަދަދު
މަދުކުރައްވައިދެއްވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއަދަދު 5 ކަށް، ދައްކަވައިދެއްވިއެވެ. الله سبحانه وتعالى، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ބަސްފުޅު
ވަޙީކުރެއްވީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުރައްވަންޖެހޭނީ 5 ނަމާދެވެ. އެކަމަކު، އެފަސްނަމާދު ގުނާނީ 50 ނަމާދުގެ ގޮތުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް،
ކޮންމެ ދުވަހަކު މިކުރާ ފަސްނަމާދު، 10 ން، ގުނަކުރާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ އަހަރުމެން ދުވާލަކު 50 ނަމާދުކުރުން ފަދައެވެ. އަދި
މިކަން ސަބަބުން ބޮޑުތަކުގައި ބައްޕަވެގެންވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިދުނިޔޭގައި، 10 ން ގުނަވެގެންދާ ހެޔޮކަމަކީ ތަކެވެ. އަދި ދެން އިތުރު
ގުނަވާކަން އިތުރުވެގެންދާ ހެޔޮކަންކަމެއްވެއެވެ.

އިތުރުވެގެންދާ ގުނަވެގެންދާ ހެޔޮކަންތައްތައް

- **الله އަށްޓަކައި ޚަރަދުކުރުން**

الله سبحانه وتعالى ގެ ރިޟާއަށްޓަކައި އަދި ރަހުމަތުގެ އެއް މިސާލު، الله ގެ މަގުގައި ޚަރަދުކުރާ މީހުންނަށް ހުރި ހެޔޮ ބަދަލެވެ. الله
سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވި، مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ
مِّئَةُ حَبَّةٍ وَٱللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَآءُ وَٱللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ މާނައީ، "الله ގެ މަގުގައި، އެމީހުންގެ މުދާ ޚަރަދުކުރާ މީހުންގެ މިސާލު،
ކޮންމެ ކަރާއެއްގައި ސަތޭކަ އޮށް ހުންނަ، ހަތް ކަރާ ފެޅޭ އޮށެއްގެ މިސާލެވެ. الله އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް (ބަދަލު) ގިނަގުނަ
ކުރައްވައެވެ. އަދި الله އީ، ތަނަވަސްކަން ދެއްވާ، ދަންނަވަނީ ކަނޑައެޅިގެން އިލްމުވެވެ." (سورة البقرة 261) އެހެންނަމަވެސް، އެއްގެ ހެޔޮކަމެއްގެ
އަދަދު ހަތްސަތޭކަ، 700 އެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އަށް ޚަރަދުކުރާއިރު، الله އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް، ބަދަލު ގިނަގުނަ
ކުރައްވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަދަދު އަދި އެއް ހެޔޮކަމެއް ގަޑިޔަށް ދެވިފައިވެއެވެ. އިބްނު ޢައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވީ،
ހެއްދެވި، ދެވަނަ ބަޔާނުގައި އެއް ދިރިއުޅުމެއް (ހޭދަކުރުން) 700 އާއި ގުނަވެގެންދާނެއެވެ. އެއީ ހެޔޮކަމެއްގެ ވިސްނެ މުޅި 70،000%
އިތުރުވެގެންދިއުން. އެހެންނަމަވެސް، ދުނިޔޭގައިވާ ކޮން އިންވެސްޓްމަންޓެއްގައިތޯ، އެފަދަ ރިޓަރނެއް ލިބޭނީ ގޮތުގައި ވިސްނާލީތޯ؟ އެފަދަ
ރިޓަރނެއް ވިސާ، އެއްވެސް އިންވެސްޓްމަންޓަކުން ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި މިދުނިޔޭ އަދަދު ވިސްނުމަކީ ސަބަބު މާލީޓަކަށް ނުނިމޭނެ.

އެއަޖުރު ތިރީއަށް މައްޗަކަށް ނުދާނެއެވެ. އެއީ ގުނަންޖެ ދޫކުރެވޭ އަޖުރެކެވެ. ތިބާ ދަތިހާލުގައި ހުރިޔަސް، ނުވަތަ ތަނަވަސް ހާލުގައި ހުރިޔަސް، އެކަމުގައި ތަފާތެއް ނެތް. އެކަމުގެ އަޖުރުވެސް، الله ގުނަންޖެ ކޮށްދެއްވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް ބަލަމާ، ތިބާ ހައްޖަށްދާކަމުގައި ޚަރަދުކުރީ 3000 ރުފިޔާކަމަށް. ދެން އެދަދު 700 ގުން ގުނަކޮށްލެއްވިއްޔާއެވެ. އެއިރުން ތިބާއަށް އެކަމަށް 2،100،000 ލިބޭނެއެވެ. ތިބާއަށް ލިބޭވަރަކީ މިއެވެ! އެއީ ދުނިޔެއަށް ރުފިޔާކޮށްލާ ގިނައެވެ! الله ގެ ދީލަތިވަންތަކަމަކީ އެއީއެވެ. މިދުނިޔެވެސް، الله ގެ މަގުގައި ހަރަދުކުރެވޭނެ ފައިސާއެވެ. އެކަމުގެ އަޖުރު ތިބާއަށް ރިޒާޤުކުރެއްވިދާނެއެވެ.

- **ކެތްތެރިކަމާއި އަދި ޤަދަރުރުހުން**

الله سبحانه وتعالى ގެ ދީލަތިވަންތަކަމާއި އަދި ރަޙްމަތުގެ އަނެއް މިސާލަކީ، ކެތްތެރިވާ މީހުންނަށާއި އަދި ޤަދަރުރުހޭ މީހުންނަށް ދެއްވާ ޘަވާބެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ، إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ މާނައީ، "(...) ކެތްތެރިންނަށް އެއުރެންގެ ދަރުމަ ދެއްވާނީ ހިސާބަކާނުލައި ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމެވެ!" (صورة الزمر 10) އެގޮތުން، އެމީހުންނަށް އަޖުރު ލިބެންވާނީ ހިސާބެއް ނެތް މިންވަރަކަށެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އާދަމުގެ ދަރިފުޅާގެ ކާރުވު (ހާލް) އަޖައިބެއް، ގިނަވެގެންދާނެއެވެ. ހެއްޔަރުވެރިކަން ދިމާ ތަފާތުން ހެޔޮސަލާމަތާ ތަފާތަށް އަޖުރުގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެއެވެ. الله عز وجل ވަޙީކުރައްވައެވެ، ޤަދަރުރުހުން ލާޒިމެވެ. އެކަން ކުރުވަނީ ތިމަން އިލާހަށްޓަކައެވެ. އެމީހެއްގެ އެދުންތަކާއި އަދި ކޮށްބޮޑާތަކާއި ދުރުވެގެން ތިމަންނާއިލާހަށް ހުރިމީހާއަށް، ތިމަންއިލާހުގެ އަޖުރު ދެއްވާނީ ފިރިހިސާބުއެވެ. ޤަދަރަށް ހުރިމީހާއަށް ދަރަޖަތައް އިތުރުކުރެވިއްޖެއެވެ. (އޭރު)، އޭނާ ޤަދަރުގައި އިސްވެ ތިބޭ ކެތްތެރިކަމާއި، އަދި އޭނާ އެއިލާހާއި ބައްދަލުވާނީ ތިބޭ ކެތްތެރިކަމެވެ. އަދި ޤަދަރުތެރިޔާގެ (އަނގަޔިގެ) ވަރަކީ، الله އަށް ހުވަފެނެއް ދިނުމަކަށް ވެއްޖެއެވެ." (މުސްނަދު 2567/6)

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަމާގެ ފާހަގަ ވިދިޔަމާއި ބޭނުމެއް ޙަދީޘްކުރައްވައެވެ، "الله (ތިބާގެ މައްޗަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ މަޤާމުކަތިންނަށް) އަމުރު ކުރައްވައެވެ، ހެއްޔަމުގޮތަކާއި އަދި ނުބައި އަމަލުތައް ލިޔުއްވުމަށެވެ. އަދި ދެން އޭގެ ތަފްސީލުވެއްވެ. ލިޔުއްވާށް (ގޮތެވެ). މީހަކު ހެޔޮކަމެއް ކުރުމަށް ނިޔަތްގަތުމުން ފުރަ، އަދި އޭނާ ނުކުރިޔަސް، ދެން الله އޭނާއަށް ފުރިހަމަ ހެޔޮކަމެއްގެ ގޮތުގައި (އޭނާ ހިސާބުގައި) ލިޔުއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ހެޔޮކަމެއް ނިޔަތްގަތުމުން ފުރަ، އަދި އަސްލުގައި އެކަމެއް ކޮށްފިނަމަ، ދެން الله އޭނާއަށް (އޭނާގެ ހިސާބުގައި) ދިހައެއް، ހަތްސަތޭކަ ގުނައިން، ގިނަ އިތުރު އަދަދަކަށް، ލިޔުއްވާނެއެވެ. އަދި މީހަކު ނުބައި ކަމެއް ނިޔަތްގަތުމުން، އަދި އޭނާ އެކަން ނުކުރިޔަސް، ދެން الله އޭނާއަށް ފުރިހަމަ ހެޔޮކަމެއްގެ ގޮތުގައި އޭނާގެ ހިސާބުގައި އެކަން ލިޔުއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެކަން ކޮށްފިނަމަ، އަދި އަސްލުގައި އެކަން ކޮށްފިނަމަ، ދެން الله އޭނާގެ ހިސާބުގައި އެއްނުބައިކަން ލިޔުއްވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 498/76/8) މިޙަދީޘުން الله ގެ ދީލަތިވަންތަކަން ހާމަވެ ދަލީލުކަމުގައިވެސް ދައްކާވައިދެއެވެ.

- **ތައުބާވުން**

الله سبحانه وتعالى ގެ ދީލަތިވަންތަކަމާއި އަދި ރަޙްމަތުގެ އަނެއް މިސާލަކީ، ތައުބާވާ މީހުންނަށް الله ދެއްވާ ހެޔޮ ޘަވާބެވެ.
الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ، وَٱلَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ ٱلْعَذَابُ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ މާނައީ، "އެއުރެންނީ الله އާއެކު އިލާހަކަށް ގޮވައިނުލާ މީހުންނެވެ. އަދި الله ޙަރާމްކުރެއްވި ނަފްސެއް، ޙައްޤު ގޮތަކުން މެނުވީ، ނުމަރާ މީހުންނެވެ. އަދި ޒިނޭނުކުރާ މީހުންނެވެ. އެއީން ކަމެއްކޮށްފި މީހާ، (އެކަމުގެ) އުޤޫބާތާއި ބައްދަލުވާނެއެވެ. އޭނާއަށް

ޤިޔާމަތްދުވަހުން އަޒާބު ގިނަގުނަ ކުރައްވާހުށީއެވެ. އަދި އިހާނެތިކަން ލިބިގެންވާ ހާލު އެއަޒާބުގެ ތެރޭގައި އުޅެހުރެ ދެމިހުންނާނެއެވެ."

(سورة الفرقان 68-69) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى މިތަނުގައި މިބަޔާންކުރައްވަނީ، ތޯބާ ނިންމާފައެވެ. އަދި ދެން ބަޔާންކުރައްވަނީ، ތައުބާވާ މީހުން ޤަބޫލުވައި އެހެން މީހުންނަށް، ގަދަފަދަ އަޒާބު ދެއްވާނަމެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُوْلَٰئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

މާނައީ، "ތައުބާވެ، އީމާންވެ، ދީނީގޮތުން ޞާލިޙު އަމަލުތަކެއް ކުރާ މީހުން ފިޔަވައެވެ. ފަހެ، އެއުރެންނަށްފަހު (ތަންނާނެތެވެ!) الله އެއުރެންގެ ނުބައިކަންތައް، ހެޔޮކަންތައްތަކަށް ބަދަލުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ހުރިހާ ފާފަތަކަށް، ދަރުމަވަންތަ ރަޙްމަތްތެރި ކަލާނގެއީ الله އެވެ." (سورة الفرقان 70) އެގޮތުން، ވަރަށް ގިނައަދަދަކަށް ފާފަކޮށްފައިވާ މީހަކު، ތައުބާވުމުން، الله ހަމައެކަނި އެމީހެއްގެ ފާފަފުއްސަވައިދެއްވައި ނޫން. އެހެނަސް، އެމީހެއްގެ ފާފަތައް، ހެޔޮއަމަލުތަކަކަށް ބަދަލުކުރައްވައެވެ. އެގޮތުން، ދިވެ ދެވެނަ އެއްގޮތް ފާފަކޮށްފައިވާ މީހާ، ތައުބާވެއްޖެނަމަ، އަދި އީމާންވެ، ހެޔޮއަމަލުކޮށްފިނަމަ، الله سبحانه وتعالى ހަމައެކަނި އެމީހާގެ ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވާ ނޫނެވެ. އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى އެމީހާގެ ފާފައެއް، ހެޔޮ އަޖުރަކަށް ބަދަލުކުރައްވައެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާ، 10،000 ފާފަކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބަލާލެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާއަށް ހަމައެކަނި ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވާ ނޫނެވެ. އެހެނަސް، އެމީހާގެ އަކައުންޓަށް 10،000 ހެޔޮ އަޖުރު ލިބިދެއްވާނެއެވެ. މިކަމުން ދައްކުވައިދެނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ރަޙްމަތާއި ކަރަމް ކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ބޮޑުވެރިވެގެންވަނީ، މިވާ ރަޙްމަތްތެރިވުމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى މިވާގެ ހެޔޮ ފާފަތައް، ހެޔޮއަޖުރަށް ބަދަލުކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى މި، ފާފަފުއްސެވުމާ ރަޙްމަތްތެރި ކުރުމެވެ. ކޮންމެހެނެއް، އަބޫ ޒައްރު (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ޤިޔާމަތުގެ އެންމެ ފަހުން ވަނަ މީހާއި، އަދި ޖަހަންނަމުން އެންމެ ފަހުން ނުކުންނަ މީހާ މިވަނީ ކަލާނގެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ފިރިހެނަކު ގެންނެވޭއެވެ. (އަދި އޭނާއާ، ޖަހަންނަމުން އެންމެ ފަހުން ނުކުންނަ މީހާއެވެ. އަދި އެންމެ ފަހުން ޖަންނަތަށް ވަންނަ މީހާއެވެ.) އަދި (މަލާއިކަތުންނަށް) ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭނާގެ ކުދި ފާފަތައް، އޭނާއަށް ދައްކާލާށެވެ. އަދި އޭނާގެ ބޮޑެތި ފާފަތައް އޭނާއަށް ނުދައްކާށެވެ." ދެން އޭނާގެ ކުދިފާފަތައް، އޭނާގެ ކުރިމައްޗަށް ގެނެވޭ ހުށަހެޅޭނެއެވެ. އަދި ބުނެވޭ ހުށްޓެވެ. "މިވަނަ ދުވަހުގެ، އެވަނަ ދުވަހު، މިވާ އެވަނަ އަދި މިވަނަ ކަމެއް ކުރީމެވެ. އަދި މިވަނަ ދުވަހު، އެވަނަ ދުވަހު، މިވާ އެވަނަ އަދި މިވަނަ ކަމެއް ކުރީމެވެ." އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އާއެކެވެ." އޭނާއަށް އިންކާރު ކުރެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި، އޭނާގެ ބޮޑެތި ފާފަތައް، އޭނާގެ ކުރިމައްޗަށް ގެނެވިދާނެތީ، އޭނާ ހުންނާނީ ބިރުގަނެގެންނެވެ. އޭނާއަށް ބުނެވޭނެއެވެ. "މިވާގެ ކޮންމެ ނުބައިކަމަކަށް، މިވާއަށް ހެޔޮ ބަދަލުދެވޭއެވެ." އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހަރެންގެ ރައްބެވެ! އަހަރެން ނުދެކެން މިތަނުގައި ފާފަތަކެއް ކަންތައްތައް، އަހުރެން ކުރީމެވެ." (ރާވީ ވިދާޅުވަނީ،) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިނިތުންވެވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނުގެ ކާފު ދަތްތައް އަހުރެންނަށް ފެނުނެވެ. (މުސްލިމް 365/1) އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިނިތުންވެވަޑައިގަތުން ގެންދިޔަ ސަބަބަކީ، އެމީހާގެ ނުބައި އަމަލުތައް، ހެޔޮއަމަލުތަކަށް ބަދަލުކުރައްވާތީ، ފާފަތައް ފޮނުވުމަށް، އޭނާ ގެންދަވާތީ، އެމީހާގެ ނުބައި އަމަލުތައް، އޭނާ ދަންނަވަން ފެށިކަމެވެ.

ސަބަބަކީ، الله ގެ ރަޙްމަތްތެރިކަން ބޮޑުވުމެވެ.

4. ހެޔޮ ހުސްނުޒަން

الله سبحانه وتعالى އާންމުކޮށްތަކަށް އަދި ވަކިވަކި ފަރުދުންގެ މައްޗަށް ހެޔޮ ހުސްނުޒަންކުރައްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އޭނާ އާންމުކޮށްތަކާއި މައްޗަށް މުއްސަނދި ހެޔޮކުރައްވާނެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް ދެކެމުން ހެޔޮހުސްނުޒަން ބޮޑުގެ ވާހަކަ، އަހަރެމެން ކުރިން ދެއްކެވިއެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިވާގެ އަޅު ކުށްވެރިވާ ފާފަތަކުގެ ވާހަކަ، އަޅު ދެއްކެވިއެވެ. ފަހެ ކުށްވެރިވާ ފާފަތަކުގެ ވާހަކަ، ފަހެ ދެއްކެވިއެވެ. އަދި ދެ ކުށްވެރިވާ ފާފަތަކުގެ ވާހަކަ، ދެ ދެއްކެވިއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އަހަރެމެންގެ ހަޔާތުގެ ތެރެއިން،

އަހަރެމެންނާއި ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅޭ ހެއްކެވެ. އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى އުންމަތްތަކާއި ދެކޮޅަށް ހެކިން ހުށަހަޅުއްވާނެއެވެ. އޭގެތެރެއިން، ނޫހު (عليه السلام) ގެ އުންމަތާއި ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅޭނީ، ނޫހު (عليه السلام) އެވެ. ނޫހު (عليه السلام) ވަޙީގެންނެވުމާއި ވިދާޅުވާނެއެވެ. ޔާ الله އެވެ. އަހުރެން އެބައިމީހުންނަށް މެސެޖު ގެނެސްދިނީމެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުން ހަށްދަން އިންކާރު ކުރިއެވެ. އަޅު ސަޢީދު ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ނޫހު (عليه السلام) އާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް (ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި) އަންނާނެއެވެ. އަދި الله، ނޫހު (عليه السلام) އަށް ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިބާ (މެސެޖު) ޙައްދުކުރިތޯ ހުއްޓޭތޯ؟" އެކަލޭގެފާނު ޖަވާބުގައި ދަންނަވާނެއެވެ. "ޖާއްޓެވެ. އަހަރެން ފުރިހަމަކޮށްދިނީމެވެ." ދެން الله، ނޫހު (عليه السلام) ގެ އުންމަތުގައި އައްސަވާނެއެވެ. "ނޫހު ކަލޭމެންގެ ގާތަށް، ތިމަންއިލާހުގެ މެސެޖު ޙަވާލުކުރީތޯ؟" އެމީހުން ޖަވާބުގައި ދަންނަވާނެއެވެ. "ނޫނެކެވެ. އަހަރެމެންގެ ގާތަށް އެއްވެސް ނަބިއްޔަކު ނައިއެވެ." (އެމީހުން ދޮގުހަދާނެއެވެ.) ދެން الله سبحانه وتعالى ނޫހު (عليه السلام) ގާތު އައްސަވާނެއެވެ. "ތިބާއަށްޓަކައި ހެކިދޭނީ ކާކުހެއްތޯ؟" ނޫހު (عليه السلام) ދަންނަވާނެއެވެ. "مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތެވި މީހުން (އަހުރެންނަށްޓަކައި ހެކިންގެ ގޮތުގައި ތިއްބަވާނެއެވެ.)" އޭގެފަހުން، ތިމަންނަކަލޭގެފާނާއި، ތިމަންނަކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތެވި މީހުން، ހެކިންގެ ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނަށްޓަކައި ތިއްބަވާނެއެވެ. (އެއީ ނޫހު (عليه السلام)، الله ގެ މެސެޖު ޙަވާލުކުރެއްވި ކަމަށްޓަކައެވެ.)" އެއީ، الله ގެ އާޔަތުގެ މާނައަށެވެ. وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا މާނައީ، "އަދި ހަމައެފަދައިން، ޢަދުލުވެރި، އަދި އެންމެހާ އުންމަތްތަކުގެ ތެރޭގައި މެދުމިންވަރުގެ މެދުތެރޭގެ އުންމަތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލެއްވީމެވެ. އެއީ (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިންގެ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިއަކު ކަމުގައި ރަސޫލާ ވެވަޑައިގަތުމަށްޓަކައެވެ." (سورة البقرة 143)" (ބުޚާރީ 555/55/4) ދެން އެވަރިން، މުސްލިމުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "ކަލޭމެންނަށް އަނގައިގެ ކިޔަވައިދީފައޮތް ކަލޭމެންގެ އެތެރޭ ނަބިއްޔާ ކޮބާ؟" މުސްލިމުން ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެމެންނަށް އެކަން އަންގަވައިދެއްވީ، الله ގެ ފޮތުންނެވެ. (ޤުރުއާނުންނެވެ.)" އޭގެތެރެން، الله سبحانه وتعالى ގެ ފޮތަކީ، ހެއްކެއްކެވެ. އަދި ދެން، الله سبحانه وتعالى، އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ހެކިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ފޮނުއްވައިފިއެވެ. އަހަރެމެންނަކީ، އެންމެފަހުގެ އުންމަތެވެ، އެހެން ކަމަކު އުންމަތްތަކުގެ މައްޗަށް އަހަރެމެން ހެކިވާނެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން ބުނާނެއެވެ. "އާންއެކެވެ. ރަސޫލުން އެވަރިންގެ މައްޗަށް ތަބްލީޣުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެވަރިން އިންކާރުކުރިއެވެ." ސަބަބަކީ، މިއީ އެންމެފަހުގެ އުންމަތެވެ. އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ހެކިވެވަޑައިގަތުމަށް ފޮނުއްވާފައިވަނީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ފޮނުއްވާފައެވެ. އޭގެތެރެން، މުއުމިނުންނަށް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ގަވާއިދުތަކެވެ.

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޝަފާޢަތްކުރެއްވުން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުސްލިމުންނާއި ޝަފާޢަތްކުރެއްވޭނެއެވެ. އެދުވަހުގައި، ބައެއް މީހުންނާއި ވަރަށް ބޮޑުސިފައިގެ ޝަފާޢަތްކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުންނާއި އެއްވެސް ޝަފާޢަތެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއްވެސް ޝަފާޢަތެއް ނުކުރެވޭ މީހުންނީ، އިންސާނުންކަމުގައި އަންގާމިލުޔާ ދަރަޖަ ލިބިފައިވާ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ޝަފާޢަތްކުރުމެއް ނުލިބި، ޖަންނަތަށް ވަދެވޭނެއެވެ. އެމީހުންނަކީ ކަންތައްތަކުގައި ތަވައްކަލްވެގަނެ، އެމީހުންގެ ޙަޤީޤަތް، އެމީހުންނަކީ ދަރަޖަތަކެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުންނާއި ޝަފާޢަތް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މުއުމިނުން މީހުންނާ، މުއުމިނުންގެ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ޝަފާޢަތްކުރުމެއްނުލިބި ޖަންނަތަށް ވަދޭނީ 70،000 މީހުންނެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެކަމަކަށްފަހު، ދީނަލިސްމުންނާއި ޝަފާޢަތްކުރެވޭނެ ފަރާތްތައް ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. އެހެންކަމުން، ޝަފާޢަތްކުރެވޭ އުސޫލުތަކާ، އަދި އެކަން ނުލިބޭނެ މީހުންނާއި ބެހޭގޮތުން އަންނަނިވިއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "ޝަފާޢަތްކުރެއްވުމުގެ ކޮންމެ ނަބިއްޔަކަށް ދުޢާއެއް ދެއްވިއެވެ." ސަބަބަކީ، ތިބާގައި

ސުވާލުކުރެއްވިއްޖެނަމަ، އެއީ މާނައަކީ، ކޮންމެވެސް ގޮތެއް އެބައުޅެއެވެ. ކުރެވޭނެ ސުވާލަކީ، ހުރިހާ ކަމަކާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެހެނަސް، ހާއްސަ ސުވާލުތަކެއްވެސް ވެއެވެ. އެންމެ މުހިންމު ސުވާލުކުރެވޭނީ ޝިރުކާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. "ތިޔަ އަޅުކަންކު ޔީއްވެހެއްޔެވެ؟" އޭގެފަހުން، ހަމައެކަނި އިންސާނުންނާ ކޮންމެ ގޮތަކަށް ގުޅޭގޮތުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ކުރެވޭނީ ސުވާލު މިއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِن دُونِ ٱللَّهِ هَلْ يَنصُرُونَكُمْ أَوْ يَنتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾ މާނައީ، "އަދި އެއުރެންނަށް އަންގާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން، الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރި އެއްޗެހި ކޮބާހެއްޔެވެ؟ އެތަކެތި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދޭނެ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެތަކެއްޗަށް ނަސްރުލިބޭނެހެއްޔެވެ؟" (سورة الشعرأ 92-95)

1. ހަތަރު ސުވާލު

ހުރިހާ އެންމެންނާވެސް ކުރެވޭ، ވަރަށް މުހިންމު ހަތަރު ސުވާލެއް ވެއެވެ. ތިރްމިޛީގެ ހަދީޘެއްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހަތަރު ސުވާލެއް ކުރެވެންދެން، ތިބާގެ ފައި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ދެފައި ނުހިލޭ ހުއްޓެވެ. ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ، ތިބާގެ ޢުމުރެވެ. ތިބާ ޢުމުރު ހޭދަކުރީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔޭގެ ޢުމުރުގައި ތިބާކުރީ ކޮންކަމެއް ހެއްޔެވެ؟ މިއީ ވަގުތާއި މުހިންމުކަމާއި ބެހޭގޮތުން ކުރެވޭ ސުވާލެވެ. ތިބާ ގަޑި ސުވާލުކުރެވޭނީ، ތިބާ ވަގުތު ބޭނުންކުރީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ވަގުތަކީ، ޒިންދަގީގެ ރައުސުލްމާލެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިއަރާ ކަންތައް ސުވާލުކުރެވޭ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަޔާތުން ބައެއް ނަގައިގަންނަ ސުވާލުތަކެވެ.

ދެވަނަ ސުވާލަކީ، ތިބާއަށް ލިބުނު ޢިލްމު، ތިބާ ބޭނުންކުރީ ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ ތިބާ އެ ޢިލްމުގެ ބޭނުންކުރީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ތިބާ ޢިލްމު ބޭނުންކުރީ ތިމާއަށް ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ދެއްކުމަށްޓަކައި ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ޢިލްމުގެ ބޭނުން ނުކުރެވިއްޖެނަމަ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނާއި ދެކޮޅަށް ޙުއްޖަތެއް ކަމުގައި ވާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ލިބިފައިވާ ޢިލްމު، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ނުކޮށްފި، ބޮޑުވެގެންވާ ގޯހެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُواْ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ މާނައީ، "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްމީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ނުކުރާ ކަންތައްތައް ބުނަނީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުން ނުކުރާ ކަންތައްތައް ބުނުން، الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ނުރުހުންވުން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ." (سورة الصف 2-3) އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ބުނާއިރު އެއްކަލަ އެއްޗެއް، އަޅުގަނޑުމެން އަމަލުކުރަންޖެހޭނެއެވެ.

ތިންވަނަ ސުވާލުވަނީ، ތިބާގެ ފައިސާއާ ބެހޭގޮތުންނެވެ. ތިބާގެ ފައިސާއާ ބެހޭގޮތުން، ތިބާއާ ދެސުވާލެއް ކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ، ތިބާއަށް ފައިސާ ލިބުނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ތިބާ ހަރަދުކުރީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ ތިބާ ހަރަދުކުރި ކޮންމެ ރުފިޔާއަކާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެރުފިޔާއެއް ލިބުނު ގޮތާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާގެ މުޅި ރަށްމުވާމަލާތު ވިޔަފާރިކުރާ ތަރުތީބު، ޖާމިޢަތުލުކުގައި އަދި ރުފިޔާއާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭގޮތުގައި ތަފާސްހިސާބު ސުވާލުކުރެވޭ ނުވާނެއެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، އެންމެ ރުފިޔާއެއް ރަނގަޅުތަނުގައި ޚަރަދުކޮށް، ނުވަތަ އެންމެ ރުފިޔާއެއް ރަނގަޅުތަނުގައި ނުބަލާ ޚަރަދުކޮށް، މުޅި ދުނިޔޭގެ ރަނގަޅުތަނުގައި ފައިދާކުރުމުގައި އުނދަގޫ ވާނެއެވެ. ޖާމިޢަތުގައި ސުވާލުކުރެވޭގޮތުގެ މާނައީ، ތިބާގެ އަތުގެ ފިޔަވަޅެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެއްވެސް މީހެއްގެ ހިޔާލު ދެކޮޅު ނުވާނަމަ، ސުވާލުކުރެވޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ހިސާބެއް ނުލިބޭނެ އެވެ." (ބުޚާރީ 543/76/8) އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިޒުޤުގެ ކަންތައްތަކުގައި، އަޅުގަނޑުމެން الله އަށް ބިރުވެތިވާންޖެހެއެވެ.

އަހަރުމެންނަށް އެތަކެއް ލިބޭ ކާރިސާއަށް ހަދާތޯ؟ އަދި އަހަރުމެން އެތަކެއް ހާދިސާ ކާރިސާ ހަދާތޯ؟ އެގޮތުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުދަލުގެ ކަންތައްތަކުގައި ދުނިޔޭގެ ސުވާލުތައް ކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގައި، ފަޤީރުން މުއްސަނދިންނަށްވުރެ ކުރިން، ޖަންނަތަށް ވަންނަ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ސަބަބެކެވެ. އެހެންވީމާ، ދަރަޖައިގެ މަޤާމުގެ ގޮތުން، ދަރަޖަ މަތިވެރި މުއްސަނދި މީހަކު ހުށަހެޅޭނެއެވެ. ކަންބޮޑުވާކަށް، މިތަނުގައި އަހަރުމެން ފާހަގަ ކުރަން ޖަންނަތަށް ވަންނަ ވަގުތާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވިއެވެ، "މުހާޖިރުންގެ ތެރެއިން ފަޤީރުން، މުއްސަނދިންނަށްވުރެ 500 އަހަރުކުރިން ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ." މިހަދީޘްގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، ފަޤީރުން ޖަންނަތަށް ދެވޭ ކުރީގެ ވަގުތާއި ދާނެއެވެ. އަދި މުއްސަނދިކަމުގެ ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. "ކާކުމެން މިތަނަށް އައި ކާރިޔާ ހެއްދީތޯ؟ ކާކުމެންނަކީ ސުވާލު ނުކުރެވޭ ހެއްދީތޯ؟" އެގޮތުން، އެފަދަ ބާކީވާ ދަރަޖައެއް ވާނެއެވެ. "އަހަރުމެންގެ ބަލަންޏާ ކާކުހޭދެވެނީ! އަހަރުމެންގެ ޙައްޤުގައި އެއްވެސް ފައިސާ ނުވެއެވެ. އަދި އަހަރުމެން ދިރިހުރި ހިސާބަށް އުޅުނީ ކުރިން." (އަހަރުމެންގެ ގޮތަށް ހާލަތް ކާރިޔާ ޖެހުނުކަމުގައެވެ. އަހަރުމެންގެ ޙައްޤުގައި އެއްވެސް ފައިސާއެއް ނުވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންގެ ގޮތުގައި އެއްސަލާމަތީ ކާންސުވާލުތަކެއްވެއެވެ!) އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުދަލާއި ބެހޭ ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ކުރިން ދުނިޔެ ފަޤީރުން، ފަހަރުގައި ގިނަ ފަޤީރުންނަށް ދެއްކީ އެތައް މުއްސަނދިންނަށް ވުރެ ދަރަޖަ ދިޔައީ ވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، އަބޫދަރްޤަބޫލުން އިބްނު އައުފް. ކާންވުއްޖެކަސް، ފައިސާއަކީ، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި އެއްޗެކެވެ. ފައިސާއަކީ، މިވާ ޖަންނަތާއި ދުވާލަކު ދޫކޮށްދީ ހުރަހަކަށް ބޭނުންކުރުވިދާނެ އެއްޗެވެ. އަދި ފައިސާއަކީ، މިދުނިޔެވި ގޮތާއި ސިފާ ދުވާއިދިކުރަށް ބޭނުންކުރުވިދާނެ އެއްޗެކެވެ. އެއީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާން ދަށް ދަރަޖައިގެ ވަރަށްސިއްރުއެވެ ހަދައިގަތަ ބޭނުންކުރުވިދާނެ އެއްޗެކެވެ. އެގޮތުން، ފައިސާއަކީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި އެއްޗެކެވެ. އަހަރުމެންނަށް ފައިސާގެ ސަބަބުން، ވަރަށް މަތިވެރި ދަރަޖަތަކެއް ލިބިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް އަހަރުމެންނަށް ފައިސާގެ ސަބަބުން ޖަހަންނަމައިގެ ވަރަށް ދަށް ދަރަޖަތަކެއް ލިބިދާނެއެވެ. އަހަރުމެން ފައިސާއަށް ދޭންޖެހޭ، އެއަށް ހައްޤުވާ ސަމާލުކަމެވެ. އެއީ، އަހަރުމެން ފައިސާ ހޯދަނީ ކިހިނެއް ބަލާ ދަރަޖައެވެ. އަދި ފައިސާ ހަރަދުކުރަނީ ކިހިނެއްތޯވެސް ބަލާ ދަރަޖައެވެ.

އެންމެފަހު ސުވާލަކީ، މިބާވަތް ހަރަކާތް ބޭނުންކުރި ކިހިނެއް ހެއްދީތޯ؟ الله މިބާއަށް ބާރު ދެއްވިއެވެ. މިބާގެ ބާރު އުފެއްދި ވާލާވެއްގެ މިބާއެއް ނަގާ. ބާރު މިބާއަށް ދެއްވީ الله އެވެ. الله މިބާއަށް، މިބާގެ ހަރަކާތް ދެއްވީ އިމްތިޙާނަކަށެވެ. މިބާގެ ހަރަކާތްގައި ވާރުތަވި ބާރާއި ހަކަތަ ހުރިހާ، މިބާގެ ހަރަކާތް ބޭނުންކުރި އަޚްލާޤީ ކުޑަކަމެއް ހެއްދީތޯ؟ ނަމަވެ މިބާގެ ހަރަކާތްގައި ވާރުތަވި ބާރާއި ހަކަތަ ހުރިހާ، މިބާގެ ހަރަކާތް އެހެން ބަދަން ބޭނުންކުރެއްވީ، الله سبحانه وتعالى ގެ މަގުގައި ހެއްދީތޯ؟ އެއީ ސަލާމަތުން އަބަދުވެސް ހަރަކާތްގެ ބޭނުން ކުރެއްވުމެވެ. ސަބަބަކީ، މިއީ الله ހަށިކުރެއްވުން ލިބިފައިވާ ނިޢުމަތެކެވެ. އަދި މިނިޢުމަތް ބޭނުންކުރުމުގެ ހިސާބުކުރެވޭ، އަހަރުމެންނަށް ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެވީ، ކުރުމާ ހަވާލު ސުވާލެވެ.

2. މިދުނިޔޭގެ މުއްސަނދި ދިރިއުޅުމުގެ ޤިޔާމަތުން ސުވާލުކުރެއްވުން

އެގޮތުން، އަދިވެސް އިތުރު ސުވާލުތަކެއްވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވާފައިވެއެވެ. ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ ٱلنَّعِيمِ މާނައީ، "ދެން އެދުވަހުން ހަމަކަށަވަރުން (ދުނިޔޭގައި ލިބިއަޅުއްވެ ނިޢުމަތް) ނިޢުމަތްތަކާ ބެހޭ ލިބިއަޅުއްވެ ނިޢުމަތްތަކާ ސުވާލު ކުރެއްވޭނެކަން ކަށަވަރެވެ." (سورة التكاثر 8) އެގޮތުން، މިބާއަށް ލިބުނު ކޮންމެ ނިޢުމަތަކާ ބެހޭ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ސުވާލު ކުރެއްވޭނެއެވެ. މިބާ ނިޢުމަތް ބޭނުންކުރި ކިހިނެއް ހެއްދީތޯ؟ މިބާ ޝުކުރުވެރިވީ ހެއްދީތޯ؟ މިޢާމާގެ ތަފްސީލު، ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. މިސާލަކަށް، މުޖާހިދު ވިދާޅުވީ، މިދުނިޔޭގައި މިބާއަށް ލިބިފައިވާ ކޮންމެ ނިޢުމަތެއްގެ ޤިޔާމަތުން ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. ކޮންމެ އުފާވެރި ވާހަކައިގެ ޤިޔާމަތުން ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. ކޮންމެ ހިތްހަމަޖެހުމަކާއި ޤިޔާމަތުން

ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އިބްނި ޢައްބާސް ވިދާޅުވެއްޖެ، މިދުނިޔޭގެ ބަރާބަރުގެ ނިޢުމަތުގެ އެއްބައި، ފުރިހަމަ ސިއްޙަތެއްހުރި ހަށިގަނޑެވެ. މިބާގެ ސިއްޙަތާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ އަޑުން ގެއްލިގެންދާ ދަނިވިމަތެއް ވެއެވެ. (އެއީ) ސިއްޙަތާއި އަދި ހޫނުކަންތައްތަކުން ކުރާ ފެނެވެ." (ބުޚާރީ 421/76/8) އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގައި، الله سبحانه وتعالى ދެއްވާފައިވާ ދެނިޢުމަތެވެ. އަދި އަހަރުމެން އެދުނިޔެއާމެ الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި ބޭނުންކުރަންވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެކަން ވެގެންދާނީ އަހަރުމެންނާއި ދޭތެރޭ ހުރި ކަމަކަށެވެ.

3. ހުވާތަކާއި އަދި ޢަހުދުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެއްވުން

މިބާގެ ހުވާ، މިބާގެ ހުވާތަކާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މިބާގެ ހުވާ، މިބާގެ ޢަހުދުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެންމެ މުހިންމު ޢަހުދަކީ، އީމާންކަމުގެ ޢަހުދެވެ. އެއީ، އަހަރުމެންނާއި الله سبحانه وتعالى އާއި ދެމެދުގައިވާ ޢަހުދެވެ. މިބާއާއި الله އާއި ދެމެދު، ޢަހުދުއްލަވާ ކަމަށް ހިނދުކުރެވޭނަމަ، މިބާ ޢަހުދުއްލަވާ ވެއެވެ. މިބާއާއި الله އާއި ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމެވެ، މިބާ ސާއިރުކަލާވާ ޢަހުދުއްލަވާއެވެ. މިބާއަށް މުސްލިމުންކަމުގައި މިބާ ބުނުމުން، އެއީގެ މާނައަކީ، މިބާއާއި الله އާއި ދެމެދުގައި ޢަހުދުއްލަވާ، މިބާ އާ ޢަހުދުގައި ސާއިރުކުރެވުނެވެ. މިބާއަށް މުއުމިންކަމުގައި މިބާ ބުނުމުން، އެއީގެ މާނައަކީ، މިބާއާއި الله އާއި ދެމެދުގައި ޢަހުދުއްލަވާ، މިބާ އާ ޢަހުދުގައި ސާއިރުކުރެވުނެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި އަނގައިން ބުނާ ބަހެއް ނޫނެވެ. މިބާއަށް، މުސްލިމުކަމުގައި، ނަމަވެ މުއުމިންކަމުގައި ދިއުމާކުރުން، މިބާއަށް އެދުއްވާކުރެވިސް، މިބާ އެއްއެބަސްވެސް، ވަކި ޝަރުޠުތަކާއި އަދި ޤަވާއިދުތަކެއް ގަބޫލުކުރަނީއެވެ. އަދި އެއީ، الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންނަށް ކުރުމަށް އަންގަވާފައިވާ ކަންތައްތައް ކުރުމެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް ނަހީކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ މިތުރުވުމެވެ. އަދި އަހަރުމެންނާއި އެކަމާއި ބެހޭގޮތުން، ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ މިބާއާއި الله سبحانه وتعالى އާއި ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމެއް ވެފައެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَأَوْفُواْ بِالْعَهْدِ إِنَّ ٱلْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا މާނައީ، "(...) އަދި ވަޢުދަފުއްދާށެވެ (ކަންތައް) އަސްލުން ފުއްދާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޢަހުދަކީ، (އޭގެތެރޭ) ސުވާލު ކުރައްވާނޭ ކަމެއްކަމުގައި ވިއެވެ." (سورة الإسرأ 34)

4. އަހަރުމެންގެ ފެނުމާއި، އިވުމާއި، އަދި ވިސްނުމާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރެއްވުން

އެގޮތުން، ފެނުމާއި އިވުމާއި އަދި ވިސްނުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ތިން ނިޢުމަތެވެ. ސަބަބަކީ، ފެނުމާއި އިވުމަކީ، އަހަރުމެންގެ ސިކުނޑިއަށް މައުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދޭ ދެވަސީލަތެވެ. މިބާގެ ސިކުނޑިއަކީ، މިބާއަށް ލިބޭ ހުރިހާ މައުލޫމާތެއް ދިރާސާކުރާ މަރުކަޒުކަމުގައި ބަލައިގަނެވެ، އެމަރުކަޒަކުން މައުލޫމާތު ލިބޭނީ ކޮންކޮން ވަސީލަތްތަކަކުންތޯއެވެ؟ އެއީ، ފެނުމާއި އަދި އަޑުއިވުމުންނެވެ. އެހެންވީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، މިތިން ގުނަވަނާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. މިބާގެ ލޮލުގެ ބޭނުންކުރެވުނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟ މިބާގެ ލޮލުން ބަލާލެވުނީ ކޮންތަނަކަށްތޯއެވެ؟ ފެނިގެން ނުވާތަނެއް ބޭނުންކުރެވުނީ ކޮންތަނެއްތޯއެވެ؟ ނުވަތަ މިބާގެ ލޮލުގެ ބޭނުންކުރެވުނީ، ހަރާމް ކަންތައްތަކަށްތޯއެވެ؟... މިބާގެ ކަންފަތުގެ ބޭނުންކުރެވުނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟ މިބާގެ ކަންފަތް ބޭނުންކުރެވުނީ الله ގެ ޛިކުރު އަޑުއެހުމަށްތޯއެވެ؟ ނުވަތަ އެހެން ކަމަކަށް ބޭނުންކުރެވުނީ، ހަރާމް ކަންތައްތަކަށްތޯއެވެ؟.... މިބާގެ ސިކުނޑި ބޭނުންކުރެވުނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟ މިބާގެ ސިކުނޑި، الله އަށް ޠާޢަތްވުމަށް ބޭނުންކުރެވުނުތޯއެވެ؟ ނުވަތަ މިބާގެ ސިކުނޑި ބޭނުންކުރެވުނީ، މިބާއަށް ޠާޢަތްވުމަށް ދުނިޔެ ހޯދުމަށްތޯއެވެ، އަދި އާޚިރަތް ހަނދާން ނައްތާލުމަށްތޯއެވެ؟.... ސަބަބަކީ، އަހަރުމެން ކޮންޓްރޯލްކުރަނީ، އަހަރުމެންގެ ސިކުނޑިންނެވެ. އަދި އަހަރުމެން ސިކުނޑި ބޭނުންކުރާ ގޮތަކީ، ހަރަކާތް ހުރިގޮތުގެ ހަރަކާތްތަކުން ގޮތެވެ. އަދި އެއީ އަހަރުމެންނާއި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ސުވާލުކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެން ރަނގަޅުކަމަށް ޝުކުރުކުރުމަށް، އަހަރުމެންނަށް މިތިން ނިޢުމަތް ދެއްވާފައި ވެއެވެ. الله އަށް ޝުކުރުކުރުމަށް ގެންގުޅުމަށް ކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَٱللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ

أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا ވާނަހި، "ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭހާލުގައިވާ ހާލުގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައިންގެ ބަނޑުން، ތިޔަބައިމީހުން ނެރުއްވީ الله އެވެ." وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَارَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ އަދި އެއިރުގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިވުމާއި، ފެނުމާއި، ހިތްތަށް ދެއްވީއެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރުކުރުމަށްޓަކައެވެ." (سورة النحل 78) އަހަރެމެންގެ ދުއާގައި، އަހަރެމެންނަށް الله އަށް ޝުކުރުކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި އަހަރެމެން ހިމެނުއްވުމަށް. އާމީން. އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا ވާނަހި "(...) ހަމަކަށަވަރުން، އިވުމާއި، ފެނުމާއި، ހިތާއި، މިއިން ކޮންމެ ކަމަކީ، އޭގެފަހުން ސުވާލުކުރެއްވޭނެ ކަމެއްކަމުގައިވިއެވެ." (سورة الإسرأ 36)

5. ނަފްސާނީ ބޭނުންތަކުން ސަލާމަތްވުން

الله سبحانه وتعالى އަށް އީމާންވާ މުއުމިން މީހަކަށް، އެންމެ ފުރަތަމަވައިން ކުރެއްވޭން ސަލާމަތީ، ނަފްސާނީ ބޭނުންތަކުންނެވެ. ނަފްސާނީގެ ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޖިހާދަކުރުމުގައި ތިމާއާއި ސަލާމަތްކުރެއްވޭން ފުރަތަމަކަމަކީ، ތިމާގެ ނަފްސެވެ. އެކަން ފުރިހަމަވެގެނުވާނަމަ، އެކަން ތިމާއިތުރުވާނީ، ފުރިހަމަވެގެނުވާނަމަ ކުރުމަށެވެ. ތިމާގެ ނަފްސުގެ ބައިގައި އިންސާނާ ވާނަމަ، ދީން الله މަޤާމުގައިހުރިނަމަ އަށްދާނީ، ތިމާގެ ވަޒީފާ ބެލުމަށްވާނަ، ތިމާގެ ސުލްޠާނު ނަފްސުގައިވާ ކަން އެއިން ފުރިހަމަކުރުމަށްވެއެވެ. ނަފްސުގެ ބައިގެ ބޭނުމަކީ އެއީއެވެ. ސުލްޠާނު ނަފްސުގެ ބޭނުމަކީ އެއީއެވެ. ވެރިކަމް ނަފްސު ފުރިހަމަކުރުން ޖެހޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކުރިއްޔާ މައްސަލައެއް އިތުބާރުކުރަމުގައި ޖެހިލުމެއް ހުރުމެއްނުވެއެވެ. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ކަންތައްތަކަށް ފުރިހަމަ ކުރާނީ ކޮންބައެއް؟ އެހެންވީމާ، އެބައި ފުރިހަމަކުރާނީ، ތިމާގެ ސުލްޠާނު ނަފްސުގެ ބައިންނެވެ. އަދި ދީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާ، ހަމަހިފެހެއްޓުން، ދީނުގެ އަމަލުތަކާއި ގުޅިގެން ކަމެއް ކުރެއްވޭނެއެވެ. އެހެންވީމާ، ތިމާގެ ޙަޤީޤީ ކަންތައްތަކުގައި، ތިމާގެ ޙަޤީޤީ ކަންތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް ބައްލަވާނެ الله سبحانه وتعالى އަށްގަބޫލެވެ. އެހެންވީމާ، އެކަން ފުރިހަމަކުރުމުގައިވާނަ، އެކަން ޖިހާދުކުރުމުގައިވާ ކަމުގައެވެ. އަދި ޙަޤީޤަތް ފުރިހަމަކުރުމުގައި ނަފްސަށް، ދީން ތިމާގެ އެއްވެސް ސުލްޠާނު ޙަޤީޤަތް ހުރިހާ ބައްލަވާނަ الله سبحانه وتعالى އަށްގަބޫލެވެ. އެހެންވީމާ، އެކަންތައްތައް ބައްލަވާނަ ގޮތަށް، އެއީއެވެ.

ސޯޝަލް ސައިންސް

އަލް ރިސާލާ

އާދެ އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަ ދައްކަމުންދަނީ، ޤުރުއާނުގައިވާ ދިރުން ކަމަކީ ބައިގަނޑެއްނެތެވެ. އެއީ ރިސާލާ ބައިތުވެގެވެ. އަޅުގަނޑު، ސުންނަތުގައި އަމިއްލަފައިވާ މިކަމުގެ މިސާލުތައް އަދިގަނޑުގެން ގެންގުޅޭނަމެވެ. އަޅުގަނޑު، ދެއްކުންތެރިކަމުގެ އަމަލުތަކަކީ މިހާރު މިސާލު އަމިއްލަފައެވެ. އެހެންކަމުން، ދެއްކުންތެރިކަމަކީ ބޮޑުވަމާ ހިނގާނެވެ.

އަމަލުކުރުމުގައި ރިޔާ (ދެއްކުންތެރިކަން)

ރިޔާއަކީ، އަމަލުތަކެއް މީހަކަށް ދެއްކުމަށްޓަކައި ކުރުމެވެ. އަދި ރިޔާއަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި ކުރުމުގައިވާ ނޫން އަމަލުތަކެވެ. އަޅުގަނޑު، ރިޔާއަކީ، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައްޔެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއަށް ހަރުދަނާކުރައްވައިވެސް، އެއީ ކުޑަ ޝިރުކެކެވެ. ޝިރުކަކީ ކޮބާ؟ ޝިރުކަކީ، الله އާއި އެހެން ފަރާތްތަކެއް ބައިވެރިކުރުމެވެ. ރިޔާއަކީ، ފޮރުވަން ފޮރުވިފައިވާ، الله އަށް ކުރާ އަޅުކަމެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އަސްލުގައި، އެހެން މީހަކަށް ކުރާ ކަމެކެވެ. އަޅުގަނޑު، އެއީ ޝިރުކުގެ ވައްތަރެކެވެ. މިއީ މިސާލަކީ، މުނާފިޤުންނެވެ. އެމީހުން އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންނަކީ، އަސްލުގައި ނަފްސުތަކުގައި އީމާންކަމެއް ބައެއް ނެތެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މުނާފިޤުން الله އަށް ޚިޔާނާތްވެއެވެ. އެއިރު އެއުރެންގެ މައްސަލަ އާ ޚިޔާނާތްވެރިން ދެއްކުންތެރިކަމާ ހެއްޔެވެ. އަދި އެއުރެން ނަމާދަށް ތެދުވާއިރު، މީސްތަކުންނަށް ދައްކަން ކަންނޑައެޅުމުން، ކަންނޑޯވެރިވެ ތެދުވެއެވެ. އަދި ވަރަށް މަދުން މެނުވީ، އެއުރެން الله ހަނދުމަކޮށް ނުކުރެތެވެ." (سورة النسأ 142) އަޅުގަނޑު، އެމީހުން މިސާލުތަކުގައި ނަމާދުކުރާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި، ކަންކޮޅެއް އެހެންތަކެއްގައެވެ. އަދި މިހާރު އިސްލާމް ދީނުކުރާނީ، އޭނާއަށް އިސްލާމްތެރިކަމެއް ދޭހަކުރުމަށް ގޯސްވެގެންނަކީ، އެއިވެސް ރިޔާއެވެ. އަދި މިހާރު ފުރާޅެއް ހިތްދަރުސްކުރުމުގައި، އާންމަކީ، ފާގިތީކަން މިސާލުތަކުން ދީނުކުރުމަކީ ކަމުގައިވާނަމަ، އެއިވެސް ރިޔާއެވެ. އަދި މިހާރު ޙަކަތްތަކުރުމުގައި، އާންމަކީ ކުރަމުން މިޔަށްކަން ދީނުކުރުން ކަމުގައިވާނަމަ، އެއިވެސް ރިޔާއެވެ. މިއީ މުޅިންވެސް ރިޔާގެ މިސާލުތަކެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އީ، الغني އެވެ. އެއިރުގެ، އެއްވެސް ބޭނުންތެރިކަމެއް ދެކުމެއް ނުލައިވެ. އަދި މިއާ ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި ކަމުގައިވާ އަމަލެއް ޤަބޫލު، އެއިރުގެ މިޔާގެ ފަރާތުން ބަރުނުފޯރާ ނަމަވެސް ޤަބޫލުނުކުރައްވައެވެ. އެހެންވެ، އެއިރުގެ ޝިރުކުގައި، އެހެން އިލާހަކާއި އަޅުން ކުރުމުގައި، الله سبحانه وتعالى ބަރުނުފޯރާ ނަމަވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އެހެން ބޮޑު ޝިރުކެއް އެއީއެވެ. އަދި އަމަލުތަކުގައިވެސް އިޚްލާސް، ހަމަ މުހިއްމެވެ. الله سبحانه وتعالى ޝިރުކުގައި، އެހެން ފަރާތަކަށް ކުރުވާއިރު އަމަލެއް، އެއިރުގެ ބަރުނުފޯރާ ނަމަވެސް ނުވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިދަރުސްތަކާ ހަދީޘެއް، ދުސްއިލްމީގެ ހަދީޘެއްކަވެ. އަޅުގަނޑު، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކޮށްދޭ ޙަދީޘެއްކަމުގައިވާ ގޮތުގައިވާފަދައިން، މިސާލުތަކުން އަބޫ ހުރައިރާގެ އަރިހުން ޤުދުސީއެވެ. އަދި ސަހަބީބަކަށް ނަބިއް، އަބޫ ހުރައިރާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "އެ ސަބަބުވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުން އަޑުއަހައިލާ މާތެއް، (އަމާޒުވެސްނަން) ކާފަރުންގެ ބަލާފައެވެ." އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އާދަމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަމުން، އަބުރުން އަޑުއިވުނެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ފަނަޔަށް ރިސާލާ ބައްލަވާ މީހަކީ، ޝަހީދެއްގެ ގޮތުގައި މަރުވި މީހެކެވެ. الله އޭނާ ގެންނަވާ، الله އެމީހާއަށް ދެއްވި، الله ގެ ނިޢުމަތް ދެއްކެވުމަށްފަހު. އަދި އޭނާ، އެނިޢުމަތްތަކަށް ދަންނައެވެ. (އެނިޢުމަތްތަކުގެ އެއް، ކޮންގެ ހަތުރުގައި ޖިހާދުކުރިކަން ދޭން އެއްބަސްވާނެއެވެ.) (ދެން) الله ވިދާޅުވާނެއެވެ. "(މިނިޢުމަތްތަކުގެ ބަދަލުގައި) ތިބާ ކޮންކަމެއް ކުރީ؟" އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހަރެން ޝަހީދެއްގެ ގޮތުގައި މަރުވުމަށް، ތިބާ ޙައްޤުގެ މަގުގައި ހަނގުރާމަކުރީމެވެ." الله ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިބާ

ތިޔަބުނީ ދޮގެކެވެ. ތިބާ ހަނގުރާމަކުރީ، ތިބާއަށް ހިތްވަރުގަދަ މީހެކޭ ބުނެވޭތޯއެވެ. އަދި ތިބާއަށް އެހެން ބުނެވިއްޖެއެވެ."
(ދެން) އޭނާއާ ބެހޭގޮތުން އަމުރު ނެރުއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ މޫނުމަތިން ދަމާގެންގޮސް، ޖަހަންނަމައަށް އެއްލާލެވޭނެއެވެ. ދެން
ގެނެވޭނީ، އިލްމު އުނގެނި، އަދި އެ އިލްމު، އެހެން މީހުންނަށް ދަސްކޮށްދީ ޤުރުއާން ކިޔެވި މީހާއެވެ. އަދި ޤުރުއާން ކިޔަވައިދިން މީހެވެ. އޭނާ
ގެނެވޭނެއެވެ. ﷲ އޭނާއަށްދެއްވި ނިޢުމަތް، ﷲ ގެ ނިޢުމަތް ދެނެގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެނިޢުމަތްތައް ދެނެގަންނާނެއެވެ. (އެނިޢުމަތްތަކުގެ އެގޮ
އޭނާގެ ހައްޤުގައި، ހަވާލުކުރެއްވުމުން އޭނާ އެއްބަސްވާނެއެވެ.) ދެން ﷲ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "(އެނިޢުމަތްތަކުގެ ބަދަލުގައި) ތިބާ ކީއް
ކަންތައްތަކެއް ކުރީހެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެން އިލްމު އުނގެނީމެވެ. އަދި އަހުރެން އިލްމު ކިޔަވައިދިނީމެވެ. އަދި އަހުރެން
ޤުރުއާން ކިޔެވީ، ތިޔަބޭފުޅާގެ ރިޟާއަށްޓަކައި ކިޔެވީމެވެ." ﷲ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިބާ ތިޔަބުނީ ދޮގެކެވެ. ތިބާ އިލްމު އުނގެނީ،
ތިބާއަށް، އިލްމުވެރިއެކޭ ބުނެވޭތޯއެވެ. އަދި ތިބާ ޤުރުއާން ކިޔެވީ، ތިބާއަށް ޤާރީއެކޭ ބުނެވޭތޯއެވެ. އަދި ތިބާއަށް
އެހެން ބުނެވިއްޖެއެވެ." (ދެން) އޭނާއާ ބެހޭގޮތުން އަމުރު ނެރުއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ މޫނުމަތިން ދަމާގެންގޮސް، ޖަހަންނަމައަށް
އެއްލާލެވޭނެއެވެ. ދެން ﷲ ދެއްވާފައިވާ ފުށި، ވަރަށް ގިނަ މުއްސަނދިކަމާއި ދިން މީހާ، އަދި ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ މުދާ ދެއްވި މީހާ ގެނެވޭނެއެވެ.
ﷲ އޭނާއަށް ދައްކަވާ، ﷲ އޭނާއަށްދެއްވި ނިޢުމަތް، ﷲ ގެ ނިޢުމަތް ދެނެގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ އެނިޢުމަތްތައް ދެނެގަންނާނެއެވެ.
(އެނިޢުމަތްތަކުގެ އެގޮތް އޭނާގެ ހައްޤުގައި، ހަވާލުކުރެއްވުމުން އޭނާ އެއްބަސްވާނެއެވެ.) (ދެން) ﷲ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "(އެނިޢުމަތްތަކުގެ
ބަދަލުގައި) ތިބާ ކީއް ކަންތައްތަކެއް ކުރީހެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެން ޚަރަދުކުރުމަށް ތިޔަބޭފުޅާ ލޯބިވާ، ކޮންމެ މަގެއްގައި
ޚަރަދުކުރުމަށް ދޫކޮށްނުލާ ޚަރަދުކުރީމެވެ." ﷲ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިބާ ތިޔަބުނީ ދޮގެކެވެ. ތިބާ ކަންތައްކުރީ، ތިބާއަށް، ދީލަތި މީހެކޭ
ބުނެވޭތޯއެވެ. އަދި އެހެން ބުނެވިއްޖެއެވެ." (ދެން) އޭނާއާ ބެހޭގޮތުން އަމުރު ނެރުއްވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ މޫނުމަތިން ދަމާގެންގޮސް،
ޖަހަންނަމައަށް އެއްލާލެވޭނެއެވެ." (މުސްލިމް 4688/20)

އަޅުގަނޑާ އަދި އުޅުމުގަނޑު. ކުރިންފެށި ދީނުގެ ފަރާތުން، ދެއްކުންތެރިކަމަކީ، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި މައްސަލައެކެވެ. އަދި
ދެއްކުންތެރިކަމާ ބެހޭ، އެހެން ބާ ޚާ މައްސަލައެއް ވެއެވެ. އެއީ ޝިރުކުގެ ބާވަތެއް ކަމަށްވުމެވެ. އަދި ބައެއް ފަރާތުން އެއީ ކުޑަ ޝިރުކު
ކަމުގައިވެއެވެ. މިބާ އަމިއްލައަށް މިބާ ދެއްކުންތެރިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް، އަދި މިބާގެ އަމަލުތަކުގެ ނިޔަތް ބޭރުގެ ވިސްނުމުން ސަލާމަތްވެ،
ވަރަށް ފަސޭހައިން ދެއްކުންތެރިކަމުގެ މަގަކުން ވެއްޖެއްޖެއެވެ. މިބާއަށް ހިތްހަމަޖެހޭ، މިބާއަށް އެއްމެފަހު މިކަމުގައި، ﷲ سبحانه وتعالى
އަންގަވާ ކަމަށެވެ. އެއްބަސް، އަސްލުގައި އެކަމަށް މިކަމުގައި، އެއްމެ ކަންތައްތަކަށް ފެންނަ ގޮތެވެ. މިބާ އަމިއްލައަށް މިބާ
ދެއްކުންތެރިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް، ވަރަށް ފަސޭހައިން ދެއްކުންތެރިކަމުގެ މަގަކުން ވެއްޖެއްޖެއެވެ. އެގޮތުން، އެހެނިހެން އަޅުކަމުގައި އެއްމެހާ
ނިޔަތާއި ބާރުގަދަ ދެއްކުންތެރިކަމުން ދުރުހެލިވެވޭނެއެވެ. އެކަމުގައި ނިޔަތާއި ސަލާމަތްކަމަށް ވާނެއެވެ. އަހުރެން މިކަން މިހާރު ކިހިނެއްތޯއެވެ؟

ދެން މިބާ، މިބާގެ ނިޔަތް ދެއްކުންތެރިކަމުން، ސަލާމަތްކުރުމަށް، މިބާ މަޖުބޫރުކުރާ މަސައްކަތްކުރާށެވެ. އަދި އެއީ މިބާ
ދެއްކުންތެރިކަމާ ދުރަށް މަސައްކަތްކުރުމެވެ. އަދި މިއީ ސަހާބީން އަބަދުވެސް ގެންގުޅުނު މަސައްކަތެވެ. ބައެއް މީހުންނަށް، ރިޔާގެ
ކަންތައްތަކުގައި ވަރަށް ހާލުބޮޑު، އަދި އެކަމަށް ސަމާލުވެދިނީ ބައެވެ. އަދި އެމީހުން އަބަދުވެސް، އެމީހުންގެ އަމަލުތައް
ދެއްކުންތެރިކަމުން ދުރުކުރިއެވެ. އެމީހުންގެ ކަލޭގެ ސަހާބީ އަބަދު މިޔަރުހެން، "ކަލޭގެ އަނގަ ހުއްޓުވާ! ކަލޭ ތިޔައީކޮންކަމެއް
ތިޔަކުރަނީ ސަހާބާއެއް، ދެއްކުންތެރިކަން ކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް މިކަމެއް ހިތަށް ނުކުރެވެނެވެ." އަދި ސަހާބީ އަބޫ، މިހާރު
ހަދިޔާތަކެއް، އެންމެ ފަހުން މިސްކީނުން ހާލަތުގައި ދެކޭކަމުގެ ދުރުކުރަމުން ދިޔައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއްވަރަކަށް، ޝައްދާދު (رضي الله عنه)
އަރިހުގައި މިހާރު ސަލާމަތް ކުރުވެނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޝައްދާދު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހަށް މިހާރު އައިސް ދަންނަވައިފި، އެކަ
ދުރުހެލިވުމަށް ބެލެވޭނެ ދުޢާވެސް ކުރިއެވެ. ސަޙާބީއެ، ރަސޫލުﷲގެ ސުންނަތް ރިވެތި ސަލާމް، މިބާ ދުރުހެލިވާން، އަދި މިބާ ދުރުހެލި
ހަދާންކުރުމަށްކުރީ ޝައްދާދު ތިބާ އަންނަނީ، މިބާގެ ދުޢާ ވެރިޔަކާ ހަވާލުކުރިއެވެ. ދެން އަބޫ ޝައްދާދު (رضي الله

عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ޤުރުއާން ގެއްލިގެންދިއުމުގެ ބިރުވެ. ޤުރުއާން ހިފުޒުކުރެއްވި ނުކުރުމަކުން ނިޔާވެގެންދިޔުމުން، އޭރުން މިބާވަތަށް،
ޤުރުއާން ހިފުޒުކުރެއްވުމަށްވުރެ، ޤުރުއާން ހަނދާން ނައުމާއިވެގެންވާތީ، މާ ނުބައިކަންބޮޑު ގާތްވެއްޖެއެވެ. އޭގެމުން، ދައުލަތުގެ
މަސްހަފުގައި ލިޔުއްވުމަށް ވިދާޅުވުމުން، ސައްޔިދުނާ އަބޫބަކުރު ފަރުމާކުރައްވައި ލިޔެވޭ ގޮތަށް އަދިގެ، "މިކަން ނުކުރާނީ. ސަޙާބީ، މިބާއަށް
މިކަން މިކަމުގެ ދައުލަތުގެ ކުރީގެ ކަމެއް" ބޭނުންފުޅީ، އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވިއެވެ. "އެކަމަކު ކަނޑައެޅުނީ. އަދި އެކަމަށް ކަރަމްކުރެއްވި الله އަންގަވައި
ކަމުގައި ނިންމަވައިގަތީއެވެ." މިސްރާފަކަށް، ޒައިދު ފޭބުމަށް ކަނޑައެޅުއްވީ ހާލަތުގައެވެ. ދެން ސައްޔިދުނާ މިބާގެ ގާތަށް އައިސް
ބަސްފުޅުދެއްވިއެވެ. "ފުރަތަމަ ޒައިދު ނުފެއްޓެވީ. ހާރަންވާތީ، ދައުލަތުގެ ލިޔުއްވުމަށް. އެހެނަސް، ޒަވާލު އެފަދަ ސިއްރުކުރައްވަނީ ފުރަތަމަ."
އޭގެމުން، މިބާ އެފަދައިން ހިނގައިދިޔައެވެ. އަދި ސައްޔިދުނާ މިބާގެ ހަނދާނުން، އެކަން ހަނދާނެތިފަވާނެއެވެ. މިހެން
ކަނޑައެޅިފައިވާތީ، މިބާއަން ފުރުގައިވެސް ހުރިއެއް ނުކުރެވުނެވެ. އަދި ސިއްރުގައިވެސް ހުރިއެއް ނުކުރެވުނެވެ. އެހެންކަމުން،
އިޖުމާޢަން ވިދާޅުވީ، ސައްޔިދުނާ މިބާ ގޮތް، އެއީ ދައުލަތުގެ ބޭނުންކުރައްވައިވިއްސެވެ، ކުރިއަށްގެންދަން އަމަލުކުރެއްވީއެވެ. އަދި
އަބަދުވެސް މިބާގެ ނިޔަމް ރަސޫލުކުރައްވާ މަސައްކަތްކުރެއްވީއެވެ. އަސްލުގައި الله سبحانه وتعالى އަށް އެދިދަންނަވައި، އަސްލުގައި
ރިޟާއިން ސަލާމަތްކަމާއިއެކުވެ. އާމީން.

الله އެއިލާހުގެ އަދުވަސްކަންނަން ޖާފަތް ދައުލަތުން

ކަންމަށްއަކަށް، ހިސާބު ބައްލަވާގެ ދެވަނަ މިސްކަލި، الله، އެއިލާހުގެ އަދުވަސްކަންނަން ޖާފަތް ދައުލަތުވުމެވެ. އޭރުން، މިދަންނަވައި
ބޮޑުރީގެ ހަދީޘެވެ. ޝައުވާން އިބްނި މުޢާޛު އަލްމާޒިނީގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވައި "އިބްނި އުމަރު (ކަޢުބާގެ ވަތަށްގެން)
ޠަވާފުކުރައްވަމުންދަނިކޮށް، މިހެން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އަރިސް ދެންނެވިއެވެ. "ހޭ އަބޫ އަބްދުއްރަޙްމާން އެވެ!" ނުވަތަ ދެންނެވި،
"ހޭ އިބްނި އުމަރުއެވެ! އައްސަލާމުގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއްވެސް އެއްޗެއް ހަދީޘްކުރައްވާ އަޑު، މިބާ އައިމުހެއްޓެވެ؟"
އިބްނި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. " رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނިކޮށް، އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. "އިމާންވީ މީހާ،
އެއިލާހުގެ ކައިރިއަށް ގެންނަވާނުއްޖެވެ." (ރާވީއަކު ކަލޭގައިވާ ހިތާމެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބަސްފުޅު ރިވާކުރައްވަނީ)
"އިމާންވީ މީހާ، އޭނާގެ އިލާހުގެ ހަނދުރަކަށް އައިސް، އެއިލާހު، އެއިލާހުގެ ފަރުދާއިން ނިވާކުރައްވަނީއެވެ، އޭނާ އެއިލާހާއި ކައިރިއަށް
އަންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ފާފަތަށް، އޭނާ އިޢުތިރާފު ކުރުވާނެއެވެ." (ކަންމަށްއަކަށް، ފާފަތަކުރުވާކަމަށް، ހުރިހާ ހިސާބުކުރެއްވުމަށް،
ހުރިހާ މަހުޖޫދުން ހާޟިރުކުރައްވައި ފާޅުގައިވާނެއެވެ. އަދި ސިއްރުކުރައްވާފައިވާކަން، ފާފަތަކެވެ. ހުރިހާ އެއްކޮށްނަގާވައްސެ އަޑުއިވޭނެއެވެ.
ހުރިހާކަމެއް ފާޅުކުރެއްވޭނެއެވެ. އެކަމަކު، މުމިނާގެ ކަންތައްތަކައި، الله سبحانه وتعالى ބިރުއަން ފަރުބަދަޔަކަށްވަތަ، އަދި އޭނާގެ
ދަރައިގެން ފަރުދާކުރައްވާ، އަދި الله سبحانه وتعالى އެހެންމީހުންނަށް އަޑުނުއިވޭގޮތަށް، އޭނާއާއި ސިއްރުން ބަސްފުޅު
ވަރުކުރައްވާނެއެވެ.) (الله އޭނާގެ ގޯތިގައި އައްސަވާނެއެވެ.) "މިވެނި އެވެނި ފާފަތް (މިބާއަށް) ކުރުވުނުކަން، މިބާއަށް
އެނގޭހެއްތޯ؟" އޭނާ ދެފަހަރަށް ދަންނަވާނެއެވެ. "ޔާއްރަބްބެވެ. އަހުރެންނަށް އެނގެއެވެ." (އެމީހާ ގޯތިހުސްވަންދެން، الله އެމީހާގެ
ކައިރީގައި އައްސަވާފުން ގެންދަވާނެއެވެ.) ދެން الله ވަރުކުރައްވާނެއެވެ. "މިދުނިޔޭގައި، ދުނިޔޭގައި އެކަން ފޮރުއްވީމެވެ. އަދި
މިއަދުވެސް، މިއަދު އެކަން މިބާއަށް ފުއްސަވައިދެއްވީމެވެ." ދެން އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ފޮތް ހަވާލުކުރައްވާނެއެވެ. (މުނާފިޤު، އޭނާގެ
ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ފޮތް ފުރިގެން އޭނާއަށް ދެއްވާނެއެވެ.) އެހެންމީހުންނަށް، ނުވަތަ ކާފިރުންނަށް (ބޮޑުއިރު)، ހެކިންގެ ކުރިމަތީގައި އޭނާ
އިއުލާނު ކުރެއްވޭނެއެވެ: (ހެކިން ބުނާނެއެވެ.) "މިއީ އެބަޔަކުގެ އިލާހަށް ދޮގުހެދި މީހުންނެވެ. ފާޅުވެ ލާނަތް މިންނެވެ." (ބައްލަވާކަމެވެ! الله ގެ
ލަޢުނަތް ޒާލިމުންނަށްކަމުގައި ވާންނެވެ.)" (ބުޚާރީ 207/60/6)

ﷲ އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ އުނިވެގެންވާ ކަންތައްތަކާއި ބާރުގަދުން ސުވާލުކުރައްވުން

ތިންވަނަ މިސާލަކީ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުން، މަތިވެރިވެގެންވާ އަދި ހުސްބޭރިވެގެންވާ ﷲ، ޤުދުސީ ޙަދީޘުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ: "އޭ އާދަމުގެ ދަރިޔާއެވެ. ތިމަންއިލާހު ބަލިވެ އުޅުނީމެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ، ތިމަންއިލާހުގެ އަރިހަށް ޒިޔާރަތަކަށް ނުކުރީއެވެ." އޭރު ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. ތިޔަ އިލާހުގެ ރަސްކަލާނގެ އަހުރެން ޒިޔާރަތްކުރެވޭނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ތިޔައިލާހީ ދުނިޔޭގެ ވެރި ރައްބެވެ." އޭރުން، އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިމަންއިލާހުގެ މިވެނި އަޅާ ބަލިވެއުޅުނުކަން، ތިބާއަކަށް ނޭނގޭ ހެއްޔެވެ؟ އެކަމަކު، ތިބާ އޭނާގެ ގާތަށް ޒިޔާރަތަކަށް ނުކުރީއެވެ. އަދި ތިބާ އޭނާގެ ގާތަށް ޒިޔާރަތްކުރިނަމަ، އޭނާގެ ގާތުގައި ތިމަންއިލާހުވާކަން ތިބާއަށް ފެންނާނެކަން، ތިބާއަކަށް ނޭނގޭ ހެއްޔެވެ؟" (އޭރުން، ބަލިމީހާއަށް ޒިޔާރަތްކުރުމުގެ އަޖުރަ ލިބޭނެއެވެ. ﷲ ގެ އަޖުރު ބަލިވަ އޮންނަނީ، މިއީ އެކަމަކު ޢަމަލުކުރާ މީހާ ޒިޔާރަތްކޮށްދިނުމުން، ﷲ سبحانه وتعالى މިބައިން ދެކެވަޑައިގަންނަވައި، މިއީ ﷲ ގެ ރަޙްމަތަށް ޒިޔާރަތްކުރުނީ ފެނިއިނެވެ. އަދި ﷲ سبحانه وتعالى ޤުދުސީ ޙަދީޘުގައި އަންގަވައި، މިއީ ތިމަންއިލާހުގެ ރަޙުމަތަށް ޒިޔާރަތް ނުކުރި ޙާޞިލްކުރައްވާތޯއެވެ؟) އަދި ދެން ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، "އޭ އާދަމުގެ ދަރިޔާއެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިބާގެ ކައިރިން ކާއެއްޗެއް އެދުނީމެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ ތިމަންއިލާހަށް ކާން ނުދިނީއެވެ." އޭރު ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. ތިޔަ އިލާހަށް އަހުރެން ކާން ދޭނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ތިޔައިލާހީ ދުނިޔޭގެ ވެރި ރައްބެވެ." އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިމަންއިލާހުގެ މިވެނި އަޅާ ތިބާގެ ކައިރިން ކާއެއްޗެއްސަކަށް އެދުނެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ އޭނާއަށް ކާން ނުދިނީއެވެ. އަދި ތިބާ އޭނާއަށް ކާން ދިނިނަމަ، އޭނާގެ ގާތުގައި ތިމަންއިލާހުވާކަން ތިބާއަށް ފެންނާނެކަން، ތިބާއަކަށް ނޭނގޭ ހެއްޔެވެ؟" (އަހުރެންގެ ރައްބު އަޅުތަކުންނަށް ވަޙީކުރައްވާފައެވެ.) "އޭ އާދަމުގެ ދަރިޔާއެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިބާގެ ކައިރިން ބުއިމަކަށް އެދުނީމެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ ތިމަންއިލާހަށް އެއްޗެއްބުއިމަށް ނުދިނީއެވެ." އޭރު ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. އަހުރެން ތިޔައިލާހަށް ބުއިމަށް ދޭނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ތިޔައިލާހީ ދުނިޔޭގެ ވެރި ރައްބެވެ." އޭރުން، އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިމަންއިލާހުގެ މިވެނި އަޅާ، ތިބާގެ ކައިރިން ބުއިމަކަށް އެދުނެވެ. އެކަމަކު، ތިބާ އެއްޗެއްބުއިމަށް ނުދިނީއެވެ. އަދި ތިބާ އޭނާއަށް ބުއިމަށް ދިންނަމަ، އޭގެ ދަރުމަ ތިމަންއިލާހުގެ ގާތުގައި ފެންނާނެއެވެ." (މުސްލިމު 6232/32) އޭރުން، މިއީ އެކަކު އަނެކަކަށް އެހީތެރިވުމުގެ މަތިވެރި އަޖުރެވެ.

އަމަލުތަކުގެ ފޮތް ބެއްސެވުން

އަމަލުތަކުގެ ފޮތް މީސްތަކުންނަށް ހަވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މިފޮތްތައް ހަވާލުކުރާ ގޮތަކީ، މިފޮތް އުސްތަންކުން ވައިގެ ތެރެއަށް އުކާލެވޭނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުން ތިބޭނީ ތިރިގައެވެ. ފޮތްތައް އުކާލެވޭ ހިނދުކޮޅާ، ހިނދުކޮޅުތަކުގެ ތެރެއިން، އެހިނދުކޮޅާއި ބާރުގަދުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އިސްތިޢާރާއަށް ނުރައްކަމެއްގެން ދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެފޮތްތައް ތިރިއަށް ވެއްޓޭލަން ތިބާއަށް ފެންނާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެފޮތް ލިބޭނީ ތިބާގެ ކަނާތްއަތަށް ކަމަށް، ތިބާއަކީ ސުވަރުގޭގެ މީހެކެވެ. ފޮތް ލިބުނީ ތިބާގެ ކަނާއަތަށްނަމަ، އެއީ ހަމަގައި އަރާމުކަމެވެ. އެކަމަކު، ފޮތް ލިބުނީ ތިބާގެ ވާއަތަށްނަމަ، އެއީ ހިތާމަ އަރާމުކަމެވެ. އެއީ ހިތްޕުޅާއިން އުނދަގޫ ވަގުތުކަމެކެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ ٱقْرَؤُاْ كِتَابِيَهْ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴿٢٣﴾ كُلُواْ وَٱشْرَبُواْ هَنِيئَاً بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِي ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ މާނައީ، "ހޭ، އަހުރެންގެ ފޮތް، އަހުރެންގެ ކަރާމާތް ކިޔާ ބަލާށެވެ! ހޭ، އަހުރެން ޙިސާބުދޭނެކަން. "ހުއްޓެއްވެ. އިނާމު ލިބޭނެ އަހުރެންގެ ފޮތް ކިޔާބަލާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންގެ ޙިސާބާއި

ކިރިމަތިލާނުޖެހޭނެކަން، ތިމަންނާއަށް ރަޙްމަތްލައްވާށެވެ." ދެން، އޭނާ ވާހުށީ، ރުހިގެންވާ ދިރިއުޅުމެއްގައެވެ. މަތިވެރިވެގެންވާ ސުވަރުގެއެއްގައެވެ. އޭގެ މޭވާތައް ކައިރިވެގެންވެއެވެ. (އަންގަވާނެތެވެ.) އަރާމު ލިބިހިތު ގޮތުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ކައިބޮއި ކުރާށެވެ! ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ކުރިކުރި ދުވަސްތަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ." (سورة الحاقة 19-24) އެބަހީ، ފާހަގަކޮށްލުމަށްޓަކައި، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، "އޭނާގެ މޭވާތައް ކައިރިވެގެންވެއެވެ." އަދި ދެން ވަޙީކުރައްވަނީ، "ތިޔަބައިމީހުން ކައިބޮއި ކުރާށެވެ." ދެން އެވަގުތުގައި ކައިބޮއި ކުރާނީ ވަޙީކުރައްވާފައި، އެހެން ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ ވަރަށް ރަގަޅު ވަގުތުތަކެވެ. ސަލާމަތީ، ޤިޔާމަތުގެ ދުވަހުގައި އެވަގުތުތަކީ، ބަނޑުހައިވުމުގެ ހާސްކަމާއި އަދި ކަރުހިއްކުން، އިންތިޒާރުގައި ހޭދަވެގެންވާ ވަގުތުތަކެވެ. އެބަހީ، ފުރަތަ ހަމަލުކުރެވުނު ވަގުތެވެ. އަދި އޭނާއަށް ބަނޑުހައިވެ، މިބާ ވަރަށް އަވަހަށް ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ބޭނުން އެއްޗެއް ކައިބޮއި ހެދުމެވެ. ސަލާމަތީ، ޖަންނަތުގެ ދުވަސްތަކުގައި އެހާދަ ވަގުތުތަކެއް މަޖްލިސްގެން ހުރުމުގެ ސަލާމަތުން، އަދި ބަނޑުހައިވުމުގެ ހާސްކަމާއި، އަދި ކަރުހިއްކުން، އިންތިޒާރުގައި ހޭދަވެގެންވުން، އަދި އެވަގުތުގައި، މިބާ ކައިބޮއި ހެދުން ވާހަކަ ބަނޑުވަރު، ހާލަތަ އަގުއުރުހި ކަމުގެވެ. كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ "އަރާމު ލިބިހިތު ގޮތުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ކައިބޮއި ކުރާށެވެ! ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ކުރިކުރި ދުވަސްތަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ." އެބަހީ، އެކަން ބަލާލެވޭނެއެވެ، މިބާގެ މާޒީގައި ކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށެވެ. އެބަހީ، މާޒީއަށް، މިބާ ޖަނޫނާނޫން ކަންތައްތަކެވެ.

ކޮންފަދައަކަސް، ދެން ސުވާލަކީ، ވާއަތުން ފޮތްލިބޭ މީހާއަށް އޮތީ ކޮންކަމެއް ހުއްޓެވެ؟ وَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِى لَمْ أُوتَ كِتَٰبِيَهْ ﴿٢٥﴾ وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾ يَٰلَيْتَهَا كَانَتِ ٱلْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَآ أَغْنَىٰ عَنِّى مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّى سُلْطَٰنِيَهْ ﴿٢٩﴾ މާނައީ، "އަދި އޭނާއެއްގެ ފޮތް، އޭނާގެ ވާތަށް ލިބުނުމީހާ ދަންނާނެއެވެ! ފޮތް، އޭނާ ބުނާނެއެވެ. "އޭ ހަލާކުވެއްޖެއެވެ! ތިމަންނާގެ ފޮތް ތިމަންނާގެ އަތަށް ނުދެއްވިނަމަ، ކިހާ ރަނގަޅުވީސް ހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިމަންނާގެ ހިސާބު ތިމަންނާއަށް ނޭނގުނުނަމަ، ކޮންފަދަ ހެއްޔެވެ؟ އޭ ހަލާކުވެއްޖެއެވެ! އޭ ކަލޭ މަރު، ތިމަންނާގެ ނިމުންކަމުގެ އިވިނަމަ، ކޮންފަދަ ހެއްޔެވެ! ތިމަންނާގެ މުދާ، ތިމަންނާއަށް އެއްވެސްކަމެއް ފައިދާއެއް ނުކުރިއެވެ. ތިމަންނާގެ ބާރުވެރިކަން، ތިމަންނާގެ ކިބައިން ފިލައިހިނގައްޖެއެވެ." (سورة الحاقة 25-29) އެބަހީ، އެހިރާއިރު، ބަލާއަށް ގޮތްހުރިވަރެއް، މަޢުލޫމާތެއް ބޭނުން އުޅުނު މިހާރު ފާހާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭނާ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެދޭނީ، "އަހަރެން މިހާރު މަރުވާނަމަ، ކޮންތާކު ހުއްޓެވެ!" އަދި ދެން އޭނާ ބުނާ ވާހަކައީ، "ތިމަންނާގެ މުދާ، ތިމަންނާއަށް އެއްވެސްކަމެއްގައި ފައިދާއެއް ނުކުރިއެވެ. ތިމަންނާގެ އެކިހާ ބާރު، ތިމަންނާގެ ކިބައިން ފިލައިހިނގައްޖެއެވެ." އަހަރެންނާއި މުދާ، އަހަރެންނަށް އެއްވެސް ކަމެއް ފައިދާ ނުކުރިއެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ބާރު، އަހަރެންނަށްކަން އެއްވެސް އެހީއެއް ނުވިއެވެ... އަހަރެމެން މިދުނިޔޭގައި ހުރިހާ ބާރަކާއި އުފުއްލާ ދައުލަތާއި، ބާރުއި މުދަލެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އެވެރިން ބާރެއް، މިއިން ތިމަންނަކަން އެއްވެސްކަމަކާއި ފައިދާއާއި ނުކުރިއެވެ. ދުނިޔެމަތީގައި މިބާ ބޭނުންވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް، ފައިސާ ދީފައި ހޯދިދާނެއެވެ. މިބާއަށް ފައިސާއިން ގެއެއް ގަނެވިދާނެއެވެ. މިބާއަށް ފައިސާއިން ކާބޯއެއް ގަނެވިދާނެއެވެ. މިބާއަށް ފައިސާއިން އެހެން ރަގަޅު ކާރު ގަނެވިދާނެއެވެ. މިބާއަށް ފައިސާއިން، މިބާ ބޭނުންވާ ކޮންމެ ތަނަކަށް ދަތުރުކުރެވިދާނެއެވެ. އެބަހީ، ފައިސާއިން މިބާ ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ހާސިލްކުރެވިދާނެއެވެ. ފައިސާކޮންޓުރޯލް ކަމަށް، އެއީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ފައިސާއަށް އެއްވެސް އަގެއް ފަހުނެކެއް ނެތެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ފައިސާއިން ގަނެވޭނެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެބަހީ، އެއްމާ ބާނަށްނެތެވެ. "މިއިން މިބާއަށް އެއްވެސްކަމެއް ފައިދާއެއް ނުކުރިއެވެ." (އަހަރެން އެތަން އަހަރެން ވަންދެން، އެދުނި އެއްލަކުގައި މަސައްކަތްކުރީމުއެވެ. އަހަރެންނަށް ދުނިޔޭގެ ބާރުބޮޑުކަމާ ވަގުތީ މިއެވެ. އަހަރެން އުފާވެރިކަން ގަނޑެއް ބާރެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއަދުން އަހަރެމެންނަށް އެއްވެސްކަމެއް ފައިދާ ނުކުރިއެވެ...) އަދި އާޚިރަތުން ބަލާއިރުވެސް، ކަންތައްތައް ހަމަހިމެނޭ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އަތުވާނީ ލިބޭނެކަމަށް، ސަލާމަތެއް

އެހެން މީހުންނަށްވުރެ، ތިބާ ބޮޑުތަރަފުގެންދެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަވާބުން، ތިބާއަށް ދުނިޔެއާޚިރަތުގައި ފުރުސަތުތަކުގެ ދޮރު ހުޅުވިގެންދެއެވެ. ތިބާގެ އަތުގައި ބޮޑު ޢިނާޔަތް، ތިބާ ކަންތައްތަކަށް ބޭނުންވާ ގޮތަކަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޤުރުއާނުގައިވާގޮތުގައި ތިބާގެ ހިތައިގައި އެއްވެސް އާރެއް ބާރެއް ނެތްނަމަވެސް. ސަވާބަކީ، ތިބާގެ ހިތައިގައި ބާރާއި މިނިވަންކަމެވެ، ތިބާގެ އަޒުމާއި އަތުގެ މައްޗަށްވެސް، ތިބާއަށް ބޭރެއް ނުފެނުނުކަމުގައިވިޔަސް. ތިބާގެ އަތް، ތިބާއާއި ދުރުގައި ވާހަކަ ދެއްކިކަމުގައި. ތިބާގެ ފައި، ތިބާއާއި ދުރުގައި ވާހަކަ ދައްކާކަމުގައި. ތިބާގެ ދަތް، ތިބާއާއި ދުރުގައި ވާހަކަ ދައްކާކަމުގައި. އެގޮތުން، ތިބާގެ ހަށިގަނޑު މަސައްކަތް، ތިބާއަކަށް އެއްވެސް ބޭރެއް ނުކުރާނެއެވެ. (އެބަހީ ބަލާށެވެ. އަހަރެން އާރާއި ބާރަކީ ކަލަކަށް، މިސްރިޔާކުން މަކުރުވީ! އަހަރެން އާރާއި ބާރަކީ ކަލަކަށް، މިސްރިޔާކުންނަށް އަނިޔާކުރި މީހާ! މިހާރު އެބަދު ކަޅަ ހުރެއްޖެ! މިއަދު އަހަރެންގެ އަތުގައި ހިތްހަމަޖެހޭ މައްސަލަތަކެއް، އަހަރެންނަށް އެއްވެސް ބާރެއް ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާގެ ޙަޔާތުގައި، ބާރާއި އަދި މުދަލުގެ އެއްވެސް އަޑެއްނުއިވުނުއެވެ. އަދި މިއީ މިއަދު އަހަރުމެންނަށް ވިސްނުންދޭ ކަމެކެވެ. އަހަރުމެން މުޅި އެއްކޮށްލަމުން، އެކަން ކުރަނީ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައެވެ. އަދި އަހަރުމެން އާރާއި ބާރު ހޯދަނީ، އެކަން ކުރަނީ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައެވެ.

އަލް ޤިޔާސް - ހަޔާތުމަސައްކަތުގެ މަގުގައި ހިއްސާ ބައްޕަވުން

ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ވަރަށް ގިނަ ހިސާބުތައް ބައްޕަވާނެއެވެ. ކަންމަތީގައި، މީހުން އަބަދުވެސް މީހުން ސުވާލުކުރާނެއެވެ، ތިބާއަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އާދަމްގެ އަޅުތަކުންނެވެ. "މިދުނިޔޭގައި މިހާރު ގެތަކުގައި ތިބި މީހުން އަނިޔާކުރުމުން މިއީ ކޮށްފައިވާ ކަމެއްހެއްޔެވެ! މިދުނިޔޭގައި މިހާރު ހާލުގައި މިހާރު ކައިފިއްލާއި ބަލިވެގެން ފިރިކަލުން ކާބޯތަކެތި ވަރަށް ކޮށްފައިވާކަމެއްހެއްޔެވެ!!!" ކަނޑުއަޅައިގެން، މިދުނިޔޭގައި، ފަހަރު ތަންތަނުގައި، އެވަރުންނަށްވުރެ ނުވިސްނާށެވެ. ހުރިހާ ކަމަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހަމަޖެއްސުވާނެ ކަންތައްތަކެކެވެ. އެއްވެސްކަމެއް، ނޫނިއްޔާ ނުދާނެއެވެ. ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހަމަޖެއްސުވާނީ، ފަރަން ފުރިހަމަކަމުން. އަދި ހިސާބު ބައްލަވާފައިވާ الله سبحانه وتعالى ހުރިހާ ކަމެއް، ޢަދުލުވެރިކަމާއި ނިސްބަތްވެއެވެ. އަދި ޢަދުލުވެރިކަމުގެ މިންވަރަކީ، ޖަނަވާރުންގެ މެދުގައިވެސް އިންސާފު ކުރައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެއްވެސް ކަމެއް ނުބައްލަވާ، ނުދެކޭހާއްވާނެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހައްޤު ލިބެންޖެހޭކަމަށް ދައްވާކުރާ މީހުންނަށް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހައްޤު ލިބިގެންދާ މިންވަރަށް، ދަޅުހުރި ކަނބަޅި، ދަޅުނުހުރި ކަނބަޅިއާވެސް ކުރި ދައްވާއަށް ހައްޤު ލިބޭ މިންވަރަށެވެ." (މުސްލިމް 6252/32)

- **އަނިޔާވެރިވުން**

ދެން ސުވާލަކީ، ދައިންސާނުންގެ ދެމެދުގައިވާ މުޢާމަލާތް ބައްޓަންވީ ކިހާވަރަކަށް ހެއްޔެވެ؟ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "އެއްވެސް މީހަކު އަނެކާގެ އަބުރަށް، ނުވަތަ އެހެންވެސް ކަމެއްގައި އަނިޔާވެރިވެއްޖެނަމަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހާ، އަނެކާގެ ކައިރީގައި އޭނާގެ ޙައްޤަށްޓަކައި މަޢާފަށް އެދި އާދޭސްކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އެދުވަހަކީ، (ކުރުވުން ނުބައި އަމަލަށް ބަދަލު ދިނުމުގެ ދުވަސް)، ފައިސާ ދެވޭނެ ހުރިހާ ދުވަސް ނޫނެވެ. އެކަމަކު، އެމީހާގެ ހެޔޮއަމަލު، ހުރިއަމަލު ހުށައެޅިޔަކަށް، އެމީހާ ކުރިއިރު ވިދާ އަނިޔާވެރިކަމުގެ މިންވަރަށް، ހުރިއަމަލު އެހުށައެޅިޔަކަށް ނަގާލެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހާގެ ހެޔޮއަމަލު ނެތްނަމަ، ހުރިއަމަލު ނެތިއްޖެނަމަ، އަނިޔާވެރިވާ މީހާގެ ގޯސްއަމަލުތައް، އަނެކާގެ މައްޗަށް ބަރުކުރެވޭނެއެވެ." (ބުޚާރީ 629/43/3) އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގައި ތިބާ ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް، އޭނާގެ ކައިރީގައި މަޢާފަށް އެދިލާށެވެ. އަދި ތިބާ މަޢާފަށް އެދުމަށް، ދެން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ތިބާއަށް ޖެހޭނީ، އެކަމަށް ދައްކާށެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ހަމައެކަނި ބަލައިގަންނާނީ ހެޔޮއަމަލުތަކެވެ. އެއީ ހުރިހާ ކަމަކަށް ލަސްނުކޮށެވެ. އަދި އެދުވަހުގައި، އެންމެ ހުރިހާކަމެއް ގޮތްމަތިން ކުރާށެވެ، ތިބާ ހުރިހާ ދުނިޔޭގައިވާނީ އަދި ދުނިޔޭގެތެރޭގައި އެއްބާރު ދިނުމަކަށް ވެއްޖެނަމައެވެ.

އެގޮތުން، ތިބާ ވެފައިވާ އެއްވެސް އަނިޔާވެރިކަމަކަށް، ބަދަލު ދޭންޖެހެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ތިބާގެ އެމީގައި ހަސަނާތު ނުވިއްޖެނަމަ، ދީން އަންނާނެ ފާފައިން ބަދަލު، ތިބާގެ ތިލަފަތަށް ބަދަލުކޮށްދެނެވެ. ސުބްޙާނަﷲ އެވެ. ތިބާ ފާފައެއް ނުކުރެއެވެ. އަދި ތިބާ އެމީހުންނަށްޓަކައި އެމީހުންގެ ފާފަ އުފުލާލަނީއެވެ! މިހެންވެސް ހިފެހެއްޓޭނެތޯ؟ ސަބަބަކީ، ތިބާ އެމީހުންނަށް ދެނިކުމެދިޔައީ ކަންތައް ކޮންފަދަ ގޮތަކަށް. ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެން އެހެން މީހާއި ދެކޮޅަށް ކުރިޔަތަ ހިފެހެއްޓޭނެތޯ؟ ނުވަތަ ދެނިކުމެދިޔައީ އަހަރެން އެހެން މީހާއި ދެކޮޅަށް ނުފެއްޓޭނެތޯ؟ ސަބަބަކީ، އަހަރެން އެމީހުންދެކޮ، ކޮންމެވެސް ނަފްރަތުކަމެއް އޮތުމެވެ. "އަހަރެން އޭނާދެކޮ ރުޅި އާދެއެވެ. އޭނާއަކީ، އަހަރެންގެ ދުޝްމަނެކެވެ. އެހެންވެ، އަހަރެން އޭނާއާ ދެކޮޅަށް ވާހަކަ ދައްކާނަމެވެ....." ކޮންމެއަކަސް، ތިބާ އެކަމާއިމެދު ވިސްނާށެވެ، ތިބާ ތިބާގެ ދުޝްމަނު މީހާއަށް ކޮންދުވަސް އެންމެފަހު ކަމަކީ، ތިބާގެ ހެޔޮކަންތައްތައް އެމީހުންނަށް ދިނުމެވެ. ތިބާ ނުރުހޭ މީހާއަށް، ތިބާ ކޮންދުވަސް އެންމެފަހު ކަމަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހާގެ ފާފަތައް، އެމީހާއަށްޓަކައި ތިބާ އުފުއްލަވައިދިނުމެވެ. އެގޮތުން، ތިބާ މީހެއްދެކެ ނުރުހުމަކީ، ފުރަތަމަ އިންސާނާ ކުރަނީ ކަމަކީ، ތިބާގެ ހެޔޮކަމާ އެކަޑުތަކުގެ ނަންގެވުމަށް އަދި الله سبحانه وتعالى އަށް ދޭންޖެހުން. އަދި ދީން ކުރަނީ ކަމަކީ، ތިބާގެ ނަފްސަށް ޢިބާދަތް އަނިޔާވެރިކަމަކަށް، ތިބާ ނުވެއްޖެއްޖެ. ކޮންމެއަކަސް، އިމާމް ޝާފިޢީ (رحمه الله)، ނުވަތަ ހަސަނުލް ބަޞްރީ (رحمه الله) ގެ އަރިހަށް މީހަކު އައިސް، ދެންނެވިއެވެ. "މިވެނި މީހަކު، ކަލޭގެފާނާއި ދެކޮޅަށް އެބަ ވާހަކަ ދައްކައެވެ." އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު ހޯދާކަށް ބެއްލެވައިގެން، އޭނާއަށް ގޮތްތަކަކީ ފެށެއިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިބާގެ ބަދަލު ހެޔޮކަންތަކެއްތައް، އަޅުގަނޑަށް ދިން ހަދިޔާ، އަޅުގަނޑު އަށުއަރަދުއްވާއެވެ. އަދި މިހަދިޔާ ތިބާއަށް ދިނުން ފުރިހަމަ، އަޅުގަނޑުގެ ބަދަލުގައި ތިބާއަށް ބަރަކާތްލެއްވުމާއި ދުއާކުރާނަމެވެ." ވާހަކައަކީ، ތިބާ އަހަރެންނާއި ދެކޮޅަށް ވާހަކަ ދައްކަވައިފިއެވެ. ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރިއްޔާއެވެ. މިއޮތީ ތިބާއަށް އޮތް ހަދިޔާއެކެވެ. އެގޮތުން، އެހެން މީހުންނަށް އަނިޔާވެރިވުމަކީ، އެހެން މީހުންގެ ފައިސާ ދަރަނިގަތުމާއި، އެހެން މީހުންގެ ޖާނަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ އިތުރުން، ހެދު މީހުންނަކީ އަނިޔާވެރިވުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އަނިޔާވެރިކަން ވާނީ އަނދިރިކަމަކަށެވެ." (ބުޚާރީ 627/43/3)

- **ގޮތްތުރުކުރުން**

ފުރަތަ، އެކަމުގެ މައްސަލަ ހަމަޖެއްސަން ޖެހޭނީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ. އެއީ، ތިބާ މިހަކު ޖަހަމުކޮށްދުމެވެ. ނުވަތަ ތިބާ މިހަކު ގޮތްތުރުކޮށްދުމެވެ. މިދުނިޔޭގައި، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އެންމެ ފަހަރަކުގައިވެސް ބެއްލުމެއް ނެތް ކަންތަކެވެ. ނަބިއްޔާގެ ހަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ގޮތްތުރުކުރިން ވަނީ، ގޮތްތުގެ ބޮޑުގައި ހިފެހެއްޓިގެން ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެމީހާގެ ގައިން ފުށި ފައިބަމުންދާނެއެވެ. الله އެމީހާ، އެއިރާގެ ކުރިފުށުގައިމަކަށް ގެންނަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "ޔާ الله އެވެ. އޭނާގެ ގޮތުގައި އަހަރެމެން ގޮތްތުކުރި ހިފެހެއްޓޭނެތޯ؟" އަދި އެކަން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ނިންމަވާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފަހަރަކުގައިވެސް ނިންމުމަކީ މައްސަލަތަކެވެ، ޚިޔާނާތްތެރިވުމުގެ މައްސަލަތަކެވެ." އެގޮތުން، ހާލަތު މީސްތަކުން ގޮތްތުރުކުރުމަކީ މިހުންނަކީ ހުރި ފާފައިގައި ވިސްނާލައްވަށްވާނެއެވެ.

އެހެންވެ، އަޅާ ދުސްތޫރީ ހުރާސާނީ، އަބަދުވެސް ފެށުމަށްޓަކައި ކޮށެއް ހުންނަވާ ވިދާޅުވަނީ، "ޔާ الله އެވެ. ތިމަން، ތިއަޅަމާގެ ހުށަހަޅުން ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން އަދި ދަންނަވާ ކަމަކީ، ތިމަންގެ ވިސްނުމުގައި ތިއަޅަމާ، ތިމަންނާއަށް ފާފަތަކާ ސަބަބުން ކަމެއް ނުކުރެވެ." ދީން މިހަކު އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. "ތިބާ ތިއަޅަމާކަށް ކޮންފަހަރަކު ހުށަހެޅުއްވީ! الله ހުރިހާކަމެއް ފުއްސަވައިދެއްވާށެވެ." އަޅާ ދުސްތޫރީ ވިދާޅުވިއެވެ. "އަބަދުވެސް ތިމި ހުރިހާ މީސްތަކުން ތިބާއަށް ފުށް ކުރައްވާތޯ؟ (އޭރު ހައްޖު ދުވަސް. އަދި ހާހުން، ހާހުން މީހުން އަބަދުވެސް ބިމުގައި ތިއްބެވެ). މިތަނުގައި މިތިބި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހެއްވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ކިބައިން ކޮންމެވެސް ކަމެއް

ބޭނުންވެއެވެ. އަހުރެން، އުމުރުންގެ އާއިލާގެ ކޮންމެވެސް މީހަކު ގަބޫލުކޮށްފައިވާނެއެވެ. މިތިބަ މީހުން ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި، ބަދަލުވެރިޔުވަން އެދި الله ގެ ހަޟްރަތަށް އަންނަނަވަ، ތިބާއަށް ފެންނަގޮތުގައި، الله އަހުރެންނަށް ފާފަފުއްސަވައި ދެއްވާނީ ކޮންފަދައަކުންކަން ހެއްދެވީ؟" އަޅު މުސްލިމުން ހުރިހާސިފައިކޮޅު، އަށްބަސްވެރިގެ ތެރެއިން، އެބޭކަލުން އަމިއްލައަށް ޚިޔާލުކޮށް ގާއިމުކުރެއްވިކަން، އެބޭކަލުން ބޭނުންކުރެއްވި ބޭކަލުކަމެވެ. އަދި އެމަސައްކަތުގައި، އެކަކުގެ ދުވަސް، ހުރިހާ ގަބޫލުކޮށްފައިވެއެވެ. އެވާހަކަ ގޮސްފައިވާ ގޮތް، ދެންފާޅުވެދާނީ الله އެވެ. އެގޮތުން، މުޅި ތަޖުރިބާގައި ހިނގާދިޔަ ހުރި އަނިޔާވެރިކަމަކީ، ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި އަނިޔާވެރިން ވަރަށް ބޮޑު ހަމައެއް ދައުލަތުގެ ހުކުމް ކަމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރެއްވިއެވެ. "ބަނގުރޫޅުވެފައިވަނީ، ކާކުކަން އެނގޭ ހެއްދެވީ؟" އެބޭކަލުން (ނަމަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަހާބީން) ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހަކީ، އުމުރުގެ އަތުގައި ދިރުހަމެއް، ނުވަތަ ދިނާރެއް ނެތް މީހެކެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންނާގެ އުއްމަތުގައި ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހަކީ، ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި އުމުރުގެ ވަރަށްގިނަ ނަމާދާއި، އަދި ރޯދައާއި، އަދި ޒަކާތާއިއެކު އަންނަ މީހެކެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންގެ އާއްމަން ފުރިގެންދިޔައީ، ހާދަ ދަރަނިވެރިއެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެއީ އޭނާގެ އިތުބާރުކަން ހުސްނުވި، އެހެން މީހުންނަށް ހިއްސާކޮށްލާ ތިލްމިޒުގައެވެ. އެއީ، އޭނާ އެހެން މީހުންނަށް، ގޯނާކޮށްފައިވާތީ، އެހެން މީހުންނަށް ފުރައްސާރަ ކޮށްފައިވާތީ، އަދި ހައްޤުތައް ނަގައި އެހެން މީހުންގެ މުދާ ބޭނުންކޮށްފައިވާތީ، އެހެން މީހުންގެ ލޭއޮހޮރުވާފައިވާތީ، އަދި އެހެން މީހުންނަށް އަނިޔާކޮށްފައިވާތީ. އަދި އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުން، (އޭނާގެ ހަގުން، އަނިޔާ ލިބުނު މީހުންގެ) ހިސާބަށް ޖަވާބުދާރީވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ހިސާބު ނިންމުމަށް، އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތައް މަދުވާނަމަ، ދެން އަނިޔާގެ ފާފަތައް، އޭނާގެ ހިސާބަށް ޖަވާބުދާރީވާނެއެވެ. އަދި އޭނާ ޖަހަންނަމައިގެ ތެރެއަށް ހުޅަ ލެވޭނެއެވެ." (މުސްލިމް 6251/32) އެހެންކަމުން، ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހަކީ ކާބޯ، އަލުން ބަދަލުވާ ހިސާބެއް. ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހަކީ، ކުރިން ފައިސާ ހުރި މީހެކެވެ. އެހެނަސް، ފަހުން އުމުރުގެ އަޅުން އެފައިސާ ގެއްލި ހުސްވެފައިވާ މީހާއެވެ. ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހާއި އަދި ފަގީރާއި ދެމެދުގައި ތަފާތެއް ވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ފަގީރު މީހާ، ފަގީރުގެ ބޮޑުގައި ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވެއް ހުރެކޮށްފައިވާއެވެ. އެކަމަކު، ބަނގުރޫޅުވެފައިވާ މީހަކީ، ކުރިން ވަރަށް މުއްސަނދި މީހެކެވެ. އެހެނަސް، ފަހުން އޭނާގެ އަޅުން މުދާތައް ހުސްވެގެންދިޔައެވެ. ކޮންމެވެސް ކަމެއް ދިމާވެގެން، އޭނާގެ އަޅުން އެހެރީ ތަކެތި ހުސްވެގެންދިޔައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރައްވައި، ޖަހަންނަމައަށް ދިޔުމާއި، ވަރަށް މުއްސަނދި މީހެކެވެ. އޭނާ މުއްސަނދި ކޮންމެވަކަށް ހެއްދެވީ؟ އެއީ ހަޤީގަތުގެ ބޮޑުންނެވެ. އެހާ ނަމާދުކޮށްފައިވާއެވެ. އެހާ ރޯދަހިފައިވާއެވެ. އެހާ ޒަކާތް ދައްކާފައިވާއެވެ. އެހެންކަމުން، އެހާ ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި އަންނައިރު، އޭނާ ހަޖްޖުދަތުރުކޮށްގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ބޮޑު ވަނީ ގެންގޮސްދެއެވެ. އަނިޔާ، ދުނިޔެމަތީގައި ވެރިން ދިނަ ހަޤީގަތުގެ ކޮށްފައިވާ މީހެކެވެ. އެކަމަކު، އެހާ، އޭނާ މީހުންގެ ޙައްޤަށް މުޢާމަލާތް ކޮށްފައި ނުވުމުން، އޭނާގެ އަޅުން ހުރިހާ އެއްގޮތް ގެއްލިގެން ދިޔައެވެ. އަދި ފަރަޙަގައި އެހާގެ ހުރިހާ އެންމެފަހުން، އޭނާ މީހުންގެ ފާފަތައް އުފުލާންޖެހި، ޖަހަންނަމައަށް ދާންޖެހިގެންދެއެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ހިތާމަ ގެނައުމަށް އެޖެހިބޮޑުކަނޑު، މިސާލަކަށް، ފަސާދަވެރި މުސްލިމަކު ހުރިގެންނެވެ. އެހެރީއަ، ރާބޯ، އަދި ބޮޑު ޖަހަން އަރަލާގޮތް ކުރެވުނު މީހަކު ކަލުގައި ވިދާޅުއެވެ. ދެން، ބަރާބަރަށް ނަމާދުކުރާ، ރޯދަހިފާ، އަބަދު މިސްކިތުގައި އުޅޭ މީހަކު ހުރެގެންނެވެ. އެކަމަކު، ފަހުން މިދުނިޔަ މުސްލިމު މީހެކި، ފަސާދަވެރި މުސްލިމަކު ހުރިހާ ހަޤީގަތުގައި ދެއްތެއްހީ މީހެކެވެ. ދެން މިހަކަނދި ކުރެވުނު މީހާގެ އަޅުން، ހުރި ހަޤީގަތު ގާތު ބޮޑުކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެހާ އަޅުކުރުންތަކީ، ރޭގައި، ދުވާލު، ފައިސާދޭ، މިވަރަ ކަންތައްތަކީ މީހުންގެ ހަޤީގަތެވެ. އެހެންނަމަ، އެއްހަމައެއް މީހާއް ނުދެވެ. އެހާއަނި، މިސްކިތުގައި ނަމާދުކުރާ އެހެން މީހެކެވެ. އެހެނަސް، އާދިކަމަށް އެހާއަށް މިޖެހުނީ، ފަސާދަވެރި، ހަމަތަކުވެގެންސްވެއާ މީހާގެ ހަޤީގަތު އުފުލާއެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، މިއެގޭން އަހަރެމެންނަށް ދައްކައިދެނީ، އޭނާ މީހުންނާއި މުއާމަލާތު ކުރުމަށް، ކުޅަކަށް ކަލުގައި ނުހުރެވެ. ސަބަބަކީ، އާދިކަމަކީ، ތިބާއަށް ލިބޭވައި

ހުރިހާ އެއްޗެއް، ތިބާގެ އަތުން ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެހެން މީހުންނާއި މުޢާމަލާތު ކުރުމުގެ ކަންތައްތަކަށް އަންނައިރު، ތިބާ ސަލާމަތްވާންޖެހޭނެއެވެ. އެކުގައިނެތް ހިތްގޮތުގައި، މިއީ އަހަރުމެން ކުރަމުންދާ ގޮތުގައި ދީނާ ކަމެކެވެ. އަހަރުމެން ހިތްވަރު މާޝާءالله، އަހަރުމެންނީ، ނަމާދުކުރާ ބައެއް ކަމުގައެވެ. އަދި އަހަރުމެންނީ ޒަކާތްދޭ ބައެއް ކަމުގައެވެ. އަދި އިޙްސާނުން އުޅޭ ކަމުގައެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަކީ ވެރިވެރިންގެ ދަރަޖައަށް ދެވިއްޖެ ކަމުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރުމެން މުޢާމަލާތުކުރާ ގޮތައި، އަދި އަހަރުމެންގެ އަމަލާއި، އަދި އަހަރުމެންގެ ހިތުގައި ޙަސަދު ކަންތައްތަކުގައި، ވަރަށް ގިނަ ފަސާދަވެރިކަން ފެނެއެވެ. އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އެއިލާހުގެ ދީނުގެ ބިރުވެރިކަމެވެ، އަހަރުމެންނަށް ދެއްވުން. ސަބަބަކީ، އިސްލާމްދީން ނަގައިގެން ވަރަށް ގިނަ މުޢާމަލާތު ގޯސްވެއްޖެއެވެ. މިސާލަކަށް، މީހުންނަށް ވަރަށް ރަގަޅަށް މުޢާމަލާތްކުރާ މީހަކު ހުރެދާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުކަމުގެ ކަންތައް އަންނައިރު، އެއީ ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ހިއްސާކުރުމެއް ނެތެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާއަށް، ރަގަޅު މީހެއްކަމުގައި އަހަރުމެންނަށް ނުވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، އަޅުކަމުގައި ވަރަށް ބާރަށް، އެކަމުގެ، އެހެން މީހުންނާއި މުޢާމަލާތުކުރަން ނުދަނެއެވެ، އަހަރުމެން ބާރުމުން ނުވެއެވެ. މުސްލިމުންގެ ކިބައިގައި ވީހާވަރަކަށް އަޚްލާޤީ ހުސްނެއް ހުންނަންވާނެއެވެ. މިބާވަތުގެ އިބާދާތައް އަދި މީހުންނާއި މުޢާމަލާތުކުރުން، ހަމަހަމަ ގޮތަށް ގެންދަންޖެހޭނެއެވެ.

ކަންމަތީގައި، އަހަރުމެން ކުރިންވެސް ދެންނެވި ފަދައިން، ހުރިހާ ކަމެއް އިންސާފު ކުރެއްވޭނެއެވެ. އެއީ ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ މަތިވެރިވެސް ވެއެވެ. އަހަރުމެންގެ ހަރަކާތްތަކުގައިވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ދައުވާތަކަށް، الله سبحانه وتعالى ހަމަޖެހޭލަވާ ދެއްވާނެއެވެ. އެދުވަހުގެ ހުރިހާ ދައުވާތަކެއް ނިންމެވުމަށްފަހު، الله އެދުވަހަކުން ޖަނަވާރުތަކުން ޖަހާ ވަކިވަރަކަށް ހުކުމްކުރެވޭ ރޯޅިއެވެ. ސަބަބަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހު، ޤަޟިޔާ ތިޔާ ބެހެއްޓޭ ދުނިޔެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ، ޤާނޫނީ ޤަވާއިދު ޝަރުޢީ، އަދި ޤަދަރުދަމަ ނިޔާވާ ނުވެއެވެ. ހުރިހާ ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ އަދާލަތުގައި ނިޔާކުރެވިދާނެއެވެ، އެދުވަހު ފެއްސާއި ބެއްވިޓް ރުފިޔާ ދައްކާނަށް މިސާލަކުން ބަދަލުކޮށްދީ ވިއްސާވީއެވެ. ކަލަ ހަރިގަރޭހުމާ ތަކެތި ބަތްޕޮތެވެ. އަދި އެކޮޅުން وَيَقُولُ ٱلْكَافِرُ يَٰلَيْتَنِى كُنتُ تُرَٰبًا މާނައީ، "(...) އަދި ކާފިރު މީހާ ބުނާނެއެވެ. "އޭ ސަބަބުގައެވެ! ތިޔައީ ވެއްޔާވީނަމަ، ހާދަ ރަގަޅުވީސް ހެއްޔެވެ!" (سورة النبأ 40)

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާޔަތްކުރެއްވި، އެކަލޭ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘް ހުށަހެޅިއެވެ. އަދި އެތަނުގައިވާ ދަރާނޑިޔާ، އެކަމަ ތަފާސްކަނޑު ބިނދުން ތަކެތިންދިޔައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަބޫ ހުރައިރާ ހުއްޓުވާލެއްވިއެވެ. "ތިޔައީ އެއީކީ ދަރާނޑިޔާ ފޮނި ހުށިހެއްޔެވެ؟ އެއީ އެކަމަ ކަލަކަށާއި އެކަރާކަސް ޕޯޓޭރަކަށް ތިޔައީ އެނގޭ ހުށިހެއްޔެވެ؟" އަބޫ ހުރައިރާ ވިދާޅުވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله ދަންނަވާއިގެންވެއެވެ. އަދި އެއިލާހު، އެކަމާގެ ދުވަހުގައި ޤިޔާމަތްދުވަހު ކަނޑައެޅުއްވާނެއެވެ." ކަންމަތީގައި، އަހަރުމެން ބޮޑުނޫން، ދިރިހުރި ޖަނަވާރުތައް ޖަހަމުން ދާ ކުރުކުރުގެ ވަކިވަރު. ދެބައިމީހުން ބުނުވި، މާލިކުން ކަމެއްގެ ޒާތުގައި، އަހަރުމެން ވާހަކަ ނުކުރެވިދާނެއެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދިރިހުރިޖަނަވާރާ ކަންމު މައްޗާތަކަށް، ވަކި ޒާތަކަށް ބެއްލުވާލެއްވިއެވެ، އެކަލޭގެ ހެ މައްޗާތަކަށް ފެނުނު ދެއްވާގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ކަންމު ކަމަކަށްވެސް، ވަކި ޒާތަކަށް ބައިވަރެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކުރިމަތީގައި ހިނދި ހިތްދީ މާދަމާގެ ކަމުގެ ކަމެއްގައި ދަލީލެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަމަހަމަވާނޭތޯއެވެ، ޢާދިލުކަމުގެ މާނަތައް. އެގޮތުން، މިއީ އަހަރުމެންގެ ސިޔާސީ ގައި އަހަރުގަނޑުވަނަވެސް ކަމެއްކެވެ. އެއީ އަހަރުމެންގެ ވަރަގަދަ ކަމާ އެއްކޮށް ތިމާ، އަހަރުމެން ޢާދިލު މަތީން ހަމަހަމަ އެއްކަމެއްގައި ވާންޖެހޭނެއެވެ.

އަލް މީޒާން – ތިލަފަތް

އަލްޤުރުއާނާއި ޙަދީޘްގައި، ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހު، އަމަލުތައް (މީޒާނުގައި) ވަޒަންކުރެއްވޭނެއެވެ. އަމަލުތަކަށް ވަޒަންކުރެވޭ ސަބަބަކީ، އަދުލު ދެއްކުމުގެ ގޮތެވެ. އެގޮތުން، އެކަން އިންސާނުންނަށް ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހު އެވެ. ހިސާބު ބެލުމުގައި، އަމަލުތަކަށް ޖަޒާދިނުމުގެ މަންހަނާއެވެ. މިކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ދަންނަވާނަމަ، މިސާލަކަށް، ތިލަފަތް އަތުގައިވަނީ، ގަނޑު ތަކެއްޗަށް ބަރުދަން ކިރުމުގައެވެ. އަލްބިރުސާބުގެ ބައިގައި، އެތަކެތި ތަރުތީބު ކުރުމުގައެވެ. އެގޮތުން، ތަފާތު ކަންތައްތަކާއި، ނުބައި ކަންތައްތަކާއި ވަޒަންކުރެއެވެ. ބަދު އެއްޗެއްސާއި ފުރި، އެއްޗެހި ވަޒަންކުރެއެވެ. ހިސާބު ބެލުމުގެ، އެއިގެ. އެގޮތުން، الله ތިބާގެ އަމަލުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. ތިބާ މިކަންކަމަށް ކިހިނެއްތޯ؟ ތިބާ މިކަންކަމަށް ކިހިނެއްތޯ؟.... އެގޮތުން، ރަގަޅު އަމަލުތައް، ނުބައި އަމަލުތަކާއި ވަޒަންކުރައްވާނެއެވެ. ގަބޫލުކުރައްވާން އަމަލުތައް، ގަބޫލު ނުކުރައްވާން އަމަލުތަކާއި ވަޒަންކުރައްވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާ އަންނަނީ، ބަދު ހިސާބު ފޮތެއް ހިފައިގެންނެވެ. އެފޮތުގައި ލިޔުއްވިކަމުގެ ތިބާ ކޮންފަދަ ކަންތައްތަކެވެ. އެގޮތުން، ތިބާގެ ހިސާބުގެ ފޮތް ބެލުމަށްފަހު، ރަގަޅު ކަންތައްތައް، ނުބައިގެ ކަންތައްތަކުން ވަޒަންކުރެވޭ. އެއީ ތިބާއަށް އަޅުގަ ދެއްވާން ކަންތައްތަކާއި، އަޅުގަ ދެއްވާން ކަންތައްތައް ވަޒަންކުރެވޭ. ކަންތައްތަކެއް، ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހު، އެއީ، ރަގަޅު ކަންތައްތަކުގެ ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހު، އަދި އަޅުގަ ދެއްވާން ކަންތައްތަކުގެ ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހު، ދުނިޔެ ތިލަފަތް ބަހައްޓާނެއެވެ. އަދި މިތަނުގެ ވަޒަން ކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިލަފަތް ބަހައްޓާނީ ހިސާބު ނިމުމަށްފަހުއެވެ. ސަބަބަކީ، ރަގަޅު އަމަލުތަކާއި ނުބައި އަމަލުތައް ވަޒަންކުރުމެވެ. އެގޮތުން، ގަބޫލުކުރެވޭން އަމަލުތައް، އެއްވަރުވެގެންވާނެއެވެ. އަދި ގަބޫލު ނުކުރެވޭން އަމަލުތައް، އެކަށް ފަރުވާވެއެވެ. އެގޮތުން، ތިލަފަތް ބަހައްޓާ، އަދި ދުނިޔެ އެއަމަލުތަކާއި ތިލަފަތަށް ލާފައި، އަމަލުތައް ވަޒަންކުރައްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިފައިވަނީ، وَنَضَعُ ٱلْمَوَازِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ މާނައީ، "މިގޮންޏާއި ޤިޔާމަތްދުވަހުން، ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ތިލަފަތްތައް ޤާއިމުކުރައްވާހުށީމެވެ. ފަހެ، އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެއްވެސް ކަމެއްގައި ޒާލިމުކުރައްވާ ނުލެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ޚަރުދަލްއޮށެއްގެ ބަރުދަނުގެ ވަރަކަށްވިޔަސް، އެ ގެންނަވާހުށީމެވެ. ހިސާބު ބަލައްވާނެ ވެރިޔާކަމުގައި، މިގޮންޏާއި ފުދެއެވެ." (سورة الأنبيأ 47)

ކަންތައްތަކެވެ، މީޒާނުގައި ވަޒަންކުރެއްވޭނީ، އަސްލުގައި ކަންތައްތަކެއް ކަމާއިމެދު، މިއީ އިޚްތިލާފުހުރި ކަމެކެވެ. އަހަރެމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، އަމަލުތައް އަންނަހުރި ޖިސްމާނީ ގޮތުގައެވެ. އަދި ދުނިޔެ އެތަކެތީގެ ބަރުދަން ހުރެއެވެ. އެކަމަކު، ސުވާލަކީ، ވަޒަންކުރެވޭނީ އަމަލުތައް ހުރިތޯ؟ ނުވަތަ ވަޒަންކުރެވޭނީ، މީހާ ހުރިތޯ؟ ބަލައި އިޚްތިލާފު ވިދާޅުވެ، ދެގޮތަކަށް. އަމަލުތަކާއި މީހާއާއި ވަޒަންކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ބަލައި އިޚްތިލާފު ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި، ހަމައެކަނި އަމަލުތަކެވެ. އެކަމަކު، މީޒާންގެ އިޚްތިލާފު، އަސްލުގައި ތަފާތެއް ގެންނާ އިޚްތިލާފެއް ނޫނެވެ. ކަންތައްތަކެވެ، الله سبحانه وتعالى މީޒާން ޤާއިމުކުރައްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ސުންނަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ މީޒާނުގެ ބައެއް ހަދީޘްތަކަށް އަހަރެމެން ބަލާލާމެވެ. އެގޮތުން، އިމާމް އަހުމަދުގެ ރިވާޔަތުގައި، ރިވާވެގެންވާ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މުއުމިނު މީހާގެ ތިލަފަތުގައި ބޮޑުތަކެތީގެ ތެރޭގައި، ރަގަޅު އަޚްލާޤަށްވުރެ ބަރުދަންހުރި އެއްޗެއް ނުވެއެވެ." (އަބޫ ދާވޫދު 4781/41)

އެގޮތުން، ރަގަޅު އަޚްލާޤަކީ، އާދައިގެ ކަމެއްކަމުގައި އަންނަނީ ނުކުރައްވައެވެ. ރަގަޅު އަޚްލާޤަކީ، ތަޤްވާވެރިކަމާއި، އިޙްސާންވެރިކަމާއި، އެހެން މީހުންގެ ހައްޤުތަކަށް އަދާކުރެއްވުމެވެ. އަންނަ މިސާލަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ދެބަސްތަކަކީ، މީޒާނުގައި ވަރަށް ބަރުދަންހުރި، އަދި ރަޙްމާނުވަންތަ (الله) ލޯބިވާ ބަސްތަކެވެ، ދެބަސްއަކީ ވެއެވެ. އެއީ، سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ އަދި سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ އެވެ. (ބުޚާރީ 652/93/9)

އަނެއް މިސާލަކީ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "(...) (އަހުރެމެގެ) ސަވަބުން އަޅުގަނޑު ލިބޭނެ މީހާ، އާދަމް، الله އަންނަބަކަށް ޖިހާދުކުރުމަށް އަސް ގެންގުޅުން މިހާރެވެ. އާދަމާ އާދަމުގެ އަސް، ހުއިހަރެއްޔާ ބިންތަކުގެ ނުވަތަ ބަލާގޮތުގައި އައްސަރި، ދިހެ ވާގަނޑެއްކަންނުވެ. އެގޮތުން، އެވާގަނޑާއި ހިސާބަށް އުސްމިނަށް ކަވާ އެއްޗަކަށް، (އެއީ ވެރިމާލަން) ހުރިކަންތައްތައް އަދުރުގެ ގޮތުގައި ލިޔުއްވައެވެ. އަދި އުސްމިނު ވާގަނޑު ކަނޑާލުމަށްފަހު، އަދި އެއްގުރުބަތަ ނުވަތަ ދުވަރުބަތަ ދުރަށް ފުދުމުގެ އުސްމިނު ދުވުވުން ދުވުވިރަސް، އަނގު ކޭލުމުން، އުސްމިނުގެ ނަލިސްފުސް، އެމީހާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ބޮޑުކަމި ހިފުނުކަމުގައި ބެއްލެވިއެވެ. އަދި އުސްމިނު ކުރުއްގެ ކައިރިންގުސް، އަދި އެކަލުން ފެންބޯއިފިނަމަ، އެމީހާ އުސްމިނަށް ފެންދޫން ނިޔަތް ނެތިނަމަވެސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެމީހާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ މީޒާނުގައި އެކަން ހިފުނުކަމުގައި ލެއްވެ. (...)" (ބުޚާރީ 839/56/4)

މީޒާން ބަލާންކުރުވައިދާ އަނެއް ހަދީޘަކީ، އަބްދުﷲ ބިން އަމްރު ބިން އަލްއާޞްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، ހުރިހާ ހަލްޤުތަކުންގެ ކުރިމައްޗަށް الله މިހަކު ގެންނަވާނެއެވެ. الله އެމީހާއަށް 99 ފޮތްފުށް ދައްކަވާނެއެވެ. ކޮންމެ ފޮތްފުށެއް، މިބާގެ ތޫލުގެ ކޮޅަށް ފެނޭ ވަރަށް (ދިގުގެން) ވެއެވެ. އެފޮތްފުށް ފުރިގެންވަނީ، ނުބައި އަމަލުތަކުންނެވެ. ދެން الله އެމީހާއަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިގައިވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ތިބާ ދެކޮޅު ހަދަން ހައްޤުތޯ؟" އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. ނޫނެކެވެ." الله ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިބާގެ އަމަލުތަކާއި ލިޔުއްވުމުގައި މަލާއިކަތުން އެއްވެސް ކުށެއްކުރިން ހައްޤުތޯ؟ ނުވަތަ ތިބާއަށް އަނިޔާވެރިވި ހައްޤުތޯ؟" އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. ނޫނެކެވެ." ދެން الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިބާގެ އެއްވެސް ޢުޒުރެއް އެބައޮތް ހައްޤުތޯ؟ (އެބަހީ، މިހުރިހާ ފާފައެއް ކުރުމުގައި، ތިބާގެ އެއްވެސް ޢުޒުރެއް އެބައޮތް ހައްޤުތޯ؟)" އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ރައްބެވެ. ނޫނެކެވެ." ދެން الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އާނއެކެވެ. ތިބާގެ ހެޔޮކަމަކަށް ފަހަރުގައި ލިޔުން އެއްޗެއް ތިބާގެ އަތުގައިވެއެވެ. ތިބާގެ ހެޔޮކަމެއް އަހަރުމެންގެ އަތުގައިވެއެވެ. އަދި ތިބާގެ މައްޗަކަށް އަނިޔާވެރިވުމެއް މިއަދަކު ނުވާނެއެވެ." ދެން އެކާއަށް ކާޑެއް ދައްކަވާނެއެވެ. އެކާޑުގައި ލިޔެވިފައިވާނެއެވެ. أشهد ألا إله إلا الله و أشهد أن محمدًا رسول الله އެވެ. އަދި الله އެކާޑަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ގެންގޮސް، ތިބާގެ އަމަލުތައް ވަޒަންކުރުމަށް ހާޒިރުވާށެވެ." އެ 99 ފޮތްފުށް އެއްފަރާތަށް ބެހެއްޓޭނެއެވެ. އަދި އެކާޑު އަނެއް ފަރާތަށް ބެހެއްޓޭނެއެވެ. އެކާޑު ބަރުވެދާނެ، 99 ފޮތްފުށް، ވަރުގެ ބޮޑުއަން އަރައިގެންދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެއްވެސް އެއްޗަކަށް، الله ގެ ނަންފުޅަށްވުރެ ބަރުވެވޭނެ ނުވެއެވެ. ކަލިމައިގެ އަގަކީ މިއީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "ދުނިޔޭގެ ބިމަށް ކަލިމަ ކިޔައިދީ ކޮންމެ މީހަކަށް، الله އެމީހަކަށް އަޒުރުގެ ގޮތުގައި، ޖަންނަތް ދެއްވަވައެވެ." އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރުމެންނަށް لا اِلٰهَ اِلا الله ގެ ކަލިމައާއި އެއްގޮތަށް ދިރިއުޅޭ ބަޔަކުކަމުގައި ލައްވަވުމަށް. އާމީން.

الحوض : ފެންގަނޑު

الله سبحانه وتعالى، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އަލްކައުސަރު - ފެންގަނޑެއް ދެއްވާފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ މިފެންގަނޑަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ބޭނުން ލިބޭނެ ހަމައެކަނި ގޮތެވެ. އަލްކައުސަރަކީ ފެންއަރުނަ، ޖަންނަތުގެ އަލްކައުސަރު ކިޔުނު ފެންކޯރެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "މިޢަލްކަތުގެ ފެންގެ ފެންގަނޑަކީ، އެއްމަސްދުވަހުގެ ހިސާބުގެ ދުރުމިނެވެ. އެތީގެ ފެން، ކިރަށްވުރެ ހުދުވެގެންވެއެވެ. އެތީގެ ވަސް ހުވަނދުތަކަށްވުރެ ރަނގަޅުގެންވެއެވެ. އަދި ތަރިތަކަށް، އުޑުގެ ތަރިތަކަށްވުރެ ގިނަވެގެންވެއެވެ. އެތިން ފެންބޯމީ އެއްވެސް ދުވަހަކު، އެއަށްފަހު، ކަކާއް ނުރައްކާނެއެވެ." އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރުމެންނަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެފެންގަނޑުން ފެންބޯ މީހުންގެ ތެރެއިން ލައްވަވުން. އާމީން.

ދުސްތޫރު ރިވާކުރައްވާފައިވާ ހަދީޘްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި، އެކަލޭގެފާނު ތަރިކަކަށްދާން މިސްކިތުން ކޮންމެ ދުރައްޖެއް ސަލާމްކޮށްފައެވެ. އެގޮތުން، ރަސޫލާ މިސްކިތުންނަށް އަތުރަށްސްގެން ފެންބޯވާއެވެ. މިއިން ދައްކަވައިދޭ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ހަމަޔާ މީހުންނަށް އޮޅި ވާހަކަވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހަދިޔާގައި އެއްސަވުނެވެ. "އައިމީ ފެނުމިނަޔާ ކާބަލާހުއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަހީ މިތަނުން ފެނިގެން އުމުރާއި ހިސާބަކުވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި، އޮތީގެ ރަހުމަތާއި ބައްޕާފުޅުން އެއްސެވުނެވެ. އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަހީ ކިރަށްވެރި ހުރި، އަދި ގާތުޖަހާލުރު، ފާނި އެއްޗެއްނެވެ." އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ދާއިރާއް ޝަރީއަތް އަމުސް، އެކަލާމި ގެމަދެވެ. - އެއްޗަކު ރަނގެވެ. އަދި އަންނަތްޗަކު ހިއްސާވެ. - އަދި އެކަލާން ފަން އަންނަނީ، އަތްގަދައުބަރުގެ ކަމުންނެވެ. އެގޮތުން، ދަރުމަވެރި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ފުރުޞަތެވެ. ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި ފުރުޞަތު މިނޫން އެހެން ގޮތެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެދުވަހަކީ، 50،000 އަހަރުގެ ދުވަސް ދުވަހަކެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ފުރުޞަތު ޒިޔާރަތް، އަހަރެމެންނަށް އެދުވަހުގައި ފުރުޞަތު ލިބުނު ގޮތެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެހެންވެ، އަހަރެމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދުޢާކުރަމު ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަޚްލާޤުން ފުރުޞަތު މިނޫނީ ތާރީޚުން އަހަރެމެން ލިއްބަވާށި. އާމީން.

ކުރުގެ އިންސާނިއްޔަތް، އެބައިމީހުގެ ދިފާޢީ ދިފާޢަށް ދޭނެއެވެ.

ކުރުގެއަކަސް، ބައެއް މީހުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެންނެވިއެވެ. "الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ! ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި، އަހަރެމެންނަށް، އަހަރެމެންގެ ރައްބު ފެންނާނެތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިރު ވިލާގަނޑެއްނެތި ނިވާވެފައި ނެތިއްޖެނަމަ، ވިޔަސްމިހުން އެއްވެ، އަދި އެކަކު އަނެކަކާއި ޒުވާމުންދިޔަބަ އިރަށް ބަލަންޖެހޭނެތޯއެވެ؟" އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. "الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. ނުޖެހޭނެއެވެ." އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ހަނދު ބަދުރު އިންނައިރު، އަދި ހަނދު ވިލާގަނޑެއްނެތި ނިވާވެފައި ނެތިއްޖެނަމަ، ވިޔަސްމިހުން އެއްވެ، އަދި އެކަކު އަނެކަކާއި ޒުވާމުންދިޔަބަ ހަނދަށް ބަލަންޖެހޭނެތޯއެވެ؟" އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. "الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. ނުޖެހޭނެއެވެ." އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެގޮތުން، ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި، މީބައަށް އެއިލާހު ފެންނާނެއެވެ. (މީބާގެ ރައްބު ފެންނާނެއެވެ.) ހަމަމިގޮތަށް، الله ހުރިހާ މީސްތަކުން ޖަމާކުރައްވާ ވިދާޅުވާނެއެވެ، އަދި ވަރަށް ކުރައްވާފައިވާނެއެވެ. "އެހެން އިލާހަކަށް އަޅުކަންކުރި އެއްވެސް މީހަކަށް ޖެހޭނީ، އެއްބަޔަކުގެ ފަހަތުން ދާށެވެ." އެގޮތުން، އިރަށް އަޅުކަންކުރި މީހުން، އިރުގެ ފަހަތުން ދާނެއެވެ. އަދި ހަނދަށް އަޅުކަންކުރި މީހުން، އިރުގެ ފަހަތުން ދާނެއެވެ. އަދި ބުދަށް އަޅުކަންކުރި މީހުން، ބުދުގެ ފަހަތުން ދާނެއެވެ. އަދި ޠާޣޫތުންނަށް އަޅުކަންކުރި މީހުން، ޠާޣޫތުންގެ ފަހަތުން ދާނެއެވެ. އަދި ބާކީވި އިލާހުން ޖަހަންނަމައަށް ވެއްޓޭ ހުރުމަތެވެ. އަދި އެވަރަށް، އިލާހުންގެ ފަހަތުން، ޖަހަންނަމައަށް ވަރަށް ހުރުމަތެވެ. ސަބަބަކީ، ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގައި މީބައަށް އަޅުކަމަށް ލިބޭނީ، މީބާ އަޅުކަންކުރި ފަހަތުން ދާނެއެވެ. ބުރުގަދަ ރަހުމަތުގެ ގޮތެއް އަރުވާށެވެ. މީބާ ބޮޑުކަން އަޅުކަންކުރިތަކެއްޔާގަ، އެހެން ފަހަތުކަން މީބާއަށް އަޅުކަން ބިލާތުކަމުން ބަލާނީ، ކަލާނގެއަށްއެވެ! މީބާ ބޮޑުކަން އަޅުކަންކުރިތަކެއްޔާވިދުން، الله މީބާއަށް އަނގަވާނީ، ބޮޑުގެ ގޮތުން މީބާ އަޅު ހުވާކުރެވެ! ޖެހިލުވެރިކަމާ، އަހީ ނުވެ. ޖެހިލުވެރިކަން ހުރިހާ މިންވަރަކާ އެއީއެވެ. "މީބާ އަޅުކަންކުރި އިލާހުންގެ ކައިރިން، އަޅުކަން ދޫކޮށެވެ." މީބާ الله އަށް އަޅުކަންކުރިތަކެއްޔާވާނަމަ، ދުނިޔެ الله މީބާއަށް އަޅުކަން ދެއްވާނެއެވެ. މީބާ ބޮޑުކަން އަޅުކަންކުރިތަކެއްޔާވާނަމަ، މީބާގެ ބޮޑުގެ ގަދަމުން ފާނުވެ. އަދި އެދުވަހަށް، الله سبحانه وتعالى އަށް މިތުރުވެގެންވާ ދުވަހުގެ ކަމުން، الله سبحانه وتعالى އާ ހުރިހާ އިލާހުންނަށް، ޖަހަންނަމައިގެ ތެރެއަށް އެއްލާލައްވާނެއެވެ. އަދި އެކަކަށްވެސް އަމަލުތަކާއި ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެބާލުވާ އިލާހުންނަށް، އެއްވެސް ބާރެއްނުވި ބައެއް ނުކުތެވެ.

"އަދި ދެން، ބާކީ ތިބޭނީ މުއްސަލްމުގެ މީހުންނެވެ. (މުނާފިޤުން، މުޝްރިކުންނެވެ.) އެއީ، މުނާފިޤުން ހިމެނޭގޮތުންނެވެ. الله އެބައިމީހުންގެ ކައިރިއަށް، އެބައިމީހުން ދަންނަ ސިފަތަކުން، އެހެން ސިފައެއްގައި އަންނަ ހުއްޓެވެ. އަދި ވިދާޅުވާހުއްޓެވެ. "ތިމަންނައީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްބެވެ." އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "ތިބާގެ ފަރާތުން އަޅަގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކޮށްދެއްވުމަށް އެދެމެ، الله ގެ ހިމާޔަތް ހޯދަމުންނެވެ. އަޅަގަނޑުމެންގެ ރައްބު އަޅަގަނޑުމެންގެ ގާތަށް އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެން، މިއީ އަޅަގަނޑުމެންގެ ތަނެވެ. (އަޅަގަނޑުމެން ތިބާގެ ފަހަތުން ނުދާނަމެވެ.) އަދި އަޅަގަނޑުމެންގެ ރައްބު އަޅަގަނޑުމެންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން، އަޅަގަނޑުމެން އަޅަގަނޑުމެންގެ ރައްބު އެނގޭނެއެވެ." "ދެން الله އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް، އެބައިމީހުން ދަންނަ ސިފައިގައި ވަޑައިގެންފާނެއެވެ. އަދި ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިމަންނައީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްބެވެ." އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "(އައްތަށް ތިބާއީ ރައްބުކަލޭގެފާނެވެ.) ތިބާއީ، އަޅަގަނޑުމެންގެ ރައްބެވެ." އަދި އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ ފަހަތުން ދާނެއެވެ. ދެން (ޖަހަންނަމުގެ) އަރިމަތީގެ މަތީން ފާލަމެއް ޖަހާނެއެވެ. الله ގެ ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) އިޝާރާތް ހިފެހެއްޓެވިއެވެ. "ތިމަންނަކީ ފާލަމުގެ މަތިން އެންމެ ފުރަތަމަ ހުރަސްކުރާ މީހާއެވެ. (...)" (ބުޚާރީ 532/93/9) އަދި މުސްލިމްގެ 105/60/6 ބައްލަވާލައްވާށެވެ)

ޤިޔާމަތްދުވަހު، އެކަލޭގެފާނު އިޝާރާތް ހިފެހެއްޓެވިއެވެ: މުނާފިޤުން މުސްލިމުންނާއި ދެމެދު ޖަހަންނަމުގެ ފާލަމުގެ މަތީން ހުރަސްކުރުމަށް ދުވަސް ވާނެއެވެ. (އެހެނަސް) އެމީހުންނަކަށް ޖަހަންނަމަކުން ނުވެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله މުއްމިނުންނަށް އަލިކަމެއް ދެއްވާނެއެވެ. ސިރާތު (މަގަކީ) އިސްތަށިގަނޑަށްވުރެ ހިމާ، ކަނޑިއަށްވުރެ ތޫނު އެއްޗެކެވެ. (އަދި) ސިރާތުމަގުގައި، ޖަހަންނަމުގެ މަތީންނެވެ. އަދި ޖަހަންނަމަށް ދެވޭނެ ހަމައެކަނި މަގަކީ ސިރާތެވެ. ސިރާތުގައި ފިރިހެނަކު ކަލޭގެ ހުރެއެވެ. އެއީ ފާނަކު ފަތަކަ؟. الله މިއުންމަތުގެ މުއުމިނުންނަށް އަލިކަމެއް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި މުއުމިނުން، މުއުމިނުންގެ އަމަލުތަކުގެ މިންވަރުން، މަޑުމަޑުން ދާނެއެވެ. އެއްބައި މީހުން ވިދުލި ވިދާހާ އަވަހަށް ހުރަސްކުރާނެއެވެ. އަދި އެއްބައި މީހުން ވައިގެ އަވަހަށް، އެއްބައި މީހުން އަސް ދުވާ އަވަހަށް ހުރަސްކުރާނެއެވެ. އެއްބައި މީހުން ހިނގާފައި ދާނެއެވެ. އެއްބައި މީހުން ދުވެފައި ދާނެއެވެ. އެއްބައި މީހުން ކަކޫ ދިއްކޮށް ދާނެއެވެ، ފަހަތުން ދިއްކޮށް ދާނެއެވެ. އެއްބައި މީހުން ޖަހަންނަމަށް ވެއްޓި ހުރެއެވެ. މުނާފިޤުން ފުރަތަމަ ފާލަމުގެ މަސައްކަތެއް، އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ އަލިކަން ގެއްލިފައެވެ. އެމީހުން، އެއިރުން އީމާންވި މީހުންނަށް ގޮވާނެއެވެ. "ކަލޭމެންގެ ބައެއް އަލިކަން، އަޅަގަނޑުމެންނަށް ދީބަލާށެވެ!" އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއެވެ، އީމާންވި މީހުންނާއި އަދި މުނާފިޤުންނާއި ދެމެދުގައި ފާރެއް ޖަހައިދެއްވާނެއެވެ. އީމާންވިމީހުންގެ ފަރާތަށް އެއީ ރަޙްމަތުގެ ފަރާތެވެ. އަދި މުނާފިޤުންގެ ފަރާތަށް އެއީ އަޒާބެވެ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއެވެ، يَوْمَ تَرَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِم بُشْرَاكُمُ ٱلْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ ٱلْمُنَافِقُونَ وَٱلْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا۟ ٱنظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِن نُّورِكُمْ قِيلَ ٱرْجِعُوا۟ وَرَآءَكُمْ فَٱلْتَمِسُوا۟ نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَّهُۥ بَابٌۢ بَاطِنُهُۥ فِيهِ ٱلرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُۥ مِن قِبَلِهِ ٱلْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنتُمْ أَنفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَٱرْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ ٱلْأَمَانِىُّ حَتَّىٰ جَآءَ أَمْرُ ٱللَّهِ وَغَرَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ ﴿١٤﴾ فَٱلْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مَأْوَاكُمُ ٱلنَّارُ هِىَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٥﴾ މާނައީ، "މުއުމިނު ފިރިހެނުންނާއި، މުއުމިނު އަންހެނުން، ކަލޭގެފާނު ދެކެވޭ ދުވަހުގައި އެމީހުންގެ އަލިކަން ދުވާނެއެވެ، އެމީހުންގެ ކުރިމަތީންނާއި، އެމީހުންގެ ކަނާތްފަރާތުންނާއި، އެމީހުންގެ ނޫރު ހިނގައިހިނގާ ހުންނާނެއެވެ. (އަދި އެމީހުންނަށް އަންގާނެއެވެ.) މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުރީ ފާގަތިވުމުގެ ޚަބަރެވެ. (އެއީ) އެތެރެއިން ކޯރު ފެންކޯރުތައް ހިނގައިހިނގާ ހުންނަ ޖަންނަތްތަކެވެ. އެތަންތަނުގައި އެމީހުން އަބަދަށް ތިބޭނެއެވެ. އެއީ ބޮޑު ކާމިޔާބެވެ. (އެއީ) މުނާފިޤު ފިރިހެނުންނާއި، މުނާފިޤު އަންހެނުން، އީމާންވި މީހުންނަށް ބުނާ ދުވަހެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަލިކަމުން އަޅަގަނޑުމެންނަށް ލިބިގަތުމަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންމެން

އިންތިޒާރުކުރާށެވެ!" އެންގެވޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ފަހަތަށް ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ހިނގައިދާށެވެ! ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން (އެހެން) ނޫރަކަށް އެދޭށެވެ! ފަހެ، އެއުރެންގެ މެދުގައި ފާރެއް ޖެއްސޭނެއެވެ. އެފާރުގައި ދޮރެއްވެއެވެ. އޭގެ އެއްފަރާތުގައިވަނީ ރަޙްމަތެވެ. އަދި އޭގެ ބޭރުފުށުން އަނެއްފަރާތުގައިވަނީ ޢަޛާބެވެ. އެއުރެން (އެބަ، މުނާފިޤުން) އަނެއްބައި މީހުންނަށް ގޮވައި އަރުވާނެއެވެ. "ތިމަންމެން ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކުގައި ނުވަމުހުއްޓީތޯ؟" އެއުރެން (އެބަ، މުއުމިނުން) ބުނާނެއެވެ. "އާނއެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިޔަބައިމީހުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތައް ފިތުނަވެރިކޮށް، ހަލާކުކުރީމުއެވެ. އަދި (މުއުމިނުންނަށް ދަތިވުމަށް) ތިޔަބައިމީހުން އިންތިޒާރު ކުރެއްވީމުއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޝައްކު ކުރެއްވީމުއެވެ. އަދި ދޮގު އުންމީދުތަކުން ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދުންތެރި ކުރީއެވެ. ﷲ ގެ އަމުރު އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެންނެވެ. އަދި ﷲ އާމެދު ޝައިޠާނާ ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދުންތެރި ކުރީއެވެ." ފަހެ، މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން އަދި ކާފިރުވީމީހުންގެ ކިބައިންވެސް ފިދުޔާއެއް އަޅައި ނުގަނެވޭނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތިބޭނެތަނަކީ ނަރަކައެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އުޅޭނެ ފަރާތަކީވެސް އެއީއެވެ. އަދި އެއީ ހާދަހާ ނުބައި ފަސޭހަ ނިމުމެއްކަމުގައެވެ." (سورة الحديد 12-15)

ސަޙާބީވަނި ސޮޙުބަތް

ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމަ

އަޅުގަނޑު ބޭނުންވަނީ، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ވިދާޅުވި ބަސްފުޅަކަށް ރިވާވެފައިވާ ބައްލަވާލާށެވެ. އެކަމަނާ ވިދާޅުވީ، "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ބާވައިލެވޭނީ އާއިލާތަކަށް، "ކަލޭ ނުބައިރު" ކަލޭގެއަށް، މިސްކީނުން ބޭނުމެވެ. "އަހަރެމެން ދުވަހަކުވެސް ބޭއިން ކުރިއަށް ނުލާނަމެވެ." އަދި ޤިޔާމަތްގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ބާވައިލެވޭނީ އާއިލާތަކަށް، މިސްކީނުން ގޮތް ޖެހޭ ނުކުންނަވާއި އަދި ބަދަލުކުރާ އަދަބުތައް ނުހިނގާފައި ކަލޭގެއިންނަވީ، މިސްކީނުން ބޭނުމެވެ. "އަހަރެމެން ޖެހޭނުކުރާއި އަދި ބަދަލުކުރާ އަދަބުތައް ހިނގާ ދުވަހަކުވެސް ހައްޤުއައް ނުލާނަމެވެ!" އެހެންކަމުން، އެކަމަނާ އެވިދާޅުވީ، އިސްލާމްދީނުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ބާވައިލެވޭ ތަކުއްބުރު، މިކަން ނުކުރާނީ، އެކަން ނުކުރާނީ ކަލޭގެއި ވީނަމަ، މިސްކީނުން އެ އަޅުތަކަކަށް ތަބާވެ ނުވެވެ. ތިބާ މިހެން ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ދުވަހުގެ ބޮޑާކަންކަމާ، މިކަން ނުކުރާނީ، އެކަން ނުކުރާނީ... ކަލޭގެއިވީނަމަ، މިސްކީނުން އެހެންނަމަވެސް ބަލައިލާ ނުގަނޑުވެ. އެކަމަކު، އެކަމަނާ ވިދާޅުވީ، "ފުރާނައިގެ އެންމެ ފުރަތަމަ ބާވައިލެވިފައިވީ، އަޅުގަނޑު ލޯބިވާ ސުޖޫދުކުރާއިރު ބާރުނުވާތީ، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ބައިގަނޑުގެ ދެބައެވެ. އެއީ، މިސްކީނުންގެ ހިތްތަކުން الله سبحانه وتعالى ގާއި ގުޅުންހުރެވެ. އަދި ދުއާ، ބިރުވެރިކަން އަދި ބިރުވެރިކަމާއި ބާރުލިބިގެންދެއެވެ." އެހެންނަމަ، މިސްކީނުންގެ ހިތްތަކުން الله سبحانه وتعالى ގާއި ގުޅުން، ބިރުވެރި ކަންކަމުގެ އަދި ބިރުވެރިކަމާއި ބާރުލިބިގެން އިހުސާން ހުރިއެވެ.

އެހެންނަމަ، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ގެ މިބަސްފުޅުން، އަހަރެމެންނަށް އެނގޭ އެއްކަމަކީ، މިސްކީނުންގެ ހިތްތަކުން الله سبحانه وتعالى ގާއި ގުޅުން ޖެހޭ، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމައާ ބެހޭގޮތުން ފިކުރުކުރުން ކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ގާއި އަހަރެމެންގެ ހިތްތަކުން ގުޅުންހުރިކަން އިހުސާސްވެއެވެ. އަޅުގަނޑަށް ހިތާމައިގައި، ދެރަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހާބޮޑަށް ހަޤީޤަތުގައިވެސް ނަޒަރު ނޫނެވެ. އަޅުގަނޑަށް ހިތާމައިގައި، އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ، އަސްލާއި ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތްކުރާށެވެ. އަޅުގަނޑަށް ހިތާމައިގައި، އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ، މިދުނިޔޭގެ ފުރަތަމަ ވާޖިބަކީ ގިނައިން ފައިދާހުރި ޖެހިލުމެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް ބޮޑުކަމުން ބާރުކަމާއި ބޮޑު ފާފަތަކުގެ ޙައްޤުތަކުން ރަޙްމަތްކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން އަޅުގަނޑުމެނާއި އަހަރެމެން ރަޙްމަތް ނުލިބޭނަމަ، އަހަރެމެން އާޚިރަތުގައި، އެކަން އަހަރެމެންގެ ސަލާމަތީގެ ނުކުންނާނެއެވެ. އަޅުގަނޑަށް ހިތާމައިގައި، މިދުނިޔޭގައި ދުނިޔޭގެ ގޮތުން މިހާރު ފާޅުވެގެން ދެވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ، ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި ބޮޑުކަމާއި ނުލިބިދޭ ދަރަޖައެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން ބޮޑު އަޅުގަނޑުމެނާ ދިމާލުގެ އެއްޗެއް ނުލިބޭނަމަވެސް ކަލޭ ހަތުރުގެ ކަމަށް ދާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ފޭބި ނުލިބިދާނަމަ، އަހަރެމެން ހުރިހާކަމުގެ ރަޙްމަތުގެ ގިނައަކަށް ދާނެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަހަރެމެން ނަފްސާއި އެބަ ސަލާމަތްކުރުމަށް ފޮނުއްވާނަމެވެ، ބޮޑު ބަޔާނެއްގެ ޙިމާޔަތް ދިމާވެގެން ދިޔައިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަޙްމަތެއް ނުލިބޭނަމަ، "މިއީ ޙަޤީޤީ މިދުނިޔޭގައި ދުނިޔެއިން ދިއުމަށް ފައިދާހުރި އަހަރެމެނަށް"، އެހެން ޖަވާބު ދެއްވާނަމަ؟ (ޖަވާބު ދެއްވާނަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުގައި އެކަމުގެ ހުއްދަކުރައްވާ ނުހަނު ސަލާމަތްވެއެވެ. އެކަމަކު، ނަފްސުގެ ކުރިއަށް އެއްސަލާމަތް އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުގައި މިސާލަކަށް އެއްސަލާމަތްކުރައްވާނަމަ، އެއީ ޖަވާބު ދެއްވާނަމަ؟) އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ފައިދާހުރި ހުއްޓުމެވެ! މިއީ ބޭނުން އަސްލަކީ ހުއްޓުމެވެ؟ ނުވަތަ ނުހަނު ހުއްޓުމެވެ؟ އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ الله سبحانه وتعالى ގާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ފައިދާހުރި ހުއްޓުމެވެ؟ މިދުނިޔޭގައި އަޅުގަނޑުމެން الله سبحانه وتعالى ގާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ފައިދާ ހުއްޓުމެވެ؟ ނުވަތަ އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ، މިދުނިޔޭގެ ފައިދާއަށް ހުއްޓުމެވެ؟ އަޅުގަނޑަށް ހިތާމައިގައި، އާޚިރަތް ނަޖާތާއި ބޮޑުކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން އަޅުގަނޑުމެން އަދި އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަފްސަށް އެކަން ހަމަޖެހުމުގެ ބަދަލުގައި، އަޅުގަނޑުމެން ބިރުނުގަތް މިދުނިޔޭ ހަޔާތަށް ގެންދިއުމަށް ހުރީކަމެވެ. ކުރިންވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޢިލްމުލޯބިކަމުގައި ބޮޑުކުރިމާ ބަރަކާތް، މިދުނިޔެއިން، އެއްވެސް އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް ނުކުރެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ގިނައިން ވާހަކަފުޅުދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ޞަޙާބީން، ވަރަށް ގިނައިން ޖަހަންނަމައިގެ ބިރުވެރިކަން

ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައެވެ. ހަމައެހެންމެ، ސަޙާބީންގެ ބޭކަނބަލުން ވިދާޅުވަނީ، ހުކުރު ނަމާދުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިމްބަރުގައި ހުންނަވާ، އެކަލޭގެފާނުގެ އަނގަފުޅުން، އެކަމަނާއަށް ސޫރަތު ޤާފް ހިތުދަސްވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނު އާދަވެސް ގިނައިން އެސޫރަތާއި ބާރުގަދަކޮށް ހަދިޔާކުރައްވައެވެ. ސޫރަތު ޤާފުގައި، ޤިޔާމަތާއި އަދި ޤަބުރުގެ ބާވަތްތައް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މަރާއި ބާއްޒަތުން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަންކަމާއިމެދު އާޚިރަތުން ބަޔާންކުރައްވާ ސަބަބަކީ، الله އަންގަވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، މިއުންމަތަށް އާޚިރަތް ތަރުތީބުން އެއްވެސް ބާކީވާ ނުވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، މިއުންމަތަށް ވަރަށް ބޮޑު އަހަމިއްޔަތު ބާކީވާ ނޫ، މިއުންމަތަށް އެއްވެސް އަނިޔާއެއް ލިބުމަކަށް. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ، އަބަދުވެސް އަހަރެމެންނަށް އާދެވޭ ބޭކަމުން ހާލުތަކާއި ރަނގަޅުކޮށްދެއްވާ ބޭކަފުޅެވެ. މަގުމަތީ ބޭއްޓިން ހިނގާފައިވާ ބޭކަފުޅެވެ. ތިމާމަތުން ބޭއްޓިން ހިނގާފައިވާ ބޭކަފުޅެވެ. ޖަހަންނަމާއި ބޭއްޓިން ހިނގާފައިވާ ބޭކަފުޅެވެ. އަދި ޖަންނަތާއި ބޭއްޓިން ހިނގާފައިވާ ބޭކަފުޅެވެ.

އެހެންކަމުން، އެއްފަހަރަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިމްބަރުގައި ހުންނަވާ، الله އަށް ހަމްދުފުޅާ ޘަނާދެއްވުމަށްފަހު، ހިތްޕުޅުކުރައްވައެވެ. "މިމަންކަލޭގެފާނު ފިތުނައިގެ ހުސްނަން މިއިންޖީނުކުރު، ޖަހަންނަމައެވެ." އެކަލޭގެފާނު އެބަސްފުޅު އަންނައުކުއްސެ، އަދި އަންނައުކުއްސެ، ތަކުރާރު ކުރައްވަމުން ގެންދަވައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަޑު ގަދަވަމުން، ގަދަވަމުން ދިޔައެވެ. ސަޙާބީންގެ ތެރެއިން ބޭކަނބަލުން ވިދާޅުވަނީ، ބާރުދަރީގައި މިހާރު ހުރިއްޖެނަމަ، އެމިހާރު އެކަލޭގެފާނުގެ އަޑު އިވޭނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ފަރިތަ ހިތްޕުޅުކުރައްވަމުން ގެންދަވައެވެ. މިހާރުގެ ފަޔަށް ތާލަކަމުން ފިލުވާވަރަށް. އަހަރެމެން، ފަތިހު ނިކަމެތިވެ، ސަރުކާރުގެ އެއްބަސް ވުމަކީ، އެކަލޭގެފާނު މިހާރު އަހަރެމެން މިފަދަ ސަލާމަތް ފަހަރުގެ ގޮތުން ފިލުވުމަށްޓަކައި ނިމިގެންދިޔައެވެ. އަދި އަހަރެމެންގެ އެއްގަމުތަކުގައި އަހަރެމެން ތިބެވީ، އަހަރެ އަހަރެން ނިކަން އިނގިރޭސި ޖަހާލިތާ، ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ނިކަމެތިވިއެވެ. އަދި ގަބޫލުކުރަން ފަށައެވެ. ގޮތަކީ އަހަރެމެން ދުވަސްތަކުގެ ވަގުތު ހަދަ މިހިރަ ހިނދެވެ. އެކަމަކު، ރާތު ދިޔައީ ހުރިހެއެވެ.

އުއްމާން ބިން އަފާން (رضي الله عنه) އަށް ބަޔާނުވި، އެކަލޭގެފާނު ޖަނާޒާގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެން، މާތް ކައިރީގައި އިންނަވާ ޔަގީނު ކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ކޮއްކޮށް ބޮޑުވެގެއް ނުގެންނަވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ސަހާބީންގެ ބޭކަލުން، އެކަލޭގެފާނުގެ ކައިރިއަށް އައިސް އެއްސަވާނެއެވެ. "މިބައިމީހުން ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެއެވެ. "މިއީ އާޚިރަތުގެ ފުރަތަމަ ހަރުގަބެވެ. މިބައިމީހުން އެއްޗެތި ހަދާކުރީމަ، އެއްނޫހާ އެހެން ކޮންމެކަމެއް ފަސޭހަވެއްޖެއެވެ. އަދި މިބައިމީހުން ކައްވެއް ހަރުގަބެއް ސަލާމަތެއް ނުވެއްޖެނަމަ، އެއްނޫހާ ކުރިމަތިވާ ކޮންމެ ކަމަކީ އުނދަގޫ ކަންކަމެވެ. އަދި އެހެންވެ، އަހަރެންނަށް ކައްވެޅު ހިނގާނަޑާ ކޮންމެ ފަހަރަކު، އަހަރެންނަށް ރޮވިއްޖެއެވެ."

އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑަށް ހިލާބޭރުގައި، ހިތުގެ ނަޒުރުކަމުގައި، އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި މަރުގާ ބައްކެވެ. އަދި އެކަން އަނބުރާ ގެންދާނެ އެއްބޮޑުވި، އަބަދާއި އަބަދުވެސް ހަސްރަތްތަކުގެ ކޮންބުރިކޮށް ދުނިޔޭގެ މަރުކަޒުވެގެންވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަކީ މިދުނިޔެއިވެސް، ހުވަދޭ ދުނިޔެއާއި ގެއެވެ. އަހަރެމެންނަކީ މިދުނިޔެއިގެ ދުނިޔޭއާއިމެދު، އަހަރެމެންނަކީ ހިލޭވެސް، އަހަރެމެންގެ ވަރައިގަނޑާ ތަކުރާރުވި، ދާއިމަން ހުންނާނީ ތަހުދީ ކަމުގައެވެ. އެކަމަކު، އެއީ އެކަން ވާނުވާއްޖެ ނޫނެވެ. މިހިރާ ތަކުރާރުވި، ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން ފަހަރުގެ

ތަކެއްޗެވެ. كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلَالِ وَٱلْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ "އެބިންގަމީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗެހި، ފަނާވެދާނިވެ އެއްޗެކެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި، ޖަލާލަތްތެރިކަމާއި، މާތްވަންތަކަމުގެ ވެރިއެއްވާނުގެ ވަޖުހު ދެމިތިބޭނެއެވެ." (سورة الرحمن 26-27) އެހެންކަމުން، މިދުނިޔެއިން، މަޚްލޫޤު ތަމައްޙަރުކުރެވެ. ސުބްޙާނަﷲ، ޤުދުރަތާއި އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސުންނަތުގައި، ޤަސްސަތާއި އަދި ޤަހުރަނުގަތުއް ބޭނުންކުރުން ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އިސްލާމްދީން ފިޤުހައި އެހެންއެއްޗެއް ދީނުގައި، އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން އާދޭސް ތަފުސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިމައުލޫގެ ހުޅުވިން ތަކާށް ބަލާލާނަމެވެ. - ޤަހުރަނުގެ ބޭޒިން، ޤަހުރަނުގެ ޝިލްޝިލާ، ޤަހުރަނުގެ ހޫރަތް، ޤަހުރަނުގެ ދަރު، ޤަހުރަނުގެ ހުނު، ޤަހުރަނުގެ ދާއިމީކަމާ ތަސްއްކަން، ޤަހުރަނުގެ އަޒާބުދިނުމުގެ ކާނާ، ޤަހުރަނުގެ އަޒާބުދިނުމުގެ ހުދުން، ޤަހުރަނުގެ އިޖާބާ، އަދި ދުނި އެއަޔަރު، އިންޝާﷲ އަހަރުމެން ބަލާލާނީ، މިޚަބަރު ޤަހުރަނުގެ އަޒާބު ތިބާ އަމަލުތަކަށް.

ކޮންމެއަކަސް، އަންނާނެވެސް ދަންނަވާދެންނެވީ، އާޚިރަތުގެ މައުލޫމާތު ބަލާއިރު، އެކަމަށް ދަންނަބޭހު ފުރިހަމަ ސަލަމަތްކަމެއް އަހަރުމެންނަށް އެކަމަކަށް ނުދެވެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންނަށް އެކަން ބޭނުކަމެއްގެ ގޮތުގައެއް ނުކުރެވެއެވެ. ސަފާބިންނަށް ބަލާއިރު، މިއީ އަބަދުވެސް އޭބަކުންގެ ސިފަހޭގައިވާ ކަމެކެވެ. އޭބަކުން އެކަކު އަންނަކަން އަބަދުވެސް އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން ހަނދާންކޮށްދެއްވައެވެ. އޭބަކުން އެކަކު އަންނަކާއި އަބަދުވެސް މިމައުލޫގައި ވާހަކަ ދައްކަވައެވެ. އަދި ދުނި ޤުދުރަތަށް ބަލާއިރު، އާޚިރަތާއި ބެހޭގޮތުން ހަދާންކޮށްދެއްވުމުގެ ޤުދުރަތުގެ ގަނޑެއް ދިއްމަކީ، ވަރަށް ނާދިރު ކަމެކެވެ. ޤަހުރަތާއި ބެހޭގޮތުން، އަދި ޤަހުރަނުމަތާއި ބެހޭގޮތުން الله سبحانه وتعالى އަބަދު ތަކުރާރު ކުރައްވަނީ ޖައްވުހުއްދަވާ! ގޮތުގަނޑެކަން ޤުދުރަތުގެ ހެރިހާ ސުކުރުވެރިގައި މިކަން ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިކަމުން އަހަރުމެންނަށް ބޭނުމެއް، މިއީ އަހަރުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑުންބޮދި ކަމެއް ކަމެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރަށް ތަކުރާރުވެފައިވޭ، ހަމަ އެކަމެއްޗެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިކަން ވަރަށް ގިނައިން ތަކުރާރުކުރެއްވީ ހަދީސްކުރައްވައެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރުމެންގެ ހިތްތަކަކީ، ވަރަށް ފަސޭހައިން ބަދަލުވާ އެއްޗެކަން ވާތީއެވެ. އަދި އަރަބި ބަހުގައި "ޤަލްބު" ގެ މާނައަކީ، ހިތެވެ. ޤަލްބު އަންނަނީ، "ތަޤައްލުބު"ގެ ލަފްޒުންނެވެ. އަދި ތަޤައްލުބުގެ މާނައަކީ، ކުރައްގައި ކަނުމުނުވާ ފެނެވެ. އަހަރުމެންގެ ހިތްތަކަކީ ވަރަށް ފަސޭހައިން ބަދަލުވާ އެއްޗެކެވެ. މިއީގެ މިސާލެއް ތިބާ ބަލާނަމަ ބޮޑުނުނަމަ، ތުއްތު ކުއްޖަކަށް ބަލާލާށެވެ. ތުއްތު ކުއްޖަކު ހިނގާށާތީ ހީވެއެވެ. އަދި ހަމަ ކުޑައިރުއްކަށް ފަހުން، ރޮއިގަނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންގެ ހިތްތައް ވަރަށް އަވަހަށް ބަދަލުވެދާނެއެވެ. އެހެންވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ދުޢާކުރު ކުރައްވައެވެ. يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ މާނައީ: "އޭ ހިތްތައް އުނުން މިހުރަން ޤައިސާވާ ވިމާހެވެ. އަހަރުމެންގެ ހިތްތައް ދީނުގައި ސާބިތުކުރައްވާނދޭވެ." ބުނުވާނޭތޯގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިދުޢާ ވަރަށް ގިނައިން ތަކުރާރުކުރައްވައެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންވެސް، ތަކުރާރުކޮށް ވަރަށް ގިނައިން މިދުޢާ ކުރަންވާނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އަދި ތިއްބެވި މީހުންގެ މިސާލަކީ، ސަފަރުއެއްގެ ތެރޭގައި ރޭގަނޑު އަލިފާންގަނޑެއްގެ ކައިރީގައި ދިރިނޫންޖަނަވާރުގެ މިސާލެވެ. (ހަނދުވަސް ސަފަރާއްގެ ތެރޭގައި އަލިކަމުގެ ހުރިހާ ޖަނަވާރުތައް، އަލިފާނުގެ ސަބަބުން އަލިކަމަށް އަތުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހަކު ސަޢީކޮށް ހޭލާނެއެވެ. އަދި ސަބަބަކީ، ހުރި ފަރާތުގެ ސަލާމަތީގެ އެއްޗެއް، މިފަދަ ސަޢީކޮށް އެކި ފަރާތަށް ޖަނަވާރުތައް، ސަލާމަތާއި، އެހެން ހުރި ގޮތް ރަނގަޅުގެ، އިނގޭތޯ އެކަކު ދުވެގެން ފަންނާގޮތަށް، އަލިފާނަށް ވެއްޓިގެންނެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ތިމަންކަލޭގެފާނު ހުރީ ތިޔަބައިމީހުން ނަރުދޮށުގައި ހިފާ

އަޑިޔާންގަނޑު ކައިރީގައެވެ. އެއީ މިއުދުއްޓާ ސޫފީތައް ދުރަށްޖެހެއްސުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވަނީ، ތިރީބައިމީހުން ފުނޑުފުނޑުކުރި އަޑިޔާންގަނޑާއި ދިމާލުކޮށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ޖެހެއްސެވީ ތިރީބައިމީހުން އަޑިޔާންގައި ދުރަށެވެ. އެހެންވީމާ، ތިރީބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުން، އެއީގެ ތެރެއަށް ފުންމާލައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުންނަވަނީ، އަހަރެމެންނަށް ގޮތެއްގެ މަތިވެރިކަމެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވަނީ، ކުރިމަތިވާމީހުން ނުރައްކާތަކުން އަހަރެމެން ސަލާމަތް ކުރެއްވުމެވެ. އެހެންނަމަ، މިސްކީނުންނަށް ހަމަޖެހޭގޮތަކަށް ކަމުގައިވިޔަސް، ބައެއް މީހުން ބޭނުންވަނީ، އަޑިޔާންގަނޑުގެ ތެރެއަށް އެއްލިގަތުމަށެވެ. އަދި އަހަރެމެން ޢާދަޔާއި ޚިލާފަށް ޤިޔާމަތް ވަހަކަ ދެއްކިވަރަކަށް، އަހަރެމެންނަށް މަތިންދާއި އަދި ޢާދަޔާއި ޚިލާފަށް ބަޔަކު ސަލާމަތްވެއެވެ. ކަންތައްތަކެވެ، ބައެއް މީހުން ޖަހަނަމަ ދަރާޖެހޭގޮތުން، ޖަހަނަމަ އިލާހީ ޢަދުލުވެރިކަމެއް ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަށް ވިސްނުމަށްޓަކައި ނުކުންނަވުނެވެ. ޖިބްރީލް (عليه السلام) ވިދާޅުވީ، "ތިމަން ހައިރާންވެއްޖެއީމުއެވެ! މީހަކަށް، އެމީހާއިވެސް ޖަހަނަމަ އޭނާއަށް އިންޒާރު ކުރުމުންދާކަށް އެނގޭއިރު، އޭނާ ހަމަޖެހިލައިގެން ނިދައްސައުން ކުރިހަމަކަށް ހުއްޓެވެ! މީހަކަށް، އެމީހާއި މެދު ޖަހަނަމު އޭނާއަށް އިންޒާރު ކުރުމުންދާކަށް އެނގޭއިރު، އޭނާ ހަމަޖެހިލައިގެން ނިދައްސައުން ކުރިހަމަކަށް ހުއްޓެވެ!"

ކަންމަތިކަސް، ޢުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުގެ އަނބިކަނބަލުން ވިދާޅުވީ، އެއްރެއަކު، ޢުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒު ޢިއްދަތުގެ އިރުގައެވެ. ޢުމަރު އެކަލޭގެފާނު ދޮންޖެހުނަށް ތަޙުތަޝުރައިކުރުން ދެއްވި. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހިތާމަ ކުރައްވަމުން ދެއްވި. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ އިމާމު ބާރީގައި އަމާޒުކުރެއް ނަމައްޔުވަނީ. ދެން، ހަނދާންކުރި އެކަމަށް އެއްސެވިއްވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއްވެ. "އެއްދުވަހަކުން އަހަރެން ކޮށަން ހުންނާނެއެވެ. އަދި އަހަރެން ގޮތް، ޖަހަނަމަށް ދިއުމަށް، ނުވަތަ ޖަހަނަމަ ދިއުމަކަށް ބޮނޑުވާން ދުވަސް ހަމަޖެހުނެވެ." ކަންމަތިކަސް، އަހަރެމެން މިދައްކާ ވާހަކަ، އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ކުރިމަތިވާނެއެވެ. އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ޤިޔާމަތުދުވަހުގައި ކޮށަން ހުންނާނެ ޖަހަނަމުގެ ކުރިމަތިން. އަހަރެމެން ދިޔައީ ވަހަކަތަކާއިދޭ، އަހަރެމެންނަށް ހިތަށް، މިއީ ވަރަށް ދުވަހުން ހިނގާނެ ކަމެއް ހުށަހެޅެއެވެ. ނުވަތަ ހިއާޒު ދުނިޔެއްގެ ކަމެއް ހުށަހެއެވެ. އެހެނަސް، އެއްޗެއްކަމަށްވެސް އެހެނަކުން ނިމޭ. މާދަމާ އެކަން ޢަމަލުކުރެވޭ. އަދި މާދަމާ އަހަރެމެން ތިބޭނީ ޖެހުނުފަސް އަރުވާށެވެ. މާދަމާ އަހަރެމެންނަށް ޖަހަނަމާއި އަދި ޖަހަނަމަށާއި ކުރިމަތިވާނީ ޖަހަނަމާއި. އަހަރެމެންގެ އަދިއަށް ތަރުހީބު ދެއްވުމަށް ދޫކޮށްލައްވާށެވެ. އެހެންނަމަ، އަހަރެމެން ތެޔޮޢަމަލުތަކުން ވަރަށް ދުރުގެވެ. އަދި އެއީ އަހަރެމެންގެ މުސްތަޤުބަލުގެ ވަރުގައެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް މިދުނިޔެ މިދުވަސްކޮޅުގެ، އަހަރެމެންގެ މުސްތަޤުބަލުގެ ވަރަކައެވެ. އަހަރެމެން ވަރަކަ ދައްކުވާމިނިކަން، އާޚިރަތާއި ބައްލަވަމުންގެ. މިއީ އަހަރެމެންގެ ދިމާއެއް ތިބޭ ކޮށަން ހޭނުންވާ މުސްތަޤުބަލުގައި. އަހަރެމެންގެ ފުރާނަ ދުވައްތަމުގެ ޢަމަލުތަކަށް، ވާތްބަދަލުކުރުމަށް. އަހަރެމެންގެ ފުރާނައްތަކާ، ވެގޮތަކީ ދަރަޖަތައް ކަމުގައިވުމާ ކޮންމެ. އަހަރެމެން ދުނިޔޭގައި ސަލާމަތް ދީއްލެވެ. އެކަމަކު، މިފުރާނަ ދިގުމަތީގައިވެރިކަމަށް، ވަތަ ޢަމަލުތަކެއްގެ ވަރަކުން މަހުގަ ފުރާނައިގެ. މިގޮތަކީ ފުރާނަގެ، ޢަމަލުތަކެއް ދުރުހުނާން އެއްކޮށެވެ. އެކަމަކު، އަހަރެމެންގެ މުދުނަގޮއިގެ ހަވާލި، މިސްކީނުންގެ ހަމަލި. އަދި އެމީހަކު، ދީން އޭނާނަނ، ޢަމަލުތަކާ ޖަހަނަމު، ނުވަތަ ޢަމަލުތަކެއް ޖަހަނަމަށް އެވެ. އަދި އެކަން ދަރަޖަ މިދުނިޔެ، އެކަމަށް ޖަހަނަމަ މުދުނިޔެގައި ވަރަކަ ބާރުކަން މަސައްކަތްކުރުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ ٱلْمُتَنَافِسُونَ މާނައީ، "(...) ވާދަކުރާ ކުރިއަރާއިދާ މީހުން، އެޢަމަލުގައި ވާދަކުރާ ކުރިއަރައިދާ ހުރިކަމެވެ!" (سورة المطففين 26) އެހެންނަމަ، އަހަރެމެން ވާދަކުރަންވީ އާޚިރަތުގެ ކަންތައްތަކުގައެވެ. އަހަރެމެން ވާދަކުރަންވީ ދުނިޔޭ ކަންތަކުގައެއް ނޫނެވެ. ކަންމަތިކަސް، الله سبحانه وتعالى ޔަޤީން ފުރުޞަތެއް ދަނީ އަހަރެން ތަޤްސީރުކުރާ ޖަހަނަމާއި އަދި ޖަހަނަމަށާއި ބޮޑުވެރިން، އެތަންތަނުގެ ތަޤްސީރު ދެއްވާށެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)ގެ ހަދީޘްގައި، ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ޖަހަނަމާއި އަދި ޖަހަނަމަދާއި ބޮޑުވެރިން އެތަންތަނުގެ ތަފްސީލު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަ، މިއީ އަހަރެމެން ވަގުތު ނުދައްކަނީ، ޖަހަނަމަ ބާރަށްކުރުމުގައެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް އިންސާނުން ކަމުން،

އަހަރެމެންނަށް ޖަންނަތް ހާސިލުކުރުމަށް ހިތްޖެހުއްސުވައިދޭ އެންމެ މުހިންމު އެއްޗަކީ، އެތަނުން ލިބޭ ނިޢުމަތްތަކެވެ. އަދި ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްވުމަށް ހިތްޖެހުއްސުވައިދޭ، އެންމެ މުހިންމު އެއްޗަކީ، އެތަނުން ލިބޭ އަޒާބެވެ. އެއީ ރަގަޅު ކަންތައްތަކަށް ޖަންނަތުގައި ރަގަޅު ޖަޒާއެވެ. އަދި ނުބައި ކަންތައްތަކަށް، ޖަހަންނަމައިގެ އަޒާބެވެ. الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެން މިދުނިޔޭގައި ހެއްދެވީ، ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިތަނުގައި ވަގުތު ހޭދަކުރުމަށެވެ. އަދި އިމްތިޙާނުކުރެއްވުމަށެވެ. އެ އިމްތިޙާނަކީ، ކޮންމެ ބަޔަކަށް ހާއްސަ އިމްތިޙާނެކެވެ. އަހަރެމެންގެ އިމްތިޙާނުގެ އެހީތެރިޔަކަށް، ޔަޤީނު ފުރުޤާނާއި އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސުންނަތް، އަހަރެމެންނަށް ލިބިފައިވެއެވެ. އަދި ދީން ނަޞީޙަތަކީ، ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުގައިވާ ނަޞީޙަތްތަކެވެ. އަދި ނަޞީޙަތަކީ ނަޞީޙަތެވެ. ކާމިޔާބުކަމެވެ، ޖަހަންނަމައިގެ މައުލޫމާތު ބަޔާންވެ، އަހަރެމެން ޙިފާޒަތް ވަރަކަށް އެތަން ތަޞައްވުރުކުރި ކަމުގައިވިޔަސް، އަހަރެމެންނަކީ އަސްލުގައި އެތަނެއް ފާހަގަކޮށް ޚިޔާލުކޮށް ނުވާ ކަމެކެވެ. އަދި އަހަރެމެން އެކަމަށް ޙާޟިރުވެ ފިކުރުކުރަން ޖެހެއެވެ. ޚާއްޞަ ކަމެއް ޖަންނަތުގެ ދިރިއުޅުމާއި ޖަހަންނަމައިގެ ނަޞީޙަތް ދެވިދާނެއެވެ. މިހެން ވިދާޅުވިއެވެ. މިހެންވީ ޖަހަންނަމާއި ޖަންނަތް ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި މިކަމަކީ އަހަރެމެން ވާޖިބެއް ކަމުގައިވާ ފިކުރެވެ.

މިސާލަކަށް، ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ކަމެއް އަހަރެމެން ވާޖިބާއި ދުނިޔޭގައި ޤުރްއާނާއި ސުންނަތްގައި ރަސޫލާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްތަކުގައި ދިރިއުޅުމަށް 70 ގުނަ ހޫނު އެއްކަލެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އަހަރެމެންގެ ޙައްޤުގައި އިތުރުކުރަން ހުރި ގޮތުން ގޮސްސޮވެސް ދިރިހުރުން ދިސޯވެއެވެ. އެކަމަކު، އަސްލަކީ، ދުނިޔެ ތަފާތު އެއްކަލެވެ. ދުނިޔޭގައި ޢަޛާބު ނުވަތަ ޢަޛާބު ނުވެއެވެ. ދުނިޔެއަކީ ކަމުގައިވާނަމަ، ޢަޛާބު ކަލުގައި ވާނަމަ، الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެ ޢަޛާބުގެ ގޮތުގައި ޙާޟިރު ދުނިޔެ ޤާއިމުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދުނިޔެއިން ފާޅުވަމުގެ ޢަޛާބު ޤާއިމުވެވޭނެ، ތިން الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެ ޢަޛާބުގެ ގޮތުގައި ވާޖިބުކޮށް ޤާއިމުކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، ދުނިޔެ ޢަޛާބު ކަމަކީ ތިން ޙަޤީޤަތް ހުރެ ހުއްޓުވައެވެ. އެއްބަސްވުން، ދުނިޔޭ ގޮތަކަށް ވަރަށް ގާތްގޮތްވެއެވެ. ދުނިޔޭގައި އެކުލެވިފައި ޢަޛާބު ކަމަށް ނުވާނެއެވެ. އަދި އިންސާނުން ބޭނުމުގައި، އަހަރެމެން ދިރިއުޅެނީ ދުނިޔޭ ބޮޑެތި ކަމުގައެވެ.

އަދި އެއީ އަހަރެމެން ދުނިޔެއިން ބޭނުން ޙާޟިރުވާނެ، އަދި ބޭނުން ޙާޟިރުވެއްޖެ. އަހަރެމެން ޙާޟިރުވެ ޙާޟިރުވެއްޖެ، الله سبحانه وتعالى ޢަދުލުވެރި ރަނގަޅު އަހަރެމެން ހަނދުމަކުރެވޭ. އަދި ހަމަހަމަކަން، ބޭނުން ޙާޟިރުވެވޭ ފަސޭހަކޮށް އަހަރެމެން ޙާޟިރުވާނެއެވެ. އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ އަޒާބު ބޮޑުވެއެވެ އެހެންކަމުން ބޮޑުކަމުގެ ކުށްތަކުގައި ދުނިޔޭގައި ޙާޟިރުވެވޭ ގަވާއިދުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެ ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ޙާޟިރުވެއެވެ. އަދި މިއީގެ ތަފާތުގޮތް އެއްބަސް، އަސްލަކީ ދުނިޔޭގެ ބަލާ، ޤަބޫލުކުރާ ނުވަތަ ދުނިޔޭގެ ހާލަތެވެ. ދިރިއުޅެންތޯ ބަލައިގަނެވޭ. الله سبحانه وتعالى ޢަދުލުވެރި މަޢާފުކުރައްވާ ރަނގަޅު އަހަރެމެން ހަނދުމަކުރުމަށް ދީން ބޮޑު ޢަމަލުތައް ކުރަން ޖެހެއެވެ. އެއީ ޢަމަލުތަކުގެ އަސްލެވެ. الله ގެ ފާފަފުއްސަވާ ކަމުގެ ބޮޑުކަން ވަރަށް ބޮޑެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން ކަންތައްތަކާއި އަހަރެމެންނަށް ބޮޑު ބޭނުން ރަނގަޅު ގެއްލުމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ގޮތަކަށް ޢަމަލުތަކުގެ ބޮޑު ގުޅިފައި ހުރީ ވަރަށް ބޮޑެވެ. އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ރަޙްމަތް، ހުރިހައި ކަމަކަށް ޤާއިމުވާ ފައިދާ ދީން މާތްވެގެންނެވެ. ދުނިޔެ ގިނަ ކަމަކީ ބާރު ޢަމަލުތައް ކުރުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ މާތް ކަމަކީ ހާލަތަށް ފުރިހަމަކުރެއްވުމެވެ. އަދި ދީން ގިނަކޮށް ކުރުމަށް ދީން ބާރުގެ ޙާލަތުގައި ހުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ހަޔާތުގެ ފައިދާތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ބާރެއް ލިބެއެވެ. އަދި މިހެން ކަމަށް، ކުރިއަށް ދިރިއުޅެން، އަހަރެމެންގެ ބޮޑު ޙާޟިރުވެއްޖެ، ފާހަގަކޮށް ހަމަ ބޮޑުވެއްޖެއެވެ. އެއީ ޙާޟިރުވާ ގޮތަށް، އަދި ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތަށް ހަމަ ބޮޑުވެއްޖެއެވެ.

ކާމިޔާބުކަމުގައި، الله سبحانه وتعالى ވަރަށް ރަޙްމަތްތެރި، އެހެނީ ގަދަފަދަ ބާރުވެރިކަމެއް އަދި ރަޙީމުވަންތަ ރަޙްމާނެވެ. އެހެންވެ، ހަމަހަމަކަން، الله سبحانه وتعالى ވަރަށް ރަޙްމަތްތެރި، އެހީވާ ރަޙްމަތް ގަދަވެގެން އެއްކަލެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ނަން އިސްތިޢުފާރު، الغفور އެވެ. މާނައީ، ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމާނު ހުރިގޮތެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްނަންއިސްތިޢުފާރު، الرحمان އެވެ. މާނައީ، ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި ހުރިގޮތެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى ވަރަށް ރަޙްމަތްތެރި، އެހީވާ ރަޙްމަތް ގަދަވެގެން އެއްކަލެވެ. އެހެންވެ، ފާފަފުއްސެވުމާއި، އަދި ރަޙްމަތްތެރިކަމުގެ ބޮޑުކަން، އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ރަޙްމަތެވެ. ކާމިޔާބުކަމުގައި، ޖަހަންނަމައިން، އަހަރެމެންނަށް ބޮޑު ކަމުގެ ފާފަފުއްސެވުމެވެ. އަދި ޖަންނަތަށް، އަހަރެމެންނަށް ރަގަޅު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާށެވެ.

ޖަހަންނަމުގެ ސިފަތައް

ޖަހަންނަމުގެ ބޮޑުމިން

الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމަ އުފެއްދެވީ ކާފިރުންނަށާއި، މުނާފިޤުންނަށާއި އަދި އިލާހީ މީހުންގެ ތެރެއިން ޢިނާދުވެރިންގެ ގޮފިލާއި މީހުންނަށް އަޒާބު ދެއްވުމަށެވެ. ޖަހަންނަމަ އުފެއްދެވިފައިވަނީ މިކަމަށެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަސްލު ބޮޑުމިނެއް އަހަރެމެންނަށް އެނގިފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އެތަނަކީ ބޮޑު ތަނެއްކަން އެނގިފައިވާ ބައެއް އަލާމާތްތައް ވެއެވެ. އެގޮތުން، އެއްއަލާމާތަކީ، ޖަހަންނަމަ އަބަދުވެސް ބަނަވުންދާނީ، އިތުރު މީހުންނަށެވެ. އެގޮތުން، އެއްވެސް ފަހަރަކު الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމަށް މީހުން ވައްދަވައިދިނަމަ، ޖަހަންނަމަ ބުނާނެއެވެ. هَلْ مِن مَّزِيدٍ "އިތުރު އިތުރަކަށް ނެތްތޯއެވެ؟" الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ ٱمْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِن مَّزِيدٍ "އެދުވަހަކީ، ތިމަންއިލާހު، ޖަހަންނަމަށް، ކަލާ ފުރިއްޖެތޯ؟ ވަޙީކުރައްވާނެ ދުވަހެވެ. އަދި އެޖަހަންނަމަ، ދެން އިތުރަކަށް ނެތްތޯއޭ ދަންނަވާނޭ ދުވަހެވެ." (سورة ق 30) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމަ އިތުރަށް އެއްސެވުން ހުއްޓުވަންދެން، ޖަހަންނަމަ އަބަދުވެސް އައްސަވަމުންދާނީ އިތުރަށް އެބަހުރިތޯއެވެ. އެގޮތުން، ޖަހަންނަމައަށް، އެއްޗި ބޮޑުވަރުގަދަކަން އެއަށް މީހުން ނުލެއްވޭ ސަބަބާއި، އަދި ކަކޫސްޗީ ހުރި ތަނެއްކަމެވެ. މިއީ ޖަހަންނަމުގެ ސަރަޙު ދެއްކުވައިދޭ ދަލީލުތަކެވެ. (މުސްލިމް 6823/40، ބުޚާރީގެ ޖުޒް 6 ފޮތް ބައްޓަވާލައްވުން އެދުން)

ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމުގެ އަނދުން އަލިފާނޭ، އެތަނުގެ ފުންމިނެވެ. މިކަމާ މިހަދީޘާ ގުޅިގެންވެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް އެކަން ސާފުކޮށްދޭ ޙަދީޘެއް ބުޚާރީގައި ނަކުލުކުރެވިފައިވެއެވެ. އެކަމަކު، ގުޅިގެންވެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ، "އަހަރެމެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި ތިއްބަވަނިކޮށް، އަހަރެމެންނަށް ނުބައި އަޑެއް އިވުނެވެ. އެގޮތުގެ މަތިން، الله ގެ ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިއީ ކޮން (އަޑެއްކަން) ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭ ހެއްޔެވެ؟" އަހަރެމެން ދަންނަވައިފީމެވެ. "އެކަން ދަންނަވާނީ، الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ." އެގޮތުގެ މަތިން، އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ހަތްދިހަ އަހަރު ކުރިން، ޖަހަންނަމަށް އެއްލާލެވުނު ހިލައެކެވެ. އަދި އޭރުންސުރެ، އޭގެ ފުއްޓަށް ދަމުންދިޔައީއެވެ. އަދި މިހާރު އެއީ، (ޖަހަންނަމުގެ) އެންމެ ފުންމަށް ވާސިލުވީއެވެ." (މުސްލިމް 6813/40) ކޮންމެއަކަސް، މިކަން ހިނގި އަސްލު ގޮތަށް، މިއަޑުއިވި ހިނދު މީހުންނާއި، އެމީހުންނަށް އެއަޑު އިވުނު ގޮތައި... މިހިނދު ކަމަށް، އަހަރެމެންނަށް އެނގިފައިވާ ކަންކަމެއް ނޫނެވެ. މިއީ ގުޅިގެންވެއެވެ. އެހެނަސް، މިހިސާބު ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ފުށަށް ދިއުމަށް 70 އަހަރު ނަގަން ދެއްކުވައިދެނީ، ޖަހަންނަމަ ވަރަށް ފުންތަނެއްކަމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ތިންވަނަ އަލާމާތަކީ، ޖަހަންނަމަ ދުނިޔެއަށް ގެނެސްދޭއިރު ތިއްބަވާ މަލާއިކަތުންގެ އަދަދެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެދުވަހުގައި (ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި) ޖަހަންނަމަ ގެނެވޭނީ 70 ވާގަނޑު ޖަހައިގެންނެވެ. އަދި ކޮންމެ ވާގަނޑެއްގައި ހިފައިގެން 70 މަލާއިކަތުން ތިއްބަވާނެއެވެ." (މުސްލިމް 6180/40) (އިމާމް ކޮމެންޓްކުރައްވާ ވިދާޅުވެ) މިހަދީޘް މިތަންގައި ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވާ ގޮތް ކަރަދާއް ނޫނެވެ. ތަރަދު ގޮތަކީ، 70000 ވާގަނޑު ޖަހާފައިވާނެއެވެ. އަދި ކޮންމެ ވާގަނޑެއް 70،000 މަލާއިކަތުން ހިފައިގެން ދަމާވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ހަތަރުވަނަ އަލާމާތަކީ، އިރާއި އަދި ހަނދު، ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް ހަރާލެވޭނެއެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަސް، މިއީ އަހަރެމެންނަށް އެންމެ ސާފު އަލާމާތެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަށް އިރާއި އަދި ހަނދުގެ ބޮޑުމިން އެނގޭއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އިރާއި އަދި ހަނދު، ދެއްޗިހީ ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް ހަރާލެވޭނެއެވެ. ދެން މިބާ ފަހަރުގައި

ހިތަށް އަރާފާނެ، ހާއްސަކޮށް އިރާއި އަދި ހަނދު ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް ހުރަސްލެވޭތޯ، އެއީ އެވެރިންނަށް ދެވޭ އަޒާބެއް ހެއްޔެވެ! އެއީގެ ސަބަބަކީ ކޮބާހެއްޔެވެ! ސަބަބަކީ، الله ފިރިއައުން އަޑުކަން ހެދުމުން ކޮންމެ އިރާކާ، ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް ހުރަސްލެވޭނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިހަރިތަކީ ބަހާރިއާއި އަދި މުސްތިލާގެ ހަރިތަކެވެ.

ޖަހަންނަމުގެ ދަރަޖަތައް

ޖަހަންނަމަ ބައްޓަންވެފައިވަނީ، ދަރަޖަތަކަކަށެވެ. ޖެންނަތަށް ބާރުއިރު، މިބައިން މަތީ ދަރަޖަތައް ލިބޭތަރަކަށް، ދަރަޖަތައް ހުރީ، މަތިވެގެންނެވެ. ޖަހަންނަމައަށް ބާރުއިރު، ދަރަ ދަރަޖައަށްދާވަރަކަށް، މިބައިން ކަށްތަކަތައް ގަސްތުމުންދެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، إِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މުނާފިޤުންނާވީ، ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ދަށުވަށްގަނޑުގައެވެ...." (سورة النسأ 145) ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމުގައި، މިދުނިޔެ ވަށްގަނޑުތަކެއް މައްސަލަ، ވަށްގަނޑުތައް ހުރެއެވެ. މިސާލަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ބޮޑު ބޭބެ އިންނަ ވަށްގަނޑަށް ބަލާލާ ހިނގާށެވެ. ސައީދުލް ހުދުރީއްދެގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި އަބޫޠާލިބުގެ ޒިކުރުކުރެވުނު އިރު ބޭބޭގެ ނަންގަތުމުންނެވެ. އަބޫޠާލިބު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިމަންކަލޭގެފާނުގެ ޝަފާއަތުގެ ސަބަބުން، އޭނާއަށް ފައިދާއެއްކޮށްދެއްވާނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގެ އެންމެ މަތިރަސްބަން އޭނާ ލެއްވޭނެއެވެ. އެއަލިފާން އޭނާގެ ތަންބަށި ހިސާބަށް ހުންނާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ސިކުނޑި ކަކާފުންނާނެއެވެ." (މުސްލިމް 411/1) އަދި މިއީ ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ލުއި އަޒާބެވެ. އެގޮތުން، އެބަޔަކު ލިބޭގޮތަކީ އަޒާބު މިފަދަ ހިސާބަކުން ގެންނެވިދާނެއެވެ.

ޖަހަންނަމުގެ ދޮރުތައް

ޖަހަންނަމުގެ ހަތްދޮރު ހުރެއެވެ. ޖެންނަތުގައި އަށްދޮރު ހުރެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَاب "އެ ޖަހަންނަމަށް ހަތް ދޮރު ވެއެވެ." (سورة الحجر 44) އަދި އެހެން އާޔަތްތަކުގައިވެސް ޖަހަންނަމުގެ ދޮރުތައް ބާރުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُواْ بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ عَلَى ٱلْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ٱدْخُلُوٓاْ أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ މާނައީ، "އަދި ކާފިރުވީމީހުން ބައިބަޔަށް ޖަހަންނަމާއި ދިމާލަށް ދުވައި ގެންދެވޭނެއެވެ. އެމީހުންނަށް ޖަހަންނަމުގެ ކައިރިއަށް އާދެވުނުހިނދު، އޭގެ ދޮރުތައް ހުޅުވޭނެއެވެ. އަދި އެ ޖަހަންނަމުގެ ބަނދޯރިން، އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްގެ އާޔަތްތައް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔައިދިނުމާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުން މިދުވަހާއި ބައްދަލުވާނޭކަމުގެ އިންޒާރު ކުރައްވާނޭ ރަސޫލުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވީ ނޫނެކޭ؟" އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އާދެ ކަލާނގެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.)" އެހެނެއްކަމަކު، އަޒާބުގެ ބަސްފުޅު ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ހައްޤުވެއްޖެއެވެ. އެންގެވޭނެއެވެ. "އޭގައި އަބަދަށް ދެމިހުންނަން ގޮސްގައި، ތިޔަބައިމީހުން ޖަހަންނަމުގެ ދޮރުތަކުން ވަންނާށެވެ! ފަހެ، (އެއީ) ކިބުރުވެރިވީމީހުންނަށް ތިބެން ތިބޭތަން، ހާދަހާ ނުބައިވީމީހުންނާ ތަނެކެވެ." (صورة الزمر 71-72)

ޖަހަންނަމުގެ ދަރު

ޖަހަންނަމުގެ ދަރަކީ، އެތަނުގެ މީސްތަކުންނާއި ހިލައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، يٰأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަހުލުވެރިން، ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްކުރާށެވެ! އެ ޖަހަންނަމުގެ ދަރަކީ، މީހުންނާއި ހިލައެވެ.." (سورة التحريم 6) އަހަރެމެން الله سبحانه وتعالى އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރެމެން ހުރިހާ އެންމެންނާއި، އަދި އަހަރެމެންގެ އާއިލާތައް، ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކުރެއްވުން. އާމީން.

ޖަހަންނަމުގެ ހޫނު

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَأَصْحَابُ ٱلشِّمَالِ مَآ أَصْحَابُ ٱلشِّمَالِ ﴿٤١﴾ فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾ وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾ لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾ މާނައީ، "ވާތްފަރާތުގެ މީހުންނެވެ. ވާތްފަރާތުގެ މީހުނީ، ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ (އެއުރެންވަނީ،) ހޫނު ވައިގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ކަކާކަޅުވާލާ ހޫނުފެނުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ކަޅުކަލަރުގެ ދުމަކުން އުފެދޭ ހިޔަނިގަނޑެއްގެ ތެރޭގައެވެ. (އެހިޔަނިގަނޑު) ފިނިޖެއްސެވުމެއް ނުދެއެވެ. އަދި އަރާމުއެއްވެސް ނުދެއެވެ." (سورة الواقعة 41-44) ކޮންމެއަކަސް، ހޫނާއި، ވައިތެރޭގައާއި އަދި ހިޔަލަށް، އަހަރެމެންގެ ހަނދަކޮށް، ހޫނުކަމުން ފިނިކަމަށް ބަދަލުކޮށްދޭ ތިން ގޮތެވެ. ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް މިތިންގޮތް ދެއްވިފައިވާތީއެވެ. އެވިރެންނަށް ފެން ދެއްވިފައި ވެއެވެ. އެވިރެންނަށް ވައިރޯ ދެއްވިފައިވާތީއެވެ. އަދި އެވިރެންނަށް ހިޔާވަސް ދެއްވިފައިވާތީއެވެ. فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ސަމޫމަކީ، ވަރަށް ހިފާތަން ހުންނަ، އަދި ވަރަށް ހޫނުކޮށް ހުންނަ ވައެވެ. އެއީ އެވިރެންނަށް ފިތުރުމުންނަ ވައިރޯވެއެވެ. ހަނދަނީ ފިނިކޮށްގަނޑު ފިނިވައިރޯވިއެގެ ބަދަލުގައި، އެވިރެންނަށް ފިތުރުމުންނޭ، އަނގަމުންދާ ވައިރޯވެއެވެ. މިސާލަކަށް، رِيَاهُ سَمُوم އަކީ، އަރަބިކަރައަށް އުތުރުފަރާތުން އަންނަ ވައިރޯވެއެވެ. އަދި އެވައިރޯވި ސަހާރާ ހަރަސްކޮށްދެއެވެ. އެގޮތުން، އެވައިރޯވީގެ ހުރިހާ ހިއުމިޑިޓީއެއް ގެއްލިދެއެވެ. އެއީ، އެވައިރޯވީގެ ފިނިކަން ގެއްލިގެންދިއުން. އަދި އެވައިރޯވި އަންނަނީ، ވަރަށް ހޫނުކޮށް، އަދި ހިފާތަން އަނދަމުން އަންނަ ގޮތްއެގައެވެ. މިއަށް ކިޔުނީ، ސަމޫމް އެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ޖެހުމުންދާނީ، މިފަދަ ވައްތަރުގެ ވައިރޯވިއެވެ. – އެއީ ހިހި، ކަކާލުންދާފަދަ، އަދި ހިހި ވައްކަވެ. وَحَمِيمٍ ހަމީމުއަކީ، ފެނެވެ. އެކަކަލާ، އެއީ ކަކާލުންދާ ފެނެވެ. އެވިރެންނަށް ބޯން ފެނަކީ އެއީއެވެ. وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ އެވިރެން ހިޔާގަނޑެއްގެ ބަދަލުގައި ލިބެންދާނެ. އަދި އެވިރެންނަށް ހިޔާ ލިބޭނެއެވެ. އެކަކަލާ، އެވިރެންނަށް ހިޔާގަނޑެއް ލިބޭނީ، ކަޅުކަލަރުގެ ދުންގަނޑެއްކެވެ. އެވިރެންނަށް ލިބޭނީ ހިތަލާ އެއީއެވެ. އަދި އެވިރެން ހިޔާގަނޑަކަށް ވަނުމުން، އެދުންގަނޑުގެ ހިހިކަމާއި އަދި ވަޒުގެ ސަބަބުން، އެވިރެން އާކަދަރާންނެއެވެ. މިދުންނެވާނީ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް الله سبحانه وتعالى ދެއްވާނެ ހިތާމައި، އަދި ވާނެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَمَآ أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ މާނައީ، "އޭ ޖަހަންނަމަކީ ކޮންއެއްޗެއްކަން ތިބާއަށް އަންގައިދިނީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟ އެ ޖަހަންނަމަ (ނާރާ) އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުބައިނޭގެވެ. އަދި ދޫކޮށްލައްވާސް ނުލައެވެ. ގައިގެ ހަމް އަނދައި ކަޅުކޮށްލާނެއެވެ." (سورة المدثر 27-29) އެގޮތުން، ޖަހަންނަމުގެ ސަބަބުން، މީސްތަކުންގެ ކުލަ ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ.

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އާދަމުގެ ދަރިން އަނދާ އަލިފާނަކީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ އެންމެ ހަތްދިހަބައިކުޅަ، އެއްބައި އަލިފާނެވެ." އަޞްޙާބުން، ދުނިޔެމަތީގައި މިވާ އަލިފާނަކީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ ހޫނުކަމުގެ، ހަތްދިހަ ބައިކުޅަ އެއްބައި ހޫނުކަމުގެ އަލިފާނެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ސަޙާބީން ދެންނެވިއެވެ. "والله، އާދަމުގެ އަލިފާން (މިހެން އަނދާލުމަށް) ފުދެއެވެ." (އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، ޙަޤީޤަތުގައްވާ އަލިފާނަކީ، އަރަދުވެންނަން މިފެންނަ އާދަމުގެ އަލިފާންނަމަ، އެއީ އެކަމަށް ފުދޭ މިންވަރުގެ އަލިފާނަށްވީހެވެ.) ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ މިދުނިޔޭގެ އަލިފާނަށްވުރެ ފަސްދޮޅަސް ނުވަބައި އިތުރު (ހޫނު) މިނެކެވެ. އެއީގެ ކޮންމެ ބައެއްގެ ހޫނުމިންވަސް، އެއާއި އެއްވަރުވެގެން ވެއެވެ." (މުސްލިމް 6811/40) އަޞްޙާބުން، ހިތާމަ ގެންނަވާ، އެއީ މިދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި އަރަދުވެންނަން ލިބޭނެ އެންމެ މަދު ޙަރަކާތްތަކަކަށްވުރެ، ހޫނުކަމުގައި ވެސް އިތުރު އަދަދެކެވެ. ޖަހަންނަމައިގެ ހޫނުކަމަކީ، އެއީއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ އަޑުއަހާނެ އެންމެ ނުބައި ހަޑަ، ފުރައްސާރައިގައި ބާރުކުރަނިވިކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ ވަރުގަދަކަން ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَذُوقُواْ فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا މާނައީ، "ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން ކަލޭ ކަންތައްތަކުގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ! ފަހެ، އަޅުގަނޑު ދެންވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިތުރުކޮށްދެނީ ޢަޛާބު ހެއްޔެވެ." (سورة النبأ 30) ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ، އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެ އަޒާބުގެ ސަބަބުން ދެރަވާނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ވާހަކަ ދައްކަވައިދޭ ...، ކަލޭގެފާނު، ކޮންމެ ދުވަހަކު އެޒާބު ގެނދެވޭނެއެވެ. އެހެންވެ، އެއިރުން އެކަމަށް ކޮންމެކަމެއް ނުދާނެއެވެ. އަދި އެއިރުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ނުދާނެއެވެ. އަޞްޙާބުން، ވާހަކަދަން، މިކަން މިގޮތަށްވުން، ހިތާމަ ގެންނަވާށެވެ! އަޅުގަނޑަން ވިސްނާލުމަށް، ޖަހަންނަމައިގައި ކުރިމަތިވާނެ ކަންތައްތަކުގެ ބިރުވެރިކަން ވިސްނުމަށް، މިއާއެކު ފުދެއެވެ. އަރަދުވެން الله سبحانه وتعالى އެދި ދަންނަވަން، އަރަދުވެން އެންމެން، ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނު ސަލާމަތްކޮށްދެއްވުން. އާމީން.

ޖަހަންނަމައަށް ވަންނަކަމާއި، އަޑުއިވޭކަމާއި، އަދި ޖަހަންނަމަ ނުވާވަރުކަން

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޙަދީޘުން، އަރަދުވެންނަން އެނގޭ، ޖަހަންނަމައަށް ވަންނަކަން، އަދި ޖަހަންނަމައަށް އަޑުއިވޭކަން. އަދި ދުރުއާންގެ އާޔަތުން އަރަދުވެންނަން އެނގޭ، ޖަހަންނަމަ ނުވާވަރުކަން. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُواْ لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا މާނައީ، "ދުރުހިސާބުން އެޖަހަންނަމައަށް އެއުރެން ފެންނައިރުގައި، ރުޅިއައިސް ކެކިއަރާ އަޑާއި، ގޮވާއިރުގެ އަޑު، އެޖަހަންނަމައިން އެއުރެންނަށް އިވޭނެއެވެ." (سورة الفرقان 12) އަޞްޙާބުން، ޖަހަންނަމަ، ރުޅިވެރިކަމާއެކު ނުވާވަރުވެގެންވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ޖަހަންނަމައިން އަލިފާން ތަނބަކެއް ނުކުންނާނެއެވެ. އޭގައި ބޮލުގައި ދެލޯ ހުންނާނެއެވެ. އަދި އަޑުއިވޭ ދެކަންފަތް ހުންނާނެއެވެ. އަދި ވާހަކަދައްކާނެ ދުލެއް އޮންނާނެއެވެ. އަދި އެއީ ބުނާނެއެވެ. "އަހަރެން މިހުރީ، ތިން ބައިމީހުން ޖައްބާރު ކޮންމެ ވެރިއަކު ހިފުމަށާއި، އަދި الله އާއެކު އިލާހަކު ބަލައިގަނެ މީހުން ހިފުމަށާއި، އަދި އަޅުކަނުގެ ބުދުތަކަށް ދުވާ މީހުން ހިފުމަށެވެ."

ޖަހަންނަމައަކީ ވާއަބަދަރުވާ ތަނެއްކަން

ޖަހަންނަމައަކީ ވާއަބަދަރުވާ ތަނެކެވެ. އެތަން ވާއަބަދަރު ދުރުމިންވާނެއެވެ. އަހުރެމެނަށް، އެކަކާރުފުމާއެ ހަވީރު ޒުވާބާ ވިދާޅުވެފައިވެސް، ޖަހަންނަމާއި އަދި ޖަންނަތް ވާއަބަދަރު ދުރުމިންވާނެއެވެ. އަދި އެތަން ނިމިގެންނުދާ އެއްވެސް ވަގުތެއް ނާންނާނެއެވެ. އިބްނު ހަޖަރު ވިދާޅުވެސް، މިއީ މިއުންމަތުގެ އިލްމުވެރިންގެ އިޖުމާއެވެ.

މިނުންގެ ސައިޒު

ޖަހަންނަމައިގައި މީސްތަކުންގެ ސައިޒު، އަދި ޖަންނަތުގައިވެސް މީސްތަކުންގެ ސައިޒު، ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުންގެ ސައިޒަށްވުރެ، ވަރަށް ބޮޑުކޮށްލެވޭނެއެވެ. ތިރިމިޒީގެ ހަދީޘެއްގައިވެސް، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަހަންނަމައިގެ މީސްތަކުންގެ ހަންގަނޑު ބޮޑުވާނީ، 42 ذِرَاعَ އެވެ..." (ذِرَاعَއަކީ، ގޮތުގަނޑެއްކަން މިންކުރެއް. އެހެންކޮށްފައިކަން ދަންނަވާނަ، ذِرَاعَއަކީ، ގޮތުގަނޑެއްކަން ތިންފޫޓު. މިތިންފޫޓުން އެސްޓިމޭޓްކުރެއް) އެގޮތުން 42 ذِرَاعَއަކީ ގޮތުގަނޑެއްކަން 126 ފޫޓެވެ. އެއީ ހަންގަނޑުގެ ބޮޑުމިނެވެ. މިބާ ފަހަރުގައި ހިތްނުއަރާފާނެ، ވީނަމަވެސް ހަމައްސަކަން ހަންގަނޑު ވާހަކަ އައިސްފައި މިވަނީ ޔަޤީންކުރައްވާ! ހަންގަނޑައް، ނަރުތަކާގެ އަންގު މުރިނދު ބައެވެ. އަދި ތަދު އިހުސާސްވުމަށް، އެބައިތައް. އަދި ދަތް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، "ދަތެއް އުހުދު ފަރުބަދަ ފަދައިން ވެގެންވެއެވެ. އަދި އެތެރިން އިހިނނަމަސް، ވައްކާއާއި އަދި މަރިނާގެ ދުރުމިން ފަދައެވެ." އެގޮތުން ސަފާރި، ސައިޒު ފުޅާކުރުމުގެ ފައިދާކޮށްދެއްވާ ޔަޤީންކުރައްވާ؟ އެއީގެ ބޭނުމަކީ ކާބަޔަށްވާ؟ ސަލަބައި، އެއީ، އަޒާބު ދެއްވާނެ ޓާގަ، އެބަންޏާއި ޢާދުލުކޮށް. ކަންފަހައްސަ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން، އެބަހަކަން ބޮޑުވެގެން ނުވެއެވެ. އެހެންނަމަ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންވެސް، ސައިޒުން ބޮޑުކުރެވިގެން ވެއެވެ.

ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ކާނާއި އަދި ބުއިން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِن جُوعٍ ﴿٧﴾ މާނައީ، "ކަޓުހުރި، ވިހަ ގަވާއިދުން ފުރޭ، އެއުރެންނަކަށް ކާނާއެއް ނުވެއެވެ. (އެ ކެއުމަކުން)، ހަރިގަނޑުކަން ބޮޑެއް ނުފޫނުގެވެ. އަދި ބަނޑުހައި ފުންކަން ފިލުވައެއް ނުދޭނޭނެއެވެ." (سورة الغاشية 6-7) އަހަރުމެންނަށް ސިފައިއި ކަންތައްތަކުގެ ގަވާއިދުގައި ނެތެވެ. الله سبحانه وتعالى އެ އެއްޗަކަށް ވަޙީކުރައްވާ، ضَرِيعٍ އެވެ. އެހެންސް، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާ، لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِن جُوعٍ އަދި އެއައްޗަކީ، ބާރުގައްސަޔާއި އަދި ބަނޑުހައިފުންކަން ފިލުވައިދޭ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ކަންމަތަސް، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ މައިގަނޑު ކާނާއަކީ، ޖަހަންނަމައިގެ ٱلزَّقُّومْ ގެ ކާށި ގަހެއްގެ މާވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އެގޮތުގައި ބަޔާންކުރެއްވުން ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ، إِنَّ شَجَرَةَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَٱلْمُهْلِ يَغْلِي فِي ٱلْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ ٱلْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ޒައްޤޫމް ގަހަކީ، (ޖަހަންނަމައިގައި) ފާފަވެރިޔާގެ ކާނާއެވެ. ގޮތުކޮޅި ފަދައިން، ބަނޑުތެރޭގައި އެ ކެކެނީއެވެ. ކެކި ހޫނުވާ ފެން ކެކޭފަދައިންނެވެ." (سورة الدخان 43-46) އެގޮތުން، އެވަރިން އެކާނާ ކާނެއެވެ. އަދި އެކާނާ ކެއުމުން، އެވަރިންގެ ބަނޑުގައި ގޮތުކޮޅި ފަދައިން، އެތަކެތި ކެކޭނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ޖައްޤޫ ގަހާއި ބެހޭގޮތުން އެހެން މިސާލެއް ދެއްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. أَذَٰلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ ٱلزَّقُّومِ

﴿٦٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِّلظَّالِمِينَ﴿٦٣﴾ إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِيٓ أَصْلِ ٱلْجَحِيمِ﴿٦٤﴾ طَلْعُهَا كَأَنَّهُۥ رُءُوسُ ٱلشَّيَاطِينِ ﴿٦٥﴾ فَإِنَّهُمْ لَأَكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ﴿٦٧﴾ މާނައީ، "މުނިފޫހިފިލުވުން (ވަގުތު) ރަނގަޅުކަން ބޮޑީ (ޖަންނަތް) ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ޒައްޤޫމް ގަސް ހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން، އަނިޔާވެރިންނަށްޓަކައި، އިމްތިޙާނެއްކަމުގައި ތިމަންއިލާހު އެގަސް ލެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއީ ޖަހަންނަމުގެ އަޑީން ފަޅައިގެންނުކުންނަ ގަހެކެވެ. އޭގެ މޭވާ، ޝައިޠާނުންގެ ބޮލުތަކާ އެއްފަދައެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއުރެންނީ އެއިންކާނޭ ބަޔަކުކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އެއިން ބަނޑުތައް ފުރާނޭ ބަޔެކެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން، އޭގެމަތީގައި އެއުރެންނަށް ހޫނުފެނުގެ މިކްސްޗަރެއް (އެބައި، ޒައްޤޫމާއި ހޫނުފެނާއި އެކުވެފައިވާ ދިޔަވެފައި) އެއުރެންނަށްވާނެކަން ކަށަވަރެވެ." (سورة الصافات 62-67) އެހެންކަމުން، މިދުނިޔެގެ ގަސް ފަދައިގެން އަންނަނީ، ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ އަޑީން. އެހެންކަމުން، އެގަހަކީ ކަށިގަހެއް، ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ނުބައި ހިސާބުން. އެހެންކަމުން، އެތަނުގެ އަހުލުވެރިން އެއިން ގިނައިން ކާވަރުކަން، އެވެރިން ބޮޑުކޮށް ބަނޑުފުރައިކަން އިޙްސާސްކުރާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުކޮށް ކަރުހިއްކުން އިޙްސާސްކުރާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ފެންބޯންދާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ބޯނީ، ކަކަހަލަ ހޫނުފެނެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކާނާއި ބުއިމެވެ.

އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا ٱلضَّآلُّونَ ٱلْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾ لَأَكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾ فَمَالِئُونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٥٣﴾ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾ فَشَارِبُونَ شُرْبَ ٱلْهِيمِ ﴿٥٥﴾ މާނައީ، "އޭ މަގުފުރެދިގެންވާ، އަދި ދޮގުކުރާ މީހުންނޭވެ! ދެން ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ޒައްޤޫމް ގަހުން ކާނޭކަން ކަށަވަރެވެ. ފަހެ، އެއިން ބަނޑުތައް ފުރައިލާނޭ ފަރާތްތަކެވެ. ފަހެ، އޭގެ މަތިން ކެކިގެންދާ ހޫނުފެން ބޯނާމެވެ. ފަހެ، ފެންބޯބަލިޖެހިފައިވާ ޖަމަލު ފެންބޯފަދައިންނެވެ!" (سورة الواقعة 51-55) އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى މިއާޔަތް ވަޙީކުރައްވައި، ހައްޤު އެއީ ބާޠިލުކަމަށް ބުނި މީހުންނަށެވެ. ހައްޤު އެއީ ބާޠިލުކަމަށް ހެދި މީހުންނަށް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، މިހާ ހަމަކަށަވަރުންވެސް، ޒައްޤޫމް ގަހުން ކާނާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އޭގެ މައްޗަށް ކެކި ހޫނު ފެން ބޯނާމެވެ. ފަހެ، ފެންބޯބަލިޖެހިފައިވާ ޖަމަލު ފެންބޯފަދައިންނެވެ!

ކޮންމެއަކަސް، ޖަސަދަކީ ބައްޔަކުރާކަން އުސްތުރަކަން ވަޢްދުރައްގެ ބައްތައްތުރުގާ އެއްޗެއްކެވެ. އިސްތިރާން މިޖެހޭ ބައްދަލުގެ ސަބަބުން، އިސްތިރާ ފެންބޯން ފަހައެވެ. އަދި އިސްތިރާ ފެންބޮޑުވުން، ފެންބޮޑުވުމުގެ ސަބަބު، އެންމެފަހުން އިސްތިރާ ގަޔަށްވެއެވެ. އިސްތިރާބޮޑުވުމުން ބޮޑު ބައްދަލުގެ ސަބަބުން، އިސްތިރާވުން ކަރުހިއްކުން ނެތްކަމެވެ. އެކަމަކު، އިސްތިރާވުން ހިތަންޑު ވަރަކަށް ފެންބޯނަސް ކަރުހިއްކުން ނުފިލާނެއެވެ. އަދި އިސްތިރާވުން މަދުވެގެން ފެންބޮޑުވުން ދެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން، ބޯމުންނާރި، ބަލިޖެހިފައިވާ ޖަމަލުތަކެއް ފަދައިންނެވެ. އަދި އެވެރިން ބޮޑުގޮތް، ފެން ނުބޯނެވެ. އެވެރިން ބޮޑުގޮތް، ކާމިޔާބު ނުވާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ގިނައިން ބޯވުމުން، އެވެރިން ބޮޑުގޮތް ކަރުހިއްކުމުން ދާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން އިތުރަށް ކާން ބޯން ތަކެއް ހުރިހެއްޔެވެ؟ الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، هَٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ وَآخَرُ مِن شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾ މާނައީ، "މިއީ ޢަޒާބެވެ. ފަހެ، އެއުރެން އޭގެ ރަހަ ބަލައިގަންނަހުރިކަމެވެ! (އެއީ) ކެކިކެކި ހޫނުފެނާއި، ވާރީހެވެ. އަދި އެފަދަ އެހެން ބާވަތްތަކުގެ އެހެނިހެން ޢަޒާބު އެއުރެންނަށް ހުންނާނެއެވެ." (صورة صٓ 57-58) މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، حَمِيم އާއި އަދި غَسَّاقٌ އެވެ. ހަޑިވެފައި، ކަކުރުތަކާ ފެނެވެ.

އަދި ޣައްސާޤީ، މިތަނުގައި ތަދުޖެހޭފަދަ ފިނިވާވަރުގެ ފެނެވެ، ވަރަށް ފިނިކަންގަދަ ފެނުގެ ގޮތުގައެވެ. އެކަމަކު، އަލްޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވަނީ، غِسْلِين އަކީ غَسَّاقُ އެވެ. (މިދެބަހަކީ، ދުނިޔޭގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ދެބަސް.) އަލްޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވަނީ، މިދެބަހުގެ މާނައަކީ، އެއް މާނައެވެ. އެއީ، ޖަހަންނަމުގެ މީހުންގެ ހަށިތަކުން ފައިބާ ދިޔައެވެ. (މިއާދޭސްތަކުގެ މާނަ ބައްލަވާލެއްވުމަށް، ދުބްރިސްން ފޮތުގެ ތަފްސީރު ބައްލަވާލައްވާ) އަދިވެސް ސަރަޙައްދު، އެހެނިހެން މީހުންގެ ހަށިތަކުން ނިކުންނަ ލޭ، ހެދިގެން ނިކުންނަ ދިޔަ އަދި މާ ނިކުމެއެވެ. އަދި އެހެން ޖައްސަނީ ޖަހަންނަމުގެ މީހުންގެ ހަށިން ފޭދޭ ބާވަތެކެވެ. غَسَّاقُ އާއި غِسْلِين އަކީ އެއީއެވެ. އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَإِن يَسْتَغِيثُواْ يُغَاثُواْ بِمَآءٍ كَٱلْمُهْلِ يَشْوِى ٱلْوُجُوهَ بِئْسَ ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا މާނައީ، "(...) އެމީހުން ފެނަށްއެދި ގޯވައިލިނަމަ، އެމީހުންނަށް ދެއްވޭނީ، ތެލުގެ ދިރުތައް ފަދަ (ހޫނުކޮށްފައިވާ) ފެނެކެވެ. (އެފެން) މޫނުތައް ފިހާލާނެއެވެ. (އެމީހުންނަށް ދިނުމަށް) ބޮއިގޮތް ނުބައިކަމެވެ! އަދި ތަކުލީފުވެރި ހުރި އެޖަހަންނަމަކީ ނުބައިކަމެވެ!" (سورة الكهف 29)

ކާނާއާއެކު، ޖަހަންނަމުގައި ތަކުލީފު ދެއްވުމަށް ދޫކުރައްވާ ދުނިޔޭގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބާވަތެވެ. އަދިވެސް އެހެން ހަތަރު ކަހަލަ ފިސްޖެހުންވެސް. އެއީގެ ތެރެއިން އެކައްޗަކީ، ٱلْحَمِيمِ އެވެ. އެހެންނަމަ، ހޫނުގަދަ ކަކުލުންޔާ ފެނެވެ. ދެވަނައީ، غَسَّاقُ ނުވަތަ غِسْلِين އެވެ. މިއީ ހަށިގަނޑުން ފައިބާ ދިޔައެވެ. އަދި ތިންވަނައީ، الصَّدِيد އެވެ. އެއީ، ޖަހަންނަމުން ނުކުންނަ ދިޔައެވެ. އަދި މުސްލިމުގެ ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "ކާނާއާ މަސްތުވާ އެއްޗެއް ބޯމީހުންނަށްވެސް. ހަމަކަށަވަރުން، الله عز وجل، މަސްތުވާތަކެތި ބޯމީހުންގެ މައްޗަށް ތަހުދީދުކޮށްފައި، އެމީހުންނަށް طِينَةُ الخَبَالْ ދިއްލުން ބޮއިން ދެއްވާނެކަމެވެ." އަސްޙާބުން ދެންނެވިއެވެ. "ތިރަސޫލާ، طِينَةُ الخَبَالْ އަކީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ދިޔައެވެ. ނުވަތަ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ހަށިތަކުން ނިކުންނަ ދިޔައެވެ." (މުސްލިމް 4962/23) އެހެންކަމުން، ދުނިޔެވީ ދިރިއުޅުމުގައި ބަނޑުބޮޑުކަމާ ޖަހަންނަމުގައި ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ ޖަހަންނަމުން ނިކުންނަ ހާލަތަށް ބޮނެވެ. ކާނާއާއެކު، ދިޔަ އެކުލެވިގެން ހުރި، ٱلْمُهْلْ އެވެ. އަލްމުހުލު އަކީ، ކަކުލުންޔާ ތެލެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އެމީހުންގެ ކަރުމައްޗަށް ދިޔައިން ގެންދާނެއެވެ. އަދި އެދިޔައިން އެމީހުންގެ މޫނާއި ކަތިލައިކުރާނެއެވެ، އެމީހުންގެ މޫނުގެ މަސްތައް ވެއްޓި، އަދި އެމީހުންގެ މޫނުގެ މަސްތައް ފިހިގެން ދާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، އެމީހުން ބޮއިގަން ބޭނުންވެއެވެ. މިއިގެން ދިފާއަށް ބޭނުންވި، އެމީހުން ކަރުގަނޑުން ފޮއިލުމަށް ދާތްތަކުގައި ތަދުވާނެއެވެ. އެއީ އަދި ކަކުލުވެ. އެމީހުންގެ ކަރުމައްޗަށް މިވެސްތާ، ކަކުކަކުވުމަށް ތެލުގެ ސަރަޙައްދު، އެމީހުންގެ މޫނުގައި ހުރުނު މަސްތައް ފިރިގެންދާނެއެވެ. މިއީ ތިރިމިޔޭގައިވާ ހަދީޘެވެ.

ޖަހަންނަމުގެ މީހުންނަށް ހެދުން

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُءُوسِهِمُ ٱلْحَمِيمُ މާނައީ، "ފަހެ، ކާފަރުވި މީހުންނަށް އަލިފާނުގެ ހެދުންތައް ކަނޑައި ކުރައްވާފައިވެއެވެ. (އަދި) އެމީހުންގެ ބޯތަކުގެ މައްޗަށް ކަކުލުނުވަ ހޫނުފެން އޮއްސަވާނެއެވެ." (سورة الحج 19) އެހެންކަމުން، އެމީހުންގެ ހެދުންތަކީ، އަލިފާނުންނެވެ. އަދި އެހެން އާޔަތްތަކުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، އެމީހުންގެ ހެދުންތައް، ޤަތިރާނުންނެވެ. ގިރާވައިވާ ތިމަރަކެވެ. އެހެންކަމުން، ތިމަރައިން ތިރާވައިވާ ހުނު ހެދުމެއް ތަރުގެން އަޅުވާނީ ހިނގާފަ ގެންނަވާނެއެވެ. އެމީހުންގެ ހެދުމަކީތޯ، އެ ހެދުމެވެ. އެހެންކަމުން، الله

سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِى ٱلْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ ﴿٥٠﴾ މާނައީ، "އަދި އެދުވަހުން، ކުށްވެރިންތައް އެކުއެކުގައި ކަސްތޮޅު އެޅުވިފައިވާ ކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެއުރެންގެ ގަމީސްތައް ގަތިރާނުން ހަދާފައިވާ ކަމީސްތަކެވެ. އަދި އަލިފާން، އެއުރެންގެ މޫނުތައް ނިވައިކޮށްލާނެއެވެ." (سورة ابراهيم 50-49)

ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން

ކޮންމެއަކަސް، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ދުނިޔޭގެ އަލިފާނަށްވުރެ ކިހާވަރަކަށް ހޫނު ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، އަދުގަނޑުވެސް ދުނިޔޭގެ އަލިފާނުގެ ތަފާތު، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ދުނިޔޭގެ އަލިފާނަށްވުރެ ހަތްދިހަގުނަ ހޫނުކަމަށް ވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަހަންނަމުގައި އެންމެ ލުއި އަލިފާން ދުނިޔޭގެ އަލިފާނާ އަޅާބަލާއިރު، ﷲ އަހުރެމެންނަށް ކިހާވަރެއްގެ އަޒާބު ދެއްވާނެ ހެއްޔެވެ؟ އިނގޭތޯ، ހަމަ ދުނިޔޭގައި ޓިމްބާ ކޮޅުގައި ހުންނަ އަލިފާނަށް އަޅާބަލާއިރު، އެންމެ ކުޑަ ތަފާތެއް ހުރި ހެއްޔެވެ؟ އެއީ ދަންނަވާނަމެވެ. "ޔާއްލޯހެވެ." ﷲ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވާނަމެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިޔަބައި ހިތްވަރު ގަދަ ކަމުގައި، އެއަށްވުރެ ހޫނުކަމަށް ވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގެ އަލިފާނަށް ވުރެ ކިހާވަރަކަށް ހޫނު ވާނެއެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިބާ ދެކޭ އަލިފާން، ދިރިހުރުމުގެ ހިތްވަރުގެ ތަފާތު ނަމެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިބާގެ ބޮލުގައި އަލިފާން، އެއަށްވުރެ ހޫނުކަމަށް ވާނެއެވެ.

(އަދި ދުނިޔެ މަތީގައިވާ ގިނަ ވިހުރިން، ދުނިޔޭގެ ހަރުފަތުގެ ތެރޭގައި ވާ ގަދަވެރިންނާއި ރަސްރަސްކަލުން، އެމީހުންގެ ބިން ތަކެއް ހިފައިގަތުމަށް ދިޔަ ފަހަރުތަކުގައި، ވެރިކަން ހިތްހަމަ ނުކުރެވުނު މީހުން ކިހާ ގިނަ ހެއްޔެވެ؟ ހަމަހަމަކަމުގެ ޖަމާޢަތްތަކުގައި، އެމީހުންގެ ހަމަޖެހުމަކީ ވިސްނުން ނެތް ހާލުން ހިތްވަރު ގެއްލިފައި ހުރިކަމެވެ! ދުނިޔޭގެ އަލިފާނުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންގެ ސިފަތައް ބަދަލުވެގެން ދިޔައީއެވެ! ހަމަހަމަކަމުގެ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ހުރިހާ ތަޖުރިބާއަށް ވުރެ، އެއީ ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންކަމެވެ! ދުނިޔޭގެ ތަޖުރިބާއަކީ ހިތްވަރު ކުޑަކުރާ ކަމެކެވެ! ކޮބައިތޯ އެންމެ ގަދަ ވެރިން ހިތްވަރުގެ ތެރޭގައި ހަމަ ހުރިހާ ބާރެއް ހޯދިގަތުމަށް ހަދާފައިވާ މީހުން! ދުނިޔޭގެ ރަސްކަލުން ހިއްވަރުގައި އެންމެ ދުވަސްވަރު ހާލަތުގައި! ދުނިޔޭގެ ސަބަބުން އެބައިމީހުން ހިތްހަމަނުޖެހުމެވެ! އެ ސަބަބުގެ މަތިން، ދުނިޔޭގެ ހަމަޖެހުމަށް ވުރެ، ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ކުޑަ އަލިފާން. ﷲ سبحانه وتعالى އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާ، ދިޔަ ފަހަރު ދުނިޔޭގެ ބަރުވެރިކަން ފަދައިން، ހިތްވަރު ގަދަކަމަށް، އެއަށްވުރެ ބޮޑު ހާލަތު ހެއްޔެވެ؟ އެއީ ދަންނަވާނަމެވެ. ޔާއްލޯހެވެ. އަހަރެން މިހިރީ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން ދެނެގަތީ. ﷲ އެކަލާނގެ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވާނަމެވެ. ތިމަންއިލާހު ތިބާ ދެކޭ އަލިފާން، ދިރިހުރުމުގެ ހިތްވަރުގެ ތަފާތު ނަމެވެ. ތިބާ ދެކޭ ބޮލުގައި، ދިރިހުރުމުގެ ދުވަސްވަރަކީ ވެސް ކަމެވެ. ތިބާ ދެކޭ ބޮލުގައި، އެއީ ކަލޭގެފާނު ﷲ އާއި އެކު ދުނިޔޭގެ ބަދަލުގައި ނިސްބަތްވެގެންދާނެއެވެ. އެހެނަސް، ތިބާ އެކަލާނގެ ދިފާޢުކުރު ނިކަމެތިވެފައެވެ... އެންމެ ކުޑަ އަލިފާން ދުނިޔޭގެ ތޯއެވެ؟ ނަބިއްޔާގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިކަމަށް އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ މިދުނިޔޭގައި، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ދުނިޔޭގެ ތެރޭގައި، އެންމެ ކުޑަ އަލިފާން ދުނިޔެ، އެމީހުންގެ ހިތްވަރުގެ ތެރޭގައި ހަތްދިހަ ބައިކުޅަ ބައެއް ދުނިޔެވެ. އެގޮތުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެއާގެ ސިފަތަކީ ބަލިކަށިކަން ހިނގާފައިވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 8/76/566) ދުނިޔޭގައިވެސް، އެންމެ ކުޑަ އަލިފާނެވެ. ދިރުން ހަމަޖެހިފައި، ކުރެވޭ ގަޑިގަޑީގައި ހިތް އަދިވެސް ތަޖުރިބާކުރުމުގެ މަޤާމެވެ. އަދި އެ އަދިވެސް ތަޖުރިބާގެ ހިތްގެ ސަބަބުން، ހިތްވަރު ސިފަތަކުގެ ބަލިކަށިކަމެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އެންމެ ކުޑަ އަލިފާނަކީ އެއީއެވެ. އަހަރެމެން ﷲ سبحانه وتعالى އެދި ދަންނަވަމު، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުން އަހަރެމެން ސަލާމަތްކުރައްވާށިއެވެ. އާމީން.

އަދިވެސް އަބޫ ސައީދުލް ޚުދުރީ އަރިހުން ރިވާވެގެންވޭ، އެއްފަހަރަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބައެއް ސަޙާބީންނަށް ވަޢުޡުކުރައްވައި އިރުޝާދުދެއްވައިދެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅު ނިންމަވާ ގޮތުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަރުކަށިކަމާއި ދިމާކުރައްވައި ވާހަކަދައްކަވައި، ޖަހަންނަމަގެ ސަލާމަތުން، މިވަގުތު އަލިފާނުގައި އެކި ބަޔަކަށް، އަލިފާނުގެ ސަލާމަތް ވެގެން ދިއުމަށް ލޮބުވެތި ކަމުގައި ވާނެއެވެ. އަ މިވަގުތު އަލިފާނުގެ ކޮންބައި ހަމައަށް ހިފާނެއެވެ.
އަދި އެކަލޭގެ ސަލާމަތް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އޭރު رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެކަލޭގެފާނުގެ ބޭނުންފުޅުތަކަށް ޝަފާޢަތްތެރިވެވަޑައިގަތުމަށް ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެނގޭ ކުޑަ މިންވަރު، މިއީއެވެ. އަދި އެނގޭ ފަރާތަކީ މުނާފިޤުން، އެނގޭ ފަރާތަކީ ނަރަކައިގެ ތިރީގެ މަޤާމުގައި ވާނޭ މީހުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވޭ، إِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މުނާފިޤުން ވާހުށީ، ޖަހަންނަމައިގެ އެންމެ ތިރީގެ ދަރަޖައިގައެވެ..." (سورة النسأ 145)

ހަންގަނޑުތައް ބަދަލުވެގެންދިއުން

ޖަހަންނަމައިގެ އަނދާ އަލިފާނު، ހަންގަނޑުތައް ބަދަލުވެގެންދިއުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވޭ، إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُواْ ٱلْعَذَاب މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މިތަނުގައިވާ އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވި މީހުން، ނިކަންހުރެ މިތަނުގައި އެމީހުން ޖަހަންނަމައިން ވައްދާ ހުށީމެވެ. އެމީހުންގެ ހަންގަނޑު ބަދަލުވެގެން ކޮންމެހިނދަކު، އެމީހުންގެ ހަންގަނޑު އެހެން ހަންގަނޑަކާ ބަދަލުކޮށްދެއްވާހުށީމެވެ. އެއީ، އެމީހުން ޢަޛާބު ތަހުގީޤު ކުރުމަށްޓަކައެވެ..." (سورة النسأ 56) ކާފިރުންނަށް، މިއަދުގައި ސަލާމަތުން ޢަޛާބަށްފޮނުވައެވެ. އެއީ، ނަރަކައިގެ ތަޖުރިބާ، އަޅުގަނޑު ދޭހަވާ ހުރިހާ ހަދަސާ ތަނެއްހެން، ހަންގަނޑު ބަދަލުވެގެން ނަރަކައިގެ ހުރިހާ ތަނެއް ހުރި ބިރުވެރިކަމެވެ. އަދި މަސްގަނޑުގެ ތެރޭ އަދި ތެރެއަށް ޖެހުނު ރުއްތައް ފުނުގައި، ނަރަކައިގެ ހުރިހާ ތަނެއްގައި އެކަލޭގެ ވެރިކަމާއި ހަސްތަކެއް ހުރިކަމެވެ. އެހެންވީ، މިޤާމު ހަންގަނޑުގެ ތެރެއަށް އިންޖެކްޝަން ކުރެވޭ ވަރަށް ހަރުކަށިކޮށް ހުރިހާ ކަމެއް ދިމާވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެހެން މަސްގަނޑުގެ ތެރެއަށް ފޮނުވާލެވޭ ފަރުދުން، ވަރަށް ޤައުމެއް ހުރިހާ ތަނެއް، އެހެންނަމަވެސް ނުރައްކާލުމުގައި ވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަންގަނޑު ބަދަލުވުމުން، އަދި ނަރަކައިގެ ހުރިހާ ތަނެއް، ދީން الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ ހަންގަނޑު ދޫކޮށްލާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެކަލާނގެ ޢަޛާބު ވާހަކަ އެނގޭނެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ބަދަލުވެގެން އަލަށް ލިބިދޭ ތަޖުރިބާކުރަމުން ދާނެއެވެ.

ވިރިގެންދިއުން

އަދި ދީން އެހެން ޢަޛާބު ދޭހަވާނެއެވެ. އެ ޢަޛާބަކީ ވިރުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُءُوسِهِمُ ٱلْحَمِيمُ ﴿١٩﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِى بُطُونِهِمْ وَٱلْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ކާފިރުވި މީހުންނަށް އަލިފާނުގެ ހެދުންތައް ކަނޑައެޅިގެން ހުންނާނެއެވެ. (އަދި) އެމީހުންގެ ބޮލުގެ މަތިން ހޫނުވެފައިވާ ފެން އޮއްސާލެވޭނެއެވެ. އެފެނުން އެމީހުންގެ ބަނޑުގެ ތެރޭގައިވާ ތަކެތި އާއި ހަންގަނޑު ވިރުވައިލެވޭނެއެވެ." (سورة الحج 19) އެގޮތުން، ވިރުވަނީ ހޫނުވެފައިވާ ފެނުން އެމީހުންގެ ބޮލުގެމަތިން އޮއްސާލުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންގެ ގޮލުތައް އަދި ހުރިހާއެއްޗެއް ބޭރަށް ނިކުންނާނެއެވެ. މިފެން ބޮލުގައި، ބޭރުން ފެނިގެންދެވޭ. އަދި ކަށިގޮޅި، ގޮލުތައް ހުރިހާ އެއްޗެއް ބޭރަށް ނިކުންނާނެއެވެ. އެފެނުގެ ހޫނުކަމުން، އެތެރޭގެ ސަބަބުން، އެތެރޭގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ވިރުވާލާނެއެވެ.

އަދި ދެން މޫނަށް ދެއްވާ އަޒާބެއް ވެއެވެ. އަދި މޫނަކީ، އެންމެ ޝަރަފުވެރި ތަނެވެ. އެހެންވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، މޫނުގައި ނުޖަހާށެވެ. ސަބަބަކީ، މޫނަކީ، އިންސާނާގެ އެންމެ ޝަރަފުވެރި ގުނަވަނެވެ. އަދި މޫނަކީވެސް، ވަރަށް ނާޒުކު ގުނަވަނެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ މާނައީ، "ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން އެއުރެންގެ މޫނުތައް އަންދާނެއެވެ. އަދި އެއުރެން އެތަނުގައި ދުލިފޫނު ހަދައިގެން ތިބޭނޭތެވެ." (سورة المؤمنون 104) އެގޮތުން، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން، އެމީހުންގެ މޫނުތަކަށް ބާރުލުންގަނެއެވެ. އަދި އެ އަލިފާން ހުނުވުގައި، ހިހާވާނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންގެ މޫނުތައް އަޅިބޮކޮށްލާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މޫނުމައްޗަށް ބާރުލުންގާ ހުންނަކަށް އަލިފާނެވެ.

މޫނުތައް (ބިންމަތީގައި) ދަމުމާއި އަދި މޫނުތައް ކަޅުވެގެންދިއުން

އަދި އެހެން އަޒާބެއް ވެއެވެ. އެއީ މޫނު ބިންމަތީގައި ދަމުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي ٱلنَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُواْ مَسَّ سَقَرَ މާނައީ، "(އެއީ) އެއުރެންގެ މޫނުތައް ވަށައި، ޖަހަންނަމުގެ ތެރޭގައި ދަމައި، ގެންދާ ދުވަހެވެ. (އަދި އެއުރެނަށް އަންގާނެއެވެ.) ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގެ ބީހުމުގެ ރަހަ، ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަންނާށެވެ." (سورة القمر 48)

އަދި ދެން އަޒާބެއްގެ ގޮތުގައި އެމީހުންގެ މޫނުތައް ކަޅުކުރެއްވުންވެސް ހިމެނެއެވެ. އަދި މިއީ އެމީހުންނަށް ހުރި ޙަޤީރުކަންނަވާޔައްވުމެއް، އަދި ނިކަމެތިކުރުމެއްވުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَٱلَّذِينَ كَسَبُواْ ٱلسَّيِّئَاتِ جَزَآءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِّنَ ٱلَّيْلِ مُظْلِمًا أُوْلَٰئِكَ أَصْحَابُ ٱلنَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ މާނައީ، "އަދި ނުބައި އަމަލުތައްކުރި މީހުންނަށްޓަކައި، ކަންތައް ނުބައިކަމާއި އެފަދަ ޖަޒާއެވެ. އަދި އެއުރެންގެ މައްޗަށް ފޮރުވިފައިވަނީ، ނިކަމެތިކަމެވެ. الله ގެ ޢަޛާބުން ރައްކާތެރިކުރާނޭ އެއްވެސް ފަރާތެއް އެއުރެންނަކަށް ނުވެއެވެ. އެއުރެންގެ މޫނުތައް، ކަޅު އަނދިރި ރޭގެ ބައެއް ބައިތަކުން ނިވާކޮށްލެވިފައިވާ ކަހަލައެވެ. އެއުރެންނީ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެއުރެން އެތަނުގައި އަބަދަށް ދެމިތިބޭނޭތެވެ." (سورة يونس 27) ސުބްޙާނަﷲ، އެއްވެސް ފަހަރަކު އެދުވަސްތަކެއް "އަބަދަށް" މިހެން އަޅުއިވުއްޖެނަމަ، އެދުވަސްތަކުން ފަހަކަ ދިޔައިކަސް، ކުޑަ ހިސާބުތަކަކަށް އެބާބެ ދެއްވާން ވާހަކައެއް ނޫން. މިލިއަން އަހަރު، ބިލިއަން އަހަރު، ހިސާބު ވަރަކަށްވެސް ގުނެއްވުނީ، އެއީ ނިމުމެއް އޮތްކަމެއް ނޫން. އެއީ ދާއިމީކަން.

އަލިފާނުން ވަށާލެވުން

ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބަކީ، ތާއަބަދަށް ދެމިގެންވާ އަޒާބެކެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހުރިހާ ދިމާލަކުން، އަޒާބުން ވަށާލެވިގެންވެއެވެ. އެއީ ކުރިމަތިންނާއި، ފުރަގަހުންނާއި، ވަމިންނާއި، ކަނާތުންނާއި، އަދި ހުރިހާ ދިމާލަކުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِٱلْكَافِرِينَ މާނައީ، "(...) ހަމަކަށަވަރުން، ޖަހަންނަމަކީ، ކާފިރުން ވަށައިލާފައިވާ ތަނެކެވެ." (سورة العنكبوت 54) އެގޮތުން، ސުވާލަކީ، ޖަހަންނަމުގެ ހުރިހާ ފަރާތަކުން އެމީހުން ވަށާލެވިފައިވަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ (އަދި އެއްޗިހިތަކުން ވަށާލެވިފައި ހުންނަނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. بَلَىٰ مَن كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُوْلَٰئِكَ أَصْحَابُ ٱلنَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ މާނައީ، "އެހެންނޫންކަމުގައި ނުވެއެވެ. ފާފައެއް، އުފެއްދި މީހަކު، އުފަލާ ވަށާލައި

މީހުން، (އެބަހީ، އެއުރެންގެ ކުށްތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަބައެއް މީހުން) ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެއުރެން އެޖަހަންނަމައިގައި އަބަދަށް ދެމިތިބޭހުށްޓެވެ." (سورة البقرة 81) ސަބަބަކީ، އެވަރިންގެ ކުށްތަކުގެ ތެރެއިން އެވަރިން ގެންދެވޭގޮތުން، ޖާގަލެއްނުވާގޮތަށް އަލިފާން އެވަރިން ވަށާލައެވެ.

ކާފިރުންނަކަށް، އަލިފާން، އެވަރިންގެ ހިތްތަކަށް ވަންނާނެއެވެ. މިއީ ނަފްސާނީ ތަދުއެކެއް، ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ތަދުއެކެއް މާގަދަ ދެންނެވޭގޮތަށް ﷲ އެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. كَلَّا لَيُنۢبَذَنَّ فِى ٱلْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ ٱللَّهِ ٱلْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ ٱلَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى ٱلْأَفْـِٔدَةِ ﴿٧﴾ މާނައީ، "ހަމަޔަގީނުން އެހެންނުވާނެއެވެ. ފުނޑުފުނޑުކޮށްލާ ޖަހަންނަމައަށް އޭނާ އެއްލައިލެވޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ފުނޑުފުނޑުކޮށްލާ ޖަހަންނަމައަކީ، ކޮންއެއްޗެއްކަން، ކަލޭގެފާނަށް އަންގައިދިނީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟ (އެއީ) ﷲ ގެ އަނދައިރުވާ ހުންނަ ޖަހަންނަމައެވެ. އެއީ ހިތްތަކަށް އަރައިގަނނާ، ވީން ފުރުވަނިވި ޖަހަންނަމައެވެ." (سورة الهمزة 4-7)

ގޮދުރު ދަމަންޖެހުން

ދުނިޔޭ ގޮދުރު ދަމަންޖެހުމެވެ. އެއީ ހުރިހާ ކޮންމެ ކަމަކުން ޢަޛާބުލިބޭ، އަދި ނުބައި ކަންތައްތައް ނަހީކޮށް، އެކަމުގެ، އެމީހުން ޢިލްމުދީ އެކަން ނުކުރި މީހުންނެވެ. އުސާމާ ބިން ޒައިދު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިކަމަށް، އަހުރެން އަޑުއިވުނެވެ. "މިހަކު ގެނެސް، ޖަހަންނަމައިގެ ތެރެއަށް ފަތްތާނެއެވެ. އަދި އެހިރާ، (ފުއް) މުގުރާ ވަށައިގެ ހިނގައްޖެހެން، ޖަހަންނަމައިގެ ތެރޭގައި ވަށައިގެން ހިނގާނެއެވެ. (އުޅެގަނޑެއްކަން ހިއްޕުނުވާ ތިރިއޭގެ ތެރެއިން އެކަކެއްވެސް، އިހުގެ ފުއްމުގުރާ މެދުން ފުރިފައިވާ ވަރުގަނޑެއް. އެމީހުން، އެމެހެން އިންނަމަލާހިކާ، ބޮޑު ބަރިވެރިކަމާއި އެކު ހިނގާ އިންނާނެއެވެ. ދެން މިހާ ހިރާއި، ހިޔާއި ދެކޮޅެނޭކަން ގެނެސްޖެހޭނެއެވެ. އަދި ހިޔޭ ވަށައިގެން އެހެކުދޭން، މިހިރަ، ތިޔާ ހިޔާމިހުގައި އުޅުނީ، ގޮވާން މުގުރުމުގެއްވާނެއެވެ. އެހެރީ، އެ ހިޔާ، ގޮދުރު ހިފައިގެންނެވެ. އަދި އެމީހާ ކުއްލިގެންނެވެ. އެއާއެކު ސަބަބުން ޖަހަންނަމައިގެ މީހުންނަށް އުނދަގޫ ވާނެއެވެ.) ކާފިރުންނަކަށް، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިން އެހާގެ ވަށައިގެން އެއްވެއްޖެހޭނެ، އަދި އެކަމަކު ބުނާނެއެވެ. "އޭ ފުލާނު! ކަލޭ އެއީ މިކަހަލަ ގޮތަކަށް ނުބައިކަމަކަށް އަމުރުކުރާކަށް، އަދި ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކުރާކަށް ނޫން ހެއްޔެވެ؟" އެމީހާ ބުނާނެއެވެ. "އަހުރެން އެމީހުންނަށް ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރީމެވެ. އެހެނަސް، އަހުރެން އެކަމެއް ނުކުރަމެވެ. އަދި އަހުރެން އެމީހުން މީހުން ނުބައި ކަންތަކުން ނަހީކުރީމެވެ. އެކަމަކު، އަހުރެން ނުބައިކަންތައް ކުރީމެވެ." (ބުޚާރީ 218/88/9)

ޒަންޖީރުން

އަދި އެވަރިންނަށް ދިނުމަށް ޢަޛާބުގެ ގޮތުގައި އެބައިމީހުނަށް ބަނދެވޭނެއެވެ. އެހެނަސް، އެވަރިން ޒަންޖީރުތަކުން ބަނދެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ޒަންޖީރުތަކެއެވެ. ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِذِ ٱلْأَغْلَـٰلُ فِىٓ أَعْنَـٰقِهِمْ وَٱلسَّلَـٰسِلُ يُسْحَبُونَ މާނައީ، "އެއުރެންގެ ކަރުތަކުގައި ކަށްޓަވަޅުތަކާއި ޒަންޖީރުތައް، އެއުރެން ދަމައި، ގެންދަވާނީ ހިނދުގައެވެ." (صورة غافر 71) އަދިވެސް، ﷲ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَلَهُم مَّقَـٰمِعُ مِنْ حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَآ أَرَادُوٓا۟ أَن يَخْرُجُوا۟ مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا۟ فِيهَا وَذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلْحَرِيقِ ﴿٢٢﴾ މާނައީ، "އަދި އެއުރެންނަށްޓަކައި ދަގަނޑު ބޮޑުދަނޑިތައް ވެއެވެ. އެއުރެންނަށް ވިޔަ ވޭނާއެކު

ގަދަކަމުން، އެތަނުން އެއްބަރުން ނުކުންނަން އެދޭ ކޮންމެ ހިނދެއްގައި، އަލުން އެތަނަށް އަނބުރާ ގެނެވޭ ހުއްޓެވެ. އަދި (އެއްބަރުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާނުގެ ޢަޛާބުގެ ރަހަ، ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަންނާށެވެ!" (سورة الحج 21-22) އެހެނީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިން، ޖަހަންނަމައިގެ ފާރުން މަސައްކަތްކުރާނެ، ފިލަން މަސައްކަތްކުރާނެއެވެ. އަދި ދަރަޖާ މަތިވުން ހިމާޔަތެއްގެ ތިއްބާ މަގުޅިކަމުން، އެމީހުންގެ ގައިގާ ޖަރާ، ތިރިއަށް ވައްޓާލާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގައިގާ ކޮންމެ ޖެހި، ތިރިއަށް ބާލާނެއެވެ.

ހިތާމަވެރިކަން

އެކަމުގެ ސަބަބުން، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނަށް ތަފާތު އަދި ހިތާމަވެރިކަންދޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَأَسَرُّواْ ٱلنَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُاْ ٱلْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِٱلْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ މާނައީ، "(...) އަދި އެއުރެން ޢަޛާބު ދުށިހިނދު، ހިތާމަވެރިކަން ހިތުތެރޭގައި ސިއްރުކޮށް ކުރާނެއެވެ. އަދި އެއުރެންގެ ދެމެދުގައި ޢަދުލުން ނިޔާކުރައްވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެއުރެންނަކީ ޒުލުމެއް ނުކުރެވޭ ބައެއްނޫނެވެ." (سورة يونس 54) އެހެނީ، އާޚިރަތުގައި އެމީހުންގެ ހިތާމަވެރިކަން، ކެތްނުކުރެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން ޝަރުޢަށް ނުކިޔަމަންތެރިވި ކަމަށްޓަކައެވެ! އެއްވެސް މީހަކު އެމީހުންނަށް ފައިދާއެއް ނުވާނެއެވެ. އެމީހުންނީ، الله ގެ ނަބިއްޔުންގެ ގޮވާލުމަށް، ފިޔަވަޅުއެޅުން މީހުންނެވެ. އެހެނީ، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި، الله ގެ ނަބިއްޔުން، އެމީހުންނަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ގޮވާލައްވައެވެ. އެމީހުންނަކީ، الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އަޅާނުލާ މީހުންނެވެ. އެހެނީ، الله އެމީހުންނަށް އަޅާނުލައްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَقِيلَ ٱلْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَاكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ މާނައީ، "އަދި އަންގަވާނެއެވެ. "މިއަދު ތިޔަބައިމީހުން މިދުވަހާ ބައްދަލުވާނެކަން ހަނދާން ނެތުނު ފަދައިން، މިއަދު މަގުމީހުން ހަނދާން ނައްތާލައްވާނަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިބޭނެ ތަނަކީ، ޖަހަންނަމައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދޭނޭ އެއްވެސް ބައެއް ނުވެއެވެ." (سورة الجاثية 34)

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ. وَإِذَآ أُلْقُواْ مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْاْ هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾ لَّا تَدْعُواْ ٱلْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَٱدْعُواْ ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾ މާނައީ، "އަދި އެއުރެންގެ އަތްތަކާއި ކަކުލުތައް އަޅުއްވާލެވިގެން، އެ ޖަހަންނަމައިގެ ދަތިތަނަކަށް އެއުރެން އެއްލާލެވުނު، އެއުރެން އެތަނުގައި ހަލާކުވުމަށް ގޮވާނެއެވެ. މިއަދު ތިޔަބައިމީހުން އެއްހަލާކަކަށް ނުގޮވާށެވެ! އަދި އެތައް ހަލާކުތަކަކަށް އެދި ތިޔަބައިމީހުން ގޮވާށެވެ!" (سورة الفرقان 13-14)

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ ٱلَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ މާނައީ، "އެއުރެން އެ ޖަހަންނަމައިގައި ތިބެ ގޮވާނެއެވެ. "އަޅަގަނޑުމެންގެ ވެރި ރައްބެވެ! އަޅަގަނޑުމެން ކުރަމުންދިޔަ (ނުބައި) އަމަލުތަކުން، ބަދަލުގައި އަޅަގަނޑުމެން ހެޔޮ އަމަލު ކުރާނަމެވެ! (الله ޖަވާބުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.) ހަނދާންކުރާ މީހަކު ހަނދާންކުރުމަށް ފުދޭ، މިންވަރަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢުމުރު ދިގުކޮށް ނުދެއްވީމުހެއްޔެވެ؟ އަދި އިންޒާރުދޭ ނަބިއްޔާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް އައެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން (ޢަޛާބުގެ) ރަހަ ލިބިގަންނާށެވެ! ފަހެ، އަނިޔާވެރިންނަށް ނަސްރުދޭނޭ އެއްވެސް މީހަކު ނުވެއެވެ." (سورة الفاطر 37)

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. قَالُوا۟ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَٰلِمُونَ ﴿١٠٧﴾ މާނައީ، "އެއުރެން ދަންނަވާނެއެވެ. އަހަރެމެންގެ ވެރި ރައްބެވެ! ތިމަންމެންގެ އަބާއްޖަވެރިކަން ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް ގަދަވެގެންދިޔައެވެ. އަދި މަގުފުރެދިގެންވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިމަންމެން ވީމެވެ. އަހަރެމެންގެ ވެރިރައްބެވެ! ތިމަންމެން (ދިޔަހަނަރައިން) ނެރުއްވައިދެއްވާނދޭވެ! ފަހެ، ތިމަންމެން (ކާފިރުކަމުގެ ތެރެއަށް) އެނބުރި ހިނގައްޖެނަމަ، ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުވެސް ތިމަންމެންނަކީ އަނިޔާވެރިން ކަމުގައެވެ." (سورة المؤمنون 106-107) އަދި އެވެރިންގެ ދުޢާގެ ޖަވާބު ދީނީ އާޔަތުގައި ވެއެވެ.

ކާފިރުންގެ ބުދުތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ދޭހަވެ!

ކޮންމެހެނަސް، الله ފިޔަވައި، އެވެރިން الله އާއި ބައިވެރިކުރި އިލާހުންނަކީ ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَٰرِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةً مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٩٩﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނާއި، الله ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކީ، ޖަހަންނަމުގެ ދަރުވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެތަނަށް ވަންނާހުށީވެ. މިތަކެއްޗަކީ، އިލާހުންތަކެއް ކަމުގައިވީނަމަ، އެތަކެތި އެތަނަކަށް ނުވަންނާނެވެ. އަދި އެހުރިހާ ތަކެތި އެތަނުގައި އަބަދަށް ދެމިހުންނާނެތެވެ." (سورة الأنبياء 98-99) އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، މުޝްރިކާ އިލާހުންތައް، އެއްފަހަރާގައި ބަޔަކަށްޖެހޭނެއެވެ. އަދި ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރި މީހުނަށް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ކާފިރުންގެ ބުދުތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ދޭހަވެ. ޙަޤީޤަތުގައި އެއީ ދޮގުވެރިކަމެކެވެ. މިއީ އަޅުކަންކުރި ބުދުތަކެވެ. އެހެންނަމަ، ބުދުތަކުގެ ކައިރިއަށް ގޮސް، ވިޔަސް، އެއްޗެއް ދޭނެ ބޭނުމެވެ. މިއީ الله އަށް އަޅުކަމެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންނަމަ، މިއީ الله ގެ ހަރާމުކަމެއް، އެއްވެސް ދަރުމަކަށް އެއްވެސް ނުކުރެވޭ. އަދި މިއީ އަޅުކަންކުރި ބުދުތަކުން، އެއްޗެއް ދީފައިވާކަމަށް އެއްވެސް ދަލީލެއް ނެތެވެ. އަދި ދީން އެބުދުތައް، ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް އެއްލާލާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އަޅުކަމުގެ ޙަޤީޤަތް، ޖަހަންނަމަށް ވަންނާނެއެވެ. އަދި އިބާދަތް އަޅުކަންކުރި މީހުންނަށް ބައިވެރި، އެމީހުން އިރުގެ ޙަޤީޤަތް ދޭނެއެވެ. އަދި އިރު، ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް އެއްލާލާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އިރުގެ ޙަޤީޤަތް، ޖަހަންނަމަށް ވަންނާނެއެވެ.

ދެން މަސީޙުގެ، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންނަކީ ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ ޢީސާ (عليه السلام) އަކީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ނަބިއްޔެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާއި، ޖަހަންނަމުގެ މައިމޫނު ދަރަޖަތަކުގެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެވެރިންނަށް ބަޔާންކުރައްވައި، ޢީސާ (عليه السلام) އެއް ނޫނެވެ. ނަޞާރާ، ޢީސާ (عليه السلام) އަކީ އަޅުކަންކުރާތަން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަމުގެ ބަދަލުގައި އެވެރިންނަކީ ބަޔަކު ފޮނުއްވައިވާ، ނަޞާރާ ބުނާ އަޅުކަމުގެ ގޮތުގައި، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައެވެ. ކާފިރުން ނަޞާރާގެ ޙަޤީޤަތް ދޭނެވެ. އަދި ނަޞާރާ ޖަހަންނަމަށް ފައްސާލާނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ނަޞާރާގެ ޙަޤީޤަތް، ޖަހަންނަމަށް ވަންނާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ފިޔަވައި، އެހެން ހުރިހާ އިލާހުންނަކީ މިކަން ކުރިމަތިވާނެއެވެ. މިއީ އަޅުކަންކުރި الله سبحانه وتعالى އަށް ކަމުގައިވާނަމަ، ދެން الله ގެ ހަރާމުކަމެއް އަޅުކަމަށް އެއްނުވެ. އަދި އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى ނުފޮނުއްވާ ހަމައެކަނި ޝަރީޢަތް ފޮނުއްވައި ދެއްވާފައެވެ. ޝަރީޢަތުގައި، الله سبحانه وتعالى އާއި އެހެން އިލާހުން ބައިވެރި ކުރުމެވެ. الله سبحانه وتعالى މިސާލުތަކުން ވަޙީކުރައްވާފައެވެ. މިއީ އަޅުކަންކުރި މިލަންއިތުރަށް ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، މިއީއަކީ ތިމަންނާގެ ފަރާތުން، މިއީދެ އަޅުކަމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ޢީސާ ކާފިރުން އަޅުކަންކުރި އިލާހުންގެ ފަރާތުން އަޅުކަން އެއްނުކުރެވޭ.

އާޚިރަތް ޝަރަޙަން

ޖަހަންނަމައަށް ދިޔުމަށް ދާނޭ ސަބަބުތައް

ކާފިރުވުމާއި، ޝިރުކުކުރުން ފިޔަވައި ޖަހަންނަމައަށް ދާނޭ ސަބަބުތައް ގިނަގުނަ ބާވަތްތަކުން ބެހިގެން. އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ވަރުގަދަކަން ވެސް ދާނޭ ސަބަބުތަކެއް ގިނަގުނަ ބާވަތްތަކުން ބެހިގެންވެއެވެ. ކާފިރުވުމާއި، ނަފާގެ އޮޅުވާލުމާއި ސުންނަތަށް ޚިލާފުވުމާއި އަދި އެއާ ގުޅޭ ޢަމަލުތަކުން ބިދުޢަތްތަކަށް ތަބާވުން ފަދަ ކަންތައްތައް ތެރޭގައި ހިމެނެއެވެ. ކަލާނގެ ބާރުފުޅާއި ހައްޤުތައް ދޫކޮށްލުމާއި، އިސްރާފު ކުރުމާއި ނަފްސާނީ ޝަހުވަތްތަކަށް ތަބާވުން ފަދަ ކަންތައްތައް ވެސް ހިމެނެއެވެ. އަދި އެހެނިހެން ފާފަތައް ވެސް ހިމެނެއެވެ.

ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދަށް އޮތޭ ދިއުން

ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދަށް އޮތޭ ދިއުމަކީ، ކާފިރުންނާއި އަދި މުނާފިޤުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ، وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِآيَاتِنَآ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ ٱلنَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ މާނައީ، "އަދި ކާފިރުވެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރި މީހުން، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އަދި އެއުރެން އެ ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދަށް ދެމިހުންނާނެއެވެ." (سورة البقرة 39) އަހުލުސުންނަތުގެ ބައެއް ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި، 60 އަހަރު، ނުވަތަ 70 އަހަރު، ނުވަތަ 80 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިއަށް، އެއްބަޔަކު ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދަށް ދެމިހުންނާނެއެވެ! އެއްބަޔަކު 60 ނުވަތަ 70 އަހަރު، ނުވަތަ އެއްބަޔަކު ދުނިޔޭގައި ކުރެއްވި ވަގުތު ތާއަބަދަށް ދެމިހުރެވިފައިވާނެއެވެ، އިބްނު ޢައްބާސް ވިދާޅުވެއެވެ! އެއްބަޔަކު ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދު ދެމިހުންނާނެއެވެ! ކާފިރުވެއްޖެ، މަތި އެއްބަޔަކު މުޅި އުމުރު، ކޮންމެ އަހަރަކު ނުވަތަ. އެއްބަޔަކު 65 އަހަރު އުމުރަށް، 100 އަހަރު އުމުރަށް، ނުވަތަ ޖަހަންނަމައިގައި ދިރިއުޅުއްވާ، އެއްބަޔަކު ހައްދު ގަބޫލުކުރާތީ ޙިސާބު ކުރެވޭނެ. ސަބަބަކީ، އެއްބަޔަކު ނިޢުމަތުގައިވެސް، ޖަހަންނަމައިގައި ފާފަކުރާތީ. އެހެންކަމުން، އެއްބަޔަކު ޖަހަންނަމައިގައި ތާއަބަދަށް ދެމިހުންނާނެއެވެ. އެހެންވެ، ނިޢުމަތް އަދި މުސްލިމުން އެހެންނެވެ. ސަބަބަކީ، އެއްބަޔަކު ކުރެއްވި ނިޢުމަތަށް، ޖަހަންނަމައިގައި ހާލުގައި ކުރުމުގައި، އެއްބަޔަކު 60 އަހަރުން، ނުވަތަ 70 އަހަރުން ދުނިޔޭގައި އުމުރުކުރެއްވި، އެއްބަޔަކު ޖަހަންނަމަ ތާއަބަދު ދެމިއެވެ.

ކާފިރުވުމާއި، ޖަހަންނަމައިގައި އެންމެ ތިރީގައި ތާއަބަދު ދެވޭ އަޒާބު ކަނޑައަޅާ ބަޔަކީ، މުނާފިޤުންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މުނާފިޤުން ވާނީ، ޖަހަންނަމައިގެ އެންމެ ތިރީގެ ދަރަޖައިގައެވެ..." (سورة النسأ 145) އެގޮތުން، މުނާފިޤުންގެ ހާލު، ކާފިރުންނަށް ވުރެ ގޯސްވާނެ ސަބަބަކީ، ކާފިރުން އިސްލާމްދީނަށް ދެކޮޅު ހަދައި، ވަރަށް ހިތްވަރާއި. އަދި އެއްބަޔަކު ނަފާގުގެ މައްސަލަތަކުގައި ސިއްރުން އުޅުމެވެ. އަދި އެއްބަޔަކު ހަމައެކަނި ކާފިރުވުމެވެ. އެހެނީ، އެއްބަޔަކު ދީނުގެ އެއްވެސް، އެއްބަޔަކު ހަމައެކަނި އެހެންނެވެ. އަދި އެހެންމީހުން، އެއްބަޔަކު ހަމައެކަނި އިސްލާމްކަން ހާމަކުރެއެވެ. އެހެންކަމުން، މުސްލިމުންގެ މެދު ކާފިރުންނަށްވުރެ، އެއްބަޔަކުގެ

ކަންތައް ވާ ނުބައިވެގެންނެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، އީމާންވީ މީހުންނަށް، ކާފިރުންގެ ފަރާތުން ލިބޭ އަނިޔާއަށްވުރެ، މުނާފިޤުންގެ ފަރާތުން ލިބޭ އަނިޔާ މާ ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ. އެހެންވެ، الله سبحانه وتعالى މުނާފިޤުންގެ ވާހަކަ، ޤުރުއާނުގައި ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ދައްކަވާފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެފަރިން ފޮރުވިގެންވުމާއި، އަދި އުންމަތާއި ދުރު އެފަރިން ހަވަދުންކާ މަކަރުވެރި ޙަރަކާތްތަކެވެ. އެހެންވީމާ، ސޫރަތުން، "އަހަރުމެންނީ ކަލާގެ ދުޝްމަނުންނާ" މިހެން ދިދަޖަހައިގެން ދުރުގައި މިބާ ދުޝްމަނުންނަށްވުރެ، މުނާފިޤުންގެ ފަރާތުން އުންމަތަށް ލިބޭ އަނިޔާ ބޮޑުވެ. މުނާފިޤުންނަށް ބަލާއިރު، އެފަރިން ސިއްރުގައި، އަހަރުމެން ހިލޭ ނުކުރާ ކާފިރުންނާކުން، އަހަރުމެންނަށް ހަމަލާދޭނޭ، ދެމީހުންގެ ފަސްމަގުތަކުން ބަރުދަވާ ވާހަކަ ފަދަ ކަންތައްތަކަށް އެއީ ރަށަށް ވެރިޔަކަށެވެ. އަދި އިހުގެ މުސްލިމުންގެ ބޮޑު ބައެއް ފަރަކާތުގެ ތެރޭގައި ހީވާދާނެ، އަސްލު ރަސޫލު ހުރިކަން ގަބޫލުކުރެއްވި މުނާފިޤުންނަށް ވެއެވެ. އަދި އަހަރެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ވަގުތަށް ބަލައިލިޔަސް، އެކަހަލަ މުނާފިޤުން އެންމެބޮޑު އަނިޔާ ދިނުމަށް، އެކަހަލަ ދޮރުވާއި އެކު މަދީނާގައި ދިރިއުޅުން މުނާފިޤުންގެ ފަރާތުންނެވެ.

ޖަހަންނަމައިގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޒާބު ލިބޭ މީހުން

މިއީ އީމާންވީ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ، الله سبحانه وتعالى އަށާއި އަދި ރަސޫލުންނަށް އީމާންވީ މީހުންނެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންނީ، ގިނަ އަދަދެއްގެ ފާފަ ކޮށްފައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ދުނިޔެމަތީގައި ލިބުނު އަޒާބައި، މަރުގެ ސަކަރާތުގައި ކުރިމަތިވި ކަންތައްތަކާއި، ކަށްވަޅުގެ އަޒާބައި، އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ކުރިމަތިވި ކަންތައްތަކާއި، އެމީހުންގެ ފާފަތައް ފުހެވުމަށް ފުދޭވަރެއްގެ ކަންތައްތައް ނުވި މީހުންނެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން ޖަހަންނަމައިގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ވަގުތު ހޭދަކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ކަންތައް ދިމާވުމަށް، ވަރަށް ގިނަ ފާފަތައް ހުރެއެވެ. އެގޮތުން، ޚާއްސަކޮށް ޤުރުއާނުން، ނުވަތަ ސުންނަތުން، މިފަދަ ފާފަތަކަށް ޖަހަންނަމައިގެ އަޒާބު ހުރިކަން ވާރިދުވެގެން އައިސްފައިވާ ބައެއް ފާފަތައް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލާނަމެވެ. އެކަމަކު، މިދަންނަވަނީ، އާންމުގޮތެއްގައި އެގޮތަށް ކަންތައް ދިމާވާނެ ހުރިހާ ފާފައެއް ނޫނެވެ. އަދިވެސް މިދަންނަވާ ފާފަތަކަކީ، ކޮންމެ ފާފައެއްގެ ސަބަބުންވެސް، މިގޮތަށް ކަންތައް ދިމާވެދާނެއެވެ. އަދިވެސް އެއީ ތޮބުރިން މިބަޔާންކުރަނީ، މަދު އަދަދެއްގެ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި ދަންނަވާލާނެއް މީ، އަދިވެސް މިފަދަކަމެއް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، ފާހަގަކޮށް ބަލަންޖެހޭ ޚާއްސަ ފޮތްތަކެއް ހުރެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅާ، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ބާބުތަކަށް، ވަރަށް ގިނަ ފޮތްތައް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ.

1. ބާޠިލު ފިރުޤާތައް

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، ޔަހޫދީން 71 ފިރުޤާއަކަށް ބައިވެގެންދިޔައެވެ. ނަޞާރާއިން 72 ފިރުޤާއަކަށް ބައިވެގެންދިޔައެވެ. އަދި މިއުންމަތް (މުސްލިމުން) 73 ފިރުޤާއަކަށް ބައިވެގެންދާނެއެވެ. އެންމެބައެއް ފިޔަވައި، އެހެން ކޮންމެބަޔެއްވެސް، ޖަހަންނަމައިގައެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، ކުރީގެ އުންމަތްތަކަކުރެ ބޭނުން، މިއުންމަތް ބައިވެގެންދާނެއެވެ. މިއުންމަތް ނަޞާރާއިންނަށްވުރެ ބޭނުން ބައިވެގެންދާނެއެވެ. އަދި މިއުންމަތް ޔަހޫދީންނަށްވުރެ ބޭނުން ބައިވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގައިވާނީ މިއުންމަތުގެ އެންމެ ފިރުޤާއަކުން. ދީން ބާޠިލުކުރި މިއުންމަތުގެ ފިރުޤާތައްވެސް، ޖަހަންނަމައިގައެވެ. އަދި މިމައްސަލައިގައި ވާހަކަ ދައްކަވާފައިވާ ޢިލްމުވެރިން، ފާހަގަކުރެއްވި ކަމެއް ވަރަށް ނުހަނު ނާޒުކުއެވެ. އެއީ، މިތަނުގައި ބާޠިލުކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި ގެނެވިފައިވާ ފިރުޤާތަކަކީ، ފިޤުހުގެ މަޒްހަބުތަކުގެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އަދި މިތަނުގައި ބާޠިލުކުރެވިފައިވާ ޙާލަތް، ޚިލާފުވާ ފިޤުހީ މައްސަލަތަކުގެ ވާހަކައެއްވެސް ނޫނެވެ. އެހެންވެ، މިތަނުގައި ބާޠިލުކުރެވިފައިވާ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބިންގަލުގެ އުޞޫލުތަކާއި، ވަކިކުރެވިފައިވާ ފިރުޤާތަކެވެ. އެފިރުޤާގެ މައިގަނޑު ޢަޤީދާތަކުގައިވާ، ތަޢާރުޟުވެފައިވާ ބިންގާތަކެވެ. އިސްލާމީ ބިންގާއި ތަފާތު ބިންގާތަކެވެ. މިސާލަކަށް، ފިރުޤާއެއް ގަބޫލުކުރަނީ، އަދު ނުބައިކަމެވެ. މިއީ، އަޤީދާގެ މައްސަލައެކެވެ. އިސްލާމްދީނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ، ނަބީކަން ޚަތިމުކުރެއްވީ ބޭކަލަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. މިސާލަކަށް، ޤާދިޔާނީން، އަދު ނަބިއްޔަކަށް އީމާންވެއެވެ، އެފިރުޤާގެ ބަޔާން ފިރުޤާއަކަށް، ޖަހަންނަމައިގެ

ފިރުޤާއަކަށްވެގެންދެއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، ބަހާއީއާ ފިރުޤާއާއި ދިމާލަށްވެސް މިހެން ބުނެވިދާނެއެވެ. އެވެރިންވެސް ފެށިގެންއައީ، އިސްލާމީދީނުގެ ފިރުޤާއެއްގެ ގޮތުގައި ދަޢުވާކުރަމުންނެވެ. އެހެނަސް، ދާދިފަހުން، އެވެރިން އިޢުލާންކޮށްފައިވަނީ، އެވެރިންނަކީ ތަފާތު ދީނެއްގެ ބައެއް ކަމުގައެވެ. އެވެރިން ބުނެފައިވަނީ، އެވެރިންނަކީ، ދީން އިޞްލާހުކުރި އިސްލާމްދީނުގެ ބައެއް ދޫކޮށް. ކޮންމެއަކަސް، މިހަދީޘް އަދުގަސްދު ސުލޫކުތަކުން ބޭނުންވާ އަހުލު ކަލަމު، މިއީ މުސްލިމުންގެ ބުރު ގޮތަކީ، މިއަށް ބަޔާނުގެ ބައެއް، ޖަހަންނަމުގައި ތިބޭނެ ވާހަކައެވެ. ތިރީ ފަހަރުގައި ހިޔަރު އަރާފާން، ހަދީޘްގައި އަންނަނީ، މުސްލިމުންގެ 72 ފިރުޤާވެސް، ޖަހަންނަމުގައިގައެވެ. އެގޮތުން، ގިނަ މީހުންވާނީ ޖަހަންނަމުގައިގައެވެ... އެހެނަސް، ކޮންމެހެން އެގޮތެއްވާކަށް ނުޖެހެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުސްލިމުންގެ އާންމުންގެ ގިނަ މީހުން، ފިރުޤާތަކުގައި ބައިވެރިވާ ބައެއް ނުވެއެވެ. ކަންތައްތަކުގެ ވަކާލާތު ހިސާބުން ދެމެހެއްޓުމުގެ އެމީހުންނަކީ ސަރުކަށް ނުގަބޫލުކުރާ ބައެކެވެ. އެމީހުންނަކީ، ހަމައެކަނި الله އާއި ރަސޫލާއަށް އިތުބާރުކުރާ ބަޔަކު، މުސްލިމުންގެ ޖަމާޢަތާ ގުޅިގެން ތިބޭ މީހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުންނަކީ، ވަކިބަޔަކުގެ ގޮތުގައި ޖަމާޢަތްތަކާއި ބައިވެރިނުވާ ބައެއް، އެމީހުންނަކީ މިދަންނަވާ ފިރުޤާތަކުގެ ބައެއް ގޮތުގައި ގުނޭ ބައެއް ނޫނެވެ. އެމީހުންނަކީ، ނަޖާތްލިބޭ، ތަޤުވާވެރި، އަދި ޖަޚާތްތެރިވުމަށް ކަންތައްތަކުގައި ކާމިޔާބުވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ، އެމީހުންގެ ދީނުގައި ކެތްތެރިވާ އެއް މީހުންނެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ އުސޫލުތަކާ ގުޅުންހުރި މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ، އަރާމުގެ މަގުގެ ކަންތައްތަކުގައި ތެދުވެރިވާ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ކަމުގައި ވީހަލެ ބޮޑު ބައެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެދެވޭ މަޤާމުގައި ނުބައިކަމުގެ ނުހަނު ބޮޑު ބައެއް ތިބިއްޔާ، މިފަދަ މީހުންނަކީ 72 ފިރުޤާ، ޖަހަންނަމަށްދާ ފިރުޤާތަކުގައި ހިމެނޭ ބައެއް ނޫނެވެ. މިފަދަ ފިރުޤާ ބައެއް، ފިރުޤާތަކުގެ ބައެއް ޖަހަންނަމުގައި ދާއިމީ ނޫނެވެ. އަދި ބައެއް ފިރުޤާތަކުން، ވަގުތީގޮތުން ޖަހަންނަމުގައި ދާއިމީ ނޫނެވެ.

2. ޢަދުލުވެރިޔާން ފާސިޤު

މިޒާޖީގެ ހަދީޘްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. މިން ވައްތަރުގެ ފާސިޤު ވެއެވެ. އެއީގެ ތެރެއިން ދަރަޖައިވަނީ، ޖަހަންނަމުގައިގައެވެ. އަދި އެއްބައިވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ދަރަޖަގެ ތެރެއިން ނުބައިވާ ބައިތަކުގެ ހިމެނޭ، ބުނާފަދަކާ ފާސިޤުވެ، ޢާލިމުން ބުނާފަދަކަށް، ބައިވެރިކަމުން، އެކަމަކު، ޢާލިމުން އެހެންވެސް، ބުނާފަދަކަށް، ދިރިއުޅު ސަލަފުސާލިޙުންގެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ފާސިޤުވެ، ޖަހަންނަމުގައިވާ ބައެއް ފާސިޤުވެ ބުނާފަދައިން، އިސްލާމް ބުނާފަދަ ދިރިއުޅުމެއް. އެބޭފުޅުން ސަލަފުން، ޢާލިމުގެ ސަލަފުން، އެހެން މީހުންނަކީ ތަޤުވާތެރިބޮޑުކަމެކެވެ. ސަލަފުން، ޢާލިމުން ދިރިއުޅުމުގައި ނުބައިވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައި، މިދިޔަފާސިޤުވެ، ޖަހަންނަމުގައިވެއެވެ. އަދި މިންވަރު ފާސިޤުވެ، އިސްލާމް ދިރިއުޅުމެއް، އަދި އެ ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތުގައި ބޮޑުމިނުގެ ކަންތައްތަކުން، ޖަންނަތުގައިވާ ފާސިޤެވެ.

3. ހަދީޘް ހެދިމީހުން

ބުޚާރީ އަދި މުސްލިމުގެ ހަދީޘްގައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. މިޒަމާނަށްފަހު ތިބޭނެ ދައްޖާލުން ދެއްކެވި ނުވަތަ ހަދަހަދައިގެން ވާހަކަ ދައްކާއިރު މިހާރު، ޖަހަންނަމުގައި ތިބޭނެ ދަރަޖަ ދެއްކުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި ދޮގުހަދައި ހަދަހަދައިގެން ހެދުމަކީ، އަދި އެ ހެދުން ހަދީޘްގައި ދަރަޖަ މަސައްކަތް ހިލޭސަވާބުން ޖަހަންނަމުގައި ދަރަޖަދެއްވެއެވެ. އަދި މިދެނެގަތުމަށް ބޭނުންކުރުމާއި މިކަމަށް ހަދަހަދައިގެން ހެދުން ހަދީޘް ހެދިމީހުން ވާހަކައެވެ. އަދި ހަދަހަދައިގެން ދެކޮޅުވެރިވާ ހަދީޘް ހެދުމަކީ ޖަހަންނަމުގައި އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުބައިކަމެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާ ގޮތުގައި ނުވާ ބަސްބުނުމަކީ، ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވާ ބުނުމަކީ، ގާތްކުރާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އަހަރުމެން ތިޔާގެ ހަދީޘްއާއިމެދު އަހަރުމެން ސަމާލުވާންޖެހެއެވެ.

4. ޚިޔާނާތްތެރިކަން

ޚިޔާނާތްތެރިވުމަކީ، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ގޯނާއެކެވެ. މުސްލިމުގެ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ކުދިއެތިކޮޅެއްގެ މިންވަރަކަށްވެސް މީހެއްގެ ހިތުގައި ޚިޔާނާތްތެރިކަން ހުރުމުގެނަމަ، އޮޅުވާ ޖަންނަތަށް ނުވަންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރުމެން ވާހަކަ މިދައްކަނީ، މިޒަމާނުގެ ހިތްވަރުގަދަކަމާއި ޚިޔާނާތްތެރިކަން ހުރުމުގެ މިޒާޖު ވަރަކަށް ބޮޑެވެ. އެހެނީ، އަހަރުމެން ވާހަކަ މިދައްކަނީ، އެއީވެސް ޢަހުދުފުއްދުމުގެ މިންވަރުގަ ޚިޔާނާތްތެރިކަން ހުރުމުގެ މިޒާޖު ވާހަކައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިޒާޖް ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވަނީ، ސަހާބީއަކު، ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރުމެން އަހަރުމެންގެ ހުރިހާ އަދި ފައިސާ ސަލާމަތް ކުރުމަށް އެދުނީއެވެ."
އިބާދަތް ހިފެހެއްޓީ، އެއީ ޚިޔާނާތްތެރިކަން ކުރުމަކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ. الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަދި އެމީހުން ދިޔަކަން ފަރުވާކުރައްވާނެއެވެ. އެކަންކަމުން، ތިޔަބައިމީހުން ދުވަހު، ސަލާމަތްކޮށް ހިފުމަށް، ޚިޔާނާތްތެރިވުން ނުކުރެވެ. އެކަމަކު، ދީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޚިޔާނާތްތެރިކަމުގެ ބައްޔަކު ދެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމަށްފަހު ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ. "އަމާނާތް އަދާ، އެމީހުން މިންގެ ބަހަކަށް އަނިޔާވެރިވުމާއި އަދި ހަށިހުރި އިންސާނުންނުކުރާނެ." އެހެންކަމުން، މިބައިމީހުން، ހަށިހުރި އިންސާނުންނުކުރާގެ މާނައަކީ، ކޮބައިތޯއެވެ؟ މިއީ ދައުލަތުންދަނީ، ހަމަޔެވެ. އެކަމަކު، މިބައިގެ ޚިޔާނާތްތެރިކަމުގެ ސަބަބުން، މިއީ އެމަގުން ހިނގުމަކީ އިންސާނުންނުކުރެއެވެ.
ސަބަބަކީ، މިބައިގެ، ބަންދުކުރެ ނުދަރުކަމަކީ މިހާރުގެ ދައުލަތުގެ ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. މިބައިގެ، އެހެން މިހާރުގެ ހާލަތުގައި އެއްބަސްވުން ހިންގާ މިހާރުގެ ދައުލަތުގެ ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. ނުވަތަ މިބައިގެ ހަބަކަށް ހުރިހާ ތަރިކަށްވެސް ބޭނުންކުރުމުގެ، މިއީ އެއްވެސް ކަމެއް ގަބޫލުކުރުމަކީ ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. އެއީ ޚިޔާނާތްތެރިކަމެވެ. އަދި ހަލާކުކުރުމަކީ، އެހެން މިހާރުގެ ބަހަކަށް އަނިޔާވެރިވުމަކީވެސް، ޚިޔާނާތްތެރިކަމެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ އެހެން މިހާރުގެ ދަރުބާރު އެއްކޮށް، މިއީ އެހެން މިހާރުގެ ނުދަރުކަމެވެ. އެއީ ޚިޔާނާތްތެރިކަމެވެ.

5. ޤަތުލުކުރުން

އެއްވެސް ކުށެއްނެތި މީހަކު ޤަތުލުކުރުމަކީ، ވަރަށް ބޮޑު ފާފައެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا މާނައީ، "އަދި ގަސްތުގައި މީހަކު މަރައިފި މީހަކު (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، އޭނާގެ ޖަޒާއަކީ ޖަހަންނަމެވެ. އެތަނުގައި އަބަދަށް ދެމިހުންނާނެއެވެ. އަދި الله އޭނާގެ މައްޗަށް ކޯފާވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ލަޢުނަތްލައްވައިފިއެވެ. އަދި ބޮޑުވެގެންވާ އަޒާބެއް އޭނާއަށް ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވެއެވެ." (سورة النسأ 93)
އެހެންކަމުން، އޭނާއަށް ހުރިހާ ނުރައްކާތެރިކަމެއް ހުންނާނެއެވެ. އެއީ، ޖަހަންނަމާއި، الله ގެ ކޯފާއާއި އަދި ލަޢުނަތާއި އަޒާބެވެ. މިއަންނަނި ބަލާނީކޮށްފައި މީހަކު، މަރުން، މުޅިއިންސާނުން ޤަތުލުކުރުމުގެ ވާހަކައެވެ. ދީން ސާފުކޮށް، ކާފަރުން ޤަތުލުކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުގެ ޙުކުމް ކޮންތޯއެއްތޯ؟ އެހެންކަމުން، މުސްލިމުންގެ އަދި މުސްލިމުނޫން މީހުންގެ ދެމެދު ސުލްހައެއް ހުރިއިރު މުޢާހަދާއެއް ހުއްޓެވެ، ދީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެ، މިއީ އަމާންކަން ދީފައިވާ މީހަކު، މިއީ (އުމުރަށް) ޤަތުލުކޮށްފިނަމަ، ދީން މިބައިން ޖަންނަތުގެ ވަސްވެސް ނުދެވޭނެއެވެ.

6. ރިބާ - އިންޓަރެސްޓް

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރުމަކީ ބޮޑުފާފަ މިހާކަންވެސް، ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބެވެ. ހަމައެހެންމެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެ، ބޮޑުވެގެންވާ ހަތް ފާފައިން ސަލާމަތްވާށެވެ. އަދި އެކަމަށްފަހު ބަޔާންކުރައްވާފައިވެ، އެއީގެ ތެރެއިން އެއްކަމަކީ ރިބާއެވެ. އެހެންކަމުން، ރިބާއަކީ ބޮޑު ހަތް ފާފައިގެ ތެރެއިން، އެއް ފާފައެވެ. އަދި މިއީ ރިބާއާއިމެދު ކުޑަ ކަމެއްގެ ނިޔަތުން ނުބަލައިގަތުމަކެވެ. ރިބާއަކީ ހަރާމްކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوٓاْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ

وَذَرُواْ مَا بَقِيَ مِنَ ٱلرِّبَا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴿٢٧٩﴾ ވާނީ، "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! الله އަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރިވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުން މުއުމިނުން ކަމުގައިވާނަމަ، ރިބާގެ ބާކީއިން ބާކީ (ރިބާއިން) ހުރި އެއްޗެއް ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްލާށެވެ! ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން (ނަހީ އަމުރުފުޅުވެގެންވާ ގޮތަށް) ޢަމަލުނުކުރިނަމަ، الله ގެ ޙަޟްރަތުންނާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ފަރާތުން ހަނގުރާމައެއް އިޢުލާނުކުރައްވާފައިވާކަން ތިޔަބައިމީހުން ދެނެގަންނާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން (ރިބާ ދޫކޮށް) އަނބުރާ ތައުބާވެއްޖެނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައުސުލްމާލު، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވާނެއެވެ. (އަސްލުމާލުގެ) ތިޔަބައިމީހުން އަނިޔާވެރިނުވާ ގޮތުގައެވެ. އަދި (އެހެންމީހުން) ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަނިޔާ ނުކުރާ ގޮތުގައެވެ." (سورة البقرة 278-279) الله سبحانه وتعالى އެންގެވީގައިވާ ބާބައިމުގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ގުޅުން ހުރިހައި، الله ގެ އެކަލާނގެ ރަސޫލާ، ނަބީގެ ޝަރީޢަތް ހަމަޖެހި ކުރިއާލާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ޢިބާރާ އަބޫބަކުރު ޞިއްދީޤުގެ (رضي الله عنه) ދައުރުގައިވެސް ދެއްކިފައިވެއެވެ. އެބަޔާ ޒަކާތުގެ ތިރީގައި، ރިބާގެ މުޢާމަލާތު ކުރި މީހާ، އެމީހާގެ ކައްވަޅު ނުކުންނަނީ، ޖަހަން އަވަށްޓެރިޔާ މީހެއް ވިޔަފާރިއަށްވެ. ފަހެ، މުއުމިނުން، ފުރާނަ ބެލެހެއްޓުމާ ވެސް، އަވަށްޓެރިޔާ މީހާ ވިޔަފާރިކުރެއްވެވެ. އަދި ދީން މަސައްކަތުން، އެމީހާގެ މާލު ތަޢާރަފުކުރުމަށް، ޖަނާބަދު ހައްޤާތިއްބެވެ. އަދި ހަނދާނުގައި ބަލާހާގެ ހައްޤުތައް މަޢުލޫމާތު ލިބިގަތެވެ. މިބާ ހަނދާނުގަވަހަރު، الله އާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއި އެވެ. އަދިވެސް، އެއީ ބަހަނަ ނަހަގުކަމެއް ވަޒަނުކުރެވޭތޯ. ރިބާއަކީ މާލެއް ބޭނުމެއް ވަނަވަރެއް ހުރި ގޮތެއް ކަމެވެ. އަދި މުސްލިމުން މާލާ ރިބާގެ ކުރަނީ ދަށްވެގެން ދިޔައެވެ.

7. އެހެންމީހުންގެ މުދާ ކެއުން

އަދިވެސް، އެއީ އަނެކަކުގެ މިލްކުވެގެންވާ އެއްޗެއް، އަނެކަކު ނަގުން. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ لَا تَأْكُلُوٓاْ أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِٱلْبَاطِلِ إِلَّا أَن تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ مِّنكُمْ وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمْ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ ވާނީ، "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ބައިނުން ދެބަޔަކުގެ ރުހުމުގެ މަތިން ވާ ތިޔާރަތަކުން ފިޔަވައި، އެހެން ބާޠިލު ގޮތަކުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ މުދަލަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ނުކާށެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތައް ތިޔަބައިމީހުން ގަތުލުނުކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރަޙްމަތްތެރި އިލާހަކީ ކަމުގައި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ. ދުޝްމަނުކަމާއި، އަނިޔާވެރިކަމުގެ މަގުން އެކަން އަޅައިފިމީހާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، ނިމުނީއެވެ އަޅުގަނޑު ޖަހަންނަމައަށް ވައްދާހުށީމެވެ. އަދި އެކަންތައް އެއީ، الله އަށް ފަސޭހަ ކަންތައް ކަމުގައިވިއެވެ." (سورة النسأ 29-30)

8. އަނިޔާވެރިއާގެ ފަރާތަށް ޖެހިލުންވުން

މުސްލިމުން، ރަސޫލާގެ، ޞަޙާބާގެ ނުވަތަ ތާބިޢީންގެ ހުރިހާ މީހުން، ނުވަތަ އަނިޔާވެރިއަކަށް ވެސް، އަދި ދީނުގެ ހުކުމުގެ ތެރެއިން ޚިލާފުވާ ކަމެއް ނުވާ ގޮތުގައި، ފަރުދު ބާޠިލު ބެހެއްޓުމަށްވެސް، ދާއިރާ އެ ނަފްސާ ހަމަ ގުޅުން ލިބޭނެ ހުކުމެވެ. އަދިވެސް، ހަމަކަށަ ތަރުތީބު ހުކުމް ދެނެތިބިބަޔަކު ހަމަ އަނިޔާވެރިންގެ ހުކުމް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި، އެދުވަހުގެ އަމުރުފުޅާ އަމިއްލަ ނިޔަތް ބޮޑުކޮށްފިނަމަ. އަދި، އަނިޔާވެރިންގެ ދެފަރާތްކޮށް ވިޔަފާރީގެ ގޮތުގައި، އަމިއްލަ ބޭނުން ހަމަހަމަކޮށް ފައިދާ ހާސިލުކޮށް ނުވާނެއެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުން ކެތްތެރިވާށެވެ. ދީން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَلَا تَرْكَنُوٓاْ إِلَى

ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ فَتَمَسَّكُمُ ٱلنَّارُ މާނައީ، "އަދި އަނިޔާވެރިވި މީހުންގެ ފަރާތަށް ތިޔަބައިމީހުން ކުޑަކޮށްވެސް ނުޖެހިބާށެވެ! ފަހެ، (އޭރުން) ޖަހަންނަމައިގެ އަލިފާން ތިޔަބައިމީހުންގައި ބެހިދާނެއެވެ..." (سورة هود 113) މިއާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، ظَالِمُون ގެ ވާހަކައެވެ. ظَالِمُون އަކީ ނުބައި އަމަލުކުރާ މީހުންނާއި، އަދި އަނިޔާވެރިންނެވެ. އެބަހީ، ޒާލިމުންނަށް ދިމާކުރާ މީހާގެ މައްޗަށްވެސް މިކަން އާދެއެވެ. އެގޮތުން، ނުބައިކަމާއި ދޮގުހެދުމާއި ކަލޭގެ ގޮތުން، އަހަރެމެން މިކަމާއި ދުރުވެވޭނެހެއްޔެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އާންމުކޮށް ވިސްނިފައިވާ ނުރައްކާ ވިސްނުމަކީ، މިޒާ ނުބައިކަންތައް ނުކުރާގައި ހިނގުން، ދެން OK ވާނެއެވެ. އެހެނަސް، އެއީ ރަގަޅު ވިސްނުމެއް ނޫން. މިޒާ އަމިއްލައަށް ނުބައިއަމަލު ނުކުރިޔަސް، މިޒާ ނުބައި އަމަލުކުރާ މީހުންނާއި އެކުގައި އުޅެނަމަ، އަދި މިޒާ އެކަމަކަށް ނުރުހުން ފާޅުކޮށްނުދޭނަމަ، އަދި މިޒާ އެމީހުންނާއި އެކުގައި މަސައްކަތްތަކުގައި ކުރިއަށްދަނީނަމަ، ދެން އެހެނީ، އެކަމުގައި ފާފައެއް ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. މިސާލަކަށް، އަނިޔާވެރިޔާއާއި ސަލާމްކުރުމަކީ ގޮތެއް ހުރެ. މީތި ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެއް. އެގޮތުން، މިޒާއަށް، އަނިޔާވެރިޔާ މީހާ ނޫން. އެހެނަސް، މިޒާއަށް، އަނިޔާވެރިޔާއާ ގުޅުން، އެމީހާ ނުބައިކަމުގައި މީހުންނަށް މީހުން ދެކޮޅު ނުހަދާ، އަދި ވަރަށް ބޮޑު ކުށެއް، އެއީ އެހެން މީހުންގެ ހަޤުގައި ގޯސް ގޮތަކަށް އުޅުމަށް އެހީތެރިކަން ދޭކަމުގައި ވާތީއެވެ. އަދި އެކަމަށް ފާޑުކިޔާނުލާ ބަލައިގަންނަމުންދާ މީހުންވެސް، އެއާއި ދުރުވެގެން ނުވާނެއެވެ. "އަނިޔާވެރިޔާއަށް އެހީތެރިވާ މީހުންގެ ޖަވާބުދާރީވާނީ، އަހަރެން ހިމާޔަތް ހޯދާނީ؟" އިލާހު އަދުލުވެރި ރަސްކަލާނގެ ދެއްވާނެއެވެ. ނުނެވެ. އަދި ބައެއް، ކަލޭއަށް ހުރި އަނިޔާވެރިޔާއާ ކަލޭއަށް، އަނިޔާވެރިޔާއަށް އެހީތެރިވާ މީހުންގެ ޖަވާބުދާރީވާ މީހުން ނުނެވެ. ކަލޭއަށް، މިއަނިޔާވެރި ދައުލަތް ބޮޑުގައި ބައިވެރިވެ މަސައްކަތްކޮށްދެނީ ޤާނޫނު ފެނުމެއް މީހުންގެ ޖަވާބު މީހުނެވެ. ކަލޭއަށް، މިއަނިޔާވެރި ދައުލަތް ބޮޑުގައި ބައިވެރިވެ މަސައްކަތްކޮށްދޭ އެހެން ފަރާތްތަކެއް މީހުންގެ ޖަވާބުދާރީ ވާނެއެވެ. ކަލޭ ހަމަކަށަ އެކުރެއްވި ފަރާތް ޙިސާބުން ހުށަހެޅޭނެ ނުނެވެ. ކަލޭއަށް، ހުރި އެސާސްތަކެއްގެ ބައެކެވެ.

9. ހެދުންލައިގެން އެހެނަސް ބަރަހަނާވާ މީހާ އަންހެނުން، އަދި ގޮތްބޮޑު ހިގައިގެންދާ މީހުން

މިއީވެސް ޤިޔާމަތުގެ ކުރީގެ އަލާމާތެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވަނީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ދެބާވަތުގެ މީސްތަކުންނެވެ. އެހެނަސް، އަދި އެކަލޭގެފާނު އެބައިމީހުން ފެނިވަޑައިގެންފައެއް ނުވެއެވެ. މާނައަކީ، އެއްބައި އަންހެނުން، ދުއްސަތަކުގެ ކޮށްގަތުމެވެ. އެއީގެ ހެދުން އެއްބަޔަކު، كَسِيَات عَارِيَات އެވެ. އެއީ، ހެދުންލައިގެން މީހާ، އެހެނަސް، ބަރަހަނާވުން މީހާ އަންހެނުންނެވެ. މިއީގެ މާނައަކީ، އެބައިމީހުން ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ލައިގެން ހުންނާނެއެވެ. އެހެނަސް، އެއްކޮށްވެސް، ހެދުން ނުލާ ހެދުންލާފަދަ ހެދުމެވެ... އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިފަދައިން އެބައިމީހުން، މިގޮތަށް މީހުންނާ، ޖަހަންނަމައިގެ ހަދީޘް އެއީ. ކޮށްލައިގަނެ، ދެވަނަ ބާވަތްކުރެ، އަހަރެމެން ކަންތައްތަކުގެ ހިއެއްސުނުން. އަދި މިޒާއްޔަ ބައްޓަން ހިއްލުމެއް މިނިވަނކަމަކުން ކޮނިވަގަޅު ހެދޭހަޅެގެ ޝަރީޢަތުގެ ގަވާއިދު ބަހައްޓަމުން، ހެދުމާކޮށް ވަރަށް ބޮޑުކަމެވެ. އަދި ހެދުމުގެ ފުރާޅާތައް ހިފައިގެން ކަމަށް ވާނެތީ ބޮލުގެ، މިނަން ހިނގައިދާ ބިރުވެރިކަމެކެވެ. އެގޮތުން، ޝަރީޢަތުގެ ހެދުމުގެ މިންވަރު، ހުރިހާ ހަދިޔާތަކަށް ހިނގައިގެން ހިނގައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި ހެދުންތައް ހިފާފައެވެ. އެބައިމީހުން، އަނިޔާވެރިކަން ކުރަނީ ގެންގުޅުމަށް މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަށް ދެވޭ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެބައިމީހުންގެ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައިވެއެވެ.

10. ޖަނަވާރުންނަށް އަނިޔާވެރިވުން

މިއީބޮޑުގޯނާއެއް ހަދީޘްތަކުން. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، "ބުޅަލެއްގެ ސަބަބުން، އަންހެނަކު ޖަހަންނަމަށް ވަނެވެ." އަދި އެހެން ހަދީޘަކުން، ކުއްތާއެއްގެ ސަބަބުން، އަންހެނަކު ޖަންނަތަށް ވަންނަކަން އަހަރެމެންނަށް އެނގެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަނަވާރުތަކަށް ރަގަޅަށް ކާންދެއްކުމާއި ނުވަތަ ގެސްޓާން ކަންތައްތަކުރުމާއި، އަޒާބުދޭގޮތަށް ވަޒަން ދެއްކުން ކަމެވެ. އެގޮތުން، މިއިން އަނބުރާތަކަށް ބުނުފުރި، އެއްވެސް ކަމަކު، ކުޑަކަމެއް ކަމުގައި ނުދެކޭށެވެ. ސަބަބަކީ، ފަޒޭ ފުއްސުވާން ސަބަބަކީ ކޮބައިކަމެއް އަނބުރާތަކަށް ނާނދޭށެވެ. މިދުނިޔޭ އެއްވެސް މީހަކު ޖަނަވާރުތަކަށް ވަންނަ ނުދީނޭ، އަޖާ ގޮސް ބޮޑަތް އިހުސާނުވެރިވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، އެއްހެނަކު، އެބޭގ ބަނޑުހާލަތުގައި ބޯއްވިއެވެ. އެހެންހެނާ، އެބޭގެ ހާކަން ނުދީއެވެ. ނުވަތަ އެބޭރު މަތިވަންދިން، އެސްކަރު ހަމެއްވެއަކަން ކަމުނިގެކަ ދޫކޮށް ނުލައެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހާ ޖަހަންނަމަށް ފުރުވާލެއްވިއެވެ. އަދި އަނެއް ހަދީޘެއްގައި، އަންހެނަކު ކުއްތާއެއްގެ ސަބަބުން ޖަންނަތަށް ވަންނަ ސަބަބަކީ، އެމީހާ ކުއްތާއަށް ފެންދީ، އެކަމުގެ ފުރާނަ ސަލާމަތްކުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

11. ދުނިޔަވީ ސަބަބުތަކަކަށްޓަކައި ދީނީ ބައްޔަތު ހާސިލުކުރުން

އެގޮތުން، ޝަރީޢާ ހިލާފަށް ހުކުމްކުރުމެވެ. ޤުރުއާން ހިއްސާކޮށްދިނުމާ ހުކުމްކުރުމެވެ. ޚިޔާލު ފަތުވާކުރަމުންދާ ހުކުމްކުރުމެވެ. އަދި އެމީހާ ފަތުވާކުރާ ޤުރުއާނާއި، އެމީހާ ފަތުވާކުރާ ޚިލާފުގެ ސަބަބުން، އެމީހާއަށް ޖަހަންނަމަށް ދާންޖެހުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، الله އަށްޓަކައި ބިރުވެތި ހާލު މީހާ، ފަހު ޖަހަންނަމުން. އެހެންނަމަވެސް، ޤުރުއާން އުނގެނުން ބައެއް މީހުން، ޝަރީޢާ ފަތުވާކުރި ބައެއް މީހުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ރިޟާގެ ބިރުވެތި އުނގެނުން ބައެއް މީހުން، ޖަހަންނަމަށް ދާންޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން އެކަންކުރި ދުނިޔަވީ ސަބަބުތަކަކަށްޓަކައެވެ. އެމީހުން އެމަސައްކަތްތެރި ވަޒީފާތުރު ފުރިހަމަކުރެވެ. ނުވަތަ މިސްކިތްތަކުގެ ރިޔާސަތު ގޮވާއި ހުރުމަކުރެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންނަށް އަދިވެސް ފައިދާއެއް ލިބުމަށެވެ. އިބްނު މާޖާގެ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. الله އަށްޓަކައި ބޭނުންކުރަންޖެހޭ ޢިލްމެއް ދަސްކުރަނީ، އެކަމަކު، އެއިލުވެ ބާރުންތަކުގެ ފައިދާ ގޮވާއި ޙިކުމަތަށް، ދީނާއި ޖަހަންނަމުގެ ވަސީލަތް، ޖަންނަތުގެ ވަސްވެސް ނުލިބޭނެއެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، އެމީހާ ޖަންނަތުގެ ކައިރިއަކަށްވެސް ނުދެވޭނެއެވެ.

12. އައްސިދުރުގަސް ކެނޑުން

އައްސިދުރަކީ ގަހެކެވެ. އެގަހަކީ އަރަބިކަރައިގައި ހުންނަ ގަހެކެވެ. އަރަބި ބަހުން ނިޔަދ، އިނގިރޭސި ބަހުން، އެގަހަށް ކިޔަނީ ލޯޓް ޓްރީ އެވެ. (Lote Tree) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވޭ، ސިދުރު ގަސްކަނޑާ ކޮންމެ މީހަކު، الله އެމީހަކު ބޮލުގައި ޖަހަންނަމުގައި އެއްލާވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިހަދީޘް ރިވާކުރެއްވި ބޭކަލަކު އަބޫ ދާވޫދެވެ. އެގޮތުން، މިސްކީނުން އަބޫ ދާވޫދު ސުވާލުގައި އެއްސެވިއެވެ. މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯއެވެ! (މިހާރު ގަހެއް ކަނޑައިފިނަމަ، އެމީހާ ޖަހަންނަމަށް ދާންޖެހޭނެތޯއެވެ؟) އަބޫ ދާވޫދު ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ، އައްސިދުރު ގަހަކީ، ދަތުރުވެރިން ހިޔާވަހިކޮށްގަތުމަށް ބޭނުންކުރާ ގަހެކެވެ. އަދި ޖަނަވާރުން ކާނާގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ ގަހެކެވެ. އަދި މިއީ އެގަސް ކަނޑަލުމުން ސަބަބުން ކަމުގައިވާނަމަ، ދުން އެމީހަކު ޖަހަންނަމުގެ ތެރޭގައި އެއްލާލެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އެދުރުގާގައި ގަސްކަނޑުމުން، އެކަމާ ޒިޔާދަކުރަނިވި، މާބޮޑު ހުރުމަތް އަށްފުރެއެވެ. އެކަމަކު، މިއީ އާންމު މާނައަކީ، ގަސް ނުކަނޑައެއްވިނަމަ ވާނެ ގަހެއްވެސް ނުކަނޑާށެވެ. ދަތުރުވާ ސަބަބުން ހަމަޖެހޭ ގަސް ކަނޑަންޖެހޭނަމަ، އޭގެ ބަދަލުގައި އާ ގަހެއް ހައްދަން ޖެހޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ދަތުރުގެ ބޭނުންތަކުގައި، ވިހުވާގެ ބޭނުންތަކުގައި ގަސްކަނޑަން ޖެހިދާނެ މަސައްކަތް ނުކުރާށެވެ. މިދުނިޔޭގެ ރަހުމަތުގެ ބާކީނުތަކުގެ ތެރޭގައި، އެއްވެސް ބޭނުމަކާނުލައި ގަސްކަނޑަންވާ ގޮތަކެވެ. ހަމައެކަނި އެކަމު ފަސޭހަ ބާރުއަތް ބޭނުނގައި ގަހެއް ކަނޑަންޖެހެނަމަ، އެގޮތަށް ބާއި ބައި އިސްލާމު ކަނޑާލުމުގެ ވާހަކައެވެ. އެފަދަ މިހާރު ވަނީ

އަޖާބުވެއެވެ. އެއީ ޖަހަންނަމައިގެ ތެރެއަށް އެއްލާލެވުނެވެ. ދެން އެއްސެއްކާ އަހަރެމެންގެ ބަލާއިރު، ގަހަރި، ވަރަށް މަދު އެއްޗެއްކަމެވެ. އެކުގައި މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، މިބާ ގަހެއްގެ ހިލާ ކަނޑުފަންބަކައި ވަރަށް ދިގު ބޯސްބާ ކަޅުބުރިކަންބޮޑުކަމެވެ. އަދި ޖަނަވާރުން، ކަންފަސް ގަހަނާ ކަލެމިކާބާ ކަނޑުފަންބަކައި، ވަރަށް ދިގު ބޯސްބާއަކަށް ދަބުރުކަރުކަމެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ގަހެއް ކަނޑުމުން، ވަރަށް ބޮޑު އަނިޔާއެއް އެބަދެވެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، ސަރަހައްދު ގަސްބެހި ކަނޑުމެވެ. އެގޮތުން، މިބަނޑުގައި ވާހަކަ މިދަނެވިޔަ، ސަރަހައްދުގައިވާ ގަސްބެހުގެ ވާހަކައެވެ. އެގޮތުން، ދަނޑުބޭރުގައި ހުނަރު ގަހެއް ކަނޑުމުން އެއީ މުޅިން ބޮޑު ކަމެކެވެ.

13. އަބިއްޔަހަން މަރުވުން

ބާނީގެ ހަދީޘްއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އަބިއްޔަހަން މަރުވުމަށްފަހު، ޤުރުބަދަލުއްގެ މަތިން ފެންނާޤައިދު ކަނޑު މިހަނު، އެމިހަކު ޖަހަންނަމައިގައި ޤުރުބަދަލުއްގެ މަތިން ފެންމުދުގައި، ޖަހަންނަމައިގައި އަބަދަށް ވާނެއެވެ. އަދި އަބިއްޔަހަން މަރުވުމަށްފަހު ޖަހަރުއް ބޮއިދު ކަނޑު މިހަނު، އެޖަހަރުއް ބުއިމުގައި ޖަހަންނަމައިގައި އަބަދަށް ވާނެއެވެ. އަދި އެމިހަކު އަބިއްޔަހަން މަރުވުމަށްފަހު، އެމިހާގެ އަބިއްޔަ ބަނޑަށް ވަޑައިގެން ޖަހައިދު ކަނޑު މިހަކު، އެމިހާގެ ބަނޑަށް ވަޑައިޖަހަމުގައި ޖަހަންނަމައިގައި އަބަދަށް ވާނެއެވެ. ކަނޑުމައްކަސް، ދެން މިބާ ގަހަރުގައި ބެންގާން، "ހަދީޘްގައި "އަބަދަށް" ބެންވިގައިއްވަސް ޔައްވަހައްދާ! އަދި މިހެން ބެންވިގައިވާދު، އަހަރުމެން އެވިދިން މިދަސް، ވަގުތު މިހެންގެ ބައްދަން ނޫނެއްހައްދާ!" ކަނޑުމައްކަސް، ހަދީޘްގައި އެއްގެ އެކުގެ ގަނަޅި، ވަރަށް ވަރަށް ދިގުމުއްދަތާ ގޮތަކަށް ނޫނޫ. މިހަދީޘްގައި އެބަސް ބޭނުންކުރާ ގަނޑުވަރުވަސް، އެމްއެދިގުތު ދިގުކަން، އަހަރުމެންނަށް ބައްދަލުވާ ނަމަވެސް ދިގުމުއްދަތެއްކަމެވެ. އަދި އެހާ لا إله إلا الله ޔައްވަހައްދަ، އެހާއަކު ވަރަށް ގަނޑުމުގައި ދިގުމުއްދަތު ދިޔައެވެ. އަހަރުމެން، އެއީ ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު ނުކުރަނީ ކަމެކެވެ. އެގޮތުން، އަބިއްޔަހަން މަރުވުމުގެ ޤަވާޢިދު ނުބައިކަމި މިއީއެވެ.

ޖަންނަތުގެ ސިފަތަކާއި އަދި އެތަނުގެ މީސްތަކުން

ޖަންނަތަށް އެންމެ ފުރަތަމަ ވަންނަ ބޭކަލަކީ ކޮބައިތޯ؟

ޖަންނަތަށް އެންމެ ފުރަތަމަ ވަންނަ ބޭކަލަކީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. ސަޙީޙް މުސްލިމްގެ ހަދީޘެއްގައިވޭ، އަނަސް ބިން މާލިކުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "اللّٰه ގެ ހުރިހާ ނަބީބޭކަލުންގެ ތެރެއިން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެ ގިނަ ބަޔަކު އަޅުބޭކަލަކަށް ތަބާވެގެންވާނީ މިއަޅުގަނޑަށެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ދޮރުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ޓަކިޖެހުމަށް ދާނީ، މިއަޅުގަނޑެވެ." އެހެންނަމަ، އެއްވެސް މީހަކު އެހިސާބަށް ކައިރިވެވުނުގެ ކުރިން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެތަނަށް ވަޑައިގެންނެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މުސްލިމުންގެ ހިސާބު ބެއްލެވުމުގެ ތެރެއިން ވެސް، އަދި މުސްލިމުންގެ ހިސާބު ކަނޑައެޅުއްވުމަށް ދަތިކުރެއްވި، އެކަލޭގެފާނު ޖަންނަތަށް ވަންނަވާނެއެވެ.

އަދިވެސް އަނަސް ބިން މާލިކުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިއަޅުގަނޑު ޖަންނަތުގެ ދޮރުކައިރިއަށް ވަޑައިގެން، އަދި މިއަޅުގަނޑު އެދޮރު ހުޅުވުމަށް އެދޭނަމެވެ. އެހެންމެ، ޖަންނަތުގެ ޚާޒިނު ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއީ ކޮންބޭކަލެއްތޯއެވެ؟" މިއަޅުގަނޑު ދަންނަވާނަމެވެ. "މުޙައްމަދެވެ." އޭނާ ދެން ވިދާޅުވާނެއެވެ. "މިއަޅުގަނޑަށް އަމުރުކުރެވިގެންވަނީ، ކަލޭގެފާނު ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް ބޭކަލަކަށް ހުޅުވައިނުދިނުމަށެވެ." (މުސްލިމް 384/1) އެޤުރުއާން، އުމަތާއި ހިސާބާއި އެކަމާ އަޚިރަތުގެ ކަންކަމެވެ. އަދި އެބޭކަލަކު الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން އަމުރު ކުރެވިގެންވޭ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކުރިން، އެހެން އެއްވެސް ބޭކަލަކު ހުޅުވައިނުދިނުމަށެވެ. ސަބަބަކީ، އެންމެ ފުރަތަމަ ޖަންނަތް ހުޅުވާލާނީ ވަންނަވާނީ ބޭކަލަކީ، އެކަލޭގެފާނެވެ.

ޖަންނަތަށް އެންމެ ފުރަތަމަ ވަންނަނީ ނަބިއްޔުންނެވެ. އަދި ދެން އެއުންމަތުގައި އަބޫބަކުރެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވާ، ޖަންނަތަށް ވަންނަވާނީ الله سبحانه وتعالى ގެ ނަބިއްޔުންނެވެ. އެގޮތުން 124000 ނަބިއްޔުން ވަންނަވާނެއެވެ. ދެން، ހުރިހާ ނަބިއްޔުން ވަންނަވާފައި ދިޔުމުން، ދެން އެންމެ ފުރަތަމަ ވަންނަވާނީ ކޮން ބޭކަލެއް؟ އެގޮތުން، މިކަމަށް ޖަވާބުދެން، ސުވާލަށް އަޅާ ބަލާއިރު ބަޔާނާ ހިނގާނެތެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޖިބްރީލް (عليه السلام) މިއަޅުގަނޑުގެ އަތުގައި ހިފައިގެން، އަދި ޖަންނަތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ޖިބްރީލް މިއަޅުގަނޑަށް، މިއަޅުގަނޑުގެ އުއްމަތުގެ މީހުން ވަންނާނެ ދޮރު ދައްކަވިއެވެ. އަދި ޖިބްރީލް މިއަޅުގަނޑަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީހުން ވަންނާނެ ދޮރަކީ މިއީއެވެ." އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ދެންނެވިއެވެ. "އޭ رسول الله އެވެ. އަޅުގަނޑުވެސް ކަލޭގެފާނާއި އެކީގައި ހުރުމަށް އެދެމެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭ އަބޫބަކުރެވެ. މިއަޅުގަނޑުގެ އުއްމަތުގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފުރަތަމަ ޖަންނަތަށް ވަންނާނީ ކަލޭގެފާނު ކަމުގައި ވާނެތެވެ."

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވޭ، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަކީ، މިއުއްމަތުގެ ތެރެއިން އެންމެ ފުރަތަމަ ޖަންނަތަށް ވަންނަ ބޭކަލެވެ. ދެން ސުވާލަކީ، ހުރިހާ އުއްމަތުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފުރަތަމަ ޖަންނަތަށް ވަންނަ ބޭކަލަކީ އަބޫބަކުރު ކަން އަޅުގަނޑުމެން އެނގޭނީ ކިހިނެއް ކަމެއް؟ ސަބަބަކީ، އެހެން ހަދީޘްއެއްގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވޭ، ނަބިއްޔުންނަށް ފަހު، އިންސާނުން ނަސްލުން ބޮޑު ބޭކަލަކީ، އަބޫބަކުރުއްސިއްދީޤު (رضي الله عنه) އެވެ.

މިއުއްމަތުގެ 70،000 މީހުން

އަބޫބަކުރުއްސިއްދީޤު (رضي الله عنه) އަންގަވާ، ޖަންނަތަށް ފުރަތަމަ ވަންނަ ގްރޫޕެއް ވެއެވެ. މުސްނަދު އިމާމް އަޙްމަދު އިބްނު ޙަންބަލްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله މިމަނިކަލޭގެފާނަށް، މިމަނިކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، ހިސާބު ބެއްލެވުމެއްނެތި 70،000 މީހުން ޖަންނަތަށް ވައްދަވާނެ، މިމަނިކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަވާފައިވެއެވެ." އެހެންނަމަވެސް، މިދަންނަވުމުން، ދެން އުއްމަތުގެ ތަރުޖަމާނުން ތަޢާރަފުވުމުގެ ނިޔަތުގައި 70،000 މީހުންނެވެ. އެހެންވީމާ، ދުނިޔެއަށް އާދެވިގެން އެތައް މިލިއަން މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން، الله سبحانه وتعالى އިހުސާނާ ކުރައްވާ 70،000 މުސްލިމުން ވެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހުރިހާ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ހިސާބު ބެއްލެވުމެއްނެތި ކުރިއަށް ނިކުމެވޭނީ، الله سبحانه وتعالى މިދަންނަވާ 70،000 މީހުންނަށް ހިސާބު ބެއްލެވުމެއްނެތި ޖަންނަތަށް ވަދެވޭނެ ފުރުޞަތު ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، މިދަންނަވާ މީހުންނަށް، އެހެން މީހުންނަށް ކުރިމަތިވާނެ ކަންތައްތައް، ކުރިމަތިވާނެ ނުޖެހޭނެއެވެ. އެފަދައިން 50،000 އަހަރުގެ ދިގު ދުވަހެއް. އެދުވަހުގައި މިދަންނަވާ މީހުންނަށް ޖަންނަތަށް ކުރިންވަދެވޭ، އެހެން މީހުން އަންނަންދެނެވެ، ވަރަށް ބޮޑު ތަސްބީޙެއް ކުރަންޖެހޭނެއެވެ. (ބުޚާރީގެ 549/76/8 ބައްލަވާލައްވާށެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ސިފަތަކީ ކޮބާ؟ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُون، އެމީހުންނީ، الله އަށް ވަކީލުކޮށް މީހުންނެވެ. އެމީހުންނަކީ، އެމީހުންގެ ރައްބު ވަކި الله سبحانه وتعالى އަށް ވަރަށް ވަރުގަދަ ތަވައްކުލެއް އޮންނަ ބައެކެވެ. އެމީހުންނަކީ، ހުރިހާ ކަމެއްގައި الله އަށް ތަވައްކުލް އޮންނަ ބައެކެވެ. އެމީހުން، އެމީހުންގެ ތަވައްކުލް ބާއްވައި، الله ގެ އަޅުތަކުގެއެވެ. އެހެންވީމާ، الله سبحانه وتعالى އެފަދަ އަޅުތަކުން، އެމީހުން ޖަންނަތަށް ވައްދަވައެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުންނެވީ، އެކަމާއިމެދު ވަރަށް އުފާފުޅުވެވަޑައިގެންނެވެ. އެކަމަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަބަދުވެސް ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގެންނެވީ، އުންމަތަށް އިތުރު ހެޔޮކަމެވެ. އެހެންވީމާ، އެކަލޭގެފާނު އިތުރަށް ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އެހެންވީމާ، އަދިވެސް މުސްނަދު އިމާމް އަޙްމަދުގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ހިސާބު ބެއްލެވުމެއް ނެތި 70،000 ދެއްވިފައިވެއެވެ. އެހެންވީމާ، އެކަލޭގެފާނު އިތުރަށް ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އެހެންވީމާ، الله އެކަލޭގެފާނަށް، އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކާއެކު 70،000 ދެއްވިއެވެ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަ 70،000 ގެ 70،000 ގުނަކުރުމުން، ޖުމްލައަކީ 4،900،000 އަންނާނެއެވެ. މިދަންނަވާ، ކުރީކޮޅުގައި ޖަންނަތަށް ވަންނާނެ މީހުންގެ އަދަދަކީ. އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى، އެކަލޭގެފާނަށް އިތުރަށް ދެއްވިއެވެ. الله ވަޢުދުކުރެއްވިއެވެ. މިމަނިކުފާނަށް ކޮންމެ މީހަކާއެކު ދެއްވުމުން، އެމީހުންނާއެކު، އެމީހުން ވަންނާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، މިދަންނަވާ މީހުންނަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ހިސާބު ބެއްލެވުމެއް ނެތި، ޖަންނަތަށް ވަންނާނެ މީހުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސަޙާބީންނަށް ހަދީޘްކުރައްވާފައިވޭ، މިއަދު ބާކީވެފައި ކުރުމުގެ ވަގުތު ކަންތައްތައް ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ބާކީވެފައި ފުރަތަމަ 70،000 ބެރަށް ހިމެނޭނެއެވެ.

ޙަޤީޤީ މުއުމިނުން

ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލައިދެނީ، އެންމެ ފުރަތަމައަށް ޖަންނަތަށް ވަންނަ ބާކީވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެއަށްފަހު ނަބީބާކީވުން، އެއަށްފަހު އަބޫބަކުރުއްސިއްދީޤު (رضي الله عنه)، އަންގަވާ 70،000 މީހުން، އެއަށްފަހު އެހެން ބައެއް ބަޔަކު ކުރިމަތިވާ 70،000 މީހުން، އެއަށްފަހު ތިރީސްއަލްފުނެއްގެ މީހުން، އަދި ދެން އެއަށްފަހު، ޖަންނަތަށް ވަންނަ ގްރޫޕެއްގެ މީހުން، މިދަންނަވާ ޙަޤީޤީ އަޚްލާޤީންނަށް އެންގެވެންއެވެ. އަޙަދު ޙަޤީޤީއަރިވުސް މުސްލިމުގެ ޙަޤީޤަތެވެ. އަބޫ އަބްދުއްރަޙްމާން ރިވާކުރައްވައިދީފައިވާ، އަޙްމަދު އަބްދުالله އިބްނު އަޙްމަދު އިބްނު އަޙްމާސް ޚާއްޞަ އިންސާނިޔަތުން، ތިލްމީޒަކު އަބްދުالله ގެ އަރިހަށް އައިސް އަދި ދެންނެވިއެވެ. " واللهِ އަޙަދުމެންގެ އަޅުގައި ކާބޯތަކެތީގެ ގޮތުން، ދުއާ ސަލާމީގެ ގޮތުން، ނުވަތަ މުދަލުގެ ގޮތުން

އެކައްޗެއްވެސް ނުދެވޭ." އެގޮތުން، ޢަބްދުﷲ އިބްނުޢަބާސްނަން ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހުރެން މިހިރީ ކަލޭމެން އެދޭކަމެއް ކޮށްދިނުމަށް ތައްޔާރުވެގެން. ކަލޭމެން އަހަރުމެންގެ ކައިރިއަށް އަތުވެއްޖެނަމަ، ﷲ ކަލޭމެންނަށް (ބަރަކާތްލައްވައި) ހެދިއެއްކޮށް، އަހަރުމެން ކަލޭމެންނަށް ދޭނަމެވެ. އަދި ކަލޭމެން އެދޭނަމަ، އަހަރުމެން ކަލޭމެންގެ ވާހަކަ ފެށިގެންއަން ދަންނަވާނަމެވެ. އަދި ކަލޭމެން އެދޭނަމަ، ކަލޯހިރިކަންވެސް ދޫކޮށްލާނަމެވެ. އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވަނިކޮށް، އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. " މުޒާޖިރުންގެ ފަގީރުން ފެހިރުން، މުޒާޖިރުންގެ ފަގީރުން މުއްސަނދިންނަށްވުރެ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ސާޅީސް އަހަރުކުރިން ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، އިބްނުޢަބާސް ދެންނެވިއެވެ. "ދެން އަހަރުމެން ކޮށްދެކިކަން ދަށްކޮށްނުލާނަމެވެ. އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުއެދޭނަމެވެ." (މުސްލިމް 7102/42)

ކޮންމެއަކަސް، ސުވާލަކީ، މުހާޖިރުންގެ ފަގީރުން ފެހިރުން، މުހާޖިރުންގެ މުއްސަނދިންނަށްވުރެ 40 އަހަރު ކުރިން ޖަންނަތަށް ވަނުވާނީ ކީއްވެ ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، އަލްޤާރީގެ ރިވާކުރައްވާފައިވާ ހަދީޘެއްވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެއެވެ، ފެހިރު މުހާޖިރުން ޖަންނަތުގެ ދޮރުކައިރިއަށް އަންނާނެއެވެ. އަދި ގޭޓުގެ ދޮރުވާނުން، އިބްނުޢަބާސް އަވަހަށް އަންނާނީ ކަމަކީ ނުބައިމީހާވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ދޮރުވާނުން އައިސްވާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިސާބުގެ ކަންތައް މިހާރު ނިމިއްޖެ ހެއްޔެވެ؟" ފެހިރު މުހާޖިރުން ދަންނަވާނެއެވެ. "ކޮންކަމެއްގެ ހިސާބު ބެއްލެވުމަކީ ހެއްޔެވެ! ހިސާބު ބެއްލެވޭނީ އެއްވެސް ކަމެއް އަހަރުމެންގެ ނުވޭ. އަހަރުމެން ދިރިއުޅެ، އަހަރުމެންގެ ކާނދުގައި، އަހަރުމެންގެ ކަނޑީގައި އުފުލަމުންނެވެ. އަދި އަހަރުމެން މަރުވެގެންދިޔައީ ﷲ ގެ މަގުގައެވެ." މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި މިސްކީނުންގެ ކަންތައްތަކަށް ޙިސާބެއްގެންނާ ކަންކަމުގެ ބޮޑުތަން އެއްކަލަކީ، އެމީހުންގެ މުދަލާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލު ކުރެއްވުމެވެ. ސަބަބަކީ، އެހެން ހަދިޔާއަކުން، އަހަރުމެންނަށް އުނގެނިގަތުމަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވައި، ހަމަކު ސުވާލެއް ކުރުވާނުން، މިބާގެ ގެއި ގޭދޮރެއް ނުލިބޭނަމެވެ. އަދި އެއީގެ ފެހިރުން ދުނިޔޭގެ، މިބާގެ މުދާ ހާދާ ކިހާކެއް ހުއްޓެވެ؟ އަދި އެތަކެއް ހާދަކިހި ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، މިބާއި ކުޅަ ހަމަ ސުވާލުގެ ފެހިރުން ދުނިޔެއިވެސް، މިބާގެ މުދަލާއެވެ. މިބާއަށް އެތަކެއް ބިޓެކް ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ އަދި މިބާ އެތަކެއް ހާދަކިހި ކިހިނެއް ހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، މިސްކީނުންގެ މުދަލާއި ބެހޭގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ސުވާލުކުރައްވާނެކަމުގެ ސަބަބުން، މުއްސަނދިން ވަރަށް ބޮޑަށް ލަސްވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މިކަލަ، ޖަންނަތަށް ވަނުމުގެ ވަގުތައް ދުނިޔެއިވާ ކަމެކެވެ. އެހެނަސް، އެކަލަ، ޖަންނަތުގެ މިންގެ ދަރަޖައާއި ދުނިޔެއާ ކަމެއް ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، ފަހުން ޖަންނަތަށް ވަންނަ މީހަކު، މާތިވެރި މަޤާމަކަށް ހިނގައިދާނެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަންނަތަށް ވަންނަ ފަހުކަމަކު، ޖަންނަތުގެ ދަރަޖައިގައި ހުރިވާނެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންކޮށްފުހެން، ޖަންނަތަށް ވަންނަ ބަޔަކު މުއްސަނދިން، ވަރަށް މަތިވެރި ދަރަޖައެއް ހޯދާނެއެވެ. މިތަންގައި މިބާތަކުންފުވެސް، ހަމައެކަނި ޖަންނަތަށް ވަންނަ ވަގުތާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެހެންނަމަ، ދަރަޖަވެސް، އެމިހާކު ކުރީ، ހުރިހާމަޖަލުގެ މަސައްކަތެވެ. މުއްސަނދިން ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި ގިނައިރު މަޑުކުރަވާ ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ގިނަ މުދަލާއި ބެހޭގޮތުން ސުވާލު ކުރެވޭނީއެވެ. އެގޮތުން، މުހާޖިރުންގެ ފަގީރުންނަން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުވި، ޖަންނަތަށް ވަގުތުގައިން ވަދެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެވެސް، ޖަންނަތަށް އެންމެކުރިން ވަންނާނީ މީހުންނެވެ.

އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރައްވައިވެއެވެ. "އަހަރުމެންނީ އެންމެފަހު، (އެކަމަކު) ޤިޔާމަތްދުވަހު ދުވަހުގައި، އަހަރުމެންވާނީ އެންމެ ކުރިއަށްދާނެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންނީ ޖަންނަތަށް އެންމެ ކުރިއަށް ވަންނާނެ މީހުންނެވެ. (...)" (މުސްލިމް 1860/4) އެގޮތުން، މިއުންމަތުގެ މިސްކީނުންގެ ފެހިރުން އަހަރުމެން ހިމެނިގެން، ﷲ އަށް ހަމްދު ހުއްޓެވެ. އަހަރުމެންނީ، އެންމެފަހު ވަގުތުގައި ދުނިޔެއަށް އައި މިސްކީނުންނަންގެތެރެއަށް، އަހަރުމެންނީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެންމެ ކުރިއަށް ޖަންނަތަށް ވަންނާނެ މިސްކީނުންނެވެ.

الله سبحانه وتعالى، އުފެއްދެވި ހެޔޮކަން ބަރަކާތްތަކުގައިވެސް، އަންގަވަފުޅުގެ މިންނަތެވެ. އެއީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތުގެ މިންނަތެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، ބައްޕަ ނަބީބޭކަލުން ބޭނުންވެވަޑައިގެންވެސް، އެބޭކަލުންނީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ތަބާވެ މިންގެ ޝަރީޢަތް މިހާރުވެސް ވެއެވެ. މި އިސްލާމީ، الله سبحانه وتعالى، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްވާފައިވާ އިއްޒަތެކެވެ.

ޖަންނަތުގެ ދޮރުތައް

ޖަންނަތުގެ ދޮރުތަކާއި ބެހޭގޮތުން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. جَنَّاتِ عَدْنٍ مُفَتَّحَةً لَّهُمُ ٱلْأَبْوَابُ ވިދާޅުވޭ، "(އެއީ) އަބަދުގެ ދޮރުތައް އެބޭކަލުންނަށްޓަކައި ހުޅުވިފައިވާ ޢަދުނު ޖަންނަތްތަކެވެ." (صورة صٓ 50) މާނައަކީ، އެބަދުގެ ދޮރުތަކަކީ، ވަރަށް މަތިވެރިކަމާ ދޮރުތަކެއެވެ. އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ إِلَى ٱلْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَٰمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَٱدْخُلُوهَا خَٰلِدِينَ ވިދާޅުވޭ، "އަދި އުޅުނުމީހުން ފިޔަވައްޔާ ތަޤްވާވެރިވި މީހުން، ބައިބައިކޮށް ޖަންނަތާއި ދިމާއަށް (ގެންދެވޭނެ ސިފައިންކޮށް) ދަމައި ގެންދެވޭނެއެވެ. އަދި އެ ޖަންނަތުގެ ކައިރިއަށް، އެއުޅުނުމީހުން އާދެވިއްޖެ، އެދޮރުގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިފައި ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެދޮރުގެ ބަލަހައްޓާ އެއުޅުނުމީހުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ސަލާމް ހުއްޓެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ރަގަޅުވީ އުޅުނީމުއެވެ. ވީމާ، އެ ޖަންނަތުގައި އަބަދަށް ދެމިހުންނަ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން އެތަނަށް ވަންނާށެވެ!" (صورة الزمر 73) މާނައީ، މަލާއިކަތުން، އެ މީސްތަކުންނަށް މަރުޙަބާ ކިޔުމަށްޓަކައި ދޮރުތަކުގައި ހުންނާނެއެވެ. އެ މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ސަލާމް ހުއްޓެވެ. أَسَّلَامُ عَلَيْكُمْ އެވެ. މިއަދު މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ސަލާމަތްތެރި ކަމާއެކު ވަދެވޭނެއެވެ. އަދިވެސް ވަންނާށެވެ.... މިއާއި ޚިލާފަށް، ޖަހަންނަމުގައި ދޮރުތަކުން މަދުރަހާއިރާ މޭރުގެ ވާހަކަ، އަހަރެމެން ކިޔަން ދެއްކެވިފައިވާނެއެވެ. މާނައީ، ޖަހަންނަމުގައި މޭރުދޮރު މީސްތަކުންނާއިދެން، އެދޮރުގެ ދޮރުތަކުން ބަންދުވެއެވެ. أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ރަސޫލުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޙީއެއް ގެނެސްނުދޭ ހުށައެވެ!" ކަލޭގެން އެބޭކަލުންނަށް އިންނެވި ހައްޤުކުރައްވާ!... އެހެންނަމަ، މިއާއި ޚިލާފަށް، ޖަންނަތުގެ ދޮރުތަކުން، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ދޮރު މަތިރަހާ ހުޅުވިގެންވާ. މާނައީ، އެދުވަހުގައި މުއުމިނުންނަށް އެފާވާ ތިމާގެ ހާވަރު ގެންނަވާނެ. މުއުމިނުންނަށް ޖަންނަތުގެ މަޤާމުގައި ވަންނަމުންނާއިރު، މަލާއިކަތުން އެމީހުންނަށް ޖަހަނާ ހުޅުވާލާނެއެވެ. ކާންމެ ހަކަ، ދެން ސުވާލަ، ޖަންނަތުގައި ހިތަށް ދޮރުކޮޅު ކިހާ ހުރެއެވެ؟ އަދި ޖަހަންނަމުގައި ހިތަށް ދޮރު ވާހާ ހުރެއެވެ؟ މާނައީ، ޖަންނަތުގައި 8 ދޮރުކޮޅު ވެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގައި 7 ދޮރު ވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "ޖަންނަތުގައި 8 ދޮރުކޮޅު ވެއެވެ. އަދި އެއިގެ ތެރެއިން، އެއް ދޮރުކޮޅަކަށް ކިޔުނީ އައްރައްޔާނެވެ. އެދޮރުން ވަންނާނީ، ރޯދަވެރިން ޚާއްޞަކޮށް ވަދެވެ." (ބުޚާރީ 479/54/4) މާނައީ، ރޯދައިގެ ތެރެ، ސަލާމަތްތެރިކަން އެޅިވަޑައިގަތެވެ. ސަލާމަތްތެރި މުއުމިނުން ޤަބޫލު ވިދާޅުވެސް، "ދުނިޔެގައި ތިޔަބައިމީހުން، ރޯދަހިފާ ފުރިހަމަކުރި ބޭކަލުން ނަގާށެވެ. (އެއީ) ހުސް ތަނަވަސް ކަމުގެ ރޯދަ ހިފުމުގެ ބަދަލުގައި ރޯދައިގެ ހިތްފަސޭހަކުރާ ހަމަކަމާއި، ބޭނުމުގެ ކާބޯތަކާއި ނަމާދުކުރުމަށެވެ. އަދި އެކިއެކި ހަދާހަދާތަކާއި އަރަހުގެ ކަމެއްތަކުގައި އިނގިރޭސިވެއެވެ. އެއީ މަގާ ވިހި މާ އިޙްސާސްކުރާ ފަރާއިނުންނާއެވެ." މާނައީ، އެބޭކަލުނަ އެ ފިދާވެސް، އަރަހުގެން އެބޭކަލުންނާއެކު އިހުސާސްކުރެވެ. އެއީ އެބޭކަލުން ދައްކާވާ ހިތްޕުނި ބަލަހައްޓަ އަޖުރުދޭނެއެވެ. އެބޭކަލުންގެ ވަރަކާ ދައްކާނެ ދެބައި، ދައްކާފުޅި ވަރަކަށް ދެއްކެވުމާއި، ބަދަލުހޯދައި ބޮޑުވާ ހަފުތާ ބޮޑު ވަރަކަށްދެއްކެވުމަށް ނިންމެވިއެވެ. އެބޭކަލުން އިޚްލާޞްތެރި ކަމާއެކު، ހުރިހާ ބަލަހައްޓާށެވެ. މާނައީ، އެބޭކަލުން ފިދާވެސް، މިދުނިޔެވެސް، އަހަރެން ދިރިހުރުމަކީ ބޮޑުކަމާ ހިން ސަބަބެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެން ދުނިޔޭގައި ސަބަބުދެއްކި އަހަރެން އިޚްލާޞް ކަމެއް ނުވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ނަމާދުކުރާ މީހުނަށް، ނަމާދުގެ ދޮރުން ދައްވަތުދެއްވާނެއެވެ. ޖިހާދުގައި ބައިވެރިވާ މީހުނަށް، ޖިހާދުގެ ދޮރުން ދައްވަތުދެއްވާނެއެވެ. ސަދަގާތުދޭމީހުނަށް، ދޮރުން ދައްވަތުދެއްވާނެއެވެ. އަދި ރޯދަހިފާ މީހުނަށް، އައްރައްޔާނުގެ ދޮރުން ދައްވަތު ދެއްވާނެއެވެ. އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه)، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި އެއްސެވިއެވެ. " رسول الله އެވެ. މިހަކަ މިއިގެ ތެރެއިން އެއްދޮރުން ވަނުމަށް ދައްވަތު ދެވުން މުހިންމުކޮށްއެވެ. އެއްވެސް މީހަކަށް ހުރިހާ ދޮރުން ވަނުމުގެ ދައްވަތު ދެވޭނެތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވިއެވެ. "އާނއެކެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިބާއީ އެއިގެ ތެރެއިން އެކަކު ކަމުގައެވެ."

އެގޮތުން، ޚިޔާލަށް ގެންނަވާ، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ޖަންނަތާއި ދިމާލަށް ހިނގަވަމުންދާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ކޮންމެ ދޮރުކޮޅެއްގެ ކައިރީގައި މަލާއިކަތުން ތިއްބަވާނެއެވެ. އަދި އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މަލާއިކަތް ބާކަލުކޮޅުވެސް، އަބޫބަކުރު ހުންނަވާ ދޮރުކޮޅަކުން، އަބޫބަކުރު ވަންނަވުމަށް ދައްވަތު ދެއްވަމުންދާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، ތިބާ ބާޒާރަށް ދާއިރު، ފިހާރަތަކުގައި ވަރަށްގިނަ މުދާ ހުންނާނެ، އަދި ފިހާރަތަކުގެ މީހުން، އެފިހާރައަކަށް ވަނުމަށް ތިބާއަށް ދައްވަތު ދެމުންދާނެއެވެ. "އަހަރެންގެ ފިހާރައަށް އަންނާށެވެ. އަހަރެންގެ ފިހާރައަށް އަންނާށެވެ..." ހުރިހާ މަލާއިކަތުންވެސް، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަށް ދަންނަވަމުންދާނީ، އެމަލާއިކަތުންގެ ހުންނަވާ ދޮރުކޮޅުން، އެކަލޭގެފާނު ވަންނަވުމަށް. "މިދޮރުކޮޅުން ވަންނަވުމަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ...." ސަބަބަކީ، އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މަލާއިކަތަކުވެސް ބޭނުންފުޅުވާނީ، އަބޫބަކުރު ހުންނަވާ ދޮރުކޮޅަކުން، އެކަލޭގެފާނު ވަންނަވުމުގެ ޝަރަފު ލިބުމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى، މަލާއިކަތުންނާމެދު ވަޙީކުރައްވައި، الْمُطَهَّرُون އެވެ. އެބޭކަލުންނީ، ޠާހިރުވެގެންވާ ބައެކެވެ. އެފަދަ ޠާހިރުވެގެންވާ ބައަކު، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަށް ދަންނަވަމުންދާނީ، އެބޭކަލުން ހުންނަވާ ދޮރުކޮޅުން އެކަލޭގެފާނު ވަންނަވުމަށެވެ. އެގޮތުން، އިންސާނުންނަކީ، މަޚްލޫގުންގެ ތެރެއިން، އެންމެމަތިވެރި މަޚްލޫގާތުގެ ގޮތުގައި ލިބިފައިވާ ބައެއް. އެއީ، ޖަނަވާރުންނަށްވުރެވެސް، ނުބައިވުމުގެ ގޮތުން. އަދި އިންސާނުންނަކީ، މަޚްލޫގުންގެ ތެރެއިން، އެންމެދަށް މަޚްލޫގާތުގެ ގޮތުގައި ލިބިފައިވާ ބައެއް. އެއީ މަލާއިކަތުންނަށް ވުރެވެސް، މާތްވުމުގެ ގޮތުން. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، أُوْلَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ މާނައީ، "(...) އެއުރެން ނަޞޭޙަތް ހިފައެވެ. އަދި ކިޔައްޔާ! އެބައިމީހުންނީ ގެރިފަދަ ޖަނަވާރުންނެވެ!" (سورة الأعراف 179) އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް މީހުންނަށް އިޙްސާނުގެ ތެރޭގައި، އެމީހުން މަލާއިކަތުންނަށްވުރެވެސް މަތިވެރިވެގެން ދިއުން.

އަށް ދޮރުކޮޅުންވެސް ވަނުން

ކޮންމެއަކަސް، ހުރިހާ ދޮރުކޮޅަކުންވެސް ވަނުމަށް ތިބާ ބޭނުންނަމަ، މިދަންނަވާ ހަތަރު ގޮތެވެ. އެގޮތުން، ބުޚާރީގެ ހަދީޘެއްގައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "الله ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް އަޅުކަމަށް ހައްޤުވަންތަ ނުވާކަމަށް ހެކިވެ، އެއިލާހަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު ނުވާކަމަށް ހެކިވެ، އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)އީ، އެއިލާހުގެ އަޅާއްކަމަށާއި އަދި އެއިލާހުގެ ނަބިއްޔާކަމަށާއި، އަދި ޢީސާ (عليه السلام) އީ، އަޅާއްކަމަށާއި، އަދި އެއިލާހުގެ ނަބިއްޔާކަމަށާއި، އަދި ބިކަރުވެރި މަރްޔަމް (عليه السلام) އަށް އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާ ބަސްފުޅު ކަމަށާއި، އަދި އެއިލާހު ހެއްދެވި ރޫޙެއްކަމަށާއި، އަދި ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމަކީ ހައްޤުކަމެއް ކަމަށް ހެކިވާ މީހަކަށް، އޭނާ ކޮންމެފަދަ އަމަލެއް ކުރިޔަސް، އޭނާ ޖަންނަތަށް ވައްދަވާނެއެވެ. ޖަންނަތުގެ އަށް ދޮރުކޮޅުންވެސްއެވެ." އެގޮތުން، މިތަންގައި ބާރުއަޅުއްވާފައިވަނީ، ވަރަށް ސާބިތު ޔަގީންކަމާއެކު ހެކިވުމެވެ. "أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدًا رسوله" الله ފިޔަވައި އަޅުކަމަށް ހައްޤުވަންތަ އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވާކަމަށް އަހުރެން ހެކިވަމެވެ. އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އީ، އެއިލާހުގެ ނަބިއްޔާކަމަށް އަހުރެން ހެކިވަމެވެ. އަދި ތިބާ ހެކިވާނީ، ޢީސާ (عليه السلام) އީ، އެއިލާހުގެ ރަސޫލެއް ކަމަށާއި، އެއިލާހުގެ އަޅެއް ކަމަށެވެ. އަދި ތިބާ ހެކިވާނީ، ޖަންނަތަކީ ހައްޤު ކަމެއް ކަމަށާއި، ޖަހަންނަމަކީ ހައްޤު ކަމެކެވެ.

އެގޮތުން، މީހުންގެ ހިތަކުގައި ވަރަށް ފުންކޮށް މިކަމަށް އީމާންކަންހުރިނަމަ، الله سبحانه وتعالى އެމީހަކަށް އެ އަންދެރިކަމުގެން ވަސްތުގެ ދަރުވަތުތެރިވެސް ދެއްވާނެއެވެ.

ދުން ދެވަނަ ގޮތަކީ، މަސްތުވާތަކެތި ހަރާމްކުރެއްވުމެވެ. ޝިރާކަތުގެ ބޭނުން އެއްވެސް މީހަކު ފަސްސާވީކަން، އަދި ފަސްސާ ފުރަހަތަކުން ކޮން، އަދި "أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمدًا عبدالله ورسوله" ކިޔައިފި މީހަކަށް، ދުން، ޖަންނަތުގެ 8 ދޮރުތަކުގެ އެމީހަކަށް ހުޅުވިގެންވެއެވެ. އަދި އެމީހަކު އެދޭ ދޮރަކުންކަމުން، އެމީހަކު ވަންނަންވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ ފަސްސާކުރެވޭގޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ހިތާ ދެއްވެއެވެ. އެގޮތުން، ތިބާއަށް ފާހަގަކުރެވޭން އެއްކަލަޔާ، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގެ، أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمدًا رسوله ވެއެވެ. އެގޮތުން، ސަވާބުތަކުގެ ދުނިޔޭގައާ، މިފަދަ ގަދަފަހި އަހުރެ އެއްޗެއްކެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންގެ ހިތަކުގައި ވަރަށް ހަމަޖެހުމުގެ އީމާންތެރިކަން ހުންނަންޖެހެއެވެ. ކޮންފަދަކަސް، ޖަންނަތުގައި 8 ދޮރުތަކެއްވެއެވެ. އެގޮތުން ސުވަރުގޭ، އޭގެ ދޮރުތަކުގެ ނަމަކީ ހަމައެވެ؟ އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ދޮރުކަނޑައިވާ ދޮރުތަކުގެ ދުރުމިނުގެ މިސާލަކީ، މައްކާއާއި ހަޖަރުގެ މިސާލެވެ. އެގޮތުން، ހަޖަރަކީ، އަހަރެކަށްއެވެ ބަނދުމަތިގެ ދުރުމިނުގެ ދުރުވެގެންނެވެ. އެގޮތުން، އޭގެ ޒުވާމިނުގެ ގޮތުން، ވަރަށް ބޮޑު ތަސްވާފާއެވެ. އޭގެ ގޮތަކަސްޖަކަން 1000 މޮޅަށްވެސް ބޮޑު ތަސްވާފާއެވެ. والله اعلم. މިދުނިޔެވިގެން، އަންގާނީ ހިސާބެއް. ދުސްމަނު ދޫވެ އަހުމަދުގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ދޮރުފަތްގެ ދުނިޔޭގެ ދުރުމިނަކީ، 40 އަހަރުގެ ހިނގުމުގެ ތަސްވާފައެވެ. އެގޮތަކީ، އެހާ ފުޅާ ގޮތެކެވެ. އަދި ދުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އެތަނުގައި ތޮންނެޖެހިފައިވާ ދުވަހެއް އަންނާނެއެވެ. އެޒަތުގެ ފުޅާމިނުގައި 40 އަހަރުދުވަހުގެ ތަސްވާފާހުރެބޭސް، އެތަނަށް ވަންނަ މީހުން ޒިޔާމަތުދުވަހުގައި ވަރަށް ގިނަވާނެ، އެތަން ތޮއްޖެހިގެންވާނެއެވެ.

ޒިޔާމަތުދުވަހުގެ ކުރިން ޖަންނަތަށް ވަންނަ މީހުންނަކީ ކާކުހެއްތޯ؟

ޒިޔާމަތުދުވަހުގެ ކުރިން ޖަންނަތަށް ވަންނަ މީހުންނަކީ ކާކުހެއްތޯ؟ އަދި ޖަންނަތަށް ކުރިން ވަދެފައިވާ މީހުންނަކީ ކާބާ ހެއްތޯ؟

1. ޝަހީދުން
2. ދަރުމަތަކުގައި މަރުވާ ކުދިން

ޖަންނަތުގައި ދިރިއުޅެފައިވާ ކާންބެއެއް ހެއްތޯ؟ އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި ދިރިއުޅުއްވާ ދުނިޔެބަލުންނަކީ، އާދަމް (عليه السلام) އާއި ހައްވާ (عليه السلام) އެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَقُلْنَا يَاآدَمُ ٱسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ ٱلْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ ٱلشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ ٱلْظَّالِمِينَ މާނައީ، "އަދި ތިމަންއިލާހު ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. "އޭ އާދަމުގެ! ކަލޭގެފާނާއި ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ޖަންނަތުގައި ވަޒަންވެރިވެވަޑައިގެން އުޅުއްވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ޝައުޤުވެރިވާ ކާއެއްޗަކުން ދުނިޔެވެއްނަކަން އެތަނުގެ ބާވަތެއް ކެއުމަށް ދިޔުމަށްވެސް! އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަބައިމީހުން ފަދަ ގަސް ކައިރިއަށް ނުވަޑައިގަންނަވާށެވެ! (އެހެން، އެގޮތް ކުރައްވައިފިނަމަ) ތިޔަބައިމީހުން ވާވަތަނުގެ އަނިޔާވެރިންގެ މީހުންގެ ތެރެއިން ވާނެއެވެ." (سورة البقرة 35) އެގޮތުން، މިދުނިޔެވިގެން، އާދަމް (عليه السلام) ގެ ވާހަކައެވެ. ދުން ޝަހީދުންނެވެ.

އެގޮތުން، ޝަހީދު ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައިވެސް، މަސްތޫޤު ވިދާޅުވެއެވެ. އަބުދުލްﷲ ގެ މުހިމް ބަޔާނެއްގެ އާޔަތް، وَلاَ تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَاتاً بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ "الله ގެ މަގުގައި ހަނގުރާމަކޮށް ޝަހީދުވެވުނުމީހުން މަރުވެފައިވާ ބައެއްކަމުގައި ހީނުކުރާށެވެ! އަދި ހިއްޔެވެ! އެއުރެންނީ އެއުރެންގެ ވެރިއިލާހުގެ ހަޟްރަތުގައި ރިޒުޤުދެވިގެން ހުރިހާ ދިރިދިރި ބައެކެވެ." މިއާޔަތާއި ބެހޭގޮތުން އެއްސަވާލެވެ. އެގޮތުން، އެބޭކަލުން، ސަވާބުގެ ދިރިހަނ އަޑިސް، މިއާޔަތުގެ މާނައަކީ ކޮބާތޯ އެއްސެވީއެވެ. އެގޮތުން،

އުސަމާއި ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރެމެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި މިސުވާލު ކުރެއްވީމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ފުރާނަތައް އުޅޭސް، ފުރިހަމަވުމުގެ ދުނިޔަވީކަމުގެ ހަރަކާތެއް. އެ ދުނިޔަވީކަމުގެ ހިދުމަތްވެސް، الله ގެ ވަރުދޭގައި އެކުވެރިކަމާ ވެއްކެކުޅުވަހުގެގައެވެ. (އެއީ، ރޯނުގެތިއާރ ތަކުއްގަފާވެ.) އިލްމުން ކަރުންތަކީ އިލްމުން ހިލޭއާ ޖެއްސުމުގެ ވަރުއްގެ މާލިއްކުވެ. އަދި އުމުރުވަރުކަގެ ހުރިވާއްވުން، ރޯނުގެތިއާރ ވަރުކަގަވެ. الله سبحانه وتعالى އިލްމުންނަށް ބައްޔާލާއްވުމަށްފަހު ވަރުކަމާލުއިވެއްވެ. ބިމަކާއިމީހުން އެއްވެސްކަމެއް ބޭނުން ކުރައްވާ؟ (الله سبحانه وتعالى ޝަރީޢަތުގެ ގޮތް މިއެއްސަވަން، ބިމަކާއިމީހުން އެއްވެސްކަމެއް ބޭނުން ކުރައްވާ؟) އެގޮތުން، އިލްމުން ދަސްކޮށްލައްވާ. އަހަރުމެން އިލްމަކީ އުޅުން ކޮންކަމަކަށްތޯއެވެ. (މާނައަކީ، އަހަރުމެން ދުނިޔަ އިލްމަކީ ބޭނުންވާނީ ކޮންކަމަކަށްތޯއެވެ. ޖެހެނީގެ އަހަރުމެން ހިތްއާރު ކޮންމެފަރާތަކުން އަހަރުމެން މިދަނީ މާލާ ކަމުންނެވެ. ޖެހެނީގެ ކޮންމެ ފަރާތަކު އަހަރުމެން މިދަނީ ބޮޑުޖަހަމުންނެވެ. އަހަރުމެން އެދޭ އެއްވެސްކަމެއް ނުވެވެ.) الله سبحانه وتعالى އުޅުމުރުކަމުގެ ގޮތް އަޅުއްކަވެސް އެއްސުވިއެވެ. އަދި ދެން الله سبحانه وتعالى ފުރުވަތަ ހުރަނދު އިލްމުގެ ގޮތް އެއްސުވިއެވެ. އެގޮތުން، އިލްމުންނަށް އިލްމުގެ ގޮތުގައި، ހުއްޖަތާ އަޅުސަވާލުތަކުން އުޅުކުން، ޖެވާބުއް ދޭނެޖަހާކަން އިލްމުންނަށް ވިސްނުންވެ. الله سبحانه وتعالى ބޭނުންވާގޮތްގެންވެސް، އިލްމުން ކަމަކަށް އުދުމަތުވެ. އެގޮތުން، އިލްމުން ދަސްކަމާއްވެ. އަވަހާނގެ ރައްކާވެ. އަހަރުމެން އުދުސް، ބިރުއިއާރު، އަހަރުމެންގެ ފުރާނަތައް، އަހަރުމެންނަށް ދެއްވުމަތުވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެންނަށް އަސްއްކާވެސް ބިރުއިއާރުގެ މަގުގައި ގަޑިއާވެގެން ދެވޭއްވެ. އަހަރުމެން އެއްމަ އުދޫކަމަދި، އަސްއްކާވެސް އުޅުން ހަރަކާތެއް ޝަރީދުއްގެ މަތީމު އިޖާބަވެ. ޝަރީދުއްގެ އަޖުރު އަހަރުމެންނަށް ދެއްވާނީ، އަހަރުމެން ބޭނުންވަނީ، އަސްއްކާވެސް އުމަރުވަރި ދަރަޖަ އަސްއްކާވެސް ވިއްވުނެވެ. އަދި އިލްމުގެ ހަބަގައި އެއްވެސް އުދުމާ ނުތަކާ ފުރުމުން، އިލްމުން، އިލްމުގެ އުފާލުގައި ވިއްވުން ދުކާނުލެޔުންއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ الله سبحانه وتعالى ޝަރީދުންނަށް ދެއްވުން ބަރަކާތްވާލިއާ މަރިވަރު ދަރުމަތުވެ. އިލްމުން ދިރިއުޅުންދޭނީ ޖެހެނީގެގައެވެ.

އަދި ބޭނުމުގައި ބަރާނކުރިވާލިވެސް، އަހަރުމެން ކައްވަތުގައިވާރު، އަހަރުމެންނަން ދި ކުޖެދެރުއް ހުރިވާލި ވާނުއެވެ. އެއް ދަރު ހުރިވާލިވެސް، ޖެހެނީކަހަވެ. އަދި އަޅުއް ދަރު ހުރިވާލިވެސް، ޖަހަނަރުމަމުވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ގޮތް ބޮޑުވުސް، މިއީ ޖެހެނީގައި ބިބާމަނާ ކަނުވެ. އަދި އެއީ، ބިބާ ޖަހަނަރުމަމުނަރުމަ، ޖަހަނަރުމައިގައި ބިބާމަނާ ކަނުވެ. އަދި މިއީގެ އަޅުއްކާގަނުވަސް ވެއްވެ. އެގޮތުން، ކައްވަތުގައިވާ މިސްކިތުންނުން، އިލްމުން ޖެހެނީގެއި އަދި ޖަހަނަރުމަ ފުރުނާނު ދި ކުޖެދެރުވާނުއްވެ.

ނަވާރަވަނަ ސުވާލު

އުންމަތުގެ ކިހާބަޔަކު ޖަހަންނަމަށް ވަންނާނެ ހެއްޔެވެ؟

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ކުރިމަތިލުމުގައި މީސްތަކުން ދެއްކުވުނެވެ. އަދި އެއްނަބިއްޔަކު، އެބޭކަލުންގެ ބޭބޭ ޖަމާޢަތުގެ ބައިވަރުބަޔާ ވަޑައިގެންނެވިތަން ޤިޔާމަތްދުވަހު ފެނިވަޑައިގަތީމެވެ. އަދި އެހެން ނަބިއްޔަކު ކުޑަ ޖަމާޢަތުގެ ބައިވަރުބަޔާ ވަޑައިގެންނެވިތަން ޤިޔާމަތްދުވަހު ފެނިވަޑައިގަތީމެވެ. އަދި އެހެން ނަބިއްޔަކު، ވަޑައިގެންނެވީ ހަމައެކަނި 10 (މީހުންނާއި) އެކުގައެވެ. އަދި އެހެން ނަބިއްޔަކު، ވަޑައިގެންނެވީ ހަމައެކަނި 5 (މީހުންނާއި) އެކުގައެވެ. އަދި އެހެން ނަބިއްޔަކު ވަޑައިގެންނެވީ ހަމައެކަނިމީހެކެވެ...." އޭގެފަހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އެބޭކަލަކަށް ތަބާވި އެއްވެސް މީހަކު ނެތި، ނަބިއްޔަކު ވަޑައިގަންނަވާނެ ހިތާމަ ގެންނަވާފައެވެ. އެބޭކަލަކީ، ހުރިހާ ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން ﷲ އަރުވައިލެއްވި، އެބޭކަލަކު ދުނިޔެމަތީގައި ދައުވަތު ދެއްވުން ގެންގުޅުއްވި ނަބިއްޔެވެ. އެހެނަސް، އެއްވެސް މީހަކު އެބޭކަލަކަށް އީމާން ނުވެއެވެ. އޭގެފަހުން، އެއީ ވަރަށް ހިތާމަހުރި ހާލަތެކެވެ. މީހާ މަސްއޫލުވެރިކަމުގެ ފުރިހަމަ މަދަހައިންނެވެ، އެކަމުގެ ނަތީޖާއަކީ ނުރުހުންތެރިކަމެކެވެ. މިސްކީނުން، ނޫޙް (عليه السلام)، 950 އަހަރު ވަންދެން، ދުވާލާއި ރޭގަނޑު ދައުވަތު ދެއްވުމުގައި ގެންދެވިއެވެ، އެއްވެސް މީހަކު އީމާން ނުވިއެވެ ހަމަ މަދުމީހުން ނޫނީ ގެންގުޅުއްވިއެވެ! ސަބަބަކީ، އަހަރުމެންނަކީ ކުރީއަށްދުވަސް، އަހަރުމެންނަކީ މަސައްކަތުގެ މާނާ ފެންނާނެއެވެ. މިއީ މަސައްކަތް ކުރުމުންނާއި، މީސްތަކުން މިބައިން އަޅުވެރިއަކު ފުރަތަމަ ސަރުދާރުކުރުމުގައި، މިބައިގެ ދެކޮޅު ވާހަކަ ދައްކަވާ ހުރިހާ ބަޔަކު، މިބާ ބާރު ކުރުމަށް، މިބައިން އަނިޔާކުރުމަށް، ކުރިއަށް ދިޔުމަށް ނާދިރުކަމުގެ ބާރު ގެނައެވެ. އެކަމަށް، ނަބިއްޔާއަށް، އެބޭކަލުންގެ މަސައްކަތުގައި ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވި، އެކަމުގެ ޒިންމާދާރުވާ ގޮތެއް ފާހަގަކޮށްލެވެއެވެ. އޭގެފަހުން، ނޫޙް (عليه السلام) އަށް، އެކަން 950 އަހަރަށް ކުރެއްވިޔަސް، ކާމިޔާބު ދެކޮޅު މަސައްކަތްތަކެއްގައެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި، އެބޭކަލަކަށް ތަބާވި އެއްވެސް މީހަކު ނެތި، ނަބިއްޔަކު އަރާނާންނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "އަދި ދެން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ފެނިވަޑައިގަތީ، ގިނައަދަދެއްގެ މީސްތަކުންނެވެ. އޭގެފަހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަރިހުގައި އައްސަވާލެވެ. "މިއީ ޤިޔާމަތްދުވަހުން ތަބާވި މީސްތަކުން ކޮބައިތޯ؟" ޖިބްރީލް (عليه السلام) ވިދާޅުވިއެވެ. "ނޫނެކެވެ. އެހެނަސް، ތިޔަބޭ ފެންނަވަން ބައްލަވާށެވެ." އޭގެފަހުން، ތިޔަކަލޭގެ ފެންނަވަން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ބައްލަވައިލީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން ފެނިވަޑައިގަތީ، ވަރަށް ގިނައަދަދެއްގެ މީސްތަކުންނެވެ. އަދި ޖިބްރީލް (عليه السلام)، ޤިޔާމަތްދުވަހުން ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ ކަލޭގެފާނުން ތަބާވި މީސްތަކުންނެވެ. އަދި އެމީސްތަކުންގެ ކުރިމަތީގައި އެތިއްބެވި 70،000 މީހުން، އެމީހުންގެ ޙިސާބު ބެއްލެވުމެއް ނެތި، ޖަންނަތަށް ވަންނާނެ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުން އެއްވެސް ޢަޛާބެއް ނުލިބޭނެ މީހުންނެވެ....." (ބުޚާރީ 549/76/8)

ދެން މުޙައްމަދުގެ ބުޚާރީގެ ހަދީޘް. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުން މަޤާމުކާމާއި އެކަށައިގަނެއެވެ. އަދި އެމަޤާމުކާ ޤިޔާމަތްދުވަހުން ތިބެން ފެންނަވަން ބައްލަވައިލުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭގެފަހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުން ތިބެން ފެންނަވަން ބައްލަވާފައެވެ. އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހުން ފެނިވަޑައިގަތީ، ތިބެން ފެންނަވަން ފުރާ މީސްތަކުންގެ ޖުމްލަކެވެ. އަދި ދެން އަސްލުވެރިވާ ބައްލަވައިލުމަށް، އެކަމަކުން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ގޮތް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭގެފަހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހުން އަސްލުވެރިވާ ބައްލަވައިލީ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން ފެނިވަޑައިގަތީ، ތިބެން ފެންނަވަން ފުރާ މީސްތަކުންގެ ޖުމްލަކެވެ. ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ މީސްތަކުންނެވެ. އޭގެފަހުން، الله سبحانه وتعالى ޤިޔާމަތްދުވަހުން ގޮތް އައްސަވައިލެއްވިއެވެ. "ތިޔަ ރުހިއްޖެތޯ! މިބާ ރުހިވަޑައިގެންފިންތޯ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ހާ ﷲ އެވެ. މިތަން ރުހިވަޑައިގެންފިން." ދެން ﷲ ވަޙީކުރައްވައިފައެވެ. "މިތަންމީހުން މިބައިން، ޙިސާބު ބެއްލެވުމެއް ނެތި ވަންނާނެ 70،000 މީހަކު ދެއްވަމެވެ."

އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އެގޮތުން، ތިމަންކަލޭގެފާނު އުއްމީސްތަކުންގެ އަދަދާއި އަދި ފެނުމަށް އުފާކުރެއްވިއެވެ. އުއްމީސްތަކުން ވާދީތަކާއި އަދި ފަރުބަދަތައް ފުރާލިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ބެއްލެވީ ކަނާތް ދިމާލަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އެގޮތުން، ޘާބިތުވެފައިވާގޮތުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް ހިތްހަމަޖެހިކަން ފެނިވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު ވާނީ އުފާވެ، ތިބާއަށް ހިސާބުކުރެވޭގޮތުގެ ބޭނުންވެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسލم) ބޭނުންފުޅުވެސް، އެކަލޭގެފާނަށް ތިބާއާއި ދިނައުދަރުއްގެ މިސްތަކުންނެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެސް، ކައިވެނިކުރާށެވެ. އަދި ދަރިފުޅުން ހޯދާށެވެ. ސަބަބަކީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވެސް ތިޔަބައިމީހުންގެ ގިނަކަމުގެ ފަޚުރުވެރިވާނަމެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު ހަރަކާތްތެރިވެވަޑައިގަތީ އަނބިކަނބަލުން ގިނަކަމުން، ދިނަރިން ހޯދުމަށް. އެގޮތުން، އަނބިކަނބަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތް އިތުރުކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އިންޝާ الله، އަނބިކަނބަލުގެ އުންމަތް ބޮޑުކުރުމުގައި ބަލާ ހިނގާށެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ނަބިއްޔުންނަށް، އެއީ ދެރަބިން އިބްރާހީމް، އަހުލުބައިތު، ކިއްޔާއި ބައިތުލްމަޤްދިސް ވެރިކަމާއި ބައިތުލްމުޤައްދަސްގެ ވެރިކަމެވެ. އެގޮތުން، މިއުޖިޒާތުގެ ނަބީ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)، މޫސާ (عليه السلام) ގެ ކައިރިން ވަޑައިގެންނެވިއިރު، މޫސާ (عليه السلام) ރޮއްވައިއެވެ. (މޫސާ (عليه السلام) ރޮއްވަނީ ކީއްވެގޮތުގައިތޯ؟) ސަބަބަކީ، މޫސާ (عليه السلام) ވިދާޅުވެސް، ތިމަންކަލޭގެފާނަށްފަހު، އެހެން ބައިތުލް ފޮނުއްވިފައިވާ. އަދި އެބައިތުލްކަށް ތަބާވި އުންމަތުގެ މީހުން، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށްވުރެ ގިނަކަމުން، ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެކަމުގައި ޖެހުނުކަން، ތަބާވި މީހުންގެ އަދަދުގެ ގޮތުން، މޫސާ (عليه السلام) ހުރުމުގެ އެހެން ކަރުދާހެވެ. ސަބަބަކީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތުންނަށް، އެއީ ފަހު އުންމަތަކީ، ބަނީ އިސްރާއީލުގެ އުންމަތެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. يَابَنِي إِسْرَائِيلَ ٱذْكُرُواْ نِعْمَتِيَ ٱلَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى ٱلْعَالَمِينَ މާނައީ، "އޭ އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނޭވެ! ތިމަންރަސްގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނިޢުމަތާއި، އަދި (އެޒަމާނުގެ) ޢާލަމުތަކުގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްގެ ތިޔަބައިމީހުން މާތްކުރެއްވިކަން ހަނދުމަކުރާށެވެ!" (سورة البقرة 47)

އެގޮތުން، الله އިޚްތިޔާރު ކުރެއްވި ބައެކު، ނަސްރާނީންގެ ދީނުގައި ނަސްރާނީން ބޭނުންވި، އެއީ ޔަހޫދީން. އެކަމަކު، އެބައިމީހުން ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ނަބީންނެވެ، ވާހަކަ ކިޔާ ޖަމާޢަތުގެ ވާހަކައެވެ. އެއް އިސްރާއީލީން އުފެދުނީ، الله އިޚްތިޔާރު ކުރެއްވި މީހުންނެވެ. ސަބަބަކީ، އުފެދުނީ، އެކެއް ހަމައެކޭ ދީނާ އުފެއްދުނުދީ މީހުންނެވެ. ނަބިއްޔުންގެ އުފެދުނީ، ނަބިއްބުނުގެ އުންމަތުގެ މީހުންނެވެ. އެކެ އުފެދުނީ، الله ގެ ޝަރީޢަތް ގާއިމުކުރި މީހުންނެވެ. އަދި ޔަހޫދީ މަޝްހޫރު އެންމެ ފަހަރަކު ހަނދުމަކުރަމުންދިޔަ މީހުންނެ އުފެދުނީ. އެއީ ކުރިން އެއްވެސް ނަބިއްބުނު، ހަނދުމަކުރާ ގޮތުން ޔަހޫދީންގެ ޖަމާޢަތް ނެތެވެ. އެއީ ކުރިން ދީނަށް ގޮތް، ނަބިއްބުނުގެ ދަރިވެރި ދޮރުވެފައިވާ ގޮތުން ދިއުމެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެބަބުނުކަން ބަޔާންވެސް، ތިބާއަށް ބަރަކާތް ލިބުމަށް ނުކުމެ ވަޒީފާ ދީފައިވާނެއެވެ. އަދި ދުނިޔެ الله سبحانه وتعالى، ކާފަރުން ހަމަ ކުރައްވާފައިއެވެ. އެކަމަކު، މޫސާ (عليه السلام) އަށް ބަލާލުނު، الله سبحانه وتعالى، ޔަހޫދީގެ އަތް ހުރުމަތުގެ ބާޒާރިވުމެވެ. އެގޮތުން، އެއް ޔަހޫދީގެ އެންމެ ފަހުގެ އުންމަތެވެ. އެކަމަކު، އެންމެ މުޅިވެރި ޔަހޫދީގެ އުންމަތަކީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތެވެ. ބަދަލު ހަނދުމަކުރައްވައިގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސަލާމްނޫނައި މަޝްވަރާ އައްސަލާމުން ގޮންޖެހިއްދު، މިޤްދާރު އިބްނި އަމްރު ޢަބްދުލްވަހާބްގެން ވިދާޅުވިއެވެ."އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ދަރިން، މޫސާ އަށް ވިދާޅުވި ފަދައިން، އަހަރުމެން ނުބުނާނަމެވެ. "ކަލޭގެ ރައްޔިތުންގެ އިލާހާއި ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަހަރުމެން މިތާގައި މަޑުކޮށްގެން ތިބޭނަމެވެ." އަހަރުމެން ދަންނަވަނީ، "ކަލޭ ކަލޭގެފާނުގެ އިލާހާއި ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަހަރުމެން ކަލޭގެފާނާއެކު ހަނދުމަކުރާނަމެވެ." ކޮންމެއަކަސް، އަހަރުމެނަކަށް ވުރެ، އަބްދުالله ބިން މަސްޢޫދު ވިދާޅުވެސް، އަހަރެން އެއްފަހަރަކު މިޤްދާރު އިބްނި އަމްރު ދުށީމެވެ. އަދި އަހަރެންނަށް އެދުނީ، އެހާ ބޮޑުކޮށް އަހަރެން އެތަނުގައި

ވުމަށެވެ. މާނައަކީ، މިޤްދާދު ބިން އަސްވަދު އެދުވަހުގައި ޝުރުޢުވެވަޢިދުން އެވިދާޅުވި ބަސްފުޅު ވިދާޅުވުމުން، އަޅުގަނޑުގެ ހިތަށްއެރީ، އެމީހަކީ އަހަރެންނަކަށްވީނަމަ ވީނުމައެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ ރަގަޅު ވަގުތުގައި ބެލިފޮރުވައިލާ ބަސްތަކެވެ. އަދި ސުބުޙާނައްﷲ، އެއީ ހިތްމަތިކުރަނިވި ބަސްތަކެކެވެ. އަހަރެމެން މިގޮތުން އެބަސް ހަނދާންކުރަމުއެވެ. އަދި އެބަސްތަކަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރު ދެއްވިބަސްތަކެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އައްސަލާމުގޮސްވިދާޅުވި، އެބަސްތަކުގެ ފަރުވާތެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ބަންދުކުރުވިޔަ، އެބަސްތަކުގެ ފަރާތުން ވާހަކަ އެއް އެއްސަލާމަތްވިއެވެ. އެހެންވީމާ، ތިޔަބައިކަލުން ސާބިތުވެ ތިއްބަވާ، ތިޔަބައިކަލުން ދެކޮޅަށް ވާހަކަ ދެއްކެވުމުން، ދަރިކަލުން ރަސޫލާއަށް ތަބާވީއެވެ. އަދި އެހެން ސަޙާބުބުން ފުރިހަމަކުރެއްވި، އެކަލޭގެފާނު ހިތްވަރުކުރެއްވި ކަމަކީ ހިތްވަރު ދެއްވާ އެކަލޭގެފާނު ހިތްވަރު ދިނުމެވެ. އެއީ ތަބާވާ ބަސްތަކެވެ. އެކަލޭގެފާނު ތަބާވާނީ ހިތްވަރު ދިނުމުންނެވެ.

ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައި

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، "الله (ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި) ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "އޭ އާދަމުގެފާނެވެ!" އާދަމުގެފާނު ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވާނެއެވެ. "لبيك و سعديك (އަހަރެ ހާޒިރާ ހާޟިރުވެއްޖައީ، ތިޔައިލާހުގެ އަމުރުފުޅަކަށެވެ.)" الله ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިން ނެރުއްވާށެވެ." އާދަމް (عليه السلام) ވިދާޅުވާނެއެވެ. "ޔާ الله އެވެ. ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނީ ކިހާވަރަކު ބައެއްތޯއެވެ؟" الله ޖަވާބުގައި ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ކޮންމެ އެއްހާހުން، 999 ނެރުއްވާށެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، އެއީ ކުޑަކުދިންގެ ބޮލުގެ އިސްތަށިގަނޑު ހުދުވެގެންދާ ވަގުތެވެ. އަދި ކޮންމެ މާބަނޑު އަންހެނަކު، އޭނާގެ ބަނޑުގައިވާ ދަރި ވެއްޓިގެންދާނެއެވެ. އަދި މީސްތަކުން މަސްތުވެފައިވާކަމުގައި ފެނިގެން ދާނެއެވެ. އެހެނަސް، އެމީހުންނަކީ، މަސްތުވެފައިވާއެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ، الله ގެ އަޒާބު ގަދަވެގެންވެއެވެ. ނަބިއްޔާ (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސަޙާބީން އެއްސުވިއެވެ. "އޭ رسول الله އެވެ. އިސްތިސްނާވެގެންވާ އެކަކީ ކާކުތޯއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން އުފާކުރައްވާށެވެ! (އެހެނީ ޔައުޖޫޖު މައުޖޫޖުގެ ތެރެއިން އެއްހާސް. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކެވެ."

އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އިތުރަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ފުރާނަފުޅު އެކަލާނގެ އަތްޕުޅުގައިވާ ކަލާނގެ ޤަސަމްފުޅެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ޖަންނަތުގެ ހަތަރުބައިކުޅަ އެއްބައި ކަމުގައިވުމަށް އުންމީދުކުރަމެވެ." އަހަރެމެން ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. "الله އަކުބަރު." އެކަލޭގެފާނު އިތުރަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަމެވެ، ތިޔަބައިމީހުން، ޖަންނަތުގެ ތިންބައިކުޅަ އެއްބައި ކަމުގައިވުމެވެ." އެހެންވީމާ، އަހަރެމެން ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. "الله އަކުބަރު." އެކަލޭގެފާނު ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަމެވެ، ތިޔަބައިމީހުން، ޖަންނަތުގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައި ކަމުގައިވުމެވެ." އެހެންވީމާ، އަހަރެމެން ތަކުބީރުކިޔީމެވެ. "الله އަކުބަރު." އެކަލޭގެފާނު އިތުރަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން (އެބަހީ، މުސްލިމުން) (ނޫން މީހުންނާއި އަޅާބަލާއިރު) މިސާލީ، ހުދުގެރިއެއްގައި އިންނަ، ކަޅު ކަށިގެޅެއްގެ މިސާލެވެ. ނުވަތަ ކަޅުގެރިއެއްގައި އިންނަ ހުދު ކަށިގެޅެއްގެ މިސާލެވެ. (ތިޔަބައިމީހުންގެ އަދަދު، އެހެން މީހުންނާއި އަޅާބަލާއިރު، އޮންނާނީ މިފަދަ ގޮތުގެ މިސާލެވެ.)" (ބުޚާރީ 567/55/4)

އަހުލު ސަފު

ތިރިމިޛީގެ ރިވާޔަތެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުން 120 ސަފަށް ބެހޭނެއެވެ. 80 ސަފު މިއުންމަތުންނެވެ. އަދި އެހެން ހުރިހާ އުންމަތުން އެއްކޮށް 40 ސަފެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ ޖަންނަތުގެ އުންމަތަކެވެ.

ދުޝްމިނުގެ ހަދިޔާއެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ޤަބޫލުކުރެއްވީ ފުރަތަމަލަ ޝަރީޢަތާއި ތިރީގައެވެ. އަދި ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ނަބިއްޔަކަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ހާއްސަކުރައްވާ ވަރަށް ހާއްސަކަމެއް ގިނަ އަދަދެއްގެ މިސްކަތުން ނުވާނެއެވެ. (އެންމެ ބޮޑު އިންސާފުވެސް ތިމަންކަލޭގެފާނަށެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން ނަބިއްޔަކު، އެބޭކަލުންގެ މިސްކަތުންގެ ތެރެއިން އެންމެ މީހާ، އެބޭކަލަކަށް ހާއްސަވާނެއެވެ.

ބުޚާރީގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. ކޮންމެ ނަބިއްޔަކަށް މުއުޖިޒާތެއް ދެއްވުނެވެ. ސަބަބަކީ، މިސްކަތުންގެ ގަބޫލުކުރި ގޮތަށްނުވެ. އެހެންކަމުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެއްވުނީ، الله ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެއްވި ވަޙީއެވެ. އެގޮތުން، ތިމަންކަލޭގެފާނު އުންމީދުކުރަނީ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ތަބާވާ މީހުން، އެހެން ނަބިއްޔުންނަށް ތަބާވި މީހުންނަށްވުރެ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އިތުރުވާނެ ކަމުގައެވެ." (ބުޚާރީ 504/61/6) ދީން ސުވާލަކީ، މިހުންވެސް ކިއްވެހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ މުއުޖިޒާތަކީ ތަފާތު އެއްޗަކަށް ވުމެވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ މުއުޖިޒާތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނެވެ. މިއާއި ޚިލާފަށް، އެހެން ނަބިއްޔުންނަށް ދެއްވުނު މުއުޖިޒާތަކީ، އެއިރަކަށް އެކަނިވާ ކަންކަމެވެ. އެހެންކަމުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެއްވުނު މުއުޖިޒާތް، ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ހަމައަށް ދެމިގެންދާނެއެވެ.

ޤިޔާމް ދުއާކުރުން

އިންޝާالله، ދީން އަހަރެމެން ބަލާލާނީ، ޤިޔާމް ޖެހުމަ އަކަށެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެން ކޮންމެވެސް މީހެއްގެ ހަޔާތުންގޮސް، ޤިޔާމް ބަލާލާނަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެމީހާގެ ބޭނުމެއް ކުރިޔާ ކޮންމެ ދުވަހަކު ހަމަކަށަވަރުން ހަރަކާތްތެރިވާ ހަރަކާތްތަކަށް ބޭނުމެވެ. އެކަމަކު، އިންޝާالله، އަދުގަނޑުގެ އެންމެ ރަގަޅުކަން، އެވީހެއް ފެންނަ މެންޖެހުމަށް ސިފަކޮށްދިނުމަށް އަދުގަނޑު ބަލާނަމެވެ. އަދި އަހަރެމެން އެވީހާގެ ވަގުތު މިހާރު، ތިބާގެ ހަމައެކަ ނަފްސުވެ. އެގޮތުން، އަދުގަނޑު ބޭނުންވޭ، ތިރާގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ބޭނުވާކަމެއް، ތިބާއީ ޢާދައަކީޖެހޭ ތިމާކަމުގައި، ހާލަތަށް ގެންގުޅުނެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އެހެން މީހާ ނުވެވެ. އެވީހާ ތިބާއެވެ. އަދި އަހަރެމެން މިހާރެއް ހުރިހާ ވާހަކައިގައި، ތިބާވެސް އެކަމުގައި ކަމެއްގައި ހާލަތު ގެންނަވާނެވެ. ތިބާއަށް ދިރިއުޅުމާ ހަލާ ގެންގުޅެމުން، މިކަމަށް ބޭނުންކޮށްއަޅާނެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ ތިބާއަށް ރަގަޅު ކަމެކެވެ. ތިބާގެ ހިތް ޤަބޫލުކުރާ ބޭނުން ކަމެއްވާ ވަރަށް، ތިބާގެ ހިތް ޤަބޫލުކުރަނީ ބޭނުމެއް ބޭނުންވާނެއެވެ. އަދި ތިބާ الله އާއި ބޭނުން ކަމެއްވާނެއެވެ. ތަމްރީނުކުރާ ބޭނުމެއް الله سبحانه وتعالى ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވައިފައިވާ، تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ ٱلْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ މާނައީ، "އެއުރެންގެ ފަރިތަކުގެ ހަށިތަކަށް ބިރުވެރިކަމާއި އުންމީދާއިއެކު ދުޢާކުރާ ހާލު، އެއުރެންގެ އަރިކަށިތައް (ނިދާމަކާނުތަކުގެ އެނދުތަކުން) ތަންދޫކޮށްލައި ދުރުވެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެއުރެންނަށް ދެއްވި ރިޒުގުން، އެއުރެން ހޭދަކުރެތެވެ." (سورة السجدة 16) އެގޮތުން، އެމީހުންނަކީ، الله ގެ ޙަޟްރަތަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ، الله ގެ ރަޙްމަތް އުންމީދުކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި ދަންނާތި ވަކިވީ ކަމެއް، މުއުމިނުންނަކަށް، ބޭނުންވާނަމަ، ދުނިޔޭގެ ދަރަޖަތައް ފަހަނައަޅައިދޭނެވެ. އެއް ފިޔަވަޅު، الله سبحانه وتعالى ވަޢުދުވެ ދެއްވާ އުންމީދުތަށް ކުރުމެވެ. އަދި އަނެއް ފިޔަވަޅު، الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތަށް ބިރުވެތިވުމެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގެ ހާލަތުގައިވެސް، ހަމަހަމަވާނަމަ ޖެހޭނެއެވެ. އެގޮތުން، ތިބާ الله سبحانه وتعالى އަށް އެއްކަލަ ހުރި އުންމީދު ޙާޟިރުކުރަން ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެއްކަލަ الله سبحانه وتعالى އަށް ބިރުވެތިވުން ބާއްވައިގެން ނުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެދުވަހު ހަމަހަމަވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ތިބާ الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި، ހުރި ޙަޟްރަތުން އުންމީދުކުރާނެއެވެ. އަދި ތިބާ الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތަށް ބިރުވެތިވާނެއެވެ. މިހުންވެސް ކިއްވެހެއްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، ތިބާގެ ދެބައިގައި މާބޮޑަށް الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތުން އުންމީދު ޙާޟިރުވެއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ތިބާ ކަންކޮށްލެވޭނެއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، ތިބާ ބޭކަރުކަމާއި ކަހަލިކަން

ނުވެވޭނެއެވެ. އޭރުން ތިބާއަށް ބުނެވޭނީ، "ކާކުހެއްތޯ ކަލޭގެފާނަށް ދިމާވިއަސް، اللّٰه سبحانه وتعالى އަހަރެންނަށް ޝުކުރުވެރިވާށެވެ."
އެކަމުގެ ސަބަބުން، މިބާ އަޅުކަމުގައި، ދެއްވާފައިވާނެތީވެ. އަދި މިބާގެ ކިބާގައި މާތްކަން ލިބިދެއްވުމުގެ ދަރަޖަ، ވިސްނާލަން، މިބާގެ
ނަފްސަށް އަބަދުވެސް ހިތަށް އަރާފައިވާނީ، "އަހަރެންނަކީ މާލާމާތް ކަންތައްތަށް ނުކުރެވޭނެ. އަހަރެން ޝުކުރުވެރިވާނެއެވެ.
އަހަރެން ފާހަގަ ކުރާށެވެ. اللّٰه سبحانه وتعالى އަހަރެންނަށް އަޅުގަ ދެއްވާނެއެވެ..." އެހެންކަމުން، މިފަދަ ވިސްނުންތަކުގެ މާލިކަކަށް
ހުންނަން، މިބާ މާފުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ކަންތައްތަކަށް ހުއްޓަސް ހާލަތު މިބާ ދޭހެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާގެ ކިބައިގައި ވިދާޅުވި
ހަމަހަމައަށް ހުންނަންޖެހެއެވެ.

ޖިހާދުގެ ފަޟީލަތް

ކަންތައްތަކާ، ވިދާޅުވުމުގައި މިބާ ޖަންނަތާއި ދިރާސާކޮށް ދަރަޖަތަކުގެ މަތިވެރިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ގެންނަވާލެވެ. އަދި الله މިބާއަށް ދެއްވާ
ނިޢުމަތްތައް ހިފެހެއްޓުމަށް މިބާ ކިޔަވައިދޭ ކުރާނަމަ ކަމުގައިވިޔަސް، މިބާގެ ހިތަށް އުޅުނު ކަންތައްތަކޭ، الله ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކާއި
އަޅުގަނޑު، އެކަންކޮށްލާފައިވާ ނުވާނެއެވެ. ކަންތައްތަކަށް، ޒާތުގައިވުރެގައި ވިދާޅުވެ މީހާ، ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަ އަންނަ ފާއިދާ
ކުރިއަށް ދާނެއެވެ. ވިދާޅުވި ހައިރާނާ، އަހަރެންނަށް ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަ އަންނަ ހަމައެކަނި މަގެވެ. އަދި އެހެންނަމަ މިބާ
މަޤުބޫލުކުރާނެއެވެ. އަދި އެހެން ދެނިކޮށެވެ މަގުގައި ދަރަޖަ ހުރި އިންސާނުގެ ބޭރުގައި، އެހާ، އެއީ ބޭރުގައި ވެރިކަން އެއްވެސް
އެއްޗެއް ދިނުމަށްވާނަމަ، އެއީ ފައިސާއާއި ގުޅުންހުރި ކަމަކަށްވިޔަސް، ނަމަވެސް އެހެންކަމެއް އެއީ ބޭރުގައި މީހަކަށް ދީދިޔަސް އުފާވާނެކަމެއް
ކަންފުޅުވިޔަސް، ނަމަވެސް އެހެންކަމެއް ވިޔަސް ބޭރުގައި މިކަމަށް އަހަރެންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ކަމެކެވެ، ބޭނުންވާ ކުއްލިއްޔާ ވަރަށް
ގުޅުނު ކަމަކީ، އެ އެންމެން އަކަމާ މިފަދަ މަސައްކަތް ގެންނަވައެވެ. އަދި އެހެންނަށް ދޭތެރޭ ޖަހަފުޅާ ހަމަ މަޤާމަށް
ހަމަޖެހިގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިފަދަމަގުގައި އެހެން ޖިހާދުގެ ފުރުސަތުއަށް ކުރިއަށް ދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ މިހެންގެ
ދުނިޔަމަގުގައި ޖަހާފައިވާނަމަ، މިފަދަމަގުގައި މިބާއަށް ބަދަލުގައި އެކަން ފިޔަވާލެވެ. މިބާ މިހާރު ބައްޓަންވުން ނަބައި ވާހަކަތައް
ދަރާކާފައިވާނަމަ، މިފަދަ މަގުގައި މިބާ އެކަމުގެ ބަދަލު ދޭންޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، اللّٰه سبحانه وتعالى ޖިހާދުކުރާ ގެންދެވެއެވެ. އަދި
ޖިހާދު ނަފްސު އެއްޗެއް، އެއީ ގަޑިއެއް ނުކުރައްވާއެވެ. އަދި ޖަންނަތަށް، ޖިހާދު ތަނެއްކަމުގެ ސަބަބުން، އެއްވެސް މިހާރު އެއްޗެހި
ޖިހާދުކުރުމަށް، ޖަންނަތްތަކަށް ނުވަތަ ވާހަކައެވެ. އެހެން 100% އަށް ޖިހާދުކުރުމަށް، ޖަންނަތްތަކަށް ނުވަތަ ވާހަކައެވެ. އަދި މިހާރު
މިދުނިޔެ ޖިހާދުގެ ބައި ފުރުޞަތު، މިދުނިޔޭން ފިލުވާލެވެ. މިދުނިޔޭގައި މިބާ ތަކެއްސުރުކުރާ އެއްވެސް ތަފާތު އަދި ވާނަކަ،
ކަންމަތިވެ ވަކިކަން ނުޖެހިހުރެ މަސައްކަތް ކަންކަމެވެ. އެހެންކަމުގެ ސަބަބުން، މިބާ ޖިހާދުގެ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ ޖިހާދުގެ ޢުޒުރުތަކުގެ
ބައެއްވެ. ދުނިޔޭގައި މީހާއަށް ކުރިމަތިވާ ބަލިތަކާއި، އަދި މީހާއަށް ލިބޭ އެއްވެސް ގެއްލުމުގެ ކަންތައްތަކޭ، ޖިހާދުގެ ބައިތަކެވެ.
އަދި ދަރި، މަރުގެ ސަކަރާތަކީ، ޖިހާދުގެ ބައެކެވެ. އަދި އެހެންކަމަށް ކަންތައްތަކުގައި ކުރިމަތިވާ އެއްވެސް ވާނަކަ، ޖިހާދުގެ ބައެކެވެ.
އަދި ޒާތުގެ ހަޔާތުގެ އިންސާނާ ކުރަމުންދާނަމަ، 50،000 އަހަރަށް އިންސާނާ ކުރަމުންދާނެ ހުރިހާ، އެއީ ޖިހާދުގެ ޢުޒުރުތަކުގެ ބައެކެވެ.
އަދި ދަރި ޖަންނަތަށް ވަނުމުގެ ކުރިމަތީގައި މިދުނިޔެ ބަރުޒަޚުގައި އެހެން ޖިހާދުކުރައްވާނެއެވެ.

ބުޚާރީގެ ހަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އިމާންވީމުން، ޖަހަންނަމައިން
ސަލާމަތްވެ ކުރުއްވުމަށް ފަހު، ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމައިގެ ދެމެދުން ފާލަމުގައި އެހެން ހުރަސްކުރުމުން ދަނޑިތައް، ހުއްޓުވާނެއެވެ. އަދި
ދުނިޔޭގައި އެހެން އެކަކު އަނެކަކަށް އަނިޔާވެރިކަމުގެ ކަންތައްތަކަށް ކުރުވާލާ، އެހެންމީހާގެ މަތިގައި، ދުވަސްވެގެ ބަދަލުދިނުން
ގެންދުކުރާނެއެވެ. އެހެން ޖިހާދުކުރައްވާ މަސައްކަތް ފުއްދާނެއެވެ. އަދި އެހެންމީހާގެ އަޅުގައި މުޙައްމަދުގެ ފުރާނަ
ވީ ގަނޑުވަރާ (ބަނަވެވެ.) އެމީހާ ދުނިޔޭގެ ކަންތައް މިނަކަށްވުރެ، އެހެންމީހާގެ ދުނިޔޭގައިވާ ގޮތަށްވުރެ، އެހެންނަށް ޖަންނަތުގައިވާ
ގޮތް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭނެއެވެ." (ބުޚާރީ 620/43/3)

ކޮންމެއަކަސް، ޤިޞާޞްކުރުމުގެ ޕްރޮސެސް ނިމުމުން، ޖަންނަތުގެ ގޭޓުން ތިބާ ވަންނާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ގޭޓުތަކާއި ބެހޭގޮތުން އަހަރުމެން ކުރިން ވާހަކަ ދައްކާފައިވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިޢުރާޖުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ގޮތަށް، ތިބާ ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅުނު ގޭގެ [illegible] ރަނގަޅަށް، ޖަންނަތުގައި ތިބާގެ ގެ ހުރިތަން ތިބާއަށް އެނގޭނެއެވެ. ތިބާގެ ގެއަށް ދިޔުމަށް އެއްވެސް ގައިޑަކު ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. ތިބާގެ ގެއަށް ދިޔުމަށް، އެއްވެސް [illegible] ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. ތިބާގެ ގެއަށް ދިޔުމަށް، އެއްވެސް [illegible]، "އަހަރެންގެ ގެ ކޮބާ؟" އަހާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. ތިބާއަށް ތިބާގެ ގެ ހުރިތަން އެނގޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ތިބާއަކީ އާދަމް (عليه السلام) ގެ ދަރިއެކެވެ. އަދި އާދަމް (عليه السلام) ގެ އަސްލު ގެއަކީ ޖަންނަތެވެ. އާދަމް (عليه السلام) އައި، [illegible] ނުކުތީއެވެ. އާދަމް (عليه السلام) އައި، [illegible] އަދި [illegible] ޖަންނަތެވެ. އަދި [illegible]. ތިބާ [illegible] رسول الله (صلى الله عليه وسلم) [illegible]. [illegible] ތިބާ [illegible]. ތިބާއަށް [illegible]، ތިބާގެ [illegible]. [illegible]، ތިބާގެ [illegible]، ތިބާ [illegible]. ތިބާއަކީ [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible] ތިބާގެ [illegible]. ތިބާއަކީ [illegible]. އަދި ތިބާ ތިބާގެ ދުނިޔޭގެ ގެ [illegible] ތިބާގެ [illegible] ޖަންނަތުގެ [illegible]، ތިބާގެ ޖަންނަތުގެ [illegible]. [illegible]، ތިބާގެ [illegible] ތިބާ [illegible] ތިބާގެ [illegible].

ތިބާއަށް ލިބޭ ފުރަތަމަ ކާނާ

ކޮންމެއަކަސް، ތިބާ ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި [illegible]. [illegible] [illegible]. ތިބާ [illegible] [illegible]، [illegible]، ތިބާ [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible] [illegible]؟ އަދި ތިބާ [illegible]؟ [illegible]، ތިބާ [illegible]. [illegible]، [illegible]. [illegible]. [illegible]، [illegible]. އަދި [illegible]، ކޮންމެއަކަސް [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible]. ކޮންމެއަކަސް، ތިބާގެ [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible]، ތިބާ [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible]، ތިބާ [illegible]. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) [illegible]. [illegible]، [illegible]. (ބުޚާރީ 7/60/6 ޙަދީޘް [illegible])

ކޮންމެއަކަސް، [illegible]. އަދި [illegible]. [illegible]. [illegible]. އަދި [illegible]. [illegible]، [illegible]، އަދި [illegible]،

އެއަށް މުހާޖިރުންނަށް އިޙްސާނު ދެއްވުމުގެ ގޮތުން، އެބޭކަލުން އެއްޗެއް ކިޔާފައެވެ. މިސާލަކަށް، އެއީ ޤިޔާމަތުގައި އިބްރާހީމް (عليه السلام) ގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތެވެ. އިބްރާހީމް (عليه السلام) ޤިޔާމަތުގެ މުހާޖިރުންގެ ތިން ބޮޑު ދޮގުގެ ވާހަކަފުޅު ވިދާޅުވުމުން، އެކަލޭގެފާނު ކަންތައްތަކުގައި ޝަފާޢަތު ހޯއްދެވުމަށް އެދުނުކަމެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުންނަށް ކަމުދާނެ ގޮތް ގެންގުޅުއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އެބޭކަލުންނަށް އެއީ ޝަރުޢީ ދަލީލެއް ދެއްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށް ގެރި ބައްލަވާލައްވާފައިވާ ވާހަކަފުޅު، سَمِين ގެ ގޮތުގައެވެ. މާނައަކީ، ވަރަށް ބަރުގަދަ ގެރިއެކެވެ. އަދި حَنِيذ ގެ ގޮތުގައެވެ. މާނައަކީ، އަ އަލިފާނުގައި ފިހާލާފައެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އިބްރާހީމް (عليه السلام)، އެކަލޭގެފާނުގެ މުހާޖިރުންނަށް ދުރުހެލިކުރެއްވި ކަމެވެ. އެގޮތުން، މުހާޖިރުންނަށް އެއްޗެއް ކިޔާފައިވާކަމަށް، މުހާޖިރުންނަށް އިޙްސާނު ދެއްވުމުގެ އަޚްލާޤުތަކެވެ. އެގޮތުން، މިތަނަށް ޖަނަވާރެއް ވަނުމަކުން، އަދި މިތަނަށް، ޖަނަވާރެއް އަދި މުހާޖިރުންނަށް ފާޑުކިޔުން، މުޚާލަފާތުން މިތަނަކުން މުޖުތަމަޢު ފުރިހަމަ ފުރިހަމަކޮށް ބައްލަވާލައްވާފައެވެ. އެގޮތުން، ވަރަށް ގިނަ ވަގުތުތަކެއްގައި ޖަނަވާރުގައި ކަމުދިޔަ ގޮތް، ކަމަށްވާނެއެވެ. އަދި މިތަނަށް އެއީގެ މަސް ޖަނަވާރުގައި ކަންތައްތަކުގެ އިތުރު ހުސްވުމުކޮށްފައިވެއެވެ. (ބުޚާރީގެ 527/76/8، އަދި މުސްލިމްގެ 6710/39 ބައްލަވާލައްވާ)

ދެން ސުވާލަކީ، މިތަނަށް ބުނެވުނު ފިކުރީ ކަންތައްތަކެއް ހުށަހެޅިދާނެތޯ؟ އެގޮތުން، މުދަލުގެ ކަމާއި އެކުގައި ބުނެވުނު ދެއްވައިފައެވެ. އެއީ، ސުވާލުތައް ހިނދުން ކަމެއްގެ ބުނެވުނުކަމެވެ. ދެން ސުވާލުކުރިއަކީ ކަންތައްތަކުގެ އަހަރެމެންނަށް ބޭނުންވެއެވެ. އެހެނަސް، އެބުނެވުނު ތަކަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަންތައްތަކެކެވެ. ކަންތައްތަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިސާލުކޮށްދެއްވި ޙަދީޘް ވިދާޅުވެފައިވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެއްވެރިންގެ އަހަރެން ހުރިހާ، ޢުމަރުގެ ބައްޕާގެ ދަރިކަލުން މިހާރު އައިސް، އަދި ދެންނެވިއެވެ. "އޭ މުޙައްމަދެވެ. މިތަނުގެ މައްޗަށް ސުވާލެއް ހުށަހެޅީމެވެ." އަހަރެން އެހީ ވަރަށް ކަމެއް ނުބައިވީތީ، އެކަމާއިގުޅޭގޮތުން އެހީ ނުވާނެކަން ހިތާމައެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެހީ ބުނީމެވެ. "މިތަ އަހަރެން މިއަދު ކޮންބާވަތެއް ހިތްވަރުކުރެވޭނޭތޯ؟" އަހަރެން ބުނީމެވެ. "الله ގެ ރަސޫލާއެވެ" ކަލޭ ބުނަންވީ ހުރިހާ ކަމެއް! ޢުމަރުގެ މާ ބުނުމެވެ. "އަހަރުމެން އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވަމު، އެކަލޭގެފާނަށް ޝަރީޢަތުން ދިނުމަށް ނަމާދު ނަމާދެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ (އާޔަތްތަކުގެ) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "(ވަޙީއެއްވެ.) މިހާރު ކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދު މުޙައްމަދެވެ. އެއީ މިހާރު ކަލޭގެފާނުގެ ޝަރީޢަތުން މިހާރު ކަލޭގެފާނަށް ދިނުމަށް ނަމާދެވެ." އެގޮތުން، ޢުމަރުގެ މާ ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެން ކަލޭގެފާނުގެ ޤިޔާމަތް މިއަދު، (ކަންތައްތަކެއް ކަމެއްގެ) ވާހަކަ ދަންނަވާލީމެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިހާރު ކަލޭގެފާނު އެކަމެއް ބުނެފިނަމަ، މިތަނަށް އެކަމުގެ ސަބަބުން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކުރާނެއްތޯ؟" ޢުމަރުގެ މާ ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެންގެ ކަންތައް އެކަމަކަށް ދިއުކުރާނެ. (މާނައަކީ، އަހަރެންނަށް ފައިދާވާނެކަމުގެ ގޮތުން ބަދަލުވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން އަހަރެންގެ ކަންތައް ދިއުކުރާނެ.)" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަލޭގެފާނުގެ އަޚްލާޤުގައި ޢަމަލު ދިނުމުގެ ކަންތައްތަކުގެ އެހީގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކެއް، އަދި ދެން ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "(މިތަ ބާރުނުވާ ކަންކަމެވެ) އަހަރެން." އެގޮތުން، ޢުމަރުގެ މާ ދެންނެވިއެވެ. "ދުނިޔެ އެހެން ދުނިޔެއަކަށް، އަދި އުޅުއްވާފައިވުމުގެ (އެހެން އުޅުއްވާފައިވާ ބަދަލުވާ) ދުވަހުގައި، އިންސާނުންނާއި ކަންތައްތަކެއްގައި ބޭނުމެއްވޭތޯ؟" (ސުވާލުކުރެވިފައިވާ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ވާހަކައެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހުންނާއި، ފަތަފުގެ ކަޅިހިލައިގައި އަނދިރިކަން ތިބޭނެއެވެ." ޢުމަރުގެ މާ އަނެއްކާވެސް ދެންނެވިއެވެ. "(ސިރާތް) ފުރަތަމަ ހުރަސްކުރާނީ ކަންބަޑުއެއްޓަކައެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެމީހުންނަކީ، މުހާޖިރުންގެ ފަޤީރުން ފަރިތަވާނެ." ޢުމަރުގެ މާ ދެންނެވިއެވެ. "އެމީހުން ޖަނަވާރު ވަނުމަކީ، އެމީހުންގެ ބޮޑު ފުރާއްކަމުގައިވާނީ ކަންތައްއެއްޓަކައެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މަހު ފުއްޕެވެ." އޭނާ (ޢުމަރުގެ މާ) ދެންނެވިއެވެ. "މިއަދުވަހު، އެމީހުންގެ ކާނައިގެ ކަލޭބާއެވެ؟" އެކަލޭގެފާނު (رسول الله (صلى الله عليه وسلم)) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަނަވާރުގެ އެހެންބަޔަކު ކާފައިވާ ގެރިއެވެ، އެމީހުންނަށް ކަމުގައިވާ ކާނާތަކެއް ކައިވާނެއެވެ." އޭނާ (ޢުމަރުގެ މާ) ދެންނެވިއެވެ. "އެމީހުންގެ ބުއިމަކީ

ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم)) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އުމުރުންނަން ދުވަސް ސަވްސަތިވ ނަންދުވިލައިވާ އާދޭ ބެއިލުކުރެވެ..." (މިޙަދީޘްގެ ބާކީ ބައްޔުވުމަށް ދުސްތިލުގެ 614/3 ބައްލަވާލައްވާ)

ޖަންނަތުގެ ބާވަތް ދަރަޖަތައް

އެގޮތުން، މިހާރު މިތާގެ ފަރުއްކާރު މިތާ އިންސާފު ކޮންކިއެވެ. ދުނި މިތާތަކީ ސިފަ މިތާގެ ގަދަކަމެވެ. އަދި މިތާގެ ގަދަކަމާއި ދިމާވާން ދަތުރުކޮށްފައި ތާއިރު، މިތާގެ ވަރައިގެން މިތާއަށް ދެވަނައެއް ނުކުތުމުގެ ރީތި މަންޒަރުތައް ފެންނަމުންދާނެއެވެ. އަދި މިތާ ސިފަތަކީ، މިތާގެ ގަދަކަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަހަރުމެންނަށް އެނގޭ، ޖަންނަތް ބައިގެންވާ ބާވަތް ދަރަޖަތަކަށް ކަން. އެގޮތުން، މިތާގެ ދަރަޖައަށް މިތާ ފާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ، ٱنظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلَلْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا މާނައީ، "ބަލައިލާށެވެ، އެއުރެންގެ ބައެއްމީހުން އަނެއްބައެއްމީހުންނަށްވުރެ މާތްކުރައްވާފައިވާ ކޮންފަދަ ގޮތަކަށްތޯ. ދަރަޖައަށްވުރެ ބޮޑުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ދަރަޖައިގެ ގޮތުން، އާޚިރަތް މާބޮޑެވެ. އަދި މާތްކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންވެސް މާބޮޑުވެގެންވެއެވެ." (سورة الإسرأ 21) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އުވަހިކުރައްވާ، ދުނިޔެއާއި ގެތެރޭގައި މީސްތަކުންނަށް ދުނިޔާގައި ހުރި ސިއްރުތަކެއް ބާވަތް ހުންނާނެއެވެ. ބައެއް މީހުން، ދުއްސަރި މީހުންނެވެ. ބައެއް މީހުން، ފަގީރު މީހުންނެވެ. ބައެއް މީހުން، ސިއްޙީގޮތުން، ދުޅަހެޔޮ މީހުންނެވެ. ބައެއް މީހުން ބަލި މީހުންނެވެ. ބައެއް މީހުން، ބާރުގަދަ މީހުންނެވެ. ބައެއް މީހުން، ބާރުދެރަ މީހުންނެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެއާއި މީސްތަކުންނަށް ރިޒްޤު ބައްސަވާފައިވަނީ ބާވަތްތަކަށެވެ. އަދި މީސްތަކުން ދުނިޔާގައިވެސް، ބާވަތް ދަރަޖައިގައެވެ. ބައެއް މީހުން، އަނެއްބައެއްމީހުން މަސައްކަތްކުރުވައެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ދުނިޔެއާއި މީސްތަކުންނަށް ރިޒްޤު ބައްސަވާފައިވަނީ ބާވަތް އަދަދު ބަޔަކަށެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އުވަހިކުރައްވާ، މިދުނިޔެއާއި މީސްތަކުންގެ މެދުގައި ބާވަތްބަޔަށް ހުރިހާކަމެއް، އާޚިރަތުގެ ބާވަތް ދަރަޖަތަކުގެ މީސްތަކުންގެ މެދުގައި، މާބޮޑުކޮށް ބާވަތްބަޔަށް ހުންނާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ދަރު ދަރަޖައިގައިވާ މީސްތަކުންނަށް، އެއިގެ މަތި ދަރަޖައިގައިވާ މީސްތަކުން ފެންނާނީ، މިޒަމާނު ބައިވަރު ފެންނަ ފަދައިންނެވެ. އެގޮތުން، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު މަތިވެރިކަމެއްވާ ބާވަތެކެވެ. ސަބަބަކީ، ހަނދާން ބަހައްޓާލުމީ، ޖަންނަތަކީ ވަރަށް ބޮޑު ބަނޑެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَسَارِعُوٓا۟ إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا ٱلسَّمَاوَاتُ وَٱلْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ މާނައީ، "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ، ފާފަފުއްސެވުމަށް، ތިއްބަވަރުވަމުންދާށެވެ، އުޑުތަކާއި ބިންވެސް ފުޅާމިނުގައި ޖަންނަތަށް ތިޔަބައިމީހުން އަވަސްވެގަންނާށެވެ! އެ ޖަންނަތް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވަނީ، ތަޤުވާވެރިންނަށެވެ." (سورة آل عمران 133) އެގޮތުން، ޖަންނަތަކީ އާމާޅަ ބަނަވަށްފައިވާ ބަނޑެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ހަތް އުޑު އުފައްދަވާފައިވެއެވެ. އަދި އަހަރުމެން ދިރިއުޅެމުންދާނީ، އެންމެ ތިރީ އުޑުގެ ދަށުގައެވެ. އަދި މުޅި، މިއުޑު ވަޤީގައިވާ އުޑުގެ އަޑިގައި، ހަނގުރާ ސަހަރާތައްގެ ބޮޑުކަމައި އެކަމާ އަސްޓްރޮނޯމީއާ ފެންނައެވެ. ދުނިޔެ ސްކޫލަކީ، އަހަރުމެންނަށް މިދުނިޔަ އުޑަކީ، ކިހާ ބޮޑު ބަޔަކު ހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، އުޑުގައި އަހަރުމެންނަށް މިދުނިޔަ ކޮންމެ ބައިއަކީ، އަދި އަހަރުމެންނަށް ހުރިހާވެސް ކޮންމެ މަޖައްސަރަކީ، އެންމެ ތިރީ އުޑުގައިވާ ބައެއްތޯއެވެ. ސަބަބަކީ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّا زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ ٱلدُّنْيَا بِزِينَةٍ ٱلْكَوَاكِبِ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، މިވަންހިތާރު، އަލިގަދަ ބައިބަޔަށް ޒީނަތްތެރިކަމުން އެންމެކައިރި އުޑު ޒީނަތްތެރިކުރެއްވީމެވެ." (سورة الصافات 6) އެހެންކަމުން، އަހަރުމެންނަށް އެނގޭ ހުރިހާ ބައިބައެއްވެސް، ފުރަބަދަ އުޑުގައެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން މިވާހަކަދައްކާ، އެސްޓްރޮނޮމިކަލް ދުރުމިންތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެސްޓްރޮނޮމިކަލް ދުރުމިންތަކާ، މައިލުން، ނޫނީ ކިލޯމީޓަރުން، މިންއެޅުވާ ދުރުމިންތަކާ ނޫނެވެ. އެކަމަކު ބޭނުންކުރެވޭ،

އަލިއަހަރުގެ މިންގަނޑެވެ. އެގޮތުން، އަލިއަހަރުގެ މިންގަނޑުން، އިރަށް އަހަރުވެރިންނާއި ކައިރީގައިވާ ތަރިއަކީ ކޮބައިތޯ؟
އެގޮތުން، އިރަށް ގެނެސްދެނީ 8 މިނިޓުގެ އަލިއަހަރުގެ ދުރުމިނެވެ. އަދި އަހަރުމެންނާއި އެންމެ ކައިރީގައިވާ ތަރިއަކީ، ކިތަށް
އަލިއަހަރުގެ ދުރުމިންގައިވާ ތަރިއެއް ހުއްޓޯ؟ އެ ތަރިއަކީ، 4.25 އަލިއަހަރުގެ ދުރުމިނުގެ ތަރިއެއް. އެގޮތުން، އެތަރިން ފުރިގެން
އަހަރެމެންނަށް އަލިއައުމަށް 4.25 އަހަރު ނަގައެވެ. އަދި އަލީގެ ސްޕީޑަކީ، ސިކުންތަކު 186،000 މައިލު ބާރު މިނެވެ. ނުވަތަ
ސިކުންތަކު 300،000 ކިލޯމީޓަރު ބާރު މިނެވެ. އެގޮތުން، ސިކުންތަކު 300،000 ކިލޯމީޓަރު ބާރު މިނުގައި އަލި ދަތުރުކުރާނެއެވެ.
އަދި އެތަރިން ފުރިގެން އަހަރެމެންނަށް އަލިއައުމަށް 4.25 އަހަރު ނަގައެވެ. ބައެއް ތަރިތަކަކީ، ބިލިއަން އަލިއަހަރުގެ ދުރުގައިވާ
ތަރިތަކެވެ. އެގޮތުން، އެފަދަ ތަރިން ފުރިގެން އަހަރެމެންނަށް އަލިއައުމަށް ބިލިއަން އަލިއަހަރު ނަގައެވެ. މިދުނިޔޭގައި، ތިރީ އުޑުގެ
ވަހަކައެވެ. އަދި ތިރީއުޑު، އެއީގެ ދެމެދުގައިވާ އުޑާއި ދުނިޔެއާއި ބަހާއިރު، އެއީ ސަތޭކަހާސް ދުވަހުގެ މަސައްކަތެއް ފެތޭއެވެ. އަދި ދެވަނަ އުޑު،
ތިންވަނަ އުޑާއި ބަހާއިރު، އެއީ ސަތޭކަހާސް ދުވަހުގެ މަސައްކަތެއް ފެތޭއެވެ. އަދި ހަތްވަނަ އުޑު، ހަމައެފަދައިން ހަތްވަނަ އުޑާއި ބަހާއިރު،
އެއީ ސަތޭކަހާސް ދުވަހުގެ މަސައްކަތެއް ފެތޭއެވެ. އަދި މިގޮތަށް ހަތްވަނަ އުޑާއި ކުރުސީއާ ހަމައަށް ދުވެއެވެ. އަދި ހަތްވަނަ އުޑު، ﷲ ގެ ޢަރު-
ޝާއި ކުރުސީއާއި ބަހާއިރު، އެއީގެ މިސާލު، ހަނގުރާމަ ސަރަހައްދުގެ ދަށުގައިވާ އަނގޮޓިއެއް ފެތޭއެވެ. އަދި އަރުޝުގެ، ކުރުސީއާއި
ބަހާއިރު، އެއީގެ މިސާލު، ހަނގުރާމަ ސަރަހައްދުގެ ދަށުގައިވާ އަނގޮޓިއެއް ފެތޭއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ،
ޖަންނަތުގެ ފުޅާ މިނަކީ، ދުނިޔެއާއި ހުރިހާ އުޑުތަކުގެ ފުޅާމިން ފެތޭއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އިންސާނީ ދަރިފަސްކޮޅާއި އެއްކަލަ ބާރެއްގައި
ހުންގުރާމަލާކު މިދުނިޔޭގައި، ޖަންނަތާއި އަރުޝާއިރު، ޖަހައްނަމުގެ މިންވަރަކީ ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި ވަރަށްފުޅާ
ޖަހައްނަމާ ދަރަޖައަކަށް ތަރައްޤީ ވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى، ބާރު ދަރަ މުއުމިނުނަށް ދެއްވާ ވަރަށްފުރި ޖިނައިން، ބާރުގަދަ
މުއުމިނުނަށް ދެއްވައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، "ބާރުގަދަ މުއުމިނަކީ، ނިކަމެތި މުއުމިނަކަށްވުރެ،
الله ގެ ހަޟްރަތުގައި މަތިވެރިވެގެން އަދި ލޯބިވެރިވެގެން ވެއެވެ. އަދި ކޮންމެ މީހެއްގެ ހެޔޮކަން ވެއެވެ...." (ހަދީޘްގެ ބައި
ބަޔާންކުރެއްވީ، ބުޚާރީގެ 6441/33 ބައިކޮޅާއި ބާބެވެ.) އެގޮތުން، ދިރިހުރުމުގެ ހެޔޮކަންތައް ހިތްވާނެއެވެ. ނިކަމެތި މުއުމިން މިހާރުގެ
ހެޔޮކަންތައް ހިތްވާނެއެވެ. އަދި ބާރުގަދަ މުއުމިން މިހާރުގެ ހެޔޮކަންތައް ހިތްވާނެއެވެ. އެކަމަކު، ބާރުގަދަ މުއުމިން މިހާރު، الله سبحانه وتعالى ބޭނުން
ލޯބިވެވަޑައިގެންނެވެ. އެގޮތުން، އެހިސާބު އަޙާދަން ޖިނައިން ދެއްވާނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، "ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، އުމުރުހަނދާނުވެސް މަތިދަރަޖައިގައިވާ
އަހުލުވެރިން ފެންނާނެއެވެ. އެއީ އިރުމަތީގައި އަދި ހުޅަނގު ފަރާތުގެ ފުޅާކަށް ފެންނަފަރާން، ކޮކޮނޑުބަދަލް ދިއްލާބަން މިބާއަރު ފެންނަ
ފަރާއިނުނެވެ. ސަބަބަކީ، ބައެއް މީހުން އެހެންމީހުންނަށްވުރެ، މަތިވެރިވެގެންނާއި ފުރިހަމަވާތީ ފުރުސަތުވަނީ ވެއެވެ." (މުސްލިމް އެއްބަސް ބައިކޮޅާއި ބާބެވެ
6790/40 ބައިކޮޅާއި ބާބެވެ) އެގޮތުން، ދަރަޖަތަކުގެ މުހިންމުން، މަތީ ދަރަޖައިގެ މީހުން، ތިރީތަން ފެނުއިން، ވަރަށް ދުރުން
ފެންނާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން ދުނިޔެމަތީގައި ހެޔޮއަމަލު ކުރުމުގައި މަތިވެރިވެގެންސަބަބުން ފެނެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔެމަތީގައި
ކުރެހެޔޮކަމެއް ކަށަވަރުވާނެ، އާޚިރަތުގައި ބޮޑުބަދަލެއް ފެންނާނެއެވެ. އެގޮތުން، ކޮންމެ ކުރެ ހެޔޮއަމަލެއް ކަށަވަރުވުމުގެ މާނައަކީ،
ދުނިޔެއާއި އަދި އިރާއި ދުރުދުރުގައިވާ ބޮޑު ރަސޫލާގެ ތަފާތު ވަރަށްއިން، އާޚިރަތުގައި ފެންނާން ކަމެކެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ޖަހައްނަމު ހިތްދަރަސްކުރި މިހެން ބާރުގަދަ ފަރުވާއިރު، އެމިހުން ޖަހައްނަމު
ހިނދުމަތަ ދުންނަފުސްނާއެވެ. އަދި އެމިހުން ހިނދި ކޮންމެ އާލަތްއެއް، އެމިހުން އެއްދަރަޖަ މަތިވެރިވެއްޖެއްޔާއެވެ. އެގޮތުން، އެހެން
އާލަތެއްގެ ސަބަބުން، ދަރަޖައެއްގެ ތަފާތު އެބަ އާދެއެވެ. އެހެން އާލަތެއް ހިނދުރަސްކޮޅުން ހިފާއިރުން ނަގާނެ ހެއްޔެވެ؟ އާއި، މަދު
މިނެއް ކޮޅެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގައިކޮޅު ފަރަހަ ކެޔޮ އާޚިރަތުގެ ސަބަބުން، ޙިސާބުތަކުތަކުގައި ފަރަހަ ބޮޑު ތަފާތެއް ދެއްކެއެވެ.
އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، ޖަންނަތަކީ ތަފާތު ތަނެކެވެ. الله سبحانه وتعالى އަށްރަޙްމާން ސުޖޫދުގައި ދެބައިމީހުގެ ފަހަރަ

ދައްކަވައެވެ. އެއީގެ އެއްބަސްހަރަކާތުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ މާނައީ، "އެމީހާގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުގައި ހުންނަންޖެހޭނޭ ހުރުމަށްބިރުން، ބިރުވެތިވެއްޖެ މީހާއަށް، ދެ ޖަންނަތު ހުއްޓެވެ." (سورة الرحمن 46) އަދި الله سبحانه وتعالى އެދެޖަންނަތު ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު، الله سبحانه وتعالى ބަޔާންކުރައްވައި ތަފާތު ދަރަޖައެއްގެ ވާހަކައެވެ. وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ މާނައީ، "އަދި އެ ދެޖަންނަތު ފިޔަވައި، ދެ ޖަންނަތު ވެއެވެ." (سورة الرحمن 62) އެގޮތުން، ދިމާއަށް މަތިވެރި ދަރަޖައިގެ ޖަންނަތާއި، އަދި އެދަރަޖައަށްވުރެ ދަށުގައިވާ ދަރަޖައިގެ ޖަންނަތް ވެއެވެ.

ދަށުދަރަޖައާއި އަދި މަތިވެރި ދަރަޖަ

އެގޮތުން، މަތިވެރި ދަރަޖައާއި ދަށުދަރަޖައިގެ ކޮބާ ހެއްދެވީ؟ އެގޮތުން، ދަށު ދަރަޖައިން ފަށާ ނިކުމެލާށެވެ. އެގޮތުން، މޫސާ (عليه السلام)، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުގައި ދެންނެވިކަމުގައި ސާބިތުވެގެންވެއެވެ. "އޭ الله އެވެ. ޖަންނަތުގެ މަތިވެރި ދަރަޖައާއި، އަދި ދަށު ދަރަޖަ، ދިމަސްއާއި ބަސްދެއްވާށެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ މަތިވެރި ދަރަޖައާއި އަދި ޖަންނަތުގެ ދަށު ދަރަޖައިގެ ތަފާތާއި ބާރަގޮތުން، ތަފާތު ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއިން އެންމެ ފަހުން ސަލާމަތްވާ މީހާ، އެމީހާ ޖަހަންނަމުގެ ހަލާކުގެ ބިރުވެރިކަމުގައިދިޔަ ކަމަކުން ދުނިޔޭގައިވާ ބާރާއަށް، الله سبحانه وتعالى އެވެ. މިމީހާއަށް ޖަހަންނަމުން ނިކުމެވަޑައިގަތުމަށް އަމުރުކުރައްވާ ޖަންނަތަށް ވަދެވޭނެ ގޮތް ބަލާއިރު، އެމީހާގެ ވެރިކަމާއި މުދަލުގެ ދުނިޔޭގެ ހަލާކު ދަރަޖައިގެ ދަށު ނިކުމެވޭނީ ދޮރެކެވެ. އަދި އަހަރެން ބޭނުންވާ ކަމެއް ދިނުމަށް ހަދައިދެއްވާށެވެ. އެ ގޮތަކީ ޖަންނަތުގައި ވަރަށް ރީތި، ބޮޑު ގޮތަކަށް ޖަހަންނަމުން ނިކުމެ ގެންދަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހާ ޖަހަންނަމުން ނިކުމެ ބާރުގެ ދޮރަށް އަރާއިރު، ޖަންނަތުގެ ތެރެއިން ޖަހަންނަމާ ދުރުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެމީހާ ޖަންނަތުގެ ދޮރަށް އަރުވާފައިވާ ދޮރުތައް ހުޅުވާލެވުނެވެ، އެމީހާ ޖަންނަތުގެ ތެރެއިން ނިކުމެވޭނީ ވަރަށް އުފާވެވުނެވެ. ޖަންނަތުގެ ތެރެ، އަހަރެމެން ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބާވަތެއް ޝައްކެއްނެތި، ހިތްޕުޅު ބުނެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހާގެ ދަރަޖަ އުފުލާ ހުރިހާ ތަނަކުން ގެންދިޔައިރު، އެމީހާ ދެން ދިޔައީ ކޮބައިތޯ ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ الله އެވެ.

މިއަށް އެތަކެއް ކަލޭގެފާނު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، މިއަށްވުރެ އެގޮތުގެ ހިތްވަރު، އަދި އެތަނުން ހާދަ ރީތިވެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުން ބާރުލިބިގެން ދިޔައިރު، الله سبحانه وتعالى އެމީހާ ހޯދޭ ތެރޭގެ ގޮތުން ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެހެން ގޮތަކުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހާ ބޭނުމާ ބަލައިގަނެވޭނެ ދުނިޔެއެވެ. އެހެނީ، ބިރުވެރިވެސް، ބަރަކާތް ގެނެސްދޭނެވެ. އެގޮތުން، އެމީހާގެ އަހަރެމެނަކީ ދަރަޖައާއި ދުނިޔޭގައި އާއިލާ ދުވަހުގެ ވާހަކަ ދައްކަވާއިރު، ދެން الله އެވެ. މިއަށް ކަލޭގެފާނު ވީރާނާ ގޮތެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. އޭ އަހަރެންގެ ދަރިކަލުންނެވެ! ހާދަ ހިތާމައެއް ނުވާނެއެވެ! ތިމަންނާއަށް ދިނުމަށް ދުނިޔޭގެ ފަހުން ހަދަންޖެހެއެވެ. ދީ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދެއްވާނެއެވެ. އޭ الله އެވެ. ތަނަކީ ހަމަ ރަނގަޅު ތަނެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ގޮތް ނުލިބޭނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެމީހާއަށް ދުނިޔެ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހާ އެހެން މީހަކަށް ދާނެއެވެ. އެމީހާ، އަހަރެމެން ހަމަ އެމީހާއަށް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެހެން މީހަކު ދުނިޔޭގެ ފަހުން، އެމީހާ ދަރަޖަ ދެއްވާނެއެވެ. އޭ الله އެވެ. ތިމަންނާ އެހެން މީހަކަށް ދެއްވާށެވެ. ދެން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. މިއީ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ލިބިގެން، ވަރަށް ހިތާމައެއް! އޭ އަހަރެންގެ ދަރިކަލުންނެވެ! ހާދަ ހިތާމައެއް ނުވާނެއެވެ! ދެން އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ الله އެވެ. ތިމަންނާ

އިޖުތިހާދަކަން ނުއެދޭނަމަވެ. ކޮންމެއަކަސް، الله سبحانه وتعالى އޭނާއަށް އެކަމުގެ އިޖުރަ ދެއްވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިހާރު ގަސްތަކާއި މިއަންނަނީ، ރަގަޅު ވަމުންނެވެ. ސަވާބަށް، ޖަހަންނަމާއި ދުރުވެ، ޖަންނަތާއި ކައިރިވެވުންތަކީވެއެވެ. ސަވާބަށް، ޖަހަންނަމަށް، ތަންތަން ހަލާކުކުރާ އެއްޗެއް ކަމުގައިވާތީއެވެ. ޖަހަންނަމައިގެ ޖެހޭޑިޔުމުގެ އަންދާ ތިއްބާތީ ދުނިޔެއަށް ވެއްޓިއްޖެނަމަ، އެކަމުގެ ސަވާބަށް، މުޅި ދުނިޔެއާއި، މުޅި ދުނިޔޭގައިވާހައި އެއްޗެއް ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަހަންނަމައިގެ ވަރައިގެންވާ ބިރުގަނޑަށް، ޖަހަންނަމައިގެ ސަވާބަށް އެއްކޮށް ހަލާކުވެދާނެ ތަކެތި ބިޔާޔަށް ބޮޑުވެގެންނެވެ. އެކަމަކު، މިހާރު އެދިހާއަށް އެދުވެސް، ޖަންނަތާއި ކައިރިއަކުވެ. އެހެންނަމަ، އެދިހާއަށް އެ ބޭނުމެއް ކައިރިއަށް ދުވެއިރު، އޭނާއަށް މިޔަރަކަސް، ކޮންމެއެއްޗެއް ހުއްޓުވޭ؟ އޭނާއަށް ދުރުން ޔާރަކަސް، ޖަންނަތުގެ ގޮތް ތަކެވެ. އެހެންނަމަ، މިހާރު އޭނާއަކަށް ކަލޯބިރުއް ނުވެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެދިހާ ދަންނަވާނެއެވެ. ހޭ الله އެވެ. ޖަންނަތުގެ ފޮނި ކައިރިގައި އަހުރުންނަށް ދިރިއުޅު އިންސާފުވުމުގެ އިޖުރަ ދެއްވާށެވެ. (މާނައަކީ، އަހަރެން ޖަންނަތަށް ވަންނާކަށް ބޭނުމެއް ނޫނެވެ. އަހަރެން ބޭނުންވަނީ، ޖަންނަތުގެ ކައިރީގައި ދިރިއުޅުއިރުމުމެވެ.) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ހޭ އާދަމުގެ ދަރިފުޅާއެވެ! ތިބާ ތިމަންނާޔަށް އެދުމުން ދިނަސްމުއެވެ. އަދި ތިބާ ވައުދުވެސް، އިޖުތިހާދަކަށް ނުއެދޭނެ ކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަންނާޔާ، ތިބާއަށް، ތިބާ އެދޭކަމުއް ކޮންމެ ފަހަރަކުވެސް ދެއްވާމުން ގެންދެވިދާނެވެ. އަދިވެސް ތިބާ ކަމަކަށް އެދޭނަމަ ހުއްޓުވޭ؟ އެދިހާ ދަންނަވާނެއެވެ. ހޭ الله އެވެ. ނޫނެކެވެ. އަހަރެންނަށް ހަމައެކަނި ޖަންނަތުގެ ގޮށްކައިރީގައި ދިރިއުޅު އިންސާފު އިޖުރަ ދެއްވާށެވެ. އެކަން އެކަށީގެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى އޭނާއަށް އެކަމުގެ އިޖުރަ ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އޭނާ އެވަގުތުދުވެ، އޭނާއަށް ޖަންނަތުގެ އަރުވާލިތަކުގެ އަޑުތައް އިވޭނެއެވެ. އޭނާއަށް އެދިސްފަހުކަންތަކުގެ ހަނދުގެ އަޑުއިވޭނެއެވެ. އޭނާއަށް އެދިސްފަހުކަންތަކުގެ ވާހަކަދެއްކުމުގެ އަޑު އިވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަ، ޖަންނަތުގެ އަރުވާލިތަކުގެ އެހާކުރުމުގެ އަޑުގައި އޭނާއަށް އިވުމުން، އޭނާއަށް އެއްގެ ގަސްތަކުސް ކޮއްގެ ނުކުތުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. ހޭ الله އެވެ. އަހަރެންނަށް ޖަންނަތުގެ ގޮތުގެ އެތެރެއަށް ވައްދަވާދީވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ހޭ އާދަމުގެ ދަރިފުޅާއެވެ! ތިބާގެ ހިތްފުރޭނީ ކިހިނެއްކަން ހުއްޓުވޭ! ތިމަންނާޔާ ތިބާއަށް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހައި އެއްޗެއް ޖަންނަތުގެ ތެރެއިން ދެއްވައިފިނަމަ، ތިބާ ރުހޭނީ ހުއްޓުވޭ؟ (ސަވާބަށް، އެދިހާ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާމުންދަނީ، އިޖުރަން ލިބުމަށެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، ތިމަންނާޔާ ތިބާއަށް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހައި އެއްޗެއް ޖަންނަތުގެ ތެރެއިން ދެއްވައިފިނަމަ، ތިބާ ރުހޭނީ ހުއްޓުވޭ؟) އެހެންނަމަ، އެދިހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "ޔާއްބަހެވެ." އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ތިމަންނާޔާ ތިބާއަށް އެވަރަށް ދެއްވާނަމެވެ. އަދި އޭގެ އެއްވަރަށް ދެއްވާނަމެވެ. އަދި އޭގެ އެއްވަރަށް ދެއްވާނަމެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى އޭނާއަށް ދެއްވާ އަދަދު، ގުނަކުރައްވަމުން ގެންދަވާނެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى އޭނާއަށް ދެއްވާ އަދަދު، ގިސްލުމުނައިން ގުނަކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެދިހާ، މިހާރު الله سبحانه وتعالى ހެއްޖެވުމަށް މަސްއްކަތް ކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެދިހާ ދަންނަވާނެއެވެ. ހޭ الله އެވެ. އަހަރެން ބުރިއްޖެއީމެވެ. (އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى އެދިހާއަށް ދެއްވުމުގެ ޔަގީނުކަން، އެދިހާ ދަންނަވާށް، އަހަރެންނަށް ފުދިއްޖެއެވެ.) އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ތިމަންނާޔާ ތިބާއަށް އެއަދަދު ދިހަ ގުނައިން އިތުރުކޮށްދެއްވާނަމެވެ. އަދި ދެން މިއީގެ އިތުރުން، ތިމަންނާޔާ، ތިބާގެ ޝަރަފް ހިތުހަމަޖެހޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް، އަދި ތިބާގެ ހިތްހަމަޖެހޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް، ތިބާއަށް ދެއްވާނަމެވެ. (ހަދީޘް ބައްޔަވާއްޔާތުބަޔާނާކައި، މުސްލިމުގެ 361/1 ބައްދަވާއިއްވަން އެދެން) އެހެންނަމަ، މިދުނިޔެވެސް، ޖަންނަތުގެ އެންމެ ދަށް ދަރަޖައެވެ. އެއީ ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާހައި އެއްޗެއްގެ، 10 ގުނަ އިތުރެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން، ޖަންނަތުގެ ގޮތް ހުޅުވިފައިވެސް، ތިބާ ބޭނުން ކޮންމެ އެއްޗެއް އެދުމަށެވެ. އަދި ތިބާގެ ހިތުހަމަޖެހޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް ތިމަންނާޔާ ދެއްވާނަމެވެ. އެއީ ޖަންނަތުގެ އެންމެ ދަށް ދަރަޖައެވެ. އެދިހާއަށް، ހާވަލްދީ، އަދި ޖަހަންނަމައިގައި އުޅެން އަހަރެކަން އަނގާވައިވާ މިހެނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެދިހާއަށް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހައި އެއްޗެއްގެ ދިހަ ގުނައަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެއީ ޖަންނަތުގެ އެންމެ ދަށް ދަރަޖައެވެ.

ދެން ސުވާލަކީ، ޤިޔާމަތުގެ އެންމެ މަތީ ދަރަޖައަކީ ކޮބާ ހެއްޔެވެ؟ ޤިޔާމަތުގެ އާބާދީވަނީ، ފިރުދައުސް ފަރާތުންނެވެ. އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތުގެ އެންމެ ބޮޑު އާބާދީވަނީ، ދަރު ދަރަޖައިގައެވެ. އަދި ދަރަޖަ މައްޗަށްދާވަރަކަށް، މީހުންގެ އަދަދު މަދުވަމުންދާނެއެވެ. އަދި މިގޮތަށް މައްޗަށް ދަރުންގޮސް، އެންމެމަތީދަރަޖައިގައި، އެންމެ ބޮޑުކަމާއެވެ. އެހެންކަމުން، ދަރު ދަރަޖަތަކުގައި މީހުން ގިނަވާނެއެވެ. އަދި މައްޗަށްދާވަރަކަށް، މީހުން މަދުވަމުންދާތީއެވެ، އެންމެ މަތީދަރަޖައިވަނީ، އެންމެ ބޮޑު ދަރަޖައެވެ. އަދި އެމަގާމު ނިޔާކުރައްވައިފައިވަނީ، އެންމެ ބާކީވާނެއެވެ. ސަރީރު ފުސްމިލާވެރިއަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ބަންގިގޮވާ އަޑު އިވިއްޖެއްޔާ، އެގޮތަށް ކިޔާށެވެ. އަދި އޭގެފަހުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ސަލަވާތް ކިޔާށެވެ. ފަހެ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ސަލަވާތް އެއްފަހަރު ސަލަވާތް ކިޔާމީހާ، الله سبحانه وتعالى ދިހަފަހަރު ސަލަވާތް ދެއްވާނެއެވެ. ދެން އޭގެފަހުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ވަސީލަތް ދެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކުރާށެވެ. ވަސީލަތަކީ، ޤިޔާމަތުގެ ދަރަޖަތަކުގެ ތެރެއިން ދަރަޖައެކެވެ. الله ގެ އަޅުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ އަޅަކަށް ވުރެ އެދަރަޖަ ނުލިބޭ ހުރިއިރު. ފަހެ، ތިމަންކަލޭގެފާނު އުއްމީދުކުރަމެވެ، އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނު ކަމުގައި ވުމަށެވެ. ފަހެ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ވަސީލަތް ދެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކުރާ މީހާއަށް، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ޝަފާޢަތް ވާޖިބުވާނެއެވެ." އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެ ހަދީޘްކުރެއްވި، މިވާ الله ގެ ހަޟްރަތުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެދަރަޖަ ދެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކުރައްވައިދިނުމަށް، ދުން ތިމަންކަލޭގެފާނު ޝަފާޢަތްތެރިވެވަޑައިގަތުމަށް މިބާއަށް ޝަފާޢަތް އެދި ދުޢާކުރައްވައިގަތުމެވެ. ކަންތައް ނަމާދުކުރައްވައިފިނަމަ، މިބާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ވަސީލަތަށް ދުޢާކުރެވިނަމަ، އެކަމާއި ޝަފާޢަތް މިބާއަށް ލިބޭނެ ޝަފާޢަތެވެ، ޝަފާޢަތްތެރިވެވަޑައިގަތުމަށް މިބާގެ ވަސީލަތް ސަލާމަތުގެ ދަރަޖައަށް ދުޢާކުރެވެނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ބަންގިގޮވުމުން ކިޔާ ދުޢާއަކީ، اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ

التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا نالْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَا مًا مَحْمُودًا نالَّذِي وَعَدْتَهُ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

އެވެ. ކަންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތުގައި އެންމެމަތީ ދަރަޖައިގެ ނަމަކީ، އަލްވަސީލަތެވެ. އެހެންކަމުން، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް އަލްވަސީލަތް ދެއްވުމަށް އެދި الله އަށް ދުޢާކުރާށެވެ. މިއީ ޤިޔާމަތުގައި ޝަފާޢަތެވެ. އެބަޔަކު، الله سبحانه وتعالى ޚާއްޞަކޮށް، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ޝަފާޢަތް ކުރައްވާފައިވާ ޝަފާޢަތެވެ. އެބަޔަކު، އެކަށީގެންވާ ދިނުމެއް ކުރެއްވިފައިވާ ޝަފާޢަތެވެ. الله سبحانه وتعالى އެބަޔަކު ދިނުމެއް ކުރެއްވިފައިވާ، އެކަށީގެންވާއެވެ. އަދި އެބަޔަކު ވަތަނީ، الله ގެ ޙަޟްރަތު ޤަބޫލުކުރާ، އެއްފަހަރު އެއްކޮށް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަލްވަސީލަތުގެ މަތިވެރިކަން، الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، الله سبحانه وتعالى ގާއި ޤުރުބަތެއް ލިބިވަޑައިގަތެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ޤިޔާމަތުގެ އެންމެ މަތިވެރި ދަރަޖައެވެ. އެހެންކަމުން، އެންމެ މަތިވެރި ދަރަޖައަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެރުވެ. އަދި ދުނިޔެ އާޚިރު ބޭނުންތެރިވާންޖެހޭ މަތިވެރި ދަރަޖައަށް ވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އާޚިރަތުގައި ނަބީބޭނުންތެރިވެއެވެ. އަދި އާދަމް ޤިޔާމަތް، އާޚިރު މީހުންވެއެވެ. ކަންމައަކަސް، ބަލާނުވިތަކުރުމަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި ސުވާލު ދުންނެވުނެވެ. "ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން، އެންމެ މަތިވެރި ބޭނުންތެރި ކޮބާތޯއެވެ؟" އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ބުއްދުވެރިޔާ، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނަށް ހަނގުރާމަ ކުރުމަށް ދުރުމަތީގައި، އެއްބޭކަލަކު ވެރަކަށް ނުކުތާ ބޭނުމެވެ. އަދި ބޭނުން މަރުވެދެވުން، ބޭނުމެވެ މުސްލިމްގެ ބިރުވެރި ހަތަރު ބެލެވިކަމެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، ބުއްދުން މަތިވެރިން، الله سبحانه وتعالى ބުއްދުވެރިން ހިތްވަރާ ހަދައްވާނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، الله سبحانه وتعالى އެއްވެސް މީހަކަށް ހިތްވަރާ ހަދައްވައިފިނަމަ، ބުއްދުން ހިސާބު ބެލެވޭ ކަންތައް ހުރިހާއެއްޗެއް ނުލެއްވޭނެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ، ބުއްދުވެރިން، ޤިޔާމަތުގެ އެންމެމަތީ ދަރަޖަ ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިވެސް ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޤިޔާމަތް ދުވަހު، އެމީހަކު، މީހާގެ ކިޔަވައިދިނުމަށް، ނުވަތަ ނުވިޔަސް، މިސަންތާނާއި އެއް އެމީހަކާއި ބަލަހައްޓާ މީހަކީ މިގޮތުގައެވެ. (މިހެން ހަދީޘްކުރައްވާ ކައިރިކައިރީގައި އިން ދެއިނގިލި ދައްކަވާފައިވެއެވެ.) އެގޮތުން، މިއީ ނަބިއްޔާ ބަލަހައްޓާނަމަ، ބަލަހައްޓާ މީހާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަވަށްޓެރިއަކަށެވެ.

އަރިވެސް ދަރުމަވަންތަ ނޫރީ، ބައްޔާ މިހެން ބަލަހައްޓާ ވަރަށްގިނަ، ވަލި ދަރިފުޅަކަށެވެ. އަދި ކުރީއަކަށް އެމީހުންނަށް ޖެހިގެންދާނީ، އެމީހުން އަޅުގެ ބަޔަކު. އަދި އެމީހުން މަލާއިކަތުން ދަރިފުޅަކަށް ގެންދެވޭތޯއެވެ. އެހެނީ، އެމީހުންނަށް އެހެން ދިޔަވަނީ ޕްރޮގްރާމެއް އެމީހުން ސަވާބު ކުރަނީއެވެ. "އަހަރެމެންގެ ޚާއްޞަ ދުޢާއެއް ސަބަބުން، އަހަރެމެންނަށް އާދޭހެ، މިދަރިފުޅަށެވެ. އެއްސަލާމަތްވެ، އަހަރެމެން މަލާއިކަތުން ދަރިފުޅަކަށް އުފާވެރި ޚަބަރު ބުނެދެއްވީތޯ؟" އެގޮތުން، އެމީހުން ބުނެދިނެވެ. "ސަބަބަކީ، މިއާދޭ ދަރިފުޅު، މިބައިމީހާ ޙަމްދުއާއި ޝުކުރުކުރިއެވެ. އަދި ދުޢާކުރިއެވެ." އެހެންކަމުން، މިއާދޭ މައިންބަފައިންނަށް މިބާ އިސްތިރުޖާޢު ކުރެއްވުމަށް ބާރުއަރާނެއެވެ. އެމީހުން ޙަމްދުކޮށް އިސްތިރުޖާޢުކުރުމަށް އަދި الله سبحانه وتعالى އަށް އަރުވައެވެ. އެގޮތުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންގެ ދަރިފުޅު މަލާއިކަތުން ގެންދިޔައެވެ. އަދި މިއާދޭ ދަރިފުޅުން ސުވަރުގެއިން ބިނާކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަށް ގެއް، މިބައިމީހާ ސުވަރުގޭގެ ބިނާކުރުމަށް އެދި ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަށް ގެއް، މިބައިމީހާ ދުޢާކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ބުނެވިއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާ ވަރަށްގިނައެއްގައި ވަލި ދަރިފުޅުއެއްގައި ވާނީތޯ، ކުރީއަކަށް މިބާ މަލާއިކަތުން ދަރިފުޅަކަށް ގެންދެވޭތޯއެވެ. ސަބަބަކީ، މިއާދޭ ދަރިފުޅު، މިބައިމީހާ ގެއް ބައިތުލްޙަމްދު ކިޔާށެވެ.

ވިހިވަނަ ސުހަވަން

ޖަންނަތުގައިވާ ބިނާގެ ގަނޑުވަރު ހިނގާފައިދާން

އާދެ، އަސްޙާބުކޮށް އަދުގަނޑުމެންގެ ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަތައްގެން ކިޔައިދެން ދާނަމުވެ. އަދި އަދުގަނޑުމެން ހިތާމަން ގެންނަވުންތަކާއި، އަދުގަނޑުމެންނަށް ޖަންނަތުގައި ގައިމުކަންދިނުމަށްޓަކައި މިހާރުވާކަމުގައެވެ. އަދި އަދުގަނޑުމެން ބަލަހައްޓާނީ، އުމުރަށް، ބިނާގެ އަލިއަލި ނަގާސުކަމުގައި ބަލުމަކަށެވެ. އެގޮތުން، ބިނާ އުޅަނީ، ޖަންނަތުގެ ޤަޞްރުގެ ތަޅުއިމާރާތެވެ. އެގޮތުން، މިހާރު ބިނާ ޖަންނަތުގެ ގޮޅިގެ ތަޅުއިމާރާ ވަރުއްޖެއްވެ. އަދި ކުރިންވެސް ދަންނަވާ ގޮތަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހަދީޘްގައި، ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ފަރާތުން، ބިނާއަށް ބިނާ ދޮރުތަކުގައި ދިރިއުޅުން ގެއްލުމަށް ރަހަތަށް، ޖަންނަތުގައިވާ ބިނާގެ ގަނޑުވަރު ބިނާއަށް މާރަގަތަށް އެނގެނެއެވެ. އެގޮތުން، ގުދުރަތީގޮތުން، ބިނާއަށް ބިނާގެ ގަނޑުވަރު ހުންނަތަން އެނގެނެއެވެ. އަދި ބިނާގެ ގަނޑުވަރަށް ދޮފުށްދަށް، ބިނާގެ ހިލާ، ބިނާދޮށް މަގުތަށް ގައިމުކަންތައްތަކުންނެވެ. އަދި ބިނާ މިހުރި ކިޔާ ވަނޖަހަތް ހުރަސްކުރުމަށްދިމާކުރުމުގައިވެ، ބިނާގެ ހިތްހުންނާނީ، ބިނާގެ ގަނޑުވަރުގައި ގުޅުވައިދެއެވެ. ބިނާ ބޮޑުމިނުގެ، الله سبحانه وتعالى ބިނާއަށް ޚާއްޞަކަމުގެ ގަނޑުވަރު ބޮޑުވަމުންދެއެވެ. އެގޮތުން، ކިޔާ ފުރާ މަގުތަށް ހުރަސްކުރުމަށްދިމާކުރުމުގެ، ބިނާއަށް މިވާހަކަފުޅާ ބިނާގެ ބޮޑު ގަނޑުވަރު، ބިނާއަށް ފުރަތަމަ ބިނާ ގަނޑުވަރު ދެމެހެއްޓުމަށެވެ. އަދި ވަރަށް ފުރިހަމަ ބާރުގަދަ ގަނޑުވަރު ގަނޑުވަރުކަމާއި ގަނޑުވަރުގެ ހިތްހުންނާނެއެވެ. ވަރަށް ކުރަމަކުރެވެ. ވަރަށް ބޮޑު ގަނޑުވަރުކުރެވެ. އެގޮތުގެ އާދެބާކަރަ ފުރާމާޢާރު ފުރަފާޢާރާއި، މިގޮތުން ފުރާމާގެ ފުރާމާއާއި އަދާނަހުން އެއްކަލެ ނޫން. ޖަންނަތުގެ މަޖިލިސްތަކާއި، ދޮރުތައްގެ މަޖިލިސް ފުރަފައިން، މަދުފުށުން އުޅުމަށްހުރި އެއްކަލެ ނޫން. އަދި ޖަންނަތުގައި ކަންކުރިޖެއް ނުހުންނާނެއެވެ. ނުވަތަ ބައިވެރިވުން ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި މިކަމަށް އެކަށީގެންވާ ނުހުންނާނެއެވެ. ވަރަށް ހިތްގެ ވަރަށް ފުރިހަމަ ގަނޑުވަރުކުރެވެ. އަދި ބިނާގެ ގަނޑުވަރުގައި ކައިރިއަކު ދަރިކަން، ބިނާއަށް ފުރާ މަޖިލިސްތައްގެ ސަލާމަތް، ބިނާ ހުރުމަށްއަރައިދެނީ ސަލާމަތްކޮށްދެއެވެ. ސަލާމަތީ، ބިނާއަށް ބިނާގެ ޖަންނަތުގެ ބޮޑުސްމަ ދިރިއުޅުން އަހުރިކަމާގެ ފުރުޞަތެވެ. ކަރުނައެއް ހުރިގެ ބާރުގަދަ، ބޮޑުސްމަ ދިރިއުޅޭ އެ ކަމަނާއި ބޮޑުގެންވަރު ފުރަކަދައިފުރުގެ ކިޔަމަށް، ބިނާގެ ގަނޑުވަރުގައި ބޮޑުގެންވަރު ފުރަކަދައިފާހަގަ ހިނގާނެވެ.

އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ކިޔުއްވާ ފުރުޤާނުގައި ވަޙީކުރައްވާ، لَكِنِ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْاْ رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ وَعْدَ ٱللَّهِ لَا يُخْلِفُ ٱللَّهُ ٱلْمِيعَادَ މާނައީ، "އެހެންނަމަވެސް، އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވި މީހުން (ޖަންނަތުގައި) ކޮޓަރިތަކެއްވެއެވެ. އޭގެމަތީގައިވެސް ބިނާކުރައްވާފައިވާ ކޮޓަރިތަކެއްވެއެވެ. އޭގެދަށުން ކޯރުތައް ހިނގައިހިނގާ ހުންނާނެއެވެ. އެކަމަކީ الله ވަޢުދު ވަޙުދު ކުރައްވާފައިވާކަމެކެވެ. الله ވަޢުދާއި ޚިލާފުވެވޮޑިއެއް ނުވާނެއެވެ." (صورة الزمر 20)

އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ ފުރަކަދައިކާއިރު، އެއްބައިގެ މަތީގައި އަނެއްބައި ހުންނަކަމަށް، ވަރަށް ގިނައިން ބާރުގަދަ ބޮޑުވެއްޖެއެވެ. ހުރިހާ ދިޔާގެއިވެސް ބޮޑުބޮޑުވެއެވެ. އެބަޔަކު، ދޮރުތައްގެ ބިނާގެނޑު ކަރަފަބޮޑު ނޫން. އެބަހުގެ ފުރާމާނަކު، ދޮރުފާއި އެމެޖެހުނަ ފުރަބޮޑުކަވެ. ޖަންނަތް ހުއްދޮލުމުފޯރާ މަޖަތް ދޮދޭފަހާގެ ބިނާގެފަހުން الله سبحانه وتعالى އެވެ. ކަންމައިކަށް، ޖަންނަތަށް، ވަރަށް ބޮޑު ބޮޑުވެއެވެ. غُرَفٌ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ، ގަނޑުވަރުބައެއް މަތީގައި، ގަނޑުވަރުބައެއް ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެއީގެ ކަންމަ ބޮޑުއްޔޮސް، އުސްވެފައި ބޭނުންވާނެއެވެ. އަދި އެބަހުގެ ދަރަން ކޮޓަރިއެއް ދޮރާށްނެވެ. އެގޮތުން، ކޮޓަރިއެއް ދޮރުވެ، އެއްފަރާތަކީ ނޫނެވެ. ކޮޓަރިއެއް ދޮރުވެ، ގަނޑުވަރުބައިގެ ދަރަންނެވެ. އެގޮތުން، الله ވަނީ، އެކަމަށް ވަޙުދު ކުރައްވާފައިވާކަމެވެ. އަދި الله، ވަޢުދާއި ޚިލާފުވެވޮޑިގެންނުވާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދުނިޔެމަތީގައި އަހަރެމެންގެ އަތުގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކަށް، އާޚިރަތުގައި ބަދަލުދެއްވާނެއެވެ. އަދި ބަދަލުގައިވެސް ހަމައެކަނި ނަމޫނާއެވެ. އެހެނަސް، ކާބިލްގައި ތަފާތެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގައިވާފަދަ އަލިފާން ހުންނަ ފަދައިން، އާޚިރަތުގައިވެސް އަލިފާންވާނެއެވެ. އެކަމަކު، ދުނިޔެމަތީގެ އަލިފާނަކީ، އާޚިރަތުގެ އަލިފާނުގެ ހަތްދިހަބައިކުޅަ އެއްބައި ހޫނު މިނުގެ އަލިފާނެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މިއަލިފާން ފެންނަކަމުވެސް ތަފާތެވެ. ސަހާބަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ރަތްވަންދެން، 1000 އަހަރު އަނދުއްވިއެވެ. ދެން، ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ހުދުވަންދެން، 1000 އަހަރު އަނދުއްވިއެވެ. އަދި ދެން ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާން ކަޅުވަންދެން، 1000 އަހަރު އަނދުއްވިއެވެ. އެގޮތުން، ކަޅުކުލައިގެ އަލިފާން ހިޔާލަށް ގެންނަވާށެވެ. އެގޮތުން، ދުނިޔޭގައިވެސް އަލިފާންވާނެއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައިވެސް އަލިފާންވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އާޚިރަތުގެ އަލިފާން ތަފާތެވެ.

ހަމަމިގޮތަށް، ޖަންނަތުގައި ފެން ހުރެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ކިރު ހުރެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ރާ ހުރެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ގަސްގަހު ހުރެއެވެ... އެހެނަސް، މިފަދަ ތަޢާމު ދުނިޔޭގެ ތަޢާމާއި ހަމައެކަނި އެއްގޮތްވެސް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އެފަދަ ތަޢާމުގެ އަދަދާއި އަދި ކާލީއަށް ބަލާއިރު، ޖަންނަތުގައި އެފަދަ ތަޢާމުވެސް މުޅިން ތަފާތުކަމެވެ. އެގޮތުން، މިސާލަކަށް، ދުނިޔޭގައި ބޮނޑި ހުންނަގޮތަށް، ޖަންނަތުގައި މުތާރަ ބޮނޑި ހުންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي ٱلْخِيَامِ ވަނީ، "(އެއީ) ފާރުގަނޑުތަކުގައި ފަތްގާތުވިގެންވާ ޙޫރުންތަކެކެވެ." (سورة الرحمن 72) އެގޮތުން، މުތާރަ ބޮނޑި ފާރުގަނޑުތަކެއްވެއެވެ. އަސްލުގައި އެއީ އެތެރެ ހުސްކޮށް ހުންނަ ބޮނޑި އިޒާ މުތުތަކެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، ޖިބްރީލް (عليه السلام) ވިދާޅުވިއެވެ. "ޚަދީޖާ މިހިރަ ވަޑައިގަންނަވަނީ، ކާއެއްޗެހިގެ ތަށިއެއް ހިފައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް ބޭއްވުމަށް އެކަމަނާއަށް ކިޔައިދެއްވާށެވެ. އެކަމަނާއަށް، الله ސަލާމް ދަންނަވާ ވާހަކަ ނަންގަވާށެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ފަރާތުން ސަލާމް ދަންނަވާށެވެ. އަދި އެކަމަނާއަށް ޖަންނަތުގައި ހުސްބޮކުން ހަދާފައިވާ މުތުގެ ގެއެއް ވާނޭ ކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު ދޭށެވެ. އެތަނުގައި އަޑުގަދަކުރުމެއް ނުވަތަ އުނދަގޫކަމެއް ނުހުންނާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 588/93/9) ހަދީޘްގެ ގަސްދުކުރަނީ، ހުސްވެފައިވާ އެތެރެ ހުރިކޮންމެ މުތެއްގެ ބޮޑެތި ހުސްވެފައިވާ ގަސްދުކުރެވެ.

މިދުނިޔޭގެ އެހެން ހަދީޘްއެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެތަނުގައި ހުންނާނެ، މުތާރަ ބޮޑު ފެންނަ ކަސްތޫރީގެ ޖަންނަތުގައިވާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުގައި ހުންނާނެ، މުތާރަ އެތެރެ ފެންނަ ކަސްތޫރީގެ ޖަންނަތުގައިވާނެއެވެ." މިހެންވީ ކިހިނެއް ހެއްދެވީ؟ އެއީ އަހަރެމެންނަށް އުނދަގޫވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އަހަރެމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދިނުން ނޫނީ ވިސްނާ އާޚިރަތުގެ އެކެވެ. މިވާ ބޮޑުގައި ހުރިނަމަ، އެތެރެ ފެންނާނެއެވެ. އަދި މިވާ އެތެރޭގައި ހުންނަނަމަ، ބޮޑު ފެންނާނެއެވެ. އަދި ބޮޑުވާ ގޮތުގެ މިންވަރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި އެއްސުވިއެވެ. "މިކަހަލަ ބޮޑު ކޮންބަޔަކަށްތޯއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ހެޔޮބަސްބުނާ މީހުންނަށް، ކާނާ ކާންދީ، ރޯދަ ހިފާ، އަދި އެއީ މީހުން ނިދާއިރު ރޭގަނޑު ނަމާދުގައި ތެދުވާ މީހުންނަށް ވާނެއެވެ. މިދުނިޔޭގައި ހުރެ ބާއްސަ ހަދީޘްވާ، އެއީ މީހުންނަށެވެ.

އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "(ޖަންނަތުގައި) ތާރީޚާއި އެއްބައި ހުސްކޮށް ހިސާބަށް މުތުގެ ބޮޑުގައިވާ ގަސްކަމެވެ. އެއީ އުސްމިނުގައި 30 މޭލު ހުރިގަސްކަމެވެ. އަދި ތާރީޚީގެ ކޮންމެ ކަންމަތީގައި، އެހެން މީހުންނަށް ނުފެންނާނެ، މުއުމިނުން މިހާގެ އާއިލާއެއްވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 466/54/4) އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގެ ޖަންނަތުގެ ގަސްދުވަރު ތަފާތެވެ.

ޖަންނަތުގައި، އަހަރެމެންގެ ދުވާ ދިނަކުރެވޭނީ ކިހިނެއް ހެއްދުވޭ؟

1. މީހާ الله سبحانه وتعالى އަށްޓަކައި މިސްކިތެއް ބިނާކޮށްފިނަމަ، الله سبحانه وتعالى އެމީހަކަށް ޖަންނަތުގައި ބިނާކޮށްދެއްވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "މިސްކިތެއް ބިނާކުރި ކޮންމެ މީހަކަށް، (ބުޚާރީ ރިވާޔަތްކުރެއްވި، އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވާ ފަދައިން، އިތުރަށް ވިދާޅުވިކަމަށް، "الله ގެ ރުހުމަތް ހޯދުމުގެ ނިޔަތުގައިގެން" މިސްކިތެއް ބިނާކުރި ކޮންމެ މީހަކަށް) ޖަންނަތުގައި الله އޭނާއަށް އެފަދަ ގެއެއް ބިނާކޮށްދެއްވާނެއެވެ." (ބުޚާރީ 441/8/1)

2. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، މީހާ ކޮންމެ ދުވަހަކު 12 ރަކުޢަތް ސުންނަތް ނަމާދު ކޮށްގައި ކުރާނަމަ، الله މިބައަށް ޖަންނަތުގައި ގެއެއް ބިނާކޮށްދެއްވާނެއެވެ. އެބަހީ، ސުވާލަކީ، އެ 12 ރަކުޢަތަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އެއީ، ފަތިސް ނަމާދުގެ ކުރިން ދެރަކުޢަތް، މެންދުރު ނަމާދުގެ ކުރިން ހަތަރު ރަކުޢަތް، މެންދުރު ނަމާދުގެ ފަހުން ދެރަކުޢަތް، މަޣްރިބު ނަމާދުގެ ފަހުން ދެރަކުޢަތް، އަދި ޢިޝާނަމާދުގެ ފަހުން ދެރަކުޢަތެވެ. އެބަހީ، ކޮންމެދުވަހަކު، މިބައަށް ޖަންނަތުގައި އަލުން ގެއެއް ބިނާކުރެވޭނެއެވެ. ދުނިޔޭގައި މިބާ ގެއެއް ހެދުމަށް ކިތަންމެ ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ކޮންމެ ދުވަހަކު މިނަމާދުތައް ކުރުމުން، މިބައަށް އާޚިރަތުގައި އެތައް ގެއެއް ލިބޭނެއެވެ. އެބަހީ، މިފަދަ ބޮޑު ނިޢުމަތްތަކެއް ބޭނުން އަހަރެމެން ކުރަމާ ހިނގާށެވެ. އަހަރެމެން سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަމާ، ޖަންނަތުގެ އަޢުލާދަރަޖާގެ ތެރޭގައި އަހަރެމެން ލައްވަވާށެވެ. އާމީން

ޖަންނަތުގެ އަންހެނުން

ކޮންމެއަކަސް، މުޅިން މިބާ މިއުޅެނީ، މިބާގެ ޖަންނަތުގައި ދިރިއުޅުން ހިނގާލާށެވެ. އަދި މިބާ ކުއްލިއަކަށް ހުއްޓުން އަރައިގަންނާނެއެވެ. އަދި މިބައަށް ފެންނަގޮތް، މިބާގެ ޖަންނަތުގެ އަންހެނުންނެވެ. އެއީ، މިބާގެ ދުނިޔޭގެ އަންހެނުންނާއި ޖަންނަތުގެ ހޫރުލްޢީނުންނެވެ. ނުވަތަ ޖަންނަތުގެ އަންހެނުން (ހޫރުލްޢީނުން)، މިބައަށް އެކަށީގެންވާ ދޮން ކުލަތަކުން، މިބާގެ ޝައުޤުވެރި ކަމުގައި ޖަންނަތުގައި ދެކެވޭނެއެވެ. އަދި ހޫރު އެވެނިކައި ދިރިއުޅުމުގައި، އެއަންހެނުންގެ ރީތިކަން ބަޔާންކުރެވޭނެއެވެ. ސަލާމަތް، އެކަމަކާ އެހެން ރީތިވާނެއެވެ. އެއަންހެނުންގެ ރީތިކަމަކީ، ދުނިޔޭގެ އިބާރާތްތަކުން އަހަރެމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. الله سبحانه وتعالى އެކަމާއިބެހޭ ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ، وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا މާނައީ، "އަދި އެއްފަދަ އުމުރުގެ ބޯމަތީގެ ޒުވާން އަންހެނުން ކުރިމަތިވެއެވެ." (سورة النبأ 33) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّآ أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَآءً ﴿٣٥﴾ فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٦﴾ عُرُبًا أَتْرَابًا﴿٣٧﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް އުފެއްދެވުމަކުން ޖަންނަތުގެ އަންހެނުން އުފެއްދެވީމެވެ. ފަހެ، ބިކުރުކަމުގައި ހަދުއްވައި ޖަންނަތުގެ އަންހެނުން ލެއްވީމެވެ. ލޯބިވާ ޒުވާން، އެއްފަދަ އުމުރުގެ ކަމުގައެވެ." (سورة الواقعة 35-37) އެބަހީ، އިތުރުވެރިންގެ ވެރިއެން ޖަންނަތާއި ބޯހަލާބެން ލިއްބުވާ ބާކަލަ ވެރިކޮށްލައިވެ، މިދުންޔާ މީހާ އެހެންގައި ހުއްޓުން، އެކަމަނާއި ދިމާލަށް ބޭލުންގައި 40 އަހަރު ހޭދަކުރާނެއެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި، އެކަމަނާއި ދިމާލަށް ބޭލުންގައެވެ. އަދި މިދުނިޔެ ޖަންނަތުގެ ކަނބަލުން ރީތިވެ، ފަހަރެއްގައިވެސް ބޮޑު ކޮންމެ ސަފުހާގައި ބައިވެރިވުން، ފިރިހެނުންގެ ޚިދުމަތްކުރުން، އެކަނބަލުން ރީތިކަމަށް ހާވާފައިވާއިރު ހުންނެވެ. އެކަނބަލުން ރީތިވެ، الله سبحانه وتعالى، އެކަނބަލުން ރީތި ކަމުގައި ވަޞްފުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެބަހީ، الله سبحانه وتعالى އެއްޗެން ވަޞްފުކުރެއްވުން، އަހަރެމެންނަށް އެކަނބަލުން ރީތިވާކަމަށް ފެނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޞްފުކުރައްވާފައި، فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ މާނައީ، "އެތަންތަން ބޮޑު ރީތި އަންހެނުން، އެބޭރުމީހުންގައިވެއެވެ." (سورة الرحمن 70) އެބަހީ، الله سبحانه وتعالى، އެކަނބަލުން ރީތިވާކަމުގައި ވަޞްފުކުރެއްވުން، އެކަނބަލުން އަސްލުގައިވެސް ރީތިވާކަން އެނގެއެވެ.

އަނަސް އިބްނު މާލިކް (رضي الله عنه) ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގެ އަންހެނުންގެ ތެރެއިން އަންހެނަކު، ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުންނަށް ފެނިވިޔަސް، ދުނިޔެއާއި އުޑުތަކާއި ދެމެދުގެ ހުސްތަން، އަލިކަމުން ފުރިގެންދާނެއެވެ. އަދި އެކަމަނާގެ ހުވަނދުގެ ވަހުން މުޅި ހިސާބު ފުރާލާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެކަމަނާގެ ބޮލުގައިވާ ރުމާ، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހާއި އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮކަންބޮޑުވެގެން ވެއެވެ." ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެންގެ ދުނިޔެއަށް މިއަލިވާ އިރަކީ، ދުނިޔެއާއި ވަރަށް ކައިރީގައިވާ އެއްޗެކެވެ. ދެން މިސާލަކަށް، ދުނިޔޭގެ ސޯލަރ ސިސްޓަމްގެ ދުރު ހިސާބަކަށް އަހަރެމެން ހިނގައްޖެނަމަ، އިރުގެ ދޮރުދިވަޅުގެ އަލިކަން އަހަރެމެންނަށް ފެނުނަސް ވަރަށް ފަސޭހަކޮށެވެ. އެހެނަސް، މިދަރަނާ ޖަންނަތުގެ ކަމަނާއަކީ، ޙޫރުޢީންގެ ގޮތުން، އިރަށްވުރެ، މާދުރުގައިވާ ކަމަނާއެއް، އެކަމަކު، އެކަމަނާ މިދުނިޔެއަށް ފެނިވިޔަސް، އެކަމަނާގެ އަލިކަން އުޑުތަކާއި އަދި ދުނިޔޭގެ ބިންގަނޑު ފުރާލާނެއެވެ. އަދި އެކަމަނާ ޖަންނަތުގައިވިއަސް، އެކަމަނާގެ ސޫރަތުގެ ވަސް، ދުނިޔޭގެ އެންމެންނަށް ދުވާނެއެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވަނީ، އެކަމަނާގެ ބޮލުގައިވާ ރުމާލަކީ، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާ ވާހާއި އެއްޗަކަށްވުރެ ބޮޑު އެއްޗެކެވެ. އެގޮތުން، ޙޫރުޢީނާ، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާ ވާހާއި އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮކަމުން ބޮޑު އެއްޗެކެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް، ހަދިޔާއެއްގެ ގޮތުގައި ޙޫރުޢީނާއި ދިމާވެއްޖައީމެވެ. އަދި ސަޙާބީން ބިއްލިބައްޔާ ޙޫރުޢީނާގެ ފުޅާކަން ހައިރާންވެފައެވެ. އެގޮތުން، އެބަހާބެއްޔާ ޙޫރުޢީނާގައި އެއްޗާ ބޭރުކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އަންހެނުބައްޔާ ޙޫރުޢީނާގެ ބާރުގެ ގޮތުން ހިތާމައެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތްހަމަޖެހިވަޑައިގަތުމުން ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ. "ފުރާނަގޮވައި ބިއްބައްޔާރުން ބިއްބިބައްޔާ، މިޙޫރުޢީނުގެ ޙާދިޘާގެ އަންބަރީސްފަދައިވެވެ. ޖަންނަތުގައި ދޭތެރެ ދީބައިގެ ބާރު، މިއަދުވެސް ހެޔޮވެގެންވެއެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައިވާ ކޮންމެ އެއްބަޔަކު، ހުރިހާގައި އަހަރެމެންގެ އެއްގައިވާ ކޮންމެ އެއްބަޔަކު، ޙާދިޘާގެ ގޮތުން ހޭދަވާނެ ގޮތް ބަޔާންކުރަމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެން ޖަންނަތަށް ވަންނައިރު، އަހަރެމެން އުފައްދަވާފައިވާނީ އެހެން ގޮތަކަށެވެ. ޒުވާނުން އުފެއްދެވިފައިވާ ގޮތުގައި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިފައިވަނީ، إِنَّآ أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَآءً "ހަމަކަށަވަރުން، އާ އުފެއްދުމަކުން، އެކަނބަލުން އުފެއްދެވީމެވެ." (سورة الواقعة 35) އެގޮތުން، އަނބިން އުފެއްދެވިފައިވަނީ، އާ އުފެއްދުމަކުން. އަދި ފިރިހެނުންނަށްވެސް ހަމަ މިގޮތެވެ. ފިރިހެނުންވެސް އުފެއްދެވިފައިވަނީ، އާ އުފެއްދުމަކުން. އެގޮތުން، ބާރުގަދަވެފައިވާ، އަހަރެމެންނަށް އާދަމް (عليه السلام) ގެ އުސްމިނު ފެތޭނެއެވެ. އެއީ ގެޔޮގަނޑެކަން 90 ފޫޓެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ޒުވާނަށް ފެތޭނެއެވެ. (އެއީ އެންމެ ރީތި ޒުވާނުން) އަދި ޢީސާ (عليه السلام) ގެ ޢުމުރު ފެތޭނެއެވެ. އޭރު، 33 އަހަރެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެން އުފެއްދެވިފައިވަނީ، ޒުވާނުން އުފެއްދުމަކުންނެވެ. އަދި ހުރިހާ މީހުން، އާދަމްގެ މިންވަރަށް ހެދިގެން، ހުރިހާ މީހުންނަށް، ވަރަށް ބާރުގަދަ ބަޔެވެ. ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންގެ ގުދުރަތަށް، ހުރިހާ މީސްތަކުންނާއި މުޅިން ތަފާތު އެއްޗެކެވެ.

އެގޮތުން، އެއްފަހަރަކު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިމައްސަލައި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުންދަވަނިކޮށް، ސަޙާބީން ތިއްބެވި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސުވާލުކުރުމާމެދު ހައިރާންވެފައެވެ. މިދަރަނަވަހީ، ވިޔާފާރިގެ ޙަދީޘެވެ. އެގޮތުން، ސަޙާބީން އެއްސެވިއެވެ. "ތިޔަހެން ތިޔަކަންތައް ވާނީކީއްވެތޯ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގައިވާ މީހާގެ (ގައިގައި)، މިދުނިޔޭގެ 100 މީހުންގެ ބާރު ހުންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައިވާ ކޮންމެ އެއްބަޔަކަށް، އިސްތިރީވެރިންނަށް ހިދުމަތްތެރިކުރުމުގެ ބާރުދެއްވާނެއެވެ. އޭރު، ކޮންމެގެ ގުޅުންހުރިބަޔަކު، ނުވަތަ އަނބިންގެ ގުޅުންހުރިބަޔަކު އެއްވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގެ ޒުވާނުންނަށްދެއްވާ الله سبحانه وتعالى އިސްތިރީވެރިންގެ ގޮތުން، ވަޙީކުރެއްވިފައިވަނީ، كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ މާނައީ، "(ޔާގޫތާއި ސަމުގާރުގައި) އެކަނބަލުން ޔާގޫތާއި، މަރުޖާން ފަދައެވެ." (سورة الرحمن 58) އަދި އެހެން ޙަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)

ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. ޖަންނަތުގައިވާ ކަމާނާއިންގެ ރީތިކަމުގެ ފުރިހަމަކަމުން، އެކަނިބަރުންގެ ހުދުމުގެ ބޮޑުއިން، އެކަނިބަރުންގެ ކަނިމަތީގެ މަދު މިބައިން ފުންނާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިކަންވާނީ ހަރިސްއަކާމެދު އަދުގަނޑު ވިސްނަމުންދިޔައީމެވެ. އަދި އެކަން ރީތިކަމަކަށްވާނީ، ހަރިސްއަކާމެދު އަދުގަނޑު ވިސްނަމުންދިޔައީމެވެ. އަދި އެއީ ޒިޔާރަތް ގެނައުމަށް އުނދަގޫ ކަމެއް. އެހެނަސް، ހަނދާންބަހައްޓާލީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށްވަނީ، މިމަންޒަރު ފެނިވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި އެކަމާގުޅޭ ފާޑު މަސައްކަތްކުރައްވަމުންދިޔައީ، އަހަރުމެންނަށް އުމަންޖަހާ ސިފަކޮށްދެއްވުމަށެވެ. އެކަމަކު، އަހަރުމެންގެ ސިކުނޑިއަށް ޖަންނަތުގެ ތަފާތު ޖައިމެނޭޖްކޮށް ސިފަކުރުމަށް ކުޑަކުރަ ބައިވަރު ނުވޭތީ، އެހެންޏާ ކަމަކީ، ފަރިތަކަރުކަން އަހަރުމެންނަށް ތަސައްވަރު ކުރުމަށް ކަންކަމެވެ. ޖަންނަތުގައިވާ ތަކެތި ހިތަށްވެ ވަރަކަށް ސިފަކުރުމަށް މިވާ މަސައްކަތް ކުރިކަމުގެ ގިނަތެރޭގައެވެ، އެމަސައްކަތް، އަސްލު މަންޒަރާއި ބަރާބަރު، ވަރަށް ކުޑަ ސިފަކުރުމެއްކަމެވެ.

މިބާގެ ގަނޑުވަރަށް ވަށުން

ކޮންމެއަކަސް، މިބާ މުޅިހިސާ އަހަރުމެން މިއީކޮންކަމެއް، މިބާގެ އަސްބާބަތަކާއި ބެލުމުގެއެވެ. އަދި ދެން މިބާ ވަސްތާނީ، މިބާގެ ގަނޑުވަރަކެވެ. އަދި ހުރިހާ އެއްގޮތެއްވެސް މިބާއަށް އާވެސްއެވެ. އަދި ކޮންމެ ކަމަކީވެސް، މިބާއަށް އާދަޔާ ދިމާއެކެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ގަނޑުވަރުގައިވާ ފަރުނީޗަރުތަކަށް މިބާ ބާރުއެވެ. އަދި އެތަކެތީގެ ކޮމްޕިއުޓަރު، އެތަކެތި އެއްގޮތެއްވާ ފުރިހަމަކަމަކަށް ބޭނުމަށް މިބާ ހިނގާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ الله އަށް ހަމަދުކުރުމުން، އެއްކަލަޖެހުން އަށްއެކަލަޖެހުން ވަރު، އެތެރެތެރޭ ބަދަލުކުރާނެއެވެ. އަދި އެތަކެއްޗަށް ފަރުނީޗަރު ބެންޑުވަޔާ، ކުޑަހިސާބުތަކެވެ. ސަލާމަތާ، އެތެރޭ ތަކެތި އަޅައެއް ނިކަމެތެވެ. އެތަކެތި އާރާމަށް ފުރިހަމަވާނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ "އުފުލިގެންވާ ގޮނޑިތައް އެތަނުގައިވެއެވެ." وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ "އަދި ބަހައްޓިގެންވާ ތަށިތައްވެސް ވެއެވެ." وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ "އަދި އެތިރިގެންވާ ބާލީސްތަކެއްވެސް ވެއެވެ." (سورة الغاشية 13-15) އެގޮތުން، އެތަކެތި ހަމައެކަނި ރީތިއެއް ނޫނެވެ. އަދި ހާއްޔަތަ، އެތަކެތި ތަރުތީބުކުރެވިފައިވަނީ ވަރަށް ފުރިހަމައަށެވެ. އެގޮތުން، އިންޖިނިއަރ ޑިޒައިންގެ ސްޓްރަކްޗަރަލް ހުނަރާ މަޖާއިކަތް ބޭކަރު، މިބައިންޖެހޭ އެތަކެތި ތަރުތީބުކުރެވިފައިވަނީ ހުރިން، ޒިޔާރަތް ގެންނަވާނެވެ. އެއީ ފުރަތަމައިގައިވެސް މިބާއާއި، މިބާގެ އަސްބާބަށްޓާއި ސޮފާޓީން ސެންޓަރުކޮންކޯސް، ފަރުނީޗަރުތަކާއި ގޮނޑިގޮނޑި އަރިސް، މިބާ ހިތްއެދޭ ގޮތަށް އެތަކެތި ތަރުތީބުކުރެވިފައި ނޫނެވެ. މިއީ މިބައިންޖެހޭ ހައްސަކޮން ތަހްޒީބުކުރެވިފައިވާ ތަނެއް. އެގޮތުން، މިބާއާއި މިބާގެ އަސްބާބަށްފުރުން ގޮތަކު ޖެއިންކޮށްފައިވާ ގޮތް ބާރުވެފައި ހިނގާނެ. އަދި މަޖާއިކަތް މިބައިން އެކަން ކޮށްފައިވާ ފުރިހަމަކަމަށް ބޭނުންކުރެވޭތީ، މިބާގެ އަސްބާބަށް ހައިރާންވާނެއެވެ. އަދި މަޖާއިކަތް ބޭކަރުން އެކަން ކޮށްފައިވުން، ހަރުދަނާކޮށް ހަދާފައިވާތީ، ހަމައެކަނި ... އަދި މިބާގެ ފުނިފޭގެ ގޮއިގެ ފަރުނީޗަރު އެކަމަށް ތަރުތީބު ކޮށްފައިވާ ގޮތާއި ހިތަށްފާރު ފެނުމުން، އެކަމަށް ހަމަ އަށްތަރިސްވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަނީ ދެކަށްބަލަންނަން ދެއްވާފައިވާ ތަކެތި ފެނުމުން، ހަމަ އަށްތަރިސްވާނެއެވެ. وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ، "އަދި އެތިރިގެންވާ ބާލީސްތަކެއްވެސް ވެއެވެ." އެގޮތުން، އެތަކެތި އެތިރިގެންވާ ގޮތް ހަރުދަނާވެ. وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ "އަދި ފެތުރިގެންވާ ފަރުތަކެއްވެސް ވެއެވެ." އެގޮތުން، އެތިރިފައިވާ ރަނގަޅު ކާޕެޓަކާއިވެސް މިބާ ބަދަލުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާގޮތް، ތަރުތީބުގައި އިރިއިޓަށް، އެތަނުގެތަކެއްގެ ފޮނިގަދައި އަސްލުވީފާ، އަދި ފުރިހަމަކުރާ ކޮށްއެއްތަކާ ހަރުދަނާކަމާއި ބަދަލުކުރާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވޭ، مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ ދަންނަ، "(އެމީހުން ތިބޭނީ) އެތިރިފައިވާ ގޮނޑިތަކުގެ މަތީގައި ލެނގިގެންނެވެ. އަދި މިމަންޒިލަށް އެމީހުންނަށް، ރިވެތި ބޮޑެތި ލޮލުގެ ޙޫރުން އަންބަކަށްދެއްވާނެވެ." (سورة

ދިއްބައިދޭން އަހާލު މިބައިން ގޮތުގައި އެއީގެ ޖަލްސާއަޔުވެސް، އަދި އިރުޝާދުފަރުމާއެވެ. ސަޢާދަތްތަކުގައި މިބާ އެގޮތުން، (الطور 20)
ދީން. އިންސާނުއެވެ. މިބާ ވަންދެން ދުވަސްވާރުގެ ލިބިދަރުބާރާއި އަލާމު އެކަމުގެ އިދިނުމުގައިވެސް، ސަލާމަތްކަމުގައި އެގޮތުން، ކަލާކަވެ.
ސޮރުގެ އެތައް ބައިވަރު ނިޢުމަތްތަކެއް ލިބިގެން، އެއީ ދުނިޔެއާއި "ދުވަސްތަކުގައި ވަނދުންނޭ" ރަސޫލާ އިސްލާމީ އަހުލުއްސުންނަތުގެ އުއްމަތުގައި.
ޖަންނަތުގައި ވުޖޫދު ލިބިގަންނާނެ ކަމަށް ދަލީލުތައް ތަޢާރުފުކުރައްވައެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި މުސްލިމުންނަށް ސަލާމަތް ލިބިގަތުމަށް، ނަފްސު ތަރުބިއްޔަތު ކުރުމަށް ސޮރުގެ ފަރާތުން.
އަދި ޖަންނަތުގެ ނިޢުމަތްތަކާއި ހަމައެކަނި ދުނިޔޭގެ ދުވަސްތަކުގައި ކުރާ ޢަމަލުތަކެއް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ޝަރީޢަތުގެ، މިބާގެ
ހަމަޖެހިފައިވާ ބައިވަރު ތަންތަން، ބަދަލުގައި ދެއްވާ ނިޢުމަތްތައް ލިބިގެން ކުރާ ޢަމަލުތަކުގެ ދަރަޖަ އެކަށޭނެ، އަދި ހަމަ އެއާއެކު
ތަރައްޤީވެގެންދެއެވެ. ސޮރުގެ ޖަންނަތުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ނަމޫނާ ވަސީލަތްތަކެއް ތަރައްޤީވެގެން.
ތަރައްޤީވެގެންދެއެވެ. އަދި ސޮރުގެ ވެރިކަމުގެ ރަސޫލުﷲ ޝަރީޢަތުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ދީނުގެ ބާރު. އަދި މިބާ ހަމަޖެހިފައިވާ ބައިވަރު
ފަރާތްތަކުން ހުރިހާ ކަމެއްގައި ހިދާޔަތު، އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު ދަރިވަރުންނަށް ހަމައެކަނި ހިތްވަރުދެއްވާ ދަރުމަތެރި ތަޢާރުފުކުރައްވައެވެ. އެގޮތުން،
މިބާ އުލޫމު އަލާމު ސޮރުގެ ދުވަސްތަކުގައި ވަރަށްގިނަ ހުވަފެން ދުނިޔޭގެ ސަލާމަތުގައި، ދުވަސްތަކުގެ ނިޢުމަތްތަކެއް، ހުރިހާ ކަމެއްގައި ހިތްވަރުދެއްވާ
ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތްތަކުގެ، މިބާގެ ހުރިހާ ގޮތްތަކުގެ ނިޢުމަތް ލިބިގެން ހަމައެކަނި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ސަލާމަތްވެގެން ތަރައްޤީވެގެންދެއެވެ.
ޤާނޫނީ ގޮތުން، ދީން އަސާސީ، މިބާގެ އިސްލާމީ ދީނަށް، ސޮރުގެ ދަރަޖަތަށް ޢަމަލުކުރެއްވިއެވެ. "ތަރައްޤީ ވެރިކަމާ ހިފަހައްޓާ." އަދި އަރަސްކުރުމުގެ ހުކުމް
އިޖުތިމާޢީ ބަދަލު ހިނގާނެއެވެ." އެގޮތުން، މިބާ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ނަބިއްޔާ. އަރަސްކުރުމަށް ހިތްވަރުދެއްވީ ހަމައެކަނި ދަރަޖަތަކުގައި ތަރައްޤީކުރުމެވެ. ހަމަ
ވަރަށް އަލާމު ސޮރުގެ ދުވަހެވެ." އެގޮތުން، އެކަލާނގެ ދަރަޖަތައް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. "ބަރަކާތް ހުއްޓެވެ! ދުނިޔޭގައި މިބާ އަރަސްކުރުން ބޭނުންވާ ގޮތަކީ
ނަބިއްޔާއެވެ! އެގޮތުން، ހަމައެކަނި ބާރަށް ނިޢުމަތް ހިނގާނެއެވެ. އަދި ﷲ ތަޢާލާގެ ރަޙްމަތް ދިނުމާއި ޢަމަލު ބަދަލު ހިނގާނެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި
މިބާ ބާރުގެ ވަރަށް، ގަޔާއި ހަމަވެސް ހުއްޓެވެ! މިބައިން، ދުނިޔޭގައި ބާރަކީ، ވަސީލަތްތަކުގެ ހިމެނޭ. އަދި މިބާ، އަރަސްކުރުން ބާރު
ގަޔާއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ޖަންނަތުގައި މިބާ ބާރުވެގެން، އަރަސްކުރުން ހިތްވަރުގައި ބަދަލުވުން ހުއްޓެވެ!" އެގޮތުން، އެކަލާނގެ މިބާ ބާރަށް
ދިނުމަށް ކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، ﷲ سبحانه وتعالى މިބައިން ދިނުމާއި ޢަމަލު ބަދަލުގައި، ދަރަޖަތަށް އެތަކެއް، މިބާގެ ގަސްދު ވަރަށް
ބަރަކާތް ދެއްވިއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އެކަމުގެ ދަރަޖަތަކުގެ މަރުތަބާ ހިމެނޭ، ދުނިޔޭގައި ދުނިޔޭގައި ވަގުތު އެއްގޮތަކަށް 10 ގުނަ ބޮޑުވެގެން
ދެއްވާނެ، މިބައިން ޖަންނަތުގެ މަރުތަބާ ދަރަޖަތަކުގެ ހިމެނޭ، އަދި އަރަސްކުރުން ﷲ سبحانه وتعالى އެދި ދަރަޖަތަށް، އަރަސްކުރުމަށް
މަރުތަބާ ދަރަޖަތަކުގެ ހިމެނޭ ދުނިޔޭގައި ދެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބައިން، މަރުތަބާ ދަރަޖަތަކުގެ ހިމެނޭ، މިބައިން ލިބޭ ޖަންނަތުގެ ބޮޑުވެގެން
ބާރުގެ ނިޢުމަތް، އަދިއަރަސްކުރުން. ސަބަބު، އަރަސްކުރުން ބާރުގެ ނިޢުމަތަށް، ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަތަކުގެ ނިޢުމަތް، ވަރަށް ބޮޑުވެގެންވާ
ނިޢުމަތެވެ. وَلَلآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلاً "އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ދަރަޖައިގެ ގޮތުން އާޚިރަތް ބޮޑުވެއެވެ. އަދި
ގޮތެއްގެ ތަފާތުގައި ގޮތުންވެސް، ބޮޑުވެގެންވެއެވެ." (سورة الإسرأ 21) އެގޮތުން، އެންމެ ދަނޑު ދަރަޖައިގެ މަރުތަބާ، ދުނިޔޭގެ 10 ގުނަ
ލިބޭނަމަ، ދީން އެއީގެ ޖަންނަތާ މަރުތަބާ އެކަށޭނެ ގޮތައިން ލިބޭނެއެވެ. އެކަމަކު، ދަރަޖަދަރަޖައިގެ ނިޢުމަތް ވަރަށް ބޮޑުވާނެއެވެ.
އެގޮތުން، އަރަސްކުރުން މި ވެރިކަމުގައި، ބާރާއި ގަދަރުގެ ގޮތުން، މިބައިން ޖަންނަތުގައި ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑުވެގެންވާ ނިޢުމަތުގެ
ވެރިކަމެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ އަސާސީ ހަމަތަކާއެކު، މިބައިން ލިބިގަތުމަށް ބަދަލުވަން ދެއްވެއެވެ.

އެގޮތުން، މިބައިން ޖަންނަތުގައި ލިބިގަތުމަށް ނިޢުމަތް ބަދަލުވަން ދިނުމުގެ ކުރިން، މިބާ ކަލާން އެއްކަމަށް ބާރުދެއްވިއެވެ. އަދި ބަލާން
އެއްކަމަށް ބާރުދެއްވިއެވެ. އަދި މިބާ ސޮރުގައި ޖަމާޢަތުގެން އިންސާނުން، މިބާގެ ގަސްދު ވަރުގައި ދުއްޓު ކުރިންތަކުން ދުވަދުވަގައި
އުޅޭނެއެވެ. އެކުރިން މިބާ ވަރަށް ރީތި ކުރިކަމުގެ ހިތުން ތަރައްޤީވެގެންނެވެ. އަދި އެހެރީ ކުރިންވެސް ހިނގާންދަމުން ހުރެއެވެ. އަދި
މިބާ ދުވަހުގެ ދުނިޔެއަށް ނިޢުމަތް، މިބައިން ގޮސްސުރުހުމުގައި، އެކުރިން ހިތްވަރުގެ ކުރެވިގެންނެވެ. އެގޮތުން، އެކުރިން މިބައިން
ހިތްވަރުގެ ކުރެއްވި، އެކުރިން ދަނޑު ބާރުގެ ލިބުމާއި، އެކުރިން ދުނިޔޭގެ އަޅުވެތި، އެކުރިންގެ ހިތްވަރުގެ ފައިދާ،

އުކުދިންގެ ދަރުބާރާ ހިތްވަރާ، އުފަލުގެ ޗާޅުގައިވެސް، މިބާއަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިއްބަވައިދޭން ކަމެކެވެ. އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންނަށް ހިދުމަތްކުރުމުގައި މިބޭނީ، އަބަދަށް ދިރިއުޅޭން ގަކުދިންނެވެ. އުކުދިންނަށް ބަދަލެއް ނާންނާނެއެވެ. އަދި އުކުދިންގެ އުމުރުން ބޮޑެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އުކުދިންނަކީ ކާ ގިނަކުދިންކަން މިބާއަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އަދި އުކުދިންނަކީ، މިބާއަށް ހިދުމަތްކުރުމަށް ކާ ބޭނުން ބަޔަކުކަން މިބާއަށް އެނގިއްޖެނަމަ، އަދި އުކުދިންނަކީ، ކާ އުޖާލާ ކުދިންތަކެއްކަމާއި، އަދި އުކުދިންގެ މޫނު، ކާ ރީތި މޫނުތަކެއްކަން މިބާއަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އަދި އުކުދިން އަބަދުވެސް ހިނގުންވާ ގަޔާއި، އަދި އުކުދިންގެ ކުޑަކުޑައިގެ ގުނަ ފެނުމާއި، އަދި އުކުދިން އަގައިގެން މިބާ ޖަވާހިރުތަކެއް ފެނުމުން، މިބާއަށް ހީވާނީ ވިހުރިފައިވާ މުތީތަކެއް ހެންނެވެ. މިބާއަށް އުކުދިން ފެނުމުން، މިބާއަށް ހީވާނީ، ވިހުރިފައިވާ މުތީތަކެއް ހެންނެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا މާނައީ، "އަދި ޖަވާންކަމުގައި ދެމިތިބޭ ޖުވާން ކުދިން، އެއުރެންގެ ހިދުމަތުގައި ބުރުޖަހާނެތެވެ. މިބާއަށް އުކުދިން ފެނިއްޖެނަމަ، އުކުދިންނީ، އެތަންމިތަން ވިހުރިފައިވާ ރަނދޮޅުތަކެއްކަން މިބާއަށް ހީވާނެއެވެ." (سورة الإنسان 19) އެގޮތުން، މިބާއަށް އެއްކަލަވެސް ކުރާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި މިބާގެ އަނބިކަނބަލުންވެސް، އެއްވެސް ކަލައްކުރާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. އަނބިކަނބަލުން ބަލިވެއްޖެކަން ވަންނާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާގެ ޖަންނަތުގެ ގަސްވެރިކަމުތަކުގައި ބަދިގެއެއް ނުހުންނާނެއެވެ. ގަސްވެރިކަމުގެ ސާފުކުރާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ މިއީ ދުނިޔެބަރުދުނިކުރި، ތޮރިތުވޭގެނާ ހިތްހަމަޖެހުމެވެ. އެގޮތުން، މިބާ އެތަނުގައި ދިރިއުޅުމުގައި ދިޔަކަމެއް، އެއްޗެއް ފުރިހަމަ ހިދުމަތްތެރި ކުދިން، މިބާއަށް ހިދުމަތްކުރުމަށް ތައްޔާރުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާއަށް ކާންބޯން އެއްޗެއް ގެނެސް ދޭނެއެވެ. އަދި ކާންބޯން އެއްޗެއް ބޯން ދޭނެއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، މިބާ ތަށިތަށި ބަލާފައި ނުކުރާނެއެވެ.

ޖަންނަތުގައި މިބާއަށްވާ ހަފަރު ކާރު

ކަންމެއަކަސް، މިބާ ނުކުންނައިރު، މިބާގެ ހާދިމުން، މިބާއާއި ގައިގައި ގޮތްގައި ގެންދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާއަށް ދިރިއުޅުމާ ފުރުޞަތުދޭ، ވަރަށް ބޮޑު ތަނަވަސްކަމެއްވެއެވެ. އަދި މިބާގެ ގަސްދުވަރުން ނުކުންނައިރަށް، މިބާގެ ކާމިލު ފުރިގެންދާނީ، ވަރަށް މީރު ވަހަކުންނެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ހިތަށްއަރާ، މިވަސް މީހުންނަށް ކަންތަކުންބާވެ! އެގޮތުން، އެވަސް ތަންތަނަށް، ކަންތަކުން ބަލާލުމަން މިބާ ހިނގާލާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް އެހީވެދޭނެ، އެވަސް ތަންތާނަށް، ޖަންނަތުގެ ވިލުނުކަމެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ފިލިކަމެއް ނެތުމުން، މިބާއަށް އެހީވެދޭނެ، އެއީ ސާފު ހުރުކުރަދޭ ހުތުރުކަމެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ހިތަށް އަރާފަން، ޖަންނަތުގެ ބިންގަނޑު އެއްވަރުކުރުމާ މީހަކު ވަރަބަށް، އަރަހުދިންނަށް މާވާދަ މީހާކަމަށް ހިނދު، އަރަހުދިމުގެ ގަސްވެރިކަމެއް ވަރައިގެން، މިވަށްތަކުގެ ކާއްސަކޮށް، ގިނައިން ގެނައެވެ. އެކަމަށް، މިބާ ދެވި ޖަންނަތުގައި ބޮޑުޖަހަމުންދާއިރު، މިބާއަށް ފާހަގަވެދާނެ، ދެވި ޖަންނަތުގެ ހިރާ ހިސާބުގައިވެސް ވަސް، އެވަސްތަކުގެ ވިލިކަމެވެ. ހިރާ މިސްކަތުންނަށްވެސް ދުރުވާވަސް، އެވަސްތަކުގެ ފާއްދާ. ޖަންނަތުގެ ފާއްދާ، ސާފު ހުދުކަމާއި ހުވަށްދެވެ. ބޮޑެތިގަމަވަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައިވެ. وَإِذَا تُرَابُ هَلْ مِسْكٌ "އެއީ ހުދުކަމާއި ވިދާވިދާހުންނަ މިސްކު ފަދައެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ ފާއްދާ އެއީއެވެ.

ކަންމެއަކަސް، ދުނިޔެ މިބާއަށް އިވޭނީ، ފެނުގެ އަޑެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ގަޔާކަރިހުގައި މިބާ އަހާލާނެއެވެ. "އެއީ ކޮން އަޑެއް ހެއްދެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އެއީ ކޯރެއްގެ އަޑެވެ." ދެން މިބާ އަހާނެއެވެ. "އެ ކޯރުވަނީ ކޮންތަނެއްގައި ހެއްދެވެ." އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އެކޯރުވަނީ، ސީދާ މިބާގެ ގަސްވެރިކަމުގެ ދަށުގައެވެ." އެގޮތުން، މިބާ ބަލާނެއެވެ. "އަރަހުދިންގެ ގަސްވެރިކަމުގެ ދަށުގައި ކޯރެއް އެބައޮތް ހެއްދެވެ!" އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. "އެކޯރު މިވީކޮށްގެންވަނީ، މިބާ އަހާށެވެ. އެއީ އެއްކޮން މިބާއަށެވެ." އެގޮތުން، މިބާ އެކޯރު ބަލާލަން

ދާނެއެވެ. އަދި ގައުމުކައިރިގައި އަހާލާނެއެވެ. "މިއީ ކޮންކަހަލަ ކޮޅެއް ހެއްޔެވެ؟" ގައުމު ބުނާނެއެވެ. "މިއީ ފުނުމުގެ ކޮޅެކެވެ." އެޒަމާނުން، މިބާ ތަރުބިއްޔަތު ނުލިބުނަނުވަހު، އެކަމުން ފަހުރުގެދުވަހު ބޮޑުވާނެއެވެ. އެޒަމާނުން، އެފުރާތުގެ ޙަޔާ، ދުނިޔެއްދުނިޔޭގެ ފަހާއި ދުވިން ތަރުބިއްޔަތުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ އުތުރުގައި އިރުއިރުން އިރުދޮށުން، ފުރަހަމަވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ދުރު ޖަންގަލުތަކުގައި މިބާ ފުރަބަދި ކަރުރިއްކާތިޔައް ނުދެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާއަކީ ޖަންގަލުގެ އަދުލުވެރިއްކަމުގެ ދިދަވަރު، މިހާރު މިބާވަނީ، ތާރަބަދަން ކަރުރިއްކާން ފިހާރަ ބަދިމަށް ބަރުފިޔަށް ހެއްޔެވެ؟ އާއީ، އަލިކަމުޅަރުގެ ބަދިމަށް ބަރުފިޔަށް ޅިޔަމަޔަލުކަމުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއައްނާތަނަން، ކައުޅަރުގެ ކާރުން އާރާއް އަރިސްފިޔާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ކައުޅަރާ، ޖަންގަލުގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދައްވިފިޔާ ފުންކާރުކާވެ. އެކަމަށް، ޅިޔަމަޔަލުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއައްނާތަނަން، އަރާރުގެ ފުންއާރާއް އަނަނާނެއެވެ. އެޒަމާނުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެފުންއާރުގެ ފުންގަނޑު ކައިރިގައި ހުންނަވައިގެން، އެކަށޭގެފަނަށް ތަބައިވި މިސްތަކުންނަން ފުން ދައްވާނެއެވެ. އަދި އެކަށޭގެފަނު އެކަން ކުރައްވާނީ، އެކަށޭގެފަނުގެ އަމިއްލަ އަތްޕުޅުންނެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާއަކީ މުސްލިމުންގެ ތަރުއިން މިހުރުނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިބާއަށް ސަލާމްތީރާވާނަމަ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިބާއަށް ދަރުމަތު ދެއްވާ، އަދި ކައުޅަރުގެ ފުންގަނޑުން މިބާއަށް ފުންބޮންދެއްވާނެ އެވެ. އަދި މިބާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަތްޕުޅުން އެބާދާ ފުންތަރިގެ ސަބަބުން، މިބާގެ ކައުޅަރުއްކަން ތާރަބަދަން ފިޔަވައިގެންނެވެ. އެހެންވެ، މިބާ ކަލެއް ނުރިއްކާނެއެވެ. އެޒަމާނުން، ސަލާމަތީ، ޖަންގަލުގެ އަރުފިލިން ފުންބޮނި ކިއްފިޔަރަހައްޔެވެ؟ ޖަންގަލުގެ އަރުފިލިން ކަނި ކިއްފިޔަރަހައްޔެވެ؟ ސަބަބަކީ، ޖަންގަލުގެ އަރުފިލިން އެކަންތައްތައް ކުރިއްޔެހެ، ހަމައެކަނި އަރާމުކަރުވެ. ޖަންގަލުގެ އަރުފިލިންގެ ގައުމު ބާރުޖެހުމުގެ ކަން، އެކަމުގެ ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. އެމިހުން ކައިބާއް ހަރާ ސަބަބަކީ، ހަމައެކަނި އަލިކަމުގެ ރަށްބަރަ، ރިޔާސަތުގެ ހާބިމާރުވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ އެކަށޭގެފަނު ފުންބޮންނުމެގެ ތަރުއިރުވެ. އަދި އެފުން ހަރިޔަސްޖެހުމުން ނިކުންނަމުންދާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދިޔާކަރުއްޔާ އެ(ފުން) (އަނގައިން) ނުކުންނާނީ، ވައްއާލާއި ޖެހުމެވެ. އެކަމަށް، އެއިން ދުވާނި ހުޅަނގުގެ ވަރެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ ކޮންމެ އެއްޗެއް ކައިބާއް ހިދިޔާސް، އެ އެއްޗެއް ނަމިގެންދާނެއެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ އެކަނި ކައިރިގައި އިރުއިރުން އިރުދޮށުން، ފުންބޮނުމުން ފުރުމުން، ގައުމު ދަރަންނާނެއެވެ. "މިބާމިރަށުދަށި ކޮންކަމެއް ހެއްޔެވެ؟" މިބާ ޖަވާބުދެއެވެ. "މިއީ ހާދަހިތު ފުނުކެވެ. އަހަރެން ބޭނުންވަނީ މިއިން ފުންބޮނުމުންދާންނެވެ." ދުން ގައުމު ދަރަންނާނެއެވެ. "މިބާ ބޭނުން ޖެހިކެވެ. އަރަރިނީ، މިބާގެ ގައުމެވެ. އަރަރިން ކިޔާނި މިބާ އެދު ކަލުވެ. އެކަމަކު ދަރަންނާނެވެ. މިބާއަށް މިއަހުރު ހާރަގަޑު ކަލެއް ޙިސާބާއި ވާހަކަ ދަރަންނާނެވެ." ޖަވާބަކީ، މިބާ ބޭނުން ޖެހިކެވެ. މިބާ ބޭނުންވާނީ، މިއަތުގައި އިރުދޮށުން، ކަލު އެއްކަމެއް ބަރުންކަރުގައިމިރަށް، މިބާ އެޒަމާނު ކަށުމައްކާރަށިއަށް އެވެ. އެކަމަކު، މިބާ ބޭނުންވަނީ، މިބާގެ ރިއަލުއްސަބަބުގެ އެހެން މަސްމަސްތަން ބަހާލާން ނަމަ، އަރަރިން އެކަނި ކަރުދާސްކުރަމާލެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ ޖަވާބުދެއެވެ. "އަހަރެމަކު ބަހާލާން ދަލާ ހިނގާލާލެވެ." އެޒަމާނުން، އެއްފަހަރު އެކަށަކީ ދަމަހުރުކުރާނެއެވެ. މިބާއާއި މިބާގެ އަރިއާނަގަނާއި އަދި މިބާގެ ގައުމު، ގެއްލިގެންދާކަން 1000 ނުވަތަ 2000 މަހަށް ކަލުމަކާނަން، މިބާގެ އަރާއް ކަލުގެ ކައިރިއަރަން ދާނެއެވެ.

ދުން، ޖަންގަލުގައި ދަރުބުރުކުރާތަނުން ޖެހިލާސްފިޔާގެ ހިސާބުތަ ވަސިލަތައް ހުންނާނެއެވެ. އެޒަމާނުން، މަސްޖިދުމަށް ބަލާބަލަންޖެހިކައި މަޖިލީސް ބޭނުންނަމަ، އެޒަމާނުވެސް މިބާއަކަށް ދަތުރުނެއެވެ. އަދި ސިޔާސަތުގައި ދާރުބޭނުންނަމަ، އެޒަމާނުވެސް ދަތުރުނެއެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ ބޭނުންޒަމާނަކަށް ދަތުރުނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، މިބާގެ އަތުގައި ކަލުގެ ކައިރިއަރަން ދާނެއެވެ. އަދި ގައުމު ދަރަންނާނެއެވެ. "މިއީ ހިލުގެ ކަލެކެވެ." އެޒަމާނުން، މިބާގެ ސް، އެކަލަން ބޮނިއެވެ. އެކަމަކު، އެކަލުގެ ހިލު، ފުންމަސް މިދުނިޔޭގެ ހިލުކަރަފައި ނުނުވެ. އަދި އެއީގެ ވަސްފުސް، މިދުނިޔޭގެ ހިލުކަރަފައި ނުނުވެ. އެޒަމާނުން، އެއީ އެކަން ވައްތަރުވުމަށްވެސް ހިލުކެވެ. އެޒަމާނުން، މިބާ ތަރުބިއްޔަތު، އެކަލަން ބޮނުކަށްނުނެއެވެ. އަދި މިބާގެ އަނބިކަމަށްނުވެސް، އެހިލުގެ ހަރަކާއި ރިޔާސަތު ކަރުމުންދާނެއެވެ. ދުން މިބާ އެކަނިކަމަށް އިރުއިރުން އިރުދޮށުން، އެކަލަން ބޮނުފުންމުގެ ކައިރިގައި ގައުމު ދަރަންނާނެއެވެ. "މިބާ ޖަވާބުކަރަބާފަލަރަ ބޭނުންވަނީ ކަލެއް ފެއްވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ ހިސާބުގެވާ ކަލެކެވެ." އެޒަމާނުން، މިބާ ބޭނުންވަނީ ކަލަން ދަރުބުރުކާނެއެވެ.

އެގޮތުން، މިބައިން ފެނިގެންދާނީ، އެއްދުވަހު ބޮޑު ކުރެވުނެވެ. އަދި މިބާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "މިއީ ކޮންވައްތަރެއްގެ ކުރެހުމެއްތޯ؟" ގައިޑު ދަންނަވާފައެވެ. "މިއީ މާމުއީގެ ކޯރެވެ." އެގޮތުން، މިބާ އެކުރުންތަކާ ބައްދަލުވެވުނެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، ދެން މިބާ ދަތުރުކުރެވުނީ، މިބާގެ ބޭރުފަރާތުގައިވާ އަސްލުވެރި ކޮރުގެ ކައިރިއަށެވެ. އަދި އެއީ، ކޮރުގެ ކުރެހުމެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى މިބައިން ދެއްކި ކޮރުގެ ކައިރީގައި، އެކޮޅުން ރަޙީމުގެ ކަސްތޫރި ވަރަށް މިބާ ވަގުތު ހާޒިރުކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِي وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ فِيهَآ أَنْهَارٌ مِّن مَّآءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى މާނައީ، "ތަޤުވާވެރިންނަށް ވަޢުދުކުރައްވާފައިވާ ޖަންނަތުގެ މިސާލީ، އެތަނުގައި ތަގަހަލުބުރަކުންނާ ސާފު ފެނުގެ ކޯރުތަކެއް، އަދި ރަހަ ތަބަދަލުނުވާ ކިރުގެ ކޯރުތަކެއް، ބޯމީހުންނަށް މީރުކަމާ ލިބޭނެ ރާގެ ކޯރުތަކެއް، ސާފު މާމުއީގެ ކޯރުތަކާ ޖަންނަތުގައެވެ...." (سورة محمد 15)

ކޮންމެއަކަސް، ދެން މިބާގެ ގައިޑު، މިބައިން ދަންނަވާފައެވެ. "އާޚިރަތުގެ ކައިރިއަށް މިބާ ގެސްޓެއް ބޭނުންކުރައްވާތޯ؟" މިބާ ބޭނުންފުޅެވެ. "އާސަނުލެވެ." ދެން ގައިޑު ދަންނަވާފައެވެ. "އެކަމަކު، އަހުރެން މިބައިން ދައްކާފައި އެހެން މާލަކަށް ޢަރުޝީ އެބަހުރިއެވެ. އެއީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ފިޔަވަޅާ ކުރި، އަހަރުމެން ކޯސް ބަލައިލުން ހިނދާލާއިން ހުރެއްޖެ!" އެގޮތުން، އެއީ އަލް-ކައުޘަރު ކޯރުން ކުރެވެ. ދެން މިބާ ސުވާލުކުރުން، "އަހަރުމެން އެތަނަށް ދިޔަސް އަންނަ ތަޖުރިބާ ވާނީކީއްތޯ؟" ގައިޑު ދަންނަވާން، "އާނއެކެވެ." އެގޮތުން، މިބާއަށް، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތުގެ ބައެއް ތަކުން، ދިޔަ އެންމެންނަށްވުރެ، އަކުރުން ބިއްލޫގެ ހެޔޮ ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. އެކަޅާކަން މިބައިން އަކުރުން ބިއްލޫގެ ހުއްޓަ ދެއްވާފައެވެ. އަދި އަކުރަލާ، ޖަންނަތުގައިވާ އެންމެ ރަގަޅު ކުރެވެ. އަދި ކޯރު ފެނިފައިވަނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ އަރުޝީގެ ދަށުންނެވެ. އަދި އެކޮރު، ޖަންނަތުގެ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ދުއްވެން ހިނގައެ ދާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދެން މިބާ ހައްޔަރުގެ ފެންކޮޅުގެ ކައިރިއަށް ދާނެއެވެ. އަކުރަށް، ވަރަށް ރިވެ ކުރެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިތްޕުޅުކަމުގެ ފިލައިލެއްވި، "(މިއުޢުޖިޒާގެ ބޮޑުގައި) މިލެއްކާފާޒުގެން ޖަންނަތުގައި ހިންގަވަނީކޮން، މިލެއްކާފާޒުގެ ކުރެއް ފެންނެވެ. އެކުރުގެ ދެފަރާތުގައި އެތެރެއިން މުތީގެ ޤުބޫލްކުރާ ހުޅުތަކެވެ. މިލެއްކާފާޒުގެ ޒަބަރުޖަދުގެ ބަރުގެއިން އެއްސެވިއެވެ. "އެއީ ކޮންއެއްޗެއްތޯ؟" ޖިބްރީލު ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ ކަލާކާފާޒުގެ ތަރުތޭ، ކަލާކާފާން ދެއްވި ކައުޘަރެވެ. ބައްތަފާތެވެ! އެއީގެ ހުވަނދު ނުވަތަ އެއިގެ މަށި، އެއީ، ހުވަނދުގެ ވަސް ގަދަ، ހުވަނދުއެވެ!" (ބުޚާރީ 583/76/8)

ކޮންމެއަކަސް، މިބާގެ ކައިރީގައި ގައިޑެއް ހުންނާވަރަކަ އެދުވަހު ދައްކާއަށް، މިބައިން އިވުމުން، މިބާ ހިތަން އަރާފަށް، އަދުވަހު ހަދަހަދައިގެން މިވަރަކަ ދައްކާނީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަންނަތަށް ވަޑައިގެންނެވިއިރު، އެކަލޭގެފާނު ޢަރުޝަގައި ގައިޑަކު ހުންނެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ގައިޑަކީ ކޮންބަޔަކުތޯ؟ އެކަލޭގެފާނުގެ ގައިޑަކީ ޖިބްރީލު (عليه السلام) އެވެ. އެގޮތުން، މިބައިން ޖަންނަތަށް ދެވުމުން، މިބާގެ ކައިރީގައި ގައިޑެއްގެ ގޮތުގައި، މަލާއިކަތުންގެ ތެރެއިން، މަލާއިކަތް ބަޔަކަށް، މިބައިން ތަންތަން ދައްކާދެން ހުރެވި، ވަރަށްވެސް ރަގަޅު ގޮތަކަށް. ހަނދާންބަހައްޓާ ޖަންނަތުގައިވާ އެންމެންނާ، މިބައިން ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ކުރިއެވެ. ގައިޑުވަރުގައިވެސް ހޯދުން މިބޭނުމެވެ. ގައިޑުވަރުން ބޮޑުގައިވެސް، މިބާގެ ހިތްހަމަޖެހުމުގައި ހޯދުން މިބޭނުމެވެ. މިބާ ބޭނުންވާ ކޮންމެ އެއްޗެއް، މިބައިން ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ގޮތުގައި އެދިވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ގައިޑު މިބާ ގޮވައިގެން ބުރަކަށް ދާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ އަލާކާއިޗޭކު، އަލަށް ބައިވެރިކުރާނީއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ވިސްނަން ބުރަކަށް އެއްޗެސް ހަދައިދީ ނުހިނގާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް ދިރުމުގަޔާ، ހަމައެކަނި ހުނުރުސްކުރުގައި ޝާންސަ ދަތުރެއް ނޫން. އަދި ދިރުމުދަތުރުކޮށްފައިވަން މީހާއަށް މަގު އަރަދުކުރެވޭނެ ނަގާނެއެވެ. އަދި މިހާރު މިބާ ބުޑުން ކުރަމުންދަނީ، އެހެން ދަތުރެއް އަރާފައިވަން. އެއީ، ޖަންނަތުގެ ފެންއާރުތަކާއި އަދި ފެންކޮޅުތަކުގެ ބަރަކާތެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ޖަންނަތުގެ ތަރާތު ފެންކޮޅުތަކުގެ ކައިރިއަށްދާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް އެތެންތެނުގެ ނަން ދެނިސުމަކީގައި އެނގިގެންވެއެވެ. ސަލްސަބީލް، މިބާއަށް ޒަންޖަބީލް، ސަލްސަބީލުގެ ފެންއާރާއި، ކާފޫރުގެ ފެންއާރުގެ ނަން މިބާއަށް އެނގިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ އެތެންތެން ބަލާލަން ބޯންއޮންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ހެޔޮލަފާ މީހުން ބޯއެއްޗެހިކަން ބޯނެތެވެ. އެއާއި އެއްކޮށްވާގިސިކޮށް އެއްކޮޅަ ކާފޫރު (އެބަހީ، ޖަންނަތުގެ ކާފޫރުކިޔާ އާބާރެއްގެ ފެން) ކަލަވާފައިވެއެވެ. އެއީ الله ގެ އަޅުތަކުން ބޮއިހަދާ އާބާރެކެވެ. (އެމީހުން ޖަންނަތުގައި ބޭނުންވާތަނަކަށް) އެއާރު އެމީހުންނަށް އެދޭހެން ލޮހި ފެނުވާނެއެވެ. (ފެނުދަތުރުކޮށް އެއާރު ބޭނުންވާ ތަނަކަށް ހިނގައިދާނެއެވެ.) (سورة الإنسان 5-6) އެގޮތުން، މިބާ އެތެންތެނުގައި، އެހެން މުއުމިނުންނާ، އެ އާރުން ބޮއިމިޔާބީން ފެނުންނެވެ. އެގޮތުން، މިބާ އެމީހުންނާއި ބައިވެރިވެ، އެމީހުންނާއި ވާހަކަދައްކާ، އެ އާރުން އެމީހުންނާއެކު ބޮއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، މިބާ އެހެން އާރުތަކުގެ ކައިރިއަށް ޖެހިގަތުމަށްގެންދާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِى وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ ٱلنَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِن رَّحِيقٍ مَّخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِى ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ ٱلْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِن تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا ٱلْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ހެޔޮލަފާ މީހުންވަނީ، ނިޢުމަތުގެ ޖަންނަތުގައިކަން ކަށަވަރެވެ. ފާރުތަކުގެ މަތީގައި (ނިޢުމަތުތަކަށް) ބަލަބަލައެވެ. އެމީހުންގެ މޫނުތަކުން، ނިޢުމަތުގެ އުފާވެރިކަން ތިބާއަށް އެނގިގެންދާނެއެވެ. ސިއްކަޖެއްސެވި ބަންދުކުރައްވާފައިވާ (މަސްތުވުމެއްނެތް) ސާފު ރަހަގެ ބުއިމެއް، އެމީހުންނަށް ބޮއެދެވޭނެއެވެ. އެބުއިން ނިމުމުން، ކަސްތޫރީ ވަސްދުވާނެއެވެ. ފަހަރުގަތުމަށް ކުރިއަރާ މީހުން އެއާދިގައި ފަހަރުގަތުމަށް ކުރިއަރާ ހިނގާށެވެ! އެއާއި އެއްކުރައްވާފައިވަނީ، ތަސްނީމު އެވެ. (އެބަހީ، ޖަންނަތުގެ އާރުއެއް ކަމެވެ.) (އެއީ) الله އާއި އެންމެ ކައިރިވެވުނު ބޭފުޅުން ބޮއި ބޮއިހަދާ އާރުއެކެވެ." (سورة المطففين 22-28) އަދި އެހެން އާރެއްގައި، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾ މާނައީ، "އަދި އެތަނުގައި އެމީހުންނަށް ބޯއެއްޗެއް ބޮއެދެވޭނެއެވެ. އެއާއި އެއްކޮށް ކަލަވާފައިވަނީ ޒަންޖަބީލު އެވެ. (އެއީ) އެތަނުގައިވާ ސަލްސަބީލު ނަމަކަށް ކިޔާ އާރެކެވެ." (سورة الإنسان 17-18) އެގޮތުން، ފުރުޞަތުގައި ބާރުކުރައްވާފައިވާ އާރުތަކުގެ ކައިރިއަށް މިބާ ޖެހިގަތުމަށްގެންދާނެއެވެ. އަދި އެހެން އާރުތަކުގެ ކައިރިއަށްވެސް މިބާ ޖެހިގަތުމަށްގެންދާނެއެވެ.

ޖަންނަތުގައި ދުވާލާއި ރޭގަނޑު ވާނެ ހެއްޔެވެ؟

ކޮންމެއަކަސް، މިހިސާ ދަތުރުގައި ފުރިހަމަކަމުގެ މީހާއަށް އަރަދުކުރެވޭ ނަގާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ކަމެއް ފާހަގަވާނެއެވެ. މިބާއަށް ފާހަގަކުރެވޭނީ، ހަނދާނެއް ނުވަތަ އިރެއް ނެތް ކަމެވެ. އެތަނުގައި އަނދިރިކަމެއް ނުވާކަމެވެ. ހިރަފުށެއް ނުވާކަމެވެ. ފިނިފިނި ނުވަތަ ހޫނު ފިނިކަމެއް ނުވާކަމެވެ. އެގޮތުން، މިބާގެ ހިތަށް އަރާނެ ސުވާލަކީ، ޖަންނަތުގައި ދުވާލާއި ރޭގަނޑު އޮތްހެއްޔެވެ! އަދި ޖަންނަތުގައި ރޭގަނޑު ވާނެ ހެއްޔެވެ! އެގޮތުން، މިބާއަށް އެނގިގެންދާނީ، ޖަންނަތުގައި ހަނދާނެއް ނުވާކަމެވެ. އަދި މިބާއަށް އެނގިގެންދާނީ، ޖަންނަތުގައި އަބަދުވެސް އަލިކަމެއްކަމެވެ. ދުވާލުގެ އަލިކަން ކަމެވެ. އެގޮތުން، ހިތާ މަގުބޫލުވާނެއެވެ، ދުވާލުގެ އަލިކަން ނުވަތަ ރޭގަނޑުގެ ގަޑިތަކެއް، މިބާއަށް އެނގޭނީ ހަމައެކަނި ބާރަށް، الله ގެ އަމުރުގެ ދަށުން އެންނަ

އަހަރުމެންނަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޖަންނަތް އޮންނާނީ އަބަދުވެސް އަލިކަމުގައެވެ. އަލްޤުރްޠުބީ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "ޖަންނަތުގައި ރޭގަނޑެއް ނުވަތަ ދުވާލެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، އަބަދުވެސްވާނީ ނޫރުގައެވެ." އަދި އިބްނު ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "ހެނދުނު، ހަވީރު، ރޭގަނޑު، ނުވަތަ ދުވާލެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، މިބައިމީހުން ރޭގަނޑާއި ދުވާލު ދެނެގަންނާނީ، ހުރިގޮތުން ވަގުތުތަކަށް އެނގޭނީ، الله ގެ އަމުރުގެ ދަށުން އަންނަ އަލިކަމުންނެވެ." الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا މާނައީ، "(...) އަދި ހެނދުނާއި ހަވީރު އެއުރެންގެ ރިޒްޤު، އެއުރެންނަށް އެތަނުގައި ވެއެވެ." (سورة مريم 62)

ޖަންނަތުގައިވާ ގަސްތައް

ކޮންމެއަކަސް، އަދިވެސް މިބާ މިހާރަކީ، މިބާގެ ގައިގާއި އުނގެއްވެ. އަދި ދުނިޔޭ މިބާއަށް މިޔުނިޔަނީ، ވަރަށް ބޮޑު ގަހެކެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ގައިގެ ކައިރީގައި މިސާލުކުރަނީ، "މިއީ ކޮންގަހެއް ހެއްދެވީ؟" ގައިގެ ދަންނަވާފައެވެ. "މިއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސިފަކޮށްދެއްވާފައިވާ ގަހެކެވެ." (އެގަހުގެ ވާހަކަ ބުޚާރީގައި ބަޔާންކުރެވިގެންވެއެވެ.) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، ޖަންނަތުގައި ގަހެއްވެއެވެ. އެގޮތުން، އެގަހުގެ ބޮޑުކަމާއި، ބިޔަކަމުން، ދުއްވަމުންދާ މީހަކަށް އެގަހުގެ ހިޔަލުގައި 100 އަހަރު ދުއްވުނުކަމުގައިވިޔަސް ނިމޭނެއެވެ. އަދި މިބާ އެގޮތަށް، މިބާއަކީ الله سبحانه وتعالى ގެ ބާރުގެ ހެކިތަކެއެވެ. وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ މާނައީ، "އަދި ދިގުކޮށް ދެމިގެންވާ ހިޔަލުގައެވެ." (سورة الواقعة 30) (ބުޚާރީ 475/54/4 ބައްލަވާލައްވާށެވެ) އެގޮތުން، މިބާއަކީ މިދުނިޔަ ގަހެއް ބޮޑުކަމުން، އެގަހުގެ ހިޔާވަހި ދުއްވާ މީހަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި މިބާ ބާރުގެ ދުވާ އަހަރެއްގައި، ދުއްވަމުންދާ ފަހަރުގައި، އެގަހުގެ ހިޔަލުން ނިމުމަކަށް 100 އަހަރު ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ދުނި މިބާ އެގޮތް ތަންތަނުގައިވެސް، އެގޮތް ގަސްތަށްވެސް ބޮޑާބޮޑުވެއެވެ. އަދި ގަސްތައް ވަރަށް ތަފާތުވެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ގަސްތަކާއި ބޭނުންތަކުން ސިފަކޮށްދެއްވާފައެވެ. އަދި ގައިގެ ދަންނަވާފައެވެ. "ބައެއް ގަސްތަކުގެ މުލި ރަންރީތިވެއެވެ، ދަނޑިތަށް. ބައެއް ގަސްތަކުގެ މުލި ރިހިރީތިވެއެވެ، ދަނޑިތަށް. ބައެއް ގަސްތަކަކީ، ހުދުން އޮޅާ ގަސްތަކެވެ. ބައެއް ގަސްތަކަކީ، ޖަވާހިރު ގަސްތަކެވެ." ކޮންމެއަކަސް، މިދުނިޔޭގައި މިބާގެ ގައިގެ، ޖަންނަތުގައިވާ ބައެއް ގަސްތައް ކަހަލައިން މިބާ ގަންނަނޭގެނެއެވެ. މިސާލަކަށް، އެކަހަލަ ސިދްރަތުލް މުންތަހާ ދަރުމަވެރިން، މިބާ ގަންނަނޭގެނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަންނަތަށް ވަޑައިގެންނެވިއިރު، އެކަށީގެންވާ މިގަސް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފި، "މިގަސްކަށީގެން ސިދްރަތުލް މުންތަހާއަށް ގެންދިޔައެވެ. އޭގެ ފަތްތަށް، އެތްގެ ކަނޑުފަތާއި ފަދައެވެ. އަދި އޭގެ މޭވާ ބޮޑުވާލާ މަހީ ދަނޑިބުރި ފަދައެވެ...." (މުސްލިމްގެ ހަދީޘް 309/1 ބައްލަވާލައްވާ) އެގޮތުން، އެގަހުގެ މޭވާއަކީ، ވަރަށް ބޮޑު މޭވާއެވެ. އަދި އޭގެ ފަތްތަކީ، އެތްގެ ކަނޑުފަތާ ބޮޑު އެއްޗެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އެއްފަހަރަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަންނަތާއި ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކަވަމުން ގެންދެވިއެވެ. ދެން މީހަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޙަޟްރަތުގައި އެއްސެވިއެވެ. "އޭ رسول الله އެވެ. ޖަންނަތުގައި ހުރިނުވަތަ ހުއްޓެވިގެން ހުއްޓެވެ؟ ނުވަތަ އެތަކެއްވިސް ފެއްސެވިގެން ހުއްޓެވެ؟" ދެން ސަޙާބީން ހާސްފެއްޓިއްޖެވެ. އެބާޙުދުން ހިކުރެއްވި އެއީ ކޮން ސުވާލެއްކަމަށެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެއްސެވިއެވެ. "މިއަހަރުގެ މިއަދި ކިޔުނީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ މިއަހަރުގެ މިއަދު ސަވާބަށް، އެއްވާއިން ނުގެއްޖެ ހުއްޓެވެ؟ އަދި އެއް އެސްތަފުރުއްލާ އެދޭ މިހާރު ގާއިމުވެއެވެ." އެއްގޮތަކަށް ދަންނަވާށެވެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި އެދިވަޑައިގަތެވެ، އެއްގޮތް ސުވާލު ކުރާ ސުވާލު ކުރިއެވެ. އެއްގޮތް ވިދާނެ ހުއްޓެނުގެވަ، އެއީ ސުވާލު ކުރެވުނު ހިނގާފައެވެ. އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެމީހަކަށް ޖަވާބުގައި ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގެ ހުދުން އަންނަނީ، ޖަންނަތުގެ ގަސްތަކުންނެވެ."

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގައި ތޫބާއަކީ ގަސްތަކެއްވެއެވެ. އަދި މިހާރު ތޫބާ ތިއްޔާރީ، ތޫބާގެ އަސްތިކަމަނާއާއެކު ހުދުން ތަފާތުވެގެންނެވެ. އަދި ތޫބާ ތިއްޔަރީ ގަސްތަކެއް ކައިރިއަށެވެ. އަދި ތޫބާ ބޭނުންވާ ޗާލާއަކަށް އިސްގޮތި ދިއްކޮށްފުދުން، ވާވާ ފަދިވެ، އެއީގެ ތުރުއިން ތޫބާއަކީ އާގުދުން ސަށިއް ފިޔަވައްލެވެ. އެގޮތުން، ތޫބާ އާއިން ހުދުންކޮޅުގައި ނަގާއްލެވެ. އަދި ތޫބާގެ އަސްތިކަމަނާ އެތަންގައި ހުރެވެން، ތަޔަންނޮވުސް ވިސާއިން ހުދުން ނަގާއްލެވެ. ދުން ތަޔަންނޮވުސް ތޫބާއަށް އެތަކެތި އުފުލާކަށް ނުޖެހޭނެ. ތޫބާގެ ކައިރީގައި އެތަކެތި އުފުލާން ތިޔަރު، ކާޅު ހިފައިގެން އެތަކެތި އުފުލައިދީ، ގެންގޮސްދީ ހަވާލުކުރެވެ.

ދުން ތޫބާ އާއިން ގަހުގެ ކައިރިއަށް ފޮނުވެވެ. އަދި އެގަހުގައި ހުރިހާ ޗާވާ ހުރިހާ، މޭވާތައް ފަހުރިއްނަނެވެ. ދުން ހާރުފު ދަންނަވާފައެވެ. "ތޫބާ މޭވާތަކުގެ ބާވަތް ހުރީތޯ؟" ތޫބާ ބުނެފައެވެ. "ނުކުރެވޭ. އަހަރެން ކުރީގައި ކާލައިފައި ކަލޭން މޭވާ ކާފައެވެ." ހާރުފު ދަންނަވާފައެވެ. "އަހަރެން ތޫބާގެ މޭވާ ކާގައި ދަނަވަމެވެ. ސަބަބަކީ، މިއީ ތަފާތު މޭވާތަކެވެ." އެގޮތުން، ތޫބާ އެތަނުން ބާޒު މޭވާތަކާގެ ރަހަ ބަދަލުކޮށްދެއެވެ. އަދި އެއީގެ ރަހަ މުޅިން ތަފާތުވެފައެވެ. އަދި ތޫބާ ރަހަބަދަލު ކޮށްދީ މޭވާތަކާގެ ރަހަ، އެއީގެ ކުރިން ރަހަބަދަލު މޭވާތަކުގެ ރަހައެދުވެ، ރަހަ ފީނިވާފައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، كُلَّمَا رُزِقُوا۟ مِنْهَا مِن ثَمَرَةٍ رِّزْقًا قَالُوا۟ هَٰذَا ٱلَّذِى رُزِقْنَا مِن قَبْلُ وَأُتُوا۟ بِهِۦ مُتَشَٰبِهًا މާނައީ، "(...) އެޖަންނަތްތަކުން ރިޒުޤުގެ ގޮތުގައި ދޭވާގެ ބާވަތެއް، އެއުރެންނަށް ދިނުމުން ކޮންމެފަހަރަކު، އެއުރެން ބުނާނެތެވެ. "މިއީ ކުރިންވެސް އަހަރެމެންނަށް ދެވުނު ދޭވާއެވެ." އެއުރެންނަށް އެވަރަ ދޭވާ ދެއްވާނީ، (ބާރުފުރުން) އެއްވައްތަރު ގޮތަށެވެ...." (سورة البقرة 25) އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، އެމީހުން ސަބަބުވާކަށްވެސް ބުނެއެވެ. "މިއީ އަހަރެމެން ކުރީދުވަސްތަކުގައި ކާއިން ކާ ދޭވާއެކެވެ." އެކަމަކު، އެއްވާ ތަފާތުވާފައެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންނަށް ފެނިގެންދާ ދެމެހެއްޓެނިއްސާ، އެތަކެތީގެ ރަހަ ރަހަތައް ތަފާތު ކަމެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން ދޭވާއެއް ކޮންމެފަހަރަކު، އެދޭވާއެއްގެ ރަހަ ރަހަތަކުން ތަފާތުވެއެވެ. ތިރީގައިވާ ހަދީޘްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގެ ގަސްތަކުގެ ގަސްގަނޑުގައި އަދި ގޮފިތައް ހުރިހާވެގެންވަނީ ރަންރަނެވެ."

ޖަންނަތުގައިވާ ތޫބާގެ ގަސްތަކުގެ ހިއްސާ އިބްރާހީމްގެ ކުދިންނާ ކިހިނެއް ހުރީތޯ؟

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގައި ތޫބާއަކީ ދިޔަފަރާތުގައި ގަސްތަކުގެ ހިއްސާ އިބްރާހީމްގެ ކުދިންނާ ކިހިނެއް ހުރީތޯ؟ އެގޮތުން، އިސްލާމްގައި މުސްލިމުންގެ ކުދިންކުޑަގައި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އިބްރާހީމް (عليه السلام) އާއި ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އިބްރާހީމް (عليه السلام) އަކީ މުސްލިމުންގެ ބައްޕައެވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށްވުރެ، އެތައްއަހަރު ކުރިން، އިބްރާހީމް (عليه السلام) އަވަހާރަވިއްޖެ، އަދި (ވަގުތުގެ ގޮތުން) އިބްރާހީމް (عليه السلام) ހިތަށްތަ ދުނިޔޭގައިވިއަސް، އެކަކޮޅާ ބައްދަލުކުރެއްވި، މުސްލިމުންގެ އަށް ހުރި ގޮތުން. އެކަމަކު، އަހަރެމެންނަށް އެގޮތުގެ ވާހަކަ މިގޮތަށް ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަކު، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް އިބްރާހީމް ވަސީލަތްތަކުން ބައްލަވާލެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، އިބްރާހީމް (عليه السلام) އެދުރުވަނީ، އެކަމަކު ދަރިކަނބަލުން مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ސަލާމްކޮށެވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަދި، އެކަމަކު ދަރިކަލުންނެވެ. مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަދި، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ގެ ދަރިކަލުންގެ ތެރެއިން ވެވުނެވެ. އެގޮތުން، މުސްލިމުން ވަކި، ބައްޕަކު، ދަރިއަކާއި ވާހަކަ ދެއްކުމެވެ. ބައްޕައެއްގެ ހަޤީޤީ ދެއްވާ ސަލާމްކޮށެވެ. އަދި އިބްރާހީމް (عليه السلام) އަހަރެމެންގެ ނަބިއްޔާ، އަހަރެމެންގެ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ މުސްލިމުން ކުދިންގެ ހާލު ބައްލަވައިލެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، އިބްރާހީމް (عليه السلام)، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ مُحَمَّد އެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތަށް، އަހަރެންގެ ސަލާމް ދަންނަވާށެވެ. (އެގޮތުން، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ބައްލަވައިލެއްވި، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)، އަހަރެމެންނަށް ސަލާމް ދަންނަވާފައިވާކަމަށެވެ.) އަދި ޖަންނަތަކީ، ފަޅު ބިމެއް ކަމަށާއި ދަންނަވާށެވެ. އެތަނުގެ ފެން ފޮނިއެވެ. އަދި އެތަނުގެ

ފެހި ސާފުވެ. އަދި އެތަނަކީ، ފެތުރިފައިވާ ބޮޑު ބިންތަކެއްކަމުގައި އެމީހުންނަށް ދަންނަވާށެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ގަސްތަކަކީ، سُبْحَانَ اللهِ، والحَمْدُ للهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ އެވެ." އެހެންކަމުން، މިބާއަށްޓަކައި ޖަންނަތުގައި ގަހެއް ހެދުމަށް ބޭނުންނަމަ، މިބާ ކަލިމަތްތަކަށްވާ ހަމަ، سُبْحَانَ اللهِ، والحَمْدُ للهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ ކިޔާށެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ އިޚްލާސް ތަސްބީހަކަށްވެއެވެ. އެއްބަސް ކިޔުމުން، ޖަންނަތުގައި މިބައިން ގަހެއްހެދިގެން ބޭފުޅުންނެވެ. އެހެންކަމުން، މިބައިން ދުނިޔޭގެ ވަގުތުތައް ބޭނުންކުރުމުގައި، އެކަމަށް ހާކަވަރުގެ ގަސްތަކެއް، މިބައިން ޖަންނަތުގައި ހެއްދެވިފައިވެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ވަގުތުތައް ބޭނުންކުރުމުގައި، އެކަމަށް ގަސްދުވެރިކަން ވިޔާނުނަ ބޭނުންތެރިކުރައްވާށެވެ. ޖަންނަތަށް ދިޔުމަށް ޓަކައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. މިބައިން އެކަމަށް ދެރަ، އެހެންނަމަ ހުރިހާ ކަންކަން ބިނާކުރާ ދިވެހި ކޮލިކަން، މިބަހުގެ ބޭނުން ހިފާށެވެ. އެހެންކަމުން، سُبْحَانَ اللهِ، والحَمْدُ للهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ ކިޔުމުގެން، ޖަންނަތުގައި މިބައިން ގަހެއް ހެއްދެވޭނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގައި މިބައިން ހެޔޮ ލިބުން ބޭނުންނަމަ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّتَ إِلَّا بِاللهِ، ކިޔާށެވެ. އެއީ ޖަންނަތުގެ ހެޔޮތަކުގެ ތަކެތި ގެނައުން ހެޔޮވާނެއެވެ.

ދުވަސް ޖަންނަތުގެ ޖަނަވާރުތަކަށް އަދި ދޫނިތަކަށް ބަލާލާފައި ހިނގާލެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި އަލް-ކައުސަރުގެ ކާރުގައި ބޮޑުކަމުން ސިފަކުރު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ الله މިޙަނާތަކުގެ ކާރުގައި ދޫނިތައް ކާރުގެ. އެ (ކާރު) ހިނގާލުމުގައި މާ ހުރެވެ. އަދި މާލަމުގަނޑުގައި ޖަނަވާރު. އަދި ބޮޑުވެ ދޫނި އެކަރުން ބޮޑުވެ. އަދި އެދޫނިތަކުގެ ކަރުތައް، ޖަމަލުގެ ކަރުތައް ފަދައެވެ." އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ޢުމަރުގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ، މިދޫނިތަކަކީ، ވަރަށް ބޮޑު ދޫނިތަކެކެވެ. އަދި އެދޫނިތަކެއް އަލް-ކައުސަރުން ރާގަތަށް ބޮޑުވެފައިވެއެވެ. އެދޫނިތަކުގެ ކަރުތައް، ޖަމަލުގެ ކަރުތައް ފަދައެވެ.

އެހެންކަމުން، އުމަރު އިބްނު ޚައްޠާބު، އެދޫނިތަކަކީ ހިތްހެޔޮ ބޮޑުދޫނިތަކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "صبحان الله އެވެ. އެދޫނި ވަރަށް މަޖާކުރާނެއެވެ!" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އޭ އުމަރެވެ! އެދޫނިތަކުގެ (މަސް) ކާމީހުން، މާ މަޖާކުރާނެއެވެ." (މާނައަކީ، އާންމުކޮށް. އެދޫނިތައް ވަރަށް މަޖާކުރާނެއެވެ. އެހެނަސް، އެދޫނިތަކުގެ މަސްކާމީހުން، ޖަންނަތުގައި މާމަޖާކުރާނެ މީހުންނެވެ.) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ މާނައީ، "އަދި އެއުރެން ހިތްއެދޭ ދޫނިތަކުގެ މަސްތަކުގެ މާއްދާ." (سورة الواقعة 21) އެހެންކަމުން، ވަރުގެ ބޮޑުގައި އެދިހެވިކަމުގެ ދޫނިޔެއް މިބައިން ހޯދުން، އެއީ ކާރަށް ލިބުމަށް ބޭރު، އެދޫނިޔާއި ދިމާލަށް ހިނގާލި ދިއުމުގެ ކަންތައްތަކެވެ. އެދުން އެއްޗެއް، ވަގުތުން ހޯދިދާނެ، މިބައިން ކާއިރުން ލިބިގެންވެއެވެ. މިބާ ކާރަށް ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ރައްކާކުރެވިގެން، އެދޫނި ވަގުތުން ލިބިގެންވެއެވެ. ކާންފެށުން ބާކީވާ ހާކަވަރެއްގެ މިބައިން ހުރިހާކަން ނިމިގެންވެއެވެ. އެދޫނި ހުރިހާ ތަކެތިން ބާކީ ނުވެގެން، މިބައިން ކާއިރު ނިމިގެންވެއެވެ. މިބާ އެދޫނިޔަކަށް އިނގިލި ދިއްކޮށްލުމުން، މިބާ ހިތްއެދޭގޮތަކަށް ތައްޔާރުވެގެން، އެދޫނި ކާރަށް ވަގުތުން ލިބިގެންވެއެވެ.

ކާންފެށުމަށް، އަދިވެސް މިބާއިރުވަނީ، މިބާގެ އަނގަޔާ ކާއެއްޗެއްގެ ޝައްކުވެރިވެއެވެ. އަދި މިބައިން ޖަންނަތުގައި ލިބުންހުރި ތަފާތު ޒާތްތައް ދަރާބަވަރުވެއެވެ. މިބާ ލިބިފައި، އެއް ޚަސްލަތްތަކުން، އެހެން ޚަސްލަތްތަކެވެ. މިބާ ލިބި ހުރިހާ ތަކެތިން، މިބާގެ ދުވަސްތައް، މިބާގެ ޝައުޤުވެރިކަން ބާކީވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى މިބައިން ދެއްވި ނިޢުމަތް ބާކީވެއެވެ. އަދި މިބައިން އަބަދުވެރިކަން، މިހާ ހިތްއެދޭ ތަކެއް ބާކީވެއެވެ. މިބައިން ދިރިއުޅުމާ ނިޢުމަތް ބާކީވެ، މިބައިން ކާޔަރު ތަކެއް ނުނިމޭ. އެކަމަކު، އެމާ ބާކީ ނިމުނީއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ ޚަސްލަތްތަކެއްކަމަށް، އަނބިންނާއި ދަރިންގެ ކުރިމަތީގައި ދަރާބަވަރުވެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ލިބިގަތުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަންނަތުގެ އެންމެ ދަރަޖަތަކެއް ދިޔައުން، ދުނިޔޭގެ 10 ގުނަ ބޮޑުވެ، الله سبحانه وتعالى އެވަނީ ދިރުމުގެ ދުނިޔާ ހައްދަވައި

ތަންތަން ބަލާލުމަން، ކިޔާ ވަގުތުގައި ހަމަޖެހުން ގެއްލިފައިވެ! އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، މިސާލަކަށް، މިބާއަށް ހަރާމްކުރެއްވި ދިރިއުޅުމުގެ މީހުންނަށް. އަދި ހަރާމްކަމާ، ވަރަށް ވަރަށް ކުޅެ ގައިގޮތުން. އަދި ހިތަށް ބަލާ، މިބާ އުފާވެރިކަމެއް، މިތަނުގައި ކަމުގައެވެ. އަދި މިބާގެ މުޅިހާލަތް ހުރިކަމެއްފައިވާ މިތަނުގައި ކަމުގައެވެ. އަޅުގަނޑަށް ފަހުން މިބާއަކީ މިހާރުގެ 25% ވެސް އެނގިފައެއް ނުވެއެވެ. މިބާއަކީ އެނގިފައިވާ ވަރަށް، މިބާ ޖާހިލުކަމުގެ އަހުލުވެރިން ހަރާމްކުރެއްވެއެވެ. އެހެންވީމާ، ފަހަރުގައި މިބާއަކީ މިއަމަލު ކުރިޔަށް އެނގިފައި ކުރާނެއެވެ. އަދި ބޭއަމަލު ކުރުވި އެނގިފައި ކުރާނެއެވެ. ނަމަ، ހާލަތުން، ކުރުމުގެ އެނގިފައި ކުރާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، މިބާ އަށް ހަރާމްކުރި ދަރުބާރުގައި މަޖުލިސްތަކުގައި، ދުވަހުގެ ތެރެއިން އަހަރު ހަރާމްކަން ފުރިހަމަ ހުރިގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ މިރާއްޖޭގެ އެހެން ހަރާމްކަންތައްތަކެއް، އެތަންތަނުން ބަލާފައިވާ ނުވެއެވެ. އަދި މިބާ މިރާއްޖޭގެ ކަނޑު ހަރަކާތް ދަރަޖަ ބޮޑުކުރެވި، އެއީ ވަރަށް ވަގުތު ނަގާނެ ކަމެކެވެ. އަދި އަހަރެމެން މިފަހަރުގެ ދުނިޔޭގެ ވަރަށް ގިނަ ތަންތަނުގައި ހުރި ފަރާތަކުން. އަދި ދުނިޔޭގެ ފަސޭހަކަމާ ހަމައަށް ފޯރެވި. އެހެންވީމާ، މިބާއަށް الله سبحانه وتعالى ޖަންނަތުން ދެއްވާ ބޮޑު ތަންތަން ބަލާފައިވަން، އަތުން އަރައިގެން ނަގާނެއެވެ. ފަހަރުގައި އެތައް ސަތޭކަ އަހަރެއްވެސް ނަގާފާނެއެވެ.

ޖަންނަތުގެ ރާ

ކޮންމެއަކަސް، މިބާ އެނބުރި ގަނޑުވަރަށް ދާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ރާގެ ތަފާތު ބަޔާންކުރައްވައެވެ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެފައިވޭ، يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾ بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾ މާނައީ، "ހިނގަހިނގާ ހުންނަ ސާފު ރާގެ ކޯއްޕަތަކުން އެމީހުންނަށް ބުއިމަށް ދެވޭނެ، އެއީ ބޯމީހުންނަށް މީރު ތަކެތި. އޭގައި ބޮލަށް ބާރުނުވާނެ. ބޮޑުބޮޑުވެސް ނުވާނެ. (بَيْضَآءَ - އެބައީ، ކުލަ ހުދު) ހުދުކުލައިގެ ބުއިމެކެވެ. އެ ބުއިމުގައި غَوْلٌ ވެސް ނުހުންނާނެއެވެ. (އެބައީ، އެއްވެސް ކަހަލަ އަނިޔާއެއް ލިބުން، ބޮލަށް ތަދުވުން، ނުވަތަ ބޭހުށްޓެއްނެތް ފަރުބަދުން ނުވާނެއެވެ.) އަދި އޭގެ ސަބަބުން، މަސްތުވެގެން ބުއްދި ކަނޑައި އެއްޗެއް ނުވާނެއެވެ." (سورة الصافات 45-47)

އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ބޮލުގައި ނުރައްކާވެއެވެ. ނުވަތަ އެހެންނަށް ގެއްލުން ގެއްލިގެންދެއެވެ. އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވީ، ރާގައި ނުރަގަޅު ހަތަރު ކަމެއް ވެއެވެ. އެއީ، މަސްތުވުމާއި، ބޮލުގައި ރިއްސުމާއި، ޤައިވުމާއި ބަނޑުގެ ތެރޭގައި ރާ ރިއްސުމެވެ. މިދުނިޔޭގައި، ރާބުއިމުގެ ސަބަބުން ކުރިމަތިވާ ހަމަ މިހަތަރު ކަމެއް ހުރެއެވެ. އިބްނު އައްބާސް (رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއިރު، الله سبحانه وتعالى ޖަންނަތުގެ ރާ، މިދުނިޔެ ހަމަ ކަންތައްތަކުން ދުރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެންވީމާ، ޖަންނަތުގެ އަރުވާލުމަށް ވަރަށް ގިނައިން ރާބޮނެއެވެ. އެކަމަކު، އެހެންނަށް މަސްތުވެގެން ބުއްދި ނުގެއްލޭނެއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން އެހެންނަށް ދިމާވާ ނުކުޅެދުމެއް ނުވާނެއެވެ.

ދުނިޔޭގެ މީހުން ކުރިން ނަގަ، އަނގައިގައި ވަރުގަދަ އަރައި ކުރާނެއެވެ. އެއްވެސް ކަމެއް، ދުނިޔޭގައި އެކަމަކީ ހަރާމް ކަމެކެވެ. އަދި އެއްވެސްކަމެއް ދުނިޔޭގައި އޭގެ ގޮތުގައި ނުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، الله سبحانه وتعالى މިދުނިޔޭ ޖަންނަތުގެ ގޮތުގައި، ހަމަ ޖަންނަތުގެ ރޯތުގައި، ފޮއްޓެއްލާށެވެ. ސަބަބަކީ، މިދުނިޔޭގެ ހުރިހާ އެއްޗަކީ، ތަމްޝީލުކުރުމާ އެއްޗެކެވެ. އެހެންވީމާ، މިދުނިޔޭގައި ޖަންނަތުގެ ދަރަޖައަށް ކާމިލުވެއެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގައި ޖަންނަތުގެ ދަރަޖައަށް ކާމިލުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިދުނިޔޭ، އެކަހަލަ ނިޢުމަތްތަކާ ތަނެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގެ މީހުން މިކަމަށްވީ، އެ ދެފުޅުނުވެއެވެ. އެހެންނަމަ، މިދުނިޔޭގެ މުޅިން ހަރަކާތް ބަލާއިރު، އެހެން ކަމެއްވެސް ވަރުގެ ހިތްހަމަޖެހޭ ހިނގާނެ މީހަކު ކުރާށެވެ. އެކަމަކު، މިދުނިޔެ ހިނގާފައި، ކުރިން ދުނިޔެ ހަމައިން ރައްކާތެރިކަމުގައި އަރާއެވެ. އެހެންނަމަ، ޤުރުއާނުގައި ރާ ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ،

އެހެންވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، އެކަމުގައި ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ފައިދާއެއް ވެއެވެ. އެހެނަސް، އެކަމުގެ ގެއްލުން، އެކަމުގެ ފައިދާއަށްވުރެ ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، فِيهِمَآ إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا މާނައީ، "އެކަމުގައި ހިސާބަކަށް ނަފާ ލިބޭނެ ގޮތްތަކެއްވެސް ވެއެވެ. އެހެނަސް، އެކަމުގެ މަންފާއަށްވުރެ، އެކަމުގެ ފާފަވެރިކަން ބޮޑެވެ." (سورة البقرة 219) މިއާޔަތުން، ޖަންނަތުގެ ރާ ވަނީ، ހުރިހާ ގެއްލުންތަކުން ސަލާމަތްވެފައިވާ ކަންތައްތަކުން ޠާހިރުކުރެވިފައެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ ރަހަމީރު، އެކިއެކަން، އަރާމު ލިބޭނެ އެއްޗެކެވެ.

ޖަންނަތުގެ މީހުން، ކައިބޮއެހަދަނީ ކިހިނެއްތޯ؟

އަލްޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވަނީ، ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންނަކީ، ބަނޑުހައިވުމުގެ ތަދުން ސަލާމަތްވާކަށް ނޫނެވެ. އަދި އެމީހުން ބޯނީ، ކަރުހިއްކުން ފިލުވާލުމަށް ނޫނެވެ. އަދި އެމީހުން ހެދުންއަޅާނީ، ނިރުއަރިވެސް ފިލުވާލަން ނޫނެވެ. ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން މިފަދަ ކަންތައްތަކުން ސަލާމަތެވެ، އެމީހުންނަށް ލިބޭނީ އަބަދު ފުރިހަމަކަމެވެ. އަދި އަލްޤުރްޠުބީ ވިދާޅުވަނީ، الله سبحانه وتعالى، އާދަމް (عليه السلام) އަށް ވަޙީކުރެއްވި ބަސްފުޅަކީ ބައްލަވާށެވެ. إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެފާނަށް އެތަނުގައި ބަނޑުހައިވެވުމެއް ނުވެވޭނެއެވެ. އަދި އޮރިޔާންވެވޭނެ ހާލަތެއްވެސް ނުވާނެއެވެ." (سورة طه 118) އެގޮތުން، އަހަރެމެން ޖަންނަތުގައި ހުންނާނީ، އަހަރެމެންގެ ޙާލަތު ނިމުނުބާވަތެއް ނޫން. އަހަރެމެން ޖަންނަތުގައި ކާނީ، ބަނޑުހައިވުމުގެ ސަބަބުން ނޫން، ނުވަތަ ބޯނީ ކަރުހިއްކުމުގެ ސަބަބުން ނޫން. އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ ހުރިހާ ކަމަކީވެސް އަރާމުގެ ކަމެއް ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެއީ އަރާމު ލިބިގަތުމަށް ކުރާ ކަންތައްތަކެވެ. ދުނިޔޭ އަލްޙަމްދުލިއްލާހި ވިދާޅުވަނީ، މިދުނިޔެގައި މީސްތަކުން ކުރަމުންދާ ހުރިހާ ކަންތައްތައް، އަލްމުއްމިނުން އެމީހުންގެ ބޭނުމާއި ޖަންނަތުގައި ދޫކޮށްލާނެއެވެ. އެކަމަކު، ދުނިޔެ الله سبحانه وتعالى އަލްމުއްމިނުން ރަޙްމަތްތެރިކަމުގައި ވަޙީކުރައްވައިފައިވާ، އަލްމުއްމިނުން އެދިގަތުމެއް ނެތި ކަންތައްތަކެވެ.

ޖަންނަތުގައި އަންހެނާ ހުންނާނީ، ކޮބާގެ ދަރިންގެ ކާނާ ފިރިއަކާއެކު ހުރެވޭތޯ؟

ކަންކުރެވޭނެ، ދުނިޔެ ސަލާމަތާ، އެއްބަޔަކު ވަހިކުރެއްވިފައިވާ ނަމަވެސް އެއްބަޔަކު ހުރެވޭނެބޭފުޅުން، ދުނިޔެ އެ އެއްބަޔަކު އެހެން މީހާއި ކައިވެނިކުރައްވާފައިވާ، ޖަންނަތުގައި އެއްވެސް ކައިވެނިކޮށްގެން ހުންނާނީ، ކާކާއި ހުރެވޭތޯ؟ އަހަރެ ފިރިހެނަކާއި ކައިވެނިކޮށް ދަރިންނާއެކު ކޮނޑޭ، ފިރިހެނަކާ އަންހެނާއި ކައިވެނިކޮށްފިނަމަ، އަދި އެދުވަހުން ޖަންނަތުގައި ދަރިދަރިން ދަރިފުޅުތަކެއް، އެދުވަހުން ޖަންނަތުގައި އެކުގައި ވާނެއެވެ. އަދި އަންހެނުންގެ، ފިރިހެނުން މީހާއަކާވެސް ކައިވެނިކޮށްދީގެން، އެއްކަލަ ކުޅިވެރިޔާއިނަގެން، އެދުވަހުން އެއްބަޔަކު ކުރާވެރިއެވެ. އެކަމަކު، އަހަރުމެންނަކީ އެހެނީ، އެމީހުން އެއްބަޔަކު ކުރެވޭނެ ކަމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ދަރިދަރިން ސަލާމަތުން، އެމީހުން ވަޙީކުރެވޭނެ ކަމެވެ. ދުނިޔެ ސަލާމަތާ، އެމީހުންގެ ދަރިދަރިން އެކަމުގެ ސަލާމަތުން ކާންކަމަށް އަސްލުއަށްކުރާން ހުރެވޭތޯ؟ والله اعلم. އެހެނަސް، ޖަންނަތުގައި ތިބޭ މީހުން، މައިންބަފައިން ދަރިދަރިން ފުރިހަމަކުރާނެއެވެ. ސަލާމަތު، الله سبحانه وتعالى އެއްބަސް މީހަކު ދަރިދަރިން ތިބޭނެ ނުކުރަށްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ހުކުމް ދަރިދަރިން، އަބަދުވެސް މީސްތަކުން މާތް ދަރިދަރިން އެކުއްވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالمِلاَئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِّن كُلِّ بَابٍ މާނައީ، "(އެއީ) ދާއިމީ ސުވަރުގެތަކެވެ. އެޖަންނަތްތަކަށް އެމީހުންނާއި، އެމީހުންގެ މައިންބަފައިންނާއި، އެމީހުންގެ އަނބީންނާއި، އެމީހުންގެ ދަރިންނާއި، ޞާލިޙުވި މީހުން ވަންނާނެއެވެ. އަދި އެތަނުގެ ހުރިހާ ދޮރަކުން، މަލާއިކަތުން އެމީހުންގެ ގާތަށް

ވަދެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ." (سورة الرعد 23) އަދިވެސް الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى ٱلْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ މާނައީ، "އެއުރެންނާއި އެއުރެންގެ އަނބިންވެސް، ހިޔަލުގައި ގޮނޑިތަކުގެމަތީ ލެގިލައިގެންނެވެ." (سورة يٰسن 56) މާނައީ، އެމީހުންނާއި އެމީހުންގެ އަނބީންނާއި އެއްކޮށް ކުރެވޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވޭ، ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ أَنتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ މާނައީ، "އުފާވެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ގޮތުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަނބިން ޖަންނަތަށް ވަންނާށެވެ!" (سورة الزخرف 70) މާނައީ، ޖަންނަތުން އެމީހުންނަށް މަރުޙަބާ ދެންނެވޭނެއެވެ.

ދެން ސުވާލަކީ، ފިރިހާ މަޚްލޫޤުންނަށް، އަންހެނުންނާ، އެކަން މިހާރު ކައިވެނި ކޮށްދިނަމަ، އަންހެނުން ކޮންގޮތެއް ހުއްޓެވެ؟ މިކަމުގެ އަންނަބަދަލަކީ ބަރާބަރު، މިސާލަކަށް، އަންހެނުން މިހާ މަޚްލޫޤުންނަކީ، ފިރިހެނުންނާ، އެހެން އަންހެނަކާ ކައިވެނިކޮށްދިނަމަ، ޖަންނަތުގައި ފިރިހެނުން ހުންނަނީ، އެއް ގޮތަކަށް އަންހެނުންނާއި އެއްކަމަށެވެ. ދެން ފިރިހާ މަޚްލޫޤުން، އަންހެނުން އެހެން ކައިވެނިކުރާ ކާވެނި ބައިހީ، ޖަންނަތުގައި އެއަންހެނުންނަކީ، ކާކާއި ހުރެވޭތޯ؟ އެއަންހެނުން ޖަންނަތުގައި ކައިވެނިކުރާނީ ކާކާއެއްތޯ؟

ކޮންމެއަކަސް، މުޢާވިޔާ (رضي الله عنه) ބޭނުންފުޅުވީ، އަބޫ ދަރުދާ (رضي الله عنه) ގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި ކައިވެނި ކުރައްވަން. އެހެނަސް، އެކަމަނާ އެކަމަށް އިންކާރު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އުންމު ދަރުދާ ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހުރެންގެ ފިރިކަލުން، އަބޫ ދަރުދާ ވިދާޅުވިކަން އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަންހެނަކު ކައިވެނިކުރާނީ، އޭނާއާއެކު ދުނިޔޭގައި އެންމެ ފަހުން އުޅުނު ފިރިމީހާއާއެވެ." ކޮންމެއަކަސް، މުޢާވިޔާ ސަލާމްކުރެއްވިއެވެ. އެހެނަސް، އެކަން ދަރިފުޅާއަށް ދެއްކެވުމަށް މުޢާވިޔާ ބުރަދަކުރެއްވިއެވެ. މާނައީ، ފިރިހަމަކު، އަބޫބަކުރުއްޞިއްދީޤު (رضي الله عنه) ގެ ދަރިކަނބަލުން، އަސްމާ ބިންތި އަބޫބަކުރު (رضي الله عنها)، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމް (رضي الله عنه) އާއި ކައިވެނި ބަންދަކުރިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމް (رضي الله عنه) އަކީ، ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ލިބިވަޑައިގެންވާ 10 ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ބޭކަލެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަސްމާ، އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހުރެންގެ ފިރިކަލުން، އަހުރެންނާއި މުޢާމަލާތްކުރުމުގައި، ވަރަށް ހަރުކަށިއެވެ." އައްޒުބައިރު، އެކަމަނާއަށް މުޢާމަލާތް ކުރައްވަނީ، ވަރަށް ހަރުކަށިކޮށެވެ. މާނައީ، އެކަމަނާ، އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން އެކަމުގެ ޝަކުވާ ކުރެއްވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމް (رضي الله عنه) އަކީ، ވަރަށް ބާރުގަދަ ބޭކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ، ވަރަށް ކެތްތެރި ހަނގުރާމަވެރިއެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ހިތްވަރުގަދަ ސަވާރީންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ވަރުގަދަ ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެއްފަހަރަކު ހަނގުރާމައެއްގައި ވާގޮތަކީ، ދުށްމަނުންގެ ގައިގާ، އެކަލޭގެފާނު ވަރުގަދަ ތަޅުވަރެއް އެޅިއެވެ. އެއިރު ދުށްމަނުންގެ ސަވާރީގައި، އަސްމާއަށްގެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ދުށްމަނުން މަރާގެ ރޮދި ބޯލެއްވިއެވެ. އަދި އެ އެތަކެއް ބަޔަކު ދުށްމަނުންގެ ބަލިކޮށްފިއެވެ، ކާނޭ ގޮތުގެ ހުރުމުން، އަސްމާއިގެ ބޮލި އިރިންނަ ބޭނުންކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެ އިރިންނަކަށް ދުލަލިހަށް ކާނެގެ ގޮތުގައި ފުދިގެން ވާތާގެ ހިއްސާއެވެ. މާނައީ، އެކަލޭގެފާނު، އެމީހާ ދުލަތިބުން ވަކިކޮށްލެއްވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އެކަމަނާގައި މިފަދަ ގޮތުގެ މުޢާމަލާތް ހަރުކަށިކަން ވިދާޅުވިއެވެ. "މިބާވަތުގެ އަޚުލާޤުތަކަކީ، ވަރަށް ބޮޑު، އަދި ބާރުގަދަ ކަމެއްކަމެވެ." މާނައީ، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމް ދެކެވިފައިވާގޮތުގެ އަޚުލާޤާކުރެއްވުމަށް ބައްޕާފުޅުކުރެއްވުމަކީ ވިދާޅުވިއެވެ. "ބާރުގަދަ ކަނބަލެއް ނުވެވޭނެއެވެ. އަހުރެންގެ އަޅުވެ." މާނައީ، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމްއާމެދު، އެފަދަ ބަސްފުޅުވެއެވެ. އަދި އެކަން ހަރުކަށިކަމުގައި، އެކަމަނާގެ ފިރިކަލުން މުޢާމަލާ ކުރައްވާފައިވިއެވެ. އެއީ، ދުނިޔެއަށް އެކަމަކީ ބޭނުންވާގޮތަށް ގޮތުގައި ހަރުކަށިކަމާ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމަނާގެ ކުރިމަތިލެއްވި ފިރިކަލުން، ގަދަދަދަ ފަހުބަލާކަށްވާނެއެވެ. އަދި އެއީ ރަނގަޅު، ބޭފުޅުން ފިރިހެން ފަހަރު، ސުވަރުގެ

ހުދުވެއްގައެވެ. އަދި އެމީހާގެ ފެންނަންހުރި، ބޮޑުބޮޑުވަރަށް ހުވާދުޖެހިގައި ކަނޑާފައިހުރި ލޮލުވެއެވެ. އެއީ އެމީހާ ތަންތަން ބެލުމަށް ކަނޑާފައި އިންނަ ކުޅަ ލޮލުވެއެވެ. އެމީހާގެ ހަރިގަނޑުގެ އުނދުން ހުރިހާ ތަނެއްވަނީ، ދަގަނޑުން ފޮރުވިފައެވެ. އެގޮތުން، ޖުބައިރު އިބްނު އަލްއަޘީރު މަޤާމް ނަންގެވިއެވެ. އަދި އެމީހާ އަމުރާއިގަން، އެމީހާގެ ޓޫރަން މަތާޖެއްސާވިއެވެ. އެހެންނަމަ، މަތާއިގެ ހިތަ ބޮޑުކަމުން، އެއްކަލަ ލޮވަޖަހަން، ހިލަޔާއި ނުވަނެވެ. އެގޮތުން، އެކަނބަލުންގެ ފައިނޑާ، އެހިލަ، އެކޮވަތުގެ ބުރައިން އެބުރައަށް ވަޔްޓާ، އެމީހާގެ ޓަކުގެ ތެޔޮއަކަށް އެތިޔަ ހަޓާލިއެވެ. އަދި އެހިޔަވުސް ބަޔަވެއްގެން ދިރުއްޔެވެ. ދުން، އެއީ ހިޔަވުއްޓާ ދުންނުވިހަސް، އެއީ ދަގަނޑު ގަނޑުކާއެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު އުމަރު ނަސްޢާބަލްލީވިއެވެ، އެއީގެ ތިލަވަނީ، ބަލުވެފައިވެ. އަދި ފެށުނިހުނަދާ ދިމަންޖަގު ފެނުނުން، އެމިހުންގެ ތޫތަށް އެކަށް ގަބޮލުއްވޭސް ނުކުރެވުނެވެ. އެގޮތުން، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އެދިލުއްވި، އުމަރު އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންގައި ސުވާރިއަށް އެއްގޮތަށް ގޮތުގައި ބޭއްވުވިކަމެވެ. އަދި އަބޫބަކުރު ޞިއްދީޤު (رضي الله عنه) އަލްމުހާޖިރީނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންގައި، އެއްޗެ ސުވާރިއަށް އެއްގޮތަށް ގޮތުގައި ބޭއްވިއެވެ. އަދި ދެން އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه)، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންގައި، އަދި ސުވާރިއަށް އެއްގޮތަށް ގޮތުގައި ބޭއްވުމަށް ދިޔައިއްސަޅި ކުރައްވިއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ އެފަދަ އަދުރުކި އެއްޗެއް ކަމުގައި ވެގެންދިޔައެވެ. އަދި އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންގައި އަދި ބޭއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އަލްއަންޞާރުން، އަލްމުހާޖިރީނުން، އަދި ބޭއްވިއެވެ. އަދި އަލްމުހާޖިރީނުން އަލްއަންޞާރުން، ޖުބައިރުގެފާނުގެ ދަރިކަލުން، ޢަބްދުﷲ އިބްނި އައްޒުބައިރު، އަދި އަނބިކާ ގެންދިޔައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އަލްއަންޞާރުން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުންގައި އެއްޗި އޮތެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމާއި، މުދަންތަކުގެ ކަރަދު ބޭކަލުންނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާ، ކުރިންވެސް ދަންނަވާ ފަދައިން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން، އަސްމާ އާއި ދުއާގަދޮމުކުރުމުގައި ވަރަށް ހުރުކަރި ބޭކަލުންނެވެ. އެގޮތުން، އެކަމަނާ، އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅުގެ އަރިހަށް ވަޒީފާއަށް، އެކަމަނާގެ ޚިދުމަތްތެރިއެއްގެ ހަރުކަށިކަމުގެ ސަބަބާ ކުރައްވިއެވެ. އަދި އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަށް، އެކަމަނާގެ ސަބަބާގައި، މަޢްސަލައިގެ ފެށިވަޑައިގެން ނުވަތައެވެ. މާނައީ، އެކުރައްވައި ހިމަނާ ސަބަބާ ތަކެއްވެ. ސަލަބާއީ، އައްޒުބައިރު، އެކަމަނާ ވަރުގާ، ބަރު މަސައްކަތް ކުރުވައެވެ. މިއީ އިމާރަތް، އެކަމަނާގެ މަސައްކަތް ފަރާތް ހަރުކަށިވެއެވެ. އެހެންނަމަ، އަބޫބަކުރުގެފާނަށް، އެކަމުގައި މަސައްކަތް ފެށިވަޑައިގެން ނުވަތައެވެ. އެގޮތުން، އަބޫބަކުރު ޞިއްދީޤު (رضي الله عنه)، އެކަމަނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ އަހުރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ! ކެތްތެރިވާށެވެ. ސަލަބާ، އަންހެނަކަށް ތަޤްވާވެރި ފިރިއަކު ލިބި، އަދި ދެން އެއަށްފަހު އެފިރިހެނާ މަރުވެއްޖެނަމަ، އަދި އެއަންހެނާ އެފިރިހެނާ އާއި ހުރެފައިސްކަމަށް ވަނީނަމަ، އެހެން ފިރިހެނަކާ ކައިވެނިކޮށްފައި ނުވާނަމަ، ﷲ އެމީހުން ޖަންނަތުގައި އެއްތަން ކުރައްވާނެއެވެ." އެގޮތުން، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަށް އަސްމާއާ، އެކަމަނާ ފިރިކަލުގައި އެމެންނަވަހީ، އެކަމަނާގެ ފިރިކަލުންނާއިކަ ދިމާއިނީދޭ ވަގުތުތަކުގައި ހަދައިދޭއްވުމަށް ސަބަބެއް ވެދެއްވިއެވެ. އެކަމަނާ، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) ބޮޑުކަމުގައިވަނީ، އެކަމަނާ ކެތްތެރިވުމަށް. ސަލަބާ، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه) އަށް އަސްމާއާ، ޖަންނަތުގައި މަދިވިއިން ދަރަޖައިގެ ތެރެއިން ދަރަޖައެއް، އައްޒުބައިރު އިބްނު އަލްޢައްވާމާއި ހިފޭވަގުތުގައިކަނޑައެޅިސް. އަދި އެކަލޭގެފާނު ބޮޑުކަމުގައިވަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަނބަލުން، އައްޒުބައިރުގެފާނު، މަސައްކަތް ދަރަޖައިގައި ފުރިހަމަވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނު އެވިދާޅުވަނީ، ހިތްގެ ފިރިކަލުންނަށް ދޯދިގައި ކެތްތެރިވެގެން ހުންނާނެވެ. އެގޮތުން، ހުރިހާވެސް އެއްޗެހި ދޯދިވެފައި ނޫނެވެ. ހަމައެކަނިވެސް، މިއީ އަދުގަދޮ އަހުރެންނާއި ހުޅުލުންނަކޮށް ދެ ނަސޭހަތްލެވެ. ފަހަރުގައި ތިބާ ތިބާގެ އަނބިމީހާޔާމުގެ ރެއާޔަތްތެރިވުމަކީ ކަމުއްދުވެސް، ނުވަތަ އަނބިމީހާ، ފިރިމީހާގެ ރެއާޔަތްތެރިވުމަކީ ކަމުއްދުވެސް، އެމީހަކީ ތަޤްވާވެރިއެއްނަމަ، ކެތްތެރިވާށެވެ. ސަލަބާ، ހުރިހާ ކަމަކީ، ދުނިޔެއުގެ ނޫނެވެ. އެއް ފަހަރަކު، އުމަރު އިބްނިލް ޚައްޠާބު (رضي الله عنه) ގެ އަރިހަށް އަންހެނަކު، އައިސް ދަންނަވިއެވެ. "ޚަލީފާއެވެ! އަހުރެންގެ ފިރިމީހާދޭ، އަހުރެން ރޯދައިގެ ކެތްނުވެއެވެ." ދެން އުމަރު ބިން ޚައްޠާބު، އެއަންހެނާ މިހާރު ވިދާޅުވިއެވެ. "ހުރިހާ ކައިވެނިތަށް ބާރުކުރިވަޔިވަސް، ރޯދަގެ މަސައްކަތް ނޫނެވެ. ކައިވެނިޖަހާ، ދުނިޔެމައިދޭގައިވާ ގުޅުމެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު، އަހަރުމެން

ދަރުވެގެންދާނެއެވެ." މާނައަކީ، ހުވަފެނުގައި ޝަރުޢީ ހިތްވަރެއް، ހުރިހާ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ކައިވެންޏަކީ، ދެމަފިރިން އެ އަޅާ ބިންގަލެވެ. މުސްލިމު
އާއިލާއެއް ބިނާކުރުމެވެ. ދަރިން ހަދައި ތަރުބިއްޔަތުކުރުމުގައި ތަރުބިއްޔަތުގެ ކުރުމެވެ. ދަރިވަރުންގެ ދުނިޔެއާއި ކަންތައްތަކުގައި ވަރަށް
އާދޭސްކުރައްވައި، ރަނގަޅު ހުރުމެވެ. އާއިލާއަކީ، އެއީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ބިނާގެ
އަސާސްތަކުގެ ހުރުކަމި ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އުމުރުގެ ކަބައިގައި ބިނާ ހިމަހަމަޖެހުން ކަމެއްވާނަމަ، އުމުރުގެ ކަބަގައިގައި ބިނާ
ތޮބިވާ އެހެން ކަންތައްތަކެއް ކަމެއް ވާނެއެވެ. އަދި އެއީ ބަދަލުކޮށްކަމުގައި ވާނެއެވެ. ކަންތައްކަމެއް، އަބޫބަކުރު (رضي الله عنه)
ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަމެއްހިފާނެވެ. ސަބަބަކީ، އަޅުބައިކު އިބްނު އަދުއްލާއާހިބީ، ވަރަށް މައިފިރި ދަރަޖައިގައެވެ. އަދި ބައްޕަ ބޭފުޅުންވެސް،
ދަރިފުޅު އާދަމުކަމުގައި ފުމަރުވެ." އެހެންކަމުން، ގޮތަކީ، ފިރިމީހާއި ދަރަނި ދިޔައީ ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، ހުރިހާވެސް އެއްކަލަ
ދަރިންނާއި ނޫނެވެ. އަހަރެމެންނަށް ދަރިފުޅުމީގައި ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަޖުރެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް އެކަންތައްތައް ލިބޭނީ،
އިންޝާءالله، އާޚިރަތުގައެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، އަނަސް ބިނު މާލިކު، ރުޢައްޔާ (رضي الله عنه) އަވަހާރަވެފައިވާ ދަރިފުޅުގެ، އެކަށީގެންވާ އަސްހާބުކަމުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.
"އޭ އަހުރެންގެ ތޮބިވާ އަސްހާބުންނެވެ. އާޚިރަތުގައި އަހުރެންގެ ދަރިންތަކުގެ އަސްހާބުކަމާ ކަމުގައިވުމަށް ބިނާ ބޭނުންނަމަ، ދަރިން
އަހުރެންނަށްފަހު، އެހެންއެއްވެސް މީހަކު ކައިވެނި ނުކުރާށެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އަޅު
އަހުރެން އިޔާލާ. "ބިޔާވަސް، ބިނާގެ އެންމެފަހު ފިރިމީހާއި އެކަމެއެވެ." އެހެންކަމުން، މިދުނިޔޭގެ، އުޚުރަވީ ދަރިންނާއި ގުޅިފައި އެއް
ކަންތައެވެ. އަދި އުޚުރަވީ ގުޅިފައި، އަދާކުރާ ވަރަކަށް ދަރިކަލުން ބޭނުންވާ އަހަރެ ކަމަކީ، ރުޅިވީ ހިނދުގެ ވަރަށްވެއެވެ. އަދި
އާއިލާބުން މިލިއަން ނިސްބަތްވާނެ.

ދުނިޔެއިންނާމެދު އަހުރެން ހަސަދަވެރިވީ ނުވާނެހެއްޔެވެ؟

އެހެނީ، ދުނިޔެއިންގެ މައުލޫމާތު ބަލައިލުން، ފިރިހެންނުންނަށް ކަންތައްތަކަށް ވަރަށް މިނަ އަނބިން ލިބޭއެވެ. އެހެނީ، ބައެއް ފަހަރަކު
އަހަރެމެންގެ ދުނިޔެއިންނަށް ބާރުވެރިގެ އިހުސާސާ ކުރިއަރާނެއެވެ. އަޅުގަނޑު މިއަންނަވާ ވަރަކަށް، ދުނިޔެއިންގެ ހިތްހަމަޖެހުނެވެ.
"ފިރިމީހާ ކަންތައްކަމުގައި މިހުރި މަސައްކަތްކުރެވިދާ، ފިރިމީހާ ކަންތައްކަމުގައި މިހުރި އަނބިންނާއި ކައިވެނިކުރާފައިވޭ، އަހަރެން ވަރަށް
ހަމަޖެހި ދުނިޔޭގައި އޭނާ ގޭގުކުރިމެވެ. އަހަރެންނާއި އޭނާ ދުނިޔޭގައި ކައިވެނިކޮށްގެން އުޅުނިމު، އޭނާ އެހެން މިހަކާއި އިޖުރު
ކައިވެނިޖެއް ކުރިމަ އަހަރެން ނުދިނީމެވެ. އެކަމަކު، އޭނާއަށް ކަންތައްތައް ދުވުމުން، އޭނާއަށް މިހުރި އަނބިން ލިބޭނެ ހުއްޓެވެ!
އެހެންކަމުން، މިކަމުގައިއޭ ކަންތައްތައް ހުއްޓެވެ!"

ތުހުމަތު އުޅުއްވާނެއެވެ. އެންމެ ފުރިހަމަ ދިރިއުޅުމެއް ދަރަސްކަރާން އޮތީ، ކަންތައްކަމުގައި ބިނާގެ ހަބައިގައި އެއްވެސް ނުރަކަލު ހިލޭގައި
ނުހުންނާނެއެވެ. އެއްވެސް މީހެއްގެ ހަބައިގައި، އެއްވެސް ނުރަކަލު ހިލޭގައި ނުހުންނާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ފަރުމާކުރެއްވީ،
އާއިލާ އުމުރުގެ ހިތްގައިވާ ނުރަކަލު ހިލޭގައިވާ ނުހުރެވޭނެއެވެ. އެހެނީ، އެއްވެސް ހަސަދަވެރިކަމެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެއްވެސް
ހިތްދަތިކަމެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެއްވެސް ނާއުންމީދުވުމެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެއްވެސް އަނިޔާވެރިވުމެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އަދި މިފަދަ
އެއްވެސް ކަމެއް ކަންތައްކަމުގައި ނުހުންނާނެއެވެ. ދުވަހަކުން ދަރަންނަވާފައިވާނީ، الله سبحانه وتعالى އަށް އާއިލާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
ދެއްވާފައެވެ. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ކަންތައްތައް، އާއިލާ ދެއްވާފައެވެ. އަދި އަންހެނާ ބޭފުޅުންނަށް ކަންތައްތައް،
އާއިލާ ދެއްވާފައެވެ. އަދި ކޮންމެ މިސްކީނު އުމުރާ ކަންތައްތަކެއް، الله سبحانه وتعالى އުމުރުކަމަށް ދެއްވާފައެވެ. އަދި
ހުރިހާ ދީނަ އަސާސް ބޭފުޅުންނަށް الله سبحانه وتعالى ދެއްވާފައެވެ. މިއީ ހަޤީގަތެވެ. އަދި މިއާއި ޚިލާފަށް އެއްވެސް
މިސާލު ބޭނުމަ، އުމުރުގެ އަސާސްތަކުގެ ކަންތައްގައި އެބަހުރި ތޮބިވާ ނޫނެވެ. މިކަމުގެ ހަޤީގަތް މިދުނިޔޭގައި ހުރިނަމަވެސްއެވެ.

އަދި އެމީހަކު ބޭނުންވާކަމެއް، الله سبحانه وتعالى އެމީހަކަށް ދެއްވާނެއެވެ. ޖަނަވަރުގައި ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް މަދުވެގެން ދެ އަނބިންވެއެވެ. އަދި އަންހެނުންނަށް ބަލާއިރު، އަންހެނުންނަށް ބޭނުންވާ އުދުންބަލާއި އަދި ބޭނުންބަކާއެ ވެއެވެ. އަދި މިދުނިޔެ ހުރިހާ އުދުންބަލާއި އަދި ބޭނުންބަލައް ޖަނަވަރުގައި ފުދިގެންދާނެއެވެ. އަދި އިބްރަހީމްވެސް ބިޔާސްއެވެ. އެގޮތުން، އެއްވެސް ސުރަތަކު އިޔާސްއެއް ކުރުވިގެން ނުވާނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، ސައިކޮލޮޖިކަލް ޚާއިންޖަކުން ބަލާއިރު، އަންހެނަކު، އެއްގޮތަކަށްވެސް އެއް ފިރިއަކަށްވުރެ ގިނައިން ހުރުމަކީ ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަންހެނުން ސައިކޮލޮޖިކަލް ގޮތުންވެސް، ފިރިހެނުންނާއި ބަލާބަލާ. އަދި އިންސާނުން ހަލާލު ކުރައްވާ އިލާހު، الله سبحانه وتعالى އެވެ. އަދި އެއިލާހަށް، އެއިލާހުގެ މަހުލޫގު ދީނަށް ޓަކައި ފެންވާނެ ގޮތް ގޮތް ފެންވެގެންވެއެވެ. ބިބާއަށް ހިތަކަށްޖެހުނު ބިބޭނުގޮތް، الله سبحانه وتعالى އަށް ބޭނުވާ ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅުއްވި ނިކަމެވެ. އިބްނު ކަޘީރު (رحمه الله) ވިދާޅުވަނީ، "ދުނިޔެއާއި އަދި އާޚިރަތުގައި، ދީނުގެ އިލްމުވެރިން ބޭނުންވެއެވެ. މުސްލިމުންނަށް، ދީނީކަމުގައި އިލްމުވެރިން ބޭނުންވެއެވެ. އެއީ އުމީހުންނަށް ތަޢުލީމު ދަސްކޮށިދިނުމަށެވެ. އަދި އުމީހުންނަށް ޖަނަވަރުގައި އިލްމުވެރިން ބޭނުންވެއެވެ. އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ހަލާލުކަމުގައި ދަރިންނަށް ކަނޑައަޅައަޅާ އެނގުމަށަށެވެ." އެގޮތުން، ހަރަދުވެރިންނަށް ދަރަޔާ ކުރި ކަނޑައަޅައަޅާކަށްކަންވެސް، ހަރަދުވެރިންކަށް ނޯނިވެއެވެ. އަދި ހަރަދުވެރިންނަށް الله سبحانه وتعالى ގެ ހަލާލުކަމުގައި އެދޭނޭ ކަނޑައަޅައަޅާ އެއްގަމުވެސް، އިލްމުވެރިންގެ ފާއިދާއި ހަރަމްޖެހިފައިނުވެއެވެ. އެކަމަކު، ދީޝާ ބޭނުންވާ ކަނޑައަޅައަޅާ الله سبحانه وتعالى ދެއްވާޖެހޭނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެ ކަނޑައަޅައަޅާ ދީބާއަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ދީބާގެ ފިރިމީހާއަށް ޒުރިޔާތިކުން ދީބާގެ ކަންބޮޑުވާ ނުވާނެއެވެ. ދީބާ ޖަނަވަރުގައިވާނީ، ވަރަށްވެސް އުފާވެރިއެވެ.

އެކާލީސްވަނަ ސަބަޤު

ރަނާއި ރިހިނާ ތަށިތައް.

ކާންބޯއިރަށް، ތިބާއާއި ތިބާގެ އަނބިކަނބަލާއި ދަރިން، ޖަންނަތުގެ ރަނާއި ރިހީގެ ތަށިތަކުން ކާބޯތަކެތި ކައިބޮއެއްނުވާށެވެ. އަދި ހުރިހާ ތަށިތަކުން ތިބާއަށް ރަނާއި ރިހީގެ ތަށިތަކުން ކާބޯތަކެތި ބޭނުންވާނެއެވެ. އަދި މިހާތަނުން ތިބާ ރަނާއި ރިހީގެ ތަށިތަކުން ކާބޯނުވާނަމަ، ތިބާގެ ތަށިތަކުގައި ތިބާގެ ބޭނުމަށް ތަކެތި ލިބޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާގެ ގޮތުގައި ތިބާއަށް ހުރިހާ ތަކެތި ދެވޭނެއެވެ. ތިބާގެ ކުރިމަތީގައި ތިބާއަށް ހުރިހާ ތަކެތި ލިބޭނެއެވެ. އަދި އާއިލާގެ ތިބާއަށް ދިނުމަށް، ހުރިހާ ތަކެތި ބަރަކާތްތެރިވާނެ، ތިބާ ތަހުލީލު ކުރާނީ ދުނިޔޭގެ ބަލާތަކުން، ތަނަވަސްކަމާއި ތިބާ އެހެން ތަކެތީގެ ތަޞައްވުރުތަކާއި މިންގަނޑު ސަލާމަތް ކުރުމެވެ. އޭނާގެ، މިހާރު ތިބާއަށް އުޅެން ލިބޭނެއެވެ.

ވަރަށް ގިނަ ތަޞައްވުރުކުރެވޭ ތަކެތި ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިހާރު ތިބާ ފަރުބަދަތަކާއި ސަލާމަތުން ލިބޭނެއެވެ. ބެލެމުން ތިބާ ބޭނުންވާ ހުރިހާ ތަކެތި ލިބޭނެއެވެ. ވަރަށް ގިނަ ދަރަޖަތަކުގެ ތަކެތި ތިބާއަށް ލިބޭނެއެވެ. ސަލާމަތުގެ ތެރެއިން ތިބާ ފަހަރެއްގައި ސަލާމަތް ތަކެތި ލިބޭނެއެވެ. ރިއްސާ ތިބާއަށް ތަސައްވަރުކުރެވޭ ހުރިހާ ތަކެތި ލިބޭނެއެވެ. އެ ތަޞައްވުރު ތިބާގެ ރަނާއި ރިހީގެ ސަލާމަތެވެ. ސަބަބަކީ، އެ ތަޞައްވުރުތަކަކީ ތިބާއަށް ތަޞައްވަރުކުރެވޭ ތަކެތި ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަންނަތުގެ ތަކެތި ތިބާގެ ތަޞައްވުރުގައި ބޭނުންވާ ތަކެތީގެ ތަފާތުކަމެވެ. ތިބާއަށް އެ ތަކެތި ތަސައްވަރުކުރެވޭނެ ތަނެއް ނޯވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެ ރިއްސަކީ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ތަކެތިވެސް ހިމެނޭ ތަކެތިއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާއަށް ތަސައްވަރު ކުރެވޭ ތަކެތި ނޫނެވެ! والله اعلم

އެވެ. އޭނާ ކޮބައިތޯ ދެނެގަތުމަށް، الله سبحانه وتعالى އެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَاْ ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَاْ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ މާނައީ، "އަދި ރިހިނާ ކަންފަތްތަކާއި، ބިއްލޫރި ތަށިތަކާއިގެން އެއުރެންގެ މެދުގައި ބުއިމަށް ހިނގާނެއެވެ. އެތަކެތި ބިއްލޫރި ފަދައިން ވެއެވެ. ރިހީގެ ބިއްލޫރި ތަށިތަކެވެ. އެއުރެން އަޑުއިވޭ، އެތަކެތި މިންވަރު ކުރައްވައެވެ. (އެބަހީ، އެތިބާތަކުގެ ބޭނުންތެރިކަމާއި އެތިބާތަށްޓަށް އަޅާފައިވާ ތަށި، އެއުރެން ބޭނުންތެރިކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައެވެ.) (سورة الإنسان 15-16) އެހެންކަމުން، އެއީ ކުރިއްސާބޮޑާ ސާފު، އެތެރެފެންނަ ތަށިތަކެވެ. އެކަމަކު، އެއީ ބިއްލޫރިއެއް ނޫނެވެ. އެއީ ރިހީގެ ތަށިތަކެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާއަށް މިދުނިޔެ މަންޒަރުގެތެރެ، ތިބާއާއި ތިބާގެ އަނބިކަނބަލާއި

މަޝްވަރާކުރެއްވިއެވެ. މިބާ އުތިރިތަކާދުރު ވަރަށް ހައިރާންވެއްޖެއެވެ. "މިހިރަ ތިރިތާއް ބަރާބަރުކުރާށެވެ! ދިޔޭ އުޙުދުފުރުނަ ރިޔާގެ ތިރިތަކުން! އަހަ އަޖައިބުން ނުވާނެއްހެވެ!..." ކޮންފަދައަކަސް، މިބާގެ ހާދިޘްއްގެ ގޮތުގައި ހުރީ ދަންނަވާލެވިއެވެ. "މިބާއަށް މާ އަޖައިބު ކުރުވަނިވި ތަނަކަށް، އަހަރެން މިބާ ގެންގޮސްދެއްވަން ހެއްދެވި؟" އަޑުއިން، އެބޭކަލުން، މިބާއަށް ދިވިފައިވާ ހާއްސަ ދެބަލިކާ ދާއިރާދުވަސްކަލި، މިއާ ދުކަނބަޔަށް އަތަނަށް ގެންގޮސްދެއްވާނެއެވެ. އަޑުއިން، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ދޭ ބަލިކާއެވެ. އަދި އެތަނުން އެއް ބަލިކާގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ހުރެދިޔަގޮތަށް، ރަނގަޅުވެއެވެ. އަދި އަނދައިބަލިކާގައި ހުރިހާ އެއްޗެއް ހުރެދިޔަގޮތަށް، ރިހިންނެވެ. އަޑުއިން، ރިހީގެ ބަލިކާއަށް މިބާ ވަންނާނެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ފެންނާނީ، ގަސްތަކާއި، ގަނޑުވަރުތަކާއި، ތަރުޙާއި، ސަރުސަތާއި، ދަޖާއި، ތަފްސީލަކާއި، ޙައިލްސްތަކާއި .... މިހެރިހާ ތަކެއްޗެއް ރިހިން ހުރެދިޔަގޮތަށް ތަނެވެ. ދެން މިބާފެނި، އަނެއް ބަލިކާއަށެވެ. އަދި އެތަނުގެ ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް ހުރެދިޔަގޮތަށް، ރަނގަޅުވެއެވެ. އަދި މިބާއަށް ފެންނާނީ، ގަސްތަކާއި، ގަނޑުވަރުތަކާއި، ތަރުޙާއި، ސަރުސަތާއި، ދަޖާއި، ތަފްސީލަކާއި.... މިހެރިހާ ތަކެއްޗެއް ރަނގަޅުން ހުރެދިޔަގޮތަށް ތަނެވެ. އަޑުއިން، މިބާގެ އަނބިކަނބަލުން އުފެދުމާ މިބާއަށް ދަންނަވާފަތް، "އަހަރެން ނަގާނީ، ރަނގޮޅު މިބަލިކާއެވެ. އަދި ރިހީގެ ބަލިކާ، މިބާ ނަގާށެވެ. ސަލާމަތް، ފިރިހެނުންގެ މަތްކަށް ރަނގު އެއްޗެހިކަމެވެ." އަނބަކަށް ދެން ގައިދު ދަންނަވާނެއެވެ. ދިޔައީކަމީ، މިއާ ދުކަނބަޔަށްގެ މައްޗަށްވަސް ހާލެއެވެ. މިބާ ބޭކަލުންނަށް، އަޑު ތަނުގެ ކަލެއްގައިވާނަމަ، ދިޔައީބަށް ރަނގަޅު ތަނަކާ، އަދި ދިޔައީތަނަކާ، އަޖައިބުކާމާއި، އަވާރިކާމާއި، ރިހިހަމަޖެހުމާއި، އަޅާނުކުރެވޭ ބަޔާނުކުރާ ދިޔައީ ރިހިހަމަޖެހުމާ އެތެރެގައިވާ، އަދި އިއްޔާރިކާމާ ރަނގަޅު ތަނަކާ، އަދި ނަރުސިސް ގަނޑަކާއި، ރިހިހަމަޖެހުމާ ތަނެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހިލާރުކުރައްވަނީ، "... ދެން ހަމަކަށަވަރުން، ޖަންނަތުގައި ހުރިހާ ދެބަލިކާވެއެވެ. އެބަލިކާގައިވާ ކަންތައްތައް ހުރިހާ ރަނގަޅެވެ. އަދި ހަމައެކަހަލައިން، ރަނގަޅު ދެބަލިކާވެއެވެ. އެބަލިކާގައިވާ ކަންތައްތައް ހުރިހާ އެއްޗެއްވެސް، ރަނގަޅެވެ." (މުސްލިމް 346/1)

މިސްރަބުންނާއި ފަހަރެއްގާއި، އެއްޗިހިގައިވާ

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގައި މިސްރަބުންނަށް ލިބޭ އެތެރެވެރިކަމުގެ އެއްޗެހި، އެރަނގެއިވާ ސަބަބު ހާލެވެ. އަޑުއިން، ޖަންނަތް ފަހަރެއްގައިވާ ދިޔައީ ބުޑާމަށާއި ހަމަހަމަގެ ތަނެއްވާނެކަން ދިޔައީނަށް ރިހިނެވެ. މިއާލިމުން، ޖަންނަތް، ވަރަށް މާބަނީ ސުބުހާނަހު ރަސްކުރައްވާ ތަނެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އަރުވެރިންނަށް، އެމީހުން އެއްގައި ބަލިބަލިކާ، އަދި އެގައި ވަރަށް ގިނަ ވަޔާ ކޮޅުގައި ބައްކަށެވެ. އަދި މިބާ ބޭކަލުންނަށް، ޖަންނަތުގައި މިބާގެ މަސްސަތުގެ، ޖަންނަތުގެ އަންބަރުން ބަލިއެތެރެވެރިކަމަށް ކަށަވަރުވެ ހުރިހާއެވެ. އަދި އެއީ ވަކި މިންވަރެއްގެ ކަލެއް ނެތެވެ. އަދި މިބާ ބޭކަލުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އާއި ބަލިއެތެރެވެރިކަމަށް ކަލެއްގައިވާގޮތަށް، މިބާއަށް އެކަކު ކުރުވާނެއެވެ. މިބާ ބޭކަލުންގެ، އެކަލޭގެފާނު ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު އަހަރެން، ރަސްކުރައްވާ ކަންތައްތައް ކުރައްވާނެއެވެ. މިބާ ބޭކަލުން ކަލެއްގެއްވެ، އެކަލޭގެފާނު މަސްވަރާ ކުރައްވާނެއެވެ. މިބާ ބޭކަލުންނަށް، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސިފައިގެ، މިބާ ބޭކަލުންގެ އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ. މިބާ އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން ބަލިއެތެރެވެރިކަމަށް އެއްގައިވާ އެތެރެވެރިކަމަށް، ރަސްކުރައްވާނެއެވެ. އަދިވެސް ޖިބްރީލް ފަހަރެއްގެ މަތިންނެވެ، މިބާއީ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަހަރެމެންގެ ދަރިކަލުން ކަލެއްގައިވާނެއެވެ! ހަމައެކަހަލަ، މިބާ ބޭކަލުން، މޫސާ (عليه السلام) އާއި ބަލިއެތެރެވެރިކަމަށް ކަލެއްގައިވާ، އެކަލޭގެފާނު ކަލެއްގައިވާ ރަސްކުރައްވާ ކަލެއްގައިވާ، އެކަލޭގެފާނުގެ ވަރަށްގައި ކަންތައްތައް ހިނގާފައިވާ ފަހަރެއްގާއި ހަމައެކަހަލައިން، މިބާ އެއްގައިވާ މިބާޝާރާއެވެ. ހަމައެ މިބާ ބޭކަލުން، އާދަމް (عليه السلام) ގެ އަރިހަށް ގޮސް، އެކަލޭގެފާނު ވަރަށްގައި ކަންތައްތައް ކަލެއްގައިވާ، އެކަލޭ ހަމައެކަހަލައެވެ. އަދި މިބާ ބޭކަލުން، މިބާ އާދަމް (عليه السلام) ގެ އަރިހުގައި ސަލާމަތްކުރައްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔެއަށް އަންނަން ފެނިގެންދާއިރު، ދުނިޔެ އަހަރު ގާތު ދިޔައީ، އަހަރެން ދުނިޔޭގައި ޖެހިގެން ވާނެއެވެ. ސަލާމަތް، ޖަންނަތުގައި އެއްގައިވާ ހުރިހާ ސަލާމަތްކަމެއްގައި ވަރަށް

ކުޅެދުންތެރި އުޅޭކަން ނުޖެހޭނެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ހިތާ ބޭނުން ދިރިހާއި ބައްދަލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި މިބާ ބޭނުން ވަރަށް އުފާވެރިކަމާއެކު
ވުޖޫދު ހޯދައިދެއްވާނެއެވެ. އެބަހީ، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް މިފަދަ ދިނަ ވާހަކައަށް ޢުތުބާރުކުރުމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައިވެއެވެ.
އެންމެފުރިހަމަ ނިޢުމަތްތަކެއް، ހަމަހަމަކޮށް ދެއްވުމަށް އެކުލަ ދުނިޔޭ، الله سبحانه وتعالى ވަޢުދުވެވޮޑިގެންވެއެވެ. وَنَزَعْنَا مَا فِي
صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ގޮތަށް، "އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައިވާ ހަސަދަވެރިކަން
ވަކިކުރައްވާނީމުއެވެ. (އެބަހީ އުފާވެރިކޮށް) ތަޚުތުތަކުގެ މަތީގައި އެކަކު އަނެކަކާ ކުރިމަތިލާމީހުންގެ ގޮތުގައި އަޚުންނެއްގެ ގޮތުގައެވެ."
(سورة الحجر 47) އެބަހީ، ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންނާއި ބައްދަލުކުރެވޭނީ، އުފުލުންތަކާއި ހަމަޖެހުން އުފާވެރިކަމާއި ރަހު ސަބަބަކީ،
އެއްވެސް ދިރުމުގެ ހިތްގައި، ހަސަދައިގެ މައްސަލަ ނުކުރުމާބެހޭ އެއްވެސް ދިރުމެއް، އުފުލުމުގެ ހިތްގައި ނުވާނެއެވެ. ޖަންނަތުގެ
އެންމެހާ ނިޢުމަތް ލިބިގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އުފުލުމުގެ ހިތްތައް، އެކަމުގެ ހިތް
ފަދައެވެ. އެބަހީ، އުފުލުން އެހާމެ އެކަކު އަނެކަކާއި ގޮތުގައުމުގެ ގޮތުގައި ވާނެއެވެ. އެކަމާކުރުން، އަޚުންނާއި އަޚުން
ބައްދަލުކުރި، އެކަމުގެ ޖެހުމުގައި ފުރިހަމަކަން ގެންގުޅުއްވާނެކަމެވެ. އަދި އަޚުންނާއި އަޚުން ބައްދަލުކުރާނީ، އެކަމުގެ ޖެހުމުގައި
ފުރިހަމަކަން ގެންގުޅުއްވާނެކަމެވެ. އަދި އެއްފުރިހަމަކަން، އުފުލުމުގެ ގޮތުގައި ވާހަކަ ދަންނަކަން ފުރިހަމަކޮށްދެވޭނެ ކަމުގައި އުފާވެރިކަމާއެކުއެވެ.
މުސްލިމު ކިޔުންތެރިއެވެ! ސަބަބަކީ، އަހަރެމެންނަށް، އިންސާނުންނަކީ، އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި ނަފްރަތާއި، ހަސަދައާއި،
ދުލެއްވެރިކަމުގެ ގޮތުގައި އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި ހުރެއެވެ. އަދި ޒާތުގެ ދުލެއްވެރިކަމުގައި އަހަރެމެންގެ ހިތުން މިފަދަ ކަންތައްތައް
ނުކުމެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަހަރެމެން ދުނިޔެމަތީގައި އުޅުއްވި، އަހަރެމެންގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ދުލެއްވެރިކަމާއި، ރުޅިވެރިކަމާއި،
ހަސަދަވެރިކަން ފަދަ ކަންތައްތައް އަހަރެމެންގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ހުރުމަކީ، ގޯނާކުރުމެއް އިންސާނުންގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ހުރެދާ
ކަންތައްތަކެވެ. އަހަރެމެންނަކީ، މުސްލިމުންނަކަމުން، މިފަދަ ނަފްރަތު ހަސަދަވެރިކަން ދުރުކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރަންޖެހޭ ގޮތުން އަހަރެމެން
ކުރަންޖެހެއެވެ. އަދި މިފަދަ ނަފްސު ހަސަދަވެރިކަން ސަލާމަތްވުމަށް މަސައްކަތް ކުރުމުގައި، ބަޔަކު މިހެން، އުޅުއްވާ ނަމޫނާ ދައްކާވެއެވެ. އަދި
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ބަލާއިރު، އެކަކުގެ ކުށެއް ކުރެއްވިޔަސް ފަރާތުގައި ހުސްނުވިއިރު، ޖިބްރީލް (عليه السلام) ގާއި
އެހެން މަލާއިކަތުން، އެކަކުގެ އަޑުއިވި ފެއިބެވުމެއްވާ، އެކަކުގެ ހިތްޖެހޭ ހަލާކުވެ، ގަބޫ ޚުތުބާ ނަމާދުކުރަން،
އަހަރެމެންނަށް އަންގައެވެ. އަދި އެބަކަމުން ކިޔާދީފައި، "މިހި ސަލާމަތުގެ ހިއްސާއެވެ." އަހަރެމެން ބިނާކުރި، ސަލާމަތުގެ ދަރުމަން،
އެކުގެ މައްސަލަ ނުފޫޒު ފުރުޞަތު ހުރި އެއްކޮށް. އެހެނިހެން އެއްކޮށް، އެކުގެ ހިތްޖެހޭ ނަމާދުކުރުމެއް ކުރެއްވީއެވެ. އެބަހީ، رسول
الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހިތްޖެހޭ ޝަރީޢަތެވެ. އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ހިތްޖެހޭ ވަންހުގެ ފުރުސަތެއް،
ސަލާމަތަކީ ނަފްސެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެންގެ ދުރުއިން ކޮންމެ މިހާރު ކައިރީގައިވެސް قَرِينْ އެއް ވެއެވެ. ޝައިޠާނާ މިބާއި
އެކުގައިވާ، މިބާ ކޮންމެ ދަރުކަންނަ ސަލާމަތްކަން. އަދި އެ ސަލާމަތްތަކުގެ މަސައްކަތަކީ، މިބާ މަގުފުރެއްދުމެވެ. رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، "މިމަންކަލޭގެފާނަށް ބަލާއިރު، މިމަންކަލޭގެފާނަށް ޝައިތާނާ މުސްލިމުކަންވިއެވެ." އެބަހީ، رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ގެ އުނދަގޫން ސަލާމަތްވިއެވެ. ކޮންމެކަސް، ޖަންނަތުގެ ބަލާއިރު، އެތަނަށް، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް އަހަރެމެން
ދަރަނިވެރިކުރަނީ ތަނެއް ނެތެވެ. ސަބަބަކީ، ދުނިޔެއަށް ބަލާއިރު، މިބާއަށް މިބާގެ އަހާއިލުގެ ޙުސޫލުކުރަނީ އެނގޭއިރުވެސް،
މިބާގެ އަހާއިލުގެ ނަފްރަތު އިޚްލާސްތައް، މިބާގެ ހިތުގެ ވަރަށް ފަސްގައި ހުރެއެވެ. އަދި މިބާ މިބާގެ އެ އިޚްލާސްގައި ޢަމަލު
ހަމަޖެހުމަށް ކުރިމަތިވެއެވެ. އަދި އެއީ މިބާއަށް ހިތްހަމަޖެހުން ގެންގުޅޭ އިޚްލާސްވާނެ. އެހެންނަމަ، ޖަންނަތުގައި މިބާ އެންމެހާ ނިޢުމަތް
ލިބިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ އުފުލުންނާއި ބައްދަލުކުރާ، އުފުލުންނާއެކު ވެލުމު ހޯދައިދެއްވާނެއެވެ. އެބަހީ، މިބާގެ ހިތުގައި
އެއްވެސް ޙަސަދައެއް ނުހުންނާނެއެވެ. وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ "އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައިވާ ހަސަދަވެރިކަން
ވަކިކުރައްވާނީމުއެވެ." (سورة الحجر 47) އެބަހީ، ހަމަ ވަޢުދުވެވޮޑިގެންވި ދުލެއްވެރިކަމެއް، ހިތުން ނުނެގޭނެއެވެ.

ޖަހަންނަމުގެ މީސްތަކުންނާއި ދެކެވޭ ބައެއް ވާހަކަތައް

ކޮންމެއަކަސް، ދެން ބަލާލާނީ، އެއުރެންގެ މެދުގައި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކަށެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٥٠﴾ قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّى كَانَ لِى قَرِينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ أَإِنَّكَ لَمِنَ ٱلْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ أَنتُم مُّطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾ فَٱطَّلَعَ فَرَآهُ فِى سَوَآءِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾ މާނައީ، "ފަހެ، އެބައި އަނެއްބައިގާ ސުވާލުކުރަމުން، އެއުރެންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާއި ކުރިމަތިލައި އަންނާނެއެވެ. އެއުރެންގެ ތެރެއިން ބުނާމީހަކު ބުނާނެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، މިތަނުގައި (ދުނިޔޭގައި) އަހަރެންނަށް ރަހުމަތްތެރިއަކު ވިއެވެ. އެ އަހަރެންނަށް ބުނެއުޅެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާވެސް (ޤިޔާމަތްދުވަސް އަންނާނެކަން) ތެދުކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ހެއްޔެވެ؟ ((އަޅުގަނޑު، އޭނާގެ އަހަރެމެންނާއި، އިސްލާމްދީނާމެދު ޝައްކުއުފެދުން މިހެނެވެ. އަދި އެހާރު ބުނެލައެވެ.)) މިތަންތަން މަރުވެ، ފަސްއަޅާއި ކަށިތަކަށްވެގެން ހިނގައްޖެ ހަމަކަށަވަރުން، މިތަންތަނީ (މިތަންތަން ކުރިކަމެއްގެ މައްޗަށް،) ޖަޒާ ލިބޭނޭ ބައެއް ހެއްޔެވެ؟" ((އަޅުގަނޑު، އެހީއެއް، ޤިޔާމަތްދުވަސް އަންނާނެ ކަމެއްގެ ތެދުވެރިކަމާ މެދު.)) އޭނާ (އެބައި، ވާހަކަދައްކާމީހާ މީހާ) ބުނާނެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ބަލައި ބޭނުންހެއްޔެވެ؟" ދެން އޭނާ ބަލައިލާއެވެ. ފަހެ، ޖަހަންނަމުގެ މެދުތެރޭގައި އެ އަހުލުވެރިޔާ ފެނިގެން އޭނާއަށް ފެނުނެވެ." (سورة الصافات 50-55)

ދެން ދަންނަވާލަންޏާ، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން ބަލާލުމުގެ ހުއްދަ ލިބިދެއްވާފައެވެ. ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން ބަލާލެވޭނެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله އެބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރެއްވީ، ކޮން ކަމަކުންކަން، އެބައިމީހުން ދެނެގަނެވޭނެއެވެ. އަޅުގަނޑު، އޭނާ ބަލައިލާއިރު، ދުނިޔޭގައި އަހަރެންގެ ރަހުމަތްތެރިޔާ ހުރިތަން. އޭނާއަށް، އިސްލާމްދީނާމެދު ޝައްކުއުފެދުނު މިހެނެވެ. އޭނާއަށް، ހިސާބު ބައްލަވާނެ ކަމާމެދު ޝައްކުވެރިވުމަށް މިހެނެވެ. އަޅުގަނޑު، އޭނާއަށް ބަލާލާ ހިނގާށެވެ. އަޅުގަނޑު، އޭނާއަށް، އޭނާ ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއިން ފެނުނެވެ. އަދި އޭނާ އޭނާއާއި ވާހަކަ ދައްކައެވެ. އަޅުގަނޑު، އޭނާ ބުނެއެވެ. قَالَ تَٱللَّهِ إِن كِدتَّ لَتُرْدِينِ ﴿٥٦﴾ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّى لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾ މާނައީ، "އޭނާ ބުނާނެއެވެ. "الله ގަންދެއްވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާ މިވަނީ ހަލާކުކުރުމާއި ގާތްކޮށްލައިފައެވެ. އަދި މިކަމުގެ ފަރާތުން ނިޢުމަތް ދެއްވާފައިނުވާނަމަ، (ޖަހަންނަމުގެ ތެރެއަށް) ހާޟިރުކުރެވޭފައިވާ މީހުންގެ ތެރެއިން މިއަޅުގަނޑުވެސް ހުންނާނެއެވެ." (سورة الصافات 56-57) އަދި ދެން އޭނާ ބުނާނެއެވެ. أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا مَوْتَتَنَا ٱلْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾ މާނައީ، "ފަހެ، ފުރަތަމަ ފަހަރު މަރުވުމުގެ، މަރުވުމަކީ ދެވަނަ ފަހަރަކަށް ނުމަރާ ހެއްޔެވެ؟ އަދި (ޖަހަންނަމުގެ ވަށައިގެން،) އަޒާބު ދެވޭނޭ ބައެއްނޫންހެއްޔެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ބޮޑުވެގެންވާ ކާމިޔާބީ ކަމީ، މިއީމަށް ހަމަގައެވެ."
(سورة الصافات 58-60) ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނާ ދިމާލަށް ގޮވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން ދުނިޔޭގައި، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނާއި ދިމާލަށް ގޮވާލައިފައިވާތީއެވެ. އަޅުގަނޑު، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ގޮވާނެއެވެ. وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدتُّم مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا۟ نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌۢ بَيْنَهُمْ أَن لَّعْنَةُ ٱللَّهِ عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ މާނައީ، "ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ގޮވައި ބުނާނެއެވެ. މިއަޅުގަނޑުމެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، މިއަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވި ކަންތައް، ހައްޤު ގޮތުގައި ހަމަކަށަވަރުންވެސް މިއަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިއްޖެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވި ކަންތައް،

ޙައްޤު ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފެނިއްޖެހެއްޔޯ؟" އެއުރެން ބުނާނެއެވެ. "އާނއެކޭ!" ފަހެ، (އެހިނދު) ގޮވައިލައްވާ ބޭކަލަކު އެއުރެންގެ މެދުގައި ގޮވައިލައްވާނެއެވެ. "އަނިޔާވެރިންގެ މައްޗަށް الله ގެ ލަޢުނަތްވުން ހުއްޓެވެ." "(سورة الأعراف 44)

ކާފިރުންނަށް، މިންވަރަ ވާހަކަ ދައްކަވަނީ، إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجْرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ آمَنُواْ يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَآ أُرْسِلُواْ عَلَيْهِمْ حَٰفِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَٱلْيَوْمَ ٱلَّذِينَ آمَنُواْ مِنَ ٱلْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ ٱلْكُفَّارُ مَا كَانُواْ يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ މާނައީ، "ހަމަކަށަވަރުން، ކުށްވެރި، ފާފަވެރިން (ދުނިޔޭގައި) އީމާންވި މީހުންނަށް ދިމާލަށް (މަލާމާތުގެ ގޮތުން) ހީނލާ ކަމުގައިވީއެވެ. އަދި އެއުރެން، އެމުއުމިނުންގެ ކައިރިންފާއިތުވުމުން، ތިމާގެ އިޝާރާތުން ފުރައްސާރަ ކުރެއެވެ. އަދި އެއުރެންގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތަށް އެނބުރިފައިވާނަމަ، ހިސާބާ ކުރަމުންދިޔައެވެ. އަދި އެއުރެން، މުއުމިނުން ދުށާހިނދު ބުނެތެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، މިބައިމީހުން މަގު ގެއްލިފައިވާ ބައެއްކަން ކަށަވަރެވެ." އަދި މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް ރައްކާތެރިވުމަށް، ބަލަހައްޓާ ބައެއްކަމުގައި އެކާފިރުން ފޮނުއްވާފައެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ، އީމާންވި މީހުން މިއަދު ކާފިރުންނާ ދިމާއަށް ހީނލާނެތެވެ. ދަށްތަކުގެ މަތީގައި (ނިޢުމަތްތަކަށް) ބަލަން އިން ގޮތުގައެވެ. ކާފިރުންނަށް އެއުރެން ކޮށްއުޅުނު ކަންތައްތަކަށް، ޖަޒާދެވިއްޖެ ހެއްޔޯ؟" (سورة المطففين 29-36) އެގޮތުން، ކާފިރުން ދުނިޔެމަތީގައި މުއުމިނުންނަށްކުރި ކޮންމެ ކަމެއްގެ ބަދަލު، މުއުމިނުންނަށް ދޫކޮށްދެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިދުނިޔޭގައި، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނާއި، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނާ ދެމެދުގައި ދެކޮޅުން ބައެއް ވާހަކަތަކެވެ. އަދި އަޢުރާފުގެ ވެރިން ހުރިހާ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނާ މިބާ ބާރުނުވާބަޔެއް ބާރާލާގެ ފެންމަތީ، މިބައި އޮންނާނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން ބާރު ހިނގާނަމަ ފުރަތަމަ ވަނީ ފެނި ހިނގާ ފިރިހެން އޮވެމެ، މިބައި އޮންނާނެއެވެ. އަޚިރަތު ސަލާމެން، الله سبحانه وتعالى މިބައި ދެއްވާފައިވާ ނިޢުމަތަކަށް، މިބާ ޝުކުރުވެރިވާނެއެވެ.

ތަސްބީހައްޤު ފިޔަވައި އިބާދަތް އަދާކުރުން ނޫންނޫން

ކާފިރުނަށް، ޖަންނަތުގައި الله އަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ކަންކަންނެވެ. މިބައި ޖަންނަތުގައި ނަމާދުކުރުމަށް، ރޯދަހިފުމަށް ނުވަތަ ޒަކާތްދިނުމަށް، ނުވަތަ އެހެންވެސް ކަމެއްކުރުމަށް، އަޅުކަން ކުރުވިފައެއް ނުވާނެއެވެ. الله އަށް އަޅުކަންކުރުން އެހެޅުމަން އުވޭ ނިމިފައެވެ. ޖަންނަތުގައި ހަމައެކަނި الله އަށް ކުރާނީ އަޅުކަމަކީ، މިއީ الله އަށް ތަސްބީހަ ކިޔުމެވެ. ބުނާނީ ހަމްދުލައިވަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އެމީހުން ހެނދުނާއި އަދި ހަވީރު، الله އަށް ހަމްދުލަވާ ކިޔާނެއެވެ.

އެކަމަކު، އިންސާނިއްޔަތު ވިދާލެވި، އެއީ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކުރުވަން ދެނިންދިޔައީ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އެމީހުން ގުދުރަތީގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. އަދި އެކަމަކީ، އެމީހުންނަށް މުޅިހިތުން ދޭހަވާ ކަމެކެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އުފާވެރިކަމަށް ވާނެ ކަމެކެވެ. އެމީހުންނަށް ތަސްބީހަ ދެމިދާނެއެވެ. އެމީހުން މިދުނިޔޭގައި ނޭވާ ލަދިއިދާނުއެވެ. އެގޮތުން، الله އަށް ތަސްބީހަ ކިޔުމަކީ، އެމީހުންގެ ނޭވާލެވެ. އެއީ އެމީހުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން ނޭވާގެ ގޮތުގައިވެސް ފައްޔާ ނޫނެވެ. އެމީހުން ނޭވާގެ ގޮތުގައިވެސް، ތަސްބީހަކުރެވޭ. އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި ކުރެވޭ އަޅުކަމަކީ، ނޭވާ އަޅުކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބޭނުން ކުރަނީ އެއެވެ.

ތިބާ ބޭނުންވާ ކޮންމެކަމެއް

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް އެމީހުން ބޭނުންވާ ކޮންމެކަމަކަށް، އެދި ދެންނެވޭނެއެވެ. އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ކަމެއް ބަންދުކުރެވިގެން ނުވެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެންނަށް މިކަމުގެ މިސާލު ދައްކަވާފައިވެއެވެ. ބުޚާރީގައިވޭ، އެއްފަހަރަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) (ވާހަކަދެއްކެ) ކިޔާދެއްވުމަށް އިންނެވިއެވެ. އަދި ބަދަވީންގެ މީހަކު، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި އިންނެވިއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައެވެ. "ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން މީހަކު، ދަނޑުވެރިކަން ކުރުމުގެ ހުއްދަ، އެމީހާއަށް ދެއްވުންއެދި، الله އަށް ދަންނަވާނެއެވެ. الله އެމީހާގެ ގާތުގައި އައްސަވާނެއެވެ. "ތިބާ ތިޔައްޔެސް، ތިބާގެ ހިތްހަމަޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ނުލިބެނީތޯ؟ ((ތިބާ ތިޔައްޔެސް، ނިއުމަތުގެ ގޯތިގައިވެ ނުލިބެނީތޯ! ތިބާ އަލުން ދަނޑުވެރިކަމަށް ދާނީ ޔާއުވަނުއްތޯ! އެކަމަކު، އެމީހާއަކީ، ދުނިޔޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އެ މަސައްކަތްތެރިކަމުގައިވި މީހެއް. އަދި ޖަންނަތުގައިވެސް އެމީހާ ބޭނުންވަނީ، މަސައްކަތްތެރިކަމަށް. އެހެންކަމުން، މިއީ ޖަންނަތުގައި ދަނޑުވެރިކަން ކުރުމަށް ބޭނުންވާ މީހެއް.)) ކޮންމެއަކަސް، އެމީހާ ދަންނަވާނެއެވެ. "ޔާއްރައްބެވެ. އެހެނަސް، އަހުރެން ދަނޑުވެރިކަން ކުރަން ހިތްވެއެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، އެމީހާއަށް ދަނޑުވެރިކަން ކުރުމުގެ ހުއްދަ ދެއްވުމުން، އެމީހާ އޮށްޓަށް އިންދާނެއެވެ. އަދި އެސްތިވަދައިޖަހާއިރުގެ ތެރޭގައި ގަސްތަށް ބޮޑުވެ ފުރިބަރުވެ ފައްކާވޭ، ވަޑާވޭ، އަދި (ގޮވާން) ކަނޑާވުރުވާނެއެވެ. ((އެގޮތުން، އެމީހާ ބިންގަނޑަށް އޮށްޓަށް ދޫކޮށްލުމާއެކު، އެސްތިވަދައިޖަހާއިރުގެ ތެރޭގައި، ގަސްތަށް ބޮޑުވެ ފުރިބަރު ސަރުޖަހަން ބޮޑުވެ، އެތަކެތި ހޭދަކޮށް، އަދި ގޮވާން ކަނޑާވުރުވާނެއެވެ.)) ކޮންމެއަކަސް، ދެން الله އެމީހާއަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އޭ އާދަމުގެ ދަރިފުޅާއެވެ! ނަންގަވާށެވެ. (ގޮވާން) އެއްކޮށްލާށެވެ. އެއްވެސް އެއްޗަކުން ތިބާގެ ހިތެއް ނުފުރޭނެއެވެ." ((މާނައަކީ، އަދަމުގެ ދަރިޔާ އަބަދުވެސް އެދުމުންދާނެ، އިތުރަށް ލިބުމަށްޓަކައި.)) ކޮންމެއަކަސް، އެވާހަކަ އަޑުއެހުމަށް އިންނެވި ބަދަވީންގެ މީހާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެންނެވިއެވެ. "އެމީހާގެ، ޤުރައިޝީންގެ މީހަކަށްވާނެ. ނުވަތަ އެމީހާގެ، އަންސާރުންގެ މީހަކަށްވާނެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން ބަދަވީންނަކީ، ޖަންނަތުގައި ދަނޑުވެރިކަން ކުރަންބޭނުންވާ ބައެއް ނޫނެވެ. (މާނައަކީ، ޤުރައިޝީންގެ ތެރެއިން، ނުވަތަ އަންސާރުންގެ ތެރެއިން މީހުން ފިޔަވައި، އެހެން ބައަކު ޖަންނަތުގައި ދަނޑުވެރިކަން ކުރުމަށް ނުދަންނަވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، ބަދަވީންގެ މީހުންނަކީ، ދަނޑުވެރިކަންކުރާ ބައެއް ނޫނެވެ. ބަދަވީންނަކީ، އެމީހުންގެ ނަމަވެސް ސޫފީތައް ގެންގުޅެން، ވާރުވާ ދިރާސާކަން ދަރަޖަކުރާ ބައެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޖަންނަތުގައި މިހާރު ދަނޑުވެރިކަން ކުރަން ބޭނުންވެގެން، އެމީހާ އެކަމަށް އެދި الله އަށް ދަންނަވާނެކަމަށް އަޑުއިވުމުން، ބަދަވީންގެ މީހާ، ގާތުކަން ހައިރާންވެފައެވެ.) އެހެންވެސް، އޭނާ ދަންނަވައިދިނީ، އެމީހުންވީ، މަދީނާގެ މީހުންނަށެވެ. ސަބަބަކީ، މަދީނާގެ މީހުންނަކީ، ދަނޑުވެރިކަންކުރާ ބައެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް މިއަޑު އިވުމުން، އެކަލޭގެފާނު ހިނިތުންވެވަޑައިގެންފިއެވެ." (ބުޚާރީ 538/39/3 ބައްލަވާފައްޓުން އެދުން)

ކޮންމެއަކަސް، ތިރިމިޒީގެ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ. "ޖަންނަތުގައިވާ މީހަކު ކުދިން ލިބުމަށް ބޭނުންވެއްޖެނަމަ، ބަނޑުބޮޑުވުމާއި އަދި ވިހެއުމާއި އަދި ކުއްޖާ ބޮޑުވުން، އޭގެ އެދޭގޮތަށް، ވަގުތުން ހިނގާނެއެވެ." ކޮންމެއަކަސް، މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ ކޮބާކަމާމެދު ޚިލާފު ހުރެއެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި، ތަފާތުވެސް ޖަންނަތުގައި ދުނިޔޭގެ އުސޫލު އަލަށް ހަދައިގެން، އެކަން ކަމާބެހޭނެކަމަށް ވަގުތެއް ނުހިނގާނެއެވެ. އެކަމަކު، ކުދިން ލިބުމެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އިބްނުކަޘީރު ވިދާޅުވޭ، މިހަދީޘްގެ މާނައަކީ، މިހެން އެކަން ބޭނުންވެއްޖެނަމަ، އެކަން ހިނގާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުން އެކަމެއް ބޭނުންނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިތަނުގައި ބައްޔާދުކުރެވިފައިވޭ، وَلَاكِن لَايَشْتَهِي "އެކަމަކު، އެމީހުން އެކަމަކަށް ނުއެދޭނެއެވެ." އަދި މިކަމުގެ ސަބަބުން، އަތްބާނި ވަރަށް ގިނަ ޢިލްމުވެރިން ސާބިތުކޮށްފައިވެއެވެ. އަދިވެސް ޖަންނަތުގައި ބައްދަލުވުން ވާހަކަ ދައްކަވާލައްވާ، އަހުންނާއި ކުރުން ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު ސުވާލުކުރެވޭ، "މިކަން ފަދަ ހެއްޔެވެ! އެކަން ވާނީ ހެއްޔެވެ! އަހަރެމެންނަށް މިފަދަކަމެއް ކުރެވިދާނެ

ހުއްޓެވި! އަހަރެމެންނަށް އެވެނިކަމެއް ކުރެވިދާނެ ހުއްޓެވި!..." މިސާލަކަށް، ދަށުދަރަޖައިގައިވާ މީހަކު، މަތިދަރަޖައަށް ގެންގޮސްދެއްވުމަށް އެދި، الله އަށް ދެންނެވުން ހުއްޓެވި؟ އަދި މިއީގެ ޖަވާބަކީ، "އާނއެކޭ" ކަމުގައިވާނަމަ، އެމީހާއަށް ކިހާ މައްޗަކަށް ދެވިދާނެ ހުއްޓެވި؟.... މިކަމުގެ ސަބަބަކީ، މިދުނިޔެ ކަންތައްތަކުގައި އަރާފުން ވަރަށް ގިނަ އޮޅުންތަކެއް ސަލާމަތްވެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިބުނުގައި ބާރުނުކުރެވިފައެވެ، މިހެން ކަމަކަށް ބޭނުންފުޅުވެއްޖެނަމަ، އެކަމެއް ހިނގާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެހެނަސް އެކަމަކަށް ނުއެދޭނެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ތިބޭ ނުއެދޭނެ ކަންތައްތަކެއް ވެއެވެ. މިސާލަކަށް، އެންމެ މަތިވެރި ދަރަޖަ ތިބޭއަށް ލިބުމަކަށް، ތިބޭ ނުއެދޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެދަރަޖައަކީ، އެމީހެއް ބާކީވާކަށް ހަމަޖެހޭ މަގާމުއްކަން ތިބޭ އެނގޭނެއެވެ. ތިބޭ ހުންނާނީ، ތިބޭ ޝުކުރުވެރިވާ މަގާމުއެއްގައެވެ. އަދި ތިބޭ ހުންނާނީ، الله ގެ ހަޟްރަތުން ތިބޭއަށް ދެއްވި ބާއްޖަވެރިކަމާއި މަގާމުގައި ހިތްހަމަޖެހިގެން، ބައެއް ކަންތައްތަކަށް ތިބޭ ނުއެދޭނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ، ޖަންނަތުގެ ދަރުދަރަޖައިގެ މަގާމަކަށް ދިޔުމަށް ދެންނެވުމުގެ ބަދަލުގައި، އެކަންކުރުމަށްވެސް ތިބޭ ވަރަށް ކުޑަވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިހާރުވެސް ތިބޭ ތިބީ، ވަރަށްގިނަ އުފާވެރިކަމާއި ހަމަހަމަ ސަލާމަތުގައެވެ. އަދި ޖަންނަތަށް އެންމެފަހުން ވަންނަ މީހާގެ ހަދީޘްއަށް ބަލައިލާ، އެއްކިބާވެގެންދާ ބާރުންނުކުރެއްވެނީ، الله އެމީހާއަށް ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައި ވާހަކަ އެއްކޮށްގެ 10 ގުނަ ދެއްވުމުން، އެހާގެ ބޮޑުތާކުރުމުގެ ދެއްކުމެއްގެ ބަދަލުގައި، އެހާގެ ކައިރިއަށް ޖެހިލުމުގެ މަގާމުގެ މީހާއަށް ބޮޑުވާނެއެވެ. އަދި އެކަމަކުވެސް، އެހާއަށް ބޮޑުވާނެއެވެ. "އެންމެ ފަހުން، އަހަރެމެންގެ ކައިރިއަށް މިބާ ގެންގޮސްދެއްވި الله އަށް، ޙަމްދު ހުއްޓެވި." އަދި އެހާއަށް ދެއްވުން އަންބަކަނބަލުން އެހާއަށް ގެންގުން، އަދި އެކަމަކުވެސް އެހެންބޭފުޅާ އަޅާ އެހާއަށް އިތުރުން، އެހާ ބޮޑުވާނެއެވެ. "الله އަހަރެމެންނަށް ރަޙްމަތް ދެއްވައިފިއެވެ. އަދި އެއިރުގެ އަހަރެމެންނަށް ދެއްވި، އެހެން އެއްވެސް މީހަކަށް ދެއްވާފައި ނުވާ ނިޢުމަތްތަކެވެ." އެހެންވީމާ، އެހާ ހުންނާނީ، الله އެހާއަށް ދެއްވި ނިޢުމަތާއި ވަރަށް ބޮޑުކޮށް އުފާވެފައެވެ. އެހާ ހިތާމައިން، އެންމެ ހުސްވެގެންވެސް، އެހާއަށް ކަމެއްނެތެވެ. ޖަންނަތުގައި ވަރަށްވެސް މަތިވެރިވެގެންވާ ދަރަޖަތަކެއް ވާކަމެއް، އެހާއަކަށް ނުނިގޭނެއެވެ. އެހާ ހުންނާނީ، އެހާއަށް ލިބިފައިވާ ނިޢުމަތްތަކާ ވަރަށް އުފާވެފައެވެ. އެހެންވީމާ، ޖަންނަތުގައި ނުއެދޭނެ ކަންތައްތައް ވެއެވެ. އަދި މިބާ އެދޭ ކަންތައް ކަމެއް، މިބާއަށް ލިބޭނެ ކަމުގެ ޔަގީން ސާބިތުވެގެންދެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގައި މިބާ ނުއެދޭ ކަންތައްތަކެއްވެސް ސާބިތުވެގެންދެއެވެ.

ޖަންނަތުގައިވާ ބާޒާރު

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވެއެވެ، ޖަންނަތުގައި ބާޒާރެއްވެއެވެ. ދުވަސް ހިނގާން ބަހައްޓާލާތީ، ޖަންނަތުގެ ވަރަށް ރީތި ބާރުގަދަކަމުގެ ވައިގެ ފުރާޅުތަކުގެ ވިއްސަކޮށް އެމީހުންގެ ހަމަހުރި ސިކުނޑިތައް ބޮޑުވާނެއެވެ. އެހެންވީމާ، އެބާޒާރުގެ މީހުންގެ ރީތިކަމާއި ވަރަށް ގިނަ ބޮޑުވާނެއެވެ، އަދި އެބާޒާރުގެ މީހުން ކުރިއަރާނެއެވެ، ވަރަށް ގިނައިން މިސާލުތަކުގެ ގޮތުގައި ބާރުގަދަކޮށްފައިވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، الله ގެ ހަމަގައި ޖަމާވުމަށް ދިޔަ މީހާކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއިރުވެސް، މިބާ ތިއްބެވި ހުރިހާ ސަބަބަކުން، ޖަންނަތުގައި މީހަކަށް 700 ޖަމާލު ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހާއަށް، ގެއި ގޮތްގޮތުގެ ގުޅުމެއްގައި އުފާވުން ކުރެވޭނެއެވެ، ދެން ގެރިއެއް ދިނުމަށް، އެއީގެ މުޅިއަށް، އެހާއަށް ބާރުމިނުގައި 700 ޖަމާލު ދެއްވާނެ ހުއްޓެވި! ސުބުޙާނަކެވެ. އެހާއަށް ދެއްވޭ 700 ގުނައެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެބާރުވެރިކަން ބާރުގަދަކަމުގެ ދެއްވުމެއް ގެންދެވި، ޖަންނަތުގައި ބާޒާރެއް ވާނެއެވެ. އަދި ބާޒާރަށް ބައްލަވާ، މަތިކަމުގައި ބާޒާރަކީ ހަމައެކަނި ވިއްކާވިއްކުމުގެ ތަނެއް ނޫނެވެ. ހަމައެހެންމެ، އެތަނަކީ، ބައްދަލުވުމުގެ ތަނެއްކަމެވެ. ގެންގުޅުއްވުމުގެ ބައްދަލުވުމާ، ބައްޔާ ތަޢާރުފުވުމުގެ ބައްދަލުވުމާ، އަދި ވާހަކަދެއްކުމުގެ ބައްދަލުވުންތަކެވެ، އަރަބިންގެ ތާރީހުގައި ޝަހީރު މަޝްހޫރު ބާޒާރެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުން އެބަނދެއް ވިދާޅުވިގެ ކަންތައްތަކުގައި ދާނެއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، ގެންގުޅުން އެބައެއްގެ ތަފާތުވެގެން، ޖިބްރީލް ސަލާމްކުރެއްވުން ދާނެއެވެ. އަދި ހަދީޘްގައި ބާރުގަދަކަމުގެ ވަޙީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ބާޒާރަށް ވަޑައިގެން، އެބަދުގައި ދަރުވަތުގެ ދައުވަތުދެއްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަކުގެ ބާޒާރަށް ވަޑައިގެން ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ.
قُولُو لَا إِلَهَ إِلَا اللّٰهُ تُفْلِحُو މިހަދީޘް ރިވާޔަތްކުރެއްވިއިރު، ބާޒާރުގައި ސަރަހައްދުކުރެއްވިއެވެ. އެކަން ހިނގާފައިވީ، އެބާޒާރުގައެވެ.

ސަހަބަކީ، މިސްކީނުން ޖަމާވެރީ އުޅެނީއެވެ. ހަމަމިގޮތަށް، ޖަންނަތުގެއަހުލުވެސް މިފަދަ ބާޒާރުތަކަށްވެއެވެ. އެހެނީ، އެބާޒާރުތަކަށްވެސް، ވިޔަފާރިކުރާކަށެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް، އެތަންތަނުގެ ބޮޑުކަމީ، މިސްކީނުން އެތަންތަނަށް ޖަމާވެ، ބައްދަލުވުމުކަމުގައެވެ. މާތްއަން ބަލާއިރު، އެއީ ބާޒާރު މައްކަތް ދިޔުން ކަހަލަ ކަމެކެވެ. މާލު ބާޒާރު މައްކަލީ، ވިޔަފާރިކުރުމަށާ ތަކެއް ނަމަވެސް، މިހުން އެތަނަށް ވިޔަފާރިކުރަން ދިއުމުގެ އިތުރުން، އެތަނަށްދޭސް، މިހުންނާ ވާހަކަ ދައްކާ، ދަޢުވަތުގެ ސަލާމްތައް ހަދައެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރަށް ބާޒާރުތަކުގައި މިދަނަން ވަގުތު ހޭދަކުރާ ހަދައެވެ. އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެއަހުލު ބާޒާރުގެ ބޭނުމަކީވެސް، ހަމަ މިއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ޖަންނަތުގައި މިސްކީނުން ކޮންމެ ހުކުރު ދުވަހަކު ޖަމާވާ ތަނެއްވެއެވެ. އަދި އުތުރުން ވައިޖެހި، އެމީހުންގެ މޫނުތަކާއި ހެދުމަށް ހުވަނދު ފުމެރި، އަދި އެމީހުންގެ ރީތިކަމާއި ޖަމާލުކަން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ރީތިކަމާއި އަދި ޖަމާލުކަން އިތުރުވެގެން، އެމީހުންގެ އާއިލާގެ ކައިރިއަށް ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އާއިލާގެ މީހުން، އެމީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. "الله ގަސަމުކުރަމެވެ. ތިބާ އަހަރުމެންގެ ގާތުން ދުރުވެގެންވީ، ތިބާގެ ރީތިކަމާއި އަދި ޖަމާލުކަން އިތުރުވެއްޖެއެވެ." އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. "الله ގަސަމުކުރަމެވެ. އަހަރުމެންނާ ދުރުވީއިރު، ތިބާގެ ރީތިކަމާއި އަދި ޖަމާލުކަން އިތުރުވެއްޖެއެވެ." (މުސްލިމް 6792/40 ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަދަދު) އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި އެމީހުން ބާޒާރަށް ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެނބުރި އަންނައިރު، އެމީހުން ދިޔައިރަށްވުރެ، ރީތިވެގެންވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އާއިލާގެ ކައިރިއަށް އަންނައިރު، އާއިލާގެ މީހުންވެސް ކުރިއަށްވުރެ ރީތިވާނެއެވެ. އެގޮތުން، ޖަންނަތަކީ، ވަރުގަދަ ރީތިކަން، އަބަދުވެސް ރަނގަޅުވަމުން އަންނަ ތަނެކެވެ. އަދި ޖަހަންނަމަކީ، ވަރުގަދަ ގޯސްކަން، އަބަދުވެސް ނުބައިވަމުން އަންނަ ތަނެކެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގައި މިބާ މިބާގެ އާއިލާއާއެކު ވަކިން ވަގުތު ހޭދަކުރާނެއެވެ. އަދި އާއިލާއާއެކު ޖަންނަތުގެ ބަގީޗާއި، އަދި އެތެރޭގެ ކޯރުގެ އަތިރިމަތީގައި ހޭދަކުރާނެއެވެ. މިގޮތުގައި ހޭދަކުރަމުންދާއިރު، މިބާ ބާޒާރަށް އަދިމަތީ ދަރުވަޅުތަކާ، އެނބުރިއަންނަތަނަށް އަދުވޭ. އެގޮތުން، މިބާ މިބާގެ އާއިލާއާއި އެކަތަން އަލުން ދާނެއެވެ. އަދި އެކަށް މިއަދު ފެނިގެން، ޖަންނަތުގައި ހުރި މިސްކީނުން އެއްތަނަކަށް ޖަމާވެފައިވާ ތަނެވެ. އަދި މިއީ މަޖިލިސްއެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް، ޖަންނަތުގެ ހުރިހާ މިސްކީނުން އެއްތަނަކަށް ޖަމާވެ ނޫނެވެ. ޖަންނަތުގެ ހުރިހާ އެއްތަނަކަށް ޖަމާވާތަން ހަމަ ޖަންނަތުގެ މިސްކީނުން ޖަމާވާތަން، މިބާއަށް ފެނިގެން ނެތެވެ. އަދި ޖަންނަތާއި ޖަންނަތުގައިގެ ދެމެދު ވަކިކުރުވާ ސަރަޙައްދެއް، މަޖިލިސްތަކެއް، އެބޭކަލުންނާއި ބައްދަލުވާ ކަމެއް، ކާންބޮއުމުގެ ސުފުރާގައި ބައްދަލުކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މަޖިލިސްތައް، ކާންބޮއުމުގެ ބައްދަލުވުމެވެ. އެއީ މަޖިލިސް ފެށޭއިރު އުފެދޭނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، އެންމެފުރަތަމަ، ކާންދިނުމަށްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ ވަކިން ސަރަހައްދެއް ވަގުތެއްވެ. އަދި އެއީ ހައިބަތް ކާންދިނީ ވަގުތެވެ. އެގޮތުން، ކާންދިނުމުގެ ބޭނުމަކީ މިބާގެ ގޮތެއް، އެމީހުން ސަލާމްކުރާށެވެ، އެ މަސައްކަތް ބަލައިން ފެންނާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތާއި ޖަންނަތުގައިގެ ދެމެދުން އެކަށަށް ގޮވާނެއެވެ. އަދި ދޮން މަޖިލިސްއެއް، ވަޒީރު ނަންގަވައި، އަދި އެބޭކަލުން ބަލަ ކާބޯތަކެވެ.

ގޮނޑަކީ، މަޖިލިސް ކާންބޮއު އެކުލެވިގެން ނަމަވެސްތަކެވެ. އަދި ދުރުން އެބޭކަލުން އާރާއިސްތަކުގެ ދިޔާދިނިކުރާނެއެވެ. އަދި ވިދާޅުވާނެއެވެ. "އޭ ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ! މިއަދަކީ މުއްސަނދި ދުވަސްތަކެވެ. އަދި އިސްރާފުން މަޖިލިސް ނިމޭތޯ. އަދި އޭ ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ! މިއަދަކީ މުއްސަނދި ދުވަސްތަކެވެ. އަދި އިސްރާފުން މަޖިލިސް ނިމޭތޯ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، މިހާރު އުފެދުނު މަޖިލިސް ވަގުތާ އަނެއްކާ، އެއީ ޖަންނަތުގެ މިސްކީނުން އަހަރަ މިވަގުތުގައެވެ. އަދި މިހާރު ހިތާމަހުރި ހިއްދަތާއި މަޖިލިސް ވަގުތުގައި ހިނގާ ތަކެތި އަނެއްކާ، އެއީ ޖަހަންނަމުގެ މިސްކީނުން އަހަރަ މިވަގުތުގައެވެ. މިއީ ޖަންނަތުގެ މިސްކީނުން އަހަރަ އެއްވެ ހުރި ވަގުތެވެ. އަދި މިއީ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން އަހަރަ އެއްވެ ނުބައި ވަގުތެވެ. (ބުޚާރީ 254/60/6 ނަންބަރު ޙަދީޘް، އަދި މުސްލިމް 6827/40 ނަންބަރު ޙަދީޘް ބައްޓަންކޮށްފައިވާ.) ސަހަބަކީ،

މަރުގެ ކަންތައްތަކުގެ ބާރުގައިދިރިހުރުމުގެ އިޙްސާސަށް ނުވުން އަންނާނެއެވެ. އަހަރުމެން މިދުނިޔޭ ހުވަފެނެވެ. އަހަރުމެން މިދުނިޔޭގައި ދިރިހޭ ތާއަބަދަކަށް. އަހަރުމެން އިތުރަށް ބިރުގަންނަންޖެހޭނީ އެއްވެސްކަމަކަށް ނޫންނާނެއެވެ. އަހަރުމެންނަށް މިނިވަންކަމުގެ އުފާ ލިބޭނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ކަމެއްގެ ސަބަބުން، އަހަރުމެންގެ އަތުން، މިނިއުމަތް ގެއްލިގެން ނުދާނެއެވެ... އެހެންނަމަވެސް، މިއާޚިރާވަން، ޖަހަންނަމުގެ އަޛާބުދެވިންނަނީ އެއީ އެންމެ ހިތާމަވެރި ވަގުތެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަށް އެންމެފަހު ނިމުމެއް، އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. لَا يَذُوقُونَ فِيهَا ٱلْمَوْتَ إِلَّا ٱلْمَوْتَةَ ٱلْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ މާނައީ، "ފުރަތަމަމަރުގެ މަރުވުން ފިޔަވައި، އެތަނުގައި އެމީހުން މަރުގެ ރަހައެއް ނުދެކޭނެތެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަޛާބުން، އެއިލާހު އެމީހުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައިފިއެވެ." (سورة الدخان 56) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا މާނައީ، "އެމީހުން އެތަން ދޫކޮށް، އެހެން ތަނަކަށް ބަދަލުވުމަށް ނޭދި، އެތާނގައި އަބަދަށް ދެމިހުރޭ ގޮތުގައެވެ." (سورة الكهف 108)

ކާމިޔާބުކަން، މަރު ކަމިޔާބީގެ ހުރިހާމީހުން ޖަންނަތުގައި ހުރިހާ މިސްކީނުން ޖަޒާކުރަމުން، އަދި އެ ޝަރުއީވެރި ފަސްގެ ނިމުމަކާހަ، އެމީހުން އެންމެފަހުގެ ދުވަހު ކުރާނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިއީ އެމީހުންގެ ވަޒަންވެރިވުމުގެ. މިދާއިރާސަބަބު ދިޔައިން، ތިބާ ދިޔައީ ޖަންނަތް ދަސްކުރުމުގައެވެ. އެހެންނަމަ، ތިބާއަށް ޖަންނަތުގައި ވަޒަންވެރިވެ ވެވިދާނެ ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިހާރު އެންމެހައިން ތިބާ ދިޔަވަސް، ވަޒަންވެރިވުމަށް ތައްޔާރު ފުރުޞަތެވެ. މިޢަނާވަސް، ތިބާގެ ގެއަށް. މިސާލަކަށް، ތިބާ ތަނުގައި ވަޒަންވެރިވުމަށް ތަނަކަށްދާއިރު، ފުރަތަމަ ތިބާ އެތަނެއްގައި ހުންނާނީ ދަތުރުގެ ތައްޔާރީއެއް ކުރެވޭނެ. ތެދު ތިބާއަކަށް ކުރެވޭ ހިތާ ގެއްލުން ނުލިބޭނެއެވެ. އެގޮތް އަދި ތިބާއަކަށް ގަންނާން ސަލާމަތުން ނުފެންނާނެއެވެ. ތިބާ މަސައްކަތްކުރާ ޖަޒާއަކީ ވަރަށް ފުރާނަ. އެހެންކަމުން، މިގޮތަށް ތިބާ ޖަންނަތުގައި އުފާވާނީ ދަތުރުކުރެވޭގޮތުން، އަދި ތިބާއަށް ތަންތަން ފެނިގެންދާނެ، އަދި ތިބާއަށް ލިބިފައިވާ ތަންތަން ތިބާއަށް އެނގިގެންދާނެ، އަދި މަރުވުމުގެ ބިރު ފިލައިގެންދާނެ، މިގޮތުން އެންމެހައިން ތިބާއަށް ޖަންނަތުގައި ވަޒަންވެރިވެ ހުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުން އެންމެފަހުގެ ދުޢާކުރާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ ٱللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ މާނައީ، "އެތަނުގައި އެމީހުންގެ ދުޢާއަކީ، "سُبْحَانَكَ ٱللَّهُمَّ" (މާނައީ، އޭ ހައްދަވާ ބޭކަލުގެވި الله އެވެ. އަޅުގަނޑުން އިބާދައިގެ ތަސްބީހު ދަންނަވަމެވެ.) އަދި އެތަނުގައި އެމީހުންގެ ތަހިއްޔާއަކީ "سَلَامٌ" އެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ދުޢާގެ ނިންމުމަކީ، "ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ" އެވެ. (މާނައީ، ހަމްދުތަކީ ޚަލްޤުތަކުގެ ވެރި الله އަށެވެ.) އެގޮތުން، އެމީހުން އެންމެފަހަށް ބުނާނީ، ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ އެވެ. "ހަމްދުތަކީ ޚަލްޤުތަކުގެ ވެރި الله އަށެވެ." (سورة يونس 10) އަހަރެންނަށް އުފުލުންނާއެވެ! ތިބާ އެތަނުގައި ހުރިކަމަކީ ޝާހާނާ ދެންނަވާނެއެވެ. އަދި ތިބާ ތިއަނދަރަ އިވަވެލެ ތަނުމިންނެވެ. އަދި ހިތާމަ ތިބާ ބަލަހައްޓަމުންދަނީ، އަހަރެން ގާތަށް ހުންނާން ތަނަކީ ދިމާއެވެ. ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ އެވެ. "ހަމްދުތަކީ الله އަށެވެ."

ހެޔޮކަން އެއަށްވުރެ ބޮޑުވެގެންވެއެވެ!

އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން މިހާރު ހިނގަމުންދާނީ، އެމީހުންނަށް މިހާރުމިވަނީ، ހުރިހާ ހެޔޮކަމެއް ލިބިފައެވެ. އެމީހުން ހިނގާނީ، އެމީހުންނަށްވާނީ، ޖަންނަތުގެ އެންމެ ހެޔޮކަންތައްތައް ލިބިފައެވެ. އެކަމަކު، އެމީހުންނަށްވާ ސަލާމަތީސާއެއް އިންތިޒާރުގައި އޮތްކަމެއް، އެމީހުންނަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. އެމީހުން ވެފައިވާ އުފަލުގެ ބޮޑުކަމުން، އެމީހުން ހިނގާނީ، އެމީހުންނަށް ދެން އިތުރަށް އުފާވާނޭކަމެއް ނެތްކަމުގައެވެ. އެކަމަކު، އެއަށްވުރެ މާ ހެޔޮކަންބޮޑު ކަންކަން، ޖަންނަތުގައި އެމީހުންނަށް ވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް الله ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "އޭ ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ." އަދި ޖަވާބުގައި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އަހަރެމެންގެ ރައްބެވެ. ތިބާއިރާގެ ޚިދުމަތުގައި އަދި ހިތްހަމަޖެހުމުގައެވެ. ހެޔޮކަންތައް، ތިބާއިރާގެ އަތްޕުޅުގައެވެ." އެއިރާރު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "ތިބާ މިހާރު ފުރިހަމައަށް ރުހިއްޖެއިމު ހެއްދެވެ؟" އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ ރައްބެވެ. ތިޔައިރާގެ އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކަށް ދެއްވާފައި ނުވާ ތަކެތި، ތިޔައިރާ އަހަރެމެންނަށް ދެއްވައިދީ، އަހަރެމެން ރުހިގެން ނުވާނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ!" އެއިރާރު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "މިކަންތައްތަކަށް މިބާއަށް އެއަށްވުރެ މާފުރިހަމަ ކަމެއް ދެއްވަން ހެއްދެވެ؟" އަދި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ ރައްބެވެ. މިއަށްވުރެ ފުރިހަމަ ކަމެއް ކޮންކަމެއްތޯއެވެ!" އަދި އެއިރާރު ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "މިކަންތައްތަކުގެ ރިޟްވާން، ތިޔައިރާމީހުންގެ މައްޗަށް ލިބިގެން ވާނެއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، މިކަންތައްތަކުގެ ތިޔައިރާމީހުންގެ މައްޗަށް ދުވަހަކުވެސް ނުރުހުމެއް ނުވާނެތެވެ." (މުސްލިމް 6787/40 ބައްލަވާލެއްވުން އެދެން) އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގައި ވަތަނީ، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ނަފްސާނީ ހިތްހަމަޖެހުން، ބަރަކާތްތެރިވުމާ ކަހަލަ ވާހަކަ ނުނިމޭ. އެގޮތުން، އެމީހުން ރާއްޖެގެ الله سبحانه وتعالى، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ރުހިވޮޑިގެންވާކަން އެމީހުންނަށް އެނގުމުން، އަދި އެމީހުންނަށް الله سبحانه وتعالى ރުއްސެވިއްޖެކަން އެނގުމުން، އަދި الله سبحانه وتعالى އެމީހުންގެ މައްޗަށް ރުހިވޮޑިގެންވާކަން އެމީހުންނަށް އެނގުމުން، އެމީހުންނަށް އެއަށްވުރެ ހެޔޮކަމެއް ކޮންކަމެއްތޯއެވެ! މިސާލަކަށް، މިބާ ދުނިޔެމަތީގައި މިހެއްދުނު ރުހިވޮޑިގަތަ، ފިރިމީހާ އަނބިމީހާދުނު ރުހިވޮޑިގަތަ، އަދި އަނބިމީހާދުނު ފިރިމީހާ ރުހިވޮޑިގަތަ، އެމީހުން މިބާއާދުނު ވިސްނާނީ ގޮތެއްދުނު، މިބާ ވަރަށް ފަރުވާތެރިވާނެއެވެ. އަދި މިބާ އަބަދުވެސް ބޯނުންވާނީ، އެމީހުން އުފާވުމަށް ބޭނުންވާގޮތަށެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންނަކީ، މިބާގެ ޒަރޫރީ މީހުންކަމުގައި ވުމެވެ. މިބާގެ ދަރިން މިބާއާދުނު ވިސްނާނީގޮތުދުނު، މިބާ ސަލާމަތްވެއެވެ. އަދި މައިންބަފައިން ދަރިންނާދުނު ވިސްނާނީގޮތުދުނު، އެކަރިން ސަލާމަތްވެއެވެ. ދެން ޖަންނަތުގައި الله މިބާއަށް ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކެއް މިބާއަށް ފެންނަންފެށުމުން، މިބާ الله ދެކެ ވަރަށް މަރުޙަބާ ދަރަޖައަކަށް ރުހިވޮޑިގެންވާނެއެވެ. އަދި الله މިބާދެކެ އުފާވާކަން ވަޙީކުރައްވާއިރުން، ޖަންނަތުގައި މިބާގެ އުފާވެރިކަން ތަޖުރިބާކޮށްލުމުގައި ނުވާވަރަށް، މިބާގެ އުފާވެރިކަން މަތިވެރިވެގެންދާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މިހާރު އެމީހުންގެ ހިތްއަރުމުންދާނީ، ދެން އިތުރަށް ހެޔޮވެގެންވާ ކަމެއް ނެތްކަމުގައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، **އަދިވެސް** އެއަށްވުރެ މާހެޔޮވެގެން ކަންތައްތައް ވެއެވެ. އަޅުގަނޑު އަޑުއިވުނުތޯއެވެ. ޖަންނަތުގައި އަބަދުވެސް ހެޔޮވަމުން، ރަގަޅުވަމުންދެއެވެ. މުސްލިމްގެ ހަދީޘްއެއްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ޖަންނަތު ހައްދު މިހުންނަން، ޖަންނަތަށް ވަދެވުމުން، الله عز وجل ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. "މިކަންތައްތަށް މިންތަހަމީހުންނަށް އިތުރަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ދެއްވުމަށް، ތިޔަބޭފުޅުން އެދުމުވެއްޖޭތޯއެވެ؟" އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ الله އެވެ. ތިޔައިރާ، އަހަރެމެންގެ މޫނުތައް އުޖާލާކުރެއްވީމުއެވެ. ތިޔައިރާ، އަހަރެމެން ޖަންނަތަށް ވައްދަވާދެއްވީމުއެވެ. އަދި އަހަރެމެން ޖަހަންނަމުން ސަލާމަތްކުރެއްވީމުއެވެ. އަހަރެމެން އިތުރަށް ބޭނުން އެއްވެސް ކަމެއް ނެތެވެ." އެގޮތުން، ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "الله އެއިރާގެ މޫނުފުޅުން، ފަރުދާ ނަގާނަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ދެއްވާފައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކަށްވުރެ، އެމީހުން ރަބްބު الله ގެ މޫނުފުޅު ދެކުމަކީ، އެވަރުގެ ލޯބިވާނެއްކަމެއް ނުވާނެއެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި އެމީހުންނަށް الله ގެ މޫނުފުޅު ދެކުމަކީ، އެމީހުން ބޮޑާ، އެމީހުން ހިތްހަމަޖެހޭކަމެއް ނެތެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ މޫނުފުޅު ފެނުމުން، އެއިރާގެ ހުރިހާ މަޚްލޫޤުންނަށް ފަރުދާކުރައްވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގެ

އަހުލުވެރިންނަށް އިލާހުގެ މޫނުފުޅު ފެނުމުގެ ނިޢުމަތް ލިބޭނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ބަލާއިރު، އެމީހުންނަށް ލިބޭ އެންމެބޮޑު ހިތާމަވެރިކަމަކީ، އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވި الله سبحانه وتعالى، އެމީހުންނަށް ފެނިގެން ނުވުމެވެ. ދުނިޔޭގައި އަހަރެމެންނަށް ރައްބު الله سبحانه وتعالى ފެނުމަކީ، ވާނެކަމެއް ނޫނެވެ. މިސާލަކަށް، މޫސާ (عليه السلام) އަށް ބަލާއިރު، الله سبحانه وتعالى، އެކަލާނގެފާނާއި ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ. އެގޮތުން، މޫސާ (عليه السلام) އަކީ، އިންސާނަކަށްވުމުން، އެކަލާނގެފާނު އެދުނީ ދެކިލުމަށް ކަމުގައިވިއެވެ. އެގޮތުން، އެކަލާނގެފާނު الله سبحانه وتعالى އަށް ދަންނަވައި، "އަހަރެން ތިކަލާނގެ ފެނިލަން ބޭނުމެވެ." އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. "އޭ މޫސާއެވެ. ތިބާއަކަށް ތިމަންއިލާހު ނުފެންނާނެއެވެ. އެކަމަކު، ފަރުބަދައަށް ބަލާށެވެ. ފަރުބަދަ އޭގެތަނުގައި ހިފެހެއްޓިއްޖެނަމަ، ތިބާއަށް ތިމަންއިލާހު ފެންނާނެއެވެ." އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ފަރުބަދައަށް ތަޖައްލީވެވަޑައިގަތުމުން، ފަރުބަދަ ހަލާކުވެގެން ފުނޑުފުނޑުވެގެން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން، މޫސާ (عليه السلام) އަށް، ފަރުބަދަ ހަލާކުވާތަން ފެނިވަޑައިގެން، އެކަލޭގެފާނު ސިހިވަޑައިގެން ވެއްޓިވަޑައިގަތެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނަށް الله ފެނިވަޑައިގަތުމަކީ، ވަރަށް ނާދިރު ކަމެކެވެ! އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގައި الله سبحانه وتعالى ގެ ސިފަފުޅު ނުފެނުމަކީ، އަދި އެއީ މާތްވާ އަޅުކަމުގެ ބޮޑުކަން، އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި ޤާއިމުކުރުމަށް ނިކަމެތިވުމުގެ ސަބަބެކެވެ. އެހެންވެ، ޖަންނަތުގައި އަހަރެމެން އުފެއްދެވުމުގެ ބޭނުމަކީ، ބަލާ ދުވަސްތަކެވެ. ޖަންނަތުގެ އަންހެން ކަނބަލުންނަށްވުރެ الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، إِنَّآ أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَآءً "ހަމަކަށަވަރުން، އަހަރެމެން އެއުފެއްދެވުމަކަށް މިގޮތަށް އެކަނބަލުން އުފެއްދެވީމެވެ." (سورة الواقعة 35) އެގޮތުން، ޖަންނަތުގައި އަހަރެމެންގެ ހިތްހަމަޖެހުމަށް އުފެއްދެވިގެންވާ، ދާއިމީ ދުވަސްތަކެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އަންހެނުން، ދާ ބޮޑަށް ހިތްހަމަޖެހޭ ދުވަސްތަކެވެ. މިސާލަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، ޖަންނަތުގައި މީހުން ކާއިމުވާ ކޮޅުތަކުގައި، އެއްބަޔަކު 100 ދުވަހުގެ މަގު ދުރުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ މުދަލުގެ މިސާލަކު ކުރިމަތިލާވަރު ނޫނެވެ. އެގޮތުން، މުދަލުގެ މިނުން، އާދަމުގެ މީހުންނާއި އަޅާބަލައިރު، މުދަލުގެ މިންނަކީ، ޖަންނަތުގެ ތަރުތީބުން ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ބޮޑުތަކެވެ. އަދި މިކަން ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ވެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް، މުޅިންހެޔޮ އަޚްލާޤުގެ ސިފައިން ކުރިއަށްދެއްވާނެ، ބަހުގެ ގޮތުން މާ ދުވަހަށް، އަދި ހިތުގެ ބޭނުންތައް ގޮތް ދޫކޮށް ދުވަހު ރަނގަޅު ކުރައްވައިދެއްވާނެއެވެ. އެއީ ވަރަށް ތިމާވެއްޓާއި މުޅިން ކާމިޔާބު ވެއެވެ. އަދި ހުރިހާ އަމަލެއްގެ ސިފައިން، އެންމެ ތިމާވެއްޓާއި ހިތްހަމަޖެހިފައިވާ، الله سبحانه وتعالى ގެ މާތްކަމުގެ ބަރަކާތް ލިބޭނެއެވެ.

ކަންތައްތަކަށް، ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަތަކުގެ މިސްރާބުތަކަށް الله سبحانه وتعالى ފެންނާނީ، ހަމަޖެހިފައި އެއްވަރަށެވެ. އެއީ، ކަންތައް ހުރިގޮތުން ހާސިލްވެގެންނެވެ. އަދި އެގޮތުން ދިރިއުޅުމުގައި، ހުރިގޮތް ތަފާތުވެއެވެ. ހުރިގޮތް ދުވަހު، އެންމެ ރަނގަޅު ދުވަހެވެ. ހުރިގޮތް ދުވަހު، ހަމަޖެހޭ އެންމެ މާތްވާ ދުވަހެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އެދުވަސް ދިރިއުޅުއްވައިދެއްވާ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އުންމަތަށެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރައްވައި، މީހުން ހުރިގޮތް އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް، އެކަން ނިކުމެވައިދެއްވާ ނިޢުމަތެވެ. ދިރިއުޅުން ނަހަމަވެއްޖެ، ހުރިހާ ދުވަހެވެ. ނަފްސާނިއްޔަތު ނަހަމަވެއްޖެ، ހައިބަތު ދުވަހެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް އެދުވަސް ދިރިއުޅުއްވައިދެއްވިއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް ދަރަޖަ ދުވަހަށް ޚާއްޞަ ކުރައްވައިދެއްވައި ވެއެވެ. ހުރިހާ ދުވަހު، އާދަމް (عليه السلام) ހެދެވީ ހުކުރު ދުވަހުގައެވެ. އަދި ދުނިޔެ ފުރަތަމަ ފެށުނީ، ހުރިހާ ދުވަހުގައެވެ. ކަންތައްތަކަށް، ޖަންނަތުގައި މިހެން ހުރިހާ ދުވަހުގެ ބަރަކާތުގައި، މިބާވަތް ހަމަ ކޮންމެ ބަޔަކު ބައިވެރިވާނެއެވެ. އެއީ ސުބުޙާނަހޫ، ޚާއްޞަ ހުރިހާ ދުވަހުގެ ބަރަކާތެވެ. މިބާ އިނާމްތަކުގެ ތެރެއިން، ދަރަޖަތަކުގެ ބޭނުމަކީ ދީނީ ތަރައްޤީއެވެ. އެގޮތުން، މިބާރަށް ކަމުގައިވާ ސިފަ ބިނާވެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى މިބާގެ ހުރިހާ ދަރަޖައަށް، ހިތްހަމަޖެހޭނެއެވެ. އަދި މިބައިމީހުން ހުރިހާ ދުވަހުގައި، މިބާ އިނާމަކީ ކަމެއް ހިފެހެއްޓުން، މިބާ އުފާވެރިކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ހުރިހާ ދުވަހުގައި، މިބާ އިނާމުގެ ކަމެއްގައި ހިތްހަމަޖެހުން ވެއްޖެއެވެ. ހުރިހާ ދުވަހުގައި الله سبحانه وتعالى ހިތްހަމަޖެހޭނެއެވެ. އެގޮތުން، މިބާ ހުރިހާ ދުވަހު ދަރަޖަތަކުގެ އަތުގައި، ދިރިއުޅުމުގެ ބަރަކާތުގައި މިބާ الله سبحانه وتعالى

އާއި ބޭގަރު ކައިރިވެގެންވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިޒާ الله سبحانه وتعالى އާއި ބައްދަލުކުރެއްވުމާއެވެ. الله سبحانه وتعالى މިޒާއާއި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާނެއެވެ. އަދި މިޒާ الله سبحانه وتعالى އާއި ވާހަކަ ދައްކާނެއެވެ. އަދި މުދައްރިސް ބައްދަލުވުމުގެ އެންމެފަހުން، މިޒާ ބޭރުނުވަނީ ކޮންއެއްޗެއްތޯ، الله سبحانه وتعالى މިޒާ ގާތުގައި، އައްސަވާނެއެވެ. އެތަނުގައި މިޒާ ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ ގާތުގައިވެސް އައްސަވާނެއެވެ. "މިޒާ ބޭރުނުވަނީ، ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ މިޒާ އެއްޗަކަށް ބޯނާލެވެ. މިސްކީނު މިޒާއަށް އެކަމެއް ދެއްވާނަމެވެ." އެގޮތުން، ކޮންމެ މީހަކުވެސް، އެމީހަކު އެއްޗަކަށް، އެއިރާދަ ދެންނެވޭނެއެވެ. އަދި ދުނިޔެ އެމީހުން އެނބުރި ގެއަށް ދާނެއެވެ. މުދައްރިސުން، ދަރު ދަރަޖައިގައި މީސްތަކުންނަށް ޢާންމަ ގޮތެވެ. އެހެންކަމުން، މަތިވެރި ދަރަޖައިގެ މީސްތަކުންނާމެދު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، އެމީހުން ކޮންމެދުވަހަކު، ދުވާލަކު ދެފަހަރު الله سبحانه وتعالى އާއި ބައްދަލުކުރައްވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މުދައްރިސުން، މަތިވެރި ދަރަޖައިގެ މީސްތަކުންނަކީ ޢާންމަ ގޮތެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަހަރެމެންގެ ޖަންނަތުގެ ޙައްޤު މިވަނީ، މިހިސާބުން ނިމިފައެވެ. އެކަމަކު، ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްކަމަށް އެބަހުރި ދެކެވޭ. އެގޮތުން، އަދުގަނޑު ވާހަކައިގެ ބާރަ ބަލައިލަން، ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުންނާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، އަދުގަނޑު ވާހަކަދައްކާލަން ބަލައިލާނަމެވެ. ޖަންނަތާއި އަދި ދުނިޔެއާއި އަޅާކިޔާލާއިރު ވެސް ދުނިޔެ ކުޑަ ވަރެއް މިހުރީ ފަހަތުގައެވެ.

ޖަންނަތަށް ފަހުން އަންނަ މީހުން

އެގޮތުން، ޖަންނަތަށް ފަހުން އަންނަ މީހާއާއި ބެހޭގޮތުން އަދުގަނޑު ވާހަކަ ދައްކާލާނަމެވެ. އެމީހުންނަކީ، ޖަހަންނަމުގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ގޮތް ހުރިހާކަމެއް ކުރުމަކަށް، ޖަންނަތަށް އަންނަ މީހުންނެވެ. ބުޚާރީގައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ބައެއް މީހުން އަލިފާނުގެ ތެރެއަށް ވައްދަވާނެ، އެމީހުންގެ ކުލަ ބަދަލުވާ ވަރަށް، އެމީހުން އަލިފާނުން ނުކުންނަވައެވެ. އަދި އެމީހުން ޖަންނަތަށް ވަންނަވާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން އެމީހުންނަށް ނަން ދެއްވާ، އަލް-ޖަހަންނަމިއްޔީން އެވެ. (މާނައަކީ، ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ.)" (ބުޚާރީ 564/76/8 ބައްލަވާލެއްވުން އެދެން) އެގޮތުން، މުދައްރިސުން، ޖަހަންނަމައިން ނުކުންނަ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނަކީ، ޖަހަންނަމައިގައި އަނދާފައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި ދެން އެމީހުން ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން، މުދައްރިސުން މީހުން ލަގަބުކުރާނީ، "ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ" ނަމުންނެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ތަންކޮޅެއްކުރިން، އަހަރެ އަދުގަނޑު ގޮތުގައި މިކަމާއި ބާރަގޮތުން ސުވާލުކުރިއެވެ. އާދެ ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންނަށް، ޖަންނަތުގައި ޤިޔާމަތާ ދުއްގަނޑާއި ބާރަގޮތުންނެވެ. ހިއާރަތް ގެންނަވާ، މިޒާ ޖަންނަތަށް ވަދެގެންނާއިރު، މީސްތަކުން މިޒާއާއި ދިމާވަނީ އިންޒާރީ ދިއްކޮށްވައި، "މިހިރަ ދަނީ، ޖަހަންނަމައިން އައި މީހާ" ބުނުން. މިއީ ކޮންފަދަ ބޭނު ވަދެއްޖައްޔާއެވެ! ކޮންމެއަކަސް، މުދައްރިސުން، ތަފާތުކުރުމުގެ ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަންނަތުގައި ތަފާތުކުރުމެއް ނެތްނެއެވެ. ޖަންނަތުގައި ޝަކުވާ ކުރާގޮތެއް ސިފަކޮށްދޭ ނުވެއެވެ. ޖަންނަތުގައި އެއްވެސް ހައްޤުކަން އެމީހުން މަޖުބޫރު ކުރެވިފައިވާ ނުވާނެއެވެ. އަންނަނިވި ސަބަބަށްޓަކައި، ޖަންނަތުގެ އެހެން މީސްތަކުންނަށް ލިބޭ ކަންތައްތައް، އެމީހުންނަށްވެސް ލިބޭނެއެވެ. އަހަރެމެންނަށް ހިކުރުވެ، އާދެ ޖަހަންނަމައިން އަންނަ މީހުންނަށް ކުރުވާ މަޢާމަލާތް ކަމުގައެވެ. ސަބަބަކީ، އަހަރެމެން އިންސާނުންގެ ކިބައި ހުންނަ މަޢާފު ނުކުރުމުގެ އާދައެވެ. އަހަރެމެންނަށް، މަޢާފުކުރުމާއި ދުރުވެ ބައެއްކެވެ. މިހެން ދިނަ އަހަރެމެން ޗޭނުކޮށް ހަރާފުވެ، އަދި ތައްޔާރުވެފައިވާއިރު، އަހަރެމެން ގުޅި އާދައެވެ. އަދި އަހަރެމެން އިންސާނުންނަށް، ހަސަދަވެރިކަމުގެ ބައްޔަކީ ކަލުމައިޖިހަދުސް، މިފަދަ ކަންތައްތައް ހަސަދަވެރިކޮށް ނުދެއެވެ. އެހީ ވިހަދައި އެކަމަކު ތަފާތު، ރަގަޅު ފުސްފީމަކަށް ފުރުސަތުވެސް، އަހަރެމެން އެކަމުގެ މާތިގެ އެއްކަލަ ވާހަކައް އެބަދަލުކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، الله سبحانه وتعالى އީ، ވާޖިބުއްސަލާ، ރަޙީމުވަންތަ އިލާހެވެ. މުދައްރިސު މީހުންނަށްވެސް، الله سبحانه وتعالى

ޖަހަންނަމުގައި އަޒާބު ދެއްވާފައެވެ. އަދި އެމީހުން ޖަހަންނަމަށް ވަންނުމުން، އެމީހުންގެ މޫނު އެއްކޮށް ނިކުމެނީއެވެ. އަދި މިހާރު الله سبحانه وتعالى އެމީހުންދެކެ ރުޅިވެރިވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް، ޖަހަންނަމުގެ އެއިރުގެ އަޛާބުކުރެއްވޭނެއެވެ. އަދި އެއިރުން، އެމީހުންދެކެ އެފާނަށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މޫނު އެލުނި މިހާރު ބަންދުކުރެވިފައެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގައި، الله سبحانه وتعالى ތިބާވަޅު އެމީހުން ފެއްދެވުނެވެ. އެހެން ތިބާއަކީވެސް މަޤާމުކުރާ މިހާރަކުދަކައިވާނެއެވެ. ސަލަބަކީ، ތިބާއަކީވެސް، ގެފެނުނުފައިވާ މިހެއްކަން ތިބާއަށް އެނގޭނެއެވެ. އަދި ތިބާއަކީވެސް ކުރެއްވުފައިވާ މިހެއްކަން ތިބާއަށް އެނގޭނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ އާޔަތުގައި ގެފެނުއްސުވުމުގެ ސަލަބަށް ކަމުގައި ނުވާނަމަ، ތިބާއަށް އެތަނަށް ނުދެވޭނެކަން ތިބާއަށް އެނގޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާ އެމީހުންނާ ދިމާލަށް، "ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނޭ" ބުނެދީ، ހަމައެކަނި އެމީހުން އެނގޭނެ ގޮތުގެ ބުނުމެވެ. އެއީ އެމީހުންނާ ދިމާލަށް ބުނާނޭ މަލާއިކަތުގެ ބަސް ނޫނެވެ. އެއީ އެއްވެސް ގޮތަކުން، އެމީހުން ދެއްކޮންމުވަތަ ބުނާނޭ ބަސް ނޫނެވެ. ސަލަބަކީ، ޖަހަންނަމުގައިވާ ހުރި މީސްތަކުންނަށް، އެއް ނަފްސުގައެވެ. އެ އެންމެންނަކީވެސް، އިންސާނުންނެވެ. އެ އެންމެންވެސް ގެފެނުނުފައިވެއެވެ. މީސްތަކުން ތަފާތުވަނީ، އެމީހުން ކުރެއްވުމަށް ގެފުއްދުގެ ދިނަ ކަމުގެ މައްސަލައެވެ. އަދި ސައްޙަނަބަލްލާ، ޖަހަންނަމަށް މިދުނިޔެ މީހުން ނުކުތުނަ ތަނުތިތަކީ، އަޖައިބުނު ކަހަލަ ތަނުތިބުނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، "އަހުލުވާރުގެ (ދާއިމީ) އަހުލުވެރިންނީ، އެތަނަށް ދިއުމަށްވާ މީހުންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެތަނުގައި އެމީހުން މަރުއްވެސް ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ، ނުވެސް ދިރޭނެއެވެ. (އެހެންނަމަ، މިތަނުގައި މިބާރުކާކުރިއްވައިވީ، ޖަހަންނަމުގެ ދާއިމީ އަހުލުވެރިންގެ ވާހަކައެވެ.) އެކަމަކު، އެމީހުންގެ ފާފައިގެ ސަބަބުން، އެތަނުގައި ވަކިވަކިކަން ވަގުތު ކަނޑައެޅިފައިވާ މިނުން، އެހާރު، އެމީހުން މަރުގެންނަވާ، އަދި އަނދައި ވަންދެން އަންދަވާނެއެވެ. ދެން އެމީހުންނަށް ޝަފާޢަތު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ޖަމާޢަތްތަކުގެ ގޮތުގައި ނެރުއްވާނެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމުގެ ކޯރުތަކުގައި ފެތުރުއްވާނެއެވެ. "ދެ ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ. އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފެންއޮއްސާށެވެ." ދެން ކޯރުގެ ފެންގަނޑުގައި ދިޔަ ޗަސްބިލެއްހެން، އެމީހުން ފެހެލިގެން ބޮޑުވާނެއެވެ... " އެހެންނަމަ، މިދުނިޔޭގައި، މުއުމިނުންގެ ބަދަލުން، ގެފެނުއްސެވި މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުން ޖަހަންނަމަށް ނުކުންނަވުމަށް، އެމީހުން ކާފަރުވާ ގެފެނުނުގެ ޖަޒާ މިބުލަނުފުޅުވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ނުކުންނަވުމަށް، ގެސްޓަކަށްކަމުގެ ގަޑިތައް ކަނޑައަޅާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ނުކުތުމަށް އަންނާނީ، އަނގަރުވައިވާ އަނގަބު ތަކުގެ ގަޑިތަކެވެ. އެމީހުން އެއްގޮތަކަށް، ޖަހަންނަމުގައި އަނދައިގެ ސަބަބުން، އަނގަބު ފިލުވައި އިޓުބު އެއްކަލަ ނުހުނުނާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެމީހުން ގެނުވާ މިދުނިޔޭ ގަޑި ޢާދަކުރި ފެހަލީ ނޫނެވެ. އަދި މިދުނިޔޭ ޢާދާ، ޖަހަންނަމުގެ ކޯރުތަކުގައި ފެހުރޫރުވާނެއެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ވަރުކުރައްވާ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފެންއޮއްސާށެވެ. އެމީހުން ފެހެލިގެން ބޮޑުވާނެ އެހެރިބުތަކެވެ. އެހެންނަމަ، ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން، އެމީހުންގެ އަނގަބުގެ އެއިވެރިގަނޑާނެއެވެ. އަދި ދެން އެމީހުން ފެހެލިގެން ބޮޑުވާނެއެވެ. ސަލަބަކީ، ޖަހަންނަމަކީ، ދިރުމެއް ތަކުރާނެ ތަނެވެ. އަދި ކޯރުތަކުގައި ފެހި ގަސްތަކެއް ފެހެލިން، އެމީހުން ހެދިގެން ބޮޑުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެތަނުގައި އިނގިރި ބޭކަފުޅު މިދެފުޅުވާނެއެވެ. "(ފެންކަނޑުގައި) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ފުރިހަމަގެ ތަށިއްގައި އެޖެއްސި ފެހެއްވި." ސަލަބަކީ، މަޢްނާގައި ދަނޑުވެރިކަމުގެ ނިޔަމެވެ. އެހެންނަމަ، އެމީހާ އެދަންނަވަނީ، މިތަޖްރިބާ ކިޔާދެއްވުމަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވެސް، މަޢްނާއިން ބާދިޔަގައި އެޖެއްސާފައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އެ ތަޖްރިބާ ހުއްޓެވެ. ސަލަބަކީ، އެކަކީގެ ފެނަކީ، ބަކަރި ހުރިހައްޖިލި ބާކަލެކެވެ. (މުސްލިމްގެ 357/1 ނަންބަރު ހަދީޘް ބައްލަވާން އެދެން)

އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله މީސްތަކުންގެ މެދުގައި، އެއިރުގެ ޙުކުމްތަކުއްކަން ނިންމުމުން، އެއިރުގެ ރަޙްމަތުން، ބޭނުންވާ މީހަކު، ޖަހަންނަމުން ނެރުއްވާނެއެވެ. ދެން އެއިރުގެ މަލާއިކަތުންނަށް އަމުރުކުރެއްވި ކަރާމާތުން، الله ރަޙްމަތުގައި ބޭނުންވާ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، الله ޝިރުކު އެހެން ކަލަކާއި ނުވާ އެއްވެސް މީހަކު، އަދި الله ޝިރުކު އެހެންއެއްވެސް ކަލާކު އަޅުކަން ކުރަކުން ނުވާކަމަށް (ދުނިޔޭގައި) ހެކިވެދީ މީހުން، އަހުލުވެރިން ނެރުއްވުމަށެވެ. ((އެހެންނަމަ، لا إله إلا الله އަށް ހެކިވި މީހުން. އާޚިރަތުގައި ޖަހަންނަމުން

ށުކުރުވާނެއެވެ. ދެން ސުވާލަކީ، މަލާއިކަތުންނަށް، އެމީހުން ވަކިކުރަން އެނގޭނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟)) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ރައްދުކުރެއްވީ، މަލާއިކަތުންނަށް އެމީހުން އަޅުގަނޑު ތެރެއިން ފާހަގަކުރަން އެނގޭނީ، "އެމީހުންގެ (ސިޖުދަކުރާ ގައިވާ) ސަޖިދަތައިގެ ފާހަގައިންނެވެ. ސަޖިދަތައިގެ ސަލާމަތްވާ ފަހަރަ ހިތަވައި، އާދަމުގެ ދަރިންގެ ހަށިގަނޑުގައިވާ ހުރިހާ ބައެއް، އަލިފާން ކާލާނެއެވެ. ((އެގޮތުން، ނިޔަލަތިގައިވާ ފަހަރަ ހިތަވައި، އެހެން ހުރިހާ ތަނެއް ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގައި އަނދައިގެން ދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުންނާއި އެއްޗެހިންނާ. މަރަދިޔާގައި ސަލާމުވެރި ފިރިހެންބައިވެރިއެވެ. އެއީ، މިހާރު ނަމާދު ނުކުރާނަމަ، މަލާއިކަތުން އެމީހުން ހޯދާނީ ހިނގަނުލައި ކުރެވޭ ނަމާދުން ނޭނގޭނެއެވެ! އެމީހުންގެ ހިނގަނުލައި ކުރެވޭ ނަމާދުގެ ފާހަގަ ނަގަނީ، މަލާއިކަތުން އެމީހުން ހޯދާ ހިނގަނުލައި ކުރެވޭ ނަމާދެވެ! އެގޮތުން، ނަމާދަކީ، ވަރަށް ސިކުނޑީގެ ކަމެކެވެ. އެމީހުންނަކީ لا إله إلا الله ކިޔާފައިވުމުގެ ސަބަބުން، ޖަހަންނަމުގައި ނިކަމެތިކަމާއެކު ތިއްބަވާ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޝަފާޢަތް ކުރައްވާފައިވާ މީހުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޝަފާޢަތްކުރައްވައި، އެމީހުން ނަމާދުކުރި މީހުންނެވެ. އެގޮތުން، ނަމާދަކީ، ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ. އަދި ނަމާދު ނުކުރާ މީހެއްނަމަ، މަލާއިކަތުންނަށް އެމީހާ ވަކިކުރަން އެނގޭނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ! އަދި ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޝަފާޢަތްކުރެއްވި، "الله ވަނީ، ސަޖިދަތައިގެ ފަހަރަ ކާއިން، އަލިފާނަށް މަނާކުރައްވާފައެވެ. އެމީހުން (ޖަހަންނަމުގެ) އަލިފާނުން ނުކުއްތަވަނީ، އަނދައިގެންނެވެ. އަދި ދެން، ދިރުމުގެ ފެން، އެމީހުންގެ މައްޗަށް އޮހޮރުވާލެވެއެވެ. އަދި އޮއްސާ ފެނުގެ ތެރެއިން ނުކުމެ ފަޅައިގެން އަންނަގޮތަށް، އެމީހުން ފަޅާނެއެވެ." (ޞަޙީޙު އަލްބުޚާރީ، ބާބު 532/93/9)

ޖަހަންނަމް ވަރަށް ގެންދަވާ، އެންދެރިކަމަކެވެ.

އަހަރުމެން الله އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރުމެންނަކީ ސަލާމަތް ޖަހަންނަމުން މީހުންގެ ތެރެއިން ލައްވާށެވެ. އަލިފާނުގެ ތެރޭގައި ކުރެވޭ ހިނދުކޮޅު ކުރިކުރަނީ އަހަރުމެން ބޮޑުވެއް ނޫނެވެ. އަހަރުމެންނަކީ ޖަހަންނަމުގައި ވެސް ސިކުނޑީގެ މިންވަރުތަކެއް، އަނދަމުންދާ އަލިފާނުގައި ކެތް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިއާގެ އިނގިލި މުދުނިއްޔާގެ އަލިފާނުގެ ތެރެއަށް ވައިގެން، ކެތް ނުކުރެވޭ ހިނދުކޮޅަކަށްވެސް، މިއާގެ މުޅި ހަށިގަނޑު، އާދަމުގެ ޖަހަންނަމުގައި އަލިފާނުގެ ތެރޭގައި ދާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ! الله ގެންދަވާށެވެ. އަހަރުމެން ޖަހަންނަމުގެ ބައިސިފަތައް ބަލާލަމާތޯއެވެ، އަދި الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބުގެ ތެރެއިން ދެއްވާފައިވާ ނިޢުމަތް އަހަރުމެންނަށް ފެނުމުން، އަދި الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބު ކުރިމަތިކުރާ އެހާރޯނާވެފައިވާކަން އަހަރުމެންނަށް އެނގުމުން، އަދި ޖަހަންނަމަކީ ކިހާ ނުބައިތަނެއްކަން އަހަރުމެންނަށް އެނގުމުން، އެމީހުން އެމީހުންގެ ނަފްސާއިމެދު ވިސްނާނެއެވެ، އަދި އެމީހުން އުޅުނު މަސައްކަތުގެ އަގުބޮޑުކަމާމެދު، އަސްލުގައި ފެންނާނީ، އެމީހުންގެ ވިސްނުން ގެއްލިފައިވާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެމީހުން މިހާރު ކިޔާލެވޭ އުނދަގޫ ކަންތަކެއް ނުކުރާނަމަ..... އަޅުގަނޑު މިތަންނަށް ވާސިލުވެ، ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބުގެ ބަސްކޮށް ވިދާޅުވެއެވެ. وَقَالُواْ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِيٓ أَصْحَابِ ٱلسَّعِيرِ މާނައީ، "އަދި އެއުރެން ބުނާނެއެވެ. މިމީހުން އަޑުއަހާކަމުގައިވިނަމަ، ނުވަތަ ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް ކަމުގައިވިނަމަ، ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބުގެ ބައިމީހުން ނުވިންނެވެ." (سورة الملك 10) ކާފިރުންނަކީ، الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންނަށް ހައްޤު މަގު ދައްކަވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، އަހަރުމެން މުސްލިމުންނަށް ބަލާއިރު، އަހަރުމެންނަށް ހައްޤު އެނގޭނެއެވެ. އަދި އަހަރުމެން އެމަގުން ނުހިނގާކަން ނިންމައިފިނަމަ، އަހަރުމެންނަށް މާ ނުބައްދާލުތަކެއް ބޭނުމެވެ. މުޒާރީޤުންނަށް ޖަހަންނަމުގެ އަންދާ ދަރުވާޅާގައި ނިކަމެތިވެ ކިޔާލަދެއްވާށެވެ! ސަލާމަތް، ކާފިރުންނަށް ބޭނުން، އެވެރިންނަށް ހައްޤު އެނގޭނެއެވެ. އަދި އެވެރިން ދުނިޔޭގައި އިޙްތިޔާރުކުރި، ހައްޤު ދުއްކަމުގައި ދިރިއުޅުއްވާފައިވެއެވެ. ކާފިރުއަހަރުމެން، އަޅުގަނޑުގެން، ޝާއިރުތައް ބައްޕާއި ބޮޑުބޮޑު ވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އަދި މިބާ ބޭނުން ކާފިރުކަމުގެ ފެންނަވާކަމާގައި ވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، އަދި މިބާ ބޭނުން ކާފިރުކަމުގެ ހުރިހާ ތަކެތީގެ ވެރިކަމުގެ ސަބަބުން، މިބާގެ މުޅި ޝާއިރުތައް ބައްޕަގައި ހިތްހަމަޖެހުން ހާސިލުކުރާނެއެވެ. އެކަމުގެ ސަބަބުން، މުދުނިޔޭގެ ހިތްހަމަޖެހުން، ފަސޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި ދެއްކެވެ.

މިދުނިޔޭގެ ހިތްހަމަޖެހުމަކީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، އަހަރެމެންގެ ހިއްސާތަކަށް އުނބުރި އަންނަމާ ހިނގާށެވެ! އަދި އަހަރެމެން ޒުވާމާ ހިނގާށެވެ!

ކޮންމެހެކެވެ، ޖަންނަތަށް ވަންނަމީ ފަސޭހަކަމުން ނޫނެވެ. ޖަންނަތް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހެއެވެ. އަދި ބުރަ މަސައްކަތްތަކަށްފަހުވެސް، އަހަރެމެންނަށް ޖަންނަތަށް ވަދެވޭނީ ގެރުންޖެއްސެވުމުން މިޔަފައި ނުވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަހަރެމެންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، ޖަންނަތަށް ވަންނާނީ، އަހަރެމެން ހުރަސްތަކަށް ދިމާކުރަންޖެހޭނެއެވެ. ބުޚާރީއާއި މުސްލިމުގައިވާ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسލم) ވިދާޅުވިއެވެ. "ޖަހަންނަމަ ވަށާލެވިފައިވަނީ، ހިތާ ވައްތަރު ހިތްއެދޭ ކަންތައްތަކުން އަދި އަހަރެމެންނަށް ފަހިވާ ކަންތައްތަކުންނެވެ. އަދި ޖަންނަތް ވަށާލެވިފައިވަނީ، ބޭނުންނުވާ ހިތްނުއެދޭ ކަންތައްތަކުންނެވެ." (ބުޚާރީ 8/76/494)

ކޮންމެހެކެވެ، الله سبحانه وتعالى ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމަ އުފެއްދެވުމަށްފަހު، އެއިރު ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަށް ވިދާޅުވެއްވިއެވެ، ވަޑައިގެން އެތަން ބައްލަވާށެވެ. އެގޮތުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އެތަނަށް ވަޑައިގެން، އެތަން ބައްލަވައިލެއްވުމަށްފަހު، އެނބުރި الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތަށް ވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. "ޖަންނަތާއި ބެހޭގޮތުން އަޑުއަހާ އެއްވެސް މީހަކު، އެތަނަށް ނުވަދެ ހުންނާން ބޭނުންވާނެ ހިއެއް ނުވެއެވެ. އަދި ޖަހަންނަމާއި ބެހޭގޮތުން އަޑުއަހާ އެއްވެސް މީހަކު، އެތަނާއި ދުރުވުމަށް މަސައްކަތް ނުކޮށް ހުންނާން ބޭނުންވާނެ ހިއެއް ނުވެއެވެ." އެގޮތުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އެވިދާޅުވާ ވާހަކައަށް، ވަރަށް ފަސޭހައިން ބަލައިގަނެ، އަނބުރާ ވިސްނާލަމުން، އެންމެންވެސް ގާނީ ޖަންނަތަށެވެ. އެއްވެސް މީހަކު ޖަހަންނަމައަށް ދާނެ ބޭނުމެއް ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެހެކެވެ، الله سبحانه وتعالى އަނބުރާވެސް ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަށް ވިދާޅުވެއްވި، ވަޑައިގެން އެތަނަށް އަނބުރާވެސް ބައްލަވާށެވެ. އަދި، މިފަހަރު الله سبحانه وتعالى ޖަހަންނަމަ ފުރާލާފައިވުމެވެ. އެގޮތުން، ޖަހަންނަމަ ފުރާލާފައިވަނީ ސަހުވަތްތަކުންނެވެ. ސަހުވަތަކީ، އަހަރެމެން ހިތްއެދޭ ކަންތައްތަކެވެ. ސަހުވަތަކީ، އަހަރެމެން ފާފަކުރުމަށް ހިތްވަދާ ސަހުވަތްތަކެވެ. އެގޮތުން، ޖަހަންނަމައަކީ، އެއާއި ދިމާވާން ހިތްވަދާ، ދަށަށް ގެނެއްސަކަން، ހިތާމަން ގެންނަވާފައެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވި، ހިމަންކަމުގެ މިސާލު ސަތަރަގެ ގަވާއިދު އަދި ފާފަކުރުމަށް ހިތްވަދާ ކަންތައްތަކުގެ މިސާލެވެ. އެގޮތުން، ސަހުވަތާ ފާފަކުރުމަށް ދިމާވާ ކަންތައްތަކުގެ ދުނިޔޭގައި އިންސާނުން މިހެންގެ މިސާލެވެ. އެގޮތުން، ސަހުވަތާ ފާފަކުރުމާ އެ ފާފަކުރުމަށް ހިތްވަދާ، ހޯދުމެއް ބޭނުންވާކަމެވެ. އަދި ރަސޫލާގެ ސަލާމަތް ފާފަކުރުމަށް ޤުރުއާނުގައި ބޭނުންވާ ފާފަކުރުމަށް މިނިވަންކަމެވެ. އަދި ގެންގުޅުއްވި ސަލާމަތް ފާފަކުރުމަށް ބޭނުމާ، އެކަށީގެން ވާކަމެވެ. އަދި އަހަރެމެން ބޭނުންވެސް، އެއީ އަހަރެމެން ކުރުމަށް ބޭނުމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވިދާޅުވެއްވި، "އަދި މިސާލަކަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމަކީ، ޖަހަންނަމައާއި ދުރަށް ދުވުމެވެ. އެކަމަކު، މިސާ ބާރުއަޅާ މަސައްކަތްކުރުމަށް، އެދިފައިވަނީ ދުއްވުމެވެ." ސަހުވަތްތަކަށް ފާފަވާން ފުރުޞަތު، އެސަހުވަތުން ހިފެހެއްޓި، އެއީ އަހަރެމެން ކުރުމުގައެވެ. އަދި އަހަރެމެން، ކުރުމުގެ އެއްޗެކެވެ. އަދި އެސަހުވަތުން ބޭނުންވެސް، ފާފަކުރުމަށް ހަރަކާތްތެރި ވެއްޖެއްނަމަ. މިސާލަކަށް ބޭނުންވާ ބަޔަކު ދަތުރުކުރާ ބަހައްޓާ ގަހެއްގެ މަތިން، ސަލާމަތް ކޮށްދިނުމަކީ ބޭނުންވާ ސަލާމަތެވެ. އަދި ފާފަކުރުމަށް ދޫކޮށްލުމަކީ ބޭނުންވާކަމެވެ. އެސަލާމަތް، އެއަށްވުރެ ދުރުގައި ދުވުމެވެ. ހަމަލިބުނު ފާފަ ފާފަކުރުމަކީ ޤާނޫނީ ކުށެކެވެ، އެސަހުވަތްތަކުން އެ ފާފަވާން ތިބެ ފުރުޞަތު ނުދެއްވައެވެ. އެގޮތުން، އެސަހުވަތުން ވަކި ބަދަލު ދުނިޔެއިން، ފާފަކުރުމުން ދުރުގައި އަތުލެއްވިއެވެ. އަދި އެސަހުވަތުން، ވަކި ބަދަލު ދުނިޔެ ހަމަޖެހިއެވެ. އަދި އެސަހުވަތުން ހިތްވަދާ، އެއީ އަހަރެމެން ކުރުމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ފާފަކުރުމެވެ. އަދި އެސަހުވަތުން ފާފަކުރުމުގެ ސަބަބަކީ ވެސް، އަސްލައިގެން ދެއްވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވިދާޅުވެއްވި، "އެއީ މިސާ ކަންތައްތަކެއް ގޮތެވެ." އަހަރެމެންނަށް ބަލައި ކޮންމެހެއްކަމުގައިވެސް އަހަރެމެންނަށް ނުނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް

އުނގެނިގެންވެއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވުނު، "ތިމަންކަލޭގެފާނު ހަމައެކަނި އިންޒާރު ކުރަނިވިއެއް ނޫނެވެ. އެހެނަސް، ތިމަންކަލޭގެފާނުދަރިން ތިބާ ދަމަހައްޓާށެވެ. ތިބާގެ ހުރުމަތައި ހިފާ ދަމަހައްޓާށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ކައިރިން ސަލާމަތްވެގަންނާށެވެ، ތިބާ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޖަހަންނަމައިގެ ވޭނައަށް ފުރުސަތުދެއްވާށެވެ." އެހެންކަމުން، ޖަހަންނަމަ ޝަރުޢީ ގޮތުން ވަރުގަދަ ވަނީކަން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަށް ފޮނުއްވައިގަތުމެވެ. އަދި ދުނިޔެ އެކަލޭގެފާނު ވަޒަންކުރީ ޖަންނަތް ބައްލަވާލައްވާފައެވެ.
އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ފޮނުއްވައިގަތީ، ތިބާ ޖަންނަތަށް ވަނުމަށްޓަކައި މިހެންވީ ހުރަސްތަކާއި ގެންގުޅުއްވާ ސަބަބުތަކެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތް ވަރުވަރުވެގެން، ހިތްޕުޅު ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) އަށް الله سبحانه وتعالى ގެ ހަމަޖައްސަވާ
ވަޒީރުން ވިދާޅުވި، މިހެން އެއްވެސް މިހާރު ޖަންނަތަށް ދުވަސްކުރައްވާ އަހަރެންނަށް ހިތުން ނުވެއެވެ. އަދި އަހަރެންނަށް ހިތަށް
އެންމެފަހުން ޖަހަންނަމައަށް ހުންނެވެ.

މިދުނިޔޭ ހަދީޘްތަކުގެ ބައްޔާއިން، އައްނަވަވީ (رحمه الله) ވިދާޅުވި، ޖަހަންނަމައާއި ޖަންނަތްވެސް، ފުރިހަމަކަން ނިމުނުކޮށްފައެވެ. އަދި އެފުރިހަ ހުރަސްތަކުން، ފުރިހަ އަސްލުފުރިހަމަކަން ނުފެނުންނެވެ. އަދި ޖަންނަތް ދިއުމަށްޓަކައި ފުރިހަ ހުރަސްތަކުން ހުރެގެން، ހުރިހާ އުނދަގޫ ކަންތައްތަކަކީ ތުރާއިން ދިޔުމެވެ. މިސާލަކަށް، ނަފްސު ވިދާޅުވެސް، އަޅުކަމުގައި ހިތްވަރުކުރާނެ އުޅުން، ކަމުތައްތަކުން، ރުޅިގަދަވުން، މަލާމާތްކުރުން، ނަފްސުކުރުން، ސަބަބުތަކުގެ ހުރިހާ ފުރުޞަތު، އަދި ދުނިޔޭގެ ދުނިޔެ ހުރިހާ ކުޅިވަރު. މިހެންވީ ކަންތައްތަކެއް ހުރެގެން، ޖަންނަތަށް ދިއުމަށްޓަކައި ހުރަސްތަކުން ޖެހޭނެ އުނދަގޫ ތަކެވެ.

ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިންގެ ވާރުތުން، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ދޭނޭ ވާރުތަ ވާނެއެވެ.

ކަންތައްތަކުން، ދުނިޔޭގެ ބިންމަތީގައި ކަންތަ އިންސާނުންގެ މުދަލާއި ބިން، ޖަންނަތުގައިވެއެވެ. މިހެންވާ ސަބަބަކީ، އިންސާނުންގެ ގޮތުގައި ބިމަކީ، ޖަންނަތުގެ ބިން ކަމުގައިވާތީއެވެ. އަދި އަހަރެމެން އެންމެންވެސް އެބަހުންނެވެ. އަހަރެމެންނަކީ އެހެން ގޮތްތަކެއް ބިމުވެރިވީ ފަރުދުންނެވެ. އަހަރެމެން އުފަންވީ ބިމަކު، އަހަރެމެންގެ މުދަލުބިން ކަމުގައި ކަނޑައެޅިފައެވެ. އެހެނަސް، އަހަރެމެން އެންމެންވެސް ޖަންނަތުގެ ބިމެވެ. އަހަރެމެންނަކީ، ޖަންނަތުގެ ދަރިވަރުންކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އާދަމް (عليه السلام) އާއި ހައްވާ (عليه السلام) އުފެއްދެވީ އެތަންތަނުގައެވެ. ޖަންނަތުގެ އުފެއްދެވީއެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް، އެ ދެކަލުންގެ ފަރުދުންގެ ދަރިފަސްކަމެވެ. އެކަލޭގެފާނު، އިންސާނީ ދަރިފަސްކަމުގެ ބައްޕައެވެ. އެހެންކަމުން، ކަންތަ މިހާރުވެސް ޖަންނަތުން ތަނަވަސް ވެއެވެ. އަދި އިތުރު ފަސްދުވަސް ދިއުމުން އިސްތިއުމާރުކުރީމަ، އެމީހުންގެ އާދަމު ނަސީބާއި ޖަހަންނަމައަށް ވަނުމެވެ. އަދި އެ ޖަހަންނަމައަށް ވަނީ މިހާ ބުރަ، ޖަންނަތަށް ވަނީ އާދަމުގެ ދަރިންގެ މަގު އަހުލުވެރިންނަށް ލިބިގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާއަށް ވަރަށް ބައެއްގެ ދުނިޔޭ ބިން ވާރުތަ ވާރުތަވެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޖަންނަތުގެ އާބާދީ، ޖަހަންނަމައާއި އަޅާބަލާއިރު، ވަރަށް ކުޑަކަމުން އަހަރެމެންނަށް އެނގޭއެވެ. އެއީ، ޖަންނަތަށް ވަދެނީ، ކަންތަ 1000 ގެން، އެކަކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވިދާޅުވެއްވައިފައެވެ. وَتِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِيٓ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ މާނައީ، "އަދި އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ކުރިކަމުގެ ހެޔޮކަމުގައި ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވާރުތަކުރައްވާފައިވާ ޖަންނަތެވެ." (سورة الزخرف 72)

ޖަންނަތުގެ ގަސް މިހުންނީ ނިކަމެތިންނެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، ތިބާ ކަންތައްތަކުގެ ހުރިހާ ސަބަބުން، ތިބާއަށް ޖަންނަތުގައި ދުނިޔޭގައި ބިން ވާރުތަވެއެވެ. ދެން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައިވެއެވެ، ޖަންނަތުގެ ގަސް އަހުލުވެރިންނަކީ، ނިކަމެތި ހިތްތިރި މީހުންނެވެ. ބުޚާރީގެ ހަދީޘްއެއްގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންނީ ކަންބޮޑުވާކަން ތިމަންކަލޭގެފާނު ދެއްކެވީމަ ހިތްހަމަޖެހޭ މީހުންނެވެ!

އެމީހުންވެސް، ކޮންމެ ފަރުދު، ހިތްވަރި މުޅިންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އެމީހަކު ﷲ ގަންދީ ކަމެއްކުރެއްވުމަށް ހުއްދަކުރައްވައިފި، ﷲ އެކަލާނގެ
ފުއްދައްވާފައެވެ. އެހެނަސް، އަލިފާނުގެ އަޅުވެރިންވެސް، ކޮންމެ ގަދަފަދަ، ކިބައިވެރި މުޅިންގެ ތެރެއިންނެވެ." ކޮންމެއަކަސް،
ކާރޫނުގެ މުއްސަނދިކަމާއި ފަހުރުވެރިކަމަށް ހިތްވަރުދޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ޝަރީޢަތްތެރިކަން ހުއްޓުން ދިނަ މުދާތަކެއް، އެމީހުންގެ އަމިއްލަ
ނުފުންނާނެއެވެ. އެމީހުން، އެހެންމީހުންނާއި އަޅުގަނޑުމެން، ކާރޫނުގެ ޖާހިލުކަމާއި ހުރިހާ ކަންކަމެއް ބޭނުންކުރިޔާނެއެވެ. އަދި މިސާލަކަށް
ބޭނުން ގެދަރިވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންނަށް ޖަހަންނަމުގެ ބޮޑުބައެއް ލިބޭނެއެވެ. ދުނިޔެ މީހުންގެ މާނައަކީ، ކޮންމެހެން ފައިސާ ހުރިހާ
މީހަކު އޮޅުވާލަން ޖަހަންނަމުން ކުރިއަށްދާ ވާހަކައެއް ނުކުރެވެ. ފައިސާއަކީ އެހެންގެ ގާތުގައި، މީހާގެ ނަފްސާނީވާހަކަތައް އެއްބަސް ގުޅުމެއްވާ
އެއްޗެއް ނުކުރެވެ. އެމީހަކު ހުއްޓުމުގައި އެބައިމީ ހުދުކާލަކުގެ ހިއްވަރު، އެމީހަކަށް ފަރިހިއްސާވެ މަތިވެރި ދުނިޔަވީ ވެލުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހަކު
އިޖްތިހާދު އެއީ ގެދޮޅަބިޔާ. ޖަހަންނަމުގެ އެބާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދިރިއުޅުމާ ބޭނުންތަކުގެ ބަދަލުވެ، މިބާއަކަށް ދެނީގެންދާނެ، އެއީގެ މުޅިއިން
ގިނައި މަނަވަސް ސަލާމަތް ކަމެވެ. އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައި، އަބްބަކުރުސިއްދީޤު އަދި އުމަރު ބިންދު ހައްޖާބު
ބައްދަލުވެސް، މަނަވަސް ސަލާމަތުގެ މުޅިއިންނެވެ. އުތުމާން އިބްނު އައްފާނަށް ބާޒާރުގެ، އެކަލޭގެ ފާނަކީ، އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުހޭ
ގޮތުގައި އެންމެ މުސްލިމުން ސަލާމަތުގެ މުޅިއިން އޭގެ ބޮކަޅެވެ. އަބްދުއްރަޙްމާން އިބްނު އައުފާން ބާޒާރުގެ، އެކަލޭގެ ފާނަކީ،
ޖަހަންނަމުގެ އުތުމާނީ ޙާކިމުންކަން ދިރިއުޅުމާ ބޮކަޅުންނެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަކީ، އެކަލޭގެ ފާނުގެ އިސްތިހާލު މަތިވެރިކަމެވެ. އަދި ބިން
އަބޫ ޖާބިރުބްނު މުޅިން ދުނިޔެ ދެކޮޅުވެރިކަމެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަކީ މުސްލިމުން ސަލާމަތުގެ. އެކަމަކު، އަބޫކަރުމުންނާ، އަބޫކަރުމުގެ މުދާ
ޢަބްދުއްރަޙްމާނެވެ އެންމެ ގަދަވެރިވެ. ކޮންމެއަކަސް، މުސްލިމުންނަށް އިންސާނުގެ ނިކަމެތިކަން ހަނދާންކުރުމާއި، އަދި ފައިސާވެސް އެއަށް
ގުޅިގެންދާނެ، ހަރުކަށި ގުޅިގެން ދިރިއުޅުން. އެހެންކަމުން، ފަރިހަނދުނެތި، ފަރިތަ ގުޅުމެއްހުރި ބައެއްކަމުން، ކޮންމެ ގޮތެއްގައި
އެމީހުން ﷲ ތާއި ކަލިމަތުގެ ޝަރުތުތަކެވެ. ހަމައެކަނި، މިހާރު އަމިއްލަ ދިރިއުޅުމުގެ މުދާ ހުރިހާބޭނުމަށް، ކޮންމެ ގޮތެއްގައި އެކަން
ބަދަލުވެގެންދިޔަ އެތައް ބައިގަނޑެވެ. މިބައި އަމިއްލަ ވެރިއްސާ ހުރިހާއެއްޗަށް، އެއީ ހަމަ މުސްލިމުން ނުލިބޭ ފުރާނަ ދިނުމަށް، މިބައިނަ
ބިންގަނޑުގައެވެ. އެހެންމީހުން، މިދަނޑުވެރިން، އެހެނީ ބާރުވެރިވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހާއަށް އިހުސާސްކުރުވާނީ، އަމިއްލަ
ފުދުންތެރިކަން ކަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އިހުސާސްކުރުވާނީ، އެމީހުންނަށް އެހެނިހެން ދިރިއުޅުމުގެ އަޙުލާގު ބާރުމަތި ނުވާކަމެވެ. އަދި
ޤާރޫނަށް ﷲ ގެ މަދަދު ބާރުން ނުވާކަމެވެ. އަދި ޤާރޫން ބުނުއްވިވެސް ސިފަ އެހެނެވެ. إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِىٓ
"މިމަށްނާއަށް އެ މުދާ ލިބުނުކަން ކަށަވަރީ، މިމަށްގެ ހުނަރުގައިވާ ޢިލްމުވެރިކަމުންނެވެ." (سورة القصص 78) رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަވާ، ﷲ ގެ މައްޗަށް ބާރުނަގާ ކަންތައްތައް، އެއިލާހު މާތަށް ދެނެވޮޑިގެންވެވެ. ބައެއް މީހުންނަށް
މުދަލުތަ، އެމީހުންނަށް ރަގަޅު އެއްޗެހިކަމެވެ. ﷲ އެމީހުން ފަރުދު ކުރައްވައިދިނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން ފަސޭހަވެގެން ދާނެއެވެ.
އަދި ބައެއް މީހުންނަށް، ފަރުދުކަން އެމީހުންނަށް ރަގަޅެވެ. އަދި ﷲ އެމީހުން މިސްކީނުކަމުގައިވިޔަކަސް، އެކަމުގެ ސަބަބުން އެމީހުން
ފަސޭހަވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުންނަށް ސިއްހަތު ރަގަޅު، އެމީހުންނަށް ރަގަޅު އެއްޗެކެވެ. އަދި ﷲ އެމީހުން ބަލިމަޑުކުރައްވައި
ދެއްވައިފިނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން ފަސޭހަވެގެންދާނެއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުންނަށް ބަލިވުން، އެމީހުންނަށް ރަގަޅު ކަމެކެވެ.
އަދި ﷲ އެމީހުންނަށް ދުރާލާ ސިއްހަތު ދެއްވައިފިނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުން ފަސޭހަވެގެންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، الله سبحانه
وتعالى އަކީ އިންސާނުން ހެއްދެވި ކަލާނގެ އެކަނިއެވެ. އަދި އިންސާނުންނަށް އެންމެ ރަގަޅުކަން، އެއިލާހު މާތަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.

ބާވީސްވަނަ ސުވާލު

ޖަހަންނަމުގައި ގިނަވާނީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ. ފިރިހެނުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަންހެނުން ހެއްޔެވެ؟

ކޮންމެއަކަސް، ދެން އޮތީ މިދިއަން ޒަމާނުގެ ސުވާލުތަކެވެ. އެގޮތުން، ޖަހަންނަމުގައި ގިނަވާނީ ކޮންބައެއް ހެއްޔެވެ؟ ފިރިހެނުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަންހެނުން ހެއްޔެވެ؟ ކޮންމެއަކަސް، މިސުވާލު އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) އާއި ކުރިމަތިވެފައިވެއެވެ. އަސްލުގައި ވީގޮތަކީ، ސަހާބީންގެ ތެރެއިން ބަޔަކުން ކޮޅެއް، ދަށްކަވާލުން ގެންދިޔަ ވާހަކައެއް، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) އަށް އިވިވަޑައިގަތެވެ. އެތަނުގައި ތިއްބެވި ބައެއް ބޭފުޅުން ފަޚުރުވެރިވަމުންދިޔައީ، ޖަންނަތުގައި އަންހެނުންނަށްވުރެ ފިރިހެނުން ގިނަވާނެކަމަށެވެ. އެގޮތުން، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) އަށް މިވާހަކަ އިވިވަޑައިގަތުމުން، އެކަލޭގެފާނު ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތަށް ފުރަތަމަ ވަންނަ ގުރޫޕުގެ މޫނުތައް، ބާރަސްވަނަ ރޭގައި ފުރިހަމަ ހަނދުފަދަ އަލިކަމާއެކުއެވެ. އަދި ދެން އެއަށްފަހު ވަންނަ ގުރޫޕުގެ މޫނުތައް، ވިދާލާހެން ތަރިއެއްގެ އަލިކަމާއެކުއެވެ. އަދި އެއިގެ ކޮންމެ ފިރިހެނަކަށް ދެ އަނބިކަނބަލުން ވާނެއެވެ. އަދި އެއިގެ ތެރެއިން ކޮންމެ އަނބިކަނބަލެއްގެ ކަކުލުގެ ކޮށި، މަހުގެ ތެރެއިން ފެނިގެންވާނެއެވެ. އަދި ޖަންނަތުގައި ކައިވެނިނުކޮށް ތިބޭނެ އެއްވެސް މީހަކު ނުވާނެއެވެ."

އެގޮތުން، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه)، މިހަދީޘް ބޭނުންކުރައްވާ، ޖަހަންނަމުގައި އަންހެނުންނަށްވުރެ ފިރިހެނުން ގިނަވާނެކަމަށް އެބޭފުޅުންނަށް ފަހުމްކޮށްދެއްވިއެވެ. އެބޭފުޅުން ވިދާޅުވެފައިވަނީ، އަންހެނުންނަށްވުރެ ޖަންނަތުގައި ފިރިހެނުން ގިނަވާނެއެވެ. އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) އެވިދާޅުވީ މިހެންނެވެ، "ނޫންނުވެ." ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވަނީ، ޖަންނަތުގައި ކޮންމެ މީހަކު، ދެ އަނބިކަނބަލުން ކައިވެނިކުރާނެ ކަމަށެވެ. އަދި ކޮންމެ ފިރިހެނަކަށް ދެ އަނބިމީހުން ވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގައި ފިރިހެނުންގެ ދެގުނައަށްވުރެ، އަންހެނުން ގިނަވާނެއެވެ. އެގޮތުން، މިއީ އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ދެއްވި ޖަވާބެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ފަހުމްކުރެއްވި ގޮތަށް އެވިދާޅުވީ، އެގޮތުން، މިއީ އުނގެނިލެއްވުމެއް ހޯދާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

އެއީ އަންހެނުން، ފިރިހެނުންނަށްވުރެ ޖަންނަތުގައި ގިނަވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އުނގެނިލެއްވުމުގައި ހަމަ، ދެމެދުގައި ސުންނަތަށް ހަވާލާ ދޭހަކުރައްވާފައެވެ. އެއީ، މިހާރު މިސްކީނު ބަޔަކީ، ފިރިހެނުންގެ ފިރިހެނުންނާ ނުވަތަ ދުނިޔޭގެ އަންހެނުންގެ ފިރިހެނުންނާ ބެހޭކަމެއް، ދަތުރުކުރާނީ ނުބަލައެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ބުޚާރީއާއި އަދި މުސްލިމުގެ ހަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އަންހެނުންގެ ފިރިހެން ޖަހަންނަމުގެ ވަންތަނުގައިވޭ، ޖަހަންނަމަށެވެ." އަދި މުސްލިމުގެ އެހެން ހަދީޘްގައިވެއެވެ. އެއީ، "ޖަހަންނަމުގެ ދިރިއުޅެނިކޮށް ބޮޑުގުނަ، ޖަންނަތުގެ އާބާދީގެ ފިރިހެން ގާތު އަންހެނުން ކުޑަވެ." އެގޮތުން، މިހަދީޘްތައް ހަމަ ދޭހަކުރަނީ ހަދީޘް އަދި ހަމަތަކެވެ.

ޝަހީދުންނަކީ، ޖަންނަތުގައި ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ޖަހަންނަމުގައި ހެއްޔެވެ؟

ކޮންމެއަކަސް، ދެން ސުވާލަކީ، ޝަހީދުންނަކީ ކާފިރުން ހެއްޔެވެ؟ އަލްޝަހީދުން ޖަންނަތުގައި ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ޖަހަންނަމުގައި ހެއްޔެވެ؟ އެގޮތުން، އަލްޝަހީދު ދެކެވިގެން ބަޔާކުރަނީ ހިނގާނެއެވެ. އެއީ، ދިވެހިބަހުގައި ހަމަޖެހިފައި ޝަރުޢީ ގޮތުން ތަރުތީބުވި، އަދި ޝަރީޢަތުގައި ގޮތުގެ ތަރުތީބުވެއެވެ. އަދި "ޝަހީދުގެ ޝަރީޢަތް" އަދި ޝަހީދުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްދެއްވި ޝަހީދު ގޮތުގައި ޝަރުޢީކަން ޝަރީޢަތެވެ.

މުއުމިނުންގެ ދަރިން

އިމާމް އަޙްމަދާއި ވިދާޅުވާގޮތުގައި، އިލްމުވެރިންގެ އިޖުމާއުން، މުއުމިނުންގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން، ބާލިގުވާ އުމުރުގެ ކުރިން މަރުވާ ކުދިންނަކީ، ޖަންނަތުގެއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވަނީ، وَٱلَّذِينَ آمَنُواْ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَاهُمْ مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ كُلُّ ٱمْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ މާނައީ، "އަދި އީމާންވި މީހުން، އެއުރެންގެ ދަރިން އީމާންވުމާއެކު، އެއުރެންނަށް ތަބާވެއްޖެ، އެއުރެންގެ ދަރިންވެސް ތިމަންއިލާހު އެއުރެންނާ އެއްކުރައްވައިގެން (ޖަންނަތުގައި) ޖަމާކުރައްވާނެމެވެ. އަދި އެއުރެންގެ ޢަމަލުތަކުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ތިމަންއިލާހު އުނިއެއް ނުކުރައްވާނުހުށީމެވެ. ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެމީހަކު ހޯދި ޢަމަލުތަކަށް ކަސްބުކުރެއްވި ޖަޒާ ލިބޭނެ މީހެކެވެ." (سورة الطور 21)

(ކާފިރުއަކަށް، މުޝްރިކުންގެ ދަރިންގެ ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް ބަލާއިރު،) ބުޚާރީގައިވާ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފައެވެ. "ފިޠުރަތުގެ މަތިން، އެކުދިންގެ ބާލިގުވުމުގެ ކުރިން މަރުވެއްޖެނަމަ، الله ގެ ޙަޟްރަތުން އެމީހަކަށް ޖަންނަތް ލިބޭ ހުއްޓެވެ." މިހާރު އަހަރުމެންނަށް މިބަޔާންވީ، މައިންބަފައިންގެ މައްސަލައަށް ޖަންނަތްވެރިންނެވެ. އެހެނީ، މުއުމިނުންގެ ދަރިންނަކީ، ޖަންނަތްވެރިންނެވެ. އަދި މުޝްރިކުން، އެކުދިންގެ ބަބުލާއި ބަލައިގަތުމަކީ ތިމަންއިލާހު ބޭނުންވާ، އެކުދިންގެ މަސައްކަތްތައް ހިނގައި ހުރީ ކޮބާތޯ؟ އެހެނީ، ބުޚާރީގައިވާ، އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ގެ ރިވާޔަތުން ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އަހަރުން ކަލޭގެފާނު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް އައިސް، އެބޭފުޅުންނަށް ދުވަހެއް ހަމަޖެއްސެވި ދުވަހުގައި އެދި ދަންނަވައިފިއެވެ. އަހަރުން ކަލޭގެފާނު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް އައިސް ދަންނަވައިފިއެވެ. "ޔާރަސޫލުﷲ އަހަރުމެންގެ ކައިރިން ކަލޭގެފާނު ގެންގޮސްދިނުމެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ. "ދުވަސް ހިފަހައްޓާ ކަލޭގެފާނު (ހާޒިރުކުރެވޭނެ) ރިޔަސްކަމުގެ ދުވަހަށް ދުވަހެއް ދޭތެރެއަށް ހަމަޖެއްސެވީމެވެ." އެހެނީ، އެކަލޭގެފާނު ވަޢުދުވެވުނު އަކަސްބަތުގެ ކުލަވަރު އެއްޗެއް ބަހައްޓައިގަނެ ނިސާއުންގެ ދުވަހު ގެއްލުނީއެވެ. އެހެނީ، މިގޮތަށް ނިސާއުންގެ ދުވަހުގެ ގެންގުޅުން ދުވަހުގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ. "އަހަރުމެންގެ ތިންކުދިން މަރުވެއްޖެނަމަ، އެއަންހެނަކު ޖަހަންނަމައިން ވަޅެއް އެކުދިން ދުރުކޮށްދޭނެއެވެ." އެހެނީ، ތިންކުދިން މަރުވެއްޖެނަމަ، އަދި އުމުރާ އެކަމަށް ކަންބޮޑުވެ، އަދި އެކަން ގަބޫލުކުރާނަމަ، އެކުދިން އެއަންހެނާ ޖަހަންނަމައިން ވައްދާނުލައްވައެވެ. އަދި އެކުދިން އެއަންހެނާ ޖަހަންނަމައިން ސަލާމަތްކުރާނެއެވެ. ކާފިރުއަކަށް، މިއަޅު އަދި އަންހެނަކު ކުރެން ތެރޭގެ، އަދި ދަންނަވައިފިއެވެ. "ޔާ رسول الله! ދެކުދިން މަރުވެއްޖެނަމަ، ހިނގާނެކަންތައް؟" رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ. "ދެކުދިން މަރުވިޔަސް، އެއަންހެނާ ޖަހަންނަމައިން ވަޅެއް އެކުދިން ދުރުކޮށްދޭނެއެވެ." އަބޫ ހުރައިރާ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާ ވިދާޅުވަނީ، އެކުދިންނާއި ބެހޭ، ބާލިގުވާ އުމުރުން ދަށުގެ ކުދިން ކަމުގައެވެ. އެހެނީ، އާންމުކޮށްމުގައި ދަރިންނާމެދު، މުއުމިނުންގެ ދަރިންނާ ޖަންނަތެވެ. އެކަމަކު، ކާފިރު ކުއްޖަކާގެ ޖަންނަތަށް ކަމަށް، އަދި ވަކިކުއްޖަކަށް ހިސާބު ދިއްލާފައި، މިކުއްޖަކާގެ ޖަންނަތް، އަހަރުމެންނަކަށް ނުދެނެވޭނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އާއި رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އެމީހުންގެ ނަފްސު ގެތެރޭގެ ދަށުވަރާ މިހާރު ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް މިހާރު ޖަންނަތްތެރިކަމަށް އަހަރުމެންނަކަށް ގެތެރޭގައި ނުދެނެވޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ކާފިރުއެއް ކަމާމެދު އަހަރުމެން ވާހަކަ ދައްކާނަމެވެ. ޔައުމުލްއާޚިރު! ސަހަބީ، ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ރިވާކުރައްވާފައިވަނީ، ކުއްޖަކު މަރުވިއެވެ. އަދި މިމަންކަމާ ދަންނަވީމެވެ. "މިކުއްޖާއަކީ އުފާވެރިކަން ހުއްޓެވެ. (މިކުއްޖާއަކީ) ޖަންނަތުގެ ދޫނިތަކުގެ ތެރެއިން ދޫނިޔެކެވެ." އެހެނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިފިއެވެ. "الله ޖަންނަތް ހެއްދެވުމަށް ހަދާކުރެއްވި، އަދި އެއިރުގައި ޖަހަންނަމަ ހެއްދެވުމަށް ހަދާކުރެއްވި، އަދި ޖަހަންނަމައިގެ އަހުލުވެރިން ހެއްދެވުމަށް ހަދާކުރެއްވިކަން، ކަލޭމެންނަކަށް ނޭނގޭ ހެއްޔެވެ؟" އެހެނީ، އެވާހަކަތައް އެހެން ގޮތަކަށް ދަންނަވާނަމަ، ވަކިކުއްޖަކު ދޫނި ޖަންނަތަށް، މިގޮތަށް އެކަމާ ވިދާޅުވުމުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަމާގެ ބަސްފުޅަށް ދިނުމަށް ނަހީވެއެވެ. އެހެނީ،

އަހަރެމެން އާންމު ގޮތެއްގައި ދަންނަވާނީ، މުއުމިނުންގެ ދަރިންދާނީ، ޖަންނަތަށެވެ. އެކަމަކު، ވަކި ކުއްޖަކުދާނީ ޖަންނަތަށްކަމަށް އަހަރެމެން ނުބުނާނަމެވެ. އިބްނު ތައިމިއްޔާ (رحمه الله) މިކަމުގެ ތަފްސީލު ދެއްވާ ވިދާޅުވަނީ، "މުއުމިނުންގެ ދަރިން، ވަކިވަކި ކުދިން ޖަންނަތަށް ދާނެކަމަށް ހުކުމް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ވަކިވަކިން ކުދިން ފިޔަވައި ޢާންމުކޮށް، އެކުދިން ޖަންނަތަށްދާނެކަމަށް ބުނެވިދާނެއެވެ."

ކާފިރުންގެ ދަރިން

ދެން އަހަރެމެން ބަލާލާނީ، މުޝްރިކުންގެ ދަރިންނާމެދު އޮތް ޙުކުމްތަކާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެގޮތުން، ބުޚާރީގައިވަނީ، ކާފިރުންގެ ދަރިންނާއި ބެހޭގޮތުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހުގައި ސުވާލު ދެންނެވުނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله އެމީހުން ހެދެވުނުއިރު، އެމީހުން ކުރާނެ ކަންތައް އެނގޭ ދާތެވެ. ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ." އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެކަން ދޫކޮށްލައްވައި، الله ޙަވާލާ ގޮތުގެ މައްޗަށެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންނަށްވާނީ ކޮން ގޮތެއްކަމާމެދު، އަހަރެމެން ގޮތެއް ނިންމާނުލަމެވެ. އެގޮތުން، މިދެންނެވުނު މިކަމާއިގުޅޭ އެއް ހަދީޘެވެ. ކޮންމެއަކަސް، އިބްނު ޙަޖަރު (رحمه الله) މިހަދީޘާއި ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވަނީ، އަބޫ ދާއޫދުގެ ޞަޙީޙު ރިވާޔަތްކުރައްވާފައިވާ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެއެވެ. އެއީ، ޚަންސާގެ ދަރިކަލުންގެ ބޭބޭ ކުރީން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ދެއްވުން އެދި، އެކަލޭގެފާނު الله އަށް ދެންނެވިއެވެ. (އެއީ މުޝްރިކުންގެ ކުދިންނާއި، އަދި މުޝްރިކުންނާ މީހުންގެ ކުދިން) ވަނީ ކޮބައި، އެކަލޭގެފާނު އެދުނީ، އެކުދިންނަށް ޝަފާޢަތް އެދުމުންނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، "އަދި الله މިކަންކަމާބެހޭގޮތުން އެކަން ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ." އެހެންނަމަވެސް، މިހަދީޘަކީ، ޟަޢީފް ހަދީޘެއް ނޫނެވެ. މިހަދީޘަކީ ހަސަން ދަރަޖައިގެ ހަދީޘެކެވެ. އެކަމަކު، މިހަދީޘަކީ، ކުރިންދެންނެވި ހަދީޘާ ބާރުވެގަތަ ހަދީޘަކަށް ނުވިޔަސް، މިހަދީޘް ދަލީލެއްގެ ގޮތުގައި އަހަރެމެންނަށް ބަލައިލެވިދާނެއެވެ. ދެން މިފަދަ ހަދީޘަކަށް، އަދި އެއް ރިވާޔަތެއްގައި، އަދި އެހެން ރިވާޔަތްތަކުގައި ރިވާޔަތްކުރެވިފައިވާ ހަދީޘެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "މުޝްރިކުންގެ ދަރިންނަކީ، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ޚާދިމުންނެވެ." އެގޮތުން، އެކުދިން ޖަންނަތުގައިވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އެކުދިން ތިބޭނީ ޚާދިމުންގެ ގޮތުގައެވެ. އިބްރާހީމް ވިދާޅުވަނީ، މިހަދީޘަކީ ސައްހަ ހަދީޘެކެވެ.

ދެން ސުވާލަކީ، އިބްރާހީމް މިހަދީޘް ހަދީޘް، މިހަދީޘްތަކުގެ ގޮތުގައި ގުޅުވާލެވޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ ޖަވާބަކީ، ހަދީޘްތަކުގެ ގޮތުގައި ތަޢާރުޟުވުމެއް ނެތަސް ހަދީޘްތައް ވާހަކަ، އިބްރާހީމް އާ ހަދީޘް ޖަވާބުދެއްވާ، އަދި ހަދީޘަށް މުޠާލިޢާ ކުރައްވާ، އާ ހަދީޘްތަކަށް ރަނގަޅަށް ވިސްނައިދެއްވައިފިއެވެ. އެގޮތުން ބަޔަކު އިބްރާހީމް ވިދާޅުވަނީ، ހަދީޘް ކުދިން (ޚާދިމު، އެކުދިންގެ މައިންބަފައިންނާ، މުޝްރިކުންނާއިއެކުގައި، ނުވަތަ މުޝްރިކު ނޫން މުއުމިނުންނާއިއެކުގައި) އެކުދިން ދާނީ ޖަންނަތަށެވެ. މިއީ އަލްޖައުޒީއާއި، އައްނަވަވީގެ ރައުޔެވެ. އަދި އައްނަވަވީ ވިދާޅުވަނީ، މިއީ އަހަރެމެން ގަބޫލުކުރާ ރައުޔެވެ. އަދި މިއީ އަލްބުޚާރީގެ ރައުޔެވެ. އަލްބުޚާރީ ވިދާޅުވަނީ، މިގޮތުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އިބްރާހީމް، ވަޙީގެ މައްޗަށް އިބްރާހީމްއާއި ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. ފަހެމަކުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާވަޑައިގެން، އެކުދިންނާއި ބައްދަލުކުރައްވާ ޖަންނަތުގައެވެ. އަދި އުއްމާނު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާވަޑައިގެން، އެކުދިންނަކީ ކޮންގޮތެއްކަމާމެދު، އަހަރެމެން ގޮތް ނިންމަވައިގެން ނުވާނެއެވެ. އުއްމާނު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާވަޑައިގެން، އެކުދިންނަކީ ޚާދިމުން ކަމަށެވެ. އަދި އެކުދިންނަކީ، ޖަންނަތުގައިވާނެއެވެ. އެގޮތުން، އަލްބުޚާރީ ވިދާޅުވަނީ، މިގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ ހަދީޘްތަކެވެ. އަހަރެމެންނަށް ފެންނަނީ އެހެންނެވެ. ޖަވާބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ކުރިން އެހެން ގޮތަކަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއިރު، އަދި ފަހުން އެކަލޭގެފާނު އެކުދިންނަކީ ޚާދިމުންކަމަށް ޙަދީޘްކުރައްވާވަޑައިގެން، އެކުދިން ޖަންނަތަށް ވަދެއްޖެއެވެ.

ދީން އަސްލު ރައްޔިތުން، އަޅުގަނޑުމެން އުނގެނުމުގައި ޒާތުގެ ނިސްބަތަށް ބަލާނެއެވެ. އަދި ޒާތާއިމެދުވެރިކަމުގައި އުފެދިފައި އިލްމީ ބާރުލިބިގެންނެވެ.
އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ޒާތާއިސިފަތައް މިންކުރުމަކީ، އަދި ބިނާ މިންކުރުމަކީ އިލްމީ ބާރުލިބޭގޮތުގެ ފަރާތް އަޅުގަނޑުމެން
ކިބައިން ދަސްކުރުމަށްބާރުލިބެނީއެވެ. ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވަނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ސިފަތަކުގެ ތަފާސް، ޒާތާއިމެދުވެރިކަމުގައި އިލްމީ
ކިބައިން ދަސްކުރެވެއެވެ. އަދި މިފަދަ ބަސްތަކީ، އިމާމް އަބޫ ހަސަން އަލްއަޝްއަރީގެ ރައުޔެވެ. އިމާމް އަބޫ ހަސަން އަލްއަޝްއަރީ ދައުވާކުރައްވާ
ގޮތުގައި، މިއީ އަހުލުއްސުންނަތި ވަލްޖަމާޢަތުގެ ރައުޔެވެ. އަދި އިބްނު ތައިމިއްޔާ (رحمه الله)، އަބޫ ހަސަން އަލްއަޝްއަރީގެ ރައުޔަށް
އެއްބަސްވެރިވެއެވެ. އަދި އިބްނު ތައިމިއްޔާ ވިދާޅުވަނީ، މިއީ އަހުލުއް ސުންނަތި ވަލްޖަމާޢަތުގައި ގިނަބަޔަކު ބުނާ ރައުޔެވެ.
ކޮންމެއަކަސް، އަޅުގަނޑުމެން އެވަގުތު އެއިސްލާމް ބާއްވާނަން. އެއީ އިލްމުވެރިންގެ ދެބަސްވުމުގައި ހުރި ކަމެއް. އަދި އެ މަސްއަލައިގައި ދިރާސާ
ގެނައުމާ ކަމެއް. އަދި الله سبحانه وتعالى ގެ، މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި ފުރިހަމަ. އަދި އެއިނާގެ ބަހުންފުރިހަމަގޮތުގައި ޖަވާބު،
އެފަދަ މަސައްކަތް ފައިސާގެ ކިބައިން ލިބިދާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަނީ، އަޅުގަނޑުމެން ޖީވެރިޔާ އިލްމުއްޔާގެ މައްސަލަތަ. އަދި، އެއަށް ވުރެ
ދެރަކަން އަޅުގަނޑުމެން ނުދެކެނެވެ.

ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަޤީޤަތް ވިސްނަވާ މީހުން

ދީން އަޅުގަނޑުމެން ބަލާކަށް، ޖަންނަތުގެ ފާހަގަކަން، އެބައެއްގެ ނަފުސް ބަލާގޮތުގެ ވާހަކަ ވިސްނާލައިވެސް ފަހުމްކުރުމެއް. އެގޮތުން، އަހުއްލަކާވެސް
ދަންނަވާ ދަންނަމުން، الله سبحانه وتعالى ވައްދަވާ އަޅުގަނޑުމެން ރަސޫލާ، ޖަންނަތުގެ ފާހަގަކަން ގޮތުގައި ދުއްވާ ފައިދާވެރިކަމާ މީހެއް ފިއްލައި،
އެއްބަސް މީހަކު ޖަންނަތުގެ ފާހަގަކަން އަޅުގަނޑުމެން ނޯނިގަތުމުން ނަފުސަށް ފާހަގަކުރުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން ފާހަގަކުރުމަކީ ވެސް މީހަކު ޖަންނަތުގެ
ފާހަގަކުރުން އަޅުގަނޑުމެން ނަފުސް ގުނާފައެވެ. ސަބަބަކީ، އެގޮތުގެ ގޮތުގައި ގޮތުން، އެއީ ހައްދުތަކަށް އުފެދޭކަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަށް
ގޮތުގައި، އެއީ ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އެކަން ވިސްނަވާ ރަނގަޅު ކަމެއް ދަރިމީހަކު ދުރުމީހުން އަޅުގަނޑުމެން ވަކިކުރެވޭ. މީހާ ވިސްނާ މީހާ
ޖަންނަތުގެ ފާހަގަކުރުން، ނަފްސާ އުފެދި ޖަންނަތުގެ ފާހަގަކުރުން، އެއީ الله سبحانه وتعالى ގެ ރަޙްމަތް ކުރާ ނަބަވީ ގޮތެވެ.
ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، "އެއްވެސް މީހެއްގެ ހަރަކާތްތަކުގެ ސަބަބުން، އޭނާ ޖަންނަތުގެ
ނަފުސް ހަމަޖެހޭ." އެގޮތުން، ސަހާބީން ދަންނަވައިފިއެވެ. "ތިބާ رسول الله އެވެ. ކަލޭގެ ހަރަކާތްވެސް ތިމާއެވެ؟" رسول الله (صلى الله عليه
وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله އެއިންޖީގެ ރަހުމަތްކަމުގައި އަދި ދަރުމަތަށް ހަމަ ތިމަންކަލޭގެ ހަރަކާތްވެސް އެގޮތަށް، ހަމަ ތިމަންކަލޭގެ ހަރަކާތްވެސް
ނުވަދެވޭ ހަމައެވެ." (މުސްލިމް، الله سبحانه وتعالى ގެ ދަރުމަތުން ފިޔަވާ، ހަމަ ތިމަންކަލޭގެ ހަރަކާތްވެސް ޖަންނަތުގެ ނަފުސް ހަމަޖެހޭ.
ހަމަ ތިމަންކަލޭގެ ހަރަކާތް ރައްކާކުރުމަށް އެކަމަކު ހެލިވަކިން ނުވެއެވެ. އެގޮތުން، އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިގޮތް
ވިސްނައިފި ކަމުގައިވިޔަސް، އަޅުގަނޑުމެން ކޮންބައެއް ހައްދުވާ!) އެގޮތުން، ދުނިޔެއަށްޓަކައި ބިރުވެ، އެބައެއް ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ
ހަޤީޤަތް ވިސްނައިފި ކޮންބައެއް ހައްދުވާ؟

ވިސްނުންތެރި މީހުން ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަޤީޤަތް ވިސްނާ މީހުން

ވިދާޅުވެގެ ހަދީޘްގައިވޭ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އަދި ބިން އަބޫ ޒައިދު (رضي الله عنه) އަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.
"ދުވަ އިންސާނާ ދަރިފުސްކޮށްގެ މީހުން، ނަބީބާކަލުން ވިއަވައި، ޖަންނަތުގެ މީސްތަކުން ސާފުކަމުގެ ގޮތުގައި ބިރުވީ، އަބޫބަކުރު
އަދި ޢުމަރެވެ." އެގޮތުން، މިދުނިޔެ ދުވަސްކަލުންނަށް ހަމަޖެހޭ ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަޤީޤަތް ވިސްނިއްޖެ ނުންވެ. އަދި رسول الله
(صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވި، އަބޫބަކުރުންނަށް، الله سبحانه وتعالى ގެ ނަބީބާކަލުންނަށްވުރެ، ޖަންނަތުގައި އެންމެ މާތް
ބާކަލުންނެވެ. އަދި ދީން އެއަށްވުރެ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އަބޫބަކުރު ހަދީޘްކުރެއްވީ، "އަބޫބަކުރުންނާ އަދިޢުމަރު
އެފަދަ ނުދުނިޔަވެއްޖެއެވެ." އެގޮތުން، އަބޫބަކުރު އަދި ޢުމަރު (رضي الله عنهما) އަކީ، ނަބީބާކަލުންނަށްވުރެ، الله سبحانه وتعالى
ގެ އެންމެ ހެޔޮ މަގުފުރުންނެވެ.

އަދިވެސް އައްތިރްމިޒީގައިވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގައި ޒުވާނުންގެ ސާހިބުންނަކީ، އަލްހަސަން އާއި އަލްހުސައިން އެވެ." އެގޮތުން، ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ މެދުއުމުރުގެ މީހުންގެ ސާހިބުންނަކީ، އަބޫބަކުރާއި އަދި ޢުމަރެވެ. އެކަމަކު، ޖަންނަތުގައި ޒުވާނުންގެ ސާހިބުންނަކީ، އަލްހަސަން އާއި އަލްހުސައިން އެވެ. އެކުދިންނަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ކާފަދަރިކަލުންނެވެ. އެކުދިންނަކީ، އަލީ ބިން އަބޫ ޠާލިބު (رضي الله عنه) ގެ ދަރިކަލުންނެވެ.

ދެން ސުވާލަކީ، ތިރީހުން ކުރީގައި އަދި ޖުވާންކަމުގައި ބާރުވެރިކަމުގައިވެސް ކިހިނެއްހެއްޔެވެ! ޖަންނަތުގައި އެންމެންގެ އުމުރު އެއްވަރެއް ނުވާނެ ހެއްޔެވެ! ޖަންނަތުގައި މީސްތަކުންގެ އުމުރު އެއްވަރު ވާނެއެވެ. އެހެންވެ، ބައެއް މީހުން ތިރީހުން ކުރީގައި ބާރުވެރިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން މަރުވެފައިވަނީ، ތިރީ އުމުރުގައި ކުރީގައިވީތީއެވެ. އަދި ބައެއް މީހުން ޖުވާންކަމުގެ ގޮތުގައި ބާރުވެރިވެއެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުން ޖުވާނީގައި މަރުވެފައިވީތީއެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ، އަބޫބަކުރާއި އަދި ޢުމަރު ހިނގާފައިވަނީ، ތިރީއުމުރުގެ ޖަންނަތުގެ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އަލް ހަސަނާއި އަލް ހުސައިން ހިނގާފައިވަނީ، ޖުވާން ޖަންނަތުގެ މީހުންގެ ގޮތުގައެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަހުމަދުގެ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެސް، މަލާއިކަތަކު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައިވެސް، މިދުނިޔެއިން މިމަލާއިކަތާ، އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް މިއަދުގެ ކުރިން ވަޑައިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތާ މިއަންނަނިވި ވާހަކަ އަރިހަށް ވަޑައިގަތީ، ޖަންނަތުގެ ޒުވާނުންގެ ސާހިބުން އަލްހަސަން އާއި އަލްހުސައިން ކަމާއި، އަދި ފާތިމާ ޖަންނަތުގެ އަންހެނުންގެ ސާހިބާ ކަމުގެ ބުޝާރާތް ދިނުމަށެވެ.

އަންހެނުންގެ ސާހިބާ ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދިޔަބީބީ މީހުން

އަޅުގަނޑުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެސް، އިބްނު އައްބާސްގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވެލިގަނޑުގައި (ދަނޑިކޮޅެއް) ހަތަރު ރޮނގު ކުރައްވާލެއްވިއެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "މިކަންތައްތަކުން މިހަތަރު ރޮނގު ކުރެއްވީ ކީއްވެގެންތޯ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭތޯއެވެ؟" ސަހާބީން ދެންނެވިއެވެ. "ނޭނގެއެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ޖަންނަތުގައި އެންމެމާތް އަންހެން ކުދިންނަކީ، ހަތަރުކެވެ. (އެއީ) ޚަދީޖާ ބިންތި ޚުވައިލިދު، ފާތިމާ ބިންތި މުޙައްމަދު، އަދި އާސިޔާ ބިންތި މުޒާހިމް އެވެ." ދެން ސުވާލަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެހަތަރު ރޮނގު ކުރެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އެގޮތުން، އެއީ ސަހާބީންގެ ސަމާލުކަން ހޯދުމަށް ބޭނުންކުރެއްވި އިލްމީ ޢަމަލުތަކުގެ ހަރަކާތެވެ. އަދި އާންމުގޮތެއްގައި ބޯކާލުން، ދަރިވަރުންގެ ސަމާލުކަން ހޯދުމަށް މިހަރަކާތް ބޭނުންކުރެއެވެ. އެކަމަކު، އެކަލޭގެފާނު އިސްކަމާއި، އެހެނިހެން ޖާގަ ނޫނީ ނެތް ތަނެއްގެ ބޭނުންކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަކު، އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅު، އެބަލާއިގެން ސަމާލުކަން ހޯދުމެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) މިކަމަށް ވަރަށް ގިނައިން ކަންތައްތައް ކުރައްވައެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ދިރިއުޅުއްވާފައިވާ ހަތަރު ބޭކަނބަލުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ ބޭކަނބަލަކީ، މަރްޔަމް ބިންތި ޢިމްރާން އެވެ. (އެއީ، ޢީސާ (عليه السلام) ގެ މަންމަފުޅެވެ.) އަދި ދެވަނައަކީ އެންމެމާތް ބޭކަނބަލަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަނބިކަނބަލުން، ޚަދީޖާ ބިންތި ޚުވައިލިދު އެވެ. އަދި ތިންވަނައަކީ އެންމެމާތް ބޭކަނބަލަކީ، ފާތިމާ ބިންތި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އެވެ. އަދި ހަތަރުވަނައަކީ އެންމެ ހެޔޮ ބޭކަނބަލަކީ، ފިރުޢައުނުގެ އަނބިކަނބަލުން، އާސިޔާ ބިންތި މުޒާހިމްއެވެ.

ޚާންދާނަކަށް، މަރިޔަމް (عليه السلام) އާއި ބެހޭގޮތުން الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، وَإِذْ قَالَتِ ٱلْمَلَائِكَةُ يَٰمَرْيَمُ إِنَّ ٱللَّهَ ٱصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَٱصْطَفَاكِ عَلَىٰ نِسَآءِ ٱلْعَالَمِينَ މާނައީ، "އަދި މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވިހިނދު، ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! "އޭ މަރިޔަމް އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله ކަލޭގެ ޚިޔާރުކުރައްވައި، ޠާހިރުކުރައްވައި، އާލަމްތަކުގެ އަންހެނުންގެ މައްޗަށް މާތްކުރައްވައި މަތިވެރިކުރައްވައިފިއެވެ." (سورة آل عمران 42) އެގޮތުން، ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، އިޞްޠިފާއު ކުރެވުނު އަންހެނަކީ، މަރިޔަމް ކަމުގައެވެ. އެކަމަނާއީ، الله سبحانه وتعالى ގެ މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން، އެންމެމާތް އަންހެން ކަމަނާއެވެ.

ދެން ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އަށް ބަލާއިރު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޖިބްރީލް (عليه السلام) ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އެވަގުތު އަންނަވަނީ ތަށިގަނޑެއްގެން ޚަދީޖާއެވެ. ގެނައުމަކީ ސުލޫކާއިގެންނެވެ. އެކަމަނާ ކާތްގަނޑުގައި އަރިހަށް އައުމުން، އެކަމަނާގެ އިލާހު ވަރަށްބޮޑުން އެކަމަނާއަށް ސަލާމް ދަންނަވާށެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ވަރަށްގޮތުން ސަލާމް ދަންނަވާށެވެ. އަދި ޖަންނަތުގައި އެކަމަނާއަށް ގަސްބުވަތްވާ ހިރަފަތުގެ އެއްޗެއް ހަދާ ދެއްވާށެވެ. އެގަނޑުވަރުގައި އެއްވެސް އަޑުގަދަވުމެއް، ނުވަތަ އުނދަގޫވުމެއް ނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން، ޖިބްރީލް (عليه السلام) ފޮނުއްވައިގަތުން ހިތާވަނ ގެންނަވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވައިގެން ވިދާޅުވީ، الله سبحانه وتعالى ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އަށް ސަލާމް ފޮނުއްވައެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى، އެއިލާހުގެ މަލާއިކަތާ ޖިބްރީލް (عليه السلام) ފޮނުއްވާ، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަނބިކަނބަލުން ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އަށް އޭ ފޮނުއްވައި ސަލާމްއެވެ. އެއީ ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) ދެކެ الله سبحانه وتعالى ލޯބިވެވޮޑިގެންވާ ވަރެވެ. އަދި ދެން ޖިބްރީލް (عليه السلام) އިޝާރާތް ވިދާޅުވި، އަހަރެންގެ ސަލާމް، އަހަރެން އެކަމަނާއަށް ދަންނަވާލާށެވެ. އަދި ޖަންނަތުގައި އެކަމަނާއަށް ގަސްބުވަތްވާ ހިރަފަތުގެ އެއްޗެއް ހަދާ ދޭށެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، އަހަރެމެން ކިޔަވާލާ ދަރުސްތަކުގެ ބަސްތަކުން، އަޑުގަދަވި، ކޮން ހިސާބަކަށްތޯއްގެ މައްސަލައެވެ. އެކަމަނާއަށް ގަސްބުވަތްވާ ހިރަފަތްވެއެވެ. އަދި އެގަނޑުވަރުގައި އެއްވެސް އަޑުގަދަވުމެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް އުނދަގޫވުމެއް ނުވާނެއެވެ. ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) މައްޗަކީ ރިވެތިއްޔުމެއްގެ ގޮތުގެ ކާނާކަމާ ބެހެއްޓެވީއެވެ؟ އަޅުގަނޑު ދެކެނީ ވާނަގައި، އެކަމަނާ ރިވެތިއްޔުމެއްގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ކުޅަ ބެހެއްޓެވީއެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެކަމަނާއަށް ޖަންނަތުގައި ދެއްވާނީ ގަސްބުވަތެވެ. (ޚަދީޖާއެވެ. ކެތްތެރިވެވަޑައިގަތެވެ. ކަމަނާއަށް މިބަޔާންކުރެވެނީ ހުރިހާގޮތްތަކުން ވެއްޖެ.) އަދި ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އަކީ ބަލާއިރު، އެކަމަނާ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ ދައުވަތުގެ ކަންތައްތަކަށް މަދަދު ދެއްވުމުން ގެންދިޔައީ، އެކަމަނާއަށް ވަރަށް ގިނަ އަނިޔާތަކެއް އަދި ތަކުލީފުތަކުގެ ތެރެއިން ވަގުތު ދުވަސްވެގެން ދިޔައެވެ. އަދި މަރުކަމާއި ވަރަށް ގިނަ އަބުރާވެސް ކުރިއަށް ދިޔައެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން، އެކަމަނާއަށް ވަރަށް ވެދުންވާނެ އިހުސާސްކުރަން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އެކަމަނާއަށް ވަޙީކުރައްވަނީ، ކަލޭ ޖަންނަތުގައި އަރާމު ކުރައްވާނެއެވެ. ޖަންނަތުގައި އެއްވެސް އަޑުގަދަވުމެއް ނުވާނެއެވެ. ކަމަނާއަށް އުނދަގޫތަކެއް އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުވާނެއެވެ. އަދި ވެދުންވާނެ އިހުސާސް ކުރައްވާކަން ނުވާނެއެވެ.

ދެން އާސިޔާ ބިންތި މުޒާހިމްއަށް ބަލާއިރު، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا۟ ٱمْرَأَةَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ٱبْنِ لِى عِندَكَ بَيْتًا فِى ٱلْجَنَّةِ وَنَجِّنِى مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِى مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ މާނައީ، "އަދި ފިރުޢައުނުގެ އަނބިކަނބަލުންގެ މިސާލު، އީމާންވި މީހުންނަށް الله މިސާލުގެ ގޮތުގައި ޖައްސަވައިފިއެވެ. (އެއީ) އެކަމަނާ ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. "އަޅުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެވެ! ތިމަންނައަށް ތިބާރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުގައި، ޖަންނަތުގައި ގެއެއް ބިނާކުރައްވާނދޭވެ! އަދި ފިރުޢައުނާއި، އޭނާގެ

(ނުބައި) ޢަމަލުން ތިބާ ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވެ! އަދި އަނިޔާވެރި ޤައުމުގެ މީހުންގެ ކިބައިންވެސް ތިބާ ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވެ!" (سورة التحريم 11) ކަންފުޅަކަށް، އާސިޔާ ބިންތި މުޒާހިމްއަށް ބަލާއިރު، އެކަމަނާ ދިރިއުޅުއްވަމުންގެންދިޔީ، ފިރިއާގެ ބިންމަތީގައިވާ އެންމެ މޮޅު ގަނޑުވަރުގައެވެ. އެކަމަނާ ދިރިއުޅުއްވަމުންގެންދިޔީ، ފިރުޢައުނުގެ ގަނޑުވަރުގައެވެ. ފިރުޢައުނަކީ، އޭނާގެ ދުވަސްވަރުގައި ދިރިއުޅުނު އެންމެ ބާރުގަދަ ރަސްގެފާނެވެ. އާސިޔާ ބިންތި މުޒާހިމްއަށް ބަލާއިރު، އިންސާނަކު ދުނިޔެމަތީގައި ހިތްއެދޭނެ ހުރިހާ އެއްޗެއް، އެކަމަނާއަށް ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުންނަށް ބަލައިފިނަމަ، އެކަމަނާއަށް އެހުރިހާ އެއްޗެއް ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. އެކަމަނާ، އެކަމަނާ ވިދާޅުވިސް، "އަޅުގެ ވެރިރައްބާވެ! ތިމަންނައަށްޓަކައި ކަލޭގެފާނުގެ ހަޟްރަތުގައި، ސުވަރުގޭގައި ގެއެއް ބިނާކުރައްވާނދޭވެ!" ސުބްޙާނަﷲ، މިހިރީ ފިރިއާގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދޫކޮށް، އަންހެން ކަނބަލެކެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމަނާ އެވިދާޅުވިސް، އަހަރެން މިއިން އެކަށީގެންވާ ބޭނުމެއް ނެތެވެ. އަހަރެން އެދެނީ ﷲ سبحانه وتعالى އަހަރެންނަށް ޖަންނަތުން ގެއެއް ދެއްވުމަށެވެ. އަދި އަހަރެން ބޭނުންވަނީ، ފިރުޢައުނާއި، އަހަރެން ދިރިއުޅުމުގެ ކިބައިން، އޭނާގެ އަމަލުތަކުން ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ﷲ سبحانه وتعالى މިދުނިޔޭ ދަރަޖައަށް އެކަމަނާ އުފުއްލެވިއެވެ.

ކަންފުޅަކަސް، މިދުނިޔޭ ހަޔާތް އަންހެން ކަނބަލުންނަށް ބަލާއިރު، އެކަނބަލުންނަށް މިދުނިޔޭ މަތިވެރި ދަރަޖަ ލިބިވަޑައިގެން، އެކަނބަލުން ވަނީ ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި މަސައްކަތް ކުރައްވައިގެންނެވެ. އެކަނބަލުންނަށް މިދަރަޖައަށް ދެވިވަޑައިގެން، އަންހެނުންގެ ކަނބުލޮއްބަށް ކުރިއެރުމާ ޖީލުތަކެއް ބޮޑުކުރެއްވި ގޮތުން، ކަނބުލޮއްބަށް ކެނޑިގެން ނުދެވެ. އެހެންކަމަށްވާއިރު، އެކަނބަލުންނަށް މިދަރަޖައަށް ދެވިވަޑައިގެ ކިހިނެއް ހެއްދެވީ! އެހެންނަމަ، މިބައިން ފާހަގަކުރެވެންޏާ، މިހެނުގެ ކަނބަލުންގެ ދުވަސްވަރު އޭގެބޮޑުކަން ފާހަގަ. އިނީ، އެކަނބަލުން ދަރިކަނބަލުންގެ ގޮތުގައިވާ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެއީ ބެލެނި ދަރިކަނބަލުން، ދަރިއަށް ބޮޑުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެ ދަރިކަނބަލުންނަކީ، މަރްޔަމް އާއި އާސިޔާއެވެ. މަރްޔަމް (عليه السلام) ބޮޑުކުރެއްވީ، އީސާ (عليه السلام) އެވެ. އަދި އާސިޔާ (عليه السلام) ބޮޑުކުރެއްވީ، މޫސާ (عليه السلام) އެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަނބަލުން ކޮންމެވެސް މަސައްކަތެއް ކުރެއްވި، ދުނިޔެއަށް ޚާދިމުކުރެވި އީސާ (عليه السلام) އާއި، މޫސާ (عليه السلام) ދަރިފުޅުން ކޮންމެވެސްވަގެ. އެ ދަރިކަނބަލުންނަށް މިދުނިޔޭ މަތިވެރި ދަރަޖަ ލިބުނީ އެހެންވެއެވެ. ކަންފުޅަކަސް، ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އަށް ބަލާއިރު، އެކަމަނާއަށް މިދުނިޔޭ މަތިވެރި ދަރަޖަ ލިބުނީ ސަބަބަކީ، ނަބިއްޔާ مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް، އެކަމަނާ ދެއްވި މަދަދާއި އަދި އެހީތެރިކަމެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަމަނާގެ މުދަލުން އެކަށީގެންވާ މަދަދު ދެއްވައި، އަދި އެކަމަނާ ނަބިއްޔާ ގާތުން އެކަށީގެންވާ އެހީތެރިވުމުގެ ސަބަބުން، ﷲ سبحانه وتعالى އެކަމަނާއަށް މިމަތިވެރި ދަރަޖަ ދެއްވިއެވެ. އަދި ފާޠިމާ ބިންތި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ބަލާއިރު، އެކަމަނާ އެފަދަ ޖިހާދު ދިރިހުރެސްތިކަމުން ވަޅައިގެންނެވުމާއި، އެކަމަނާ އެފަދަ ޖިހާދު ގެކޮޅުގައި ބޮޑުކުރެއްވިފައިވުމާއި، އަދި مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ގެ އަހުލުބައިތުގެ ކަމަށްއެކަމަށްވުން، އެކަމަނާއަށް ދިރިއުޅުއްވުން ޤުރުބާނީގެ ދަރަޖަ ހަމަޖެހިގެން، އަދި އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅަށް ޤުރުބާނީގެ ހުރިހާ ތަކުލީފުއްގައި އެކަމަނާއަށް އުޅުއްވުންޤުރުބާނީގެ ދަރަޖައިވުމުން، ﷲ سبحانه وتعالى އެކަމަނާއަށްވެސް މިމަތިވެރި ދަރަޖަ ދެއްވިއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، އެއީ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަންގަވާފައި އޮތްކަމެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެންމެ ހުރިހާ ބޭ ދަރިކަނބަލުން ކަނބަލުންނާއި އާދޭ ބޭނުން އެކަނބަލުން ގެދޮރުވެރިވެ. އޭގެ އެކަނބަލުންގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި އަދި އެކަނބަލުންގެ ދަރިކަނބަލުންނެވެ. ކަންފުޅަކަސް، މިހާރުގެ އަންހެނުން އަށް ބަލާއިރު، އެކަނބަލުންނަށް ވިއްދަވާފައިވާ މަސައްކަތް، އަންހެނުން، އެކަނބަލުންނަށް އެންމެ ފުރިހަމައަށް އަދާކުރެވޭ މަސައްކަތަކީ، އެކަނބަލުންގެ އާއިލީ ދުވަސްތަކާއި މުސްލިމް ކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެވެ. އަދި އެކަނބަލުން މުސްލިމް އަށް ނަސޭހަތްދީ، އެހެންނަމަވެސް އެކަމަކީ ނަސޭހަތްތަކެވެ. މިއަދުގެ ކަނބަލުން ޖީލެއް، މިއަދުގެ އަންހެނުން ބޭނުންވާ ނަސޭހަތެވެ. މިއަދުގެ ކަނބަލުން ތަރުބިއްޔަތުކުރާ ހާލަތުގައި، މިއަދުގެ ކަނބަލުން ނަޞީޙަތްތެރިވެވެ. އެއީ އެކަނބަލުންގެ ދަރިން މުސްލިމުން ވިއްސާ، އެއީ މުސްލިމް ޖީލެއް ވިއްސާ ވެއެވެ. އެހެން އާއިލާގައި އަންހެނުން މަސައްކަތްކުރާ، އެއްވެސް މުސްލިމް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއީ އެކަނބަލުންނަށް ހަވާލުކުރެވިފައިވާ ވާޖިބެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، މިއުންމަތަށް އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވަނީ، އުސްތާޒުން މިއުންމަތް ކުރިއަށް ގެންގޮސްދޭނެ ފިރިހެނުންނާއި އަދި އަންހެނުން ތަރުބިއްޔަތުކޮށް ބޮޑުކުރުމެވެ. މޫސާ (عليه السلام)، ޢީސާ (عليه السلام) އަށް ބަލާއިރު، އެއީ އެބޭކަލުން ބޮޑު ކުރެއްވީ، އަންހެން ކަނބަލުންގެ މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއެވެ. ހަމައެހެންމެ، މޫސާ (عليه السلام) ގެ ވާލިދާއަށް ބަލާއިރު، ތިބާ ބަލައިލިޔަކަސް، ތިބާއަށް ފެންނާނީ، އެކަލޭގެފާނަށް އެއްބާރުލުން ދެއްވި ކަނބަލުންގެ ފަރާތުން، އެކަލޭގެފާނަށް އަބަދުވެސް މަދަދާއި އެހީތެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މޫސާ (عليه السلام) ގެ ވާލިދާއަށް ބަލާއިރު، ތިބާއަށް ފެންނާނީ ވާލިދާގެ މަގުސަދަކީ، މޫސާ (عليه السلام) ކަމެވެ. އެކަމަކު، ދެން ބައްޕާފުޅު ނުވަތަ އެހެން އެއްވެސް ފިރިހެނަކު ނެތެވެ. ފުރަތަމަ އިނގޭނީ އަންހެނުން އެކަލޭގެފާނުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދެކެވެ. ދުވަސްވަރަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ބަލަހައްޓަވައިގެން އުފައްދަވަން ނެތެވެ. އަދި ދުވަސް ބީރައްވަހުން އަތިބާރުވާ އާންމު ކަނބަލުންގެ ސިކަމުނުވޭ ދި ދަރިކަލުން (ކޮރަހުލެގެ) ދަރިކަލުން ބޮޑުކުރެއްވުމެވެ. އެގޮތުން، އެކަލޭގެފާނުގެ މަސަލައިގައި ސަލާމަތް ދެމެހެއްޓުމަށް މަސައްކަތް ކުރުމަށް، އެކަލޭގެފާނަށް ބަރަކާތް ލިބުނީ، އަދި އެކަލޭގެފާނު الله سبحانه وتعالى ގެ އެންމެ މަތިވެރި ފަސް ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލެއްކަމުގައި ހަދައިދެއްވިއެވެ.

مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ބަލާއިރު، ޚަދީޖާ (رضي الله عنها) އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްކި އަހުލާގުތެރިކަމާއި ގުޅިގެން، އެކަލޭގެފާނުގެ ނަބިއްޔުކަމުގެ ވަޒީފާ ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށް ދިޔަ އަސަރުގަދައެވެ. އެއީ އެކަމަކާ އެއްބާރުލުމުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުނެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ މައިބަފައިން ކުޑުކުޑައިރު ދުނިޔެއިން ވަފާތުވެއެވެ. އެއީ އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ޚަދީޖާއާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބައްޕަފުޅު އަބޫ ޠާލިބު އެއްބާރުލުން ދެއްވާފައިވެސް، ވަރަށް ކައިރިކައިރީގައެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެވަގުތަކީ، އެންމެ ހިތާމަވެރި ވަގުތުގައިވެސް، އެހެންވެއެވެ. އެއީ ފުރަތަމައިގެ ވަރަކީ ތަނެއް އެހެންވެސް ނަހަރެވެ. މަރަވެތި ދުވަހުގެ ނަމަކީ ޙާމިލު ކިޔާ ދިޔަ ވާހަކަ ކޮށްލުމަށް ކަމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ނެތް. އެއީ عَامِ الْحُزَن އެވެ. މާނައަކީ، ހިތާމައިގެ އަހަރެވެ. އެ އަހަރަކީ، ދެވި އަހަރު އެއްކަލަ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަށް ހިތާމައިގެ އަހަރެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެކަލޭގެފާނަށް މާތްގޮތުންނާއި އަދި ނަފްސާނީގޮތުން އެހީތެރިވެދެއްވި ގޮތުގެ އެއްބާރުލުން ދިނުމުގެ އަގުހަރުދަނާ، އަދި ޚަދީޖާގެ މަރާއި އަދި އަބޫ ޠާލިބުގެ ވަފާތުން އެކަލޭގެފާނަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ގޮތުގެ އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބައްޕަ އަދި ޚަދީޖާ އަހުލާގުވެއެވެ. އެގޮތުން، މިދުނިޔޭގައި، ޖަންނަތުގެ އަމާލުތަކުގެ ހަގީގީ މިންވަރާ ހަމަގޮތް ބާކީނުވެދާނެވެ.

ޖަންނަތުގެ އަމާލުތަކުގެ ހަގީގީ މިންވަރާ 10 ބާކީވުން

ދެން އަހަރެމެން ބަލާނީ، ޖަންނަތުގެ އަމާލުތަކުގެ ހަގީގީ މިންވަރާ ދިޔަ ބާކީވުންނަށެވެ. ތިރީގައިވާ ގޮތުގައި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އައްބަކުރު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ޢުމަރު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ޢުޘްމާން ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ޢަލީ ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ޠަލްޙާ ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. އައްޒުބައިރު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. އަބްދުއްރަޙްމާން އިބްނު އައުފު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ސަޢުދު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. ސަޢީދު ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ. އަބޫ އުބައިދާ އިބްނު އަލްޖައްރާޙް ވަނީ ޖަންނަތުގައެވެ." އެގޮތުން، މިއީ ޖަންނަތުގެ އަމާލުތަކުގެ ހަގީގީ މިންވަރާ ދިޔަ ބާކީވުންނެވެ.

ބާރަސްގައިވާ އެހެން ހަދީޘެއްގައިވެސް، އައްބު މޫސާ އަލް އަޝްޢަރީ (رضي الله عنه) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަހުރެން އަހުރެންގެ ގެއިން ވުޟޫކޮށްގެން، ބޭރަށް ނުކުންނަވިއެވެ. "މިއަދު އަހުރެން ހުންނާނީ الله ގެ ނަބިއްޔާއާއި އެކުގައެވެ. އަދި އަހުރެންގެ ދުވަހު މުޅިދުވަހުގައި ހުންނާނީ، އެކަލޭގެފާނާއި އެކުގައެވެ. (މިއަދު އަހަރެން ހުންނާނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޚިދުމަތުގައެވެ.) އަހުރެން މިސްކިތަށް ގޮސް، ނަބިއްޔާއާމެދު ސުވާލުކުރީމެވެ. އޭނާކުރެން ދެންނެވިއެވެ. "އެކަލޭގެފާނު މިދިމާލަށް

ވަޢުދުވެރިވެއްޖެއެވެ." އެގޮތުން، އަހުރެން އެކަލޭގޮތުގެ މަގުން، އެކަލޭގޮތާއި ބާރޭގޮތުން ސުވާލުކުރަމުން، ޖީރ-އުރައިސް ކިޔުން ތަނަކަށް ވަދެވެންދެން ދިޔައީމެވެ. (އެގޮތުން، އެތަނަކީ، ވަޤުއްރުކި ތަނެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ޒިޔާރަތްކުރައްވާ، އަދި ވުޟޫކުރެއްވެންދެން، ކަދުރުރުކާގެ ފަރުން ހުރިފައިވާ އެތަނުގެ ދޮރުގެ ކައިރީގައި އަހުރެން އިންނިން އިނީމެވެ. ދެން އަހުރެން އެކަލޭގޮތުގެ އަރިހަށް ދިޔައީމެވެ. އެކަލޭގޮތު އިންނެވީ އަރިހުގެ ވެށީ (ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި) މުދުގައި އިރުސްދާވަޑައިގެން، އެކަލޭގޮތުގެ ފައިސްބުޅު ފެންނަގެނބުން، ފައިސްބުޅު އުޅުވަމުވަރިގެންނެވެ. އަހުރެން އެކަލޭގޮތަށް ސަލާމް ދެންނެވީމެވެ. އަދި އެނބުރިގޮސް، ދޮރުކައިރީގައި ހުރިހުރީ އިނީމެވެ. އަހުރެން ދެންނެވީމެވެ. "މިއަދު ނަބިއްޔާގެ ދޮރުވާނަކަށް ހުންނާނީ، އަހުރެންނެވެ." އައްބާކަށު ވަޢިދުން، ދޮރު ކައިމްޖެއްސިއެވެ. އަހަރެން ސުވާލުކުރީމެވެ. "ކަން ބޭކަރުއްޖައްވެ؟" އެކަލޭގޮތް ވިދާޅުވިއެވެ. "އައްބާކަށުގެ." އަހުރެން އެކަލޭގޮތަށް މަޢުރަފާމިން ދެންނެވުމަށްފަހު، އެވިދާޅުވީ ވަދު އަދި ދެންނެވީމެވެ. "ނަ الله ގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އެވިދާޅުވީ ވަށުގެ ހުރިފަން އެދި އައްބާކަށު އެހަ ދެންނެވީއެވެ." އެކަލޭގޮތް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ނަބާ ވަރުދަވާނެވެ. އަދި ނަބާ ޖަންނަތުން ވަރުނާނަކުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު، ނަބާއަށް ދޭރުވާނެވެ." އެގޮތުން، އަހުރެން ބާރަށް ނަކާލި، އަދި އައްބާކަށުރަން ދެންނެވީމެވެ. "އެވިދާޅުވީ ވަނަނާވާނެވެ. އަދި މިބާ ޖަންނަތުން ވަރުނާނަކުގެ އުފާވެރި ހަބަރު، الله ގެ ނަބިއްޔާ، މިބާއަށް ދޭވަހިވެއެވެ." އައްބާކަށު އެވިދާޅުވީ ވަނަނާވިއެވެ. އަދި الله ގެ ނަބިއްޔާ ކަނޑުވަރުދުވަގައި، ވަގުގެ ބައިތުލްމަޤްދިސްގައި އައްބާކަށު ހިފަހައްޓަވަދެއްވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ހިންނިވިގޮތަށް، އެކަލޭގޮތް ވައިނބުރު އުޅުވާވަރިގެން ހިންނިވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގޮތުގެ ވައިނބުރު ފުންނަގޮތަށް ހިންނިވިއެވެ. ކަންފުޅަކަށް، ދެން ވަޢައިގަތީ ޢުމަރު (رضي الله عنه) އެވެ. އަދި އެކަލޭގޮތަށް ކަންތައްތައް، ކުރިން ކަންތައް ދިމާވި ގޮތެވެ. އަދި އެކަލޭގޮތަށްވެސް ޖަންނަތުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދިނުމަށްފަހުގެ. އަދި އެކަލޭގޮތް ހިފަހައްޓަވަދެއްވެ ނަބިއްޔާގެ ވަގުތު ފަރާތުގައެވެ. ކަންފުޅަކަށް، ބުނުވަނަ ބާކަށު ވަޢައިގެން ދޮރު ހުޅުވާލެއްވިއެވެ. އެގޮތުން، ކަންބާކަށުއްޔާ، އަހަރެން އެއްސެވީމެވެ. އައްބާކަށު ވިދާޅުވިއެވެ. "އުސްމާން އިބްނު ޢައްފާން އެވެ." ދެން އަހަރެން އުސްމާނުގެ އިބްނު ޢައްފާން ގާތު މަޤުކުރުއްވުމަށް ބުނުމަށްފަހު، އެވިދާޅުވީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އަރިހުގައި އެކަލޭގޮތް ވައްދަނީވެސް އެއްސެވީމެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "އެކަލޭގޮތް ވައްދަވާށެވެ. އަދި އެކަލޭގޮތަށް ކުރިމަތިވާ މުޞީބާތަކާއެކު، އެކަލޭގޮތް ޖަންނަތުގެ ވަންނާނަކުގެ އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު، އެކަލޭގޮތަށް ދެއްވާށެވެ." އެގޮތުން، އައްބާކަށުރަން ދެންނެވީއެވެ، އެކަލޭގޮތް ޖަންނަތަށް ވަންނާށެވެ. ދެމަފިރިން ދެންނެވީއެވެ، އެކަލޭގޮތް ޖަންނަތަށް ވަންނާށެވެ. ދެން އުސްމާނަށް ބާރުލިބި، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީއެވެ، އެކަލޭގޮތަށް ދިނިޔޭގައި ކުރިމަތިވާ މުޞީބާތަކާއެކު، އެކަލޭގޮތް ޖަންނަތަށް ވަންނާނަކުގެ އުފާވެރި ހަބަރު، އެކަލޭގޮތަށް ދެއްވާށެވެ. އަދި އެ މުޞީބާތަ، އެކަލޭގޮތުގެ ހިތްވަރާއި ކެތްތެރިކަމާއި ހިލްމާއި ވިސްނުމެވެ. އަދި އެ ވިސްނުމަށް އެކަލޭގޮތް ގޮތްތެރިވެވޭ ދިނިޔާއެވެ. (ބުޚާރީގެ 23/57/5 ބައްލަވާ އެވެވެ.) ސުބުޙާނަﷲ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ސަލާމަތްތެރިކަން ކިޔާއްވަވަމުން ގޮސްފިއި، އެ ކަންތައްތައް ކުރިމަތިވުމުން، އޭގަކުރުން ސާބިތުވުމަށް އެހީތެރިވާނޭ ނަސޭހަތްތަކުގެ ހަބަރުތަކެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، އުޤުބާނަށް ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "الله سبحانه وتعالى ވިޔާއަށް (ތުމަން) ގަވާއިދުތައް ދެއްވާނެއެވެ. މިސްކީނުން ވިޔާގެ ޙައްޤު، އެއްޗި އަތުމަތުކަމުގާއި މަސައްކަތްތެރިކަމަށް، އުމުރުނުގައި އެއްޗި ނުދެއްވާނެއެވެ." މާނައަކީ، الله سبحانه وتعالى ވިޔާއަށް ތުމަން ގަވާއިދުތައް ދެއްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، މިސްކީނުން އެއްޗި ވިޔާގެ ޙައްޤު އަތުމަތުކަމުގައި ހަނދުރާވަކުރެއްވާނެއެވެ. އެހެންނަމަ، އެއްޗި އުމުރުނުގައި ނުދެއްވާނެއެވެ. ކަންފުޅަކަށް، އުޤުބާނަށް ހިއުގެ މާނައަކީ ކާމިލުއް ވިސްނުވެރިއެއް ނުދެއެވެ. ހުރިހާ ކާމިލުއެވެ! މިސްކީނުން އެކަމުގައި ވިހުނާއި ހަނދުރާވަކުރެއްވާނެއެވެ! ކަންފުޅަކަށް، އެހެނިހެން ކާމިލުއް، ޒިޔާރަތްކުރާ. އަދި މިސްކީނުން އެކަލޭގޮތުގެ އަތުޖުދުން ޒިޔާރާ އަތުޖުދުނިން މަސައްކަތްތެރިވާއިރު. އެއީ ހަވާރިޖުން އުޅުރޭގުން އަހުރެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަމުން ގެންދެވި ދިވާހަ ކަން، އުޤުބާނަށް ވިސްނުވެރިކަމެވެ. އެގޮތުން،

އެކަލޭގެފާނު ހިތާމަ ދުކުންތަކުގެ ނިޝާނެއް ނުދައްކަވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަލޭގެފާނު އެއްވެސް ވިހާކަމެއް ހަނދުމަކުރަމުން ނުދައްކަވަމުން އިސްކަން ނުދައްކަވައެވެ. އަދި އުޙުދުހަނގުރާމައިގައި ޝަހީދުވެވަޑައިގެންނެވި ޙަމްޒާ ބޭބެ، އަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބް، އަބޫސުފްޔާނާއި އަބޫސުފްޔާން އަނބިކަނބަލުން ނުދައްކަވައެވެ. އަދި އުޙުދުހަނގުރާމައިގެ ޝަހީދުންގެ ހަނދާނުގައި ހަނދުމަކުރައްވަމުން ތަޢުޒިޔާކުރައްވައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އުޙުދުހަނގުރާމައިގެ ހަނދާނެއް ... ދީނުގެ އަދާވާތްތެރިންގެ ޢަމަލުތަކުން ... އަދި ... ދެކެވަޑައިގަންނަވައެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، ... ... (رضي الله عنه) ...

(رضي الله عنه) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... (رضي الله عنه) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... (رضي الله عنه) ... (رضي الله عنه) ... (رضي الله عنه) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... (رضي الله عنها) ... (رضي الله عنه) ...

އާޚިރަތުގެ ހަޔާތް ...

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... (رضي الله عنه) ... رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ... الله ...

...

ކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި ދެން އެކަކޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިބާ އުނގެނުން ބޭނުންނަމަ، ހަތަރު މީހުންގެ ކައިރިއަށް ދާށެވެ. ޢުވައިމިރު، އަބޫ ދަރްދާ އެވެ. ދެވަނައީ، ސަލްމާނުލް ފާރިސީ އެވެ. ތިންވަނައީ، ޢަބްދުﷲ އިބްނި މަސްޢޫދު އެވެ. އަދި ހަތަރުވަނައީ، ޢަބްދުﷲ އިބްނި ސަލާމް އެވެ." އަދި ދެން އެކަކޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. "އަދި ޢަބްދުﷲ އިބްނި ސަލާމްއަކީ، އިސްލާމްވި ޔަހޫދިއެކެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނިކޮށް، އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. އޭނާއީ، ޖަންނަތުގެ ދިހަވަނަ މީހާއެވެ." އެގޮތުން، މުޢާޛު އިބްނި ޖަބަލް އެ ވިދާޅުވީ، ހަތަރުމީހުންގެ ތެރެއިން އިސްލާމްވި ދިހާގެ ކައިރިން ތިބާގެ ދީން އުނގެނުމެވެ. ސަބަބަކީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ކުރައްވާފައިވާ ވަޢުދުފުޅެވެ. އެއީ، އޭނާއީ ޖަންނަތުގެ ދިހަވަނަ މީހާއެވެ. ކަޢުބުލްއަޙްބާރު، އަހަރުމެން މިދަންނަވަނީ، ޢަބްދުﷲ އިބްނި ސަލާމްއަކީ، ޖަންނަތުގެ ދިހަވަނައަށް ވަންނަ މީހާކަމުގެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އެކަމަކު، މިއީގެ މާނައަކީ، ޢަބްދުﷲ އިބްނި ސަލާމްއަކީ، ޖަންނަތަށް ފުރަތަމަ ވަންނަ ބަޔަކުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ ބަޔަކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޢަބްދުﷲ އިބްނި ސަލާމްއަށް ބަލާއިރު، އޭނާއަށް، މަދީނާގައިވާ ޔަހޫދީންގެ އިސް ޙަބްރެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅެކެވެ. އޭނާއަށް ހަމަ އިސްލާމްވެއްޖެއެވެ. އޭނާއަށް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ގެ ސިފަފުޅުތައް، އެމީހުންގެ ތޯރާތުން އެނގިވަޑައިގެންނެވެ. އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަމަ ވަޢުދުވެރިންނަށްވާނުވާ، އޭނާއަށް އެކަމުގެ ބުނުން އަންގާފައިވާތީއެވެ. އަދި އޭނާ އިމާންވިއެވެ. އަދި އޭނާއަށް ކިޔަވައިދެނިކޮށް ދިރި އިސްލާމްވުމުގެ ކުރިއަށް ކުރީގެ ސަޙާބީން، އޭނާ އިސްލާމްވުމަށް އެކަން އާހިރުވިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޙަދީޘްގެ ތެރެއިން އިސްލާމްވެފައިވާ މީހުން ގޮވައިގެން މަރުއުލުވިއެވެ. ސަބަބަކީ، އެބަދަލުވުމަކީ، ޔަހޫދީން ތިބި ބަޔަކު މިއަދުގެ އަޑުބަދަލުގައި ވެއެވެ. އެބައިމީހުން ތެރޭގައި ތިބި ހަމަޖެހިފައިވާ، އެބައިމީހުން ކަމަކީ ބައެއް ނޫނެވެ. އެބައިމީހުން، އިތުރު ޔަހޫދީން ތިބި ބައެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަޖެހޭގޮތުގައި އެކަމުގައި، އެމީހުން ޔަހޫދީ ގޮތުގެ ހުރިހާ ކަމެކެވެ. އެގޮތުން، އެބައިމީހުން ތިމަންނާ، ދީނުގެ އަސްލުކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ހަމަޖެހޭ ގޮތުގައި އިސްލާމްވުމުން ގެބޭފުޅުން ކުރިއަށް އުޅުއްވާ ވަރަށް ތިމާ ތިޔަ ބައިމީހުންނެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވުމުގައި، "ތިމަންނަކަލޭގެފާނު ޖަންނަތަށް ވަދެވުނީމެވެ. އަދި ތިމަންނަކަލޭގެފާނަށް ޖޯން އަންނަނިވި ބަޔަކު އަޑުއެހީމެވެ. ތިމަންނަކަލޭގެފާނު ސުވާލުކުރީމެވެ. އެކަމަށް ގޮތުގައި އެއްސެވީމެވެ. "މިއީވެސް ކޮންބޭފުޅަކުތޯއެވެ؟" އެކަމާ ވިދާޅުވިއެވެ. "ޙާރިޘާ އިބްނި ނުޢުމާން އެވެ." އެގޮތުން، ޙާރިޘާ އިބްނި ނުޢުމާނަކީ، ޖަންނަތުގެ ދަރުވާޒާގައި އަޑުއިވުނު ބޭފުޅެކެވެ.

ޢާއިޝާ (رضي الله عنها) ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންނަކަލޭގެފާނު ޖަންނަތަށް ވަދެވުނީމެވެ. އަދި ތިމަންނަކަލޭގެފާނަށް ގިރާޢަތެއްގެ، ޖަންނަތުގައި ޙާރިޘާ ބިން ނުޢުމާން ދަރަޖަ ވާހަކަ." ޙާރިޘާ އިބްނި ނުޢުމާނަށް، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) ނަބިއްޔާގެ ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި އަވަހާރަވެފައިވާ ބޭކަލެކެވެ. އެކަމަކު، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم)، ޖިބުރީލާއި ބައްދަލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ މަތިން އެކަކޭގެފާނު ހަނދުމަކުރު ކުރެއްވިއެވެ. ޙާރިޘާ ބިން އަބްދު ނުޢުމާނަށް، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ގެ ދީނުން އުޅުއްވުމުން ގެންދިޔަ ބޭކަލެކެވެ. އެގޮތުން، އިބްރާހީމް (عليه السلام) ގެ ދީނުގެ އަސާސްތަކާ ހަމައެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ޙާރިޘާ ބިން ނުޢުމާނަށް، ހަމަޖެހޭގޮތުގައި ސޯބިތުވެރިކަމާއި، ދަރަޖާއި ވިސްނުމެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، އެކަލޭގެފާނު ދުވަސްކޮޅު ބަދަލުކޮށް ޢަމަލުކުރުމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު މިސްކީނުންނަށް ދަރުމަ ދެއްވާ ވިދާޅުވުމުން، ކަލޭގެފާނުގެ މަންމައަށް ހެޔޮކަންތައްތައް ކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ. އަދި އެއީ ބަޔަކުނަވާތީއެވެ. އަދި އެމީހުން އަޙުލާގް ރަނގަޅު، ﷲ އަށް ކަލޭގެފާނު ބޭނުންވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު، އެވާހަކަ ކަމެއް މަތިން ކާކު ސަލާމަތްވެގެން ބޭއްވެވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެއެވެ. ހެޔޮކަމުގެ ބައިވެރިކަން، ﷲ سبحانه وتعالى އެވެ. އެހިސާބު، އަޅުކަމުގައި އެކަން ދެއްވާ ދިޔައީ ހެޔޮވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކަލޭގެފާނު އަޅުވެތި ކަމެއް ކަލޭގެފާނުގެ، ކަލޭގެފާނު އެއް ކަންތައް ކަމެއް، މިޔަސްތަކުން ހުރިހާ ހެޔޮ ނަޞޭޙަތެއް! ﷲ سبحانه وتعالى ގެ އިސްލާމްދީނުގެ ކަންކަމުގައި ނަގާ އެއްވެސް އިޚްލާޞްގެ މަސް، އަހަރެން ނުކުޅެދެނެވެ. ސުބްޙާނަﷲ،

އެކަކޮށްގެންގެ ފިތުނަތުން، މިއީ ބަރާބަރު ކަމެއްކަމަށް، އެކަކޮށްގެންނަން އެނގިވަޑައިގަތެވެ. ކޮންމެއަކަސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، އޭނާއަށް ޖަންނަތުގައި ދަރަޖައެއްވެއެވެ.

އެހެން ހަދީޘެއްގައިވަނީ، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޯގެފާނު ޖަންނަތަށް ވެންނެވީމެވެ. އަދި ތިމަންކަލޯގެފާނަށް ފެނުނީ ހިތަވާ ފިރުޒާ އަޑުއިވުނެވެ. ތިމަންކަލޯގެފާނު އެއްސެވީމެވެ. "އެ ހިތަވަނީ ކޮންބައެއްގެ އަޑެއްތޯ؟" އެބަލަކުން ދެންނެވިއެވެ. "ހާރިޘާ ބިން ނުޢުމާން އެވެ." ކޮންމެއަކަސް، އެއީ ސަހާބީންގެ ތެރެއިން ބޭކަލެކެވެ.

މުސްނަދު އިމާމް އަޙްމަދުގައި ރިވާކުރެވިފައިވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ތިމަންކަލޯގެފާނު ޖަންނަތަށް ވެންނެވީމެވެ. އަދި ބައެއް ޤުރުއާން ކިޔަވައިދޭ އަޑު (އެކަކޮށްގެންނަން މީހަކު ހިނގާފައި ކިޔަވައިދޭތީވެ.) އަދި ތިމަންކަލޯގެފާނު ސުވާލުކުރެއްވީމެވެ. "އެއީ ކޮންބައެއްގެ އަޑެއްތޯ؟" ޖިބްރީލް (عليه السلام) ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ، ދުވައްޔިން ބިހާރު އެވެ." رسول الله (صلى الله عليه وسلم) އެންމެ މިސްކީނުންގެ ގޮތަށް ވެޔައިގަތުމަށްފަހު، ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. "ބިރުވެރި ހާލަތުގެ ހެޔޮއިގެ." އެހެންކަމުން، ފުރިހަމަ ހާލަތުބެހޭ، މިއީވެ. އަދި ދުނިޔެ އަޅުގަޑުމެން ދަރިފުޅަށްވެސް رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ޖަންނަތް ދައްކަވައިފިއެވެ. ސަބަބަކީ، އޭނާގެ ދިރިއުޅުއްވެ. މަރިޔަމްގައިވާ އެންމެ ރަގަޅު ދަރިކަލުން، އޭނާ ސަލަމާތްކުރައްވައިފިއެވެ.

ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ އަގެއް ނުވެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތަކީ، އަހުލުވެރިން ކޮންފަދައިވާ ހެޔޮއަމަލުގެ ބަދަލުގައި ދެވޭ އަގެއް ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ، އަހުލުވެރިން ހިތްސާފު ވަރަކަށް الله سبحانه وتعالى އަށް އަޅުކަން ކުރިއަސް، އެކަމުގެ ސަބަބުން އަހުލުވެރިން ހިނދުކޮޅަކަށް ޖަންނަތުގައި ހުރުމަށްވެސް ކުޅަދާނައެއް ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ފާހަގައެއް ހިއްވަރުދިނުމަށް. والله اعلم މިއީ ހިނގާ ސަބަބު ފާހަގައެއް ކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އެވާހަކައިގައި އިބްރަތެއް ވެއެވެ. އެގޮތުން، ބަޔަކު އިސްތިޤާމަތުގެ މީހަކު އުޅުނެވެ. އޭނާއަކީ، ވަރަށް ދިގު ޢުމުރަކަށްގައި الله އަށް އަޅުކަން ކޮށްފައިވާ މީހެކެވެ. އެއީ ސާޅީސް އަހަރު، ނުވަތަ އެއްޗަހި ވަރަކަށް އަހަރު އަޅުކަން ކޮށްފައިވާ މީހެކެވެ. ކޮންމެއަކަސް، ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި އޭނާ ކޮށްފައިވާ ހެޔޮއަމަލުތަކެއް، އޭނާގެ ކުރިމަތީގައި ހާޒިރުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ ބޮޑު މިސްކީނާ ފެތުރިފައިވާ ވަރުގެ ހެޔޮއަމަލު ތަކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މާތްއިލާހު އޭނާގެ ގާތު އެއްސަވާނެއެވެ. "މިއާ ޖަންނަތަށް ވަދެވަން ބޭނުންވަނީ، މިބާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ މިއާ ޖަންނަތަށް ވަދެވަން ބޭނުންވަނީ، الله ގެ ރަޙްމަތުން ހެއްޔެވެ؟" އެހެންނަމަވެސް، އޭނާ، އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކަށް ބަރޯސާވެގެން، ދެންނެވިއެވެ. "އަހަރެން ބޭނުންވަނީ، އަހަރެންގެ ހެޔޮއަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ވަދެވެންނެވެ." އެހެންނަމަވެސް، الله سبحانه وتعالى މަލާއިކަތުންނަށް ވަހީކުރައްވާ، އޭނާގެ ހެޔޮއަމަލުތަކާއި، ނިޢުމަތްތަކާއި އެއްވަޒަނަކަށް ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެނިޢުމަތަކީ އޭނާގެ ލޮލު. އަދި އޭނާގެ ލޮލު ނިޢުމަތުގެ އެނިޢުމަތަކީ ހަމަ ލޮލުބޮޑުކަން، އޭނާގެ ހުރިހާ ހެޔޮއަމަލުތަކަށް ވުރެން އަބަދުވެސް ދިނެވެ. الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް ދެއްވާ ލޯތްލިބުމުގެ މި ނިޢުމަތަކީ، އެތިކަ ކުޑަ ހުރިހާ ކަމަކަށްވުރެ އަގުހުރި އެއްޗެކެވެ. ސަބަބަކީ، އެތިކައަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް އެންމެ ބޮޑަށް ޝުކުރުކުރާ މީހާގެ ފެނުމަށް ހިތްވާ ބަލިމީހާ ބައިވަރިއަކީ، ބޭރީގައި އިބްޞާރުކުރެވޭނެ، އެތިކަ ލޮލާ ހަވާލު ބާރެއް ތަޅުމުން ދަތިވާނެ ހެއްޔެވެ! އެކަން الله سبحانه وتعالى އަށް ޝުކުރު ދުވަހުގެ 24 ގަޑިއިރުގައި، އަޅުކަން ކުރާށް ހެއްޔެވެ! ނުވަތަ ބާއްވާތަނަކަށް އޭނާއަށް ކުރިއްޔާ ކަމުދާނީ ކަންތައްތަކެއް ކުރިމަތިވެދާނޭ ހެއްޔެވެ! އެހެންނަމަވެސް، އޭނާއަށް ކުރާކަ އެއްވެސް ޒިކުރެއް ނެތޭ އެއްކަމަކު ކުރިމަތިވާނީ ތަހުޒީބުކުރެވޭނެގޮތެވެ، އެކަމަކު، الله سبحانه وتعالى އޭނާއަށް ދެއްވި ޙާލު ބަރަކާތްތަކެއް، އޭނާގެ މުޅި ޙަޔާތުގައި އޭނާއަށް ދެއްވިފައިވާ އެއްޗެއްކަމެވެ. އެ ނިޢުމަތަކީ ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ 24 ގަޑިއިރަށް އޭނާއަށް ދެއްވިފައިވާ ނިޢުމަތެކެވެ. އެކަމަކު، އޭނާގެ އަޅުކަމަށް ބަލާއިރު، އެއީ ދުވަހުގެ 24 ގަޑިއިރަށް ކުރެވޭކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަ ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ހުރިހާ އަޅުކަމަކީ، އޭނާގެ ޙާލުގެ ނިޢުމަތްގެ ބަދަލުގައި ދައްކާފައި ވާއަދާކުރުމުގެ ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ. މިއީގެ އިބްރަތް، އޭނާގެ

އިވުމާއި، ވިސްނުމާއި، ސިއްރުތަކާއި، މުދަލާއި، އަދި الله سبحانه وتعالى އާއްމަކޮށް ދެއްވާފައިވާ އެހެން ހުރިހާ ނިޢުމަތްތައް ކާކުގެތޯއެވެ!
ދުން އާނާ އެހިސާބުން އާދާގެ ވިސްނުން ބަދަލުކޮށް، އާނާ ޖަންނަތަށް ވަންނަން ބޭނުންވަނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ރަހުމަތުން
ކުރުމަށް ދަންނަވާށެވެ... އަދި رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، ތިމަންކަލޭގެފާނަށްވެސް، الله سبحانه وتعالى ގެ
ރަހުމަތުން މެނުވީ، ޖަންނަތަށް ނުވަދެވޭނެ ކަމުގައެވެ. މިއީ ބޮޑު ހަގީގަތެކެވެ. އެހެންކަމުން، ސުވާލަކީ، އަހަރެމެންގެ ހުރިހާ އަމަލުތަކުގެ
ދައްކަނީ ކޮބާހެއްޔެވެ؟ އަހަރެމެންގެ ހުރިހާ އަމަލުތަކުގެ ދައްކަނީ، އަހަރެމެންނަށް ޖަންނަތުގައި ލިބޭނެ ދަރަޖަ ކަނޑައަޅުއްވާނެ. އެހެންކަމުން،
ޖަންނަތުގެ ގޮތުން އެވެރިއަކު ވަދެވޭނީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ހެޔޮ ރަހުމަތުންނެވެ. އެއަށްފަހު، ލިބޭނެ ޖަންނަތުގައި ލިބޭ ދަރަޖަ
ކަނޑައަޅުއްވާނީ، އަހަރެމެންގެ އަމަލުތަކުގެ މައްޗަށެވެ. އެހެންކަމުން، ލިބޭނެ އެއްކަލަވެސް އެއްވެ ޖަންނަތްތަކުން، ހުރިހާ
އެއްކަލަވެސް މުހިންމުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ލިބޭނެ ޖަންނަތުގައި މަތިވެރި ދަރަޖަ ލިބިގަތުމަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން ދަންނަވާލި
ފަދައިން، މިދުނިޔެ ދަރަޖަތަކަށް، ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލު ދަރަޖަތަކެކެވެ.

ޖަންނަތާއި ބޯދާބުން ދަންނަވާލަން އޮތް ފުރު ޞަޖް

ކޮންމެއަކަސް، ޖަންނަތުގެ މިސްރާކުތަކުގެ ބަޔަކު އެހެން ސިފަތަކަށް ބަލާލާނަމެވެ. އެގޮތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ހަދީޘްކުރެއްވީ، "الله އާދަމް ހެއްދެވީ ކުރައްވާފައިވީ، އެކަލޭ ދިގުމިނަކަށް ބައްޓަންކޮށެވެ. އަދި އުޑުމަތީގެ 60 ރިޔަންސް (ގޮތެއްގައި ނުވަތަ
27 މީޓަރު) ދިގު މިންވަރެވެ. (...) އަދި އެހަރީރާގެ ފަރާތުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވީ،
"ޖަންނަތަށް ވަންނަ ކޮންމެ މީހަކުވެސް، އާދަމްގެ ބައްޓަމުގައި އަދި ދިގުމިނުގައެވެ. ދުން އެއަށްފަހު، މިދުނިޔޭ ހަމައަށް، އާދަމްގެ
ދަރިފަސްކޮޅުގެ އިންސާނުންގެ ސައިޒު ހުރިހާއިރެއް ކުޑަވަމުންދިޔައެވެ." (ބުޚާރީ 246/74/8 ބައްލަވާލެއްވުން އެދެން)

ދުން ސުވާލަކީ، ޖަންނަތުގެ މީހުންގެ އުމުރަކީ ކިހާވަރެއް ހެއްޔެވެ؟ ތިރމިޛީގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ، އެމީހުން ޖަންނަތަށް ވަންނާނީ،
އެމީހުންގެ އުމުރުން 33 އަހަރުގައެވެ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނިދުމަކީ، މަރުގެ ބޭބެއެކެވެ. އަދި ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރިން ނުނިދާނެއެވެ.
އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގައި އަބަދުވެސް އޮންނާނީ އުފާވެރިކަމެވެ. މިހާރު ޖަންނަތުގައި ނިދަންވީ ކިއްވެގެން ހެއްޔެވެ! ޖަންނަތުގައި
ނިދިއައިސްގެން އުފާކަން ނުހަނާނެއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް، އަހަރެމެން ޖަންނަތާއި ބޯދާބުން ވާހަކަ ދައްކާލީމުއެވެ. އަދި އެތަން އަހަރެމެންނަށްވީކަމުން ތަސައްވަރު ކޮށްލީމެވެ.
އަދި އެތަނުގެ ދަތުރުއްކޮށްލީމެވެ. އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން ޖަންނަތުގެ އަހުލުވެރި ބޯދާބުން ރިތަންވެ މަސައްކަތެއް ކުރިއަށް، އެތަނުގެ
ކެޔޮ މިންވަރެއްކަން އަހަރެމެންނަކަށް ތަސައްވަރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. މިހުރިހާ މަސައްކަތަކީ، ހަމައެކަނި އަހަރެމެން އެތަނާއި
ގުޅުވަމުންދާކަމުގެ ކުރުވާ މަސައްކަތްތަކެވެ. އެކަމަކު، ސަބަބުތަކުގެ ދަރަޖަވެރިކަން ކުރުވާ އަލިކަމެއްކެވެ. އެކަމަށް، އެކަމުގެ އަސްލަކީ،
އަހަރެމެންގެ ހިތްތަކަށް ގެނައުން ވާނީ ހުވަފެންތަކާއި މުޅިން ނުބައްދަލު ވަރުގެ ކަމެކެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم)
ސަހާބީންނަށް ޖަންނަތުގެ ތަފުސީލު ދެއްވުމަށްފަހު، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރެއްވީ، "ތިޔަކަން ފުރިހަމައިންވާ، އަދި
ކަންފަތްތަކަށް ނާއްސާފައިންވާ، އަދި އެއްވެސް އިންސާނެއްގެ ހިތަށް އަރާފައިނުވާ ނިޢުމަތްތަކެއް ވެއެވެ." އެހެންކަމުން، ޖަންނަތާއި
ބޯދާބުން، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހުރިހާ ފަރާތެއްގެއް ސަހާބީންނާއި ދެއްކެވުމަށްފަހު، އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެސް، އެއްވެސް
ތަފާތެއް އެތަން ފެނިފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ކަންފަތަކަށް އެތަނުގެ ޚަބަރު އިވިފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ހިތަކަށް އެތަން
ތަސައްވުރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ސަބަބަކީ، މިތާގެ ވިސްނުން ފުރާނީ، މިދުނިޔޭގައި ތިބޭއިރު ފެނިފައިވާ ހުރިހާ ތަކެއްޗާ ގުޅޭގޮތުން. މިސާލަކަށް،

ވަކިން ދިރިއުޅުން ވަރަށް އިހުގެ ގަޑިތަކުގައި އުޅުނުއެވެ. ދެން އެގަޑިތަކުގެ މީހުންގެ ގޮތުން، އެންތްރޮޕޮލޮޖިސްޓުންގެ ބަހުގަ ޖާނަވަރުތަކިއެވެ. (އެންތްރޮޕޮލޮޖީއަކީ، އިހުގެ އިންސާނުންނާއި ބެހޭގޮތުން ހޯދުންތައް ހެދޭ ސައިންސްވެރިންގެ އިލްމަށް ކިޔާ ނަމެވެ.) ކަންމަތީގައި، އެ ގަޑިތަކުގެ މީހުން ދިރިއުޅުނީ ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ހިސާބުތަކުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި، އެމީހުން ސޮރު ދުނިޔޭގައި ނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިދުނިޔެ އެންތްރޮޕޮލޮޖިސްޓުން ބޭނުންވާ އެމީހުން ތަރުތީބުކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެތަންތަނުގާ ތަކެތި ބޭނުންކުރާތަނެއް، އެމީހުންނަށް ސޮރު ބޭނުންކުރި އެވޭރިން ވަރަށް މުސްކުޅި ކުދިކުދި ކުރިއެވެ. ކަންމަތީގައި، މިޝިސްޓަމްގައި، އެމީހުންނަށް އަސްލު ސޮރު ދިރިއުޅުން، އެމީހުންނަކީ އެއް ކަންތައްތަކެއް ކުރާ ތަރުތީބެއް ނެތްކަމެވެ. ހަމަމިގޮތަކުން، އަހަރެމެންނަށް ޖަމާޢަތާއި ބެހޭގޮތުން މިހުރިހާ ތަފާސްހިސާބު ދޭތެރޭ ތަރުތީބު ދިޔައިރު، މިޤައުމު ޖަމާޢަތް ދިރުމުން، މިބާވަތް ހުރި ތަރުތީބުތަކެއް ނުވެއެވެ. އެމީހަކީ، އަހަރެމެންނަށް އެއީ ތަފާތު ކުރިމަތި ކަންތައްތައް ދިމާވެދާނެ. އަދި މިޤައުމު ޖަމާޢަތް ދިރުމުން، ކަންމަ ދުވަހަކީ ހާސިލުކުރާ ޖަމާޢަތްތަކެއް ދުވަހުންވެސް ތަފާތު ކަމެއް ނުވާނެއެވެ. މިއީ އެހެންގޮތަކަށް ވަރުބަދަލު ނުވާނެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ އަހަރެމެންނަށް މިކަރުދާސްތަކުގައި ކަންތައްތައް، އެހެންގޮތަކަށް ކުރިމަތިލާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަޔާތުގައި، ކުރަމުންދިޔަ ނަސޭހަތް ނުވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް އެއްޗެއް ކަންތައްތަކެއް ކަމެއް ނުޖެހޭނެއެވެ. ނަމަވެސް އިންސާނާގެ ހަޔާތުގައި ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ދިރިއުޅުމަށް، ޖަމާޢަތުގައި ނުވާނެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަޔާތުގައި، ޖަމާޢަތުގެ އަހަރެމެންނަށް، މިފަދަ ހުރިހާ ކަމެއްގެ ތަރުތީބު ދިނުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا މާނައީ، "އަދި މިތަނުގައި އަހަރެން ފެނިއްޖެނަމަ، (ސުވަރުގެއާއި ބެހޭ) ނިޢުމަތާއި، ބޮޑު ވެރިކަމެއް ފެނޭނެއެވެ. މިތަނުގައި އަހަރެން ފެންނާނެއެވެ." (سورة الإنسان 20) އެހެންނަމަވެސް، الله މިތަނުގައި ދެއްވާފައިވާ، މިވާ ހުރިހާ، ރަސްގެފާނުގެ ބޮޑުކަމެވެ. އަދި އުފާވެރިކަން ބޮޑުވާނެ، އުފާވެރި ނިޢުމަތް ހުރިހާ ބޮޑުކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَآءً بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ މާނައީ، "ފަހެ އެއުރެންނަށް ފޮރުވިފައިވާ ލޯބިވެރިކަމާއި ހިތްހަމަޖެހުން (އެބަހީ، ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ނިޢުމަތް) އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. (އެއީ) އެއުރެން ކުރި އަމަލުތަކުގެ ޖަޒާއެއް ކަމުގައެވެ." (سورة السجدة 17)

ޖަމާޢަތް ދުނިޔޭގެ އަޒުމާއިލުވައި

الله سبحانه وتعالى، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް ވަޙީކުރައްވައި، وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ މާނައީ، "އަދި އެއުރެންގެ ތެރެއިން ބައެއް ބަޔަކު ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގެ ޒީނަތްތަކުގެ ގޮތުން މިނިވަންކަމާއި އެއުރެން ފިތުނާގައި ޖައްސަވުމަށް، ދަރުމަ ފަހުންތަކަށް އަދިވެސް ލޯތްކޮށް ބަލާށެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ (ދެއްވާ) ރިޒުޤު ހެޔޮވާ ދާއިމީ ގޮތުގައި ދެމެ. އަދި ދެމިހުރުން ފަހުވެއެވެ." (سورة طه 131) އެހެންނަމަވެސް، الله سبحانه وتعالى، مُحَمَّد (صلى الله عليه وسلم) އަށް އެވަޙީކުރައްވައި، އެމީހުންނަށް އިސްލާމް ދީނުގެ މުސްލިމުންނަށް، ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނަސޭހަތްތެރިވާށެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި ޒުވާނުންނަށް ދިނުމަކީ ދުނިޔޭގެ ނަފްސާނިޔަތެއް، ބަޣާވާތްތަކާއި، އަދި މުސްލިމުން ނަސޭހަތްތެރިވާށެވެ. ސަލާމަތް، الله ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވުމަށް ދަރުމަވަންތަ މާތް ކަލާނގެ ފެނުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުއުމިނުން މިހާ، ކާފަރުންނަށް ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި ކިބައިން ލިބިފައިވާ ސަލާމަތްކަމެއް ނުދެއްވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް، އެމެރިކާގައި ޕްރޮގްރާމެއް ފެށުނެވެ. އެޕްރޮގްރާމަކީ ކުޑަކުދީގެ "ކްރިބްސް" (CRIBS) އެވެ. އެ ޕްރޮގްރާމުގައި މަޝްހޫރު އަދި މުއްސަނދި މީހުންގެ ޕްރޮގްރާމެއް ދައްކާދެއެވެ. އެއީ ޓީވީން ދައްކާ ޕްރޮގްރާމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެޕްރޮގްރާމުގައި ބައިވެރިވާމީހުން، އެމީހުންގެ ގެތަކާއި ބަޣާވާތްތަކާއި، އަދި އެމީހުންގެ ގޭގައި ޖާނަވަރުތަކާއި، އެއަށްވުރެ

ބޭނުންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ބިރުވެރިކަމުގެ ގަސްދުވެރިކަމަކަށް ގެންދަތުމެވެ، އާޚިރަތް ގެންދެވޭ އިޚްލާޞްތެރިކަމާ ސާފުކަމަށް ބަލާފައިވެއެވެ. އަދި އުފެދިން މިބާ ފޮޓޯބަން އަށް ގެންދާނެއެވެ. އަދި މުއްސަނދި އަދި ފަޤީރުން އެހެން މީހުންގެ ގާތުގައި ގަސްދުވެރިކަން ޖިހާދުކުރަންވާނެއެވެ. އުފެދިން އެފަދަ ދުރުކޮށްލައްވައި ޖީލުން ދަރުމަވެރިކަމާއި ދުނިޔޭގެ މާލާއި ތަކެއްޗަށް ދިޔާ ހިތްޖެހުމުންނެވެ. އެކަމުގެ ތެރެއިން ނުވަނަވަނަކަމެވެ! މިބާގެ ހިތް ދުނިޔެއަށް ނުފަށްބަވަނީކަމެވެ. ސަބަބަކީ، މިބާއި މުއުމިނުން ކަމުގައިވާ ހިތްތަކުން، الله سبحانه وتعالى މިބާއަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ކަމަކީ ހެޔޮވެގެންވާ ކަންކަމެވެ. وَٱلْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ "އާޚިރަތް ހެޔޮކަން ބޮޑުވެ، ދެމިހުރުން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ." (سورة الأعلى 17) ކަންތައްތަކެއް، ޖަންނަތް، ދުނިޔެއަށްވުރެ ހެޔޮ ގޮތަކަށް ހެޔޮވެގެންވެއެވެ.

1. އަދަދުގެ ތަފާތު

ޖަންނަތުގައިވާ ހުރި އެއްޗެއްގެ އަދަދަކީ، މިދުނިޔޭގެ ހުރި އެއްޗެއްގެ އެތައް ގުނައެކެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.
قُلْ مَتَاعُ ٱلدُّنْيَا قَلِيلٌ وَٱلْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ ٱتَّقَىٰ وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا މާނައީ، "(...) ދުނިޔޭގެ އުފާވެރިކަން ކުޑަވެގެންވާ ކަމެކެވެ. އަދި ތަޤްވާވެރިވި މީހަކަށް އާޚިރަތް ހެޔޮކަން ބޮޑެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިތަންމެ ކުޑަމިންވަރަކަށްވެސް ބޭއިންސާފު ނުކުރައްވާނެއެވެ." (سورة النسأ 77) މިއާޔަތުގައި قَلِيلٌ ގެ މާނަ ތަރުޖަމާކޮށްފައިވަނީ "ކުޑަ" މިގޮތަށެވެ. ދުނިޔޭގެ އުފާވެރި ކުޑަ ވަގުތީ ކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެހެނަސް، الله سبحانه وتعالى މުއުމިނުންނަށް ޖަންނަތުގައި ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވަނީ، ވަރަށް ގިނަ މިންވަރަކަށެވެ. ޖަންނަތުގެ އެންމެ ދަށު ދަރަޖައިގެ މީހާއަށްވެސް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގެ އިތުރުން އޭގެ 10 ގުނަ ލިބޭނެއެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ 10 ގުނައިގެ ބޮޑު މިންވަރެވެ. އެބަހީ، ޖަންނަތުގައި ލިބޭ ތަނެއްގެ ކޯލިޓީއަށް ބަލައިލާ، އެއީ މުޅި ތަފާތު އެއްކަލަކަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބޮޑު މިނަށް ބަލައިލާ، އެއީ ދުނިޔޭގެ 10 ގުނައެވެ. އަދި އެތަނުގައި ފަރުބަދަތަކާއި ނޫއެވެ. ކާނާ ތަކެތި ނުވެއެވެ. ދުނިޔޭގައި ބޮޑު ބަޔަކު ގިނަވެ، ސަލާމަތް ހޭނި ފަދަ ތަނެއް އެތަނުގައި ނުވެއެވެ. އެތަނުގައި ވަނީ ސާފު ބިމެވެ. އަދި އެތަނުގެ ފެއްޔާ، ހުވަނދެވެ. އެހެންކަމުން، އަދަދުން ބަލައިލާ، ދުނިޔެއަށްވުރެ، ޖަންނަތުގައި ގިނައިން ލިބޭނެއެވެ.

2. ކޯލިޓީގެ ތަފާތު

ކޯލިޓީގައި ހުރި ތަފާތާއި ބެހޭގޮތުން رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ޖަންނަތުގެ صَوْطِ އެއްގެ ބޮޑުމިން ހުރި ތަނެއްކަށް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާހާ އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮވެގެންވެއެވެ. (މިއީ ބުޚާރީގެ ހަދީޘެކެވެ.) صَوْطِ އަކީ ކުޑަ ދަނޑިގަނޑެކެވެ. އެއީ ދަނޑިބުރިއެއް ނޫނެވެ. އެއީ އަސަރެއް ނޫނެވެ. އެއީ އެއްބަކުޅުން ގެންގުޅޭ ކުޑަ ދަނޑިގަނޑެކެވެ. صَوْطِ އަކީ އެއީއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވައި، ޖަންނަތުގެ صَوْطِ އެއްގެ ބޮޑުމިން ހުރި ތަނެއްކަށް، ދުނިޔެއާއި ދުނިޔޭގައިވާހާ އެއްޗަކަށްވުރެ ހެޔޮވެގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެފަދަ ދަނޑިގަނޑެއްގެ ބޮޑުމިނަށް ކިހާ ހެއްކެއް؟ އެއީ ގޮތެއްގެ ތަފާތެއް، އެއް އިންޗި އެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާ ޖަންނަތުން އެއް ފޫޓު

ފެންނަންނާނެތެވެ." (މުސްލިމް 6843/40) އެހެންވީމާ، ދުނިޔެ ޖަންނަތާއި އަގުބަލާއިރު، އެއީ އިނގިލި ކަނޑަށް ގަނޑުވުން ފަދައެވެ. މާނައަކީ، އެދިބެހި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އަހަރެމެން މިހަނގުރާމަކުރަނީ ފެންތިއްކަކަށެވެ! އަހަރެމެން އަމިއްލައަށް ގަތުތުވެގެން މިދަނީ ފެންތިއްކަކާ ހެދިއެވެ! އަހަރެމެންގެ ދިރި މި ނަގާފަހީ، ހަމައެކަނި ފެންތިއްކައް ލިބުމަށެވެ! އަދިވެސް ސުވާލަކީ ކޮންފަރާތަކެވެ. މިޤަބުރުގައި މިތި ކޮންމެ މީހަކު، ފަތިސް ނަމާދަށް ހާޒިރުވުމުން، 50 ޖަމާޢަތު ދިނުމަށް ވަޢުދުވެވިއްޖެނަމަ، މާދަމާ ހުކުރުން ފަތިސްނަމާދަށް ހާޒިރުވާނީ، ކިހާ މީހުން ހުއްޓެވެ؟ އަދިވެސް ތިބޭނީ ގެންގުޅެމުން، ބިރު އެނގުމުން، މި 50 ޖަމާޢަތު ލިބުމަށް އަންނާނެ ކަން. 50 ޖަމާޢަތު، ޖަންނަތުގެ ދަރަޖަތަކާ ހުއްޓެވެ! ޖަންނަތުގެ ހަމައެކަނި ފުރާވުންވެސް، ދުނިޔެއާއި އުޅެގެން ފަދައެވެ. އަހަރެމެން ބައިވެރިވިދާން މުޅިދުނިޔެ، ތަފާތު ނިކަމެތިވެއްޖެ ނޫނެވެ! وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ ٱلْمُتَنَافِسُونَ "ވާދަކޮށް ކުރިއަރާތާ މީހުން، އެއާމުދުގައި ވާދަކޮށް ކުރިއަރާތާ ހުރިކަމެވެ!" (سورة المطففين 26) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރައްވައިފައި، މިމަންކަލޭގެފާނު ބަޔާނު ގަންނަ، ތިރައްބަލިވުން ވަޑައިގެން ނެތްކަމަށް ނުނެވެ. މިމަންކަލޭގެފާނު ކަމަށް ވަޑައިގެން އެކަމަކަށް ނުނެވެ. މިމަންކަލޭގެފާނު ކަމަށް ވަޑައިގެން، ތިރައްބަލިވުން ފުރުސަތު ދޫކޮށްލިއެވެ. އަދި ތިރައްބަލިވުން ފުރުސަތު ދޫކޮށްލުމުން، މިދުނިޔޭގެ މަސްލަހަތު ވާދަކުރުން ފަހަރެއް. އަދި މިއުމުރުގެ ހަޔާތުގެ އުމުރުތަކުގެ މިހުން ވާދަކުރެއްވި ޖަހަށް، ތިރައްބަލިވުން މިދުނިޔޭގައި ވާދަކުރުން ފުރުޞަތުން، އަހަރުގެ ސަލާމަތް އުމުރުން ހަޔާތްތަކެއް ހުޅުވިގެންދާތަކަށް، އަހަރުގެ ސަލާމަތް ތިރައްބަލިވުން ހަޔާތްތަކެއް ހުޅުވިގެންދިޔައެވެ.

ބޭނުމެއްވެސް، رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސްކުރެއްވިއެވެ. ޖަންނަތުގެ ގޮތަކު ދުނިޔޭގެ މިސްރަކުތަކެއް ފެނިގައިވެނަމަ، އަހަރުމެންގެ ނަރުދޯނީގެ، އަހަރުމެންގެ ހަވަނދު ވަހުން ދުނިޔެއާއި އުޅެގެން ފަރިތަކޮށްދެއެވެ. އަދި އަހަރުމެންގެ ބޮޑު ރަޙާ، ދުނިޔޭގައި ދުނިޔޭގައިވާހައި އެއްޗެއްކަމަށް ހެއްދެވުމަށެވެ. އެހެންވީމާ، ޖަންނަތުގެ ތަރުޖަމާ އެއީއެވެ. ޖަންނަތުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ތަރުޖަމާ، ދުނިޔޭގައި މިބާގެ އަތުގައި ހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ތަރުޖަމާތަކެއް، ތަރުޖަމާކުރުމާ އެއްޗެހިސްވެ.

3. ޖަންނަތުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދާއިމީކަމުގައިވެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ފަނާވެއެވެ ފަނާވާއެވެ.

ޖަންނަތުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދާއިމީކަމުގައިވެއެވެ. އެހެނަސް، ދުނިޔޭގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް، ފަނާވެދާނެކަމުގައިވެއެވެ. އެންމެ ކުޑަމިނުން، މިބާ އަދާހަކުރަމުގައި ބަލާ ކަންތައްތަކަކީވެސް، ފަނާވެދާނެކަމާ ކަންތައްތަކެވެ. ދުނިޔޭގައި ދާއިމީކަމާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު، ޖަންނަތުގައި ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ދާއިމީކަމުގައިވެއެވެ. އެހެންވީމާ، އަހަރެމެން ހިތްހަމަޖެހޭ ބައެއް ކަންތައްތަކަށް ބަލާލާ ހިނގާށެވެ. މިސާލަކަށް، ހެޔޮގޮތުގައިކަން ބަލާލާ ހިނގާށެވެ. އަހަރެމެން އެންމެމީހުންވެސް މީރު ހާއްޞަކޮށް ހާލަތުގައިވެއެވެ. ބަޔަކު ހެޔޮގޮތުގައި ހާލަތުވެއެވެ. ބައެއް ތަނެއް ކުޑަކަން އަހަރެމެން ދުރުވެއެވެ. ތަޙުރުބާވެސް، ކުޑަކުދިންގެ ތަޖުރިބާއިން، މައިންނަށް އަދިވެސް މިދަންނަވާ ވާހަކަ އެނގޭނެއެވެ. (އަހަރެން އަދިވެ ހާލުތައް ރަނގަޅުވެއެވެ. އަހަރެން މުޅި ހާލުތައް ރަނގަޅުވެއެވެ. އަހަރެން ބަލިވީ ހާލުތައް ރަނގަޅުވެއެވެ. އަހަރެންނަށް މިހާ ވަރުގެ ބާވަތް ތަކެއް. އަހަރެންނަށް މިހާ ކުރެވިދޭ....) އެހެންވީމާ، އަހަރެންނަށްވެސް ކުޑަމަން ޚިޔާލުކުރެވުނެވެ. އަދި އަހަރެމެން ހާލު ކަމެވެ. އަދި ހެޔޮތަކެއްކަމެއް، މިހާ އެއްޗެއްސެވެ. އަދި އުމުރުން އަހަރެމެންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިބެއެވެ. އަދި އަހަރެމެން އެންމެން އެއްވެ، ފަރިއްކޮޅުތަކަށް ބާއްވަމުވެ. ކޮންމެއަކަސް، ސުވާލު ގެ ކުޑަކުދިންގެ ފަހަމުން ދުނިޔެއަން ޒަމާނުސްކޫލަކުން ގެ ތަޢުލީމުދެނީއެވެ. އެއީ އެބަޔަ ފެންނަން ހުންނަ ވައްތަރުގެ ގެރުއެވެ. އެގޮތުގެ އެބަޔަތަކާ ސުކޫލެއް ފެންނަން ހުންނާއެވެ. ހަމަމިގޮތެއް، މިބާގެ ބަނދުގެ ޖައިޝްކޫލު ސިޔާސީވަހުގެ، އެބަޔަ ފެންނަން ހުންނަކަމަކަށް ކުޅިމުދިހާކަނަށް ގެންނަވާށެވެ. އެހެންކަމުން، މިބާގެ އަނގައިތެރީ ސުވާ، އެބައިތައަންގަލާނުތެރި ފެންނާނެއެވެ. އަދި މިހާރު، ތަރުމަހޮޅުރަނގަޅުކަމާ ފުލޯކާއިރުގައި އިނގިރޭސިބައިގެ ނުނެވެ. އަދި މިބާ މިހާރު، ކާއިނާތުގެ އަނގައިގާ ހަރުމުނެވެ. އަދި އުމުރުން އެހީ، މިބާގެ އަނގައިގެ ބޮޑުގައި ކަންބަލުމަންދިރާމާ ބޮޑުނެވެ. އަދި ކާއިނާތުގެ، އަނގައިގެ ސުންނާ އެއްޗާތަން އުމުރުނަން ފެނެއެވެ. އަދި އުސޫލާ،

ވިކަސްވަމުން، އަދި ތޮޅޮވަމުން، އޮޔޮވަމުންދެއެވެ. އަދި އެއީގެ ކުލަ ބަދަލުވަމުންދެއެވެ. އަދި މުޅި އަނގައިގެ ތޮށިތަކުގައި އުސްވާ އަސްބުރުވުމުންދެއެވެ. އަދި ދުން ވިހާ އުސްވާ ދިރުވާލައެވެ. އެހިސާބުން، ބޮޑުއެއްޗިން، އުސްވާ ކަރުތޮޅުއިން އެތޮއްޓަކަށްގޮސް، ބަނޑުތޮޅުއަށް ދެއެވެ. އަދި ބަނޑުތޮޅުގެ ހުރިހާ ދިރޭތޮޅުތައް، އެގޮތަށް ކާއިރިއަށް އާދެއެވެ. އަދި އެތޮޅުތަކައި ހިނގާ ހުރިހާ ކަމެއްގެ ވަސް ބޮރުން އަޅުވަނޑެކައި، ކުރި ޗާވަލުގެތައް ހުންނަކަވަން ހިތާމަން ގެންނަވާނެވެ. އަދި ދުވި އެކުސްބަވެ އެތޮޅުގެންނަން ހުންނަކަވަން ހިތާމަން ގެންނަވާނެވެ..... އެހެންކަމުން، ސުވާމަލް، މިބާ ދުވަހަކުވެސް މީހާއަކު ކައިވަނި އިޒުނީނަނު ހަރާމުވެ! މިބާ ބަނޑެރު މަތިވުއްސެ، މީހާއަކު ކައިވަކަނި ނިޒާނާނާއެވެ. ކަލަނީ، މީހާ ފުކުރު ތަރުބިއްޔަތުކަށް ކަލެއްކަމުގައިވިއްސެ، އަހަރުމެން ކައިވުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ހުރިއެވެ.

ކާނާއަކަސް، އަނބިދަރިކުދިންގެ ވާހަކަ، ފޮޓޯ ފުރުސަތުގަނޑެއް ނުދެއްކި ކަލުގައިވިއްސެ، އެކަމާމެދު ވިސްނާލުމަށް ބަޔަކުވާނެއެވެ. އެކަމަކީ، ހާރަސްކަން ފިރިހެނުންނާ، ޖީވޯން އަނބިއަނބިން، އިއްޔާރުގެ ދިރާސާ ދަރަނި ދުވަހު ގޮސްދިޔާ އެއް ސަބަބެވެ. އެއީ ދުޑިނަވެރި ދުވުދަރިމީހާ ސަލާމަތުވުމަށް ބޭނުންކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، އެކަމުގައި އެކަށީގެންވާ ތަރުބިއްޔަތު ޙައްޤުގެ ކުރިޔާއަދާއި ވިސްނާވަރުދެވޭ ކަރުނަވަތުވަތު ވިސްނާލާފައި ބޮޑުކުރެވޭ. އެހެނަސް، ވަރަށް ފަރާތް ބޮޑުކުރެވޭ. ދުވި އެކަމަކީ، ފަރާތް ކަރުކަރު ކަރުކޮށް. އެހެންނަމަވެސް، އެދުނިޔޭގެ ސަބަބުން، ފަރާތްކަމެއް އެއްކަލާ ފަރާތްވާއިރު ދާއެވެ. އަދި

އެކަމަށް، ވަރަށް ހިތާމަކުރަނީ، އެދުނިޔޭގެ ކަރުކަމަށް ދަރިކައި ފަރިގެންވެއްޖެއެވެ. އިރާދަތު ޖަޒުމު މިކަމާއި ބޯޅަތުމަން ފަރާތް ދިޔައީ މިސްކީން، ކިޔާދީވަރު، އެތީ މިދުނިޔޭ ފުރުސަތު އެކަމަށް ހަރާމުކަރުވުމެވެ. އެހެންވަނީ، މިސްކީނުން ވިސްނަދުން މަހައްތިރާމުކުރެވޭ، އެވިދުރުގެ ދުވަސްކަމާ ނަތީޖާ ކަރުވަތައް، އެއީމަތަ ކަރުކަރުގެ ދިރާސާ ނުވެއެވެ. ދުވާ އަހަރުމެން ކަރުކަރުކަނޑެއް ފަރާތް ކުރަނީ ކަރުކަރު ކަރުތަކުގައި ފަރާތްވެއްޖެއެވެ. އަދި ދުވަހު ހިތާމަކަށް ހަރާމުކުރުމާމެދު ގޮތެއް، ކަނޑެއް ދުވަސް ވެއްޖެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުގެ ތެރޭގައި ބޮޑު ފަސާދަ ހިނގާފައިވާ ތަކެއްޗެވެ. އެކަމަކު، ފުރިހަމަ

އަސްލުފުރާތަށް މިބާއަސް ހާމަކުރެވިއްޖެއެވެ، އެތުރިއިން އެއް ރަށް މިދަރީގަރުގެ ކަރުކޮށްކަން މިބާއަސް ފުރާއެވެ. الله سبحانه وتعالى ޖަންނަތުގެ ކާސާއި، އަދި އަދުކަސޭ ހަރިން ޖަންނަތުގެ ކަރުކާމާ ކަރުކަރުކަރުކަރާ ފަރާތުމުގެ ސިޔާސީވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގެ ރަސްޖެ ކަރުކަރުކަން ވަޒަނުކަރު ތަރުބިއްޔަތުވެއްޖެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގެ ރަހަޔާ ތަރުހީބުން،

الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾ މާނައީ،

"ބޯމީހުންނަށް މީރު، ހުދުކުލަވައިގެ ބުއިމެކެވެ. އެ ބުއިމުގައި އަނިޔާވުމެއް ނުވެއެވެ. (އެބަހީ، އެއްވެސްކަހަލަ ބޮލުރިއްސުމެއް، ބަނޑުގައި ރިއްސުމެއް، ބޮޑުގައި ރިހުމެއް ކަލަން ނުވެއެވެ.) އަދި އެއީގެ ސަބަބުން، މަސްތުވެގެންފައިދާނެ ބަލިތަކުގައި އުޅެން ނުޖެހޭނެއެވެ." (سورة الصافات 47) ކާނާއަކަސް، ތަންތަނުގައި ދިރިއުޅުމަކާއި ފުރަ ހުރިހާ ޙައްޤުތަކަށް، އެފުރަތުގައި ފުރިހަމަ ވާނެއެވެ. الله سبحانه وتعالى

އަހަރުމެންނަށް އަންގަވައި، ޖަންނަތުގެ ފުރަޔާ، ތަރުބިއްޔަތުދީގެންނަން އެއްކަށް ނުދެވޭ. އަދި ހިތަށް ބޯއިރު، އަހަރުމެން ފުރިޖެހުމާއި ކުރަފަރާތްކަމުގެ ހިތް ބަރަކާތް ޙާލުގައި، އެތީގެ ވަރަ ކަރުކަރުކަނޑެއް ނުވެއެވެ. الله سبحانه وتعالى އަންގަވައި، ޖަންނަތުގެ ހިތަށް ބަދަލުވެ އަހަރުމެން ނުވެއެވެ. އަދި މާފަރުން ބަރާއިރު، މާފަރާ ސަރުކާރުކަމަށް އުނދަޔާ އެއްކަލާވެ. الله سبحانه وتعالى އަންގަވައި، ޖަންނަތުގައި މާފިރިން ތިރަބައިމިހުންނަން ސަރުކާރުތުގެވެއެވެ. އަދި ހަރުވަރު ބަރާއިރު، އެއާރަކީ އަނބުރަ އެއްގޮސް ނުބާހިކުރާނެއެއް، އެއާރު ނުހުންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޖަންނަތުގައިވާ ހަރުކަރު ކާރިއި ބަރަކާތުން، الله سبحانه وتعالى އަހަރުމެންނަށް އަންގަވާދެއްވައި، އެކާތުތަކާ

ދުނިޔޭގެ ރަހަމަތްތަކުގެ ޖިރިހުކަރުތަކާ ބުދުވެރިކަން ހުރިއެއްވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައި، އެތަންގެ އަނބިން ޖިރިހުދިގެނެފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ގޮތުކަރި ގޮތުން ދުނިޔޭގެ ބަދަލުގައި އަނބުރުނުހުނަން ކަރުގެބަލާ ކާނާއަސްތަކެއް، މިސްކީނުން، ހައިލުތުގެން ފަރާ ކާނާއަސްތަކެއް، އެފަރާ ކާނާއަސްތަކެއް ޖަންނަތުގައި ކަރުގެއެކޭ ނުވާނެއެވެ. އަދި ހިތަސް ބަހައްސ ބަދަލުގެ ހާސިލުކުރާ ސަރުކާރުތުގެވެއެވެ. އަދި ހިތަރު

ބަރާއިރު، އެންމެ ބޮޑު ބަދަލުގެ ވަރުކާތެއް އަހަރެމެން ބަހާ ހިބަވެ. އެންމެބޮޑު ބަރުކާތެއް ބަދަލުގެ ބަހަރި، ފަހަރުގައިވެސް މައިދާނު ނުފެވެ. އެންމެބޮޑު ބަދަލުގެ ކަރުކަރުކަން ހިބަގައިވެ. އެއްވެސް މިހާކަން ހިބަގައިވާ ފާވަތުކަން ވަސް ބަރާކާތް ލިބުމުގެ ސަބަބު، އެއީގެ ވަސް

ދުނިޔެމަތީގައި އަހަރެމެން ވަސްބަލާން ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ވަރަށްވުރެ، އެއީ ވަސްވާސްވާނެތީއެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވަނީ، އެމީހުންގެ ހިތްގައިވާ ހުރިހާ ނުރަގަޅު ވިސްވާސްތަކާއި އެއިރުގެ ނުންސޭވީލާވެ. އެގޮތުން، ހިތްތައް ޠާހިރުވެގެންވެއެވެ. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ހަދީޘްކުރައްވަނީ، އެމީހުންގެ ހިތްތައް، އެކަމެއްގެ ހިތް ފަރާތެވެ. އެގޮތުން، އެމީހުންގެ މުރާދަށް އެކުވެރިކަން އޮވެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެކަކު އަނެކަކުދެކެ ލޯބިވެއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ، ދުނިޔޭގެ އަޒާބުންވެސް ބަޗައި ރަނގަޅު ކަންތައްތަކާއިކު ތަރައްޤީކުރުމުގައިވާ އެއްޗެހިކަމެވެ. އެކަން ދުއާތަކުރަނީ ދުރެވެ. މުއުމިނުން ދުނިޔެމަތީގައި ތަނާވަތް، ޙައްޤުއަދާކުރި ހިތްހަމަޖެހުމެއް ކުރުމަށްވެސް ވާޖިބެވެ. އާޚިރަތުގެ އަޒާބާއި އަރާމާއި، މުދުނިޔޭގެ އަޒާބުގެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ޖަހަންނަމައިގެ އަޒާބާއި، ސަލާ އަޒާބެވެ. އެގޮތުން، الله سبحانه وتعالى އަހަރެމެންނަށް ދުނިޔޭގައި ދެއްވާފައިވަނީ، ޖަންނަތުގެ ކުޑަކުޑަ ނަޢީމެކެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި ދެއްވާފައިވަނީ، ޖަހަންނަމައިގެ ކުޑަކުޑަ ނަޢީމެކެވެ. އެކަމަކު، މިދުއާ އެއްކޮށްސާ، ތަޤުއްވާތެރިން ސަލާމަތްވެފައިވާ ތަނެއްކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ އެއްކަލަ ޖެހިލު ތަނެއްކަމެއް ނޫނެވެ. އެގޮތުން، ތިބާއަށް ހިތްހަމަޖެހުމާ ކަންއެއްކޮށްކަމުގެ ދަރަޖައް ލިބޭނެއެވެ. އަދި އާޚިރަތް ކަންއެއްކޮށްކަމުގެ ދަރަޖައް ލިބޭނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަސްލު އާޚިރާއި ހިތްހަމަޖެހުންވަނީ، ޖަންނަތުގައެވެ. ތިބާއަށް ދުނިޔެމަތީގައި މިތަނުގެ ކުޅަ މިންވަރަކަށް ދެއްވިފައިވަނީ، ޝުކުރުވެރި ވުމަށެވެ. ހަމައެހެންމެ، ދުނިޔޭގައި މުސީބާތްވެސް ވަރަށް އަޒާބު ތަޙައްމަލު ކުރަންވާނެއެވެ. ނުވަތަ ދުނިޔޭގައި މުސީބާތްވެސް ވަރަކަށް ތަދު އިބްރާހީމް ކުރަންވާނެއެވެ. އެކަމަކު، އަޒާބުވެސް، އާޚިރަތުގައެވެ. ކަންމުއްކަލާ، އެއްވަރަކަށް އަލް-އާޚިރަތާއި ބަދަލުވުން އަރުވައި ބަދަލުގެ ކަލަކިދައި ފަރާތްތުރުކަށް ކުރިން، ސަލަފުވެއް ކުރިމެވެ. އަދުވަސްޖެހި އެކަމުގައި ޝަރީޢަތުގައި ފަހަރުގެ ކުރުމަށް. ސުބްޙާނަﷲ، އަހަރެމެން ގައިދު، ނަމަވެ އަހަރެމެން ދުވަސްވުމުން، އަހަރެމެން ތަރުތީ ގޮތުގެ ޖަހާފައެވެ. ކަންތަ މީހުކުލުގެ ޖަހާފައިވާއެވެ. އެގޮތުން، ކަންތަ މީހުކުލުގެ ތަކު އިބްރާހީމް ކަންފައިވާއެވެ. އަދި ގޮތުގަސްޖެހެން ކަންތަ ފަހަރުކުރުން، ތިބާއަށް ފާހަގަކުރެއްވި، ކަންތަ މީހުކުލުގެ ހުއްސަކަން އަލިފާނުގެ އަނިޔާއެއް، ކަންތަކުގެ އެއް އިރުއްގައި ތަޖުރިބާކަންފައިވާ ކަމެވެ. މިތަންގައި މިތަ މީހުންގެ ތަރީން، އަލިފާނުގެ ތަޖުރިބާއެއް އެއްގޮތަކަށްވެސް ތަޖުރިބާ ކުރުވިފައި ނުވެސް، ގަކަން ހުއްޓެވެ؟ އެއީ ހޫނު ފެނުގެ ސަހަރުން ދިމާވި ކަމަކަށްވިޔަސް، ނަމަވެސް ހޫނު ތަޅުގެ ސަހަރުން ދިމާވި ކަމަށްވިޔަސް، ނަމަވެސް އަލިފާނުން ކަމުގައިވިޔަސް ވެއެވެ. މިކަހަލަ ކަމަކާއި ކުރިމަތިވާއިރު ނުވެސް ގަކަން ހުއްޓެވެ؟ މިޔާބަރުގައި މިހެ މީހުންގެ ތަރީން، އެއްވެސް ގޮތަކު، ތަނަވަސްކަމުގެ އަލިފާނުގެ ތަކު އިބްރާހީމް ކަންފައި ނުވާ މީހާ އެބަހުރި ހުއްޓެވެ؟ އެގޮތުން، ފެނަށް ފެނުމަހަށް، الله سبحانه وتعالى ކަންތަ މީހަކަށްވެސް އެކަމާއި ކުރިމަތި ކުރުވާފައި ވެއެވެ. މިދުނިޔާވީ، ހަމައެކަށި ޠާހިރުވާނުވާ ތަޢަބާވާށެވެ. الله سبحانه وتعالى ހުރިހާ މީސްތަކުންނަށް މިނިވަންކުރުވާފައިވަނީ، އަސްލު ކަންތަކުގެ އިންސާފުގެ ގޮތުން، އަލިފާނުގެ ތަދަށް ޗާލަފާނެ ތަޖުރިބާ ހުރި އެއްޗެހިކަން، މީސްތަކުންނަށް އަނގައިދެއެވެ. އެއީ ޖަހަންނަމައެވެ.

4. ދުނިޔެއަކީ ވަގުތީ ތަނެކެވެ.

ކަންމުއްކަލާ، ދުނިޔެއަކީ، އުފާވެރިކަން ގެންސުރު ތަނަކަށްވިޔަސް، މިތަނަކީ، ވަގުތީ ތަނެކެވެ. އާޚިރަތަކީ ބާޤީވާ، އާޚިރަތަކީ ދާއިމީވާ ތަނެވެ. ދުނިޔެމަތީގައި ތިބާއަށް ލިބިދާނެ ހިތްހަމަޖެހުން ފިލިގެން، ތިބާއަކަށް ހުއްޓުމެއްނެތި، އެހިތްހަމަޖެހުން ނިމިގެންދެއެވެ. ތިބާ ކުޑައިރުގެ ހާލަތުން، ބާލިގުވުން، ޒުވާންވުން، މުސްކުޅިވުމާއި މަރު ކަންތަކުގެ ތަޖުރިބާކުރާނެ ތަޖުރިބާ އަހަރެން ގަންނަވާށެވެ. އަދި ސުބްޙާނަﷲ، ތަރައްޤީވެގެން ހުންނަގޮތަށް ބަދަލުވާނެއެވެ. އަދުވަސްޖެހުމުން އަލުން ތަރަށެއްލުމަށް އެނބުރިދާނެއެވެ. އެގޮތުން، އެންމެ ބޮޑު ކާރި ކުޑަ މިހިނދު، އެތަކެތި ނުހުރެވޭ މިހިނދެވެ. ތިބާއަށް ފެންނަނީ، ފިޔަވަހިކޮށް ބާޤީ ފަރާތް ވަރަށް ފިރިހަ ސިއްރުތަކުގައި ތިބާ ބާޤީކަމެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް ތިބުވާ ފިހުރު ސަލާމަތުގެ ހަނދާނެވެ. އެމީހުން މިހާ ކާރަތްދެ ކަން ބޭނުންވެއެވެ. އެކަމަކު، ހަރުދަނާކަމުން ފައިސާއެއް އެމީހުންގެ އަތްތިކޮށް ނުހުރެއެވެ. އަދި ދުން މުއްސަނދިކަމާއި ބާލިގު، އެމީހުންގެ އަތްގައި އެތަން ބައިވަރު ފައިސާއެއް ހުރިއެވެ. ބޮޑުވެގެން، އަދި ތިސްޖެހި ގޭނގަޅުގައި އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި އެހުރިހާ

ވައްތަރުއްގެ ކާން ހުރަހެއްލައި ހުއްބަސް، އެމީހުންނަކަށް އޭބަކުއްޓައް ނުކެވުނެވެ. ސަބަބަކީ، އެމީހުންގެ ހަރަކާތްތަކީ ހައި ކޮށްސާބިތުވާ ހުރުމުގެ ސަބަބުން، ހައި ބޮޑުކެ ފުރުސަތު ހުރުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ހަކުރު މައްކަރު ދިއުމުގެ ސަބަބުން، އެމީހުންނަކީ މި ކާނާގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނުލިބުނެވެ. އަދި ދިބާ ޑިނަރަދަރަކާ ކާބަކާ ކައިދިނަމަ، އެބަކާ ހަރަކާތްތެރިކަން ބޮޑުކުރުމަކީވެސް، ތިމާއެއަށް ފަހުކު ތިރީޖެހުނެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، ޖަންނަތުގެ ކަންތައްތަކަކީ، ދާއިމަންތާ ކަމެއްކަމެވެ. ދިބާ ބޭނުންކަމަ، ދިބާގެ ކާރު އެއްޗެއް ބެއްލުމުގެ ފުރުސަތުފިއެވެ. ދިބާ ބޭނުންކަމަ، ގަތައިދިން ކަންތަ ދުވަހަކު ދިބާއަން ރުފުލިލުލި ބޮދިދާރުއެވެ. ދިބާ އިހުދިޔާރުކާރު ފައްތަރުއްގެ މާލާ ދިބާއަން ދިބާރުއެވެ. ދިބާ ބޭނުން ފައްތަރުއްގެ މަސް ދިބާއަން ދިބާރުއެވެ. ދިބާގެ އަނބިންނާއެކު އެތަކެއް އަހަރަކަން މުނިފޫހިފިލުވުން އޮންނާނެއެވެ. އެކަންތައްތަކާ ދާއިމަންތާ ކަންތައްތަކެވެ. އެހެނަސް، ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކާ، ވަގުތީ ކަމެއްކަމެވެ. ސުވަރުގެއާއި، ޖަނަތުގެ ހައްދުންދާ ކަރައިވާ، ރަހަމަތްތެރިކަން އޮތް ގަދަ ކޮށްދެވެ. އެވެ ގަޑިން ވަގުތު ދުރުވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އިލާހީ ދީނުގެ މިނިވަންކަން ދެނެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިނިޖެހޭތަކުގެ ކައިރި ޝަރީޢަތްކުރެވިދާނެއެވެ. އެހެނަސް، އަނެކާގެ އަދިބަސް، ވަގުތީ. މިހާރުމިވެރި ބާރުވެރިކަން އެއީ ކަގެ ހިސާރުގެތައް ނޫނެވެ. އެއީ އެތަން އަހަރެމެންގެ ކަމެކެވެ. އެހެނަމަ، ބާރުވެރިގެ ކަމެކެވެ. އެއްޗެހިކަމަކާ ކަމެކެވެ. އެހެނަސް، ދުނިޔޭގެ ކަންތަ ކަމެކެވެ ވަގުތީ ކަމެކެވެ.

ކަންތައްތަކެއް، މިހިސާބުން އަހަރުމެންގެ ސިފަތަ މިނިވަނީއެވެ. އަހަރުމެން الله سبحانه وتعالى އަށް އެދި ދަންނަވަނީ، އަހަރުމެން އޭނާގެ ތަކުރާރު އަހަރުމެންނަށް ދެއްވުން. اللّٰهُمَّ جعَلْنَا مِنْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ ٱلْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ "ޔާ الله އެވެ! ހެބައިވާގެ ބަސްފުޅު އަޑު އެހި ބަޔަކު ކަމުގައި އަހަރުމެން ލައްވާދެއްވާށެވެ. އަދި އެއަށް ފުރިހަމައިން ތަބާވާ ބަޔަކަށް ވުމުގައި އަހަރުމެން ލައްވާދެއްވާށެވެ." އަޅުގަނޑު އުޅުމަށް ކަމެވެ. ކަންތައްތަކެއް، އަހަރުމެން ޖަންނަތާއި އަދި ޖަހަންނަމާއި ބާރަކީ ތިޔައިން ދުއްވަހަކު، އަހަރުމެން ގެއަށް ދާންވީ، އަހަރުމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް، މިކަން އަބަދުވެސް ހަނދާން ކަންތައްތަކެވެ ފައްދަވާފުން، އެއީ އަހަރުމެން މިދުނިޔޭގައި ހިނގަމުންދިޔަ ތަނެއްގައި އުޅެނީސް، އަހަރުމެން ދިރިއުޅޭތަނަ ބަދަލުވާނީ އާޚިރަތުގައެވެ. އަދި އަބަދުވެސް ދުވާލުހަމަކަމެވެ. الله سبحانه وتعالى ގެ ޤުރުއާނުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ދުވާލަކު ހަވާސްކުރާވައްޓެވެ. އެއީ ސުވަރުގެއިން ދުވާލެވެ.

އެބައިމީހުންނާމެދު الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ، وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَىٰ ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الجَاهِلُونَ قَالُواْ سَلاَمًا ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾ وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ "ރަޙްމާނުވަންތަ ރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނީ، ބިމުގައި ނިކަމެތިކަމާއި ބިރުވެރިކަމާ އެކު ހިނގާ މީހުންނެވެ. އަދި ޖާހިލު އެއުޅެމުން މުޚާޠަބުކޮށްފިނަމަ ސަލާމް ކިޔާ ހިނގާ، އެއުޅެނީ ސަލާމް ބޭނުންވެ. އަދި އެއުޅެމުން، އެއުޅުންގެ ވެރިއާއާއަށް ބަސްކަންކަމުން، ހަޖަދު ކުރުމާއި، ކޮޅަށް ތިބުމާއި، ތިމާގެ އަމިއްލަ ފުރާނައަށް ކަނަކަނީ ވަގުތު ކޮށްދެވެ. އަދި އެއުޅުން ރަބާއަށް މިހެންނެވެ. "އަޅުގަނޑުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެވެ! ޖަހަންނަމުގެ އަޒާބު އަހަރުމެންގެ ކިބައިން ދުރުކުރައްވާދެއްވާނދޭވެ!" ހަމަކަށަވަރުން، އޭގެ އަޒާބަކީ، ވަރިކޮޅު ދެމިހުންނަ ކަމެކެވެ." (سورة الفرقان 63) الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވައެވެ. إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلاَفِ ٱللَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُوْلِي ٱلْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾ ٱلَّذِينَ يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَآ مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

"ހަމަކަށަވަރުން، އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވުމުގައްޔާއި، ރޭދުވާ ތަފާތުވުމުގައި، ބުއްދީގެ އަހުލުވެރިންނަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ ހެކިތަކެއްވެއެވެ. އެއުރެންނީ ކޮޅަށް ތިބެގެންނާއި، އިށީނދެތިބެގެންނާއި، އޮށޯވެތިބެގެން، ﷲ ހަނދުމަކުރާ، އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވުމާމެދު، ފިކުރުކުރާމީހުންނެވެ. (އެއުރެން ދަންނަވާނެއެވެ.) އަޅަގަނޑުގެ ވެރި ރައްބެވެ! ތިޔައިލާހު މިތަކެތި ހައްދަވާފައިވަނީ، ބާޠިލުގޮތުގައެއް ނޫނެވެ. ތިޔައިލާހު ހުސްޠާހިރުވެވޮޑިގެންވާކަލާނގެއެވެ! ފަހެ، ނަރަކައިގެ އަޛާބުން އަޅަގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކުރައްވާނދޭވެ!" (سورة آل عمران 190) އަދި އަބަދުވެސް މިދުޢާކުރާށެވެ. اللّهُمَّ إِنَّانَسْأَلُكَ رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ، وَنَعُوذُبِكَ مِنْ سَجَطِكَ وَالنَّار "ޔާ ﷲ އެވެ! އަޅަގަނޑުމެން ތިޔައިލާހުގެ ރުޟާވަންތަކަން އެދެން، އަޅަގަނޑުމެން ތިޔައިލާހުގެ ކޯފާވުމުން ރައްކާވެ. އަދި އަޅަގަނޑުމެން ސުވަރުގެ ގާތްކޮށްދޭ ސުވަރުގެ އެދެމެވެ. އަދި އަޅަގަނޑުމެން ތިޔައިލާހުގެ ރުޟާވަންތަކަން އެދެން، ތިޔައިލާހުގެ އަޛާބުން އަޅަގަނޑުމެން ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވެ." އާމީން.

اللّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ ثَبِّتْ قُلُـوبَنَا عَلَى دِينِكَ، اللّهُمَّ إِنَّانَسْأَلُكَ رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ، وَنَعُوذُبِكَ مِنْ سَجَطِكَ وَالنَّار، اللّهُمَّ إِنَّانَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ، وَنَعُوذُبِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَعَمَلٍ، رَبَّنَآ آتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي ٱلآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ وَصَلَّى الله عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّم